IOANNIS CVSPINIANI,

VIRI CLARISSIMI, DIVI QVONDAM MAXIMILIANI IMPERATORIS à Consiliis,& Oratoris, de Consulibus Romanorum Commentarii, ex optimis vetustissimisque auctoribus collecti.

PRÆFERTVR HIS COMMENTARIIS, SEXTI RVFFI V. CONSVLARIS RERVM gestarum Pop. Rom. deq; accessione Imperii Epitome, cum eiusdem Cuspiniani eruditissimis Scholiis.

MAGNI AVRELII CASSIODORI SENATORIS CHRONICON, SIVE DE CONSVLIBVS Romanorum Libellus, passim Cuspiniani Commentariis insertus.

NICOLAI GERBELII IN EOSDEM COMMENTARIOS, ad ornatiss. virum D. IOANNEM IACOBVM FVGGERVM *Præfatio: in qua de Chronographis, de eorum discordia, deq; huius Operis maxima vtilitate.*

Ad hæc, rerum atq; verborum toto opere memorabilium INDEX locupletissimus.



FRANCOFVRTI,
Typis Wechelianis apud Claudium Marnium, & heredes Ioannis Aubrii.
M. DCI.



AD ORNATISSIMVM VEREQVE NOBILEM HEROA, IOANNEM IACOBVM FVGGERVM, KIRCHBERGÆ WEISSENHORNIQVE DOMINVM, *Musarum ἀρχηγέτην, & studiosorum omnium Patronum,* NICOLAI GERBELII P. *in doctissimi viri* IOANNIS CVSPINIANI CONSVLES,

PRÆFATIO.



SEMPER egregios & doctos homines aluit, regionum omnium nobilissima GRÆCIA. Inter quos septem præcipue memorantur, qui ob humanarum, diuinarumq; rerum scientiam, sapientes fuere cognominati. Ex his vnus, fere reliquorum princeps, Thales Milesius, vel vt Leander & Herodotus prodidere, Phœnix, Olympiade XXXV. Anco Marcio Romæ regnante, in lucem editus, vitæ suæ cursum ad LVIII. vsq; Olympiadem, hoc est annum nonagesimum secundum, deduxit. Is ob ingenii diuinitatem, ab omnibus qui tum viuebant, honore, veneratioueq; multa colebatur. Nam constans fama est, eundem primum omnium solis atq; lunæ periodos defectusq; repetisse. Qua solertia, quo ingenii acumine instructus, eclipsim solis, quæ Astyagis Lydorum regis temporibus visa est, multo antea quam euenit, prędixit. Quam ob rem, vtpote nouam, atq; adhuc mortalibus incognitã Thaletem veluti numen quoddam sunt admirati. Neque vero id, mea quidem sententia, iniuria. Cum enim eidem res futuræ satis cognitæ perspectæq; essent, cuperetq; nominis sui gloriam ac famam apud posteros florere, præsciens vitæ suæ finem, locum quendam extra Miletum amicis affinibusq; indicat, rogatq; vt eum mortuum eo loci sepeliant. Sciebat enim futurum, vt illic olim frequentissimum forum deberet extrui: in quo ob hominũ concursum sperabat gratos ciues, & benemerita sua, tum ingenii dotes, amplioribus laudibus celebraturos. Hic Thales, inter multas alias illustres sententias, & hanc crebro in ore habuit, τὸν χρόνον εἶναι σοφώτατον, ὃς πάντα ἀνευρίσκει. hoc est, Quoniam omnia inuenit atq; in lucem produxit Tempus, nihil eo esse sapientius. Quid enim vsquam est magnificum aut gloriosum in hominum negotiis, quod non inuestigauerit Tempus? Inter alia multa quæ admirari solemus, quid laudabilius, quid præstantius literis? quas ex obscuris tenebris in apertũ eduxit tempus. Post repertas literas, annis ante euersum Ilium fere centum, statim artes, reliquæq; omnes bonæ disciplinę, temporis bene-

ficio, per solertes viros in vsum exercitationemq; hominum deuenere. Et quid quæso in hac nostra vita, mutuaq; coniunctione & societate, præstabilius, quid dignius, quid laudabilius, VERITATE? quæ παγκρατὴς σοφία à Bacchilide, à maioribus nostris Temporis filia nominata est. quæ, nisi fallor omnino rerum omnium pulcherrimam genuit HISTORIAM. Quam qui non amant, non inter summas delicias amplexantur, non solum ab omni humanitate sunt alienissimi, sed etiam præcipua animi oblectatione, videlicet cognitione ANTIQVITATIS, priuantur.

Cum itaq; tot excellentium rerum causa & origo existat Tempus (quod sane breuiter ac lepidissime dixit Sosamus, καιρῷ πάντα φύσεις καλά) nemini mirum sit, tantam à vetustiss. doctoribus temporis habitam rationem atq; curam. Apud Ægyptios, quibus sapientię laudem, secretissimarumq; artium peritiam tribuebant, sacerdotes, hoc in primis studio, hac procuratione occupabantur, vt ex superiorum ætatum rebus gestis, historiæ veritatem consonantiamq; colligerent. Quod illis plane facilimum erat: cum inter cæteras gentes, vix alia prouectioris ætatis homines protulerit. Hæc fuit illa præcipua causa, cur tot philosophi, studiorum ac sapientiæ gratia, in Ægyptum olim profecti sint. Quo cum peruenissent, primum omnium sacerdotes adibant, à quibus & alias præclaras artes, & Astronomiæ principia edi-scebant. Ex quibus certe non mediocris temporum ratio certitudoq; colligitur. Cognitionem de vero & vno DEO, Platonem tradunt in Ægypto ex Mose, reliquorumq; prophetarū scriptis didicisse: quam tamen ad suos rediens, Socratis κώνειον veritus, profiteri non audebat. Democritum, Solonem, & poetarum omnium principem Homerum omitto: qui literis Ægyptiorum imbuti, patriam suam multa sapientia impleuerunt. Cæterum nemo mihi facile persuadebit, vllam vnquam gētem tam fuisse barbaram, tam incultis moribus, quæ non vnum atque alterum protulerit, antiquorum temporum obseruatorem. ATHENÆ, omnium bonarum artium domicilium, Dexippum & Apollodorum, excellentes Chronographos nobis exhibuerunt. Peloponnesus, totius GRÆCIÆ arx, Hippiam: qui Olympiades, quę aliquandiu interquieuerant, in ordinē digessit. ASIA, qua non alia toto terrarū orbe regio doctis & egregiis ingeniis magis inclaruit, Dionysium nobis prę-stitit Halicarnasseum: cuius in obseruatione temporum diligentiam, Flauius Clemens στρωματεῦς, & Eusebius, doctissimi episcopi, non indiligenter sunt imitati. Eadem ex Asia, Charaxem Pergamenum, Ephesiumq; Andronem accepimus. Trallis, Cariæ ciuitas, Phlegonem dedit: qui sub Seuero principe de Olympiadibus sedecim libros conscripsit, orsusq; à prima, vsque ad ducentesimam & vigesimam Olympiadem peruenit. Huius testimonio vsus est Origenes, in cognitione admodum iucunda, & Christiano homini necessaria: quo tempore scilicet, terræ motus, solisq; miranda illa obscuratio, CHRISTO humani generis redemptore patiēte, acciderit. Præterea Charon è Lampsaco, vrbe littorali Asiæ, primi Darii temporibus, libris duobus vrbium κτίσεις atq; Chronica descripsit. Hesychius Milesius, historiam Chronicam in sex διαςήματα distributam (sic enim libros suos inscribit) ad Anastasii Imperatoris vsq; ætatem deduxit. Neque prætereunda nobis Ægyptus, quæ Appionem, & temporum diligentissimū annotatorem Flauium Clementē, cuius paulo antea meminimus, progenuit. Quid quæris? Aphrica

illa

illa, subaspera & dura natio, Eratosthenem, quo non alius frequentius in doctorum virorum ore versatur. Quale vero flagitium fuerit, si INSVLAS, delicias meas, præteriero? quæ etiam suos aluere, educaueruntque χρονογράφους. Thasos insula in Ægæo mari Thraciæ opposita, Stesimbrotum exhibuit, quem LXXVIII. Olympiade, Cimonis Periclisq; tempore vixisse memorat. eum inter antiquiss. authores numerat Tatianus, deq; Homeri genere, poesi, ætateq; qua floruerit, scripsisse adfirmat. Lesbos in eodem mari Theophrastum. nam & ipse, Suida Laertioque referentibus, Chronica scripsit, citante eundem libro XII. πρὸς τοὺς καιροὺς Parthenio, perquam vetusto doctoque scriptore. Neq; mihi necesse est recensere, apud Romanos Ciceronem in eodem scripti genere versatum: qui in longiss. illa ad Lentulum epistola; se III. libros versibus de temporibus suis scripsisse gloriatur. Nolo prolixius referre, quibus laudibus idem Cicero Atticum suum extollat: qui magna cura notatis obseruarisq; temporibus, cum nihil memoria dignum omitteret, septingentorum annorum cursum vno libro collegit. Fuit certe hoc peculiare veteribus Historicis, summum studium temporum notationibus impendere. id quod in Thucydide, Halicarnasseoq; Dionysio, facilime deprehendes. Multus est in ea diligentia Polybius, qui singulorum annorum acta, mira prudentia obseruauit. Velleius Paterculus sub finem libri primi; poëtarum, philosophorum, oratorum, historicorumq; tempora accuratissime digerit. adferitq;, tempus, vnius consimilisque professionis authores, in vnum breueq; spacium; velut in capsam conclusisse. Eadem de grammaticis, pictoribus, plastis, scalptoribus, si quis rem porum notis institerit, adfirmat. Quanta verò solicitudine Diodorus Siculus, nusquam non ingerit, sub quibus Atheniensium ducibus, sub quibus Consulibus Romanorum, quibus Olympiadibus, singula vel bella gesta, vel illustrium virorum egregia facinora patrata fuerint?

Sed & illud omnino memorabile, apud antiquos alias atq; alias extitisse annorum supputationes. ARGIVI suas à sacerdotibus feminis numerabant, vt si sacris hoc anno præfecta fuisset Chrysis, à Chryside annorum numerum accipiebant. Achæi, ab astrorum reuolutione. Apud Athenienses magistratus erat ἐπώνυμος, reliquorum princeps: à quo, velut à Consulibus Romæ, anni nomenclaturam sumebant. Quanquam Thucydides, grauiss. author, non rectè ab Eponymis rerum gestarum ordinem accipi arbitratur: quod primis annis, tum mediis, tum extremis, plurima geruntur, quæ facilime fallant, à ducibus annum cognominantes. Quam ob rem, ipse in æstates atque hyemes tempora digessit, vt pote quibus minus inesset erroris. Itaq; libenter crediderim, hanc rationem poetas nostros secutos, qui per messes hyemesq; fastos suos signabant. Hinc perquam eleganter Ouidius:

Vrbe virum vidi, tectoque animoque recepi:
Hic tibi bis æstas, bisq; recurrit hyems.

Atq; alio in loco:

Tertia nudatas acceperat area messes,
Inque cauos ierant tertia musta lacus.

Sed multo elegantius idem poeta à sole tempora colligit, his versibus:

Signa recensebat bis sol sua, tertius ibat
Annus, & exilio terra paranda nouo est.

Non minus lepide Claudianus, egregius poeta, de senatore quodam, suburbium suum nunquam egresso, qui non à Consulibus, sed à fructibus & pomis tempora numerabat, ita cecinit:

Frugibus alternis, non Consule computat annos:
Autumnum, pomis, ver sibi flore notat.

Deniq; multi rerum gestarum seriem ab annis ante vrbem Troiam conditam, vel post captam deduxere. Homerus, poetarum pater, Troiæ euertendæ annos per passerculos significauit. Illud aliquanto iucundius, Romanos veteres, singulis annis, in sacrarum ædium parietibus clauum, quem annalem appellabant, figere solitos, à quo præteritos annos computabant. Siue igitur à sacerdotibus feminis, siue ab astris, ab Eponymis, ab æstate & hyeme, à clauo pomisq; tempora notaueris: hoc in primis, atq; ante omnia maximopere cauendum, ne rerum gestarum narratio, cum temporum ratione pugnet. Nam hoc vnum, ac prope solum erratum, de veritate (cuius in hoc scripto summum est pondus) suspectam reddit historiam. Thucydides, cuius apud omnes eruditos semper maxima fuit authoritas, Hellanicum, alioqui laudatum historicum, & qui Atticam historiam annis ante Thucydidem sexaginta conscripsit, quod aliubi temporum inscitia aberrasset à vero, grauiter refellit. Sed infinitum foret, tædioq; plenum, si quis Historicorum Chronographorumque discordias, discessiones, contradictiones, erroresque enumerare velit. Nos monendi tantummodo gratia pauca subiiciemus.

Errores historicorum.

Summus ille philosophus Plato, non vno in loco, erroris ab Athenæo insimulatur, qui Socratem tribus interfuisse bellis refert: vni, ad Potidæam vrbem Macedoniæ: alteri, ad Amphipolim Mygdoniæ, in eadem Macedonia: tertio, contra Bœotios. Adiicitq;, Socratem victoriæ ἀριστεῖα præmiaq; accepisse, cum tamen hæc nullus historicus prodiderit. Itaq; hæc omnia falsa esse, neq; constare sibi, non solum temporum ratio, sed etiam totius belli genus coarguit. Tum enim copiæ ex selectissimis militibus instruebantur, Socrate præter pallium & baculum nihil armorum gerente. Quid enim philosopho, præsertim Socrati, cum armis? Preterea Platonem memoria lapsum in Critone, idem Athenæus adserit, cum Socratem contra ea omnia quæ retulimus, in nulla vnquam expeditione, præterquam in Isthmiaca, fuisse refert. Non absimilem errorem idem Athenæus impingit Xenophonti, atque illorum libros huiusmodi ἀςυχήμασι plenos esse magna contentione adseuerat. Mirum est, quod Halicarnasseus Dionysius prodidit, multos in ea opinione hæsisse, vt Numam Pompilium, secundum Romanorum regem, qui XVI. Olympiade ad Imperii culmen electus est, certo crederent Pythagoræ & discipulum & auditorem fuisse, tum, cum philosophiæ præcepta, silentiumq; sectatores suos apud Crotonem doceret: cum tamen Numæ temporibus, nondum extructa fuerit Croton. immo vero integris tribus ætatibus post Numam, vtpote quinquagesima Olympiade, Pythagoram floruisse dicitur: inter quam & decimamsextã, qua Numa imperauit, triginta tres Olympiades, quæ annos centum triginta sex constituunt, effluxere. Mirari ergo poterit aliquis, quid Ouidio, argutissimo poetę, in mentem venerit, qui hunc in modum de Pythagora Numaq; rege cecinit:

Primus

Primus oliuiferis Romam deductus ab aruis,
Pompilius, menses sensit abesse duos.
Siue erat à Samio doctus, qui posse renasci
Nos putat, Ægeria siue monente sua.

Sed hoc erratum, siquidem erratum est (nam & de Pythagoræ libris hæc intelligi possunt) grauiter & erudite Cicero discutit, libro Quęstionum quarto, referens: Quum de Numæ sapientia pietateq; à maioribus suis plurima percepissent, ætates autem & tempora propter vetustatem ignorarent, eundem, quia sapientia excelleret, Pythagoræ auditorem fuisse crediderunt. Non est huic dissimile, quod de Pisandro scribitur, quem nonnulli Alexandrinum faciunt, quum Pisandri ætate nondum condita fuerit Alexandria. vixit enim Pisander XXXIII. Olympiade, quum circa centesimam atque vndecimam ea vrbs condita sit. A. Gellius sophistam quendam ἀπαίδευτον, qui palam dixerat, Carneadem philosophum ab Alexandro Magno pecunia donatum fuisse, grauiter incessit: atq; id optimo iure. Cum enim Alexander circa centesimam atq; vndecimam Olympiadem rerum potitus sit, Carneades centesima quadragesima secūda Olympiade legatione apud Romanos, & circa functus est. Inter quas Olympiades XXXI. intercedunt, quæ annos efficiunt centum viginti quatuor. Viden'? quanto errore, ex temporum inscitia, à vero putidus ille sophista recesserit? Isocrates, qui passim à Cicerone laudatur, acerbe criminatur eos, qui Busiridem, hospitū obtruncatorem, ab Hercule occisum opinantur, cum Busiris Herculem plusquam ducentis annis præcesserit: siue, vt Hesiodus hoc tempus computat, vndecim ætatibus. Quam pudendo vero in errore versatur Suidas, alioqui diligentissimus author: cum adserit, Apollonium Tyanæum cum Poro rege de ratione victus, deque aliis philosophicis quæstionibus disputasse? cum tamen Porus Alexandri Magni, Apollonius Domitiani temporibus vixerit. Inter quos duos heroas, quantum sit annorum interuallum, nemo non videt. Philostratus ergo rectius Phraoti Indotum Regi tribuit ea, quæ Poro Suidas adscribit. Idem Suidas, Parthenium poetam adhuc puerum, à Cinna captiuum Romam deductum adfirmat, eumq; ad Tiberii tempora peruenisse: cum tamen à Cinna vsq; ad Tiberium, anni prope centum & viginti numerentur. Cum olim totus fere orbis teterrima peste vastaretur, Græcis pro ea auerruncanda Apollinis oraculum sciscitantibus, respondit idolum, Athenienses pro omnibus preces votaq; suscepturos. Hæc tam famosa eluuies, quonam tempore acciderit, admiranda est Chronographorum discordia. Hippostratus circa III. Olympiaden, Pindarus eam quinquagesima quinta, qua Crœsus Lydorum rex imperauit, cœpisse prodit. Alii vigesimam primam Olympiadem definiuerunt. Quid tibi videtur, de illa authorum pugnantia? De Perdiccæ imperio non minor dissensio scriptorum. Acanthius Nicomedes, annum vnum & quadraginta ante Archelaum imperauit. Theopompus annos ponit triginta quinque, Anaximenes XL. Hieronymus XXVII. Ex hac confusione, qualis error de Pericle subortus sit, longe lateque disputat libro 5. Athenæus. Hippiæ tyrannis quam diu durarit, non conuenit inter historicos. Eratosthenes annos numerat quinquaginta, Aristophanes vnum & quadraginta, Herodotus triginta sex. Sed quid opus est verbis? Quid rem tam exploratam in dubium reuocamus? Inter „ tot egregias artes, tot disciplinas, tot præclara & amœnissima studia, vix „

Historiæ vsus. aliud est excellentius, humanoq; generi conducibilius, quam cognitio Historiæ. ex qua inprimis PRVDENTIA, quæ tota in delectu optimarum pulcherrimarumq; rerum consistit, plenissime discitur. Et tamen prope nulla alia scientia, maioribus tenebris & erroribus, obscuritate temporum ac discrepantia est inuoluta, intricata, & obtecta, quam illa ipsa Historia. Timæus Tauromenites (est autem Tauromenium Siciliæ ciuitas) qui Chronica πραξίδια scripsit, historicos, qui ante ipsum res gestas literis tradiderunt, πικρότατα, vt Suidas inquit, hoc est, acerbissime reprehendit. Castor è Rhodo insula, Chronica ἀγνοήματα composuit, quibus ignorantiam superiorum seculorum peruellit & emēdat. Quoties Dionysius Halicarnasseus Fabii Pictoris incuriam circa temporum obseruationem castigat? Quoties Licinii, reliquorumq; eius ætatis historicorum lapsus, maxime sub finem libri septimi, perstringit & refutat? Sic in Politicis Aristoteles, eos qui Lycurgum Thaletis auditorem fuisse adstruunt, grauiter obiurgat. neq; id, vt mea fert opinio, inique. nam Lycurgus, annis fere triginta quinq; ante Olympiades, leges suas condidisse fertur: cum Thales, nisi me fallat Eusebius, postea annis prope centum, de principiis rerum scripserit. In eundem modum Plutarchus, Græcorum omnium facile princeps, de Chronographorum incuria sæpenumero conqueritur: inprimis autem sub initia vitæ eiusdem Lycurgi. quo loco ingenue fatetur, se neq; de tempore quo natus est, neq; de eius genere, de peregrinationibus, aut legibus, quicquam certi posse adfirmare. qua occasione arrepta, diserte admodum, atq; copiose annorum perturbationem ex Aristotele, Eratosthene, Apollodoro, Timæoq; explicat. Vt de ea temporum confusione, rectissime quidam dixisse videri potest: Solos Deos neque senescere, neq; mori: reliqua omnia ex tempore confundi. Nolo hic recensere, quæ de Homeri Hesiodiq; incertissimis natalibus magni scriptores prodiderunt: neq; longius prosequi, quam acerbe in Chronicorum errores inuehatur doctissimus ille Plinius, cum de pictoribus, aliisq; opificibus, reclamantes dissidentesq; inter se Olympiades assignat. Sed potius ad rem ipsam propius accedamus, deque Consulibus, quorum hæc propria est tractatio, quanta in his nominandis digerendisq; in suos annos authorum sit inconstantia, paucis exponamus.

Clodius in Enchiridio temporum, omnem errorum causam, in antiquissimos rerum Romanarum commentarios reiicit: vtpote, qui vrbe à Gallis capta, penitus interierunt. Itaque Æmilius Probus in libello de Imperatoribus Græcorum, de Hannibale, nemini non notissimo duce, refert, Pomponium Atticum in annales suos retulisse, ipsum, M. Claudio Marcello & Q. Fabio Labeone Coss. mortuum esse: Polybius autem, Æmilio Paulo & M. Bebio Pamphilo: Sulpitius, P. Cornelio Cetego, & M. Bebio Pamphilo Coss. excessisse è vita tradidit. T. Liuius, cuius in Romana historia semper magna fuit autoritas, non semel magistratuum Consulumq; confusionem grauissime reprehendit. qui libro ab v. c. secundo scribit, A. Posthumio & T. Virginio Coss. ad Regillum lacum commissam pugnam: A. Posthumium, quia collega dubiæ fidei fuerit, se consulatu abdicasse, dictatorem inde factum. Hic adiicit Liuius: Tanti errores implicant temporum, aliter apud alios ordinatis magistratibus, vt nec qui Consules secundum quosdam, nec quid quoque anno actum sit, in tanta vetustate, non rerum modo, sed etiam authorum, digerere possis. Hæc sane sunt Liuii verba. Nec multo post:

to post: L. Æmilius (inquit) & Opiter Virginius Consulatum ineunt: Vopiscum Iulium, pro Virginio, in quibusdam annalibus Consulem inuenio. Viden' quænam sit in Romanis annalibus ambiguitas? Libro VIII. satis modeste ciuiliterque, annalium magistratuumq; libros, quos LINTEOS vocant, ab errore vindicare conatur: cuius tamen rei existimationem relinquit apud Lectorem. EGO certe, cum huius necessariæ ac iucundissimæ cognitionis difficultatem incertitudinemque animo conciperem, sæpe optaui, vel vnum aut alterum ex vetustis illis Chronographis extare, si forte certior aliqua temporum ratio, aut rerum gestarum ordo, ex eorum commentariis inuestigari posset. Quoniam autem superiorum ætatum negligentia & culpa vtilissimos horum labores amisimus, fruamur iis, quos adhuc Dei benignitate possidemus. Excusa sunt ante annos duos, Flauii Clementis στρώματα, vna cum aliis æternitate dignis voluminibus: quibus multa insunt, ad temporum cognitionem accommoda. LOCVS est apud Eusebium, de Præparatione Euangelica, ex Aphricani historiis excerptus: in quo aliquot seculorum notæ diligentissime sunt enumeratæ. nam & Hebræorum & Barbarorum, Græcorumque in Imperiis successiones, breuiter atque argute complectitur. Non postremas partes tribuerem Eusebio Cæsariensi, Episcopo doctissimo, si ad nos Chronicorum liber integer ac incorruptus peruenisset: quem, aiunt, à Diodoro Tarsi Episcopo, sub Iuliano & Valente Imperatoribus, ab erroribus ac mendis diligenter fuisse repurgarum. Sed quam corruptus & deprauatus ad ætatem nostram peruenerit, testantur omnes eruditi, qui in consimili scripti genere cum laude versantur.

Hæc cum vere se ita habeant, vtilissimum erit historiæ amatoribus, si eos maxime authores, qui in notatione Consulum fuere diligentiores, paulo maiore cura studioque euoluerint. Ex veteribus superius nonnullos indicauimus. Ætate nostra satis industrii solertesque extitere, Haloander, Glareanus, & post eos Funccius. Cæterum ante annos XXXVII. cum vir opt. ac commodi publici studiosissimus heros, IOANNES GVSPINIANVS videret, quam vtilitatem, quem fructum aliquis exhibere studiosis posset, qui Consulum tempora, successiones atq; ordinem accurate componeret, opus hoc egregium labore summo, assiduisq; vigiliis tandem absoluit. haud dubie sperans, se hac opera obscuris aliquot, turbatisq; historicorum locis nonnullam lucem allaturum. Collatis enim vetustiss. vtriusq; linguæ autoribus, si quos in istis deprehendit errores, eos moderatissime castigauit. Deinde vero, qua ratione, quo modo, discrepantes dissidentesq; inter se, reconciliandi sint: quid addendum vni, quid adimendum alteri, incredibili cura industriaq; commonstrauit. Quodq; singulari cum voluptate leges, si qui inter se consenserint, remq; eandem iisdem verbis exposuerint, eos omnes in vnam veluti classem contrahit, colligitq; studiosissime. Quæ diligentia, quantam locis obscuris tenebrosisq; lucem adferat, quantam intricatis claritatem, perspicuitatem confusis, nemo non, qui mediocri in literis iudicio pollet, intelligit. Breuiter, nihil inexploratū reliquit: excussit omnia, quę sibi vsui futura credebat. Bibliothecas plurimas perlustrauit: nihil tam recens, nihil tam vetus, quod nō summa vigilantia peruestigauerit. Nullum omnino saxum, nullum lapidem, nullum triumphalem arcum, nulla Imperatorum edicta, nullas marmorum bases, nullos parietes aut muros prætermisit,

ex quibus non titulos, inſcriptiones, epitaphia deprompſerit, inq; doctiſs. hos Commentarios tranſtulerit. Quam ob rem ſi ſtudioſi, Lucubrationes Cuſpiniani, cum veterum, cumq; recentiorum libris ſedulo contulerint, adfirmare auſim, eos ſi non perfectiſſimam, tamen aliquam, multoq; expeditiorem quam hactenus, harum pulcherrimarum rerum cognitionem adſecuturos.

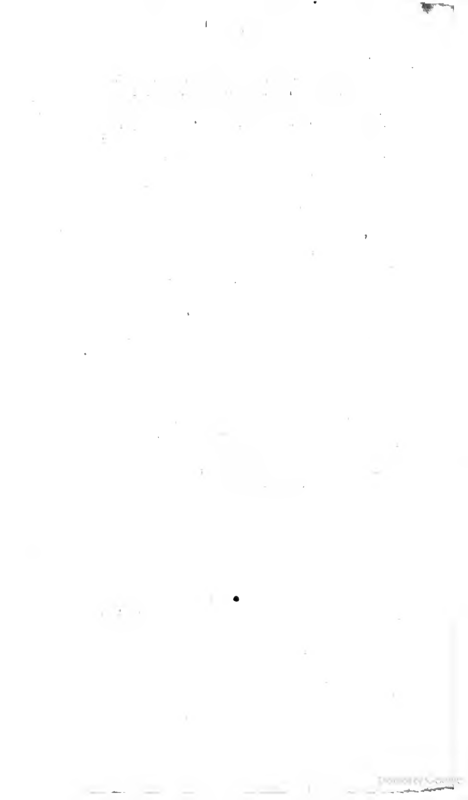
Ob tam indefeſſos huius præclari viri labores, ob tot vigilias, tot innumerabiles curas, ob amorem ſummum, quo non modo ſuæ ætatis homines, ſed etiam poſteritatem complexus eſt, non ſpero quenquam futurum tam barbaris moribus, tam inhumanum aut crudelem, qui non perpetuis laudibus placidiſſimos Cuſpiniani manes ſit exornaturus. Itaq; & ego, cum diu multumq; mecum agitaſſem animo, quemnam Cuſpiniano meo patronum deberem eligere, ſub quo tutus a lacerque, vna cum duobus doctiſs. comitibus, Rufo & Caſſiodoro, tum etiam Conſulibus ſuis in publicum prodire auderet: memoriam mihi excitauerunt, quæ de præſtantia tua, ornatiſſime FVGGERE, vir omnium optimus atq; doctiſs. Hieronymus Wolfius, ſæpe mecum ſuperioribus annis magna cum gratia & ſuauitate commentari ſolebat. Quæ deinde paulo fuſius, vir egregius atque animo meo gratiſs. Ioannes Oporinus, de humanioribus literis optime meritus, de tuis manſuetiſs. moribus, de incredibili ardore promouendarum literarum, de iuuandis ſtudioſis, de extruenda pulcherrima & inſtructiſſima Bibliotheca, me audiente deprædicare conſueuit. Hæc, inquam, cum memoriam mihi refricarent, nihil amplius dubitaui, quin T. præſtantiam, tot egregiis nobilitatam dotibus, ilico ſeligerem: ſub cuius veluti blandiſſimis alis, caput erigeret, exiretque in doctorum hominum conſpectum, Cuſpinianus. Quare te vir præſtantiſſime, per Gratias, perque ſtudiorum præſides doctiſs. Muſas, oro & obteſtor, ne vel clientulum modo tuum Cuſpinianum, vel me dedicatorem, aſpernari velis: ſed vtrunque placida fronte, hilarique vultu in patrocinium tuum ſuſcipere. Quod ſi impetrauero (quid autem mihi negaret tanta tua Humanitas?) me ſatis felicem, beatumque putabo. Vale, & viue diutiſſime, vir præſtanti & excelſo animo: cuius me fauori dignitatiq; commendo. Argentorati, Calend. Nouembr. Anno. M. D. LII.

HOS VERSICVLOS NICOLAVS GERBELIVS CVSPINIANI manibus consecrauit.



Tempvs erat vernum, vernis erat vndiq; tellus
Floribus ornata, atq; omnia plena rosis.
Triste nihil, nihil incultum, nihil deniq; durum,
Insigni stabant omnia lætitia.
Tempora prima iterum mundi rediisse putasses,
Cuius in aspectu nil nisi risus erat.
Tum forte Elysiis in vallibus, inq; remotis
Doctorum errabat turba diserta locis.
Aeris illecebris tam blandi excita, repente
Castaliæ Clio sedula liquit aquas.
Follibus à primis, à prima incude labores
Accipit ad sese Cuspiniane tuos.
Ilicet in campos lætos, & amœna vireta
Euolat, Historicis exhibitura librum.
Nec mora, quod voluit doctissima Musa peregit,
Doctorumq; gregi nobile reddit opus.
Lætitiam illius cœtus, quis gaudia fando
Explicet, aut laudes Cuspiniane tuas?
Quas in te doctus populus congessit, & vno
Diuinum scriptum comprobat ore tuum.
Floribus extemplo, violisq; recentibus omne,
Quîs nemus hoc sacrum, quîs locus ille viret:
Exornant doctæ monumenta insignia dextræ,
Dextræ quam merito Iuppiter æquus amat.
Quam grata egregiis æquabit honoribus ætas
Posterior, multis accumulata bonis.
Pro quibus immensas referent pia pectora grates
Manibus ô felix Cuspiniane tuis.

IOHAN-





SEX. RVFFI VIRI CONSVLARIS RERVM GESTARVM POP. ROM. EPITOME, DE CONSVLARI ET IMPERIALI *dignitate, atq; accesſione Rom. Imperii ad Valentinianum Imperatorem.*

PIO PERPETVO DOMINO VALENTINIANO IMPERATORI, ET SEMPER AVgusto, Ruffus Sextus vir Consularis.



REVEM *fieri elementia tua libellum præcepit. Parebo libens præceptis: quippe cui desit facultas latius eloquendi. morem ſequutus calculatorum, qui ingentes ſummas ære breniori exprimunt: res geſtas ſignabo, non eloquar. Accipe ergo, quo breuiter dicta breuius computentur, vt annoſam vetuſtatem R. P. legendo detineamus: ac præteriti facta temporis, non tam legere, glorioſe Princeps, quam numerare videaris.*



B ÆC eſt præfario Ruffi in ſuum libellum, qui inſcribitur, De Regia Conſulari, Imperialique dignitate, ac de acceſſione Romani Imperii: qui ita mutilus & lacer inter Plutarchi vitas inſertus circumfertur impreſſus, vt in eo vix tres integræ lineæ cohæreant. Non potui non ſtomachari ac excandeſcere in eos, qui ſe correctores, immo potius corruptores, ſatis elate in frontiſpiciis librorum inſcribunt, vno adiecto ſolo Epiſtolio: quaſi ſatis ſit, lecta præfatione, toti operi fidem habere: id quod longe alienum eſt à vero, ex alieno ſcilicet labore famam aucupari fœliciter. Studui igitur, collatis pleriſq; exemplaribus, quoad licuit pro virili, mendas tollere, & ex diuerſis authoribus quaſi repertorium aliquod Romanæ hiſtoriæ condere, quod vſui ſit ſtudioſis & bonæ frugis adoleſcentibus: diſtinxiq; in capita ac rubricas, vt facilius ſingula intelligantur, reperianturq;: quaſi calculator aliquis ex hoc opuſculo res geſtas numerare velit, & in breui tabella vniuerſum orbem pictum cognoſcere. Superfluum autem eſt, eloquentiam hic inueſtigare: quia

Ornari res ipſa nequit, contenta doceri.

Quæcunq; enim in forma ſcripta ſunt enchiridii, amplam refutant eloquentiam: & ideo ſe breuem ſcribere profitetur. In aliorum quoq; contumeliam, qui longiſſima vſi præfatione, neſcio quos Chryſippæos tradunt commentarios. Sed ne ego quoq; excedam, & fabula prolixior ſit prologus, cætera adibo. Appellat autem Ruffus hunc ſuum libellum breuem, more veterum Romanorum, qui ſua ſcripta hac voce appellabant; vt Imperatores Valentinianus, Valens, & Gratianus, Tit. Codicis, de Conueniendis fiſci debitoribus, lib. 10. Inter chartulas (aiunt) confiſcati breuis quidam aſſeueratur inuentus, &c. Inde deducitur diminutiua forma, breuiculus. Vnde in C. de Sententiis ex breuiculo recitandis, honeſtius & verius legitur, quam ex periculo: ſicut corrupti habent codices, vt Alciatus docuit. hodie etiam literæ ſummi Pontificis, Breuia Apoſtolica vulgo dicuntur.

NVMERVS ANNORVM AB VRBE CONDITA AD TEMPORA RVFFS. A

PRÆFARI de numeris hoc loco licet, qnod Aurelius Augustinus quintodecimo Diuinæ ciuitatis libro, tertiodecimo capite conqueritur: numeros aliter se in Græcis codicibus & Latinis, aliter in Hebræis habere. Nam vbi numeri non faciunt intentum ad aliquid, quod facile possit intelligi, vel quod appareat vtiliter disci, & negligenter describuntur, & negligentius emendantur. Hinc & in sacris literis tot subortæ sunt dissensiones de numeris annorum, tot diuersitates, tot ambiguitates, vt merito nostræ religionis antistites, magnis inuoluti tenebris, coacti sint quæstionibus longis rem discutere. Id quoq; in gentilibus literis factum, nemo miretur: cum tot, scribentium negligentia, imo inscitia potius, numerornm notas (quarum Latini septem tantum habent, C.D.I.L.M.V.X.) ita inuerterunt ac deprauarunt, vt nusquam idem numerus in iisdem etiam autoribus comperiatur. Sic effectum est, vt historiarũ libri sint quam corruptissimi. Satis sit nobis pro testimonio vnus Plinius senior, cuius numeri tam in ponderibus, quam in mensuris, necnon in numerandis mensibus ac annis sunt ita deprauati, vt immensos & inexcusabiles pepererint errores, quos etiam doctissimi quiq; explicare nesciãt. quod nimirum culpa accidit antiqeitatis, quæ nimis auida fuit notarũ, quibus numeri annotantur. Antiqui enim libri, quascunq; numerorũ summas notula sua pingebant. Et hinc est quod D. Hieronymus in translatione Chronicotum Eusebii, librarium adiurat, vt ex fide numeros cõscribat. Forte augurabatur hoc vir sanctissimus, quod liber hic veniret cotruptissimus ad nepotes, sicut certe est. Vix enim vmbram habemus Eusebii, ita mutilus & lacer est pene vndiq; in numeris. Hoc verum esse quisq; intelliget, qui annos Consulum numerabit ad primum Augustum Octauianum. Vnum vidi scriptum Eusebium, qui multum distabat ab hoc nostro impresso: sed vetustate corrosus, etiam in plerisq; legi non poterat.

Ab vrbe igitur condita in ortum perennitatis vestræ, quo prosperius factum Imperium Romanum sortitus es, anni numerantur mille centum septem decem, sic scilicet: Sub Regibus numerantur ducenti quadraginta tres: sub Consulibus, quadringenti sexaginta septem: sub Imperatoribus, quadringenti septem.

In alio quodam exemplari legitur sic: Ab vtbe igitur condita in ortum perennitatis B vestræ, quo prosperius factum imperium Roma sortita est, anni numerantur M. C. XVII. Tot enim proueniunt anni, si simul colliguntur. Anni sub Regibus, CC.XLIIS. Sub Imperatoribus, CCCCVII. Inde enim resultat nnmerns ille, M. C. XVII. qui hic ponitur. Nec te moueat lector, quod Florus ab vrbe condita ad Augustum septingentos numerat annos, cum pauculi aliquot supersint, & à primis Consulibus ad Augustum CCCCL. ab eo supputentur. Sed quomodo anni sub Coss. sint variati, & aliqui in locum mortuorum suffecti, inferius in Cassiodori Coss. videbitur. Non possum verba Cornelii Taciti lib. I. histor. obmittere, quæ breuissime vrbis Romanæ omnes dignitates complectuntur, sic ordientis librum suum: Vrbem Romam à principio Reges habuere: libertatem & Consulatum Lucius Brutus instituit. Dictaturæ ad tempus sumebantur. neq; Decemuiris potestas vltra biennium, neq; tribunorum militum consulare ius diu valuit: non Cinnæ, non Syllæ longa dominatio. Et Pompeii Crassiq; potentia cito in Cæsarem, Lepidi atq; Antonii arma in Augustum cessere: qui cuncta discordiis ciuilibus fessa, nomine Principis sub imperium accepit. Sed quando sit vrbs condita, paulo altius iudico repetendum.

De vrbe condita, eiusq; nomine & appellatione, longe diuersissima autores scribunt, Cato: Roma (inquit) principio sui pascua bobns erat. Dehinc septem rupes vrbis describit, pro comperto relinquens, à tribus tantum gentibus, Luceribus Thuscis, Ramnensibus Albanis, & Tatiensibus Sabinis, Romam originem habnisse: non à Græcis, vt multi asserunt, quemadmodum Plutarchus & Dionysius Halicarnasseus in I. Antiquitatum, multis copiose repetunt. Ob id C. Sempronius, cum de diuisione Italię librum concluderet, dixit: Hæc sunt vere tam priscæ Italiæ, quam vrbis Romę antiquitates & origines, quibus, quoniam plures Græci postremis temporibus in Italiam commigrantes commixti fuerunt, ob id a se principio emanasse Italiam, Græcia falso existimauit. Græca tamen leuitas, tum fabulositas (tanta videlicet tum impudentia eorũ, tum iactantia est) vt omnium gentium & imperiorum atq; vrbium præclarissimarum se conditores esse, apertis sæpe mendaciis conscribant. Sed præter ea quæ Liuius in primo, Iustinus in quadragesimo tertio, Solinus in suis Collectaneis, Festus, Varro, Gellius, Atteius Capito de vrbe condita scribunt, & Ouidius in Fastorum libris, ea annotanda censeo, quæ Sempronius in hæc verba scribit: Quamobrem parum considerate quidam scribunt, Romam postremis

ac no-

A ac nouis seculis à Romulo conditam & appellatam atque cœptam, cum nullum ex iis tribus verum apud maiores inueniatur memoratum, sed sint ab eis contraria prodita. Non enim Roma à Romulo nomen habet, quippe quia geminis non Remus & Romulus nomina posuit Faustulus Ethruscus, & regius pastor, sed Rumulum & Rumem illos ab euentu appellauit, quæ sunt nomina Ethrusca. Alioqui Romæ nomen, & nominis origo vulgata esset atq; manifesta, quæ occulta esse saluberrima religio sanxit: ne si origo nominis Romæ claresceret, eius deus (in cuius tutela est, & à quo deriuationem habet) gentibus pateret, & euocaretur vt cæteri. Non igitur à Romulo Roma, sed econtra ab ipsa potius Roma (cuius adeo est occulta deriuatio) Romulus nomen habuit: quæ ante ipsum Romulū cœpta legitur coli, annis paulo minus octingentis, ab Italo in Auentino Capena, & filia eius Roma in Palatino colle, & ante hos plus quā trecentis annis aureo seculo à Saturno Romulus solum ex oppidulo Roma in Palatino colle quadratam & regiam reddidit, vt pulchre Q. Fabius Pictor edocet. vide illic paulo diligentius, quomodo eam condidit. Tandem subiungit: Sunt qui tradant, illam conditam duodecima Olympiade: placet aliis octaua, septima quibusdam, sexta completa nonnullis. Præualet omnibus iis Eratosthenis inulcta regula, vt aiunt. Sed cum Pomponius Atticus coram senatu atque doctissimis viris conferret Græcorum certissima tempora, compertum est, quod ab Ænea & Troia excisa per tempora regum Latinorum, vsque ad Romulum regem iam creatum, fluxerunt anni circiter triginta & quadringenti. Quare haud dubie condita est Roma Olympiade septima, aut eius anno secundo. hæc Caius. Dionysius autem, primo anno septimæ Olympiadis: Eusebius sexta. Hinc lector, Orosii & Eutropii, aliorumq; opiniones contrarias facile discernes. Orosius enim libro secundo, capite quarto sic narrat: Anno igitur post euersionem Troiæ circiter CCCXXXV. Olympiade autem sexta, quæ quinto demum anno, quatuor in medio expletis, apud Elidem Græciæ ciuitatem agone & ludis exerceri solet, vrbs Roma in Italia à Remo & Romulo, à geminis autoribus condita est. Eadem fere Eutropius, qui Orosium citat. Quod si secundum illos est condita sexta Olympiade expleta & finita, conuenit cum Dionysio, qui primo septimæ Olympiadis anno eam conditam (quod idem est) prodit. Sed profecto Solinus in suo Polyhistore, cum & Fabii, & Cornelii Nepotis, Luctatii, Eratosthenis, Apollodori, Pom-

B ponii Attici, & M. Tullii opiniones recitauit, docte subiungit: Collatis igitur nostris, & Græcorum temporibus, inuenimus incipiente Olympiade septima Romam conditam, anno post Ilium captum quadringentesimo tricesimo tertio: quippe post certamen Olympicum, quod Hercules in honorem Pelopis atauí materni ediderat, intermissum Iphitus Elæus filius eius restaurauit, post excidium Troiæ anno quadringentesimo octauo. Ergo ab Iphito numeratur Olympias prima. Ita sex mediis Olympiadibus interiectis, quibus singuli anni quaterni imputantur, cum septima acceptante Olympiade Roma condita est. Inter exortum vrbis & Troiam captam, iure esse annos quadringentos & triginta tres constat. Huic argumento accedit & illud, quod cum C. Pompeius Gallus, & Q. Veranius, anno vrbis conditæ octingentesimo primo fuerunt Consules, Consulatuq; eorum Olympias septima & ducentesima actis publicis annotata est. Quater ergo multiplicatis sex & ducentis Olympiadibus, erunt anni octingenti viginti quatuor: quibus septimæ Olympiadi annectendus est vnus annus, vt in solidum colligantur DCCCXXV. anni. Ex quibus, detractis quatuor & viginti annis Olympiadum tetro sex, manifeste anni octingenti & vnus reliqui fient. Quapropter cum octingentesimo primo anno vrbis conditæ, ducentesima septima Olympias computetur, par est, Romam septimæ Olympiadis anno primo credi conditam: quod & Dionysius Halicarnasseus approbat. Et hinc facile eorum opiniones tollentur. Quanquam, vt Metasthenes Persa inquit, qui de temporibus scribere parant, necesse est illos non solo auditu & opinione Chronographiam scribere, ne cum per opiniones scribant (vti Græci) cum ipsis pariter & se & alios decipiant, & per omnem vitam aberrent. Sic igitur liquet, Romam antiquitus fundatam ac habitatam, restitutamque, sed à Romulo instar vrbis quadratam redditam, & ab eo tunc Romam per syncopen, quasi Romulam vocitatam, vno communi nomine, quod effari licuit. Alterum vero, quod enunciari prohibitum erat, vt Plinius libro tertio, & vigesimo octauo scribit, & Solinus repetit, colligi potest ex Beroso: qui in quinto Chaldaicæ deflorationis, sub rege Assyriorum sextodecimo Mamelo, scribit fuisse Romanesson, filium Romæ, filiæ Itali, qui primus fuit sub regibus montanorum Aboriginum. Interpretatur autem Roma sublimitas, & vetustissimum forte validumq; augurium, vt diuus Hieronymus interpretatur. Ergo illi Romanesso, id est, sublimi fortitudini auguratæ & vaticinatæ nomen futura sublimitas Romani imperii indidit: quod Tuscus eius pater à disciplina

augurandi Tuſca, tum eximia, præſciuerit, ex eius vrbe ac materno paternoque genere A futurum fore imperium orbis, vt interpretatio nominis ſignificat. Præterea cum, vt Manethon in ſupplementis Beroſi notat, ante ſecundum Lartem Ægyptium, apud Celtiberos regnauerit Romus: hic tum procul Sagunto Romam in littore conſtituerit, à poſterioribus Romanis per interpretationem Valentia nuncupata eſt. Nam Romus, valens & robuſtus dicitur. Ob id Solinus, cum ſcribit Romæ vocabulum ab Euandro inditum, intelligendum eſt, appellatione Græca. Nam antea vocabulo barbaro etiam Roma dicta fuit, a Roma prima conditrice, Itali filia, vt Beroſus & Plutarchus teſtantur. Roma autem Græce robur interpretatur: licet Hieronymus de interpretatione nominum Hebræorum, non ſolum robur, ſed ſublimitatem cum tonitruo augurio & imperio per Romam ſignificari aſſerat.

QVANTVM SVB REGIBVS SIT GVBERNATVM.

REGNARVNT *Romæ per ducentos quadraginta tres annos Reges numero ſeptem. Romulus regnauit per annos triginta ſeptem. Senatores per dies quinos, ſinguli annum vnum. Numa Pompilius regnauit annis quadraginta tribus. Tullus Hoſtilius regnauit annis triginta duobus. Ancus Martius regnauit annis viginti quatuor. Tarquinius Priſcus regnauit annis triginta octo. Seruius Tullius regnauit annis quadraginta quatuor. Tarquinius Superbus expulſus eſt regno, anno vigeſimo quinto.*

Si illi anni recte ſupputentur, veniet legitimus numerus ducentorum quadraginta quatuor annorum. Vno enim anno fuit interregnum poſt mortem Romuli, quo centum patres decem decuriis factis, ſingulisq; in ſingulas decurias creatis, qui rerum ſummæ præeſſent, conſociant. Decem imperitabant: vnus cum inſignibus imperii & lictoribus erat. quinq; dierum ſpacio finiebatur imperium, ac per annos in orbem ibat, annuumq; interuallum regni fuit. Id ab re, quod nunc quoq; tenet nomen, Interregnum appellatum, vt Liuius in primo ab Vrbe condita docet, qui hunc magiſtratum Decurialem principatum appellat. Dionyſius Halicarnaſſeus in ſecũdo Antiquitatum, pulchre poſt mortem Romuli interregnum quod fuerit, explicat. Sed & cæteri autores ſæpius interregni B meminerunt, vt Vopiſcus in Tacito, Aſconius Pedianus ſuper oratione pro Milone. De interrege Appianus in primo Ciuilium, vbi de Sylla dictatore agit, & in ſecundo, ac paſſim alibi. Numerum autem illum ducentorum quadraginta quatuor annorum, ſic explicat Liuius in fine primi libri: Regnatum Romæ ab condita vrbe ad liberatam, annos ducentos quadraginta quatuor. Hoc item Dionyſius in primo Antiquitatum aſſerens, ſic probat: Hoc (inquit) cognoſcitur ex ſucceſſionibus Regum, & annis quibus vnuſquiſq; imperium tenuit. Nam Romulus quidem vrbis conditor, ſeptem & triginta annos tenuiſſe imperium dicitur. Poſtq; eum ſine Rege vrbs fuiſſe tempus annuum, Rex deinde creatus à populo Numa Pompilius, tres & quadraginta regnauit annos. Tullus Hoſtilius poſt Numam annos duos & triginta. Qui vero poſt eum regnauit Ancus Martius, quinq; & viginti. Poſt Martium Tarquinius Priſcus vocatus, octo & triginta. ſuccedens Seruius Tullius, quatuor & quadraginta. Seruium autem interficiens L. Tarquinius, vir tyrannicus, & ob iuſtitiæ contemptum Superbus cognominatus, ad quintum vſque & vigeſimum annum produxiſſe dominatum dicitur. Annis autem ducentis & quadraginta quatuor, quibus Reges imperatunt, vnam & ſexaginta Olympiadas conficientibus, neceſſe eſt omnino primum vrbi imperantem Romulum, anno primo ſeptimæ Olympiadis imperium ſuſcepiſſe. Eandem pene ſupputationem vide in Solino, à principio libelli ſui, vbi & hos ſeptem Reges & Olympiadas notat. Et euidenti argumento comprobat, vrbem conditam ſeptima Olympiade incipiente. Licet alii duodecima, alii octaua, alii ſexta prodiderint. Cum Plutarchus tertio anno ſextæ Olympiadis tradiderit iacta fundamenta vrbis, credibile eſt primo ſeptimæ Olympiadis anno muros abſolutos, adeo vt nulla differentia appareat. Eſt autem Olympias (quod tam ex Dionyſio, quam Solino diſcere potes) ſpacium quatuor annorum: quemadmodum luſtrum quinq; annorum ſpacium definitur. Quia, teſte Afranio, diligentiſſime omnia quadriennio notabantur, vt omnis temporum confuſio tolleretur: ita apud Euſebium, Iſidorum, Plinium. Vnde ad illius differentiam Ouidius alibi dixit:

In Scythia nobis quinquennis Olympias acta eſt.

Quod certe non dixiſſet, niſi & quadriennis vera eſſet Olympias. Hæc enim poetica ſunt, vt apud Martialem:

Vt qui

A *Vt qui prima nouo signat quinquennia lustro,*
Impleat innumeras Burrus Olympiadas. Et apud Ausonium item:
Fors erit, vt lustrum cum se cumulauerit, illis
Confectam Proculus signet Olympiaden.

Non tamē ex iis probabitur, idem esse lustrum & Olympiaden, quemadmodum Seruius putabat: cum lustrum quinquennale sit spacium, quo & ciuitas lustrabatur, & vectigalia ac census locabantur agrorum, vt crebro in lib. Digestorum, de Administratione rerum ad ciuitatem pertinentium, de Soluto matrimonio, de Liberatione legata, de Iure fisci, & passim alibi cernitur apud Plinium iuniorem in Epistolis, libro secundo & octauo, vbi lustri fit mentio, nusquam Olympiadis: licet interpretes idem esse credant lustrum & Olympiaden, quod vere nusquam constabit, cum Eusebius aperte signet in lib. Temporum, Olympiadem esse spacium quatuor annorum. Et si totus is liber, quitamen depravatus est mirum in modum, paulo diligentius examinetur, vbiq; vna Olympiade spacium quatuor annorum inuenietur. Quod & Suidas attestatur Graecus, qui quadrienne certamen asserit. Et Censorinus in libello suo Natalitio, capite nono sic scribens: Sed horum omnium penteridas maxime notandas temporibus Graeci obseruant, id est, quaternorum annorum circuitus, quos vocant Olympiadas. Vbi quidam haud indoctus censebat legendum Quinorum, non quaternorum annorum, &c. sed perperam. Non enim penterida nominarunt, quod proprie quinq; annis constaret, plenis atque perfectis: sed quod confecto quadriennio, consummatoque, adiecto intercalari die, qui quadrantibus constat, quinto quoque anno respondente, Graeci Ioui Olympio agonem celebrarent, pleni quinquennii significationem obtinuit. Id autem & hinc colligitur, quod apud omnes historicos inuenimus, rem aliquam esse gestam primo, secundo, tertio, quarto anno Olympiadis decimae, vel vicesimae: nusquam, quinto anno alicuius Olympiadis. Vnde post superiora verba subiungit Censorinus, significans tempus quo scripserat: Et nunc apud eos ducentesima quinquagesima quarta Olympias numeratur, eiusque annus hic secundus. Sed reuertamur vnde sumus digressi. Orosius & caeteri, sexta Olympiade finita, vrbem conditam scribunt: vide libro secundo, capite quarto. Hunc tamen eundem numerum fatetur, quando inquit: Sed Romani quanta mala per CC. XLIIII. annos
B continua illa Regum dominatione pertulerint, non solum vnius Regis expulsio, verum etiam abiuratio Regii nominis & potestatis ostendit. Nam si vnius tantum superbia fuisset in culpa, ipsum solum oportuisset expelli, seruata Regia dignitate. Melioribus igitur Regibus vrbe propulsis, Romani consulendum sibi potius, quam cuique suae libertati dominandum rati, Consules creauerunt, quibus veluti adulta Reipublicae crescentis aetas robustioribus ausis exercebatur. Dionysius quoque librum suum quintum exordiens: Regius (inquit) dominatus, durans post vrbem conditam annos ducentos & quadraginta quatuor, sub Rege vltimo in tyrannidem conuersus, his est ex causis dissolutus, per hos viros.† Olympiade octaua & sexagesima, qua vicit in stadio Ischomachus Crotoniates, gerente Athenis annuum magistratum Isagro. Quantum vero regnauerint singuli Reges, Liuius, Dionysius, Plutarchus, Solinus, & inter iuniores Orosius, Eutropius, Eusebius edocent. Sed numerorum notae faciunt, vt aliquando inter se diuersi sint. Leuiusculae tamen sunt mendae, & ab mediocriter erudito facile eluibiles. Eusebius cum aliis nonnullis attribuit Tarquinio Superbo triginta quinque annos, quod Romani historici omnes pernegant. Inter omnes enim constat, septem Reges ducentos quadraginta quatuor annos regnasse: & si aliter is numerus inuenitur, corruptus est. Intelligo autem & annum illum, quo interregnum fuit. Solini exemplaria habent XLI. sed deprauata sunt omnino, & hoc pacto corrigenda. Caeterum quid sub singulis breuiter gestum sit, inferius, dum Cassiodorus enarrabitur, vberius explicabimus. Nunc vero ordine ad Consules progrediamur.

Locus mutilus. nominādi enim erant Brutus & Collatinus, &c.

QVOT FVERINT COSS. ET ANNI IPSORVM.

CONSVLES *deinde fuerunt, Publicola & Brutus. A Publicola & Bruto, vsq; in Pansam & Hircium, octingenti decem sex: praeter eos, qui in eodem anno forte aliqua sunt surrogati. Per annos quadringentos quadraginta septem, quinq; & quadraginta annis Roma Consules defuerunt. Sub Decemuiris, annis duobus: sub Tribunis militaribus, annis tribus & quadraginta, sine magistratibus Roma fuit annis quatuor.*

Tanta est in his paucis verbis confusio, vt qui bene ea resoluat, non facile inuenias, ob

annorum numerum confusum. Numerat autem primum Coss. à Publicola & Bruto, qui fuerunt primi post exactos reges, vsq; ad Hitcium & Pansam (qui erant, cum Octauianus Augustus rerum potiretur) octingentos & decem sex. Cum in quibusdam exemplaribus reperetim D.CCC.&XLIIII. in quibusdam LXXVIII. in quibusdam XVII. Qui tamen numerus nullo pacto inuenitur in Coss. Cassiodori, quos dehinc subiungam: vt plane appareat, non modo in notis numerorum, sed & in authoribus ipsis esse errores & mendas. Si enim regia potestas desiit Olympiade octaua & sexagesima, & Augustus Imperium assumpsit Olympiade centesima octogesima quarta, fere altero anno, quo Hircius & Pansa Coss. fuerunt: hic numerus annorum, qui hic ponitur, non peruenict. Vnde & Eusebius inquit: Romæ post exactos reges primum Coss. duo à Bruto esse cœperunt, deinde Tribuni plebis ac Dictatores, & rursum Coss. Remp. obtinuerunt per annos ferme CCCCLXIIII. vsque ad Iulium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium, Olympiade centesima octuagesima tertia. In principio autem imperii Augusti, erant Coss. Hircius & Pansa, anno quinto post Iul. Si itaq; singulis annis bini numerantur Coss. à Bruto & Publicola erunt nongenti triginta sex Coss. Sed in iis quadringentis sexaginta & aliquot annis fuerunt Decemuiri, duobus annis Tribuni militares cum consulari potestate: non tribus annis, vt hic Ruffus dicit, sed pluribus annis. Et Roma sine magistratibus fuit annis quinque, vt Liuius scribit in sexto: non quatuor. Sed iuniores omnes in annis illis cum antiquis dissident. Iornandes enim in suis Chronicis sic ait: Consules bini in annis singulis creati, Remp. gubernantes, sequenti anno ab aliis venientibus succedebantur: scientesq; se annis tantum singulis præesse in populo, taliter erga alios agebant, qualiter eos erga se acturos sperabant. Qui ordo vsq; ad Augustum Cæsarem obtinuit priuilegium per annos DCCXVI. in annis CCCCLVIII. Nouem siquidem annos sine Coss. sed tantum sub Tribunis fuit, quatuor sine iudicibus. Nam post exactos reges annum vnum singuli Senatorum Remp. obtinuerunt. Quæ omnia inferius apertius in Cassiodori Coss. lector candide de anno in annum videbis. Nunc vero, quia de Consulibus agit, & inferius Coss. ponentur à primis duobus vsq; ad vrbis destructionem per Gothos, semel de Coss. copiose scribemus.

DE CONSVLATV, ET CONSVLIS OFFICIO.

CONSVLES ab initio à pop. Rom. electi sunt, expulsis Regibus, vt penes illos regia esset potestas. Sed duo pro vno Rege facti, vt si vnus malus foret, alter eius malitiam coerceret. Annuum tamen illis imperium fuit, ne per diuturnitatem potestatis insolescerent, sed magis ciuiles existerent, scientes non diuturnum fore illorum imperium. Vnde lib. 1. Digestorum, de Origine iuris, L. 2. Exactis deinde Regibus, Consules instituti sunt duo, penes quos summum ius vti esset, lege rogatum. Dicti autem sunt ab eo, quod plurimum reip. consulerent. Qui tamen, ne per omnia regiam potestatem sibi vendicarent, lege lata factum est, vt ab eis prouocatio esset, neve possent in caput ciuis Romani animaduertere iniussu populi. Solum relictum est eis, vt coercere possent, & in vincula publica duci iuberent. Vide eodem libro Digestorum, rubricam de officio Consulum. Magistratus igitur annuus erat, & anni apud Romanos à Consulibus numerabatur. Lucanus: Annos a Consule nomen habentes. Pacatus in Panegyrico: Consul creatur habiturus est nomen annus. Habebant autem Coss. duodecim lictores, qui cum fascibus præibant, quibus adalligatæ erant secures cum virgis, quibus plectebantur sontes, & qui grauiter & mediocriter delinquebant. Vtebantur vero fascibus tantum in vrbe, securibus extra vrbem, vt Dion tradit, ex instituto Valerii Publicolæ: quo inuidiosum magistratus fastigium, ad tolerabilem habitum deduceretur, teste Valerio Maximo. Fasces, teste Plinio, ex Gallica fiebant arbore, quæ species est populi, quam Latini betulam vocant, quia flexibilis est: quod se ignorare fatetur Tortellius. Submittebantur autem fasces, quando Coss. in concionem populi prodibant, teste Liuio & Quintiliano, quod populo admodum gratum fuit: quia scilicet maiestas pop. Rom. maior esset ipso Consule. Dabantur autem fasces lege Iulia, priori ex Coss. cui vel plures essent liberi, vel qui maritus, vel qui annis senior erat. hic primi mensis fasces habebat, ac maior Consul vocabatur: vel qui priore loco Consul renunciatus esset. Hunc virgis insignem vocat. Aderant tum vestes & trabeæ, quæ omnia ex Hetruria Romam ni à Tarquiniis, teste Strabone, sunt allata. Nam vt Berosus in quinto scribit, in Vetulonia duodecim fasces dati sunt à Iano, & quibus decorati atq; donati fuerunt postea Lydii. Silius in octauo, in catalogo populorum Italiæ:

Mæoniaq;

A *Mæoniæq; decus quondam Vetulonia gentis,*
Bissenos hæc prima dedit procedere fasces,
Et iunxit totidem tacito terrore secures.
Hæc altas eboris decorauit honore curules,
Et princeps Tyrio vestem prætexuit ostro.

Et hæc erant ornamenta consularia, quæ post, vbi Imperatores rerum potiebantur, per indulgentiam Principis dabantur etiam illis, qui ad consularum nunquam aspirarant. Qualis autem honor dabatur Coss. docet Val. Max. libro secundo de Institutis. Inibatur olim hic magistratus Cal. Martiis, quia Marti deo suo initium anni dicauerunt. Tibullus:

Martis Romani festæ venere Calendæ,
Exoriens nostris hic fuit annus auis.

Memorat Liuius in tricesimo primo, quod idibus Martiis olim consulatus inibatur, licet Cal. Ianuarii dies erat solennis ineundis magistratibus deputatus. Ianuario enim mense post Consulatum inibant, qui anno principium dat. Et tunc annus aperiri dicebatur, Plinio in Panegyrico: Fastosq; reserare. Ouidius:

Ergo vbi Iane biceps longum reseraueris annum,
Pulsus & à sacro mense December erit.

Et coplosissime in primo Fastorum:

Iamq; noui præeunt fasces, noua purpura fulget,
Et noua conspicuum pondera sentit ebur.

Lucanus:

Instabatq; dies qui dat noua nomina fastis,
Quiq; colit primus ducentem tempora Ianum.

Id quod etiam Plutarchus in Problematis confirmat, scribens, Ianuarium primum mensem cœptum numerari, quod primo huius mensis die, quem Cal. Ianuarias appellāt, primi Coss. exactis regibus creati sunt. Aliqnando tamen fuerunt hi dies huic solennitati deputati: sicut olim Idus Maias fuisse solennes ineundis magistratibus, refert Liuius in tertio. Idem in quinto, idus Decembres, solemnem fuisse ineundis magistratibus diē prodidit. Idem memorat, Coss. iniisse Consulatum olim Cal. Sextilibus: quia principiū anni eo die agebatur. Dionysius in sexto scribit, Posthumiū Comminium & Sp. Cassiū Coss.
B iniisse magistratum Cal. Septembribus citius quā consuetudo erat, priusquam aliud cæterorum agerent. Idem Dionysius lib. 9. scribit: Sequenti anno circiter cōuersiones æstiuas Sextilis mensis, Consulatum suscipiunt viri bellorum periti, Sp. Seruilius & A. Verginius. Qui proximis Cal. Martiis creati fuerunt, Coss. sequentib. Cal. Ianuariis cōsulatum inibant. quamuis etiam prius initum legamus apud Liuium. Sub Cæsaribus deinceps designabantur Coss. in varios menses, pro libidine eorum. Et aliquando vno anno plures erant Coss. Sic apud Tacitum legimus lib. 17. (vt sunt libri hodie distincti) Otho consul cum Titiano fratre in Cal. Martias, ipse proximos menses Verginio destinat, vt aliquod exercitui Germanico delinimentum. iungitur Verginio Pompeius Vopiscus, prætextu veteris amicitiæ. Cæterum Consulatus ex destinatione Neronis, aut Galbę, mansere Cœlio ac Flauio Sabinis in Iulias, M. Antonio & Mario Celso in Septembres: quorum honori ne Vitellius quidem victor intercessit. Qui autem postea creabantur in sequentem annum, ii Designati dicebantur, authore Flauio Vopisco. Postremo adeo creuit ambitio sub imperatoribus, vt anno vno, tradat Lampridius, sub Commodo triginta quinque Coss. designatos. Non est igitur audienda expositio Georgii Vallæ, in libro Ciceronis de Fato, Hirciusq; noster Consul designatus: id est, insigni nomine consulatus clarior factus. Hæc enim disputatio Ciceronis cum Hircio, facta fuit ante interitum Ciceronis, quando Hircius fuit Consul in sequentem annū designatus. Cū vero Hircius & Pansa Coss. iam essent, post hos fuit Cicero occisus, vt in Cassiodoro videbimus. Cū aliqua res relata ad Senatum fuerat, Consules qui præsidebant, primū designatos Coss. super ea re sententiā rogabāt, ac deinceps cæteros Senatores. Dedit autē Consul designatus Consuli ordinario in sella sedenti, stans iuramentum, quo iurauit explanauitq; verba, quibus caput suum, domum suam, si scienter fefellisset, deorum irę consecraret. Quanquam autem Iureconsultus Vlpianus Digestorum primo, titulum faciat de officio Consulum, quomodo scilicet consilium præbere debeat, & manumittere possit, quod tum scilicet erat sub Imperatoribus: antiquitus tamen officia consularia erant, ius reddendi locandi publicos reditus, sumptus temperandi, de rebus dubiis consultandi. Quod pulchre Ouidius insinuauit, ad Sext. Pompeium his versibus, in quarto de Ponto:

Aut reget ille suos dicendo iura Quirites,
Conspicuum signis cum premet altus ebur.

Aut populi reditus positam componet ad hastam,
Et minui magnæ non sinet Vrbis opes.
Aut vt erunt patres in Iulia templa vocati,
De tanto dignus Consule rebus aget.
Aut feret Augusto solitam, natoq; salutem,
Deq; parum noto consulet officio.

Sed plenius Consulare munus describit in eodem quarto Ouidius, ad Græcinum Consulem. Qualia autem munera dabantur consulibus, vide Vopiscum in Aureliano longe lateq;. Præter enim palmatam vestem, baculus & fax dabatur, & alia quædam, vt ibi legitur. Est & titulus in C. lib. duodecimo, de Consulibus, & nō spargenda pecunia: ita missilia damnauit Imperator, quemadmodum Vopiscus in Aureliano hanc profusionem damnat. Sed in Autbenticis quoque longissima lex est de Consulibus, Stagio Comiti sacrarum largitionum scripta, vbi etiam talia acerrime damnantur. Sed ea debent simul legi & conferri, vt antiquitas consulatus bene innotescat: licet certe leguleii nostri illa non intelligant, in apicibus (vt ipsi dicunt) iuris occupati. Sunt etiam nonnullæ mendæ in iis legibus. Pomponius Atticus (si Cor. Nepoti credimus) volumen scripsit, quo magistratus omnes maiorum exposuit. Noster Mar. Tullius lib. 3. de Legibus, Magistratus omnes Romanos breuiter & eleganter exposuit. Vbi & de Coss. agitur, & eorū officium enarratur. Si placet etiam recentiores videre, adest Fenestella, Pomponius Lętus de Magistratibus, & Blondus lib. 3. de Roma triumphante. Sed nemo copiosius de officio Consulatus scripsit, quam Cassiodorus libro Epistolarum 6. Hic est diligenter videndus: licet aliud tum erat Consulum officium sub Imperatoribus, & præsertim quando iā decoxit Imperium, & à tyrannis occupabatur, quam olim in libera vrbe. Et ideo diuersa ratione legendi sunt Tituli Iurisconsulti in lib. Digest. & Codicis. Addam illud quoq; quod Dionysius scribit libro quarto Antiquitatum: Consules Græcis appellari συμβόλους, siue σύμβουλοι: symbulos, quoniam βουλὴν Romani consilium vocant. ὕπατοι etiā aliquando nominati sunt isti à Græcis, à magnitudine potestatis, quod & omnibus imperent, & supremam dignationem habeant. Quod enim eminet culmen, ὕπατον vocabāt prisci. Cæterum de Publicola Cos. abunde Plutarchus in eius vita, qui requirendus est. Fuerunt autem primi Coss. Brutus & Collatinus. Sed vbi Collatinus se consulatu abdicauit, suffectus est in eius locū Publicola, vt Liuius & Dionys. docent, & inferius in Cassiodoro latius videbimus. De iis ita Cicero li. 2. de Finibus: stuprata per vim Lucretia à regis filio, testata ciues, seipsam interemit. Hic dolor pop. Rom. duce & autore Bruto, causa ciuitati libertatis fuit: ob eiusque mulieris memoriam, primo anno & vir & pater eius Consul est factus. Est autem illud notatu dignum, quod Iulius Obsequens iis verbis scribit: Constat neminem, qui magistratum collegæ abstulerat, annum vixisse. Abrogauerunt autem ii: L. Iunius Brutus Tarquinio Collatino, Tiberius Gracchus M. Octauio Cecinnæ, P. Tarquinius P. Marullo, Tullius Bruto & Cassio pugnam aduersus Cæsarem & Antonium molientibus.

QVOT IMPP. ET ANNI IPSORVM.

IMPERATORES *ob Octauio Cæsare Augusto, vsq; in Iouianum fuerunt numero quadraginta quatuor, per annos quadringentos septem. Sub iis igitur tribus imperandi generibus, hoc est, Regio, Consulari, & Imperatorio, quantum Roma profecerit, breuiter intimabo.*

Appianus in procemio suæ historiæ scribit, quod Imperator fuerit priscorum ducum nomen: à quo postea qui Remp. suo nutu regebat tanquam Rex, Imperator est dictus. Nam Imperatoris nomen ante armorum castrorumq; fuit, priusquam intestina bella ex factionibus orta remp. destruxerunt: verbo quidem legitima potestas, re autem vera dominatio erat. Qui enim rep. occupata Romanis dominabantur, Imperatores se appellari, non solum æquo, sed etiam libenti animo patiebātur. Quia Imperatorium nomen & gratius & tolerabilius Romæ erat, quam quisquam titulus, qui dominationis speciem præferret. Eratq; Imperatoria dignitas apud priscos Romanos, longe inferior Regia dignitate. Postea in tantum creuit, vt illi qui reip. Rom. totiq; pene terrarum orbi dominabātur, Imperatores se dicerent: quod quemadmodum ipsi potentia anteibant alios, sic nomine quoq; imperatorio reliquis anteferrentur omnibus. Memorat Dion, Iulio Cæsari decretum nouum Imperatoris nomen, tanquam maximæ alicuius pugnæ victori: neq; summa dignitate prædito, sed veluti omnium rerum domino, à quo cæteri Imperatores nomen traxere, & ab illo Imperatores Romanos connumerandos. Aliud enim esse nomen Impera-

A peratoris olim victoribus concessum, aliud per quod omnium rerum arbitrium significaretur. Namq; posse nouos milites recensere & conscribere, pecunias contrahere, bellum indicere, pacem conficere, Senatores morte punire: ex Censura vero, vitas & mores omnium introspicere, ac male meritos notare: Senatum legere, & quos voluerit reiicere: ex Pontificatu omnium sacrorum facultatem habere: ex Tribunatu plebis, inter alia esse sacrosanctum, neq; verbis neq; rebus ab aliquo posse lædi: eumque qui id fecisset, scelestum fore, indictaq; causa damnatum. Demum is Imperator nullis legibus subiacet, quod nemini antea vnquam fuerat concessum. Hinc idem Dion, in Augusto: Imperatores adepti sunt, quod nulli Romanorum olim vnquam concessum fuerat. Soluti enim sunt omnibus, nullisq; scriptis tenentur. Vnde Digestorum primo Vlpianus: Princeps legibus solutus est, voluntate tamen sua seipsum subiicit. Eadem Paulus Digestorum 32. & Imperator Alexander li. 6. Codicis, ac Iustinianus in Institutionibus, sed luculentius in Codice: Digna, inquit, vox est maiestate regnantis, legibus alligatum se principem profiteri. Hinc Apollonius Vespasiano præcepit, legem Imperatori dominari debere: quia in illis ferendis erit modestior, si eas non contempserit. Cicero in Philippicis, indicat Hircium, Pansam & Augustum esse Imperatores appellandos: docetq; Imperatorem solitum appellari à senatu, si quis mille aut duo millia externorum hostium occidisset. Appianus in secundo Ciuilium scribit, nomen Imperatoris vendicari solere ab iis prætoribus, qui in Maximis belli operibus versati sunt cum laude: Nunc autem, inquit, sub quo decem millia in bello cecidissent, hac appellatione dignos haberi audio. Apud Marcum Tullium inquit Antonius: Imperator est, administrator belli gerendi. Et vt breuiter finiam, ex monumentis historiarum satis patet, ductores exercituum & militarium copiarum præfectos, Imperatores latine & eleganter dici. Et ideo paulo maior erat dignitas Imperatoris, quam Cæsaris: qui licet infra Augusti fastigium positus eiusq; arbitrio bella gereret, summam tamen potestatem in magistratus inq; milites habebat, iusq; illi indicendi belli erat. Sic Germanicus Agrippinæ pater apud Tacitum libro 12. Imperatoris nomine fuit decoratus, licet nunquam dominationem assumpserit. Sic & Galba Piso Cæsar est nuncupatus. Etenim Cæsarum Imperatorumq; creandi potestas primum militibus concessa est. Sed Maximinũ, posthabita (vt inferius scribemus) Senatus autoritate, milites Augustum B fecere. Hodie vero nomen est dignitatis supremæ: quia licet Turcorum Imperator, Tartarorumq; Imperator vulgo dicatur: vere tamen is est Imperator Romanorum, qui principum Electorum omnium vel plurium consensu legitime est electus, & coronatus debito loco & tempore. Licet Leonardus Iustinianus Venetus Germanos arguat, perperamque reprehendat, quod Regem suum Imperatorem appellitent: cui tamen satis ingeniose Bebelius in sua Apologia respondit. Cæterum neq; id omittendum censeo, quid distent Augusti à Cæsaribus. Ob quod sciendum, Augustos hos dici, qui nunc regnant, & ab Senatu Imperatoris nomine honestati sunt: Cæsares vero dicuntur, qui ab ipso Augusto electi sunt ad regendam prouinciam aliquam, cum Cæsaris honore tantum, donec Augustus vixerit, post eius mortem successuri in Imperio, quasi Augustæ maiestatis hæredes: interdicta tamen illis administratione, nisi aliquam prouinciam Augusti iussu haberent. Hinc nulla eis donatiui militibus dandi facultas: sed in comitatu eos solum habebant, quos Princeps tribuisset.

DE NVMERO CÆSARVM.

De numero Cæsarum iterum non conueniunt authores, de annis. Si enim Cæsares ab Augusto vsq; in Iouianum numerantur, sicut Eusebius in Chronicis numerauit, & Cassiodorus: qui Galbam, Othonem, & Vitelliũ silentio præterierunt, vtpote qui vno tãtum anno & paucis mensibus tres ipsi rexerunt: erunt triginta septẽ tantum, nõ quadraginta quatuor, vt Ruffus in litera habet: si tamen illis trigintaseptẽ addantur, Galba, Otho, Vitellius, L. Annius Seuerus, qui cũ M. Antonio imperauit: itẽ Volusianus, qui cũ Gallo: item Galienus, qui cum Valeriano: itẽ Florianus, qui post Tacitum aliquot diebus gubernauit: & Constantius, pater Constantini Magni: tum erunt quadraginta quatuor. Quod si illis anni illi supputentur, quos Cassiodorus attribuit secundum Coss. erunt anni quadringenti quinq; menses nouem, dies vnus, vt inferius quærenti apparebit. Secundum Eusebium erunt anni quadringenti viginti sex, tres menses. Si vero omnes numerantur ab Augusto vsq; in Iouianum, qui Cæsares & Augusti appellati sunt, & vna cum aliis gubernarunt: licet etiam aliquot diebus aliqui rexerint, tantum erunt quinquaginta septem Cæsares, & anni ipsorum secundum alios autores erunt quadringenti triginta octo.

Quis in tanta autorum diuersitate, & in tam corruptis & deprauatis exemplaribus, poterit A
elicere verum? Attamen ne dubites, sub oculis omnes eum suis annis ponam, vt tu quoque
varietatem autorum animaduertas.

CÆSARVM IMPERIVM PER ANNOS, ET QVOT VSQVE AD VALENTINIANVM.

1 C. Iulius Cæsar annos quatuor, menses septem: secundum Cassiodorum, menses quatuor. Sed in Catalogo Cæsarum, illum non scribunt: quasi sit autor Cæsarum, non Augustus.
2 Octauianus Augustus, annos quinquaginta sex, menses sex.
3 Tiberius, annos viginti tres, secundum omnes.
4 C. Caligula, annos tres, menses decem, secundum Eusebium: secundum Cassiodorum, menses vndecim. Alii tres annos, decem menses, & octo dies attribuunt.
5 Claudius, annos tredecim, menses nouem, dies viginti octo, secundum Eusebium: Cassiodorus menses octo ei attribuit, Tranquillus XIIII. annos, Iosephus XIII.
6 Nero, annos quatuordecim, menses septem, dies XXVIII.
7 Sergius Galba, menses septem.
8 Otho, menses tres, dies quinque, secundum Cassiodorum, & Eusebium.
9 A. Vitellius, menses octo, die vno.
10 Vespasianus, annos nouem, menses vndecim, diebus viginti duobus, secundum Eusebium & Cassiodorum. secundum alios, annos decem.
11 Titus, annos duos, menses duos: aliqui adiiciunt viginti dies.
12 Domitianus, annos quindecim, menses quinque.
13 Nerua, annum vnum, menses quatuor, secundum Euseb. & Cassiod. Alii, annum vnum, menses tres, & nouem dies ponunt.
14 Traianus, annos decem & nouem, menses sex. Cassiod. menses septem & dies quindecim addit.
15 Hadrianus, annos viginti vnum, secundum Eusebium: at Cassiod. annos viginti, menses decem, dies viginti nouem. B
16 M. Antoninus Pius, annos viginti tres, secundũ Eusebium: secundum Cassiodorum, annos viginti duos.
17 M. Antoninus philosophus, & L. Annius Seuerus, annos decem & nouẽ, mense vno: secundum aliquos, tantum annos decem & octo.
18 Commodus, annos tredecim.
19 Helius Pertinax, menses sex.
20 Didius Iulianus, menses viginti vnum, dies quinque. Aliqui septẽ menses illi attribuunt.
21 Septimius Seuerus, annos decem & octo.
22 Bassianus Caracalla, annos sex.
23 Macrinus, annum vnum.
24 M. Antoninus Heliogabalus, annos 4. secũdum Euseb. & Cassiod. sex. Aurelius enim duob. annis & octo mensibus imperasse tradit: Herodianus, 6. annos ei attribuit.
25 Alexander, annos tredecim.
26 Maximinus, annos tres.
27 Gordianus, annos sex.
28 Philippus cum filio, annos septem. Aliqui annos sex ei attribuunt.
29 Decius, annum vnum, menses tres.
30 Gallus, & filius eius Volusianus, annos duos, menses quatuor.
31 Valerianus & Galienus, annos quindecim.
32 Claudius, annum vnum, menses nouem.
33 Aurelianus, annos quinque, menses sex.
34 Tacitus, menses sex.
35 Florianus, dies octuaginta nouem.
36 Probus, annos sex, menses quatuor.
37 Carus, cum filiis Carino & Numeriano, menses duos: secundum alios, annos II.
38 Diocletianus. Maximianus. Galerius. Constantius. — Galerius & Constantius *ab illis adoptati. Soles duos.* — annos viginti.

39 Constantinus Magnus, sub quo & alii: Maxentius, Licinianus, Galerius, annos triginta, menses decem.

40 Constantinus, Constantius, Constans, Dalmatius fratres & patrueles, annos viginti quatuor, menses quinq;, dies duodecim, secundum Eusebium: secundum Cassiodorum, diebus viginti tribus. Secundum aliquos, hi regnarunt annis triginta octo.

41 Iulianus, anno vno, mensibus septem.

42 Iouianus, mensibus octo.

Hi sunt Cæsares & Augusti, qui per tot annos rexerunt, vt omnes historici & annales attestantur: exceptis tyrannis, qui sub illis quandoq; vi sibi imperium vsurparunt: quos etiam studiosis subscribere libuit, vt ipsorum nomina innotescant.

Sub Claudio fuit Furius Camillus Scribonianus: sub Sergio Galba, Piso Licinianus Cæsar quatriduanus: sub Septimio Seuero, Pescennius Niger.
Sub Alexandro, Taurinus, & Ouinius Camillus.
Sub Maximino, Maximus Pupienus, & Clodius Albinus.
Sub Gallo & Volusiano, Æmilianus.

Sub Valeriano & Galieno fuerunt pene triginta tyranni,
Odenatus, Mæonius,
Herodes, Zenobia,
Herennianus, Timolaus,
Macrianus iunior, Macrianus senior,
Valens, Piso,
Aureolus, Balista,
Posthumius, Posthumius iunior,
Lollianus, Victorinus senior,
Victoria, Victorinus iunior,
Marius, Tetricus senior,
Tetricus iunior, Regillianus,
Ingenuus, Trebellianus,
Æmilianus, Celsus,
Cyriades, Saturninus,
Helianus.

Sub Claudio, Quintilius.
Sub Aureliano, Firmus.
Sub Probo fuerunt, Saturninus, Proculus, Bonosius.
Sub Caro, Sabinus Iulianus.
Sub Diocletiano, Achilleus, Carausius, Iulianus.
Sub Constantio, Constante & Constantino fratribus, Nepotianus, Magnentius, Decentius, Britannion, Syluanus, Gallus.

Quorum omnium res gestas, & quomodo imperium arripuerint, inferius latissime in catalogo Cæsarum scribemus: require illic, quot annis singuli rexerint. Si hos cum superioribus Cæsaribus & Augustis coniunxeris, erunt centum & nouem, qui illis quadringentis annis rexerunt. Sed pergamus ad enarrandum Ruffum.

QVANTVM CREVERIT ROM. IMPERIVM SVB REGIBVS.

SVB Regibus septem, per annos ducentos quadraginta tres, non amplius quam vsq; Portum atque Hostiam, intra octauum decimum miliarium a portis vrbis Romæ, vtpote adhuc parua, & a pastoribus condita, cum finitimæ circum ciuitates premerent, Romanum processit imperium.

Hæc omnia sigillatim si quis scire voluerit, quot bella, & cum quibus gentibus & vrbibus habuerint Reges septem, annis illis ducentis, primum Liuii ab vrbe condita reuoluat librum. Dehinc priores libros quatuor Dionysii Halicarnassei. Ingeniosa est insuper L. Flori anacephalæosis primi libri, de septem Regibus, paulo diligentius lectitanda. Vbi Romulum ardentem, Numam religiosum, Hostilium bellatorem, Aneum ędificatorem, Priscum ornatorem, Seruium institutorem ciuitatis, Tarquinium Superbum importunum appellat solicitatorem futuræ libertatis. lege hanc. Si extaret integer Appianus, ex libris tribus illis Italicis, primus, quem Regium inscripsit, plenissime nos edoceret, quantum res Romana creuisset sub regibus.

QVANTVM ROM. CREVERIT IMPERIVM SVB COSS.

SVB COSS. *inter quos nonnunquam Dictatores fuerunt, per annos simul quadringentos sexagintaseptem, vsq; trans Padum Italia occupata est, Aphrica subacta, Hispania accesserunt, Gallia & Britannia tributariæ factæ sunt. Inde Illyrici, Istri, Liburni, Dalmatæ domiti sunt. Ad Achaiam transitum est, Macedones subacti. Cum Dardanis, Mysiis, & Thracibus bellatum est: ad Danubium vsq; peruentum. In Asiam, expulso Antiocho, primum pedem posuerunt Romani. Mithridate victo, Ponti regnum occupatum est. Et Armenia minor, quam idem obtinuerat, armis obtrita atq; obtenta est. In Mesopotamiam Romanus peruenit exercitus: cum Parthis fœdus initum est. Contra Carduennos ac Saracenos & Arabes bellatum est. Iudæa omnis victa est. Cicilia, Syria, in potestatem pop. Rom. venerunt. Aegypti reges fœderati erant.*

Liuius, qui res vrbis conditæ ab origine centum quadraginta libris scripsit, has res omnes copiose enarrauit particulatim, quicquid sub singulis COSS. gestum sit. Sed cum iactura temporum centū libri ex illis desiderentur, adeundi sunt alii, vt Dionysius. Sed & ille imperfectus ad nos venit. Nam ex quadraginta libris, quibus pop. Rom. res gestas vsq; ad primum bellum Punicum expressit, vix decem supersunt integri. Quod idem de Polybio, Appiano, Marcellino, & cæteris historicis conqueri possumus: quorum nullus integer ad nos venit. Florus, qui Epitomen historiæ Romanæ scripsit, vbi post exactos reges bellum Ethruscum, Latinum cum Faliscis & Fidenatibos, Sabinis & Samnitibus, Tarentinis, Salentinis, Picentibus, & Vulsinensibus enarrauit, in præfatione secundi libri sic orditur: Domita subactaq; Italia, pop. Rom. prope quingentesimum annum agens, cum bona fide adoleuisset, si quod est robur, si qua iuuentas, tum ille vere robustus & iuuenis, & par orbi terrarum esse cœpit. Itaq; mirum & incredibile dictu, qui prope quingentis annis domi luctatus est (adeo difficile fuerat dare Italiæ caput) his ducentis annis qui sequuntur, Aphricam, Europam, Asiam, totum deniq; orbem terrarum bellis victoriisque peragrauit. Cæterum obserua hoc lector, omnia hæc verba Ruffi esse à Blondo Foroiuliensi in suam historiam de inclinatione Imperii traducta, vbi in præfatione eius operis omnia hæc leges de verbo. Neq; licet præterire præfationem Appiani Alexandrini, in qua terminos Rom. imperii, & omnes nationes à Romanis subactas, pulcherrime recenset. De quibus etiam singulis, singulos libros cōscripserat: regnum item Italicū, Samniticum, Celticum, Siculum, Hibericum, Hannibalis Carthaginensis, Macedonicum, Ægyptium, Asiaticum, Libycum, Sytium, Parthicum, Mithridaticum, Illyricum, Et præter libros etiam bellorum ciuilium quinq;, librum de Cæsaribus: quorum omnium maior pars periit, minor extat. Sed populos hic expressos, paulo inferius enarrabimus.

QVANTVM CREVERIT ROM. IMPERIVM SVB IMPERATORIBVS.

SVB *Imperatoribus vero per annos quadringentos septem, cum diuersa reip. fortuna multi principes imperarint: accesserunt tamen Romanæ vrbi & Rom. imperio, Cantabri, & Astures, Hispani ab Augusto subacti: alpes maritimæ, alpes Cottiæ, alpes Rhetiæ, Noricus, Pannonia, Mœsia, & omnis ora Danubii in prouinciam est redacta: Pontus omnis, Armenia minor, Oriens totus cum Mesopotamia, Assyria, Arabia cum Aegypto, sub imperii Romani iura transiuit.*

Imperatores factos esse quosdam constat vi, vtpote qui violentia armorum imperium sibi vendicarunt: quemadmodum Iulius Cæsar, & dehinc Augustus, qui cæso M. Antonio & Lepido, imperium arripuit. Aliqui vero fortitudine, multi Senatus electione: sed plures prætorianorum factione, qui rapere, stuprare, necare, incendere edocti, à nullis horrendis sceleribus abstinuerunt: stipatores & custodes principum, & qui ipsos principes nonnunquam ad grauissima quęque vitia sæuitiæ armabant. hi primum venale imperium proposuerunt, & de capite principis decernebant: quos primum Celeres Romulus appellauit, & auspicato legit, quorum tamen factione imperium pene corruit, quod ab initio plurimum sub imperatoribus fuit auctum. Ab ortu enim vsq; ad Indos propagati imperii fines, non Euphrates, non Tigris vetuere, non superbæ regum Persarum minę: vt inferius magis clarescet. A meridie Æthiopes per legatos accesserunt. ab aquilone barbaræ Sarmatarum nationes domitæ. ab occasu Gensoriacus Oceanus, admirabilis victoriæ testis est, simul & Britannicus. Itaq; toto orbe terrarum, vndiq; Rom. arma illustres

victorias

A victorias assequuta, sociis lætitiam præbuere, rebellibus metum, terroremque pugnare cupientibus. Sed hæc particularius paulo inferius, vbi etiam de locis & regionibus plura scribemus.

QVOMODO SINGVLÆ PROVINCIÆ VENERINT SVB DITIONEM ROMANAM.

QVO *autem ordine singulas prouincias Rom. resp. assequuta est, ostendam vt infra.*

Dicebatur aliquod regnum in prouinciæ formam redigi, quando sublatis regibus, misso eum exercitu proconsule, Romanis legibus parebat, ac vectigalia pendebat. Vnde regiones longe ab Italia bello acquisitæ, prouinciæ, à procul vincẽdo dictæ sunt. ad quas Prætores cum officio quia mittebantur, officia quoq; prouinciæ nominantur, autore Donato in Phormione. Egesippus li. 2. Romani cum ius suum prodigerent vincendo, procul positas regiones appellabant prouincias. Cæterum quomodo fuerint diuisæ prouinciæ in imperio Romano, & quo pacto quædam prætoriæ, quædam Consulares dicebantur, & quale fuerit Imperium sub Augusto, & qualis ratio Romani imperii, nemo pulchrius & copiosius scripsit, quam Strabo in fine decimiseptimi, qui temporibus Augusti & Tiberii diu Romæ versatus est: quæ hic subscripsissem, nisi longitudinem verborum essem subueritus: per quæ multa intelligentur in Suetonio de diuisione prouinciarum, quæ alias subobscura videntur. Ob id etiam Velleius Paterculus, quem beatus Rhenanus, vir nostræ ætatis inter doctos non postremus, nuper è situ eruit, in 2. historiarum libro de Pompeio agens, censet necessarium percurrere, quæ cuiusq; ductu gens ac natio redacta in formulam prouinciæ stipendii pacta sit.

DE SICILIA INSVLA.

PRIMA *prouinciarum facta est Sicilia. eam victo Hierone Siculorum rege Marcellus Consul obtinuit: deinde à Prætoribus recta est: postea commissa est præsidibus, nunc à consularibus administratur.*

B Siciliæ situm descripsere latissime Ptolemæus lib. 3. ca. 4 tabula septima: Strabo in sexto Geographiæ, Plinius lib. 3. ca. 8. Polybius in primo libro de bello Punico primo, Diodorus Siculus lib. 6. Bibliotheces. plura Pomponius Mela, Dionysius in Periegesi. Stephanus de vrbibus, Thucydides, Iustinus in quarto. Sed & poetæ graphice hanc descripsere: Virgilius in tertio Æneidos, Lucanus in tertio Pharsaliæ, Claudianus de raptu Proserpinæ in primo, Lucretius & alii. Quo pacto vero Sicilia à M. Claudio Marcello sit deuicta, Florus docet libro secundo, rubrica de bello Punico primo, & item de Punico secundo: Liuius in lib. vigesimosexto ab vrb. cond. Plutarchus in vita Marcelli copiose, Polybius in primo multa de Hierone rege. Claudii Marcelli etiam meminit Frontinus libr. Strategematon, cap. 5. sed perperam ibi Metellus pro Marcello scriptum est. Cicero in quarta Verrinarum primam Siciliam esse factam prouinciam docet. Sed eodem pene anno, iisdemq; temporibus, Sicilia & Sardinia in Romanam potestatẽ redactæ sunt. Siciliam postea Flaminius prætor, Sardiniã M. Valerius sortiti sunt. Postea fuit sub Imperatoribus, ad Carolũ vsq; Magnũ. Diuiso tunc imperio, cessit Cõstantinopolitano Cæsari. Post Sarraceni afflixerunt: deinde Comites Siciliæ orti sunt, tandẽ Reges. Sed a diuersis diuersimode afflictata est hæc insula, quemadmodum docent eius annales. De hac itaq; insula Velleius sic scribit: Primus in Siciliam traiecit exercitum Claudius Coss. & prouinciam eam, post annos ferme 52. captis Syracusis, fecit Marcellus Claudius.

DE SARDINIA ET CORSICA INSVLIS.

SARDINIAM *& Corsicam Metellus vicit, qui & de Sardis triumphauit. Rebellauere sæpe Sardi. Iuncta administratio harum insularum fuerat: post quælibet suos prætores habuit. nunc singula à præsidibus gubernantur.*

De Corsicæ situ Ptolemæus lib. 3. tabula sexta: de Sardinia, tabula septima: Dionysius Apher in Periegesi, Stephanus de vrbibus, Solinus, Martianus Capella, Plin. li. 3. c. 6. & 7. Strabo in quinto, Mela in secundo, Diodorus Siculus lib. 6. pulchra prodidit. sed & Aristoteles in aureo libello, de Admirandis auditu rebus. Dicebatur autem Sardinia prius Ichnusa, id est, humano vestigio similis: & Corsica, Cyrnos, quod montibus tanquam

capitum verticibus abundet. κόρσας enim tempora Græci appellant. Sed & Pausanias & A Eustathius multa de his scripserunt. Quod autem Festus hic dicit, L. Cecilium Metellum vicisse Sardos,& de his triumphasse, Liuius hoc in decimoseptimo L. Cornelio Scipioni attribuit, qui diruta Calari Sardiniæ vrbe,& Hannone superato, de Sardis & Corsis triumphauit, vt etiam inferius in Cassiodori Consulibus videbimus: & Frontinus lib. 3. cap. nono & decimo. Sardi item à Tib. Graccho perdomiti, totq; captiuorum ab eo ducti, vt prouerbium fuerit celebratum, Sardi venales. Velleius autem: Sardinia (inquit) inter primum & secundum bellum Punicum, ductu T. Manlii Cos. certum recepit imperii iugum, immane bellicæ ciuitatis argumentum, quod semel sub Regibus iterum hoc T. Manlio Cos. tertio Augusto principe certæ pacis argumentum Ianus geminus clausus dedit. In sequentibus temporibus Sarraceni diu habitauerunt, sæpe a Pisanis recuperata, sæpe deperdita. Ad postremum in Hispanorum venit potestatem, per Iacobum Aragonem prius recepta.

QVO PACTO APHRICA SVBACTA SIT.

IN Aphricam, pro defensione Siculorum, Romana transmissa sunt signa. Ter Aphrica rebellauit, ad extremum deleta per Aphricanum Scipionem Carthagine, prouincia facta est: nunc sub Consularibus agit.

De Aphrica tertia mundi parte, quæ & Libya dicitur, Ptol. libr. 4. quam tabulis quatuor depingit. Strabo autem libro decimoseptimo, Plinius libro quinto, Mela lib. 1. Dionysius, Stephanus, Solinus, Capella. Cæterum de bello Aphricano, quod Romani aduersus Carthaginenses gesserunt, nata sunt illa insignia tria Punica bella: de quibus concinne, sed breuiter, Florus scribit lib. 2. Copiosissime autem Appianus Alexandrinus in Libyco. De secundo bello Punico cecinit Silius Italicus libros decem & octo, Liuius libros decem, qui & de primo & tertio scripserat, si libri extarent: Polybius autem libros quinq; de bello Punico, primo & secundo scripsit. nam tot ex quadraginta restant. Plutarchus item in vita Hannibalis & Scipionis, abunde satis. Cornelius Tacitus lib. 20. in Vespasiano: Legio in Aphrica, auxiliaque tutandis imperii finibus, sub diuo Augusto Tiberioq; principibus, proconsuli parebant. Mox C. Cæsar turbidus animi, ac M. Syllanum obtinentem Aphricam metuens, ablatam proconsuli legionem, misso in eam rem legato tradidit. Velleius: Primus Aphricam Regulus, nono fere anno primi Punici belli: Sed post 204. anno, P. Scipio Æmilianus diruta Carthagine, abhinc annos 182. Aphricam in formulam redegit prouinciæ. B

DE NVMIDIA.

NVMIDIA ab amicis regibus tenebatur. Sed Iugurtha, ob necatos Adherbalem & Hiempsalem, Micipsæ regis filios, bellum indictum est. Et eo per Metellum Consulem attrito, perque Marium capto, in potestatem pop. Romani Numidia venit.

De Numidia, quæ pars est Aphricæ, Metagonitis dicta Græcis, Strabo, Ptolem. Plinius, Mela, Dionysius, Solinus, Martianus, & passim alii cosmographi. Sed Numidas, siue Nomades populos graphice describit Virgilius Georg. tertio, & Silius in primo & tertio Punicorum. Salustius quoq; belli Iugurthini materiam copiose peculiari opusculo explicat. Florus item lib. 3. cap. 1. Sed & Liuius libro sexagesimosecundo, sexagesimoquinto & sexto hoc bellum describebat. Appianus in Libyco, Plutarchus in Mario. Sed Q. Metelli aduersus Iugurtham stratagema, vide apud Frontinum lib. 1. cap. 8.

Mauritaniæ à Boccho obtentæ sunt: sed subacta omni Aphrica, Mauros Iuba rex tenebat: qui in causa belli ciuilis à Iulio Cæsare victus, mortem sibi propria manu consciuit. ita Mauritaniæ nostræ esse cœperunt.

Mauritania, & ipsa pars Aphricæ, Ptolemæo & Straboni in duas partes diuisa, in Tingitanam & Cæsariensem: hodie Barbaria dicta, populi vero Mauri, quos Salustius, Lucanus in tertio, & Silius describunt, & in decimoseptimo Strabo. Cæterum de Boccho rege Mauritaniæ multa Plutarchus in Mario, & Liuius sexagesimosexto, Salustius in bello Iugurthino, Appianus in secundo Ciuilium: vbi etiam de Iuba rege Mauritaniæ, cuius Lucanus quoque meminit in octauo. Sed ante omnes videndus est Cæsar in suis Commentariis de bello Aphrico libro quinto, & de bello Alexandrino: vbi Bogud dicitur rex, qui hic Bocchus appellatur. Caius princeps Mauritaniam in Tingitanam, quæ

Sitiphensis

A Siriphensis à loco anteà dicebatur, & Cæsariensem (vti refert Plinius) distinxit. Boccho successit Iuba, qui in caussa belli ciuilis, vt diximus, à C. Cæsare superatus, mortē sibi consciuit: cuius filius Iuba admodum puer, Romam in triumphū est ductus. Is fuit, qui postea scripsit historiam, quam sæpius Plinius citat, singulari ingenio ac doctrina præditus, & Augusti liberalitate demum ad regnum paternum remissus. Successorem Ptolemęum ex Antonii & Cleopatræ filia natum habuit: quo per Caligulam interfecto, Mauritania in duas est prouincias deducta. Claudius princeps, primus Romanorum Mauritanis bellum intulit, per Suetonium Paulinum, regionesq; eas subegit, colonos nouos deduxit, nomina ciuitatum mutauit, & in prouinciæ formam redegit. Nunc vero penitus abolita gente, Sarraceni successerunt ex eo tempore.

IN QVOT PROVINCIAS DISTINCTA SIT APHRICA.

AC *per omnem Aphricam sex prouinciæ factæ sunt. Ipsa vero Carthago est proconsularis, Numidia consularis, Hiratium consularis: Tripolis & Mauritania duæ, hoc est, Sitiphensis & Cæsariensis, præsidiales.*

Sic distincta fuit Aphrica temporibus Ruffi. Ptolemæus libro quarto, iis regionibus atq; hoc ordine distinguit. Primo duabus Mauritaniis, Massilia, Numidia, Aphrica minore, Cyrenaica, Marmarica, Ægypto. Sub Tingitana Æthiopes Athacas ponit, sub Cæsariensi Atlantem & Getuliam, sub minore Nigretes Æthiopas, & iis inferiorem Libyam: sub ea quoque Æthiopiam interiorem, æquinoctialem transgredientem: postremo sub Ægypto, Æthiopiam sub Ægypto appellatam. Fateor ingenue, me ignorare quæ regio Aphricæ dicatur Hiratium, & vnde sit ita appellatā. sed eum tam veteres quam neotericos diligenter euoluerim, inuenio apud Isidorum hæc verba: Habet autem Libya prouincias, Libyam Cyrenensem, Pentapolim, Tripolim, Byzantium, Carthaginem, Numidiam, Mauritaniam Sitiphensem, Mauritaniam Cæsariensem, Mauritaniam, Tingitanam, & circa solis ardorem Æthiopiam. Libya Cyrenensis in parte Aphricæ prima est, à Cyrene vrbe metropoli, quæ est in eius finibus, nuncupata. Hinc ab Oriente
B Ægyptus est, ab Occasu Syrtes maiores, & Troglodytæ, à Septentrione mare Libycum: à meridie Æthiopiæ, & Barbarorum variæ nationes, & solitudines inaccessibiles, quæ etiam basiliscos creant. Pentapolis à quinque vrbibus nuncupata, vt Tripolis à tribus. Byzantia regio, ex duobus nobilissimis oppidis nomen sortita est: Adrumetus vnum, alterum Byzantium vocatur. Hæc sub Tripoli est, patens passuum ducenta vel amplius milia: fœcunda oleis, & glebis ita præpinguis, vt iacta ibi semina incremento pene centesimæ frugum nascantur: & reliqua quæ sequuntur. Ex quibus coniector in Festo esse errorem, & vbi Hiratium scriptum est, Bizantium scribi debere. Facilis est enim literarum lapsus z in r, & h in b. cum cæteræ omnes literæ eædem sint.

Quod si forte aliquis diceret, Isidoro in orbis descriptione parum credendum, tanquam autori non vsquequaque recepto: huic Plinium o[illegible]cio libro quinto, capite quarto, qui sic scribit: Libyphœnices vocantur, qui Byzantium incolunt, ita appellatur regio 250. mil. pass. per circuitum, fertilitatis eximiæ, cum centesima fruge agricolis fœnus reddente terra, &c. Ptolemæus item libro quarto, capite tertio, à meridie Libyphœnicum Byzantem regionem describit: & paulo post eodem capite, sub Adrumeto ciuitate Byzantium ciuitatem ponit, & Byzantenum agrum Solinus describit. Sed de Aphrica, & eius partibus, quas nomos & præfecturas appellat Strabo, in decimo septimo libro videndus est.

QVO PACTO IN EVROPA PRIMVM HISPANIA SIT DEVICTA.

HISPANIS *primum auxilium aduersus Aphros per Scipionem tulimus. Rebellantes Lusitanos in Hispania per Decium Brutum obtinuimus, & vsq; ad Gades & Oceanum peruenimus. Post ad Hispanos tumultuantes Syllanus missus, eos vicit. Celtiberi in Hispania sæpe rebellabant: sed misso minore Scipione, cum excidio Numantiæ subacti sunt. Omnes pene Hispaniæ, occasione belli Sertoriani, per Metellum & Pompeium in deditionem accepta sunt. Postea prorogato imperio in quinquennium, à Pompeio perdomita sunt. Ad extremum quoq; ab Octauiano Cæsare Augusto Cantabri & Astures, qui freti montibus resistebant, deleti sunt.*

Quo pacto Scipio deuictis Aphris in Hispaniam traiecerit, & hanc deuicerit, vide Liuium libris 25. 26. & 28. Florum lib. 2. cap. de bello Punico secundo, & capite de rebus in Hispania gestis, eodem libro secundo: Appianum in Libyco, & Plutarchum in Scipione. Sed in vigesimooctauo Liuius de Hispania sic scribit (quod non est omittendum) Itaque Romanis prima inita prouinciarum, quæ quidem continentis sint, postrema omnium nostra demum ætate ductu auspicioque Cæsaris Augusti perdomita est. Sic & Plutarchus in Scipione: Cæterum eo anno, qui erat 14. secundi Punici belli, felici auspicio proconsulis Scipionis, Hispania prima ex continentis regionibus victa, postrema tamen in prouinciæ formam redacta ab Augusto Cæsare longo interuallo fuit. Sed Velleius aliter: In Hispanias primo omnium duxere exercitus Cn. & P. Scipiones initio secundi belli Punici, abhinc annos 250. Inde varie possessa & sæpe amissa partibus, vniuersa ductu Augusti facta stipendiaria est. De Decio Iunio Bruto atque Lusitanis, Florus libro secundo, capite de rebus in Hispania gestis. Liuius huius meminit libro quinquagesimo-quinto. De Marco Syllano Plutarchus in Scipione. De bello Numantino Florus abunde libro secundo, Liuius quinquagesimo septimo & nono. Et de Q. Sertorio Liuius lib. nonagesimo secundo, & nonagesimo sexto. Abunde Plutarchus in Sertorio & Pompeio, Appianus in primo Ciuilium, Florus libro tertio de bello Sertoriano, Orosius in quinto. Vide nobilissimum stratagema Sertorii, apud Sextum Frontinum libro primo, capite decimo, cuius & Plutarchus & Plinius iunior, & Valer. Max. meminerunt. De Cantabrico bello Florus libro quarto, in fine: Suetonius in Augusto, Strabo in tertio, Iustinus in vltimo. Cantabri populi describuntur à Silio & Horatio poetis. Cantabria hodie Piscaia vulgo dicitur. Cæterum Velleius in secundo Historiarum, vbi post bella ciuilia agit de Augusto, sic scribit: Hispaniæ, nunc ipsius prouincia, nunc Agrippæ, quem vsque in tertium Consulatum & mox collegium Tribunitiæ potestatis amicitia principis euexerat, multo varioque marte pacatæ. In quas prouincias, cum initio Scipione & Sempronio Longo C O S S. primo anno secundi Punici, abhinc annos C C L. Romani exercitus missi essent, duce Cn. Scipione Africano patruo per annos C C. in iis multo mutuoque ita certatum est sanguine, vt amissis Prætoriis Imperatoriisque exercitibus, sæpe contumelia, etiam nonnunquam periculum Romano inferatur imperio. Illæ enim prouinciæ, Scipiones consumpserunt: illæ contumelioso 20. annorum bello sub duce Viriato, maiores nostros exercuerunt: illæ terrore Numantini belli populum Rom. concesserunt. In illis turpe Q. Pompeii fœdus, turpiusque Mancini, Senatus cum ignominia dediti Imperatoris rescidit. Illa tot consulares, tot prætorios absumpsit duces: patrumque ætate in tantum Sertorium armis extulit, vt per quinquennium diiudicari non potuerit, Hispanis Romanis ne in armis plus esset roboris, & vter populus alteri pariturus foret. Has igitur prouincias tam diffusas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L. perduxit Cæsar Augustus, vt quæ maximis bellis nunquam vacauerant, ex sub. C. Aristio, ac inde P. Sillio legato, cæterisq; postea etiam latrociniis vacarent.

QVOT EIVS PROVINCIÆ.

AC per omnes Hispanias sex sunt nunc prouinciæ, Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitania, Galetia, Betica. Transfretum etiam insula terra Aphricæ prouincia Hispaniarum est, quæ Tingitana Mauritania cognominatur. Ex iis Betica & Lusitania consulares, cætera præsidiales sunt.

Hispaniam, quam Græci Iberiam vocant, corio bubalo similem dixit Strabo in tertio, quæ a Gallia montibus Pyrenæis discernitur. Hanc Ptolemæus libro secundo, in Beticam, Lusitaniam, & Tarraconensem distinguit, & tabula secunda Europæ depingit. Plinius in tertio, in citeriorem & vlteriorem diuidit. In vlteriore Betica omnis, cum parte Lusitaniæ, tantum continetur. Hanc Anas fluuius à Lusitania diducit, Betis vero mediam abluit. Strabo: Betica (inquit) plebi attribuitur, ad quam Prætor mittitur, qui Legatum habet, & Quæstorem: reliqua Hispania Cæsaris est, qui duos mittit Legatos, prætorium & consularem. Quidam recentiores in quinque diuisere prouincias, in Carpentaniam scilicet, Beticam, Lusitaniam, Calletiam, & Tarraconensem. Ruffus noster in sex. Hodie in regnum Granatæ, Castellæ, Legionis, Nauarreæ, Arragonum. De laudibus Hispaniæ multa Solinus, plura Plinius in vltimo lib. & Iustinus li. 44. Sed est & videndus Martianus Capella.

DE GALLIA, QVOMODO ROMANIS SVBIECTA FVERIT, ET QVOT EIVS PROVINCIÆ.

Cvm Gallis grauissima bella pop. Rom. habuit. Galli etiam illam partem Italiæ, vbi nunc Mediolanum est, vsq; ad Rubiconem fluuium tenebant: in tantum viribus freti, vt Romam ipsam bello peterent, & cæsis exercitibus Romanis apud Alliam fluuium, mœnia vrbis intrarent, Capitoliumq; obsiderent: ad cuius arcem sexcenti nobiles & Senatores confugerant, qui mille auri libris se ab obsidione redemerunt. Postea Gallos cum victoria remeantes, Camillus, qui in exilio erat, collecta de agris multitudine, oppressit: aurum & signa, quæ Galli ceperant, reportauit. Cum Gallis multi Consules, Pratores, ac Dictatores euentu vario confluxerunt. Marius Gallos de Italia expulit: & transcensis alpibus, feliciter aduersus eos pugnauit. Cæterum Cæsar cum decem legionibus, quæ quaterna millia militum Italicorum habuerant, Gallias subegit, per annos nouem. Cum Gallis vltra Rhenum positis confluxit, ab alpibus Britanniam vsq; transiuit, decimo anno Gallias & Britannias tributarias fecit.

De primo bello Gallico abunde Liuius ab vrb. con. li. 5. & Plutarchus in Camillo, Florus in primo. De Rubicone & Allia fluuiis, Silius, Lucanus, Cæsar, Liuius, Florus, Plutarchus, Strabo, Plinius. Sed de bello Gallico Ligustico, Florus libro secundo, rubrica de bello Gallico: Liuius vero passim in multis locis. De Mario Florus libro tertio de bello Cymbrico, Plutarchus in Mario. De bello vero Gallico, quod Cæsar gessit, extant Cæsaris commentarii libri septem, vnus A. Hircii: Florus libro tertio, rubrica de bello Gallico: Plutarchus in Cæsare, Suetonius in primo, nonnihil etiam Appianus in Celtico: Liuius libro centesimoquinto, sexto & septimo. & Ammianus Marcellinus in fine decimiquinti libri, Gallorum originem scribens, succincte, à quibus etiam Galli domiti sint, explicat his verbis: Hæ regiones, præcipue quæ confines Italicis, leuius odere sub imperium venire Romanum, primo tentatæ per Fuluium, præliis paruis quassatæ per Sextium, ad vltimum per Fabium Maximum domitæ, cuius negocii plenus affectus, asperiore Allobrogum gente deuicta, hoc indidit cognomentum. Cæterum si diligenter euoluamus veterum historias, inueniemus ante aduentum Hannibalis Gallos quinquies in Italiam traiecisse. Primum, teste Liuio, dulcedine vini allecti Celtæ, duce Bellouaco excitis Biturigibus, Heduis, Ambianis, Carnutibus, Aulericis, regnante Prisco Tarquinio, mutandi melioris soli gratia, in agro Insubrium augurio pagi Heduorum sic cognominati, Mediolanum ędificauerunt. Cenomanni Celitonio duce vestigia priorum sequuti, eodem fauente Bellouaco, cum transcendissent alpes, vbi nunc Brixia & Verona, loca tenuere. Tertio Boii Liguresq; transgressi, cum intra Padum & alpes omnia tenerentur, Pado ratibus traiecto, non Etruscos modo, sed Vmbros inde pellentes, intra Apenninum sese tenuere. Quarto, Senones omnium potentissimi, ad mare Adriaticum Senam vrbem incoluere, ac ab Vfente fluuio ad Athesim fines habuere. Hi sunt, qui Brenno duce Clusium obsedere: ac inde cum essent Legatorum temeritate lacessiti, Romam properantes incenderunt, fuso apud Alliam exercitu. quos descendentes Camillus opprimens, signa & aurum ablatum retulit. Quinto, paucis interiectis annis, cum Romanorum legatos interfecissent, L. Cecilium prætorem contra eos missum, cum toto exercitu trucidauerunt. Iidem in Græciam traiicientes, ac Delphos spoliare conati, imbre grandineq;, Phœbo quodammodo vltore (vti putabatur) extincti sunt. Et vt Strabo ait, qui reliqui fuere, in Asia considentes, Gallogræci, siue Galatæ dicti sunt. Sed particularius in Coss. inferius de Gallis loquemur. Videndus est autem etiam Polybius libro secundo, qui Gallorum excursionem latissime explicat, & pulchra serie omnium ipsorum bella describit. Velleius Paterculus: Gallias primum Dominio Fabio, nepoti Pauli, qui Allobrogicus vocatus est, intratas cum exercitu, magna mox clade nostra sæpe & affectauimus, & amisimus. Sed fulgentissimum C. Cæsaris opus in iis conspicitur: quippe eius ductu auspiciisq; infractæ, pene idem quod totus terrarum orbis ignauum conferunt stipendium.

PROVINCIÆ GALLIÆ QVOT.

Svnt Galliæ, cum Aquitannia & Britannis, decem & octo prouinciæ: Alpes maritimæ, Prouincia (quæ & Massiliensis dicitur) Ambianensis, Viennensis, Narbonensis, Nouempopulonia: Aquitaniæ duæ, Cottiæ alpes, maxima Sequanorum, Germaniæ duæ, Belgicæ duæ, Lugdunenses duæ: in Britannia, maxima Cæsariensis, Britannia prima, Britannia secunda.

Aliter à priscis distinguebatur Gallia. Cæsar Iulius in tres partes Galliam omnem diduxit, Belgicam, Celticam, & Aquitanicam, quæ Aremorica ante dicta est: quarũ populi, Belgæ, Celtæ, & Aquitani dicebantur. Augustus in quatuor partes distinxit, Aquitaniam, Lugdunensem, Belgicam, & Narbonensem. Alii iterum in tres partes: in Togatam, quæ est Cisalpina: in Comatam, quæ est Transalpina: & Brachatam, quæ est Narbonensis. Ptolemæus quatuor partes Galliæ, in tertia Europæ tabula depingit. Strabo libr. quarto: Plinius libro tertio, capite quarto: & iterum libro quarto, capite decimo septimo. Martianus item, & Solinus: sed omnium copiosissime Ammianus Marcellinus in fine libri decimi quinti, postquam originem Gallorum descripsit, & quomodo Galli sint domiti, subiungit: Regebantur autem Galliæ omnes inde, vbi crebritate bellorum vrgenti cessere Iulio Dictatori, potestate in partes diuisa quatuor, quarum Narbonensis vna, Viennensem intra se continebat, & Lugdunensem: altera Aquitanis præerat vniuersis: superiorem & inferiorem Germaniam, Belgasq; duæ iurisdictiones iisdẽ rexere temporibus. At nunc numerantur prouinciæ per omnem ambitum Galliarum: secunda Germania, prima ab occidentali exordiens cardine, Agrippina & Tungris munita, ciuitatibus amplis & copiosis: dein prima Germania, vbi præter alia municipia Moguntiacus est, & Vangiones, & Nemetes, & Argentoratus Barbaricis cladibus nota. Post has Belgica prima, Mediomatricos prætendit, & Treueros, domicilium principum clarum. Huic annexa est secunda Belgica, qua Ambiani sunt, vrbs inter alias eminens: & Cathelauni extremi. apud Sequanos, Bizantios vidimus, & Rauracos, aliis potiores oppidis multis. Lugdunensem primam Lugdunus ornat, & Cabillones, & Senones, & Biturigæ, & Nicenum, Augustudini magnitudo vetusta. Secundam enim Lugdunensem Rothomagi, & Tutini Mediolanum ostendunt, & Tricaspini Cottias alpes, & Pœtinas, exceptis obscurioribus incolunt: & reliqua, quæ diffuse admodum de Gallis prodit: è quibus quidem verbis intelliges, Ruffi nostri prouincias distinctas. Sed de alpibus id quoque obseruandum, quatuor ad has esse vias: vna per Ligures, mari proxima est: altera per Taurinos, qua Hannibal & Hercules transmisere: quorum gratia Pœninæ & Graiæ sunt appellatæ. Eædem & Cottiæ. In quibus duodecim ciuitates fuisse, Plinius autor est, regnum quondam Cottii regis: qui perdomitis Gallis, eas construxit militibus viatoribus accomodas. Is, teste Ammiano Marcellino in 15. Augusti Cæsaris amicissimus fuit. Alius fuit Cotus Thraciæ rex: qui Pompeianas partes fouit, vt in Commentariis Cæsar scribit, de quo multa apud Tacitum in libro secundo Historiarum ab excessu Augusti. His alpibus hodie Cinesius nomen est, tenduntque in Prouinciam & Hispaniam citeriorem. Tertia via per Salassios, quas Cæsar summas appellat, ac latrotibus purgauit. hodie sancti Bernhardi, non illius abbatis celebrati, sed cuiusdam Augustensis archidiaconi, qui inter has alpes & syluas sancte degisse dicitur. hæ in Lugdunensem Galliam ducunt. Quarta via per Rhœtos, quæ & Rhœtiæ dicuntur alpes, & agro Tridentino ac Veronensi adiacent. hodie S. Gothardi appellatæ, quæ ad circumrhenanos Danubianosque populos ducunt, quas Iulias esse nonnulli dicunt. Alii Iulias post Rhœtias esse tradunt, vbi mons incipit Adrius, qui Illyriam à Pannoniis discernit, quarum etiam meminit Hieronymus. Nostra ætate vir eruditus Alciatus, in Tacitum annotationes scribens, alpes Pœnas esse arbitratur, per quas ex Druentia flumine recta in Italiam tenditur, Brigantionem versus & Ferietam, quæ ita nostra tempestate frequens est. Sed Graias esse, quæ & maritimæ dicuntur, quod per eas Hercules iuerit: vbi etiam Monœci portus, illi sacer, vt autor est Ammianus libro decimo quinto. Cottias autem putat, qua à Segusio oppido per Centronas itur: licet recentiores, vt Paulus Diaconus & Georgius Merula, Cottias esse existiment, in quibus Bobium vrbs est, quod antiquis autoribus non est probabile. Sed & Cottias appellatas, quandoque etiam Iulias, quidam tradunt, quod in eas per Tricaspinos eatur. Bellouesum autem per Tricaspinos in Iulias alpes venisse, Liuius est autor. Sed (& non male) Tacitus Iulias appellat alpes, quæ versus Carnos sunt. Vnde & Iulium Carnicum, & Forum Iulii, qua ex Venetia in Noricum itur. Cui sententiæ astipulatur Sabellicus in Aquileiensi historia. Sunt & Rhœticæ alpes, quibus in Rhœtos vadimus, qui hodie, die Grawenbundter patria lingua vocantur, quos vulgo Chrisones vocant. Incipiunt ab Adva monte (Straboni corrupte legitur nunc Adula, nunc Adurla) id est, inaccesso. Vernacula simplicitas montem Bralium nuncupat in Volturena: seu, vt imperiti, in valle Telina: & in Venetiam protenduntur, donec Ocræ subeunt. Leopontiæ adhuc seruant nomen: sunt in Suitensibus, qua Claronam ex Pilitionis castro recta tendimus. In alpibus, quas Cæsar in Commentariis summas appellat, cũ cæteris conuenit. Sunt inter Sedunos & Veragros, vbi &

Octo-

A Octodorus est pagus, quem S. Mauritii vocant. At Ptolemæus inter Adulam & Ocram Pœnas alpes collocat: quo in loco Rhætica iuga esse prodidit Alciatus. Sed ex Plinio illius sententiam confutat, qui de Graiis & Pœninis in Salassos descendi tradit: vt fortasse alpes Pœninæ illic incipiant & desinant in Maritimas, si Ammianum sequimur. Est & adhuc Suitensibus, qui vulgo eorum sermone alpes Grey dicatur; mons, qua Friburgum tendimus. Et hanc nomenclaturam apud veteres fuisse non existimant. nam & Plinius in Lepuntiis diffidere visus est, qui cum Cottiana iuga Centronibus vicina tradidisset, Graiis alpibus aut easdem, aut certe contiguas Lepuntias mauult. quod idem Alciatus non probat, cum Cæsar in hac re sit grauior autor: & Plinius aliorum recitatione scripserit. Ego alpium nomina & itinera tam ex terræmotibus, quam ex arbitrio principum & accolarum, crediderim sæpissime variata, & opinionibus scribentium nomenclaturam crebro pro vniuscuiusq; constanti æstimatione inuersam, vt integre de singulis nihil afferere possimus. Nam & vrbium nomina plerunq; nobiscum & intereunt & renascuntur, nedum montium ac collium, quibus crebro pastores rustica simplicitate nomina imponunt.

DE ILLYRICO, ET MARI ADRIATICO, ET IONIO.

IN *Illyricum, ab ora maritima paulatim regressi sumus. Leuinus* COS. *Adriaticum atq; Ionicum mare primus ingressus, maritimas obtinuit ciuitates.*

Illyricum describit Ptolemæus libr. 3. cap. 16. depingitq; eam tabula quinta Europæ. Strabo lib. 7. Plin. cap. 20. Martianus, Solinus, & cæteri. Sed bellum Illyricum Florus describit lib. 2. Polybius lib. 2. Sed & de Æmylio quoq; Consule, qui Illyricum cepit, Polybius lib. 3. scripsit. Præterea Appianus librum, cui est titulus Illyricus, qui est videndus. De M. Valerio Leuino Consule multa Liuius lib. 12. & 26. De Leuino præterea Iustinus abunde multa lib. 29. Cæterum Illyrico coniungitur Dalmatia, quæ aliis Delmatia quoque, à Delminio oppido dicitur. Sed nunc terrarum nomina mutantur. Quicquid enim à campestribus Dalmatiæ locis in Istriam vsq; protenditur, Croacia alba appellatur: ab iisdem campis ad Dyrrhachium vsque, Croacia rubra. Pars vero ad mare vergens, Dalmatia dicitur. Sed de Illyrico etiam latius paulo inferius.

B

DE CRETA INSVLA.

CRETA *per Metellum Proconsulem, qui Creticus dictus est, prouincia facta est.*

Creta hodie Candia, quæ olim Cureta, à Curetibus, qui primo insulam inhabitauere, & inde per syncopen Creta dicta fuit: quondam Aerea dicta est. Er Macaron aliqui à temperie cœli appellauere. Secundum Stephanum, à Crete Iouis & Ideæ nymphæ filio: secundum Plinium, à Creta nympha Hesperidis filia nomen suscepit. Centum olim fuit vrbibus habitata. Describitur à Ptolemæo in fine libri 3. cap. 17. & tabula 10. Europæ: à Strabone lib. 10. Plinio lib. 4. cap. 12. à Mela lib. 2. Sed & Martiano, Solino, Stephano, & Dionysio, Virgilio etiam in 3. Æneid. De bello autem Cretico Florus lib. 3. Liuius ab vrbe condita, nonagesimo octauo, & sequenti, vbi multa de Q. Metello Proconsule leges. Et Plutarchus quoq; in Pompeio, Metelli meminit. Velleius Paterculus: Per idem tempus à Q. Metello Creta insula in pop. Rom. potestatem redacta est, quæ ducibus Panare & Lastane, 24. millibus iuuenum coactis, velocitate pernicibus, armorum laborumq; patientissimis, sagittarum vsu celeberrimis, per triennium exercitus fatigauerat. Et paulo post: Creta Metelli ductu, longissimæ libertatis fine mulctata.

DE GRÆCIA ET ACHAIA, AC ATHENIENSIBVS.

GRÆCIS *in nostram fidem confugientibus, ad Achaiam accessimus. Athenienses aduersus Philippum Macedonum regem auxilium nostrum petierunt. Libera diu sub amicis nostris Achaia fuit, ad extremum legatis Romanorum apud Corinthum violatis, per L. Mummium Consulem capta Corintho, Achaia omnis obtenta est.*

Achaiam, quæ & Hellas dicitur, Ptolemæus lib. 3. cap. 15. describit, tabula Europæ decima: Strabo in fine septimi, Plinius lib. 4. passim alii: Stephanus, Mela, Solinus. Cæterum de Atheniensibus apud Florum, lib. 2. de bello Macedonico primo. Et Liuius abunde lib. 31. De bello vero Achaico Florus lib. 2. & Liuii abbreuiator 52. Sed ibi corrupte legitur L. Manlius, cum scribendum sit L. Mummius, cuius etiam Iustinus meminit lib. 34. Me-

minit & huius L. Mummii Frontinus lib. 4. Stratagematon, cap. 3. Achæi autem, licet A Philippo bellum intulissent, accepti tamen in amicitiam, maleq; defensi, visi sunt concessa libertate: legatos pop. Rom. violarunt, ac duce Critolao arma sumserunt. Attriti ergo per Metellum Macedonicum, postremo euersa per L. Mummium Corintho, libertatem amisere. Athenienses vero auxilium contra Philippum petiere: defensiq; sunt, & sua illis libertas concessa est. Archelaus Mithridatis præfectus vrbem occupauit, grauiq; seruitio pressit. L. Sylla circumsessam magno labore expugnauit, & antiquam illis libertatem restituit: neq; vllam vrbem maiore honore dignatus est pop. Rom. Postremo cum Galli exciderent rebus Constantinopolitanis, Athenas diu tenuerunt. Sed postquam in regnum Neapolitanum ad manus Florentinorum translatum est, concessit ad Turcos.

DE EPIRO.

EPIROTÆ, *qui aliquando cum rege Pyrrho etiam ad Italiam transire præsumpserant, victi atq; Thessali simul cum Achiuorum & Macedonum † regionibus nobis accesserunt.* † Al. populis.

De Epiro Ptolemæus lib. 3. cap. 14. tabula 10. Strabo in septimo, Plinius lib. 4. cap. 1. Iustinus etiam nonnihil lib. 17. Item Stephanus & Mela. Romania à quibusdam recentioribus dicitur. Nam primum Molossi Pyrrhidæ, deinde Epirotæ hanc terram possederunt. Demum ad Romanos venit. Postremo ad Constantinopolitanos Imperatores, & eorum concessione ad Despotos. Bellum autem Epiroticum, quod Pyrrhus gessit contra Romanos, Florus lib. 1. Liuius lib. 12. & sequenti, Plutarchus copiose in Pyrrho, scripsere. Cæterum Ætoli, gentes vicinæ Epirotis, a Glabrione victi: & a M. Fuluio Nobiliore expugnata Ambracia, vna cum Epiro subacti sunt: quod ab amicitia pop. Rom. deficientes, societatem cum Antiocho rege iunxere, qui Græciæ bellum intulit, quiq; compluribus vrbibus captis, ad extremum apud Thermopylas victus, ac omni Græcia expulsus fuit. M. Valerius Leuinus secundo bello Punico cum Ætolis fœdus percussit, captasq; de hostibus vrbes illis condonauit. Benigne tamen post cum illis actum est, quod plus apud iustissimum populum beneficiorum memoria, quam recens defectio valeret. Sunt autem Ætoli ab Ætolo Endymionis filio dicti, qui à Pisa profugus, in his locis consedit. Ferox hominum genus, teste Polybio, more ferarum degens.

DE MACEDONIA. B

MACEDONIA *ter rebellauit, sub Philippo, sub Perseo, sub Pseudophilippo. Philippum Flaminius, Perseum Paulus, Pseudophilippum Metellus oppressit. Quorum triumphus Macedonia populo Romano adiuncta est.*

De Macedoniæ situ Ptolemæus lib. 3. cap. 13. & tabula 10. Europæ. Strabo lib. 8. copiose: Stephanus, Mela, Solinus, Plinius, lib. 4. cap. 10. qui eam in duas partes secat. quarum alteram Prouinciam, Strabo autem superiorem & liberam appellat, eam videlicet, quæ per sinum Ionico littore protenditur, Illyrico ac Italiæ proxima. Altera vero vltra Candauiæ montes, Macedonicis regibus seruiebat: quibus sublatis, vniuersa in potestatem pop. Rom. peruenit. Quater autem Macedones in bello viginti annorum victi fuerunt. Primo, post secundum bellum Punicum Philippus, Demetrii filius, à T. Quintio Flaminio, qui post victoriam omnes ciuitates Græciæ, quæ sub illo erant, saluas & liberas esse iussit. Deinde Perseus à P. Æmilio Paulo, qui septuaginta duas ciuitates (teste Plinio) vno die direptas, vendidit. Tertio Pseudophilippus, à Q. Cecilio Metello. Postremo Pseudoperseus, à T. Æmilio. Sed hæc bella copiosissime describit Liuius pluribus libris: 31. & 45. Macedoniam prouinciam factam scribit. Nonnihil etiam Appianus in Illyrico, & in Mithridatico, in principio, vbi de Perseo scribit: Plutarchus in vita Pauli Æmilii, & T. Flaminii: Iustinus lib. 29. & sequentibus duobus. Florus pulcherrime tria Macedonica bella lib. 2. exequitur. Vniuersa hodie Macedonia sub Turco est.

DE ILLYRICO ITERVM.

ILLYRICOS, *qui auxilium Macedonibus tulerant, ex eadem occasione per L. Manilium Pratorem vicimus, & eos cum rege Gentio in deditionem accepimus.*

De Illyrici situ superius scripsimus. Sed de hoc bello Illyrico, Liuius, ab vrbe cond. lib. 43. & sequenti: Florus lib. 2. tit. De bello Illyrico post Macedonicum secundum. Appianus in Illyrico, Polybius in secundo. De rege Gentio prædicti omnes, & Orosius ac Eutropius, præsertim Plutarchus in Æmilio. Sed & hoc quoq; obseruandum, Gentium Illyricorum regem, gentianam herbam inuenisse, teste Plinio lib. 25. cap. 7.

Sed ne mireris lector, cur iterum de Illyrico bello scribat Ruffus, qui superius Illyriorum

rum

A rum commeminit. Scito quod, cum regina Teuca, Agronis olim vxor, admonita à duobus Coruncanis legatis, quæ primo bello Punico oram maritimam populabatur, alterum Titum liberius loquutum, in itinere redeuntem interfecisset, à Cn. Fuluio Centimalo, & L. Posthumio Albino Coss. postea superata, supplex reddita, ex conditione Corcyræ, & Apolloniæ libertate, pacē obtinuit: quæ Demetrii viri potentis, & Pharo Illyrico oriundi proditione, conspirantibus Histris, simul cum Issæis & Autitanis populis Illyricorum, fœdus cum Consulibus inierant. Verum paulo post eiusdem opera, Autitani occupatis in bello Gallico Romanis, rebellantes ad officium reducunt. Demetrius pulsus, cum reuertisset auxilio Philippi, captus atq; interfectus est, ac Pharos eius patria euersa, Illyricis pax reddita. Et hæc quidem post primum bellum Punicum. Secundum autem, cum Philippus Italiæ propinquans, Oricum occuparet, Apolloniamq; obsideret, anno quinto belli Punici secundi à M. Valerio Prætore superatus est, Illyricæq; oræ populi recepti. Valerius ob rem bene gestam absens Consul creatus, fœdus cum Ætolis iniit. Gentius deinde rex Illyrici, hosti Perseo pretio coniunctus, cum legatos conquestum de hoc ad eum missos in vinculis tanquam canes commissarios habuisset, à Cn. Manlio triginta diebus terra mariq; victus, ac vna cum vxore ac liberis in triumpho ductus est. Eius vrbes Paulus Æmilius tribus diruit horis.

DE DARDANIS ET MOESIIS.

DARDANOS & Mœsios, Curio Proconsul subegit, & primus Romanorum ducum ad Danubium vsq; peruenit. Sub Iulio & Octauiano Cæsaribus, per alpes Iulias iter factum est. Alpinis omnibus victis, Noricorum prouinciæ accesserunt.

Dardanos populos versus Macedoniæ montes, veteres ponunt: quem tractum hodie Rascia ac Seruia tenet, vt aliqui putant. De Mœsia Strabo in septimo, Plinius in tertio, capit. 25. Ptolemæus lib. 3. vtramq; Mœsiam describit, cap. 9. Mysiam superiorem, cap. 12. Mysiam inferiorem. Putant aliqui, quæ in Europa sunt, Mœsias: quæ in Asia, Mysias debere appellari, ex inscriptione marmoris via Tiburtina: T. PLANCI PROPRÆTORIS MOESIÆ, qui in ea plura quam centum milia ex numero transdanubiorum, ad

B præstanda tributa coniugibus ac liberis, & principibus aut regibus suis transduxit. Græci autem vtrasq; indiscriminatim Mysias dicunt. Nostri Mysiam superiorem Bosnam, inferiorem Bulgariam appellant. Inferiorem, teste Strabone, Getæ incoluere, in qua est etiam Valachiæ pars, quam Maldouiam vocitant. Et hostia Danubii Istriopolis, Tamis, & Bulgari, quos putant nonnulli Triballos antiquitus appellatos. Has Mœsias Augustus per L. Pisonem in potestatem redegit: sed aliquanto post rursum Dardani, qui post Macedoniam sunt, in quam quotidie irrumpebant, ausi templo Delphico manus inferre [illegible] tas, L. Scipio auri pactione corruptus, cum Dardanis fœdus percussit. L. Sylla partim eos vicit: M. Curio Proconsul penitus sub ditionem redegit. Scribonius Proconsul Cl. Appii, qui contra Rhodopeios pugnans, morbo absumptus erat, successor, declinato in Dardanos bello, intra triennium ad Histrum penetrauit, ac Daciam tenus venit, sed saltuum tenebras expauit. M. Lucullus, Lucii, qui Mithridatem vicit, frater, Mœsiorum regionem excurrit omnem, & vsq; ad fluuium curium tenuit, vt Appianus in Illyrico scribit. M. Crassus Augusti auspiciis feliciter in eos pugnauit, quos cū peteret, rogitareturq; ab eorum duce quinam essent, respondissetq; Romanos gentium dominos: ille, Ita (inquit) si nos viceritis: vt habet Florus in fine quarti. Nec parum timoris incussit Domitius Centurio, foculo supra cassidem, tanquam ardente capite, collocato. Tiberius postremo Imperator, sub Rom. eos iura redegit, tributumq; pendere coegit. Liuii abbreuiator libr. 95. Cn. Curio Procons. Dardanos in Thracia domuit. Huius etiam meminit L. Florus lib. 3. de bello Thracico, Eutropius lib. 6. cap. 1. Gn. Scribonius Curio post Consulatum Dardanos vicit, & vsq; ad Danubium penetrauit, triumphumq; meruit, & intra triennium finem bello dedit. De hoc & Orosius lib. 5. cap. 22.

Bellum autem Augusti cum Alpinis gentibus, Florus describit lib. 4. cap. vltimo, & Liuius 135. hos Salassos vocat. Strabo in 4. & Suetonius in Augusto, Appianus in Illyrico. Adrius mons Straboni Mediam, vt Appenninus Italiam diducit, hinc Adriaticum, inde Pannonias respiciens. Mutat autem in itinere nomina: Occa, Caruus, Bebius, Albanus, Adules, Getius, Scardus, pro varietate regionum appellatus. Hunc, præter Ruffum auctorem nostrum, diuus Hieronymus alpes Iulias vocat, quendam describens locum: Inter Constantinopolim, inquit, & alpes Iulias.

DE PANNONIA.

BATHONE *Pannoniorum rege subacto, in ditionem nostram Pannonia venerunt. Amantini inter Sauum & Drauum prostrati. Regio Suauensis, ac secundorum loca Pannoniorum obtenta sunt. Marchomanni & Squadi, de locis Valeria, quæ sunt inter Danubium & Drauum, pulsi sunt: & limes inter Barbaros & Romanos ab Augusto, per Vindelicum, per Noricum, Pannoniam & Mœsiam est constitutus.*

Aliter ego, quanquam in eodem sensu reperi in alio exemplari, sic scilicet: Pannoniumque regem in certamine superans idem Lucius, in prouinciam redegit vtrasq; Pannonias. Amantinos autem, qui inter Sauum Drauumq; flumina insident, rege eorum interempto, ipsa vice Romanam fecit prouinciam. Marcomanni namque, & Squadi, in illa Valeria, quæ inter Drauum Danubiumq; interiacet, ab eodem tunc ductore oppressi: finesq; inter Romanos ac Barbaros Augustus vindicans per Noricum Mœsiamq; disposuit. Et hæc lectio non est improbanda, nisi quod Suauos obmittit. Cæterum de singulis paulo altius quædam repetamus. Pannones, qui & Pannonii dicuntur, ab Appiano talem dicuntur habere originem. Polyphemo cognomento Cyclopi, ex Galathea tres fuere filii nati, Celtus, Illyrius, Gallas: qui cum ex Sicilia mouissent (nam temporibus belli Troiani in Sicilia regnauit Polyphemus, vir bellicosissimus, & arte iaculandi peritissimus) tribus iis nationibus bello superatis imperitarunt, Celtis, Illyricis, atq; Gallis: quibus etiam sua nomina indiderunt. Sed ex Illyrii posteritate nati autumantur, Pannonius, siue Pannon, & Scordiscus, & Pæon, ac Triballus: qui etiam à suis ipsorum nominibus gentes, quas subiugarunt, appellauere. Vnde tam ex paterno sanguine, quam ex assidua exercitatione, nihil magis oderunt quam otium & pacem. Sed qui ea hodie loca possident, Hungari appellantur: populi Scythici, non ab Hunnis nominati, qui duce Attila Italiam intrauerunt, sed proprium hominum est genus. Hungaria vero hodie hinc Germaniam attingit, illinc in Iazygas Metanastas se extendit, versus Carpatinum mõtem: sub quo Zepusium à Polonia procurrens, in fines Hungariæ desinit. Reliqua vero Iazygum Metanastarum, & adiacentia Tibisco amni, Hungari Transyluaniam vocant. Cui inter Danubium & Carpathum adiuncta est montana Walachia, quæ quondam Dacia vocabatur. Huic veluti B à tergo ad occidentem opposita est Bosnia, quam Rascia & Seruia contingunt: illis in locis cum ea sitæ, quibus superior Mœsia & Dardania olim continebantur. At Bulgaria, inferioris Mœsiæ partem, & vtrumq; latus Hemi montis, iugaq; ipsa obtinet, vsq; ad Triballos, in quos Bosniæ orientale latus desinit. Altera vero Walachia, cui Meliloniæ nomen est, à flumine hoc tempore, apud antiquos inferioris Mœsiæ pars fuit. Protenditur autem inter Danubium & Tiram, ab Ierasso amne, montanæ Walachiæ termino, vsq; ad Euxinum. Hæc de Pannoniis. Amantini autem populi sunt inter Sauum & Drauum, quæ Valeria dicitur: id est, secunda Pannonia, quæ sic est à Valeria Diocletiani filia cognominata, teste Marcellino: quos & Ptolemæus inter Pannonios collocat. Sed ne dubites, ita scribit Ammianus lib. 19. vbi de Constantio agit: Imperator Valeriam peruenit, partem quondam Pannoniæ, sed ad honorem Valeriæ Diocletiani filiæ ita cognominatam, &c. Sauus autem ex alpibus Carnicis placidior, Drauus è Noricis violentior in Danubium fluit, vt Plin. in 3. scribit. Qui autem tractus inter Drauum & Danubium extenditur, Valeria dicitur, quæ nunc Croacia putatur. In hoc vero spacio antiqua vrbium nomina, Segestica, Sciscia: à Sauo vero Suauensis regio appellatur. Sed Marcomanni Germaniæ populi dicuntur Straboni in septimo, iuxta Hercyniam syluam: & Ptolemæo libr. 2. qui etiam his Squados adiungit, quos aliqui putant illic degisse, vbi hodie Morauia atq; Slesia est, Boemis vicini, qui priscum Boemorum & locum & nomen retinent, à Morobaudo rege, paucis immutatis literis, sic appellati: siue à Mora fluuio, qui eam perlabitur. Sed hoc non conuenit cum hoc nostro autore, qui inter Drauum & Danubium hos collocat. Hoc adiiciendum ex Marcellino, Quados mucrones pro numinibus colere, & per eos iurare. Cæterum vt de bellis dicamus, in Pannoniis M. † Liuius ab Augusto missus, Segestam cepit, deletis Pannoniorum copiis auxilium ferentibus, & armis & hostibus in profluentem iactis, quo victoria cæteris repente nunciaretur: quod Florus in fine quarti scripsit. Bathonem eorum regem deinde Tiberius maxima cæde superatum, donis ingentibus muneratum transtulit Rauennam: gratiam referens, quod se quondam exercitui iniquitate loci inclusum passus sit euadere: quod & Suetonius in Tiberio annotauit, rubrica vigesima. licet illic legatur Batronem Pannonũ ducem, pro Bathone: cuius Bathonis etiam est mentio apud Velleium, vbi de bello Pannonico agit. Deinde per alpes Iulias

† *Vibius est apud Florũ.*

A Iulias itinere facto, biennio domuit, cum nullus ad eum diem ausus fuisset ad Danubium arma transferre, quamuis sæpe insultantibus Barbaris. Bellum Pannonicum à Tiberio gestum, eleganter simul & copiose describit Velleius Paterculus, qui & huic bello interfuit, & de Maroboduo plura scitu digna affert, quæ huic loco bene congruunt, quæq; omnino studioso cuiq; sunt relegenda.

DE DACIA.

TRAIANVS Dacos sub rege Decibalo vicit, & Daciam trans Danubium in solo Barbarico prouinciam fecit, quæ in circuitu habuit decies centena millia passuum. Sed sub Galieno Imperatore amissa est, & per Aurelianum translatis exinde Romanis duæ Daciæ in regionibus Mœsiæ & Dardaniæ factæ sunt.

Daci Getis contermini, vt Strabo in 7. docet, populi sunt montani. Daciam Pannoniis vicinam, hodie Walachiam appellamus, quam Tibiscus mediam abluit. Alia est Dacia hodie in Cimbrica Chersoneso. Florus lib. 4. Daci, inquit, sub Cotisone rege in Pannonias & Mœsias irrumpebant, concreto gelu Danubio. Contra quos Corn. Lentulus ab Aug. missus, tres eorum duces cum magnis copiis deleuit: citeriorem ripam præsidiis muniuit, satis victoriarum putans, posse illos prohibere. Traianus inde Decibalum vicit: eius legatis seruilem in modum introductis, pax data. Iterum quoq; in rebellantem proficiscitur, quo superato, Daciam prouinciam fecit. Thesauros regios subter vada fluminis inuenit, pontem lapideum ingentem fecit, rex sibi manus attulit, vt copiose Dion scribit in Traiano: similiter Orosius ac Eutropius. Scribit Plin. iun. lib. 9. Epist. Caninium Ruffum hoc Dacicum bellum Græcis versibus descripsisse. Postquam sub Galieno perditissimo Imperatore Dacia amissa est, Aurelianus desperans retineri posse, omnem Daciam trans Danubium sublato exercitu prouincialibus reliquit, abductosq; ex ea populos in Mœsiam collocauit, appellauitq; suam Daciam, quæ duas Mœsias diuideret, vt Vopiscus in Aureliano scribit. Prima autem & secunda Dacia dicta, quod à duobus Legatis regeretur: qua ratione Mœsia, Armenia, Germania, diuisæ erant, vt ex plerisq; constitutionibus constat. Vnde & Iornandes in suis Annalibus sic prodit: Aurelianus Imperator euocatis exinde legionibus in Mœsia collocauit, ibiq; aliquam partem Daciam mediterra-
B neam, Daciamq; Ripensem constituit, & Dardaniam iunxit. Illyricus autem cuncta per partes quidem & membra deuicta, ad vnum tamen corpus est redacta: quæ habet intra se prouincias decem & octo. & sunt, Norici duo, Pannoniæ duæ, Valeria, Suauia, Dalmatia, Mœsia superior, Dardania, Daciæ duæ, Macedonia, Thessalia, Achaia, Epiri duæ, Preuales, Creta. Hæc mutuauit Iornandes ex Ruffo nostro, qui habet hæc verba pene in forma, sic:

ILLYRICI PROVINCIÆ.

HABET Illyricus decem & septem prouincias: Noricorum duas, Pannoniorum duas, Valeriam, Suauiam, Dalmatiam, Mœsiam, Daciarum duas: & in ditione Macedoniæ sunt septem, Macedonica, Thessalonica, Achaia, Epiri duæ, Preuales, & Creta.

Ammianus Marcel. in 16. meminit Panoniæ secūdæ, nomioatq; Noricam Ripensem, & Montanam. Secundum enim mutationem principum, mutantur & variantur termini prouinciarum, vt late in omnibus regnis patet.

DE THRACIA.

IN Thracias Macedonici belli occasione transcursum est. Sæuissimi omnium gentium Thraces fuerunt. In Thracum regionibus Scordisci habitauerunt, pariter crudele & callidum genus. De quorum sæuitia multa fabulose memorantur, quod hostium captiuos diis suis litauerunt, atq; humanum sanguinem in ossibus capitum potare soliti sunt: Sæpe per eos cæsus est Romanus exercitus. M. Didius vagantes Thraces repressit: M. Liuius Drusus intra fines proprios continuit: M. Minutius Ruffus in Hebri fluminis glacie vastauit. Per Appium Claudium Proconsulem, ij qui Rhodopen incolebant, victi sunt. Europa maritimas vrbes antea Romana classis obtinuit. M. Lucullus per Thracias cum Bessis primus pugnauit, ipsamq; caput gentium Thraciam vicit, Hemimontanos vicinos subegit: & Olympiadam, quæ nunc Philippopolis dicitur: & Muscadoniam, quæ modo Hadrianopolis dicitur, in ditionem nostram redegit. Caubilen cepit, supra Pontum positas ciuitates occupauit: Apolloniam, Galatiam, Parthenopolim, Tomos, Istrum, ad Danubium vsq; perueniens, Romana Scythis arma monstrauit. In ditionem Reipublicæ sex Thraciarum prouinciæ sunt conquisitæ: Thracia, Hemimontium, Mysia inferior, Sythonia, Rhodopeia: & in qua nunc secunda arces Romanæ vrbis sunt constituta Constantinopolis.

Thraciam describit Ptolemæus lib.3.tabula Europæ nona: Plin.lib.4. Strabo lib.7. vbi fit copiosa mentio Thracum & Scordiscorum ac Bessorum, qui magna ex parte montem Hemum incolunt, & propter latrocinandi studium latrones vocantur. Thracia alias Sython Perceq; dicitur, & aliis nominibus apud Stephanum. Vide etiam Polybium. A

Bessi Thraciæ populi, quorum multa nomina Plin recenset. Et alibi Ouidius ait:

Viuere quam miserum est, inter Bessasq;, Getasq;.

De Scordiscis etiam Frontinus lib. 3. cap. 10. Hemimontanorum meminit Trebellius Pollio in Claudio, item Ammianus Marcel.in 14. Cum Hadrianopolim intrasset, vrbem Hemimontanam, Muscadoniam ante appellatam. Idem in 21.lib. Hemum & Rhodopen montes cum alpibus Iuliis describit, afferens hæc verba: Confertæ celsorum montium summitates, Hemi & Rhodopes, quorum alter ex ipsis Histri marginibus, alter ab Axii fluminis citeriori parte consurgit in angustias, tumulosis collibus desinunt per Illyricos, interscindunt & Thraces. Hinccine mediterraneis vicis & Derbices in Thracias despectantes, & Philippopolim, ciuitates amplas, & tanquam in ditionem Romanam redigendas. Sed in 22 vniuersam Thraciam cum ciuitatibus & fluuiis, vsq; ad paludem Mæotidem. Cæterum quæ olim Thracia fuit, nunc Romania est: quæ inferior Mysia, nunc Sagaria: qui Hebtus, nunc Marisa: quæ Brusia, nunc Bursia: qui Triballi, nunc Bulgari: quæ olim Rhodope, nunc Valiza: quæ Dacia, nunc Walachia: quæ superior Mysia, nunc Seruia: vt Martinus Segouius Nouomontanus in suo libello scripsit. Historia Tripartita libr. 10.cap.4. Thracia in sex prouincias diuisa est, quæ vndecim administrationibus dispensatur. De bello Thracum Florus lib.3. vbi de crudelitate Thracum, & sæuitia Scordiscorum, sic: Didius vagos, & libera populatione diffusos, intra suam repulit Thraciam. Drusus vlterius egit, & vetuit transire Danubium. Minutius toto vastauit Hebro, multis quidem amissis, dum per perfidum glacie flumen equitatur. Appius in Sarmatas vsq; peruenit. Lucullus ad terminum gentium Tanaim, lacumq; Mæotim. De M.Minurio Ruffo Appianus in Mithridatico. De Claudio vero, Orosius lib.5.cap.22. sic tradit: Interea Macedonicum bellum Claudius sortitus, varias gentes, quæ Rhodopeis montibus circumfusæ sunt, at tum Macedoniam crudelissime populabantur. Nam inter cætera dictu audituq; horrenda, quæ inter captiuos agebant populos, raptis, cum poculo opus esset, Romanorum capitum ossibus, cruentis capillatisq; adhuc, ac per interiores cauernas male effosso cerebro oblitis, auide & sine horrore, tanquam veris poculis vtebantur: quorum cruentissima atq; immanissima corda sciuerant. Hos itaq; (vt dixi) Claudius Macedoniæ pellere finibus bello attentauit, magnisq; se malorum molibus obiecit. Vnde cum animo æger esset, curis circumseptus, morbo insuper correptus, interiit. Huius successor Scribonius, attentatarũ superiore bello gentium vim declinans, in Dardaniam arma conuertit, eamq; superauit. Item Liuius lib.91.de Appio Claudio Proconsule, qui Thraces deuicit, & lib.97.de L.Lucullo, qui Thraces subegit, perscripsit. Copiosius Appianus in Mithridatico: copiosissime Plutarchus in Lucullo. Eutropius lib.6.cap.2. Mithridates pace rupta, Bithyniam & Asiam rursus voluit inuadere. aduersus eum ambo Coss. missi, non vnam habuere fortunam: postremo à Lucullo victus est, &c. De M.autem Lucullo idem Eutropius lib.6.cap.3. Lucullus Bessis primus Romanorum intulit bellum, atq; eos ingenti prœlio in Hemo monte superauit, oppidum Vscudaniam (sic enim ibi scribitur) quod Bessi habitabant, eodem die quo aggressus est, vicit. Cabyram cepit, & vsq; ad Danubium penetrauit. Expugnauit etiam gentes quæ Rhodopeis montibus circumfusæ sunt. Inde multas supra Pontum positas ciuitates aggressus est, illicq; Apolloniam vertit: Galatiam, Parthenopolim, Tomos, Histrum, Bruziam omnem cepit: belloq; confecto Romam rediit, ac triumphauit. Hæc verba Eutropii, nostri autoris sunt declaratiua: alter ab alio videtur mutuasse. B

DE ASIA QVOMODO VICTA SIT.

NVNC autem Eoas partes, totumq; Orientem, ac positas sub vicino sole prouincias, qui auctores sceptris suis parauerint, explicabo: quo studium Clementiæ tuæ, quod in iisdem propagandis habeas, amplius incitetur. Asia societate Attali regis nota Romanis est. eamq; Attali testamento relictam, hereditario iure possidemus. Nec quid tamen pop. Rom. non viribus partum habere, armis per nos ab Antiocho rege Syrorum maximo est vendicata: eademq; occasione Lydia, sedes antiqua regnorum.

Asiam tertiam mundi partem, Ptolemæus libris tribus, quinto, sexto, & septimo, & tabulis

A bulis duodecim effuse tractauit. Strabo item quinq; libris, id est, vndecimo, duodecimo, tredecimo, quattodecimo, quintodecimo, & sextodecimo. Inter eruditos nemo est, qui nesciat, Melam, latus illud Asiæ quod mediterraneo alluitur, primo libro, ac alterum latus in tertio scripsisse. Plinius lib. 5. cap. 27. Solinus in Polyhistore. Velleius: Asiam L. Scipio, Aphricani frater, eripuit Antiocho, sed beneficio Senatus populiq; Rom. mox † habita lis. possessam regibus M. Perpenna capto Aristonico, fecit tributariam. Cæterum de Attalo rege Pergamenorum, Florus in fine libri secundi, Liuius 58. & 9. Iustinus lib. 36. Si vero Attali prosapiam legere copiose volueris, adeundus est Strabo in 13. Geographiæ, qui te singula edocebit: nonnihil Appianus in Syrio. De Attalo Valer. Max. tit. de Gratis, libro quinto. & titulo de Liberalitate, lib. 4. & Plinius senior 33. naturalis historiæ, capit. 11. item Eutropius ac Orosius. De Lydia, quæ & Mæonia dicitur, Plinius lib. 5. cap. 29. Strabo in 12. Non sunt obmittenda verba Plinii, quæ 33. lib. cap. 11. traduntur: Asia (inquit) primum deuicta, luxuriam misit in Italiam. Siquidem L. Scipio transtulit in triumpho argenti cælati pondo millia quadringenta quinquaginta, & vasorum aureorum pondo centum millia, anno vrbis conditæ quingentesimo sexagesimoquinto. Eadem Asia domita multo etiam grauius afflixit mores, inutiliorq; victoria illa hæreditas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim hæc emendi Romæ in auctionibus regiis verecundia exempta est, vrbis anno sexcentesimo vicesimo sexto, mediis quinquaginta sex annis, erudita ciuitate amare etiam, non solum admirari opulentiam externam, immenso & Achaiæ victoriæ momento ad interpellendos mores: quæ & ipsa hoc interuallo, anno vrbis sexcentesimo octauo, Parthica signa & tabulas pictas inuexit. In emendatioribus exemplis Plinii, pondo mille quinquaginta: præterea non Asia domita, sed donata. Constat enim, Attalum regem Asiæ populum Romanum hæredem instituisse. Deuictam igitur Asiam tempore Antiochi intelligit, postea donatam ab Attalo, vt hic etiam noster ostendit. Dubito etiam de Parthicis signis, cum melius legeretur Corinthiaca. aliqui legunt Paria. Strabo libro decimo tertio: Attalus hæredes Romanos instituit, qui postea eam regionem prouinciam fecerunt, & Asiam vocauere, eodem nomine quo & continentem.

† *habitabilis.*

DE CARIA, HELLESPONTO, ET PHRYGIA.

B

CARIA, *Hellespontus, ac Phrygia in potestatem pop. Rom. iuncta deditione venerunt. Rhodii, & insularum populis primum infestissimis, post fidelissimis vsi sumus. Ita Rhodus & insulæ primum liberæ agebant: postea in consuetudinem parendi Romanis* † *clementer prouocantibus, peruenerunt. Et sub Vespasiano, principe insularum, prouincia facta est.*

† *deinde*

De Caria Plinius libro quinto, cap. 29. de Rhodo, eodem libro, cap. 31. quæ anno nostræ salutis MDXXII. in fine Decembris, à sæuissimo Turcorum Solomet tyranno per vim occupata est, pluribus illic factis stragibus, non sine turpissima S.P.Q.Ro. Hadriani Sexti Pont. Max. & Caroli V. Imperatoris ignominia: qui non modo orbis Christiani domini, sed maris totius principes & haberi & appellari volunt. De Hellesponto, Phrygia, Galatia, Cappadocia, Plinius libro quinto, capite trigesimo secundo. Sed libro sexto, capite tertio, Cappadociam repetit. Strabo autem lib. 12. & 13. Ptolemæus lib. 5. Solinus pulchre in suo Polyhistore, de Phrygia, cap. 53. Cæterum Suetonius in Vespasiano, titulo octauo, sic scribit: Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum libertate adempta: item Thraciam, Ciliciam, & Comagenem, ditionis regiæ vsq; ad id tempus, in prouinciarum formam redegit.

DE PAMPHILIA, ICARIA, ET BITHYNIA.

PAMPHILIAM, *Phrygiam, Icariam, Seruilius Proconsul ad bellum piratarum missus obtinuit. Bithyniam, defuncti regis Nicomedis testamento sumus assequuti.*

De bello piratico Florus libro tertio, Liuius 94. Appianus in Mithridatico. De Pub. Seruilio Liuius 93. De bello item piratico Plutarchus in Pompeio. Dion pariter, ac M. Tullius pro Imperatore deligendo. Appianus in Mithridatico Nicomedis pulchre meminit. Liuius etiam in 93. Nicomedem Bithyniæ regem scribit pop. Rom. hæredem instituisse, regnumq; eius in prouinciæ formam redactum. De eodem etiam Iustinus lib. 38. Hoc enim regnum ad Eumenem primo venit, deinde ad Prusiam. Qui vbi Perseum sororium suum superatum à Romanis vidit, capite raso, pileoq; sumpto, Romam vltro ve-

nit, se libertum Senatus appellans, venia & regno donatus. Successorem filium Nicomedem, à quo interfectus est, habuit. Hic item Nicomedem Philopatorem qui Ro. pop. hęredem instituit. De Bithynia, præter supradictos, vide Solinum, cap. 54. De Icaria insula abunde Strabo, libro decimo quarto. A

DE GALLOGRÆCIA, QVANDO SVBACTA SIT.

† Al. Cn. Manlius.

GALLOGRÆCIAM, *id est, Galatiam (sunt enim, vt nomen resonat, ex Gallis Galatæ) quod Antiocho contra Romanos auxilium præbuisset, inuasimus. † Mummius Proconsul Galatas persequutus est, & confugientes partim in Olympum, partim in Megaram, quæ nunc Mediacus dicitur, de arduis eos in plana detrusit, & victos in perpetuam pacem redegit. Postea Galatiam Deiotarus tetrarches, nobis permittentibus, tenuit. Ad extremum sub Octauiano Cæsare Augusto, Galatia in formam prouinciæ redacta est. Eam primus M. Lolius Proprætor administrauit.*

De Gallogræcia Strabo in 12. Plinius lib. 5. cap. 32. populos Græciæ enumerat. De hac Solinus ita: Galatiam primis seculis priscæ Gallorum gentes occupauerunt: Tolistobogi, Noturi, Ambitani, quæ vocabula adhuc permanent. Quamuis Galatia vnde dicta sit, ipso sonet nomine. Iustinus lib. 32. bellum Gallogræcum, & vnde Gallogræci dicti: Florus lib. secundo, tit. 11. explicat. Sed longe vberius Liuius 38. lib. vbi insigne virtutis & pudicitiæ exemplum in fœmina narrat. Hic etiam de Antiocho. Sed quod in litera in omnibus quotquot vidi exemplaribus, legitur, Mummius Proconsul: scribendum est, Cn. Manlius, ex Liuio, Floro, Appiano. Neq; Megaram, sed Ancyram legendum est, quæ vrbs metropolis est Galatiæ, cuius Ptolemæus lib. 5. in situ Galatiæ, cap. 4. meminit. & Apollonius, qui ab anchoris nauibus ereptis, nomen sortitam scribit. Ancyrana Synodus celebratur in iure pontificio. Tractat hanc historiam vberrime Liuius in 38. vbi populos Galliæ triplices describit, aliquosq; confugisse in montem Olympum, aliquos in montem Maganam: quod obseruandum quoq; est. De rege Deiotaro Appianus in Parthico, Liuius 94. Aulus etiam Hircius de bello Alexandrino, lib. quarto. Extat oratio Tullii pro rege Deiotaro. Sed Mar. Lollius Paulinus, magna apud Augustum autoritate fuit, ad quem etiam Horatius epistolam scribit: à quo facta est Lolliana clades, vt scribit Suetonius. Vide etiam Eutropium lib. 7. cap. 2. B

DE CAPPADOCIA.

CAPPADOCES *primo societatem nostram sub Ariarathe rege per legatos petierunt, cuius deficiente stirpe, lectus Ariobarzanes rex Cappadocum, qui à Mithridate expulsus, Romanorum armis est restitutus: semperq; in auxilia nostra fuere Cappadoces, & ita maiestatem coluere Romanam, vt in honorem Augusti Cæsaris Mazacha ciuitas Cappadociæ maxima, Cæsarea nuncuparetur. Postremo iterum tertia deficiente prole, sub Imperatore Tiberio Claudio, Archelaus fauente Antonio, rex factus est: quem sub Augusto Tiberius oratione defendit. Imperio deinde succedens, eundem blande Romam accersitum, non remisit: ibiq; diu detentus, cum occubuisset, testamento Romanis Cappadociam reliquit: & sic in prouinciæ speciem Cappadocia migrauit. Vel, vt alias legitur, in prouinciam per Germanicum redegit.*

De Cappadocia Strabo in duodecimo, qui totam regionem à Senatu scribit in decem diuisam præturas, additamq; postea vndecimam. Item Plinius lib. sexto, cap. tertio, Plutarchus, Arianus. Solinus concinne eam sic describit, cap. 57. Cappadocia gentium vniuersarum quæ Pontum accolunt præcipua, introrsus recedit: læuo latere vtrasq; Armenias & Comagenem simul transit, dextro plurimis Asiæ populis circunfusa. Attollitur ad Tauri iuga, & solis ortus. Præterit Lycaoniam, Pisidiam, Ciliciam: vadit super tractum Syriæ, Antiochiæ, parte regionis alterius in Scythiam pertendens, ab Armenia maiore diuisa Eufrate amne: quæ Armenia, vnde Panhydri montes sunt, auspicatur. Posthac & vrbes describit, inter quas & Mazacam, quam matrem vrbium vocat, & quam Eusebius quoque pulso Archelao Cæsaream appellatam tradit. Vnde Gregorius Nazianzenus præsul, sancti Hieronymi præceptor, & Basilius eius frater, fuerunt. Cuius etiam meminit Ammianus Marcellinus libro vigesimo. Cæterum de Ariarathe, Ariobarzane, & Archelao regibus Cappadocum, Strabo libro duodecimo, Liuius libro septuagesimo, à L. Cornelio Sylla in regnum Cappadocię Ariobarzanem reductum scribit. Sed & idem lib. 74. item Iustinus lib. 38. Neq; est negligendus A. Hircius, de bello Alexandrino libro quarto. Suetonius in Caligula: Germanicus Consul iterum creatus, ac prius quam honorem iniret, ad componendum statum orientis expulsus, quum Armeniæ regem deuicisset, Cappa-

A Cappadociamq; in prouinciæ formam redegisset, annum ætatis agens quartum & trigesimum, diutino morbo Antiochiæ obiit, non sine veneni suspicione. Vide etiam Eutropium lib. 7. cap. 3. & Tripartitam historiam lib. 6. cap. 4. Sed nemo copiosius rem hanc explicat, quam Cornelius Tacitus, in secundo Historiarum ab excessu Augusti sic scribens: Rex Archelaus quinquagesimum annum Cappadocia potiebatur, inuisus Tiberio, quod eum Rhodi agentem, nullo officio coluisset. Nec id Archelaus per superbiam omiserat, sed ab intimis Augusti monitus, quia florente C. Cæsare, missoq; ad res orientis, intuta Tiberii amicitia credebatur. Vt versa Cæsarum sobole, Imperium adeptus est, elicit Archelaum matris literis: quæ non dissimulatis filii offensionibus, clementiam offerebat, si ad precandum veniret. Ille ignarus doli, vel si intelligere crederetur, vim metuens, in vrbem properat. Exceptusq; immiti à Principe, & mox accusatus in Senatu, non ob crimina quæ fingebantur, sed angore, simul fessus senio: & quia regibus æqua, nedum infima insolita sunt, finem vitæ sponte an fato impleuit. Regnum in prouinciam redactum est: fructibusq; eius leuari posse centesimæ vectigal professus Cæsar, ducentesimam in posterum statuit. Quid vero in vltimis Imperii annis sub Tiberio gesserint Parthi, & reges Archelaus, Tiridates, & Tigranes, latissime explicat Tacitus in quinto historiarum. Velleius Paterculus: Tiberius Cæsar, quam certam Hispanis parendi confessionem extorserat, parem Illyricis Dalmatisq;. Rhœtiam autem, & Vindelicos, ac Noricos, Pannoniamq; & Cordiscos, nouas Imperio nostro subiunxit prouincias: vt has armis, ita auctoritate Cappadociam populo Romano fecit stipendiariam.

DE PONTO, ET PAPHLAGONIA.

*P*ONTVS *per Pompeium, victo Mithridate rege Ponti, formam prouinciæ accepit. Paphlagoniam Philomenes rex amicus pop. Rom. vi tenuit: sæpe à Mithridate pulsus ex regno, à nobis est restitutus: quo mortuo, prouincia eius Paphlagonibus imposita est. Al. stirpe denique regia deficiente, Neronis tempore prouincia facta est.*

De regione Pontica Plin. lib. 6. cap. 1. item Strabo, Ptol. Mela, Solinus, & cęteri. Verum
B de bello Mithridatico, Appianus in eo lib. qui Mithridaticus inscribitur, & Liuius lib. 102. Paphlagoniam autem idem lib. 6. cap. 2. qui eam Pylemoniam dicit vocari, à Pyle flumine, quod inter Mariandinos & Paphlagones fluens, fertur in Pontum. Eustathius & Stephanus à Paphlagone, filio Phinei. Solinus graphice cap. 56. Paphlagoniam describit. Eutropius lib. 7. cap. 6. Duo tantum regna sub Nerone prouinciæ factæ sunt, Pontus Polemonianus concedente rege Polemone, & alpes Cottiæ rege defuncto. Suetonius in Nerone, rubrica 18. Ponti modo regnum concedente Polemone, item alpium defuncto Cottio, in prouinciæ formam redegit. Alpes Cottias aggeribus attolli ad solis ortus, testis est Marcellinus: aitq; eas extructas esse molibus magnis a Cottio rege, qui receptus fuit in amicitiam Octauii Cæsaris. In iis alpibus Cottiis, quarum initium à Segusia est oppido, præcelsum erigitur iugum, nulli fere sine discrimine penetrabile. Iornandes in Annalibus: Paphlagoniæ Pylemones rex, amicus populi Romani, à multis dum inquietaretur, Romanum petiit auxilium: se quoq; dum de inimicis vlcisceretur, defunctus, Romanos per testamentum hæredes reliquit.

DE TAVRO, ET EIVS REGIONIBVS ADIACENTIBVS.

*V*LTRA *iuga Tauri montis, quemadmodum Romana perrexerit possessio, consequenti locorum magis quam temporum seruata digestione monstrabitur.*

Sic Iornandes in suis Annalibus, Florum & alios sequutus, eadem pene præfatione iis verbis vtitur: Hactenus intra Taurum, nunc vlterius transgrediamur: quæ patriæ, aut quibus subiugantibus pop. Rom. coniunctæ sint, memorabimus.

DE SYRIA.

*A*NTIOCHVS *Syriæ Rex potentissimus, bellum formidabile pop. Rom. intulit: trecenta millia armatorum habuit, falcatis etiam curribus & elephantis aciem instruxit: à Scipione* COS. *fratre Scipionis Africani, apud Magnesiam victus est: & accepta pace, intra Taurum montem regnare permissus est. Eius filij regnum Syriæ sub clientela pop. Rom. retinuerunt: quibus defunctis, Syriarum prouinciis potiti sumus.*

De Syria, quæ & in Comagenam, & Phœniciam, & Palæstinam, Leucosyriam, Cœlosyriam, Seleuciden, & Babyloniam distinguitur, Ptolem. lib. 5. cap. 15. & sexto, tabula Asiæ quarta. Strabo diffuse lib. 16. Plinius lib. 5. cap. 12. & sequentibus multis: Mela, Solinus, Dionysius. Sed de Antiocho rege vide Iustinum lib. 27. Quomodo Syriæ prouinciæ factæ sint, eundem Iustinum lib. 40. De bello vero Syriaco, eundem lib. 31. Appianum in libro, cui est titulus Syriacus. De hoc Liuius abunde scripsit libris, trigesimoquinto, sexto, & septimo: Plutarchus in Scipione, Florus libr. 2. de bello Syriaco: qui etiam trecenta millia peditum, equitum, falcatorumq; curruum non minorem numerum, vna cum elephantis Indicis Antiochum habuisse scribit. quæ eadem repetit Iornandes in suis Annalibus. A

DE CILICIA ET ISAVRIA.

CILICES *& Isauros, qui se piratis & prædonibus maritimis innexerant, Seruilius Proconsul ad prædonum bellum missus subegit, & viam per Taurum montem primus instituit. isq; de Cilicibus & Isauris triumphauit, et q, Isauricus est cognominatus.*

De Cilicia, quæ in Trachæam & Campestrem distinguitur cum Isauria, Strabo in decimo quarto: Ptolemæus lib. 5. cap. 8. Plinius lib. 5. cap. 27. vbi etiam de Isauria. Cilix autem Agenoris filius, ad inquirendam Europam missus, ad piraticam se conuertit, & partis opibus in Cilicia consedit. Vnde Cilices piratæ dicti, flagitio primi authoris ad posteros manante. Hos Cneus Pompeius bello trimestri superatos, partim relegauit, partim supplicio affecit. Videndus est omnino Marcellinus lib. 14. vbi graphice Ciliciam & Isauriam describit. Et ideo bene trutinandus est locus Suetonii, qui hactenus à tot interpretibus mansit inexplicatus. Nam in Vespasiano sic scribit: Thraciam, Ciliciam, & Comagenem, ditionis regiæ vsq; ad id tempus, in prouinciarum formam redegit. Alciatus censuit, vt res est, iunctim Trachæam Ciliciam legendum, cum Thracia prius per ciues & Consules, vt supra paruit, & post sub Claudio eiectis regibus, in prouinciæ formam sit redacta, vt Eusebius in Chronicis testatur. Vnde & Sext. Aurelius Victor in Vespasiano sic scribit: Syria, Palæstina, necnon Cilicia Trachæa, & Comagene, quam Augustofratensem nominamus, prouinciis accessere, additiq; sunt Iudæi. Cæterum de Publio Seruilio Isaurico, & de bello piratico Appianus in Mithridatico, Florus libr. 3. Liuius nonagesimo quarto, Plutarchus in Pompeio. Ammianus Marcellinus lib. 14. vbi Isauriam late describit, sic inquit: Duæ prouinciæ bello quondam piratico cateruis mixtæ prædonum, à Seruilio Proconsule missæ sub iugum, factæ sunt vectigales. Seruilius autem ab Isaura Pamphiliæ ciuitate nomen habet. Ouidius: B

Affrica victorem de se vocet, alter Isaurum,
Aut Cretum domitas testificatur opes.

Frontinus quoq; tertio Stratagematon, Seruilii meminit: & Orosius lib. 5. cap. 27. Eutropius lib. 6. cap. 1. Iornandes quoq; in suis Annalibus sic eius meminit: Hic Seruilius primus Romanorum Tauri iugum peruium fecit, triumphansq; de eorum spoliis, Isauricus Cilicusq; vocatus est. Ciliciam in prouinciæ formam redactam rexit: quemadmodum M. Tullius & Plutarchus, & eius opera edocent.

DE CYPRO INSVLA.

CYPRVS *famosa diuitiis, paupertatem pop. Rom. vt occuparet, sollicitauit. Eam rex fœderatus Ptolemæus regebat. Sed tanta fuit penuria ærarij Romani, & tam ingens fama opum Cypriorum, vt lege lata per P. Cladium Trib. pleb. Cyprus confiscari iuberetur. Quo accepto nuncio, rex Cyprius venenum sumpsit, quo vitam prius quam diuitias amitteret. Cato Cyprias opes nauibus aduexit: ita vt ius eius insula auarius magis, quam iustius sinus assequuti.*

Et ita profecto est: omnem suam integritatem Romani hac auaritia defœdarunt. Sed iisdem artibus alia pleraq; regna & prouincias sunt assequuti. Sicut nostra ætate Veneti omnes vicinos Reges & principes spoliarunt, vt suas opes ac suam Remp. augerent, nulla habita ratione honestatis. Et ob id digno Dei iudicio, satis humiliati sunt per nostrum Cæsarem Maximilianum, continuis nouem annis, & Deo volente acrius adhuc punientur. Cæterum vt ad rem reuertamur, de Cypri insulę nominibus Stephanus & Eustathius, de eius situ & fertilitate Strabo in fine decimi quarti, vbi etiam hæc historia recensetur. Plinius lib. 5. cap. 31. Ptolem. lib. 5. cap. 14. tabula Asiæ quarta. Mela in secundo. Hanc etiam pulchre in 14. Ammianus Marcellinus describit, & paulo post ita subiungit: Nec piget dicere, auide magis hanc insulam po. Ro. inuasisse, quam iuste. Ptolemæo enim fœderato

A derato nobis & socio, ob ærarii nostri angustias iusso sine culpa proscribi, atq; ideo hausto veneno voluntaria morte deleto, & tributaria facta est, & velut hostiles eius exuviæ classi impositæ, in vrbem adductæ sunt per Catonem. Qualis autem honor Catoni reuerrenti sit habitus, vide Val. Max. libro octauo, rubrica decima sexta. Tulit autem hanc legem P. Clodius Pulcher, qui captus olim à piratis, Ptolemęo scripsit, vt pręmium ei ad liberationem mitteret: quod exiguum missum, à piratis contemptum est. Inde P. Clodius hanc legem in odium Ptolemæi (quod parum gratus videretur erga Rempubl.) tulit, qua sublatus est. Velleius: Cypro deuicta, nullis assignanda gloria est: quippe Senatusconsulto, ministerio Catonis, regis morte, quam ille conscientia acciuerat, facta est prouincia. Sed post paulo vbi de Cicerone agit, subiungit: Idem P. Clodius in Senatu, sub honorificentissimo ministerii titulo, M. Catonem à Rep. relegauit: quippe legem tulit, vt is quæstor prætorio adiecto, etiam Quæstor emitteretur in insulam Cyprum, ad spoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum vitiis eam contumeliam meritum. Sed ille sub aduentum Catonis vitæ suæ vim intulit: vnde pecuniam longe speratâ maiorem, Cato Romam retulit, cuius integritatem laudari nefas est, insolentia pene argui potest: quod vna cum Coss. ac Senatu effusa ciuitate obuiam, cum per Tiberim subiret nauibus, non ante is egressus est, quam ad eum locum peruenit, vbi erat exponenda pecunia. Florus libro tertio, de expeditione in Cyprum: Liuius libro centesimo quarto: sed copiose Plutarchus in Catone Iuniore, vbi multa pulchra leges. Item in Pompeio. Appianus in secundo bellorum ciuilium. Iornandes: Cyprum alta classe nauigeram inuasit pop. Rom. negantibus Cypriis se habere aliquid. Magnas illic opes reperit, proscriptionibusque mulctauit. Quod non ferens Gnosius rex eorum, veneno hausto semet occidit: & sic Cyprus Romana prouincia facta est.

DE CYRENAICA REGIONE.

CYRENAS cum cæteris ciuitatibus Libyæ Pentapolis, Ptolemæi antiquioris liberalitate suscepimus. Libyam supremo Apponis regis arbitrio sumus assequuti. Ægyptus omnis sub amicis regibus fuerat. sed victa cum Antonio Cleopatra, prouinciæ formam Octauiani Cæsaris Augusti
B *temporibus accepit, & primum apud Alexandrinos Cornelius Gallus administrauit.*

De regione Cyrenaica, Strabo in decimo septimo, Ptolem. lib. 4. cap. 4. tabula Africæ tertia. Plin. lib. 5. cap. 5. qui has quinq; ciuitates, Cyrenam, Apolloniam, Barcen, Arsinoen, & Berenicen regioni nomen dedisse scribit: de qua & Stephanus, & Dionysius poeta. Libya vero interior sub Cyrenaica est, vnde & Libyphœnices, & Libyægypti dicuntur. De hac Ptolemæus lib. 4. cap. 6. Plinius lib. 5. cap. 6. De Ægypti vero multis nominibus, Stephanus. nam & Thebais, & Aeria, & Heptapolis dicta olim. Plinius lib. 5. cap. 9. Ptolemæus lib. 4. cap. 5. De Ægypti regibus multa Diodorus, multa Herodotus. De Ptolemæis regibus Strabo lib. 17. Iustinus præterea. Est autem Cyrene primaria Aphricæ vrbs, patria Callimachi, prius Callisto, dein Thera, post Cyrene dicta, vrbs nemini non celebrata. Cæterum quomodo hæc in ditionem Romanam venerit, Ammianus Marcellinus in fine vigesimi secundi libri pene eadem ad verbum, vbi etiam tota Ægyptus copiose describitur: Ægyptus (inquit) fertur habuisse temporibus priscis Ægyptum ipsam, & Thebaidem: & Libyam: quibus duas adiecit posteritas, ab Ægypto Augustanicam & Pentapolim, à Libya sicciore disseparatam. In Pentapoli Cyrene posita est, vrbs antiqua, sed deserta: quam Spartanus condidit Battus. Et Ptolemais, & Arsinoe, eademq; † Hechira dicta, & Darius, & Berenice, quas Hesperidas appellant. Liuius lib. 70. Ptolemæus Cyrenarum rex, cui cognomentum Appionis fuit, mortuus, hæredem populum Romanum reliquit, & eius regni ciuitates Senatus liberas esse iussit. Sed de bello Augusti cum Antonio & Cleopatra, Liuius lib. 33. Florus lib. 4. Appianus in quinto Ciuilium, Plutarchus in Antonio. Tranquillus in Augusto refert, Augustum Ægyptũ in prouinciæ formam redactam, vt feraciorem habilioremq; annonæ vrbicæ redderet, fossas omnes militari opere detersisse. Videndus est & Orosius lib. 6. cap. 16. & Eutropius cap. 7. libri secundi. Strabo in 16. scribit, Helium Gallum legatum ab Augusto missum in Arabiam & Ægyptum. Meminit huius Cornelii Galli Ammianus in decimo septimo. Is est, si recte existimo, Gallus poeta, quem flens quodammodo in postrema Bucolicorum parte Virgilius carmine decantat. Velleius: Diuus Augustus præter Hispanias, aliasq; genteis, quarum titulis forum eius prænitet, pene idem, Ægypto stipendiaria facta, quantum pater eius Galli in ærarium redita contulit.

† *Eadem quæ Teuchira.*

DE ARMENIA.

PER *confinia Armeniarum primum sub L. Lucullo Romana trans Taurum signa transmissa sunt. Phylarchi Saracenorum, in Osroene cessere, superati.*

Sic enim legendum est, non vt habent deprauati codices scripti & impressi, Filarci Sarracenorum, & Hierene superati cessere: nec vt deteriores habent, Sulilarchi, quę vox est nihili. Admonuit autem me sic esse legendum, Iornandes in suis Annalibus, licet & illic quædam labecula sit, eius tamen verba subiiciam: Montes tum Armeniæ primum per Lucullum Romana arma viderunt, per quem & in Osroene Sarracenorum Filorci deuicti, Romanis se dediderunt. Vbi nimirum etiam non Filorci, sed Phylarchi scribendum est. Vt autem scias quid sit phylarchus, paulo altius repetendum est. φύλαρχος communiter pro tribuno exponitur, quod φυλὴ tribus, & φῦλον genus, gentem, & nationem significet. Et ideo Hesychius Græcus autor, phylarchon, φυλῆς ἄρχοντα, id est, tribus præfectum interpretatur. Suidas autem ait, φύλαρχος, ὁ καθ' φυλὴν ἑκάστην τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων, ὑποτεταγμένος δὲ τῷ ἱππάρχῳ. Δημοσθένης φιλιππικοῖς. id est: Phylarchum esse tribus cuiusq; equitatui præfectum, qui magistro equitum pareret. Demosthenemq; ex Philippicis citat. Paria leguntur apud Iulium Pollucem lib. 8. de equitum præfectis, & tribuum principibus in hæc verba: οἱ φύλαρχοι ἄρχουσι δὲ καὶ φυλῆς ἑκάστης τῶν ἱππέων προΐστανται. Sed & Suidas iterum subiungit, Phylarcham nuncupari præsidem. adducitq; nescio cuius scriptoris verba, quorum est sententia: Congressus est cum Traiano prope Acbarum, qui erat Osroenes regionis præses, cuius dignitatis homines illi Phylarchas appellant, quoniam & eorum regiones φυλαὶ nominantur. Manifestissimum igitur est, Phylarchum dignitatis cuiuspiam nomen apud Sarracenos extitisse, quemadmodum apud Persas Surena. Ammianus Marcellinus lib. 24. in vita Iuliani. Hac quoque exusta, biduo ad refectionem corporum dato, prope extremum noctis, quæ secundum diem sequuta est, Surena post Regem apud Persas promeritæ dignitatis, & Malochus Podasatis nomine, Phylarchus Sarracenorum, Assauitarumque, famosi nominis latro, omni sæuitia per nostros limites diu grassatus, &c. Appellat quoq; idem Ammianus & in vigesimo tertio libro, Sarracenorum regulos, quos suspicor fuisse Phylarchos illos. Procopius lib. 1. de bello Persico: Hanc Iustiniano donauit Abocharalus, Sarracenorum in ea parte præfectus, quem Imperator Phylarchum Sarracenorum in Palæstina constituit, qui tutam regionem ab incursu custodiit. Ibi post paulo plura scribit Procopius de Sarracenis, & diuersis eorum generibus: quorum quædam dicuntur etiam Auzonitæ, ab Auzonide regia ciuitate. Vnde corrigendus erit locus deprauatus Marcellini, supra paulo citatus, vbi appellat Arabes Assanitas corrupte, qui Auzonitæ dicuntur. Cicero in decimoquinto Epistolarum familiarium: Eodem die à Iamblicho phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene sentire, amicumq; esse Reipublicæ nostræ, literæ de iisdem rebus mihi redditæ sunt. Neq; illud etiam ignorandum, quod Phylæ oppidum haud longe à Nilo, ab eodem Procopio describitur. Et quanquam Ptolemæus Sarracenorum meminerit lib. 5. cap. 17. tabula Asiæ quarta: tamen nemo vberius de Sarracenis scribit, quam Marcellinus lib. 14. vbi & mores illius gentis, ac ritus viuendi copiose explicat. Et in vigesimo secundo, in descriptione Ægypti, Arabes Scenitas nominat, quos (inquit) nunc Sarracenos appellamus. Et in vigesimo tertio, Scenitas Arabes, quos Sarracenos posteritas appellauit. Strabo lib. 16. vbi describit Arabes Scenitas: Phylarchi (inquit) qui ex vtraq; parte flumen accolunt, cum regionem habeant non valde feracem, ac nimis sterilem colant, suum quisq; dominatum exercens, suum etiam vectigal exigunt. Et paulo infra: Parthici Imperii fines, Euphrates, & vlterior regio: citeriora Romani tenent, & Arabum phylarchi, vsq; in Babyloniam. Iterum lib. 17. in fine, vbi de prouinciis populi Romani agit: Sunt & principes quidam sub eis, & phylarchi, & sacerdotes, atq; hi quidem secundum quasdam patrię leges viuunt. Deniq; diuus Hieronymus in interpretationibus nominum Hebraicorum: Loomnimi (inquit) phylarchi multarum tribuum, vel principes multorum populorum. Vnde & Thalmudistæ, Lomnimi & phylarchos interpretantur: quemadmodum dicti erant tres fratres Geriones, à dictione Aramea Ionia, id est, phylarchia. vnde Ethrusci, Sagi, Aramei, vbi vrbs principatum tenet, cum Chaldæis Loniam addunt: vt Babylonia, Vetulonia, Populonia: id est, Babel phylarchia, Vetulonia phylarchia, & puppium phylarchia. Virgilius in decimo:

Sexcentum dederat illi Populonia mater.
Nam popim Ethrusci, puppim dixere Latini.

Sed & quid sit Osroene, inuestigandum est. & nusquam clarius quam ex his paucis Pro- B

copii

A copii verbis indagari potest, qui libro primo sic scribit de bello Persico: Regio quæ est Samosatis, extra Euphratem est, iamdudum Comagene, nunc autem ex fluuii nomine Euphrantia vocata est. Quæ autem intra vtrumq; fluuium existit, Mesopotamia, ex argumento nominis dicitur: cuius pars non solum hac appellatione, sed aliis quibusdam dicitur nominibus, vt ea quæ ad Autidam pertinet ciuitatem Armenia nonnullis vocitatur. Edessa vero, cum ipsius circa locis, Osroene. Est enim Osroos viri nomen, qui hic regnauit, quando hi coloni Persis fœderati erant. Marcellinus tam in decimoquarto, quam in vigesimotertio, crebro meminit Osdroenes in Mesopotamiæ tractu, præsertim post Ciliciæ descriptionem. Et Herodianus in tertio histor. Augari regis Osrhoenorum meminit, cum gesta Seueri enarrat. Licet Suidas Osroen diuersam vrbem ab Osrhoenia, quam conterminam Parthis diximus, nominet. Vnde Imperator C. de militari veste donatis; Osdroenes mentionem facit: & de fundis patrimonialibus. Meminit & Lampridius in Alexandro, & in Maximino. Et Ammianus in lib. decimoquarto, Osdroeniam appellat: sed Herodotus Osrheniam. Sed neq; Plinius, neq; Ptolemæus quicquam de hac scribunt, licet de Armenia minore Ptolem. lib. 5. ca. 7. tabula prima Asiæ, de maiore idem lib. 5. cap. 13. tabula Asiæ tertia. De vtraq; Strabo lib. 11. Plinius lib. 6. cap. 8. & nono. De Armeniæ regno pulcherrima Iustinus libro 42. Plutarchus vitam Luculli copiosissime descripsit; quomodo scilicet Armeniæ sint subactæ, & quo pacto Sopheni atque Gordiani sponte sua cum liberis atque vxoribus se fidei suæ concrediderint. Sed nusquam mentio fit Sarracenorum.

DE MESOPOTAMIA.

IN Mesopotamia, ab eodem Lucullo Nisibis vrbs capta est. Postea per Pompeium eadem loca armis obtenta sunt. Syriæ ac Phœnices bello à Tigrane Armeniorum rege recepta sunt. Arabes & Iudæi in Palæstina victi sunt. Ad extremum sub Traiano principe, regis maioris Armeniæ diadema sublatum est: & per Traianum Armenia, Mesopotamia, Syria, & Arabia prouinciæ factæ sunt: ac limes Orientalis, supra ripam fluminis Tygridis institutus est. Sed Hadrianus, qui successit Traiano, inuidens gloriæ Traiani, sponte sua Armeniam & Mesopotamiam cum Syria reddidit, ac me-
B *dium inter Persas & Romanos Euphratem esse voluit. Et postea sub Antoninis duobus, Marco & Vero, ac Seuero Pertinace, cæterisq; principibus Romanis, qui aduersus Parthos euentu vario dimicarunt, quater amissa, quater accepta est Mesopotamia: ac Diocletiani temporibus, victis prima congressione Romanis: secundo autem conflictu superato rege Narseo; & vxore eius ac filiabus captis, & cum summa pudicitiæ custodia reseruatis, pace facta, Mesopotamia est restituta, & super ripam Tygridis limes est refirmatus, ita vt quinq; gentium trans Tygridem constitutarum ditionem assequeremur. Quæ conditio fœderis in tempus diui Constantini conseruata durauit.*

De Arabia, quæ triplex est: Petræa, quæ & Nabathæa dicitur, Ptolemæus lib. 5. cap. 16. Deserta, quæ & Scenitis, Ptolemæus lib. 5. cap. 19. & Fœlix, quæ Eudæmon, Prol. li. 6. c. 8. Plinius quoq; lib. 6. cap. 28. Strabo lib. 16. vbi etiam Mesopotamia describitur, quam Ptolemæus describit lib. 5. cap. 18. Plinius lib. 6. cap. 26. Paulo supra citauimus Procopium etiam, qui Mesopotamiam describit. est enim Mesopotamia, regio media inter Tygrim & Euphratem fluuios, vnde & nomen sortita est. Hæc prouincia Semnar à Chaldæis, pars Babyloniæ dicitur, quam Hebræi aram fluuiorum vocant, in qua natus fertur Abraham ducentesimo nonagesimosecundo anno post diluuium, vt supputat Moses, Genes. vndecimo capite, in ciuitate Vr Coa, siue Chaldæa, quæ perperam à sciolis quibusdam interpretatur pro igne, quasi in ignem proiectus sit Abraham: quod est ridiculum. Hic dicitur Saturnus nirrim cum vrbe designasse. Cæterum de Nisibi vrbe Plutarchus in Lucullo; Strabo in decimosexto, Appianus in Mithridatico. Sed ante omnes videndus est Plutarchus im Pompeio, vbi hæc eadem omnia, & de Tigrane rege. Vide & Liuium lib. 102. Iustinum 42. Succincte & breuiter Florus eadem lib. 3. de bello Mithridatico. Sed de hoc Traiano hæc Dion Nicæus, siue eius abbreuiator Xiphilinus prodit: Traianus in Armenias profectus, Artemiserim regem obuium habuit cum muneribus, equum ducētem ita edoctum, vt Traianum adoraret. Cognita illius causa, ac pro meritis mulctatus, ob quæ Traianus est optimus appellatus, omni mole in Parthos versa, legatum Armeniæ præposuit, eamq; prouinciam cum Syria & Mesopotamia fecit. De Hadriano idem Dion, ac etiam Ælius Spartianus. Sed & Eutropius lib. 8. & Orosius lib. 7. c. 8. De Antoninis, Spartianus & Capitolinus copiosissime, & Orosius lib. 7. cap. 9. Eutropius lib. 8. cap. 4. & sequentibus. Antoninus enim Verus, per Statium & Priscum Artaxatis captis recepit Armeniam, delatumq; inde Antoninis Armeniacum cognomen. De Diocletiano Orosius lib. 7.

cap. 16. Eutropius lib. 9. cap. 20. Inferius tamen de singulis Imperatoribus in nostro catalogo vberius scribemus. Sed & in Cassiodoro nonnulla de his Cæsaribus leges. Sed hoc addendum est, quæ sint prouinciæ Transtygritanæ. Sunt autem quinque, quæ iis nominibus appellantur: Azarsauiena, Mozena, Zabdicena, Rhenumena, Carduena. Has quinque prouincias postea ignobili fœdere Iouianus Persis reddidit, adiuncta Singarena, Nisibi, & parte Mesopotamiæ: quas victor Galerius Maximianus acceperat, vt scribit Ammianus Marcellinus libro vigesimoquinto. Iornandes in suis Annalibus, quasi hæc omnia ibi videatur mutuasse, breuiter sic tradit: Mesopotamiamque idem ipse, Nisiben quoque vrbem inuasit. Post quem Pompeius eadem loca ingrediens, Romano confirmauit Imperio. Syriam cœlen iusto prælio Tigrane deuicto inuaserat. Arabes & Palæstini eodem Pompeio ductante deuicti sunt.

DE PARTHIA ET PERSIA, QVOT IMPERATORIBVS SIT SVBACTA, ET quibus temporibus.

SCIO *nunc inclyte Princeps, quò tua vergat intentio. Requiris profectò, quoties Babylonia & Romanorum arma collata sint, & quibus viribus sagittis pila*† *contenderint. Breuiter euentus numerabo bellorum: forte hostes tu paucis inuenies esse latatos, vera autem virtute semper Romanos probabis extitisse victores.*

† *Al. Confo-derunt.*

Hæc est altera pars opusculi præsentis. Postquam enim treis orbis partes enumerauit, quomodo in Romanam ditionem cesserint, nunc in Asia ad Parthiam & Persiam venit, pro qua tot duces ac Imperatores toties dimicarunt, veluti pro altero orbe. Nam non modo Coss. & dum Imperium priuatis regebatur magistratibus, pro hac decertarunt: sed etiam postquam Cæsares monarchiam sunt assequuti, cum regibus Parthorum congressi sunt: quia Parthi Persiam omnem occuparant, ac vnum dehinc regnum effecerant. Ob id Ammianus Marcellinus libro vigesimotertio, plura tradir hoc regnum habuisse nomina: Sed eo tempore, quo apud Babylona raptus est Alexander, in vocabulum Parthiç concessisse, ab Arsace obscuri nominis & familiç latrone. Lege illic latissime Persiæ ac Parthiæ descriptionem, per flumina, vrbes, & montes, vsque ad finem libri. Sed & Ptolemæus libro sexto, capite quinto, Parthiam describit. Persiam vero eodem libro, sed capite quarto. Plinius item libro sexto, capite vigesimoquinto Parthiam: & eodem vigesimosexto, Persiam describit. Strabo autem libro vndecimo, sic de Parthia tradit: Parthia non multa est: quapropter Parthi cum Hircanis Persice viuebant, etiam multo post tempore quam Macedones imperarēt. Ad paruitatem accedit, quod nemorosa est, montana, atque inops: quapropter eam reges cursu præteribant, cum regio hæc minimam quidem exercitus partem alere posset: nunc vero exaucta est. Dehinc plura de vrbibus & fluminibus narrat. Sed paulo post in eodem vndecimo, post Mediæ regionis descriptionem, de Persis ac Persica schola nonnulla tradit. Licet Parthiæ bona, & Persarum etiam in decimoquinto late scribat, & Persarum mores vsque ad finem libri copiosissime exequatur. Sed & in decimosexto, Parthici imperii fines graphice depingit. Iustinus libro quadragesimoprimo: Parthi, penes quos velut diuisione orbis facta, nunc Orientis imperium est, Scytharum exules fuerunt: hocque etiam ipsorum vocabulo manifestatur. Nam Scythico sermone Parthi exules dicũtur, hi & Assyriorum & Medorum temporibus, inter Orientales populos obscurissimi fuere. Postea quoque, cum imperium Orientis, à Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sine nomine, præda victorum fuere. Sed & de moribus Parthorum, & ipsorũ bello, latissime hinc toto libro prosequitur. Ex his omnibus, si quis paulo accuratius historias obseruabit, facile colliget, regnum Persarum cum Parthis fuisse confusum. Nam ex Persis ad Macedonas, à Macedonibus ad Parthos, rursus vero ad Persas reuersum, tandem ad Sarracenos duce Machomete transiit. Dehinc successere Turci: qui in hodiernum late per Asiam atque Europam, diuersis quidem familiis ac regnis dominantur.

DE L. SYLLA.

PRIMVM *à L. Sylla proconsule Arsaces rex Parthorum, missa legatione, amicitias Pop. Rom. rogauit ac meruit.*

Enumerat nunc Ruffus duces, vsque ad finem opusculi qui vario euentu in Parthos bellum gesserunt. Et primo loco ponit L. Syllam, cuius vitam elegantissime & ornatissime describit

A descripsit Plutarchus, qui videndus est diligenter, vt ea intelligas quæ obiter hic narrat Ruffus. Non est negligendus Appianus in libro, cui titulus est Mithridaticus. Liuius hoc idem latissime prosequutus est, libro 70. & Florus libro tertio. Fuit autem Arsaces, vir Scytha & ignobilis, qui virtute bellica adeo claruit, vt collecta manu exulum Scytharum, quos ea lingua Parthos vocant, regnum Parthorum occuparit: à quo reges deinde Arsaces & populi Arsacidæ nominati. Huius meminit & Marcellinus in vigesimotertio. Sed latissime eius originem ac prosapiam describit Iustinus libro quadragesimo primo. Iornandes, qui quasi Ruffum (vt sic dicam) traduxit, hæc omnia sic colligit: Babylonii autem erebro concertantes, sæpenumero victi, nunquam tamē ad integrum domiti sunt, quos tamen primum L. Sylla proconsul sub Arsace eorum rege deuicit, ab eoq; rogatus per legatos, pacem concessit.

DE L. LVCVLLO.

LVCVLLVS *Mithridatem regno Ponti exutum, ad Armeniam persequutus est. Tigranem Armeniorum regem cum septem millibus clypeatorum, & centum viginti millibus sagittariorum, ipse cum decem & octo millibus Romanorum vicit. Tigranocertam, maximam Armeniæ ciuitatem, expugnauit: Madenam, opimam Armeniorum regionem obtinuit. Per Meletbenam, ad Mesopotamiam descendit. Nisibim cum fratre Regis cepit. Tendere enim in Persas paratus, successionem accepit.*

Secundum ducem enumerat Ruffus, L. Lucullum, qui subacta iam Armenia, Parthos erat inuasurus. Et nimirum, si non successorem Pompeium habuisset, Parthorum omne regnum subegisset: pugnam vero Luculli & Tigranis graphice describit Plutarchus in Lucullo. Sed quam regionem hic noster Madenam, Plutarchus Mygdoniam vocat. Eius verba hæc sunt: Superato per alios saltus Tauro, in eam regionem descendit, quam Mygdoniam vocant, feracissimam, atq; apricam. Vrbs erat in ea tum opibus, tum hominum multitudine opulenta, quam barbari Nisibim, græci Mygdoniam Antiochiam appellant. Huic nempe Guras Tigranis frater præerat. Et Pomponius Lætus in suis Cæsaribus, ideo hoc mutuatus scripsit libro secundo: Nisibis vrbs est Mygdoniæ. sic appellauere proxima Syriæ Macedones, à nostris dicta Antiochia, à Barbaris Nisibis. Plinius libro sexto Naturalis historiæ, capite decimotertio: Totam eam Macedones Mygdoniam cognominauerunt, à similitudine: oppida, Alexandria, item Antiochia, quam Nisibin vocant. Mygdones populi scribuntur à Strabone libro septimo. Vberius autem in duodecimo, vbi de L. Lucullo & Mithridate rege fit mētio. De Mygdonia Ptolemæus li. tertio, capite tertiodecimo, in descriptione Macedoniæ, & tabula Europæ decima. Cæterum Melitena Ptol. libro quinto, capite septimo, in descriptione Armeniæ minoris, dicitur & regio & ciuitas, vt apparet in prima Asiæ tabula. Non ignoro, Meletenam per e etiam, esse regionem Susianæ, quæ ad Tigrim sita est, quam Ptolemæus libro sexto, tertio capite, & quinta Asiæ tabula describit. Potuit Lucullus per vtranque regionem in Mesopotamiam descendere, quam Euphrates & Tigris faciunt. Est etiam Melitena minoris Armeniæ oppidum, teste Marcellino in decimonono & vigesimo libro. Meletes præterea Smyrnæorum fluuius est, vbi ortum quidam Homerum scribunt, à quo Melesigenes est nominatus. Sed videndus est etiam Appianus in Mithridatico, Liuius libris nonagesimoquarto, & tribus sequentibus: Iustinus libro quadragesimo, Florus libro tertio: Iulius Frontinus libro secundo, capite primo & secundo: Eutropius libro sexto, capite tertio. Lucullus regnum Tigranis, qui Armenis imperabat, ingressus, & Tigranocertam ciuitatem Armeniæ nobilissimam accepit: ipsum regem cum sexcentis clibanariis, & centum millibus sagittariorum & armatorum venientem, decem octo millia militum habens, ita vicit, vt magnam partem Armeniorum deleuerit. Inde Nisibim profectus, eam quoque ciuitatem cum Regis fratre cepit. Idem Orosius libro sexto, capite secundo. Iornandes: Secundo dum L. Lucullus à Pontico regno Tigranem Armeniæ, cum decem & octo millibus superatum expelleret, omni Armenia inuasa, ad Mesopotamiam venit: ibi Nisibim cum fratre regis Parthorum cepit, atque forte Persiden eupiens deuastare, nisi à Senatu Pompeius directus, ei aduenisset successor. Cæterum Tigranocertam vrbem Armeniæ Appianus in Mithridatico, & Plutarchus in Lucullo describunt, passimque cæteri. Ad hæc quoque id non prætereundum, quod aliqui codices hoc loco non habēt, clypeatorum, sed clibanariis septem millibus, &c. quo vocabulo vsus est Lampridius in Alexandro: Cataphractarios, quos illi clibanarios vocant, decem millia in bello interemimus, eorum armis nostros armauimus. Marcellinus

B

libro decimosexto: Et incedebat hinc inde ordo geminus armatorum, clypeatus atque A cristatus, corusco lumine radians, nitidis loricis indutus: sparsimq; cataphracti equites, quos clibanarios dictitant. Nazarius in Panegyrico ad Constantinum: Operimento ferri equi atq; homines pariter obsepti, clinabariis in exercitu nomen est. Modestinus de Vocabulis rei militaris: Bini cataphracti equi iungebantur ad currum, quibus insidentes clibanarii, sarissas, hoc est, longissimos contos in elephantum dirigebant. Clibanarii itaq; dicuntur, qui ferro & armis muniti, ad bellum proficiscuntur, quasi more testudinis, cui clibani forma est, arcuati, & armis muniti.

DE CN. POMPEIO MAGNO.

CNEVS Pompeius expertæ felicitatis, ad Mithridaticum bellum missus, Mithridatem in Armenia minore nocte aggressus, prælio superat: cæsis duobus & quadraginta millibus hostium, castra eius inuasit. Mithridates enim cum duobus comitibus, & vxore, Bosphoron fugit. Ibi desperatione rerum suarum, venenum hausit: & cum vis veneni parum ageret, à milite suo, vt ferro percuteretur, imperauit. Pompeius auxiliatorem Mithridatis Tigranem Armeniorum regem persequutus est. ille se, oblato diademate, apud Artaxata dedidit. Receptæ sunt ab eo Mesopotamia, Syria, & aliquanta pars Phœnicis, atq; intra Armeniam minorem regnare permissus est. Idem Pompeius Bosphoranis *& Colchis Aristarchum regem imposuit. Cum Albanis conflixit, Orchodo Albanorum regi ter victo pacem dedit, Hiberiam cum Arsace rege in deditionem accepit, Sarracenos, & Arabes vicit. Iudæa capta Hierosolymam obtinuit, cum Persis fœdus fecit: rediens apud Antiochiam, Daphnensem lucum, loci delectatus amœnitate, & aquarum abundantia, addito nemore consecrauit.*

* Bosphoranis.

Hæc omnia Iornandes in suos Annales transtulit, sententia seruata, verbis paucis mutatis, quæ sic sonant: Pompeius illico veniens, nocturno prælio in minore Armenia super Mithridatem irruens, quadraginta duo millia Armeniorum eius prosternens, castra succendit. Vnde Mithridates cum vxore & duobus satellitibus fugiens, Bosphoron venit: nimiaq; desperatione detentus, venenum accepit. Sed dum nec sic mors ei accideret, alterum è duobus satellitũ rogauit, vt se perimeret. Pompeius autem maioris Armeniæ regem dum persequeretur, quod Tigrani contra Romanos auxilium commodasset: ille in Artaxata vrbe regno deposito, vltro diadema suum Pompeio obtulit. Sed Pompeius pietate ductus, vltra maiorem Armeniam ei concessit regnare, auferens ab eo Mesopotamiam & Syriam, partemq; Phœniciæ cum Armenia. Nam Bosphoranis Colchisq; Aristarchum regem Pompeius præposuit. Albanos insequens, Orodem regem eorum tertio superauit: ad postremum rogatus, pacem concessit. Hiberiam similiter cum Arsace rege in deditionem accepit. Sarracenos Arabesq; exuperans, Hierosolymam Iudææ captiuauit. Cum Persis fœdere percusso reuertens, Daphnensem agrum Antiochenis concessit, ob nimiam loci amœnitatem, pro munere. hæc ille. Sed latissime hæc omnia Appianus in Mithridatico, qui Bittitum appellat militem percussorem domini, cum Liuio Bithocus dicatur. Hęc enim omnia prolixe scribebat Liuius, libro centesimo primo & secundo, si extarent. Florus hoc idem bellum Mithridaticum libro tertio explicat. Sed & Frontinus libro primo Stratagematum, capite primo, meminit Mithridatis. Velleius Paterculus de Cn. Pompeio sic scribit: Penetratæ cum victoria, Media, Albania, Hiberia: ac deinde flexũ agmen ad eas nationes quæ dextra atq; intima Ponti incolunt, Colchos Heniochosq; & Achæos. Et oppressus auspiciis Pompeii, insidiis filii Pharnacis Mithridates, vltimus omnium iuris sui regum, præter Parthicos. Tum victor omnium quos adierat gentium Pompeius, suoq; & ciuium voto maior, & per omnia fortunam hominis egressus, reuertit in Italiam, cuius reditum fauorabilem opinio fecerat. Quippe pleriq; non sine exercitu venturum in vrbem affirmabant, & libertati publicæ statuturum arbitrio suo modum. Quo magis hoc homines metuerant, eò gratior ciuilis tanti Imperatoris reditus fuit. Omni quippe Brundusii dimisso exercitu, nihil præter nomen Imperatoris retinens, cum priuato comitatu, quem semper vacare illi moris fuit, in vrbem rediit: magnificentissimumq; de tot regibus per biduum egit triumphum, longeq; maiorem omni ante se. illata pecunia in ærarium, præter quam à Paulo ex manubiis intulit. Cæterum in propriis nominibus quandoq; error fit. Appianus Orazen Albanorum, Totum Hiberorum reges vocat. Sed error est codicis, quia in fine libri Ortocen Hiberum, Orizen Albanum regem scribit. Plutarchus in Pompeio, Cosim Albanum ducem vocat. Florus vero in tertio, Orodem regem Colchorum, Arthacem appellat regem Hiberorum: qui Hiberis imperitabat, & liberos obsides dare cogebat. Belli Mithridatici seriem si breuiter & succincte legere volueris, ac quid Lucullus, quid Pompeius cũ illo egerint, adi Orosium libro sexto, & prio-

A & priora quinq; capita libri euolue, quæ tibi hunc Sextum Ruffum clariorem reddent: vbi regum quoq; nomina pulchre inuenies, quæ corrupte passim leguntur. De Iudæa capta, & Hierosolyma à Pompeio subacta, licet copiosissime de Bello Iudaico Iosephus octo libris scribat, tamen pulchro compendio Tacitus in vigesimoprimo libro, vt nunc sunt distincti libri, rem sic explicat: Romanorum primus Cn. Pompeius, Iudæos domuit, téplumq; iure victoriæ ingressus est. Inde vulgatum † Illatas intus deum effigies, vacuam † Al. nulla sedem & inania arcana. Muri Hierosolymorum diruti, delubrum mansit. Mox bello ciuili interno, postquam in ditionem M. Antonii prouinciæ cesserant, rex Parthorum Pacorus Iudæa potitus, interfectusq; à Pub. Ventidio, & Parthi trans Eufratem redacti. Iudæos C. Sosius subegit. Regnum ab Antonio Herodi datum, victor Augustus auxit. Post mortem Herodis, nihil expectato Cæsare, Symon quidam regium nomen inuaserat. Is à Quintilio Varo, obtinente Syriam, punitus: & gentem cohercitam, liberi Herodis tripartito rexere. Sub Tiberio quies. Deinde iussi à C. Cæsare effigiem eius in templo locare, arma potius sumpsere: quem motum, Cæsaris mors diremit. Claudius defunctis regibus, & ad modicum redactis, Iudæam prouinciam equitibus Romanis ac libertis permisit. Equibus Antoninus Fœlix per omnem sæuitiam ac libidinem ius regium seruili ingenio exercuit, &c. per hæc verba, & sequentia Ruffi clarius intelliguntur. Cæterum Artaxata regia Tigranis erat, in qua & liberi eius & infantes erant, ab Artaxo, ductu Hannibalis condita, vt late Plutarchus in Lucullo scribit: cuius frequenter Cornelius Tacitus meminit, & Marcellinus. Daphne autem vrbs amœna prope Antiochiam, religione sacra, quam sic Strabo in decimosexto describit: Vlterius est Daphne ad stadia quadraginta, mediocris habitatio, & lucus ingens, & opacus, fontanis aquis irriguus: in cuius medio est phanum, asylum, & Apollinis ac Dianæ delubrum, in quo Antiochenses finitimi festa celebrare consueuerunt. Luci ambitus est stadiorum octoginta. Prope vrbem Orontes labitur. Sunt autem in eo spectatissimæ lauri, autore Ausonio, vnde & nomen sumpsit. Addit Philostratus, alibi insolitas in eo nasci cupressos, in memoriam Cyparissi, quem Apollo dilexit, cui ille lucus est sacer. Sed & eius meminit Arrianus, Pausanias, Cæsar, Iulius Capitolinus in Antonino philosopho: & Claudianus poeta,

B *Lambit Apollinei nemoris nutritor Orontes.*

Item Procopius belli Persici lib. 2. & Ruffinus in sacra historia lib. 10. Hinc est, quod Imperator Theodosius sub graui pœna prohibet, ne arbor ex luco Daphnensi excidatur: vt est videre C. lib. 11. de cupressis ex luco Daphnensi, vel pascuis per Ægyptum non excidendis. Dionysius poeta sic hunc locum describit eleganter:

Hic nemorosa virent Daphnes loca, celsa cupressus
Erigitur, ramos innectit laurus odora.
Crine Dioneo myrtus diffunditur, altæ
Consurgunt pinus, & cœlum sibila pulsant
Robora, mollicomis tellus insternitur herbis.

Marcellinus in 19. scribit, temporibus Constantii, apud Daphnem amœnum illud & ambitiosum Antiochiæ suburbanum, visu relatuq; horrendum esse natum monstrum: infantem scilicet ore gemino, dentibus cum binis, & barba, quatuorque oculis, & breuissimis duabus auriculis, &c. Florus item lib. 3. huius rei sic meminit: Necnon in meridiem verso agmine, Libanum Syriæ, Damascumq; transgressus, per nemora illa odorata, per thuris & balsami syluas, Romana circumtulit signa.

DE M. CRASSO.

M. Crassus, Consul, aduersus rebellantes Parthos missus est. Is cum pacem, missa à Persis legatione, rogaretur, apud Ctesiphontem respõsurum se ait: qui apud Zeugma traiecit Euphratem, à transfuga quodam Macoro inductus, ad ignotam camporum solitudinem descendit. ibi vndique circumuolantibus sagittariorum agminibus, à Syllace & Surena præfectis regiis est cinctus exercitus, & vi telorum obrutus. Ipse Crassus cum ad colloquium sollicitatus, viuus pene capi posset, repugnantibus Tribunis euaserat: & dum fugam petit, occisus est. caput eius cum dextera manu resectum, ad regem perlatum est: atq; ita ludibrio habitum, vt faucibus eius aurũ liquefactum infunderetur. scilicet vt qui ardens cupiditate prædandi, pacem regi rogatus abnuerat, etiam mortui eius reliquias auri flammâ combureret.

Liuius id lib. 106. scribebat: Appianus in lib. cui titulus est Parthicus, Iustinus lib. quadragesimo secundo: Florus lib. 3. tit. de bello Parthico: Eutrop. li. 6. c. 6. Iosephus item lib.

libro decimosexto: Et incedebat hinc inde ordo geminus armatorum, clypeatus atque A cristatus, corusco lumine radians, nitidis loricis indutus: sparsimq; cataphracti equites, quos clibanarios dictitant. Nazarius in Panegyrico ad Constantinum: Operimento ferri equi atq; homines pariter obsepti, clinabariis in exercitu nomen est. Modestinus de Vocabulis rei militaris: Bini cataphracti equi iungebantur ad currum, quibus insidentes clibanarii, sarissas, hoc est, longissimos contos in elephantum dirigebant. Clibanarii itaq; dicuntur, qui ferro & armis muniti, ad bellum proficiscuntur, quasi more testudinis, cui clibani forma est, arcuati, & armis muniti.

DE CN. POMPEIO MAGNO.

CNEVS *Pompeius experta felicitatis, ad Mithridaticum bellum missus, Mithridatem in Armenia minore nocte aggressus, prælio superat: cæsis duobus & quadraginta millibus hostium, castra eius inuasit. Mithridates enim cum duobus comitibus, & vxore, Bosphoron fugit. Ibi desperatione rerum suarum, venenum hausit: & cum vis veneni parum ageret, à milite suo, vt ferro percuteretur, imperauit. Pompeius auxiliatorem Mithridatis Tigranem Armeniorum regem persequutus est. ille se, oblato diademate, apud Artaxata dedidit. Recepta sunt ab eo Mesopotamia, Syria, & aliquanta pars Phœnicis, atq; intra Armeniam minorem regnare permissus est. Idem Pompeius* * *Bosphoronianis & Colchis Aristarchum regem imposuit. Cum Albanis conflixit, Orchodo Albanorum regi ter victo pacem dedit, Hiberiam cum Arsace rege in deditionem accepit, Sarracenos, & Arabes vicit. Iudæa capta Hierosolymam obtinuit, cum Persis fœdus fecit: rediens apud Antiochiam, Daphnensem lucum, loci delectatus amœnitate, & aquarum abundantia, addito nemore consecrauit.*

* *Bosphoranis.*

Hæc omnia Iornandes in suos Annales transtulit, sententia seruata, verbis paucis mutatis, quæ sic sonant: Pompeius illico veniens, nocturno prælio in minore Armenia super Mithridatem irruens, quadraginta duo millia Armeniorum eius prosternens, castra succendit. Vnde Mithridates cum vxore & duobus satellitibus fugiens, Bosphoron venit: nimiaq; desperatione detentus, venenum accepit. Sed dum nec sic mors ei accideret, alterum è duobus satellitũ rogauit, vt se perimeret. Pompeius autem maioris Armeniæ regem dum persequeretur, quod Tigrani contra Romanos auxilium commodasset: ille in Artaxata vrbe regno deposito, vltro diadema suum Pompeio obtulit. Sed Pompeius pietate ductus, vltra maiorem Armeniam ei concessit regnare, auferens ab eo Mesopotamiam & Syriam, partemq; Phœniciæ cum Armenia. Nam Bosphoranis Colchisq; Aristarchum regem Pompeius præposuit. Albanos insequens, Orodem regem eorum tertio superauit: ad postremum rogatus, pacem concessit. Hiberiam similiter cum Arsace rege in deditionem accepit. Sarracenos Arabesq; exuperans, Hierosolymam Iudææ captiuauit. Cum Persis fœdere percusso reuertens, Daphnensem agrum Antiochenis concessit, ob nimiam loci amœnitatem, pro munere. hæc ille. Sed latissime hæc omnia Appianus in Mithridatico, qui Bittitum appellat militem percussorem domini, cum Liuio Bithocus dicatur. Hęc enim omnia prolixe scribebat Liuius, libro centesimo primo & secundo, si extarent. Florus hoc idem bellum Mithridaticum libro tertio explicat. Sed & Frontinus libro primo Stratagematum, capite primo, meminit Mithridatis. Velleius Paterculus de Cn. Pompeio sic scribit: Penetratæ cum victoria, Media, Albania, Hiberia: ac deinde flexũ agmen ad eas nationes quæ dextra atq; intima Ponti incolunt, Colchos Heniochosq; & Achæos. Et oppressus auspiciis Pompeii, insidiis filii Pharnacis Mithridates, vltimus omnium iuris sui regum, præter Parthicos. Tum victor omnium quos adierat gentium Pompeius, suoq; & ciuium voto maior, & per omnia fortunam hominis egressus, reuertit in Italiam, cuius reditum fauorabilem opinio fecerat. Quippe plerią; non sine exercitu venturum in vrbem affirmabant, & libertati publicæ staturum arbitrio suo modum. Quo magis hoc homines metuerant, eò gratior ciuilis tanti Imperatoris reditus fuit. Omni quippe Brundusii dimisso exercitu, nihil præter nomen Imperatoris retinens, cum priuato comitatu, quem semper vacate illi moris fuit, in vrbem rediit: magnificentissimumq; de tot regibus per biduum egit triumphum, longeq; maiorem omni ante se. illata pecunia in ærarium, præter quam à Paulo ex manubiis intulit. Cæterum in propriis nominibus quandoq; error fit. Appianus Orazen Albanorum, Totum Hiberorum reges vocat. Sed error est codicis, quia in fine libri Ortocen Hiberum, Orizen Albanum regem scribit. Plutarchus in Pompeio, Cosim Albanum ducem vocat. Florus vero in tertio, Orodem regem Colchorum, Arthacem appellat regem Hiberorum: qui Hiberis imperitabat, & liberos obsides dare cogebat. Belli Mithridatici seriem si breuiter & succincte legere volueris, ac quid Lucullus, quid Pompeius cũ illo egerint, adi Orosium libro sexto,

& prio-

A & priora quinq; capita libri euolue, quæ tibi hunc Sextum Ruffum clariorem reddent: vbi regum quoq; nomina pulchre inuenies, quæ corrupte passim leguntur. De Iudæa capta, & Hierosolyma à Pompeio subacta, licet copiosissime de Bello Iudaico Iosephus octo libris scribat, tamen pulchro compendio Tacitus in vigesimoprimo libro, vt nunc sunt distincti libri, rem sic explicat: Romanorum primus Cn. Pompeius, Iudæos domuit, templumq; iure victoriæ ingressus est. Inde vulgatum † Illatas intus deum effigies, vacuam sedem & inania arcana. Muri Hierosolymorum diruti, delubrum mansit. Mox bello ciuili interno, postquam in ditionem M. Antonii prouinciæ cesserant, rex Parthorum Pacorus Iudæa potitus, interfectusq; à Pub. Ventidio, & Parthi trans Eufratem redacti. Iudæos C. Sosius subegit. Regnum ab Antonio Herodi datum, victor Augustus auxit. Post mortem Herodis, nihil expectato Cæsare, Symon quidam regium nomen inuaserat. Is à Quintilio Varo, obtinente Syriam, punitus: & gentem coercitam, liberi Herodis tripartito rexere. Sub Tiberio quies. Deinde iussi à C. Cæsare effigiem eius in templo locare, arma potius sumpsere: quem motum, Cæsaris mors diremit. Claudius defunctis regibus, & ad modicum redactis, Iudæam prouinciam equitibus Romanis ac libertis permisit. Equibus Antoninus Fœlix per omnem sæuitiam ac libidinem ius regium seruili ingenio exercuit, &c. per hæc verba, & sequentia Ruffi clarius intelliguntur. Cæterum Artaxata regia Tigranis erat, in qua & liberi eius & infantes erant, ab Artaxo, ducto Hannibalis condita, vt late Plutarchus in Lucullo scribit: cuius frequenter Cornelius Tacitus meminit, & Marcellinus. Daphne autem vrbs amœna prope Antiochiam, religione sacra, quam sic Strabo in decimosexto describit: Vlterius est Daphne ad stadia quadraginta, mediocris habitatio, & lucus ingens, & opacus, fontanis aquis irriguus: in cuius medio est pbanum, asylum, & Apollinis ac Dianæ delubrum, in quo Antiochenses finitimi festa celebrare consueuerunt. Luci ambitus est stadiorum octoginta. Prope vrbem Orontes labitur. Sunt autem in eo spectatissimæ lauri, autore Ausonio, vnde & nomen sumpsit. Addit Philostratus, alibi insolitas in eo nasci cupressos, in memoriam Cyparissi, quem Apollo dilexit, cui ille lucus est sacer. Sed & eius meminit Arrianus, Pausanias, Cæsar, Iulius Capitolinus in Antonino philosopho: & Claudianus poeta,

† *Al. nullos*

B *Lambit Apollinei nemoris nutritor Orontes.*

Item Procopius belli Persici lib. 2. & Ruffinus in sacra historia lib. 10. Hinc est, quod Imperator Theodosius sub graui pœna prohibet, ne arbor ex luco Daphnensi excidatur: vt est videre C. lib. 11. de cupressis ex luco Daphnensi, vel pascuis per Ægyptum non excidendis. Dionysius poeta sic hunc locum describit eleganter:

Hic nemorosa virent Daphnes loca, celsa cupressus
Erigitur, ramos innectit laurus odora.
Crine Dioneo myrtus diffunditur, alta
Consurgunt pinus, & cœlum sibila pulsant
Robora, mollicomis tellus insternitur herbis.

Marcellinus in 19. scribit, temporibus Constantii, apud Daphnem amœnum illud & ambitiosum Antiochiæ suburbanum, visu relatuq; horrendum esse natum monstrum: infantem scilicet ore gemino, dentibus cum binis, & barba, quatuorque oculis, & breuissimis duabus auriculis, &c. Florus item lib. 3. huius rei sic meminit: Necnon in meridiem verso agmine, Libanum Syriæ, Damascumq; transgressus, per nemora illa odorata, per thuris & balsami syluas, Romana circumtulit signa.

DE M. CRASSO.

M. Crassus, Consul, aduersus rebellantes Parthos missus est. It cum pacem, missa à Persis legatione, rogaretur, apud Ctesiphontem responsurum se ait: qui apud Zeugma traiecit Euphratem, à transfuga quodam Macore inductus, ad ignotam camporum solitudinem descendit. ibi vndique circumuolantibus sagittariorum agminibus, à Syllace & Surena præfectis regiis est cinctus exercitus, & vi telorum obrutus. Ipse Crassus cum ad colloquium sollicitatus, viuus pene capi posset, repugnantibus Tribunis euaserat: & dum fugam petit, occisus est. caput eius cum dextera manu resectum, ad regem perlatum est: atq; ita ludibrio habitum, vt faucibus eius aurū liquefactum infunderetur. scilicet vt qui ardens cupiditate prædandi, pacem regi rogatus abnuerat, etiam mortui eius reliquias auri flamma combureret.

Liuius id lib. 106. scribebat: Appianus in lib. cui titulus est Parthicus, Iustinus lib. quadragesimo secundo: Florus lib. 3. tit. de bello Parthico: Eutrop. li. 6. c. 6. Iosephus item lib.

Antiquitatum 14.cap.14.Sed omnium copiosissime Plutarchus in Crasso. Iornandes etiam in suis Annalibus hoc repetiuit his verbis: His & aliis rebus in Syria bene gestis, vnius fœdauit auaritia. Nam Crassus C o s. dum Parthico inhiat auro, vndecim legiones pene cum suo capite amisit: in cuius conspectu & filius hostilibus telis effossus, & ipse peremptus, caputq; eius præcisum cum dextra manu ad regem deportatum, ludibrio fuit, neq; indigno. aurum enim liquidum in rictum oris infusum est, vt cuius animus arserat auri cupiditate, eius etiam mortuum exangue corpus auro vreretur. Cæterum Appianus transfugam illum Abarum Arabem vocat, Floro Mezeras Syrus dicitur. Plutarchus Arimanem appellat, Arabum principem, virum ad fallendum aptissimum. Præterea Appianus & Florus, itemq; Plutarchus, nõ apud Ctesiphontem, sed apud Seleuciam, se responsurum, Crassum dixisse, scribunt. cui etiam vnus ex legatis Agisses nomine respondisse fertur: Prius in hac palma manus setæ nascentur (inquit) quam tibi Seleuciam conspiciendi sit potestas. Est autem Seleucia metropolis Assyriæ, à Nicatore ædificata, prima huius nominis, & magnitudine & potentia, Straboni: quam item Plinius suo tempore Babyloniam vocatam dicit. A Traiano primum, deinde a Parthis occupata, rursus a L. Antonio Imperatore recepta. Hic iuxta Regum solet esse hybernatio. nam in Bactrianis æstiuare dicuntur Eustathio. Zeugma autem, vt in vndecimo scribit Strabo, vrbs est iuxta Euphratem, Satraparum regio appellata, quo tributa conferebantur: Plinio. Ctesiphon vero regia ciuitas, à Parthis ædificata ad Euphratis ripam, terminus olim populi Romani, quo Traianus peruenit: fatoq; quodam datum videbatur, eam transire non licere sine incommodo, quod etiam in Probo principe elatum est. Hanc Vardanes instituit, Pacorus ampliauit, teste Marcellino in vigesimotertio. Plutarchus item Scyllacis ac Surenæ, in Crasso meminit. Surenas autem apud Persas nomen dignitatis est, post regiam: quasi prætorem dixeris, aut alium quemuis magistratum, vt Zozimus tradit, & Marcellinus in vigesimoquarto: vt est apud Sarracenos Phylarchus, quod superius annotauimus. Sed hic Surenas, teste Plutarcho, non humili aut obscuro loco inter Parthos oriundus erat, sed qui diuitiis, genere, atque gloria secundus à rege numerabatur. Corporis autem robore ac fortitudine, ætatis suæ Parthorum omnium potentissimus, forma vero ac magnitudine corporis supra cæteros omnes admirabilis: & cætera, quæ late illic scribit Plutarchus.

DE C. CASSIO, ET P. VENTIDIO BASSO.

C. Cassius quæstor, vir strenuus, Crassi reliquias fusi collegit exercitus, contra Persas in Syriam irrumpentes. Ter cum summa admiratione conflixit, eosq; trans Euphraten relictos vastauit. Parthi Labieno duce, qui Pompeianarum partium fuerat, & victus ad Persas refugerat, in Syriam irruperunt, ac totam prouinciam occupauerunt. Sed P. Ventidius Bassus Parthos, qui duce Labieno Syriam inuaserant, occurrens in Caparo monte, cum paucis fugauit: Labienum occidit, persequutus est † Persas, & ad internecionem strauit. Qua congressione Pacorum regis filium, die qua Crassus victus fuerat, occidit: ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur. Ventidius de Parthis triumphauit.

† Al. Parthos

Iornandes quasi simia Ruffum imitatus, sic scribit in Annalibus: Reliqui vero infelicis exercitus, quo quemq; rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamq; distracti, vix cladis tantæ nuncium retulerunt. Hac ergo clade, Parthi altius animos eleuantes, per Pacorum ducem Syriam inuadunt, ducemque Labienum, quem dudum ceperant, exercitui præponentes, contra socios, id est, Romanos, prælio dirigunt. Sed Ventidius Bassus Persas sub vtroq; duce Syriam depopulantes, superatos effugar, Labienumq; interficit. Pacorum vero, regium iuuenem, telis vndiq; circumseptum extinxit: moxq; capite eius dempto, & circumlato per vrbes quæ desciuerant, Syriam sine bello recepit. Sic Crassianam cladem Ventidius Pacori capite, Labieniq; morte pensauit. Sed de hac re late apud Appianum in Parthico. Historia videnda est & apud Plutarchum in Antonio. Copiosissime Liuius scribebat de C. Cassio, quæstore Crassi, libro centesimooctauo. Sed de P. Ventidio & Labieno, libro centesimo & vigesimoseptimo, & sequenti. In eius Abbreuiatore perperam C. Cæsius & L. Ventidius impressum est. Videndus est etiam Florus libro quarto, de bello Parthico, duce Ventidio: cuius & Tacitus meminit lib.21. Sed & Iulius Frontinus lib.1.item lib.2.c.2.ingeniosum Ventidii stratagema commemorat. Hic solus (inquit Plurarchus) vsq; ad ætatem nostram triumphauit de Parthis: homo obscuro loco natus, sed celsi animi, & magnarum rerum cupidus. De eius etiam triumpho Appianus, qui vna

cum

A cum Plutarcho, in Cyrifto, non Caporo, fine in Cyriftica regione, Labienum occisum scribit. Est autem Cyristica regio, teste Strabone in sextodecimo, vsque in Antiochensem agrum extensa. A septentrione est mons Amanus. non procul etiam Comagena, quibus Cyrista coniungitur, eo vsque extenta. Hoc in loco est Tindarus ciuitas, Cyristicæ regionis arx, & aptum latronibus receptaculum: & aliud quoddam, nomine Heraclium. Circa hæc loca Pacorus, qui erat natu grandior ex Parthi filiis, ducto in Syriam exercitu, à Ventidio deletus est. Perperam impressum est in vulgatis codicibus, Venditio deletus est. Sed diligenter videndus est Iustinus libro 42. vbi hæc omnia clare, & de Pacoro multa, & de Cassio similiter. Non autem hic L. Cassius, vt vulgati habent codices, sed C. Cassius appellabatur, qui in Philippicis postea contra Octauium & Antoniũ pugnans periit. L. vero Cassius prioris ex fratre nepos fuit, & alius L. Cassius superioris frater. Item alius fuit Cassius Parmensis. huius Cassii meminit Appianus in quarto Ciuilium, qui etiam in Rhodo insula eruditum Græcis literis atque enutritum dicit. Tanta autem formido Parthis per hunc Cassium iniecta est, vt intra Mediæ & Mesopotamiæ fines sese omnes reciperent, tribus continuis pugnis summa vi superati, vt Plutarchus in Antonio tradit. Hanc etiam historiam Eutropius lib. 7. tangit, cap. 2.

DE M. ANTONIO.

M. Antonius in Mediam ingressus, qua nunc Medena appellatur, bellum Parthis intulit, & primum eos vicit. Post duabus legionibus amissis, cum fame, pestilentia, tempestatibusque premeretur, vix per Armeniam Persis insequentibus, exercitum reuocauit: tanta per momenta temporum terrore percussus, vt à gladiatore suo percuti postularet, ne viuus veniret in hostium potestatem.

Iornandes in suis Annalibus: Nec sic contentus Pop. Rom. Crassianum interitum obliuisci, nisi adhuc sæuiat in Parthos. Nam M. Antonius in Madienam ingressus, contra eos arma commouit. Ibi primum eos superans, dehinc cũ duabus legionibus inedia hyemeque correptus, vix in Armeniam Parthis sequẽtibus fugit, ibi ereptus est. Sed historiam integram inuenies latissime apud Plutarchum in Antonio, Appianum in Parthico, Florum libro quarto de bello Parthico Antonii. Liuius hoc scribebat lib. ab Vr. con. 13c. In eius abbreuiatore perperam ibi scribitur C. Antonius, pro M. Antonio. Iustinus lib. 42. sic scribit: Huic Antonius propter auxilium aduersus se & Cæsarem latum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit. sed grauiter multis prælijs vexatus, a Parthia refugit: qua victoria insolentior Phraates redditus, cum multa crudeliter consuleret, in exilium à populo suo pellitur.

DE OCTAVIANO AVGVSTO.

SVB Octauiano Augusto Cæsare, Armenia cum Parthis conspirauit. Caius Cæsar nepos Augusti, cũ exercitu missus ad Orientem, cũ per Maiestatem Romani nominis facile cuncta sedasset, atque et Armenii, qui tunc tẽporis validiores erant, Parthos dedissent, iudicesque ex instituto Popeu, dictis gentibus Caius Cæsar præficeret, Domnes quidam, quem Parthis Arsaces præposuerat, proditione simulata, libellum, in quo scripti thesauri continebantur, obtulit. Quem cum Romanus Imperator legeret intentius, cultra aggressus Caium vulnerauit. percussor quidem à militibus confossus est: Caius vulneratus: reuersus in Syriam obiit. Parthi ad satisfactionem tam audacis admissi, obsides tunc primum Octauiano Cæsari dederunt, & erepta sub Crasso signa retulerunt. pacatis gentibus Orientis, Augustus Cæsar etiam Indorum legationem primus accepit.

Scribebat hoc latissime Liuius libro ab Vrbe condita centesimo trigesimonono: Iustinus pulchre libro quadragesimosecundo. Suetonius in Augusto, rubrica vigesimaprima: Parthi quoque & Armeniam vendicanti facile cesserunt, & signa militaria quæ M. Crasso & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderũt. Obsides insuper obtulerunt. De iis obsidibus Strabo libro decimosexto sic scribit: Parthi prius Romanorum amicitiam colebant. Postea Crassum, qui belli initium fecit, vlti sunt: quanquam nec ipsi non paria inuenerunt, quum bellum accendissent, Pacoro in Asiam misso. Antonius vero Harmenii consilio proditus, male pugnauit. At Phraates qui illi successit, tantum circa Cæsaris Augusti amicitiam studuit, vt etiam illi trophæa remitteret, quæ Parthi de Romanis erexerant. Et vocato in colloquium Tito, qui per id tempus Syriæ præerat, quatuor ei filios legitimos obsides tradidit, Saraspadem, Cerospadem, Phraanem, & Boonem: & duas eorum vxores, & filios quatuor, seditionem metuens, & ne sibi insidiæ struerentur.

Intelligebat enim, neminem aduersum se præualiturum, si nullum ex Arsacio genere as- A
sumpsisset: propterea quod Parthi valde Arsaciorum sunt amantes. Filios itaq; eminus
ablegauit, volens eam spem maleficiis auferre. Quare eius filii quicunq; supersunt, Romę
publice ac regaliter curantur. sic Strabo. Itaq; tota Parthia ex Crassiano siue Antonii ex-
ercitu captiui recollecti sunt, signaq; cum iis militaria Augusto remissa. Sed & filii nepo-
tesq; Phraatis obsides Augusto dati: plusq; Cæsar magnitudine nominis sui fecit, quam
armis alius Imperator facere potuisset. Cæterum de Cæsare historia sic se habet. Augu-
stus duos habuit nepotes, Caium & Lucium. Lucius Massyliæ inglorius moritur. Hunc
Caium cum mitteret ad Orientem, rogauit deos, vt illũ comitaretur beneuolentia Pom-
peii, audentia Alexandri, ipsius vero fortuna. Sed vota irrita fuerunt: quia à percussore in-
terfectus est. Vnde pædagogus atq; Caii ministri, cum ex vulnere periisset Caius, cœpe-
runt superbe & auare grassari atq; prædari in prouincia. Itaq; ab Augusto affecti sunt sup-
plicio capitali, & in flumen præcipitati, quo olim supplicio vsus est Alexãder in seditiosos.
Tacitus primo historiarum succincte hanc rem. Sed Velleius hanc historiam non incon-
cinne in posteriori volumine signat, iis verbis: Breue ab hoc intercesserat spaciũ, post re-
legatam Iuliam in exilium, quum C. Cæsar ante aliis prouinciis adsidẽdo obitis, in Syriam
missus, conuento prius Tiberio Nerone, cui omnem honorẽ vt superiori habuit, tã varie
se ibi gessit, vt nec laudaturum magna, nec vituperaturum mediocria, materia deficiat.
Cum rege Parthorum iuuene excelsissimæ insulæ, quam amnis Euphrates ambiebat, æ-
quato vtriusq; partis numero coiit. Quod spectaculum stantis ex diuerso hinc Romani,
illinc Parthorum exercitus, cum duo inter se eminentissima imperiorum & hominum
coirent capita, perquam clarum & memorabile, sub initia stipendiorum meorum tribu-
no militum mihi visere contigit. Prior Parthus apud Caium in nostra ripa, posterior hic
apud regem in hostili epulatus est. Quo tempore M. Lollius, quem veluti moderatorem
iuuentæ filii sui Augustus esse voluerat, perfida ac plena subdoli ac versuti animi consilia,
per Parthum indicata Cæsaris ira euulgauit: cuius mors intra paucos dies fortuita an
voluntaria fuerit, ignoro. Sed quam hunc decessisse lætati homines, tam paulo post obiis-
se Censorinum in iisdem prouinciis, grauiter tulit ciuitas, virum demerendis hominibus
genitum. Armeniam deinde ingressus, prima parte introitus prospere gessit: mox in col-
loquio (cui se temere crediderat) circa Artageram grauiter à quodã nomine Adduo vul- B
neratus, ex eo vt corpus minus habile, ita animum minus vtilem Reip. habere cœpit. Nec
defuit conuersatio hominum, vitia eius assentatione alentium. Etenim semper magnæ
fortunæ comes adest adulatio: per quæ eo ductus erat, vt in vltimo & remotissimo terra-
rum orbis angulo consenescere, quam Romam regredi mallet. Deinde reluctatus, in-
uitusque reuertens in Italiam, in vrbe Lyciæ (Lymiram nominant) morbo obiit: quum
ante annum ferme quintum, Cæsar frater eius Hispanias petens, Massylia decessisset. Hęc
ille. Sed tu lector, pro Artageram meo periculo lege Artaxatam, quæ vrbs est Armeniæ
maioris, de qua vide Ptolemæum lib. Geograph. quinto, capite decimotertio & tertiam
Asiæ tabulam. Sed & Florus clarissime rem hanc exequitur in quarto libro, vltimo titu-
lo, in fine operis, cuius verba subiicienda pro intellectu censeo: Ad orientem plus nego-
cii cum Armenis. Huc alterum Cæsar ex nepotibus suis misit: ambo fato breues, sed alter
inglorius. Massyliæ quippe Lucius morbo soluitur: in Lycia Caius ex vulnere, cum Ar-
meniam ad Parthos se subtrahentem recipit, Armenios victo rege Tigrane in hoc vnum
seruitutis genus Pompeius assueuerat, vt rectores à nobis reciperent. Intermissum ergo
ius, per hunc recuperatum, non incruento, nec inulto cum certamine: quippe Domnes,
quem rex Artaxatis præfecerat, simulata proditione adortus virum intentũ libello, quem
vt thesaurorum rationem continentem ipse porrexerat, stricto ferro cruentat vulnere in
tempus. Cæterum Barbarus vndiq; infesto exercitu oppressus, gladio & pyra, in quam se
percussor immisit, superstiti etiã Cæsari satisfecit. Sic est enim legendum: deprauati sunt
ferme omnes impressi codices. Domnes autem præfectus fuit Artaxatis, quæ regia Ti-
granis erat: vt non legatur rex Artaxates, sicut pleriq;. Huius etiam vrbis Tacitus memi-
nit libro decimotertio, quæ sub Nerone igne consumpta, & solo æquata est, de qua supe-
rius etiam scripsimus. Et Tacitus in secundo, vbi describit nauigationem Germanici in
Armeniam, inquit: Igitur Germanicus in vrbe Artaxata approbantibus nobilibus, cir-
cumfusa multitudine, insigne regium capiti eius imposuit. Cæteri venerantes regem, Ar-
taxiam consalutauere, quod illi vocabulum indiderant ex nomine vrbis. De qua etiam
superius, vbi de Gn. Pompeio egimus, scripsimus abunde.

A

DE NERONE.

NERO *quem turpißimum Imperatorem Romana resp. est passa, amisit Armenias duas. Tunc legiones duæ sub iugum à Parthis missa, extremo dedecore Romani exercitus sacra fœdauerunt.*

Tranquillus in Nerone, rubrica trigesimanona: Ignominia accessit ad Orientem, legionibus in Armenia sub iugum missis, ægreq; Syria retenta est. Eutropius libr. 7. c. 6. Armeniam Parthi sustulerunt, legionesq; Romanas sub iugum miserunt. Idem Orosius libr. 7. cap. 5. Iornandes in Annalibus: Nero non solum non profuit Reipub. immo obfuit nimis. nam duas legiones in Armenia cum ipsa prouincia simul amisit, quæ Parthico iugo seruientes, grauem infamiam Romanis dederunt. Tacitus autem lib. 13. de rebus à Nerone gestis, bellum Parthicum quomodo cœperit, eleganter scribit. sed & lib. 14. idem bellum explicat: in 15. libro finem belli enarrat, & legiones sub iugum missas recenset elegantissime. Lege lector, & lætaberis.

DE TRAIANO IMPERATORE.

TRAIANVS, *qui post Augustum Romanæ reip. mouit lacertos, Armeniam recepit à Parthis, sublato diademate, regi Armeniæ maioris regnum ademit. Albanis regē dedit. Hiberos, Bosphoranos, Colchos in fidem Romanæ ditionis accepit. Osrœnorum loca, & Arabum occupauit. Carduenos & Marcomedos obtinuit. Antemusium opimam Persidis regionem, Seleuciamq;, & Ctesiphontem ac Babyloniam accepit & tenuit. Vsq; ad Indiæ fines post Alexandrum accessit. In mari rubro classem instituit: prouincias fecit, Armeniam, Mesopotamiam & Assyriam, quæ inter Tygridem atq; Euphratem sita, irriguis amnibus instar Aegypti fœcundatur. Porro inter Romanos & Persas, limitem Tygrim esse voluit.*

Mirari quispiam posset, cur hic Ruffus noster inter cæteras præclare à Traiano res gestas, non meminerit, quomodo Daciam prouinciam fecerit, & Decibalum regem strauerit? Sed illud superius in prima opusculi parte signauit. Quod Dion latissime in eius vita
B tradit: qui de Armenia subacta, & Armeniorum rege Parthamasire, quem grauiter mulctauit, plura scribit: & quomodo Heniochorum regem prosequutus honore sit. Sunt autem Heniochi Scythæ, Bosphoranis vicini. Cardimon item montem transgressus, Adiabenorum gentem subegit. Arbelam, Gangamela, Assyriæ oppida cepit. Babylonem subegit, & vrbem Ctesiphontem inuasit. Tum mare rubrum ingressus, vt fines Indorum peragraret, more Alexandri Magni: quem sæpe felicem dictitabat, quod hanc gentem adiisset, senectutem suam accusans. Post Arabiam petiit, & Agarenos rebellantes adortus est. Hęc Dion latissime in eius vita prosequutus est. Carduena vero, vna ex quinq; regionib. Transtygritanis, vt Marcellinus testatur. obtẽperabat enim potestati Persarũ, vt in 18. scribit. In decimo aũt quarto, vbi Mesopotamię tractus enarrat circa Assyriã, Osdroenem sæpe nominat: & prope Ciliciæ descriptionem, ibi etiam paulo post Antbinusiam nominat. Frequens est mentio Osdroenæ, C. de fundis patrimonialibus, & passim alibi in Lampridio & Herodiano. Eutropius hæc loca & vrbes cum populis explicat li. 8. c. 2. vbi de Traiano. Videndus est etiam Orosius lib. 7. c. 8. Iornandes in Annalibus: Traianus de Dacia Scythisq; triumphauit, Hiberosque & Sauromatas, Osdroenos, Arabes, Bosphoranos, Colchos edomuit, postquam ad feritatem protupissent. Seleuciam & Ctesiphontem, Babyloniamq; peruasit & tenuit. Necnon & in mari Rubro classem vnde Indiæ fines vastaret, instituit, ibiq; suam statuam dedicauit.

DE HADRIANO.

HADRIANVM *gloria Traiani certum est inuidisse, qui ei successit in Imperio. Hic sorte propria vi deductis exercitibus, in Armeniam, Mesopotamiam & Assyriam concessit, & inter Romanos & Persas Euphratem limitem esse voluit.*

Iornandes in Annalibus sic scribit: Claret Hadrianum inuidum factis Traiani fuisse; quia mox vt ei successit, ilico nulla necessitate exercitum ad se reuocans, Mesopotamiam, Assyriamque & Armeniam Persis reliquit; Euphratem flumen finem terminumq; inter Parthos Romanosq; constituens. Idem Eutropius li. 8. c. 3. Scripsit vitam illius eleganter; sed Grece, Dion: latissime Spartianus latine. Orosius item illius meminit lib. 7. c. 8. Videndus est autem & Aurelius Sextus.

DE DVOBVS ANTONINIS.

ANTONINI *duo, Marcus & Verus, hic socer, ille gener, pariter Augusti Imperatores, orbis aequata primum potestate imperium tenuerunt. Sed ex iis Antoninus iunior, ad expeditionem Parthicam profectus est. Multa ingentia aduersus Persas gessit feliciter. Seleuciam Assyriae vrbem cum quadringentis millibus hostium cepit, ingenti gloria de Persis cum socero triumphauit.*

Iulius Capitolinus Antoninorum vitas diligēter perscripsit, quas diligens lector leget, Sextus item Aurelius c.17.& sequenti. Eutropius lib.8.c. 4. Sed & eodem capite sequenti ita scribit: Ii bellum contra Parthos gesserunt, qui post victoriam Traiani tum primum rebellauerunt. Sed Antonius Seuerus ad id profectus est, qui Antiochiae & circa Armeniam agens, multa per duces suos & ingentia patrauit. Seleuciam Assyriae vrbem nobilissimam eum quadringentis millibus hominum cepit, Parthicumque triumphum reuexit cum fratre eodemq; socero triumphauit. Idem, & aliquanto clarius, Oros.lib.7.c.9. Sed & Iornandes in suis Annalibus.

DE SEPTIMIO SEVERO.

SEPTIMIVS *Seuerus Apher, acerrimus Imperator, Parthos strenuissime vicit, Adiabenos deleuit, Arabes obtriuit, Arabiam prouinciam refecit. Huic cognomina ex victoriis acquisita sunt. Nam Adiabenicus, Parthicus, & Arabicus cognominatus est.*

Adiabena regio, quae ad Babyloniam vergit, magna parte in plano sita est, teste Strabone in decimosexto: nonnunquam Armeniae adhaeret. Vocantur autem Adiabeni & Saccopades. Vitam Septimii Seueri latissime Herodianus lib.2.& 3. descripsit. & item Aelius Spartianus. Sed & Oros.li.7.c.11. Eutropius lib.9.c.10. ac Sextus Aurelius, caeteriq; Iornandes in Annalibus, eadem pene quae Ruffus. Sed & qua fortuna Parthos praeter spem deuicerit, nemo pulchrius quam Herodianus in tertio explicat.

DE ANTONINO CARACALLA.

ANTONINVS *cognomento Caracalla filius Seueri Imperatoris, expeditionem in Parthos parans, in Osdroena apud ciuitatem Edessam propria morte obiit, & ibidem sepultus est.*

Edessa ciuitas Mesopotamiae, cuius meminit Ptol.lib.5.c.18.tabula quarta Asiae: quam sacram vrbem Strabo in 16.appellat. Cuius etiam meminit Stephanus, quod inter aquarum impetus sita, hoc nomen habeat. Hanc Hebraei Harac vocant, ad quam Tobias filium misit Gabelo, vt habent literae sacrae. Hanc B. Thadeus Apostolus ad fidem Christi, praedicationis diuini verbi ac miraculorum virtute conuertit. Eadem Thomae Apostoli ossibus decorata, in qua olim Abagarus rex fuit: qui datis ad dominum IESVM epistolis, fide promeruit, scripta Dei manu responsa accipere, vt tradit Eusebius lib.1. historiae Ecclesiasticae, cap.15. Temporibus Balduini tertii regis Hierosolymitani, à barbaris est direpta. Sed quod scribit, eam esse in Osroena, superius scripsimus, eum tractum esse haud longe à Mesopotamia. Nam & Herodianus in sexto libro Osroenorum meminit, quos Alexander Imperator secum contra Germanos duxit. Et in septimo, militum Osroenorum defectionem à Maximino Caesare scribit. Iureconsultus praeterea, C. de fundis patrimonialibus, L. omnes fundi, Osroenae meminit: licet illic Odrozena perperā scriptum sit. Et sequenti lib. de milit. veste. L. prouinciae. Caeterum de Caracalla Imperatore Herodianus li.4. abunde, item Spartianus, itē Oros.li.7.c.11. Eutrop.li.8.c.11. Sextus Aurelius quoq;. & caeteri. Sed q; Ruffus tradit, ipsum propria morte obiisse: Herodian. scribit, ipsum occisum a Martiali, dū requisita naturę solus perageret prope Caras, siue (vt alii) inter Caras & Edessam. Adde quod Romę arcus nobilis sub radicib. Capitolii, cognomina huius Imperatoris & patris sui habet: qui in memoriā patris ac filii Caracallae (quia M. Aurelius Antoninus Pius & ipse dictus est) extruebatur olim. Sunt autem inscriptiones huiusmodi:

IMP. CAES. SEPTIMIO M. F. SEVERO PERTINACI: AVG. P. P. PARTHICO. ARABICO. ADIABENICO. PONT. MAX. TRIB. POT. XI. IMP. XI. COS. III. PROCOS. ET IMP. CAES. M. AVRELIO L. F. ANTONINO AVG. P. F. TRIB. POT. VI. COS. PROCOS. P. P. OPTIMIS FORTISSIMISQVE PRINCIPIBVS OBREMPVB. RESTITVTAM, IMPERIVMQVE POP. ROM. PROPAGATVM, INSIGNIBVS VIRTVTIBVS EORVM DOMI FORISQVE S. P. Q. R.

Iornandes

A Iornandes in Annalibus sic huius Imperatoris meminit: Antoninus cognomento Caracalla, filius Seueri, regnauit annis septem. Nam ideo hoc nomen nactus est, quod eiusdem vestiũ genera Romæ de manibus erogans, sibi nomen Caracalla, & vesti Antoniana dederit. Hic enim Imperator, dum contra Persas mouit procinctum, Osdroenæ Edessa defunctus est.

DE ALEXANDRO IMPERATORE.

AVRELIVS Alexander quasi fato quodam in exitium Persicæ gentis natus, iuuenis admodum Romani gubernacula suscepit imperii. Ipse Persarum regem nobilissimum † Artaxaten gloriose vicit. Hic Alexander Sacrorum scriniorum magistrum habuit Vlpianum iurisconsultum. De Persis spectabili pompa triumphauit. † al. Darsem

Alexandri vitam scripsere diligentissime duo insignes scriptores, qui extant integri (neq; enim nunc de Dione Græco loquendum censeo) inter Græcos Herodianus, inter Latinos Ælius Lampridius. Sed Herodianus li.6. suorum temporum, tradit, Alexandrum exercitum amisisse fame morboq; confectum, victumq; potius quam victorem extitisse. Illicq; rex Persarum Artaxares dicitur, siue Artaxates. Lampridius autem scribit, Alexãdrum Imperatorem regem Persarum Artaxerxen potentissimum vicisse, speciosissimũq; triumphum de eo egisse, quod illic latissime videbis: quem sequitur & Orosius lib.7.cap. 11.& Eutropius lib.8.cap.14. Et Iornandes in Annalibus. Sed hi omnes regem Persarum Xerxen appellant. Cæterum de Vlpiano sic Lampridius: Vlpianum pro tutore habuit primum repugnante matre, deinde gratias agente, quæ sæpe à militum ira eum obiectu purpuræ summę defendit. atq; ideo summus fuit Imperator, quod eius consiliis præcipue remp. rexit. Videnda est oratio Alexandri apud Lampridium, quam ad P.C. habuit, narrans quomodo Persas vicerit. Vbi inter cætera inquit: CXXM. equitum eorum fudimus, cataphractarios (quos illi Clibanarios vocant) X. M. in bello interemimus, eorum armis nostros armauimus.

DE GORDIANO.

B *SVB Gordiano Augusto ex iuuentutis acri fiducia rebellantes Parthi, ingentibus præliis contusi sunt: itaq; de Perside rediens victor, fraude Philippi, qui præfectus prætorio eius erat, occisus est. Milites eius tumulum in vigesimo miliario à Circeo castro, quod nunc extat, ædificauerunt, atq; exequias eius Romam cum magna reuerentia deduxerunt.*

Tres fuerunt Gordiani: senior, qui Procõsulatum Aphricæ gessit, quem milites vi impulerunt, vt imperium assumeret, vt tradit Herodianus in septimo. Is postea filium Cæsarem fecit. Senior se laqueo suspendit. Carthagini Gordianus iunior in exercitu occisus est. Gordianus nepos cum annorum esset ferme tredecim, princeps ab vniuersis declaratus, Romanum suscepit imperium: de quo hic noster Ruffus scribit. Scripsit pulcherrimum libellum de his tribus Gordianis Iulius Capitolinus, qui extat, in quo de hoc nostro Gordiano sic inquit: Profectus est contra Persas exercitu ingenti, & tanto auro, vt vel auxiliis vel militibus facile Persas vinceret, &c. quæ sequuntur. Circeum castrum idẽ scribit in confinibus Persidis esse, vbi in eius tumulo titulus scriptus esset literis Latinis, Græcis, Persicis, Iudaicis, & Ægyptiacis. Quanquam Marcellinus li.23. locum illum vbi Gordiani tumulum se vidisse narrat, Zaitan appellat, id est, dea arbor. Videatur & Oros. lib.7. cap.12. Eutropius lib.9.c.3. Iornandes in Annalibus.

DE VALERIANO ET GALIENO.

VALERIANI infausti principis fortunam tædet referre. Is cum Galieno suscepit imperium: Sed hunc exercitus, Galienum Senatus imperatorem fecit. Ex quibus in Mesopotamia aduersus Persas Valerianus congressus, à Sapore Persarum rege superatus est: & captus, in dedecore seruitutis consenuit. Sub Galieno Mesopotamiam inuasam, & Assyriam etiam sibi vendicare Persæ cœperunt, nisi (quod turpe dictu) Odenatus decurio Palmyrenus, collecta Assyriorum agrestium manu, acriter restitisset: & fusis aliquoties Persis, non modo nostrum limitem defendisset, sed etiam ad Ctesiphontem Romani vltor imperii (quod mirum est dictu) penetrasset.

Trebellius Pollio, Valeriani & Galieni, patris & filii, vitas venustissime scripsit, in quo singula latissime videbis, quæ spectant ad autorẽ nostrum, vbi de Odenato Palmyreno sic scribit: Odenatus Palmyrenus collecto exercitu rẽ Romanam prope in pristinum statum

redegit. Cepit Regis thesauros, cepit etiam quas thesauris chariores habent Parthici reges, concubinas. Quare magis reformidans Romanos duces Sapor, timore Balistæ & Odenati in regnum suum ocyus se recepit. Videndi sunt autem & Orosius lib. 7. cap 14. & sequenti: & Eutropius lib. nono, cap. octauo, nono, & duodecimo: ac Sextus Aurelius in 32. & 3. In litera autem est legendum limitem, non militem, vt fere omnes codices habent: vt est, limes Orientalis, limes Rhœticus, in autoribus antiquis.

DE AVRELIANO.

† Al. Clibanariorum.

AVRELIANI *Imperatoris gloria, Zenobia Odenati uxor accessit. Ea enim post mortem mariti, ditione fœminea Orientis tenebat imperium: quam Aurelianus, multis † clypeatorum & sagittariorum millibus fretus, apud Emesam, haud procul ab Antiochia, vicit, & captam Romæ triumphans ante currum duxit.*

Flauius Vopiscus Aureliani vitam in literas quam diligentissime misit, in cuius medio hæc verba ponuntur, quæ ad nostrum Ruffum faciunt: Pugnatum est post hæc de summa rerum contra Zenobiam, & Zabam eius socium, apud Emessam magno certamine. Cumque Aureliani equites fatigati iam pene discederent, ac terga darent, subito vi numinis, quod postea proditum, hortante quadam diuina forma, per pedites etiam equites restituti sunt. Fugata est Zenobia cum Zaba, & plenissima parta victoria. Recepto igitur Orientis statu, Emessam victor Aurelianus ingressus est, ac ad templum Heliogabali statim tetendit, quasi communi officio vota soluturus. De Zenobia vide Trebellium Pollionem, qui tyrannos simul complexus est. Vide & Eutropium lib. 9. cap. decimoquinto: Orosium lib. septimo, cap. 15. Cæterum Emessa, a qua Emesseni dicuntur, vrbs insignis Phœniciæ mediterranea, circa Libanum montem. Emessenorum meminit Plinius lib. 5. cap. 23. Strabo in decimosexto, Antoninus in Itinerario. Dicitur hæc & Emesa: quanquam & Græci dicunt Emison. Sunt & qui neutro genere Emisa plurali numero scribāt, vt Stephanus & Eustathius attestantur. Dionysius Apher in sua Periegesi, Ruffo Auieno Paraphraste, sic meminit:

Et qua phœbaa procul incunabula lucem
Prima fouent, Emisa fastigia celsa renident.
Nam diffusa solo latus explicat, ac subit auras
Turribus in cælum nitentibus: incola claris
Cor studiis acuit, sed & amplius imbuit ordo.
Denique flauicomo deuoti pectora soli
Vitam agitant: Libani frondosa cacumina turgent,
Et tamen iis celsi certant fastigia templi.

Corrupti libri hoc loco non Emesam, sed Hymas habent. Et ideo etiam deceptus Iornandes in Annalibus inquit, Aurelianus apud Hymas vicum Antiochiæ superauit.

DE CARO.

CARI *Imperatoris victoria de Persis, nimium potens superno numini visa est. nam & inuidiam cœlestis indignationis pertimuisse credenda est. Is enim ingressus Persidem, & quasi ei nullo obstante vastauit. Soenem & Ctesiphontem vrbes nobilissimas cepit. Cum victor totius gentis castra super Tigridem haberet, fulminis ictu interiit.*

Eadem pene verba Eutropius lib. nono, cap. decimonono habet. Iornandes corruptum exemplar nactus, sic scribit: Hic enim omni Perside vastata, nobilissimas eorum vrbes occupauit, Cochem & Ctesiphontem. Cum scribendum sit, Soenem & Ctesiphontem. Flauius Vopiscus copiosius vitam Cari scribit, pluresque veteres recenset, qui eius vitam in literas misere. Orosius libr. 7. cap. 16. idem tradit: sed eadem menda librum suum occupauit, quæ Iornandem explicuit. Eutropius vero inquit: Nunciato autem tumultu Persarum, ad orientem profectus, res contra Persas nobiles gessit, ipsos prælio fudit, Soenem ac Ctesiphontem vrbes nobilissimas cepit.

DE DIOCLETIANO IMPERATORE, ET MAXIMIANO CÆSARE.

SVB *Diocletiano principe pompa victoria de Persis nota est. Maximianus Cæsar prima congressione cum cõtra innumerã multitudinẽ cum paucis acriter dimicasset, pulsus recessit. Hic tanta indigna-*

A *dignatione à Diocletiano susceptus est, vt ante carpentum eius per aliquot millia passuum cucurrerit purpuratus: & cum vix impetrasset, vt reparato de limitaneis Daciæ exercitu, euentum Martis repeteret. In Armenia maiore ipse Imperator cum duobus equitibus explorauit hostes; & cum viginti quinq; millibus militum superueniens castris hostium, subito innumera Persarum agmina congressus, ad internecionem occidit. Rex Persarum Narseus effugit, & vxor eius ac filiæ captæ sunt, & in maxima pudicitiæ custodia reseruatæ: pro qua admiratione Persæ non modo armis, sed & moribus Romanos superiores esse confessi sunt. Mesopotamiam cum Transtigritanis quinq; regionibus reddiderunt. Pax facta est, & vsq; ad nostram memoriam R.P. vtilis perdurauit.*

Eutropius diligenter Diocletiani res gestas commemorat, lib. 9. cap. 20. & Orosius lib. 7. cap. 16. & sequenti. E quibus colliges, quomodo Narseum Persam Diocletianus subegerit, ipsiusq; vxores, liberos ac concubinas, cum Persica gaza abegerit, de eoq; speciosum triumphum Romæ egerit. Scripsit huius vitam eleganter, sed græce, Ioannes Monachus, quem nunc meus Angelus Cospus Bononiensis, vir tum doctrina, tum moribus præter cæteros insignis, Romana facit lingua loqui: quem propediem studiosi summa cum animi hilaritate legent, & lætabuntur. Neq; profecto contemnendus est Pomponius Lætus, qui lib. 2. historiarum diligentissime complexus est res gestas Diocletiani, & simul Maximiani, vtpote quem sibi Cæsarem Diocletianus deputauit: & ideo promiscua de vtroq; scribit. Eutropius post multa capita, de eorum successoribus, lib. 10. ponit: Nam hi duo post alios Cæsares adoptarunt sibi Constantium & Galerium, vt omnes historici prodiderunt: de quibus & nos in nostro Catalogo abunde scripsimus. Videndi tamen erunt Orosius & Sextus Aurelius, & cæteri. Id vnum obmittendum non est, quod author noster militum meminit, qui Limitanei dicebantur antiquitus. Atq; hi appellantur, qui in Imperii limitibus excubabant aduersus barbaros, contraq; incursum ac impetum hostium. Vnde de his scribit Ælius Lampridius in Alexandro: Sola quæ de hostibus capta sunt, Limitaneis ducibus & militibus donauit, ita vt eorum essent, si hæredes eorum militarent, nec vnquam ad priuatos pertinerent: dicens attentius militaturos eos, si etiam sua rura defenderent. Ex quibus verbis collige illud dictum de Limitaneis fundis, & agris Limitaneis, licet parum differant, vt Imperator docet in vltima constitutione, C. de fundis Limitrophis, lib. 11. qui sine dubio dicti sunt, quod tenerentur eorum possessores, anno-
B nam inde prouenientem ad castra militum ducere, qui in limitibus Imperii excubabant. Erat autem & limes Orientalis, & limes Rhœticus, limes Rheni, & passim alii. Flauius Vopiscus in vita Probi Imperatoris: Accepit sedecim milia tyronum, quos limitaneis militibus interseretet. Suidas hos præcipue collocatos fuisse tradit in Orientali limite, aduersus Sarracenos & Persas, cum quibus facta à Iustiniano pace, venisse eos Constantinopolim: & vt rem gratam populo facerent, quicquid lucrati fuerant, clam sub vlnis tulisse. Stationarii vero milites sunt præsidiarii, quos Ordinarios appellamus: qui in locis hostium finitimis stationes agitare solent, ad repentinos hostium incursus intenti. Limenarchæ autem græco vocabulo, qui locis maritimis præsunt vnde traiectus est ad exteras nationes. Hos Aristoteles in fine sexti Politicōn λιμενοφύλακας, id est, portuum custodes appellauit. λιμὴν enim græce, portus latine dicitur. De his Iureconsl. L. Liminarchæ ff. de Seruis fugitiuis. Transtygritanæ quinq; regiones, quia superius enumeratæ sunt, superfluum est repetere. De Narse autem Persarum rege, paulo inferius plura.

DE CONSTANTINO MAGNO.

CONSTANTINVS *rerum dominus, extremo vitæ suæ tempore expeditionem parauit in Persas. Toto enim orbe pacatis gentibus, & recenti de Gotthis victoria gloriosior, multis in Persas descendebat agminibus. Sub cuius aduentu Babylonia in tantum regna trepidarunt, vt supplex ad eum legatio occurreret Persarum, facturosq; se imperata promitterent. Nec tamen pro assiduis eruptionibus, quas sub Constantino Cæsare per Orientem tentauerunt, veniam meruerunt.*

Omnes historici prodiderunt, Constantinum in senio Persis bellum indixisse, quod Mesopotamiam diriperent. Eutropius libr. 10. cap. 3. Bellum aduersus Parthos moliens, qui iam Mesopotamiam fatigabant, vno & trigesimo anno Imperii, &c. Orosius lib. 7. cap. 19. Cumq; bellum in Persas moliretur, in villa publica iuxta Nicomediam, &c. Scripserunt multi vitam Constantini Magni: Eusebius Pamphili libros tres, quos citat in historia Ecclesiastica Ruffinus. & Tripartita historia priores tres libros de rebus Constantini gestis habet. Sextus præterea Aurelius, Ioannes Monachus Græcus diligentissime huius vitam complexus est. Vertit nuper è græco in latinum autoris incerti libellum, Ioannes Capnion Sueuiæ triumuir, & trium linguarum doctissimus, in quo vita Constan-

tini latissime habetur. Pomponius item Lætus in 2. lib. historiarum, haud negligenter eius vitam in literas misit. Si extaret integrum Marcellini opus, proculdubio abunde res gestæ eius forent in aperto. Raphael item Volaterranus, & Antonius Sabellicus, qui commentaria & Enneadas scriptitarunt, Constantinum Cæsarem scripserunt. Et nos in catalogo Cæsarum, ex omnibus quædam haud indigna scitu excerpsimus. A

DE CONSTANTIO.

CONSTANTIVS in Persas vario, ac magis difficili pugnauit euentu. Præter enim leues excubantium in limite congressiones, acriore acie nouies decertatum est, per duces suos septies: ipse præsens bis affuit veris ac grauibus pugnis. Singarena, præsente Constantio: ac iterum Singarena Constantiensi quoque, & cum Amida capta est. Graue sub eo principe Respub. vulnus accepit. Ter autem est à Persis obsessa Nisibis ciuitas: sed maiore suo detrimento, dum obsideret, hostis affectus est. Narsensi autem bello, vbi Narseus occiditur, superiores discessimus. Nocturna vero in Eliensi agro prope Singaram pugna, vbi præsens Constantius affuit, omnium expeditionum compensatus fuisset euentus, si locis ex nocte aduersantibus, percitos ferocia milites ab intempestiuo pugnandi tempore Imperator ipse ad loquendum reuocare potuisset: qui tamen inuicti viribus, improuisis aduersus sitim aquarum subsidiis, incumbente iam vespere, castra Persarum aggressi, ruptis munitionibus occuparunt: fugatoque rege, cum à prælio respirantes prætentis luminibus reperta imbiarent aqua, nimbo sagittarum obruti sunt, cum stolide ad dirigendos certius in se ictus lumina ipsi per noctem accensa præberent.

Hic ille Constantius, Constantini Magni filius, ad quem summa imperii, post occisos Constantem & Constantinum fratres, rediit: qui satis infeliciter res in Persia gessit. Et quanquã Ammianus Marcellinus à quartodecimo vsq; ad vigesimum primum librum, copiose res gestas Constantii exequatur, tamen forte in prioribus aliquid continebatur, vnde hæc litera poterat castigari. Sed iactura temporum, vt multa alia præclara opera, interierũt priores Marcellini libri. Bis enim apud Singaram pugnatum, testatur illud Marcellini in 16. Post bellorum assiduos casus, & maxime apud Hileiam & Singaram, vbi acerrima illa nocturna concertatione pugnatum est, &c. Idem in 18. lib. meminit cuiusdam oppidi, quod Constantiam vocat, in citeriore Euphratis ripa, centesimo lapide à Bebase villa, vnde proficiscitur ad Samosatam, vbi similiter cum Persis pugnatum est: & forte hic noster Ruffus hanc Constantiensem pugnam appellat. Sic Narsense bellum, quod cum Narse gestum est. Sed nihil temere assero, nisi hoc vnum, literam hic valde esse deprauatam: quanquam sic credam esse legendum, ex historiis quas mox subiungam: Ipse bis præsens affuit veris ac grauibus pugnis: Singarena, subintelligo scilicet, pugna ad Singaram gesta: ac iterum Singarena, scilicet pugna. Constantiensi vero, subaudi bello, quod videlicet ab eo gestum, & tanquam ab authore sic appellatum est, sicut inferius, Narsense Bizabda, & cum Amida capta est. Ac ita, donec inuenero emendatius exemplum, legendum & intelligendum censeo. Notum est enim, pugnam prœlium ipsum, & bellum, tempus denominare, sicut a Grammaticis vsurpatur. Sed pugna, quæ facta ad Amidam ciuitatem, describitur libro decimonono copiose, adeo, quod etiam mediocriter doctus intelligat, non esse Amicam, sed Amidam legendum, quæ capta est. Vnde inter cætera sic scribit de Sapore rege Persarum: Rex vero, licet securitatem referens vultu, exultansque specie tenus vrbis excidio videbatur: profundo tamen animo grauiter æstuabat, reputãs, in obsidionalibus malis, sæpe luctuosas se pertulisse iacturas, multoque ampliores seipsum populos perdidisse, quam è nostris ceperat viuos, vel certe per diuersas fuderat, pugnas, vt apud Nisibim aliquoties euenit, & Singaram: parique modo, cum septuaginta tres dies Amidam multitudine circumsedisset, armatorum triginta millia perdidit bellatorum. Sed & libro vigesimo, iterum describit pugnam ad Singaram, & quomodo Bisabda sit capta. Dehinc paulo post narrat, Amidam conflagratam incendio, & in cinerem redactam. Et ideo librum vigesimum claudens, inquit Ammianus: Venerat enim hoc, quasi fatali constellatione ita regente diuersos euentus, vt ipsum Constantium dimicantem cum Persis, fortuna sequeretur afflictos, vnde vincere saltem per duces optabat. Quæ omnia videtur mutuasse Pomponius Lætus libro secundo Historiarum, cum ita scribit: Constantius in Oriente aduersa fortuna res gessit. Hostis enim semper superior fuit. Anno vndecimo imperii, Persica palma prærepta semel est temeritate militum ad Singaram (nam octies cum hoste congressus) & in hoc prœlio cum victoria pro eo staret, ad hostes transit, non sine graui vulnere. Amissa est Singara, & Bisabda, & Amida. Hieronymus in additionibus Eusebii: Bellum Persicum nocturnum B

A num apud Singaram, in quo haud dubiam victoriam militum stoliditate perdidimus. Neq; vero vllum Constantio ex nouem grauissimis prœliis contra Persas grauius fuit. nam vt alia obmittam, Nisibis obsessa, Bizabda & Amida captæ sunt. Eutropius libro decimo, capite quarto: Diuersa Constantii fortuna fuit. à Persis enim multa & grauia perpessus, sæpe captis oppidis, obsessis vrbibus, cæsis exercitibus, nullumq; ei contra Saporem regem Persarum prosperum bellum fuit, nisi quod apud Singaram haud dubiam victoriam ferocia militum amisit: qui pugnam studiose & stolide contra rationem belli, die iam præcipiti poposcerunt. Orosius libro septimo, capite decimo nono: Constantius aduersus Persas & Saporem, qui Mesopotamiam vastauerat, nouem prœliis parum prospere decertauit: Seditione nouissime atq; intemperantia militum nocte adoriri pugnam coactus, paratam pene victoriam, insuper victus amisit. Perperam in Orosio impressum est Constans, pro Constantio. Cassiodorus in historia Tripartita, libro quarto, capite trigesimo quinto: Post mortem Constantini iunioris Persicum contra Romanos motum est bellum, in quo Constantius proficere non valebat. Nam dum nocte prœlium circa fines Romanorum & Persarum fuisset, validiores tunc Persæ ad breue tempus inuenti sunt. Cæterum de Nisibi obsessa, præter Marcellinum, vide etiam Tripartitam historiam, libro quinto, capite quadragesimo quinto. De Narse, & familia regum Persarum nemo vberius scribit, quam Agathius, libr. quarto, de Bello Gothorum. Sed quantum satis proposito, Narses plures habuit de more Persico vxores. ex illustribus vero suscepit Adarnassem, Ormisdam, & Narsen: ex humilis generis vxore, verum supra ceteras famosa, genuit Saporem. Adarnasses ei successurus erat: sed ob sæuitiam coronam non est assequutus, quæ communi consensu cessit Sapori, qui illum occidit, & Narsen fratrem excæcauit, ac Ormisdam in vincula coniecit. sed inde liberatus, ad castra Romanorum fugit: & à Constantio susceptus, secum in vrbem peruenit, vt inferius late patebit in Cæsaribus nostris. Ex quibus omnibus res ipsa quidem liquet, sed verba deprauata confundunt lectorem. Fateor ingenue, verba illa non posse me emendare, licet diligentissime euoluerim Marcellini libros. Sed cum & illi sint corrupti, & plerisq; locis paginæ transpositæ, qui emendatiora inuenerint post me exemplaria, non grauentur meum laborem interpretari, & studiosis consulere.

B

DE IVLIANO.

IVLIANO, in externos hostes experta felicitatis Principi, aduersus Persas modus defuit. Itcum ingenti apparatu, vtpote totius orbis regnator, infesta in Persas signa commouit. Instructam commeatibus classem per Euphratem inuexit. Strenuus ingressus, multa Persarum oppida & castella aut suscepit dedita, aut manu cepit. Cum contra Ctesiphontem in Tigridis & Euphratis ripa, iam mixtim castra haberet, ludosq; campestres, vt hosti sollicitudinem demeret, per diem agitasset, noctis in medio impositos nauibus milites, in vlteriorem ripam Parthis transuexit: qui per ardua nitentes, quæ difficilis etiam per diem, & nullo prohibente fuisset ascensus, Persas subito terrore miscuerunt: versis agminibus totius gentis, apertis è Ctesiphonte portis victor miles intrasset, nisi maior prædarum occasio fuisset, quam cura victoriæ. Tantam adeptus gloriam, cum à militibus de reditu admoneretur, intentioni suæ magis credidit: & exustis nauibus, cum à transfuga, qui se ad fallendum obiecerat, inductus, vt in Madeniam via compendia sectaretur, dextrum iter aduersa Tigridis ripa, nudato militum latere iter relegens, dum incautius per agmen errat, excito puluere ereptus è suorum conspectu, ab hostium obuio equite conto per ilia ictus, inguinum tenus vulneratus est. Inter effusionem nimii sanguinis, cum suorum ordinem, licet saucius instaurasset, cunctantem animam multo sermone suos alloqutus efflauit.

Hic est ille Iulianus Imperator, apostata, seu præuaricator cognomento dictus, qui religione Christiana initiatus, postea defecit, à Libanio præceptore seductus. cuius vitam Ammianus Marcellinus, simul cum Constantii vita, à quo fuit Cæsar declaratus, in libris septem, videlicet à decimoquinto vsq; ad vigesimum primum, promiscue describit. Sed posterioribus quatuor vsq; ad vigesimum quintum, latissime de eius morte & clade disserit: è quibus libris pulcherrime & miro quodam compendio, Pomponius Lætus vitam illius mutuauit. Copiosissime item res eius gestæ continentur in historia Tripartita, lib. 6. vbi bellum Ctesiphontis à quadragesimo quarto cap. vsq; ad quadragesimum octauum continetur. Eutropius item, qui se huic expeditioni interfuisse commemorat, lib. 10. c. 7. Iulianum describit. & Orosius lib. 7. cap. 9. Sextus præterea Aurelius, rubrica quinquagesima prima: Iornandes in Annalibus. Sed ante omnia non erit negligendus Ioannes Monachus Græcus, qui eius vitam diligentissime est complexus. Illud non est obmit-

tendum, in omnibus pene exemplaribus literam esse valde corruptam, sed nos ita multo labore correximus: & non Eminandonam, quæ vox nihili est: sed, vt in Madeniam, &c. fore legendum. Superius autem scripsimus, Madeniam appellari Antiochiam, quæ Mygdonia quoq; antiquitus dicebatur. Sed Iulianum fuisse doctissimum, præter Marcellinum, etiam attestantur eius scripta, quæ durant. Sed à fide Christiana multum abhorruit, pluresq; martyres sub eo coronam cœlestem commeruerunt.

DE IOVIANO.

IOVIANVS *prælij superiorem, sed confusum subitâ morte Imperatoris amissi, suscepit exercitum. Cum cõmeatus deficerent, & via in reditu prolixior immineret, & Persæ crebris excursibus, nunc à fronte, nunc à tergo, mediorum quoq; latera incursantes, inter agmina morarentur; consumptis aliquot diebus, tanta reuerentia Romani nominis fuit, vt à Persis de pace primus sermo haberetur, ac confectus inedia exercitus fineretur, conditionibus (quod nunquam antea accidit) dispendiosis Romanæ R.P. impositis, vt Nisibis & pars Mesopotamiæ traderentur: quibus cupidior regni quam gloriæ Iouianus, imperio rudis adquieuit.*

Iouiani vitam, etsi alii complures, Ioannes tamen Monachus eleganter & pulchre, sed græce conscripsit. Breuiter Orosius lib. 7. cap. 19. Latius autem Ammianus Marcellinus libr. 25. qui fœdus illud latissime describit, quod ictum est à Iouiano cum rege Persarum Sapore, ad annos triginta: vt scilicet quinq; regiones Transtigritanæ à Sargamena, Mozena, Zabdictua, Riumena, & Carduenna, de quibus superius etiam scripsi, redderentur, cum castellis quindecim, Nisibi & Singara vrbibus, & castra Maurorum munimentum perquam optimum cum parte Mesopotamiæ, &c. Imitatus est hunc Marcellinum Pomponius Lætus lib. 2. historiarum ingeniosissime. Historia autem Tripartita lib. 7. eius vitam ac res gestas copiose exequitur. Et Ruffinus in Ecclesiasticæ historiæ supplemento, lib. 11. 1. cap. Huius Iouiani meminit Iornandes in Annalibus: Iouianum Primicerium domesticorum post Iulianum defunctum in regnum ascitum tradit, ac necessitate rerum compulsum, Nisibim & magnam partem Mesopotamiæ tradidisse. Vt autem intelligas etiam, quale hoc fuerit officium apud veteres, scito Primicerium notarium principis dictum, & honore inter notarios primum: sicut & sequens dicitur secundicerius. à ceratis enim tabulis, in quibus antiqui scribebant, nomen sortiti sunt. Vegetius lib. 2. Primicerius (inquit) in officio Præfectorum prætorio ad honestum quæstuosumq; militiæ peruenit finem. Sed non solum primus notariorum, sed etiam aliarum dignitatum primus Primicerius appellatur: vt Marcellinus, Eusebius, & alii attestantur. Eius officii dignitatem ostendit Cassiodorus libr. 6. Epistolarum. Rubrica est in Codice, de Primicerio, quam peruerse exponit Accursius. Meminit etiam huius historiæ Agathius lib. 4. in hæc verba: Nisibis ciuitas, quæ Romanorum fuit, in Persarum ditionem peruenit, Iouiano Imperatore hanc prodente. Is namq; in ipsis mediterraneis Persarum locis eorundem ditionis & iuris, Iuliano repente deperdito, per milites exercitusq; & cæteram multitudinem Imperator mox declaratur. Et quoniam nuper sibi delatum Imperium fuerat, perturbatis (vti par erat) iam rebus, & in hostili præcipue, haudquaquam in præsentia poterat lentius, vt decuisset, res ipsas disponere: præsertim vt inde abscedere cupidus, ne in aliena moram diutius traheret, & ad sua quamprimum rediret: ignominiose & turpiter cum Persis paciscitur, conuentionesq; facit, quibus vel ad id temporis iacturam non mediocrem Romana R.P. patitur. Et nouis quibusdam terminis Romanum retraxit imperium: idq; eum porrectius esset, & vltra fuisset antea propagatum, stolide intercidit. Eutropius lib. 10. capite vltimo, Iouianum describens, sic huius fœderis meminit: Perturbatis iam rebus, exercituq; inopia laborante, vno à Persis alteroq; prœlio victus pacem cum Sapore, necessariam quidem, sed ignobilem fecit. Mutatis finibus, ac nonnulla imperii Romani parte tradita, quod ante eum annis trecentis, & † duobus de viginti fere (sic enim est legendum ex vetusto codice, non triginta) ex quo Romanum imperium conditum erat, nunquam accidit: quin etiam legiones nostræ ita, vt apud Caudium per Pontium Thelesinum, & in Hispania apud Numantiam, & in Numidia sub iugum missæ sunt, vt nihil tamen finium traderetur. Ea pacis conditio non reprehendenda foret penitus, si fœderis necessitatem tum, cum integrum fuit, mutare voluisset. Sicut à Romanis, omnibus his bellis, quæ iam memoraui, factum est. Nam Samnitibus, & Numantinis, & Numidis, confestim bella illata sunt, neq; pax rata fuit. Sed dum æmulum imperii veretur, intra Orientem residens, gloriæ parum consuluit. Pauloq; post opus suum Eutropius concludens, pene eadem verba cum nostro autore tradit, vtpote qui coætanei fuerunt. Quia autem ad

† al. viginti duobus.

A tem ad inclytos principes, venerandosq; peruentum est, interim operi modum dabimus. Nam reliqua stylo maiore adiicienda sunt, quæ non tam prætermittimus, quam ad maiorem scribendi diligentiam reseruamus. Noster autem Ruffus sic concludit.

PERORATIO.

QVAM magno deinceps ore possum, tua, Princeps inuicte, facta, inclyta cum sint, personabo: quibus me, licet imparem, dicendi nisu, & æuo grauior parabo. Maneat modo concessa Dei nutu, & amico, cui te credidisse creditus es, numine indulta felicitas; vt de hac gente, sicut de Gothis, etiam de Babylonijs, tibi palma pacis accedat, gloriosissime Princeps Valentiniane Auguste.

Epilogus est authoris nostri, quo pollicetur, Valentiniani Principis res gestas eminentiore stylo sese scripturum: quem eleganter Ioannes Monachus descripsit, & Marcellinus lib. 26. vbi de Gothorum irruptione multa. Videndi tamen sunt & alii, Orosius, Diaconus, & Lætus. neq; negligenda est historia Tripartita, è quibus quod volueris, disces. Cæterum quæ post hunc sequuta sunt, inferius in Cassiodoro, & Cæsarum catalogo disces. Nunc huic autori finem imponimus: satis enim sit hæc annotasse. Plura qui scire volet, nullam conqueretur penuriam in præsenti felicitate temporum, vbi & Græca & Latina exemplaria passim inueniuntur paruo ære, & minimo labore; si modo adsit discendi cupiditas. Quæ vero gesserint posteri principes cum Persis, qui scire volet, adeat Procopium, abunde scribentem de bello Persico.

SEXTI RVFFI, ET IN EVNDEM Ioan. Cuspiniani Scholiorum finis.

VITA CASSIODORI, PER CVSPINIANVM COLLECTA.

SOLENT interpretes omnes ab initiis librorum, vitam recensere autoris illius, quem susceperint interpretandum. Quem quidem morem cur non obseruarem ego quoque, plane ignorabam. Idcirco quæ de Cassiodoro passim apud receptos autores comperi, breuiter subscribam, sine verborum contemnenda pompa. Cassiodorus itaq; Rauennas, temporibus Imperatoris claruit Anastasii, vsq; ad Iustinum seniorem, quod ex Coss. inferius clarescet: Theoderici regis Gothorum, & Italiæ archigrammateus, quem nostri Cancellarium dicunt: vir equidem, vt tum tempora ferebant, admodum eruditus, & ingenio singulari. Vnde ob eius doctrinam præceptor Theoderico primum datus, à quo per omneis dignitatis gradus sublenatus est. Senator factus, vir clarissimus & illustris, meruit tum sacri Palatij esse Quæstor, tum Consul ordinarius, tum Magister officiorum, ac Patricius Romanus, quæ suprema erat dignitas. Illud autem ei obtigit, quod innumeris virtutibus adeo claruit, cum primum Siciliam insulam probe administrasset, Lucaniamq; ac Brutios diu rexisset: ob quæ benemerita Theodericus rex Patriciatus dignitatem ei contulit, cum iam totius Italiæ præfecturam gessisset, Comesq; priuatarum ac sacrarum largitionum fuisset. In quibus omnibus summam continentiam ac æquitatem seruauit, vt omnium suffragio summis laudibus extolleretur, ac passim deamaretur, priusquam ad Palatium Theoderici conscenderet. A quo mox Præfectus prætorio est creatus: in quo quidem magistratu militibus erat verendus, prouincialibus mitis, dandi auidus, accipiendi fastidiosus, detestator criminis, amator æquitatis: vt Theodericus rex Senatui Romano scribens, literis suis attestatur. Fuerunt autem continua serie tres illustres viri, Cassiodori auus, pater, & filius: qui & valetudine membrorum, & corporum proceritate præstabant cæteris mortalibus. Pater nostri Cassiodori, sub Valentiniano Tribunus militum, ob egregias suas virtutes factus est Princeps Notarius: dehinc Patricius, & ob singularem prudentiam omnibus arduis adhibitus consiliis. tandem missus legatus ad Attilam Hunnorum regem, pacem desperatam reportauit: ob quæ merita Vir illustris creatus, & censibus auctus, ad Brutios concessit, vbi in summo otio ac tranquillitate consenuit ac quieuit. Auus autem Cassiodori, vir æque illustris, Bruttos ac Siciliam insulam ab incursione Vandalorum defendit: quare tantum effecit, vt in iis prouinciis primatum haberet, Iudicis officium ageret, & vniuersæ nobilitati præesset, quorum animos ad sese trahebat. Erant

autem Caßiodori omnes Imperatoribus Orientis ob sua merita quam gratißimi, ac perchari. Vnde & consanguineus illorum Heliodorus, Præfecturam vrbis decem octo annis continuis geßit. Sic in vtroq; orbe æque meriti, æque honorati Caßiodori, antiqua proles & decora nobilitas. Quantum autem amabatur à Theoderico, vel in tertio libro Variarum cuiq; patet. Cum itaq; per omnes dignitates nullo fastu transiisset, clarißimorumq; virorum, Consulum & Senatorum fortunas conspexisset: Gothorum enim tum sæuiebat crudelitas in nonnullos innocentes & candidos viros, & fortuna imperio Romano dominabatur: quocirca altius cogitationes suas in Deum Optimum Maximum collocans, abiectis dignitatibus secularibus, Deo se deuouit: factusq; monachus, & Abbas cœnobij Rauennatis, diuinis se scripturis totum & contemplationi dedidit, vitamq; felicem ad annos nonaginta amplius traduxit. In quibus multa scripsit, vt literas sacras illustraret: inprimis in Psalmos commentarios non contemnendos: De ratione animæ: De Charitate Dei & proximi, ac vera amicitia: in Cantica Canticorum: Complexiones in Apocalypsim: in Epistolas Canonicas: in Actus Apostolorum, Memoriale scripturarum: Librum introductorium in Diuinarum scripturarum seriem, quo iuniores adhortatur ad sacras literas capessendas: & librum alterum in notitiam compendiosam secularium literarum introductorium. Vir equidem ingenio singulari ac rotundo, vtpote qui multa sub Theoderico rege Gothorum expertus erat. Nam & alia pleraq; scripsit, in Historiis scilicet & Grammaticis: Duodecim videlicet libros de origine actibusq; Gothorum, vt ipse fatetur in proœmio libri Epistolarum, quos excerpsit Iornandes qui eum per excellentiam Senatorem appellat. item historiam, quam Sozomenus. Socrates, & Theodericus græce scripserunt, & Epiphanius latinitate donauit, in bonam redegit seriem: & publicauit eam, quæ vulgo Tripartita nuncupatur. Fecit & plerosq; alios libros transferri quemadmodum in Introductorio libro fatetur: inter quos etiam numerantur viginti libri Antiquitatum Iosephi, qui opera & studio Caßiodori, in latinum versi sunt, præter hanc translationem Ruffini, quam hodie in manibus habemus.

Epistolarum quoq; libros duodecim, quos Variarum inscribit: in quibus ea, quæ sub Theoderico & Atalarico regibus, & Amalasunta regina, in Republica gesta sunt, continentur. Vltimi autem duo libri, quos ipse Caßiodorus in Præfectura sua tanquam Præpositus ac Senator, ad Senatum, Episcopos, Cancellarios, Iudices, Comites scribit, suorum temporum res gestas æque complectuntur: quibus apparet, quanta in eo fuerit integritas, iustitia, prudentia, & quanta diligentia Rempublicam curarit. Sed & multa alia, de quibus cæteri, sed sine authore, loquuntur, scripsit. Præsens quoque opusculum, quod quidam Chronica, quidam Catalogum Consulum inscribunt, ad Coß. Eutarichium & Iustinum conscripsit: in quo seriem Consulum recenset, & si quid insigne interim acciderit, annotat.

Verum non dubito multos affuturos qui hæc exibilabunt: quasi Caßiodori opera barbaris, non autem doctis sint relegenda. Quibus vt paucis respondeam, velim mihi dicant, quomodo vtendum sit sermone? Nunquid respondebit Quintilianus? veluti numismate, cui publica forma est. At hodie nullus est mercator, qui modo quæstus studeat, qui vllum aspernabitur nummum, siue aureus siue argenteus fuerit, siue etiam æreus: in suo certe valore quemq; accipiet, modo aliquid inde lucretur. Et cur nos tam diuersis vtimur ciborum obsoniis? nonnunquam olera præferimus auiculis & delicatioribus cibis, quod oporteat interdum stercorare agrum. Miror itaque, quare quidam tam delicati sint stomachi, vt plane omneis literas librosq; detestentur, nisi sint summa elegantia conscripti: quasi non debeant legi ea, quæ aut simplici edita sunt stylo, sine phaleris, sine verborum lenocinio: aut solam veritatem nude ac simpliciter, sine pingui verborum copia complectuntur. Apud nonnullas enim gentes ornatus is erat, qui barbaries plerisq; dicitur. Et veluti apud Romanos, Ennii, Pacuuii, ac antiquißimorum latinorum loquendi modus displicuit posteris: sic apud Gothos, & eos qui breuitati studebant, ingens verborum copia videbatur fugienda, satis credentes rem simpliciter eloqui. Non sunt igitur etiam humiliores characteres contemnendi, cum sæpenumero in illis recondita multa lateant: & plerumq; qui tam solliciti sunt in exornanda oratione, veritatem amittant. Ego itaq; (vt ille dixit) nullum librum credo esse tam malum, quin boni aliquid nobis afferat. Arbitrorque, cum nobis tempus superest, quoscunq; legendos: cum omnium conatus fuerit, prodesse. Licet, vt in cibis aliqui sunt degustandi, aliqui edendi, aliqui vorandi. Iudico igitur malo ingenio imbutos, qui hunc detestantur, vt barbarum: hunc vt Aphricano charactere, vt Gothico vtentem, hunc vt minus elegantem: cum etiam doctißimi quique, & simul eloquentißimi, suos mastigas habuerint. Sic nemo terrebitur à scribendi onere. & ideo haud inconcinne dixit Flaccus:

Scribimus indocti doctiq; poemata passim.

Cæterum vt dignitates nostri authoris innotescant, & simul titulus operis intelligatur: primum fuit dictus vir Clarißimus & Illustris. Apud recentiores enim Iureconsultos quatuor inuenio dignitatum species, è quibus quidam sunt illustres, vt Consules, Præfecti prætorio: alii Superillustres, vt Patricii & Senatores: quidam Spectabiles, vt Præfecti vrbis, Prætores, Consules: quarti Clarißimi, vt Præsides prouinciarum. Ita recentiores tractant dignitatum ordines. Quod mihi certe videtur alie-

num à

A *num à veritate: quum neq; satis legitima dictio sit Superillustris, neq; in dignitatum ordine Superillustres apud receptos autores reperiantur: præsertim cum Cassiodorus in libris Epistolarum, nullam vnquam faciat Superillustrium mentionem, quamuis abunde de omnibus tractet magistratibus & dignitatum ordinibus. Tradit enim, dignissimos esse illustres, dehinc spectabiles. Spectabilitas enim, inquit in sexto libro Variarum, clara, & consistorio nostro dignissima, inter illustres ingreditur, inter proceres aduocatur. & alibi, Quum, inquit, hic vicinus est honor non illustribus, dum alter medius non habetur, delectet te illos imitari, quos proximitate contingis. Ob id etiam Ausonius in Mosella, Præfectos spectabiles, ab illustrium dignitate separat, cum inquit:*

Quiq; suas rexere vrbes, purumq; tribunal
Sanguine, & innocuas illustrauere secures,
Præfecturarum titulo tenuere secundo.

Cæterum si diligenter Iustiniani codicem inspexerimus, inueniemus neq; illam seriem dignitatum, vt neoterici tradunt, vsquequaq; veram. Cum enim vltimum dignitatis gradum ponant Clarissimos, Iustinianus lib. 12. post hos ponit Perfectissimas, de perfectissimatus dignitate, L. vnica codicis. Adhæc quamuis Leguleij singulos magistratus sub aliquo harum dignitatum gradu collocent, tamen si Cassiodori epistolas, & antiquas inspexerimus historias, apertissime inueniemus, Imperatores, cum alicui magistratus contulissent, titulos addidisse dignitatum, quibus frui possent. Hinc Præfectus vrbis aliquando illustris, quandoq; spectabilis dictus. Et Præsides non semper clarissimi, sed nonnunquam perfectissimi dicti sunt: vt in cæteris honoribus semper variati sunt tituli. Vnde Marcellinus lib. 21. de Constantio principe scribens: Nec sub eo (inquit) Dux quispiam cum clarissimatu prouectus est, qui alias perfectissimi dicebantur. Vnde maxime liquet, has accessiones non fuisse officii, sed principis largitione, secundum merita, id est, ante actos honores, hos dignitatum titulos collatos. Verum apud veteres non omnes Præsides erant clarissimi, aut perfectissimi, sed tantum hi qui Prouinciis nobilioribus præerant: vt Præses Hispaniæ Tarraconensis, Præses Norici, Præses Galliæ, vt ex antiquis inscriptionibus studiosissimo cuiq; patet. In Hispania Tarracone hæc inscriptio in marmore legitur: PIISS. FORTISS. FOELICISS. CONSTANTINO: MAX. VICT. SEMPER AVG. BADIVS MACRINVS V. P. P. P. HIS. TAR. *id est, Macrinus vir perfectissimus, Præses Prouinciæ Hispaniæ Tarraconensis. Similis legitur inscriptio:* D. N. CONSTAN-
B TINO CLEMENTISS. ATQVE VICT. AVG. MARTINIANVS V. P. P. P. NORICI. *Item Mediolani in diui Ambrosii cœnobio:* ATILIVS CRESCENS V. P. EX TABVLARIO PALATI. *Hæ notulæ Virum Perfectissimum significant. Hinc etiam Eumenius in Panegyrico quodam de reparandis scholis, coram Præside Galliæ habito, semper illum virum Perfectissimum nominat: qui titulus iis duabus notulis, V. P. id est, vir perfectissime, & illic, & in inscriptionibus denotatur: sicut V. C. notat virum clarissimum, qualis hic noster fuit Cassiodorus. Vnde Tarracone illud etiam eulogium legitur:* M. AVRELIVS VALENTINIANVS V. C. P. P. HISP. CITER. LEG. AVGG. *Et Romæ in foro Traiani, sub statua Claudiani ita legitur:* CL. CLAVDIO V. C. TRIB. ET NOTARIO. *Vnde & Apuleius in oratione quam habuit coram Claudio Maximo Proconsule, appellat eum virum clarissimum: vt appareat, non semper Spectabiles fuisse Consules, sed aliquos quandoq; Clarissimos. quemadmodum Iulius Maternus in proœmio sui operis, Mauortium Consulem Clarissimum vocat. quamuis Consules ac Præfectos prætorio, Illustres: Patricios ac Senatores, Superillustres: Præfectum vrbis, Prætorem, Proconsulem, Spectabilem: Præsidem vero Prouinciæ, Clarissimum appellant nostri hodie Iurisperiti. Sed plerunq; falluntur. apud veteres enim suos habebant titulos magistratus omnes. Et ideo noster Cassiodorus in libris Variarum, duos libros, sextum scilicet & septimum, de formulis omnium magistratuum scripsit: qui quidem duo libri, melius explanabunt omnes dignitatis gradus ac magistratus Iureconsulti, in duodecimo Codicis, quam Accursius deliris glossematis. Vide igitur libro sexto formulam Illustratus, libro septimo formulam Clarissimatus: & omnino ii duo libri Cassiodori studiosissimo cuiq; Iureconsulto sunt relegendi. Licet Andreas Alciatus, vir magnæ eruditionis, haud protrite hac de re conscripserit. Et Pyrrhus Aurelianensis in tres posteriores Codicis libros, diligenter quædam docta repetiuit. Fuit autem Cassiodorus Patricius, quæ summa fuit dignitas. Patricii autem non eo modo sunt accipiendi, sicut apud veteres. teste enim Liuio in primo, Patricii apud Romanos dicebantur Senatorii ordinis viri, quiq; ab iis progeniti erant. In decimo vero libro, Patricios dictos scribit, qui patrem ciere, auumq; possent: id est, nihil vltra quam ingenuos. Nec enim omnes Senatores erant Patricii, quod & Tacitus Cornelius testatur. Apud posteros autem, & tempore Græcorum Imperatorum omnino maior erat dignitas, quæ non ex successione venerat, sed à principe concedebatur. Sidonius Apollinaris Ecdicio: Honor Patriciatus accedit celerrime, si cogites eius ætatem: si merita, tardissime. Sic Carolus Magnus Patricius factus est ante, quam Imperator Romanorum, ab Adriano, vt habetur 63. distinctione, c. Adrianus, vbi Patricius exponitur, quasi pater Papæ in temporalibus: quia*

Patricii olim, vt patres filiis, Reip. prouidebant. Sic Henricus quartus dictus fuit Patricius. Sed rent- A
*ra nomen excellentis tum dignitatis fuit. Licet plura de hoc scribat Nicolaus Cusa libro tricesimo, de
Concordantia catholica, cap. tricesimo: & Lupoldus de Translatione Imperij. Sic & noster Cassiodo-
rus fuit Patricius. Vnde ipse libro sexagesimo Epistolarum, formulam Patriciatus ostendit, & qualis
ea fuerit dignitas, & quomodo à principe Patricius honorabantur. sed & de iis Imperator Iustinianus
libro duodecimo Codicis, de Consulibus, L. Sancimus viros excelsos Patricios, &c. & item L. Nemini
ad sublimem Patriciatus honorem, qui cæteris omnibus anteponitur, ascendere liceat, nisi prius aut
Consulatus honore potiatur, aut Præfecturæ Prætorio, vel Illyrici, vel vrbis administratione, aut Ma-
gistri militum, aut magistratu, aut Officiorum in actu indulto positus, gessisse noscatur. Suidas Patri-
cios esse tradit communes Reipublicæ patres, qui in suprema dignitate senatorij consilij esse censentur.
Meminit huius & Procopius libro tertio: Interea Patricios viros eum septuaginta milibus, qui ad
se paulo ante conuenerant, in Siciliam misit. De his Patriciis loquitur Iureconsultus, C. de Patriciis.
Accursius in Institutis, quib. mod. ius pat. pot. soluitur, hanc dignitatem cum vetere confundit. Erat
etiam Cassiodorus Quæstor. Sed neq; illa dignitas fuit hac tempestate, vt apud veteres, quæ ab in-
quirenda publica pecunia dicta est olim: de qua inferius: quo tempore reperta latissime scribemus,
non tam ex historicorum quam Iureconsulti authoritate. Postquam autem Imperium Romanum
immutatum est, alta fuit dignitas Quæsturæ: quam Cassiodorus definit esse gloriam literarum, ciui-
litatis templum, genitricem omnium dignitatum, continentiæ domicilium, virtutum omnium se-
dem. Quippe Quæstor sacri Palatii nuncupabatur, qui suo ore cogitationes Principis enunciabat,
qui à latere Principis nunquam discedebat: & qui veluti thesaurus erat publicæ famæ, & legum ar-
marium, ac Principis paratum semper subsidium. Huius Quæsturæ formulam ac officium latissime
describit Cassiod. lib. sexto Variarum. Et de tali Quæstore loquitur Imperator, C. de Quæstoribus &
Magistris officiorum, lib. 12. Fuit præterea Magister officiorum, quæ excellens admodum erat di-
gnitas. Siquidem Magister officiorum disciplinam Palatii administrauit, insolentium mores repres-
sit, confusa in ordinem redegit, Senatores ac Legatos Principis conspectui præsentauit: & illis modum
alloquendi Principem dedit, ne metu deciperentur: causarumq; auditor fuit. Veredorum quoque
curam habuit, vt si necessitas ingrueret, celeritate posset Principis mandata exequi. Vt autem intelli-
gas quid sit veredum, curriculi genus est, quibus præsunt veredarii. hinc Parauerédorum munus, de
quo Imperator libro decimo, C. de excusatione munerum. Vnde Cassiodorus Historiarum libro 15.
Inuenit Theodosius quendam virum omni habitu corporis fortissimum, qui tanta velocitate veredos* B
*agebat, vt tribus diebus perueniret ad terminos Romanorum atq; Persarum, & rursus totidem re-
mearet ad Constantinopolim. Is enim Romani imperii terminos velociter transibat, &c. Cæterum
formulam Magisteriæ dignitatis, & officii illius, pulchre latissimeq; explicat Cassiodorus libro sexto
Variarum. De iis Magistris officiorum loquitur Imperator, C. libr. 12. de Quæstoribus & officio-
rum Magistris. Gessit autem Cassiodorus & Præfecturam vrbanam, quæ magna fuit dignitas,
quæ de Senatoribus quoque iudicabat. Sed & Præpositus fuit cubiculi. Qui autem hac dignitate
sunt præditi, plurimum excelluerunt: vt Imperator docet duodecimo libro, C. de Præpo-
sitis sacri cubiculi, & eorum priuilegiis, vbi inquit: Sacri cubiculi præpositi ea dignitate fungun-
tur, qua sunt præditi, qui eminentissimam Prætorianam vel vrbanam meruerint Præfecturam:
aut certe militarem, magisteriamve potestatem, ita vt sit inter eos post depositas administrationes,
vel nulla discretio: siue nostræ Serenitatis adoraturi admittuntur imperium, siue pro suo arbitrio so-
lennes festiuitates & cœtus, vel salutationes, vel qualibet alia officia frequentent: vt in sedibus & in
consessu eis ordo seruetur, quem ordo prouectionis ostenderit, tum habitu ipsius consueto. Hæ autem
dignitates ita erant apud Imperatores Græcos frequentes, vt etiam Græcis literis latine enunciaren-
tur: sicut plane apparet apud Ioannem Monachum, qui Cæsarum vitas græce scripsit: vbi sæpe legi-
tur græcis literis, Præpositus, Quæstor silentiarius, id est, domesticus, & id genus alia. Similiter apud
Procopium, qui historiam Gothorum & Vandalorum græce scripsit, etiam Latinis nominibus vti-
tur. Quod & Agathius facit, qui Procopii historiam quinq; libris continuat. Nemo itaq; miretur,
dignitates & officia sic fuisse immutata apud Romanos, vt cum eadem retinuerint nomina, tamen
diuersas habuerint potestates cum itidem hodie apud Imperatorem nostrum noua & officia & offi-
ciorum nomina sint excogitata, quæ neq; aui neq; ataui nostri cognouerint. Verum vt ad rem redea-
mus, ex iis dignitatibus ac officiis erant quædam dignitates perpetuæ, quædam temporales & annuæ:
quibus expletis, immutabantur illorum nomina, vt dicerentur, Exconsules, Exquæstores, &c. Ex-
consul vero dicitur, qui quondam vir Consularis appellabatur, & qui consulatus dignitate perfun-
ctus erat. Sic enim apud Valerium, Liuium, Plinium dicebantur viri Consulares, Quæstorii, Præto-
rii: qui postera ætate, quando Romana eloquentia cum Imperio imminuebatur, Exconsules, Exquæ-
stores, Expræfecti vocitabantur. Sic Iustinianus Augustus, in epistola ad Romanum Senatum, Ioan-
nem Exquæstorem, & Leontium atq; Basilidem Expræfectos prætorio appellat: quod absoluta tam di-
gnitate sine munere Consulatus aut Quæsturæ, à magistratu vacarent. Et in Authenticis, de man-*

A *num à veritate: quum neq; satis legitima dictio sit Superillustris, neq; in dignitatum ordine Superillustres apud receptos autores reperiantur: præsertim cum Cassiodorus in libris Epistolarum, nullam unquam faciat Superillustrium mentionem, quamuis abunde de omnibus tractet magistratibus & dignitatum ordinibus. Tradit enim, dignißimos esse illustres, dehinc spectabiles. Spectabilitas enim, inquit in sexto libro Variarum, clara, & consistorio nostro dignißima, inter illustres ingreditur, inter proceres aduocatur. & alibi, Quum, inquit, hic vicinus est honor non illustribus, dum alter medius non habetur, delectet te illos imitari, quos proximitate contingis. Ob id etiam Ausonius in Mosella, Præfectos spectabiles, ab illustrium dignitate separat, cum inquit:*

Quiq; suas rexere vrbes, purumq; tribunal
Sanguine, & innocuas illustrauere secures,
Præfecturarum titulo tenuere secundo:

Ceterum si diligenter Iustiniani codicem inspexerimus, inueniemus neq; illam seriem dignitatum, vt neoterici tradunt, vsquequaq; veram. Cum enim vltimum dignitatis gradum ponant Clarißimos, Iustinianus lib. 12. post hos ponit Perfectißimos, de perfectißimatus dignitate, L. vnica codicis. Adhæc quamuis Leguleij singulos magistratus sub aliquo harum dignitatum gradu collocent, tamen si Cassiodori epistolas, & antiquas inspexerimus historias, apertißime inueniemus, Imperatores, cum alicui magistratus contulissent, titulos addidisse dignitatum, quibus frui possent. Hinc Præfectus vrbis aliquando illustris, quandoq; spectabilis dictus. Et Præsides nō semper clarißimi, sed nonnunquam perfectißimi dicti sunt: vt in ceteris honoribus semper variati sunt tituli. Vnde Marcellinus lib. 21. de Constantio principe scribens: Nec subeo (inquit) Dux quispiam cum clarißimatu prouectus est, qui alias perfectißimi dicebantur. Vnde maxime liquet, has accessiones non fuisse officii, sed principis largitione, secundum merita, id est, ante actos honores, hos dignitatum titulos collatos. Verum apud veteres non omnes Præsides erant clarißimi, aut perfectißimi, sed tantum hi qui Prouinciis nobilioribus præerant: vt Præses Hispaniæ Tarraconensis, Præses Norici, Præses Galliæ, vt ex antiquis inscriptionibus studiosißimo cuiq; patet. In Hispania Tarracone hæc inscriptio in marmore legitur: PIISS. FORTISS. FOELICISS. CONSTANTINO: MAX. VICT. SEMPER AVG. BADIVS MACRINVS V. P. P. P. HIS. TAR. *id est, Macrinus vir perfectißimus, Præses Prouinciæ Hispaniæ Tarraconensis. Similis legitur inscriptio:* D. N. CONSTAN-
B TINO CLEMENTISS. ATQVE VICT. AVG. MARTINIANVS V. P. P. P. NORICI. *Item Mediolani in diui Ambrosii cœnobio:* ATILIVS CRESCENS V. P. EX TABVLARIO PALATI. *Hæ notulæ Virum Perfectißimum significant. Hinc etiam Eumenius in Panegyrico quodam de reparandis scholis, coram Præside Galliæ habito, semper illum virum Perfectißimum nominat: qui titulus iis duabus notulis,* V. P. *id est, vir perfectißime, & illic, & in inscriptionibus denotatur: sicut* V. C. *notat virum clarißimum, qualis hic noster fuit Cassiodorus. Vnde Tarracone illud etiam elogium legitur:* M. AVRELIVS VALENTINIANVS V. C. P. P. HISP. CITER. LEG. AVGG. *Et Romæ in foro Traiani, sub statua Claudiani ita legitur:* CL. CLAVDIO V. C. TRIB. ET NOTARIO. *Vnde & Apuleius in oratione quam habuit coram Claudio Maximo Proconsule, appellat eum virum clarißimum: vt appareat, non semper Spectabiles fuisse Consules, sed aliquos quandoq; Clarißimos. quemadmodum Iulius Maternus in proœmio sui operis, Mauortium Consulem Clarißimum vocat. quamuis Consules ac Præfectos prætorio, Illustres: Patricios ac Senatores, Superillustres: Præfectum vrbis, Prætorem, Proconsulem, Spectabilem: Præsidem vero Prouinciæ, Clarißimum appellant nostri hodie Iurisperiti. Sed plerunq; falluntur. apud veteres enim suos habebant titulos magistratus omnes. Et ideo noster Cassiodorus in libris Variarum, duos libros, sextum scilicet & septimum, de formulis omnium magistratuum scripsit: qui quidem duo libri, melius explanabunt omnes dignitatis gradus ac magistratus Iureconsulti, in duodecimo Codicis, quam Accursius deliris glossematis. Vide igitur libro sexto formulam Illustratus, libro septimo formulam Clarißimatus: & omnino ii duo libri Cassiodori studiosißimo cuiq; Iureconsulto sunt relegendi. Licet Andreas Alciatus, vir magnæ eruditionis, haud protrite hac de re conscripserit. Et Pyrrhus Aurelianensis in tres posteriores Codicis libros, diligenter quædam docta repetiuit. Fuit autem Cassiodorus Patricius, quæ summa fuit dignitas. Patricii autem non eo modo sunt accipiendi, sicut apud veteres. teste enim Liuio in primo, Patricii apud Romanos dicebantur Senatoris ordinis viri, quiq; ab iis progeniti erant. In decimo vero libro, Patricios dictos scribit, qui patrem ciere, auumq; possent: id est, nihil vltra quam ingenuos. Nec enim omnes Senatores erant Patricii, quod & Tacitus Cornelius testatur. Apud posteros autem, & tempore Græcorum Imperatorum, omnino maior erat dignitas, quæ non ex successione venerat, sed à principe concedebatur. Sidonius Apollinaris Ecditio: Honor Patriciatus accedit celerrime, si cogites eius ætatem: si merita, tardißime. Sic Carolus Magnus Patricius factus est ante, quam Imperator Romanorum, ab Adriano, vt habetur 63. distinctione, c. Adrianus, vbi Patricius exponitur, quasi pater Papæ in temporalibus: quia*

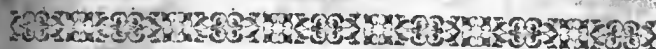
Patricii olim, vt patres filiis, Reip. prouidebant. Sic Henricus quartus dictus fuit Patricius. Sed vere- A
ra nomen excellentis tum dignitatis fuit. Licet plura de hoc scribat Nicolaus Cusa libro tricesimo, de
Concordantia catholica, cap. tricesimo: & Lupoldus de Translatione Imperij. Sic & noster Cassiodo-
rus fuit Patricius. Vnde ipse libro sexagesimo Epistolarum, formulam Patriciatus ostendit, & qualis
ea fuerit dignitas, & quomodo à principe Patricii honorabantur. sed & de iis Imperator Iustinianus
libro duodecimo Codicis, de Consulibus, L. Sancimus viros excelsos Patricios, &c. & item L. Nemini
ad sublimem Patriciatus honorem, qui cæteris omnibus anteponitur, ascendere liceat, nisi prius aut
Consulatus honore potiatur, aut Præfecturæ Prætorio, vel Illyrici, vel vrbis administratione, aut Ma-
gistri militum, aut magistratu, aut Officiorum in actu indulto positus, gessisse noscatur. Suidas Patri-
cios esse tradit communes Reipublicæ patres, qui in suprema dignitate senatorij consilij esse censentur.
Meminit huius & Procopius libro tertio: Interea Patricios viros cum septuaginta milibus, qui ad
se paulo ante conuenerant, in Siciliam misit. De his Patriciis loquitur Iureconsultus, C. de Patriciis.
Accursius in Institutis, quib. mod. ius pat. pot. soluitur, hanc dignitatem cum veteri confundit. Erat
etiam Cassiodorus Quæstor. Sed neq; illa dignitas fuit hac tempestate, vt apud veteres, quæ ab in-
quirenda publica pecunia dicta est olim: de qua inferius: quo tempore reperta latissime scribemus,
non tam ex historicorum quam Iureconsulti authoritate. Postquam autem Imperium Romanum
immutatum est, alta fuit dignitas Quæsturæ: quam Cassiodorus definit esse gloriam literarum, ciui-
litatis templum, genitricem omnium dignitatum, continentiæ domicilium, virtutum omnium se-
dem. Quippe Quæstor sacri Palatii nuncupabatur, qui suo ore cogitationes Principis enunciabat,
qui à latere Principis nunquam discedebat: & qui veluti thesaurus erat publicæ famæ, & legum ar-
marium, ac Principis paratum semper subsidium. Huius Quæsturæ formulam ac officium latissime
describit Cassiod. lib. sexto Variarum. Et de tali Quæstore loquitur Imperator, C. de Quæstoribus &
Magistris officiorum, lib. 12. Fuit præterea Magister officiorum, quæ excellens admodum erat di-
gnitas. Siquidem Magister officiorum disciplinam Palatii administrauit, insolentium mores repres-
sit, confusa in ordinem redegit, Senatores ac Legatos Principis conspectui præsentauit: & illis modum
alloquendi Principem dedit, ne metu deiicerentur: causarumq; auditor fuit. Veredorum quoque
curam habuit, vt si necessitas ingrueret, celeritate posset Principis mandata exequi. Vt autem intelli-
gas quid sit veredum, curriculi genus est, quibus præsunt veredarii. hinc Parauerédorum munus, de
quo Imperator libro decimo, C. de excusatione munerum. Vnde Cassiodorus Historiarum libro 13.
Inuenit Theodosius quendam virum omni habitu corporis fortissimum, qui tanta velocitate veredos B
agebat, vt tribus diebus perueniret ad terminos Romanorum atq; Persarum, & rursus totidem re-
mearet ad Constantinopolim. Is enim Romani imperii terminos velociter transibat, &c. Cæterum
formulam Magisteriæ dignitatis, & officii illius, pulchre latissimeq; explicat Cassiodorus libro sexto
Variarum. De iis Magistris officiorum loquitur Imperator, C. libr. 12. de Quæstoribus & officio-
rum Magistris. Gessit autem Cassiodorus & Præfecturam vrbanam, quæ magna fuit dignitas,
quæ de Senatoribus quoque iudicabat. Sed & Præpositus fuit cubiculi. Qui autem hac dignitate
sunt præditi, plurimum excelluerunt: vt Imperator docet duodecimo libro, C. de Præpo-
sitis sacri cubiculi, & eorum priuilegiis, vbi inquit: Sacri cubiculi præpositi ea dignitate funguntur,
tur, qua sunt præditi, qui eminentissimam Prætorianam vel vrbanam meruerint Præfecturam:
aut certe militarem, magisteriam ve potestatem, ita vt sit inter eos post depositas administrationes,
vel nulla discretio: siue nostræ Serenitatis adoraturi admittuntur imperium, siue pro suo arbitrio so-
lennes festiuitates & cœtus, vel salutationes, vel qualibet alia officia frequentent: vt in sedibus & in
consessu eis ordo seruetur, quem ordo prouectionis ostenderit, cum habitu ipsius consueto. Hæ autem
dignitates ita erant apud Imperatores Græcos frequentes, vt etiam Græcis literis latine etiam scriberen-
tur: sicut plane apparet apud Ioannem Monachum, qui Cæsarum vitas græce scripsit: vbi sæpe legi-
tur græcis literis, Præpositus, Quæstor silentiarius, id est, domesticus, & id genus alia. Similiter apud
Procopium, qui historiam Gothorum & Vandalorum græce scripsit, etiam Latinis nominibus vti-
tur. Quod & Agathius facit, qui Procopii historiam quinq; libris continuat. Nemo itaq; miretur,
dignitates & officia sic fuisse immutata apud Romanos, vt cum eadem retinuerint nomina, tamen
diuersas habuerint potestates: cum itidem hodie apud Imperatorem nostrum noua & officia & offi-
ciorum nomina sint excogitata, quæ neq; aui neq; ataui nostri cognouerint. Verum vt ad rem redea-
mus, ex iis dignitatibus ac officiis erant quædam dignitates perpetuæ, quædam temporales & annuæ:
quibus expletis, immutabantur illorum nomina, vt dicerentur, Exconsules, Exquæstores, &c. Ex-
consul vero dicitur, qui quondam vir Consularis appellabatur, & qui consulatus dignitate perfun-
ctus erat. Sic enim apud Valerium, Liuium, Plinium dicebantur viri Consulares, Quæstorii, Præto-
rii: qui postera ætate, quando Romana eloquentia cum Imperio imminuebatur, Exconsules, Exquæ-
stores, Expræfecti vocitabantur. Sic Iustinianus Augustus, in epistola ad Romanum Senatum, Ioan-
nem Exquæstorem, & Leontium atq; Basilidem Expræfectos prætorio appellat: quod absoluta iam di-
gnitate siue munere Consulatus aut Quæsturæ, à magistratu vacarent. Et in Authenticis, de man-

datis

datis principum: Tribuniano Quæstori sacri nostri palatij Exconsuli. Præterea Zeno Imperator scribit ad Præfectum prætorium Archadium, placere suæ dignitati, vt qui Patricii vel Expatricii sunt, quiq; Magistri officiorum, aut sacri Palatii custodes, vel ordini Senatorio sociati fuerint, non possint nisi ab Imperatore ipso, à sacris cognitoribus in ius vocari, aut puniri. Simul addit, eos viros qui dignitatibus maioribus functi sunt, minime oportere omnium iudicio subigi, aut pœnis mulctari. Itaq; hi homines Expræfecti, Exquæstores, & Exsenatores, in Iustiniani constitutionibus nuncupantur. Licet autem quidam Consulares eadem tempestate dicebantur, non tamen eodem significatu. nam Consularis prouinciæ Africæ appellabatur, aut alterius prouinciæ, qui illic pecunias publicas exigebat: vt olim Quæstores. Hinc est, quod apud Cassiodorum libro sexto Variarum legitur, Formula consularitatis. Alciatus, vir eruditus, fatetur se hunc locum Cassiodori in Epistolis annotasse, & iterum sibi memoria excidisse: quo probare volebat, Exconsules dici, qui consularem quidem dignitatem haberent, sed administratione carerent, & commodis. qualem patrem suum describit Ausonius:

Curia me duplex & vterq; Senatus habebat,
Muneris exortem, nomine participem.

Motus Constitutione Impp. Leonis & Anthemii, L. Petition. C. de Aduoc. diuers. iudiciorum, qua fisci patrono post biennium conceditur Exconsularis moderatoris prouinciæ dignitas. Post mutato consilio, arbitratur consulem idem esse quod exconsulem: sed temporum vitio, quæ iam in barbariem lapsa fuerant, hanc legitimi sermonis inductam corruptelam. Putat id ostendi ex Iustiniani constitutione secunda, T. de veteri iure enucleando, L. tanta. vbi in principio constitutionis, Tribonianum Exquæstorem appellat, quem inferius simpliciter Quæstorem dicit. ex autographo græco id accipiens: Omne (inquit) studium Triboniano Magistro officiorum, viro excelso, & exquæstori sacri Palatii nostri, & Consuli credidimus. Vbi κυαίας græce Quæstor dicitur, qui tamen illic Exquæstor appellatur. Sed hæc me non mouent, cum in historiis passim eius tempestatis Exconsules & Exquæstores nominentur, qui tamen non fungebantur iis magistratibus, sed functi erant: & Consularis alia tum erat dignitas, vt Cassiodorus ostendit, quam horum qui Exconsules vocabantur. Præterea autor ipse Cassiodorus in fine operis: Me etiam Consule (inquit) in veterum laude temporum coadunato, clero ac populo Romanæ Ecclesiæ redit optata etiam libertas. Non dixisset, me Consule, sed Exconsule, si idem esset: quemadmodum in titulo operis se Exconsulem nominat. Ob id minime assentior Alciato. Cæterum ex iis iam liquet titulus huius operis, qui est talis: Magni Aurelii Cassiodori, Senatoris, viri clarissimi & illustrissimi, Exquæstoris sacri palatii, Exconsulis ordinarii (erant enim Coss. *duplices, ordinarii & suffecti, vt inferius docebimus) Exmagistri officiorum, Præpositi atq; Patricii, in Chronica præfatio. Præpositus tum erat, ac Patricius, cum hoc opusculum scriberet: aliis vero dignitatibus perfunctus erat, ideo Expræpositi scribit, sic scilicet:*



IN CHRONICA MAGNI AVRELII CASSIODORI SENATORIS, VIRI C. ET ILLVSTRISS. EXQVÆSTORIS SACRI PALATII, EXCOSS. ORD. EXMAG. OFF. PP. ATQVE PATRICII,

Præfatio.

SAPIENTIA *principali, qua semper magna reuoluistis, in ordinem me Consules digerere censuistis: vt qui annum ornaueritis glorioso homine, redderetis factus veritatis pristinæ dignitatem. Parui lubens præceptis: & librariorum varietate detersa, operi fidem historicæ autoritatis impressi: quatenus vester animus per illustres delectatus euentus, blando compendio longissimam mundi percurrat ætatem.*

BEDA presbyter, qui Chronica scripsit, mundo sex ætates attribuit: Florum puto imitatus, qui populi Romani quatuor ætates posuit, infantiam, pueritiam, adolescentiam, & senectutem. Beda, vt quidam homini, ita mundo sex dedit ætates. primamq; ab Adam ad Noe vsque locauit, quæ (vt ipse inquit) iuxta Hebraicam veritatem continet mille sexcentos quinquaginta sex annos: iuxta septuaginta interpretes, duo millia, ducentos, quadraginta duos: generationes, iuxta

vtramque editionem, decem. quæ vniuersali deleta est diluuio: sicut prima cuiusque hominis obliuio, demergere consueuit ætatem. A Quotus enim quisque est, qui suam recordetur infantiam? Secunda ætas, à Noe ad Abraham, annos continens iuxta Hebraicam veritatem ducentos 92. iuxta Septuaginta interpretes, annos mille septuaginta duos, generationes 11. Hæc quasi pueritia fuit generis populi Dei. Et ideo lingua in ea inuenta est Hebræa. A pueritia namq; homo incipit loqui: nosse post infantiam, quæ hinc appellata est, quod fari non potest. Tertia, ab Abraham, vsq; ad Dauid, continens generationes iuxta vtramq; authoritatem 14. annos vero 942. hæc veluti adolescentia fuit populi Dei: à qua ætate quia homo incipit generare, propterea Matthæus Euangelista librum Generationis orditur ab Abraham, qui etiam pater gentium est constitutus, quando mutatum nomen accepit. Quarta ætas, à Dauid vsq; ad transmigrationem Babylonis, habens annos, iuxta Hebraicam veritatem, 473. iuxta Septuaginta interpretes, duodecim amplius, generationes 10. & 7. quas tamen Matthæus Euangelista certi mysterii gratia quatuordecim ponit: à qua iuuenili velut ætate in populo Dei regum tempora cœperunt. Hæc namque in hominibus ætas, apta gubernando solét existere regno. Quinta quasi senilis ætas, a transmigratione Babylonis vsq; in aduentum nostri Saluatoris, generationibus & ipsa quatuordecim, porro annis 500. octuaginta nouem extenta. In qua vt graui senectute fessa, malis crebrioribus plebs Hebræa quassatur. Sexta, quæ nunc agitur, nulla generatione vel serie temporum certa, sed vt ætas decrepita, ipsa totius seculi morte consummenda. Has ærumnosas plenasque laboribus mundi ætates, sanctissimi quiq; felici morte vicerunt: septima iam sabbati perennis ætate, octauam beatæ resurrectionis ætatem, in qua semper cum Domino regnabunt, expectantes. Hæc Beda, in præfatione sui operis. Tu vero diligenter vide præfationem Eusebii in suis Chronicis, quem author noster imitatus est:

AB ADAM *primo homine, vsq; ad diluuium, quod factum est sub Noe, colliguntur anni* IICCXLII. *id est, duo millia ducenti quadraginta duo. Diluuium autem factum est propter Gigantum nimiam feritatem, qui corporis magnitudine, pariq; animi sæuitia præualentes, ius omne cõfuderant. Et à diluuio vsq; ad Ninũ, qui primus omnium apud Assyrios regnauit, anni sunt* D.CCC.XCIX.

Eusebius in præfatione Chronicõn: A diluuio vsq; ad Adam, inuenies annorum duo millia ducẽtos quadraginta duos: in quibus nulla penitus, nec Græca, nec barbara, vel (vt B loquar in commune) gentilis reperitur historia. Hæc ille. Aliter autem Philo Iudæus in suo breuiario, doctissimus ille Hebræus, qui omnia tempora ad integram veritatem reduxit. Is ita scribit: Ab Adam vsq; ad diluuium fluxeruot anni mille sexcenti quinquaginta sex. Hi anni colliguntur ex primogenitis successoribus, qui fuerunt in decem generationibus primis: Adam scilicet, Seth, Enos, Cayna, Malaleel, Iareth, Enoch, Mathusalem, Lamech, & Noe. Quorum non annos ætatis, sed ortus ipsorum collige, sic videlicet: Adam anno ætatis centesimo & trigesimo genuit Seth, qoi centesimo & quinto genuit Enos, à quo Cayna natus eius anno nonagesimo: Cayna vero septuagesimo anno genuit Malaleel, qui sexagesimo quinto genuit Iareth, à quo natus est Enoch anno centesimo sexagesimo secundo. Enoch anno sexagesimo quinto produxit Mathusalem. Mathusalem anno centesimo octuagesimo septimo genuit Lamech, à quo genitus est Noe anno centesimo octuagesimo secundo. Noe in quingentesimo anno genuit Sem, Cam, & Iaphet: sed sexcentesimo anno vitæ, venit diluuium super terras. Hos annos si simul collegeris, reperies mille sexcentos quinquaginta sex, & non plures: vt etiam Moses collegit, Geneseos quinto cap. Adeo vt errore non careant ea, quæ Iosephus libro primo Antiquitatum tradidit, cap. quinto, siue sit translatio corrupta, siue aliena supputatio. Anni enim partim conueniunt, partim contrariantur. Rursus idem Philo, à diluuio ad Abraham fluxisse anoos CCXCII. scribit, iterum per decem generationes. est enim Abraham decimus à Noe: qui anni pulchre etiam à Mose ponuntur, Geneseos 11. cap. Sed neq; cum illis concordant, quos Iosephus lib. antiquitatum primo, cap. 14. ponit, siue sit error scribentis, siue sit alia supputatio. Noster autem Cassiodorus Eusebium sequutus est. Cæterum animus non est, omnia velle in medium afferre, quæ super hac re scripta sunt. vbi enim finis inueniretur? sed insignium autorum afferre testimunia, & veluti digito ostendere fontem vnde bibas, ne in immensum opus excrescat.

De mundi igitur creatione inprimis librum Geneseos requiras. Hunc conferas cum Iosephi antiquitatibus: & quod desideras, facile vtrobiq; inuenies. De annis vero varie autores scribunt, propter anni diuersitatem: cum alii menstruos, alii solares cõputent annos. Xenophon enim, cum diuersitatem ætatum describeret in Æquiuocis suis: Annus (inquit) diuersus est. etenim Ægyptii vtũtur anno quandoq; mẽstruo, sæpe bimestri, non

raro

A raro trimestri, sæpe quadrimestri, nonnunquam solari: quæ varietas etiam ex nostris, qui ab eis literas habuerunt, sapientes coegit aberrare. Hiberis annus quadrimestris, vt plurimum est, rarissime solaris. Econtra Chaldæi cum in antiquitate disciplinarum suarum vtantur menstruo, in cæteris semper solarem se intelligere fatentur. Sed de anni diuersitate Plinius in septimo, Censorinus multa de Die natali.

Ab Adam igitur primo Chaldæorum, & gentis humanæ ductore atq; parente, anni colliguntur vsq; ad Noe (sub quo diluuium) qui decimus dux per successionem fuit, secundum Hebræorum supputationem, solares M D C L V I. quem numerum posuit Philo Iudæus, in libro cui titulus est, Breuiarium temporum, vt scripsimus. Licet secundum Septuaginta interpretes inueniantur duo millia ducenti quadraginta duo anni: quem numerum sequuti sunt posteriores, Eusebius, Beda de sex mundi ætatibus, Iornandes, qui res Gothicas scripsit in Annalibus ad Vigilium, & hic noster Cassiodorus. Vnde & sequens numerus à diluuio variatur. Sed tu lector hos lege scriptores hic citatos, & quod placuerit, eligito. Ante omnes tamen videndus est Hieronymus in libro Quæstionum Hebraicarum: Augustinus in Ciuitatis diuinæ libro decimo quinto, capite decimo, & sequentibus pluribus, vbi etiam de Gigantibus inuenies. Sed & Iosephus lib. 1. cap. 5. recenset, quæ tibi proderunt hic pro Cassiodoro intelligendo. Sed de iis quoq; vide Berosum in libro primo Deflorationis suæ: & insuper supputationem Pauli Orosii lib. 1. cap. 1. Sed illud plane non est obmittendum, quod Iosephus libro primo Antiquitatum, capite octauo tradit: Nullus ergo ad vitam modernam, & annorum breuitatem, quibus nunc viuimus, vitam comparans antiquorum, putet falsa quæ de illis sunt dicta, vt ex eo quod nunc vita tanto non duearur tempore, credat, neq; illos ad vitæ illius longitudinem peruenisse. Illi namq; cum essent religiosi, & ab ipso Deo facti, & cum eis pabula opportuniora ad maius tempus existerent præparata, tantorum annorum circulos vitæ tenebant. Deinde propter virtutes & gloriosas vtilitates, quas iugiter perscrutabantur, id est, Astrologiam & Geometriam, Deus eis amplius viuendi solatia condonauit: quæ nunquam ante addiscere potuissent, nisi sexcentis viuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus completur. Testes autem mei dicti sunt omnes, qui antiquitatem apud Græcos & barbaros conscribere maluerunt. Nam & Manethon, qui descriptionem fecit B Ægyptiorum, & Berosus, qui Chaldaica deflorauit, & Moschus, & Estius, ad hæc & Hieronymus Ægyptius, qui Phœniciam disposuerunt, concordant cum meis dictis. Hesiodus quoque, & Hecathęus, & Hellanicus, & Acusilaus, & inter hos Ephorus, & Nicolaus, in historiis suis memoriam faciunt antiquorum annis mille viuentum. De his itaque, sicut singulis gratum est, ita confiderent. Scripsit nostra ætate vir haud contemnendæ doctrinæ, Carolus Bouillus Samarobrinus, de septem mundi ætatibus: & ex sacris literis ita doctissima quæq; annotauit secundum Hebraicam veritatem, vt nemo non doctus & studiosus debeat illud opusculum relegere: præsertim si res creationum mundi voluerit probe callere. Noster autem Cassiodorus Eusebium est sequutus, quem ante omnes legat, quisquis temporum supputationes intelligere velit. Vtinam tantum esset mendis depurgatus, quibus compluribus scriptorum incuria scatet.

REGES ASSYRIORVM.

ANTEAQVAM Cassiodori seriem regum Assyriorum subscribam, paucula pro intellectu sequentium sunt præmittenda: id scilicet, quod Berosus patria Babylonicus, & dignitate Chaldæus sacerdos, in sua historia scribit, quam Chaldaicam deflorationem appellat, ab anno salutis humanæ ab aquis maiores omnes annos historiarum scripsisse: quemadmodum & ipse Græcorum errores auferens, ab iis orditur, qui post inundationem illam generalem superfuerunt, & ante Ninum regnauerunt. quare illinc repetendum censeo, quod hic desideras, studiose lector, vbi sic orditur: Ante aquarum cladem famosam, qua vniuersus periit orbis, multa prætereunt sæcula, quæ à nostris Chaldæis fideliter fuerunt obseruata: & reliqua quæ sequuntur. Vbi inuenies, primum Babyloniæ regem Saturnum, secundum Belum Iouem, tertium Ninum dictos. Quis autem Assyrius fuerit, filius scilicet Beli Iouis, à quo regnum Assyriorum dictum, vide Xenophontem in lib. de Æquiuocis diligenter. Vnde non immerito indignatur Paulus Orosius in præfatione suæ historiæ sic scribens: Et quoniam omnes propemodum, tam apud Græcos, quam apud Latinos, studiosi ad scribendum viri, qui res gestas rerum populorumq; ob diuturnam memoriam verbis propagauerunt, initium scribendi à Nino Beli filio, rege Assyriorum fecerunt: qui cum opinione cæca mundi originem, creaturamq; hominum, sine

initio et edi volunt, cœpisse tamen ab hoc regna, bellaq; definiunt: quasi vero eatenus humanum genus ritu pecudum vixerit, & tunc primum veluti ad nouam prouidentiam concussum suscitatumq; vigilauerit: ego initium miseriæ hominum, ab initio peccantis hominis ducere institui, &c. A

REGES ASSYRII.

I. NINVS *itaq; regnauit apud Assyrios, annos quinquaginta duos. Huius imperij anno quadragesimo tertio natus est Abraham. Is enim condidit Niniuen.*

Dum Cassiodorus reges Assyriorum recenset, obmittit reges Sicyoniorum, Hebræorum, & Ægyptiorum, suo commodo seruans sibi proposita. Sed Eusebius omnes simul recenset. At Berosus lib. 5. Chaldaicæ deflorationis, hunc Ninum tertium Babyloniæ regem ponit: nam primus rex apud eum Saturnus Nimbrotus, qui Babyloniam condidit: secundus Iupiter Belus, qui fundamenta Babyloniæ erexit. nam Nimbrotus Saturnus confusione linguarum territus, paruam designauit Babyloniam tetrapolim, quam postea Semiramis vrbem maximam fecit, vt magis dici possit illam ædificasse, quam ampliasse. Ob id autores minime dissentire videntur, qui eam à Semiramide instauratam, non conditam conscribunt. Sed vide etiam Berosum in quarto. Ninus vero dehinc ordine est tertius regum, quem Cassiodorus primum ponit, Eusebium imitatus: vt & iuniores, Iornandes, Beda, & sequaces omnes. Berosus autem sic inquit: Tertius rex Babylonię à nostris scribitur Ninus, Iouis Beli filius: & regnauit annis quinquaginta duobus. Hic omnibus viribus suis sumptis armis patris sui Iouis Beli, omnibus bellum intulit, nulli parcens: & Sabatium Sagam, quod esset in omni desiderio, omniū studio ad interitum quæritabat: quare etiam toto huius tempore exul apud suos delituit. Hic omnium primus ex nostris regibus Babylonicum regnum propagauit, & omnium primus templum Belo patri & matri Iunoni erexit, & Rheæ auiæ, & statuas in medio Babyloniæ erexit: & reliqua quæ sequuntur. Eusebius: Primus omnium Asiæ, exceptis Indis, Ninus Beli filius regnauit, quem Belum Assyrii deum sibi nominauerunt. Huius Nini 403. anno imperii sui natus est Abraham. Orosius lib. 1. cap. 4. Ante annum vrbis conditæ millesimum trecentesimum, Ninus Rex Assyriorum primus (vt ipsi volunt) propagandæ dominationis libidine, arma foras extulit, cruentamq; vitam per quinquaginta annos per totam Asiam bellis egit, à meridie rubroq; mari surgens, sub vltimo septentrione Euxinum Pontum vastando perdomuit: Scythicamq; Barbariem, adhuc tunc imbellem & innocentem torpentemq; excitare, sæuitiæ vires suas nosse, & non lac iam pecudum, sed sanguinem hominum bibere, ad postremū vincere, dum vincit, edocuit. nouissime Zoroastrem Bactrianorum regem, eundemq; magicæ artis (vt ferunt) repertorem, pugna oppressum interfecit. Post ipse dum deficientem à se oppugnat vrbem, sagittæ ictu interiit. Videndus tamen est Iustinus libr. 1. Trogi: quem vtinam non decurtasset, sed integrum ad nepotes transmisisset. Videndus & Diodorus in tertio. Obseruandum quoq; id, quod Moses scribit Geneseos cap. 10. quod Assur filius Beli, & nepos Nimbroti, egressus è Babylonia, ædificauit tetrapolim Niniuen ciuitatem magnam: vocauit autem eam Niniuen, id est, Iouinam, à suo cognomine. Teste enim Xenophonte, libr. de Æquiuocis, nomen proprium viro fuit Assyrius Beli filius, quem Assyrii sui cognominauerunt Ninum, id est, Iouem: quoniam Assyrius, qui fuit Babyloniis Hercules, idem fuit Assyriis Iupiter. Cæterum non est negligendus etiam Diodorus Siculus in tertio Bibliotheces, vbi plura de Nino, quæ operæpretium est scire, comperies lector studiose. Niniue autem postetis Nisibis dicta est. B

II. SEMIRAMIS *vxor Nini regnauit annos quadraginta duos: hæc Babylonia muros instaurasse memoratur, non quod condiderit.*

Quarto loco hæc regnasse, apud Berosum legitur, de qua & Græci & Latini historici plura prodiderunt. Trogus & Iustinus in primo: Orosius de ea, & Nino huius marito, lib. 1. cap. 4. & rursus lib. 2. cap. 1. vbi etiam edocet, cur omnes vetustissimæ historiæ à Nino ordiantur. Sed copiosissime omnium de Semiramide & Nino Diodorus Siculus libr. 3. Bibliothecæs: vbi cum Beroso sentiens, Semiramidem Ascalonitam dicit, eamq; ex dea genitam asserit, cui nomen à Græcis dictum est Derceto, muliebri facie, reliquum vero corpus figura piscis. Vnde & à Barbaris Atargatis hæc dea dicta est, quod Syrorum lingua valet sine piscibus. eam enim coli piscitii abstinentia, Cornutus affirmat. Meminit huius deæ & Strabo in decimosexto: Trans Euphratem (inquit) est Bambyce, quam & Edessam & Hierapolim vocant, in qua Atergatim Syriam deam colunt. & in fine eius libri, cum de mutatione nominum barbarorum scribit: Atergatim (inquit) barbari, quæ sit Athara,

A Athara, vocant, quam Ctesias Derceto. Ouidius item in quarto de transformatione huius deæ meminit his versibus:

Cogitat, & dubia est, de te Babylonia narret
Derceti, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palæstini credunt coluisse figura.

Macrobius quoque secundo Saturnalium, maximum Assyriis deum Adad nominē, solem videri tradit: Atargatin vero, terram. Sacræ item literæ Ascalonitarum deam esse Dagon lingua Hebræâ dictam tradunt, quam iidem Hebræi piscem interpretantur: diuus Hieronymus piscem mœroris asserit. Nam cum ea dea illegitimo coitu Semiramidem progenuisset, ob pudorem ac mœrorem in stagnum se demersit, inq; piscem conuersa, & à Palæstinis prodigiosa pro numine culta est dea, vt late Diod. scribit: quæ cum sacris conueniunt literis. Semiramis autem à columbis educata est, ob id sacras illi genti eas aues esse Tibullus notauit:

Alba Palæstino sancta columba Syro.

Vnde sacer vates Hieremias, cum Babylonios Hebræorum vastatores venturos vaticinaretur, columbam illorum deam ac conditorem expressit, dicens: Fugite (inquit) à facie gladii columbæ. Nam & moriens Semiramis in columbā conuersa dicitur, postquam annos vixit duos & sexaginta, ac quadraginta duobus regnasset. Archilochus de Temporibus scribit, hanc Babyloniam magnitudine indicibili extruxisse. Quomodo autem constructa fuerit, copiose & graphice describit Orosius lib. 2. cap. 6. Vide Iustinum, Eusebium, Orosium præcipue, & Iornandem. Cæterum haud ab re est, inscriptionem columnæ Semiramidis huc apponere, quæ talis est: Mihi pater Iupiter Belus, auus Saturnus Babylonicus, proauus Cur Saturnus Æthiops, abauus Saturnus Ægyptius, atauus Cœlus Phœnix Ogyges. Ab Ogyge ad meum auum, sol orbem suum circumlustrauit semel ac trigesies & centies: ab auo ad patrem, sexies & quinquagies: à patre ad me, bis atq; sexagies: columnam, templum, statuam, Ioui Belo socero, & eius matri Rheæ, in hoc Olympo Semiramis dicaui. Verba autem Berosi in quinto hęc sunt: Quarto loco regnauit apud Babyloniam vxor Nini Ascolonita Semiramis, annis quadraginta duobus. Hæc antecessit militia, triumphis, diuitiis, victoriis & imperio, omnes mortales. Ipsa hanc vrbem maB ximam ex oppido fecit, vt magis dici possit illam ædificasse quam ampliasse. Nemo vnquam huic feminæ comparandus est virorum: tanta in eius vita dicuntur & scribuntur, cum ad vituperationem, tum maxime ad collaudationem magnifica. Quæ dehinc annis regni illius gesta sunt, vberius ab eo conscribuntur in sequentibus. Vide illic.

N I N Y A S.

III. NINYAS *filius Nini & Semiramidis, regnauit annos triginta octo.*

Hic à Beroso quintus dicitur, & Zameeis Ninyas cognominatur, in Babylonico regno parum resplenduit: templa tamen deorum ornauit, & Chaldæos ampliauit. Iustinus in primo: Contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit, & veluti sexum cum matre commutasset, raro à viris visus, in feminarum turba consenuit. Idem Diodorus in tertio libro: Post obitum Semiramidis, filius eius cum singulis pacem egit, nequaquam matrem imitatus: sed omne vitæ tempus reclusus in regia, conspectum hominum vitans, inter pellices & eunuchos ocium & delicias sequutus traduxit. Sub huius tricesimo anno & tertio, facta fuisse Abrahamo promissio legitur, teste Eusebio.

A R I V S.

IIII. ARIVS *regnauit annis triginta.*

Sextum hunc ponit Berosus, qui imperio Bactrianos adiecisse fertur: cuius item 10. anno, centenarium Abraham genuisse filium Isaac, literæ sacræ attestantur, quod & Iornandes & posteriores repetunt. Sextus, inquit Berosus, Babyloniæ rex Arius regnauit annis triginta, qui adiecit imperio omnes Bactrianos. nam paulo ante mortem Ninyæ Camesemeus pulsus ab omni ferme orbe in Bactrianos se contulerat, & illos magico præstigio simul deuinxerat: adeo vt apud illos maximis viribus imperaret. Coacto autem Camesemeus exercitu populorum maximo, inuasit Assyrios: contra quem Ninus dimicans, superior fuit, & Camesemeum obtruncauit. inde paulo post ipse obiit. Quare Arius collecto exercitu post patris Ninyæ obitum, Bactrianos & omnes Caspios sibi subiecit.

ARALIVS.

V. ARALIVS *regnauit annis quadraginta.*

Aſſyriorum hic ſeptimus rex Beroſo dicitur. Claruit is ingenio & ſtudio militari, primuſque adauxit pompas, & gemmas, & muliebres delicias. Huius in vltimo regni anno, naſcuntur Iſaac gemini, Iacob & Eſau, teſte Auguſtino. Quare hunc quidam nominauerint Artum, compertum non habeo, nec hactenus apud probatos ſcriptores reperi. Arthus tamen quibuſdam vocatur.

XERXES.

VI. XERXES, *qui & Baleus, regnauit annos triginta.*

De hoc ſic Beroſus: Octauus rex Babyloniæ fuit Baleus, cognomento Xerxes: & regnauit annis triginta. Hunc appellarũt Xerxen, id eſt, victorem & triumphatorem, quod imperauerit duplo plus gentibus quam Aralius. Erat enim militia ferox, & fortunatus, & propagauit regnum vſque prope Indos. Huius tempore Iacob germanum fugiens Eſau, deſcendit in Ægyptum ſolus, ditatuſque cum turba aſcendit.

ARMAMETRES.

VII. ARMAMETRES *regnauit annos triginta octo.*

Armatritis hic Beroſo dicitur, qui magis ad voluptates & delicias conuerſus, ea quæ ad libidinem ſpectant cum inuenit, tum inuenta maxime ampliauit. Hoc tempore Iacob à ſeruitute ſoceri Laban recedens, ad patrem reuertitur.

BELOCHVS.

VIII. BELOCHVS *regnauit annos trigintaquinq.*

Decimus is eſt apud Beroſum: qui idcirco a Belo ſumpſiſſe cognomen dicitur, quod cum imperio voluerit exercere maximum pontificium Beli Iouis, & maxime circa auſpicia & diuinationes occupatus fuerit. Hoc regnante, Ioſephus adoleſcens ſomnia ſua fratribus narrat, & patri. Belocus autem, Beli amator, apud Chaldæos interpretatur. A quibuſdam hic Molochus ſcribitur: ſed, vt opinor, corrupte. B

BALEVS.

IX. BALEVS *regnauit annos quinquaginta duos.*

Beroſus duodecimum hunc ponit, qui poſt Semiramidem ſupra cæteros emicuit fama. Splenduit Imperio vſque intra Indiam. Libros multos de eius geſtis Aſſyrii conſcripſerunt. Huius anno triceſimo, Iacob ob famis penuriam deſcendit in Ægyptum, ibique filium ſuum reperit Præpoſitum totius Ægypti: Oroſius libro primo, cap. octauo. Fuit itaque hæc fames magna ſub rege Ægyptiorum Diapolito, cui nomen erat Amaſis, quo tempore Baleus Aſſyrios, Argiuos Apis regebat. Iuſtinus lib. trigeſimoſexto, vbi de origine Iudæorum ſcribit, nonnihil de hac fame prodit: ſed Oroſius loco præfato diligentius hoc examinat.

ALTADAS.

X. ALTADAS *regnauit annos trigintaduos. Huius temporibus fuit Prometheus, vir ſapiens.*

Duodecimus eſt is Aſſyriorum rex, Altadas Beroſo: qui non inerudite quidem philoſophabatur, imperite tamen vixit. interpoſuit enim tempus ſuum deliciis, exiſtimans vanum eſſe & laboribus, & ſua vitæ miſeria continua laborare: non quidem aliorum humanæque gentis vtilitate ac beneficio, ſed exitio ac ſeruitute. Iccirco inſtitutum ſuum fuit, vt vita diuitiis & gloria aliena, ſtultitia præterea & miſeria, à ſe & maioribus partis ſibi frueretur quoad viueret. Hoc eſt, abſtinendum ſuadit ab omni labore bellico & lucroſo, quia in bellico ſudore ſibi labor & gentibus cædes occurrit: & in lucro miſer & infelix auarus efficitur magis cuſtos diuitiarum, quam dominus. Præterea fruendum eſſe docuit bonis & gloria, aliena miſeria & ſudore partis, ne incidas in miſeriam & ſudores, dum parta bona fugis. Imperite autem vixit inter pellices degens, & bonis partis abutens. Hoc regnãte, defunctus eſt Iacob in Ægypto: cuius cadauer Ioſeph magno honore duxit in terram

A in terram Chanaan. In annalibus pluribus corruptis & perperam impressis, hic rex Amychus inepte cognominatur à recentioribus semidoctis. De Prometheo pleni sunt omnes poetarum libri: sed in primis videndi Hesiodus & Fulgentius. Sed quomodo sint sub Deucalione homines reparati, Orosius videndus est libro primo, capite nono: Eusebius libro de Temporibus. Secundum quorundam opinionem, iis temporibus fuit Prometheus, à quo homines factos esse commemorant. & reuera. Cum enim sapiens esset, feritatem eorum & nimiam imperitiam ad humanitatem & scientiam transfigurabat.

MAMYNTVS.

XI. MAMYNTVS *regnauit annos triginta.*

Berosus hunc tertiumdecimum ponit, qui dicitur ab eo Mamitres. Is rursus milites exercuit, & assuefecit laboribus. Et interpositis deliciis, vnguentis, & opobalsamis, militiam & pugnas exequebatur: cœpitque formidini esse Syris & Ægyptiis. Sub istius regni tempore moritur Ioseph, & Hebræos deprimunt Ægyptii grauissima seruitute. Eusebius: Centesimodecimo anno moritur Ioseph, post euius interitum Hebræi seruiunt annis centum quadraginta quatuor. Fiunt autem omnes anni, per quos Hebræi in Ægypto fuerunt, ducenti & quindecim: qui ab eo tempore computantur, quo Iacob cum filiis suis descendit in Ægyptum.

MAGEHALEVS.

XII. MAGEHALEVS *regnauit annos triginta. Huius temporibus Atlas frater Promethi præcipuus astrologus habetur.*

Quartus decimus is est Beroso, & Mamaleus nominatur: quo regnante, seruitus Hebræorum durat apud Ægyptios. Cur hunc omiserit autor, qui magna chronica Norimbergæ edidit, & alios Ægyptiorum reges, ipse viderit: mihi satis sit indicare, iudicent eru-
B ditiores. Eusebius: Atlas frater Promethei præcipuus astrologus est, qui ob eruditionem istius disciplinæ etiam cœlum sustinere dicitur.

SPHÆRVS.

XIII. SPHÆRVS *regnauit annis viginti.*

Dicitur Beroso quintusdecimus, & Sterus nominatur, si liber menda caret, cum vbiq; Sphærus legatur: nisi quod in Eusebio errore impressorum Ipherus legitur corrupte. Virum fuisse, Berosus scribit, de cuius gestis & prudentia omne vulgus personet. Obseruandum est, Deucalionem Thessaliæ regem, natum esse primo anno huius Sphæri regis Assyriorum: quod Solinus tradit, à primo diluuio sub Ogyge, vsq; ad Deucalionem, fluxisse annos septingentos & plus quam nouem menses. Totidem autem fluunt à Noe, id est Ogyge, à diluuio ad primum annum Sphæri, secundum Mosen & Eusebium. Præterea diluuium Deucalionis fuit, cum natus esset ipse annos octuaginta quatuor: qui si computentur ad diluuium ipsius, primo anno Sphæri ortus est Deucalion. Iornandes ex Eusebio repetit, huius temporibus vltimis, Amram ex tribu Leui genuisse Mosen.

MAMYLVS.

XIIII. MAMYLVS *regnauit annis triginta.*

Sextus decimus est Beroso, Mamylas apud Eusebium dictus. licet Mamelus quibusdam dicatur. Quo regnante, adolescens Moses omnem philosophiam didicit Ægyptiorum.

SPARETVS.

XV. SPARETVS *regnauit annos quadraginta. Huius temporibus à Cecrope rege Athenæ conditæ sunt.*

Nominat hunc Berosus decimumseptimum, sub eoque scribit miranda in orbe cœpisse. Nam terræmotus Babylonios terruit. Athenienses regnum exorsi sunt anno eius quarto, finieruntque Ægyptii reges. Hoc tempore Moses occiso Ægyptio, in terram fugit

Madian. Eusebius: Tricesimo quinto anno Moysi, Cecrops regebat in Attica, à quo vsq; A ad captiuitatem Troiæ fiunt anni trecenti septuagintaquinq;. Paulo post subiungit: Cecrops in Eubœa Athenas condidit, quam & Diadas nominauit. Hanc vrbem Euboici Orchomenon appellauerunt.

ASTACADES.

XVI. ASTACADES *regnauit annos quadraginta. Huius temporibus Moses in monte Syna diuinam suscepit legem.*

Astacades Beroso dicitur decimus octauus, qui Babyloniis præfuit annis quadraginta vnum, omnemq; Syriam ditionis suæ fecit: cuius anno decimotertio, vitis inuenta apud Græcos narratur. Huius regni octauo, Moyses quadringentesimo trigesimo anno repromissionis (vt Eusebius scribit, & Iornandes repetit) populum Hebræum in signis & virtutibus eduxit ex Ægypto, eisq; in heremo per annos quadraginta legem exponit. Finit autem Berosus librum suum quintum circa hunc regem, in hęc verba scribens: Itaq; qui reges & tempora traduntur a nostris de primoribus regnis orbis à Iam diluuio primo, vsq; ad Dardaniæ regnum conditum (nam sub id tempus regnum Troianum cœpisse scribit) his nostris breuissimis annotationibus sint hactenus dicta. Manethon vero Ægyptius, cuius & Iosephus & Eusebius testimoniis vtuntur, vbi ipse reliquit, prosequutus est per reges Ægyptios, quemadmodum Berosus per Assyrios. Vtemur ergo & nos illius testimoniis, si opus erit.

AMYNTES.

XVII. AMYNTES *regnauit annis quadragintaquinq;. Huius temporibus* IESVS *successor Mosi, Palæstinorum terram Iudeæ genti distribuit.*

Conuenit & Manethon, & Eusebius. Et Iornandes inquit: Huius nono anno moritur Moyses, & Iesus Naue populum veluti dux custodit ac gubernat.

BELOCHVS.

XVIII. BELOCHVS *regnauit annos vigintiquinq;.* B

Belochus hic iunior dicitur Mathoni, respectu veteris, de quo supra. Sub hoc primus iudex Hebræorum Gothoniel, sacerdotium continet Phinees.

BELOPARES.

XIX. BELOPARES *regnauit annos triginta.*

Meminit huius & Eusebius, & Manethon. Sub hoc Aoth Hebræorum iudex, Allophyliq;, omnino infesti Hebræis. Fuit autem, vt in libro Iudicum scribitur, Aoth ἀμφιδέξιος, hoc est, ambidexter: quod Plato probat, & secundum naturam esse sentit. Sicut & in pedibus nihil differre videmur.

LAMPRIDES.

XX. LAMPRIDES *regnauit annos triginta duos: alias, triginta tres.*

Memoratur ab Eusebio & Manethone. Iornandes tantum triginta annis regnasse scribit, si menda caret exemplar, quod vidi.

SOSARES.

XXI. SOSARES *regnauit annis viginti. Huius temporibus Pegasus equus velocissimus inuenitur.*

Pegasus equus velocissimus, siue, vt Palæphatus scribit, Bellerophontis nauis fuit.

LAMPATDES.

XXII. LAMPATDES *regnauit annis triginta.*

Hi duo reges à Manethone non scribuntur, sed Eusebius hos nominat: aliis Lampares dicitur.

PANNIAS.

XXIII. PANNIAS *regnauit annos decem & nouem. Huius temporibus Argonautarum nauigatio, & Orpheus Thrax musicus clarus habetur.*

Huius

A Huius meminit Manethon. Eusebius vero & Iornandes scribunt, hunc annis quadraginta quinque gubernasse. Vereor numerum hic corruptum Cassiodori: alioqui numerus inferior summarius non proueniret. Sub cuius tempore Iudæis præfuit Gedeon, qui & Hieroboal. De Argonautis Apollonius inter Græcos, Valerius Flaccus inter Latinos, copiosissime scribunt.

SOSARMVS.

XXIIII. SOSARMVS *regnauit annos decem & nouem.*

Meminit huius Manethon & Eusebius. Sub hoc Abimelech, filius Gedeonis, & Thola, iudices fuerunt Hebræorum.

MITHREVS.

XXV. MITHREVS *regnauit annis 27. Huius temporibus Hercules athla exercuit, & Priamus apud Ilium regnat.*

Obmittit hunc Manethon: sed post Sosarmum, Tautanem regem ponit, cui successit Teuteus, post quem Themus, tum Dercylus, hinc Eupales: ita paulatim, inquit, Assyrios Thurchenos deliciis eneruatos decreuisse, Latinos vero reges creuisse. At Eusebius, post Eupalem, Laosthenem subiungit: hinc Pyritiaden, tum Orphateum, dehinc Ophratonon, tum Acrapapen, post Tonoscon coleros, quem Sardanapalon Grꝏce vocat, vltimumque regnasse scribit. qui in prælio victus ab Arbace Medo, semet incendio concremauit, teste Eusebio. Et interregnum Assyriorum ad Medos translatum est. Vnde Eusebius colligit, per illos trigintasex reges, annos mille ducentos quadraginta à primo anno Nini. Sed Orosius aliter in primo lib. licet forte in genere scribat: cum regnum Assyriorum per mille centū sexaginta annos vsque ad Sardanapalum, per quinquaginta propemodum reges actum sit, & nunquam pene in id tempus quieuerit, &c. Sed Cassiodorus eos tantum recensuit vsque ad principium regni Latinorum, & ob id alios ab Eusebio descriptos prætermittit. sed non queo obmittere verba Orosii, libro primo, sic inquientis: Annos ante vrbem conditam sexaginta quatuor, nouissimus apud Assyrios regnauit Sardanapalus, vir muliere corruptior: qui inter scortorum greges femineo habitu, purpuram colo tractans, à præfecto suo Arbacto, qui tunc Medis præerat, visus, atque execrationi habitus, mox etiam excitis Medorum populis ad bellum prouocatus & victus, ardēti pyræ se iniecit. Sed & Iustinus videndus est libro primo Epitomæ Trogi. Velleius Paterculus, qui historiam Rom. pulchro compendio latine & eleganter scripsit, libro primo tradit, Sardanapalum regem molliciis perfluentem, malo suo, tertio & trecentesimo loco à Nino & Semiramide natum, ita vt semper successor regni paterni foret filius. Puto ibi esse erratum, & scribendum, tertio & tricesimo loco, non trecentesimo. Eadem Metasthenes Persa de Iudicio temporum repetit. De Hercule & Priamo pleni sunt omnes poetarum codices: in primis tamen videndus est Homerus. Eusebius: Hercules consumit certamina, Anteum interficit, Ilium vastat. Cæterum ἆθλα Græce neutro genere premium, vt ἆθλος in masculino genere certamen. Quatuor autem Græcia celebrabat certamina, in honorem Iouis, Phœbi, Palæmonis, atq; Archemori. Quibus erant ἆθλα, hoc est, præmia: pinus, oleaster, laurus, & apium. Extat pulchrum Architæ poetæ super hac re Tetrastichon Græcum, quod latine sic redditur:

Sacra per Argiuas certamina quatuor vrbes
Sunt, duo facta viris, & duo cœlitibus:
Vt Iouis, & Phœbi, Melicertæq;, Archemoriq;.
Præmia sunt, pinus, poma, apiumq;, olea. Græce sic:

Τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα, τέσσαρες ἱροί,
οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
Ζηνός, Λητοΐδαο, Παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο.
ἆθλα δὲ τῶν, κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

B Vnde & quidam Græci inde deducunt, Pancratium pentathlum, quod constituitur ex pugillatu, cursu, saltu, disco, & lucta. De quibus extat Simonidis hoc distichon:

Ἴσθμια καὶ Πυθοῖ Διοφῶν ὁ Φίλωνος ἐνίκα,
ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Isthmia Philonis Diophon, & Pythia vicit,
Et cursu, & iaculo, saltibus, orbe, pale. Hos ludos Paulus iureconsultus in l. II. de Aleę lusu, describit. Qui omnibus iis ludis vicisset, Pancratiastes nūcupabatur. Quan-

quam Lucianus pro diuersa ludicri specie Pancratium ponit, dum palæstram esse tradit, A quod in lutea aspergine fiebat: quod autem in puluere fit, recto stadio inuicem se percutientium, paneratium esse. Propertius:

Dum patitur duro vulnera pancratio.

Vnde & certamen quod in Herculis honorem fiebat, Heracleanium dictum est. Lampridius in Alexandro: Agoni præsedit,& maxime Herculeo,in honorem magni Alexandri. Velleius in Compendio Rom. hist. Clarissimum deinde omnium ludicrum certamen,&ad excitandam corporis animiq; virtutem efficacissimum Olympiorum initium, habuit autorem Iphitum Eleum. Is eos ludos mercatumq; instituit, ante annos quam tu M.Vinici consulatum inires, DCCCXXIII. Hoc sacrum eodem in loco instituisse fertur abhinc annos MCCL. Atreus, cum Pelopi patri funebres ludos faceret: quo quidem in ludiero,omnisque generis certaminum Hereules victor extitit. Tum Athenis perpetui Archontes esse desierunt,cum fuisset vltimus Alcmæon: cœperuntque in denos annos creari,quæ consuetudo in annos LXX. mansit: ac deinde annuis commissa est magistratibus respub. Ex iis qui denis annis præfuerunt, primus fuit Carops, vltimus Erix. Ex annuis,primus Erix. Cæterū de agone Olympico, vnde & à quo Originem sumpserit, Strabo lib.8.copiose. Eusebius: Hercules agonem Olympicum constituit,à quo vsque ad primam Olympiadem supputantur anni 430.

P ER *hos igitur reges Assyriorum, colliguntur anni octingenti quinquaginta duo.*

Is numerus resultat annorum,ex iis vigintiquinq; Regibus, quos Cassiodorus hic ponit: si Panniæ regi tribuantur quadragintaquinque, non decem nouem anni, vt annotaui superius. Eusebius vero computat à primo Nini anno vsq; ad Sardanapalum, vltimum regem Assyriorum,mille ducentos quadraginta annos,cum illis qui post Mythreum regnarunt. Dehinc ad Medos translatum est imperium,tum ad Persas: quos ideo obmittit Cassiodorus,quia Consules dicturus,necesse habet reges Latinos & Romanos enumerare: alios non est necesse. Adducit Velleius in suo compendio Æmilium Suram,de annis pop. Romani sic scribentem: Assyrii principes omnium gentium rerum potiti sunt. Deinde Medi, postea Persæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo post Carthaginem subactam, deuictis, summa Imperii ad pop.Rom.peruenit. Inter hoc tempus & initium regis Assyriorum Nini,qui princeps rerum potitus est, intersunt anni MDCCCCXCV. Huius temporis æqualis fuit Hesiodus, circa 120.annos distinctus ab Homeri ætate: vir perelegantis ingenii,& mollissima dulcedine carminum memorabilis,ocii,quietisq; cupidissimus, vt tēpore tanto viro,ita operis autoritate proximus. qui vixit, ne in id, in quod Homerus, incideret, patriamq; & parentes testatus. Sed patriam, quia mulctatus ab ea erat contumeliosissime. B

REGES LATINI.

LATINOS reges exordium habuisse post captam Troiam, cum Æneas in Italiam venisset,post tertium captiuitatis Troiæ annum, tradunt aliqui: vel post octauum, vt alii asserunt, eum Tautanes apud Assyrios regnaret. Manethon scribit,& constans opinio est, cum prius in Italia, sub aurea illa ætate, quam Ninus primus Assyriorum rex vitiauit, regnasset Ianus,& Saturnus, vt Xenophon, Fabius Pictor, Cato in fragmentis, Trogus, Iustinus, Dionysius, ac cæteri scripserunt. Quos deinceps sequuti sunt Picus & Faunus: quibus regnantibus, feruntur centum quinquaginta anni euoluti, vt Eutropius Valenti Augusto perscripsit. Hos dimittit Cassiodorus, & à Latino rege orditur. Hos primos Italiæ Reges quidam nostræ ætatis insignis poeta sex versibus & monastichis sic expressit, quos subiunxi, ne perirent.

Monastieha primorum regum Italiæ.

Primus in Italia Ianus regnauit agresti,
Aurea Saturnus iugera falce colit.
Tertius Ausoniis dominatur Picus in oris,
Faunus & in Latio regna paterna capit.
Filia Laurentum regi fuit vna Latino,
Dos fuit Aeneæ terra Latina pio.

Tu vero curiose lector Myrsilum Lesbium, quem Dionysius in Antiquitatibus Romanis sæpe citat, vide, de Origine Italiæ: ac Sempronium, de Diuisione Italiæ, cum Q. Fabii Pictoris ac Catonis fragmentis, quæ extant.]

LATINVS.

A

LATINVS.

I. LATINVS *regnauit annos trigintaduos, à quo Latini sunt appellati. Huius imperio anno vigesimoquinto, Troia capta est. ad quem Æneas profugus venit: factusque gener eius, successit ei in regno.*

Nam, vt Dionys. primo Romanarum Antiquit. scribit, in pugna aduersus Rutulos sine filiis mortuus, imperium Æneæ, quem sibi generum fecit, detulit. Hic Latinus Iliaci belli temporibus regnauit, à quo Latini dici cœpti sunt. Asserit autem, hunc quinq; & triginta annos imperium obtinuisse. Erat autem Lauinia Latini filia Turno desponsata, quam Æneas accepit, & de nomine eius vrbem condidit: de qua re Virgilius late.

ÆNEAS.

II. ÆNEAS *post octauum Troiæ annum regnauit in Italia annis tribus.*

Dionysius in primo aliter distinguit annos. Vide igitur, quo anno conditum sit Lauinium, & quo pacto Æneas tres annos regnauerit post Latini soceri sui obitum. nam quarto anno in bello mortuus est.

ASCANIVS.

III. ASCANIVS *filius eius, regnauit annis trigintaocto. Hic Albam Longam condidit.*

Hic Ascanius Iulius dictus est, quem & Florus in præfatione Epitomes Iulum appellat, ex Creusa coniuge Troiæ genitum, vt Virgilius asserit, & Eutropius repetit. A Dionysio lib. I. Eurition vocatus, qui septimo ferme anno post captum Ilium Latinorum imperium suscepisse dicitur, & mutato nomine dictus est Ascanius: trigesimoq; anno deinde post Lauinii institutionem condidit Albam Longam, quæ Græce μακρὰ λευκὴ dicta est, à Tullo Hostilio deinde euersa. Habuit Ascanius Iulium Syluium filium, à quo familia Iuliorum orta est. Sed propter ætatem nondum regendis ciuibus idoneus, Syluium Posthumum fratrem suum regni reliquit hæredem, vt tradit Eusebius. Et iterum inquit idem: Ascanius derelicto nouercæ suæ regno Lauinii, Albam Longam condidit, & Syluium
B Posthumium fratrem suum, Æneæ ex Lauinia filium, summa pietate educauit.

SYLVIVS.

IIII. SYLVIVS *Aeneæ filius ex Lauinia, regnauit annos vigintinouem. Huius temporibus poeta Homerus fuisse memoratur.*

Filius hic Æneæ, secundum Dionysium, post obitum patris, Posthumus fuit dictus: & quod à pastoribus in syluis ac montibus educaretur, Syluius, à Græcis ὑλαῖος. Licet Liuius filium Ascanii putet, qui Iulum quidem reliquit, cui sacerdotii potestas est attributa, quo honore posteritas eius vsa est deinceps. Fratrem autem Syluium Posthumum regni hæredem reliquit, à quo Albanorum deinde reges Syluii vocati sunt, & dominationis ius obtinuerunt. De Homero Plutarchus in sua vita plura, & Herodotus, Græci scriptores. Eusebius præterea variorum autorum sententias de Homeri ætate affert. Sed Velleius Paterculus de Homero hæc tradit: Clarissimum deinde Homeri ingenium illuxit, sine exemplo maximum, qui magnitudine operis & fulgore carminum solus appellari meruit poeta: in quo hoc maximum est, quod neq; ante illum quem ipse imitaretur, neq; post illum qui eum imitari posset, inuentus est: neq; quenquam alium, cuius operis primus author fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum & Archilochum reperiemus. Hic longius à temporibus belli quod composuit Troici, quam quidam rentur, absuit. Nam ferme ante annos DCCCCL. floruit, intra mille natus est. Quo nomine non est mirandum, quod sæpe illud vsurpat. hoc enim vt hominum, ita seculorum notatur differentia: quem si quis cæcum genitum putat, omnibus sensibus orbus est.

ÆNEAS SYLVIVS.

V. ÆNEAS SYLVIVS *regnauit annos triginta vnum. Huius temporibus Hebræorum rex Dauid Hierosolymis regnat.*

Eusebius: In alia historia reperimus, quartò Latinum Syluium regnasse, Lauiniæ & Melampodis filium, vterinum fratrem Posthumi: & quinto, qui nunc hic quartus ponitur, Syluium Æneam Posthumi filium. Sed animaduerte lector, quod ab Ænea primo rege, non à Latino numerat.

A

LATINVS SYLVIVS.

VI. LATINVS SYLVIVS *regnauit annis quinquaginta. Huius temporibus Amazones Asiam vastauerunt: Carthago condita est à Carchedone Tyrio, vt quidam dicunt. Solomon filius Dauid regnat Hierosolymis, templumq; famosissimum condidit.*

Hic Latinus iunior dictus à Dionysio, vnum & quinquaginta annos gubernasse dicitur. Licet Eusebius, & alii pene omnes, quinquaginta tantum tribuunt. Ab hoc (inquit Liuius) coloniæ aliquot deductæ, prisci Latini appellati. Mansit postea Syluius omnibus cognomen, qui Albæ regnarunt. Amazones decantantur passim ab omnibus poetis & historicis. sed Palæphatus arbitratur fuisse non fœminas, sed viros barbaros, qui effœminatis moribus & vestibus incedebant: colligatis mitra crinibus, barbam tonsi, ingenti tamen fortitudine: vt aliis militibus mulieres vulgo dicerentur. De Carthagine inquit Eusebius: Carthago condita est, vt quidam volunt, à Carchedone Tyrio: vt vero alii, à Didone filia eius, post Troianum bellum. Vide Strabonem, Dionysium, & Eustathium. Velleius Patereulus in compendio Rom. hist. de Carthagine sic scribit: Ætate Pharnacis Medi, qui Sardanapalum imperio vitaq; priuauit, &c. ante annos quinq; & sexaginta quam vrbs Romana conderetur, ab Elissa Tyria, quam quidam Dido autumat, Carthago conditur.

ALBA SYLVIVS.

VII. ALBA SYLVIVS *regnauit annos triginta nouem.*

ÆGYPTIVS SYLVIVS.

VIII. ÆGYPTIVS SYLVIVS *regnauit annos vigintiquatuor.*

Eusebius: Syluius Atys, siue Ægyptius, annis viginti quatuor regnauit: Ægyptius autem, Albæ superioris regis filius fuit.

CAPIS SYLVIVS.

IX. CAPIS SYLVIVS *regnauit annos vigintiocto.*

Eusebius: Capys superioris regis filius, regnauit annis vigintiocto.

CALPETVS SYLVIVS.

B

X. CALPETVS SYLVIVS *regnauit annis tredecim.*

Dionysius lib. primo: Post Albam (inquit) Capetus sex & viginti annos regnauit: post eum Capys duodetriginta: post Capym Calpetus vsq; ad annum tertiumdecimum. Liuius vero: Ex Alba dicitur Atys ortus, Aty Capys, Capy Capetus, Capeto Tiberinus. Ob id Eusebius & posteri, iunctis nominibus octauum regem Syluium Atym ac Ægyptium appellant. Decimum autem Capetum Liuius vocat. Alii, nisi codices sint mendosi, Calpetum.

TYBERINVS SYLVIVS.

XI. TYBERINVS SYLVIVS *regnauit annis octo.*

Hic in prælio mortuus (vt inquit Dionysius) quod secundum flumen fuit, raptusq; à profluente, flumen sibi cognomine reliquit, Albulam prius vocatum, Tyberim. Ouidius secundo Fastorum:

Albula, quem Tyberim mersus Tyberinus in vndis
Reddidit, hybernis forte tumebat aquis.

Idem Liuius, & Virgilius.

AGRIPPA SYLVIVS.

XII. AGRIPPA SYLVIVS *regnauit annos quadraginta.*

Liuius: Agrippa inde, Tyberini filius. Dionysius vero: Deinde successor Agrippa annos tres & triginta regnauit. Eusebius, & cæteri omnes, quadraginta huic annos attribuunt. subiungit ibi Eusebius: In Latina historia ad verbum scripta reperimus, Agrippa apud Latinos regnante, Homerus in Græcia claruit, vt testatur Apollodorus grammaticus, & Eusebius historicus, ante vrbem Romanam conditam ante centum viginti quatuor annos: & vt ait Cornelius Nepos, ante Olympiadem primam annis centum. Licet plures alias opiniones recitauerit de Homero idem Eusebius paulo supra, vbi de Ænea Syluio scribit.

AREMV-

AREMVLVS SYLVIVS.

XIII. AREMVLVS SYLVIVS *regnauit annos 19. Huius temporibus Lycurgus apud Lacedæmonas iura composuit.*

Liuius: post Agrippam Romulus Syluius à patre accepto imperio, regnat: idq; Auentino, fulmine ictus ipse, per manus tradidit. Aliter Dion. nisi codex sit mendosus: Post Agrippam Alladius vndeuiginti annos, res quædam tyrannica, & cum diis inimicitias gerens. Nam ab eo despiciente numina, apparatæ sunt fulgurum imitationes, & fragores tonitruis similes, quibus terreri homines, tanquam esset Deus, postulabat. Cæterum imbribus & fulminibus in eius domum cadentibus, atque lacu iuxta quem habitabat, insolitam inundationem capiente, inclusus, cum tota domo absorptus est: & nunc adhuc pellucente lacu, in parte quadam, cum deficit latex, subsiditque altitudo, apparent ruinæ, & alia ædificiorum vestigia. Eutropius & cæteri vocant hunc Remum Syluium: tanta est nominum diuersitas. Inoleuit leuis error ex iis nominibus. Siquidem apud Orosium libro primo ita legitur, vbi de Phalaride tyranno agit: fuerat etiam paulo superiori tempore apud Latinos rex Romulus, qui per annos decem & octo, flagitiis impietatibusq; crescens, ad postremum diuino iudicio fulmine interceptus, matura supplicia immatura ætate exoluit. Eusebius: Syluius Aremulus, siue Remulus, Agrippæ superioris regis filius, præsidium Albanorum inter mõtes, vbi nunc Roma est, posuit: qui ob impietatem postea fulminatus interiit. Huius filius fuit Iulius; proauus Iulii Proculi, qui cum Romulo Romam commigrans, fundauit Iuliam gentem. De Lycurgo autem legumlatore, quisquis plura scire voluerit, diligenter eius vitam apud Plutarchum perlegat. Eius præterea meminit Velleius Paterculus in compendio Rom. hist. in hæc verba: Ætate Pharnacis Medi, qui Sardanapalum imperio vitaque priuauit, clarissimus Graii nominis Lycurgus Lacedæmonius, vir generis regii fuit, seuerissimarum iustissimarumque legum auctor, & disciplinæ conuenientissimæ vir: cuius quam diu Sparta diligens fuit, excellissime floruit.

B

AVENTINVS SYLVIVS.

XIIII. AVENTINVS SYLVIVS *regnauit annos triginta septem: à quo mons Romanus, quia ibi sepultus est, nomen accepit.*

Eusebius: Auentinus Romuli superioris maior filius, in eo monte qui nunc pars vrbis est mortuus & sepultus, æternum loco vocabulum dedit.

PROCAS SYLVIVS.

XV. PROCAS SYLVIVS *regnauit annis viginti tribus.*

Orosius libro secundo, capite primo: Nini & Babylonis regnum eo anno in Medos est deriuatum, quo anno apud Latinos Procas Amulii & Numitoris pater, auus autem Rheę Syluiæ, quæ mater Romuli fuit, regnare cœpit. Vt autem omnia hæc ineffabilibus mysteriis & profundissimis Dei iudiciis disposita, non autem humanis viribus, aut incertis casibus accidisse perdoceam, omnes historiæ antiquæ à Nino incipiunt, omnes historiæ Romanæ à Proca exordiuntur. Deinde à primo anno imperii Nini, vsque quo Babylon à Semiramide instaurari cœpta est, interueniunt anni sexaginta quatuor: & à primo anno Procæ cum regnare cœpit, vsq; ad conditionem vrbis factam à Romulo, interfuit æque anni sexaginta quatuor. Ita regnante Proca, futuræ Romæ sementis iacta est, etsi nondum germen apparet. Eodem anno ipsius Procæ regni, Babylonis regnum deficit, etsi adhuc Babylon ipsa consistit.

AMVLIVS SYLVIVS.

XVI. AMVLIVS SYLVIVS *regnauit annos quadraginta quatuor, qui fratrem suum Numitorem regno expulit.*

Olympias prima. *A capta nunc Troia vsque ad Olympiadē primā, sunt anni 406. vbi erat agon gymnicus, in quo Coræbus Eleus fit victor. Elienses vero quinquennale certamen agebant, quatuor annis in medio expletis, in quo principes annus constituuntur. quam O-*

Procas duos habuit filios, Numitorem & Amulium, vt Liuius abunde docet. Ob id Dionys. Deinde Amulius (inquit) haud iure regnum occupans, cum Numitori deberetur, fratri seniori, duos & quadraginta regnat annos. Amulio autem interfecto à Romulo & Remo ex sacra puella natis, post eius mortem imperium accipit, & quidem legitimum, Numitor auus maternus. Sequenti deinde anno regni Numitoris, colonos mittentes Albam Romulo & Remo ducibus, Romam condunt. Vnde miror, cur Florus primo lib. tit. primo, dicat: Alba tunc erat Latio caput, Iuli opus. nam Lauinium patris contempserat: ab his Amulius iam septima sobole regnabat. Cum certe non septima soboles aut gu-

Olym. [illegible]

bernatio fuerit, sed decimaquarta potius, aut decimasexta. Dionys. Halicarnasseus in principio primi Antiquitatum Romanarum: Ætate autem sextadecima post Troianum bellum, Albani hæc loca vtraque inhabitabant. Eusebius: Numitor Procæ superioris regis filius maior, à fratre Amulio regno pulsus, in agro suo vixit. Filia vero eius, adimendæ spei partus gratia, virgo Vestalis: quæ cum septimo patrui sui anno geminos edidisset infantes, iuxta legem in terra viua defossa est. Verum paruulos prope ripam Tyberis expositos, Faustulus regiũ pastor armenti, ad Acciam Laurentiam vxorem suam detulit: quam propter pulchritudinem & rapacitatem corporis quæstuosi, Lupam vicini appellabant: vnde ad nostram vsque memoriam meretricum cellulæ lupanaria dicuntur. Pueri cum adoleuissent, collecta pastorum & latronum multitudine, interfecto apud Albam Amulio, auum Numitorem in regnum restituunt. Hæc copiose apud Dionysium & Liuium, & cæteros passim inuenies. Si igitur rite anni supputentur ab excidio Troiæ, ad successorem Amulii Romulum, integra fide inuenientur anni quadringenti triginta. Cæterum de Amulio & eius genere, ac vrbis Romæ conditione, diligentissime perscripsit Strabo libro quinto. Vide lector studiose. De his regibus Albanis, etiam poeta nostri seculi monasticha elegantissima perscripsit, quæ subiungere pro studiosis, nullum est dispendium:

Condidit Ascanius Longam rex Iulius Albam,
Et Syluï regnum Posthume frater habet.
Syluius Aeneas triginta vno imperat annis,
Perq; decem sceptrum lustra Latinus habet.
Imperat Albanis successor Syluius Alba,
Dictus ab Aegypti nomine regnat Atys.
Rex Capys accepto Capuam Capys omine dixit,
Carpentus tantum nomina regis habet.
Albula mutauit titulum tibi rex Tiberinus,
Hic pater Agrippa, rex & Agrippa fuit:
Montibus insuetus præsidia ponit Aremus,
Iulia gens vester Iulius autor erat.
Prabet Auentinus Romano nomina monti,
Regna vicissatim dat Proca pignoribus.
Germano regnum violentus Amulius aufert,
Arripit hinc Numit or sceptra nepotis ope.

VII. R O M V L V S. I.

Dionysio Halicarnasseo [illegible]

I. ROMVLVS *regnauit annos trigintaocto, à quo Roma condita est: & ex Latinis Romani sunt nuncupati. Hic primus centum constituit senatores. Huius temporibus Syracusa & Catinia in Sicilia condita sunt.*

Adiit regnum, teste Dionysio in secundo, septima Olympiade, qua vicit Daides Messenius, imperante Athenis Charopo. Item Liuius in primo, trigintaseptem annos Romulo tribuit: in regno tantum, Dionysius in primo similiter trigintaseptem, quod & secundo libro repetit, cum inquit: Qui (inquit) Romam condidit, primusque in ea rex creatus est Romulus, tali nece periisse dicitur. Nullam ex se progeniem relinquens, annos septem & triginta dominatus, quintum annum & quinquagesimum vitæ agens. nam iuuenis admodum potitus est regno. Decem enim & octo annos natum fatentur omnes, qui de eo historias scripsere. At Plutarchus in Romulo ait: Fertur igitur Romulus quatuor & quinquaginta annos natus, trigesimooctauo sui regni anno è vita migrasse. licet in Numa sic scribat: Septimum iam & trigesimum annum rege Romulo Roma incolebatur. Sed forte annus ille, quo per Senatores, per singulos quinos gubernabatur, interregnum dictum (de quo in Numa Plutarchus plura, item Dionysius, Liuius, & cæteri) illi attributus, Romulo trigesimumoctauum constituit, vnde & posteri decepti sunt. Sed vide Velleium Paterculum (quem nuper beatus Rhenanus, nitidæ eloquentiæ vir, & haud contemnendæ doctrinæ, è tenebris eruit) scribentem Epitomen historiæ Romanæ, ad M. Vinicium, qui sub Tiberio Consul fuit, qui hæc prodit: Sexta Olympiade, post duos & viginti annos, quam prima constituta fuerat, Romulus Martis filius vltus iniurias aui, Romam vrbem Parilibus in Palatio condidit. à quo tempore ad vos Coss. anni sunt DCCCCLXXXI. Id actum post Troiam captam annis CCCCXXXVII. Id gessit Romulus, adiutus legionibus Latini aui sui. Libenter enim his qui ita prodiderũt accesserim

cum

Ab urbe n. cum aliter firmare vrbem nouam, tam vicinis Veientibus, aliis Ethruscis ac Sabinis, cum imbelli ac pastorali manu vix poteuit: quanquam iam Asylo facto inter duos lucos auxit. Hic centum homines electos appellatosq; patres, instar habuit consilii publici: hanc originem nomen Patriciorum habet. De hoc & Eutropius libro primo, capite quarto, qui triginta nouem huic annos tribuit: sed corruptum est sine dubio exemplar. Cæterum Orosius eleganter simul & breuiter in secundo libro, quarto capite, sic scribit: Romulus regnum parricidio imbuit, parique successu crudelitatis sine more raptas Sabinas improbis nuptiis confœderatas, maritorum & parentum cruore dotauit. Itaq; Romulus interfecto primum auo Numitore, dehinc Remo fratre, arripuit imperium, vrbemque constituit. Regnum aui, muros fratris, templum soceri sanguine dedicauit, sceleratorum manum promiscua impunitate collegit. Primus illi campus ad bellum, forum vrbis fuit: mixta simul externa ciuiliaque bella nunquam defutura significās. Sabinorum, quos fœdere ludisque pellexerat, feminas, tam inhoneste præsumpsit, quam nepharie defendit. Ducem eorum Titum Tatium senem, honestis pietatis causis insistentem, diu armis propulsatum, mox vt in societatem regni assumpsit, occidit, &c. Sed de Romulo Florus libro primo, tit. primo: Iustinus libro quadragesimo tertio: Strabo libro quinto, C. Sempronius, Q. Fabius Pictor libro secundo. Solinus breuiter eius res gestas sic commemorat: Romulus regnauit annos septem & triginta: de Ceninensibus egit primum triumphum, & Acroni regi eorum detraxit spolia, quæ Ioui Feretrio primus suspendit, & opima dixit. Rursum de Antennatibus triumphauit. De Veientibus postremo apud Capreę paludem nonis Quintilibus apparere desiit. Cæterum quisquis copiosius singulas res gestas Romuli scire voluerit, vitam eius apud Plutarchum, Dionysium in secundo, Liuium in primo legat. De Syracusis vero ciuitate Siciliæ, quando condita sit, vide Strabonem libro sexto copiosissime scribentem: vbi & de † Catinia locupletissime scribit. Meminit & horum Eusebius. Olym. † Catana

39. NVMA POMPILIVS. XVII.

II. NVMA POMPILIVS *regnauit annos quadraginta vnum: qui duos menses anno addidit, Ianuarium & Februarium, cum ante hunc decem tantum menses apud Romanos fuissent. Capitolium quoque à fundamentis construxit. Cuius etiam temporibus Sibylla in Samo insignis habita est.* B

Hic Pompilius Pomponii illustris viri filius, prudentissimæ ætatis fuit. Nam ab anno quadragesimo non multum aberat, cum regia esset ei dignitas collata. Vir fuit religiosus, & qui religione ferocem pop. Rom. compescuit. Rexit quadraginta tribus annis, vt Liuius & Dionysius scribunt. Obiit autem non longe octogenario maior, vt inquit Plutarchus. Dionysius vero in fine secundi: Annos ait, viuens supra octoginta, quadraginta tres regnās, facilima morte obiit, senio dissolutus: prolem quidem relinquens, vt plures scribunt, filios quatuor, Pomponem, Pinum, Calpum, Mamercum, vnde nobiles venerunt familiæ: filiamq; solam Pompiliam. Vt autem tradidit Gn. Gellius, solam reliquit filiam, ex qua Mattius peperit Ancum Martium regem, qui post regnauit. Vide Florum libro primo, tit. 2. Eutropium lib. 1. c. 5. Solinus autem breuiter (quod diffusius Dionysius, Liuius, Plutarchus tradunt) sic de Numa scribit: Numa in colle primum Quirinali, deinde propter ædem Vestæ, in regia quæ adhuc ita appellatur, habitauit: qui regnauit annis tribus & quadraginta, sepultus sub Ianiculo. Vnde Ouidius sexto Fastorum describens regiam, quam Numa habitauerit, sic inquit:

Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ,
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
Hic locus est Vestæ, qui Pallada seruat, & ignem:
Hic fuit antiqui regia parua Numæ.

Sed videndus quoq; Eusebius de Temporibus, & Ouidius de duobus mensibus additis in primo Fastorum, vbi à principio sic canit:

Tempora digereret cum conditor vrbis, in anno
Constituit menses quinq; bis esse suo. Sed paulo post subiungit:
At Numa nec Ianum, nec auitas praeterit vmbras,
Mensibus antiquis præposuitq; duos.

De ambobus mensibus videndi sunt priores duo Fastorum libri, cū Macrobio quoq;.

82. TVLLVS HOSTILIVS. XXVII.

III. TVLLVS HOSTILIVS *regnauit annos triginta duos, qui primus apud Romanos purpura vsus est. Cuius tēporibus Chalcedon cōditur, & Byzantiū, quæ nunc Constantinopolis appellatur.*

Olymp. De illo sic Plutarchus in Numa: Hostilius vero Tullus, qui Numę successit in regnum, & plurima ex illius honestis facinoribus, in primisq; ac potissimum pietatem in deos irrisionibus & contumeliis insectatus, vti rem inertem & muliebrem, ciues in bellum vertit. Neque ipse igitur audacibus hisce ac stultis facinoribus institit, sed graui ac vario morbo, mutata mente in deorum metum ac religionem conuersus est, quæ nulla tamen similitudine ad Numæ pietatem accederet: quinetiam eo magis alios huiusmodi morbo infecit, quod fulmine ictus conflagrauit, vt fertur. Dionysius libro tertio: Annos duos & triginta cum regnasset, extinctus est, incensa domo cum vxore & filiis, atq; alia familiari turba omni, igne comprehensa. Succensam domum eius alii dicunt per fulmen, ira Dei, ob quorundam sacrorum intermissionem: alii insidiis Anci Martii, qui post eum regnauit. Vide Dionys. in tertio, qui illum imperium sumpsisse scribit anno secundo septimæ & vicesimæ Olympiadis, qua vicit certamine Eurybates, imperante Athenis Leostrato. Liuius in primo scribit, ipsum commentarios Numæ, cum ibi quædam occulta solennia sacrificia Ioui Erycio facta inuenisset operatum, iis sacris se abdidisse, sed non rite initum aut curatum esse id sacrum. Ideo ira Iouis sollicitati praua religione, fulmine ictum cum domo flagrasse. Vide Florum libro primo, titulo tertio, de hoc rege: Eutropium libro primo, capite sexto: item Eusebium. Orosius libro secundo, capite quarto, perstringit Tullum Hostilium militaris rei institutorem, fiducia bene exercitatæ iuuentutis, Albanis intulisse bellum, & diu altrinsecus spe incerta, certaque clade tandem pessimos exitus & dubios euentus, compendiosa Tergeminorum congressione fuisse. Rursus pace dirута, Metium Suffetium Fidenato bello, meditata etiam proditione, suspensum curribus in diuersa raptantibus, duplicis animi noxam pœna diuisi corporis expendisse. Solinus ita perstringit: Tullus Hostilius in Velia habitauit, vbi postea deum Penarum ædes facta est: qui regnauit annos duos & triginta, obiit Olympiade quinta & trigesima. Vt autem scias quid sit Velia, ita pars montis Palatini, qua videtur forum Romanum, appellatur Velia: quia ibi antiqui pastores ante tonsuram ouium vellebant lanam ex ouibus. Eadem pars habuit domum Catulinæ & Catuli. Cum autem hoc loco Cassiodorus Byzantium, quæ & Carthago, & Constantinopolis postea dicta est, conditum esse dicat: quærendum est, cur superius sub Latino Syluio, sexto Latinorum rege, longe ante vrbem conditam scribat, quod videlicet incerta sit huius vrbis origo, quam Lacedæmonii olim Pausania duce in angustissimo Europæ Asiæque Euripo posuere, Lygos antea dictum, post Byzantium: quod variante deinde fortuna, dum incerti iuris possessio adhuc esset, Atheniensibus Spartanisque id sibi certatim vendicantibus, tandem libertatem sibi asseruit: & dum neuter populus tanquam propriam vrbem auxiliis iuuat, liberæ conditionis esse cœpit: per quæ tempora res eorum admodum floruit, agro fœcundo feracique in primis, & mari admodum opportuno. Vnde vectigalia, vectigalibusque eorum augendis, piscium vis ingens ad eorum littora deferebatur, quoniam commode posita esset. id quod oraculi Pythii ambages arguunt. Nam consulentibus Græcis vbi vrbem conderent, data sors exciderat, sedem oppido cæcorum aduersam quærerent: Chalcedonios haud dubie innuens, qui priores in ea loca profecti, Megaris peiora legerant. Pisces etenim ex Euxino in Propontidem illati, vbi ad Chalcedonense littus incurrere, territi candicante saxo, quod à vado ad summa pelluceat aduersum Byzantii promontorium: ex ea causa Chrysoceras appellatum, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantii, Chalcedonensibus penuria fuit. Quo pacto vero sit in vici formam post euersionem à Seuero imperatore redacta, & à Constantino, qui eius nomen immutauit reformata, à Cæsaribusque Christianis, DC. amplius annos gubernata, & hodie à Turcis per septuaginta annos (proh pudor Christianorum principum) possessa, inferius latissime scribemus. Quisquis autem & de Chalcedone & de Carthagine plura scire voluerit, Strabonem, Plinium, Stephanum, & Eustathium super Dionysio adeat, è quibus multa discet quæ studioso proderunt.

XXXV. ANCVS MARTIVS. 114.

IIII. ANCVS MARTIVS *regnauit annis vigintitribus, qui sextodecimo miliario ab vrbe Hostiam condidit.*

Hic qua morte perierit, nec Liuius in primo, nec Dionysius in tertio explicant: vbi tamen copiosissime res eius gestæ enumerantur. In Plutarcho, vbi vitam Numæ concludit, sic inuenimus: Cum post Numam quinq; regnauerint, postremus ex imperio excidens, in exilio consenuit. E reliquis vero quatuor, nemo naturali morte defunctus est: sed tres insidiis circumuenti, necati sunt. Hostilius fulmine periit.

Dionysius

Dionysius vero sic: His igitur ab hoc rege in principatu suo gestis historia dignis, tradens ipse successoribus suis Romam, haud paruo potentiorem quam accepisset, quatuor & viginti annos regno potitus moritur, duos relinquens filios: alterum pueriliis ætatis, alterum maiorem natu, iam tum pubescentem. Suscepit autem imperium anno secundo trigesimæ quintæ Olympiadis, qua vicit Sphærus Lacedæmonius, quo tempore annuum magistratum obtinuit Athenis Damasia. At Liuius in primo sic: Regnauit Ancus quatuor & viginti annos, cuilibet superiorum regum belli pacisq; & artibus, & gloria par. Et filii prope puberem iam ætatem erant. Iuniores Eusebium imitantur, & tris tantum & viginti annos Anco Martio tribuunt: vt hic Cassiodorus noster, & Eutropius libro primo, capite septimo. Vide etiam de rebus eius gestis Florum libro primo, titulo quarto. Orosius tradit, Latinos Anco Martio duce sæpe congressos, aliquando superatos. Solinus ait: Ancus Martius in summa sacra via habitabat, vbi ædes Lariumest: qui regnauit annis quatuor & viginti, obiit Olympiade prima & quadragesima. Addendum illud quoque, quod Festus tradit: Ancus appellatur, qui aduncum brachium habet, vt exporrigi non possit. De Hostia vrbe, Strabo & Plinius videndi sunt.

TARQVINIVS PRISCVS. XLI.

V. TARQVINIVS PRISCVS *regnauit annos triginta septem. Huius temporibus Massilia in Gallia condita est.*

Hunc scribit Florus, titulo octauo, libri primi, dignitatem regiam ornamentis & insignibus, quæ duodecim Ethruriæ vrbes ab eo subiugatæ donauerant, clariorem ac insigniorem reddidisse, habitu venerando ac nobili. Tandem cum regnasset annos octo & triginta, à duobus iuuenibus pastoralibus simul litigãtibus, per insidias occisus est, vt plutibus narrat Dionysius in fine tertii: qui ipsum Imperium suscepisse scribit anno fere secundo primæ & quadragesimæ Olympiadis, qua vicit Cleomedes Thebanus, imperante Athenis Eniochida. Moriens autem duos reliquit filios paruulos, & duas filias, viris in matrimonium datas. Idem Liuius in primo longe lateq;. De hoc vide Florum libro primo, tit. quinto: Eutropium libro primo, cap. octauo, qui tantum triginta septem annos regnasse eum scribit, si corruptus non est liber, sicut & Cassiodorus. Eusebius triginta quinque: Orosius autem libro secundo, cap. quarto perstringit, Tarquinium Priscum omnes finitimos & potentes tunc duodecim Tusciæ populos innumeris concidisse conflictibus. Solinus autem: Tarquinius Priscus (inquit) ad Mugoniam portam, supra summam nouam viam habitauit, qui regnauit annis octo & triginta. Hic Priscus Tarquinius antea Lucumo vocabatur, Demarathi Corinthii filius, ex Brachiadum familia oriundus. Qui cum diu mercaturam exercuisset, ingentes opes breui assequutus est. Cum autem Cypselus patriam Corinthum occupasset, ratus non tutum fore, multa præsertim possidentem hominem, sub tyrannide vitam agere, relicto solo patrio, sumptisq; secum quæ ferri poterant bonis, in Ethruriam quam ocyssime nauigat: vbi ducta illustri vxore, duos procreat filios, Aruntem scilicet & Lucumonem. Arunte fratre mortuo, Lucumo solus paternas opes adeptus, Romam proficiscitur: Anciq; regis familiaritatem consequutus, tutor filiorum relinquitur, & tandem regno potitur præter æquum & fas, vt omnes historici tradunt. Cæterum de vrbe Massilia notabis, esse vrbem Narbonensis Galliæ, à Phocensibus conditam, sicut Strabo & Gellius docent. Vnde Phocais iuuentus Lucano, pro Massiliensi dicta est. Olim Massiliæ studia ingenuarum doctrinarum adeo floruerunt, vt Romani pro Attica peregrinatione Massioliticum peterent gymnasium, ad disciplinas capescendas. Ob id Cornelius Tacitus tradit, Massiliam Agricolæ socero suo fuisse sedem ac magistram studiorum, græca comitate & prouinciali parsimonia mixtam, ac bene compositam. Ob id videtur dixisse Plautus, Massilienses mores, in Casina, pro optimis ac probatissimis. Videndus est Strabo in quarto.

SERVIVS TVLLIVS. L.

VI. SERVIVS TVLLIVS *regnauit annos triginta quatuor: qui primus censum instituit ciuium Romanorum. Huius temporibus apud Persas Cyrus primum regnare cœpit.*

Seruius hic à fortuna propria, quod eum seruiens peperisset Ocrisia captiua, pulcherrima prudentissimaq; Corniculana mulier: Tullius vero à cognatione, nomine patris dictus est, vt Dionysius in quatro, res eius gestas plures enumerans, scribit. Tanaquillidis astu, socrus suæ, regnum adeptus est, quarto Olympiadis quinquagesimæ anno:

Olym. quadraginta quatuor annos vero gubernans (vt in primo libro scribit, in quarto enim est error impressionis) insidiis Tarquinii generi & Tulliæ filiæ impiæ occisus est, in vico à te ipsa Scelerato dicto. Idem Liuius libro primo. Vide Florum libro primo, titulo sexto. Cassiodorus noster, puto ex Eusebio, triginta quatuor annos, numerorum notis inuersis, huic tribuit. Sic & Eutropius libro primo, capite nono. Sed annorum illa computatio veritati non suffragatur. Iudica lector. Orosius perstringit, Veientes Seruio Tullio insistente victos fuisse, nec domitos. Solinus tradit, Seruium Tullium Exquiliis supra cliuum Olbium habitasse, qui regnauit annos duos & quadraginta. Non prætereo (verba sunt Plinii in trigesimo sexto, quæ de hoc rege in hanc formam tradit) & vnum foci exemplum, Romanis literis clarum. Tarquinio Prisco regnante, tradunt repente in foco comparuisse è cinere genitale masculini sexus; eamq; quæ ibi sederat Tanaquilis reginæ ancillam Ocrisiam captiuam, consurrexisse grauidam: ita Seruium Tullium natum, qui regno successit. Inde & in regia cubanti puero caput arsisse visum, creditumq; Laris familiaris filium. Ob id compitalia & ludos Laribus primum instituisse. De Cyro Xenophon, Iustinus, & Eusebius, ac cæteri. Abs. con.

LXI. TARQVINIVS SVPERBVS. 220.

VII. TARQVINIVS SVPERBVS *regnauit annis triginta quinq. Huius temporibus Pythagoras physicus philosophus clarus habetur.*

Numerorum notæ hic iterum errorem ingesserunt, quia & Dionys. in quarto, & Liuius in primo, & Solinus in Polyhistore suo, Tarquinio Superbo viginti quinque, non triginta quinq; annos attribuunt, cum illi decem anni Seruio sint attribuendi. Cassiodorus, Eusebius & Eutropius, iunioribus hinc errandi occasionem præbuere. Vide Florum libro primo, tit. septimo, cum aliis dictis autoribus: vnde hic Tarquinius Superbus dictus sit, & cur in exilium missus, quo pacto castissima Lucretia à filio eius Sexto constuprata fuerit. Solinus: Tarquinius Superbus & ipse Exquiliis supra cliuum Pullum habitauit, ad lacum Fagutalem, qui regnauit annis quinq; & viginti. Eusebius tradit, vincula & carceres ipsum inuenisse. Orosius libro secundo, capite quarto: Tarquinii Superbi regnum, occiso socero, scelere assumptum, habita in ciues crudelitate detentum, flagitio adulteratæ Lucretiæ amissum, & intus domestica vitia, virtutesq; forinsecus emicantes, id est, oppida valida in Latio, vel fraude propria, vel pœna filii, vel Romanis viribus perpetrauit. Assequutus est autem præter omne ius regnum, anno quatro, primæ & sexagesimæ Olympiadis: à quo turpius quam acceperat, eiectus est, abdicato regiæ dominationis nomine. Sed cur non monastica cuiusdam nostratis poetæ, de septem regibus Romanis, subiiciam, vt posteritati consulatur? B

Romulus aggreditur regnum, qui condidit vrbem:
Prima Remus quoniam mœnia transit, obit.
Numaq. diutnis impleuit cultibus vrbem,
Tullius inuentis fascibus arma ciet.
Ancus Auentinum montem superaddidit vrbi,
Prisce triumphali primus honore tumes.
Tullius inuenit censum, Vulcania proles:
Tarquinius Sexti crimine pulsus abit.

EXPVLSO *autem vrbe Tarquinio, bini Consules cœperunt pro vno Rege, annis singulis administrare Rempublicam.*

Reges nullis legibus obnoxii, domi populum, exercitum foris pro suo arbitratu regentes, nunc belli, nunc pacis artibus rem Romanam auxere: eoq; nutriendo perduxere, vt bonam frugem libertatis maturis iam viribus ferre posset. Tarquinio autem Superbo ob immodicam dominandi licentiam regno exacto, regia potestas penitus in vrbe cessauit. Et hæc est infantia pop. Rom. vt L. Florus docet, qui vrbis Romæ & pop. Rom. quatuor ponit ætates. Quem pulchre postea æmulatur Ammianus Marcellinus in quartodecimo libro, qui omnino videndus est: vtinam non tam lacer & scissus ac fenestratus ad nos venisset. Vnde Liuius in fine primi libri: Regnatum Romæ ab condita vrbe ad liberatam, annos ducentos quadraginta quatuor. Duo Consules inde comitiis Centuriatis, à præfecto vrbis ex commentariis Seruii Tullii creati sunt: L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus.

HING

HINC CONSVLES.

OROSIVS lib. 2. Quanta mala Romani per ducentos quadraginta annos continua illa Regum dominatione pertulerint,non solum vnius Regis expulsio, verum etiam abiuratio Regii nominis & potestatis, ostendit. Nam si vnius tantum superbia fuisset in culpa,ipsum solum expelli oportuisset,seruata Regia dignitate. Melius igitur Regibus vrbe propulsis,Romani consulendum sibi,quam cuiquam suæ libertati dominandum rati, Consules creauerunt: quibus veluti Reipubl. adulta crescentis ætas, robustioribus ausis exercebatur. Dionysius autem à principio libri quinti sic ait: Regius dominatus durans post Vrbem conditam annos ducentos & quadraginta quatuor,sub rege vltimo in tyrannidem conuersus, his est causis per hos viros dissolutus, Olympiade octaua & sexagesima, qua vicit in stadio Isimachus Crotoniates, gerente Athenis magistratum annuum Isagro. Paucorum autem principatu inito, primi quidem regium dominatum suscipientes Consules, quatuor mensibus ad annum illum deficientibus, L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus: quos Romani lingua sua Consules appellant, alios assumentes multos aduenientium in vrbem militum ab exercitu, &c. Sic Liuius in fine primi libri ab Vr.con.Regnatum Romæ ab condita vrbe adliberatam, annos ducentos quadraginta quatuor. Duo Consules inde comitiis Centuriatis à Præfecto vrbis ex commentariis Seruii Tullii creati sunt,L.Iunius Brutus,& L.Tarquinius Collatinus.

245. L. IVNIVS BRVTVS, ET L. TARQVINIVS COLLATINVS. LXVIII. I.

HI *annum integrum minime tenuerunt ad peragendum, ipsis aliis subrogatis: id est, P. Valerio, Sp. Lucretio, & Horatio Puluillo.*

Horum duorum Consulum meminit Liuius in secundo ab vrbe condita, & Dionys. in quinto Antiquitatum, Plutarchus in Publicola. Vt autem sigillatim de vnoquoque loquamur,annotandum, primo anno post eiectos reges, quinque fuisse Consules,quos B ordine recensebimus. L. Iunius Brutus,filius fuit M.Iunii, eorum vnius qui cum Ænea coloniam deduxerunt, inter clarissimos Romanorum ob virtutem numeratus. Huic Marco Tarquinii regis prioris filia Tarquinia data vxor, hunc Lucium Iunium, & filium maiorem natu peperit: quos,patrem scilicet & filium maiorem, Tarquinius Superbus ob diuitiarum cupiditatem sustulit. Lucius vero vlcisci impotens patris mortem, fatuitatem simulat,vt vitam tueatur,opes nihili faciens. Itaque in templo Delphico cum filiis Tarquinii oraculo accepto, eum regnaturum, qui prior scilicet matrem exosculetur:casum fingens, terram communem omnium matrem deosculatur: & post in ensem coniurans,quo se Lucretia confecerat,vindex fuit libertatis,primusq; Consul: vir vehemens,& qui filiorum occisiones immota facie, quia contra legem de reducendis regibus coniurarant,videre sustinuerit. L.vero Collatinus Tarquinius, maritus fuit Lucretiæ interfectæ,autor etiam libertatis cum Bruto. Sed cum mitius cum Aquiliis sororis suæ filiis, qui in eadem coniuratione conuicti fuerant, agendum censeret, in dissensionem cum Bruto venit:inuisus etiam populo factus, cui Tarquiniorum nomen exosum erat,se magistratu abdicare coactus est. In cuius locum tertius Consul substitutus, P. Valerius, non Lucius, vt Dionysius,Liuius,Plutarchus attestantur: Publicola,quod Rempubl.coleret, & populo obsequentissimus esset, appellatus. de quo, quia integram vitam illius prosequutus est Plutarchus, nihil amplius repetam: hoc solo adiecto, quod Plinius libro 36. cap. 15. hunc etiam L. Valerium Publicolam appellat, si est codex emaculatus. Nam de nobilibus ædificiis ac domibus scribens, inquit: Subit vero cogitatio, quota portio harum fuerint areæ illæ, quas inuictis Imperatoribus decernebant publice ad exædificandas domos: summusq; illarum honos erat,sicut in L.Valerio Publicola, qui primus Consul fuit cum L.Bruto, post tot merita,& fratre eius, qui bis in eodem magistratu Sabinos deuicerat,adiici decreto, vt domus eorum fores extra aperirentur, & ianua in publicum reiiceretur. Hoc erat clarissimum insigne inter triumphales quoque domos. Sed de iis satis. Brutus vero, cum Arunte Tarquinii filio,in prœlio occisus cum esset: Spurius Lucretius Tricipitinus, Lucretiæ pater,in locum defuncti suffectus est, quartus illius anni Consul: qui non multos dies obtinens imperium,ob senectutem moritur. In Lucretiiq; locum sufficitur M. Horatius Puluillus, qui quintus erat anni primi Consul. Sic omnes vetustiores scribunt authores. Liuius tamen hos etiam adiicit: Apud quosdam

Olym. Post re. ex. veteres autores non inuenio Lucretium Consulem, Bruto statim Horatium suggerunt: credo, quod nulla gesta res insignem fecerit Consulatum, memoria intercidisse. De his Coss. videndus est etiam Florus, titulo nono, libri primi: & Eutropius cap. vndecimo, & Plutarchus in Publicola. Dionysius autem hos Coss. principatum illum regium iniisse scribit Olympiade octaua & sexagesima, quatuor mensibus ad illum annum deficientibus. Neq; tamen illud obmittendum, quod Macrobius tradit in primo Saturnalium, aliquos putare, Iunium mensem ab hoc Iunio Bruto appellatum, quod hoc mense, Calendis Iuniis, pulso Tarquinio sacrum Carnæ deæ (quæ humanis vitalibus præesse creditur) in Celio monte voti reus fecerit. Orosius lib. 2. cap. 5. Anno post vrbem conditam ducentesimo quadragesimo quarto Brutus primus apud Romanos Consul, primum conditorem regemq; Romæ non solum exæquare parricidio, sed & vincere studuit. Quippe duos filios adolescentes, totidemq; vxoris suæ fratres Vitellios iuuenes, reuocandorum in vrbem regum insimulatos, in concionem protraxit, virgis cecidit, securiq; percussit. Quæ hoc anno gesta sunt, clarissime & latissime Dionysius in quinto explicat; & Liuius in secundo.

2. 2. P. VALERIVS PVBLICOLA II. ET T. LVCRETIVS. 246.

SVB iis Consulibus, Dionys. nihil gestum aliud mentione dignum scribit, quam quod censuræ factæ sunt, & constitutiones conferendorum tributorum in bella, vt Seruius Tullius rex sanxerat, per tempus intermissa. Liuius vero in secundo, iis Coss. Tarquinium venisse Clusium, ad Lartem Ethruscorum regem Porsennam, scribit (est autem Lartes Ethrusco vocabulo, monarcha regum Lucumonum, qui duodecim erant, maximus: & sic Lartes dignitatis nomen, non proprium, vt Dionysius aberrat) sub quo M. Horatius Cocles, & C. Mutius Scæuola, egregia fortitudinis opera exhibuerunt: regemq; eo impulerunt, vt fœdera cum Romanis pacisceretur. Id quod Plutarchus etiam in Publicola tradit, vbi leges de Horatio Coclite, & Mutio Scæuola pulchra: quæ & Liuius prolixe narrat, & Florus libro primo sub compendium redigit. licet Mutii Scæuolæ egregium facinus, Porsenæ regis fœdus cum Romanis ictum, ac obsidum virginum virtutem, sub P. Valerio tertio, & M. Horatio Puluillo iterum Coss. factum, scribat in Publicola Plutarchus, & Dionysius libro quinto latissime: quos tamen Coss. P. Valerium tertio, & M. Horatium iterum, neq; Liuius nominat libro secundo, neq; Cassiodorus hic recenset, licet P. Valerium quarto Consulem fuisse significet. Nam quod paulo infra Valerius tertio, & P. Posthumius scribitur, falsum est. is enim fuit M. Valerius Publicolæ frater, non ipse P. Quocirca non ab re suspicandus est Liuius hoc in loco, quemadmodum in plærisque, mancus & lacer. nam post obsidum virginum narrationem, Aruntis filii Porsenæ regis mortem describit: quæ quarto anno post exactos reges facta narrantur à Dionysio, S. P. Largio & T. Herminio Coss. quos Liuius non ponit. Sed P. Lucretium, & P. Valerium Publicolam, quos alibi non leges, describit: quorum nomina sunt corrupta, & ideo sine dubio hic scribendi sunt.

3. 3. P. VALERIVS III. ET M. HORATIVS II. 247.

SICVT illud quoque, quod iunior Plinius de Viris illustribus (si non est Cornelii Nepotis opus, quod plerique certo asserunt) scribit, tit. decimo quinto, vbi hunc Valerium P. vocat Lucium Valerium, contra omnium aliorum rationem. Nisi forte quis dicat, Liuium alios sequutum annales, alios scripsisse Coss. quam Dionysium Alicarnasseum: cum tamen ordo Dionysii sit admodum rationi consonus, & anni ac res gestæ videantur sibi ita succedere, vt inferius videre licet ex Censorino, vbi de ludis secularibus agit, sub Valerio Publicola quarto, & T. Lucretio iterum Coss. Facilis est enim lapsus prænominum, quæ simplici litera scribuntur. Siue forte error hinc natus est, quod Liuius scribit se apud veteres authores non inuenire Lucretium Cos. & ideo suffectum M. Horatium Puluillum, qui Capitolium dedicauit: de cuius dedicatione multa erudita leges apud Plutarchum, quæ consulto obmitto. Reiicio tamen hæc omnia ad iudicium eruditorum, qui emunctæ sunt naris, & aures habent mordaci lotas aceto. Satis est tamen ingenue aperire, quæ me nonnunquam in tanta rerum obscuritate morantur. Cæterum gesta illius tertii anni, Consularis potestatis, bellum scilicet Ethruscum cum rege Porsenna: Coclitis virtutem qui pontem rescidit, & coxa læsus claudicabat: ac insigne Mutii facinus, qui scribam

Vrbe scribam pro rege interfecit: cum egregia virginum obsidum enatatione, complectitur Dionysius lib. 5. Antiquitatum. *Olym. Post re. ex.*

248. SP. LARGIVS, ET T. HERMINIVS. 41 41

ITA in Cassiodori exemplo vnico, quod habui, hi Coss. scribuntur: licet alter T. Hetamnius perperam scriptus sit. Quos tamen Liuius inter Coss. non nominat, sed inter socios Horatii Coclitis, qui pontem sustulit ab incursu hostium, ambos claros genere, factisque collaudat. Vbi etiam in vulgatis codicibus perperam impressum est, Sp. Laertius, pro Sp. Largio, quod paulo infra ex eodem liquet. Par menda est apud Dionysium in quinto, vbi de iis Coss. scribens, ita inquit: Anno autem quarto Consulatum ineuntes M. Largius, Titusque Ermenius, sine bello magistratum gessere. Nisi alter Consulum dictus sit M. Spurius Largius: vel, vt alibi reperi, Sp. Martius Largius. His itaque Coss. Aruns Porsennæ regis Ethruscorum filius, Aricinam vrbem annum iam secundum obsidens, moritur. Statim enim simulatque icta sunt fœdera cum Romanis, à patre dimidium accipiens exercitus, Aricinis bellum intulit, sibi proprium paraturus imperium: & cum parum absuisset quin vrbem caperet, adueniente Aricinis auxilio ex Antio & Tusculo, Cumisque Campaniæ, instructus ipse, viribusque minoribus aduersus maiores dimicans, alios quidem auertit, & ad vsque vrbem perpulit: à Cumanis vero, quos ducebat Aristodemus, Mollis cognomine, victus moritur. Illud Liuius sub P. Valerio iterum, & T. Lucretio, Coss. factum scribit in secundo. quod sine dubio esse non potuit: id quod animaduertet, quisquis rerum actarum rationem habebit. & quia tunc subiungit, P. Lucretius inde, & P. Valerius Publicola Coss. facti, sub quibus scribit (qui tamen nusquam alibi leguntur) Porsennam iterum legatos de reducendo in regnum Tarquinio Romam misisse. Quod non conuenit, si prius cum Romanis fœdera iniit, & pacem assumpsit. Et ideo coniector hic Liuium esse deprauatum, qui hos Coss. omnino prætermittit. Adhæc reperi quendam vetustissimum codicem, cuius author ignoratur: qui sola nomina Consulum ponit, ab eiectis regibus ad Gothorum tempora: & a quibusdam censetur esse Pauli Orosii: quem sæpius hoc opere citabo, in quo semper quatuor annorum Coss. quasi sub vna Olympiade scribuntur: & è regione nomina Planetarum, cum quibusdam numeris, quos neque intelligere potui, neq; hactenus qui intellexisset, reperi: dehinc alio colore rubro iterum alii, sub hac scilicet forma:

B

Bruto & Collatino. Lu. XXIX.
Publicola II. & Tricipitino. Mar. X.
Publicola III. & Puluillo. Mer. XXII.
Rubr. RVFFO ET AQVILINO. Io. II.
Valerio & Tuberto. Sat. XIII.
Publicola IIII. & Tricipitino. Sol. XXIIII.
Tuberto II. & Lanato. Ven. V.

Dehinc iterum cum rubrica eodem ordine Coss. & cæteri numeri in suis columnis. E quibus nonnunquam Coss. didici, qui falso erant in hoc opere Cassiodori incuria librariorum transcripti. Didici ergo ex illo codice, à Bruto & Collatino vsq; ad Consulatum Publicolæ quartum, & Lucretii, esse sex Consulatus: id quod etiam Dionysius aperte in sua historia ostendit. licet tot in Liuio minime inuenias. Per Ruffum autem, & Aquilinum, intelligo Sp. Largium, & T. Herminium. Sic enim cognominabantur illi, qui nobiles erant. Tria enim nomina habebant nobiles Romani. Vnde illud Poetæ: Et trianomina nobiliorum. Inferius enim T. Largium Ruffum Consulem habebimus, collegam Posthumii Comminii: & T. Herminium Aquilinum, inferius paulo in libro secundo. Liuius legatum scribit fuisse A. Posthumii Dictatoris bello Latino: ac occidisse Octauium Manilium, generum Tarquinii, ictu transfixum per latera: sed cum spoliaret corpus, veruto percussum, cum victor in castra esset relatus, inter primam curationem expirauisse. Et Dionysius in quinto, vbi sub sequentibus Coss. Valerio & Posthumio bellum Sabinum describit, seniorem Spurium, qui superiore anno Consul fuerat, equites ducasse narrat. Sic namq; hi duo Coss. non possunt omitti, si recte tempora supputentur: id quod à nemine hactenus animaduersum miror. Præterea inferius narrabitur de Dictatura, quæ nono anno ab exactis regibus fertur instituta: quod non procederet, si ii Coss. obmitterentur.

Olym. Post re.ex. LXIX. 5. Tubertus. Ab urb. con. 249.

VALERIVS III. ET POSTHVMIVS.

CORRVPTVM est Cassiodori exemplar. nam hic scribi debet M. Valerius, qui frater fuit P. Valerii Publicolæ: non Valerius P. qui quarto fuit Consul, vt inferius patebit, & Dionysius late scribit. Sed huius collega erat P. Posthumius Tubertus, vt Plutarchus in Publicola testatur, qui etiam laudes huius M. pulchre describit: & Liuius in secundo, sub quibus Sabinorum incursiones in agrum Romanum punitæ sunt, captis tredecim milibus hostium: de quibus & M. triumphauit, authore Plutarcho. quod Sabinorum bellum Dionysius in quinto ingeniose descibit, & Liuius leuiter attingit: sed anno quinto hoc factum narrat, quo hos Coss. M. scilicet & Tubertum ponit Posthumium, cum esset Olympias nona & sexagesima, qua vicit in stadio Ischomachus Crotoniates: Athenis vero in magistratu iterum erat Acestorides. Hic autem est Posthumius Tubertus, cuius Cicero in Legibus meminit, qui sua virtute promeruit, vt in vrbe sepeliretur: cum alias apud Romanos cautum lege foret, ne quis in vrbe sepeliri posset, præter eos tantum, qui egregia virtute rebusq; clarissime gestis meriti hoc essent. Quod exemplo Atheniensium forte factum, qui Solonis leges de sepulchris sequuti sunt. Sed & Plutarchus in quæstionibus videndus est.

2. 6. P. VALERIVS IIII. ET T. LVCRETIVS TRICIPITINVS II. 250.

SVB iis Coss. alterum bellum Sabinorum aduersus Romanos excitum, duce Tarquinio Sexto: quo tempore Appius Claudius ex Sabinis cum quinq; millibus arma ferre volentibus, Romam commigrauit: qui in Senatum lectus, & tribus Claudia ab eo deinceps dicta est, vt Plutarchus in Publicola, Liuius in secundo paucis, copiosius in quinto Dionysius scribunt. Cum in hoc bello tredecim millia & quingenti hostium essent occisi, quatuor millia & ducenti capti, ambo Consules triumpharunt. Repetit Suetonius in Tiberio, Claudiam gentem cum magna clientum manu vel sub Tatio, vel post exactos reges, sexto fere anno Romam ex Sabinis commigrasse: ac deinde procedente tempore duodetriginta Consulatus, dictaturas quinque, censuras septem, triumphos sex, ouationes duas, esse adeptam. Cæterum cum sub id tempus, vt in Publicola Plutarchus scribit, horrenda pestis agros & vrbes euastaret, mulieresq; imperfectos pueros ante legitimum tempus parerent, Publicola consultis libris Sibyllinis orcum placauit, reuocatisq; Pythiis quibusdam certaminibus, spes ciuitatis ad rem diuinam erexit, aramq; sub terra tali inscriptione occuluit: B

P. VALERIVS PVBLICOLA FRVMENTARIVM CAMPVM DITI ET PROSERPINÆ CONSECRAVI: ET LVDOS DITI ET PROSERPINÆ ROMANORVM SALVTIS ERGO FECI.

Et illi dicebantur ludi Terentini, à quodam Valesio inuenti, de quorum origine Valerius Maximus libro secundo de Institutis. plura M. Varro libro de Scenicis originibus primo. Hos postea seculares dixerunt, quod plerunq; semel hominis ætate fierent: vt multa alia quæ rara sunt, post seculum euenire dicimus. Licet aliqui centesimo quoq; anno prodiderint facta, aliqui centesimo & decimo. Vnde Censorinus de Distinctionibus ætatum hominis agens, capite tredecimo, de ludis secularibus pulcherrime disputat, asserens ludos seculares Romæ factos nouies vsq; ad sua tempora. Primos (inquit) ludos seculares exactis regibus, cum post Romam conditam annis ducentis quinquaginta à Valerio Publicola institutos esse constet (circiter enim id tempus Publicola quartum gessit consulatum, quo ludi, teste Plutarcho, facti sunt: & cum is sextus sit annus ab exactis regibus, priusquam regnatum sit 244. annis, resultant 250. anni indubie) sequentes dehinc variati sunt ab autoribus, & à quindecimuiris vsq; ad quintos, qui sub Augusto fuerunt, Furnio & C. Iunio Syllano Coss. Et ideo semper duplices ponit Censorinus: sed totus corruptus est, adeo vt etiam doctissimum Angelum Politianum deterruerit, cum hos ludos enarraret, lapsum propriorum nominum & numerorum notas caussatus. Pauca quædam tamen ex græco Zosymo adducit: vtinam & Coss. recenseret, facile vulneribus Censorini mederi possemus. Sed quia hactenus Zosymum non vidi, faciam quod possum:

urbe fum: & fub fingulis Coff. à Cenforino citatis, quoad valeo, mendas tollam. Vide autem de Origine horum ludorum, eundem Cenforinum, cap. 6. vbi de feculo agit: & Politianum in fuis Mifcellaneis. Olym. Poft re. ex.

Lanatus,

251. AGRIPPA MENENIVS, ET P. *Tubertus.* POSTHVMIVS II. 3. 7.

Svb iis tertia fuit Sabinorum in Romanum agrum irruptio, qua Pofthumius Conful magnam accepit ex indiligētia fua cladem: quam eius collega, nifi mox vindicaffet, male de Republica Romana actum effet. Hic tamen Agrippa inftituta acie, cum Tuberto, iterum in Sabinos progrediens, eos cæcidit ac fugauit, multisque fpoliis milites locupletauit. Ambo fumma pompa vrbem ingredientes, Agrippa triumphum, Pofthumius ouationem egit: quæ tum primum fuit inuenta, vt Dionyfius in quinto fcribit. Liuius autem in fecundo, fub illis Coss. duas colonias Latinas, Pometiam & Coram ad Aruncos defeciffe fcribit. Cum Aruncis quoque bellum ioitum tradit, quod Dionyfius obmittit. Sed vterque tradit, fub his Coss. mortuum effe Publicolam: cui etiam ex publico funus eft magnificentiffime decretum. Matronæ annum luxerunt, tefte Plutarcho in eius vita, & Dionyfio atque Liuio: necnon de Viris illuftribus Plinio iuniore, capite decimo quinto, qui plura etiam de Menenio Agrippa, capite decimo octauo perfcribit. Cæterum licet hic Publicola bis triumphauit, de Ethrufcis atque de Sabinis, credo haud effe ab re, differere quid triumphus diftet ab ouatione, quam primus Coss. hic Pofthumius egit. Triumphus itaque (vt nonnihil de illo dicamus) primum à Baccho, poft Indicam victoriam eft oftenfus: nomeoque ab re inditum eft. Milites enim foliis ficorum, quæ θρία dicuntur, vultus cooperuerunt, iambos & fcommata canentes, quæ funt licentiofe dicta mixta falibus, in eum qui triumphat. poft vero milites vfi fuere rhythmis. Scribunt alii, triumphum dictum ἐκ τῶν τριῶν, hoc eft, tribus velut ordinibus, Senatorio, populari, & militari, à quibus celebris eft triumphus. Cognomentum Baccho triumphanti M. Varro
B tradidit: vnde clamabant omnes, Io triambe, Bacche Io. Nos conuertimus io triumphum: & Romani milites dicebant, Io triumphe. Tradunt & fcenicos, priufquam ora fecibus tegerent, foliis ficorum vfos fuiffe. Triumphus vero plus eft quam ouatio. Domitis multa cæde hoftibus, habebatur triumphus, & boues cornibus auratis mactabantur: & bos ipfe qui mactabatur in triumpho, Triambos etiam dictus eft. Cum vero hoftes fine pugna & fanguine cum ducibus Romanis conueniffent, quoniam fine cæde effet, ouatio erat. Pedes ingrediebatur vrbem, qui fic viciffet, fine ferculorum pompa, myrto coronatus vna cum militibus: quia ea arbor dedicata Veneri, quiefcere ab armis oftendit. Tibicines ouantem præcedebant, quæ paciferæ choreæ inftrumenta funt. In facris mactabantur oues, vnde ouationis nomen. Modo de triumpho centuriæ decernebant, & comitia erant centuriata: modo Senatus. Primus qui quadrigis vrbem eft inuectus, fuiffe Prifcus Tarquinius memoratur. Sunt qui malint P. Valerium Publicolam. Prima ouatio hinc Pofthumio Tuberto data eft. In triumpho clangor tubarum, in ouatione concentus tibiarum: ille Martis, hic Veneris eft. Plinius libro decimo quinto, capite vigefimo nono, de myrto fcribens fic inquit: Bellicis quoq; fe rebus inferuit, triumphansq; de Sabinis Pofthumius Tubertus, in confulatu, qui primus omnium ouans ingreffus vrbem eft, quoniam rem leuiter fine cruore gefferat, myrto Veneris victricis coronatus inceffit, optabilemq; arborem ex hoftibus fecit. Hæc poftea ouantium fuit corona: excepto M. Craffo, qui de fugitiuis & Spartaco laurea coronatus inceffit. De triumpho & ouatione fi plura volueris fcire, adeas Plutarchum in Marcello. Nonnihil etiam in quinto libro Dionyfius fcribit, aliam ouationis originem afferens.

Oftricatus, *Vifcellinus.*

252. OPITER VERGINIVS, ET SP. CASSIVS. 4. 8.

Sp. Cassivs Sabinorum bellum diffoluit: cumq; vno conflictu circiter decem millia & trecentos ex Sabinis occidiffet, plurefq; captiuos abegiffet, de iis triumphauit, vt Dionyfius in quinto fcribit. Verginius vero alter Confulum, Cametiam obfidens, vltima die cepit, prædam militibus promifit: turbam aliam vendidit, vrbemque euertit, authores defectionis interfecit. Liuius in fecundo, hos Coss. ob iras magis grauiter vltas,

Olym. Post re.cx. LXIX. 5. *Tubertus.* Ab vrbe con. 249.

VALERIVS III. ET POSTHVMIVS.

CORRVPTVM est Cassiodori exemplar. nam hic scribi debet M. Valerius, qui frater fuit P. Valerii Publicolæ: non Valerius P. qui quarto fuit Consul, vt inferius patebit, & Dionysius late scribit. Sed huius collega erat P. Posthumius Tubertus, vt Plutarchus in Publicola testatur, qui etiam laudes huius M. pulchre describit: & Liuius in secundo, sub quibus Sabinorum incursiones in agrum Romanum punitæ sunt, captis tredecim milibus hostium: de quibus & M. triumphauit, autbore Plutarcho. quod Sabinorum bellum Dionysius in quinto ingeniose describit, & Liuius leuiter attingit: sed anno quinto hoc factum narrat, quo hos Coss. M. scilicet & Tubertum ponit Posthumium, cum esset Olympias nona & sexagesima, qua vicit in stadio Ischomachus Crotoniates: Athenis vero in magistratu iterum erat Acestorides. Hic autem est Posthumius Tubertus, cuius Cicero in Legibus meminit, qui sua virtute promeruit, vt in vrbe sepeliretur: cum alias apud Romanos cautum lege foret, ne quis in vrbe sepeliri posset, præter eos tantum, qui egregia virtute rebusq; clarissime gestis meriti hoc essent. Quod exemplo Atheniensium forte factum, qui Solonis leges de sepulchris sequuti sunt. Sed & Plutarchus in quæstionibus videndus est.

2. 6. # P. VALERIVS IIII. ET T. LVCRETIVS TRICIPITINVS II. 250.

SVB iis Coss. alterum bellum Sabinorum aduersus Romanos excitum, duce Tarquinio Sexto: quo tempore Appius Claudius ex Sabinis cum quinq; millibus arma ferre volentibus, Romam commigrauit: qui in Senatum lectus, & tribus Claudia ab eo deinceps dicta est, vt Plutarchus in Publicola, Liuius in secundo paucis, copiosius in quinto Dionysius scribunt. Cum in hoc bello tredecim millia & quingenti hostium essent occisi, quatuor millia & ducenti capti, ambo Consules triumpharunt. Repetit Suetonius in Tiberio, Claudiam gentem cum magna clientum manu vel sub Tatio, vel post exactos reges, sexto fere anno Romam ex Sabinis commigrasse: ac deinde procedente tempore duodetriginta Consulatus, dictaturas quinque, censuras septem, triumphos sex, ouationes duas, esse adeptam. Cæterum cum sub id tempus, vt in Publicola Plutarchus scribit, horrenda pestis agros & vrbes euastaret, mulieresq; imperfectos pueros ante legitimum tempus parerent, Publicola consultis libris Sibyllinis orcum placauit, reuocatisq; Pythiis quibusdam certaminibus, spes ciuitatis ad rem diuinam erexit, aramq; sub terra tali inscriptione occuluit:

P. VALERIVS PVBLICOLA FRVMENTARIVM CAMPVM DITI ET PROSERPINÆ CONSECRAVI: ET LVDOS DITI ET PROSERPINÆ ROMANORVM SALVTIS ERGO FECI.

Et illi dicebantur ludi Terentini, à quodam Valesio inuenti, de quorum origine Valerius Maximus libro secundo de Institutis. plura M. Varro libro de Scenicis originibus primo. Hos postea seculares dixerunt, quod plerunq; semel hominis ętate fierent: vt multa alia quæ rara sunt, post seculum euenire dicimus. Licet aliqui centesimo quoq; anno prodiderint facta, aliqui centesimo & decimo. Vnde Censorinus de Distinctionibus ætatum hominis agens, capite tredecimo, de ludis secularibus pulcherrime disputat, asserens ludos seculares Romæ factos nouies vsq; ad sua tempora. Primos (inquit) ludos seculares exactis regibus, cum post Romam conditam annis ducentis quinquaginta à Valerio Publicola institutos esse constet (circiter enim id tempus Publicola quartum gessit consulatum, quo ludi, teste Plutarcho, facti sunt: & cum is sextus sit annus ab exactis regibus, priusquam regnatum sit 244. annis, resultant 250. anni indubie) sequentes dehinc variati sunt ab autoribus, & à quindecimuiris vsq; ad quintos, qui sub Augusto fuerunt, Furnio & C. Iunio Syllano Coss. Et ideo semper duplices ponit Censorinus: sed totus corruptus est, adeo vt etiam doctissimum Angelum Politianum deterruerit, cum hos ludos enarraret, lapsum propriorum nominum & numerorum notas caussatus. Pauca quædam tamen ex græco Zosymo adducit: vtinam & Coss. recenseret, facile vulneribus Censorini mederi possemus. Sed quia hactenus Zosymum non vidi, faciam quod possum:

Ab urbe con. sum: & sub singulis Coss. à Censorino citatis, quoad valeo, mendas tollam. Vide autem de Origine horum ludorum, eundem Censorinum, cap. 6. ubi de seculo agit: & Politianum in suis Miscellaneis. Olym. Post re. ex.

251. AGRIPPA MENENIVS, *Lanatus*, ET P. *Tubertus*. POSTHVMIVS II. 3. 7.

SVB iis tertia fuit Sabinorum in Romanum agrum irruptio, qua Posthumius Consul magnam accepit ex indiligētia sua cladem: quam eius collega, nisi mox vindicasset, male de Republica Romana actum esset. Hic tamen Agrippa instituta acie, cum Tuberto, iterum in Sabinos progrediens, eos cæcidit ac fugauit, multisque spoliis milites locupletauit. Ambo summa pompa vrbem ingredientes, Agrippa triumphum, Posthumius ouationem egit: quæ tum primum fuit inuenta, vt Dionysius in quinto scribit. Liuius autem in secundo, sub illis Coss. duas colonias Latinas, Pometiam & Cotam ad Aruncos defecisse scribit. Cum Aruncis quoque bellum initum tradit, quod Dionysius obmittit. Sed vterque tradit, sub his Coss. mortuum esse Publicolam: cui etiam ex publico funus est magnificentissime decretum. Matronæ annum luxerunt, teste Plutarcho in eius vita, & Dionysio atque Liuio: necnon de Viris illustribus Plinio iuniore, capite decimo quinto, qui plura etiam de Menenio Agrippa, capite decimo octauo perscribit. Cæterum licet hic Publicola bis triumphauit, de Ethruscis atque de Sabinis, credo haud esse ab re, differere quid triumphus distet ab ouatione, quam primus Coss. hic Posthumius egit. Triumphus itaque (vt nonnihil de illo dicamus) primum à Baccho, post Indicam victoriam est ostensus: nomenque ab re inditum est. Milites enim foliis ficorum, quæ θρία dicuntur, vultus cooperuerunt, iambos & scommata canentes, quæ sunt licentiose dicta mixta salibus, in eum qui triumphat. post vero milites vsi fuere rhythmis. Scribunt alii, triumphum dictum ἀπὸ τῶν τριῶν, hoc est, tribus velut ordinibus, Senatorio, populari, & militari, à quibus celebris est triumphus. Cognomentum Baccho triumphanti M. Varro

B tradidit: vnde clamabant omnes, Io triambe, Bacche Io. Nos conuertimus in triumphum: & Romani milites dicebant, Io triumphe. Tradunt & scenicos, priusquam ora fecibus tegerent, foliis ficorum vsos fuisse. Triumphus vero plus est quam ouatio. Domitis multa cæde hostibus, habebatur triumphus, & boues cornibus auratis mactabantur: & bos ipse qui mactabatur in triumpho, Triambos etiam dictus est. Cum vero hostes sine pugna & sanguine cum ducibus Romanis conuenissent, quoniam sine cæde esset, ouatio erat. Pedes ingrediebatur vrbem, qui sic vicisset, sine ferculorum pompa, myrto coronatus vna cum militibus: quia ea arbor dedicata Veneri, quiescere ab armis ostendit. Tibicines ouantem præcedebant, quæ paciferæ choreæ instrumenta sunt. In sacris mactabantur oues, vnde ouationis nomen. Modo de triumpho centuriæ decernebant, & comitia erant centuriata: modo Senatus. Primus qui quadrigis vrbem est inuectus, fuisse Priscus Tarquinius memoratur. Sunt qui malint P. Valerium Publicolam. Prima ouatio hinc Posthumio Tuberto data est. In triumpho clangor tubarum, in ouatione concentus tibiarum: ille Martis, hic Veneris est. Plinius libro decimo quinto, capite vigesimo nono, de myrto scribens sic inquit: Bellicis quoq; se rebus inseruit, triumphansq; de Sabinis Posthumius Tubertus, in consulatu, qui primus omnium ouans ingressus vrbem est, quoniam rem leuiter sine cruore gesserat, myrto Veneris victricis coronatus incessit, optabilemq; arborem ex hostibus fecit. Hæc postea ouantium fuit corona: excepto M. Crasso, qui de fugitiuis & Spartaco laurea coronatus incessit. De triumpho & ouatione si plura volueris scire, adeas Plutarchum in Marcello. Nonnihil etiam in quinto libro Dionysius scribit, aliam ouationis originem afferens.

252. OPITER VERGINIVS, *Tricostus*, ET SP. CASSIVS. *Viscellinus*. 4. 8.

SP. CASSIVS Sabinorum bellum dissoluit: cumq; vno conflictu circiter decem milia & trecentos ex Sabinis occidisset, puresq; captiuos abegisset, de iis triumphauit, vt Dionysius in quinto scribit. Verginius vero alter Consulum, Cameriam obsidens, vltima die cepit, prædam militibus promisit: turbam aliam vendidit, vrbemque euertit, authores defectionis interfecit. Liuius in secundo, hos Coss. ob itas magis grauiter vltas,

Olym. Post re. ex. quam ob magnitudinem perfecti belli triumphasse scribit. Confer Liuium & Dionysium, & rite bellum hoc cognosces. Opiter autem dicitur (vt illud quoq; in transcursu explicemus) qui patre mortuo, auo viuo gignebatur, vt hic. Quintilianus in libro primo præcipit, scrutandas esse à subtili præceptore origines, vnde Agrippa, & Opiter, & Cordus, & Posthumus dicantur. Ibi incuriose scriptum est Codrus: tu lege Cordus. & est is dictus, qui serotina fœtura natus est: vt cordum frumentum & fœnum, & cordi agni vt Varro in secundo de re Rustica. Hinc quidam Cordus Cremutius dictus, cuius in Augusto meminit Suetonius. & alius Cordus scriptor historiarum, apud Iulium Capitolinum in Gordiano.

Aruncus, Ruffus.

LXX. 9. POSTHVMIVS, ET T. LARGIVS. 253

Hic Latini à Romanorum amicitia desciuerunt, duce Octauio Manlio Tusculano, Tarquinii genero, cuius & Florus libro primo meminit, titulo vndecimo, de bello Latino. M. autem Valerius, vir Consularis, legatus ad vicinas vrbes, ne quid molirentur noui, repulsus est, vt Dionysius in quinto scribit: cum etiam seruorum tum coniuratio aduersus vrbem deprehensa est, seruiq; flagellis cæsi, è scopulo sunt præcipitati. Liuius (nisi error sit codicis) Octauium Tarquinii generum Mamilium vocat: quem Dionysius, & Florus Manilium. Hos autem Coss. fuisse scribit factos Dionysius septuagesima Olympiade, qua vicit in stadio Niceas Locrensis, imperante Athenis Myro.

HIS COSS. DICTATOR PRIMVS T. LARGIVS, ET MAGISTER EQVITVM SP. CASSIVS ORDINANTVR.

Refert Liuius libro secundo, Octauio Manilio authore quadraginta populos in excidium vrbis coniurasse: ob idq; sollicita ciuitate, Dictatoris primum creandi mentionem ortam: sed nec quo anno, nec quibus Coss. id factum sit, traditur. T. Largium omnes primum Dictatorem scribunt, quia Consularis erat: licet aliqui M. Valerium Fuscum, Volesi nepotem, moderatorem & magistrum populi tradant, vt & Eutropius lib. 1. cap. 11. quos iuniores sequuntur, qui nono anno tradunt ab exactis Romæ regibus, nouam dignitatem, Dictaturam scilicet, creatam: quam pluribus annis postea primum inuentam, Dionysius scribit libro quinto, vt inferius notabimus. In cuius libri fine multa de origine Dictaturæ, quæ paucis Liuius in secundo perstringit, ab eodem eleganter perscribuntur: quæ videas illic accurate. Inreconsultus in primo Digestorum, de Officio Præfecti prætorio, qualis ea etiam fuerit dignitas, perscribit: vbi magistros equitum præfectis prætorio comparat. Sed quæ ibi deblatterat Accursius, meræ sunt nugæ, & non audiendæ. Videndus est Cicero in prima Philippica: vbi docetur, quod Dictatura post mortem Cæsaris, Senatusconsulto est sublata: & hanc dignitatem quasi regnum quoddam appellat. Nemo autem crudelius hoc magistratu vsus est, quam Lucius Sylla: vt inferius patebit. Polybius quoque libro tertio, Dictatoris meminit. Inter iuniores Fenestella etiam, libello de Romanis magistratibus, titulo vigesimo tertio, omnia ex veteribus colligit, quæ de Dictatura traduntur, & magistro equitum, cuius summa potestas erat in equites & accensos: vt Dictatoris in populum, qui inde magister populi dicebatur, vt Varro & Seneca perscribunt, & memorat Cicero de Legibus, libro tertio. Quomodo autem Dictator à Consule nocturno tempore dicebatur, vide Liuium in nono. & quemadmodum à Græcis hæc tyrannis introducta sit, docet Dionysius in quinto erudite: qui ante omnia est videndus. Sed & Aristoteles tertio Politicorum huius meminit dignitatis. Lege etiam Plutarchum in Fabio & Marcello, & in Problematis. Meminit & Eutropius capite vndecimo libri primi. Vide paulo inferius sequenti consulatu, de Dictatore.

Camarenus.

2. 10. SERVILIVS SVLPITIVS, ET M. MANLIVS TVLLVS. 254

Svb iis nihil dignum memoria actum, Liuius in secundo scribit: Dionysius vero in quinto, Fidenatium coniurationem factam esse, pluribus enarrat, per Tarquinios: & quo pacto indicium ad Sulpitium Consulem peruenerit, & Sulpitii prudentia detecta coniuratio

iuratio atq; punita sit lege illic quæ desideras, vbi & horum Coss. nomina. Sed Manlius alter Cos. dum in sacrificiis ex curru cecidisset, tertio post pompam die mortuus est: in reliquum tempus solus Sulpitius Consulatum gessit. Hæc omnia Liuius obmittit, sed Dionysius copiose natrat. At Ioannes Monachus, Zonaras alias appellatus, græcus autor, in suo magno historiarum opere horum quoq; Coss. sic meminit, ad verbum ita scribens, vbi res Romanas tractat: Seruio Sulpitio & M. Tullio Coss. moto rursus à Latinis contra Romanos bello, multi erant qui arma capere recusarent, debitorum remissionem flagitantes. Propterea nouus magistratus à potentioribus est factus: Dictatorem, qui eo fungeretur, appellarunt. Is per omnia regibus æqualis non erat. nomen enim regium ob Tarquiniorum memoriam exosum habebant. Cæterum vnius imperium, mirifice tum ad res bellicas, tum etiam ad ciuiles seditiones comprimendas salutare, adamabant sub alio tamen quam regis nomine. Erat igitur Dictatura potestate regiæ dignitati par, excepto hoc, quod eques vrbe egredi, Dictator nisi belli gerendi causa non poterat. Neq; pecuniæ publicæ aliquid impendere, nisi ex Senatus decreto, ei licebat: mulctare vero, & capite plectere domi bellique, nec tantum plebeios, sed & equites, Senatoresque. non poterat autem contra eum quisquam aut dicere, aut agere aliquid: neque ipsis tribunis plebis fas erat. non etiam ab eius dicto licebat prouocare. Sex mensium tempus Dictaturæ erat præfinitum: ne in tanto imperio, si diuturnum esset, insolentior, ac præter modum arrogans aliquis redderetur, ac ita ad tyrannidem aspiraret. quod succedentibus annis à Iulio Cæsare factum est, postquam Dictator est declaratus. Ecce hic autor, Dictaturam in hunc annum transfert: & ideo non frustra Liuius dubitauit, quo anno primum sit Dictatura inuenta. Iurisconsultus autem libro primo Digestorum, de Origine iuris & omnium magistratuum, huius sic meminit: Populo deinde aucto cum crebra orirentur bella, & quædam acriora à finitimis inferrentur, interdum re exigente, placuit maioris potestatis magistrum constitui. Itaq; Dictatores proditi sunt, à quibus nec prouocandi ius fuit, & quibus etiam capitis animaduersio data est. Hunc magistratum, quoniam summam potestatem habebat, non erat fas vltra sextum mensem retineri. Et iis Dictatoribus magistri equitum iungebantur, sic, quomodo regibus tribuni Celerum: quod officium fere tale erat, quale hodie præfectorum prætorio. magistratus tamen habebantur legitimi.

Olym. Post re. ex.

255. T. EBVTIVS, ET L. VETVSIVS. 3. 11.

Livivs in secundo C. Vetusium scribit: Dionysius in quinto, P. Veturium Geminium, & P. Ebutium, qui & Elealas, Coss. XI. anni post exactos reges fuisse tradit. Tam diuersa nomina Coss. dant autores, quæ quis non facile emendabit. Sub iis Fidenæ obsessæ, Crustumeria capta, Præneste à Latinis ad Romanos desciuit, teste Liuio. Dionysius autem in quinto, Fidenates post obsidionem à Veturio Consule scribit superatos, cæsos, fugatos; frustraque Tarquinium Sextum Romanorum coloniam Signiam obsedisse: quam paulo post eum consularis exercitus aduentasset, cum commeatu coactus est soluere, & abire. Sed hoc non obmittendum, quod Liuius his Coss. narrat, A. Posthumium Dictatorem, & T. Ebutium magistrum equitum, bellumque illud Latinum ad Regillum lacum factum, quo brachio traiectus M. Valerius Publicolæ frater interfectus, Manilius à T. Herminio legato occisus fuerat, & in quo Dictator vota Castori fecit: quæ omnia post sequentibus Coss. facta scribit Dionysius. Ob id & illud Flori libro primo, titulo vndecimo, paulo diligentius examinandum est: qui hoc bellum describens, Posthumium Dictatorem scribit, vbi sine dubio Aulus intelligendus est. Cossus vero magister equitum quis fuerit, quærendum, cum T. Ebutium omnes scribant: nisi & ille Cossus esset dictus, quod nusquam legi hactenus: cum Dionysio Elelaas dicatur, vt paulo ante annotauimus. Hæc sunt paulo diligentius examinanda. Meminit illius A. Posthumii & Plinius iunior de Viris illustribus, titulo decimo sexto. Cæterum à veteribus Cossi homines rugosi corporis dicebantur, à similitudine cossorum, qui vermes sunt è ligno editi. Plinius libro decimo septimo, capite vigesimo quarto: Luxuria cossos roborum delicatiores adhibere cœpit cibo. Hinc Hieronymus contra Iouinianum: In Ponto, inquit, & Phrygia, luxuria est comedisse xylophagion. Sic enim appellat cossos, vermes obesos, ex lignorum carie enascentes, qui apud illos à patrefamilias in magnis redditibus computabantur. Hinc fuerunt Romæ Cossi, Cossitii, Cossunii, & Cossutiani appellati.

Olym. Post re.ex. — *Siculus,* — *Ruffus, vel Flauius.* — con.

Q. CHLOELIVS, ET T. LARGIVS II.

4. 12. His Coss. nihil factum, Liuius scribit. Dionysius vero in quinto, Fidenatium deditionem enarrat: ac Latinorum concilium factum in Serentino agro aduersus Romanos, ducibus Octauio Mamilio, & Sexto Tarquinio. illicque pluribus describit vna cum nominibus vrbium Latinorum, qui iurarunt in destructionem vrbis: item quemadmodum populus decisionem æris alieni petebat, diuersæque sententiæ à Valerio Appioque Claudio super hac re dictæ sint. ac tunc primum nouum magistratum sex mensium à Senatu excogitatum, contra popularem autoritatem, quam illis Publicola in fauorem condonauit. Illicque Dionylius plura de Dictatura enarrat copiosissime: T. que Largium primum Dictatorem, ac Sp. Cassium primum magistrum equitum scribit, eorum officia explicans. Vide igitur quam diuersi sint authores, cum alii nono post eiectos reges, alii duodecimo scribant dictaturam repertam. Sed forte in causa est, quod ea T. Largio Consule inuenta sit. Vtrum autem primo, an altero consulatu, incertum est. T. enim Largius tam à Liuio, quam à Dionysio, primus Dictator, Sp. Cassius magister equitum primus nominabatur: licet tempus incertum fateatur Liuius. Fides penes autores sit. 256.

Atratinus.

A. SEMPRONIVS, ET M. MINVTIVS AVGVRINVS.

LXXI. 13. 257.

Livius ædem Saturno dedicatam iis Coss. scribit, & Saturnalia festus dies institutus fertur. Cæterum Saturnaliorum origo latissime à Macrobio enarratur, lib. primo, capite sexto Saturnalium. Nec est prætereundus Lucianus de Saturnalibus, homini studioso, qui plura recte intelligere voluerit. Dionysius vero libro sexto eadem. Sed & induciarum meminit belli Latini, & decreti cuiusdam inter Latinos & Romanos matrimonio iunctos: & originem festi Saturni, ac templi dedicationem. Scribit autem hos Coss. magistratum iniisse septuagesima prima Olympiade, qua vicit in stadio Tisicrates Crotoniates, imperante Athenis Hipparcho. B

Regillensis, — *Tricostus* — *Ostricatus.*

A. POSTHVMIVS, ET T. VERGINIVS.

2. 14. 258.

His Coss. elapsæ sunt cum Latinis induciæ, apparatusque bellici ab vtrisq; magni facti, vt Dionysius in sexto longe lateq; explicat: & hoc demum anno ad Regillum lacum pugnatum est, Aulo Posthumio Dictatore, cuius T. Ebutius fuit equitum magister: quod Liuius sub T. Ebutio, & G. Vetusio, supra scripserat. Ob id & ipse consulto subiungit: Tanti errores implicant temporum, aliter apud alios ordinatis magistratibus, vt nec qui Consules secundum quosdam, nec quid quoque anno factum sit in tanta vetustate non rerum modo, sed etiam autorum, digerere possis. Dionysius vero hoc loco pugnam illam copiosius enarrat, quam paucis verbis Florus libro primo contraxit, vndecimo titulo. Ceciderunt in hac pugna, teste Dionysio, triginta tria pene milia Latinorum. Hic Aulus Posthumius Dictator, ei, cuius opera maxime expugnata castra Latinorum erant, coronam auream ex præda dedit: vt scribit Plinius libro tricesimo tertio, capite secundo, docens quando primum aurea corona data fuerit. Miraculum Castoris & Pollucis, & Sexti Tarquinii cædem, Latinorumq; cladem ac fugam, tandemq; eorundem cum Romanis conciliationem, post eiectos exules cum Tarquinio, qui annos quatuordecim sollicitatis omnibus Latii populis, semper de reductione cum Romanis agebat, late enarrat Dionysius. Sext. Iulius Frontinus libro Stratagematon primo, capite vndecimo, dicit hoc excogitatum de Castore & Polluce, ab A. Posthumio, vt suos milites animaret contra hostes. Sed Valerius Maximus quoq; videndus, de Miraculis: & libro secundo de Institutis, de Equitum transuectione, vnde originem sumpserit.

Sabinus, — *Priscus.*

APPIVS CLAVDIVS, ET P. SERVILIVS.

15. 259.

Sub iis Consulibus, Liuius in secundo, mortem Tarquinii, Cumis apud Aristodemum, cognomento Malacum, hoc est, mollem, Romæ nunciatã scribit. De cuius Aristodemi

urbe demi origine, si multa volueris scire lector, lege septimum librum Dionysii, à principio: Olym. Post re. ex. tum bellum Volscorum, quod Consulum ingenio sedatum est. Hinc longa serie narrat discordiam ortam inter patres & plebem, ob oexum æris alieni: in qua Seruilius neutris, Appius patribus fuit gratus. Tum Sabinus describitur tumultus, Arunci acie deuicti: postremo dedicatio ædis Mercurii, à M. Lectorio ceoturione facta. Pene eadem Dionysius in sexto. Sed Consulum simultatem copiosius atq; vberius explicat, mireq; alter cum altero conuenit. Florus autem libro primo, titulo vicesimo secundo his verbis discordiam signat breuissime: quia sub Appio Claudio voluit vincere hostem, cum posset. Vide etiam Valerium Maximum libro nooo, capite de Ira & odio, vbi & Consulum, & M. Lectorii, quem ipse Pletorium vocat, fit mentio. Meminit horum Consulum Plioius libro tricesimo quinto, capite tertio. Suorum clypeos in sacro, vel publico, priuatim dicare, primus instituit (vt reperio) Appius Claudius, qui consul cum Seruilio fuit anno vrbis ducentesimo quinquagesimo nooo. Posuit enim in æde Bellonæ maiores suos, placuitq; in excelso & titulos honorum legi. Decora res vtique, si liberorum turbæ paruulis imaginibus ceu nidum aliquem sobolis pariter ostendant: quales clypeos, nemo non gaudens fauensq; aspicit.

Montanus, *Geminius.*

260. A. VERGINIVS, ET T. VETVSIVS. 4. 16.

Hi Coss. suscipiunt Consulare imperium anno ab vrbe condita ducentesimo & sexagesimo, imperante Athenis Themistocle: futura deinde septuagesima secunda Olympiade, qua vicit iterum Tisicrates, vt Dionysius in sexto scribit: quæ supputatio vera est. nam ducentis quadraginta annis, & quatuor, pop. Rom. sub regibus fuit: ab exactis autem regibus iste est decimus sextus. Erunt itaq; sexaginta & ducenti anni. Sic Cicero in oratione pro Coroelio de maiestate, scribit (teste Asconio Pediano, nam oratio interiit:) Tanta in illis virtus fuit, vt anno decimo sexto post Reges exactos, propter nimiam dominationem potentium secederent, leges sacratas ipsis sibi restituerent, duos tribus crearent, montem illum trans Anienem (qui hodie Mons sacer) in quo armati consederant, æternæ memoriæ causa consecrarent. Vide ibi plura apud Pedianum, qui & mentionem horum Coss. facit, & de trib. quædam scribit: Coss. q; vocat A. Verginium B Tricostum & L. Veturium Cicurinum, alias Coturnium. Narrat autem Dionysius, iis consulibus Sabinos iterum exercitum eduxisse, ac tum inter patricios ac plebem iterum ortam seditiooem: M. Valerium Dictatorem, & Q. Seruilium Seruilii fratrem magistrum equitum creatos. Vbi mihi subit admiratio, quod hic Dionysius M. Valerium scribit, P. Valerii primi Consulatum gerentis fratrem, electum pro Dictatore: cum prius anno decimo quarto ab exactis regibus, A. Posthumio T. Verginio Coss. M. Valerium hasta percussum, P. q; ac M. Valerii Publicolæ filios patruum strenue protexisse: & spirantem adhuc, ne spoliaretur, scutis ad vallum delatum, vt eum vlciscerentur, in medios se proieci sse hostes, ac viriliter pugnantes demum occubuisse. At Liuius M. hunc Valerium Volesi filium, Dictatorem creatum scribit, à quo tandem collectus est exercitus contra Sabinos & Volscos: quos Valerius deuicit, de hisq; triumphauit. Sed eum plebi Senatores patricii fidem non seruarent promissam, in sacrum montem secesserunt, maximaq; est orta plebis seditio: quam pluribus describit in sexto Dionysius. Liuius in secundo peoe eadem: nisi quod addit, Menenium Agrippam oratorem missum his Coss. ad sacrum montem, pro concilianda plebe, quod Dionysius sequentibus Coss. factum scribit: quibus & tribuni plebis sunt creati. Ob id Eutropius lib. 1. cap. 11. scribit: Sexto decimo anno post exactos reges, seditionem populus Romæ fecit, tanquam à Senatu atque Coss. premeretur. Tum & ipse sibi tribunos quasi proprios iudices & defensores creauit, per quos contra Senatum & Coss. tutus esse posset. De hac prima vrbis discordia lib. 1. titulo 23. Florus.

Viscellinus.

261. SP. CASSIVS II. ET POSTHVMIVS LXXII. 17.

Aruncus.

COMINIVS II.

Livivs in secundo sub iis Coss. scribit ictum fœdus cum Latinis populis: bellumque Volscum fuisse, quo & Volsci & Antiates fusi fugatiq; sunt: oppidum Corioli captum strenuitate Gn. Martii, qui Coriolanus post dictus fuit: cuius vitam Plutarchus perscripsit. Erant autem in fœderibus scripta talia:

Olym. Post re.ex. Romanis atque omnibus Latinis vrbibus inter se pax esto, donec coelum terraque eundem habebunt statum.

Nec inter se bellum geruntο.

Neque bella aliunde indicunto.

Neque bellum inferentibus vllis transitus tutos præbento, bellumque gerentibus opem ipsi ferunto.

Totis viribus, spoliorumque & prædæ de hostibus communibus, vtrique æquam partem sortiuntor.

Priuatorumque contractuum iudicia inter dies perficiantur decem, apud quoscunque contractus fuerit.

His fœderibus nihil addi adimive liceat, nisi quod Romanis omnibus Latinisque videatur. Vnde & Eutropius inquit: Sequenti anno Volsci contra Rom. bellum parauerunt, & victi acie etiam Coriolos ciuitatem, quam habebant optimam, perdiderunt. Subiungitque Liuius: Sub iis Coss. mortuum Menenium Agrippam, virum probum, ac omni populo charum: cuius funus ære publico elatum est, teste Halicarnasseo. Sed idem hos Coss. Calendis Septembribus, antequam consuetudo permitteretur, imperium assumpsisse scribit. Septuagesima secunda Olympiade, qua vicit in stadio Tisicrates Crotoniates, imperante Athenis Diogneto, creati sunt Coss. cum nemo consulatum peteret, vt scilicet plebs patribus conciliaretur, quæ tunc in sacrum montem secesserat. Illic pluribus enarrat Dionysius, quomodo plebs ductu Menenii Agrippæ, ac aliorum legatorum reuocata sit: & quo pacto in fauorem plebis Tribuni, qui sacrosancti habiti sunt, quinque fuerint creati, quorum potestas illic late describitur. Meminit & Ouidius tertio Fastorum: Gellius item libro tertio decimo, capite duodecimo, passimque cęteri, & Cicero tertio Legum copiosissime. Sed de Tribunitia potestate lex erat:

Tribunum inuitum, tanquam vnum è multis, nemo vllum agere cogito.

Neque verberato, neque alteri vt verberet imperato.

Neque occidito, neque occidi iubeto.

Si quis autem prohibitorum horum aliquid fecerit, impius, execrabilisque esto.

Bonaque eius publicantor ad sacra Cereris.

Et qui aliquem hæc agentium occiderit, cædis expiatus esto. Vide similes leges apud Ciceronem. Sed & Valerius libro secundo, & diuus Augustinus libro secundo, capite decimo octauo, multa de tribunis scribunt, quæ sciens omitto. Postremo Dionysius sub iis Coss. bellum Volscorum describit, & virtutem Marci Coriolani, & hæc vsque in finem sexti libri, delibat tantum Florus cit. 11. lib. 1. Cæterum Plutarchus in Problematis testatur, tribunorum domus interdiu noctuque patuisse cuique indigenti, quasi ara esset omnibus accessibilis. Iustinianus vero primo Digestorum, titul. de Origine iuris & omnium magistratuum, sic originem tribunorum recenset: Iisdem, inquit, temporibus, cum plebs a patribus secessisset, anno fere septimo decimo post reges exactos, tribunos sibi in monte sacro creauit, qui essent plebeii magistratus: dicti tribuni, quod tunc in tres partes populus diuisus erat, & ex singulis singuli creabantur: vel quia tribuum suffragio creabantur. Verum Fenestella tit. 25. de Tribuno plebis, duos creatos scribit, A. Verginio, & T. Vetusio Coss. Dehinc tres additos, vt essent quinque, anno vigesimo nono post eiectos reges, Appio Claudio & T. Quintio Coss. tandem adiectos quinque, vt essent decem, anno quinquagesimo tertio, Q. Minutio & M. Horatio Coss. vt inferius patebit. Erat autem tribunorum proprie intercessio, quibus ius fuit intercedendi, hoc est, vetandi & prohibendi. Namque vt scribit Gellius, tribuni pleb. antiquitus creati videntur, non iuri dicendo, sed intercessionibus faciendis. Præterea tribuno Senatum dissoluere licebat, vt autor est Appianus in secundo Ciuilium. Apud Liuium tribuni minantur Consulibus, se illos in vincula duci iussuros, nisi Senatui dicto obedientes sint. Sed videndus ante omnia Dionys. in fine sexti, vbi copiose de Tribunis scribit: in septimo etiam lex de Tribunis pulchra scribitur.

Macerinus. *Augurinus.*

2. 18. T. GEGANIVS, ET P. MINVTIVS. 262.

NARRAT Liuius in secundo, sub iis Coss. caritatem fuisse annonæ maximam, ob incultos agros per secessionem plebis: & vnde allatum sit frumentum, ne serui morerentur. & quomodo Cumis ab Aristodemo naues detentæ sint, ob bona Tarquinii: Volscos vero pestilentia inuaserit. Eadem Dionysius in septimo: qui L. Geganium, fratrem Consulis, & P. Valerii Publicolæ filium, in Siciliam pro frumentis abiisse scribit, & alios alibi.

Velitras

Velitras vrbem, Romanam factam coloniam, & Norbam similiter. Nouam insuper plebis cum patriciis dissensionem ortã, duce Sp. Sicinio trib. pleb. quæ omnia vbertim Dionys. in septimo prosequitur, & Plutarchus in Coriolano: Oros. lib. 2. c. 5. T. Gessonio P. Numitio Coss. duo vel maxime omnium malorum abominanda, fames & pestilentia, vrbem corripuere. Vbi tu lege Geganio, non Gessonio: & Minutio, non Numitio. *Olym. Post re. ex.*

263. *Augurinus.* *Atratinus.*

M. MINVTIVS II. ET A. SEMPRONIVS. 3. 19.

Svb iis Coss. M. Coriolanus, hostis tribunitiæ potestatis, inuehitur in plebem: & post absens damnatus, in exilium vadit ad Volscos. Fuerunt deinde ludi instauraticii, quorum præter Liuium ac Plutarchum, meminerunt & Augustinus & Lanctantius, & Valerius Max. de Somniis: à quibus ludis excluduntur Volsci, astu Accii Tullii, quem Plutarchus Tullium Amphidium vocat. Ob quod indignati Volsci, collecto exercitu, cum Gn. Martio Coriolano contra Romanos proficiscuntur: vrbes capiunt, Circeios, Satricum, Longulam, Polustiam, Coriolos, Nouellum, Lauinium, Corbionem, Veteliam, Trebium, Labicos: vt Liuius in secundo docet. Dionysius vero in septimo, latissime hanc seditionem plebis in patricios describit, orationesque artificiosas & Consulum patriciorumque & tribunorum ponens: item quomodo in concione exilio damnatus sit Martius, & quomodo mira magnanimitate matrem ac vxorem salutans in exilium abierit, nemini aperiens ad quem locum esset demigraturus. Sed & Plinius iunior cap. decimonono, pulchra de Gn. Martio Coriolano. Latius Plutarchus in Coriolano scribit, sed omissis Consulibus. Eutropius, decimooctauo anno post eiectos reges, Coriolanum in exilium pulsum scribit. Ibi est error codicis, & scribendum est decimonono, non decimooctauo.

SP. NAVCIVS ET SEX. FVRIVS. 2. 22.

Svb iis Coss. Liuius in secundo scribit, missos legatos ad Cn. Martium, qui vrbem obsidione cinxit, nihil profecisse. Dehinc sacerdotes, augures, & aruspices pariter frustra ad castra Martii venisse. Postremo Veturiam matrem Martii, & Volumniam vxorem, quam Plutarchus Vergiliam vocat, cum liberis & multitudine mulierum deuicisse Martium, vt obsidionem solueret: quibus ob meritum, templum Fortunæ, muliebri habitu, ædificatum, dedicatum est. quæ late etiam Plutarchus in Coriolano enarrat, & Valerius meminit de Miraculis, & libro quinto de Gratis. At Dionysius libro octauo eadem omnia: sed quam latissime, quemadmodum M. Coriolanus Romanum irrupetit agrum, Tolerinorum vrbem, Bolanorum, Lauicanorum, Pedanorum ceperit, ad † Ciuiliasque fossas castra locarit: legatisque Romanorum primis contemptis, à mulieribus postremo sit victus, describit: cum elegantissimis orationibus, & persuasionibus luculentissimis: item honore, quo matronæ sunt Romanæ à Senatu honoratæ, templo Fortunæ muliebris. Tandem mors Coriolani, qua crudelissime periit, lapidibus obrutus, describitur. Hæc omnia sub iis Coss. acta scribit Dionysius. Sed ante hos. Sp. Naucium & Sex. Furium, nominat alios, post M. Minutium & A. Sempronium, quos Liuius intermisit, scilicet: *† Al. Cluilias*

Q. Sulpitium Camerinum, & Ser. Flauium II. 4. 20.

Svb quibus scribit multas turbationes Romæ ex metu accidisse: pestemq; pecorum ac hominum, multaq; prodigia quibus homines passim terrebantur, quod optimum scilicet ciuem eiecissent. In primisq; accidit illud T. Latini, ob quod ludi plebeii sunt restaurati: de quibus Valerius Maximus de Somniis, Lactantius, Plutarchus in Coriolano: Dionys. autem copiosissime in fine septimi scribit, qui ante omnia est vidẽdus. Nam nusquam alibi legi, quæ sacrificia, quæ certamina iis ludis plebeiis solenniter facta sint. Dehinc subiungit alios Consules, in principio octaui libri.

C. Iulium, & P. Pinarium Ruffum. LXXIII. 21.

Svb quibus describit Dionys. quo pacto Coriolanus tũ paulo ante quam exilio mulctatus est, profectus sit ad Volscos: quam benigne ab Accio Tullio susceptus, & quo pacto ludi instaurati, à quibus eiecti fuerunt Volsci: quod Liuius sub Coss. Minutio & Sempronio factum tradit. & quo pacto eius tandem consilio Romanis bellum sit illatum, missis legatis prius à Volscis ad Romanos. Et hæc omnia in principio octaui libri, quos scribit iniisse consulatum tertia & septuagesima Olympiade (sic est enim legendum:

Olym. Post re. ex. nam litera corrupta est) qua vicit in stadio Astylus Crotoniates, imperante Athenis Anchisa. Tandem ponit prædictos superiores Consules, videlicet:

2. 22. *Spurium Nautium, & Sex. Furium.* 266.

Sub quibus finis fuit belli Volscorum: adeo quod duo pene deessent in supputatione anni. licet omnia hæc sub prædictis consulibus acta Liuius scribat, obmissis his Coss. quatuor: quod ex oratione Veturiæ matris Coriolani apud Dionysium discere possumus, quę matronis Romanis ad eam in necessitate confugientibus, inter cætera dixit: Et est quartus hic iam annus, ex quo patriam exulans, alienas nos omnes à se existimauit, &c. quod non procederet, nisi hi duo anni & consulatus forent omissi à Liuio. Verum huius Sp. Nautii honorifice etiam meminit Dionysius lib. 6. sub Coss. Posthumio Cominio & Sp. Cassio, cum dissensio plebis & patriciorum facta est, in hæc verba scribens: Assurgit Sp. Nautius, familiæ successor illustrissimæ. nam dux generis eorum Nautius ex eis erat, qui cum Ænea coloniam deduxere, sacerdos Palladis, custodis vrbium, & qui transferens simulacrum deæ attulit: quod etiam cæteri Nautiorum generis obseruant, subinde ipsi ab aliis accipientes. Videbatur autem hic etiam ob virtutem propriam clarissimus esse iuuenum, neq; multo post imperii potiturus consularis. Hoc enim fuit decimoseptimo anno post eiectos reges, vt superius liquet. Præterea in peruetusto exemplari, sine titulo autoris, vbi solum nomina Consulum ponuntur (quem ego superius citaui, & sæpe inferius citare erit necesse) sic se ordo habet Consulum, vbi nos habemus hic in Cassiodoro, M.Minutius II. & A.Sempronius II. alibi sic scriptum est,

Augurino II. & Aratino.	
Cornuto & Labo.	Suspicor esse Camerinum & Flauium.
Iulo & Mamertino.	Suspicor Iulium & Pinarium.
Rutilo & Viscellino.	Suspicor Nautium & Furium.
Tusco & Sabino.	Suspicot Sicinium & Aquilium.
Rutilo & Viscellino III.	Suspicor Sp.Cassium III. & Proculum Verginium.

Hæc ideo annotaui, vt eruditioribus cogitandi deliberatius afferam occasionem: non vt instar legis hæc sint. Penes autores fides sita sit. Licentia abuti nolo. Liberum cuique sit, quod volet, opinari: & veteres quandoque etiam dormitasse animaduertat, & homines fuisse, sicut & nos sumus: non vsquequaque extra omnem aleam positos. Video certe in Liuio quædam non penitus probanda, si verum fateri licet: cum tantam tamen apud se habuerit scriptorum copiam. In libello prædicto, quod citaui, sola nomina, & vnica ponuntur. Coniecturari ideo licet, & cum in fine nostri autoris annales Aufidii Bassi citantur, qui perditi sunt iactura temporis, coniectare est, quod si extarent, facilius & illi & maiores possent errores auferri. Sed cum careamus, coniectura opus est. Nunc cæteros subiungemus: sed lector memoria tenebis prædictos Coss. sub quibus duo anni effluxerunt, ne supputatio te fallat.

3. 23. T. SICINIVS, ET C. AQVILIVS. 267.

SVB iis Coss. cum Volscis & Hernicis pugnatum esse, scribit Liuius in secundo breuissime. Sicinius Volscos deuicit, Aquilius æquo Marte cum Hernicis pugnauit. ambo viri bellorum periti, vt Dionys. in octauo testatur, qui eadem longius describit atq; ob res bene gestas Sicinio triumphum, Aquilio autem ouationem decretam tradit. Cecidit in bello Volscorum Tullius Actius, qui autor fuit, vt Coriolanus lapidibus obrueretur, homo impius & iniquus.

4. 24. SP. CASSIVS III. ET PROCVLVS VERGINIVS. 268.

SVB iis Coss. Liuius in secundo scribit, cum Hernicis fœdus ictum. tum primum lex agraria promulgata est, & largitio à Sp. Cassio facta: qui & damnatus est à populo, & ædes eius dirutæ: & vt alii dicunt, à proprio patre cæsus est domi. Dionys. vero in octauo scribit, quomodo Volscis data sit pax à Cassio & Hernicis: qui triumphum obtinuit vigesimum secundum, & tres Consulatus, quibus sibi inuidiam peperit: quam dehinc auxit, cum legem agrariam esset promulgaturus. De qua, quo pacto sit impedita per A.Sempronium Atratinum, ne tum agri diuiderentur, pulchre Dionysius explicat, vbi de locatione agrorum in quinquennium consulitur: variæq; sententiæ Verginii, Appii, A.Sempronii & aliorum leguntur. Proculus autem vnde dictus sit (ne id quoq; ignoretur) sciendum est, quod Plutarchus in Coriolano, de cognomentis agens, inquit: Nonnullos adhuc

hic è nascendi sorte nuncupauit: vt Proculum, qui foris absente patre natus est: Posthumium, qui patre mortuo: Vopiscum, cum ex gemellis alteri superstiti esse contigerit. Vnde autem Sp. dicatur, & cur duabus literis Sp. scribatur apud Romanos, quia id eruditum est, docet Plutarchus in Problematibus, problemate centesimo primo: quod is orbus patre sit quasi S. hoc est, sine: & P. patre. Lege illic pulchra. Iustinianus aliter: Spurius, inquit, dicitur à Græca dictione Spadon. Sed litera est deprauata: tu lege Sporadin, id est, passim, vulgo & sparsim. Vnde & Sporades insulæ sunt dictæ. Olym. Post re. vr.

269. SERVILIVS CORNELIVS, ET Q. FABIVS. LXXIV. 25

LIVIVS in secundo, sub iis Coss. scribit iram populi in Cassium remissiorem factam, ob dulcedinem agrariæ legis. Sed Fabius Cos. cum eo anno Volsci Equique victi essent, quicquid ab hostibus captum est, vendidit. Dionys. vero in octauo, sub his scribit damnatum esse Sp. Cassium: & quomodo & à quo sit necatus, abunde. Inibique pulchra de lege apud Græcos, qua filii necantur. Meminit illius & Val. Max. libro sexto, de Seueritate: & libro quinto, de seueritate patrum. Sed plebs iterum ad seditionem aspirabat: quæ nisi à Cornelio in Veientes educta esset, quia Decemuiros petebat qui agros diuiderent, iterum tumultus fuisset exortus, vt Dionys. testatur. Volsci tamen sunt clausi, & fame perdomiti: præda vendita; & in vrbem missa. Sunt autem hi Coss. creati quarta & septuagesima Olympiade, qua vicit in stadio Hastyllus Syracusanus, Athenisque princeps erat Leostratus.

Mamerci filius, *frater Q. Fabii.*

270. L. ÆMILIVS, ET CÆSO FABIVS. 2. 26

SCRIBIT Liuius in secundo, iis Coss. Volscos rebelles iterum, duce Æmilio perdomitos, & seditionem plebeiam sedatam, Castorisq; ædem dedicatam, quæ à Posthumio vota fuit bello Latino, patrumq; ac plebis discordiam exortam. Dionysius vero hos Coss. ponit in annum vrbis conditæ ducentesimum ac septuagesimum: vt superiores etiam Coss. computentur, quos Liuius obmisit. A. enim Verginius & T. Veturius annum sexagesimum & ducentesimum sortiti sunt, vt supra patuit. Ab iis decem acti sunt anni. Volscorum itaque bellum eleganter describit Dionysius qua fortuna vsus sit Fabius, & qua Volsci. Fuit autem Ceson Fabius, Q. Fabii superioris Coss. frater. qui cum L. Valerio proximo anno Quæstoriam habebat dignitatem, vt Dionysius scribit.

Cesonis F. & frater iunior prioris Cos. *Potitus, M. filius.*

271. M. FABIVS, ET L. VALERIVS. 3. 27

IS Valerius Cassium ter Cos. accusans tyrannidis affectatæ, perdidit, vt Dionys. testatur in octauo: Hi iterum conscribebant exercitum in Volscos hostes, licet plebeii nomina non darent: qui etiam mulctati sunt & pecuniis & iumentis. nam Tribuni plebis extra vrbem nihil afferre poterant, cum potestas eorum mœnibus vrbis circumscriberetur. Quemadmodum igitur pugnatum sit in hostes (nam milites odio Coss. haud præclara gesta edebant) pulchre enarrat Dionys. minasq; numinum ac Vestalem sacra polluisse, deperdita virginitate, commemorat, quam ipse Popiniam, Liuius (qui eadem omnia) Oppiam appellat. Oros. autem lib. 2. c. 8. Popiliam nominat, & ob id crimen stupri viuam defossam ait, post conditam vrbem anno ducentesimo septuagesimoquinto, Olympiade septuagesima quarta. Sed de diuersitate Olympiadum hic obseruandum, vt superius annotauimus. Et anni illi scripti, sunt corrupti.

Cesonis F. *Tullius.*

272. Q. FABIVS II. ET G. IVLIVS. 4. 28

HOS Dionys. in fine octaui, scribit per interregem Sp. Largium, qui ab A. Sempronio Atratino nominatus Interrex fuerat, creatos esse Coss. propter plebis & patriciorum discordiam, sese mutuo in comitiis impedientium. Nam hi, ne popularis consul: illi vero, ne omnino osor plebeiæ communitatis eligeretur, cauerunt. Ob id res ad interregnum rediit, vt defunctis regibus fieri consueuit. Sub iisdem, Dionys. scribit, Equos in Latinorum irrupisse regionem mancipia abegisse, Veientes Romanorum agrum deuastasse. Contra quos scriptus exercitus, qui eorum regionem depopulatus est, cum hostes non exirent. Iterumq; sortitio agrorum suspensa est.

Olym. Post re.ex. | *Ab vrb. con.*

CESO FABIVS II. ET SP. FVRIVS.

LXXV. 29. SCRIBIT in nono Dionysius, ortam inter patricios & plebeios tantam dissensionem, dum Consules eligerentur, vt ea aliter sopiri nequiuerit: donec alter ex optimatibus, alter à plebeis eligeretur. Creati autē sunt Olympiade quinta & septuagesima, principe Athenis Calliade, quo tempore exercitum in Græciam Xerxes duxit. Sub iis igitur Coss. pugnatum est contra Equos, duce Sp. Furio, cui omnia ad votum successerant. Et contra Ethruscos, duce Cesone feliciter, quod is Cassium in iudicium vocans morti tradidisset. Ob id exercitus ei contumax & rebellis, non voluit vt de hostibus triumpharet Consul, sed fuga elapsus ad vrbem festinauit. Sp. item Licinius Trib. pleb. ob agrorum diuisionem libenter, ne exercitus scriberetur, impedimento fuisset: sed cum ei quatuor restitissent collegæ, frustra negocium attentauit. Liuius in secundo pene eadem: licet paucis inter se discrepent. nam de vrbe Arctona sub prioribus Coss. scribit Dionys. factam expugnationem, vt videre licet. 273

al. Manlius, aut Manilius Cincinatus.

2. 30. M. FABIVS II. ET GN. MALLIVS. 274

SVB iis Coss. vt Liuius in secundo, Dion. in nono scribunt, iterum plebeii sortitionem agrorum impetu desiderantes, T. Pontificio tribuno duce, ire in exercitum recusarant: peruicerunt tamen patres. nam Veiens bellum crudele imminebat. Cum ergo ascriptus exercitus cum Coss. exiisset, Gn. Manlii Cos. castra & tabernaculum ipsius fulmen dissipauit. quod cum iniq; Ethrusci interpretarentur ex diuinandi arte sua, acris pugna cum Ethruscis orta est. in qua primum Q. Fabius Marci frater bis consul, & tunc legatus, lancea per pectus ictus cecidit. Sic & Manilius cōsul in conflictu traiectus lancea periit, vallum Romanorum captum est: vt ex Ethruria interpretati erant augures. Sed M. Fabius Cos. ope M. Flauolei primipili, & consilio T. Sicinii legati recuperatis castris, hostes fugauit, trucidauitq;. Ob quę Senatus cum ei triumphum decreuisset, renuit, cū fratrem & collegam amisisset. Abdicauitq; se magistratu, cū duo adhuc superessent menses, & inualidus ipse ex vulnere laboraret, ferreturq; lectulo. Abunde autē vterq;, & Liuius & Dionys. hoc bellum explicant. Meminit horum etiam Coss. Orosius lib. 2. c. 5. & breuiter hanc historiam describit in hæc verba: Veientes & Ethrusci graues hostes, adiunctis sibi finitimorum populis in bella surgentes, obuiis M. Fabio & Gn. Manlio Coss. excipiuntur: vbi post sacramentum iurationis, quo Romani deuouerant, non nisi victores ad castra redituros: adeo atrox certamen fuit, vt victis, victoribusq; par fortuna esset: & amisso plurimo exercitu, occisisque in pugna Manlio Consule & Fabio Consulari, M. Fabius consul oblatum sibi à senatu triumphum suscipere recusaret: quia tantis Reipub. detrimentis luctus potius debebatur. B

3. 31. CESO FABIVS III. ET T. VERGINIVS. 275

LIVIVS in secūdo scribit, Fabiū pro virili elaborasse, vt ager promissus, & populi sanguine partus diuideretur plebi: quod tamen patres recusarunt. Nam Equi Latinorum agros irrumpebant: contra quos cum missus esset Fabius, ad Equorum agrum depopulandum, in oppida sese hostes receperunt. At Verginius in Veientes profectus, accepit cladem. & ni Ceso cum exercitu in tempore subsidio venisset, actum erat de exercitu. Cum vero Veientes in forma latrocinii sæpius agros Romanorum popularentur, essetq; Veiens hostis assiduus magis quam grauis, & contumeliis sæpius quam periculo animos agitaret Romanorum, Fabia gens Senatum rogat, vt hoc bellum suæ genti detur. quod cum Senatus concessisset, non sine magnis laudibus vno die sex & trecēti milites, omnes vnius gentis Fabiæ, comitantibus quatuor clientum & cognatorum millibus, per portam Carmentalem profecti, ad Cremeram fluuium perueniunt ibiq; castra locant. Eadem Dionys. lib. 9. Corrige deprauatum codicem Eutropii, in quo sic cap. 11. primi lib. scribitur: Caio Flauio & L. Virginio Coss. trecenti nobiles homines. qui ex Fabia familia erant, contra Veientes bellum soli susceperunt, promittentes Senatui & populo, per se omne certamen implendum. Itaque profecti omnes nobiles, & qui singuli magnorum exercituum duces esse deberent, in prælio conciderunt. vnus omnino superfuit ex tanta familia, qui propter ætatem puerilem duci nō poterat ad pugnam. Sed hæc Fabiorum strages sequentibus Coss. non iis facta est: Præterea Ceso Fabius, non C. Flauius: & T. Virginius, non L. scribendum esse, ex omnibus autoribus liquet. Describit hanc historiā, sed paucis, vt assolet, Florus lib. 1. tit. 12. iunior Plinius, siue (vt alii volunt) Cornelius Nepos de Viris illustribus, tit. 14. Sed & Ouidius lib. Fastorum secundo sic de Fabiis scribit:

Vna

ab vrbe | Olym. Post re. ex.

Vna domus vires & onus susceperat vrbis,
Sumunt gentiles arma professa manus. & post subdit:
Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes,
Ad bellum missos abstulit vna dies.

Sillius Italicus lib. 2. & 7. huius historiæ sic meminit:

Primoresq; patrum Fabius, Tirynthia proles,
Tercentum memorabat auos, quos turbine Martis
Abstulit vna dies, cum fors non æqua labori
Patricio Cremeræ maculauit sanguine ripas.

Orosius libro secundo, cap. quinto: Gloriosissima illa numero & viribus Fabiorum familia, Veientanum sortita certamen, quantam reipub. orbitatem occasu suo intulerit, infamibus vsq; nunc vocabulis testes sunt, fluuius qui perdidit, & porta quæ emisit. Nam cum sex & trecenti Fabii, vere clarissima Romani status lumina, speciale sibi aduersum Veientes decerni bellum expetissent, spem temere sumptæ expeditionis primis successibus firmauerunt. Dehinc ducti in insidias, circũuentiq; ab hostibus, omnes ibidem trucidati sunt, vno tantum ad enumerandam cladem reseruato, vt miserius audiret patria perditos, quam perdidisset.

Mamercus. *C. Sergius, Dionys.*

476. L. ÆMILIVS II. ET G. SERVILIVS. 4. 32.

SVB iis Coss. Liuius scribit, Fabios trecentos & sex omnes ad vnum occisos. reiicit tamen in fine, in sequentem consulatum, successum Fabiorum describens. At Dionys. in nono, narrat quo pacto Volsci & Equi communes exercitus in Romanos duxauerint, Æmilius aduersus Ethruscos iuerit: Ceso Fabius, superioris anni Consul, ad Cremeram, ad cognatos, quos M. Fabius frater eduxerat, profectus sit: Æmiliumque castris hostilibus potitum, & pacem Ethruscis dedisse: & magna sibi inuidia concitata, plebem in patricios irritasse.

Puluillus, *Lanatus, Agrippæ F.*

477. G. HORATIVS, ET T. MENENIVS. LXXVI. 33.

B

LIVIVS in secundo, sub iis scribit Menenium aduersus Ethruscos missum, Ianiculum ab hostibus obsessum, Horatium (qui cum Volscis erat) euocatum: alias male de re Romana actum foret. Dionysius in nono, scribit hos nihil publice egisse, donec ager irritatæ plebi diuideretur. Postea Horatium in Volscos, Menenium in Ethruscos exercitum duxisse. Dehinc pluribus describit Fabiorum cædem, duplici opinione: coarguitq; tãquam rem fictam, quod vnus solus Fabius superfuerit domi. Sed ex tribus putat fratribus, qui ea clade perierunt, Cesone, Marco, & Quinto, qui septem continuos gesserant consulatus, relictum Marco esse filium, qui vnicus dictus sit, clarus & illustris. Tum quo pacto Menenius imperitus locandi castra, cæsus fugatusq; sit ab Ethruscis, id vberius quam Liuius recenset: traditque illos consulatum iniisse sexta & septuagesima Olympiade, qua vicit in stadio Scamander Mitylenæus, imperante Athenis Phędone. Meminit horum consulum & A. Gellius lib. 17. cap. vlt. Menenio Agrippa, M. Horatio Puluillo Coss. bello Veiente apud fluuium Cremeram, ab iis sex & trecenti patricii Fabii cum familiis suis vniuersi ab hostibus circumuenti periere. Eleganter item Fabiorum cladem Oros. libro secundo, cap. 5. depingit, vt superius annotauimus. Plutarchus in Camillo delibat, vbi agit de diebus atris.

Rutilius, *Ser. Seruilius, Dion. si non est error codicis.*

478. A. VERGINIVS, ET SP. SERVILIVS. 2. 34.

HIS Coss. Liuius in secundo scribit, Veientes crebris incursionibus agro Romano infestato, excitasse, vt Coss. cum exercitu tandem obuiam hostibus prodirent. Seruilium quidem infeliciter pugnauisse: Verginium vero ignominiam collegæ abstersisse, dum Ethruscos abire Veios coegerit, eorumq; castra diripuerit. Sequuta vero pax, & vberiorẽ retulit annonam, & frumentorũ copiam ex Campania allatam: Dehinc à Tribunis T. Menenio dies dicta, qua & mulctatus est duobus milibus æris. Hæc eadem vberius Dionys. lib. 9. Addit, patricios esse commotos iterũ in plebem, diuisionemq; agrorum suspẽdisse, quod Meneniũ damnassent, cuius pater reconciliandæ plebis cum patriciis autor fuisset, & qui post ignominiam hanc, mortis esse calamitatem indicans, inedia finierat vitam.

Olym. Post re.ex. Tradit autem Dionysius, hos Coss. magistratum suscepisse circiter conuersiones æstiuas Sextilis mensis, viros ambos bellorum peritos. Ab vr. c.

Rutilius, Publicola.

3. 35. C. NAVTIVS, ET P. VALERIVS. 279.

LIVIVS in secundo narrat, quo pacto sub iis Coss. Sp. Seruilius à Tribunis sit accusatus: sed & ingenio suo feroci, & collegæ Verginii auxilio liberatus. Dehinc Veientes ac Sabini, qui arma coniunxerant, à Valerio consule cæsi fugatiq; sunt. C. autem Nautius. Equos Volscosq;, qui agrum Latinorum vastauerant, perdomuit. Eadem Dionysius libro nono. Sed illic vide prudentissimam orationem Sp. Seruilii, se purgantis de obiecto crimine: ac triumphum Valerii, ob rem bene gestam in Veientes atq; Sabinos, cum eisdem iam dictis.

Dion. A. Mallius si integer est codex.

4. 36. L. FVRIVS, ET G. MANILIVS. 280.

SVB iis Coss. vt Liuius in secundo, & Dionys. in nono docent, Veientes duce Manilio consule cincti, & fame coacti sunt petere pacem: quibus datæ sunt induciæ per annos quadraginta: & consuli concessus minor triumphus, qui ouatio dicitur.

Mamercus, Volsco.

LXXVII. 37. L. ÆMILIVS III. ET OPITER VERGINIVS. 281.

INQVIT Liuius: Vopiscum Iulium pro Verginio in aliis annalibus inuenio. Sic Dionysius in nono: L. Æmilius Mamercus tertio, Tulliusq; Vopiscus Olympiade septima & septuagesima, turbulentum gessere magistratum, pacem agitantes ab externis bellis. Iis veto Coss. quemadmodum vterq; scribit, Gn. Genutius Tribunus plebis, de agri distributione plebem sollicitans, cum alia via non posset, prioris anni Consules Furium & Manilium coram populo duxit accusandos. Sed dicta die, mortuus est in lecto repertus Genutius. cum igitur Coss. P. Volronem, vt exercitus conscriberetur, in ordinem militum locassent, indignatus Volcro, cum à lictoribus spoliaretur, plebem concitauit: quæ violatis lictoribus, fractisq; fascibus, compulit Consules è foro in curiam fugere. Hincq; maxima inter plebeios & Coss. discordia orta est, quam Florus lib. 1. tit. 22. de Seditionibus, his verbis insinuat: Quod duce Valerio Nerone, detrectantibus plerisq; militiã, fracti Consulis fasces. Vbi correximus, Volerone, ex Liuio & Dionysio, sicut legendum est: non Nerone, sicut perperam omnes deprauati codices habent. B

2. 38. L. PINARIVS, ET P. FVRIVS. 282.

SVB iis Coss. Liuius scribit P. Voleronem Trib. pleb. legem statuisse, seu rogationem ad populum, vt plebeii magistratus Tribunitiis Comitiis fierent. quę qualia fuerint, Dionysius explicat in nono: vt per hoc patriciis omnis potestas, per clientiũ suffragia creandi quos vellent tribunos, tolleretur, pro qua integro anno inter patres ac plebeios certatum est. Subiungit Dionysius, quemadmodum initium huius anni molestissimum fuerit, ex prodigiis signisq; multis ob iram deorum apparentibus: singularisq; morbus quidam feminas inuaserit, qui maxime grauidas corripuerit: donec ex iudicio serui Vrbinia Vestalis, quæ pudicitiam amiserat, viua est defossa. morbo autem muliebri finito, finis anni grauissimam habuit pestilentiam, qualem antea vrbs nunquam passa est. De tribus autem comitiorum generibus, vide Gellium lib. 15. cap. 7.

Sabinus, Capitolinus.

3. 39. APPIVS CLAVDIVS, ET T. QVINTIVS. 283.

SCRIBVNT Liuius in secundo, & Dionysius in nono, hunc Appium Claudium, Appii filium, eius qui plebi aduersatus ad reditum erat, à patriciis ad Consulatum productum, quod homo acerbus & osor plebis esset: cum tanta molirentur Tribuni in patres; cumque multum contradicentem, & qui in campũ propter conuicia ire noluerit, absentem factum Consulem, fuisse omnino diuersæ naturæ à Quintio, qui mitis erat ingenii. Sub iis igitur maximę ortæ sunt seditiones inter plebem & patres, cum P. Volero & C. Lectorius trib. legem de Tribunitiis comitiis ferre conarentur. Quibus maxime restitit Appius Claudius, vt ad arma tandem veniretur. Sed Quintius rem sedauit, factoque senatusconsulto lex tandem perlata est, Tribunitiisque comitiis creati sunt tribuni numero quinque: quia tres additi, cum prius duo tantum essent. Diodorus quatuor creatos

asserit,

Ab vrbe c. asserit, nominatque alterum consulem T. Cuttium, sed deprauate. Postremò cum Equi ac Volsci incursiones in Romanum agrum facerent, contra Equos Quintius profectus, feliciter pugnauit: contra Volscos Appius, cui rebelles milites ob inuidiam erant. Tandem ab eo, quod signa deseruissent, puniti sunt ac decimati, nouo genere supplicii. Narrat Liuius in tertio libro, Coss. P. Volumnio & Seruio Sulpitio, (de quibus inferius) hunc T. Quintium Capitolinum ter consulem fuisse, ac Cesoni, cui dies erat dicta, astitisse: qui inferius describetur, vbi eius tertius Consulatus. *Olym. Post re. ex.*

Potitus, *Mamercus.*

284. L. VALERIVS II. ET T. ÆMILIVS. 4. 46.

DIONYSIVS in nono hos Coss. aliter nominat, scilicet P. Valerium & Tiberium Æmilium: cum tamen L. Valerius tunc fuerit Consul, qui vt sanaret iram plebis, quam in se contraxerat ob Sp. Cassii mortem, quæ Quæstor accusauit, consensit in diuisionem agrorum. Et item Æmilius consul, siue Titus, siue Tiberius dictus fuit, filius L. Æmilii, cui Senatus triumphum negauit, pariter in fauorem plebis sortitionem agrorum concessit. quibus tum vsq; adeo restitit Appius Claudius, vir acer & vehemens, vt cum ei Tribuni diem dicerent, nihil ingenerosum aut habitu aut affectu ostenderet: sed mortem præeligeret, quam sibi ipsi consciuit. Cuius corpus in concionem delatum, filius laudauit, & plebs exequias duxit. Coss. deinde in hostes sunt profecti, Valerius aduersus Equos, Æmilius in Sabinos, quos æquo Marte fudit. cum Valerius Equorum obsidionem soluens, frustra agros eorum depopulatus esset, & intra vallum continuisset. vide Liuium & Dionysium.

Nomentanus.

285. T. NVMICIVS, ET A. VERGINEVS II. LXXVIII. 41

HIS Coss. scribit Dionys. in nono, Volscos suburbanum quoddam incendisse, cuius fumus Consules excitauit, vt expeditionem in hostes decernerent. Numicio itaq; ad Antium exercitum educente, regio populata, & quoddam maritimum oppidum captum, quo ad latrocinia vtebantur: præda inter milites diuisa, Antiatum viginti naues captæ, B domus euersæ, muri solo æquati. Verginius autem Equorum agros populatus, cladem accepit ab iisdem in insidiis latitantibus: vt Liuius & Dionysius explicant. Inierunt autem Consulatum hi Consules septuagesima octaua Olympiade, qua vicit in stadio Parmenides Possidoniates, imperante Athenis Theogpide.

Capitolinus, *Priscus.*

286. P. QVINTIVS, ET QVINTIVS SERVILIVS. 1. 42.

SVB his Coss. vt Dionysius in nono scribit, Sabini cum irrupissent in agrum Romanum, Seruilius consul ita repressit eorum impetum, vt intra vrbes refugerent, regionemque vastandam Coss. relinqueret. Quintius contra Equos & Volscos cum exercitu progressus, pulchro stratagemate eos deuicit, Antiumq; vrbem expugnauit: & imponens vrbi præsidium, Romam exercitum abduxit. cui Senatus obuiam processit, ac vltro triumphum obtulit. Hæc eadem Liuius in fine secundi libri. Nam hic eius liber ab vrbe condita secundus finitur.

Mamercus, *Vibolanus.*

287. T. ÆMILIVS II. ET QVINTIVS FABIVS. 3. 43.

LIVIVS in tertio narrat, iis Coss. Tribunos agrariæ legis petiisse distributionem, cum scirent Æmilium fautorem plebis. Sed cum patres obstarent, Fabii consilio res est sedata hoc pacto, vt agri Antiatium superiori anno capti distribuerentur. Antiumq; colonia deduceretur Romanorum: etsi ea quidem distributio pauperibus ingrata esset, qui se patria abduci indigne ferebant. Creati sunt Triumuiri pro agris diuidendis, T. Quintius, A. Verginius, P. Furius, vel vt ait Dionys. L. Furius, qui eadẽ in nono scribit. Dehinc Æmilius in Sabinorum regionem, quam deuastauit, quia aufugerant, cum exercitu progressus est. Fabius vero in Equorum regionem secessit: quos in eam necessitatem compulit, vt pacem peterent, pecunias & frumenta militibus darent. Fuit autem is Fabius, filius vnius ducum, qui apud Cremeram extincti sunt.

Olym. Post re.ex. *Priscus,* *Lanimus,* Ab vrb. con.

4. 44. Q. SERVILIVS II. ET SP. POSTHVMIVS. 288.

His Coss. Equi Antiatium suscipientes exules, excursiones in Latinorum agros faciunt, ac fœdera facta corrumpunt. Missus ob id legatus Q. Fabius, prioris anni Cos. & qui eos deuicerat, inuenit animos illorum ad bella paratos. Ob id indictum est eis bellum. Spurius autem alter Cos. templum Fidei in colle Capitolino dedicauit, vt in nono Dionys. scribit. de his Liuius in tertio paucula prælibat.

Iulianus. Dionys. corrupte, sed Vibulanus legendum. *Capitolinus.*

LXXIX. 45. Q. FABIVS II. ET T. QVINTIVS III. 289.

In hunc vsq; tertium annum protractum bellum Equorum, vt Liuius in tertio docet. Ad quod missus Fabius, qui prius pacem cum iis fecerat, strenue pugnauit; & cum nihil facerent violatam a se fidem, fusi fugatiq; sunt, præda longe maxima abducta: cum Quintius interim ad custodiam regionis finitimæ hostibus resideret. à quo postea census est actus, & conditum lustrum vt late Liuius scribit. Eadem Dionys. in nono, vbi & iustitij à patribus indicti meminit: hosq; Coss. magistratum iniisse tradit nona & septuagesima Olympiade, qua vicit Xenophon Corinthius, imperante Athenis Archidemide.

Albus Regillensis. *Medullinus Fuscus, Dion. si non est eratum.*

46. A. POSTHVMIVS, ET SP. FVRIVS FVSIVS. 290.

Svb iis Coss. vt Liuius in tertio & Dionys. in nono attestantur, Equi iterum, cum ad se Volscos attraxissent, & fides Antiatium labaret ac lubrica esset, cum ingenti exercitu in Romanorum agros populabundi progressi sunt. Ad quos missus Sp. Furius, cum infeliciter pugnasset, seq; in castra recepisset, ab hostibus obsessus est. & ni T. Quintius proconsul cum subitariis & voluntariis affuisset militibus, male de Consule actum esset. Sed cum intellexisset hoc Sp. facto impetu in hostium egressus est castra. Eius frater P. Furius legatus, longius à vallo progrediens, ab hostibus, prius strenue pugnans, occiditur: tum consul per femur vulneratur. Sed & alter consul cum exercitu insperato accurrens, hostes repulit, fudit ac fugauit: & cum victoria in vrbem exercitum reduxit. Subiungit Liuius, cœlum tum arsisse, & portenta quædam apparuisse. Ob quæ supplicationes factæ sunt, & feriæ indictæ in triduum.

Helua *Priscus.*

5. 47. L. EBVTIVS, ET P. SERVILIVS. 291.

Svb iis Coss. vt Liuius in tertio, & Dionysius in nono scribunt, nullum bellicum aut ciuile opus à Romanis gestum est. Licet Equi & Volsci Hernicorum & Latinorum popularentur agros, ab ipsis post Latinis repulsi, ob maximam & crudelissimam pestem, quæ tunc in vrbe sæuiit & grassata est, vt plaustris primum aceruí cadauerũ efferrentur: qua ambo Coss. perierunt, ac Tribuni complures, augures item, & multi viri clari, integro anno durans. licet frustra tum Equi Volsciq; vrbem obsiderent. Liuius hos Coss. magistratum iniisse Calendis Sextilibus, vt tunc principium anni agebatur, tradit. Hanc pestilentiam describit Orosius lib. 2. cap. 11. sed numerorum notæ sunt mendosæ. Subscribam eius verba, vt quis emendare facile possit: Romæ post conditam vrbem anno ducentesimo ac sexagesimo, suspenso ad modicum bello grauis pestilentia, quæ semper ibi ratas inducias aut factas intercepit, aut vt fierent coegit, per vniuersam ciuitatem violenter incanduit, vt merito præcedente prodigio cœlum ardere visum sit, quando caput gentium tanto morborum igne flagrauit. Nam eo anno Ebutium & Seruilium ambos Coss. pestilentia absumpsit, militares copias plurima ex parte confecit, multos nobiles, præcipueq; plebem fœda tabe deleuit: quamuis iam superiori etiam quarto anno oborta lues, eundem populum depopulata sit.

Tricipitinus. *Geminus. Vetusius, alias.*

48. L. LVCRETIVS, ET T. VETVRIVS. 292.

In hoc Consulatu, vbi pestis sedata est, in hostes exercitus educti sunt: Veturius in Volscos, Lucretius ad Hernicos secessit, vt incursiones hostiles arceret. Sed dum feruntur crudeli impetu Volsci in agros Latinorũ, Lucretius tantam hostibus mox intulit stragem, vt propa

ꝯ vrbe vt prope Volscorum nomen deletum esset. Nam decem millia & quadringenti ac septuaginta dicuntur in acie & fuga occisi, mille ducenti & quinquaginta viui capti, 24. militaria signa relata. Interea dum vterq; ab vrbe abesset Consul, Trib. pleb. iterum seditionem in plebe mouere moliti, nouam ferre legem voluerant: quam Fabius vrbis præfectus impediuit, donec Coss. redirent, & Lucretio meritus triumphus, Veturio vero ouatio daretur. Hæc abūde Liuius in tertio, qui scribit hos Coss. magistratum iniisse tertio Idus Sextilis: & Dionysius in fine noni, qui hoc loco librum nonum concludit. Olym. Post r.e.ex.

Camerinus.

293. P. VOLVMNIVS, ET SER. SVLPITIVS. LXXX. 49.

SVB iis Coss. vt Liuius in tertio, & Dionys. in decimo scribunt, lex Terentilla tentata quidem est maximo conatu: de decemuiris creandis, vt nouæ leges conscriberentur: maximæq; subortæ sunt inter patricios & plebeios dissensiones. Ceso autem Quintius ferox iuuenis, L. Quintii Cincinnati filius, eum tribunos foro abegisset: A. Verginio Tribuno procurante, Cesoni capitis dies dicta. Licet T. Quintius Capitolinus, Sp. Furius, & P. Lucretius (si non est litera Liuii deprauata, cum L. Lucretium prioris anni Consulem fuisse legamus) frustra laudes iuuenis strenue dixissent: tamen M. Volscius Cesonem cum crimine homicidii vrgeret, ne carceri daretur, decem vades posuit ipse in exilium ante diem iudicii abiit. Sed pater coactus crudeliter pecuniam pro vadibus dare, diuenditis omnibus bonis, trans Tiberim veluti relegatus, modicum tugurium cum agello possedit. Pulchre Val. Maximus libro quarto, de Paupertate, hoc recenset. Sic ciuitas ab externis bellis otium habuit, cum ab intestina seditione premeretur, quanquam per totum annum lex eluderetur. Narrat etiam Liuius, sub iis Coss. multa prodigia facta: cœlum arsisse, terram commotam, bouem loquutam, carnem pluisse. quæ Val. Max. etiam repetit libro primo, cap. sexto, de Prodigiis: vbi certe pro P. Volumnio, vt Liuius & Dionys. habent, scriptum est perperam C. Volumnio, id quod sæpe fit in prænominibus, quæ solis literis signantur. Horum Coss. mentionem faciens Plinius, lib. secundo, cap. quinquagesimooctauo, sic scribit: Et sæpe alias relatum est in monumenta, carnem pluisse, L. Volumnio Ser. Sulpitio Coss. ex eaq; non perputruisse, quod non diripuissent aues. Inierunt B ii Coss. magistratum Olympiade octogesima, qua vicit in stadio Torymbas Thessalus, principe Athenis Phasicleo imperante. Ibi de portentis, & de carne, eadem Dionys. scribit, quæ Plinius.

Sabinus, Appii filius. *Publicola.*

294. C. CLAVDIVS, ET P. VALERIVS II. 2. 50.

HIS Coss. maximæ simulates atq; iræ inter patricios plebeiosque excitatæ sunt: eum Tribuni legem ferre omnino anniterentur, Coss. ac Senatores vero obstarent. His interea Appius Herdonius Sabinus, vel vt sibi tyrannidem pararet, vel vt patriam suam locupletaret potentia, collectis quatuor milium seruis, ac clientibus, Romam veniens, Capitolium occupat. Perculsa vrbs metu ac timore, congregato exercitu, hostes arce deturbat: auxilio etiam Tusculanorum, quos L. Mamilius ducabat. Sed inter expugnandum Capitolium, dum strenue pugnat, P. Valerius occumbit, Herdonius telis obruitur: capta arce, de singulis supremum est sumptum supplicium. Instabant iterum Tribuni, vt Claudius sineret legem ferri: quod cum negasset se posse solum, in demortui consulis locum electus est L. Quintius Cincinnatus, Cesonis pater, & ab agello reuocatus ad consulatum. Cuius prudentia patrum ac plebis contentio, quæ tum gliscebat, sedata est hoc anno. Hæc late Liuius in tertio, Dionys. in decimo scribunt, Augustinus tertio suæ Ciuitatis, cap. 17. obiter illius historiæ de P. Valerio meminit. & Oros. cap. 12. lib. secundi eadem sic: Proximo dehinc anno ciues exules, seruiq; fugitiui, duce Herdonio, viro Sabino, inuaserunt, inscenderuntque Capitolium: vbi quidem fortissime Valerio consuli & imperatori obstitere iuniores. Sed adeo atrox & graue discrimen prælii fuit, vt ipse quoq; consul Valerius ibi fuerit occisus, & indignam de seruis victoriam, insuper etiam sua morte fœdauerit.

Vibolanus. *Maluginensis.*

295. Q. FABIVS III. ET L. CORNELIVS. 3. 51.

SVB iis Coss. actum est decimum lustrum ab origine vrbis, vt Liuius in tertio scribit. Magnaq; iterum patrum ac plebis contentio fuit. Sed dum Volscorum exercitus nunciatur Antium pene occupasse, moliriq; Equos bellum: Fabio negotium datum, vt legiones

Olym. Post re.ex. Antium duceret, Cornelius præsidio urbis domi maneret. Fabius itaq; Volscos adortus, *Cat.* castris exuit: fugientesq; persequutus, maxima cæde cecidit. Interim Equi Tusculum no- *con.* ctu vi capiunt. Fabius itaq; omissa præda, mox Tusculanis subuenit, hostes dehinc fame domiti, a Tusculanis sub iugum sunt missi. Ignominiosa dehinc fuga Consul consequutus, in Algido (Algedonem vrbem Dionys. appellat) ad vnum omnes occidit. Consul item alter pacatam vrbem videns, pariter hostes aggressus est. Sic & Volsci & Equi fusi, fugatiq; sunt: quod late Liuius in tertio narrat. Breuius Dionys. in decimo, qui ordinem rerum gestarum parum inuertit. Meminit Algidi Strabo in quinto, & Florus, sed verbo tantum. Sed quid iuuat has quisquilias omnes consectari? vt ostentatores quidam faciunt, pro aura populari captanda, qui singula verba, vt multiscii appareant, citra omnem vtilitatem afferunt. Obseruandum præterea, quod Eutropius post occisos trecentos Fabios, Cesone Fabio, T. Verginio Coss. scribit: Post hoc census in vrbe habitus est, & inuenta sunt ciuium capita centum & triginta duo millia, quadringenti, & decem & nouem. Sic enim legendum est. Sed is census factus est viginti annos postea, iis Coss. iam positis. Nam sequitur: Sequenti anno cum in Algido monte, &c. cum Quintius Cincinnatus fuit Dictator. Hoc sequentibus Coss. actum est. Addendum hoc quoq;, Quæstores Volscium illum, qui iniquum in Cesonem tulerat testimonium, in ius vocasse: quod latissime Liuius in tertio prosequitur.

Genutius. *Rutilus, secundum Liuium. Dion autem, C. Nautium II. Vide superius anno tricesimoquinto.*

4. 32. L. MINVTIVS, ET L. NAVTIVS. 296.

MAGIS accedo Dionysio, qui in decimo scribit, C. Nautium iterum consulatum gessisse, cum L. Minutio: non L. Nautium. vitiumque esse puto librariorum. Cæterum sub iis Coss. Equi, quibus superiori anno pax data, fracto fœdere, duce Gracco Clœlio, vel vt Dionys. ait, Celio, Latinum agrum ac Tusculanum populati, in Algido castra locarunt. Ad hos missus L. Minutius (nam C. Nautius contra Sabinos exercitum duxit, ac prospere cum iis dimicauit) infeliciter in castris obsessus est. In conuallibus Q. Fabius relictus, vrbis præfectus, consilio alterius consulis Nautii, Dictatorem L. Quintium Cincinnatum ex agro suo Transtyberino, qui post Prata Quintia vocatus est, euocauit: quem ex agro euocatum dixisse ferunt: Ergo huius quoque anni fructus ob occupationes meas amittitur, esuriemusque omnes male. qui tamen mox cum L. Tarquinio magistro Equitum, viro strenuo, sed paupere, exercitum versus Equos duxit hostes, omnesque compulit sub iugum ire, amissis armis, & liberato Consule ac Romano exercitu: vinctis autem hostium ducibus, quos in triumphum Romam abduxit splendidissimum. Ipse vero Quintius licet ex præda ditari posset, nihil penitus accepit, magis se efferens paupertate, quam alii diuitiis: eamque inter milites suos diuisit, hac se mestri tantum vsus dignitate. sed sexto decimo die se Dictatura abdicauit, vt Liuius in tertio, & Dionysius in decimo abunde scribunt. Adeo errorem esse suspicer in Floro, titulo vndecimo, qui intra quindecim dies cœptum peractumque bellum scribit: licet Dionys. in vndecimo, in quadam oratione Valerii, intra quatuordecim dies rem omnem confecisse Cincinnatum prodat. Sed leuia hæc sunt. Verum & illud eodem loco animaduertendum est in Floro, quod hunc Lucium Quintium, Titum vocat: & consulem obsessum, M. Minutium: cum alii omnes, vtrique L. prænomen attribuant. id quod etiam Val. Max. libro secundo cap. de Disciplina militari, abunde scribit, vbi præsentem historiam annotat. Est autem is Quintius Cincinnatus, a familia Cincinnatorum appellatus: quibus insigne erat crinis, quem cincinnum appellant, hoc est, capillus intortus & crispulus: vt M. Varro interpretatur. Decantatus etenim is est etiam a nostræ religionis antistite diuo Augustino, quinto lib. Ciuitatis diuinæ, capite decimo octauo. De quo passim quoque alii: Plinius senior libro decimooctauo, tertio capite: iunior, vel potius Cornelius Nepos, de Viris illustribus, titulo septimodecimo: Val. Max. libro quarto, capit. de Paupertate: necnon Persius poeta, prima Satyra, Sulcoque terens dentalia Quinti, Cum trepida ante boues Dictatorem induit vxor. Cæterum huius historiæ sub iis Coss. gestæ, meminerunt & posteriores: Orosius libro secundo, capite duodecimo: & Eutropius libro primo, capite vndecimo in fine. In Minutii autem Cos. locum suffectus Q. Fabius, qui Algidum missus est, vt scribit Liuius. Cætera quæ cum Tribunis hoc anno de ferenda lege gesta sunt, illic vide: de damnato scilicet Volscio, & in exilium misso.

Q. MINV-

ab urbe | Olym. Post re. ex.

Augurinus *Paluillus, Dionysius autem C.*

197. Q. MINVTIVS, ET M. HORATIVS. LXXXI. 3. 51

His Coss. Sabini iterum in agros Romanos ruebant. Equi nuper victi præsidium Corbioni relictum interficiunt: iram quam in Romanos non poterant, in socios exercebant. conscribi exercitus non poterat, Tribunis (qui tum in quintum vsq; annum eundem magistratum gerebant) reclamantibus: qui legem ferendam sanciebant, ac postulabant. Nec aliter vinci poterant, nisi Senatus assentiret, pro quinque tribunis, deinde decem, binos ex singulis classibus, eligendos: quod hoc trigesimosexto anno à primis Tribunis factum est: vt facile liquet, si supputationem feceris à Coss. Sp. Cassio II. & Posthumio Cominio II. sub quibus Tribuni primi fuerunt. Tum scriptus exercitus. Minutius contra Sabinos profectus, hostes non inuenit. Horatius contra Equos feliciter pugnat, Corbione oppido expugnato, murisq; solo æquatis: vt Liuius in tertio, Dionysius in decimo late describunt. qui tradit, hos Coss. magistratum iniisse prima & octogesima Olympiade, qua vicit in stadio Polymnastus Cyrenæus, principe Athenis Callia. De Tribunis superius abunde multa. Pomponius Lætus libello suo de magistratibus, pulchre de Tribunis plebis: sed in fine commiscet Tribunos cum consulari potestare, imprudenter. De nouis autem legibus tribunorum, & eorum iureiurando, siue iuramento, vide Dionysium decimo, in sequenti consulatu.

Maximus. *Celimontanus.*

298. M. VALERIVS, ET SP. VERGINIVS. 4. 54

His Coss. vt Liuius in tertio docet, domi forisque otium fuit, & annona carior, propter aquarum intemperiem. Dehinc lata est lex de Auentino monte exædificando, quia incultus erat; & syluis plenus. quod pluribus prosequitur Dionysius in decimo, scribens etiam quo pacto ciuiles offensæ Tribunorum cum Coss. nouæ exarserint: quia tentatum à Tribunis fuit, vt Senatum sibi in curiam vocare liceret: cum Coss. ad eam diem potestas fuisset patres conuocare, & è curia quoque demittere. Dicebat enim alter Coss. Abite si placet, non amplius moramur vos P. C. quemadmodum Tribuni etiam concionem B populi tenere & soluere, quoad libuisset, poterant: id quod à quodam tribuno Icilio tentatum fuit, vt late Dionys. in decimo perscribit. Sub iis Coss. ludi seculares secundi facti sunt, vt scribit Censorinus, post conditam vrbem anno ducentesimo nonagesimo nono (nonagesimo octauo, rectius est legendum) M Valerio & Sp. Verginio Coss. licet reliqui anno quadringentesimo decimo, M. Valerio Coruino & C. Petilio Coss. factos scribãt, vt etiam infra annotabimus. Vnde miror, Angelum Politianum in sua centuria scribere, ex Zosymo Græco autore, secundos seculares factos secundo & quinquagesimo post Romam conditam anno, quo nondum erant Coss. sed Reges. & hic quædam valde inconuenientia subiungit, quæ certe non conueniunt rationi, vt patebit. Potius credo in Zosymo scriptum fuisse, anno ducentesimo octauo & nonagesimo: qui numerus legitime prouenit. Sunt enim, quemadmodum nos correximus, in Censorino numeri fere omnes deprauati. Miror autem, neque Liuium, neque Dionysium, horum ludorum facere mentionem: quamuis Dionys. de Auentini sacris scribat, qui eo anno exædificatus est.

Geminius. *Vaticanus.*

299. G. VETVRIVS, ET T. ROMVLIVS. 3. 55.

Livivs in tertio scribit, prioris anni tribunos refectos, miram iterum excitauisse in plebe seditionem contra patricios. Sed dum hæc agerentur, iterum Equi impetum in agrum Tusculanum fecerant. & licet Tribuni resisterent, exercitus tamen scriptus, cum vtroque Consule aduersus hostes progressus est. In Algido superati, quatuor milia hostium sunt desiderata. ingens præda accepta ac vendita est, propter ærarii inopiam: vnde sibi maximã Coss. inuidiam pepererе. Dionys. vero in decimo, latissime describit, quemadmodum vrbs tempore belli semper concors fuit, ac diuitiis aucta: in pace vero, seditionibus flagrauit, ac depauperata sit: & quanta, qualisque fuerit altercatio Coss. cum tribunis, qui acerbissime patricios persequuti sunt: maxime cum plebs à quodam plebeio L. Sicinio Dentato fuisset persuasa. cuius meminit & Plinius lib. 7. Naturalis historiæ. ca. 28. & Val. Max. li. 3. c. de Fortitudine: Vide igitur apud Dionys. quo pacto Sicinius fuerit, cum ex bello Equorum rediisset, à plebe pater seruator & Deus appellatus. Obseruandū

H 3

Olym. Post re. ex. & hoc est, quod quidam hunc Consulem T. Romulum vocant, vt Plin. li. 7. c. quo supra. & hunc Sicinium Dionys. Siccium vocat, & item Liuius in tertio, cum agit de secundo Decemuiratu.

Capitolinus, *Dion. Termenius si non est error libri.*

56. SP. TARPEIVS, ET A. ATERINVS. 300.

PLINIVS libro septimo, cap. vigesimo octauo, A. Thermum vocat: si non literę coniunctæ vel dissolutæ errorem pepererunt. Lege illic quæ de Dentato Trib. pleb. scribit. Vidi etiam, qui hunc A. Æternium scriberet Consulem. Sub iis Coss. dies dicta Romulio, prioris anni Consuli, qui damnatus est decem milib. æris: & item Veturio collegæ, qui duodecim milibus æris damnatus est. Ob id præsentes Coss. seniores fuerunt, ad resistendum Tribunis: qui reiecta veteri lege, vt finis certaminum fieret, cum patribus egerunt, vt legati mitterentur Athenas, qui leges Solonis conscriberent. Nam de legibus conuenerant & patres & plebeii: de latore discrepabant. Romulius tam egregie patribus consuluit, vt Sicinius ei mulctam remitteret, quam seruare tamen noluit. Id Liuius in tertio copiosissime, Dionysius in decimo describunt. hos duos patricios & consulares viros, post eiectos decemuiros Trib. pleb. cooptauere in suum collegium, vt Liuius in tertio scribit, Coss. Sp. Herminio & T. Verginio. De legatis tamen missis, subiungit etiam noster Cassiodorus.

HIS COSS. *Legati Athenas missi, ad leges describendas.*

LIVIVS missos scribit Sp. Posthumium Album, P. Sulpitium Camerinum, A. Manlium. Eosdem Dionysius nominat, sed pro P. Sulpitio Seruilium Sulpitium scribit: vt inclytas Solonis leges, iura etiam & mores ciuitatum noscerent. Hos etiam nominat Fenestella, tit. vicesimonono, de Romanorum magistratibus.

Tergeminus. *Verus.*

LXXXII. 57. P. CVRIATIVS, ET SEX. QVINTILIVS. 301.

DIONYSIVS in decimo, primum Consulem vocat P. Horatium, non Curiatium, qui cum Quintilio Consulatum gessit, annis ab vrbe condita trecentis expletis, secunda & octogesima Olympiade, qua vicit stadium Lycus Thessalus Larisseus, imperante Athenis Cherephane. Fuit enim hic annus quinquagesimus septimus ab exactis Regibus: qui, si adiicientur ducentis quadraginta quatuor, quibus reges imperitarunt, erunt trecenti anni expleti, & vnus. Sub quibus tanta fuit pestilentia, vt omnes famuli pene amissi sint, & ciuium fere pars dimidia, non sufficientibus neq; medicis, neq; propinquis, necessaria administrantibus: adeo vt multæ domus desertæ essent. cum enim corpora neque cremari, neq; humi possent omnia mandari, proiecta in fluuios, aquas corrumpebant. Inde & homines & pecora inficiebantur: & alter Coss. Quintius (sic enim aliis dicitur) moriebatur, cui fuit suffectus Sp. Furius. ex tribunis quatuor, ex senatoribus multi mortui. Quinimo & Equi hostes talem nacti opportunitatem, cum exercitum versus Romanos educerent, aliasq; finitimas gentes sollicitarent, eodem morbo correpti, Volscos Sabinosq; omnes infecerunt, vt redire domum cogerentur. Huic malo coniungebatur fames, quæ ex incultis agris nascebatur. Itaque nihil gestum esse à Romanis, neque ciuile, neque bellicum, Dionys. scribit. Liuius in tertio, Flaminem Quirinalem, augurem, tres tribunos cum Consule mortuos scribit. Orosius libro secundo, capite duodecimo sic scribit: Anno qui ab vrbe condita proximus trecentesimo fuit, dũ legati ad Athenienses, propter Solonis leges deferendas, missi expectantur, arma Romana, fames pestilentiaque compescuit. Diuus item Augustinus libro tertio, cap. decimoseptimo, illius famis pestilentiæq; meminit.

Lanatus. *Vaticanus.*

58. T. MENENIVS, ET P. SEXTIVS. 302.

DIONYS. In decimo scribit, L. Menenius & P. Siccinius, vel Siccius. Sed puto esse erratum. nam paulo post eundem Sestium nominat. Siue quod Græci latina nomina minime recte Græcis literis scribere sciant, siue suo more Latina ac Romana nomina sic enunciãt. Obseruaui hoc sæpius in Dionys. Alicarnasseo, Diodoro Siculo, Polybio & Ioanne Monacho, alias Zonara dicto, qui nomina Coss. Græce aliter scribunt, quam Liuius & Latini. Liuius penitus hos non nominat: quod excusari non potest. Cum vero legati in Græciam missi, tertio anno reuersi, occasioni fuerint decemuiros creandi: quomodo ille consulatus & is annus possit obmitti, non video. Ideo puto hoc loco mancũ esse Liuium.

Scribit

Scribit enim idem Liuius in tertio: Anno trecentesimo altero quam condita Roma fuerat, iterum mutatur forma ciuitatis ab Coss. ad Decemuiros, quemadmodum ab Regibus ante ad Coss. venerat. Id etiam ex recentioribus placet obseruare. Vide Fenestellam, qui de Magistratibus scripsit, aut quisquis ille fuerit. Pomponius item Lætus in libello suo de Magistratibus, de Decemuiris scribit. Sed ab initio est error librariorum, cum ita scribit: Anno ab vrbe condita trecentesimo nono, Decemuiri pro Coss. creati sunt, & tertio anno depositi libidine Appii Claudii. Scribēdum est enim, trecentesimo secundo. sed facilis fuit lapsus. Consentit Cicero lib. 2. de Finibus: qui sexagesimo anno ab exactis Regibus, Verginiam à patre occisam tradit, vt infra patebit. Eusebius: Trecentesimo secundo anno ab vrbe condita, Decemuiri creati. Sed noster Cassiodorus sic de iis scribit: Olym. Post re. ex.

HOC *tempore à* COSS. *ad Decemuiros translatum imperium est, per quos duobus annis administrata Resp. est. atq; iterum* COSS. *creati sunt.*

In exemplari Cass. quod vnicum habui, scribebatur, quadraginta annis: sed erratum est. notæ enim numerorum fuerunt à librario inuersæ, cum sic scriptum ibi esset, II. ex incuria scripsit, XL. id quod frequenter accidit hominibus, qui sunt socordes & negligentes. Narrat Dionysius, quo pacto sub iis COSS. vis in orbi superioris anni in totum extincta sit, frumentumq; allatū, vt penuria dissolueretur. Interea venisse Athenis, & ab aliis Græciæ vrbibus legatos, ferentes leges: Tribunosq; mox postulasse, vt secundum Senatusconsultum legumlatores crearentur. COSS. autem cum optimatium potentiam ægre dissoluere paterentur, reiecerunt in sequentes Coss. designatos, Appium Claudium, & T. Genutium. Præterea Menenius Consul diutina laborans ægritudine, alterum collegam tutum fecit, ab insolentia Tribunorum: qui designatum adeuntes Consulem Appium, pollicitationibus multis eum tam repente immutarunt, vt ex atroci insectatore plebis, mite ingenium indueret, & plebicola euaderet. Sicq; rem confecerunt, vt Sextius solus Senatum conuocaret: sententiamq; obtinerent, vt viri decem eligerentur, illustrissimi Senatorum, qui ipso electionis die imperarent, potestatem super omnes, qui in vrbe essent, habentes, eam quam COSS. habuerant, & quam prius quoq; reges, cæteriq; magistratus omnes. Interim non essent in vrbe. Proximisq; deinc comitiis centuriatis creati sunt decemuiri. Hæc Dionysius. Liuius vero nullam faciens Coss. mentionem (vt etiam error illic, vel defectus quispiam appareat, si quis eius annos connumeret, vt antea dixi) sic ait: Iam redierant legati cum Atticis legibus: eo intentius instabant tribuni, vt tandem scribendarum legum initium fieret. Placet creare triumuiros sine prouocatione: & ne quis eo anno alius magistratus esset, ne admisceretur plebeii: controuersia aliquandiu fuit. Postremo concessum patribus, modo ne lex Icilia de Auentino, aliæq; sacratæ leges abrogarentur. Vnde subiungit verba sequentia, quæ non videntur cum superioribus cohærere: Anno trecentesimo altero, quam condita Roma erat, iterum mutatur forma ciuitatis, ab Coss. ad Decemuiros, quemadmodum à regibus ante ad Consules venerat, translato imperio minus insignis: quia non diuturna mutatio fuit. læta enim principia magistratus eius nimis luxuriauere. Eo citius lapsa res est: repetitumq;, duobus vti mandaretur Consulum nomen, imperiumq;. Idem Eusebius in lib. Temporum, idem Eutropius lib. 1. cap. 12. & Solinus in Polyhistore scribit, Decemuiros creatos anno vrbis trecentesimo secundo. Vereor esse inemendatum codicem Orosii, qui lib. 2. cap. 12. scribit: Ipso autem trecentesimo anno, hoc est, Olympiade nonagesima quinta, potestas COSS. Decemuiris tradita, constituendarum legum Atticarum gratia, magnam Reip. perniciem inuexit, cum Dionys. dicatur tertia & octogesima Olympias, & paulo ante. Meminit & Gellius lib. 17. cap. vltimo, sed obiter, illius Decemuiratus.

DECEMVIRI.

303. APPIVS CLAVDIVS, *T. Genutius, P. Sextius, L. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, P. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Posthumius.* 3. 59.

Ita cos nominat Liuius in tertio. Dionysius pro P. Curiatio Horatium ponit, pro P. Sulpitio, Seruilium Sulpitium: pro Sp. Posthumio, P. Posthumium. Ex iis erant Consulatum accepturi eo anno,

APPIVS CLAVDIVS SABINVS, *& T. Genutius Augurinus.*

Et ideo designati à Liuio dicuntur Coss. & quod is honor pro honore illis sit redditus, & Sextio alteri Consulum prioris anni, quod eam rem collega inuito ad patres retulerat. Ex quibus quidē verbis sane apertissime intelligitur, Liuius hoc loco corruptus. Si enim

Olym. Post re. ex. — Ab urb. con.

Sextius prioris anni fuit consul, vt fuit, cur suo loco non adscribitur: sed T. Romulius, qui populi iudicio damnatus quidem erat, sed popularis dehinc effectus est princeps? Posthumius, Sulpitius, & Manlius, legati fuerant in Græciam, Eos item repetit Fenestella de Magistratibus, ut. vigesimonono: & inter neotericos Lætus Pomponius, inter veteres Pomponius Iureconsultus Digestorum primo, de origine iuris. vbi Accursius, ille splendidus legum interpres, pulchras nugas aniles de quodam Græco, qui in vrbem venerat, recenset: cuiusmodi pueris narrare solent nutrices. Quo pacto vero leges in tabulas redactæ sint, illic ex Iureconsulto disce: & cum iis conferas, quæ Liuius in tertio, Dionysius in decimo in fine scribunt: quo pacto primum decem conscriptæ fuerint tabulæ, dehinc iis duæ aliæ adiectæ, vt lex duodecim tabularum dicatur. de qua item A. Gellius lib. vigesimo, cap. primo scribit. Fuerunt autem ab Hermoduro Ephesio scriptæ, qui tum in Italia exulabat, vt Pomponius Iureconsultus refert. Cui postea locata fuit statua in Comitio, vt Plinius trigesimo quarto libro scribit, cap. quinto. Nihil autem eo anno gestum, scribit Dionysius, quam annum fuisse tranquillum domi, & leges eas in æneas bases esse conscriptas: omnesq; alios magistratus patrios sublatos, Tribunos, ædiles, & quæstores: omne vero imperium Decemuiros sibi vsurpasse, qui omnia decreta confirmarunt, & iudicia exequebantur. Huius Appii Claudii nominatim meminit Iureconsultus, de Otigine iuris, cum omnes antiquos Iuris professores recenset. Sed & Suetonius in Tiberio. Claudius Appius Regillanus Decemuir legibus scribendis, virginem ingenuam per vim, libidinis gratia in seruitutem asserere conatus, causa fuit plebi secedendi rursum a patribus. Sed & sequenti anno perfactionem creati sunt Decemuiri, quod imperfecta videbatur legum latio, & quod quædam forent addenda. Creati sunt igitur sequentes Decemuiri:

4. 6c. APPIVS CLAVDIVS *iterum: Q. Fabius Vibolanus, qui ter consul fuerat: M. Cornelius Maluginensis: M. Sergius: (Seruilius à Dionys. dictus) L. Minutius: T. Antonius Merenda: M. Rubelius: (vel, vt Dionys. Manlius, etiam Manilius) & hi omnes patricij erant. Ex plebeiis autem erant, Q. Petilius, Ceso Duillius, & Sp. Oppius Cornicen.* 304.

Sic enim se habent nomina Decemuirorum, quæ deprauata leguntur apud Dionysium, Fenestellamq;. Sub iis Decemuiratus in apertam exiuit tyrannidem. nam & die quo inibant magistratum, hoc est, idibus Maii, quæ solennes tum ineundis magistratibus fuere, quia ducebant menses secundum lunam, incidítq; in idus ipsas plenilunium: singuli cum duodecim fascibus virgarum, quibus alligatæ erant secures, prodibant in publicum, cùm Valerius Publicola secures submisisset, & cæteri deinceps COSS. omnes, nisi versus hostes exercitus ducerent, coniurationem quandam occultam inierunt, vt possessum perpetuo obtinerent imperium. Cœpitq; Appius plebeiis esse inuisus, qui prius, quod auræ popularis captator esset, Plebicola dictus erat. Duas tũ prioribus adiecere tabulas, vt essent duodecim tabulæ, vnde Ius duodecim tabularum dictum postea est, vt Liuius in tertio abunde, & in fine decimi Dionysius, qui hanc quoq; legem in iis scriptam tradit: Non licere patriciis coniungi cum plebeiis connubio. quæ lex postea multorum malorum causa fuit.

LXX-XIII. 61. SEQVENTI *anno iidem Decemuiri eundem magistratum iniussu populi seruant.* 305.

Dionys. in vndecimo: Post hunc annum Olympias erat octogesima tertia, qua vicit Crison Himereus, imperante Athenis Philisco, consularemq; potestatem obtinebat Romæ Appius Claudius tertium iam annum continuum, princeps Decemuiratus, & qui cum eo superiore anno imperantes, iterumq; in eadem permanentes potestate. Tum aperte seditiones in vrbe excitæ sunt, aduersantibus & patriciis & plebeiis huic magistratui, vt latissime Dionysius enarrat. Nam & Sabini agrum Romanum, Equi Tusculanum populabantur, & in Algido castra locabant. Dum Decemuiri pro conscribendo exercitu Senatum conuocant, maximus oritur inter patres tumultus. Vide artificiosissimas senatorum orationes apud Dionysium, in vndecimo. Qui igitur ex Decemuiris versus hostes cum exercitu prodierunt, infeliciter pugnarunt: & L. Siccium, quem superius Sicinium nominauimus, quod inscitiam eorum in arte militari coarguisset, per inuidiam ac insidias trucidarunt. Appius autem Claudius quum in vrbe cum Sp. Oppio maneret pro custodia, crudele aggressus facinus, L. Verginii plebeii filiam Verginiam speciosissimam, cum ob libidinem, qua flagrabat, asserere in seruitutem, & adiudicare M. Claudio clienti suo niteretur, quo eius deinceps potiretur amore: pater Verginius, cultro lanii seruitutem filiæ vltus est: exercitumq; commouit, vt in Auentinum plebes castra locarent, quoad dissolueretur Decemuiratus: fierentq; comitia pro nouis COSS. ac tribunis plebis.

Histo-

Historiam autem de Verginio, quia pulcherrima est, quære apud Liuium, lib. tertio, apud Dionysium lib. vndecimo: Iurisconsultum lib. primo ff. de Origine iuris. Sed & Val. Max. lib. 6. exemplorum, cap. 1. meminit: & iunior Plinius, siue Cornelius Nepos, cap. 21. de Viris illustribus. Cicero lib. 2. de Finibus: L. Verginius sexagesimo anno post libertatem receptam, virginem filiam sua manu occidit, potius quam ea P. Claudii libidini, qui tum erat summo imperio, dederetur. *Olym. Post re. ex.*

Hæc adieci Cassiodoro, vt clarior esset: quia Decemuiros non nominat, contentus Coss. tantum recensere nomina. quorum nunc iterum nomina subiungam ex Cassiodoro ipso.

Potitus, Barbatus.

306. L. VALERIVS, ET M. HORATIVS. 1. 82.

HIC consulatus popularis fuit, vt Liuius in tertio indicat, & in vndecimo Dionysius: quoniam leges quas tulerant Consulares, pro libertate plebis erant omnes, vt late Liuius docet. Iis itaque Coss. dies Appio Claudio à Verginio dicta est: & cum ad populum prouocaret, missus in carcerem, se laqueo suspendit. Sp. Oppius & ipse in carcerem missus, sibi ipsi mortem consciuit. Reliqui Decemuiri exilio seipsos mulctarunt: bonaq; eorum in publicum redacta per Quæstores. M. Claudius exilio pulsus, cum Appium professus esset omnia suo iussu se fecisse. Cumq; interim hostes iterum Romanum popularentur agrum, Valerius contra Equos & Volscos copias eduxit, Horatius contra Sabinos. Et cum vterq; ob res feliciter gestas rediens triumphum peteret, Senatus negauit, populus Romanus præmium dedit. Tribunis sollicitantibus, sineq; patrum authoritate, Coss. triumphant. Iis item Coss. Latini & Hernici, ob concordiam patrum & plebis, quod Decemuiros eiecissent, Ioui Capitolino auream coronam obtulerant, prout res eorum erant opulentæ: legesq; duodecim tabularum in æs sunt incisæ, & in publicum propositæ. Fuit autem Valerius Consul vir nobilis ex progenitoribus. nam pater eius is fuerat, qui Herdonium Sabinum obsederat, Capitolium obtinentem: locumq; recuperauerat, ipse in pugna moriens. & paternus auus Publicola, is qui reges eiecerat, constitueratq; optimatum potentiam. M. vero Horatius Barbatus, pronepos fuit Horatii eius, B qui cum Valerio Publicola Consul fuit, post eiectionem regum: vir in bellicis rebus grauis, nec ad dicendum inualidus, & iampridem Valerio amicus. Vide quæ leges iis Coss. latæ sint pro plebe, & quomodo tribuni sint sacrosancti dicti, & quædam alia, apud Liuium in tertio.

Celimontanus.

307. SP. HERMINIVS, ET T. VERGINIVS. 3. 83.

HIS Coss. otium domi forisq; fuit: nihilq; præclare gestum, nisi quod L. Trebonius Asper tribunus plebis, infensus patribus, rogationem tulit, de patriciis & consularibus à tribunis non cooptandis: vt Liuius in tertio narrat. Dionysius in vndecimo, hoc loco & in sequentibus mancus est, & alterius nomen Consulis penitus deprauatum: alioqui hoc anno quippiam de Quæstoribus nobis traderet Dionysius. Sed inferius hæc sunt videnda.

Macrinus. Al. Iunius, si non est error codicis.

308. M. GEGANIVS, ET C. IVLIVS. 4. 84.

HIS Coss. vt Liuius in tertio scribit, sedatæ sunt Tribunorum conciones aduersus nobilium iuuentutem ortæ. plebem, decreto ad bellum Volscorum & Equorum delectu sustinendo, rem à seditionibus continuere: vrbanoq; otio foris omnia tranquilla esse affirmantes, per discordias ciuiles externos tollere animos. Quiescenti plebi, ab iunioribus patrum iniuriæ fieri cœperant: tanquam aut facere iniuriam, aut pati semper necesse esset. Tribuni & ipsi in ea altercatione pene violati: citra tamen maiorem offensam, omnis contentio ad tempus stetit. Sed ii quoq; Coss. vt superiores, desunt in Dionysio: ita est liber hoc loco mancus & imperfectus.

Capitolinus. Agrippa.

309. T. QVINTIVS IIII. ET A. FVRIVS. LXX. XIIII. 85.

CVM diutius nobilium & plebeiorum discordiæ reprimi non possent, vt Liuius in 3. narrat, in aperta prodierunt certamina. Interim Equi & Volsci congregatis viribus, abnuente iam plebe imperium, Latinum agrum populantur: & prædabundi vsq; ad portam

Olym. Post re.ex. vrbis Esquilinam, in contumeliam irrumpunt, prædam abigentes. Tum T. Quintius vocato ad concionem populo, acerbissima oratione ita flexit, vt omnis iuuentus postero die in campo Martio armata adesset. Vterq; Consul itaq; hostes in acie aggressus, ita fudit, vt omnem prædam recuperarent Romani abactam. Itaq; ad internecionem pene hostibus deletis, decreuit eis non petentibus Senatus triumphum: quem præ timore petere minime audebant. Fœdum dehinc facinus populus Romanus commisit. Cum enim Aricini & Ardeates de agris quibusdam contendentes, populum Romanum selegissent iudicem, ductu cuiusdam plebeii senis P. Scapsii (cuius mentionem facit Dionysius in fine vndecimi, licet Captius ibi sit scriptum) populus Romanus imprudenter contra voluntatem Consulum ac Patriciorum, non sine magna verecundia, fecit se dominum illius agri, cuius erat iudex electus. Quod iudicium fœdius turpiusq; patribus, quam Aricinis & Ardeatibus, visum est.

Minutius.

2. 66. M. GENVTIVS, ET P. CVRIATIVS. 310.

DIONYSIVS in vndecimo, pro P. Curiatio, C. Quintium ponit. alii Augurinum & Philonem ponunt. Pomponius Lætus refert, in Diodori historiis, post Appii Claudii & T. Curtii Consulatum annos viginti quinque, M. Minutio Genutio Agrippa & Curtio Chilone Coss. tres tribunos consulari potestate creatos, quod nimitum iis Coss. factum, & Liuius ab initio quarti attestatur: quos Dionysius præfectos nominat, si translatio est sincera. Nam hic annus domi forisq; æstuabat. C. enim Canuleius trib. pleb. de connubio plebis & patrum promulgauit, vt populo potestas esset seu de plebe, seu de patribus, quos vellet Consules faciendi. Maxima patrum ac Tribunorum altercatio fuit, donec T. Genutii fratris alterius Consulis consilio, plebi persuasum est, vt nouus magistratus tam ex plebe, quam ex Patriciis fieret, qui hostibus non sineret ridiculam fieri vrbem. Nam & Ardeates, quibus abiudicati agri fuerant: & Veientes, & Equi, cum Volscis, Romanum agrum populabantur. Tum creati sunt ex Patriciis (quia plebs sola mentione contenta fuit, & de connubio patres iam consenserant) nulla facta mutatione de creandis Coss. tres Tribuni militares, cum consulari potestate: A. SEMPRONIVS ATRATINVS, L. ATTILIVS LONGVS, ET T. CECILIVS SICVLVS, alias Quintius. Quos arbitratur Liuius in quarto, electos propter Equorum, Volscorum, & Ardeatium bellum: quod duo Coss. tot simul obire bella nequiuerint. Anno enim trecentesimo decimo, quàm vrbs Romana condita erat, primum Tribuni militares pro Coss. magistratum ineunt, & tertio mense postquàm inierunt, augurum decreto, proinde ac vitio creati, honore abiere. Sub iis etiam Tribunis, legati Ardeatium iniuriam suam querebantur, & miti responsione remissi sunt. Pomponius Iureconsultus ff. primo, de Origine iuris, etiam meminit, quo pacto, & quare Tribuni militū creati sint, & quot. Dionysius libro vndecimo scribit, hos tres proconsulare accepisse imperium, anno tertio octogesimæ quartæ Olympiadis, imperante Athenis Diphilo: obtinentesq; isti illud septuaginta tres dies tantum, vltro ipsi deposuere, secundum patrias consuetudines, ob missa quædam à Deo signa, prohibeoria eos publica administrare. Abdicantibus verò se iis magistratu, conueniens Senatus creat Interreges, qui comitia prædicentes, tradentesque populo cognitionem, vtrum Præfectos creare vellent, an Consules: indicantibus ipsimet maneo dum esse in veteri consuetudine, permiserunt patritiis, vt qui eorum vellent, peterent Consulatum. Id si verum est, citati sunt Tribuni anno trecentesimo vndecimo, non decimo. Sed Eusebius libr. temporum, octogesima tertia Olympiade Trib. pleb. & Ædiles Romæ factos Coss. eiectis commemorat. Sed cum manifesto errore librariorum illic Trib. pleb. scripti sint, pro tribunis militum: iudica lector, quatenus sit credendum, præsertim cum Olympias etiam non conueniat: cum ibi tamen dicat, Coss. eiectis: & infra in Olympiade nonagesima octaua scribat, Tribuni militares pro consulibus esse cœperunt: quod similiter deprauatum est. Florus libro primo, tit. vicesimo quinto: Tertiam, inquit, seditionem excitauit matrimoniorum indignitas, vt plebeii cum patriciis iungerentur, qui tumultus in monte Ianiculo duce Canuleio tribuno plebis exarsit. Sed neq; Liuius in quarto, neq; Dionysius in vndecimo, meminerunt secessus plebis in Ianiculum. Abbreuiator Liuii lib. vndecimo illum describit, quo Quintus Hortensius Dictator fuit. Et item diuus Augustinus lib. tertio Diuinæ ciuitatis, decimo septimo cap. & passim alii. Fenestella tit. trigesimo primo, iis Coss. Consulatu abeuntibus, hos tribunos militares consulari potestate vsos scribit. Fuerunt autem numero sex ab initio, postea octo creati: vt Liuius in 5. scribit. Et ideo tollenda est menda in lib. primo, ff. de Orig. iuris, vbi

Abrahe vbi de Tribunis agens, inquit: Hi quoq; constituti sunt vario numero. interdum viginti Olym. Post fuerunt, interdum plures, nonnunquam pauciores. Legendum est: Interdum seni, interdum plures, non viginti, vitio librariorum, vt emendauit Budæus. Illud etiam ex Plutarcho in Camillo obseruauimus, qui de Tribunis sic scribit: Ciuilis perturbatio causa fuit, vt tribuni militares designarentur, populo aduersus Senatum discrepante: qui etsi omnia autoritate consulari administrarent, tamen minus moleste magistratus propter multitudinem ferebatur. Nam & sex viros, & non duos præfecisse rebus, leuabat molestiam illorum, qui principatum paucorum graui animo tolerabant. Erat autem Tribunorum militum officium, vt eleganter Marcellus de Re militari scribit, in castris milites continere, & ad exercitationem producere, vigilias circuire, rei frumentariæ præesse, querelas commilitonum audire, valetudinarios inspicere. Quoniam is qui tali officio præest, & dare & obseruare castrensia omnia debet. Hi autem à Græcis dicuntur Chiliarchi. Cæterum duo fuerunt genera Tribunorum militarium, vt Asconius Pedianus super secunda Verrina attestatur: qui scilicet in exercitu creabantur, & Ruffuli dicti sunt: ac qui Comitiati, in comitiis designabantur, vt illi. Liquet ergo, hos nomine ipso Consularem habuisse, & honorem, & administrationem, solis nominibus mutatis. Nunc iterum Coss. Cassiodori prosequemur, qui ea adiecimus pro faciliori intellectu.

Mugilanus. *Atratinus.*

311. L. PAPIRIVS, ET L. SEMPRONIVS. 3. 67.

DIONYSIVS in vndecimo, primum Consulem (si non est error codicis) appellat Minutium Patricium Mugilanum. In vnico quod habeo exemplari, siue Orosii, siue alterius incerti autoris sit, vbi sola Coss. nomina ponuntur, hoc loco Siculus & Luscinius ponuntur: forte illorum agnomina. Fuit autem L. Sempronius frater A. Sempronii, qui Tribunus militum erat. ob id attestatur Dionys. quod in priscis Annalibus nunc inueniantur nomina Coss. tantum, nunc Tribunorum siue præfectorum tantum: in quibusdam vtrunq; magistratum eodem anno simul extitisse. Liuius item. quod neq; in Annalibus priscis, neq; in libris magistratuum inueniantur hi Coss. subdubitat: Credo, inquit, quod tribuni militum initio anni fuerunt, perinde ac per totum annum in imperio fuerint, suffectis his Coss. prætermissa sunt nomina Coss. horum, teste Licinio Macro. Sed B hoc argumentum esse dicit, hos fuisse Coss. quod horum imperio cum Ardeatibus fœdus renouatum est. Subiungit igitur Liuius, Macrum autorem esse, & in fœdere Ardeatino, & linteis libris ad Monetæ inuentis, hunc annum seu Tribunos modo, seu tribunis suffectos Consules habuisse: & ideo pro vno anno superiores Trib. & hos Coss. locauimus. Dionys. vero subiungit, nihil sub horum magistratu, neq; bellicum, neq; ciuile opus historia dignum esse gestum.

Macerinus. *Capitolinus.*

312. M. GEGANIVS II. ET T. QVINTIVS V. 4. 68.

HIS Coss. vt Liuius in quarto scribit, legati ab Ardea veniunt, auxilium prope vrbi euersæ implorantes: propter factionẽ ciuium, quæ omnibus malis est deterior. Nam cum plebeiam virginem, & nobilis & plebeius sponsam peteret: certamen exortum, plebem vrbe eiecit: quæ auxilio Volscorum agros populata nobilium, vrbem obsedit. Missus iis in auxilium Geganius Consul, dicto citius Volscorum exercitum fugit, Ciuilium eorum ducem & arma in triumphum Romam detulit: missisque Volscis sub iugum, principes factionis Ardeæ securi percussit: reque bellica tantam sibi gloriam peperit, quantam animi moderatione, & vita perquam honesta, quinque suis consulatibus T. Quintius collega. Sub iis enim Coss. censoria potestas primam originem habuit, cum Coss. hi edocerent, ob continuas Consulum militias, aliasq; res, censum legitimum annis decem & septem intermissum esse, pluribusq; ob id fieri supremam iniuriam. Cæterum à parua origine res tanto incremento aucta est, vt morum disciplinæq; Romanæ ratio censorum esset, penes regimen senatus, Equitumq; ac centuriarum omne decoris & ignominiæ discrimen: itemq; publica priuataq; loca recognoscere, vectigalia pop. Rom. suo arbitrio locare possent. Primiq; creati sunt Censores, prioris anni Coss. de quorum, vt dixi, consulatu dubitatur. Meminit autem & horum Coss. Dionysius in vndecimo, & sunt vltimi Coss. in hoc opere: quia reliqua desiderantur. Censores sub illis creatos quoque tradit, & hi sunt, L. Papirius, & L. Sempronius: fueruntq; hi primi censores creati anno ab vrbe condita trecentesimo duodecimo: quia à consulatu Q. Fabii & L. Cornelii, sub quibus proximus census actus fuit, vsq; ad hos Coss. decem septem intercesserant anni.

Olym.Post re.ex. Proximus autem annus, quo tres Tribuni militares creabantur, trecentesimus vndecimus erat, duodecimusq; is annus est, quia priores Consules cum Trib. militaribus vno anno fuerunt, quum tamen septuaginta dies essent in magistratu. Refert Asconius Pedianus super prima Verrina, quæ Diuinatio inscribitur, quod censores quinto quoq; anno creari à Romanis solebant. Hi prorsus ciues sic notabant, vt qui senator esset, eiiceretur senatu: qui eques Romanus, equum publicum perderet: qui plebeius, ne in tabulas referretur, & ærarius fieret, & per hoc non esset in albo centuriæ suæ: sed ad hoc non esset eiuis tantum, tantummodo vt pro capite suo tributi nomine æra præberet. Iidem completo quinquennio, vrbem lustrabant: & soli taurilia sacrificia de sue, oue, tauro faciebant. Illud autem tempus, vt inferius patebit, fuit immutatum ob id. De Censoriis notis plura Gellius in Noctibus Atticis, libro quarto, capite vigesimo: & libro septimo, capite vltimo notauit: & Valerius Maximus libro secundo, cap. quarto, de Censoria nota quædam: Fenestella item, titulo trigesimo secundo, plurima de censoribus scribit, quæ hue mutuare facile poteris. Censorum præterea meminit Pomponius Iureconsultus, ff. primo, de Origine iuris. Nec iuniores certe aspernandi sunt, qui multa erudite collegerunt: Pomponius Lætus libello de Magistratibus Romanis, & Blondus Foroliuiensis libro tertio in Roma triumphante. Si quis vero & censoriam modestiam voluerit scire, Plutarchum in Æmilio Paulo legat: Leges vero censorias, in tertio Legum apud Ciceronem. Non est negligendus Liuius in quarto, vbi de origine huius magistratus scribit. Liceat hoc loco mihi iacturam reipublicæ literariæ deplorare, quam in amissione operum Dionysii de historia Romana passa est. Nam cum Dionysius prouinciam suscepisset scribendi res Romanas ab vrbe condita, vsq; ad bellum Punicum primum, cuius initium fuit anno tertio centesimæ & vigesimæ octauæ Olympiadis: hoc in loco eius libri deficiunt. Nec deinceps, heu dolor, Dionysii possumus vti opera. Rogo tamen literatos omneis, si fortuna aliqua propitia adhuc inuenirentur cæteri eius libri, ne hos bibliotaphi celent: sed officinæ literariorum concredant, vt in publicum prodire possint. Sumus enim, vt alias defleuimus, in historiis pauperrimi, & admodum egeni: ita res omnis iactura temporis euertente.

Vibolanus. *Cornicen.* B

LXX- XV. 69. M. FABIVS, ET POSTHVMIVS EBVTIVS. 315

PAX isto anno domi forisq; fuit, vt Liuius in quarto docet. Cæterum vt COSS. annum insignem redderent, agrum (vt superius annotauimus) infami plebis iudicio ablatum Ardeatibus, Senatusconsulto restituerunt, ne rescindendi iudicii consilium intelligerent Tribuni. Nam ciuitas Ardeatum intestino tumultu ad paucos redacta, colonis indigere præsidii causa visa est. S.C. ad populum latum est, vt Rutilis & Romanis is ager diuideretur. sic ager ad Ardeates reuersus est. Creati autem sunt deducendæ coloniæ Triumuiri, magistratus nouus: quorum erat officium, vt agros nouis colonis diuiderent. vrbes designarent, ædificare volentibus areas partirentur, commodis regionibus ciuitatem distinguerent, legibus magistratus sisterent, & ad speciem optimi tabernaculi remp. effingerent. Fuerunt autem illi tum creati, AGRIPPA MENENIVS, T. DVILLVS SVCVLVS, M. EBVTIVS HELVA. Horum meminit Liuius in quarto: & Fenestella ab eo mutuauit, titulo trigesimo tertio. Sed nomina illic sunt deprauata. Quæ autem fuerit deducendarum coloniarum causa & vtilitas, Cicero in oratione in Legem agrariam Rulli prima sic ostendit: Est operæpretium diligentiam maiorum recordari, qui colonias sic in locis idoneis, contra suspicionem periculi collocarunt, vt esse non oppida Italiæ, sed propugnacula imperii viderentur. Asconius Pedianus super oratione Ciceronis in L. Pisonem, duo ponit coloniarum genera. nam & Latinæ & Romanæ fuerant coloniæ. Sed quid à colonia differat municipium, A. Gellius tradit lib. decimosexto, cap. tertio decimo, & cæteri.

Paciliut.

I. 70. G. FVRIVS, ET PAPIRIVS CRASSVS. 314.

ET hic annus pacatus fuit, nisi Petilius tribunus causam seditionis frustra quæsiuisset: nulla tamen sequuta discordia, & Ludi à decemuiris voti persoluti sunt. Liuius in quarto.

PRO-

Ab vrbe c. Olym. Post re. ex.

Macerinus. *Lanatus.*

315. PROCVLVS GEGANIVS, ET L. MENENIVS. 3. 71.

HIS COSS. turbulentissimus fuit annus, multiplicique clade ac periculo insignis. Nam fame seditionibusque ita fuit turbatus po. Ro. vt prope libertate amissa, Regiũ dominatum subiisset. Fames enim ex sterilitate tanta fuit, vt multi ex plebe spe amissa, obuoluto capite sese in Tyberim præcipitarent, priusquam fame cruciarentur. Miserrimum enim mortis genus est, fame mori: vt Plato dixit. & ob id Homerus in Odyssea,

Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis:
At periisse fame, res vna miserrima longe est.

Tum eques Rom. Sp. Melius pulchram occasionem nactus, quia prædiues, vndique ex Ethruria ab hospitibus clientibusque frumentum priuata pecunia coemit, gratisque populo distribuit: largitionibusque plebem sibi adeo deuinxit, vt quacunque incederet, ingenti stipatus multitudine hominum aperte consulatum inuitis patribus affectare videretur. Sed vt est animus hominis insatiabilis, ac nullo honore explebilis, immaturis consiliis visus est regnum quoque affectare: Creauit tum plebs Romana, haud aduersante Senatu, Præfectum annonæ L. Minutium: qui certe magistratus non nisi ex indigentia frumenti creari solitus erat. Et vt Pomponius Iureconsultus, ff. primo, de Origine iuris, disseruit: extra ordinem vtilitatis causa fiebat, sicut Præfectus vigilum. licet aliqui quintodecimo anno post exactos reges, Appio Claudio & P. Seruilio COSS. præfecturam annonæ originem habuisse contendant. Alii vero, decimo octauo anno, T. Geganio, & P. Minutio COSS. Hic tamen L. Minutius primus legitur, qui hoc magistratus honore, hac necessitate creatus dicitur. Vide Fenestellam, tit. trigesimo, qui ex quarto Liuii hoc mutuauit.

Capitolinus. *Lanatus.*

316. T. QVINTIVS VI. ET AGRIPPA MENENIVS. 4. 72.

SCRIBIT Liuius in quarto, L. Minutium & hoc quoque anno Præfectum annonæ fuisse: qui cum intellexisset, quotidie in domo Sp. Melii occulta tractari consilia, multaque in eius domum tela conferri, plures etiam ibi quotidie haberi conciones, ex iis temeritatem affectati regni in Sp. Melio cognouit. Vt ergo Consulibus rem proposuit, quia ab iis

B prouocatio erat ad populum, visum est iis, pro tanto malo opprimendo, Dictatore esse opus. L. igitur Quintius Cincinnatus in summa senectute Dictator creatur, qui Sp. Halam magistrum Equitum dixit: à quo cum in ius vocaretur Sp. Melius, ad crimen diluendum: ipse vero recusaret venire, apparitoremque magistrum Equitum repelleret, Quiritium fidem implorans, ab Hala obtruncatur. Vocato tum in concionem populo, Quintius Dictator feroci oratione populo persuasit, iure cæsum Sp. Melium. dehinc domum eius dirui iussit, vt monumentum esset oppressæ nephariæ spei. Est hæc area tum Equimelium appellata. L. Minutius autem boue aurato est donatus, vt Liuius: vel statua extra portam Trigeminam, vt Plinius docuit. Hanc historiam copiosius à Liuio descriptam, Florus in fine libri primi, tit. vigesimo sexto, pulcherrime, cum ea quæ superius de Sp. Cassio narrata est, anno vigesimo quarto post exactos reges, his paucis verbis sic complectitur: Inter omnia hæc nullius acrior custos, quàm libertatis fuit pop. Rom. nullaque in pretium eius potuit largitione corrumpi, cum, vt in magno, & indies maiore populo, interim perniciosi ciues existerent: Spurium Cassium agraria lege, Melium largitione suspectum, præsenti morte mulctauit. ac de Spurio quidem Cassio supplicium pater ipsius sumpsit: hunc Quintii Dictatoris imperio, in medio foro magister Equitum Seruilius Hala confodit. Sic enim est legendus Florus, alioqui corruptus. Delibat & hanc historiam diuus Augustinus libro tertio, capite decimo septimo, cum ait: Vbi erant dii, quando rursus pop. Ro. cum fame laboraret, præfectum annonæ primum creauit: atque illa fame inualescente, Sp. Melius (ita enim legendum est, non Æmilius, vt passim corrupti habent codices) qui esurienti multitudini frumenta largitus est, regni affectati crimen incurrit, & eiusdem præfecti instantia per Dictatorem L. Quintium ætate decrepitum, à Seruilio Hala magistro Equitum, cum maximo & periculosissimo tumultu occisus est. Tribuni plebis questi Melii mortem sunt, apud plebem Seruilium & Minutium accusantes: quorum hic indemnatum obtruncasset, ille falsum homini intendisset crimen. Ad leniendam igitur plebem, passi sunt patres sequenti anno tribunos militum creari, hos scilicet;

317. L. QVINTIVM *Cincinnati filium, M. Æmilium, & L. Iulium.* LXXVI. 73.

Sub quibus & Fidenæ, Romanorum colonia, ad Lartem Tolumnium Veientum re-

Olym. Post re. ex. gem defecere: & legati ab vrbe missi, contra ius gentium sunt interfecti. Atrox igitur bellum cum Fidenatibus & Veientibus à fœda causa ortum, concordiam fecit, vt Consules pro tribuois crearentur. Addidi hos quoq; tribunos militares, licet in Cassiodoro scripti non sint, vt annos & seriem historiæ contextam streuue. *Ab vrbe con.*

Macerinus. *Fidenas à bello quod gessit, cognominatus.*

2. 74. M. GEGANIVS III. ET L. SERGIVS. 318.

His Coss. Sergius cum Larte Tolumnio cis Anienem prospere pugnauit, obtigitq; victotiam Romanis haud incruentam. Maior fuit dolor ciuitatis ex ciuibus ea pugna amissis, quam ex fusis hostibus lætitia. Hinc ergo creatus Dictator Mamercus Æmilius, Quintius vero Cincinnati filius magister Equitum, nouo delectu facto contra Veientes, quibus se & Phalisci coniunxerant: & contra Fidenates copiæ Romanæ processerant, vt tandem hostes ita crudeliter cæsi profligatiq; sint, vt non modo Dictator cum triumpho vrbem ingressus sit, sed & A. Cornelius Cossus, qui Lartem Tolumnium interfecit, eique arma dettaxit, Ioui Feretrio opima spolia, secundus post Romulum detulerit, dedicaueritque. Ordinem illius pugnæ longe lateq; differit Liuius in quarto, vbi etiam multa de A. Cornelio Cosso. an tribunus militum, an Consul fuerit. Valer. Max. lib. 3. de Fortitudine, huius Cossi quoq; egregie meminit, eumq; magistrum Equitum vocat. Sed & Consul & magister equitum is postea fuit, vt infra patebit. Cornelius item Nepos, siue iunior Plinius, de Viris illustribus, cap. 25. huius Cossi insignem mentionem facit. Florus lib. 1. tit. duodecimo, verbo tantum hanc notat historiam: Spolia de Larte Tolumnio rege ad Feretrium reportata. Sic enim est legendum, non Laerte. hoc nomen enim Lartes non proprium est, sed commune dignitatis vocabulum Ethruscum: sicut Augustus, & Pharao. In triumphalibus Ethruscis inuenitur per aspiratiooem scriptum Larth & Larthi. Erant enim in dynastia, siue potentatu Ethruriæ duodecim Lucumones, in Vetulonia residentes: id est, duodecim reges, quibus vnus præerat, vt Seruius autor est super octauum Æneidos. Hic supremus Larth, vocabulo Ethrusco, id est, regum maximus dicebatur, non solum quia cæteris præerat, verum etiam quia anniuersarie cæteris duodecim reuocatis, ipse per viam totam perseuerabat. Vnde & Manethon scribit, post Menophim cœptam esse dynastiam Larthum, vt in Italia: quæ durauit annis solaribus centum nooaginta quatuor in Ægypto. Fuit autem (vt ad propositum redeam) hic Tolumnius Veiens secundus Larthes post Porsennam Clusium, qui regnauit apud Ethruscos viginti duos annos, vt habet Chronographia Ethrusca. Meminit eius item historiæ Eutropius libro primo, cap. decimo tertio. Sed tu ibi pro M. Æmilio, lege Mamerco, quod Dictatoris nomen fuit. Anno id trecentesimo decimo quinto ab vrbe condita factum esse dicit: sed non conuenit. Vide etiam numerum hic appositum. B

Crassus. *Maluginensis.*

3. 75. L. PAPIRIVS, ET M. CORNELIVS. 319.

Svb iis Coss. exercitus in agrum Veientem & Faliscum ducti, præda hominum & pecorum abacta, hostis nunquam inuentus est. Vrbes tamen ob pestilentiam non oppugnatæ, quia morbus inualuit, & crebri terræ motus ex ruinis tectorum homines terruerunt. Quæ causa etiam fuit, vt & Sp. Melius tribunus plebis, ac perempti necessarius, frustra Minutio diem dixerit, ad populumq; de Seruilii bonis publicandis rogationem tulerit, & Duumuiris obsecrationes a populo demandatæ sint. Erant enim Duumuiri sacrorum a Tarquinio Superbo instituti: qui sacris libris legendis, carminibusq; Sibyllæ, ac fatis pop. Rom. interpretandis præerant, antistitesque ceremoniarum vocabantur. Hi quoties prodigia emerserant, magnos aliquos rerum euentus portendentia, lectisterniis ad deorum puluioaria factis, iras deorum auertebant, sacrisque placabant. Numerus illorum fuit variatus. ounc enim decem, nunc quindecim creabantur. Meminit horum & Fenestella, titulo decimo tertio. Tu vide Dionysium Halicarnasseum libro quarto, de origine horum, quando cœperint, eleganter scribentem: & Gellium libro primo, decimo nono cap. de Sibyllinis libris.

4. 76. C. IVLIVS II. ET L. VERGINIVS. 320.

Scribit Liuius io quarto, tantam esse factam & in vrbe & in agris ex peste vastitatem, vt Veientes & Fidenates (Falisci enim adesse noluerunt) transito Aniene, ad portam Callinam signa adducerent. In tanta trepidatione Seruilius Priscus, vel Structus

Dictator,

Vrbis. Dictator, & Posthumius Ebutius Helua magister Equitum, conscripto exercitu, hostes *Olym. Post* repulerant: Fidenasq; tandem per cuniculos expugnant, atq; capiunt. Hoc anno C. Furius Pacilius, & M. Geganius censores, censum populi in villa publica campi Martii egerunt. Non est igitur legendum P. Acilius, vt corrupti habent codices. *re.ex.*

321. C. IVLIVS III. ET L. VERGINIVS II. LXX. 77. XVII.

LIVIVS in quarto refert, in hunc quoq; annum refectos hos Coss. autoritate Licinii Macri. quanquam Valerius Antias & Q. Tubero alios scripserunt huius anni COSS. scilicet M. Manilium & Q. Sulpitium. Cassiodorus noster Liuium imitatus, Iulium & Verginium COSS. ponit. quicunq; tamen fuerint, hoc anno Romæ tumultuatum est, quod ad phanum Voltumnæ omnes Ethruriæ populi, Veientibus & Faliscis accersentibus, coiuisse dicerentur, de bello communi nomine Romanis inferendo disputaturi. Dictator igitur creatus M. Æmilius iterum, A. Posthumius Tubero magister equitum. sed cum vrbs trepidaret interim, mercatores renunciant, negata esse auxilia ab vniuersa Ethruria Veientibus & Faliscis. Belli ergo cura amota, ne Dictator nihil suo magistratu ageret, Censuræ magistratum, qui quinquennalis erat, vt supra annotauimus, in annuum & semestre spacium lege ad populum lata contraxit, Dictaturaq; se abdicauit. A censoribus igitur in ordinem redactus, & tribu amotus, ærarius factus est octuplicato censu. Corrigenda sunt nomina apud Fenestellam, vbi de Censoribus agit: quæ sunt penitus corrupta. Tribuni igitur plebis indignati assiduis concionibus, prohibendo consularia comitia, euicere vt Tribuni consulari potestate crearentur sequenti anno:

322. M. FABIVS VIBVLANVS, *M. Folius, & L. Sergius Fidenas.* 1. 78.

Omnes hi patricii, & nullus plebeius: propter quos tamen certamen fuit. pestis fuit hoc anno ingens, cladesq; in vrbe & agris promiscue hominum ac pecorum. Vota Apollini ædes, pro valetudine hominum. Multa Duumuiri placandæ deûm iræ, auertendæq; à populo pestis causa fecerunt. Famesq; suspecta fuit: ob id in Campaniam & in Siciliam missi frumentatores. Consulatium comitiorum nulla mentio habita est. Creati Tribuni B iterum consulari potestate, omnes patricii:

323. L. PINARIVS MAMERCVS, *L. Furius Medullinus, & Sp. Posthumius Albus.* 3. 79.

Vis morbi eo anno leuata est, quia prouisum erat. nulla etiam ex frumentis penuria fuit. Consilia item agitata de mouendo bello in Volscos, Equosque: sed res in sequentem annum dilatæ. Dum igitur foris otium esset, Tribuni plebis, non sine patrum certamine, legem tulerunt, ne cui liceret petitionis causa album vestimentum induere. Apparebat autem nobilium ambitione fieri, vt quum ad tribunitiam dignitatem consulari potestate promiscue nobilibus & plebi pateret aditus, nemo tamen plebeius adhuc esset magistratum adeptus. Patres igitur haud ignari quorsum tenderet illa rogatio, totis viribus adnixi peruicere, vt sequenti anno consularia comitia haberentur, quibus creati sunt Coss.

Cincinnatus Pœnus. *Mento.*

324. T. QVINTIVS VII. ET GN. IVLIVS. 4. 80.

HIS Coss. vt Liuius in quarto tradit, cum Latini Hernici; nunciassent, Equorum Volscorumq; concilium, qui in Algido conuenerant, lege sacrata eo bina castra validis munitionibus locasse: tertia vrbs, ac Senatus ob accuratiorem hostium apparatum stupefactus, consuetum in eiusmodi terroribus remedium, Dictatorem, inuitis COSS. assistentibus vero Tribunis plebis, creat, A. Posthumium Tubertum, qui L. Iulium magistrum equitum dixit: conscriptisq; copiis, relicto pro vrbis præsidio altero Consule Cn. Iulio, versus hostes itum est. Quo stratagemate visus sit Dictator, & qua arte dimicatum contra hostes, vbertim Liuius edocet in quarto. Castris enim captis, præter senatores ac nobiles, omnis multitudo sub corona vendita est: præda Latinis Hernicisque reddita, pars vendita. Relicto Quintio pro castris, Dictator triumphauit, deuictis fusisque hostibus. Contendunt aliqui, A. hunc Posthumium in castris filium suum securi percussisse, quod iniussu patris præsidio decessisset. Sed Liuius pernegat, Manlio hoc adscribens, qui ex ea re Imperiosus cognomento est dictus. Hoc item tempore Carthaginenses propter seditiones Siculorum ad partis alterius auxilium in Siciliam duxerunt exercitum, ac mare traiecerunt. Hoc præterea tempore celebre illud in Græcia bellum exortum est, quod Peloponnesiacum dicitur, de quo sic scribit A. Gellius libro decimo septimo, capite vltimo: Bellum deinde in terra Græcia maximum, Peloponnesiacum (quod

Olym. Post re. ex. Thucydides memoriæ mandauit) cœptum est, circa annum fere post conditam vrbem Romam trecentesimum vigesimum quartum (sic enim legendum, non vigesimonono, vt corrupti habent codices) qua tempestate A. Posthumius Torquatus Dictator Romæ fuit, qui filium suum, quod contra suum edictum in hostem pugnauerat, securi necauit. Hostes tum pop. Rom. fuerant Fidenates. Vereor autem errorem irrepsisse. Hic enim Dictator Liuio Tubertus dictus est, non Torquatus, vir seuerissimi imperii, & socer Quintii Consulis. Sed Val. Max. lib. secundo, cap. de Militari disciplina, vtrumque ponit, & Posthumium, & Manlium.

LXXVIII. 81. L. PAPYRIVS CRASSVS, ET L. IVLIVS. 315.

LICET tribuni plebis, vt Liuius in quarto docet, multum agitarent pro tribunis militaribus creandis: Consules tamen hi creati sunt. Venerunt tum legati Equorum, à senatu fœdus petentes: quibus deditio ostentabatur. inducias tamen octo annorum impetrauerunt. Volscorum res super acceptam cladem in certamine stetit. Lex de mulctarum æstimatione ad populum, admodum grata, per Coss. lata est, ne tribuni præuenirent.

Fidenas. *Tricipitinus.*

2. 82. L. SERGIVS II. ET HOSTIVS LVCRETIVS. 316.

SVB iis Coss. nihil dignum dictu actum esse, Liuius in quarto scribit. Nulla igitur re annus illorum, domi forisve gesta, insignis fuit.

Pennus. *Cincinnatus.*

3. 83. A. CORNELIVS COSSVS, ET T. QVINTIVS II. 317.

HIS Coss. Veientes in Romanum agrum excursiones fecerunt, quibus Fidenatium quidam immixti, & per hoc quibus super ea recognitio concessa est, Hostiam relegati, additique sunt noui coloni veteribus. Fuit is annus ita siccus, vt non modo cœlestes aquæ deessent, sed & terra ingenito humore vix ad perennes fluuios sufficeret. Exaruerunt torridi fontes, pecorumque siti morientium passim strages edita, pleraque scabie absumpta, vulgatique attactu in homines morbi primo in agrestes & seruitia, mox & ciuitatem corripit terra lues. Orta est ex ea clade multiplex superstitio, peregrinaque saxa in sacellis passim fiebant. Quod patres ægre ferentes, negotium Ædilibus dedere, vt diligenter aduerterent, ne alio in vrbe ritu quam patrio sacra fierent, vt Liuius in quarto docet. Sed & huius cladis ac morbi meminit Thucydides, quam libr. 2. graphice & eleganter perscribit. Vide ibi, de pestilentia Atheniensium. B

Hala. *Mugillanus.*

4. 84. C. SERVILIVS, ET L. PAPYRIVS. 318.

SCRIBIT Liuius in quarto, his Coss. bellum Veientibus esse indictum, quod priusquam induciæ exiissent, quas ad Nomentum & Fidenas victi, suppliciter petierant, rebellassent. Missi igitur fœciales, ad res repetendas. Sed cum iterum ob quandam religionem tribuni populum concitassent, vt impediretur delectus, in proximum annum & sequentem Tribuni consulares creati sunt quatuor patricii.

LXXIX. 85. T. QVINTIVS POENVS, *C. Furius, Martius Posthumius, & A. Cornelius Cossus.* 319.

Tres habito delectu profecti sunt Veios (nam Cossus vrbi præfuit) infeliciterque pugnantes docuerunt, cum diuersum singuli tenerent, Imperatorum multitudinem esse malam & noxiam. Nam legiones Romanæ fusæ fugatæque sunt, & castris exutæ ab Ethruscis. Mamercus igitur Æmilius, vt fit in magna vrbis trepidatione, Dictator dictus, A. Cornelius Cossus magister equitum. Vejentes igitur victoria elati, omnem Ethruriam sollicitarunt ad defectionem. Fidenates, qui proximo biennio colonos acceperant, vt bellum à scelere ordirentur, omnes trucidarunt, & ad Veientes defecerunt. Fidenas, locum ad rem gerendam, belli sedem hostes legunt. eo itaque Veientes, traiecto Tyberi, omnem bellicum apparatum cõtulere: Romæ trepidatum, post aduersæ pugnæ nuncium. Nouus delectus habitus, & ante portam Collinam castra locata, armati in muris dispositi, iustitium in foro, tabernæque clausæ Dictatoris edicto. Sed proh dii immortales. Dictator ingenio suo atque sui magistri equitum Cossi, locatis castris prope Fidenas, hostes ita cecidit, vt fugientes in vrbem, mixti simul ingrederentur Romani, vrbemque ac arcem caperent, murosque diriperẽt, suoque igne se Fidenates concremarent, hostes necarẽt, & sub corona venderent. Exercitus præda spoliisque onustus, cum dictatore triumphante in vrbem regre-

Ab urbe con. regreditur: qui sextodecimo die, quam hunc semestrem acceperat, magistratu se abdicauit. Paucis equidem verbis Florus, vt assolet, Fidenatium interitum sic scribit, titulo duodecimo libri primi: Cremati suo igne Fidenates, rapti funditus, deletique. Paulo post: Fidenæ, quia pares non erant ferro ad terrorem mouendum, facibus armatæ, & discoloribus serpentum in modum vittis furiali more processerant. Sed habitus ille feralis euersionis omen fuit. Vbi obseruandum illud, quod minime aduerterunt scioli, Florum siue librariorum vitio deprauatum, siue memoria deceptum, vt fit interdum maximis etiam viris. Vbi enim in lib. primo, tit. vndecimo, de bello Latino scribit: Apud Regillum, inquit, lacum dimicatur diu Marte vario, donec Posthumius ipse Dictator signum in hostes iaculatus est. Nouum & insigne commentum, vti peterent cursu, Cossus magister equitum exuere frenos imperauit: & hoc nouum, quo acrius incurrerent. Annotauimus superius, anno vndecimo ab exactis regibus, T. Ebutio, & L. Vetusio Coss. locum hunc Flori diligentius examinandum. Nam vt Liuius in secundo, & Dionysius in quinto referunt, tunc A. Posthumius Dictator T. Ebutium magistrum equitum habuit. Neq; tamen equis freni sunt adempti, nouo commento. sed in hoc bello Veientum & Fidenatium, cum Dictator pulchro stratagemate (vt Liuius docet in quarto) aciem locasset: Magister equitum, inquit, & ipse nouat pugnam equestrem, frenos vt detrahant equis imperat: & ipse princeps calcaribus subditis euectus, effreno equo in medios ignes infertur: & alii concitati equi, libero cursu ferunt equitem in hostem. In eo libello qui de Viris illustribus, quibusdam Plinio, quibusdam Cornelio attribuitur, tit. decimosexto, ad Regillum lacum, A. Posthumio Dictatore factum dicitur: sed magister equitum non nominatur. Si error in Floro, librariorum vitium non est, peccatum est memoriæ, non eruditionis in Floro: quod magnis sæpe viris accidit. nam & Tullius, vt testatur Gellius lib. decimo quinto, cap. sexto, cum versus Homeri ex octauo interpretaretur, memoria lapsus est. & in Brutoatq; Attico sæpe Eupolim pro Aristophane, & Agamemnonem pro Vlysse nominat. Seneca quoque, vt Fabius ait, nonnunquam deceptus ab iis, quibus aliqua inquirenda mandauerat. & Plinius lib. trigesimo quinto, Alexandrum Macedonem scribit, in Apellis pictoris officinam venire solitum: cum Plutarchus & Ælianus hoc de Megabyzo scribant: & in tricesimo quarto Plinius nominet pro Cn. Popilio. Sic potuit Florus memoria labi, & alium pro alio magistro equitum ponere, & rem quę alibi gesta est, illuc traducere. Nam & in bello Samnitium, L. Furio, & Iunio Bruto Coss. vt in octauo Liuius scribit, & inferius repetetur, L. Cominius tribunus, qui aliquoties in agro impetu capto, perrumpere non poterat hostium agmen, detraxit frenos equis, atq; ita concitatos equos calcaribus permisit, vt sustinere eos nulla vis posset. Licet in historico veritas vndequaq; exigatur. Sequens annus (vt redeamus eo vnde digressi sumus) Tribunos iterum militum consulari potestate habuit tres, scilicet:

330. A. SEMPRONIVM ATRATINVM, *L. Quintium Cincinnatum, L. Horatium Barbatum.* 2. 86.

Sub quibus, Veientibus annorum viginti induciæ datæ sunt: & Equis triennii, cum plurium annorum petiissent. & à seditionis vrbanis otium fuit. Sequenti anno fuerunt iterum creati Tribuni Con. Pot.

331. C. CRASSVS, *Sp. Neuius Rutilius, T. Sergius Fidenas, & Sex. Iulius Tullus.* 3. 87.

Hunc annum, Liuius in quarto inquit, neq; bello foris, neq; domi seditione, insignem fuisse: sed ludis bello votis celebrem, & tribunorum militum apparatu, & finitimorum concursu. Sed tandem Tribuni plebis assiduis concionibus ad multitudinem questi sunt, quod nemo adhuc plebeius Tribunus con. po. creatus esset: cum tamen lex non obstaret. Nemo etiam Consul fuisset ex plebe, è qua tamen multi domi militiaq; spectati fuissent viri, quibus querelis accensa multitudo, spectabat proximis comitiis è corpore suo Tribunos futuros. Sed cum Volsci nunciarent ut prædatum exiisse in Hernicorum agros, Tribuniq; ad eam rem inspiciendam proficiscerentur, relicto Appio Claudio Decemuiri filio, præfecto vrbis, comitia consularia facta sunt, in quibus creati sunt Coss.

Atratinus. *Vibulanus.*

332. A. SEMPRONIVS, ET Q. FABIVS. 4. 88.

HIS Coss. vt tradit Liuius in quarto, Vulturnus vrbs Ethruscorum, quæ Capua est postea dicta, à Samnitibus capta est. fuerant hi in societatem agrorum ab veteribus colonis, quos bello fugauerant, accepti. Erant illi Ethrusci sanguinis. eos itaq; festi diei epulis & vino graues, Samnites cæde adorti, vrbe potiti sunt. Hoc etiam anno Latini & Hernici

Olym. Post re. ex. post creatos Coss. trepide nunciarunt, Volscos in armis esse, adeoq; in apparando bello occupatos: vt experiri vellent plane, vtrum hi essent, qui virtute, patientia, disciplina militari, cum populo Romano possent ex æquo contendere: an perpetuo potius illis imperio cedendum esset. A. Sempronius Consul ad illud bellum est missus. Is fortuna ciuitatis fretus, temere prœlium ingressus: non bene ordinibus firmata acie, vt prope victoria hostibus cessisset. Sed Sex. Tempanii decurionis equitum virtus ac fortuna, labantem aciem restituit. Dum in pedes equitum ordo, ex equis resiliret, pugna autem in noctem vsq; cedente, ac fuga in vtrisq; castris & Romanorum & hostium facta, cum male pugnatum Romam nunciaretur, vrbsq; trepidaret superuenientibus equitibus, & paulo post aduentante Consule cum legionibus, vrbs metu est soluta. Sed ita Sempronii consulatus iterum in tribunos militum Con. po. versus est. Vide apud Liuium, qui patriciis Tribuni plebis diem dixerint, quid Tempanius in concione pro Consule Sempronio, & alia quoque multa quæ Liuius recenset. Obiter examinandus est locus Valer. Max. lib. 3. cap. de Fortitudine, vbi de iuuentute Romana sub Sempronio agitur: Reddendus, inquit, est nunc Romanæ iuuentuti debitus gloriæ titulus. Q. Catulo Sempronio Atratino Coss. cum Volscis apud Verruginem parum prospere dimicante, ne acies nostra iam inclinata propelleretur, equis delapsa seipsam centuriauit, atq; hostium exercitum irrupit: quo dimoto, proximum tumulum occupauit, effecitq; vt omnis Volscorum in se conuersus impetus, legionibus nostris ad confirmandos animos salutare laxamentum daret, &c. Id profecto Q. Fabio Vibulano (non Q. Catulo) & A. Sempronio Atratino (non, vt omnes habent incastigati codices, Atratinio) Coss. factum esse, & Liuius, & omnes cæteri fatentur. quare diligenter id examinandum censeo. Sed iam ad historiam nostram redeamus. Tribuni sequenti anno fuerunt:

XC. 89. L. MANLIVS CAPITOLINVS, *Q. Antonius Merenda, L. Papyrius Mugilanus.* 333.

Huius anni principio L. Hortensius trib. plebis, A. Sempronio prioris anni Consuli diem dixit, quod po. Ro. legiones seduxisset. quem cum quatuor cæteri è collegio tribunorum orarent, ne Imperatorem vexaret suum, in quo nihil præter aduersam belli fortunam reprehendi posset, ad eos Hortensius conuersus: Sic rem perago, inquit: num erepturi ius suum po. Ro. estis? quum illi iudicium populi neq; tollere se velle, neq; posse, respondissent, sed si preces suæ reo, quem patris loco haberet, nihil profuturæ essent, mutaturos se cum eo vestem. tum Hortensius: Non videbit plebs Romana, Sempronii causa, tribunos suos sordidatos. nihil reum moror, quando hoc est imperio consequutus, vt tam charus sit suis militibus. Fuit placabile Hortensii ingenium plebi, & patribus non minus gratum, quam tribunorum quatuor in Sempronium pietas. Nec Volsci diu quieuere, ambiguam victoriam pro sua amplexi. hæc Liuius in quarto. B

Vibulanus. *Capitolini filius.*

2. 90. CN. FABIVS, ET T. QVINTIVS CAPITOLINVS. 334.

His Coss. Equi bellum reparare ausi, ambiguam victoriam pro sua complexi, Fabii ductu, cui ea prouincia euenerat, leui prœlio fusi sunt. Nec aliud memoria dignum eo anno foris gestum est: Consul vrbem ouans ingressus est. Sed inter tribunos plebis & patres nonnihil certatum est: Tribunis petentibus, vt quando de Quæstorum numero augendo, mentio iniecta esset, fuissentq; ad id tempus duo tantum ex patricio ordine creari soliti, iam inde ex plebe crearentur. Res per altercationes eo deducta est, vt patres de augendo numero actionem omiserint. Exceperunt omissam Tribuni: nec eam solum, sed turbulentiores aliæ agrariæ diuisiones: Tribunisq; per hæc quietam alioqui ciuitatem exagitantibus, pars anni interregno exacta est. Creati inde Tribuni con. pot. quum patres Consules maluissent: & de Quæstoribus creandis ad arbitrium populi, ex alterutro ordine, vt de tribunis militum plebi concessum. Etsi apparebat, haud dubie ambitione patrum, plebeium neminem creatum iri, vt in tribuniciis ad id tempus comitiis euenerat. Tribuni igitur pro Consulibus creati.

3. 91. L. QVINTIVS CINCINNATVS III. *Sex. Furius Medullinus iterum, Martius Manlius, & A. Sempronius.* 335.

Sed Quæstores etsi ex illustrioribus plebeiis quidam petiissent, atq; iidem tribunorum eius anni pernecessarii: patricii tamen omnes creati sunt. Tribuni plebis eam repulsam ægre ferentes, omnem iram in Sempronium detorsere: quem ob Volscum bellum male administratum, populo damnandum obiecere. Duo reo obfuere: & A. Sempronius eius patruelis, qui in Quæstoriis comitiis habendis, fraude vsus dicebatur, quo minus plebeii crearentur: & quod Sempronius ipse agrariis tribunorum actionibus fortiter

Ab vrbe co. titer obstiterat. Quindecim igitur milibus æris est ob pristinam belli noxam damnatus. Olym. Post re.ex.
Vnde autem Quæstores dicantur, & quomodo primi creati sint, Pomponius iurecconsultus ff. primo, de Origine iuris, explicat. Vlpianus autem copiosissime ff. primo, de Officio quæstoris, ex Iunio Gratiano: quem iuniores postea sunt sequuti. Fenestella titulo decimooctauo: Pedianus Asconius, nonnihil: & Gellius libro decimotertio, capite duodecimo, & sequenti: Pomponius item Lætus suo libello de Magistratibus. Sed quanquam hi omnes abunde scribant de Quæstoribus, libuit tamen mihi verba Cornelii Taciti subscribere. Cornelius itaq; Tacitus in vndecimo historiæ Augusti scribit, vt nunc sunt libri partiti: Quæstores regibus etiam imperantibus institutos fuisse, quod lex Curiatia ostēdit, à L. Bruto repetita. Mansitq; potestas deligendi, donec eum quoq; honorem populus mandaret. Creatiq; primum Val. Posthumius, Æmilius Mamercus, sexagesimotertio anno post Tarquinios exactos, vt rem militarem comitatentur. Mox duplicatus numerus, stipendiaria iam Italia, & accedentibus prouinciarum vectigalibus. Post lege Syllę viginti creati, supplendo Senatui, cui iudicia tradiderat. Et quanquam Equites iudicia recuperauissent, Quæstura tamen ex dignitate candidatorum, aut facilitate tribuentium, gratuito concedebatur: donec sententia P. Dolobellæ velut venundaretur, temporibus Claudii Imperatoris. Vide Tacitum. Apud posteros autem hoc officium Quæstoris fuit immutatum, vt pleraq; alia: quod pulchre docet Cassiodorus libro sexto Variarum: & Impetator Iustinianus in Authenticis, de Quæstote, l. cum Dei auxilio: quod latissime in præfatione Cassiodori scripsimus. Cæterum vt domum repetamus, eodem anno Posthumia Vestalis, quod elegantiorem cultum quam Vestalem deceret, gessisset, de incestu causam dixit. Eam ampliatam pontifices pro collegio absoluerunt, vt deinceps à iocis abstineret, & sancte potius quam scite se coleret. Quid autem apud veteres fuerit ampliatio, & quid à competendinatione distaret, Pedianus docet in tertiam Verrinam. Eodem item anno à Campanis Cumæ, quam Græci tum vrbem tenebant, capiuntur. Insequens annus iterum Tribb. mil. con. pot. habuit,

336. AGRIPPAM MENENIVM LANATVM, *P. Lucretium, Tricipitinum. & Sp. Nautium.* 4. 92.

Hoc anno, vt Liuius testatur in quarto, his Remp. domi administrantibus (nam foris pacatæ res erant) seruitia vrbem incendere destinarunt: ciuitateq; præsenti clade occu-
B pata, Capitolium & arcem inuadere. Cōiuratione ad Tribunos indicio delata, sumptum est de sontibus supplicium: libertas, & dena milia æris grauis, quæ tum diuitiæ habebantur, indicibus data. Nuncium deinde Romam allatum est, bellum ab Equis reparari coeptum, & nouos hostes Lauicanos consilia cum Veientibus iungere. Lauicos legati missi, cum dubia retulissent responsa, Tusculanis negotiū datum, vt animaduerterent ne quid noui tumultus Lauicis oriretur. Sequenti anno hi fuerunt Tribuni con.pot.

Q. Seruilii Prisci filius.

337. L. SERGIVS FIDENAS, *M. Papyrius Mugillanus, & G. Seruilius.* XCI. 93.

Cum nunciatum esset, Labicanos arma cepisse, & cum Equorū exercitu depopulatos agrum Tusculanum, castra in Algido posuisse: indicto Labicanis bello, factum est Senatusconsultum, vt duo tribuni ad bellum exirent, tertius vrbi præesset. Orto inter eos certamine, quia bellicam prouinciam ambitiose singuli affectabant. Q. Seruilius Priscus, qui prius Fidenas diruit, filium suum iussit vrbi præesse: sciens certamē tribunorum (id quod tum in bello accidit) indies magis magisq; augeri. præcepitq; filio vt nouum militem scriberet, patientissimumque ad futuros casus haberet, vir magna prudentia, & futurorum bonus vates. Cum itaq; discordia tribunorum res militares male administrarentur, Romanæ legiones cæsæ fugatæq; sunt, multi fuga oppressi, obtrūcatiq;. Duces legatiq; cum signiferis Tusculum se receperunt. Q. Seruilius Priscus Dictator creatus, filium suum (vel vt alii dicunt, Seruilium Halam) magistrum Equitum dixit: hostesque victoria elatos ita perculit, vt castra amitterentur. Inde legiones Labicos admouit, quo magna pars Equorum confugerat, ac raptim diripuit. Exercitum Romam reduxit. Coloni mille & quingenti Labicos missi sunt. Octauo die quam magistratum inierat, potestate abiit. Colonis bina iugera distributa sunt, vt sediciones agrariæ tollerentur. Fuerunt anno sequenti iterum Trib. mil. con. pot.

338. AGRIPPA MENENIVS LANATVS II. *P. Lucretius Tricipitinus* II. *& Sp. Rutilius Crassus.* 2. 94.

Hoc anno foris pax. nihil enim memoratu dignum gestum esse. Liuius narrat. Sequēs annus iterum Tribunos militares habuit con.pot.

339. A. SEMPRONIVM ATRATINVM III. *M. Papiriū Mugillanū* II. *& Sp. Nautiū Rutiliū.* 3. 95.

Olym. Post re. ex. Et hoc anno quoq; tranquillæ res externæ fuerant, discordia domi ex agrariis legibus fuit. Sp. Mecilius, & Metelius Tri. ple. autores, recens patribus certamen iniecere rogatione promulgata, vt quicquid agrorum vbique esset quæsitum, id populo divideretur. quam legem si plebs sciuisset, omnes nobilium fortunæ in publicum redigebantur. Cæterum sex tribunorum intercessione, quos Senatus Appii Claudii senatorum natu minimi monitu subornatos, tribunitiis actionibus obiecit (erat ille legum latoris Appii nepos) qui domestico consilio in curiam delato, autor fuit vt cæteri tribuni blande à principibus patrum appellati, rem sua intercessione discusserint. Iactati sunt proinde Tribuni in concione populi, ab autoribus legis, plebisq; proditores appellati, & nobilium satellites: truciq; oratione inuecti, actionem deposuere. Fuerunt sequenti quoque anno Trib. mil. con. pot. quinq;: *Ab vrb. con.*

4. 96. P. CORNELIVS COSSVS, *G. Val. Potitus, Q. Cincinnatus, Gneus Martius, & M. Fabius Vibulanus.* 340.

Habuisset hic annus, teste Liuio in quarto, ardua bella, nisi Tyberis inundatio (qui super ripas effusus, cum multa villarum clade per agros est euagatus) Senatui decernendi eo anno super ripas belli religionem iniecisset. Ab Equis excursiones in Labicanum agrum factæ, & oppidum nouis colonis ademptum. Frustra fuit deinde tentatum à L. Decio Trib. pleb. de colonia Volarum fienda, quum eam amisissent vna leuiq; pugna. Tum iterum designati tribuni con. pot. quatuor:

XCII. 97. GN. CORNELIVS COSSVS, *L. Val. Potitus, Q. Fabius Vibulanus iterum, & M. Posthumius Regillensis.* 341.

Ex his tribunis Posthumius exercitum contra Equos duxit: qui cum vi Volas vrbem irrupisset, primo conatu prædam multitudini permisit. Capto oppido, mentem mutauit: ac ne quid à victore exercitu tangeretur, certamine in suos verso, pertinaciter obstitit. Inde animi militum ab eo alienati duce, cum in vrbem accersitus ad tribunitias discordias de lege agraria cohercendas, in concione tanquam vecors malum militibus suis minaretur, orto & in castris maiore certamine, cum in tumultu lictor missus violaretur, & Quæstor violaretur: Posthumius accurrens, ad supplicium milites rapturus: sed militaris indignatio eo processit, vt ducem suum Posthumium lapidibus obruerent. Florus hanc seditionem libro primo, titulo vigesimosecundo paucis designat: Et inde est, quod exercitus Posthumium Imperatorem, inficiantem quas promiserat prædas, facta in castris seditione lapidauit. Decernentibus autem tribunis quæstionem de morte collegæ, & aduersantibus Tribb. pleb. nouum inter ordines de comitiis ortum est certamen: quo factum, vt res ad interregnum redierit. obtinuerunt tamen patres, vt Coss. eo anno fierent, creatiq; sunt, B

Cossus. *Medulinus.*

2. 98. A. CORNELIVS, ET L. FVRIVS. 342.

HIS Coss. vt Liuius in quarto testatur, Posthumianæ cædis quæstio volente plebe Coss. permissa: estq; paucorum supplicio, qui sibi mortem consciuere, res transacta. Licet ægerrime plebs ferret, quod sanctiones commoda plebis spectãtes, tamdiu irritæ essent: sed quæ sanguinem & supplicium concernerent, magnam vim haberent. Furius hoc anno etiam legiones in Hernicos duxit: hosteq; non reperto, Ferentinum, vbi Volsci esse dicebantur, progressus, oppidum priore nocte destitutum, sine certamine occupat. Ager Hernicis datus est.

Petilius.

3. 99. Q. FABIVS AMBVSTVS, ET G. FVRIVS. 343.

SCRIBIT Liuius in quarto, annum hunc modestia tribunorum quietum, excepisse L. Icilium: qui Tribunus plebis, gentile negocium aggressus, agrariis actionibus cœperat vrbanum ocium vexare, quum pestilentia magis minax quam perniciosa ciuitatem inuasit. Tum vero animis ciuium eo metu à foro ad se & suos curandos auersis, tribunicia vis sua sponte paulatim remisit: minusq; pestem damnosam fuisse, quam seditio futura fuerit, credunt. Defuncta ciuitate plurimorum morbis, perpaucis funeribus, pestilentem annum inopia frugum, neglecto cultu (vt plerunq; fit) agrorum accepit.

P. ATRA-

P. ATRATINVS, ET C. NAVTIVS RVTILIVS. 4. 100.

344. Hos Coss. Liuius sic nominat: sed pro P. Atratino Cassiodorus ponit M. Papyrium, si codex est sincerus. & in Coss. Pauli Orosii, siue cuiuscunque fuerit illud opusculum, inuenio hoc loco Mugilanum (quod Papyrii cognomen erat) & Rutilium. Est igitur videndum, si Liuianus codex sit emaculatus. Cæterum iis Coss. fames quam pestilentia tristior erat. Missi circa omnes populos legati, qui publice frumentum coemerent. Nullibi frumentatio infestior Romanis fuit, quam apud Samnites, qui tum Capuam & Cumas tenebant. Ab iis Romani prohibiti commercio, Siculamq; frumentationem sequuti, consuetam vrbi annonam restituerunt. Nihil igitur eo biennio intestini externiue incommodi fuit. At vbi hæ solicitudines discessere, omnia quibus turbari solita est ciuitas, domi discordia, foris bellum exortum est: vt mox sequentibus Coss. & trib. mi. patebit.

345. M. ÆMILIVS, ET P. VAL. POTITVS. XCIII.101.

Martium Æmilium vocat Liuius alterum Consulem: Cassiodorus Marcum, & alterum C. Valerium. In altero Consulum codice scribitur, Mamertino & Volusio Coss. vt nihil prætercam, quod vsui fore credam. Sed his Coss. vt in quarto Liuius scribit, Equi in armis esse nunciabantur, multis Volsci nominis priuatim suppetias ferentibus. Etiam in Hernicum Latinumque agrum descenderant, quum Valerium Consulem, delectum habentem, Martius Menenius Trib. pleb. agrariæ legis lator, impedire est adortus. Ex iunioribus nemo citatus respondebat, tribunitio auxilio fretus: quum repente affertur, Caruentanam arcem ab hoste occupatam. ea res Menenio inuidiæ fuit. Et tribuni, qui in gratiam patrum sua sponte erant intercessuri, audaciores facti, Menenio obuiam ire. Cum igitur paucis appellantibus tribunum, collum torsisset Consul, cæteri sacramento dixere. Ductus itaq; est exercitus continuo ad hostem, qui sub primum Consulis accessum loco decessit: quicquid ibi prædæ est quæsitum, Valerius rebus venditis, Quæstores iussit ærario inferre, prædicans participem prædæ fore exercitum, cum militiam non abnuisset. Quo facto iratum militem, iratiorem reddidit. Cum ergo ouans vrbem B intraret, iocularibus carminibus, non ducem, sed Menenium tribunum passim celebrauere. Ea re instructi patres, veriti ne si tribuni con. pot. in sequentem annum crearentur, Menenius locum obtineret, pro magno negotio habuerunt Consularia comitia decernere: quibus creati sunt Consules,

Cossus. *Medullinus.*

346. CN. CORNELIVS, ET L. FVRIVS II. 2. 102.

His Coss. teste Liuio in quarto, plebs tanta ira exarsit in patres, vt cum quatuor creandi forent quæstores, tres crearet plebeios: Quintium Syluium, P. Elium, & P. Pipium: patricium vnum, Claudium Fabium Ambustum. Eo successu Tribb. plebis erecti, magnum Coss. & Senatui intendebant negotium, summa ope annixi, vt in sequentem annum Tribunitia comitia haberentur. Nemini dubium erat, plebem præsenti certamine irritatam, maiorem tribunorum partem sui corporis relaturam. erat q; plebis causa tribunorum violentia superior. Cum subito nuncii afferre, Volscos & Equos prædatum extra fines exiisse in agrum Latinum, Hernicumq;, ac Caruentanam arcem cæso præsidio iterum occupasse. Tribuni ferocius coorti, omnem spem habendi delectus Coss. adimunt, nisi prius Senatusconsultum fieret, vt tribuni con pot. in sequentem annum crearentur: quod ipsum ea est conditione concessum, vt nemini eorum qui tum Tribb. pleb. essent (Icilios nimirum denotante Senatu) proximis comitiis liceret petere. Senatusconsulto in eam sententiam facto, Coss. delectu habito, ad bellum ambo sunt profecti. An alter Romæ ad habenda comitia substiterit, incertum est autoribus. Certum vero, post multos conatus, hostem ex Carmentana arce deiici nequiuisse, atq; re infecta inde exercitum abductum: receptam tamen Verruginem, populationesq; in Equis & Volscis factas, multumque prædæ ex hoste Romam abactum. Romæ interim contra omnium expectationem, patricii omnes creati sunt Tribuni mi. con. pot. tres,

347. Cn. Ivlivs Tvllvs, *Cn. Cornelius Cossus, C. Seruilius Hala.* 3. 103.

CVSPINIANVS LECTORI.

Præfari mihi hoc loco pernecesse est, vt inuidis, priusquã dentes acuãt in me, trãquille respondeam. Si qui enim post meum Stabium, & me, inuenerint Cassiodori Coss.

Olym. Post re.ex. cum illic non inuenient, quos & antea & nunc deinceps sublungam tribunos mil. con. pot. Ecce, clamabunt, attulit hic Tribunos, & Coss. commiscuit, quos consulto forte Cassiodorus præteriuit, vt alienum laborem ostentaret frustra, & auctorem confunderet: satis erat, vt inferius Cassiodorus annotat, significasse quot annis Romani habuissent Tribunos, & Consules tantum Cassiodori enarrasse. Fateor ingenue, diu me subdubitasse, & anxietate quadam animi quoq; fuisse perturbatum, an tot intermitterem Tribunos, & pergerem Coss. recensere: an vt cœperam, ordine singula explicarem. Peruicit tandem, & hæc animo meo insedit sententia, vt licet Tribunos Cassiodorus obmisisset, ego tamen seruata singulorum serie annotarem: tum vt anni Romanæ vrbis colligerentur vere, tum etiam, quia hi Consularem habuere potestatem, perinde ac si sub Coss. res gestæ forent, singula erant conscribenda. Accessit demum ea ratio, quod in vetustissimo illo opusculo incerti autoris (licet aliqui Orosio illud tribuant, quod habeo in manibus, in quo Consulum nomina ponuntur) ea parte annorum, vbi fuerunt tribuni, semper duo ex iis nominati sunt loco Consulum: adeo vt lectorem fallat, nisi oculatus fuerit, si Coss. omnes in eo extitisse putabit. Ob has igitur causas, nunc huius etiam vestigiis innixus, tribb. nomina ex Liuio consignabo: & quicquid sub iis gestum est, paucis conscribam. Dabis itaq; veniam Lector, si extra consilium tuum id fecerim: ac benigne laborem meum interpretaberis, Vale.

Sed redeo ad historiam. Cum præter spem, vt dixi, omnes patricii electi essent, fremebant tribuni, ac fraude id patrum prædicabant factum, ne plebeii locum tenuissent vllum: vtpote qui operam dedissent, vt sordidissimi dignioribus admixti peterent: quorum tædio, fraudis ignara, in patricios sua inclinasset suffragia. Tum nunciabantur Volsci & Equi in armis esse, longeque maiore apparatu, quam superioribus annis, bellum moliri: siue Verrugine priore anno in Volscis amissa irritati, siue successu Caruentanæ arcis retentæ. Placuit tum Senatui, in tanta rerum formidine Dictatorem dici. Quod cum recusassent Iulius & Cornelius, post longas altercationes, quas apud Liuium in quarto leges, Seruilius P. Cornelium tandem Dictatorem dixit: à quo & ipse magister Equitum est creatus, ac simul ad bellum profecti sunt. Vnoque, atque eo facili prælio hostibus ad Antium cæsis quo omnes duarum gentium coiuerant: minori quidem certamine quam ab initio fuerat persuasum, victoriam sunt adepti. Volscus inde ager ferro & igni vastatus, expugnatumq; oppidum ad lacum Fucinum, in eoque tria milia hominum capta. Dictator Volscis intra mœnia compulsis, felicitate maiore quam gloria in vrbem reuersus, se magistratu abdicauit. Tribb. mil. mentione nulla comitiorum consularium habita, ob iram creati Dictatoris, tribunorum militum comitia edixerunt: creatiq; omnes sunt patricii, iam honore functi, quatuor:

4. 104. L. FVRIVS MEDVLINVS, *Cn. Valerius Potitus, Gn. Fabius Vibulanus, G. Seruilius Hala.* 348.

Fuerunt hoc anno plebeii eadem arte, qua prius, exclusi: Seruilius autem continuato honore refectus, tum ob alias virtutes, tum ob recentem fauorem vnica moderatione partum. Verum hoc anno quia induciæ cum Veientibus exierant, ad res de more repetendas fœciales ex vrbe Veios missi sunt. rogantibusque Veientanis, ne res repetitas vellent, tantisperque omne ius belli à se abstinerent, donec res Veientium, quæ intestina seditione parum quietæ essent, componerentur: passi sunt patres id à se impetrari. Tantum abfuit, vt ex alieno incommodo tunc ab Romanis occasio vlla peteretur. Estque per id temporis præsidium Verrugineum à Volscis cæsum. Cuius id culpa sit factum, Liuius in quarto explicat. Sequens vero annus habuit hos tribunos mil. consulari pot. quatuor:

94. 105. *P. & Gn. Cornelium Cossum, Fabium Ambustum, & L. Valerium Potitum.* 349.

His tribunis, missi sunt legati ab vrbe Veios, res de more repetitum. Sed à Veientibus facessere, finibusque statim excedere iussi sunt: nisi eorum exemplo, qui sub Tolumnio fuissent rege cæsi, vellent & ipsi pœnas dare. Tulere superbum Veientum responsum patres perinde ægre, vt debuerunt: confestimq; decernunt, vt Tribuni militum ad populum referant de bello Veientibus inferendo. Grauabatur iuuentus, multiplici bello vno tempore implicari: cum nondum cum Equis & Volscis debellatum esset. Indignationem multitudinis Tribb. multipliciter auxere, vt Liuius docet. Trib. igitur militum in Volscum agrum exercitum ducere annixi sunt. Gn. Cornelius Romæ relictus. Tripertito igitur exercitu Tribb. profecti ad deuastandos hostium fines: Valerius Antiatem agrum populatus, Ecetram Cornelius, Fabius Anxur (Tarracinæ est id oppidum inde nominatum,

Ab urbe minatum, vrbs Latii prona in paludes) cæpit oppugnare: & capta vrbe, duo milia & Olym.Post quingenti viui capti sunt. Superuenientibus deinde duobus aliis exercitibus, oppidum re.ex. veteri fortuna opulentum, tres exercitus diripuere. Quæ res plebem cum patribus conciliauit: ibiq; auditum, quod maxime fuit militari ætati acceptum, fore deinceps vt stipendium miles ex publico acciperet, quum de suo quisq; ad id tempus militari functus esset munere. Nihil vnquam tanto gaudio est à multitudine exceptum. Hoc cum ægerrime trib. pleb. ferrent, vt plebem auerterent, multa in patres iactabant opprobria: ex alieno id patres militibus largituros, ex tributo populi scilicet. Cæterum pendendi tributi initio à patribus facto, pro se quisq; enixi, æs graue ex censu in medium contulerunt, plaustris ad ærarium conuehentes. adhuc enim argenti signati vsus nullus erat apud Romanos. Quod vbi multitudo conspexit, omnis tribb. pleb. irritus erat conatus. & lege perlata de indicendo Veientibus bello, exercitum magna ex parte voluntarium noui tribuni Veios duxere.

350. T. QVINTIVS CAPITOLINVS, *Q. Quintius Cincinnatus, Gn. Tullius Iulius* II. *A.* 2 106. *Manlius, L. Furius Medulinus* III. *M. Aemilius Mamercus.*

Sub iis Tribunis Veii obsideri cœpti. Sub cuius initium obsidionis, cum Ethruscorum consilium ad fanum Volumniæ habitum esset, parum constitit, bello ne publico gentis vniuersæ tuendi Veientes essent. Ea oppugnatio sequenti anno segnior fuit exercitu ad Volscum bellum inde auerso. Tribunos Consulares is annus habuit sex:

351. C. VALERIVM POTITVM III. *M Sergium Fidenatem, P. Cornelium Maluginensem,* 3. 107. *Gn. Cornelium Cossum, C. Fabium Ambustum, Sp. Nautium Rutilum iterum.*

Scribit Liuius in fine quarti, horum ductu & auspicio inter Ecetram & Ferentinum prospere in Volscos Romanum exercitum dimicasse. Inde Artenam Volscorum vrbem oppugnari cœptam, vnde hostes eruptione facta, prælio victi, quum in vrbem compellerentur, secum Romanos mixto agmine intra muros traxere. Fuit militibus captum oppidum prædę. Arx, quo se plurimi receperant, aliquot dies circumsessa, serui cuiusdam proditione capta est. proditori præter libertatem, duarum familiarum bona in præmium data: ipse Seruius Romanus vocitatus. Duces oppido & arce dirutis, omnium armorum impetum in Veios verterunt. Octo dein creati trib. mil. con. pot.

352. M. ÆMILIVS MAMERCVS II. *Valerius Potitus* III. *Ap. Claudius Crassus, M. Quin-* 4. 108. *tilius Varus, M. Iulius Rullus, M. Posthumius, M. Furius Camillus, M. Posthumius Albinus.*

Tanta ira odioq; Romani, pace alibi parta, Veios perpeti obsidione adorti sunt, quum antea semel atq; iterum esset intermissa. vt igitur omnia domi forisq; commodius fierent, octo hos Tribunos (quod nunquam alias factum) creauerunt. Sed penes Furium Camillum, omnis Veientanæ vrbis captæ, laus postea fuit. Verum, vt Liuius copiose scribit lib. 5. cum forent Veientes obsessi, sublato ex vrbe sua veteri magistratu, regem sibi creauerunt. Quare cæteros Ethruriæ populos adeo offenderunt, vt vndiq; eis auxilia ob id solummodo fuerint negata. Interim Romani res suas auxerūt, hybernaculaq; tum primum sibi milites struxere, sub pellibusq; hyemis spacio durare statuerunt. De qua re cum grauissimæ essent trib. pleb. querelæ, Appius Claudius, qui in vrbe relictus à collegis fuerat, oratione luculentissima atq; artificiosissima, ita trib. querelas confudit, ac seditiones cōpescuit, vt vniuersa multitudo non modo pertinacius ad obsidionem inflammaretur, sed etiam Equestris ordo curiam ingressus, se suis equis stipendia factur ū professus sit. Quod studium plebs sequuta, pedestrem operam & ipsa ad bellum gratuitam pollicetur: affirmantes, si Veios ducti sint, fore vt non prius inde abscederent, quam vrbs ipsa caperetur. Tanta ad hoc recens Equitum & plebis studium senatui & patribus orta est lætitia, vt non per aliquem vnum agendas esse multitudini gratias consueuerint: sed pro se quisq; voce manibusq; significabant, felicē vrbem, inuictamq;, & æternam præsenti concordia futuram. Laudatis igitur ordinibus ex senatus decreto, placebat peditibus stipēdia procedere, & Equitibus certam pecuniam assignari. Quo contigit, vt tum primum Equites publicum merere cæperint stipendium. Voluntarius deinde exercitus conscriptus, Veiosque perductus est: qui non solummodo opera, quæ intertupta erant, reparauit, sed recentia etiam alia incredibili celeritate constituit. Habuit sequens annus tribunos militares hos,

353. C. SERVILIVM HALAM III. *Q. Seruilium, P. Verginium, Q. Sulpitium, A. Manlium* XCV. 109. II. *& M. Sergium* II.

His Tribunis, vt in quinto Liuius recenset, cum tota ciuitas Veientano bello incum-

Olym.Post re.ex. beret, præſidium quod Anxuri erat, quum negligentius vrbem aſſeruaret, à Volſcis eſt oppreſſum: vrbsq; Romanis pulſis, ab hoſte recepta, proditis portarum cuſtodibus. Nec Veiis interim melius res geſta, Romanis ducibus in adminiſtranda republica diſcordibus. Nouum à Capenatibus & Phaliſcis ſuperuenit bellum. hi duo enim Ethruriæ populi, cum poſt Veios eſſent periculo proximi, victis copiis in eam partem quaM. Sergius curabat, ex improuiſo impetum fecere: intulit inopinatus illorum acceſſus terrorem Romanis ingentem, totam Ethruriam adeſſe ratis. eademq; opinio Veientes ex vrbe exciuit, vnde ancipiti prælio caſtra Ro. oppugnabantur. Nec Vergitiius quo in diſcrimine res eſſent ignorabat, in cuius caſtra trepidiſſime illatum erat, aliquot iam caſtella ab hoſtibus oppugnata, Sergiumq; teneri duplici prælio: hinc Veientes, hinc Capenates atque Phaliſcos ſibi arma moueri. Laborabant priuato odio duces. nam Verginius ſe m[illegible]urum ad collegam copias affirmauit, ſi auxilio indigeret, rogareturq;. Sergius vinci ab hoſte maluit, quam inuiſum ciuem vincere. Dum igitur neq; hic auxilio ire curat, neq; ille vt eatur poſtulat, magna pars militum in medio cæſa eſt: alii in maiora caſtra fuga delati: Sergius cum altera manu Romam contendit. Ibi in ſenatu (nam & Verginius Romam accerſitus eſt) inter ſe duces altercati, culpam acceptæ cladis vterq; in alterum reiiciebant, inceſſebantq; ſe mutuo: donec patrum autoritate ipſi & collegæ ſe magiſtratu ante tempus ſolitum abdicarunt. Nam Kalendis octobribus noui creati tribuni magiſtratum inibant, cum Idus Decembres ſolennes ad hoc eſſent. Ab vrbe con.

2 110. L. Valerivs Potitvs IIII. *M. Furius Camillus* II. *M. Aemilius Mamercus* III. *M. Cornelius Coſſus* II. *Cl. Fabius Ambuſtus, L. Iulius Tullus.* 354

Fuit hic annus, vt Liuius in quinto teſtatur, inſignis & multiplici bello, & inteſtina prope ſeditione ac tumultu. Nam ad Capenam & Falerios debellatum: & vt Anxur reciperetur, in Volſcos itum, quum nihilo ſegnius interim Veii obſiderentur. Certatum inſuper domi inter ordines: contraque Treboniam legem, patrum ſtudiis, qui labefactari legem cupiebant. Claudius Lacerius & M. Acutius a cæteris tribunis cooptati ſunt: quum ſuffragio populi tribunorum numerum ex præſcripto legis augeri oportuiſſet. P. Curiatius, M. Metilius, & M. Minutius, qui eos in gratiam patrum inuita plebe cooptauerant, quum multo odio apud multitudinem flagrarent, vt odium a ſe in patriciorum aliquem auerterent, Sergium & Verginium, quorum culpa priore anno erat infeliciter ad Veios pugnatum, in iudicium arreptos, iratæ plebi obiecerunt. Dein milibus æris ambo damnati ſunt. Promulgant ad hæc Trib. pl agrariam legem, tributumq; conferre prohibent. Gliſcebat per hæc domeſtica diſcordia: vbi tribuni militũ inter ſe prouincias partiti, alius alio profecti ſunt. M. Æmilius & Q. Fabius Veios ſortiti, caſtellaq; ſuperiore anno miſſa recipiunt, recepta præſidiis firmant: M. Furius Camillus in Phaliſcos duxit: Cornelius in Capenatem agrum, vbi cum hoſtes nuſquam occurriſſent, vaſtati ſunt agri, villæ incenſæ, prædaq; opulenta vtrinq; abacta. Valerius, cui Volſci prouincia euenerant, quum Anxur primo impetu capere non potuiſſet, foſſa & vallo cinxit. Turbare interim omnia Trib. pleb. tributum dari vetando: & miles foris ſtipendium poſcebat, nec res procul à ſeditione aberat. Præterea trib. pleb. hortabantur multitudinem, vt honores non Sergiis & Verginiis, ignauiſſimis hominibus, demandarent, ſed viris potius ſui corporis. Quam multos crederent è plebe eſſe, qui vtilius reipublicæ admoueri poſſent, quam quiuis patriciorum, qui nihil ſecum præter ſuperbiam in prouinciam ferrent? Quibus ſuaſionibus adeo commota plebs eſt, vt proximis comitiis vnum è plebe tribunum, cæteros patricios creauerit. Late Liuius vtriuſq; ordinis diſcordias, & duorum tribunorum damnationem, in quinto proſequitur. B

3. 111. P. Licinivs Calvvs, *P. Manlius, P. Titinius, P. Melius, L. Furius Medulinus, L. Popilius Volſco.* 355.

P. Licinius plebeius erat, nullis ante honoribus vſus, ætate tamen grauis. ſed vndecunque gratiam meruerit, plebs mirabatur ſe tantam rem obtinuiſſe: in cauſaq; fuit, vt de tributo, quod ante conferri vetuerant trib. pleb. remiſerint: collatum obedienter, miſſumq; ad exercitum eſt. Anxur interim receptum eſt: fuitq; annus ille inſignis gelida & niuoſa hyeme: adeo vt viæ clauſæ, & Tyberis innauigabilis factus ſit. Licinius ita moderate tribunatum geſſit, ſtrenueq; Remp. adminiſtrauit, vt ſequenti anno præter patricium Veturium, cæteri plebeii Tribuni creati ſint:

4. 112. M. Vetvrivs, *L. Titinius, P. Menenius, G. Genutius, L. Racilius.*

Sed in alio exemplari inuenio ſic nominatos, error enim ſubeſt: 356.

M. Vetvrivs, *M. Pomponius, Gn. Duillius, P. Volero, Gn. Genutius & L. Attilius.*

Inopu-

Ab urbe In opusculo incerti autoris de Consulibus, scribuntur hoc anno Augurinus & Longus. Olym. Post
cond. reg.ex.

Hyemem tristem ex intemperie cœli, æstas subsequuta est hoc anno (vt Liuius in quinto narrat) ex mutatione temporum grauis ac pestilens. Atq; adeo ad vim morbi auertendam Sibyllini libri à Duumuiris sunt aditi: quorum iussu lectisternia tum primum Romæ facta tribus lectis, quam opulentissimo potuerunt apparatu, stratis: Apollini & Latonæ vno, altero Dianæ & Herculi, tertio Mercurio & Neptuno. hos enim tum dæmones cæca vetustas pro diis stultissime venerabatur. Interea vero ad Veios, aduersus Phaliscos & Capenates & Veientes, qui vt antea in castra erumpere sunt ausi, magna hostium cæde est feliciter dimicatum. Terrifico illi accessu castra oppugnare aggressi, adduxissent haud dubie rem Romanam, ea parte qua impetum fecerant, in aliquod discrimen: nisi Sergii & Verginii damnatio, documento tribunis fuisset, suis mature subueniendi. Adductis itaque ad hostem legionibus, qua plurimum periculi erat, cum multa strage & cæde à Romano vallo reiecerunt. Perierunt Capenatium multi circa castrorum munitiones: sed multo plures, qui in Romanos populatores inciderunt. Veientes & ipsi pro portis, cum in vrbem compellerentur, nihilo minore sunt strage affecti. Hæc foris eo anno sunt acta. Romæ interim iniquo ferebat animo nobilitas, summum imperium non modo cum plebe vulgatum, sed proximo biennio propemodum ademptum: itaque cum honoratissimo quoque sui ordinis egere, vt proximis comitiis peterent. quo contigit, vt tantorum nominum prætereundi verecundia, patricios omnes plebs crearit.

357. L. VALERIVS POTITVS, *Q. Valerius Max. M. Furius Camillus* III. *L. Furius Medulinus* III. *Q. Seruilius Fidenas* II. *& Q. Sulpitius Camerinus* II. XCVI. 113.

His tribunis, vt Liuius in quinto scribit, ad Veios nihil admodum memorabile actum est. tota vis in populationibus fuit: maxime prædæ abactæ ex Capenate agro, & Phalisco. Sed multa interim prodigia facta dicebantur. omnium vero præcipue fuit religioni, miraculoq; ciuitati, quod lacus in Albano nemore, nullis cœlestibus aquis auctus, repente in altitudinem increuit insolitam. Missi confestim Delphos, Cossus Licinius, Valerius Potitus, & Fabius Ambustus, sciscitatum ab oraculo, quid ea res portenderet. Dum in Græciam nauigant, propriorum est fatorum interpres oblatus Romanis, senex quidam,
B Veiens, qui inter stationatios milites, dum (vt fit) cauillarentur, & mutuo se conuicio incesserent: Tum inquit fore vt Romani Veiis potirentur, cum Albani laeus aqua corriuaretur. Id velut temere iactatum, milites primo spernebant: mox vbi res inter plures celebrata est, cupido animos incessit sciscitandi, ecquis senex ille esset, qui eas de Albano lacu effunderet ambages? Cognitus esse augur, à milite quodam, dum secretius colloquium petit, raptus, & in castra perlatus, dehinc Romam: futurum prædixit, vt Romani de Veientibus victoria potirentur, si rite aquam de lacu Albano emitterent. Læti patres id audiuere: quæ tamen deriuatio adhibenda esset, vt rite facta videretur, oratorum ex Delphis reditum expectabant: qui anno circumacto redierunt. Meminit huius Val. Max. lib. 1. de Prodigiis.

358. L. IVLIVS TVLLVS, *P. Furius Medulinus* IIII. *L. Sergius Fidenas, Aurelius Posthumius Regillensis, P. Cornelius Maluginensis, A. Manlius.* 2. 114.

Hi sex Trib. militares con. pot. creati sunt, vt Liuius in quinto attestatur, priusquam à Delphis oratores redirent, Albaniue prodigii piacula inuenirentur. Quo anno Tarquinienses noui hostes repente facti sunt, occasionem vnam sequuti, quod Romanos multiplici bello occupatos cernerent, Romanum agrum prædabundi irrumpunt. Nec illis res impune cessit. quin L. Iulius & Aurelius Posthumius, eos præda onustos, cum voluntariorum manu (delectus enim trib. ple. impedientibus haberi non potuit) per Ceretanum agrum obliquis tramitibus abeuntes adorti, præda exuerunt, subitoq; terrore dissipatos passim obtruncarunt. Sub id tempus sunt legati ex Græcia reuersi, oraculum Delphicum de emittendo lacu Albano per agros irrigando ferentes: quod Pythium carmen apud Liuium lege. Id cum concordasset cum iis quæ Veiens aruspex prius dixisset, maior religio accessit. Cornelius & Posthumius tribuni Albanum prodigium curare sunt iussi. Mox vt auspicia de integro repeterentur, & quia sacrificia in Albano monte parum rite facta à magistratibus constabat, Tribunis eius anni sese abdicare iussis, interregnum est initum. Postremo P. Licinius Caluus prærogatiua trib. con. pot. creatur. is ætatem senilem causatus, quod corporis vires iam effœtæ essent, à populo petiit, vt id beneficium in filium, à se militari disciplina institutum, conferretur. Quod vbi datum est, refecti omnes ex eo collegio.

Olym.Poſt P. MENENIVS, *Gn. Genutius, L. Racelius, L. Titinius, P. Licinius iunior.* *An. ab*
rr.cx. Horum Titinius & Genutius in Phaliſcos & Capenates miſſi, in hoſtium inſidias *con.*
3. 115. præcipitarunt. Genutius honeſta morte ante ſigna occubuit. Titinius collectis in editum 359.
collem ex præſenti trepidatione militibus, aciem reſtituit: ſed confligere cum hoſte non
eſt auſus. Nuncius acceptæ cladis Veios in caſtra perlatus, tantum terrorem intulit (ru-
mor enim erat, Romanis ducibus cum exercitu cæſis, Phaliſcos & Capenates ad oppu-
gnanda caſtra contendere) vt vix miles in caſtris ducum ſit imperio retentus. Sed maior
omnino metus ciuitatem inuaſit, cum ſuper acceptam cladem caſtra oppugnari dicerē-
tur. Iam ludi Latinæq; feriæ iuxta oraculum erant inſtauratæ, & aqua ex Albano lacu rite
emiſſa. Inſtabat iam fatale Veiis excidium. Vrbs igitur ad cōſuetum malorum remedium
verſa, M. Furium Camillum Dictatorem creauit: is P. Cornelium Scipionem magiſtrum
equitum dixit. Nouo hoc duce vrbs nouam ſpeciem mutati animi ac fortunæ attulit:
nam habito delectu, cui etiam Hernici Latiniq; acceſſerant, votaq; Matutæ matri æde, ſi
res proſpere eueniant, ad bellum Dictator profectus, cum Phaliſcis & Capenatibus in
Nepeſino agro ſigna contulit, & hoſtes acie victos caſtris exuit. Poſt eam victoriam ex-
ercitum Veios admouit, munitionibusq; firmatis, ac excurſionibus inhibitis, cuniculos
in hoſtium arcem effodit. Dehinc Apollinem precatus, Iunoni ædem vouit, decimamq;
prædæ Apollini promiſit. Dehinc vrbem adortus, oppidanis muro deiectis, & per cuni-
culos emiſſo armato milite, ciuitatem iniecto igne ad terrorem cepit. Tetra ciuium eſt e-
dita cædes: fuiſſetq; maior, niſi Camillus parci inermibus iuſſiſſet. Præda militibus con-
ceſſa ſecundum Senatuſconſultum, quod Licinius ſua ſententia impetrauit: vt qui Ve-
ientanæ prædæ vellent participes fieri in caſtra ad Dictatorem irent. Sic Ethruriæ vrbs
nobiliſſima Veii, in hunc modum capti ſunt, decennio poſt quam à Romanis oppugnari
cœperant. Quatriduo Romæ circa ſacras ædes ſupplicatum eſt præ gaudio. Camillus
quatuor equis albis, quod imperatorum nulli ante contigerat, vectus, vrbem triumphans
ingreſſus eſt. Florus hanc hiſtoriam more ſuo pauciſſimis verbis complectitur lib. primo,
titulo duodecimo. Sed de Camillo, quoniam Plutarchus abunde in ſua vita ſingula di-
geſſit, ſuperuacuum eſt omnia quę & Liuius ſcribit lib. quinto, huc afferre. Vide Plinium
iuniorem de Viris illuſtribus, titulo vigeſimotertio. De decima Pythio miſſa, Valerius
Max. libro quinto, de Pietate erga parentes. Oroſius in fine libri viceſimiprimi (ſed error B
numeros occupauit) Anno, inquit, trecenteſimo quinquageſimoquinto, obſidio Veio-
rum decem continuis annis obſeſſores magis quam obſeſſos detriuit. Nam Romani re-
pentinis ſæpe hoſtium eruptionibus comminuti, præterea in hybernis bella ſortiti, hye-
mare ſub pellibus, poſtremum famem ac frigus in cōſpectu hoſtium perpeti coacti ſunt:
vrbem nouiſſime ſine vllo digno Romanæ virtutis teſtimonio, cuniculis & clandeſtina
obreptione ceperunt.

P. CORNELIVS COSSVS, *P. Cornelius Scipio, M. Valerius Maximus* II. *Ceſo Fabius* 360.
4. 116. *Ambuſtus* II. *L. Furius Medullinus* V. *Q. Seruilius* III.

Veiis captis, pax eſt Volſcis & Equis petentibus data, magis vt ciuitas longo defeſſa
bello aliquando quieſceret, quam quod perpetui Romani nominis hoſtes ità meriti eſ-
ſent. Camilluſq; iam fauorem multitudinis amiſerat, quod decimam Veientanæ prædæ,
quam pro victoria Apollini vouerat, exigendi autor fuit, cum hi Trib. iam eſſent con.
pot. creati: qui ſortiti inter ſe prouincias, Capenates Valerius & Seruilius ſunt adepti, duo
Cornelii Phaliſcos. Nulli horum in oppugnandis vrbibus conatus exciterunt, ſed vtri-
uſque populi eſt ager populatus. Neque felix fuit arbor vſpiam, quæ non violata fuerit à
Romanis. Quæ clades adeo Capenates fregit, vt pro ampliſſimo ſint munere pacem cō-
plexi, quæ petentibus data eſt. Reliqui erant hoſtes Phaliſci. Interim Romæ multiplex
ſeditio. Cœptum enim agitari, vt colonia ex patribus & plebe Veios mitteretur. T. Sici-
nius trib. pleb. eius rogationis ad populum ferendæ autor fuit. Patres vero ſumma vi re-
ſiſtebant, aſſerentes, vix vnam ciuitatem à perpetua diſcordia vindicari poſſe: quid ſi duo
velut populi, duæque vrbes locis & mœnibus inter ſe diſtantes fierent? Sæuiebat & pro-
pter hæc, & propter decimas exoluendas, multitudo: ad quam inuidiam eximendā Pon-
tifices, Camillo iuſſu patrum adhibito, omnem Veientanam prædam cum muris & agro
æſtimarunt, quanti ſcilicet incolumes adhuc Veii æſtimari potuiſſent. Tantumque eſt
pecuniarum ex publico depromptum, vt decimam rerum omnium partem exæquaret.
Acceſſit noua cura, vnde tantum auri ex ea pecunia pararetur, vt ſatis eſſet, ad donum
Apollini conflandam. Matronæ ſua ſponte, quicquid auri in ornatum habuere, ad ſa-
cri muneris vſum in medium contulere: pro qua opportuna munificentia eſt eis datum,
vt plau-

Ab vrbe m. vt plaustro ad sacra ludosq; veherentur. Festis vero diebus ac profestis, carpento alioqui vti possent, pecuniæ nihilo secius pro auro singulis datæ. Plutarchus in Camillo, non carpenti vsum, sed vt in funere mulieres laudarentur, datum scribit, quum ad id tempus honor ille viris tantum esset solitus dari. Aureus crater conflatus est, qui Delphos portaretur. Sequenti anno hi Tribuni mil. con. pot. fuerunt, Olym. Post re.cx.

361. M. FVRIVS CAMILLVS IIII. *L. Furius Medullinus* V I. *C. Æmilius, Valerius Publicola, Sp. Posthumius, P. Cornelius* II. XCVII.117.

Principio anni, teste Liuio in quinto, tribuni plebis nihil mouerunt, donec Camillus in Phaliscos proficisceretur, quem aduersarium metuerant: sed differendo deinde res elanguit. Ad cuius aduentum Phalisci, locorum asperitate freti, mille passus ab vrbe castra locant. Camillus castris multa nocte motis, duce regionum peritissimo vsus, prima luce loco aliquanto superiore sese hostibus ostendit. Quæ res inopinata pauorem tantum iniecit hostibus, vt cum magna iactura in vrbem redierint. Romanus hostium castris potitus, prædam omnem in publicum redegit. Phalisci inde obsessi sunt. Sed quum ludimagister, Phaliscorum liberos, veteri Græcorum instituto ante vrbem de more suo educere solitus, longius eos abduxisset, inq; castra Romana Camillo obtulisset: Camillus denudatum, manibusq; à tergo reuinctis, pueris in vrbem reducendum tradidit: additæ & virgæ, quibus proditorem verberantes domum agerent. Quo spectaculo subito Phalisci ad deditionem animos inclinant. Legati primo ad Camillum, dehinc ad vrbem missi, vt quæ se suaq; dedant. Camillus imperata pecunia in stipendium eius anni deditis, triumphans Romam reuersus est, maiore virtutis admiratione, quam cum de Veiis triumphauit. Signat hanc historiam Florus lib. 1. tit. 12. Copiose Plutarchus in Camillo: Valerius Max. lib. 6. capite de Iustitia: iunior Plinius titulo vigesimotertio. Mutuauit id quoq; Claudianus in Gildonem:

—— Ductosq; Camillus
Trans murum pueros obsessæ reddidit vrbi. & cæteri passim.

Eodem anno & legati Romanorum, qui aureum craterem Delphos tulerant, à Liparensibus capti, donum amisissent, ni Thimasiteus, qui summum tum magistratum in ea insula gerebat, non modo oblatum reddidisset, sed & naues pro præsidio adiecisset. Qua re effecta est deinceps societas Liparensibus cum Romanis. Meminit & Valerius Maximus libro primo huius rei, capite de Neglecta religione. Eodem item anno Sp. Posthumius & Æmylius tribunus militum dubio euentu cum Equis pugnarunt, mox altero prælio cæsis ac fusis hostibus: qua virtute id factum sit, Liuius in quinto late explicat. Cum igitur sequenti anno plebs autores agrariæ rogationis tribunos refecisset, patres & ipsi in plebis inuidiam, vt Coss. magistratus ipsi ordini infensus ac inuisus crearetur, enixe curauerunt. Atque ita quintodecimo postquam Coss. creari desierant, anno creati sunt. quos item & noster Cassiodorus nunc reperit, qui Tribunos omnes, vt paulo ante notaui, licet consularem habuerint potestatem, obmisit. Vnde & sæpius Consules ab autoribus dicuntur. Valerius Maximus libro sexto, capite de Iustitia: Camillo consule, inquit, Phaliscos circumsidente, magister ludi, &c. Quanquam, vt Plutarchus inquit, Camillus consulatum non attigerit, sexies Tribunus militum, & quinquies Dictator, quater triumpho potitus.

Flauius.

362. L. LVCRETIVS, ET SERGIVS SVLPITIVS CAMERINVS. 2. 118.

HIS Coss. vt Liuius in quinto scribit, Lucretius in Equos profectus, qui Viteliam coloniam Romanam in suo agro expugnauerant, hostes prælio congressos egregie superauit. Romæ A. Verginius & Q. Pomponius, qui biennio ante fuerant trib. mil. iratæ multitudini sunt à Trib. pleb. obiecti: quia patribus gratificantes, tribunitiæ rogationi acrius restitissent. Senatu & Coss. frustra opem ferentibus, denis milibus æris ambo damnati sunt. Huiusmodi victoria Tribuni plebis elati, diem indicunt ferendæ legi, coloniæ Veios mittendæ. Tum Camillo autore, Senatus cum vniuersa nobilitate suis tribulibus mixti, cum lachrymis orare, ne veterem patriam augurio condiram, omnium circa populorum victricem, in qua tot templa, tot deorum aræ essent, in qua cineres & vmbræ maiorum sepulti, relinqui paterentur: vrbem nuper captam, dirutam, deorumq; & hominum consensu damnatam sequuti: melius fuisse non capi Veios. Religione & precibus mota plebs, legem antiquauit. Fuit res adeo patribus grata, vt postero die factum sit S. C. vt Veientani agri septena iugera plebi diuiderentur. Nec vt patrum familiæ tantum, sed filio-

Olym. Post re.ex. rum etiam ratio haberetur: vellentq; in eam spem ciues liberos tollere. Eo munere plebe delinita, Consularia comitia habita sunt, creatiq; Coss. Ab vr. con.

Potitus. Capitolinus.

3. 119. Q. VALERIVS, ET M. MANLIVS. 363.

Horum Coss. meminit Dionysius Halicarnasseus in primo Antiquitatum, vbi disputat, qua Olympiade condita sit vrbs Roma, iis verbis: Gallorum inuasionem, per quam capta est Roma, fuisse fere inter omnes constat, imperante Athenis Pyrgione, anno primo octauæ & nonagesimæ Olympiadis. Tempus autem ante eam, deductum ad L. Iunium Brutum, & L. Tarquinium Collatinum, primos Romæ Coss. post regni dissolutionem, annos cœpit centum & viginti. Ostenditur autem hoc tum ex multis aliis, tum ex monumentis censuariis vocatis, quę filius à patre suscipit: magniq; æstimant hi viri ea posteris suis tanquam sacra paterna tradere. Multi vero ex censoriis sunt domibus viri illustres, qui ea cõseruant. In quibus quidem inuenio, anno ante vrbem captam, lustrum secundum à populo Romano factum, cui ascriptum est, sicut & aliis, hoc tempus: Coss. L. Valerio Potito, & T. Mallio Capitolino, post eiectionem regum, anno centesimo decimonono. Ita vt Gallicam inuasionem, quam secũdo anno eius lustri inuenimus, centum & viginti annis expletis fuisse appareat. Si autem hoc temporis spacium triginta Olympiadum esse inuenitur, confiteri necesse est, qui primi creati sunt Coss. imperante Athenis Isagoro, Consulatum iniisse anno primo octauæ & sexagesimæ Olympiadis: & ab eiectione regũ ad Romulum relatum tempus, ad ducentos & quadraginta quatuor annos. Capta autem (vt illud superaddam) vrbs his Coss. non est, vt tradit Cassiodorus; sed biennio post, vt infra clare patebit. Ideo error hic annotandus est. Cæterum sub iis Coss. Liuio teste ludi magni facti sunt, qui fuerant Veientano bello voti: & ædes Iunonis à Camillo eodem bello vota, magna matronarum frequentia est dedicata. In Algido quoque à Coss. Equi prælio victi sunt, Valerioq; triumphus decretus, qui hostibus terrore perculsis diutius cedendo institisset: Manlio, vt ouans ingrederetur vrbem, datum. Bellum Volsiniensibus & Salepinatibus indictũ, quod iunctis exercitibus in Romanum agrum, ciuitate morbo implicita, hostiliter irrupissent. Et M. Cornelius eodem anno in C. Iulii Censoris demortui locum suffectus est. id, quia eo lustro Roma postea à Gallis capta est, religioni fuit, vt iam inde in demortui Censoris locum quisquam sufficeretur. Coss. morbo implicitis (fuerat enim nimia siccitate atque insolito æstu annus ille Romanæ vrbi pestilens) per interregem trib. con. pot. creati: vt si cui eorum incommoda valetudo fuisset, copia magistratuum Reipublicæ esset. Iste est M. Manlius, qui cognomentum Capitolini inde suscepit, à defenso Capitolio, cum anserum clangore ac strepitu esset ante alios excitus: vt late Liuius tradit. Sed priusquam Tribunos subscribam, verba quæ hoc loco ponit Cassiodorus, subiungam: licet non sub iis Coss. sed sub sequentibus Tribunis gesta, Liuius in quinto scribat. B

HIS *Coss. post vrbem captam redeuntes Gallos dux Romanus nomine Camillus extinxit. De quibus triumphans, in vrbem, quasi & ipse patriæ conditor Romulus, meruit nuncupari. Tunc dignitates mutatæ sunt, & in loco Consulum per annos decẽ & septem Tribuni militares fuerunt. Quibus ob insolentiam remotis, per annos IIII. potestas Consulum Tribunorumq; cessauit. Deinde rursus tribus annis, per Tribunos militares est administrata Respublica. Post annos vero vigintiquatuor, reuersa est dignitas Consularis.*

Hæc verba Cassiodorus ponit, moxq; alios Coss. subiungit, obmissis omnibus Tribunis. Cæterum nos, qui ordine prouinciam suscepimus res Romanas annotandi, progrediemur vt cœpimus Tribunos recensere, & quæ sub singulis gesta sunt strictim enarrare. Tum cuilibet mediocriter erudito patebit, si verba Cassiodori de numeris annorũ (quibus nihil est difficilius, ob depravatos codices) constare possint: quod inferius clarius intelliges. Sed nunc Tribunos ponemus, qui post Coss. creati calendis Quintilibus magistratum accepere. fuerunt autem sex,

4. 120. L. LVCRETIVS, *Ser. Sulpitius, M. Aemilius, L. Furius Medullinus VII. Agrippa Furius, Claudius Aemilius II.* 364.

Ex his Tribunis Lucretius & Cl. Æmilius Volsinensem prouinciam sortiti sunt. At Salpinates Agrippæ & Sulpitio euenere. Cum Volsinensibus leui prælio debellatum, ad octo millia hostium à Romano equitatu interclusa, abiectis armis deditionem fecere. Romana deinceps arma per Volsinensem agrum libere euagata, quoad hostibus multiplici clade affectis, pacem suppliciter petentibus, in viginti annos sunt induciæ datæ, his conditionibus, vt rebus Romano populo redditis, stipendiũ militibus annuũ illius exhiberent. Salpinates ab initio se intra mœnia tenuerunt, territi Volsinensium clade: fœdatus

eorum

Ab vrb. ... eorum ager. Nihil prætereain ea prouincia dignum memoria fieri contigit. hæc eo anno Olym. Post
foris gesta. Romæ M. Ceditius, homo plebeius, Tribunis renunciauit, se noua via silentio noctis vocem humana clariorem audiuisse, quæ iuberet magistratibus nunciari, Gallos aduentare. Sed ludibrio est habitus, cum Galli adhuc Romanis ignoti essent. Verum ingruentibus fatis, postea non solummodo non credita res est, sed Camillus, quem pop. Rom. imminenti tempestati tuto obiicere potuisset, à L. Apuleio Tribuno plebis ob Veientanam prædam (dicebatur enim æneas portas domi habere, quas inde compilasset) in iudicium arreptus, quum nihil præsidii in ciuibus esse cerneret, vltro in exilium abiit. Sed absens quindecim milibus grauis æris est damnatus. Nec ita multo post, cum Galli Clusium obsedissent, missiq; legati à Romanis cum Gallis altercassent, ac contra ius gentium pugnassent: Galli oratores ad Senatum miserunt, questum de iniuria ab legatis illata. Sed cum cognitionem rei senatus ad populum reiecisset, contempti abiere Galli ad castra, propalam minitantes bellum. Vberrime hæc Liuius in quinto, & Plutarchus in Camillo. De Gallorum vero in Italiam transitu, eorumq; populis & regibus, vide Liuium in quinto. Sequenti anno Trib. mil. con. pot. creati sex: re.ex.

365. FABII *tres, Q. Sulpitius Longus, Q. Seruilius* IIII. *P. Seruilius Maluginensis.* XCVIII.121

Licet hi sex Tribuni creati essent, tamen summa rei penes Fabios erat, quorum temeritate fuit bellum contractum. Legati enim ad Gallos circa obsidionem Clusinam erant tres Fabii. Cæterum nihilo accuratiore delectu vsi sunt, quam si à finitimorum populorum aliquo bellum intenderetur: quin imo neque Dictatorem dixere, qui in minori sæpe expectatione dici solitus est. Galli igitur in Romanos omnem vim belli auertunt, late omnia sternentes, ac tumultuose ad vrbem properantes: tantaque fuit hostium celeritas, vt vix ad vndecimum lapidem ire obuiam potuerint. Huc Tribuni cum tumultuario exercitu ad quadraginta milia armatorum profecti, circa Alliam fluuium, temere nullo consilio vtentes, à Gallis, quorum dux Brennus erat, fusi fugatiq; sunt. Hinc collecta præda cæsorum, iter Romam intendunt: quo cum tertia die venissent, vt ait Plutarchus, apertas inuenerunt portas, nullasq; stationes, quia maior pars Romanorum Veios fugiebat: ac per agros sparsim dilapsa, reseruanda quærebat. Senatus cum iuuentute militari Capi-
B tolium & arcem occupauit, acceptis etiam sacerdotibus cum sacris. Triumphales senes cum imbelli turba in vrbe remanserunt, obstinato moriendi animo. Quos Galli per portam ingressi Colinam, intuentes in sellis suis, humano habitu augustiores, primo vt deos venerati, paulo post trucidarunt, cum à M. Papyrio Gallus scipione percussus esset eburneo; quod ei barbam permulsisset ira motus. Id quod & Val. Max. libro tertio, de Fortitudine annotat. Dehinc passim domus direptæ, flammaque tectis iniecta est: ac Roma capta est, anno ab eius conditione sexagesimo, post trecentesimum, paulo plus: vt Plutarchus in Camillo testatur. Sed non abre subiungit: Si fidum est aliquam temporum diligentiam seruare in iis rebus, quibus illa rerum perturbatio de aliis nouioribus dubitationem iniecit. Vide quæ sequuntur, de Heraclito & Aristotele. Plinius quatuor huic numero annos adiicit, libro trigesimotertio Naturalis historiæ, capite primo, dicens eam anno trecentesimo sexagesimoquarto captam. Alii autem anno Olympiadis septimæ & nonagesimæ secundo, quo (vt Iustinus in sexto docet) pax in tota Græcia facta est, & vrbs Romana à Gallis capta. Sed neque Olympiadis numerus conuenit, cum a Dionysio (vt paulo ante diximus) dicatur Olympias nonagesimaoctaua: id quod etiam numeri annorum ostendunt, trecenti sexagintaquatuor. Liuius in fine quinti, in oratione Camilli (si emaculatus est liber) Trecentesimus sexagesimusquintus annus, inquit, inter tot veterrimos populos, &c. Ita vt vnus tantum annus ponatur in dubium. Nam ex Eusebio nihil certi colligere possumus, ita sunt anni illius confusi: quod cuique patebit, quando leget Gallos vrbem cepisse Olympiade nonagesimaseptima, & Camillum Gallos superasse Olympiade centesimaquarta: quæ minime conueniunt, cum eodem anno omnia illa acta sint. Nam Romani Camillum passi non sunt se Dictatura abdicare, nisi anno circumacto: vt Plutarchus, & Liuius in principio sexti docent. Sed capta vrbe Galli Capitolium inuadere, nituntur summa vi, verum strage & ruina ad ima detruduntur. Cum deinde pars relicta pro obsidione, pars in finitimos agros dilapsa, Ardeam peruenisset: à Camillo, qui tum ibi exulabat, cæsa: qui in Antiatem agrum fuga delati sunt, fœde & ipsi obtruncantur. Hi qui Veios confugerant, Camillum accersentes Ardea, vt patriæ subueniret labanti. quod & Senatores concupierunt, obsessi in Capitolio: per Pontium Cominium impigrum iuuenem, qui Capitolium ascenderat. Sic Dictator creatus. Sed interim proditi Galli cantu anserum, cum noctu ad Ca-

Olym.post re.ex. pitolium feanderent frustra: quos M. Manlius, ob id Capitolinus dictus, arreptis armis deiecit, arcemque defendit. Longa tum obsidio Romanos fame laborare fecit: Gallos inopia simul & pestilentia inuasit, vt breui tempore plura corpora concremata nomen loco dederint, qui Gallica busta dicitur. Interim colloquio cum hostibus habito, pacti inter se sunt, vt mille pondo auri se populus Romanus redimeret, Brennus cum exercitu ex vrbe & Romano agro decederet. Sed priusquam aurum esset appensum, ob altercationem, Camillus cum copiis affuit, Gallos vrbe eiecit: atrociore dehinc pugna afflixit, octauo ab vrbe lapide, Gabinia via. Dehinc triumphans Camillus, in vrbem reuersus est: Romulus, parens patriæ, ac alter vrbis conditor dictus. Quæ Camillus autem post receptam vrbem hoc anno fecerit, cum lustratione vrbis, ac prohibitione, ne Veios commigrarent, alia quoque multa vbertim Plutarchus in Camillo, Liuius in quinto, Polybius in secundo, postquam Italiam descripsit, ac mores Gallorum, in fine subiungit: Interiectis temporibus, cum bellum aduersus populum Romanum gererent, superatos prælio Romanos, ac turpiter in fugam conuersos persequuti, triduo post initam pugnam, Roma præter Capitolium potiti sunt. Sed Venetis per id tempus regionem eorum infestantibus, retrocedere coacti, fœdere cum Romanis percusso, ac restituta vrbi libertate, domum remigrarunt. Hinc intestinis inter se bellis vexari cœpere. nam qui alpes incolebant, animaduertentes vires istorum indies summopere augeri, plerunque aduersus eos mouebant. Interea Romani instauratis viribus, res Latinorum composuere. Florus libro primo, titulo decimo tertio: Gellius libro quinto, capite decimoseptimo: Appianus in Celtico, etiam meminere: Eutropius libro primo, capite decimotertio, similiter. Vnde & sequenti libro, primo capite, eadem quæ Cassiodorus (vt alterum ab altero pene mutuasse suspicandum sit) scribit sic: Anno trecentesimo sexagesimoquinto ab vr. con. post captam autem primo, dignitates mutatæ sunt, & pro duobus Coss. facti Tribuni militares consulari potestate. Cum id, vt iam patuit, paulo antea factum sit: quæ causa fuit, vt iuniores qui annales scripserunt, multum in annorum supputatione errauerint. Tu vero si singulos annos diligenter computabis, quibus regnatum est per Reges, Coss. & Tribunos Consulares, inuenies trecentos sexagintaquinque circiter, cum eo quo Camillus Dictaturam exercuit, plebemque continuit ne vrbem relinqueret: quo item, Fabio dicta dies, sed mors eum præuenit. Orosius in tertio Ormestæ, capite primo, captiuitatem vrbis Romæ anno trecentesimo sexagesimoquatto factam scribit. Cum iam in fine vicesimi primi libri copiose Gallorum irruptionem comparasset Gothorum in vrbem irruptioni, & ruinam vrbis pulchre & breuiter explicat, cum vero numero annorum, qui hic integer & sincerus reperitur. quod & Plinius libro tricesimotertio obseruauit, vt supra scripsimus. Cum tamen tum in vrbe fuissent capitum liberorum censa centum quinquaginta duo milia, quingenti octuagintatria, & duo tantum milia auri reperta. Per interreges dehinc creati Tribuni con. pot. sex.

2. 122. A. VALERIVS PVBLICOLA II. *L. Verginius, P. Cornelius, A. Manlius, L. Æmilius, & L. Posthumius.* 366.

Hi Tribuni, vt in sexto Liuius attestatur, leges duodecim tabularum, & quasdam ipsorum Regum conquisitas, in publicum redigendas curauerunt: & circa religionem nonnihil eorum cura versata est. Diem ad decimum quintum Kalendas Sextiles duplici clade insignem, & quod ad Cremeram Fabii cæsi essent, & ad Alliam cum Gallis infeliciter dimicatum, infaustum censuere, Alliensemque vocarunt. Paulo post fama venit, eorum nomen Ethruscum ad Volturnæ fanum in Romanos coniurasse. nam & Volsci bellum minabantur: & Latini Hernicique, qui centū prope annos in fide permanserant, præsentem vrbis fortunam aspernati, ad defectionem spectabant. Ad consuetum igitur remedium populi Romani in tanto terrore, Camillum Dictatorem creat tertio, à quo magister Equitum Cl. Seruilius Hala dictus: qui conscripto exercitu, trifariam diuisit. Vnam partem præsidio vrbis in castra locauit: alteram circa Veios Ethruscorum motibus obiecit: ipse cum tertia in Volscos profectus, qui territi eius aduentu, congestis arboribus, in vallo se continuerunt: cui iniectus ignis, tantum metum iniecit, vt flammus & crepitus flammarum in viridem materiam grassantium, ad sensum peruenit, vt minore negotio hostium vallum, quam septum ipsum incensum, transcenderit miles. Præda exercitui concessa, Dictator Volscam regionem populatus, septuagesimo demum anno quam bellari cœptum erat, totam gentem ad deditionem compulit. Victor inde exercitus in Equos ductus, qui & ipsi summa ope bellum comparabant, eorum

rum copiis ad Bolam repertis, castraq; ante vrbem munita erant. Inde Bolas ipsas primo impetu cepit. Cum autem Ethrusci Sutrium, sociam populi Romani vrbem, adorirentur, vrbem ea conditione dedunt, vt ipsi cum vxoribus & liberis singula vestimenta habentes, liberi mitterentur. Quibus cum obuiasset Camillus, improuisam vrbem, eodem die amissam recepit, magna cæde edita. Sic trium bellorum victor, triumphans in vrbem reuersus est, insigni captiuorum multitudine ante currum acta: quibus sub hasta venditis, tantum inde pecuniarum est exactum, vt persoluto matronis auro, quod in medium Gallico bello contulerant, tres aureæ pateræ inde factæ sint, cum Camilli inscriptione, atque in Capitolio dicatæ. Phaliscis & Capenatibus, qui medio belli tempore Romam confugerant, ciuitas data, & ager assignatus. Ex Veiis Romani sub capitali mulcta reuocati sunt: auctaque indies vrbana multitudo, & vrbs nouis ædificiis instaurata, intra annum ex integro stetit. Abunde omnia Liuius, & Plutarchus in Camillo. Eutropius libro secundo, primo capite, breuiter omnia perstringit iis verbis: Camillus Volscorum ciuitatem, quæ per septuaginta annos bellum cum Romanis gesserat, vicit, & Equorum vrbem occupauit. Sutrium recuperauit, deletis Ethruscorum exercitibus, & tres simul triumphos egit. Sic enim legenda est litera, alioqui deprauata.

367. T. QVINTIVS CINCINNATVS, *Q. Seruilius Fidenas, Q. Iulius Tullius, L. Aquilius Coruus, L. Lucretius Tricipitinus, Seruilius Sulpitius Ruffus.* 3. 123.

SVB iis Tribunis, vt fatetur Liuius in sexto, Equorum agri ab residuo bellorum odio, ne rebellandi materia adesset, vastati sunt. Hoc anno alter exercitus in Ethruscos missus, Cartuosam & Contenebram vrbes vi ex hoste cepit: direpta hæc, illa direpta & incensa. Eodem anno Capitolium quadrato ex saxo substructum: opus vel in ea rerum opulentia, quæ sequuta est postea, conspicuum. Et Tribuni plebis, agrariæ legis autores se profiteri, Pontini agri diuisione. post Volscorum res à Camillo accisa, multitudini proposita. Sed plebs siue contemptu rei, siue religione, præsentem tribunorum illecebram aspernata est. Etenim vt auspicia renouarentur, res ad interregnum rediit. Creati sunt post aliquot Interreges Tribuni militum con. pot.

368. L. PAPIRIVS CVRSOR, *Gn. Sergius, L. Æmilius* II. *Licinius Menenius Lanatus, L. Valerius Publicola* III. 4. 124.

Hoc anno, vt in sexto scribit Liuius, & ædes Martis dedicata est à T. Quintio Duumuiro, quæ Senonico fuit bello vota. Sunt & veteri numero quatuor tribus additæ, Stellatina, Sabbatina, Romentina, & Namiensis, atq; ita quinq; & triginta deinceps fuerunt, cum minor omnino ad id tempus numerus fuisset. Tum de Hernico & Latino bello nonnihil agitatum, eoq; maiore ciuitatis cura, quod & Ethruria in armis esse dicebatur. Sed res in sequentem annum dilata, in quo Tribb. sex hi fuerunt,

369. M. FVRIVS CAMILLVS, V. *Seruilius Cornelius Maluginensis, Q. Seruilius Fidenas,* VI. *L. Quintius Cincinnatus, L. Horatius Puluillus, & P. Valerius.* XCIX. 125.

Principio anni ciuitas ab Ethrusco bello in Antiates auersa est. Ferebantur enim Antiates summa vi atque ope bellum instruere, iuuentutemque à Latinorum populis ad id bellum missam. Senatus & Tribb. iam Camillum quarto Dictatorem creare couati sunt. Sed honorem illum reiecit, gratias agens, & cum collegis sese omnia facturum pollicitus: Seruilium iubet cum exercitu circa vrbem sedere, si quid Latini aut Hernici mouerent: Quintium iubet mœnibus vrbis præsidere cum senioribus, & causariis: Horatium, arma, tela, frumentum, ad bellum expedire: Seruilium Cornelium religioni, comitiis & legibus præesse. Ipse cum Valerio ad bellum profectus, ad Satricum primo consedit: quo Antiates non solum Volscos, sed ex Latinis & Hernicis ingentem vim hominum contraxerant. Vnde maximus Romanis terror natus, sed à Camillo sua prudentissima hortatione disiectus, cum ab equo desiliens, pedes, proximum signiferum secum in hostem raperet, milites ducem senem intuiti, sublato clamore in hostem procurrunt: qui ad vnum omnes fusi fuissent, nisi ingens procella victoriam diremisset. Subito imbre Hernici & Latini, quia primi conatus prospere parum cessserant, abiere domum. Volsci auxiliis destituti, Satricum petierunt: quod Camillus vi expugnauit, cum interim Ethrusci iterum Sutrium atq; Nepetem cepissent. Sutrium à Camillo occupatur, cæduntur Ethrusci fuga dilapsi, atq; oppidanis restituitur. Nepesina oppugnatio ob id difficilior, quod factio ciuium vna fuerat author delendæ vrbis. Capta

Olym.Post reg.ex. urbe, Camillus Ethruscos armatos inermesq; ad unum cæde confecit: defectionisq; autores securi percussi sunt. Vrbs quoq; & fortunæ sociis restitutæ: relictoq; Nepete præsidio, victorem exercitum ingenti gloria domum reduxit. Res inde ab Hernicis & Latinis repetitæ, quæsitumq; quid esset, cur biennio ex veteri formula militem non dedissent? Responsum est, nequiuisse iuuentutem domestico bello occupatam, foras ablegare: negatumq; publice, suos in castris Volscorum militasse. Visum patribus, vltionem in aliud tempus differendam. Liuius hæc omnia late in sexto. Delibat Plutarchus in Camillo.

2. 126. A. MANLIVS, *P. Cornelius, T. Quintius, L. Quintius Capitolinus, L. Papyrius Cursor.* 370.

Hoc anno, vt latissime Liuius in sexto scribit, graue bellum à Volscis instabat, Latinorum defectione, atq; Hernicorum: & domi ingens suboriebatur seditio, à M. Manlio, qui Gallos ex Capitolio depulerat. Cuius facinoris laude tumidus, Camillo inuidebat, cui exercitus crederentur, & omnes darentur supremi honores. Nec minus Senatum criminabatur, totus popularis factus: cumq; tribb. pl. consilia conferebat ad agrarias leges, & ad æs alienum discutiendum, se quoq; authorem ad omnia audenda pollicebatur. In tantis motibus, A. Cornelius Cossus Dictator creatus, T. Quintium Capitolinum magistrum Equitum dixit. In Pontinum agrum legiones duxit, quo magnus Volscorum numerus, sed maior Latinorum & Hernicorum, conuenerat: & ex Circensibus colonis nonnulli, Velitrisq; aderant. insigniq; stratagemate, cum vibraris gladiis in hostē Romani prorumperent, nouo terrore ordines subito ita turbarunt, vt fuga inclinata passim disiecti, cum palantes discurrerent, omnibus castris exuti, Circenses coloni ac Veliterni inter captiuos cogniti, Romam missi sunt. Contra quos Dictator iuisset cum exercitu: sed gliscebat Romæ indies seditio, quam Manlius excitauit. Et cum centurio per creditorem à foro abduceretur, persoluto ære domum dimisit: maximas dehinc calumnias patribus irrogauit, de se arrogantissime atrocia verba iactitans. Plebis igitur multitudine stipatus, nobilitatem quibus modis potuit, infestam reddidit, tam falsis quam veris criminibus. Ob id accersitus Dictator, vt motus plebeios sedaret, per viatorem Manlium ad tribunal vocat, vt diceret, qui nam patres Gallicos thesauros occultarent (vt passim clamabat) vnde æs alienum persolui posset. Cui feroci responso Manlius, in plebem confisus, respondit, vt in vincula & carceres duceretur: non sine magna plebis consternatione. Sed maiestas Dictatoria effecit, vt neque Trib. pleb. neque plebs ipsa ausa sit attollere frontem. B

Post dictator de hostibus triumphauit. & vt plebis ira leniretur, Satricum proposita colonia: quæ à vulgo repudiata est. Interim se Cornelius magistratu abdicauit. tum Manliani sæuire, & per vrbem discurrere, querelisq; patres afficere, vt Senatus cogeretur Manlium vinculis eximere. His diebus legati à Latinis & Hernicis Romam venerunt: & Veliterni ac Circenses, se purgaturi à Volsci suspicione. Quibus responsum est, vt confestim à conspectu abirent, ne grauiora paterentur. Vide Plutarchum in Camillo. cum iam recrudesceret Manliana seditio, creati Tribuni sunt:

3. 127. SERGIVS CORNELIVS MALVGINENSIS II. *P. Valerius Potitus II. M. Furius Camillus, Q. Seruius Sulpitius II. C. Papyrius Crassus, T. Quintius Cincinnatus secundum.* 371.

Hic annus, vt in sexto Liuius docet, ab externis armis quietus fuit. Sed domi Manlius carceris iniuria irritatus, ferociórq; factus, multitudinem in patres domesticis concionibus concitabat, vt iam caput inciperet Romana plebs attollere. Cœpit etiam clanculum de regno agitare. Quod vbi patres intellexerunt, tribunos diligenter aduertere iusserunt, ne Respublica caperet detrimentum. M. Menenius, & Q. Publius tribuni plebis, Manlium accersere velle affectati regni pronunciant, cum nullum crimen Romanæ ciuitati esset magis inuisum. Die dicta, cum solus sine fratribus & propinquis in iudicium venisset, multa de se gloriose iactitans, etiam Capitolium à se defensum ostendit. producta die, populus in Petelinum lucum descendit, vnde Capitolium videri non potuit. Ibi damnatus Manlius, populi suffragio, ex Capitolina rupe præcipitatus est. Cautumque, ne patricius in Capitolio habitaret amplius, nec in Manlia gente quisquam Marci prænomen ferret. Abunde præter Liuium, Plutarchus in Camillo: Florus libro primo, titulo vigesimo sexto: iunior Plinius de Viris illustribus, titulo 24. Valerius Maximus lib. 6. cap. de Seueritate: Plinius item senior lib. 7. cap. 28. laudes recenset Manlii. De hoc etiam Ouidius sexto Fastorum.

4. 128. L. VALERIVS IIII. *A. Manlius IIII. Ser. Sulpitius III. L. AEmilius III. M. Trebonius.* 372.

Hic

urbe Hic annus duplici malo insignis fuit, pestilentia & fame, quæ subsequebatur. Bellum etiam, inito magistratu, in Volscos, ad Romanum nomen exercendum natos, parare sunt iussi. Destinati noui hostes Veliterni, & Circenses coloni. Exercitus ob pestilentiam eo anno adduci non potuit. Coloni interea non solum id tempus in deprecanda culpa consumpsere, sed turbatoribus pacis multitudinem irritantibus, ausi sunt etiam Romanum agrum incursare. Prænestini quoq; eo anno nunciati sunt defecisse, & quod Tusculanorum, Gabinorum, Labicanorum agros populati essent. Sed ea credita minime sunt, vt Liuius in sexto scribit. Sequenti anno, Olym. Post reces.

373. **Sp. Papyrivs**, *L. Papyrius, Sergius Cornelius Maluginensis, Q. Seruilius, C. Sulpitius, L. AEmilius.* Ci 129.

Ex iis Tribunis duo Papyrii, noui Tribuni, Velitras ad bellum sunt profecti. Vbi cum maior numerus Prænestinorum quam colonorum esset, à Tribunis est feliciter dimicatum. Oppugnatione vrbis, quia arduum videbatur opus, consulto Romanus victor abstinuit. Prænestinis bellum est indictum, quia Veliternis hostibus auxili amisissent. Hi cum Volscis coniuncti, sequenti anno Satricum pop. Rom. coloniam expugnarunt, fœdeq; in colonos victoriam exercuere. Sed alii quatuor tribuni ad vrbis præsidium relinquebantur, si quid ex Ethruria moueretur. nam inde quoq; belli minæ impendebant. Cum vero Romani ægre ferrent Prænestinorum facinus, sequenti anno maiore cura tribunos crearunt con. pot. hos scilicet sex,

374. **M. Fvrivm Camillvm**, *A. Posthumium, L. Posthumium Regillensem, L. Furium, L. Lucretium, M Fabium Ambustum.* 21 130.

Sub iis tribunis bellum Volscum Camillo extra ordinem decretum: cui forte L. Furius collega in magisterio datus est. Erat iam senio cōfectus Camillus, vt ciuilia iam haud multum obiret officia: vegetum tamen ingenium in viuido pectore vigebat. Cum quatuor igitur legionibus ad Satricum profectus, tantam vim hostium ibi offendit, vt Volsci viribus suis freti, vltro aciem in Romanorum conspectu explicauerint, nullam moram dimicationi facturi. Camillus tenuit suos intra vallum, nihil moturus, priusquam omnia per otium explorasset. Creuit deinde, vt fit, hostibus audacia, proximeq; vallum accedentes, conuitia in Romanos iaciebant. L. Furius instigabat militem, Camilliq; autoritatem eleuabat, cunctatoremq; factum ex bellatore prædicabat, ætatemq; criminabatur. Tum exercitum contra Camilli consilium eduxit. Sed Volscis in pugna versis, Romana acies præceps agebatur, & passim terga dabat: & nisi succurrisset Camillus, actum erat de exercitu. sed sua adhortatione milites versi in hostes, castris eos exuerunt. In recensendis captiuis Tusculani quidam agniti. qui rogati, quum se publico consilio militare dixissent: intellectum est, eos defecisse. Cum his Camillus Romam concessit, collega in castris relicto. Senatus re intellecta, bellum in Tusculanos decreuit. eaq; prouincia Camillo decreta, vt quem vellet sibi collegam assumeret: præter spem omnium L. Furium optauit, qua animi moderatione sibi ingentem gloriam peperit, & collegæ infamiam leuauit. Cum igitur Tusculum venisset Camillus, omnia intus exploratiutus, artificesq; suis operibus intentos inuenisset: nihilq; ficti offenderet, vocato Senatu Romam ire iussi sunt, vt veniam deprecarentur: quod & factum. Nam Dictator Tusculanus patres in curia oratione sua adeo demulsit, vt non solum pax sit precantibus reddita, sed haud multo post Tusculani omnes ciuitate donati sint. Legionibus à Tusculo Roma reductis, Camillus virtute imperatoria & felicitate insignis, magistratu abiit. Abunde hanc etiam historiam Plutarchus in Camillo describit. Tribuni con. pot. creati, sequuti sunt, vt testatur Liuius in sexto,

375. **L. Valerivs V.** *P. Valerius* III. *G. Sergius* III. *Licinius Menenius* II. *P. Papyrius, Sergius Cornelius Maluginensis.* 31 131.

Scribit Liuius in sexto, Tribunis plebis hoc anno delectum impedientibus ob æs alienum, Prænestinis, qui iam antea arma intenderant, occasionem datam esse, vt comparato exercitu ad Collinam portam vsq; processerint. Ingens in vrbe tum trepidatio fuit: concursumque est in muros, & ad portam. Tum ciuitas à seditione ad bellum conuersa, Dictatorem T. Quintium Cincinnatem dixit, à quo A. Sempronius Atratinus magister Equitum est creatus. Dictatoris nomine vix bene audito, hostes confestim ab vrbe recessere, & plebs ad danda nomina Dictatori obsequentior fuit. Dum igitur Romæ exercitus conscribitur, hostes ad Allium fluuium castra muniuere, inter se iactantes operæpretium esse, cum castris locum à se potissimum capi, qui Romæ ciuitati insigni

Olym. Post re. ex. clade funestus esset: fore vt Romani, si eo accederent, nihilo meliore euentu pugnaturi essent, quam antea cum Gallis pugnarant. Romani contra, scire se, vbicunq; Latinum hostem adipiscerentur, eundem pugnæ exitum fore, qui ad Regilli lacum olim fuerat: qua pugna Latini fracti, centum prope annos Romano imperio paruissent. Irritauit locus militum animos ad Senonicæ cladis infamiam recenti victoria delendam. His vtrinque animis ad Alliam diuersi exercitus consedere. Dictator itaq; precatus Deos fœderum testes, & ordinato exercitu hostes aggressus, primo clamore ac impetu ordines hostium dissoluit. Tum aperta fit fuga: fusi disiectiq; hostes, præter sua castra præcipiti cursu deferuntur vsq; ad Præneste. Dictator circumlatis primo signis, octo oppida quæ Prænestinæ ditionis erant, vi subegit. Mox Præneste bello repetitum: id non vi, sed deditione est receptum. Quintius Dictator clarissimam victoriam viginti dierum spacio adeptus, Romam rediens triumphauit: vt Liuius copiose scribit. Eutropius ab initio secundi libri, breuiter totam historiam iis verbis descripsit: T. Quintius Cincinnatus Dictator Prænestinos, qui vsq; ad vrbis Romæ portas cum bello venerant, persequutus, ad flumen Alliam vicit: octo ciuitates, quæ sub illis agebant, Romanis adiunxit. ipsam Præneste aggressus, in deditionem accepit: quæ omnia ab illo gesta sunt viginti diebus. triumphusq; ipsi decretus, in quo signum Iouis (teste Liuio) Præneste deuectum, in Capitolium tulit: dedicatumq; est inter cellam Iouis atq; Mineruæ. tabulaq; sub eo fixa, monumentum rerum gestarum, his ferme literis incisa:

IVP. ATQVE DII OMNES HÆC DEDERVNT, VT T. QVINTIVS DICTATOR OPPIDA NOVEM CAPERET.

Ex his locus Flori lib. 1. tit. 11. subobscurus, ab aliis præteritus, facile intelligitur: Et æstiuæ Præneste deliciæ, nuncupatis in Capitolio votis, petebantur. Creati præterea hoc anno censores, Cl. Sulpicius Camerinus, ac Sp. Posthumius Regilliensis. Sed ob mortem alterius, res vsq; ad tertios venit. Sed religio vetuit.

Patricii. Plebeii.

4. 132. P. MANLIVS, *G. Manlius Capitolini F. L. Iulius: G. Sextilius, M. Albinus, & L. Antistius.* 376.

Hi Tribuni (teste Liuio) æquato numero patriciorum plebeiorumq; creati fuerunt. Volsci prouincia extra sortem duobus Manliis data, quod genere plebeiis, gratia Iulum anteirent. Qui in hostem profecti, quum cohortes in explorato populatum misissent: ac ita multo post falsus in castra nuncius venisset, quem hostes occulte subornauerant: circumuentas à Volscis præsidiarias cohortes, in aperto discrimine esse, nisi matture subueniretur (erat enim is qui ea nunciabat Latinus, non Romanus) temere duces castris egressi, vt suis suppetias irent, in insidias præcipitantur. Ibi dum magis virtute militum quam consilio se tutantur, Romana castra quæ in planicie erant, diuersa sunt parte ab hoste oppugnata: ægreq; ab his qui sine duce, sine stationibus relicti fuerant, defensa. Ex trepidatio Romam perlata, Dictatorem voluit creari. Sed vbi omnia ex Volscis quieta afferebantur, placuit duces & exercitum Romam reuocari. Fuissentq; foris res in reliquum anni admodum quietæ, nisi Prænestini Latinorum populis ad res nouas concitatis rebellassent. Nec is motus quidem tanti fuit, vt Romanum ex vrbe ante principium alterius anni exciuerit. Creati inde sunt Tribb. con. pot.

CI. 133. SP. FVRIVS, *Q. Seruilius* II. *Licinius Menenius* III. *P. Clœlius, M. Horatius, & L. Geganius.* 377.

His Tribunis, seditio ingens ob æs alienum orta est domi, ad quod cognoscendum creati sunt Censores, Sp. Seruilius Priscus, & Q. Clœlius Siculus. Id malum adeo ingrauerat, vt nullo modo fieri amplius posset. Interim Volscis Romanos fines incessentibus, Trib. pleb. delectum impediendo vi patribus expressere, vt tributum, quoad [illegible] cum hoste debellatum, nemo daret, neve de pecunia credita ius diceretur cuiquam: eoq; sacramento plebi dato, nulla est delectui mora amplius facta: biperititi Romani duces in Volscum hostem duxere. Q. Seruilius, Sp. Furius, & M. Horatius, dextrorsum [illegible] atq; Antium: Q. Seruilius, & M. Geganius, læua ad montes Ecetranos versus. Nusquam parte hostis obuius fuit Romanis. omnis proinde vltionis ira in agros est versa: vtrobiq; exustæ villæ, frugiferæq; arbores cæsæ: ne satis quidem in spem frugum relictis, sed aut desectis, aut de industria attritis. Vis præterea ingens pecorum in prædam acta est. Atq; hæc foris eo anno gesta. Maiores inde belli apparatus extitere, cum sequenti anno hi essent consulares Tribuni:

L. ÆMI-

Ab urbe L. ÆMILIVS, *P. Valerius* IIII. *G. Veturius, Seruius Sulpitius, L. Quintius Cincinnatus, G.* Olym. Post
Quintius Cincinnatus. re.ex.

378. His Tribunis, vt latissime Liuius in sexto scribit, Volsci & Latini coniunctis legionibus, castra ad Satricum fecerant: triplexq; ob eum motum conscriptus est exercitus. vnus quidem validissimus, quem ad Satricum P. Valerius & L. Æmilius duxere: alter, qui præsidio vrbi esset: vltimus, vt si quis casus tulisset, subito hostibus obiiceretur. Romani duces ad Satricum progressi, hostem instructa acie inuenerunt: nec ipsi cunctantius suos ad pugnam producunt. Ingentibus vtrinq; animis erat iam initum prœlium, quum imber ingenti procella effusus, pugnam diremit. Postridie pari ardore eodem loco concursum restiteruntque inprimis Latini, Romanæ militiæ assueti. Postremo Romanus eques magno impetu in diuersam aciem inuectus, tantum ordines turbauit, turbatosque miles acrius instando fudit. Magna deinde cædes edita, castra capta, direptaque, Eques Satricum quod ad duo milia passuum distabat, fugientes cum multa cæde est persequutus. Latini & Volsci huc compulsi, veriti ne vallo circumsessi ad deditionem compellerentur, oppido proxima nocte relicto, Antium effuso agmine abierunt. Romanus cuestigio subsequutus, obsidione (quia nihil ad ipsam paratum haberet) abstinuit. Discordia deinde hostium Romanis victoriam fecit. Antiates multis cladibus afflicti, pacem malebant. contra Latini noua rebellione feroces, bellum suadere: Necenim ad vnam aduersam pugnam animos frangi oportere. Sed vbi hortando nihil proficiunt, ex Antio se præcipitantes, Satricum occuparunt: igniq; tectis in Antiatium inuidiam, à quibus desertos se querebantur, iniecto, omnia sacra & prophana hostiliter concremarunt. Inde concitati Tusculani, quia ea sola ciuitas in Romanorum fide adhuc erat, patentibus portis irrumpunt. Tusculani re subita consternati, in arcem confugerunt. Dehinc misso Romam nuncio; à Senatu exercitum L. Quintii, & Serui Sulpitii imperrant. Vnde alacriores facti, in hostem decurrunt. Romanus densa parte portarum molimina refringit. Latini ancipiti metu victi, ne eruptione quidem tentata, in medio ad vnum cæsi: Tusculoq; recepto, ac sociis restituto, victor exercitus domum concessit. Ea Latinorum clades effecit, vt foris pax perapportuna sequuta sit. Romæ ita potentiorum opes creuerant ob æs alienum, vt in plebe nemo esset, qui non modo ad tribunatum militum, qui patriciorum fa-
B ctus videbatur: sed ne ad plebeios quidem magistratus petendos, caput attolleret. Amplius accidit interea res, vnde ingens procella excita est. Fabio Ambusto duæ erant filiæ, quarum maior Seruio Sulpitio, tum Tribuno consulari nupserat: altera Licinio Stoloni, illustri quidem viro, sed plebeio: cum minor soror apud maiorem strepitum fieri consuetum à lictoribus cum virgis, consuetudinis ignara, inaudisset, tristior facta, patrem perpulit, vt eum genero inde Stolone & L. Sextio strenuo adolescente consilium caperet, vt Tribunatum illi peterent: proponerentq; plebi populares rogationes, quibus fortunæ & opes inter ordines æquarentur. Ambo proximis comitiis Trib. pleb. creati, leges promulgāt, vt ad æs alienū leuandū, quicquid esset vsuris annumeratum, de capite deduceretur: & si quicquam superesset, triennio æquis solueretur pensionibus: Neve quis plus quingenta iugera agri possideret, Neu tribunorum militum comitia fierent amplius, Et vt alter ex plebe Consul deinceps crearetur. Leges graues, & quæ sine ingenti certamine obtineri non poterant. Nec patres tantam rerum molem sunt aspernati, quin ad vetus remedium conuersi, ex Tribunorum collegio aliquot sibi intercessores comparant. Hi populo id suffragium nequicquam solenne fieri sunt passi. Tum Sextius comitia Tribunorum indixit, comitiaq; nulla præter ædilium & Tribunorum plebis sunt eo anno habita. Appellat Lucius Florus libro primo, titulo vigesimo sexto, hanc quartam vrbis discordiam, quam honorum cupido excitauit.

379. QVINQVENNIVM RESPVB. SINE CVRVLI 3.
380. MAGISTRATV FVIT. 4.
381. CII.
382. SEXTVS enim & Licinius Tribuni plebis refecti, vt Liuius in sexto describit, nullos 2.
383. Curules magistratus creari passi sunt. Eaque magistratuum solitudo, & plebe reficiente duos tribunos, & iis comitia Tribunorum militum tollentibus, per quinquennium vrbem tenuit. Vnde examinanda sunt verba Cassiodori, quæ superius, L. Valerio Potito, & M. Manlio Coss. subscripta, erroribus non carere annotaui. inquit enim, cum de Tribunis militum loquitur: Quibus ob insolentiam remotis, per annos quatuor potestas Consulum Tribunorumque cessauit. cum Liuius hic quinquennium dicat. Ruffus item Sextus, vir consularis, ad Valentinianum Imperatorem, vbi annos con- 3.

Olympiad. sulum supputat: Sine magistratibus, inquit, Roma fuit annis quatuor. Sic Eutropius libro secundo, cap. primo inquit: Verum dignitas militarium tribunorum non diu perseuerauit. nam post aliquantum, nullos placuit fieri: & quadriennium ita fluxit, vt potestates sibi maiores præsumpserint. tamen Trib. militares con. pot. iterum dignitatem, & triennio perseuerauerunt. Cum ii tres autores simul ita concordent, vnus videtur ab alio mutuasse: nisi numerorum notæ, quod maxime suspicor, sint deprauatæ. Diligens itaq; lector hæc paulo accuratius pensitet. quia si Olympiades in certum debent redigi numerum, duo anni deficient: ideo annorum notas addici tamen supersedebo. Flauius insuper Vopiscus in Tacito repetit, cum de interregno agit: Maiores nostros quadriennium nullos habuisse Curules magistratus. Cæterum vt ab exactis regibus ad historiam redeam, cum eâ magistratuum solitudo per quinquennium vrbem teneret, plebe eosdem Tribunos plebis semper reficiente, Tribunis ipsis comitia impedientibus, bella interim opportune quieuerunt. Postremo Veliterni Tusculum sunt oppugnare adorti. Inde Romam missi, qui sibi veteribus sociis, ciuitateq; recens donatis auxilium implorarent. tum demum Tribunis (pudor enim negando auxilio obstitit) remittentibus, comitia sunt per Interregem habita. Creati Trib. con. pot.

4. L. Fvrivs, *A. Manlius, Ser. Sulpitius, Ser. Cornelius, A. Valerius, & G. Valerius.* 384.

His tribunis, vt Liuius in sexto scribit, plebs haudquaquam tam obediens in delectu, quam in comitiis fuit. ingentiq; contentione scripto exercitu, non solum hostis est à Tusculo repulsus, sed compulsus etiam intra sua mœnia, & in reliquum anni obsessus. tenebat obsidio, cum noui tribuni militum creati sunt,

CIII. Q. Servilivs, *G. Veturius, A. Cornelius, & M. Cornelius, Q. Quintius, M. Fabius.* 385.

Corrupte legitur in Liuio, M. Aulus: cum apud Romanos consuetum non fuerit prænominibus præponere prænomina. His tribb. nihil memorabile ad Velitras gestum. Domi Sextius & Licinius octauum iam tribuni plebis refecti, M. Fabio Ambusto fauente, qui se legum suasorem est professus: & ex collegio Tribunorum plures cum plebe sentire, ferociores facti, tantum non fortunam plebis iterum experiri, quod exercitus in vrbem expectabatur. Interim patricios in concione stantes, assiduis altercationibus incessabant. Rogabant coram, num ipsi, qui tot annos æquissimarum legum lationem remorarentur, iniquum aliquid fieri putarent, si quum bina iugera plebi diuiderentur, quinquaginta possiderent: parumq; abesset, quin vnus trecentorum ciuium possideret portionem. Anne præterea placeret, fœnore eireumuentam multitudinem potius adduci in neruos & supplicia, quam sortem creditoribus dissolui, repleriq; nobilium domus ciuibus vinctis, ceu mancipiis bello captis: vt vbicunq; patricius habitet, ibi sit & priuatus carcer. Hæc cum illi maiore audientium, quam sua, indignatione dicerent: patricios metus incessit, ne in se impetus à multitudine fieret. Tribunitiæ erat concionis summa hæc, vt nisi Consul alter ex plebe crearetur, fururum nunquam, vt patricii finem facerent, per occasionem in plebem grassandi. Hæc cum indies maiore assensu audirentur, adiiciunt & aliam rogationem: vt Decemuiri crearentur ad peragenda sacra, quorum quinq; plebeii essent. Anno interea circumacto, priusquam à Velitris reducerentur legiones. Ita

2. 386.

3. suspensa de legibus res, ad nouos militum tribunos est dilata. eosdem enim Tribunos plebis reficiebant. Collige hinc iterum, deesse annos aliquot: & si Sextius & Licinius octo annis trib. pleb. fuerunt, numerum annorum certum non posse constare. Tum creati Tribuni militum consulari potestate: 387.

4. T. Qvintivs, *Ser. Cornelius, Ser. Sulpitius, Sp. Seruilius, L. Papyrius, L. Veturius.* 388.

Sub iis tribunis, vt late Liuius in fine sexti scribit, iam ad vltimam de legibus dimicationem venerat: cum Senatus atq; totus ordo magno tribunorum clamore exterriti, Camillum Dictatorem ereant: tantum absuit, vt is magistratus latores ipsos legum pereulerit, vt maiore quodam ardore accensi, plebisq; causam arctius amplexi, assiduis concionibus fouerent. Interim Camillus re neutro inclinata, Dictatura abiit: siue quia vitio creatus esset, vt quidam credidere: seu quod tribuni ad plebem tulere, idq; plebs sciuerat, vt si M. Furius Camillus quid pro Dictatore egisset, quingentorum milium æris multa esset. In cuius locum P. Manlius Dictator dictus est. is G. Licinium plebeium magistrum equitum dixit: vnde à patribus illi inuidia orta est. Et iam ne Dictator quidem multum rogationi obstabat: nec patres, qua se verterent, amplius satis perspicere poterant. Tum patriciorum causa plane inclinante, Appius Claudius Crassus, Decemuiri nepos, acerrimam ad plebem habuit orationem (quam apud Liuium lege) ea nihilominus tantum effecit,

Ab vrbe fecit, vt tempus rogationibus sit adhuc nonnihil prorogatum. Hinc tribuni plebis decimum refecti sunt, Sextius & Licinius. Vnde iterum colligitur, annos aliquot deesse. Decemuiri igitur sacrorum creati quinq; ex plebe, cæteri patricii: eoq; gradu via facta iam ad consulatum videbatur. Cæterum plebs præsenti victoria contenta, facile passa est proximis comitiis tribunos militum creari. Creati sunt itaque, *Olympiad.*

389. A. CORNELIVS, *M. Cornelius* II. *M. Geganius*, *P. Manlius*, *L. Veturius*, *P. Valerius sextum.* CIIII.

His tribunis, durante adhuc Veliterna obsidione, repente Gallici belli fama illata, ingentem, pristinæ cladis memoria, tulit ciuitati terrorem. Ea res causa fuit, vt Furius Camillus quintum Dictator sit dictus: is T. Quintium Pœnum magistrum equitum dixit. Obscura inde fama eorum, quæ in Gallos gesta sunt, ad posteros manauit. Claudius Quadrigarius circa Anienem fluuium cum Gallis eo anno dimicatum, in Annalibus prodidit: inclytamq; in ponte pugnam fuisse, qua T. Manlius Gallum, cum quo manum ex prouocatione conseruit, in duorum exercituum conspectu peremptum, aureo torque spoliauit. Plures tamen, quibus Liuius accedit, decimo post anno id accidisse aiunt. Satis constat, in Albano agro, Camillo Dictatore, prospere eum eagente hoc anno dimicatum: multaq; Gallorum milia cæsa, multa in castris oppressa. alii dispalati, Apuliam petiere. Abunde hoc bellum Plutarchus in Camillo describit. Sed ibi insignis error, ab illis etiam qui nuper Plutarchum emendatum à se glotiati sunt, non est animaduersus. Verba Plutarchi hæc sunt: Hanc dimicationem & tertio fuisse anno post captam Romam ferunt. Cum ille annus non sit tertius, sed vigesimus tertius: adeo vt verbum vnum desit, sicut apparet ei, qui recte annos supputat. Florus lib. 1. tit. 13. hanc historiam paucis delibat. Camillus triumphans in vrbem rediit. nec ira multis interiectis diebus, Dictator & vniuersus ordo, tribunorum consensu victi, sæuientis populi leges ferebant: & comitia consularia habita sunt, & rursus Coss. creati.

Admoneo hic, lector, te, vt nunc annos tribunorum numeres, quibus rexerint, quoniam rursus pop. Rom. Coss. habuit, vt intelligas, verane sint verba Cassiodori, quæ supra scripta sunt de numero annorum, quibus tribuni imperium tenuerint: cum non decem & septem annis, sed sex & quadraginta gubernarint.

Plebeius, *Patricius.*

390. L. SEXTIVS, ET L. ÆMILIVS MAMERCVS. I.

CVM plebs Consularia comitia ex formula rogationis passa est fieri, creatus est primus ex plebe Consul L. Sextius. Cuius creationis, quia patres se autores futuros negabant, tanta est perturbatio orta, vt tertio à patribus plebs secessura fuerit, nisi per Dictatorem discordia sedata esset. Ex illius igitur authoritate Senatus se autorem nouo Consuli præstitit: permissumq; est patribus à plebe, vt è suo corpore magistratum crearent, qui ius in vrbe diceret, qui Prætor à præeundo vocaretur. Sed ob ciuitatis concordiam ludos maximos faciendos Senatus censuisset, vt dies vnus triduo adiiceretur: Ædilibus plebis id munus recusantibus, conclamatum à iuuenibus patriciis est, se id deorum immortalium causa libenter facturos, si ædiles fierent. Actæ illis gratiæ, factumq; Senatusconsultum, vt Dictator qui comitia habebat, duos ædiles ex patribus populum rogaret. Atq; ita factum, vt Sp. Furius Camillus M. filius primus prætor sit creatus: Gn. Quintius Capitolinus, & P. Cornelius Scipio, ædiles: quos, vt prætorem, curuli sella & prætexta instrui placuit. Cæterum quod prætor iuri dicundo præesset, sic appellatus est & vrbanus, & peregrinus sic dictus postea: iusq; eius honorarium. de hoc Pomponius Iureconsultus primo ff. de Origine iuris: & titulus eodem primo libro, de Officio prætoris: inter iuniores Fenestella, tit. 34. Lætus, & Blondus secundo triumphantis Romæ, abunde disserunt. De ædilibus præterea, vide Liuium ab initio septimi: Varronem primo de Latina lingua: Iureconsultum Pomponium ff. primo de Origine iuris: Dionysium libro sexto: Gellium decimo septimo, capite vigesimo primo, quando primum sint creati hi Coss. sed & Fenestella, titulo vigesimo octauo, Lætus, & Blondus, tertio triumphantis Romæ, de Ædilibus. Sed vt redeam ad historiam, hic annus insignis fuit nouo in plebe consulatu, prætura, curuli ædilitate, nouis tum magistratibus. Patribus de industria famam de Gallis occultantibus, qui per Apuliam fuga dissipati, in vnum coire dicebantur, & Hernici ad defectionem spectare: ne in plebeio Consule insigne aliquid eo anno gereretur, domi proinde forisq; otium fuit. Tantum trib. pleb. pro concione fremebant, indignum facinus ad-

Olympiad. mitti, quod pro vno Curuli magistratu plebi communicato, duos sibi Curules nobilitas assumpsisset. Imposuit ea res pudorem patribus, ne ex suo corpore Curules ædiles creari vellent: sed alternis annis plebeios ad eum honorem admitti passi sunt, mox & promiscuum fieri. Hos Coss. (nisi deprauatus sit codex) Plutarchus in Camillo L. Sextium & M. Æmilium vocat. vbi in fine vitæ Camilli scribit hæc verba: Sequenti anno cum Roma graui peste laboraret, ex multitudine innumera vis cecidit: ex principibus vero plurimi, inter quos Camillus, omnium annis grauissimus, maturo funere obiit: & plus desiderii ac luctus, quam cæteri omnes, qui ea tempestate pestilentia ceciderant, Romanis reliquit. Superauit autem octogesimum ætatis annum.

3. L. GENVTIVS, ET Q. SERVILIVS. 391.

His Coss. pestilens annus fuit. illustres viri plerique defuncti, Censor, Ædilis Curulis, tres tribuni plebis, & M. Furius Camillus: cuius mors, etsi grandis natu periit, acerba tamen fuit ciuitati: quippe vnicus sua tempestate Imperator, & in omni fortuna Romanorum omnium longe princeps, pace belloque ante exilium clarus, sed clarior in exilio factus: qui ad auxilium patriæ reuocatus, incredibili vittute & se & patriam restituit. Pari deinceps gloria quinque & triginta annos vixit, dignus qui secundus à Romulo vrbis conditor fuerit appellatus. Sic ingens pestilentia & magnam plebis multitudinem absorpsit, ne vacaret vrbs à periculis, qui a seditione & bello aunus alioqui quietus erat. Ita fere Liuius in septimo. Vereor tamen, ne sit vitiatum exemplar: quia si singuli anni tribunis & Coss. supputabuntur, venient quinque & viginti anni, quibus Camillus post captam vrbem vixit: non quinque & triginta, si prope annum sequentem mortuus est Camillus, quemadmodum licet ex Plutarcho discere: quoniam & in sequentem annum durauit pestis. Tamen quicquid sit, vnus iterum annus relinquitur dubius: nisi desint & in Liuio aliquot tribuni militares, aut Coss. quod maxime suspicor. Nam paulo inferius, G. Genutio, & L. Æmilio Coss. secundum Diodorum erit centesima & quinta Olympias. quæ supputatio si est vera (vt eam veram esse omnino credo) deerunt duo anni ab Olympiadis nonagesimæ septimæ anno secundo, quo iuxta alios, Roma à Gallis capta est. Meminit horum Coss. & Eutropius libro secundo, primo capite: & similiter mortis Camilli ac ingentis pestilentiæ, quam item graphice describit Orosius libro tertio, capite tertio. Horum autem Coss. mentionem facit & diuus Augustinus, de Ciuitate diuina, libro tertio, capite decimo septimo, vbi in ludos scenicos inuehitur, qui tum reperti sunt. Sed anni ab vrbe condita in Orosio, indigent examine. nam ipse hunc annum ab vrbe condita ponit trecentesimum octogesimum quartum. Si vero secundum Coss. & tribunos anni numerentur, prouenient trecenti octoginta octo amplius. Mortis vero Camilli meminit Plutarchus pulchre & breuiter. B

Potitus.

4. T. SVLPITIVS, ET G. LICINIVS STOLO. 392.

Dvravit & in hunc vsque annum pestilentia, & ideo nihil dignum memoria actum: nisi quod pacis deûm exposcendæ causa, tertio tum post conditam vrbem lectisternium fuit. & inter cætera deûm placamina, scenici ludi primum celebrati: res ab initio rudis, sine carmine, vllave carminis imitatione. Ludiones tantum ex Ethruria accersiti, ad tibicinis modulos saltantes, haud indecoros more Tusco reddebant motus. Imitari hos primo Romana iuuentus, incomptis inter se carminibus iocularia fundentes: nec motus interim absoni à voce, mox diligenti vsurpatione eo processit vsus, vt vernaculi eius rei artifices, quia nihil iam à Tuscis ludionibus distaret, histriones appellati sint: quia Ethrusca voce hister ludio vocaretur. Hi deinceps non inconditum & rude carmen, alternisque vt à principio iactatum vsurparunt, quod Fescenino fuit simile: sed modulatas Satyras, descripto ad tibicinem cantu, decoroque motu peragebant. Liuius Andronicus ab Satyris digressus, fabulam argumento fecit, factaque cum sæpius egisset, obtusa demum frequenti vsu voce, puerum qui caneret ante tibicinem statuit. Inde, vt ad tibicinis latus histriones cauerent receptum. Vbi igitur res à risu & soluto ioco auocari cœpta est, ludosque in artem paulatim vertente, iuuentus fabularum actu histrionibus relicto, veteri instituto ridicula versibus intexta inter se iactabant. Vnde ex odio fabulis potissimum Attellanicis conserta extiterunt. Id ludorum genus ab Oscis acceptum, tenuit postea iuuentus, nec histrionibus attingere permissum, quo factum, vt Attellanarum actores, ne tribu quidem mouerentur, vnaque cum cæteris militarent, perinde ac histriones non essent. Res à modico, & sine principio orta, sed quæ ad insaniam rerum opulentia sit postea perducta.

Medio

b urbe Mediotalium ludorum spectaculo, quum forte Tyberis circa maximum inundasset, ingens ciuitatem terror inuasit. Creditum vulgo, vt vana fuit eius temporis superstitio, deos ea placamina repudiare. *Olympiad.*

Mamercus.

G. GENVTIVS, ET L. ÆMILIVS II.

393. His Coss. vt in septimo Liuius scribit, fuit ciuitas in conquirendis piaculis supra modum occupata. Quum igitur vulgo morbis corpora afficerentur, Dictator figendi claui gratia dictus L. Manlius, cognomento Imperiosus. Repetitum erat memoria, clauo aliquando à Dictatore fixo, pestilentiam in vrbe sedatam. Sed figendi claui ratio aliunde sumpta. Cum paratæ ea tempestate literæ essent, lex scripta fuit, vt qui Prætor maximus in vrbe esset, Idibus Septembris clauum figeret, vt nota velut annorum esset. Lex ipsa idcirco in Mineruæ templo creditur dicata, quia numerus, ipsius sit deæ inuentum. Fixus est igitur dextro latere in æde Iouis, qua parte Mineruæ templum proximum illi fuit. Primum id Coss. factitarunt. ad Dictatores inde est hoc munus translatum: quia maius esset imperium. Poteſtque ex hoc ipso intelligi, Prætoris appellatione Consularem etiam & Dictatoriam dignitatem veteres accepisse. Volsciniis in templo Nortiæ deæ Ethruscæ clauos annorum indices figi solitos, tradidit Cincius. Manlius Dictator, fixo clauo Hernici belli causa, velut ad id exequendum, non ad religionem creatus esset, acerbum delectum habere cœpit. Cæterum tribuni plebis in eum ferociter coorti, incepto absterruerunt. Meminit horum Coss. Diodorus Siculus, libro decimo sexto Bibliotheces: quo libro incipit res Alexandri commemorare, & antecessorum. Scripsit enim, referente Suida, libros quadraginta. In primis tribus libris Barbarorum res, in reliquis Græcorum narrantur: in vndecim inde sequentibus conferuntur deinde, quæ in bello Troiano vsque ad Alexandri Macedonis mortē gesta sunt. In postremis viginti tribus continentur, quæ deinceps vsque ad bellū Gallicum, quod Romani duce Iulio Cæsare gesserunt, sunt acta. Nam sub Augusto vixit & supra. Sex ego libros græcos, à decimo sexto vsque vigesimum, reperi Budæ, in Bibliotheca regia, cum illic oratorem Cæsaris agerem: è quibus paucula pro commodo meo excerpsi. Ibi autem loco citato scribitur: *C V.*

B Regnante Athenis Callimede; Olympiade quinta & centesima, cum in stadio vicit Poros Cyreneus, Romani Coss. habuerunt Gn. Genutium & L. Æmilium. & quæ dehinc Philippus Aminthi filius gessit, enarrat copiosius: quæ istinc requiras. Duos ex illis sex elegantissime est interpretatus Angelus Cospus Bononiensis, qui honestas literas hic Viennæ non fine summa gloria professus erat.

Hala.

Q. SERVILIVS II. ET L. GENVTIVS II.

394. His Coss. L. Manlio, & M. Pomponio tribuno plebis dies dicta est, quod hominis natura vulgo erat inuisa: dabaturque illi crimini, quod in acerbissimo delectu, iuuenum corpora, nomen dare recusantium, nudari cædique fecisset: quod filium iuuenem nullius probri compertum, nisi quod largiore lingua esset, procul vrbe in agris haberet. Sed filius ægre ferens patrem sua causa a tribuno vexari, tribuni domum ingreditur, remotisque arbitris stricto cultro compellit tribunum, vt patrem liberum pronunciaret. Fuit ea res ac pietas insignis iuueni apud populum honori. Nam cum eo anno tribuni militum in legionibus creationis suffragio essent (Imperatores antea eos creare consueuerant. Ruffulosque vocabant) factum est, vt secundum inter alios T. Manlius iuuenis locum obtinuerit. Meminit huius, præter Liuium in septimo, Valerius Max. libro quinto, capite de Pietate: & Cicero libro tertio Officiorum, de Fortitudine. Specus ingens hoc anno medio foro vasto derepente hiatu patuit. ea vorago quum multo terræ ingestu expleri nequisset, canebant vates, id, quo plurimum Rom. nom. posset, ipsi loco dicandum, si rem Romanam incolumem vellent. M. [illegible]us ergo viris armisque Romanos pollere ostendit, cumque bellatore equo armatus in specum se deiecit: vnde & Curtius est lacus dictus. Meminit & huius specus Eutropius libro secundo, capite primo: ac Paulus Orosius libro tertio, capite quarto. Sub id tempus est Hernicis bellum indictum, à quibus res repetitæ fuerant, nec redditæ. L. Genutius Consul ad illud profectus, infelicibus auspiciis bellum iniit, & interficitur. Ex cuius cæde patribus occasio data fuit contra plebem fremendi, quod plebeius Consul inauspicato pugnasset: multaque tum, vt fit, in plebem iactabant. Seruilius Consul iussu patrum, Dictatorem Appium Claudium dixit. Is iustitio indicto, delectum habuit. Cæterum priusquam legiones in Hernicos venissent, C. Sulpitii legati 2.

Olympiad. ductu, res per occasionem in hostes est egregie gesta, fusis fugatisq; Hernicis. Aduentu *Ab.*
Dictatoris cum iam Hernici nouas conscripsissent copias, ad duoq; milia passuum Ro- *cos.*
mana castra ab Hernicis distarent, media planicie collatis signis pugnatum est, ancipiti primum pugna: postremo fusi hostes, in castra compulsi sunt. Postridie castra ab hoste deserta, sauciis relictis, diffusum palatumq; agmen, per agros diuersum in suas vrbes abiit: Nec Romanis incolumis acies mansit, quarta pene militum parte amissa, præter hos & aliquot equites cecidere. Horumq; Coss. meminit Diodorus Siculus decimo sexto Bibliotheces libro, cum Athenis regnauerit eo tempore Eucharistius. Sed appellat vtrunq; Consulem prænomine Q. Quintium Seruilium, & Q. Genutium, si codex est emaculatus. Vide ibi quæ Philippus, quæ Dionysius Syracusanorum tyrannus fecerit: & quomodo Dionysius iunior duas vrbes in Apulia construxerit.

Caluius.

5. L. SVLPITIVS, ET G. LICINIVS. 395.

Hoc anno, vt Liuius scribit in septimo, Coss. in Hernicos exercitum duxere: nec hoste vspiam reperto, Ferentinam vrbem vi ceperunt. Inde redeuntibus Tyburtes portas vrbis clausere. ea causa fuit, vt & Tyburti populo sit bellum indictum. Eo anno Galli ad tertium lapidem salaria via proxime vrbem accessere. Dictator T. Quintius Pennus est dictus: omnesq; iuniores sacramento adacti. Hostes vltra Anienem castra fecerant: eratq; pons medius inter vtraq; munimenta. cum vacuum Gallus ingenti statura occupat, altaq; voce fortissimum prouocat Romanorum ad singulare certamen: vt ex talis pugnæ euentu intelligi posset, vtra gens melior esset. Tum T. Manlius L. filius, qui patrem à tribunitia vexatione defenderat, vt paulo ante annotauimus, venia à Dictatore petita, in hostem pergit. Excipit Gallus Romanum venientem cum derisu, exerta in despectum (vt mos est gentis) lingua. Erant duorum exercituum lumina in vnum id certamen defixa. Gallus scuto læuaq; in Romanum proiecta, cæsim gladium cum ingenti sonitu, in eum deiecit. Contra ille mucrone stricto, cum vnum scutum scuto perculisset, hosti insinuatus, ventrem atq; inguina vno atq; altero hausit ictu: Gallumque, quantus erat, moribundum ingenti spacio porrexit: iacentem aureo torque spoliat, quem cruore respersum collo circundedit suo. inuasit pauor Gallos, inopinata clade attonitos. Romani contra alacres, ab sua statione suum militem cum lætitia & gratulatione excipiunt. inter ioculatia militum carmina, Torquati cognomen auditum victori ipsi & posteris deinceps mansit: Dictator illi coronam auream dono dedit, eumq; pro concione laudauit. Tanta ex ea pugna barbaris trepidatio orta est, vt sequenti nocte relictis castris, in Tyburtem agrum concesserint. Ibi cum Tyburtibus societate inita, commeatuq; adiuti, in Campaniam transiuere. Meminit huius T. Manlii Valerius Maximus libro tertio, de Fortitudine: Florus libro primo, titulo decimo tertio: Eutropius libro primo, capite secundo. Sed perperam ibi scriptum est L. Manlius, cum sit legendum T. Manlius, qui filius fuit L. Manlii. De eo item iunior Plinius de Viris illustribus, titulo vigesimo octauo. Sed Gellius nono libro Noctium Atticarum, capite decimo tertio, ex Q. Claudii Quadrigarii annalibus hanc pugnam describit. Gallorum item hanc inundationem, Orosius libro tertio, capite quinto narrat. Sed ibi iterum numerus annorum eget examine. nam anno ab vrbe condita tricentesimo octogesimo octauo, factam hanc inundationem prodit, cum iam effluxerint quadringenti & tres anni, ab initio. Horum item Coss. Diodorus Siculus in decimo sexto meminit, sed vtrunq; pariter Caium prænomine appellat: vbi plura de Dione philosopho, Timæo historico, & de Tauromínio Romanorum colonia vnde sic dicta sit, de Chabria Atheniensi: & quo pacto Philippus Amphipolim cepit, sibiq; obedientem fecit: & cur moneta aurea a Philippo sit appellata: cum tunc apud Athenienses regnaret Cephisodotus.

alias Lib[illegible] *Ambustus.*

4. G. POETILIVS BALBVS, ET M. FABIVS. 396.

His Coss. Fabius in Hernicos, Pœtilius in Tyburtes cum exercitibus profecti sunt. Galli Tyburtium oppugnatione ex Campania reuersi, Labicanum agrum fœde populantur. Inde in Tusculanum & in Albanum transgressi, pari clade proculcant. Is terror Romam perlatus, Dictatoris creandi materiam præbuit. Q. Seruilius Hala creatus est, qui magnos ludos vouit, si præsens bellum prospere cessisset. Consularem inde exercitum aduersus Tyburtes, vt antea, bellare iubet. Ipse cum omni militari iuuentute, quam sacramento adegerat, in conspectu vrbis, haud procul à Collina porta cum Gallis, qui effusa

ab urbe effusa populatione Romam venerant, confligit, Gallumque fundit ac fugat: fusum consularis exercitus, qui circa Tybur sedebat, ferro exceptum deleuisset, nisi Tyburtes suorum periculo commoti, auxilio fuissent. Fuit aliquandiu graue prœlium. Postremo hi simul, Gallique, Tybur compelluntur. Aliter Polybius huius belli meminit in 2. sic scribens: Annus erat post captam vrbem trigesimus, cum Galli ingenti exercitu comparato, Albam reuertuntur: Romani, quod aduentus eorum repentinus fuit, & neque exercitum cogere, neque à sociis auxilia conuocare potuerunt, haudquaquam aduersati Gallis fuere. Cæterum Fabius Consul interea prospere in Hernicos depugnauit. Petilius ob Gallos & Tyburtes à se victos, triumphans in vrbem rediit. Fabio alteri Consuli minor triumphus datus, vt ouans Romam ingrederetur. Dictator omnium gestarum rerum honore Coss. remisso, se Dictatura abdicauit. Irridere interea Tyburtes Pœtilium, quod pro prœlio inter paucos ante portas suæ vrbis commisso, triumphum sibi decerni passus esset: sed breui fore, vt vana illa lætitia fieret Romanis funesta. hæc illi cotam. Diodorus Siculus libro decimo sexto: Cum Agathocles Athenis regnaret, scribit M. Fabium & G. Popilium (sic enim habet Græcus codex) Coss. apud Romanos fuisse: quando scilicet Minoa oppidum Siciliæ, a Minoe rege Cretæ fuit ædificatum: vbi postea quædam tradit de Demophilo historico, Callisthene historico, & Duillo historico. Olympiad.

Lenas, *Capitolinus.*

397. M. POPILIVS, ET GN. MANLIVS. CVI.

His Coss. vt in septimo Liuius docet, silentio noctis, infesto Romam agmine venere Tyburtes. Fuit nocturna illa trepidatio ciuibus terrori. Conclamatum est repente ad arma. Nec somno exciti satis scire, qui hostes vnde ve essent. Vbi vero illuxit, atque Tyburtes eos esse constitit, ipsorum paucitate contempta, duabus Coss. portis cum armata iuuentute egressi, modico negotio in medio hostilem exercitum cecidissent: nisi ad primum clamorem per agros dilapsi Tyburtes, domum abiissent. Sub id tempus Tarquinienses, maiore agrorum quam vrbis tumultu, Romanos fines ea parte qua Ethruriæ adiacent, populati sunt. Horum Coss. mentionem ita facit Diodorus Siculus, libro decimo sexto: Regnante Athenis Elpino, Romani constituerunt Coss. M. Puplium Lenatem, & Gn. B Memelium (ita græce scribitur) imperiosum, Olympiade sexta & centesima, cum in stadio vicit Porus Malieus. Vbi dehinc multa de Faliste, qui seipsum interfecit, infamiam timens: de bello sociali, Iphicrate & Timotheo scribit.

398. G. PLAVCIVS, ET G. FABIVS. 1.

Svb iis Coss. G. Plaucius iussu populi Tarquiniensibus bellum indixit. Fabius in Hernicos prouinciam accepit. Occupat interea Gallici belli fama ciuium animos, peropportuneque pax Latinis data est: milesque ab iis ex veteri formula acceptus. Quibus fieri auxiliis, minore animorum motu Romani audiuerunt Præneste Gallos venisse, atque in Pedum progressos. C. Sulpitius Dictator est dictus: qui cum robore duorum Consularium exercituum in Gallos profectus, vbi hostes in conspectu habuit, locum castris cepit. Neque hi vllam prœlio moram fecere. Dictator etsi suos satis ad pugnam animatos videbat, abstinere tamen congressu: bellumque de industria trahebat, ratus omnia hosti tempus deteriora facturum. Romanus miles id ægre ferens, cum Sulpitium vt tumidum carpere, tum patres communiter criminabantur. Tandem Seruium Tullium primipilum ad Dictatorem miserunt cum multa querela, se vt fœminas intra vallum teneri, quo hostibus ludibrio essent: nisi in aciem ducerentur, futurum vt aut domum, aut in hostem occasione proficiscerentur. Dictator etsi parum probabili ratione fieri hoc crederet, pollicetur tamen, se exercitum eductutum: vsusque insigni & nobili stratagemate, quod apud Liuium in septimo latissime inuenies, Gallos fudit, fugauitque, non sine ingenti cæde. multis enim Gallis fuga in syluas ac montes delatis, omnibus æqua mors superuenit. Vnde & Sulpitio triumphus decretus. Nec vllus de Gallis iustiorem triumphum, post Camillum, egit, quam is Sulpitius. A Coss. eodem anno vario est euentu pugnatum. Hernici à Fabio victi prœlio, subactique sunt. Contra Plautius incaute, ac proinde parum feliciter in Tarquinienses pugnauit. Nec tantum cladis in acie acceptum, quam quod Tarquinienses Romanorum odio trecentos & septem milites captos, victimarum more iugularunt. Vastati sunt & Romani agri eodem anno, Priuernatium primo, mox Veliternorum incursione. Ludi, quos Camillus vouerat, facti: & lex de ambitu à C. Petilio tribuno plebis, patribus authoribus, tum primum ad populum lata, qua nouorum hominum ambitionem, qui mundicias & conciliabula obire soliti erant, compressam credebant. Gal-

Olympiad. lorum cædem paucis etiam recenset Eutropius libro secundo, capite primo. Facit & horum Consulum mentionem Diodorus Siculus decimo sexto: Cum, inquit, regnaret Athenis Callistratus, Romani constituerunt Coss. M. Fabium (sic ibi scribitur, non G.) & G. Plotium. Describit dehinc bellum sacrum, & de Archidamo Lacedæmoniorum rege nonnulla prodit, & de tripode ac oraculo. Archon.

Rutilius. *Capitolinus.*

3. G. MARTIVS, ET GN. MANLIVS. 399.

His Coss. Falisci quoq; hostes facti, quia cum Tarquiniensibus eorum iuuentus militasset, ea prouincia Gn. Manlio sorte euenit. G. Martius eius collega, in Priuernatem agrum duxit, longa pace intactum: ibiq; miles breui præda expletus ad Priuernum est vrbem adductus. Priuernatibus in vrbem prœlio deiectis, cum iam scalæ mœnibus admouerentur, deditio ab oppidanis facta est. Triumphauit Martius de Priuernatibus. Ab altero Consule nihil memoria dignum actum est: nisi quod in illis castris lex tributim de vicesima illorum qui manumitterentur, lata est. Eius legis abrogandæ, quia haud paruum inde vectigal inopi ærario quærebatur, autores fuere tribuni plebis. Nec tam re quam exemplo moti, capite sanxerunt, ne quis postea tali de causa populum seuocaret, prohibitumq; in castris iam inde sanciri legem vllam. C. Licinius Stolo hoc anno decem milibus damnatus, ex præscripto legis, quam ipse tulerat: quoniam mille soli iugera cum filio possideret. Require Plutarchum in Camillo, qui eadem de Licinio Stolone prodit. Meminit horum quoq; Coss. Diodorus Siculus libro decimo sexto: quos fuisse scribit, cum Athenis regnaret Diotimus.

Ambustus. *Lenas.*

4. M. FABIVS II. ET M. POPILIVS II. 400.

His Coss. vt Liuius in septimo scribit, duo bella Romani habuere. Popilius Lenas in Tyburtes profectus, prospere rem gessit. Alterum Consulem Phalisci & Tarquinienses prima pugna fuderunt, Romanis falsa specie, & velut phanatica deceptis. sacerdotes enim hostium cum facibus incensis, furiali incessu anguium nodos intendentes, militem spectaculo insueto turbauerunt. Inde vbi à Consule & tribunis cœptum est in vanum illum metum reclamari, quod puerorum more talia expauescerent: pudore affecti milites, B ferociter in hostes vertuntur. Atq; in ea ipsa, quæ nuper extimuerant, velut amentes ruunt. inde hostili ludibrio confestim discusso, in armatos cuneos sese inferunt. Fuitq; tantus Romanorum in prœlium redeuntium impetus, vt ne ab armato quidem, non modo inermi hoste sustineri potuerint. Fusa acie, castris Romanus victor potitus est. Concitauit hæc Phaliscorum & Tarquiniensium clades omne Ethruscum nomen in Romanos: atq; duobus populis ducibus, ad Salinas vsq; prædabundus hostis processit. Aduersus hunc terrorem M. Rutilius primus è plebe Dictator est dictus: qui C. Plaucium plebeium magistrum equitum dixit. Ferebant patres iniquo animo, Dictaturam quoq; in promiscuo esse. Nihil itaq; illi decreuere, vt irrita Dictatura flueret. Ea iniuria populus instructus, maiore quam vllo antea studio, omnia ad bellum necessaria detulit. Parato itaq; exercitu, Rutilius in hostem contendit: exercituq; ratibus Tyberim traiecto, populatoribus multifariam oppressis, ex improuiso castra hostium vi cepit. Octo milia hostium capta Romam duxit, ac sine patrum autoritate populi iussu triumphauit. Cum nec plebeius Dictator, nec Popilius Consul, comitia consularia indicerent, res ad interregnum rediit: & facta contentione, tandem duo patricii Coss. sunt electi, quanquam tribunis reclamantibus. Memorat & hos quoq; Coss. Diodorus Siculus libro decimo sexto, cum Athenis regnaret Eudemon. vbi plura de Artabazo, & quomodo Philippus factus sit luscus, & de Mausolo plura.

Potitus, *Publicola.*

CVII. G. SVLPITIVS III. ET M. VALERIVS. 401.

Hos Coss. Liuius scribit in septimo, magistratum iniisse quadringentesimo anno quam vrbs Romana condita erat, quinto & trigesimo quam à Gallis recepta, ablato post nonum annum à plebe consulatu. Examina diligenter lector, vt numerum inuenias certum. Fuit enim hic annus circiter quadringentesimus ab vrbe condita: quantum possumus in tanta rerum caligine deprehendere. Nam vt Diodorus tradit, hoc anno fuit Olympias centesima septima. Cum igitur septima Olympiade condita sit vrbs, centum Olympiades faciunt annos quadringentos. Sed quo ad Romam à Gallis captam, numerantur

b urbe rantur tantum trigintaquatuot anni, nisi Romana respublica sine magistratibus sexennio, non quinquennio stetit, iterum vnus annus venit in dubium. Sed & de altero Consule Sulpitio dubium, quem scribit tertium Consulem Liuius. Si à tribunis sit supputatio, ter quidem Sulpitius fuit Consul. Sed primo datur prænomen Titus, alteri Lucius, huic Gaius: nisi erratum sit in prænomine, quod simplici litera scribitur, T.L.G. Vnde sit facilis lapsus literarum, ex vna in alteram: siue diuersi sint, quod inquisitione indiget. Sed ad historiam. Nihil eo anno foris relatione dignum fieri contigit, nisi quod ex Tyburtibus Empulum est captum. Maius omnino certamen Coss. in vrbe fuit, cum plebe annitentibus, vt integer consulatus iam inde in nobilitate esset. Extulerant eredo patriciis animum, quod contra præscriptum legis ambo sui sanguinis Coss. eo anno creati essent. Contra plebs fremere: Regesq; ac Decemuiros, & si quod tristius imperii nemen animo occurreret, citius latura videbatur, quam magistratum duorum ciuium virtute quæsitum, vniuerso ordini per ignauiam extorqueri. Sæuiebant tribuni assiduis concionibus. Descensum alienis vtrinq; animis in campum: atq; per irritas altercationes, cum plures dies comitiales existent, postremo tribuni Coss. pertinacia victi, clamitantes actum de libertate esse, vrbem captam & oppressam patriciorum regno, cum magna parte plebis se ex campo proripuerunt. Sequuntur nihilo secius Coss. inceptum: atq; ea ciuium infrequentia, quæ aderat, comitia perficiunt. Creanturq; iterum ambo Patricii Coss. Diodorus Siculus libro decimosexto: Regnante Athenis Aristodemo, Romani habuerunt Consules G. Sulpitium & M. Valerium, Olympiade septima & centesima, cum in stadio vicit Smicrinas Tarentinus. *Olympiad.*

Ambustus, *Capitolinus.*

402. M. FABIVS III. ET T. QVINTIVS. 2.

HIS Coss. Tyburtes victi deditionem fecere, Sassula ex iis vrbe prius capta triumphatumque de ea ciuitate est: fuitq; victoria illa mitis. magis autem in Tarquinienses sæuitum, qui acie victi, quotquot viui capti sunt, præter trecentos quadragintaocto nobiles, qui Romam sunt missi, cæteri ad vnum trucidati. Nec mitior propterea factus est populus in eos, quibus armatus miles pepercerat. in foro virgis cæsi, ad vnum securi omnes sunt percussi. Idq; pro Romanis in Tarquiniensium foro immolatis, est pœnę hostibus repensum: fœdus eo anno cum Samnitibus, qui ad hoc ipsum legatos Romam miserant, est ictum. non eadem domi, quæ militiæ, fortuna erat plebi Romanæ. Nam etsi vnciario fœnore facto leuata vsura erat, forte ipsa obruebantur inopes, nexumq; inibant. Iterum igitur Patricii creati Coss. Horum Coss. sic mentionem facit Solinus in Polyhistore: Notatur eadem die conflagrauisse templum Ephesi, qua Alexander Magnus Pellæ natus est: qui oritur, vt Nepos tradit, Marco Fabio Ambusto T. Quintio Capitolino Coss. anno post Romam conditam trecentesimo octogesimoquinto. Qui numerus annorum non conuenit, cũ sit annus quadringẽtesimus, ob id corruptus. Sed neq; Orosii numerus ferri potest, qui libro tertio, capite quinto, sic scribit: Anno ab vrbe condita quadringentesimo secundo, legati à Carthagine Romam missi sunt, fœdusq; pepigerunt, &c. Quibus diebus & Alexander Magnus, vere ille gurges miseriarum, atq; atrocissimus turbo totius Orientis, est natus. Plutarchus Alexandrum Magnum natum tradit circa idus Augusti. Ipso eius natali die templum Dianæ Ephesiæ est concrematum, quo tempore Philippus Potideam vrbem cepit. quam captam tradit Diodorus anno tertio centesimæ quintæ Olympiadis: licet alii anno primo Olympiadis sextæ & centesimæ, Eusebius anno secundo sextæ & centesimæ Olympiadis scribat. Tanta est aurorum diuersitas. Iudicet, qui sit narcemuncta. Diodorus Siculus libro decimosexto horum Coss. mentionem facit: Regnante Thessalo apud Athenienses, Romani Coss. erant M. Fabius & T. Quintius. Vbi de Artaxerxe, de Tripode & Nectanabo plura. Gellius lib. 17. cap. 21. Philippus Amyntæ filius, Alexandri pater, regnum Macedoniæ adeptus est: inque eo tempore Alexander natus est.

Potitus. *Publicola.*

403. G. SVLPITIVS IIII. ET M. VALERIVS II. 3.

HIS Coss. vt in septimo Liuius scribit, bellum & à Ceritibus instabat, qui Tarquiniensium consanguineorum cæde permoti, bellum studio instruebant. Et Latinorum legati nunciabant Volscos in armis esse, suisq; finibus imminere. Profecti Coss. in prouinciã, Valerius in Volscos contendit: qui vbi ex Sulpitii literis cognitum est, magis quam opinio esset, bellum ab Ethruscis imminere, Ceritesq; cũ Tarquiniẽsibus sentire, Romam

Olympiad. Consul reuocatus, iussu patrum T. Manlium, L. filium, Dictatorem dixit, qui Consulari contentus exercitu, bellum Ceritibus indixit. Hi vbi se hostiliter peti viderūt, subita pœnitentia adducti, Romam legatos mittunt, eius culpæ pœnam deprecaturos. Legati a patribus ad populum reiecti, multum pro concione obtestati sunt, vt pro veteri sua pietate in Vestam & cęteros Romanos deos, quos Senonico bello ab omni externa iniuria pientissimo hospitio seruassent, ne præsentem noxam vltione persequerentur. Tarquinienses sceleftissimos homines, quum infestum agmen per Ceriten agrum ducerent, traxisse vi potius quam voluntate suam iuuentutem. Iam omnes pœnitere facti, posceréq; suppliciter vt veniam darent eam Vestali religioni, & diis quos Cetries non solum seruassent, sed religiose etiam coluissent. Valuit plus vetus meritum apud Romanos, quam præsens causa: ac veteris beneficii potius, quam præsentis iniuriæ memoria, data pax est Ceritibus, & induciæ in centum annos. In Phaliscos deinde uum, qui in eadem causa erant. Hostes ibi nusquam reperti: sed ager fœda vastatione ac populatione vastatus. Nec in Ethruria est aliud eo anno gestum. Legionibus ergo Romam reductis, turres & muri instaurati: Apolliniq; ædes dedicata est. Longum deinde certamen plebis & patrum fuit, quod Consularia comitia ad vndecimum interregnum protraxit: Tribunis Licinia lege innixis: contra patribus totum potius consulatum tollere paratis, quam promiscuum habituris: postremo Tribuni obtinuerunt, vt alter è plebe Consul crearetur. Memorantur & hi Coss. à Diodoro libro decimosexto, cum archon Athenis fuerit Apollodorus. Scribit Plin. lib. 2. cap. 27. de cœli coloribus, quod huic loco conuenit: Fit, inquit, & sanguinea specie, quo nihil terribilius mortalium timori, incendium ad terras cadens inde: sicut Olympiadis centesimæ septimæ anno tertio, cum rex Philippus Græciam quateret.

Publicola, patricius. *Plebeius.*

4. P. VALERIVS, ET G. MARTIVS RVTILIVS II. 404

His Coss. ad fœnebrem causam leuandam quinq; viri mensarii creati sunt, qui à pecuniæ dispensatione appellati, suo arbitrio æs alienum ex publico dissoluerent. Quæ res inueteratam vrbanæ discordiæ materiam prorsus è ciuitate sustulit. Exierant iam Consules in prouinciam, cum ex Ethruria trepide nunciatur, duodecim eius gentis populos in Romanum nomen coniurasse. Patres S. C. ad Coss. in castra miserunt, vt statim Dictatorem dicerent. C. Iulius est dictus, & foris omnia quieta fuere. Dictator Romam reuersus, comitia consularia habuit, Creatiq; sunt Patricii duo. Fuerunt hi Coss. teste Diodoro lib. 16. quum Athenis archon fuit, & princeps Callimachus. Sed alter Cos. illic M. Fabius corrupte scribitur. B

Potitus, *Pœnus, alias Ceso.*

CVIII. G. SVLPITIVS, ET T. QVINTIVS. 405.

His Coss. duo bella habita sunt: Quintius ad Phaliscum profectus, Sulpitius ad Tarquiniense. Agri late vtrobiq; vastati, quum ipsi mœnibus inclusi tenerentur, fractisq; ea clade animis pacem petiere: quam legatis Romam missis, in quadraginta annos impetrarunt. Cum tunc censum agi placuisset, G. Martius Rutilius, qui primus Dictator de plebe fuerat, auxilio tribunorum impetrauit, vt Censor cum Manlio Neuio crearetur. M. Fabius inde Dictator est creatus, vt tribunis Liciniæ legis assertoribus resisteret. Sed plus lex valuit quam Dictatoria maiestas, quia vnus ex plebe Consul creatus est. Diodorus lib. 16. Regnante Athenis Theophilo, apud Romanos Coss. fuerunt, G. Sulpitius & Q. Quintius (sic enim hic legitur) Olympiade octaua & centesima, quando in stadio vicit Polycles Cyreneus. Describitur dehinc ibi expugnatio Olynthi, & quædam alia.

Lenas, plebeius. *Scipio, patricius.*

1. M. POPILIVS III. ET L. CORNELIVS. 406.

His Coss. cum Galli in Latino agro essent, Popilio Gallici belli prouincia extra sortem data, quia collega infirmus erat. Cum quatuor igitur legionibus in hostem iturus, patribus autor fuit, vt ad nouos casus alterum in vrbe exercitum subito conscriberent. Vbi vero hostis in conspectu fuit, qua arte illos aggressus, castris exuerit, & illorum impetum fregerit, donec ordinibus confusis cum strage & cæde multa eos fudit ac cecidit: abunde Liuius in septimo docet. Cum vero in Albanam arcem Galli profugissent, Consul, qui per humerum erat sauciatus, & vulnere grauabatur, à longiore insectatione abstinuit: castra vero hostium victor diripienda dedit militibus. Inde Romam est exercitus reductus, triumphusq; dilatus, quoad Popilius à vulnere conualuisset. L. Furius Camillus Dictator

ab vrbe Dictator patribus possessionem pristinam Consulatus reddidit: ob cuius meritum ipse Olympiadis creatus est Consul. Hos Coss. etiam ponit Diodorus lib. decimosexto, regnante Athenis Themistocle. Sed alterum Cos. appellat G. Cornelium, non L. si est fides libro scripto habenda. Sed obseruandum, quod Diodorus sequentes Coss. Camillum & Claudium non ponit, sed post hos subiungit: Regnante Athenis Archia, Romani Coss. fuerunt M. Æmilius & T. Quintius. Post regnante Athenis Eubolo, apud Romanos Coss. fuerunt M. Fabius & Sergius Sulpitius. Tandem consulatum M. Valerii & M. Pompilii ponit. adeo vt series Coss. illic sit omnino diuersa: qui forte alios est sequutus annales. sed fides penes autorē sit. Vtiq; ad complendam illam Olympiadem, deest vnus Consulatus. Paulo autē inferius in sequenti Olympiade sunt quinq; Consulatus: & M. Fabius cum suo collega Seruio Sulpitio nominatur, ita vt vnus huc debeat referri. alioqui numerus annorum non procederet.

407. L. FVRIVS CAMILLVS, ET APPIVS CLAVDIVS CRASSVS. 31

Hi Coss. priusquam magistratum inirent, Popilius de Gallis triumphauit: Galli vero ex Albania arce excurrentes, & Græca classis in Antiatis Laurentiniq; tractus oram ex alto inuecta, præsentem annum fecere insignem. Maritimi prædones cum Gallis congressi, incerta victoria sese ad naues recēperunt. Concilium frequens Latinorum ad lucum Ferentinæ habitum. vbi Romanis auxilia de more postulantibus responsum est: Desinerent tandem iis imperare, quorum auxiliis indigerent: Latinos pro sua libertate potius, quam pro alieno imperio bella obituros. Subita Latinorum defectio eo Romanis terribilior fuit, quod duo externa bella fatis sua magnitudine ciuitatē per id tempus sollicitam haberēt. Tum vero, quia aut propriis viribus standum erat, aut bello succumbendum, accuratissimus in vrbe & totis agris est delectus habitus. Suntque decem legiones conscriptæ quaternum & ducenum peditum, equitum trecentorum. Appius Claudius medio belli apparatu vita decessit: incumbebatq; totum onus reipublicæ Camillo, alteri Consuli. qui duabus legionibus ad vrbis præsidium relictis, cæteras copias cum L. Pinario prætore partitus, cum maritimam oram aduersus Græcos tutari iubet, prædonesque procul littoribus arcere: ipse ad hostem eo consilio proficiscitur, vt inhibita excursione
B assidendo domaret. Galli cum in conspectu essent, mox vnus qui magnitudine corporis & armis cæteros præcellebat, vnum ex Romanis prouocat alta voce. Cui M. Valerius Tribunus, explorata Consulis voluntate occurrit. Aiunt aduentasse coruum, ac insedisse galeam, qui alis ac rostro cum Valerio verberaret: ac tandem à Valerio Gallus prostratus occiditur, cum vtrinque ex stationibus fieret concursus. sed adhortatione Consulis post certamen acre ac diu anceps, Galli fugam arripiunt: perque Volscos ac Falernum agrum dissipati, in Apuliam & oram superi maris abierunt. Consul tribunum pro concione laudatum, decem bobus & corona aurea donauit: mansitq; illi ab eius victoriæ euentu Coruini cognomē, vsque in longam posteritatem. Iunxit deinde Consul castra cum prætore aduersus Græcos, qui de industria bellum trahebant potius; quam abstinebant. Dixitque absens iussu patrum T. Manlium Torquatum ad consularia comitia habenda Dictatorem: à quo hic Valerius treis & viginti annos natus, summo fauore populi Consul creatur. Polybius in secundo pulchre hanc historiam complectitur his verbis: Cæterum cum post duodecimum annum iterum Galli eodem reuerterentur, euestigio Romani aduentu eorum cognito, obuiam alacres cum exercitu processere, nihil magis quam dari sibi ab hostibus pugnandi copiam cupientes, qua de omni imperio vno tempore decerneretur. Galli audacia Romanorum perterriti, simul orta inter se seditione, per noctem terga vertentes, turpi fuga redierunt in patriam, atq; annos tredecim quieti permansere. Postea cum vires pop. Rom. indies quam maxime augeri cernerent, de pace agere cœperunt: qua impetrata, ad triginta annum quieuere. Perpaucis hanc historiam Florus libro primo, titulo decimotertio designat: Iterum Pontino agro, cum in simili pugna L. Valerius, insidente galeæ satyrica alite adiutus retulit spolia. Tu ibi lege M. non L. Valerius, quod omnes attestantur. Per satyricam autem alitem, intellige coruum: quoniam scilicet est libidinosa & salax auis, & quod ore morigeratur: id obtinente fabula, qua eas planeore parere & coire, vulgus arbitratur. Vnde & coruinum ouum dicitur. Aristoteles vero & Plinius in decimo pernegant. Dicitur enim saty Græcis virile membrum, vnde satyrion inflectitur, vrigo venerea, quæ à medicis recentioribus priapismus dicitur. De quo Auicenna in tertio, 20. Fen. Inflectitur inde quoq; Satyrus, qui ad libidinem pronus & procliuis est. Et per Satyrica signa, apud Plinium in decimonono, ad hortos custodiendos suffixa, Priapus intelligendus est. nisi Saturnica malis legere. Hic ergo

Olympiad. satyrica auis, coruus libidinosa intelligenda est. Quia verò aliqui satyriam genus corui esse dicunt, ipsi viderint. neq; enim Aristoteles, neq; Plinius, quod hactenus animaduerti, hoc astruunt. Cæterum de hoc Valerio Coruino, & Eutropius lib. 2. cap. 1. Val. Max. lib. 3. capite de Fortitudine: Plinius iunior tit. 29. de Viris illustribus: Oros. lib. 3. cap. 5. Sed iterum relegendus est Valerius Maximus libro octauo, titulo decimosexto, quæ cuiq; magnifica contigerunt.

Coruinus, patricius. *Lenas, plebeius.*

4 M. VALERIVS, ET M. POPILIVS IIII. 408.

TVM Camillus nihil adhuc cum Græcis memorabile gesserat: quia quum aliquandiu in Latini littoris ora sine prælio versati essent, aqua deficiente, in altum abierunt. Porro qui Græcorum fuerint, qui tum Latium classe sunt infestare adorti, Liuius ignorat: licet Siculos fuisse, atq; ab eius terræ tyrannis classem instructã, suspicetur. Sed Timoleonis ductu & auspiciis per hæc tempora Sicilia tyrannide liberata est, vt Plutarchus videtur significare. Pestilentia nonnihil est Romæ laboratum, & cum Carthaginensium legatis fœdus ictum, cum societatem petiissent: cuius fœderis icti meminit Orosius libro tertio, cap. quinto. Cæterum otium domi forisq; fuit. Horum Coss. facit mentionem Diodorus lib. decimosexto: Regnante Athenis, Lycisco, Romani Coss. constituti erant M. Valerius & M. Poplius (sic ibi legitur) Olympiade centesima & nona, quando in stadio vicit Aristolochus Atheniensis. Sed cum vnus annus desit huic Olympiadi, videtur erratum, & sequentibus Coss. Olympias 109. adscribenda: quod & ex Censorino colligendum est, qui quadrigentesimo & decimo anno ludos seculares factos tradit. Sed & superius, & paulo inferius, vbi M. Fabius & Ser. Sulpitius Coss. fuerũt, res illa memorabitur: quia consulatus sunt transpositi.

Torquatus, *Venox.*

CIX. T. MANLIVS II. ET G. PLAVCIVS. 409.

HIS Coss. de fœnore res acta: & in pensiones æquas triennii diducta sors, vt plebs leuaretur. Nec quicquam memorabile actum est hoc anno. Supersessum de tributo, & delectu. Horum quoq; Coss. meminit Diodorus libro decimosexto, cum apud Athenienses archon fuit Pythodorus. B

Coruinus. *Libo.*

2. M. VALERIVS II. ET G. POETILIVS II. 410.

HIS Coss. cum Volscis bellum fuit. Nunciabatur enim, Antiates legatos Latium circumire, ad concitandum in Romanos bellum. Coruinus ad Satricum proficiscitur: quo Antiates & alii Volsci, præparatis ad id tempus copiis, occurrunt. Nulla itaq; dimicandi mora facta est. Volsci, ferocior ad bellandum gens, quam ad bella gerenda, modico negocio victi, Satricum fuga repetunt. Cingit oppidum Romanus victor: scalisq; circa muros admotis, deditio facta est. Quatuor armatorum milia cum imbelli multitudine dedita: eos ante currum vinctos triumphans Consul egit. Horum Coss. meminit Censorinus de Die natali, de distinctionibus ętatũ hominis scribens, sub iis tertios ludos seculares factos, in hæc verba, si non errorem habent: Vt vero in cõmentariis Quindecimuirorum scriptum, anno quadringentesimo & decimo, M. Valerio Coruino & C. Petilio Coss. tertii ludi fuerunt. Sed certe, ni prorsus fallor, secundum commentarios Quindecimuirorum (sic enim dicuntur, non Duodecimuiri) hi fuerunt secundi ludi seculares. nam de primis inter omnes conuenit, quod fuerint sub P. Valerio Publicola. Secundi deinceps fuerunt variati secundum autores. Debuit Angelus Politianus, cum de Secularibus ludis in sua Miscellanea scriberet, ex Zosimo nomina Coss. recensere ex fide, vt errata Censorini potuissent tolli, etiam si lapsus fuisset, & in propriis & in numerorum notis. Miror Liuium nihil de iis ludis scribere, nec hic, nec alibi. Diodorus quoq; Siculus libro decimosexto, horum facit Coss. mentionem, licet suspicer mendosum librum. appellat enim Coss. M. Valerium & M. Popilium: qui paulo ante fuerunt annotati. Sed eo tempore regnauit apud Athenienses Sosigenes.

Camerinus.

3. M. FABIUS DORSVO, ET SER. SVLPITIVS. 411.

HIS Coss. Aruncum bellum ab repentina est incursione cœptum: metusq; ciuitatem inuasit, ne totius Latini nominis consensu Arunci arma induissent. Ob id L. Furius Camillus

ab vrbe Camillus Dictator dictus est. Romanæ legiones in Aruncos confestim ductæ: ibiq; prædonum animi magis quam hostium reperti. Descensum tamen est in aciem: Dictatorq; Iunoni Monetæ ædem vouit, si victor acie discessisset. Tum damnatus voti, vbi Romam venit, autor patribus fuit vt Duumuiri crearentur ad eam ædem in Capitolio erigendam, vbi fuerant Manlii Capitolini ędes: annoq; sequenti, quā vota fuerat, dedicata est. Coss. Dictatoris exercitu ad bellum vsi, Soram de Volscis vi ceperunt. Hos Coss. Diodorus superius posuit, ante Olympiadem nonam & centesimam, regnante apud Athenas Eubolo. & hic intermittit, quia mox post superiores dictos ponit Martium & Manlium: quod etiam pro supputatione Olympiadum obseruandum est. Olympiad.

Rutilius, *Torquatus.*

412. G. MARTIVS III. ET T. MANLIVS II. 41

His Coss. in Albano lapidibus pluit, & nox interdiu visa est intendi. Feriæ proinde indictę, Dictatorq; ad id creatus P. Valerius Publicola. Nec tantum à Romanis tribubus supplicatum, sed à finitimis etiam populis. Iudicia eo anno pop. in fœneratores facta: quibus est ab ædilibus dicta dies. Hos Coss. scribit Diodorus in decimosexto, Romæ fuisse, quando Nicomachus Athenis fuit archon. Macrobius in primo Saturnalium refert, ædem Iunonis Monetę Calendis Iuniis dicatam, Coss. C. Martio Rutilio III. & T. Manlio Torquato II. Sed Coss. in impressis codicibus desunt. His enim Coss. ædes Iunon Monetæ fuit dedicata, teste Liuio in septimo, anno postea quam vota erat.

Coruinus, *Cossus.*

413. L. VALERIVS III. ET A. CORNELIVS. CX

His Coss. bellum cum Samnitibus ortum est, gente tum opibus & armis valida: quod bellum aliud grauius cum Pyrrho rege, mox & cum Pœnis grauissimum peperit. Ferunt Rom. tum in primis opibus floruisse, quum Sidicinis, qui Teanum habuerūt, magis quia plus poterant, quam quod iustam vllam haberent belli causam, arma inferrent. Sidicini Campanis sese iungunt, qui inter finitimos & ipsi maxime pollebant. Hi vero ocii & luxus magis quam rei bellicæ erant studiosi. Igitur in Sidicino agro haud magno negotio

B victi, omnem belli molem in se vertunt. Samnites omissis Sidicinis, Capuam ferociter inuadunt, ac Tifata, colles Capuæ imminentes, primo occupant, & quadrato agmine vrbem petunt. Campani in planicie victi, tum magna strage in vrbem defecti, legatos Romam pro auxilio mittunt. Cum vero hæc negata, quia Samnites confœderati Romanis erant: Capuani mox sese, omniaq; sua Romanis dediderunt. Quibus receptis in deditionem, legati in Samnitium castra iunt missi, qui deditionem à Campanis factam exponerent, peterentq; vt iis parcerent, ac armis abstinerent. Sed Samnites reiectis Romanorum petitionibus, illis videntibus in Campanum agrū cohortes prædatū ire iussi sunt. Quibus Romam nunciatis, bellum indictum est Samnitibus. Coss. cum duobus exercitibus ab vrbe profecti, Cornelius in Samnium, Valerius in Campaniam diuersi abierunt. Valerius Samnites primo fudit, in Campania dehinc in fugam vertit. nam oculi militum Romanorum ardere ex furore visi sunt, quibus territi Samnites fugierunt. Cornelius cum in Samnium incaute exercitum in vallem duxisset, P. Decii tribuni auxilio periculum euasit Romanus exercitus. Sed eius quoq; consilio castra Samnitium perrumpuntur. Cædes ingens intra extraq; edita est. nam ad triginta milia hostium in eo exercitu fuere, quorum pars lōge maxima desiderata est. Laudatus à Consule Decius, ac aurea corona cum centum bobus donatus, vt longissime Liuius in septimo explicat. Valerius trepidis ab Suessula nunciis accitus, quod eo Samnites omnem militarem iuuentutem exciuissent: postquam ad hostem venit, facto in hostium castra impetu tanta vis hominum cæsa est, vt ad quadraginta milia scutorum, & centum septuaginta signa militaria tint ad Consulem relata. Tam ingens victoria & Phaliscos, cum quibus induciæ erant, ad fœdus petendum compulit: & Latinos, qui exercitum in Romanos comparatum habebant, in Pelignos auertit. Carthaginenses quoque legatos cum corona aurea xxv. pondo Romam miserunt pro victoriæ congratulatione. Consules ambo de Samnitibus triumpharunt. Campani & Suessini præsidia à patribus petierunt, quæ & assequuti sunt. Plinius libro decimosexto, capite quinto, huius Consulis iis meminit verbis: P. Decium patrem tribunum militum frondea donauit exercitus ab eo seruatus, imperatore Cornelio Cosso Consule, Samnitium bello. Meminit & horum Coss. Cicero in primo de Diuinatione, vbi somnium P. Decii narrat, quod ei postea tertio anno in suo consulatu euenit. Horum item Coss. Diodorus meminit in decimosexto, sic scribens: Regnante Athenis

Olympiad. Theophraſto, Romani Coss. erant, M. Valerius, A. Cornelius, Olympiade centeſimadecima, quando vicit in ſtadio Anticles Athenienſis. Si extaret integrum Appiani Alexandrini opus ex libro illo qui Samniticus ab eo inſcribebatur, poſſent omnia bella cum Samnitibus à Romanis geſta legi. Sed fatum quod alios libros eripuit, illos quoq; legere nos, & manibus verſare noluit. Sed Liuium in ſeptimo diligenter lege, & inuenies ibi ornatiſſimas & elegantiſſimas orationes.

Rutilius, *Hala.*

2. G. MARTIVS IIII. ET Q. SERVILIVS III. 414

In ſeptimo Liuii perperam ſcribitur Claudius Martius, cum Gaius legendum ſit: quod leui errore & literarum lapſu fit, quoniam hic quartum Conſul, & prius cenſor & dictator fuit: quod de Claudio non legitur. Ex iis Coss. Seruilius in vrbe relictus, Rutilius in Campaniam profectus eſt. Ibi comperit per tribunos militum, coniurationem inter milites factam, Capuæ vi occupandæ, vt Campani ſuo ipſi exemplo opprimerentur, quo veteres inde colonos expuliſſent. Conſul itaq; videns rem haud procul à ſeditione abeſſe, ex ſuis præſidiis milites in caſtra traduxit. Inde ſeditioſam multitudinem exonerare adortus, alios alia de cauſa domum ablegere cœpit, & in primis coniurationis capita. Nec res eſt ab initio animaduerſa: verū vbi, qui miſſi fuerant, domi retinebantur, perculſi conſcii ne cauſam Romæ dicere cogerentur, ſeceſſione facta quodam colle conſederant, ſub Albæ Longæ iugo. Deinde vt ſibi ducem facerent, nocte T. Quintium in Tuſculano agro ruſticantem vi ceperunt, ac rapto deinceps agmine Romam contendunt. Quibus M. Valerius Coruinus Dictator obuiam cum exercitu progreſſus, ad octauum lapidem, tam populari oratione deliniuit, ac tempeſtiua adhortatione illam ſeceſſionem cōpreſſit, vt legibus multis latis noxa illa tolleretur: Scilicet ne fœnerare liceret, ne quis eundem magiſtratum intra decem annos caperet: neu vno anno duo magiſtratus gereret: vtq; liceret Coss. ambos plebeios creari. quæ latiſſime in fine ſeptimi libri apud Liuium leges. Meminit horum Coss. Diodorus in decimoſexto: ſed alterum conſulem Marcum Rutilium vocat.

Venox, *Mamercus.* B

3. G. PLAVTIVS II. ET L. ÆMILIVS. 415

His Coss. Romani Priuernatibus bellum indixere, quia Norbam & Setiam colonias eſſent populati. Volſci quoq; ad Satricum caſtra communierant. Plautius, cui ea prouincia obuenerat, prælio Priuernatibus victis, eorum vrbem vi cepit, captæq; præſidium impoſuit. In Antiates deinde mouit, qui ad Satricum caſtra fecerant. dubio hic marte dimicatum, prælium ſubita tempeſtas diremit. Antiates nocte abierunt. Conſul duplici prælio victor, omnem hoſtium regionem ad mare vſque populatus eſt. Æmilius Sabellicum agrum ingreſſus, lateq; omnia prædatus, cum multa populatione circumagebat exercitum, nuſquam hoſte comparente. Vnde Samnites clade perculſi, pacem per legatos petunt, quæ eis iterum reddita eſt per Senatum. Ob id noua obſidione Sidicinos repetunt: qui cum ſe Romanis dederent in vltimā neceſſitate, recepti non ſunt. Ad Latinos igitur confugiunt: qui eos recipientes, auxilia tranſmittunt in Samnium: quibus iunguntur Campani quoq;. ab his Samniticus ager depopulatus eſt, & Latini ſuperiores in certamine ſemper fuere: quod Romanis Samnites conquerebantur. Ob id Campani metu alienati ſunt, Latini vero penitus defecerunt. Cum igitur conſilia noua iniiſſent contra Samnites, rumor Romam allatus, fecit nouos creari conſules: vt Liuius in octauo ſcribit. Diodorus in decimoſexto, hos Coss. ſcribit Romæ regnaſſe, quando Athenis Charondas archon fuit.

Torquatus.

4. T. MANLIVS III. ET P. DECIVS MVS. 416.

His Coss. Alexander Epiri rex, Magni Alexandri auunculus, in Italiam claſſe appulit. Latini itaq; populi, qui iam defecerant à Romanis fœdere, per L. Annium Setinum à Romanis petunt, ſi in fœdere vellent Latinos permanere, vt alter conſul iam inde Latini nominis crearetur: & par ſenatorum numerus ex eadem gente foret, vt ex æquo Latini cum Romanis viuerent. Iuſſus è curia diſcedere Annius, cum ſe tumultuoſe proriperet, lubricitate ſcalarum lapſus, ſaxo ceruicem fregit. Bellum igitur magno ordinum conſenſu in Latinos decretum. Coss. duobus exercitibus conſcriptis, in Samnium profecti ſunt: in quo bello P. Decius ſe pro pop. Romano deuouit, & in acie ſtrenue

pugnans

Ab vrbe ... Olympiad.

pugnans occubuit. Alter Manlius Consul filium, quod extra ordinem iniussus pugnasset, securi percussit. vnde Manliana imperia dicta sunt. Cæterum Latini fusi fugatiq; sunt: Id quod abunde Liuius, longo verborum ambitu in octauo describit. Florus libro primo, titulo decimoquarto paucis delibat: sed alterum Coss. Decium Murenam appellat, cum Liuio & cæteris omnibus P. Decius Mus dicatur. Licinius autem Crassus Murena dictus est, vt Macrobius in tertio scribit, quod hoc pisce effusissime delectatus sit: a deo lautæ habebatur gulæ. De hoc pisce murena Columella, Plinius libro nono, Iuuenalis in quinta Satyra. Credo itaq; legendum in Floro: Manlio Torquato, Decio Mure Coss. Meminit horum Consulum & Valerius Maximus libro primo, capite de Somniis. Sed Titi Manlii meminit libro tertio, de Fortitudine: & libro sexto, de Mutatione morum & fortunæ: & secundo item libro, capite de Disciplina militari. A. præterea Gellius nono libro, decimotertio cap. Torquati ex Quadrigatii annalibus facit mentionem. Iunior item Plinius titulo vigesimosexto, de P. Decio Mure scribit: in titulo vero vigesimooctauo, T. Manlii Torquati meminit. Hanc historiam etiam mutuauit à veteribus Eutropius libro secundo, capite primo: breuiter Orosius libro tertio, capite octauo, vbi etiam alterius consulis nomen corruptum est. Sed cum dicit bellum id factum anno ab vrbe condita quadringentesimonono, actiore indiget examine: enim non nonus, sed decimusquintus sit annus post quadringentesimum, vt patet manifesto. De Decio Valerius in quinto, capite de Pietate erga patriam. Meminit & senior Plinius Decii, vigesimosecundo libro, cum de coronis agit, capite quinto. Sed Coss. amborum in decimosexto meminit Diodorus Siculus. Cæterum hunc deuouendi morem primus creditur introduxisse Linus Codri filius, qui pro patria bello Dorico se deuouit. hic Miletum coloniam Atheniensium deduxit in Ionia. Sed quomodo mos deuouendi apud Romanos fieri debeat, latè Liuius in octauo: qui requirendus est.

417. T. ÆMILIVS MAMERCVS, ET P. PHILO. cxi.

Cvm superiori anno Manlius iterum inter Sinuessam & Minturnas, Latinos recenti prælio fudisset, resq; hostiū aceisę eo venissent, vt Latini nominis ciuitates vltro sese dederent, ob eam deditionem Latinus ager & Phalernus, qui Campani populi fuerat, vsq; ad

B Vulturnum flumen Romanæ plebi est diuisus. Hi igitur Consules Latinos dolore amissi agri ad rebellandum impulsos, prius acie victos castris exuerunt. Sed dum Philo, cuius ductu & auspiciis fuerat pugnatum, cæteros Latinos recepit in fidem: Æmilius Pedum oppidum oppugnat. Tuebantur Pedanos Prænestini, Tyburtes, & Veliterni: aderant illis ex Lauinio quoque & Antio auxilia. His prælio victis, dum ad Pedum & alias socias hostium vrbes circumagit exercitum; audito collegæ triumpho, ipse quoque Romam cupiditate laudis, infecta prouincia decessit. Negantibus triumphum patribus, nisi Pedum vi captum aut deditum esset: adeo Æmilius est à patribus alienatus, vt in reliquum tempus anni non minus fuerit nobilitati infensus, quam Philo, qui plebeius erat. Nec contentus illa insectatione, quum ob Latii motum Dictator dicendus esset Æmilius, cuius tum fasces erant, Philonem collegam dixit, pactus fore, vt populares leges Dictator ferret. Legum autem quę latæ sunt vno capite sancitum, vt plebiscita omnes ciuitatis ordines tenerent: altero, vt legum quæ centuriatis comitiis ferrentur, prius patres autores fierent quā populus in suffragia mitteretur: postremo, vt censor alter ex plebe crearetur. Persuasum fuit patribus, maiorem domi cladem eo anno, ob inuisas leges acceptam, quam foris esset bellica opera quæsitum. Diodorus in decimosexto: Regnante Athenis Pythodoro, Romani Coss. erant, Q. Poplius & Tiberius Æmilius Mamercus (ita enim ibi legitur) Olympiade vndecima & centesima, quando in stadio vicit Cleomantis Clitorius. & quæ tum in Græcia hoc tempore gesta sunt, abunde describit, finiens 16. librum.

418. L. FVRIVS CAMILLVS, ET G. MENIVS NEPOS. i.

His Coss. Latini, qui ita adempti sibi agri, omnia prius ferre poterant, quam ocium & quietem: in omnem nouandarum rerum erant occasionem erecti. Oppugnabantque iam Coss. Pedum; quod in Æmilii contemptum patres non solum captum, sed etiam euersum volebant. Tyburtes & Prænestini suppetias Pedanis tulere. Diuersa parte Aricini, Lanuuini, Veliterni, & Antiates, ad Asturam fluuium castra fecerant: quos Neuius ex improuiso adortus fudit: Camillus interea facta ex Pedo eruptione, atq; exercitus parte in fugā inclinata, laboriose aliquandiu hostē sustinuit. Inde instaurato prælio, non solum-

Olympiad. modo aduersam aciem perculit, sed oppidum etiam admotis scalis vi cepit. Nec secundum eam victoriam prius quieuere Coss. quam vniuersum Latium partim vi, partim voluntaria deditione subegerint. Præsidiis inde oppidatim relictis, Romam reuersi, omnium consensu de Latinis triumpharunt: statuæq; equestres illis in foro positæ. Cum igitur Camillus de statu Latii referret, decreuerunt patres, vt pro meritis cuiusq; ciuitatis, illis suum beneficium impertiretur. Lauiniis itaq; ciuitas data suaq; illis sacra reddita. Aricini, Nomentani, Pedani eodem iure in ciuitatem asciti. Tusculanis seruata ciuitas, quam antea adepti fuerant. Veliterni, quoniam sæpius rebellassent, grauius mulctati, eorum muri disiecti, senatus Romam abductus, iussusq; trans Tyberim habitare. Antiatibus ciuitas data est: naues ademptæ, mariq; interdictum. Tyburtibus & Prænestinis ager ex parte ademptus: nec tantū ob recens crimen, sed quia pop. Romani odio cum Gallis arma iunxissent. Cæteris Latinis connubia, commercia, & concilia inter se adempta. Campanis equitibus, Fundanis & Formianis ciuitas sine suffragio data. Cumanos & Suessulanos eiusdem iuris esse placuit, cuius Capua. Antiatum naues quædam sunt in nauale subductæ, aliæ incensæ, quarum rostris suggestum est in foro extructum. Id templum Rostra ob eam rem dixerunt. Hinc scribit Cassiodorus:

His Coss. *rostra nauium de Antiatibus in foro fixa sunt.*

Quod Liuius in octauo, & Florus lib. 1. tit. 11. iis verbis annotat: Extant & parta de Antio spolia, quæ mœnibus in suggestu fori, capta hostium classe suffixit: si tamen illa classis, nam sex fuere rostratæ. Sed hic numerus illis initiis nauale bellum fuit. Plinius tricesimoquarto lib. cap. 5. scribit, ea rostra in suggestu deuictis Antiatibus fixa, anno vrbis quadringentesimo decimosexto: credo decimoseptimo legendum. Huius consulis G. Menii columnam illic describit & Diodorus lib. 17. ac L. Furium & G. Menium Coss. scribit fuisse, quando Atheniensibus imperauit Euenetus.

3. G. SVLPITIVS LONGVS, ET P. ÆLIVS POETVS. 419.

His Coss. bellum inter Sidicinos & Aruncos est ortum. Arunci quia à T. Manlio fuerant in deditionem accepti, auxilium ab Roma petiuere. Iussi Coss. Aruncis opem ferre, qui priusquam eo venissent, nunciatum est, Aruncos relicta patria populariter profectos Suessam muniuisse: quæ res fuit in causa, vt iam inde Suessa sit Arunca dicta. Veterem Aruncam, quam illi reliquere, Sidicini funditus deleuerant. Senatus Coss. iratus, quod sero opem tulissent, Dictatorem dici Claudium Regiliensem iussit. Sed quod vitio creatus esset, se magistratu abdicauit. Eo anno Minutia Vestalis viua sub terram, ad portam Collinam dextra via, est defossa: Scelerato campo nomen loco factum, cuius & Orosius libro tertio meminit, octauo capite. Is etiam annus, quod P. Philonem primum è plebe prætorem habuerit, insignis apud Romanos fuit. Horum Coss. mentionem facit Diodorus libro decimoseptimo, sed alterum consulem L. Papyrium nominat. Vereor errorem codicis. Regnauit tunc Athenis Ctesicles. Illic describitur Alexandri transitus ex Europa in Asiam.

Crassus.

4. L. PAPYRIVS, ET CESO DVILLIVS. 420.

His Coss. cum Ausonum gente bellum fuit. Cales oppidum Ausones tenebant. Iunxerant cum Sidicinis arma. Vterq; populus vno leui prælio est à Romanis fusus. Cæterum quando Sidicini adeo infesto erant in Romanos animo, placuit id bellum non intermitti: vt Liuius in octauo scribit. Horum Coss. mentio fit apud Diodorum lib. decimoseptimo, qui tradit, Cesonem Valerium & L. Papyrium Romæ Coss. fuisse, quando Nicocratus Athenis archon fuit.

Coruinus. *Regulus.*

CXII. M. VALERIVS IIII. ET M. ATTILIVS. 421.

His Coss. data est Coruino extra sortem Sidicinorum prouincia: qui victore exercitu à veteribus Coss. accepto, Cales duxit. Ibi hostes prælio cōgredi ausos, egregie vicit: inde Cales oppugnat. Tātus erat militū ardor, vt scalis muro admotis, per æqua & iniqua conarentur in arduū euadere. Sed consuli res difficilior visa, quam vt temere milites in apertū vitæ discrimen adirent: tantisper abstinendū censuit, donec vineæ & turres muro admouerētur. Interea M. Fabius Romani sanguinis, qui ab Ausonib. captus in vrbe custodieba-

Ab urbe diebatur, ruptis vinculis, ex muro hostium se reste dimisit. Is ad Consulis præsentiam cõstitutus, autor illi fuit, vt Calenos vino & epulis festo die sepultos, repente adoriretur. Quo facto, haud maiore est certamine oppidum captum, quam Caleni acie fuissent nuper victi. Consul hinc Romam rediens triumphauit. Inde ambo Coss. in Sidicinos duxere: qui priusquam Roma proficiscerentur, Dictatorem dixere ad comitia consularia habenda, in quibus hi creati sunt Coss. Sed de his ita scribit Diodorus Siculus in 17. Regnante Athenis Nicerato, Romani Coss. erant M. Attilius & M. Valerius, Olympiade 12. & 100. quando in stadio vicit Gryllus Chalcidensis. *Olympiadi*

Caluinus, *Albinus.*

422. T. VETVRIVS, ET SP. POSTHVMIVS. 1.

Hi Coss. cum Coruinus & Attilius bellum aduersus Sidicinos gererent, Romæ Triumuiri creati sunt, ad coloniam Cales deducendam. Nec ita multo post noui Coss. Sidicino bello adhuc residuo à veteribus, exercitum acceperunt: qui Sidicinos fines ingressi, quum late omnia popularentur, rumor percrebuit, Samnites a Sidicinis ad arma conciri. Vnde P. Cornelius Ruffinus Dictator est dictus: qui cum vicio esset creatus, magistratu se abdicauit. Deinde per interregẽ sunt Coss. creati. Cæterũ in decimoseptimo hos Coss. Diodorus nominat, quum Athenis archon fuit Aristophanes, & quando Alexander trãsiuit in Ægyptum: vbi eius illic gesta pulchre describuntur. meminit & horum Coss. Velleius Paterculus in sua fragmentata historia iis verbis: Sp. Posthumio, Veturio Caluino Coss. Campanis data est ciuitas, partiq; Samnitium sine suffragio. Et eodem anno Cales deducta colonia.

423. L. CORNELIVS II. ET GN. DOMITIVS. 3.

Hi Coss. Gallici belli fama ciuitate perculsa, Dictatorẽ dixere M. Papyrium Crassum. & iam Dictator cœperat summa cura delectum habere, quum exploratores ad id missi, omnia ex Gallia pacata retulerunt. Samnium interea suspectum Romanis erat: eaq; suspicio in caussa fuit, vt Romanus exercitus nõ sit hoc anno ex Samnio abductus. Sãnites Alexandri Epirensis bellũ in Lucaniam traxit. Ibi duo populi aduersus regẽ, excursionem à Pesto facientem, acie conflixerunt: fuitq; ea pugna Alexander superior, victorque
B pacem cum Romanis fecit, vt Liuius in octauo scribit, & Cassiodorus ab eo forte mutuauit his verbis:

Hi Coss. *pax cum Alexandro rege Epiri facta est.*

Tamen cum hactenus nusquam lectum sit, regem hostile quippiam in Romanos egisse, fœdus potius fuisse credendum est. De hoc Alexandro Orosius libro tertio, capite decimo sic scribit: Anno ab vrbe condita quadragesimo vigesimosecundo, Alexander rex Epirotarum, Alexandri magni auunculus, traiectis in Italiam copiis, cum bellum aduersus Romanos pararet, & circa finitimas Romæ vrbes firmaret vires exercitus sui, auxiliaq; vel sibi acquirere, vel hostibus subtrahere studens, bellis exerceretur, a Samnitis, qui Lucaniæ genti suffragabantur, maximo bello in Lucania victus atq; occisus est. Hoc anno tribus Metia & Scaptia veteribus additæ, & Acerranis ciuitas sine suffragio data est. Sed Diodorus in decimoseptimo sic de his consulibus scribit: Regnante Athenis Aristophonte, Romæ Coss. fuerunt C. Domitius & A. Cornelius. sic ibi legitur, non Gn. aut L. si modo menda liber caret.

Marcellus, *Potitus, alias Flaccus.*

424. M. CLAVDIVS, ET T. VALERIVS. 4.

Infamis hic annus fuit, quum multi ex primoribus patrum simili morbo & euentu mortui essent. Ancilla quædam ad Q. Fabium Maximũ ædilem curulem venit, causamq; eius cladis proditurã se professa est, si fides sibi daretur, id indicium apud dominos haud futurum sibi noxæ. Fabius re ad Coss. delata, à Coss. ad senatum: ac fide, consensu ordinis, indici data, patefactum est, muliebri fraude eam cladem accidere: multas esse quæ in virorum perniciem coquerent venena, ac si secum eant, fore vt in eo opere deprehenderentur. Missi qui ancillam sequerentur. Hi medicamenta coquentes quasdam apud alias re condita inueniunt. Quibus in forum delatis, vigintique numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publice accersitis: & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis. quæ cum salubria esse contenderent, bibere iussæ, spacio ad colloquendum sumpto inter se loquutæ, id haurire statuunt. Medicamento in conspectu populi epoto, ad vnam interiere. inde ad centum septuagintæ, eiusdem sceleris conuictæ,

Olympiad. capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam fuerat veneficii inquisitum, prodigii est loco habita: velut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigisset. Ob id Dictator creatus est figendi claui gratia G. Quintilius: quod eo olim periculo mens plebis discordia alienata, compos sui demum facta, ad concordiam reuocata esset. Meminit huius historiæ, præter Liuium in octauo, Valerius Maximus libro secundo de Institutis: diuus Augustinus in tertio diuinæ ciuitatis, capite septimo, vbi inquit: Erant dii, quando alia pestilentia grauis de venenis matronarum exorta credita est: quarum supra fidem multarum atq; nobilium mores deprehensi sunt, omni pestilentia grauiores. Paulus item Orosius lib. 3. cap. 9. horum consulum atq; mulierum meminit: sed in numero neq; cum Liuio, neq; cum Valerio concordat. Scribit enim, trecentas ac octuaginta esse damnatas: nisi mendosus (quod facile credo) sit codex, ob numerorum notas, quæ facile inuertuntur. Diodorus in decimoseptimo hos Coss. appellat G. Valerium, non T. & M. Clodium.

Crassus.

CXIII. L. PAPYRIVS II. ET L. PLAVTIVS VENOX. 425

His Coss. legati à Volscis, Sidicinis, & Lucanis Romam venerunt, fidem pop. Rom. implorantes, dedentesq; se & sua, vt ab Samnitium iniuria defenderentur. Secundum eam deditionem iussi sunt Samnites per legatos ab deditorum finibus abstinere. quod factum quoque est, quia ad bellum instructi non erant. Priuernates interim, Fundanis in socios adscitis, Romana in se arma vertunt: qui Vitruuii Fundani ductu, Setinum agrum, Norbanum & Coranum, effusa populatione vastarunt. Hos Papyrius Consul vix explicata acie fusos, castris exuit: exutos Priuernum compulit. Plautius alter consul Priuernatem agrum late populatus, in Fundanum transiit. Fundani supplices occurrũt, orantque ne a sua ciuitate pœnas eorum exigat, quę Vitruuius, homo facinorosus, priuato, non publico consilio, in socios populi Romani fecisset. Consequuti veniam à consule Fundani, Priuernum inde belli impetum auertunt. Obsident Priuernum duo consulares exercitus, quum Coss. alter inde Romam ad habenda comitia est vocatus. Crebrescebat enim indies Gallici belli fama. Noui igitur Coss. electi eo ipso die Calendis Quintilibus magistratus inierunt. Hos Coss. fuisse scribit Diodorus in 17. quando Athenis regnauit Euthycritus, Olympiade decimatertia & centesima.

Mamercus, alias C.

2. L. ÆMILIVS II. ET GN. PLAVTIVS. 426

His Coss. vt scribit Liuius in octauo, partitæ prouinciæ: Mamerco Gallicum forte bellum obtigit, qui decreto patrum nouum conscripsit exercitum. Opifices & sellularii, genus hominum parum alioqui militiæ assuetum, inautorati. Processit consul Veios vsq; inde intentius explorans, qua parte esset hosti occursurus. Cæterum cum quieta omnia nunciarentur, omnis vis belli in Priuernum conuersa est. Oppidũ paucis diebus captum, mutisq; nudatum. Vitruuius ibi captus, Romæ capitali est supplicio affectus. Eius ædes, quæ in palatio fuere, diruendas censuit Senatus: bonaq; obscuro genio, qui Semoni sano nomine aduersus Quirini ædem colebatur, consecrauit. Plautius de Priuernatibus triumphum egit. dehinc ex autoritate consulis, cum Priuernatium causa in curia agnosceretur, latũ est ad populum, vt ciuitas Priuernatibus daretur. Eodem anno Anxur trecenti in coloniã missi sunt, bina iugera agri acceperunt. Diodorus in 17. ponit hoc anno Coss. P. Cornelium & A. Posthumium, quo apud Athenas regnauit Chremes.

Proculus.

3. P. PLAVTIVS, ET P. CORNELIVS SCAPVLA. 427

His Coss. nihil memorabile est domi forisue gestum: nisi quod visceratio populo data est à M. Flauio, in funere matris: & Fregellæ (Signiorum is ager, deinde Volscorum fuerat) colonia deducta. Palæpolitani Samnitium societate freti, hostiliter interim Campanum Falernumq; agrum inuasere. Fuit Palæpolis haud procul Neapoli. eadem gens vtramq; vrbem habebat, Cumis oriunda. Cumani vero ipsi à Chalcidensibus fuerunt, & Cumæis, ab Euboia insula profectis. Res primo more à Palæpolitanis repetitæ, non modo non redditæ sunt: sed legati etiam qui ad id missi fuerant, minacissimum à Græcis tulere responsum. Diodorus in decimoseptimo, ponit hoc loco Coss. L. Cornelium, & Q. Popilium, quo tempore Athenis regnauit Anticles: si fides Græco exemplari est habenda.

L. COR-

Ab urbe Olympiad.

L. CORNELIVS, LENTVLVS ET P. PHILO II. 4.

428. His Coss. vt scribit Liuius in octauo, Palæpolis prouincia Philoni euenit. Cornelius cum reliquo exercitu missus est, qui Samnites obseruaret, quorũ societas iamdudum parũ fida haberi cœperat: & iam rumor erat, magistratuũ iussu in Samnio acuratissimum delectum haberi, Fundanosq; & Priuernates ad defectionem sollicitari. Mittuntur qui id explorent. Haud quidem laturi Samnites videbantur, quod Romani Fregellas oppidum Samnitici agri occupassent. & cum Romanus legatus, cognitionem de ea re nihil grauate pop. Rom. ad socios delaturum diceret: Samnites negotium armis decernendum æstimant. Digressi ab iis Romani, apertum cum Samnitibus bellum denunciant. Philo interea inter Neapolim & Palæpolim castrametatus, vtramq; vrbem bello premebat. Cornelius in castris Dictatorem dicere iussus à patribus, M. Claudium Marcellum dixit: qui se mox magistratu abdicauit, quia vitio erat creatus. Tum res ad interregnum rediit, quo creati sunt Coss. sequentes. Hos iterum Diodorus in 17. appellat, L. Cornelium Lentulum, & Q. Poplium. credo esse Q. Publilium Philonem.

Libo, *alias Mugilanus.*

429. G PETILIVS III. ET L. PAPYRIVS CVRSOR. CXIIII.

His Coss. vt Liuius testatur in octauo, patrum decreto Samnitibus (quia superbe Rom. legatis respondissent, armaq; iam ex confesso instruerent, Fregellas repetituri) bellum intulere. Sabellicus ager primo populatus est; & tria ex gente oppida in potestatem recepta: Alifæ, Callifæ, & Ruffrium. Apuli & Lucani, qui neq; hostes neq; socii ad id tẽpus fuerant, in fœdus & amicitiam pop. Rom. vltro venerunt. Neapolitani & Palæpolitani, qui iampridem a P. Philone obsidebantur, quum non pauca indigna à Samnitibus & Nolanis præsidiariis paterentur, haud multum diuersa ab his quę pati solent qui bello capti sunt: Nimphidii ductu & Charilai, Samnitibus per expeditionis speciem vrbe ablegatis, Romanum præsidium intra mœnia accepere receptis Græcorũ vrbibus, triumphus Philoni decretus est: cui duo noui honores contigerunt, & quod ei consulatu defuncto imperium est prorogatum, & quod iam acto honore triumpharit: quod Romanorũ nulli fuerat ad id tempus datum. Interim Tarentini, à quibus ex Neapoli & Palæpoli implorata fuerant auxilia, vbi Romanorum fidem sequutos accepere, accusata sociorũ inconstãtia, hortantur Samnites, vt forti animo bellũ sustineant: qui auxilia promittentes, odiũ in Romanos concipiunt: ac Lucanorum quosdam subornant, qui ipsi inter se mulctati virgis, in media suorum concione quererentur, iussu Romani consulis fœde cæsos, quod in Romana castra ingredi essent ausi. Quo mendacio tãta animorum mutatio facta est, vt mox missi sint, qui cum Samnitibus societatem renouarent. Coacti a Samnitibus obsides dare, & præsidia in arces & munitiora loca accipere: præcipitante ira nihil recusatum. Nec ita multo post fraus apparuit, autoribus defectionis Tarentum profectis. Sed amissa sua potestate, nihil supererat, nisi vt frustra consilii pœniteret. Et ita Lucani à Romanis defecerunt. Romæ hoc anno, cum mala libido Papyrium cepisset, vt ingenuo adolescenti, ob paternum æs alienum, stuprum inferret, & recusantem verberibus cecidisset causa fuit vt Coss. ad populum ferrent: ne ciuis Romanus, nisi noxam meruisset, donec pœnam lueret, in vinculis haberetur. Atq; ita nexi soluti sunt: cautumq;, ne in posterum necteretur quispiam. Eodem anno Vestini & ipsi se Samnitibus iunxere. Populus etsi apparabat bellum cum Marsis, Pelignis, & Marrucinis habendum, si Vestini armis incesserentur: bellum tamẽ aduersus eam gentem iussit, in quo maior Romanæ ciuitatis animus, quam consilium extitit. Sed euentus docuit fortunam fortes iuuare. Hos Coss. Diodorus in decimoseptimo appellat G. Poplium & Papyrium, quo anno Athenis regnabat Agesias, Olympiade decimaquarta & centesima, quando in stadio vicit Micinas Rhodius.

His Coss. *Alexandria in AEgypto condita est.*

Hoc Liuius attestatur in octauo, vbi etiam de morte Alexandri Epirotæ scribit. De Alexandria vero vrbe, vide Strabonem in decimoseptimo, Plutarchum, Procopium, Plinium, Dionysium poetam, Melam, Ptolemæum, Stephanum, Solinum, Diodorum in decimoseptimo, passim cæteros. Eusebius in Chronicis: Alexandria, inquit, in Ægypto ab Alexandro condita, septimo anno regni eius, quo tempore etiam Latini à Romanis perdomiti sunt. Sed hoc factum Olympiade centesima duodecima scribit: quod sine dubio errore non caret, vitio librariorum. nã columnæ annorum & res gestę sunt transpositę, &

Olympiad. rarissime conueniunt: quod à paucis est animaduersum hactenus: & ideo caute legendus est.& vt in præfatione scripsimus, non sine causa diuus Hieronymus adiurationem præposuit huic operi. Obseruandus est idem error apud Solinum, qui de hac re ita scriptum reliquit: Alexandriam & operis ipsius magnitudo, & autor Alexander Macedo nobilitant: quam metatus Democrates architectus, secundum post conditorem inter memorabilia locum obtinet. Condita autem Alexandria est duodecima centesimaque Olympiade, L.Papyrio, Sp. F. C. Petilio C. F. Coss. Romanis, haud longe ab ostio Nili fluminis, quod Heracleaticon, alii Canopicon appellant. hæc ille. Si quis Coss. quos hic recte nominat, cum Olympiade conferat, inueniet apertam differentiam cum Diodoro, qui eos in Olympiaden decimamquartam reiicit. Velleius Paterculus in suis fragmentis sic prodit: Interiecto deinde triennio, Fundani & Formiani in ciuitatē recepti, eo ipso anno quo Alexandria condita est. Sed hic annus superius esset supputandus.

Scæua.

2. L. FVRIVS CAMILLVS II. ET IVNIVS BRVTVS. 430.

His Coss. diuisæ prouinciæ. Brutus Vestinos sortitus est, Furius Samnium. Exercitus vtrobiq; ducti, prohibitiq; hostes tuendorum finium studio copias iungere. Sed vis morbi Camillum bello subtraxit. Iussus itaq; Dictatorem dicere, L. Papyrium Cursorem dixit: à quo Q. Fabius Maximus Rutilianus magister equitum est dictus. Brutus in Vestinis hostem, agrorum populatione in prælium euocatum, acie fudit, fusum castris exuit. Mox vrbes oppugnare adortus, Catinam & Cingliam ex ea gente vi captas, militi diripiēdas dedit. In Samnio res in acie prospere cessit: sed victoriam imperatorum discordia fœdauit. Repetiturus enim ex vrbe auspicia Papyrius, magistro equitum denunciat, vt se intra vallum castrorum teneat, neu cum hoste se absente manum conserat. Cum vero Fabius dissoluta omnia cerneret, consensu militum viginti milia hostium iniussu Dictatoris cecidit. Qua re Dictator commotus, voluit Manlii exemplo Fabium corripere. Sed primo militum, dehinc Senatus ac patrum, tandem tribunorum ac populi intercessione vix euasit: vt latissime in octauo Liuius explicat: & Valerius Maximus libro secundo, de Militari disciplina: & Eutropius libro secundo, capite primo. Per eos dies frumentatores Romani exercitus in Samnio ab hostibus circumuenti, quum subueniri potuisset, quia legati Fabii exemplo deterriti, nihil mouere sunt ausi, cęsi sunt ad vnum. Quæ clades Dictatoris inuidiā haud mediocriter auxit, vsq; adeo, vt pene seditione obrueretur, donec se militibus conciliauit. Tandem Samnites subacti pacem à Dictatore petierunt: singula militibus vestimenta & annuum stipendium pacti, inducias in annum impetrauere. Dictator triumphauit, & hinc Coss. creauit. Diodorus Siculus libro decimo octauo, horum Coss. meminit, scribens quo anno Athenis Cephisodorus regnauerit, Romę L. Furium & Decium Iunium Coss. fuisse. B

Longus.

3. G. SVLPITIVS II. ET Q. ÆLIVS CERETANVS. 431.

His Coss. Samnites, etsi inducias haberent, non diu quieuere: sed non multo post quam Romanæ legiones è Samnio sunt abductæ, Apulis in societatem belli ascitis, rebellarunt. In Apuliam igitur Æmilius consul cum exercitu est missus. Fuerunt qui scriberent, Apulos non tantum armis petitos à Romanis, quam à Samnitium iniuria defensos. Sulpitius alter consul in Samnium profectus, late hostium regionem vastauit. Romæ per id tempus nocturnus terror ciuitatem somno excussit. Conclamatum est ad arma, ac tumultuatum, velut omnia hostibus plena essent. Vbi vero illuxit, neq; terroris illius autor, nec causa comparuit. Tusculani eodem anno Flauia rogatione ad populum sunt vexati: sed sordidati cum coniugibus ac liberis, & genubus cum lachrymis aduoluti, veniam meruere. Hos Coss. Diodorus in 18. appellat G. Sulpitium & G. Ælium. quo tempore apud Athenas regnauit Philocles.

4. Q. FABIVS RVLLIANVS, ET L. FVLVIVS. 432.

His Coss. vt Liuius in fine octaui scribit, instabat grauc cum Samnitibus bellum. nam fama aduenerat, conduxisse eos ex finitimis vim hominum ingentem. A. Cornelius Aruina est Dictator creatus, qui delectu accuratissime habito, in hostem contendit. Tantum abfuit vt Samnites Romanum exercitum, suos fines ingressum, vt ante, effugerint, & multitudine freti, vltro ad Romana castra venerint, nullam dimicationi moram facturi. Fuissentque castra oppugnare ausi, quia Romanus intra munitiones se tenebat, nisi nox

Ab vrb. m. nox interuenisset. Dictator multis ignibus circa vallum accensis: silenti nocte castris profectus est, ne cogeretur iniquo loco dimicare. Nec tacitus Romanorum digressus hostem fefellit: quum Samniticus equitatus, tumultuoso certamine iniecto moratur abeuntes, inde sub lucem, extremum agmen adeptus, peditum robur affuit. Ibi cum nec castra quidem Romanus metari posset, in Samnitem conuersus, pugnam conserit. Ibi à quinta diei hora ad octauam adeo ancipiti Marte dimicatum est, vt aduersæ inter se acies, suo vtraq; gradu obnixe starent: multus interim cruor fusus, vt militi vires, ducibus consilium deesset. Interim Samniticus equitatus in Romanorum impedimenta, ex improuiso impetum facit: hos prædæ intentos magister equitum Fabius adortus, cum multa strage dissipat, pedestremq; aciem inuadit, vt turbatis ordinibus fluctuarent. Tum cædes ingens facta. Vbi fuga inclinare cœpit, deditioq; Samnitium facta est, quæ tamen irrita fuit, Dictator Romam reuersus triumphauit: quem aliqui, vt ludis præsideret, prætore morbo implicito, creatum ferunt. In decimo octauo ponit Diodorus Coss. Q. Popilium, & Q. Poplium, quo anno Apollodorus regnauit. Sed suspicor nomina Coss. corrupta esse: quemadmodum & sequentis anni, & alterius qui sequitur, Coss. ab eo non ponuntur: siue sciens obmiserit, siue codex mancus sit. Olympiad.

Caluinus.

433. T. VETVRIVS II. ET SP. POSTHVMIVS II. CXV.

Hic annus insignis ac nobilis fuit clade Romana: quam apud Caudinas Furcas ambo Coss. cum legionibus passi sunt, inermesq; omnes sub iugum missi: ac datis obsidibus pacem acceperunt. Quam cladem, cum vberrime Liuius ab initio noni libri explicet, superfluum est hic multis eam toties descriptam repetere. Florus libro primo, titulo decimo sexto, sic de ea scribit breuiter: Maxime tamen nota est illustris ex hac gente clades apud Caudinas Furcas, Veturio Posthumioq; Coss. Clauso enim per insidias intra eum saltum exercitu, vnde non posset euadere: stupens occasione tanta hostium dux Pontius, Herennium patrem consuluit. & ille, mitteret omnes, vel occideret, sapienter, vt senior, suaserat. Hic armis exutus, mittere sub iugum maluit: vt nec amici forent beneficio, & B post flagitium hostes magis. Eutropius item libro secundo, primo capite, hanc historiam signat. Orosius quoq; libro tertio, capite decimo quarto, cuius verba pene singula transcripsit Eutropius. Sed numerus annorum examen desiderat, si modo vera sunt Liuii scripta, & annorum supputatio. Siquidem Orosius id factum tradit anno ab vrbe condita quadringentesimo vigesimo sexto: cum secundum veram supputationem, anno quadringentesimo tricesimo secundo acciderit. quod cuiq; studioso patebit, si rite annales euoluat. Valerius Maximus libro quinto, de Humanitate: & libro septimo de Sapienter dictis & factis, illius historiæ mentionem facit. Iunior Plinius de Viris illustribus, titulo trigesimo: sed ibi perperam Caius Veturius, pro Tito Veturio scriptum est. Diuus quoq; Augustinus libro tertio Ciuitatis, decimo septimo capite, huius rei gestæ meminit. Passim alii, Lucanus & Plutarchus. Meminit horum Coss. & Cicero in Catone maiore, vbi de voluptate quædam secreta prodit, paucis obuia: & Gellius libro decimo septimo, capite vltimo, vbi recenset viros illustres illius seculi ex libris Chronicis, sic scribens: Iisdem temporibus pop. Rom. graui & diutino Samnitium bello conflictatus est, Cossq; T. Veturius & Sp. Posthumius in locis iniquis apud Caudium à Samnitibus circumuallati, ac sub iugum missi, turpi fœdere facto discesserunt. Ob eam causam populi iussu, per fœciales dediti, recepti non sunt.

Cursor. *Philo.*

434. L. PAPYRIVS II. ET Q. PVBLIVS III.

Hi Coss. Sp. Posthumius, & collega, quoniam sua desponsione pop. Rom. obstringere nequiuerant, nudi vinctique hostibus sunt Samnitibus adducti. Scriptus tum exercitus: sed deditio per fœcialem facta, à Pontio Herennio recepta non est. Interim Papyrius Luceriam ire pergit, vbi Romani equites asseruabantur in custodia. Publius in Samnio substitit aduersus Caudinas legiones: ibique Samnites castris exuti, Apuliam fuga petierunt, & se Luceriam conferunt. Sed vbi inopia rerum laborare incipiunt, cum Romanis congrediuntur, licet frustra Tarentini legati dimicationem prohiberent. Ruptis igitur hostium castris, ad vnum omnes obtruncassent, nisi Consules & sexcenti equites, qui in custodia habebantur, pari crudelitate potuissent necari. Publius

Olympiad. per Apuliam vagatus, multa oppida in fidem recepit, & tum ad Luceriam septem milia Samnitium sub iugum missa sunt. Et præda apud Fureas amissa, recuperata est. quinimo & Pontius cum cæteris subiugatus. Hæc longe lateque differt Liuius in nono: Orosius libro tertio, & Eutropius in secundo, paucis rem, graphice tamen describunt.

Mugilanus.

3. L. PAPYRIVS, ET Q. ÆLIVS CERETANVS. 435.

SVBDVBITAT Liuius, an L. Papyrius Cursor, an L. Papyrius Mugilanus hoc anno Consul fuerit. Si fuerit cognomen Papyrio Cursor, cui a pernicitate pedum cognomen datum est, fuit is eius tertius consulatus. Quod vero Liuius Q. Aurelium Ceretanum iterum Consulem scribit, suspicor mendam irrepsisse: pro Æmilioque, Aurelium scriptum: quandoquidem Aurelius nusquam superius consulatum vllum gessit, sed Q. Æmilius Ceretanus, quinto abhinc anno. Vel hic, vel illic error est. In opusculo authoris incerti scribitur: Mugillano III. & Ceretano. Cæterum vt ad historiam redeam, hi Coss. reliquias belli confecerunt. Ceretanus cum Ferentanis vno secundo prœlio debellauit eorum vrbem: qua victa, acies in fugam inclinauerat, in deditionem recepta. Pari fortuna belli Papyrius vsus, qui Satricanis (qui ciues Romani, post Caudinam cladem ad Samnites defecerant) pacem petentibus respondit: Nisi Samnitium præsidio, quod secum haberent, interfecto aut tradito, non esse cur pacati à se quicquam expectarent. Quo responso territi, quum in vrbe duæ factiones essent, quæ ad Samnites rem traxerat, ad promerendam Romanorum gratiam, occulte docet Consulem, qua hora noctis & qua regione Samnites ex oppido egressuri essent. Cæterum Romanæ factionis viri, eadem hora Consulem intra vrbem accepere: atque ita vno tempore Satricum est receptum: & Samnites in insidias præcipitati, occidione occisi sunt. Papyrius authoribus defectionis interfectis, tum demum Romam reuersus, de hostibus sub iugum ad Luceriam missis, & Satrico recepto triumphauit. Multa de fortitudine & seuero huius imperio Liuius in nono scribit, vbi pulchram digressionem de hoc viro facit, & Græcorum cum Romanis comparationem, & cur sit Cursor cognominatus. Diodorus in decimo octauo, horum Consulum mentionem facit: sed alterum appellat Q. Ælium, non Æmilium: & sic etiam appellari credo, quandoquidem in Cassiodori exemplari etiam sic reperio scriptum: & paulo inferius Liuius in nono tradit, Q. Ælium Ceretanum magistrum equitum Q. Fabii Dictatoris fuisse: qui sine dubio hic est, qui in bello occisus est: vbi perperam vndiq; scriptum est Aulius, voce nihili.

Flaccus.

4. L. FVLVIVS, ET L. PLAVTIVS VENOX. 436.

HIS Coss. fœdus petentibus Samnitibus, in biennium induciæ datæ. Flaccus Plautius ex Apulis Theanenses & Canusinos populationibus fessos ad deditionem compulit: obsidibus in fidem eorum, quæ promittebantur, acceptis. Tum eodem præfecti Capuæ cepti creari, legibus à L. Furio prætore datis. Duæ insuper tribus hoc anno priori sunt numero additæ, Vfentina & Valeria. Horum Coss. meminit Diodorus in decimo nono. Sed alterum Consulem appellat Manium Fuluium, quo tempore Athenis regnauit Demogenes.

alias Brutus, *Barbula.*

CXVI. C. IVNIVS BVBVLCVS, ET Q. ÆMILIVS. 437.

HIS Coss. Theates, & ipsi Apuli deditionem fecere: atq; per hæc Apulorum animis ad accipiendum iugum semel inclinatis, tota fere gens in deditionem venit. Ex Apulia Coss. in Lucaniam transiuere paucis diebus, Florento & Nerulo ex ea gente captis. Antiates quoque, vt Campani, iura Romana acceperunt, datis coloniæ patronis, qui ea ferrent. Diodorus mentionem facit horum Coss. in decimo nono, cum Athenis regnauit Democlidus, Olympiade centesima decima sexta, quando in stadio vicit Diomenes Lacon.

Lucillus.

2. SP. NAVTIVS, ET M. POPILIVS LENAS. 438.

HIS Coss. Samnites rebellarunt, propter Satriculam, quam L. Æmilius Dictator oppugnare adortus est. Sed cum hinc Satriculani portis irrumperent in Romanos, illinc Samni-

ab urbe Samnites coacto exercitu sociis auxilia ferrent, duplici terrore Romanus miles concussus est. Fugientibus autem Satriculanis, in Samnites tota vis versa est. Quomodo autem deinceps Plistia obsidione cincta est, & Soram translatum est bellum, latissime Liuius in nono describit: quæ scire operæpretium est. Omnia enim, quæ alibi scripta sunt, superfluum censeo repetere gratis. Horum Coss. mentionem facit Diodorus in decimo nono, cum eo anno Athenis regnaret Praxibolus. *Olympiad.*

Cursor, *Philo.*

439. L. PAPYRIVS IIII. ET Q. PVPLIVS IIII. 3.

Hos Coss. Liuius in nono non ponit, nec vllam horum mentionem facit. Superiori enim anno Dictatorem factum: sed qua ratione, non scribit. Ego hos in Cassiodori vnico exemplario offendi: & item in eo opusculo ignoti autoris, quo Coss. nomina ponuntur, quod quidam Orosii esse autumant, similiter reperi. Diodorus item Siculus decimo nono Historiarum scribit, L. Papyrium IIII. & Q. Poplium II. (sic enim ibi scribitur) Romæ fuisse Coss. quo anno Athenis Nicodorus regnauit. Nolui hos præterire, licet quid sub iis gestum sit, non habeam. Necessario autem hic requiritur vnus Consulatus, alioqui decima sexta Olympias esset imperfecta. & cum sequenti anno, teste Frontino, per quadringentos quadraginta vnum annos vrbs sine aqua inducta steterit, non potest hic consulatus deesse. Liuius autem sub iis Coss. quos nouos vocat, obmissis eorum nominibus, tradit Q. Fabium Dictatorem cum magistro equitum Q. Aurelio Ceretano, qui in bello cecidit, feliciter contra Samnites pugnasse, eorumq; ducem strauisse, Satriculam cepisse, Samnitesq; debellasse. Quod longe lateq; prodit, licet Coss. eo anno in vrbe manserint. Vide lector. Nunc illos subiungam, quos & Liuius & Cassiodorus ponunt.

Longus III.

440. M. PETILIVS LIBO, ET G. SVLPITIVS. 4.

His Coss. Sora oppugnari cœpta est, & proditione capta, vt late Liuius in nono enarrat. Facta dehinc deditione, Coss. ducentos viginti quinque authores defectionis Romam misere, qui ad vnum in foro virgis cæsi sunt, ac securi percussi. Dehinc Coss. B Ausonum genti bellum intulerunt. nam & hi Samnitibus accesserant olim, qui (vt Sorani) suorum proditione victi sunt, sæuitumq; est in miseros oppidanos. Vna enim hora tres vrbes Romani acceperunt, Ausonam, Nutumnam, & Vestinam. Luceria eodem anno, Romanis colonis subita defectione interfectis, Samnites in vrbem accepit. Sed tam his, quam Sora is priore anno, sua perfidia exitio fuit: vrbe paucis diebus a Rom. recepta: Lucerini cum Samnitium præsidio, sunt ad vnum cæsi. Transcripta eo duo milia colonorum, & quingenti. Capuæ quoq; hoc anno coniuratio oppressa est, sublatis capitibus defectionis, qui sibi vltro mortem consciuere. Romæ Dictator factus: & inquisitio in eos, qui in vnum coire dicebantur, facta est. Samnites spe Campanæ defectionis, ex Apulia Capuam petiere. Sed a Coss. ad triginta milia Samnitium cæsa dicuntur. Maleuentum pauci confugerunt, quod mox Beneuentum est appellatum. Horum Coss. fit mentio apud Diodorum lib. 19. Sed alter Consul illic appellatur M. Poplius, quando Athenis regnauit Theophrastus. Tradit etiam, tum apud Rom. fuisse Dictatorem C. Manium, magistrum Equitum Manium Fuluium, quem Liuius M. Follium nominat.

Cursor, *alias Brutus* II.

441. L. PAPYRIVS V. ET C. IVNIVS BVBVLCVS. CXVII.

His Coss. Bouianum, quod prioris anni Coss. circumsederant, Claudius Petilius Dictator & ipse diu obsedit: quo vbi allatum est, Samnites Fragellanam arcem occupasse, soluta obsidione, ad recipiendas Fregellas occurrit. Hostis in Campaniam fugiens, Nolam ingreditur. Sed & Fregellæ receptæ, & Nola capta est. quod quibusdam Iunio Consuli ascribitur. Suessa & Pontiæ eodem anno coloniæ deductæ. Minturnum quoq; & Cassinum vt coloni mitterentur, Senatus decreuit. Meminit horum Coss. Diodorus lib. 19. historiarum, quum Athenis regnauit Palæmon, Olympiade centesima decima septima, quando in stadio vicit Parmenion Mitylenæus.

Maximus, *Mus.*

442. M. VALERIVS V. ET P. DECIVS. 2.

His Coss. Samnitico bello nondum profligato, tricesimus licet eius belli annus age-

Olympiad. retur, aliud recens atque terribilius, ob gentis opulentiam, ab Ethruria ortum est. Cum igitur Valerius ad Samnitium reliquias profectus, Decius vero morbo implicitus esset, Iunius Bubulcus Dictator dictus, confestim delectum conscribit, iturus in hostem. Ethrusci tamen se intra fines suos tenuerunt. Meminit horum Coss. Diodorus quoque Siculus decimo nono Historiarum, quo anno Athenis regnauit Simonides. Fuit hic annus insignis censura Appii Claudii; & C. Plautii. Appius viam lapidibus muniuit, & aquam induxit. ea opera solus perfecit: quia ob infamem Senatus electionem, collega pudore victus, se magistratu abdicauit. quo contigit, vt tam aqua, quam via, alterius nomen tulerit. Ob id scribit Cassiodorus:

HIS *Coss. per Appium Claudium censorem, via facta, & aqua inducta est, quæ ipsius nomine nuncupantur.*

Induxit autem in vrbem Anienem, in Auentini vsq; verticem flumine corriuato: quæ Claudia est aqua dicta. Viam ab vrbe ad Algidum produxit, quæ Cassilinum progressa, viginti stadiis à Capua Latinæ viæ iungitur. Quomodo autem Appio authore Poticia gens, quæ ad aram maximam sacrificauit, extincta sit & excæcatus Appius: Liuius in nono, & Valerius Maximus libro primo docent, de Neglecta religione. Meminit & Eutropius in secundo viæ Appiæ, & Eusebius: sed hanc factam scribit Olympiade centesima decima quarta, quod minime conuenit: ideo pensandus. Sed nemo clarius de aqua Appia, quam Iulius Frontinus libro de Aquæductibus, vbi in hæc verba sic scribit: Ab vrbe condita, per annos quadringentos quadraginta vnum, contenti fuerunt Romani vsu aquarum, quas aut ex Tybeti, aut ex fontibus hauriebant. Fontium memoria cum sanctitate & adhuc extat, & colitur. Salubritatem enim ægris corporibus afferre credimus, sicut C. Amaranus Apollinaris meminit. Nunc autem in vrbem influunt plures aquæ: Appia, M. Valerio Maximo, P. Decio Mure COSS. anno vigesimo post initium Samnitici belli (triginta rectius leges, si initium supputaueris Samnitici belli) inducta est ab Appio Claudio Crasso censore, cui postea Egro fuit cognomen (credo Cæco potius legendum, quam Egro) qui & viam Appiam, a porta Capena vsq; ad vrbem Capuam, muniendam curauit. Collegam habuit C. Fabium, cui ob inquisitas eius venas, Venocis cognomen datum est, (C. Plautius nominatur Liuio, corrupte fortasse.) Sed is intra annum & B sex menses, deceptus à collega, tanquam idem facturo, abdicauit se à censura. Nomen aquæ ad Appii tantum honorem pertinuit: qui multis tergiuersationibus extraxisse censuram traditur, donec & viam, & aquæductum consummaret. Plura de via Appia, & aqua Appia, Diodorus libro vigesimo. Sed Procopius libro primo, de bello Gothorum, vbi describit, quomodo Belizarius Romam ingressus sit, longitudinem & latitudinem viæ Appiæ, & qua arte quove ingenio sit facta, graphice depingit.

Bubulcus, *Barbula.*

3. C. IVNIVS III. ET Q. ÆMILIVS II. 443

EX iis Coss. Iunius Cluuianum subito adortus, vi cepit, puberesq; ad vnum trucidauit: quod Romanum præsidium Samnites crudeliter illic trucidassent. Inde Bouianum vi expugnat, vbi plus prædæ quam cædis fuit. Cum dehinc Samnis insidias moliretur, diffisus suis viribus, tanta strage ex insesso iugo est deturbatus, vt viginti milia hominum desiderata dicantur. Interim vniuersum nomen Ethruscum, præter Aretinos, Sutrium, sociam populi Romani vrbem, summus viribus oppugnabat: quam Æmilius, alter Consul, ex vrbe profectus, liberauit, atrociq; prœlio Ethruscos fudit, ac magnam partem exercitus hostium consumpsit ac strauit. Apud Romanos tantum vulnerum fuit, vt plures post prœlium mortui sint, quam in acie cecidissent: vt pulchre Liuius in nono enarrat. Hoc item anno tibicines vrbe exclusi, quo ingenio à Tyburtibus sint reducti in plaustris ebrii, luculenter Liuius describit: cum aliis, quæ à tribunis hoc anno gesta sunt, in creandis nouis magistratibus, duobus tribunis scilicet militum, & Duumuiris naualibus. Horum Coss. mentio fit à Diodoro Siculo, in vigesimo libro Historiarum, vbi alter Consulum, corrupte fortassis, appellatur C. Iulius.

Rullianus, *Rutilius.*

4. Q. FABIVS II. ET GN. MARTIVS. 444

INSIGNIS hic annus fuit domi forisq;. Romæ enim P. Sempronius Trib. pleb. Appium Claudium vltra Æmiliæ legis præscriptum in censura perseuerantem, pro rostris increpauit. Foris vero maxima bella gesta. Fabius enim, cum ad Sutrium longe maiore

hostium

vrbe hostium exercitu congressus, cum natura loci quem ceperat, tum militum virtute adiutus, Tuscum magna strage fusum, atque in Ciminiam vsque syluam fugatum, ipsorum castris cum ingenti præda potitur. Quo pacto vero sit syluam transgressus Consul cum exercitu, præmisso fratre exploratore, ibique pulchro stratagemate ad sexaginta millia Ethruscorum ceciderit, induciasque illi in triginta annos à Senatu impetrauerint, latissime Liuius in nono recenset, cum iis quæ Rutilius in Samnio egit: qui multa Samnitium castella cepit, deleuitque. Post vulneratus, in causa fuit, vt Papyrius Dictator crearetur, qui Samnites multa cæde dissipatos, castris exuit. Romam dein ad triumphum reuersus est, cum auratis scutis: quibus forum dehinc ornatum est, & consuetudo fori ornandi cœpit. Sic & Fabius, postquam tertio, prospero euentu cum Ethruscis pugnauit, Perusiamque ad deditionem coegit, triumphaturus Romam concessit. Hæc vberrimè omnia Liuius: carptim, vt assolet, Florus libro primo, titulo decimo septimo. Meminit horum Coss. Diodorus libro vigesimo Historiarum: alterum autem Consulem vocat G. Martium, quo anno Athenis regnauit Demetrius Phalereus. Fuit autem is Fabius Rullianus, filius Fabii Ambusti, qui sic dictus est, quod olim adolescens fulmine tactus in natibus fuerit. Hinc etiam pullus Iouis, quasi dilectus ab eo videretur, & mutata litera postea Rullus dictus: & Eburnus à candore, vt Festus ait. Fuit etiam princeps Senatus, quem honorem & filius hic postea Rullianus, & ex eo nepos Fabius Gurges, ex successione obtinuere: quod Plinius in rara commemorat felicitate, libro septimo, capite quadragesimo primo, sic enim legendus. Plutarchus Rullianum Rullum appellat, scribitque, cum esset Censor, & quosdam viros libertinis genitos amnuerer à senatu, quod Maximus sit appellatus: quem honorem nulli nisi Valerio, qui patres à plebe dissidentes conciliauit, tribuerunt. Cæteri autem hunc Rullianum, Rutilianum male cognominant: vt Petrarcha. Cæterum nemo princeps Senatus constituebatur, vt Plutarchus in Scipione scribit, nisi qui auctoritatem & gloriam, maximis in Rempublicam meritis, præstantissimisque rebus gestis consequutus fuerat. *Olympiad.*

Rullianus.

445. Q. FABIVS III. ET P. DECIVS MVS II. CXVIII.

Fabio consulatus prorogatus est ob res feliciter gestas: quo cum collega prouinciis partito, Decio Ethruria cessit, Samnium Fabio. Qui in prouinciam profectus, Samnites prœlio fudit, in qua acie Marsi noui hostes à Samnitibus stetisse dicuntur. Tarquinienses interea à Decio in Ethruria subacti, inducias in quadraginta annos petiere. Et Volsiniensium quoque castella partim capta, partim subuersa, ne receptaculo hostibus essent. Quo terrore, inducias in annum à Decio consequuti Ethrusci sunt. Sed Vmbrorum defectio materiam rebellandi Ethruscis obtulit: quos tamen Fabius nullo labore, à Samnio veniens, ita cecidit, vt turpissimam facerent deditionem. Ad Samnium dehinc rediit, cui ob præclaras res gestas imperium foris, Senatusconsulto in sequentem annum prorogatum est. Horum Coss. fit mentio apud Diodorum Siculum, libro vigesimo, quando Athenis regnauit Carinas, Olympiade decima octaua & centesima.

Cæcus, *Violensis.*

446. APPIVS CLAVDIVS, ET L. VOLVMNIVS. 2.

His Coss. Salentini noui hostes Volumnio dati. Appius vrbanis negotiis aptior, quam bello, Romæ mansit. Volumnius rem foris feliciter administrauit: hostibus sæpe prœlio victis, aliquot vrbes ademit. Fabius, cui erat propagatum imperium, cum Samnitibus prospere conflixit, hostibus in acie fusis, atque in castrorum munimenta compulsis, postridie cum singulis vestimentis deditos sub iugum misit. Qui cum Samnitibus erant, præter Hernicos, seruiliter venière. Hernici Romam missi, Latinis sunt in custodiam traditi. Meminit horum Consulum Diodorus libro vigesimo, quo anno apud Athenienses regnauit Anaxicrates. Hunc Appium Claudium inter maximos Iurecõsultos enumerat Pomp. ff. de Orig. iur. in hæc verba scribens: Post hunc Appius Claudius eiusdem generis maximam scientiam habuit. Hic Centimanus appellatus est, & Appiam viam strauit, & Claudiam aquam induxit, & de Pyrrho in vrbem non recipiendo sententiam tulit. Hunc etiam actiones scripsisse traditum est, primum de vsurpationibus, qui liber non extat. Idem Appius Claudius inuenit r literam, vt pro Valesiis Valerii essent, pro Fusiis Furii.

d. *Aruina,* *Tremulus.*

5. P. CORNELIVS, ET Q. MARTIVS.

His Coss. inter se prouincias partiti, Cornelius Samnites, Martius Hernicos adepti 447. sunt. Fuit illud bellum specie magis quam euentu terribile, insessis ab hoste itineribus inter vtraq; Coss. castra. Sed Hernici ter paucis diebus victi, ac castris exuti, induciis in triginta dies impetratis, deditionem fecere. Martius itaq; perfecto bello ad Samnium, incomposito agmine venit, opem Cornelio laturus, qui obsesso quam obsidenti propior erat. Samnites itaq; improuisa re perculsi, fœdam fugam amissis castris inierunt. Ad triginta hominum milia Samnites iterum amisere: cæteri in proximos montes fuga dilapsi, superuenientes cohortes deterruerunt. Cum deinde pacem peterent, annuum stipendium & singulis militibus tunicas dederunt. Martius de Hernicis triumphauit. Tribus populis, qui in fide permanserunt, Alatrinati, Verulano, & Ferentinati, suæ leges redditæ. Anagninis ciuitas sine suffragio data est. Horum Coss. meminit Diodorus lib. 20. quo anno Athenis princeps erat Corybus. Subiungit Cassiodorus:

His Coss. via per agros publica facta.

Hoc de Maximo Valerio, censore huius anni, Liuius in nono scribit. Fœdus item tertium est hoc anno cum Carthaginensibus renouatum. Polybius in tertio, sub id tempus, quo Pyrrhus in Italiam venit, id factum arbitratur: vbi formula vetusti fœderis per louem lapidem eleganter explicatur, locus eruditione plenus, & antiquitate insignis. Vbi etiam ordine tria illa fœdera Carthaginensium cum Romanis ponuntur.

Megellus, *Augurinus.*

4. L. POSTHVMIVS, ET T. MINVTIVS. 448.

Calphvrnivs Piso in suis Annalibus, hos Coss. Q. Fabio, & P. Decio subiecit, biennio prætermisso, quo Claudius & Volumnius prius, mox Cornelius & Martius Coss. fuerunt. Noui igitur Coss. quia Samnites excursionem in campum Stellatem fecerant, diuersi in hostem duxerunt exercitum: Tifernum Posthumius, Minutius Bouianum. Cum Posthumio hostes ad Tifernum congressi, æquo marte discesserunt: licet alii victos Samnites scribant, & triginta milia captos. Sed vafro consilio Posthumius ad collegam, B inscijs hostibus, cum suo exercitu venit, cum pugnam illam cum hostibus iniisset, qua castra Samnitium capta sunt, eorumq; dux Statius Collius, & signa militaria vnum & triginta. Bouianum deditum, Minutius in pugna vulneratus obiit, L. Fuluius in eius locum suffectus. Eodem anno Sora, Arpinum, Cesentia, à Samnitibus recepta. Meminit horum Coss. Diodorus lib. 20. appellatq; alterum Consulem Tiberium Minutium, quo anno Xenippus Athenis regnabat.

Auerrio, *Sophus.*

x. P. SVLPITIVS, ET P. SEMPRONIVS. 449.

His Coss. vt Liuius in fine libri noni scribit, cum legati Samnitium rursus pacem peterent. Sempronius Cos. in Samnium cum exercitu missus, quia ibi omnia pacata occurrerant, iussu Patrum, antiquum fœdus Samnitibus petentibus restituit. In Equos inde bellum translatum, qui Samnites iuuerant. Ambo Coss. ad id bellum missi, qui intra quinquaginta dies triginta oppida ceperunt: ac Equitum nomen pene deletum. Quare territi Marsi, Pelligni, Ferentani, pacem à Romanis petierunt, Coss. de Equis triumpharunt. Eodem anno, cum C. Flauius scriba Ædilis curulis factus, ius ciuile vulgasset, ac fastos in albo proposuisset, ædemque Concordiæ dedicasset, ac veluti duas factiones in ciuitate, in nobilium indignationem excitasset: Q. Fabius censor factus, cum P. Decio concordiæ causa, omnem forensem factionem in quatuor tribus coniecit, quæ Vrbanæ sunt dictæ: instituitque, vt Idibus Quintilibus Equites in trabeis transueherentur. cuius & Valerius Maximus libro secundo, de Institutis meminit. Quæ omnia vulgo tam grata fuere, vt inde Maximi cognomen adeptus (quod tot victoriis parare non poterat) in nepotes vsque transmiserit. Cur autem non & Plinii senioris verba ex trigesimo tertio libro, & primo capite subscribemus? in quibus & hi Consules, & hæc res pulchre signatur: Frequentior, inquit, vsus annulorum non ante Gn. Flauium Annii filium, deprehenditur. Hic namque publicatis diebus fastis, quos populus à paucis principum quotidie petebat, tantam gratiam plebis adeptus est, alioqui libertino patre genitus, & ipse Appii Cæci scriba, cuius hortatu exceperat eos dies, consultando assidue sagaci ingenio, promulgaueratque, vt Ædilis curulis crearetur, cum Q. Anitio Prænestino, qui paucis ante annis

annis hostis fuerat: præteritis C. Petilio & Domitio, quorum patres Consules fuerant. additum Flauio, vt simul tribunus plebis esset. Quo facto tanta Senatus indignatione exarsit, vt annulos ab eo abiectos fuisse, in antiquis reperiatur annalibus. Fallit plerosque, qui tum & Equestrem ordinem id fecisse arbitrantur. Annulos quoq; depositos à nobilitate, in Annales relatum est: non à Senatu vniuerso. hoc actum P. Sempronio Longo, L. Sulpitio Coss. Flauius vouit ædem Concordiæ, si populo reconciliassent ordines: & cum ad id pecunia publica non decerneretur, ex multatitia, fœneratoribus condemnatis, ædiculam æream fecit in Græcostasi, quæ nunc supra Comitium erat: incidítq; in tabula ærea, quatuor annis post Capitolinam dedicatam. Ita quadringentis quadraginta nouem annis à con. vr. gestum est, & primum annulorum vestigium extat. In quibus Plinii verbis, obserua alterius Consulis nomen variatum, & postea Flauium pro Fabio corrupte positum, qui ædem Concordiæ vouit. Vide de hoc Fabio Plinium Iuniorem, de Viris illustribus, tit. trigesimo secundo. De P. Sempronio scribit Valerius Max. lib. 6. de Seueritate, quod coniugem repudii nota affecerit, quod se ignorante ludos spectare ausa fuerit. De hoc Sempronio sine dubio scribit Iureconsultus in Digesto veteri, de Origine iuris: vbi corrupte Simphronium Sophim indocti Leguleii legunt. verba hæc sunt: Fuit post eos maximæ scientiæ Sempronius, quem pop. Rom. appellabat Sophum, nec quisquam ante hunc hoc nomine cognominatus est. Horum Coss. mentio fit à Diodoro Siculo lib. 20. Historiarum, quo anno Athenis regnauit Pherecles, Olympiade decima nona & centesima, quando in stadio vicit Andromenes Corinthius.

Olympiad.

450. L. GENVTIVS, ET SER. CORNELIVS. 2.

His Coss. vt Liuius in decimo prodit, Soram & Albam in Equis, colonias Romani deduxerunt. Eodem anno Arpinatibus & Tribulanis ciuitas data: & Fusinates, quia Hernicos ad bellum sollicitasse indicio comperti sunt, capitibus coniurationis securi percussis, tertia parte agri sunt mulctati. In Vmbria quoq; nonnihil bellatum, suntq; duo milia hominum in spelunca quadam igni & armis oppressa. Quemadmodum noster MAXIMILIANVS Cæsar hoc anno, quo hæc scripsimus, cum bellum in Venetos acerrimum gereret, prope Vincentiam, in monte quodam excauato ac peruio, tria pene milia rusticorum, qui toties rebellabant, & iugum excusserant, fumo necauit, obdurato introitu igne ac sulphure. Horum Coss. mentio fit in lib. 20. à Diodoro Siculo, quo anno Athenis regnauit Leostratus.

alias Denter, *Paulus.*

451. M. LIVIVS DEXTER, ET Q. ÆMILIVS. 3.

His Coss. vt Liuius in decimo scribit, bellum ab Equis renatum, qui Albam coloniam erant expugnare adorti. tantum vero terroris iniectum est, vt Q. Iunio Bubulco Dictatore dicto, exercitus in Equos eductus sit: qui paucis diebus de eis subactis, triumphans in vrbem rediit, & Salutis ædem dedicauit. Æmilius Consul in Salentinis Cleonymum Lacedæmonium, qui classe appulsa Thurias occupauerat, prœlio victum ad naues compulit. quod late Liuius explicat. Eodem anno Carseoli colonia in Marsos deducta est, & Ethrusci rebellabant, cum M. Valerius Dictator creatus est, qui Marsos deuicit. Sed eo absente, Romanæ cohortes in insidias præcipitatæ sunt. Sed cum reuerteretur Dictator, Ethrusci castris exuti, teterrimaq; cæde affecti, pacem iterum petierunt: qua negata, inducias in biennium dedit. ii vero stipendium annuum, & frumenta duorum mensium dare coacti sunt. Effecerunt res fortiter gestæ M. Valerii, vt & absens, & non petens, consulatum assequeretur. Facit mentionem horum Coss. Diodorus libro vigesimo. Sed alterum Consulem appellat M. Æmilium, non Q. quo anno Athenis archon erat Nicocles.

452. CORVO II. *& Rulliano.* 4.

Vigesimo enim anno superius, vbi scribuntur Coss. Q. Fabius Pullianus, & L. Fulnius, scribitur in eo opusculo incerti autoris, Coruo & Rulliano. Quis autem is fuerit Coruus, hactenus à me repertus non est. Verisimile autem, hunc Consulatum hic deesse, si numerus annorum debet recte supputari. Obtestor antiquarios omnes, vt hunc meum laborem & ipsi citra inuidiam iuuent: quandoquidem iam amplius Diodori Siculi historiis vti nequeo, qui XX. tantum in hunc diem libros vidi. Si quis post me plures inueniet, non grauetur subscribere, quæ ei cognita fuerint. Idcirco etiam hos Coss. licet in Cassiodoro non inuenerim, apposui.

Olympiad. *Aruina,* *Tremulus.* *Arri-*

3\. P. CORNELIVS, ET Q. MARTIVS. *ca.* 447.

His Coss. inter se prouincias partiti, Cornelius Samnites, Martius Hernicos adepti sunt. Fuit illud bellum specie magis quam euentu terribile, infessis ab hoste itineribus inter vtraq; Coss. castra. Sed Hernici ter paucis diebus victi, ac castris exuti, induciis in triginta dies impetratis, deditionem fecere. Martius itaq; perfecto bello ad Samnium, incomposito agmine venit, opem Cornelio laturus, qui obsesso quam obsidenti propior erat. Samnites itaq; improuisa re perculsi, fœdam fugam amissis castris inierunt. Ad triginta hominum milia Samnites iterum amisere: cæteri in proximos montes fuga dilapsi, superuenientes cohortes deterruerunt. Cum deinde pacem peterent, annuum stipendium & singulis militibus tunicas dederunt. Martius de Hernicis triumphauit. Tribus populis, qui in fide permanserunt, Alatrinati, Verulano, & Ferentinati, suæ leges redditæ. Anagninis ciuitas sine suffragio data est. Horum Coss. meminit Diodorus lib. 20. quo anno Athenis princeps erat Corybus. Subiungit Cassiodorus:

His Coss. via per agros publica facta.

Hoc de Maximo Valerio, censore huius anni; Liuius in nono scribit. Fœdus item tertium est hoc anno cum Carthaginensibus renouatum. Polybius in tertio, sub id tempus, quo Pyrrhus in Italiam venit, id factum arbitratur: vbi formula vetusti fœderis per Iouem lapidem eleganter explicatur, locus eruditione plenus, & antiquitate insignis. Vbi etiam ordine tria illa fœdera Carthaginensium cum Romanis ponuntur.

Megellus, *Augurinus.*

4\. L. POSTHVMIVS, ET T. MINVTIVS. 448.

Calphurnius Piso in suis Annalibus, hos Coss. Q. Fabio, & P. Decio subiecit, biennio prætermisso, quo Claudius & Volumnius prius, mox Cornelius & Martius Coss. fuerunt. Noui igitur Coss. quia Samnites excursionem in campum Stellatem fecerant, diuersi in hostem duxerunt exercitum: Tifernum Posthumius, Minutius Bouianum. Cum Posthumio hostes ad Tifernum congressi, æquo marte discesserunt: licet alii victos Samnites scribant, & triginta milia captos. Sed vafro consilio Posthumius ad collegam, B inscijs hostibus, cum suo exercitu venit, cum pugnam illam cum hostibus iniisset, qua castra Samnitium capta sunt, eorumq; dux Statius Collius, & signa militaria vnum & triginta. Bouianum deditum, Minutius in pugna vulneratus obiit, L. Fuluius in eius locum suffectus. Eodem anno Sora, Arpinum, Cesentia, à Samnitibus recepta. Meminit horum Coss. Diodorus lib. 20. appellatq; alterum Consulem Tiberium Minutium, quo anno Xenippus Athenis regnabat.

Auerrio, *Sophus.*

CXIX. P. SVLPITIVS, ET P. SEMPRONIVS. 449.

His Coss. vt Liuius in fine libri noni scribit, cum legati Samnitium rursus pacem peterent: Sempronius Cos. in Samnium cum exercitu missus, quia ibi omnia pacata occurrerant, iussu Patrum, antiquum fœdus Samnitibus petentibus restituit. In Equos inde bellum translatum, qui Samnites iuuerant. Ambo Coss. ad id bellum missi, qui intra quinquaginta dies triginta oppida ceperunt: ac Equitum nomen pene deletum. Qua re territi Marsi, Peligni, Ferentani, pacem à Romanis petierunt, Coss. de Equis triumpharunt. Eodem anno, cum C. Flauius scriba Ædilis curulis factus, ius ciuile vulgasset, ac fastos in albo proposuisset, ædemque Concordiæ dedicasset, ac veluti duas factiones in ciuitate, in nobilium indignationem excitasset: Q. Fabius censor factus, cum P. Decio concordiæ causa, omnem forensem factionem in quatuor tribus coniecit, quæ Vrbanæ sunt dictæ: instituitque, vt Idibus Quintilibus Equites in trabeis transueherentur. cuius & Valerius Maximus libro secundo, de Institutis meminit. Quæ omnia vulgo tam grata fuere, vt inde Maximi cognomen adeptus (quod tot victoriis parare non poterat) in nepotes vsque transmiserit. Cur autem non & Plinii senioris verba ex trigesimo tertio libro, & primo capite subscribemus? in quibus & hi Consules, & hæc res pulchre signatur: Frequentior, inquit, vsus annulorum non ante Gn. Flauium Annii filium, deprehenditur. Hic namque publicatis diebus fastis, quos populus à paucis principum quotidie petebat, tantam gratiam plebis adeptus est, alioqui libertino patre genitus, & ipse Appii Cæci scriba, cuius hortatu exceperat eos dies, consultando assidue sagaci ingenio, promulgaueratque, vt Ædilis curulis crearetur, cum Q. Anitio Prænestino, qui paucis ante annis

Ab urbe m. annis hostis fuerat: prætermis C. Petilio & Domitio, quorum patres Consules fuerant. Olympiad. additum Flauio, vt simul tribunus plebis esset. Quo facto tanta Senatus indignatione exarsit, vt annulos ab eo abiectos fuisse, in antiquis reperiatur annalibus. Fallit plerosque, qui tum & Equestrem ordinem id fecisse arbitrantur. Annulos quoq; depositos à nobilitate, in Annales relatum est: non à Senatu vniuerso. hoc actum P. Sempronio Longo, L. Sulpitio Coss. Flauius vouit ædem Concordiæ, si populo reconciliasset ordines: & cum ad id pecunia publica non decerneretur, ex multatitia, fœneratoribus condemnatis, ædiculam æream fecit in Græcostasi, quæ nunc supra Comitium erat: incidit q; in tabula ærea, quatuor annis post Capitolinam dedicatam. Ita quadringentis quadraginta nouem annis à con. vr. gestum est, & primum annulorum vestigium extat. In quibus Plinii verbis, obserua alterius Consulis nomen variatum, & postea Flauium pro Fabio corrupte positum, qui ædem Concordiæ vouit. Vide de hoc Fabio Plinium Iuniorem, de Viris illustribus, tit. trigesimo secundo. De P. Sempronio scribit Valerius Max. lib. 6. de Seueritate, quod coniugem repudii nota affecerit, quod se ignorante ludos spectare ausa fuerit. De hoc Sempronio sine dubio scribit Iureconsultus in Digesto veteri, de Origine iuris: vbi corrupte Simphronium Sophim indocti Leguleii legunt. verba hæc sunt: Fuit post eos maximæ scientiæ Sempronius, quem pop. Rom. appellabat Sophum, nec quisquam ante hunc hoc nomine cognominatus est. Horum Coss. mentio fit à Diodoro Siculo lib. 20. Historiarum, quo anno Athenis regnauit Pherecles, Olympiade decima nona & centesima, quando in stadio vicit Andromenes Corinthius.

450. L. GENVTIVS, ET SER. CORNELIVS. 2.

His Coss. vt Liuius in decimo prodit, Soram & Albam in Equis, colonias Romani deduxerunt. Eodem anno Arpinatibus & Tribulanis ciuitas data: & Fusinates, quia Hernicos ad bellum sollicitasse indicio comperti sunt, capitibus coniurationis securi percussis, tertia parte agri sunt mulctati. In Vmbria quoq; nonnihil bellatum, sunt q; duo milia hominum in spelunca quadam igni & armis oppressa. Quemadmodum noster Maximilianvs Cæsar hoc anno, quo hæc scripsimus, cum bellum in Venetos acerrimum gereret, prope Vincentiam, in monte quodam excauato ac peruio, tria pene milia rusticorum, qui toties rebellabant, & iugum excusserant, fumo necauit, obdurato introitu B igne ac sulphure. Horum Coss. mentio fit in lib. 20. à Diodoro Siculo, quo anno Athenis regnauit Leostratus.

alias Denter, *Paulus.*

451. M. LIVIVS DEXTER, ET Q. ÆMILIVS. 3.

His Coss. vt Liuius in decimo scribit, bellum ab Equis renatum, qui Albam coloniam erant expugnare adorti. tantum vero terroris iniectum est, vt Q. Iunio Bubulco Dictatore dicto, exercitus in Equos eductus sit: qui paucis diebus de eis subactis, triumphans in vrbem rediit, & Salutis ædem dedicauit. Æmilius Consul in Salentinis Cleonymum Lacedæmonium, qui classe appulsa Thurias occupauerat, prœlio victum ad naues compulit. quod late Liuius explicat. Eodem anno Carseoli colonia in Marsos deducta est, & Ethrusci rebellabant, cum M. Valerius Dictator creatus est, qui Marsos deuicit. Sed eo absente, Romanæ cohortes in insidias præcipitatæ sunt. Sed cum reuerteretur Dictator, Ethrusci castris exuti, teterrimaq; cæde affecti, pacem iterum petierunt: qua negata, inducias in biennium dedit. ii vero stipendium annuum, & frumenta duorum mensium dare coacti sunt. Effecerunt res fortiter gestæ M. Valerii, vt & absens, & non petens, consulatum assequeretur. Facit mentionem horum Coss. Diodorus libro vigesimo. Sed alterum Consulem appellat M. Æmilium, non Q. quo anno Athenis archon erat Nicocles.

452. Corvo II. & Rulliano. 4.

Vigesimo enim anno superius, vbi scribuntur Coss. Q. Fabius Rullianus, & L. Fulius, scribitur in eo opusculo incerti autoris, Coruo & Rulliano. Quis autem is fuerit Coruus, hactenus à me repertus non est. Verisimile autem, hunc Consulatum hic deesse, si numerus annorum debet recte supputari. Obtestor antiquarios omnes, vt hunc meum laborem & ipsi citra inuidiam iuuent: quandoquidem iam amplius Diodori Siculi historiis vti nequeo, qui xx. tantum in hunc diem libros vidi. Si quis post me plures inueniet, non grauetur subscribere, quæ ei cognita fuerint. Idcirco etiam hos Coss. licet in Cassiodoro non inuenerim, apposui.

Olympiad. *Coruinus, Maximus.* *Pansa.* Ab vrbe con.

CXX. M. VALERIVS, ET Q. APVLEIVS. 453.

His Coss. cum foris annus hic pacatus esset, domi inter Patres & plebem vetus certamen renatum: plebe postulante, vt è suo quoque corpore pontifices & augures crearentur, quod ad id tempus non fuerat impetratum. Cumque multum inter se contendissent Appius Claudius & P. Decius, vt longe lateque Liuius explicat, euicit plebs, vt quatuor pontifices, quioque augures è plebe crearentor, vt octo essent pontifices, & nouem augures: quod prius non fuit. Eodem anno Valeria lex & Porcia latæ sunt. Et Valerius Consul in Equos bellum gessit: sed nihil memoria dignum hoc anno accidit. Apuleius collega Nequinum Vmbriæ oppidum, quod Norina post dictum est, obsedit: sed ob situm arduum capere non potuit. Cæterum an hic consulatus sit Coruini sextus, paulo inferius copiosius disputabo. Satis sit hoc loco admonere te, studiose lector, quod in opusculo incerti autoris videtur adhuc consulatus vnus esse, qui hic deest. Sic enim illic scribuntur Coss.

Dextro,	& Paulo.
Coruo II.	& Rulliano.
Coruino V.	& Pansa.

Corui & Rulliani consulatus hic non est, neq; apud Liuium. Sed hunc iudico quintum esse Coruini consulatum, secundum illum antiquum authorem. Si vero est sextus consulatus, tunc erunt inter primom eius consulatum, & hunc, supputato etiam illo, qui hic & apud Liuium deest, anni sex & quadraginta: vt Plinius, Cicero, Plutarchus, Valerius scripsere. Si vero hic est quintus, & inferior, de quo scribemus, sit sextus, prouenier alius numerus, vt inferius aliquanto etiam latius scribemus.

Pætus.

2\. M. FVLVIVS, ET T. MANLIVS TORQVATVS. 454.

His Coss. Aniensis & Tarentina tribus veteri numero additæ, & lustrum conditum. Nequinum oppidanorum proditione captum, qui noctu Consulem Fuluium in vrbem induxere. Eo colonia aduersus Vmbros missa, atq; à Narte fluuio Narnia appellata est. In Ethruria bellum est Gallorum interuentu motum: cum quibus pacifcuotur Tusci pecunia, vt in Romanos secum bellum gerant. accepta pecunia Galli negant secum inire bellum contra Romanos, nisi in partem agri recipiantur: quod vbi recusant, retro abierunt Galli. Contra hos Manlius legiones duxit: sed in fetocioris equi circumactu in terram effusus, tri duo expirauit. In cuius locum M. Valerius surrogatus, in Ethruriam venit: & cum se continerent hostes, vastatis agris, villisq; incensis, Romam rediit. Polybius in secundo, vbi irruptiones Gallorum in Italiam quasi per catalogum recenset, sic scribit: Iam vero Transalpini, iterato eos infestare. Hi ne vtrinq; premerentur veriti, per generis affinitatem precari, ne sibi inimici essent. Munera præterea opima offerre, vt bellū in po. Ro. conuerterent, hortari, se omnibus viribus eis affuturos ostendere. Id vbi persuasum illis intelliguot, omnes vnanimi consensu aduersus Romanos per Tyrrheniam profecti, (quippe magnus Tyrrhenorum numerus apud eos morabatur) facta ingenti præda incolumes domum reuertontur. Hic orta intereos pro diuisione prædæ seditio vsq; adeo processit, vt non solom prædæ, verum etiam Imperii magnam partem perdiderint. Quod frequenter Gallis accidere consueuit, ob immoderatas eorum crapulas atq; ebrietates. B

Scipio, *Centumalus.*

3\. L. CORNELIVS, ET GN. FVLVIVS. 455.

His Coss. Lucanorum legati questum venere de iniuria Samnitium, qui hostiliter suos fines vastarent, quod ab illis in societatem belli trahi oequiuissent, cum nihil antiquius Romana haberent amicitia. Cum Lucanis igitur fœdus percussum, bellumq; Samnitibus illatum. Contra quos Fuluius profectus est. nam Ethruria Scipioni euenit sorte: in qua Scipio agros populatus, vicos & villas incendit, quia fuga dilapsi sunt hostes. In Samnio autem tanta victoria Fuluius potitus est, vt triumphans vrbem ingrederetur.

Maximus IIII. *Mus* III.

4\. Q. FABIVS RVLLIANVS, ET P. DECIVS. 456.

Magna difficultate populus impetrauit, vt Fabius Maximus consulatum acciperet: qui sibi prius P. Decium collegam asciuit, vt Liuius scribit. Cæterum hi Coss. cum de sortitione

urbe titione prouinciarum,& de delectu accuratissime habendo consilia conferrent; ex Nepete & Sutrio affertur,in Ethruriæ conciliis de pace agitari. Ea res vtrumq; Consulem in Samnium auertit.diuersi tamen in hostem mouere: per Soranum agrum Fabius,Decius per Sidicinos,vterq; suam regionem populatus. Fabius ad Tifernum hostem nactus,suos in aciem eduxit: vsus mirabili stratagemate, vt hostes in fugam verteret. Tum tria milia hominum feruntur cæsa,& quadringenta signa militaria,tria & viginti capta. Decius Apulorum duo milia strauit; priusquam Samnitibus iungerentur. In Samnio quinque & quadraginta locis castrametatus est, Fabius sex & octuaginta.Cimetramq; vrbem cepit, ac regio tota depopulata & deformata est. Olympiad.

Cæcus II.

457 L. VOLVMNIVS II. ET APPIVS CLAVDIVS. CXXI.

His Coss. imperium Fabio & Decio, vt rem in Samnio gererent, prorogatum. Deciusque,collega absente, adeo hostium opes populationibus afflixit, vt Samnites patrio solo pulsi,in Ethruriam abierint: vbi omne Tuscum nomen in Romanos concitarunt, Gallosq; accersiuerunt. Interea Decius ad vicos & oppida circumagens exercitum, Marguntiam validam gentis vrbem vi cepit. Inde Romuleam,mox Ferentinum: vbi tria milia hostium cæsa circa muros sunt. Dum hæc in Samnio geruntur,terribilis belli in Ethruriam rumor Appium in Ethruria exciuit. Volumnius cum in Samnium esset profectus,literis est in Ethruriam accersitus,quia parum prospere Appius pugnauit. Sed cauillationibus superbe ab Appio acceptus, reuersurus erat in Samnium, nisi exercitus eum prohibuisset. Tum pertinaci animo contra hostes pugnatum est: & ad septem milia ac trecenti hostium cæsi,duo milia & ducenti capti; castraque à militibus direpta sunt. Interea ex Samnio nouus hostium exercitus per Vestinos in Campaniam Falernumque agrum descendit,quem circa Vulturnum fluuium Volumnius castris exuit, sexque milia hominum cædit ac sternit,duo milia & quingentos cum suo duce capit:quodque lætissimum Romano militi fuit, super aliam prædam sane opulentam, septem milia captiuorum sunt ibi recepta. Quæ omnia metum Romæ sedarunt; qui ortus erat de congregatione hostium in Ethruria. Actum deinde de coloniis duabus deducendis. Interim Tusci,Galli,Vmbri,& Samnites,in vnum coiuerant,binaq; castra fecerant: quæ Volumnius in vrbem rediens,pop.Rom. aperuit,vt Imperatorem dignum talibus hostibus eligerent: vt latissime in decimo Liuii patet.Polybius in secundo de Gallis,sic meminit huius historiæ: Quarto dehinc anno cum Samnitibus coniuncti, denuo Romanos inuadunt, plurimos eorum cædunt. Non multis interiectis diebus, eos iterato aggressi, iuxta Sentinatium regionem prœlium ineunt, plurimos obtruncant, reliquos ad suam quemq; domum fugere compellunt.

Mus IIII.

458 Q. FABIVS MAXIMVS V. ET P. DECIVS. 2.

Hic annus, vt latissime docet Liuius in decimo, fuit felix rebus bellicis, pestilentia grauis,sollicitus prodigiis. In hoc ara Pudicitiæ à matrona plebeia Virginia dedicata. Ædes Veneris à Q. Fabio Gurgite, Consulis filio, facta est. Supplicationes multæ factæ, simulacra locata in Capitolio. Sed licet hi Coss. tres simul consulatus & censuram, pari semper gloria & vnanimi consensu gessissent prius, nunc ad dissensionem venere: cum Fabio Ethruriam patres extra ordinem decreuissent, & Decius sortem habere vellet. Nihilominus Fabius in Ethruriam profectus,licet Scipionem cum vna legione amisisset, cum absens esset: quoniam apud Samnites iam P. Decius patris exemplo se deuouit,& in bello concidit,cuius interitus inclinatam aciem à fuga reuocauit: Fabius hinc Gallos in fugam vertit, Samnitium castra oppugnauit. Cæsa eo die quatuor & viginti hostium milia, octo capta: ex Decii exercitu septem milibus, ex Fabii mille & trecentis amissis. Plinius in vigesimo octauo libro Naturalis historiæ,capite secundo, vbi de potentia verborum agit,Deciorum patris filiique,quo se deuouere,carmen durare scribit. Quod latissime Liuius in decimo explicat: G. Fuluius in Ethruria manum cum Tuscis conseruit, ac tria hostium milia confecit.Samnitium agmen eum abiret, à Pelignis circumuentum. ex quinque milibus,qui supererant,mille obtruncati sunt. Fabius triumphauit de Gallis, Vmbris, Samnitibus: cum quibus ab M. Valerio tertium, & A. Cornelio Coss. sex & quadraginta annos pugnatum est, vt Liuius in decimo scribit: licet tantum quadraginta quinque inueniantur consulatus, adeo vt etiam vix menda careat Liuius. Signat hanc historiam Orosius quoque libro tertio, capite decimonono: vbi etiam Decius Murena,

Olympiad. pro Decio Mure, perperam scribitur. Sed & numerus annorum illic scriptus, corruptissimus est. inquit enim: Anno ab vrbe condita tricentesimo & quinquagesimo, Fabio Maximo quinquies, Decio Murena quater Coss. quatuor florentissimi fortissimiq; populi Italiæ in vnum agmen fœdusq; coierunt, &c. Constat autem, hunc annum ab vrbe cond. non tricentesimum, sed quadringentesimum & quinquagesimum septimum fuisse. Sed numerorum notis hunc errorem tribuo. Subiungit paulo post de pestilentia illius anni notanda. Cæterum de hoc Decio & Valerius Maximus libro quinto, capite de Pietate erga patriam. Amborum Deciorum meminit diuus Augustinus, nunc in quarto, vigesimo capite: nunc in quinto, capite decimo octauo. Passim & poetæ, Vergilius, Iuuenalis, ac cæteri. Meminit & horum Coss. Velleius Paterculus sic: Fabio V. Decio Mure IIII. Coss. quo anno Pyrrhus regnare cœpit, Sinuessam Minturnasq; missi coloni, post quadriennium Venusinum.

Megellus II. *Regulus.*

3. M. POSTHVMIVS, ET M. ATTILIVS. 459.

HIC est sextus & quadragesimus annus, quo cum Samnitibus est pugnatum: contra quos ambo Coss. missi, sed mala valetudo Posthumium domi tenuit. Attilius igitur in Samnium profectus, Samnites admiranda audacia reperit eos sibi obuiare: cum quibus manu conserens, primo castris eiecit, & trecentos interfecit. sed & Romanorū perierunt ducenti circiter, & triginta. Territi rumore Romani, valetudinarium Consulem in prouinciam misere: qui Milonium expugnauit, vbi tria hostium milia cæsa, quatuor capta, & septingenti. Ferentinum dehinc, & alia oppida capta ex Samnitibus. Attilius autem in Luceriuis cum Samnitibus summa ferocia congressus, inuitis militibus, stragem magnam edidit. Septemq; milia deditorum, & septingenti sub iugum missi sunt ab eo, cum quatuor milia periissent ex hostibus, ex Romanis vero septem milia & trecenti. Attilio Romam redeunti negatus est triumphus. Posthumius Volsiniensem agrum populatus, duo milia hostium occidit. Finitimaq; populatus, cogit Tuscos pacem petere. Induciæ in quadraginta annos datæ, mulctaq; quingentûm milium æris singulis ciuitatibus indicta. Deinceps triumphauit inuitis patribus. Hoc latissime apud Liuium in decimo.

Cursor.

4. L. PAPYRIVS, ET SP. CARVILIVS. 460.

HIS Coss. vt in fine decimi Liuius copiosissime explicat, tam ingenti prœlio Samnites sunt deuicti a Papyrio, quanto prius a Papyrio patre Consulis. Nam sacrata quadam lege, & noua coniuratione, ad quadraginta milia armatorum, qui Linteatæ legiones dicebantur, in Samnio conuenerant. Quos quo pacto deuicerint, & quæ oppida ceperint, Liuius enarrat. Satis sit indicare, vbi hæc legas. Quod si extaret liber Appiani, cui titulus erat Samniticus, vnus ex tribus Italicis libris, longe copiosius bellum illud innotesceret: vt superius annotauimus. Eodem anno Phaliscis pacem petentibus, in biennium induciæ datæ sunt. Ipsi centum milia grauis æris, & stipendium eius anni exercitui dederunt. Vterq; Consul triumphauit. Liuius pompam vtriusq; explicat vbertim. Census hoc item anno factus est: & lustrum conditum a P. Cornelio Aruina, & C. M. Rutilio, censoribus. Huius belli & Orosius libro tertio, capite decimo nono meminit: vbi & de pestilentia graui eius anni, ob quam Æsculapius est aduectus, cuius in fine Liuius meminit: qui & de censoribus & lustris quædam scribit, quæ examine indigent. Si enim rite calculaueris a primis censoribus lustra, vnumdetriginta, non deuiginti inuenies. Sed nemo iis est intentus: spuma verborum curatur, non res ipsa.

Maximi filius, *Scæua.*

CXXII. Q. FABIVS GVRGES, ET IVNIVS BRVTVS. 461.

HIS Coss. nec non semper causa esset aliqua, quæ ciuitatem recenti aliqua imbueret superstitione, quum forte ille annus pestilens esset, ex Sibyllinis libris de more aditis, relatum est, Æsculapium in eius mali remedium, ex Epidauro Romam accersendum. Verum Coss. bello occupatis, quia eo anno nemo est in Græciam missus, supplicatio in diem vnum illi decreta est: vt in fine Liuius decimi libri asserit. Quem Æsculapium diuus Augustinus libro tertio, duodecimo capite irridet: & in tertio Orosius, capite decimo nono. Fabulam autem longam Æsculapii Ouidius libro decimo quinto de Transformatis, in fine, decantat. Sed legatis missis in Græciam, paulo post accidit, vt Liuius libro vndecimo scribit, vt ex Abbreuiatore colligere licet. Cæterum cum Fabius Gurges ma-

Ab urbe ges male aduersus Samnites pugnasset, & Senatus de remouendo eo ab exercitu ageret, *Olympiad.*
m. Fabius Maximus, eius pater, legatus, filio ignominiam repressit. Cuius opera filius vsus, cæsis Samnitibus triumphauit: & Pontium Samnitium ducem, post triumphum securi percussit. Meminit illius & Orosius libro tertio, capite decimo nono, pulchre historiam enarrans: & Eutropius libro secundo, capite primo. Macrobius autem causam cognominis dicit, ob deuoratum patrimonium in luxu. Sed insequuta virtus, vitia prioris compensauit ætatis.

Megellus III. *Brutus.*

462. L. POSTHVMIVS, ET C. IVNIVS. 2.

Hic iterum, vt omnibus constat, Liuianus codex deficit, iactura temporis: aut forte bibliotaphorum, qui bonas literas, vt soli sapere videantur, abscondunt, nec sinunt in lucem prodire. Attamen ex Abbreuiatore, Orosio, Eutropio, cæteris, quantum possumus, quidquid sub singulis gestum est Coss. subiungemus, partim ratione, partim coniectura vtentes. His itaq; Coss. suspicor legatos missos in Græciam, secundum Sibyllini carminis oraculum, vt ab Epidauro Æsculapium, qui sub forma anguis illic latebat, accerserent, quia biennio iam ciuitas laborauerat: cui in insulam amnis Tyberini templum locauerunt. Cuius rationem pulchram explicat Plutarchus in Problematibus. Posthumius cum exercitum eduxisset, nec hostes in conspectu apparerent, vsus fertur opera militum in suo agro colendo: propter quod sequenti anno damnatus est. & Samnitibus pacem petentibus, quarto fœdus renouatum est. Æsculapium irridet Augustinus tertio Ciuitatis Dei, capite decimo septimo.

Ruffinus.

463. P. CORNELIVS, ET M. CVRIVS DENTATVS. 3.

Hi ambo Coss. vt Eutropius in secundo docet, contra Samnites missi, ingentibus prœliis rem confecerunt: ita ruinas ipsas vrbium diruentes, vt Samnium in ipso Samnio requiratur, nec inueniri facile possit: & vt Florus libro primo inquit, nec facile appareat materia quatuor & viginti triumphorum. Tum bellum cum Samnitibus per annos no-
B uem & quadraginta actum, sublatum est: neque vllus hostis fuit intra Italiam, qui Romanam virtutem magis fatigauit. Quod vero Appianus scribit in præfatione vlnmi, Samnites erunt qui Ionium incolunt, & magno difficiliq; bello per annos octuaginta conflictati sunt, & reliqua: id intelligendum est de his, qui postea à L. Sylla victi, capti, deletique sunt in campo Martio, vt infra patebit. Sed priores, teste Floro, quinquaginta fere annis rebellarunt Romanis. Scripsit ob id Appianus integrum librum de bello Samnitium, cui erat titulus Samniticus: sed iactura temporis, vt alii multi, interiit, quod prius adnotauimus. Curius igitur Dentatus cæsis Sabinis, qui rebellauerant, & Samnitibus victis, & in deditionem acceptis, bis in eodem magistratu triumphauit. Describit bellum hoc Sabinum Florus libro primo, titulo decimo quinto: Quo, inquit, tantum hominum, tantum agrorum redactum in potestatem, vt in vtro plus esset, ne ipse posset existimare, qui vicerat. Quod etiam Orosius attestatur tertio libro, decimo nono capite, sic scribens: Anno subsequente cum Sabinis Curio Cos. bellum gestum est: vbi quot hominum milia interfecta, quot capta sint, ipse Consul ostendit, qui cum in Senatu magnitudinem acquisiti agri, & multitudinem capti populi referre vellet, numerum explicare non potuit. Plinius de Viris illustribus, siue Cornelius Nepos, titulo trigesimo tertio, plurima de Curio scribit. Quem arbitror eo tempore memorabile illud continentiæ exemplum, quod Valerius Maximus libro quinto de Abstinentia scribit, Samnitibus exhibuisse. Qui cum magnam vim auri occulti mitterent, quo mitius Samnium vexaret: Malle se, inquit, aurum habentibus imperare, quam aurum possidere. Quod & in Catone Maiore Cicero scribit: & Plutarchus in vita Catonis Senioris. Quod autem cum dentibus natus est, ideo Dentatum esse cognomento dictum, Plinius Senior libro septimo scribit, sexto decimo capite. & Solinus in Polyhistore. De P. Cornelio Ruffino Gellius libro decimo septimo, capite vltimo scribit. Quod eum Fabricius, cum esset Censor, Senatu mouerit: quod eum comperisset argenti facti cœnæ gratia, decem pondo habuisse. quod & in decimo quarto Liuius explicauit. & Valerius Maximus libro secundo, capite de Censoria nota. Item Plinius libro septimo, cap. quinquagesimo. P. Cornelius Ruffus, qui Cos. cum M. Curio fuit, dormiens oculorum visum amisit, cum id sibi accidere somniaret. Sub id tempus Triumuiri capitales creati dicuntur ab Abbreuiatore Liuii, ex libro vndecimo. Siue sub iis id Coss. siue sub aliis factum sit, incertum. Meminit horum Coss. Velleius

Olympiad. Patereulus iis verbis: M.Cntio & Ruffino Cornelio Coss. Sabinis sine suffragio data ciuitas. Id actum ante annos ferme cccxxx. intellige ad M.Vinitium Cos.

4. M. VALERIVS, ET Q. CÆDITIVS. 461.

In opusculo autoris incerti, hoc loco nomina Coss. ponuntur Coruini & Noctuæ. Si igitur hic est M.Valerius Coruinus cognomento dictus, erit is eius sextus consulatus: licet annorum numerus non proueniat, quem Plinius & Valerius Maximus scribunt. Plinius enim septimo libro, quadragesimo octauo capite sic scribit: M. Valerius Coruinus centum annos compleuit: cuius inter primum & sextum consulatum quadraginta sex anni intercessere. Plutarchus in vita Marii, quinq; & quadraginta interfuisse annos scribit. Valer. Maxim. libro octauo de Senectute: M.Valerius Coruinus centesimum annum compleuit: cuius inter primum & sextum consulatum quadraginta & sex anni intercesserunt: suffecitq; integris viribus corporis, non solum speciosissimis Reipubl. ministeriis, sed etiam exactissimæ agrorum culturæ, & ciuis & patris familias optabile exemplum. Idem Cicero in Catone Maiore: M.quidem Valerium Coruinum accepimus ad centesimum annum vitam perduxisse. Cum enim esset exacta iam ætate in agris, eosque coleret: cuius inter primum & sextum consulatum sex & quadraginta anni interfuerunt. Itaq; quantum spactum ætatis maiores nostri, ad senectutis initium esse voluerunt: tantus illi cursus honorum fuit. Tres vtiq; autores paria scribunt, si modo notę numerorum sunt integræ. Si vero Consulatus numerabis, alius tibi veniet numerus annorum à primo consulatu Coruini, scilicet sex & quinquaginta: vtpote si litera numeralis x ante L posita in prædictis autoribus superflueret. Si vero numerus est integer: quoniam quatuor autores conueniunt, non proletarii, hic Coruinus forte illius fuit familiæ, sed alius à priore. Tu lector pro tuo quoq; iudicio examina diligenter.

Tremulus II. *Arnina* II.

CXXIII. Q. MARTIVS, ET P. CORNELIVS. 465.

Gesserunt & hi Coss. simul etiam superius consulatum: vt libro nono Liuius docuit. Sed quid nunc horum consulatu gestum sit, cum autores non habeam, diuinare nolo. Illi scribant, qui se integrum Liuium habere gloriantur. Mihi satis sit, Coss. nomina B tantum recensere, vbi nihil certi habeo.

Marcellinus, *Rutilius.*

2. M. MARCELLVS, ET C. NAVTIVS. 466.

Maximus, *Patus.*

3. M. VALERIVS, ET C. ÆLIVS. 467.

Tradit Iureconsultus in Digesto veteri, de Origine iuris, duos Ælios maximam habuisse iuris scientiam, & Coss. fuisse, & quendam Sex. Ælium laudatum fuisse ab Ennio: Cuius liber, inquit, extat, & tripertitus inscribitur, veluti cunabula iuris continens.

Cannia, *Lepidus.*

4. C. CLAVDIVS, ET M. ÆMILIVS. 468.

II. C. SERVILIVS, ET L. CECILIVS METELLVS. 469.

Sub id tempus, vt ex vndecimo Liuii colligitur, grauis seditio vrbem inuasit, ob æs alienum: variisq; certaminibus plebs agitata, in Ianiculum secessit. Q. Hortensius Dictator reduxit. Mox pacato ciuitatis statu, contra Volsinienses & Lucanos est bellatum: contra quos auxilium Tyrrhenis ferre placuit. Sed quibus Coss. id factum sit, incertum.

Dolobella, *Caluus.*

2. P. CORNELIVS, ET CN. DOMITIVS. 470.

His Coss. (vt testatur Orosius lib. tertio, cap. decimo nono) Lucani, Brutii, Samnites quoq; cum Ethruscis & Senonibus Gallis facta societate, eum rediuiuum contra Romanos bellum molirentur, Romani ad exorandos Gallos misere legatos. quos cum Galli interfecissent, L.Cecilius prætor ad vlciscendam legatorum necem, & comprimendum hostium impetum, cum exercitu missus est: & ab Ethruscis Gallisque oppressus interiit. Septem præterea tribuni militum in ea pugna occisi, multi nobiles trucidati, tredecim etiam milia militum Romanorum illo bello prostrata sunt. Sed in eo loco scribitur, id factum

Ab urbe con. factum anno ab vr. con. quadringentesimo sexagesimo tertio, qui numerus non conuenit, cum hic sit septuagesimus annus supra quadringentesimum, si bene singula supputentur. Cæterum quo ad historiam, idem & Eutropius libro secundo, primo cap. Interiectis aliquot annis, iterum se Gallorum copiæ contra Romanos, Tuscis Samnitibusq; iunxerunt. Sed cum Romam tenderent, à Gn. Cornelio Dolobella deletæ sunt. Cornelius ille passim à cæteris P. non Cn. prænomine appellatur. Florus libro primo, titulo decimotertio: Necnon post aliquot annos omnes reliquias Gallorum in Ethruria ad lacum Vadimonis Dolobella deleuit: ne quis extaret in ea gente, qui incensam a se Romanam vrbē gloriaretur. Signat hanc historiam etiam diuus Augustinus, libro tertio, decimoseptimo capite. Abbreuiator Liuii ex duodecimo: Cum legati Romanorum a Gallis Senonibus interfecti essent, bello ob id Gallis indicto, L. Cecilius Prætor cum legionibus ab iis cæsus est. Polybius hæc omnia clare (ibi enim in secūdo, irruptiones Gallorum in Italiam quatuor per catalogum recenset) sic prodit: Iam vero Transalpini iterato eos infestare. Hi vtrinque ne premerentur veriti, per generis affinitatem precari, ne sibi inimici essent. Munera præterea opima offerre, vt bellum in Pop. Romanum conuerterent hortari, so omnibus viribus eis affuturos ostendere. Id vbi persuasum illis intelligunt, omnes vnanimi consensu aduersus Romanos per Tyrrheniam profecti (quippe magnus Tyrrhenorum numerus apud eos morabatur) facta ingenti præda, domum incolumes reuertuntur. Hic orta inter eos pro diuisione prædæ seditio, vsq; adeo processit, vt non solum prædæ, verum etiam imperii magnam partem perdiderint: quod frequenter Gallis accidere consueuit, ob immoderatas eorum crapulas atq; ebrietates. Sed Gellius lib. decimoseptimo, libros Chronicos reuoluens, sic scribit: Post annum deinde vrbis conditæ quadringentesimum & septuagesimum, bellum cum rege Pyrrho sumptum est. Ea tempestate Epicurus Atheniensis, & Zeno Citiensis, Philosophi celebres erant. Sed hoc paulo post clarius. Eodemq; tempore C. Fabricius Luscinius, & Q. Æmilius Pappus, Censores Romæ fuerunt: & P. Cornelium Ruffinum, quibis consul & Dictator fuerat, senatu mouerunt: causamq; isti notæ subscripserunt, quod eum comperissent argenti facti cœnæ gratia decem pondo habere. quod & paulo superius in eius consulatu annotauimus.

Luscinus, *Pappus.*

B
471. C. FABRICIVS, ET Q. ÆMILIVS. 3.

GESSERVNT hi simul cōsulatum & censuram. In censura P. Cornelium, Ruffinum bis consulem Senatu amouerunt: vt supra annotauimus ex Gellio & Val. Quid autem sub iis in consulatu gestum sit, incertum est.

Barbula. *Philippus.*

472. L. ÆMILIVS, ET Q. MARTIVS. 4.

HIS vel prioribus Coss. quantum coniectura licet assequi, ex Orosio libro quarto, primo capite, Tarentinum bellum fuit inchoatum: quia sequenti anno eum Pyrrho rege est pugnatum a Valerio Leuino Consule, quod omnes attestantur. Gellius autem lib. decimoseptimo, vltimo cap. Post annum, inquit, vrbis conditæ quadringentesimum fere & septuagesimum, bellum cum rege Pyrrho sumptum est. Licet Plinius libro octauo, ca.6. vbi elephantes describit, Pyrrhi regis bellum in annum vrbis quadringentesimum septuagesimum secundum reiicit: quod bene conuenit. Atq; ideo numerus Orosii errore non caret: qui anno ab vrb. con. quadringentesimo sexagesimoquarto, Tarentinos Romanam classem inuasisse scribit. Cæterum hoc bellum Tarentinum inde ortum habuit, quod cum classis Romana forte frumentatum in Apuliam exiisset, à Tarentinis, qui forte tum ludos celebrabant, capta est, duce qui classi præerat occiso. Legati ad eos a Senatu missi repetitum res, ac vt de iniuriis quererentur: qui maiori sunt contumelia affecti. Ob id bellum illis indictum. Et cum feliciter cum eis dimicatum esset, Pyrrhum Epirotarum regem in Italiam accerserunt: vt ex Plutarcho in vita Pyrrhi, ex duodecimo Liuii, ex quarto Orosii, ex secundo Eutropii, ex decimooctauo Iustini, colligi facile potest. Sed bellum Tarentinum eleganter Florus libro primo, tit. decimooctauo describit. Meminit & huius Val. Max. libro secundo, de Institutis: & diuus Augustinus libro tertio Ciuitatis, cap. decimoseptimo: Cicero in prima Tusculana, Solinus, Plinius in septimo libro, capite vigesimoquarto. Huius legationis meminerunt omnes. Hi videndi sunt, vt historia innotescat, quoniam Liuio caremus.

Olympiad. *Leuinus.* Ab urbe con.

CXXV. P. VALERIVS, ET T. CORVNCANVS. 473.

Hic est ille Valerius Leuinus, qui cum Romano exercitu etiam ex proletariis conscripto, contra Tarentinos profectus, omnia igni ferroq; vastauit: plurimaq; oppida expugnauit, vt iniuriam insolẽter acceptam crudeliter vindicaret. Cui Pyrrhus, iam in Italiam excitus à Tarentinis, cum exercitu obuiam profectus est: præmisso caduceatore ad Romanos, si vellent ante bellum se iudice cum Tarentinis de iure causam decerni. Cui Leuinus Consul respondit, populum Romanum nec elegisse Pyrrhum iudicem, nec hostem formidare. Licet Plutarchus hunc consulem Albinum, non Leuinum appellet. Deinde circa Syrin fluuium commissa est pugna: quam pulchre Plutarchus describit: in qua Romani septies pepulerunt hostes, ac pulsi sunt. Sed cum elephantes induxisset Pyrrhus, iis territi equi sessores excludentes, Romani in fugam versi maxima cum clade. Nam & castra Romanorum cepit, ac vrbes sociorum recuperauit: licet optimos ex amicis & ducibus, quibus fidebat, amisisset. Ex Romanis mille & octingentos cepit, quos honeste tractauit, mortuosq; sepeliuit. quos cum aduerso vulnere omnes truci vultu iacere videret, se totius orbis dominum exclamauit, si tales milites sibi contigissent. Dehinc ad Romam perrexit, Campaniamq; populatus, ad Præneste vsq; venit. Sed cum consul sequeretur, in Campaniam se recepit. Cyneas legatus Pyrrhi cum pluribus donis Romam missus, à nemine acceptus est: licet pacem afferret, ad quam aliequi Senatores inclinabant. Sed Appius Claudius Cæcus sella in Senatum delatus, acerrima oratione pacem dissuasit, cum iam diu ob aduersam valetudinẽ consilio abstinuisset, Ennii verbis vsus in principio suæ orationis, vt Cicero in Catone scribit, his scilicet:

Quo vobis mentes, rectæ quæ stare solebant
Antehac, dementes sese flexere ruina? & in sexto Fastorum Ouidius cecinit,
Appius est autor, Pyrrho qui pace negata,
Multum animo vidit, lumine captus erat. & reliqua quæ sequuntur. De hoc & Valerius Maximus libro octauo, de Senectute. S[illegible]onius in Tyberio, rubrica secunda, huius Appii Cæci mentionem facit. Et Iurisconsultus ff. primo: Appius, inquit, Claudius maximam iuris scientiam habuit, Appiam viam strauit, Claudiam aquam induxit, & Pyrrho, in vrbem non recipiendum, sententiam tulit. Item Iureconsultus libro tertio ff. quærit, Nunquid cæcus gerere magistratum possit: & extat, inquit, exemplum eius qui gessit, Appius Claudius cæcus consiliis publicis intererat, & in Senatu dixit seuerissimam sententiam de Pyrrhi captiuis non recipiendis. Meminit huius Appii iunior Plinius titulo trigesimoquarto. Cynea itaq; dimisso, respondet unt patres: Si Pyrrhus Italia deceder, Populum Romanum paratum esse cum eo fœdus inire: quoad vero in armis esset, aduersus eum belligeraturum. Vide Plutarchum, Florum, Eutropium, Orosium, Plinium iuniorem titulo trigesimoquinto, quæ Pyrrhus à Cynea interrogauit. Credo item hunc esse Tiberium Coruncanum, qui maximam iuris scientiam habuit, & primus profiteri cepit: vt Iureconsultus docet de Origine iuris, libro primo Digestorum: & quidem inquit, Ex omnibus qui scientiam nacti sunt ante Tiberium Coruncanum, publice professum nemo traditur. B

P. SVLPITIVS, ET P. DECIVS. 474.

Horvm Coss. meminit Eutropius libro secundo, cap. primo: scribitque certamine cum Pyrrho commisso vulneratum fuisse, ac elephantos interfectos, & viginti milia hostium cæsa, cum ex Romanis tantũ quinq; milia cecidissent. Suspicor ante hanc pugnam Fabricium cum cæteris legatis ad Pyrrhum, pro redimendis captiuis missum: quem nec auro, nec elephanto permouere potuit, nec oblatione portionis quartæ regni sui: vt latissime in Pyrrho Plutarchus docet, & Val. Max. quibus rebus permotus Pyrrhus, captiuos Fabricio dedit: vt Saturnalia cum domesticis ac parentibus peragerent: si Senatus pacem abnueret, post festiuitatem vt redirent.

Luscinus II. *Pappus.*

C. FABRICIVS, ET Q. ÆMILIVS. 475.

Horvm Coss. meminit Cicero in tertio de Officiis, in hæc verba: Pyrrhi bello C. Fabricio iterum consule, perfuga in castra Fabricii venit: eiq; est pollicitus si præmium ei proposuisset, se vt clam venisset, sic clam in Pyrrhi castra rediturum, & eũ veneno necaturum. Plutarchus in Pyrrho apertius hanc historiam describit: Cum enim iam castra vicina haberet contra Pyrrhum Fabricius, quidam à medico regis epistolam obtulit, qua se offerebat,

Ab urbe con. offerebat, veneno regem necaturum, si præmia darentur. At Fabricius iniuriam detestatus, hominem vinctum reduci iussit, cum literis: quarum exemplar legẽ apud Plutarchum, qui horum consulum illic meminit. Scribit Eutropius, regem tunc admiratum dixisse: Ille Fabricius difficilius ab honestate, quam sol à cursu auerti potest. Coniuncto tum medico (quem Gellius in tertio libro, cap. 8. & Val. Max. in 6. Timocharen appellant) & supplicio affecto: ad retributionem beneficii, captiuos omnes gratis Fabricio Romanisque restituit. Romani parem Tarentinorum ac Samnitium numerum captiuorum Pyrrho remiserunt, pacem quam postulabat & amicitiam abnuentes, donec Italiam relinqueret. Apud Asculum igitur grauissima pugna rex Pyrrhus cum Romanis congressus, tum iam elephantorum terror exoleuerat, vtpote cum à Minutio quartæ legionis hastato elephantis proboscide abscissa, beluas mori posse ostendebatur. In hoc certamine brachium Pyrrhi hasta transfixum est, & quindecim milia hominum vtrinq; cecidisse narrantur. Ob id in Siciliam traiecit Pyrrhus. Fabricius autem victis Samnitibus & Lucanis, triumphauit. Corrige locum deprauatum in Floro lib. 1. tit. 18. vbi scribitur, Apud Asculum melius dimicatum est Curio Fabricioq; Coss. Hi enim nunquã simul fuerunt Coss. licet vterq; Pyrrhum profligauerit: Fabricius apud Asculum, Curius apud Beneuentum. Igitur legendum censeo, Æmilio Fabricioque Coss. aut Curii Fabriciique consulatibus. Tunc enim apud Asculum pugnatum esse, & Plutarchus ipse in Pyrrho fatetur. Præterea cum paulo post Florus subiungit: Quales porro ipsi duces vel in castris, cum medicum venale regis Pyrrhi caput afferentem Curius remisit. cum hoc de Fabricio legatur, non de Curio, in Cicerone, Plutarcho, Gellio, ac passim cæteris. Cæterum atrocitatem cladis, vt Orosius lib. 4. 1. cap. testatur, Pyrrhus in templo Tarentini Iouis, tali eulogio fassus est: QVI ANTEHAC FVERE INVICTI, PATER OPTIME OLYMPI, HOS EGO IN PVGNA VICI: VICTVSQVE SVM AB EISDEM. Plutarchus scribit, Pyrrhum dixisse: Si alia item pugna Romanos vicerimus, omnino peribimus. Vide continentiam Fabricii apud Valerium Maximum libro quarto, de Abstinentia: apud Gellium libro primo, cap. 14.

Olympiad.

Ruffinus II. *Brutus.*

476. B **P. CORNELIVS, ET C. IVNIVS.** 4

QVANQVAM non immerito studiosissimus quisque Liuii fragmentatos libros queratur, mihi tamẽ in primis hæc iactura molestissima est, qui non habeam, quo gesta Coss. semper afferam. Nuda enim eorum nomina hic mihi verecundiam in facie, & stomachum mouent. Facio tamen pro virili quæ possum, nihil temere. Ob id si coniecturis locus est, circa id tempus gestum est id quod Polybius tradit in secundo, vbi Gallorum in Italiam irruptiones commeminit: vel paulo post, quando L. Cecilius fuit consul. nam L. consulis meminit. Verba eius hæc sunt: Post decimum annum (require proximam Gallorum dimicationem) comparato ingenti exercitu, in Ethruriam profecti, Aretium obsident. Romani Aretinis auxilium ferentes, non longe ab vrbis mœnibus dimicarunt. In qua pugna superati. L. Consule amisso, Manium Curium in eius locum suffecere. Hic statim legatos in Galliam ad redimendos captiuos mittit. Qui cum eo peruenissent, violato iure gentium, à Gallis interficiuntur. Quo scelere indignati acriter Romani, nouo delectu habito, penetrare in Galliam aggrediuntur. Sed parum processum erat, cum eis Senones occurrunt: hos collatis signis, e uestigio aggressi superant. Magnam partem interficiunt: si qui superauerant, sedibus fugant, regione potiuntur, nouam ipsi in vrbem coloniam inducunt: causamque veteri nomine, quod primo à Gallis habita fuerit, Senam appellant. Est autem ea vrbs in littore Adriatici maris sita, vbi campi Italiæ terminantur. Boii, cum Senones propriis finibus fugatos à Romanis intelligerent, veriti ne ipsi quoque idem paterentur, coacto exercitu, Tyrrhenisq; omnibus in subsidium vocatis, arma aduersus Romanos mouent. Nec multis interiectis diebus prælium ineunt: in quo Tyrrhenorum magna pars cæsa, Boiorum ad extremum quàm paucissimi fugere. Nec tamen ob eam stragem cecidere animis: quin proximo anno iterum vocatis viribus, collectaq; omni iuuentute, quæ ad vsum armorum apta videbatur, in Romanos exeunt: vbi adeo fusi profligatique fuere, vt pene ad internecionem delerentur. Quamobrem mitigatis paulumper animis, fœdus cum Romanis per legatos percutiunt. Erat, dum hæc gerebantur, tertius annus post traiectionem Pyrrhi in Italiam: & quintus post eã cladem, quam Galli apud Delphos passi fuere. Ita ea tempestate fortuna, quasi pestis quædam hostilis in Gallos immissa, passim omnes persequebatur. Hæc sine dubio Liuius in vndecimo, vbi eius Abbreuiator inquit: Cum legati Romanorum à Gallis Senonibus interfecti essent,

Olympiad. bello ad id Gallis indicto, L. Cecilius prætor cum legionibus ab iis cæsus est. Subiungit verbum annotatu dignum Polybius, quod huic loco conuenit, dicens: Verum enimuero ex iis præliis quæ supra numerauimus, duplicem vtilitatem Romani cepere. Nam & assuefacti dimicare cum Gallis, quorum nomine nihil apud eos tetrius, nihil horribilius esse consueuerat, præstantissimi aduersus Pyrrhum certatores facti sunt. Et ita Gallorum audaciam paulatim contriuerunt, vt non longe post securi, primo cum Pyrrho de Italia, deinde cum Carthaginensibus de imperio Siciliæ dimicauerint. Galli superioribus præliis vexati, quinq; & quadraginta annos quieuere, non violata pace quam cum Romanis habebant. Is P. Cornelius Ruffinus bis Consul, est Fabricio Censore amotus Senatu, vtpote qui nimis luxuriosam cœnam instruxisse ferebatur: vt superius ex Gellio in 14. lib. cap. 7. & Val. Max. lib. 2. cap. de Censura annotauimus. Quod abbreuiator Liuii in 14. annotat. Tum credo etiam prodigia illa fuisse facta: quando, vt idem scribit, fulmine deiectum est in Capitolio Iouis simulachrum, & vt Orosius in 4. scribit, eiectum. Tum pabulatores forte egressos, velut hostilis quædam oborta tempestas, cum horribili fragore cœli eorreptos diris fulminibus exussit. Quippe triginta quatuor eorum quidam turbo prostrauit, vigintiduo feminees relicti: iumenta exanimata sunt. De hoc P. Cornelio Ruffino, Cicero in secundo de Oratore, quem locum etiam citat A. Gellius libro quarto, capite octauo.

Elepsina.
Clepsina.

CXXVI. Q. FABIVS GVRGES II. ET G. GENVTIVS. 477.

HIS COSS. vt Orosius libro quarto, capite secundo scribit, pestilentia grauis vrbem ac fines eius inuasit: quæ omnes, tum præcipue mulieres pecudesq; corripiens, necatis in vtero fœtibus, futura prole vacuauit: & immaturis partubus cum periculo matrũ, extorti abortus proiiciebantur adeo, vt defectura successio, & defuturum animantium genus; adempto vitalis partus legitimo ordine crederetur. Diuus Augustinus in tertio diuinæ Ciuitatis, ca. 17. huius pestis sic meminit: Atq; in strage tanta bellorum, etiam pestilentia grauis exorta est mulierum. Nam priusquam maturos partus ederent, grauidæ moriebãtur. Vbi se credo Æsculapius excusabat, quod Archiatrum se, non obstetricem profitebatur. Pecudes quoq; similiter interibant, vt iam defecturum genus animalium crederetur. Interea Pyrrhus fertur relicta Sicilia traiecisse in Italiã. ac cum è Sicilia abiret, respexisse ac dixisse: O qualem Carthaginensibus & Romanis pro hac insula palæstram relinquimus: & hoc quidem vt coniectatus est, ita euenit. Interim vero Samnites, teste Plutarcho, multis iam præliis erant superati, quia tunc Romani in Samnio castra habebant. Ipse autem ex Tarentinis delectum faciens, cum prius secum viginti equitum, triginta peditum milia adduxisset, copias diuisit, partim in Lucaniam missas vt alterum consulem demorarentur: ipse contra, alium ad Beneuentum exercitum duxit. Eutropius, si numeri sunt castigati annorũ, prodit, quod anno quadringentesimo septuagesimoseptimo, cum iam clarum vrbis Romæ esset nomen, arma tamen extra Italiam mota non fuerant, factum sit. Vt ergo cognosceretur quæ copiæ Romanorum essent, census est habitus. Tum inuenta sunt ciuium capita ducentena nonagintaduo milia, trecenta trigintaquatuor, quanquam à condita vrbe nunquam bella cessassent.

Dentatus II. *Lentulus.*

2. M. CVRIVS, ET L. CORNELIVS. 478.

HORVM Coss. meminit Plutarchus, & Orosius. Item Eutropius libro secundo, capite primo inquit: Hi aduersum Pyrrhum missi sunt: Curius contra eum pugnauit, exercitum eius cecidit: ipsum Tarento fugauit, castra cepit. Ea die cæsa sunt hostium viginti-tria milia: Curius in consulatu triumphauit, & primus Romam quatuor elephantes duxit. Plutarchus scribit in Pyrrho, regem se præparasse, vt ante Curium opprimeret, quam collega aduentaret, fortissimisque militibus & bellicosissimis elephantibus aciem instruxisse. Quos tamen Curius ita in fugam vertit, vt elephantes quosdam caperet, quosdam in fugam verteret: quæ res victoriam Romanis, & simul principatum tradidit. Sic Pyrrhus sex annorum tempore absumpto, Italia excessit. Orosius (sed exemplar timeo ne sit mendosum) quintodecimo anno scribit, Italiam reliquisse. Sed cum in Italiam venerit, P. Valerio & T. Coruncano Coss. hic erit annus sextus, nõ quintusdecimus. Et Florus: Vno (inquit) bello Tarentino intra quadrienniũ maximam partẽ Italiæ, &c. Cæterũ pugnam pulchre describit Orosius: Reuersum, inquit, ex Sicilia Pyrrhum, Curius consul excepit: tertiumq;

urbe tertiumq; id bellum contra Epirotas apud Lucaniam in Arusinis campis gestum est. Itaq; primo concursu, cum Pyrrhi milites Romanorum impressione trepidarent, circumspectantesque fugam belli cedere molirentur, Pyrrhus elephantes ex subsidiis iussit induci. Romani assueti iam pugnare cum beluis, cum malleolos stuppa inuolutos ac pice oblitos, vncis insuper atq; aculeis tenaces præparauissent, eosq; inflammatos in terga beluarum, turresq; vibrarent: non difficulter furentes ardentesq; beluas, in eorũ excidia, quorum subsidia fuerant, retorserunt. Florus lib. 1. tit. 18. Lucaniæ suprema pugna sub Arusinis, vt vocant, campis, ducibus iisdẽ quibus superius: & tunc tota victoria exitum, quem datura virtus fuit, casus dedit. Nam productis in primam aciem elephantis, vnum ex illis pullum adacti in caput teli grauis ictus auertit: qui cum per stragem suorum currens stridore quereretur, mater agnouit, & quasi vindicatura exiluit. Tum omnia circa quasi hostilia graui timore permiscuit, ac sic cædem feræ, quæ primam victoriam abstulerant, secundam parem fecerunt, tertiam sine controuersia tradidere. Meminit L. Lentuli consulis Plinius lib. 33. cap. 2. sic scribens: L. Lentulus Cos. Seruilio Cornelio Merendæ Samnitum oppido capto, coronam dedit. Continentiam Curii quam hoc bello exhibuit, vide apud Valerium Maximum, libro quarto, capite de Abstinentia: vbi etiam de continentia Romanorum agit, qui munera legatorum Pyrrhi recusarunt. quod Florus vel verbo significar: Depulsi, inquit, cum muneribus suis legati. Est præterea illud in eo loco obseruandum, quod omnes pene Flori codices Lyrin fluuium habent, cum Syrin aliqui legendum putent, ex Plinio lib. 3. cap. 11. Vnde & Strabo lib. 6. Post Heracleopolis, supra mare paululum, & nauigabiles amnes duo, Aciris & Siris: super quo eiusdem nominis est ciuitas Troiana, à qua procedente tempore deducti à Tarentinis coloni, Heracleam tenuerunt. Stephanus de Vrbibus: Siris ciuitas Italiæ est, haud longe à Metaponto, & fluuius eiusdem nominis. Neq; tamen certe asserendum. nam Lyrin fluuium Latii Strabo libr. 5. describit, Clauinque vocatum inquit, & de Appenninis collibus ortum, & qui Fregellas præterfluat, & inter Minturnas erumpat. vt suspicandum sit, Florum vtrunq; hoc titulo designasse. Nam primum inquit, apud Heracleam & Campaniæ fluuium Sirim, Leuino Consule, & reliqua. Hic etiam, teste Plutarcho, prima pugna commissa est. Dehinc de Pyrrho loquens, qui vsq; ad vrbem cum exercitu festinauit: Totam trementem Italiam, Campaniam, Lirim, Fregellasq; populatus, prope captam vrbem, &c. Plinius lib. 3. cap. 5. Latium antiquum à Tyberi ad Lirim amnem processisse scribit, Glanicum appellatum. Hinc felix, inquit, Campania est. Examinandum tamen relinquo erudito: qui nasuti magis curiosum quam verum indagant, & ambitione pleni sæpe cæcutiunt. In Pyrrhi vita apud Plutarchum, Sirine scribitur: forte pro Sirin, vitio librarii.

479. SER. CORNELIVS MERENDA, ET M. 3.

CVRIVS DENTATVS III.

SCRIBIT Orosius in quarto, cap. 3. quod anno ab vr. con. quadringentesimo septuagesimosexto, Tarentini Pyrrhi morte comperta, iterum noua aduersus Romanos arma sollicitauerint, Carthaginensiumq; auxilia poposcerint per legatos. Sed conserto prælio, iterum vicerunt Romani. An hoc iis Coss. gestum sit, dubito. Numerus certe annorum Orosii menda non caret.

480. C. FABIVS LICINIVS, ET C. CLAV- 4.

DIVS CANNIA II.

HOS COSS. Eutropius in secundo lib. cap. 1. nominat: scribitque, quod Tarentini Pyrrhi morte comperta, iterum noua arma aduersus Romanos sollicitarint. Cæterum domesticis viribus diffisi, ad Carthaginensium opes confugiunt, auxilia per legatos poscunt, & accipiunt. Carthaginenses à Romanis vincuntur: qui etsi nondum hostes ex cõfesso erant, senserunt tamen se posse à Romanis vinci. Subiungit idem Eutropius: Quadringentesimo sexagesimo primo anno, C. Fabio Licinio, C. Claudio Cannia Coss. legati Alexandrini à Ptolemæo missi Romam venere, & à Romanis amicitiam, quam petiuerant, obtinuerunt. quod etiam abbreuiator Liuii in 14. scripsit. Sed hic numerus, vt Orosii, est corruptus. Sed potius legendum, quadringentesimus septuagesimusnonus. Meminit horum Coss. Velleius Paterculus: Cossa & Pestum colonię Romanorum factæ annos abhinc trecentos, Fabio Dorsone & Claudio Cannia consulibus.

481. L. PAPYRIVS CVRSOR II. ET SP. CARVILIVS. CXXVII.

HORVM Coss. sic meminit Iulius Frontinus, de Aquæductibus: Incipit, ait, vetus Anio distribui vico publico, Publicii alueo ad portam Trigeminam, qui locus Salinæ ap-

Olympiad. pellantur, post annos quadraginta quam Appia perducta est, anno ab vr. con. quadringentesimo octuagesimo nono. M. Curius Dentatus, qui censuram cum L. Papyrio gessit, Aniensis, qui nunc dicitur vetus, aquam perducendam in vrbem ex manubiis de Pyrrho captis curauit, Sp. Caluisio L. Papyrio Coss. Item post biennium deinde actum est in Senatu de consummatione eius aqueæ operæ, post annum nonum Minutius prætor edidit. Tum ex S.C. Duumuiri aquam perducentes creati. Curius & Fuluius Flaccus, locauerant. Curius intra quintum diem, quam erat Duumuir creatus, decessit: gloria perductæ pertinuit ad Fuluium. Sed & hi quoque numeri egent examine. nam quadragesimus quidem est annus post Appiam aquam inductam, sed ab vr. con. est quadringentesimus octuagesimus primus circiter.

2. C. QVINTIVS, ET L. GENVTIVS. 482.

CIRCA id tempus Sextilia virgo Vestalis damnata incesti, viua defossa est. Eusebius circa id tempus vnam virginũ Vestalium tradit in corruptione deprehensam, percussam esse. & paulo post alteram subiungit, laqueo vitam finiisse. Sed de annis, quibus hæc facta sunt, nemo credat se posse recte æstimare. Coloniæ tum deductæ sunt, Possidonia & Cosa. Carthaginensium classis auxilio Mamertinis venit, quo facto fœdus ab iis violatũ est.

Clepsina. *Blesus.*

3. C. GENVTIVS II. ET GN. CORNELIVS. 483.

Eo ordine, & iis nominibus ponuntur Coss. à Cassiodoro, in vnico quod habeo exemplari. In opusculo vero Coss. incerti autoris, quod quidam Orosio attribuũt, iidem sic nominantur, post Ser. Cornelium & Curium Dentatum III. si non sunt (quod vereor) nomina corrupta. ob quam causam ego ea subiungo, vt nihil obmittam, quod prodesse reor.

Licinio	&	Cinna.
Cursore II.	&	Maximo.
Claudio	&	Clepsina.
Clepsina	&	Bleso.
Gallo	&	Pictore.

Cæterum sub quibus Coss. factum sit illud, quod Orosius libro quarto, ca. 3. scribit: quod nimirum ex 15. Liuii collegisse videtur, vt ex Abbreuiatore apparet incertum plane est de legione Campana, quæ Rhegium occupauerat: quæ deditione facta securi percussa est. Nam sequenti anno, inquit Orosius, magnam viscerum suorum partem seueritas Romana concidit. Nam aduentante dudum Pyrrho, octaua legio diffidens Romanæ spei, nouum scelus auxit: Rheginos omnes, quibus subsidio præerat, interfecit prædam sibi omnem, atque ipsum oppidum vendicauit. Hoc facinus in tam sceleratos puniendum Genutio consuli visum est: qui obsessa Rheginorum vrbe, captisque omnibus, ipse quidem in reliquos perfugas & latrones exercuit digna supplicia: Romanos vero milites in integræ legionis Romam misit, qui populi iussu in medio foro virgis cæsi, ac securi percussi sunt. Visa est tunc sibi Roma vincere, cum legionem suam integram occidit: quæ sine dubio victa fuisset, si eam hostili prælio perdidisset. An id sub L. Genutio, an sub G. Genutio, qui iterum consul fuerat, acciderit, incertum est. Describit hanc historiam luculenter Polybius primo libro, sed Coss. non nominat. Accidit per id tempus, vt Apolloniatum legati ad senatum missi, Romæ à iuuenibus quibusdam pulsati sint: quo flagitio ne ius gentium impune violatum videretur, iussu populi sontes ad supplicium Apolloniatibus sunt dediti: vt abbreuiator Liuii in 15. annotat. Narrat Orosius eodem quarto libro, & quarto cap. obscœna & tetra prodigia, quæ acciderunt: quæ lector diligens leget quia miranda. quibus autem Coss. mihi diuinare non licet. nam numerus annorum, quem ponit, corruptus est. Cæterum post nominatos iam Coss. à Cassiodoro, ponuntur ab Eutropio lib. 2. c. 2. hi duo Coss. Q. Gulo, & Fabius Pictor: vt in opusculo Coss. incerti autoris, fortasse Gulone, non Gallo, & Pictore, sit legendum. Hos item subiungere placuit, licet in Cassiodoro non inuenerim. Boni lector consulas, si nimis tibi videar curiosus. Prodesse enim, & alios excitare, qui somnium Epimenidis dormiunt, laboro.

Bella supputanti apparebit, hoc factum esse Q. Fab. Max & Quinto Gulone consulibus.

4. Q. GVLO, *& Fabius Pictor.* 484.

His Coss. teste Flauio Eutropio, libro secundo, cap. 2. Picentes noui hostes facti, Romana in se arma exciuere. Picentis autem belli causam non inuenio. Ipsa gens à Sabinis oriunda, voto vere sacro, cuius opes adeo procedente tempore creuere, vt vno tempore trecenta sexaginta milia Picentum in fidem Pop. Ro. venisse dicantur. Forte quia Tarentinis auxilia tulerunt, placuit Po. Ro. hostiũ socios persequi. Sunt igitur à sequentib. Coss. superati. Fuit ergo hic quintus annus ante primum Punicum bellum, quo anno primum,

reste

ab urbe teste Liuio, Po. Ro. argento signato uti cepit. Quod & Plinius lib. 33. cap. tertio annotauit: Argentum, inquit, signatum anno urbis quingentesimo octogesimo quinto, Q. Fabio consule, quinque annis ante primum bellum Punicum. Sed error inest his verbis. nō enim quingentesimo, sed quadringentesimo, est legendum, ut clare apparet: & quarto, nō quinto. Eusebius argenteum nummum primum in urbe signatum tradit Olympiade c x x v i i: quod cum numero nostro non conuenit. Caeterum de Fabio Pictore Plinius tricesimo quinto, c. 4. sic tradit: Apud Romanos quoque honos mature huic arti contigit. Siquidem cognomina ex ea pictores traxerunt, Fabii clarissimae gentis: princeps eius cognominis, ipse aedem Salutis pinxit, anno Ur. con. quadringentesimo quinquagesimo: quae pictura durauit ad nostram memoriam, aede Claudii principatu exusta. *Olympiad.*

Sophus, *Russus.*

485. P. SEMPRONIVS, ET APPIVS CLAVDIVS. cxxviii.

Eutropius libro secundo, horum Coss. meminit, sub quibus Picentes deuicti sunt, & de his triumphatum est. Meminit huius belli Florus in primo, decimonono titulo: Domiti hinc Picentes, sed caput gentis Asculum Sempronio duce: qui tremente inter praelium campo, Tellurem deam promissa aede placauit. Quod significantius Orosius in quarto, & quarto capite expressit: Sequenti, inquit, ab hinc anno, Sempronius consul aduersus Picentes duxit exercitum. Et cum directa intra iactum teli utraque acies constitisset, repente ita cum horrendo fragore terra tremuit, ut stupore miraculi utrumque pauefactum agmen hebesceret: diu attoniti utrinque populi haesitauere. Praeiudicata incesti conscientia, tandem pro cursu concito certamen iniere. Triste adeo id bellum fuit, ut merito dicatur, tātum sanguinem immanum susceptura, etiam cum gemitu horrisono terra tremuisse. Romani, qui pauci admodum eo praelio euasere, vicerunt. Sed quemadmodum ille vetustissimus Graecorum Milesius Iouis nutritor tellurem velut uxorem colere instituerit, abunde Lactantius docet lib. 1. c. 22. & Augustinus in quarto. Telluris item deae meminit Macrobius primo Saturnalium, Ouidius in quarto Fastorum, Plinius lib. 34. cap. 6. quod apud neminem alium inuenio. Frontinus in primo Stratagematon, duodecimo capite, hunc Sempronium consulem T. Sempronium Gracchum vocat: ubi etiam huius B historiae meminit; quod apud neminem alium inuenio. Tam diuersi sunt autores in nominibus Coss. si modo codices sunt à menda securi, & non vitio librariorum deprauati. Sed facilis est lapsus literarum, quibus praenomina figurantur. Ariminum in Togatae Galliae finibus, colonia per id tempus facta: Romani eo coloni missi. Umbri ab initio habuerunt Ariminum flumen, illi proximum: utrum alterum alteri nomen dederit, haud facile dixerim: Missi & Beneuentum coloni eo tempore: id vero est in Samnio, olim Maleuentum dictum. Tetra hoc tempore prodigia apparuere. Fontes pluribus locis cruore fluxisse dicuntur, & lac in speciem pluuiae pluisse: ut Oros. in quarto, cap. 5. explicat (sed numerus annorum, ut fere semper, mutilus est) & in 2. Eutrop. Meminit horum Coss. Velleius Paterculus, in suis fragmentis, sic scribens: Interiecto quinquennio, Sempronio Sopho & Appio Caeci filio Coss. Ariminum, & Beneuentum coloni missi, & suffragii ferendi ius Sabinis datum.

Regulus, *Libo.*

486. M. ATTILIVS, ET L. IVNIVS. 2.

His Coss. Salentinis bellum indictum est: qui & ipsi armis victi, in deditionem venere: captique sunt cum ciuitate simul Brundusitii, & de iis triumphatum est, inquit Eutropius lib. 2. cap. 2. Florus libr. 1. titul. vigesimo: Salentini Picentibus additi, caputque regionis Brudusium, inclito portu, M. Attilio duce: & in hoc certamine victoriae precium, templum sibi pastoria Pales ultro poposcit. Hoc itidem ex abbreuiatore Liuii colligitur, ex libro quintodecimo: Umbri, inquit, & Salerni victi, in deditionem accepti sunt. Si vero de Pale dea multa scire volueris, lege Solinum in Polyhistore, ab initio: & Seruium Honoratum super Georg. tertium: Ouidium in quarto Fastorum. Ubi autem siti sint Salentini populi, & Picentes, docet Plinius in tertio Naturalis historiae, cap. 12. & tredecimo: & Strabo in quinto.

Pera, *Pistor.*

487. D. IVNIVS, ET CN. FABIVS. 3.

Tradit Orosius in quarto, circa id tempus Carthaginenses, dato aduersum Romanos auxilio Tarentinis, à Senatu per legatos esse redargutos ac turpissimam rupti foederis labem praesumpto accumulasse periurio.

Olympiad. *Maximus,* *Vitulus.*

4. Q. FABIVS, ET L. MANVLIVS.

Svb quo Fabio bellum illud Volsciniense sit gestum, ingenue fateor me dubitare, 431.
cum duos ponat Cassiodorus Fabios Coss. sese mutuo sequentes. Sed quod hunc postremum putem illum esse, qui hoc bellum confecit: faciunt verba Flori libr. 1. tit. vigesimoprimo: Postremi, inquit, Italicorum in fide mansere Volscini, opulentissimi Ethruscorum, implorantes opem aduersus seruos quondam suos, qui libertatem à dominis datam in ipsos erexerant, translataq; in se Repub. dominabantur. Sed hi quoq; duce Fabio Gurgite pœnas dederunt. Is fuit Fabius, alio nomine ex familia Maximus cognomento dictus: vt ex historiis passim liquet. Orosius illud bellum expressurus, ponit libro quarto, quinto capite, sic scribens: Tunc etiam Volsciniensés Ethruscorum florentissimi, luxuria pene periere. nam cum licentia, in consuetudinem prorogata, seruos suos passim liberos facerent, conuiuiis alligarent, coniugiis honestarent: libertini in partis potestatis recepti, plenitudinem per scelus vsurpare moliti sunt, & liberati seruitutis iugo, ambitu dominationis arserunt: & quos dominos subditi æquanimiter dilexerunt, eos iā liberi, quos dominos fuisse meminerant, execrati sunt. Itaq; ideo sperantes in facinus libertini, quorum tanta manus fuit, vt sine controuersia ausu potirētur, correptam vrbem suo tantum generi vendicant, patrimonia coniugiaq; dominorum sibi per scelus vsurpant, extorres dominos procul abigunt, qui miseri exules egentesq; Romam deferuntur. Vbi ostentata miseria, querelaq; defleta per Romanorum seueritatem & vindicati sunt, & restituti. Illic etiam plurima de crudeli pestilentia, quæ biennio vrbem Romanam deuastauit: sed numerus annorum eget examine. Huius pestis & diuus Augustinus meminit in tertio Ciuitatis, cap. decimoseptimo. Cæterum de Volsiniensibus historiam pulchre etiam scribit Valerius Maximus libro nono, capite de Luxuria: & iunior Plinius de Viris illustribus, titulo trigesimoquinto. Sed ibi Decius Murena scribitur missus, non Fabius, vt Florus. nam Orosius nullum consulem nominat, nec Val. Max. vt certam hic subesse mendam suspicari possit: nisi hoc bellum superioribus sit Coss factum, sub Decio Iunio & Cn. Fabio. Quanquam inueniam illum Peram, non Murenam dictum. Tu lector examina paulo diligentius. B

Caudex frater Caci, *Flaccus, Fabius.*

CXXIX. APPIVS CLAVDIVS, ET Q. FVLVIVS. 489.

Svb iis Coss. Po. Rom. egressus est Italiam, vt inquit Florus lib. 2. cum iam adoleuisset prope quingentesimum annum. Ferture esse monumentum veteris inscriptionis hodie in Messana ciuitate Siciliæ, in hac forma:

S. P. Q. R. AP. CLAVDIO: Q. FABIO: COSS. *altero Messanā Siciliæ ciuitatem class. præfecto reserante, percepit. Hieronem Syracusanorū regem, Pœnorū quoq; copias Hieroni coniūctas, tā celeriter superatas, vt Ap. Claudium Cos. ad hanc rem gerendā potius ciuitas sua virtutis admiratione, quam belli susciperet adiutorem. Nam rex Pœniq; vrbis non tā multitudine ac animosa nobilitate propulsi victos, quam sese dedicere congressos: qui ante consulis aduentū vltra Leontinum profugi, pacē exposcentes, Romanorum gloria, Messanensium nobilitate, propria mulcta, centum talenta æraria soluenda supplices impetrauerunt. Ob quod statuit, vrbem titulis nobilitatis extolli: aliisq; prouinciæ ciuitatis, eiusq; ciues Romanorum honore Siciliæ caput illic fungi potestate Romana: lapides eius à Leontino vsq; Phedas extendi. nam id spatium, cæteris deficientibus, Romanæ ditioni seruauit: chirographum hoc fastis Romanorum adiunctum, laudem ciuitatis ostentans adscribi, Romanamq; gratitudinem merito respondere. Approbatum est præsens decretum patrum à Gn. Calatino tribuno plebis, post vrbem conditam anno quadringentesimo nonagesimo, remp. primo bello Punico turbante.*

Cæterum annorum numerus diuersissimus est apud autores: qui me non parum diu anxium suspendit, adeo vt quid certo statuerē, non ad assem facile inuenirem. Cogitaui omnium autorum sententias afferre, quotquot reperire poteram: vt hinc studiosus lector verum indagaret. Dionysius itaq; Halicarnasseus (vt in præfatione sui operis attestatur) suscepit historiam Romanam scribere ab origine vrbis ad primum bellum Punicum: licet magna pars librorum, iactura temporis interiit, vt sumus superius lamentati. Narrat autem ibi, se historiam extendisse ad tertium annum vsq; centesimæ vigesimæ octauæ Olympiadis, quod fuit initium primi belli Punici. At Polybius, qui quadraginta libris volebat historiam Romanam continuare, ab Olympiade centesima quadragesima, coactus præmittere causas & initia belli Hannibalis, quæ duobus libris explicat, facit principium sui libri, primam Romanorum ex Italia transfretationem, quæ est iis continua,

quæ

Ab vrbe quæ Timæus vltimo loco scripsit: id est, Olympiadem centesimam vigesimamnonam. *Olympiad.*
s. Ibique copiose recenset, quo tempore Romani eiecto ex Italia Pyrrho, profligatisque Samnitibus ac Gallis, Rhegium vrbem obsederunt & expugnarunt. Er tamen Mamertinis traducto in Siciliam exercitu, per Appium Claudium consulem suppetias ferebant. Id; cum Polybius centesima vigesima nona Olympiade factum prodat, cum Dionysio conuenit, qui centesima vigesima octaua librum suum conclusit. Eusebius etiam in Chronicis, Romanos tradit Syracusas cepisse vigesimanona & centesima Olympiade: quæ si computentur, subductis annis ante septimam Olympiaden, qua est vrbs condita, erunt anni quadringenti octogintanoue. Sic initium primi belli Punici veniret ad annum quadringentesimum octuagesimumnonum. Liuius in præfatione trigesimi libri, vel vt vulgus dicit, tertiæ Decadis, numerat quadringentos septuaginta octo annos à condita vrbe ad Appium Claudium consulem; qui primus Carthaginensibus bellum intulit. Sed omnino codex est deprauatus, quum octuaginta octo, non septuaginta octo sit legendum. Quemadmodum in Plinio par macula est, libro trigesimotertio, capite tertio, qui bellum Punicum primum reiicit in annum quingentesimum nonagesimum: cum certe legendum sit, quadringentesimum, non quingentesimum. Similis labecula est in Solino. Is bellum Punicum primum anno trecentesimo octogesimo octauo scribit factum: cum quadringentesimo, non trecentesimo sit factum. Rectius Gellius in suis Noctibus candidissimis, libro decimoseptimo, capite vltimo: Anno post Romam conditam quadringentesimo ferme & nonagesimo, Coss. Appio Claudio, cui cognomentum Codex fuit, Appii illius cæci fratre, & M. Fuluio Flacco bellum aduersus Pœnos primum cœptum. Sed hic obseruandum, quod Gellius alterum consulem nominat M. Fuluium Flaccum, cum Eutropius eundem, & Orosius, Q. Fabium nominent: Cassiodorus Q. Fuluium: & autor ignotus in opusculo Coss. scribat, Caudex & Flaccus. Velleius autem Paterculus in fragmentis historiæ Rom meminit horum Coss. vbi de tertio bello Punico scribit in hæc verba: Cum Carthagine bellare maiores nostri cœpere, Claudio & Fuluio Coss. ante annos CCXCVI. quam tu M. Vinici consulatum inires. Fuit autem hic M. Vinicius Consul sub Tiberio Imperatore, vt inferius patebit. Sed neque is numerus satis integer est. Anni autem in Orosio, vt fere semper, corrupti sunt. Sic enim ibi scribitur libro
B quarto, septimo capite: Anno ab vr. con. quadringentesimo octogesimotertio, Appio Claudio & Q. Fabio Coss. Mamertinis, quorum Messana nobilis Siciliæ ciuitas erat, auxilia contra Hieronem regem Syracusanum & Pœnorum copias Hieroni iunctas, Appium Claudium misere Romani; qui tam celeriter Syracusanos Pœnosque superauit, vt ipse quoque Rex rerum magnitudine perterritus, ante se victum, quam congressum fuisse prodiderit: qui ex infractis viribus, amissaque fiducia, cum pacem supplex rogaret ducentis argenti talentis, iussu consulum accepit. Si itaque Græcis, qui per Olympiadas annos supputarunt, fides est habenda, Punicum bellum circa initium centesimæ vigesimænonæ incepit; quum annus vrbis conditæ numeraretur quadringentesimus octogesimusoctauus: & hæc supputatio vero propior est. Qui in vno aut duobus annis discrepant, parum à veritate discedunt. Qui vero per decem aut plures, illi certe corrupti & deprauati sunt. Cæterum Florus libro secundo, titulo secundo, hoc bellum luculenter & breuiter enarrat, copiosissime autem Polybius in primo. Iunior Plinius de Appio Claudio, titulo trigesimosexto, hanc historiam eleganter describit. Philinus primum hoc bellum Punicum descripsit, sed totus periit. Scripsit & hoc bellum Appianus, in eo libro qui dicitur Siculus: sed is pariter desideratur, nisi quod quandam breuem huius belli repetitionem fecit in Libyco, à principio. Desideratur & Liuius, qui in decimosexto lib. ab Vrbe condita, hoc bellum exorsus, deinceps continuauit, originemque Carthaginis ibi descripsit: quam alioqui Appianus in Libyco ponit. Iustinus tamen ex Trogo, libro decimooctauo, multa de origine Carthaginensium scribit. Et Orosius libro quarto, capite sexto dehinc repetit: Sed septimo capite scribit, quæ sub iis Coss. gesta sunt: licet ibi pariter, vt in Eutropio, pro Q. Fuluio, Q. Fabius consul ponatur. Historiam vero in Sicilia circa Messanam & Syracusas per Appium gestam, nemo pulchrius quam Polybius in primo scribit. Caudex autem dictus est Appius, quia plurium tabularum contextus caudex apud antiquos vocabatur. vnde tabulę codices dicuntur: & naues quæ commeatum subuehunt, caudicariæ nominantur: quas & codicarias appellamus. Hic autem primus persuasit Romanis nauem conscendere, vt Seneca dicit in libro de Breuitate vitæ, atq; ideo fortitus est nomen. Suetonius: Claudius Caudex primus freto classe transiecto, Pœnos Sicilia expulit.

Olympiad. *Maximus,* *Crassus.* *Ab vrbe con.*

2. M. VALERIVS, ET C. OCTACILIVS. 490.

Hi Consules (vt Polybius primo libro scribit) cum duobus exercitibus in Siciliam venientes, ciuitates plerasq; Syracusanorum & Carthaginensium, vt ad Romanos deficerent, compulerunt. Quod Hiero intuitus, conducibilius sibi ratus, Romanorum partes quam Pœnorum sequi, præsertim cum Syracusani inueteratum odium aduersus Pœnos gererent: Legatos ad Coss. misit, qui ab iis pacem & societatem peterent. Romani, quia Carthaginenses per maria insulam insederent, veriti ne commeatus sibi intercluderentur, commodissimam Romanæ rei eam pacem arbitrati, his conditionibus cum Hierone societatem iunxete: vt rex captiuos Romanis sine precio restitueret, & centum argenti talenta penderet, Syracusani socii amiciq; Po. Rom. appellarentur. Hiero per hæc conciliatus, iam inde in studio & obseruantia Romani nominis, quamdiu vixit, constantissime perseuerauit: quo contigit, vt Syracusanorum res fauore Romanorum feliciores fuerint, quam sub vllo regum antea fuissent. Probauit Po. Rom. eam pacem, fretusq; socii regis opibus, vt maior esset vni exercitui omnium rerum copia, alterum ex insula consulem cum suis copiis in Italiam reuocauit. Carthaginenses, postea quam Hieronem cum Romanis fœdus percussisse anditum est, maioribus esse copiis opus arbitrati, Ligurum & Gallorum vim ingentem mercede conducunt. Ex Hispania quoq; miles stipendio accersitus, copiasq; Agrigentum contrahunt, ac commeatum parant. Hieronis regis originem & prodigia scribit Iustinus libro vigesimotertio, & Polybius in primo: Eutropius in secũdo, cap. 3. Valerio M. & Otacilio Coss. in Sicilia à Romanis res magnæ gestæ sunt: Tauromininirani, Carthaginenses, & præterea quinquaginta ciuitates in fidem acceptæ. Subiungit præterea, tertio anno in Sicilia contra Hieronem regem pugnatum, & ducentis talentis pacem comparasse. quod ab Orosio quoq; lib. 4. ca. 7. scribitur. licet Polybius hoc anno factum scribat, non tertio anno belli Punici, hoc est, sequenti. Est hic Valerius Maximus, postea à deuicta Messana Siciliæ vrbe, Messala cognominatus: quod postea nomen familiæ permansit, vt scribit Macrobius primo Saturnalium. Facit huius Valerii consulis mentionem, Plinius. lib. tricesimoquinto, c. 4. Dignatio autem præcipua picturæ Romæ increuit, vt existimo, à M. Valerio Maximo consule Messala: cum princeps tabulam picturæ prælii, quo Carthaginenses & Hieronem in Sicilia deuicerat, proposuit in latere curiæ Hostiliæ, anno ab Vr. con. 490. B

Megellus, *Vitulus.*

3. L. POSTHVMIVS, ET Q. MANVLIVS. 491.

Polybius in primo, alterum consulem Q. Æmilium vocat: sed vereor codicem esse deprauatum. nisi (quod in Græcis sæpe obseruaui) nomina Romana à Græcis scriptoribus frequenter sint inuersa. His Coss. exercitu in insulam deportato, speculantur hostium consilia, qui vnum in locum omnem bellicum apparatum contulerunt: Agrigentum ad octo stadia proxime consederunt. & cum æstas esset, milites frumentatum effusi, in spem hostem eduxerunt, rei per occasionem bene gerendæ. Itaq; eruptione ex oppido facta, vna pars castra inuadunt, alii in frumentatores faciunt impetum. Sed hostes cum multa cæde in vrbem reiecti, Coss. dehinc exercitu in binas partes diuiso, bina circa vrbem castra muniunt, ac duplici fossa vrbem cingunt, ne erumperent, neue auxilia inferrent. ac quinq; mensibus hostem obsident: vt iam fames validissima Hannibalem, qui intus erat, cum quinquaginta milibus corriperet. Ob quam rem Carthaginenses nouũ exercitum, cum magno elephantorum numero, ac nauibus pluribus, ad Hannonẽ mittunt, quo Agrigentum obsidione leuaret. Qui Herbesum Romanorum horreum proditione occupat: vt etiam Romani pene coacti obsidionem penuria rerum soluere fuissent, nisi ab Hierone commeatu & aliis necessariis benigne essent prouisi. Laborabat præterea exercitus Romanorum pestilentia. quare Hanno cum Numidis, equites Romanos in insidias deduxit. Duobus tamen mensibus ocium fuit. Sed cum Hannibal tentaret erumpere, Romanus miles in elephanto's victor incidit, Carthaginensium acie pulsa. Sed beluæ fuga exterritæ, stragem fœdam suis dederũt. Elephantibus potiti, & hostium spoliis, cum in castris ex re bene gesta negligentius vallum vrbis custodirent, Hannibal repletis fossis paleis, silenti nocte abiit. Fuga mane cognita, Agrigentum vrbem hostiliter irrumpunt, ac opibus spoliãt. Quæ res victoriosa Romam illata, magnam patribus spem iniecit, breui tota Sicilia potiri. Hanc historiam pulchre Oros. in 4. describit, ca. 7. Sed Coss. non nominat. Lege studiose lector, & hos subintellige Coss.

L. VALE-

Ab urbe con. — Flaccus, — Crassus. — Olympiad.

L. VALERIVS, ET T. OCTACILIVS. 4.

492. His Coss. vt Polybius in primo scribit, cum exercitus ingens in Sicilia esset missus, magna pars Siciliæ ad Romanos defecerat: quod nemini dubium erat, Romanos terrestri bello validiores Punicis esse. Carthaginenses tum imperium obtinebant maris, quæ causa fuit, vt maritimæ vrbes, sub aduentu primæ classis à Pœnis sint receptæ. Infestabatur interea & Italiæ ora, ab altera Carthaginensium classe, cum interim Aphrica ab omni hostili iniuria immunis esset. Hinc patres ea animo reputantes, de classe publice paranda decretum tulerunt, quæ centum viginti haberet naues, quarum centum quintuplici ordine agerentur, tertio reliquæ. Quæ ædificatio ideo perdifficilis fuit, quod nullus tum vsus nauium in Italia erat. Nam prius in traiiciendo Tarentinorum, Locrensium & Rheginorum nauibus vsi fuerãt. Itaq; tam intrepide pelagus ingressi sunt, vt prius naualı bello cum Carthaginensibus certarent; quam eius rei periculum facerent. Quo vero ingenio primam exædificarint, à quadam Carthaginensium naue, & quo pacto artem nauigandi didicerint, copiose Polybius in primo explicat: illic videas lector, quæ desideras. Horum Coss. neque Orosius, neque Eutropius meminit. Sed de classe parata sexaginta diebus, Florus in secundo libro, titulo secundo: Orosius in quarto, capite septimo: Plinius in Naturali historia libro decimosexto, capite quadragesimo: Silius Italicus in fine sexti Punicorum. Plutarchus præterea in Marcello, Octacilium fratrem Marcelli fuisse ab eo protectum scribit, ab imminenti periculo, trucidatis qui in eum acri ferebantur impetu.

Asina.

493. CN. CORNELIVS, ET C. DVILLIVS. CXXX.

His Coss. teste Polybio in primo, missus iterum exercitus in Siciliam, Cornelio classis data: qui cum omnibus nauibus ad fretum vsq; Siculum progressus, cætera classe in Italia relicta, ipse cum septemdecim nauibus Messanam transfretauit: paratisq; hic omnibus quæ ad vsum classis visa sunt necessaria, cum iisdem nauibus Liparam traiecit. Erat tum Hannibal Panormi, auditoque Coss. aduentu, Boodem Carthaginensem nobilem, cum viginti nauibus ad eum opprimendum ire iubet: qui Romanas naues cum Consule intercludit faucibus portis insessis. quo malo perculsus Cornelius, inops consilii, sese cum nauibus tradidit. Sed vt ex decimoseptimo Liuii colligitur, & Floro, Punica classe circumuentus, & per fraudem veluti in colloquium euocatus, captus est. C. Duillius de collegę casu factus certior, confestim descendit ad mare, pugnaturus cum Punica classe: quæ ne sibi agilitate elaberetur, factis coruis machinis (quas affabre Polybius describit) ac nauibus Carthaginensium iniectis, primo impetu triginta naues Consul cepit: & in his prætoriam septiremem, quę Pyrrhi regis fuisse ferebatur. Hannibal vbi rem perditam vidit, in scapham desiliens, ad suos pertrepidus fugit: tum amissis sexaginta nauibus, cæteri in fugam vertuntur. Florus libro secundo, titulo secundo, horum quoq; Coss. meminit, & huius cladis. Quem Orosius est sequutus libro quarto, cap. septimo: licet in numero nauium non conueniant. Eutropius item libro secundo, cap. tertio. Est autem Cornelius Asinæ cognomentum datum: quoniam princeps Corneliæ gentis, empto fundo; seu filia data marito, cum sponsores solenniter ab eo poscerentur, asinam cum pecuniæ onere perduxit in forum, quasi pro sponsoribus præsens pignus. Hęc Macrobius primo Saturnaliuin. Sed Duillius primus omnium Romanorum naualis victoriæ duxit triumphum: ob quam causam perpetuus ei honos est habitus, vt reuertenti à cœna tibicines canerent, & funale præferretur. Quod annotauit & Tullius in Catone maiore, & Val. Max. cap. 6. lib. 3. & iunior Plinius tit. 38. Licet hic eum appellet Cn. & Pœnorum ducem Himilconem, quod non facit Polybius. Plinius senior lib. 34. cap. quinto scribit, C. Duillio Cos. in foro locatam esse columnam, quod primus naualem triumphum egit de Pœnis. Meminit huius Duillii & Frontinus in primo Stratagematon c. 5. & c. 3. lib. 2. Silius Italicus in fine sexti sic de eo canit:

Aequoreum iuxta decus & nauale trophæum
Rostra gerens, niuea surgebat mole columna,
Exuuias Marti, donumq; Duillius alto
Ante omnes mersa Pœnorum classe dicabat.
Cui nocturnus honos funalia clara, sacerq;
Post epulas tibicen adest, castosq; penates
Insignis lati repetebat murmure cantus.

Olympiad. *Florus,* *Scipio.* Aerle con.

2. C. AQVILIVS ET L. CORNELIVS. 494

Hos Coss. Polybius non ponit, quia (vt ipse dicit) nihil à Romanorum exercitu hoc anno memoria dignum in Sicilia gestũ est: nec forte his Coss. Siciliam attigerunt. Verum vt idem Polybius testatur, cum Hannibal cum his nauibus, quę prælio superfuerant, cum Duillio facto, Carthaginem reuersus esset: nõ multo post cum aliquot triremibus in Sardiniam mittitur, vbi nihilo est meliore fortuna vsus, quum portum insedisset quendam, vbi à Romanis ex improuiso circumsessus, classem fere omnem amisit. Ipse media trepidatione elapsus, vbi primum Carthaginem venit, ob rem toties male gestã est cruci affixus. Quod nimirum sub iis Coss. factum, vt Orosius in quarto lib. cap. 7. scribit, iis verbis: Postea Carthaginenses C. Aquilio Floro, & L. Cornelio Scipione Coss. Hannonem in locum Hannibalis surrogatum, pro Sardis & Corsis defensandis, nauali prælio præfecerunt: qui à Scipione consule victus, amisso exercitu, ipse confertissimis hostibus se immiscuit, ibiq; interfectus est. Pene eadem Eutropius lib. 2. ca. 3. vbi & hos Coss. nominat. Sed Orosius subiungit: Eodem anno tria M. seruorum, & quatuor M. naualium sociorum, in vrbis Romæ excidium coniurasse: & nisi matura proditio consilium præuenisset, destituta præsidio ciuitas, seruili manu periisset. Abbreuiator Liuii in decimoseptimo: Lucius Cornelius consul in Sardinia, contra Sardos & Hannonem Pœnorum ducem feliciter pugnauit. Item eadem Florus lib. 2. tit. 2. qui etiam Cornelii consulis meminit. Et Silius in fine sexti cecinit:

Scipio ductoris celebrabat funera Pœni,
Sardoa victor terra. ——

Calatinus. *Paterculus.*

3. A. ATTILIVS, ET C. SVLPITIVS. 495

Ita inuenio horũ Coss. nomina in vnico, quod habeo, exemplari Cassiodori. Sed Polybius primum consulem A. Rutilium appellat, vt Perotus & Aretinus in suis tralationibus habent: cum cæteri omnes, Liuius, Florus, Plinius, Orosius Calatinum vocitent. Testatus tamen sum prius, Græcos nomina Romana propria plerunq; corrupte effari. Sed quo ad historiam, scribit Polybius, Sulpitium in insulam profectum, confestim copias ad Panormum admouisse, vbi tunc hostes erant: Pœnoq; pugnam detrectante, Romanum inde consulem auersum, Hippanum oppidum occupasse: mox Misistratum, & Camarinam. Dum hæc à Sulpitio geruntur, Rutilius, cuius erat imperium classis, quiq; ad Tindarium in occidua Siciliæ ora stationem habebat, conspicatus hostium naues, ipse temere cum decem nauibus in Pœnos euehitur, iussis aliis se sequi. Hic atrox inceptum prælium, Punicis nauibus disiectis: quarum octo depressæ sunt, decem captæ, reliquæ Liparas cursum tenuerunt. Ex hac pugna sic discessum est, vt vtriq; primas sibi victoriæ partes vendicarent. Ob id sub initium æstatis acrius bellum instituerunt, aucto nauium numero. Romanorum enim consilium erat, in Aphricam nauigare, vt eo omnem vim belli ex Sicilia auerterẽt: Pœniq; non minus de solo patrio, quam de Sicilia pugnare cogerentur. Carthaginenses eius consilii haud ignari, prius omnia pati cogitabant, quã incolumi classe sinerent Romanos eius nauigationis fieri compotes. Hæc Polybius. Liuius in 17. vt ex Abbreuiatore apparet, scribit Attilium Calatinum consulem, cum in locum iniquum à Pœnis circumsessum temere duxisset exercitum, à M. Calphurnio tribuno militum liberatum, qui cum trecentis militibus eruptione facta in se conuertisset. Idem Florus lib. 2. tit. 2. Calatinum Dictatorem appellat, & has angustias Thermopylis comparat, cum tunc consul esset: Dictator autem postea factus, P. Claudio & L. Iunio Coss. nouem annis post hoc bellum, quod ex decimonono Liuii colligi potest. Iunior Plin. 39. tit. de Attilio Calatino scribit, vbi hæc quoq; inseritur historia. Frontin. lib. 1. Stratagematon, c. 5. Oros. li. 4. c. 7. Anno ab hoc proximo Calatinus consul, Cameram Siciliæ vrbem petens, temere in angustias deduxit exercitum, quas Pœnorum dudum iam copiæ præstruxerant: cui cum omnino nulla vel obsistendi vel euadendi facultas esset, Calphurnii Flammæ virtute & ope liberatus est: qui lecta trecentorum virorum manu, insessum ab hostibus tumulũ occupauit, & in se Pœnos omnes pugnando conuertit, donec Ro. exercitus obsessas angustias transiret. Sed omnes trecenti cæsi sunt, Calphurnius confossus vulnerib. euasit.

CVSPINIANVS LECTORI BENE EXAMINARE.

Quandoquidem Liuianus codex hac in parte suffragari nobis nequit, quia mancus est: ideo sine præfatione sequentes scribere Coss. noluimus. Cum enim vnicum nobis

Ab vrbe con. nobis fuisset allatum Cassiodori exemplar, idq; nonnunquam satis deprauatum, tutum Olympiad. huic confidere sane non erat. Nec item contra fidem illius autoris aliquid, quod liber is non haberet, inserere honestum. Cum igitur post prædictos Coss. Polybius ponat M. Attilium Regulum, & L. Manlium, quos & Eutropius & Orosius ponunt, eos quoq; coniectare licet subsequutos, ex decimo septimo, & decimo octauo Liuii: quos tamen Cassiodorus non ponit, nisi nomina Coss. quod facile suspicor, sint deprauata. Dubium in mentem venit, si hi forent à librario forte paulo negligentiore obmissi. Tum præcipue, quod Polybius circa finem primi libri (si modo fideles sunt & Nicolai Peroti & Leonhardi Aretini translationes) scribit, bellum Punicum annos quatuor & viginti durasse: vt etiam ex his duobus viginti quatuor consulatus dinumerentur, si adiiciatur consulatus M. Attilii, & L. Manlii, qui est necessario addendus, si numerari debent viginti quatuor anni in hoc bello Punico primo. Licet Orosius, quem & Eutropius nonnunquam imitatur, tres tantum & viginti asserant. Et Liuius lib. 1. belli Punici secundi, Pœnum hostem Romana arma vexasse tres & viginti annos durissima militia scribat, adeo quod bellum hoc primum viginti tribus annis tantum durasse constet. Si nobis integer esset Liuius, & has & alias tolleremus mendas. At si anni à Coss. numerentur Appio Claudio & Q. Fuluio, quibus hoc bellum inceptum est, vsq; ad C. Luctatium, & A. Posthumium Coss. quibus finitum, tres tantum & viginti exibunt anni, dempto consulatu Reguli. Quod etiam inuenio in eo ignoti autoris opusculo, quo Coss. nomina sola ponuntur: in quo post Calatinum & Paterculum, hæc verba subiiciuntur:

Regulo,	&	Bleso II.
Longo,	&	Regillo.
Nobiliore,	&	Paulo.

Sed si retrorsum 13. numerabis annos, reperies C. Genutium secundum, & Gn. Cornelium Blesum Coss. scriptos, vt forte Cassiodori liber menda carere videatur. Licet alterum quod ponitur consulis nomen, C. Acilius Eranus, omnino videatur deprauatum. Satis tamen mihi sit, vt inuenerim, ita Coss. reddere nomina, interim dum meliora nanciscemur, & sinceriora volumina. Tu candide lector, æqua lance singula paulo diligentius considera.

B *Blesus II.* *Eranus.*

496. CN. CORNELIVS, ET C. ACILIVS. 4.

PVTO hoc loco scribendum, si modo ii Coss. fuerunt, C. Attilium Serranum, non Acilium Eranum. Liuius enim 2. lib. belli Punici secundi tradit: Cum M. Terentius Varro Consul designaretur, tres patricios petiisse consulatum, P. Cornelium Merendam, L. Manlium Volsonem, M. Æmilium Lepidum, ac duos nobiles familiares plebi, C. Attilium Serranum, & Acilium Pætum: quorum alter pontifex, alter augur erat. Sed nihil definio: nec quid sub iis gestum sit, temere aliquid affero.

497. Q. CEDITIVS, ET L. MANLIVS. CXXXI.

SED vix errore hoc caret, cum hic consulatus habeat Q. Cedit ium, & Lucium Manlium: & post sequitur M. Attilius, & L. Manlius. Nisi sint transposita Coss. nomina: ob id magna opus diligentia, si quis rectificare hanc supputationem voluerit. Facio tamen quod possum: suppleant posteri defectum. Polybius vero lib. 1. iis obmissis, post Attilium Calatinum & C. Sulpitium ponit. Necesse est enim, vnum consulatum ex iis esse superfluum, si debent Olympiades esse certæ.

M. ATTILIVS REGVLVS, *& L. Manlius.*

Is Eutropio Vulso cognominatur. Hi in Aphricam transtulerunt bellum. Habuit Romana classis supra centum quadraginta milia hominum. In singulis nauibus trecenti erant remiges, & legionarii milites centum viginti numero. Cum igitur tam ingens esset bellatorum numerus, ordinata acie Coss. in Punicam classem irruperunt, & ad quinquaginta Carthaginensium triremes momento temporis opprimunt: conuulsæ sunt Romanorum quatuor & viginti. Romana dehinc classis in Libyam appulsa est, ac Clypeam vrbem oppugnauit exercitus Romanus: Carthaginensiumque agrum populati, suburbana ædificia incendunt, captiuorum supra triginta milia ad naues adducunt, quos Manlius Romam aduexit, relicto in Aphrica Regulo. Contra quem Bastar, Hasdrubal & Hamilcar, Pœnorum duces, omnes infortunatissime pugnarunt: cum, vt Eutropius inquit, duodeuiginti milia hostium tum sint desiderata, quinque milia capta, & cum iis elephanti duodeuiginti. Alium numerum Polybius, alium Florus, alium Oro-

Olympiad. fius potit. Attilius hostium castris potitus, perq; hostium agros euagatus, quum ad Bagardam amnem consedisset, serpentem inusitatæ magnitudinis, qui aquatores plerosque necarat, catapultis & balistis veluti molem quandam expugnauit: cuius exuuiæ centum viginti pedum longitudine, & maxillæ vsq; ad Numantinum bellum in publico pependisse dicuntur: vt inquit Gellius lib.6.cap.3. Liuius in decimo nono, & Plinius, quæ Polybius nescio cur omisit, cum tamen diligentissime hoc bellum scribat. Tandem Attilius, cum Carthaginenses Xantippum Lacedæmonium ducem habuissent, victus ac captus est, etiam in catenas missus, cum prius pacem à Carthaginensibus petitam denegasset. In numero cæsorum & captorum, authores non conueniunt. Cæterum copiosissime hæc omnia Polybius in primo, qui fortunam prudentissime docet inspiciendam, ne quis ob eam insolescat. Item Florus in secundo, titulo secundo, breuiter: Orosius lib.4.cap.7 latissime: Eutropius in secundo, cap.3. diligenter rem omnem exequuntur. Iunior Plinius de Viris illustribus, tit. quadragesimo: & Appianus in principio Libyel, historiam ex fide pertractant. Vbi narrat Appianus, quomodo Xantippum pro benefactis suis Carthaginenses muneribus ornauerunt, redeuntemq; in mari obruerunt. Sed de serpente scribit Silius in fine sexti Punicorum:

Lentus arenoso spumabat Bagrada campo
Viperea sante, turmisq; mirantibus vltro
Pugnabat serpens, & cum duce bella gerebat. & plura ante. Xantippi præter alios meminit Frontinus quoq; 2.lib. Stratagematon, cap.3. Sed cur perfecta illa Romanorum clade discesserit, vide Polybium. Hæc omnia latissime Liuius in 18. scribebat.

Paulus, *Nobilior.*

2. M. ÆMILIVS, ET SERVILIVS FVLVIVS. 498.

His Coss. teste Polybio in primo, trecentæ naues in Siciliam transgressæ, Aphricam dehinc prospera nauigatione attigerunt: Carthaginensibusque, qui iis obuiam vt accerent, progressi sunt, centum & quatuordecim ademerunt. Receptoq; Romano præsidio, ex Clypea Siciliam Coss. repetunt. Sed in mari Siculo tam atrox perpessi naufragium sunt, vt ex trecentis octoginta duntaxat incolumes superfuerint: cæteræ absorptæ, ac scopulis illisæ, maximam hominum iacturam fecerunt. Ob id Abbreuiator in 18. inquit: Res B à ducibus Romanis omnibus terra mariq; prospere gestas, deformauere naufragia classium. Fama huius cladis Carthaginenses in spem erexit, Siciliæ adhuc armis retinendæ. Continuo itaq; Hasdrubal cum classe trecentarum nauium, & elephantis centum & sexaginta in Siciliam est missus, qui copiis expositis, socias Romanorum ciuitates grauiter infestaret. Patres, etsi multum ob acceptam territi essent cladem, ne maris possessione cederent, classem tanto studio repararunt, vt trium mensium spacio ducentæ & viginti naues sint ad bellum instructæ. Hæc eadem Orosius lib.4.cap.7. Eutropius lib.2.cap.3. Sed hic omnia in maius auget: vterq; vero Coss. hos nominat.

Asina II. *Calatinus II.*

3. CN. CORNELIVS, ET A. ATTILIVS. 499.

In Polybio alter Cos. Aquilius appellatur, si non est librariorum vitium. Cæterum hi Coss. accepta classe, vt Polybius in 1. scribit, in Siciliam traiecere. Circa Messanam acceptis nauibus, quæ ex naufragio supererant, trecenti nauium classem expleuere. Hinc digressi Panormum vi subita adoriuntur, duobus locis circa vrbem metati. Paucis inde diebus arcem tormentorum vi disiectam capiunt: & cum ea arce pars vrbis capta est, quam Neapolim dixere. Quo casu oppidani perculsi, haud multo post Romanis cessere. Capto Panormo, Coss. relicto in vrbe præsidio, Romam reuertuntur.

Cæpio, *Blæsus.*

4. C. SERVILIVS, ET C. SEMPRONIVS. 500.

Vtrvmqve Eutropius in secundo Cn. appellat, & Seruium, & Sempronium: sed Polybius Caios. Cæterũ hi Coss. missi in prouinciam, classe & exercitu à veteribus Coss. accepto, in Aphricam traiecerunt. Hi diu multumq; per hosticum euagati, ad Lotophagorum insulam deuenere. Mirinx ea dicitur, haud multum à minore Syrti distans, vbi locorum inscitia in breuia delati, subito pelagi recessu aquis destituuntur. Mox alterno maris æstu naues fluctibus ablatæ, plurimarum rerum iactura prius facta, vi remorum in altum abierunt. Coss. in Siciliam relati, nonnihil Panormi consederunt. Vnde digressi, subita & atroci tempestate iactati, centum quinquaginta naues amisere. Quæ recentior clades

ab vrbe clades adeo rem Romanam affecit, vt à mari iam inde abstinendum, multi in curia fre- Olympiad.
merent. Hæc eadem Orosius lib. 4. cap. 7. Eutropius lib. 2. cap. 3.

Cotta, Geminus.

501. C. AVRELIVS, ET P. SERVILIVS. CXXXII.

Hos Coss. Polybius non ponit, siue quod nil memoratu dignum sub iis gestum est, siue quod in prouinciam non venerint. In Cassiodoro tamen & Orosio reperi. Vnde Orosius lib. 4. cap. 7. sic scribit: Præterea Cotta Cos. in Siciliam transgressus, plurimis prœliis aduersus Pœnos & Siculos terra mariq; pugnauit: & per totam Siciliam, partim hostium, partim etiam sociorum inhumanas strages reliquit. Crebra etiam naufragia fecerunt, vt Patres sexaginta nauium tantum classem pro tuenda Italia decernerent: licet diu illud decretum non durauerit.

Metellus, Placidus.

502. L. CECILIVS, ET C. FVRIVS. 2.

Illivs L. Cecilii Metelli meminit Dionysius in secundo, vbi de virginibus Vestalibus Numæ regis scribit in hæc verba: Sunt qui dicant, etiam præter ignem arcana quædam esse in templo deæ sacra, quorum neque pontifices cognitionem habent, neq; virgines: coniecturam huic sermoni adhibentes, non paruum templi incensi casum, bello Punico primo, quod Romanis in Sicilia cum Carthaginensibus fuit. Incenso enim templo, fugientibusq; ex igne virginibus, pontifex quidam L. Cecilius Metellus, vocatus vir consularis, is qui memorabilem illum de Sicilia & de Carthaginensibus triumphum duxit, centum triginta octo elephantorum: propriæ securitatis negligens, publicæ vtilitatis causa, summo suo periculo, in ardentia irrupit: ac relicta à virginibus sacra rapiens ex igne, seruauit. Quam ob causam magnos à ciuitate honores tulit, sicut simulachri eius in Capitolio positi inscriptio testatur. Quando autem incendium illud fuerit, paulo inferius ostendemus. Polybius autem alterum appellat Consulem Curium: sed puto librum esse corruptum. Hi Coss. cum pedestribus copiis missi sunt, cum sexaginta nauibus (teste Polybio) ad frumentum conuehendum, aliaque exercitui necessaria. Tum contigit
B rem Punicam iterum fieri superiorem. nam & mare late obtinebat Punica classis, & terrestribus copiis non minus, quam Romani pollebant. Accedebat elephantorum metus, qui post Libycam cladem Romanorum animos incesserat: vt biennio neq; in Aphrica, neq; in Sicilia ausi sint cum Pœnis æquo marte dimicare. Quo militum metu animaduerso, continuo latum est decretum, vt noua classis ad bellum instrueretur. Interim fuit Coss. sequentes designati per Furium. Eutropius & Orosius horum Coss. mentionem facientes, tradunt, quod iis Coss. Hasdrubal, nouus Carthaginensium Imperator, cum elephantis centum triginta tribus, & equitum peditumq; amplius viginti M. Lilybæum venit ex Aphrica, & continuo cum Metello Consule apud Panormum pugnam conseruit. Sed Metellus vim magnam beluarum timens, prius eas, magno vsus consilio, vel in fugam, vel in mortem egit. Et sic facile quamuis magnam vim hostium superauit. Viginti milia Carthaginensium in eo prœlio cæsa sunt: elephanti quoq; viginti sex interfecti, centum quatuor capti, & per Italiam ducti, maximum Italis gentibus spectaculum præbuerunt. Hasdrubal cum paucis Lilybæum profugit, atq; absens à Pœnis capite damnatus est. Abbreuiator Liuii in 19. Cecilius Metellus rebus aduersus Pœnos prospere gestis, speciosissimum egit triumphum, tredecim ducibus hostium & centum viginti elephantis in eo ductis. Florus compendio hoc attigit. Polybius hanc rem copiosius explicat in primo, postquam Coss. designatos Attilium & Manlium nominauit.

503. C. ATTILIVS, ET L. MANLIVS VOLSO II.

Hasdrvbal audito Furii digressu, quum Metellus cum dimidio copiarum relictus diceretur, ex Lilybæo profectus, exercitum in Panormitanum agrum induxit. Metellus autem suos intra mœnia tam diu tenuit, quoad Hasdrubal esset proximum flumen transuectus. Tum expeditos milites mittit, qui tela in beluas iacerent, atq; irritatis in fossas vrbis refugientes, earum impetum declinarēt. Ipse auersa parte vrbis, cum robore copiarum paratus substitit, in omnem occasionem intentus. Beluæ irritatæ, agmina suorum perturbant: Pœni cadunt, decem elephanti cum suis magistris in potestatem venere. Cæteri excussi sessoribus, circa fluuium vagi ad vnū capti, qui centū & triginta numero fuisse dicuntur. Sunt & viginti milia Carthaginensium cæsa. Qua victoria elati Romani, omni

Olympiad. ope annixi sunt, cum hoste in Sicilia bellare. Interim noui illi Coss. in prouinciam missi *Anie* venerunt. Metellus Romam reuersus, egregium de Pœnis triumphum egit, de rebus *tes.* prosperè gestis, tredecim ducibus hostium & centum viginti elephantis in eo ductis: vt in 19. Liuii Abbreuiator annotat. Florus in 2. tit. 2. scribit centum fuisse elephantes. Plin. lib. 8. cap. 6. Eadem Roma anno quingentesimo secundo, victoria L. Metelli pontificis, in Sicilia plurimos vidit elephantes de Pœnis captos. centum quadraginta duo fuere traiecti ratibus, quas doliorum consertis ordinibus imposuerant. Quod & Frontinus annotauit in 1. lib. cap. 7. Scribit Polybius, hunc fuisse decimum quartum annum primi belli Punici: quoniam, vt superius annotauimus, in annotatione quadam Coss. Cn. Cornelius cum C. Acilio, & Q. Ceditius cum L. Manlio, à Polybio non ponuntur. Huius item Metelli idem meminit in septimo, cap. 43. Vide & Orosium in quarto, & Eutropium in 2. Cæterum Coss. Attilius & Manlius, post Metelli victoriam in Siciliam missi, breui Pœnos recenti clade perculsos in Lilybæum compulerant. Verum cum Lilybæum obsiderent Romani, vt latissime Polybius in 1. scribit, acris suborta pugna, qua atrociter vtrinq; pugnatum est. Tandem vehementior quædam procella, bellica Romanorum opera mirum in modum concutiebat: qua occasione hostes vsi, ignem iniiciunt. Flamma aridæ materiæ insinuata, turres, arietes, & machinas fere omnes momento temporis consumpsit. Miror cur Polybius nullam Reguli faciat mentionem, quum tamen (vt ex Abbreuiatore Liuii in decimo octauo, circa id tempus, vel paulo superius, colligere possumus) hunc à Carthaginensibus Romam missum constet, vt captiuorum faceret permutationem: quam tum in Senatu publice dissuasit, atq; ob id reuersus, miserabilibus tormentis est cruciatus. Quod pene omnes scribunt: Florus libro secundo, titulo secundo: Gellius libro sexto, capite quarto: Cicero primo Officiorum: iunior Plinius titulo quadragesimo: Orosius libro quarto, capite octauo: Val. Max. lib. nono, cap. de Crudelitate: diuus Augustinus 1. de Ciuitate Dei, cap. 15. Eutropius fideliter historiam narrat. Meminit horum Coss. Orosius libro quarto, capite octauo, sic scribens: Attilius Regulus & Manlius Vulso, ambo bis Coss. cum classe ducentarum nauium, & quatuor legionibus Lilybæum profecti sunt: quod oppidum in promontorio situm, Romani obsidere conati sunt, superueniente Hannibale, qui Hamilcaris fuit filius, victi: maiore exercitus sui parte perdita, ipsi ægre euaserunt. Et Iustinus lib. quadragesimo primo, qui sic scribit: Primo Punico B bello, L. Manlio Pisone, Attilio Regulo Coss. huius defectionis, &c. Vbi quoq; animaduertendum, quod omnes hunc L. Manlium Vulsonem appellant, solus Iustinus Pisonem: nisi sit vitiatus codex.

Pulcher, *Pullus.*

4. P. CLAVDIVS, ET L. IVNIVS. 504.

His Coss. infeliciter est à Romanis pugnatum. Nam Claudius, cum iturus in Siciliam cum noua esset classe, contra auspicia profectus, iussit immergi pullos, qui cibari nolebant. Ob id infeliciter aduersus Carthaginenses pugnauit. Et vt Florus in 2. libro, titulo secundo, inquit: Non ab hostibus, sed à diis ipsis superatus est, quorum auspicia contempserat. nam ex omni classe, vt Polybius scribit, circiter triginta retinuit: tres & nonaginta in Carthaginensium potestatem venere. Præterea omnes copiæ captæ, exceptis iis, quæ proiectis in terram nauibus perierant. Ipse tandem consulatu abdicatus, summa cum ignominia in iudicio concidit. De hoc Claudio Val. Max. lib. primo, cap. de Auspiciis: Cicero secundo de Natura deorum: Frontinus lib. secundo, cap. 13. L. vero Iunius reparata noua classe, nouisq; coactis copiis, in Siciliam venit. Sed ingenti procella ac magna agitatus tempestate, naufragium perpessus est. Verum vt hanc quoq; ignominiam leuaret, terrestri pugna Erycinæ Veneris templo & oppido potitur: vt abundantissime Polybius enarrat. De hoc Iunio Valer. Max. libro primo, de Auspiciis: L. inquit, Iunius, P. Claudii collega, neglectis auspiciis classem tempestate amisit, damnationisq; ignominiam voluntaria morte præuenit. Verum historiam refert Abbreuiator Liuii libro decimo nono: Orosius libro quarto, capite octauo. Sed ibi scriptum est, Caius quoq; iunior collega: pro, L. Iunius. Eutropius quoq; libro secundo, cap. tertio, Caius scribit, pro L. Iunius: vt appareat in alterutro error. Vterq; Coss. & rerum gestarum mentionem facit. Censorinus in libello, de Die natali, vbi de ludis agit secularibus, horum Coss. mentionem facit in hæc verba: Tertii ludi fuerunt Antiate Liuioq; autoribus, P. Claudio Pulchro, L. Iunio Pullo Coss. anno quingentesimo duodeuigesimo, P. Cornelio Lentulo, C. Liuio Varo Coss. Hoc vltimum errore non caret. Censorinus equidem, meo iudicio, tertios seculares duplices esse significat, secundum varietates autorum: quemadmodum de secundis annotauimus,

Ab vrbe con. tauimus,& de quartis dicemus. Aliqui ergo, inquit, volunt hos tertios ludos seculares fuisse sub P. Claudio, & Iunio Pullo: alii vero sub P. Lentulo & C. Liuio Varo: quorum suspicor nomina aut hic esse in Cassiodoro, aut in Censorino corrupta. Vtinam nobis Angelus Politianus ex fide interpretatus fuisset Zozimum, cum de secularibus ludis scriberet. Si vero coniecturæ est locus, suspicor vltimos Coss. esse, quos inferius post tredecim consulatus Cassiodorus appellat C. Licinium Varronem, & P. Cornelium. Facilis enim est collapsus literarum Liuii & Licinii. Et tunc erit sic castigandus Censorinus, qui semper duplicem ludorum secularium rationem ponit: Tertii ludi fuerunt Antiate Liuioq; autoribus, P. Claudio Pulchro, L. Iunio Pullo Coss. anno quingentesimo quarto. Vt vero in commentariis Quindecim virorum scriptum est, anno quingentesimo duodeuigesimo, P. Cornelio Lentulo, C. Licinio Varrone Coss. Ita penitus puto legendũ, quod & supputationi conuenit, & historiæ. Si quis tamen meliora inuenerit, non grauetur adiicere, vt rem sinceram studiosi habeant. Sed cum ii ludi fuerint centesimo quoq; anno celebrati, nonnunquam fuerunt variati duobus tribusq; annis, nonnunquã decem: adeo vt non semper in centesimum annum recte ceciderint. Verum ab iis tertiis ludis secularibus, ad quartos ludos, qui fuerunt initio tertii Punici belli, numerantur recte centum anni, vsq; ad consulatum L. Martii Censorini & M. Manlii, qui fuerunt Coss. anno vr. con. 604. Ob id notæ numerorum semper secum mendas afferunt, nisi recte scribantur. Plinius quoq; hos Coss. nominat lib. 15. de copia olei loquens, cap. 1. Vrbis quidem anno quingentesimo quinto, Appio Claudio Cæci nepote, L. Iunio Coss. olei libræ duodenæ assibus veniere. Sed & Polybius alterum Consulem, Appium Claudium nominat: licet annorum numerus mendosus appareat in Plinio. *Olympiad.*

Geminus, *Cotta.*

505. P. SERVILIVS II. ET C. AVRELIVS. CXXXIII.

Orosivs lib. 4. cap. 8. Post Claudium & Iunium Coss. anno, inquit, sequenti classis Punica in Italiam transiit, eiusq; plurimas partes longe lateq; vastauit. Quę eadem verba Eutropius repetit. Polybius vero nullos Coss. nominat vsq; ad Luctatium, sub quo pax facta est: sed tradit, Hamilcarem Barcham classi præfectum, cum omnibus copiis in Italiam delatum, maritima omnia deuastasse. Sed hoc decimo octauo eius belli anno factum scribit. Et postquam Locrorum ac Brutianorum agros populatus est, cum omni classe in Panormitanum agrum reuersum narrat, montem quendam occupasse. Sed crebro iterum irruisse in Italiam, & pedestri exercitu nonnunquam Romanos esse lacessitos: ibiq; tres fere annos commoratum, donec Romanis Ericynam vrbem fraude abstulit. Suntq; tunc Romani à Carthaginensibus, & Carthaginenses a Romanis obsessi. Hamilcar autem Romanos semper in mari infestauit, quod illi fere annos quinq; mari abstinuerant. Et ideo omnes hos Coss. obmittit Polybius.

Metellus.

506. L. CECILIVS II. ET CN. FABIVS. 2.

Hvnc Cecilium Metellum bis fuisse Consulem, vel Plinius in septimo indicat, quadragesimo tertio capite. Vereor, licet certi nihil habeam, collegam eius hoc consulatu fuisse veterem, C. scilicet Furium Placidum: quia in opusculo ignoti autoris legitur Megello II. & Butilo II. quæ verba nimirum corrupta sunt. sed diuinare nolo. Si emerget quandoq; Liuius, patefient & hæc & alia.

Licinius, *Crassus.*

507. C. FABIVS II. ET C. OCTACIVS. 3.

Magis erubesco, quando nudi Coss. ponuntur sine rebus gestis, quam scribere audeo. Sed malo hanc verecundiam pati, quam aut incerta sine autore ponere, aut mendacia confingere. Spero semper affuturum Liuium, qui possit nobis hac in re optime mederi: quemadmodum nuper Cornelii Taciti priores libri quinque, ex tetro carcere liberati, ad nos redierunt.

Buteo, *Balbus.*

508. M. FABIVS I. ET OCTACILIVS. 4.

Bvteo accipitrum genus est præcipuum, teste Aristotele, nono libro, de Historia animalium, capite trigesimo sexto, Triorchis à numero testium nuncupatus: cui, vt inquit Plinius in decimo, capite octauo, principatum in auguriis Phœmonoe dedit: familia

Olympiad. etiam ex eo cognominata, cum prospero auspicio in ducis naui sedisset. In Fabio Maximo apud Plutarchum est menda, vbi scribitur Fabius Bulco, pro Fabius Buteo. Buteonis oratoris mentio est apud Senecam libr. 2. Controuersiarum. Sed Sextus Pompeius ita scribit: Buteo genus auis, quæ eo se alit, quod accipitri ripuerit: vastitatisq; est causa in iis locis quæ intrauerit, vt bubo, à quo etiam creditur appellatus buteo. In vigesimo tertio Liuius, Maximum Fabium Buteonem Dictatorem factum scribit, quo tempore duo Romæ Dictatores creati sunt. quod & Plutarchus tradit. sed ibi, vt dixi, Bulco scribitur, pro Buteo. Meminit horum Coss. Florus lib. 2. tit. 2. M. Fabio Buteone Consule classem hostium in Aphrico mari apud Egimurum (insula est apud Strabonem in decimo septimo descripta: de qua plura scriberem, nisi Hermolaus in quintum Plinii copiosissime omnia foret executus) iam in Italiam vltro nauigantem, cecidit: quamuis Octauio (suspicor legendum Octacilio) triumphus tempestate intercidit, cum opulenta præda classis aduersis acta ventis, naufragio suo Aphricam & Syrtes, omnium imperia gentium, insularum littora impleuit. Magna clades: sed non sine aliqua principis populi dignitate intercepta tempestate victoria, & triumphum periisse naufragio. Et tamen cum Punicæ prædæ omnibus insulisq; fluitarent, populus Romanus triumphauit.

Atticus, *Blesus.*

CXXXIIII. A. MANILIVS, ET C. SEMPRONIVS II. 503.

Hos Coss. sicut & superiores, Polybius prætermittit: siue quod nihil gestum est præclari in Sicilia, siue quod domi manserunt, & Italiam egressi non sunt. Sed Cassiodorus, & autor ignotus hos ponunt.

Fundulus, *Gallus.*

2. C. FVNDANIVS, ET C. SVLPITIVS. 510.

Hos Coss. ordine dictos, Polybius in primo, qui tamen diligentissime primum bellum Punicum scripsit, dimittit, nec vllam facit horum mentionem. Quoniam, vt ipse scribit, annos fere quinq; Romani abstinuerant mari, post acceptas tot naufragio clades, quibus hi tum Coss. fuerunt. & sic legendus est Polybius, non quindecim annos, vt peruersi habent & deprauati codices. Quod si integer nobis Liuius esset, mox sciremus, sub B quibus Consulibus Attilius Calatinus Dictator primus extra Italiam exercitum duxisset, sub quibus cum Pœnis captiuorum mutatio facta fuisset, sub quibus coloniæ Fregellas & Brundusium deductæ, sub quibus lustrum conditum, sub quibus Claudia soror Claudii mulctata fuisset, & id genus alia, quæ Liuius in decimo nono fideliter conscripsit. Nam & Orosius & Eutropius attestantur, Italiam esse post acceptas clades à classe Punica sæpius infestatam ac populatam. Quod & Polybius, & quidam alii insinuant.

Catulus, *Albinus, Eutropio Allicanus.*

3. C. LVCTATIVS, ET A. POSTHVMIVS. 511.

Cvm bellum illud Carthaginensium traheretur duce Amilcare Barca, qui pater fuit Hannibalis, eius qui post bellum cum Romanis gessit, viro profecto fortissimo & prudentissimo, commoti patres hostium iniuria, summo studio classem comparant. Cæterum diuturni belli sumptu ærario exhausto, priuatim ciues in hunc vsum pecuniam contulerunt. Pleriq; quinqueremem vnam proprio sumptu construebant. Tanta tunc erat Reipublicæ charitas, propagandiq; imperii studium. Ducentas quinqueremes constructas, Luctatio Consuli committunt. Qui tanta felicitate apud Aegathes insulam Carthaginenses deuicit, vt quinquaginta hostium naues submersæ, septuaginta cum turmis captæ, cæteræ fuga abreptæ sint. Qua clade territi Carthaginenses, pacem petunt: quæ data est iis conditionibus, vt tota prorsus Sicilia Pœni abstinerent; neq; Hieroni bellum inferrent, nec contra Syracusanos arma mouerent: Captiuos sine pretio redderent, talenta Euboica argenti tria milia & ducenta annos viginti penderent. Sic bellum illud vigesimo tertio; secundum Orosium & Eutropium: vt Polybius, vigesimo quarto, finitum est: quod etiam Liuius vigesimo primo attestatur. Vide Orosium libro quarto, capite octauo & nono. Sed lege ibi Aegathes, non Egades, vt perperam scriptum est. Insula ea est, quam Polybius Egusam appellat, quæ non longe abest à Lilybæo. Silius de Hannibale in primo:

—Auet Aegathis abolere parentum
Dedecus, & Siculo summergere fœdera ponto. Et alibi:
—Fusaq; per æquora classe Aeathes cernam.

Hodie

Ab vrbe m. Hodie hanc insulam nautæ corrupte Gotham dicunt. Florus item luculenter conflictum illum describit: & Eutropius in secundo, capite tertio. Verum vt Abbreuiator in decimonono Liuii annotat, Cecilius Metellus Pont. Max. A. Posthumium consulem, quoniam idem & flamen Martialis erat, cum ille ad bellum gerendum vellet proficisci, in vrbe tenuit, nec passus est à sacris recedere. Et ideo Polybius solius Luctatii meminit Cos. & non Posthumii. Quod & Val. Max. libro primo, de Cultu deorum, obseruauit. Idem de Luctatio, libro primo, capite de Auspiciis, sic scripsit: Luctatius, qui primum Punicum bellum confecit, à senatu prohibitus est, sortes Fortunæ Prænestinæ adire. auspiciis enim patriis, non alienigenis Remp. administrare iudicabant. Meminit huius Luctatii & Plinius de Viris illustribus, sed frustra. Q. enim illic appellatur, qui C. dicebatur: quod & Liuius in vigesimo primo repetit. Olympiad.

Cæterum haud ab re fuerit, verba Polybii ex primo subscribere de hoc bello, qui sic scribit: Durauit id bellum continuos quatuor & viginti annos omnium sane, quæ nos audiuerimus, longissimum atque maximum. In quo, vt alia obmittam memoratu digna, semel quinque remibus ex vtraque parte amplius quingentis, iterum non multo minus quam septingentis, inuicem pugnatum fuit. Amiserunt in eo bello Romani quinqueremes septingentas, præter eas quæ diuersis naufragiis perierunt: Carthaginenses vero circiter quingentas. Quibus ex rebus constat, Romanos neque fortuna (vt quidam Græcorum putant) neque casu, sed propria virtute, audacia, magnitudine animi, tantum imperium consequutos, vt tandem rerum omnium potiti fuerint.

Cerconius, *Atticus.*

512. Q. LVCTATIVS, ET A. MANLIVS II. 4.

His Coss. teste Orosio in quarto, capite nono, diuersæ ignium, aquarumq; clades pene absumpsere vrbem. nam Tyberis insolitis auctus imbribus, & vltra opinionē, vel diuturnitate, magnitudine redundans, omnia Romæ ædificia in plano posita deleuit. Diuersæ qualitates locorum ad vnam cōuenere perniciem. Quoniam quæ segnior redundatio tenuit, madefacta resoluit: & quæ cursus torrentis inuenit, impulsa deiecit. Aquarum grauissimam cladem, grauior ignis sequuta vastatio est qui ignis, incertum vnde surrexe-B rit, plurimas ciuitatis partes peruagatus, cum hominum domorumque miserabilem stragem fecisset, tum etiam tantum opum vno incendio consumpsit, quantum plurimæ victoriæ conferre non possent. Dehinc cum omnia in circuitu fori populatretur, ædem Vestæ corripuit: & ne sibi quidem diis subuenientibus, ignem illum qui æternus putabatur, temporarius ignis oppressit. Vnde etiam Metellus, dum arsuros deos eripit, vix brachio semiusto ablatus aufugit. Val. Max. libro primo, cap. de Auspiciis: Cum Metellus Pontif. Maximus Tusculanum petens iret, corui duo in os eius, aduersum veluti iter impedientes aduolauerunt, vixq; extuderunt vt domum rediret. Insequenti nocte ædes Vestæ arsit: quo incendio Metellus inter ipsos ignes raptum Palladium incolume seruauit. Meminit & Abbreuiator Liuii, in decimo nono, huius rei. Tradit Orosius, id factū anno ab vr. con. quingentesimo septimo, cum secundum Coss. Cassiodori numerentur anni quingenti duodecim, & Eusebius in Chronicis Vestæ templū incensum tradat centesimæ trigesimæ quartæ Olympiadis anno tertio. Qui quidem numerus conuenit fere cum Coss. Cassiodori: licet nihil certi possimus ex Eusebio asserere, qui totus est corruptus. cum enim columnas pingat regum Macedonum, Assyriorum, in columna Coss. ne verbo quidem Coss. describuntur, qui ordine omnes sine dubio sunt ab Eusebio scripti: quod hinc licet coniectare, quod cum Eusebius desiit, & Prosper chronica continuauit, ordine recensentur Coss. Horum quoq; Coss. Eutropius meminit, scribitque Phaliscos sub iis debellatos, iis verbis: Q. Luctatio, A. Manlio Coss. Romani bellum Phaliscis intulerunt, quę ciuitas Italiæ opulentissima quondam fuit. Quod ambo Coss. intra sex dies quam venerant, transegerunt, quindecim millibus hostium cæsis: cæteris pace concessa, agro tamen ex medietate sublato. Quod Orosius sub aliis factum annotat, vt inferius dicemus. Polybius quoque in primo libro: Fœdere, inquit, inter Romanos Carthaginensesque percusso, similes fere casus vtrumque populum excepere. Romani enim statim cum gente Phaliscorum bellum gerere cœperunt, quod tum intra paucos dies, ciuitate eorum potiti, terminarunt. Carthaginenses vero per id tempus finitimorum, ac Numidarum, & aliorum Aphricæ populorum bello circumuenti, in extremum fere discrimen deuenere. Quod quidem bellum Polybius Aphricanum nominat, ac eleganter in fine primi describit, tertioque anno finitum prodit.

P

Olympiad. *Cento,* *Tuditanus.* Cos.

C. CLAVDIVS, ET M. SEMPRONIVS.

CXXXV. HIS *Coss. ludis Romanis primum tragœdia & comœdia ad scenam data, à Liuio Andronico.* 513.

Gellius libro decimo octauo, capite vltimo: Annis deinde paulo post pluribus viginti, cum Pœnis pace facta, Coss. Claudio Centone Appii Cæci filio, & M. Sempronio Tuditano, primus omniū L. Liuius poeta fabulas docere Romæ cepit, post Sophoclis & Euripidis mortem annis plus fere centum & sexaginta, post Menādri annis circiter quinquaginta duobus. Hoc & M. Cicero probat, qui ad Brutum scribens, anno ante Ennium natum refert Liuium fabulas dedisse. Illius Liuii meminit Suetonius. Laudant eius carmen, T. Liuius & Val. Maximus.

Turrinus, *Falco.*

2. C. MANILIVS, ET Q. VALERIVS. 514.

HIS Coss. teste Gellio libro decimo octauo, capite vltimo, natus dicitur Ennius poeta, à M. Varrone in primo de poetis libro: eumque subdit, quum septimum & sexagesimū annum ageret, duodecimum Annalem scripsisse, quod ipse in eodem met libro fatetur. De hoc quicquid annotatu dignū veteres scripsere, Petrus Crinitus libro primo de poetis accurate collegit. Superuacuum est igitur, ea pluribus repetere. Eutropius ante genitū scribit: sed error est. Nam & Tullio referente, sequenti anno quo C. Clodius Cæci filius & M. Tuditanus consulatum gessere, post bellum Punicū genitus est, & moritur (secundum quosdam) M. Cornelio Cethego & P. Tuditano Coss. licet Varro longius eius vitam producat: quia prætore C. Sulpitio Gallo ludos Apollini faciente, cum Thyesten fabulam docuisset, Q. Martio & Cn. Seruilio Coss. mortem obiit: secundum Serenum, articulari morbo correptus, quia nimio vino indulgebat. Eusebius vero, quarta & trigesima Olympiade supra centesimam, anno quarto, Ennium poetam Tarenti natum scribit: & à Catone quæstore Romam translatum, in monte Auentino habitasse, parco admodum sumptu contentum, & vnius ancillæ ministerio. Sed non est fidendum eius libro, ita corrupto.

B

Gracchus,

3. T. SEMPRONIVS, ET P. CORNELIVS. 515.

OROSIVS, cui hac parte magis accedo (vereor enim Cassiodori libellum esse deprauatum) libro quarto, capite nono, ponit T. Sempronium Gracchum & C. Valerium Falconem. In opusculo quoque incerti autoris, hoc loco scribitur, Graccho & Falcone. Id me facit credere, Sempronio fuisse collegam Valerium Falconem, non Cornelium. His itaque Coss. cum Phaliscis bellauere Romani: eoque prælio quindecim millia Phaliscorum interfecta sunt. Vnde & Abbreuiator in decimo nono inquit: Phalisci cum rebellassent, sexto die domiti, in deditionem venerunt. Eutropius in fine secundi libri, sub Q. Luctatio & A. Mallio Consulibus paulo ante dictis, id bellum confectum esse scribit, si huic fides habenda est: quod etiam ex Polybio supra annotauimus.

Flaccus.

4. L. CORNELIVS, ET G. FVLVIVS. 516

EVTROPIVS libro tertio, capite primo, scribit paulo ante hos Coss. Hieronem regem potentissimum Siciliæ, Romam venisse ad ludos spectandos, & ducenta milia modiorum tritici populo dono dedisse. Et cum iam Galli Cisalpini & Ligures, noui hostes contra Romanos venissent, cum iis intra Italiam bellum gestum est. nam idem Coss. primi trans Padum Romanas duxere legiones. Pugnatum ibi est cum Insubribus & Liguribus: quorum interfecta sunt, vt idem scribit, viginti tria milia, quinque milia capta sunt, & de iis triumphatum est. Orosius libro quarto, capite decimo, aliter illud bellum describit, & numerum occisorum minuit: idque sub Valerio consule scribit factum, cum cæteri omnes sub Cornelio gestum tradant. Ad hæc in opusculo Coss. ignoti autoris (vt nihil sciens obmittam, quod studiosis profuturum arbitror) hi Coss. & sequentis anni sic scribuntur: Caudino & Flacco; Caudino II. & Varro: vt suspicer, hunc Lentulū etiam Caudinum cognominatum (licet Eutropius Lentulum vocitet) & in sequenti anno non P. Cornelium, sed forte L. Cornelium iterum fuisse consulem: cum scribitur Caudino II. Sed hæc, vt incerta, curiosis rerum antiquissimarum, & ipsis (vt sic dicam) antiquariis examinanda relinquo. Satis mihi sit, illis hanc offam obiicere, vt paulo curiosius indagent

vetusta

Ab vrbe ...m. vetusta marmora. Sed & luculenter hoc bellum Ligusticum à Floro describitur libro secundo, titulo tertio, vbi Fuluii quoque consulis fit mentio. Abbreuiator in secundo Liuii, huius historiæ de Liguribus meminit. Cæterum non est obmittendum, quod Polybius tradit libro secundo, irruptiones Gallorum in Italiam describens, in hæc verba: Galli superioribus prælijs vexati, quinque & quadraginta annos quieuere, non violata pace, quam cum Romanis habebant. Postquam vero senes, qui & conspexerant sæpe pericula, & varias fuerant experti iacturas, naturæ concesserunt, insurrexere iuuenes ingenio prauo, rudes, & præteritarum rerum inexperti. Hi, vt fert natura hominum, confestim nouis rebus studere cœperunt: & quocunque res ferret, infesti Romanis esse, à Transalpinis etiam auxilium aduocare. Verum id principio duces tantum inconsulta plebe, peragebant. Quo factum est, vt venientibus Ariminum cum exercitu Transalpinis, multitudo Boiorum, quæ rerum ignara erat, aduentum Transalpinorum verita, cum ducibus suis in dissensionem venerit: ac regibus interfectis, prælium cum Transalpinis commiserit. Romani quoque ea tempestate aduentu Transalpinorum deterriti, copias eduxerant: sed cum primum Gallorum inter se conflictum audiuere, domũ iter verterunt. Scripsit haud dubie hæc latissime Liuius, quem desideramus. Olympiad.

Varro.

517. C. LICINIVS, ET P. CORNELIVS. CXXXVII.

EVTROPIVS, licet hos Coss. non nominet: sequenti tamen, inquit, anno in Piceno flumen sanguine effluxit, & apud Tuscos cœlum ardere visum est, & Arimini nocte multa luce fulgentes tres simul lunæ apparuere. De quibus prodigiis iterum paulo inferius, de bello Gallico, C. Flaminio & P. Furio Coss. vberius scribam. Carthaginenses præterea, cum bellum reparare tentarent, Corsos & Sardos instigarunt, vt rebellarent: sed subacti, vt abbreuiator in vigesimo Liuii scribit, & Eutropius, per legatos veniam impetrarunt. Hos esse Coss. illos, sub quibus aliqui, vt ex Censorino paulo ante admonui, ternos factos ludos seculares scribunt: ea ducor coniectura, quod Censorinus solet ludos seculares cõputare secundum Valerium Antiatem, Heminam & Liuium, ac secundum commentarios Quindecimuirorum. Et cum ab illo nominentur hi Consules, Publius Cornelius B Lentulus & C. Liuius Varro: facilis est lapsus literarum. nam in ignoto autore, alter Caudinus, alter Varro dicitur: vt euidens sit coniectura, eosdem esse.

Torquatus, *Bubulcus.*

518. T. MANLIVS, ET C. ATTILIVS. 2.

HIS Coss. vt Orosius libro quarto, capite decimo scribit, Sardinia insula rebellauit, autoribus Pœnis. vnde mox Sardi subacti & oppressi sunt. Carthaginensibus autem violatoribus pacis, quam ipsi poposcissent, inferre bellum decretum est. Contra Carthaginenses pacem suppliciter poposcerunt. Et cum hi missis legatis nihil profecissent, post etiam decem principibus bis æque supplicantibus non impetrarent: nouissime Hannonis, minimi hominis inter legatos, oratione meruerunt. Eutropius id superioribus Coss. factum scribit: sed sub iis de Sardis triumphatum, ac pacem omnibus locis factam Romanos tunc habuisse: quod Romanis tantum semel post conditam Romam, regnante Numa, contigerat: id quod inter omnes constat. Vnde hoc anno porta Iani Gemini clausa est Plutarcho etiam attestante in Numa. Licet ibi scribatur, M. Attilio, pro C. Attilio. Sed & Florus lib. secundo. tit. tertio aliter: Peracto, inquit, Punico bello, sequuta est sane breuis, & quasi ad recipiendum spiritum, requies: argumentumque pacis, & bona fide cessantiũ armorum, tunc primum post Numam clausa fuit porta Iani: sed statim, ac sine mora, patuit. Deridet pacem illam leuissimam Orosius argutissime, libro quarto, capite vndecimo. Sed numeri annorum quam sint castigati, videat quisquis ingenium habet: diuus item Augustinus libro tertio Ciuitatis, capite nono. Sed cur portæ huius templi in pace claudantur, bello aperiantur, docet Macrobius in primo Saturnalium, capite sexto. Atq; hinc Ianum Patulcium atq; Clusium nominatum veteribus, scribunt Ouidius in Fastis, Vergilius in septimo Æneidos, Seruius grammaticus, Sillius, passim cæteri omnes poetæ. Cæterum huius T. Manlii Torquati meminit Liuius in vigesimo tertio libro, de bello Punico secundo, sic scribens: ad eam rem missus est T. Manlius Torquatus, qui bis consul, censorq; fuerat, subegeratque in consulatu Sardos. Velleius Paterculus in suis fragmentis, scribit Brundusium coloniam factam, Torquato Sempronioque Coss. circa hæc tempora. Quos tamen nusquam collegas inuenio.

Olympiad. *Albinus,* *Maximus.* [illegible]

3. L. POSTHVMIVS, ET SP. CARBILIVS. cos. 519.

ARBITROR hunc esse Posthumium, cuius meminit Florus lib. secundo, titulo tertio, de bello Ligustico, vbi sic ait: Incognitas tandem Fuluius latebras eorum ignibus sepsit, Bebius in plana deduxit: Posthumius ita exarmauit, vt vix reliquerit ferrum quo terra coleretur.

Verrucosus, *Matho.*

4. Q. FABIVS, ET M. POMPONIVS. 520.

M. Pomponius Matho prætor post fuit, bello Punico secundo, Terentio & Æmilio Coss. vt narrat Liuius lib. 22. ab Vrbe condita.

Malleolus.

CXXXVII. M. LEPIDVS, ET M. OBLICIVS. 521.

POLYB. libro secundo, vbi omnes Gallorum irruptiones in Italiam ordine edocet, vt superius semper annotauimus, quinto dehinc anno ponit, sub M. Lepido consule, C. Flaminium legem tulisse, vt ea regio Galliæ, quam Picenum vocant, vnde Senones fuerunt expulsi, Romanis militibus diuideretur. Quæ res causa extitit, vt nouum statim bellū exuscitatum fuerit. De quo vide ibi abunde Polybium, scribentem de Regibus Gallorum, & eorum coniuratione in Romanos.

Maso, *Matho.*

C. PAPYRIVS, ET M. POMPONIVS. 522.

2. HORVM Coss. meminit Dionysius Halicarnasseus in secundo Antiquitatum, cum de legibus Romuli scribit, vbi cum de mulieribus loquitur, in hæc verba scribit: Constat enim intra quingentos viginti annos nullum Romæ fuisse diuortium: centesima vero & tricesima Olympiade, Coss. M. Pomponio & C. Papyrio, primus vxorem suam dimisisse dicitur Sp. Seruilins, vir non obscurus: iurare coactus à Censoribus, liberorum gratia se matrimonium colere. Erat autem ei coniunx sterilis, quo tum facto, quamquā ob necessitatem, populo inuisus fuit. Est autem ibi legendum Carbilius, non Seruilius. Similis pene error in Plutarcho, in comparatione Numæ & Lycurgi, vbi hæc verba leguntur: Nam sicut apud nos historici primos scribunt, qui vel ciuilem necem perpetrarunt, vel bellum fratribus intulerunt, vel patrem matrem ve necarunt: ita Romani memoria tradiderunt, Sp. Coruinum primum extitisse, qui post vrbem conditam ducentesimo trigesimo anno, cum vxore diuortium fecerit, cum nihil prius huiusmodi factum esset. Vbi non Sp. Coruinus, sed Sp. Carbilius legendum est. Nec etiam numeri annorum constant, quia mendosi. Gellius libro septimo, capite vltimo: Anno deinde post Romam conditam quingentesimo vndeuigesimo, Sp. Carbilius Ruga primus Romæ de amicorum sententia diuortium cum vxore fecit, quod sterilis esset, iurassetque apud censores, vxorem se liberum quærendorū causa habere. Val. Max. lib. secundo, de Institutis antiquis: Repudium inter vxorem & virum à con. vrb. vsq; ad vicesimum & quingentesimum annū nullum intercessit. Primus autem Sp. Carbilius vxorem sterilitatis causa dimisit. qui quanquam tolerabili ratione motus videretur, reprehensione tamen non caruit, quia ne cupiditatē quidem liberorum coniugali fidei præponi debuisse arbitrabatur. Sed vt intelligas lector, diuersitatem annorū apud autores, quo semper distringor: audi rursus Gellium libro quarto capite tertio, dicentem: Memoriæ traditum est, quingentis fere annis post Romā conditam, nullas rei vxoriæ neq; actiones, neq; cautiones in vrbe Roma, aut in Latio fuisse: quia profecto nihil desiderabatur, nullis etiā tunc matrimoniis diuertentib. Seruius quoque Sulpitius in lib. quem composuit de Dotibus, tum primum cautiones rei vxoriæ necessarias esse visas scripsit, cum Sp. Carbilius, cui Ruga cognomentū fuit, vir nobilis, cum vxore diuortium fecit, quia liberi ex ea, vitio corporis, nō gignerētur: anno vr. con. quingentesimo vigesimo tertio, M. Attilio, P. Valerio Coss. (qui infra quarto post anno ponentur) Atq; is Carbilius traditur vxorē, quam dimisit, egregie dilexisse, charissimamq; morum eius gratia habuisse, & iurisiurandi religionem animo atq; amori præuertisse, quod iurare à censoribus coactus erat, vxorem se liberorū quærendorum gratia habiturū. Attende quæso autorū diuersitatem. Sed haud dubie hoc loco Coss. in Gellio sunt deprauate scripti, & numerus annorum minus vitio caret: quia si, vt Dionysius scribit, centesima trigesima septima Olympiade diuortium illud factum est, erit annus quingentesimus vicesimus secundus & tertius circiter, vt patet recte supputanti.

[illegible] coannū duarum consull. quorum nomina ignorantur, quibus [illegible] Glareanus in sua supputatione locum dedit: quod factū est, vt in sequentib. vnius anni anticipatione à Cuspiniano discrepet.

M. Æ-

Barbula Pera.

M. ÆMILIVS, ET M. IVNIVS.

523. HIS *Coss. Hamilcar, Hannibalis pater, in Hispania bellum Romanis parans, occisus est. hic solitus est dicere, quatuor se filios contra Po. Rom. veluti catulos leoninos educare.* 3.

Orosius lib. quarto, capite vndecimo: Anno ab vrbe condita sexingentesimo quadragesimo quarto, Hamilcar dux Carthaginensium, ab Hispanis in bello, cum aliud bellum aduersus Romanos clam pararet, occisus est. Sed aduerte lector, quæ monstra notas numerorum occuparunt: cum longe alius numerus annorum sit, quam qui hic ponatur, si quis saltem digitis numerare possit. De morte autem Hamilcaris, Polybius etiam in principio libri secundi, in hæc verba scripsit: Postquam Carthaginenses Aphricæ res composuere, confestim Hamilcarem cum exercitu in Hispaniam mittunt. Hic cum omnibus copiis profectus, Hannibale filio comite, qui tum nonum fere ætatis suæ annum agebat, superatis columnis Herculis, magnam Hispaniæ partem Carthaginensibus recuperauit. In iis locis annos circiter nouẽ commoratus, multis Hispaniæ ciuitatibus bello subactis, plerisque etiam pacta salute atque impunitate bonorum in fidem Carthaginensium receptis, dignam tandem rebus à se gestis mortem obiit. Siquidem aduersus atrocissimos viros ac potentissimos populos bellum gerens, & maximis quibusque periculis intrepide sese, ac eum summa omnium admiratione subiiciens, extremum vitæ diem morte confecit.

Albinus. Centumalus.

524. L. POSTHVMIVS II. ET CN. FVLVIVS. 4.

SVB iis Coss. vt abbreuiator Liuii in vigesimo scribit, & Orosius lib. 4. ca. duodecimo: item Eutropius lib. tertio, cap. 1. bellum Illyricis indictum est, quod vnum ex legatis Teuca regina Illyriorum contra ius gentium obtruncasset: ob quam missi Coss. Posthumius cum terrestribus copiis, Fuluius cum classe ducentarum nauium, plerisq; ciuitatibus captis, reginam compulerunt, vt quotannis tributum Romanis persolueret, ac ab omni Illyrio excederet, paucissimis locis exceptis: & quod maxime ad Græcos attinebat, vt nauigare ei deinceps vltra Lyssum non liceret, nisi cum duobus lembis, atque iis inermibus. B Descripsit hoc bellum abunde ac diligenter Polybius lib. 2. sed is Coss. C. Fuluium & A. Posthumium appellat, cum cæteri omnes L. & Gn. vocitent. Florus item lib. 2. tit. 5. qui tamen Illyricum Gallico subdit, cum antea gestum sit, vt clarissime ex Polybio ac Liuio patet. De hoc præterea bello Appianus in libro qui inscribitur Illyricus, vbi legati Romanorum scribuntur fuisse P. Iunius Coruncanus, & T. Coruncanius: qui in Polybio C. & Lucius Coruncani dicuntur. Quibus statuas positas in rostris, scribit Plin. trigesimo quarto, sexto cap. Superius item apud Ruffum Festũ de Illyria Teucæ reginæ, est huius mẽtio facta belli. Sed nemo pulchrius hoc bellum, quam Polybius in secundo, describit, causas tradens huius transfretationis in Illyrium.

Verrucosus. Maximus.

525. Q. FABIVS II. ET SP. CARBILIVS II. CXXXVIII.

CVR Fabius dictus sit Verrucosus, Plutarchus in Fabio docet. Sed huius consulatus Cicero in Catone sic meminit: Nec vero in armis præstantior, quam in toga, qui consul iterum Sp. Carbilio collega quiescente, C. Flamminio Tribuno plebis quoad potuit restitit, agrum Picenum & Gallicum viritim, contra Senatus auctoritatem diuidenti. Sub id tempus (quantum licet ex Polybio deprehendere) cum iam Carthaginenses post Hamilcaris interitum, Hasdrubalem eius socium exercitui præfecissent, incredibili virtute imperium Carthaginensium in Hispania adauxerat. Vrbem condiderat, quæ à quibusdam Carthago, ab aliis Noua ciuitas appellatur, ob loci opportunitatem, non solum ad res Hispaniæ, verumetiam Aphricæ commodissimam. Romani cum intelligerent vires Carthaginensium vsq; adeo in Hispania creuisse, nec eam quidem partem negligendam putauere: sed ignauiam suam accusantes, quod anteactis temporibus per socordiam quasi dormitantes aboleri in Hispania Carthaginensium nomẽ permiserant, recuperare quod obmissum fuerat decreuerunt. Verum mouere in præsentia aduersus Carthaginenses bellũ nõ audebant, veriti imminentem Romanę vrbi Gallorum multitudinem, quorum impetum indies magis formidabant. Quamobrem componere primum eum Hasdrubale de rebus Hispaniæ, deinde aggredi Gallos, & vtcunque cessura res esset, subire periculũ statuerunt. Haud dubii, se non solum non dominari Italia, sed nec tuto quidem patriam aut

Olympiad. proprios penates tenere posse, nisi domitis Gallis. Missis igitur ad Hasdrubalem in Hispaniam legatis, percussum eum Carthaginensibus fœdus fuit. In quo inter cætera cautum, ne liceret Carthaginensibus Hiberum fluuium cum armis traiicere, per reliquam Hispaniam impune progredi valerent. His compositis, mox bellum in Italia contra Gallos mouerunt.

Flaccus, *Regulus.*

2\. P. VALERIVS, ET M. ATTILIVS. 526.

MEMINIT huius Attilii Reguli Plinius libro decimo octauo, cap. quinto, his verbis: Attilius Regulus ille Punico bello bis Coss. aiebat, neque fœcundissimis locis insalubrem agrum parandum, neque effœtis saluberrimum. Horum autem Coss. meminit Gellius libro quarto, cap. tertio, de diuortio agens Sp. Carbilii, vt paulo superius meminimus: si codex Gellii est emaculatus.

3\. L. APVSTIVS, ET M. VALERIVS. 527.

ITA scribuntur hi. Coss. in Cassiodori exemplari vnico, quod in hunc diem vidi. Cæterum in opusculo ignoti autoris, hoc loco scribitur, Torquato II. & Flacco II. Hæc ideo adposui, vt si aliquando integer ad nos remeet Liuius, discernere de iis valeamus.

Regulus, *Pappus.*

4\. C. ATTILIVS, ET L. ÆMILIVS. 528.

Pappos dixere prisci, flores carduorum. Lucretius:

--- Nec plumas auium, papposque volantes.

Plinius pappum vocari ait, lanuginem deciduam ex fructibus arboris† Congirygiæ. † Co

Pappon Græci anum vocant. Ausonius:

---Pappos, auiasque trementes,

Anteferunt patribus seri noua cura nepotes. Vnde hæc familia cognomen habuerit igitur, examinandum est. Horum Coss. meminit Polybius libro secundo, vbi longa serie omnes Gallorum in Italiam irruptiones diligentissime describit: quem studiose lector omnino adeas, si Gallorum res gestas scire cupis. Cæterum cum nunciatum esset Romæ, B quo pacto Gallorum circiter quinquaginta milia, equitum bigarumque duo milia in Italiam aduentarent, Romani auxilia à sociis vndique conquisiuerunt. Polybius in secundo, & Plinius in tertio, autores sunt, peditum septies centena milia, & septuaginta equitum eo tumultu Romæ. & in cætera Italia conscripta. Liuius trecenta milia fuisse scribit. Libet verba Plinii subscribere, ex libro tertio, capite decimo nono: Super hæc Italia, quæ L. Æmilio Paulo, C. Attilio Regulo Coss. nunciato Gallico tumultu, sola sine externis vllis auxiliis, atque etiam tunc sine Transpadanis, equitum octoginta M. peditum septingenta milia armauit, metallorum omnium fertilitate nullis cedit terris: sed interdictum id vetere consulto patrum, Italiæ parci iubentum. Cæterum eo bello missus Æmilius Ariminum, vt hostium impediret transitum (nam C. Attilius in Sardinia insulanorum motus composuetat) reuersus tamen, vbi Pisis copias exposuit, intellecta Gallorum digressione, quos Æmilius subsequebatur, cum his congressus, fortissime dimicans occiditur, horrendo ac crudeli prælio. Æmilius vero tanta virtute hostes strauit, ac in fugam vertit, vt in eo prælio quadraginta milia Gallorum cæsa Polybius scribat, decem milia capta: inter quos Congolitanus rex fuit, qui viuus in potestatem Romanorum cum cæteris captiuis venit. Nam alter rex Gallorum Anerestes, cum in propinquum locum cum paucis quibusdam comitantibus fugisset, non longe post, omnes sibi mortem consciuere. L. Æmilius consul spolia Romam misit, prædam quorum erat restituit: per Liguriam in Boiorum agros profectus, omnia depopulatur ac deuastat: ditatoque exercitu, Romam reuertitur, Capitolium armis torquibusque aureis ornat, insignemque triumphum ducit. Abbreuiator Liuii in vigesimo huius belli meminit. Orosius libro quarto, capite duodecimo: Eutropius libro tertio, capite primo, hoc bellum copiose describunt: vbi Gallorum natura graphice depingitur, esse primo impetu maiores viris, dehinc minores fœminis. Lege illic quæ desideras. Florus libro secundo, titulo quarto. Sed nomina ducum Gallorum ponit, quæ alibi non leguntur. Ante omnes tamen Polybius diligentissime de Gallorum irruptione, libro secundo scripsit. Licet nonnihil etiam Appianus, in eo libro qui Celticus dicitur, sed mācus est & mutilus. Plutarchus in Marcello, causas huius belli pulchre enarrat, scribitque post Punici primi belli vix dum sedati vigesimum secundū annum, primordia incepisse.

T. MAN-

Ab vrbe c. | *Torquatus,* *Flaccus.* | Olympiad.

T. MANLIVS III. ET Q. FVLVIVS II. CXXXIX.

529. Hos Coſſ. vt Polybius in ſecundo ſcribit, cum ingenti exercitu Romani mittunt in Galliam, in ſpem adducti, expellendi omnino ex Italia Gallos, cum iam Gallorum conatus eſſent irriti. Hi ſimul ac prouinciam ingreſſi fuere, Boios in deditionem po. Ro. venire compulerunt. Deinde cum in reliquos Gallos graſſari cœpiſſent, multitudine imbrium, ac ſubinde peſtilentia impediti, deſiſtere coacti ſunt. Scribit Oroſius libro quarto, capite duodecimo, hos Coſſ. primos trans Padum Romanas duxiſſe legiones, interfectaque aliquot milia Gallorum narrat.

530. C. FLAMINIVS, ET P. FVRIVS PILO. 2.

Hi Coſſ. rurſus cum exercitu in Gallos profecti, vt Polybius in ſecundo ſcribit, contra Inſubres, quorum quinquaginta circiter milia erant, fortiter ſtrenueque pugnarunt. Vocatis enim Cenomanis, qui ſocii Romanorum erant, cum Abduam amnem tranſiiſſent, vt illis facultatem ad hoſtes profugiendi eriperet, Flaminius pontem reſcindit: ſuperatoque primo Gallorum impetu, qui ferox plerunque eſt, victoriam propria virtute adeptus eſt: ingentique captiuorum multitudine, ſpoliiſque onuſto exercitu, Romam reuerſus eſt. Meminit huius quoque belli Oroſius libro quarto, cap. duodecimo, qui contemptis auſpiciis Flaminium pugnaſſe ſcribit: narratque prodigia illa eueniſſe, de quibus ſuperius ex Eutropio ſcripſimus, ſub Coſſ. C. Licinio & P. Cornelio, annis retrorſum tredecim: quod ſcilicet in Piceno flumen ſanguine fluxerit, cœlum arſerit, & tres lunæ apparuerint: vt appareat in alterutro eſſe errorem. Licet Plin. lib. ſecundo, capite trigeſimo ſecundo, ea prodigia ſub Gn. Domitio & L. Annio facta ſcribat. Verum Plutarchus in vita Marcelli, dubium tollit, cum in hæc verba ſcribit: Cum Flaminius ac Fuluius (Furius credo legendum) Coſſ. in Inſubres copias haberent, fluuius qui per Picenum agrum labitur, cruore fluxiſſe viſus eſt. Tres quoque Græcos penes Ariminum apparuiſſe traditum eſt. Id quid ſit, tres Græcos apparuiſſe, neſcio. Alii certe, tres lunas apparuiſſe ſcribunt. Vide ibi, quomodo contra S.C. Flaminius depugnauit, antequam ſe conſulatu abdicauit, vt triumphum aſſequeretur: quod etiam repetit Liuius in fine libri vigeſimi primi, vbi agit de
B ſecundo eius conſulatu, quem Arimini iniit. Lege Liuium.

531. *Marcellus,* *Scipio, al. Caluus.* 3.

M. CLAVDIVS, ET CN. CORNELIVS.

Hi Coſſ. teſte Polyb. in ſecundo, mira celeritate exercitũ in prouinciã educũt. quibus Galli, deſperata pace, quaſi extremũ periculum ſubituri, cum 30. milibus cõductis Geſſatarũ militib. occurrerũt, Coſſ. obſiderunt, Acerras & Claſtidiũ obſeſſum ab Inſubrib. liberarũt. Initoq; certamine Galli fuſi paſſim, profligatiq; fuere: multi in fluuiũ præcipitati, vorticibuſq; abſorpti: magna pars hoſtiũ cæſa, reliqui viui capti. Marcellus medio quoq; conflictu Viridomarum Gallorum regem, vt Liuius: aut Britomarum, vt Plutarchus, obuium obtruncat, iacentique opima detrahit ſpolia, quæ tertia à Romulo, ſupremaque Feretrio ſunt Ioui ſuſpenſa. quod neſcio cur Polybius omiſit. Oroſius in quarto, Eutropius in tertio, Val. Max. in tertio, de Fortitudine: Florus in ſecundo, tit. 4. paſſim cæteri enarrarunt. Quinimo & Virgilius in ſexto Æneid. de hac re ſic cecinit:

Aſpice vt inſignis ſpoliis Marcellus opimis
Ingreditur, victorque viros ſupereminet omneis.
Hic rem Romanam, magno turbante tumultu,
Siſtet eques, ſternet Pœnos, Gallumque rebellem,
Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.

De ſpoliis his opimis, ac Ioue Pheretrio, plura Seruius: multo plura Plutarchus in vita Marcelli. Poſtea bellum hoc Gallicum eſt finitum: quo nullum vſque in hunc diem, vel obſtinatione animorum, vel militum audacia, vel atrocitate præliorum, vel multitudine interfectorum, vel numero copiarũ, maius fuit in Italia geſtum, ac memorabilius. Hic eſt ille Claudius Marcellus, quinquies qui conſul fuit, M. Claudii filius, à Marte cognominatus: in quinto eius conſulatu ab Hannibale circumuentus ac interfectus: cui nepos Marcellus, qui interiit cum in Aphricam naues traiiceret, monumentum erexit, vt Aſconius Pedianus ſcribit, tali titulo: HIC SITI SVNT MARCELLI TRES, NOVIES COSS. AVVS QVINQVIES, FILIVS SEMEL, NEPOS TER. Vide Plutarchum in eius vita, & iuniorem Plinium titulo quadrageſimo quinto.

Olympiad. | *Asina.* | *Ruffus.* | *Anni urb.*

4. P. CORNELIVS, ET M. MINVTIVS. 532.

SVB iis Coss. teste Orosio lib. 4. cap. duodecimo, Histri noui hostes excitati sunt: quibus bellum est illatum, quia Romanorum naues frumento onustas intercepissent. Sed perdomiti à Romanis sunt, licet victoria Ro. haud incruenta fuit. Meminit & horū Coss. Eutropius lib. 3. cap. 1.

Philo. | *Scæuolā.*

CXL. L. VETVRIVS, ET C. LVCTATIVS. 533.

HIS *Coss. via Flaminia munita, & circus factus, qui Flaminius appellatur.*

Liuius in trigesimo octauo docet, vt inferius scribemus, viam Flaminiam à C. Flaminio, qui collega M. Æmilii Lepidi in consulatu fuit, ne ocio milites contabescerent, strauisse. Vnde hoc autem sumpserit Cassiodorus, quod hoc tempore via Flaminia facta sit, hactenus nusquam legi.

Salinator. | *Paulus.*

2. M. LIVIVS, ET L. ÆMILIVS. 534.

HIS *Coss. Hannibal, Hamilcaris filius, in Hispania bellum mouit.*

Huius M. Liuii Salinatoris meminit Cicero in Catone, Plutarchus in Fabio (etsi perperam in omnibus voluminib. legatur Marcus Lucius, pro M. Liuius) item Liuius in 26. mentionem huius M. Liuii facit, vbi agit de obsidione Tarentinæ arcis, quam ipse præfectus tenebat. Liuius Salinator cognominatus est, quod legem tulit, ne quis salem venderet sine vectigali, cum antea ius esset omnibus vendendi salis. Arbitror legendum in Liuii 22. libro, cum de C. Terentio Varrone & L. Æmilio Coss. scribit, L. Æmilius Paulus, qui cum M. Liuio consul fuerat, & damnatione collegæ & sua prope ambustus euaserat: cum alias legatur, M. Lelio. Cæterum vnde cognomen Salinatori Liuio sit inditum, vide Liuii in fine 29. libri. Vide & Val. Max. de Liuio Salinatore, titulo de Censoria nota: & Suetonium in Tiberio, rubrica tertia. Sed L. Æmilii meminit Polybius in tertio, iis verbis: Cum Hannibal omni spe celerius Saguntum cepisset, & bellum iam non in Hispania tantum, sed prope vrbem & per omnem Italiam ardesceret, Romani hoc consilio freti, L. Æmilium in Illyrium cum exercitu misere, qui res eius prouinciæ componeret, anno primo centesimæ & quadragesimæ Olympiadis. Post hoc late describit, quomodo Æmilius Illyrium subiugauit, & de hoc triumphauit: commemorat q; sex fœdera inter Romanos & Carthaginenses, & legatorum nuncia, & Hannibalis in Italiam ingressum. Horum Coss. ita meminit Plinius libro vigesimo nono, capite primo: Cassius Hemina ex antiquis autor est, primum è medicis venisse Romam Peloponnensem Archagatum, Lysaniæ filium, L. Æmilio, M. Liuio Coss. anno vrbis quingentesimo trigesimo quinto: eiq; ius Quiritium datum, & tabernam in Compito Acilio emptam: ob id publice Vulnerarium fuisse eum tradunt vocatum, mireque gratum aduentum eius initio, mox à sæuitia secandi vrendiq; transisse nomen in Carnificem, & in tædium artis.

Scipio. | *Longus.*

3. P. CORNELIVS, ET T. SEMPRONIVS. 535.

Bellum Punicum secundum.

SVB iis Coss. bellum est inceptum omnium grauissimum, Punicum secundum: quod quia est vbertim à pluribus cōscriptum, superuacuum censeo pluribus hic immorari. Diligentissime illud descripsit Polybius lib. tertio: vtinam superessent reliqui. Liuius lib. vigesimo primo ab vrb. con. & sequentibus: Florus lib. 2. tit. 6. Plutarchus passim in Fabio, in Marcello, in Hannibale (vbi horum Coss. etiam meminit) & Scipione. Sed admonendus est hic lector somniculosus, vitam Hannibalis & Scipionis non esse ex Plutarcho tantum tralatas, sed veluti ab autore Donato collectas & congregatas: quemadmodum vitam Ciceronis conscripsit Aretinus, non transtulit. Sed & hoc bellum descripsit etiam Appianus in Libyco, Silius Italicus libris decem & septem: Orosius libro quarto, cap. decimo quarto, decimo quinto, decimo sexto, decimo septimo, & decimo octauo: Eutropius lib. 3. cap. secundo, tertio, quarto & quinto. Sed illud Flori, quadriennii requies, examine indiget. Ex Coss. namque præscriptis apparet, plures interfuisse quam quatuor annos inter duo bella Punica, cum tres & viginti vsque numerentur consulatus. Et Scipio in oratione ad milites, referente Liuio in vigesimo primo, inquit, A quibus stipendium: vt apparcat

Ab vrbe con. appareat, multo plures interfuisse annos quam quatuor. repetit enim paulo post: Experiri licet vtrum alios Carthaginenses per viginti annos terra ediderit, an iidem sint. Praeterea in superiori bello pacis conditiones erant, vt viginti annis penderent tributa, quae iam erant exacta. Nisi intelligamus, post Punicum primum vix per quatuor annos pacem habuisse Romanos, cum porta Iani clausa esset. Nam, vt plerique intelligunt, quatuor tantum interfuisse annos inter duo Punica. Polybius enim scribit in tertio, hoc bellū inceptum centesima quadragesima Olympiade: Solinus, anno ab vr. con. quingentesimo trigesimo quinto: Orosius, quingentesimo trigesimo quarto. Quae diuersitas cogit subdubitare de fide librorum. Caeterum ad historiam redeundo: cum Hannibal post expugnatam Saguntum Alpes penetrasset, & ad Ticinum amnem castra locasset, inito certamine cum Romanis, in fugam vertit. Scipio Consul accepto vulnere, a filio, qui post Aphricanus est dictus, seruatus est. Dehinc ad Trebiam fluuium in altiora loca castrametatur. Ad quae Sempronius collega literis à Senatu missis certior factus, ex Sicilia venit, re illic egregie gesta. Sed dum aduersante Scipione, Sempronius eum hoste manus conserere festinat: eandem cladem apud Trebiam ipse, quam nuper apud Ticinū Scipio passus est. Quae res maxime vrbem in magnum timorem p..suit. Bellū vtrumque apud Ticinum & Trebiam abunde Polybius in tertio : Liuius in vigesimo primo, qui totus est de Hannibalis transitu, & quae hoc consulatu gesta sunt, describunt. Sed etiam Plutarchus in Hannibale & Fabio huius belli meminit: item Florus libro secundo, titulo sexto. Orosius pulcherrime has duas strages contrahit in decimum tertium caput, lib. quarti, vbi horum quoque Coss. fit mentio: quae Eutropius libro tertio imitatur, cap. secundo: Sed ibi perperam legitur Sempronius Gracchus, qui Longus cognomento ferebatur: quod omnes attestantur autores. Cornelius Tacitus in decimo nono historiae Augustae, vbi Vitellium describit, horum consulum sic meminit: Hic exitus Cremonam habuit, ducentesimo octogesimo sexto: à primordio sui condita erat, T. Sempronio & Cornelio consulibus, ingruente in Italiam Hannibale, propugnaculum aduersus Gallos trans Padum agentes, & si qua alia vis per Alpes irrueret. Polybius item in tertio, eadem tempestate Placentiam atque Cremonam conditas docet, vbi & horum Coss. fit mentio, & quae sub iis gesta sunt. Sed originem belli, & argumentum, cur Hannibal hoc bellum susceperit, inuenies in praefatione B secundę Decadis apud Liuium, vt nunc vulgo loquimur. Boiorum vero tumultum in legatos Romanorum ac Triumuiros, cum Hannibal per Alpes transiret, inuenies in vigesimo primo libro: vbi quicquid iis Coss. gestum est, latissime scribitur.

Olympiad.

Geminus.

536. CN. SERVILIVS, ET C. FLAMINIVS II. 4.

PRIVSQVAM hi Coss. magistratum inirent, victus est Hannibal apud Placentiam, qui se per Apenninum in Ethruriam mouit: magnam ibi expertus tempestatis saeuitiam, cum & priori praelio saucius esset, & post oculum amitteret. Sed cum Romae multa accidissent prodigia, quae Liuius in fine vigesimi primi libri enarrat, & in principio vigesimi secundi: ac Orosius in quarto, capite decimo quarto: Flaminius contemptis auspiciis, Arimini idibus Martiis iniit consulatum, cum per id tempus Seruilius Romae consulatum accepisset, & magistratum iniuisset: Flaminius ferocioris ingenii, & morae impatiens, non expectato collega, apud lacum Thrasimenum nebula & caligine deceptus, ab Hannibale occiditur, & cum eo quindecim milia Romanorum: vt copiosissime Liuius in principio vigesimi secundi libri scribit: Polybius in tertio, vbi horum quoq; Coss. fit mentio: Plutarchus in Fabio, & Hannibale. Clades apud Thrasimenum facta coegit, vt à populo tunc primum Q. Fabius Maximus Prodictator diceretur, M. Minutius Ruffus magister Equitum: qui cum esset etiam ingenii paulo insolentioris, Fabium Cunctatorem criminabatur, vno aut altero praelio feliciter gesto. Sed cum aequato imperio in discrimen cum Hannibale venisset, tandem à Fabio liberatus periculis, prudentiam viri & ore & literis confessus est. In locum Flaminii Consulis, M. Attilius Regulus suffectus est, quem Fabianum Liuius appellat. qui cum Gemino Seruilio Musitano, post acceperunt exercitum à Q. Fabio, exacto magistratu: & in hybernaculis mature munierunt, carpentes agmen Hannibalis, quoties frumentatum exiret. Hanc historiam praeter supra dictos, scribit paucis Florus in secundo, titulo sexto: Orosius libro quarto, capite decimo quarto: Eutropius libro tertio, capite secundo. Horum Coss. meminit Plutarchus in Hannibale, Plinius item iunior titulo quadragesimo secundo, & quadragesimo tertio. Silius Italicus hanc pugnam Thrasimenam graphice describit in quinto Punicorum. Quae vero hoc tempore in Hispania gesta sunt, Liuius in vigesimo secundo,

Olympiad. & Polybius in tertio elegantissime describunt: vbi copiosissime rem omnem inuenies, & [illegible]quid sub iis etiam suffectis Coss. factum sit, cum legatis Neapolitanis Romam missis, cum quadraginta aureis pateris: & de speculatore Carthaginensium, qui biennio Romæ fuerat: & de legatis ad Philippum Macedonum, & ad Pineum Illyricorũ reges missis: & quo pacto hi Coss. vocati sint ad comitia: & qualis iterum cõcertatio plebis cum patriciis fuerit, priusquam Terentius Varro Consul crearetur.

Paulus. *Varro.*

CXLI. L. ÆMILIVS II. ET C. TERENTIVS. 537.

ALTER Consulum Terentius Várro, loco non humili solum, sed etiam sordido natus, patrem lanium habuit, ipse institor mercis: filioque hoc ipso in seruili eius ministerio vsus est. Sed iuuenis, vbi ex eo genere pecunia quæstus à patre relicta, animum ad spem liberalioris fortunæ adiecisset, togaque & forum placuere, pro sordidis hominibus proclamando, causisque aduersus rem & famam bonorum, primum in notitiam populi, deinde ad honorem peruenit: Quæsturaque, & duabus Ædilitatibus, plebeia & curuli, postremo & Prætura perfunctus est. Tandem ad Cónsulatum peruenit, aura populari adiutus. Et cum temeritate sua, & exercitatione apud exercitum periclitatus esset, aufugissetque, barbam deinceps capillumque submisit: & postea nunquam recumbens cibum cepit, omnibus honoribus renuncians. Meminit huius Terentii Varronis Valerius Maximus quoque libro primo, de Neglecta religione: & libro tertio, De iis qui humili loco nati, clari euaserunt. Cæterum sub iis Consulib. vt Polybius in tertio, Liuius in vigesimo secundo memorant, memorabilis illa clades apud Cannas, Apuliæ vicum ignobilẽ, haud longe ab Aufido fluuio facta est, consulis Terentii temeritate: qua Pub. Æmilius occisus est, & quadraginta milia peditum, cum duobus milibus equitum, & septingentis: tria milia capta, & trecenti equites: : vt Liuius scribit, qui vigesimum secundum librum in descriptione cladis Cannensis consumit. ex qua clade Varro consul aufugit: quam cladẽ omnes pene scriptores luculenter enarrant. Plutarchus in Fabio, & Hannibale: Florus libro secundo, titulo sexto. Sed in eo loco legitur, Adherbalem Bomilcaris ferunt, &c. cum Liuius & Plutarchus in Hannibale, Maharbalem scribant. In Fabio autem Maximo Plutarchus: Barcham Carthaginensem, inquit, ferunt iratum aduersus Hannibalem, dixisse: Vincere scis Hannibal, victoria vti nescis. Hannibalis autem pater Barcha cognominabatur. Sed quod paulo ante legitur, documenta cladis cruentus aliquandiu Aufidus, pons de cadaueribus iussu ducis factus, in torrente vero Vergilii, modii duo annulorum Carthaginem missi: alius legit, In terrorem Varronis, vel Seruilii: vel in terrorem vergentis. Ego simpliciter Torrente legendum censeo, non terrore. Silius in fine octaui:

---Pons ecce cadentum
Corporibus struitur, tacitusque cadauera fundit
Aufidus. --- & in nono:
At parte in dextra, sinuat qua flexibus vndam
Aufidus, & curuo circumerrat gurgite ripas.

Inueni in manuscripto codice, in torrente Vergello. Legendum autem censeo, In torrente vero Gello. Cuius quidem torrentis meminit Valerius Maximus libro nono, titulo de Crudelitate, cuius verba hæc sunt: Eorum dux Hannibal, cuius maiore ex parte virtus sæuitia constabat, in flumine Gello corporibus Romanis ponte facto, exercitum transduxit: vt æque terrestrium scelestum Carthaginensium copiarum egressum terra, quam maritimarum Neptunus experiretur. Sic enim est legendus Valerius: nec referendum ad Gelam fluuium Siliciæ, vt Valerii interpres aberrat. Sed ad hunc torrentem, cuius Florus meminit, & Appianus in Libyco, captiuos Hannibal partim fossis obruit, partim fluminibus immersit, per quorum corpora tanquam per pontes ductaret exercitum, Orosius libro quarto, capite decimo quinto, hanc etiam cladem describit: & Eutropius libro tertio, cap tertio. Sed ibi deprauate legitur P. Terentius Varro, qui C. dicebatur. Æqualis est error apud Orosium. De numero cæsorum, & modiis annulorum, autores diuersi. Stratagemata Hannibalis, quibus vsus fuit, lege apud Plutarchum in Hannibale, Valeriũ Maximum lib. septimo de Stratagematib. Frontinum lib. secundo, capite secundo, de loco ad pugnam eligendo, vbi hæc verba scribit: Apud Cannas cum comperisset Vulturnũ amnem vltra reliquorum naturam fluminum, ingentes auras mane perflare, quę arenarũ & pulueris vertices agerent, &c. quę correspondent verbis Eutropii. At Liuius Vulturnũ ventũ appellat, qui campis torridis siccitate nubes pulueris vehit, quem sic ab incolis eius

urbe regionis appellari scribit. A Floro Eurus vocatur, ab oriente flatus. Fluuius vero iuxta Cannas Aufidus dicitur, non Vulturnus. Vide igitur quam fœde lapsus sit Frontinus. Sed hominem forte decepit, quod Vulturnus etiam fluuius in finibus Campaniæ, iuxta Casilinum delatus, in eiusdem nominis vrbem erumpit: vt Strabo in quinto scribit. Et Plutarchus in Fabio: Hanc vrbem, inquit, Alocronus fluuius, quem Vulturnum Romani vocant, per medium fluens diripit. Meminit huius Vulturni fluminis Liuius in vigesimo tertio sæpius: Vulturni vero venti, & Aufidi fluminis, in vigesimo secundo, quia in Apulia est. Lucanus item libro secundo, in descriptione montis Apennini, & fluuiorum qui hinc nascuntur, inquit: Olympiad.

Senaque, & Adriacas qui verberat Aufidus vndas. Post paulo subiungit:
Dexteriora petens montis decliuia Tybrim
Vnda facit, Rutubamque cauum: delabitur inde
Vulturnusque celer, nocturnaeq; editor aura
Sarnus--- E quibus aperte patet, Aufidum esse Apuliæ fluuium, Vulturnũ Samnii ac Campaniæ. Quod etiam Ptolemæus libro secundo Cosmographiæ, & tabula sexta Europæ explicat. Sed de Vulturno vento etiam Plutarchus in Hannibale, vbi etiam tradit, Capuam vrbem primo Vulturnum appellatam. Verum cladem hanc Cannensem graphice Silius Italicus decantat, octauo, nono & decimo libris. Nam quod alii passim huius stragis meminerunt, & diuus Augustinus in tertio libro Ciuitatis, nono & decimo capite: & Firmianus Lactantius in secundo, capite decimoseptimo, nullaopus est admonitione. Studiosus lector vndique hæc colliget. Sed neque numerus annorum inter autores conuenit, cum quidam hanc cladem Cannensem anno quadragesimo post quingentesimum vrbis conditæ factam scribant, vt Orosius & Eutropius: Polybius anno primo centesimæ quadragesimæ primæ Olympiadis, quod essent anni quingenti triginta septem. Meminit horum præterea Consulum Plutarchus in Hannibale. Paulus vero Æmilius filiam reliquit Æmiliam, quæ Scipioni nupsit, & filium Paulum, cuius vitam diligentissime Plutarchus scripsit. Plutarchus L. Pauli Consulis sic meminit: Sed L. Pauli aduersa apud Cannas fortuna, prudentiam & fortitudinem eius ostendit. nam postquam collegam suum à consilio dimicandi remouere suadendo non potuit, inuitus licet, pugnę quidem particeps fuit, fugæ vero nequaquam particeps: sed autore periculi ac pugnæ fugam arripiente, ipse manens aduersus hostes pugnando interiit. Cæterum quæ Hannibal post Cannensem cladem egit sub iis Consulibus & quomodo Campaniam, in qua exercitus suus eneruatus est, occupauit, ac legationem Carthaginem misit: abunde Liuius in vigesimo tertio explicat: vbi etiam inuenies, quæ sub id tempus in Hispania per Scipiones gesta sunt. Sed ante omnia studiose lector videas in vigesimo libro Liuii de bello Punico, orationem Fabii ad L. Æmilium Paulum: & tum facilius temeritatem Varronis consulis carpere poteris, & bonitatem laudare Æmilii: dehinc Gn. Lentuli ad Æmilium Paulum, in miserabili clade Cannensi, & Fabii Maximi in re tam trepida consilium: captiuorumque orationes ad Patres Conscriptos, cum Torquati scientia: è quibus disces prudentiam non vulgarem, si animum intenderis. Quo pacto vero Hannibal post hanc cladem se gesserit in Italia, & quos sibi populos asciuerit, in Campaniaque eius exercitus emollitus fuerit, legatos autem Carthaginem miserit, vrbesque quasdam expugnauerit, Liuius in tertio late explicat.

Gracchus, *Maximus.*
538. T. SEMPRONIVS, ET Q. FABIVS III. 2.

In eo opusculo, quo nomina Consulum designantur incerti autoris, hoc loco scribuntur, Gracchus & Albinus. Id ne quempiam moueat, aut Cassiodorum errasse suspiceretur, animaduertendum est, id quod Liuius scribit in vigesimo tertio, quod in comitiis designati sunt Consules L. Posthumius III. cognomento Albinus, absens, qui tum Galliam prouinciam obtinebat: & T. Sempronius Gracchus. Sed in Gallia Posthumius cum omni exercitu deletus est, caputque ducis præcisum: quod Boii ouantes templo intulerunt, & caluam auro cælauerunt: in cuius tandem locum Fabium Maximum suffecerũt. Et ideo Liuius & Cassiodorus hos Consules hoc anno ponunt. Sub iis Consulibus res in Hispania feliciter gestæ à Pub. & Gn. Scipionibus fratribus. In Italia Gracchi Consulis consilio Campani cæsi ad Cumas. Pœni quoque profligati ac fusi in Lucania, belliq; Macedonici origo inchoata. Sardi præterea à Manlio cæsi, duces capti. Interea & Samnites se Hannibali coniunxerũt. Cædes Pœnorũ ad Nolam quoq; facta est. Quæ omnia abunde Liuius in vigesimo tertio, ac vigesimo quarto latissime exequitur: vbi mors Hieronis traditur, & res Sicilienses. Sub iis & Claud. Marcellus ex proprætore Proconsul designa-

Olympiad. tus, Hannibalis exercitum prælio fudit: primusq; post tantas Reip. ruinas spem fecit, Hannibalem posse superari. Horum Coss. meminit Orosius libro quarto, capite decimoquinto: Eutropius libro tertio, capite tertio: qui pulchre ea quæ gesta sunt hoc anno, succincte enarrat. Liuius autem in tertio explicat, quo pacto Philippi regis Macedonum legatus ad Hannibalem cum quibusdam Carthaginensibus captus sit, & Sempronio Consuli allatus, qui in Campania Cumis res feliciter gessit. Et quo pacto in Sardinia res gestæ sint, quomodo item in Campania, vide lector eruditam Samnitium orationem, & Hannibalis responsum. Vide item Marcelli ad milites orationem ardentem, & frigidam Hannibalis: & quæ hoc gesta sunt consulatu, vsque ad quartum librum.

Verrucosus IIII. *Marcellus.*

3. Q. FABIVS MAX. ET M. CLAVDIVS III. 539.

PRIVSQVAM hi Consules designantur, prærogatiua iuniorum iam electi erant T. Octacilius Crassus, & M. Æmilius Regulus. Sed cõsilio Consulis prioris anni, nequicquã refragante T. Octacilio, Fabius & Marcellus eliguntur. Sub quibus inaudita pene prodigia euenerunt, quæ latissime Liuius in vigesimo quarto describit libro. vbi Hannibalis ad Auernum sacrificia describuntur, qui Nolam occupare nitebatur. Sed à Marcello prohibitus, magnam suorum stragem vidit, quam Marcellus intulit. quod iis verbis significauit Florus in secundo, titulo sexto: Inde Claudio Marcello duce congredi ausus cominus venit, & pepulit è Campania sua, & ab obsidione Nolæ vrbis exclusit. Dehinc Casilinum vrbem cepit. Fabius Samnium depopulatus, multa oppida vi cepit. Marcellus in Siciliam profectus. Narrat res Siculas illic copiosius Liuius, quomodo Syracusæ sint obsessæ, & quomodo Archimedes frustratus sit Romanorum conatus. Quod & Plutarchus in Fabio, & in Marcello vberrime prosequitur: quod etiam Eutropius annotauit. Sed illic scriptum est: Quarto anno belli Punici secundi illud factum: quod examine indiget. Sunt & pleraque alia in eodem capite, cum quintus ille annus sit. nam & Orosius testatur, Syracusas captas à Marcello, anno ab vrb. con. quingentesimo quadragesimo tertio. Sed illud factum est, Consulib. Q. Fuluio & App. Claudio. Tribus enim annis obsidebatur vrbs ea, priusquam caperetur, vt latissime in vigesimo quinto Liuius tradit, & paulo inferius recensebimus breuiter. Sub iis præterea Consulibus & contra Philippum regem susceptum est bellum, duce Maximo Valerio prætore. Qui Philippus ad Appoloniam est castris exutus. Res insuper in Hispania prospere eo anno à Scipionibus gestæ sunt, nisi quod Pub. Cornelius tragula circa femur vulnerabatur. Saguntum quoque recuperatum est. Vide diligenter Plutarchum tum in Fabio, tum in Marcello: & Liuium in vigesimo quarto: vbi multa quæ sub iis Consulibus acta sunt, copiose scribuntur: quæ si hic repeterentur, fastidium gignerent. B

Maximi filius, *Gracchus.*

4. Q. FABIVS, ET T. SEMPRONIVS II. 540.

HORVM Consulum meminit Liuius in vigesimo quarto, qui eos scribit designatos ambos absentes. Postquam vero magistratum inierunt, Sempronius in Lucanos, in Apuliam Fabius est profectus. Filio obuiam pater profectus, iussus est ab equo descendere: quod patri placuit, quod consulem se sciret agere: vt Valerius, Plutarchus, & Liuius pulchre describunt. Sub iis Consulibus Syphax rex Numidiæ factus est amicus populi Romani: quod Scipiones ex rebus prospere in Hispania gestis, animum quoq; adiecissent ad Aphricam. Tum quæ Hannibal ad Tarentũ, & Sempronius in Lucanis fecerit, his Consulibus docet Liuius in vigesimo quinto, à principio: sub quibus & fœdum incendium per duas noctes ac diem vnum, vrbem deformauit. Quæ vero hi Consules in Campania & Italia fecerint, ac Sicilia, latissime Liuius in quarto, qui diligenter est videndus.

Flaccus, *Pulcher.*

CXLII. Q. FVLVIVS III. ET AP. CLAVDIVS. 541.

HIS Consulib. vt tradit Liuius in vigesimo quinto, Hannibal per proditionem Tarentum accepit: sola arx in potestate Romanorum permansit, quam frustra & oppugnare, & obsidione cingere tentauit, nihil proficiens. Coss. ambo in Samnio Campanorum agros deuastabant, multosque hostes cædebant. Sed & bis exercitus Romanorum fœdam passus est cladem ab Hannibale, sed tandem Capua obsessa à duobus Coss. & Claudio Nerone Prætore: in Sicilia quoque à Marcello Syracusæ captæ sunt, quæ in tertium vsque annum fuerant obsessæ. De qua re in primis vide Plutarchum in Marcello copiosius disserentem

Ab vrbe n. rentem. In Hispania vero, cum ambo Scipiones fratres consilium de opprimendo hoste cogitassent, P. Scipio ab hostibus circumuentus occiditur. Gn. Scipio vndetrigesimo die post fratris obitum, octauo anno postquam in Hispaniam venerat, pariter occisus est. Vnde Florus libro secundo, titulo decimo septimo, sic de iis breuiter inquit: Prima per Pyrenæum iugum signa Romana P. & Gn. Scipiones intulerunt, prælîisque ingentibus Hannonem & Hasdrubalem fratrem Hannibalis ceciderunt. Raptaq; erat impetu Hispania, nisi fortissimi viri in ipsa victoria sua oppressi, Punica fraude cecidissent, terra mariq; victores. Sed L. Marrii equitis, Septimii filii, opera hostes iterum superati, cæsi profligatique sunt. Et vt Liuius scribit, nocte ac die bina castra hostium oppugnata, ad triginta septem milia sunt cæsa. Meminit huius Martii & Valerius Maximus, & Liuius in principio vigesimi sexti. Sunt his Consulib. ludi Apollinares primum à Prætore vrbis facti, vt Liuius in vigesimo quinto indicat. *Olympiad.*

Centumalus, *Seruilius Galba F.*

542. CN. FVLVIVS, ET P. SVLPITIVS. 2.

SVB iis Consulib. vt Liuius in vigesimo sexto tradit, Hannibal, etsi spe arcis Tatentinæ teneretur occupandæ, tamen quia Capua firma tenebatur obsidione, vt eam liberaret, cum exercitu & leui armatura venit: atrocique pugna cum Romanis congressus, ex suo exercitu octo milia hominum perdidit, & ex Campanis tria. Suntque Carthaginensibus adempta quindecim signa, duodeuiginti Campanis. Hannibal, vt obsidionem Campanam dissolueret, ad vrbem contendit, Anienem transuectus. Cui Flaccus cum exercitu occurrens, extremam experiri vterque fortunam nitebatur. Sed imber ingens grandine mixtus, vtramque aciem turbauit. Eademque tempestas postero die eodem loco structas acies diremit, vt Hannibal fateretur, deos sibi immortales fore contrarios. Ob id scribit Florus libro secundo, titulo sexto: ô populum dignum omni fauore & administratione, hominum ac deorum. Compulsus ad vltimos metus, ab incepto non destitit: & de sua vrbe sollicitus, Capuam tamen non amisit: sed parte exercitus sub Appio Consule relicta, parte Flaccum in vrbem sequuta, absens simul præsensq; pugnabat. Quid ergo miramur, mouenti castra à tertio lapide Hannibali iterum ipsos deos, id quod nec fateri pudebat, B restitisse? Illud igitur non sub Claudio Appio & Fuluio Flacco gestum est, sed sequentibus Coss. nam vt Liuius scribit, prioris anni Consulibus prorogatum imperium fuit. Et ita intelligendus erit Florus. Interim Capuani, cum per biennium obsessi & fame macerati essent, tandem victi sunt: & Fuluius Capuam ingressus, cum iam Vibius Virrius cum viginti septem Senatoribus exitialem cœnam, qua omnes mortui sunt, accepissent. Vide eius orationem pulchram apud Liuium, in vigesimo sexto. Senatores quinque & viginti Cales in custodiam, duodetriginta Theanum missi, de quibus post supplicium sumptum est: Campani venditi, vrbs recuperata, & præsidio firmata. Sub iis præterea Coss. Publius Cornelius Scipio, Scipionis illius qui in Hispania ceciderat, filius, viginti quatuor annorum, ante legitimam ætatem suffragio populi imperium Hispaniarum sortitus est. Et Marcellus ex Sicilia veniens, priusquam vrbem ouans iniret, in monte Albano triumphauit. Horum Consulum meminit Orosius li. 4. cap. 16. Sed examine indiget, quod scribit hunc annum decimum fuisse, postquam Hannibal in Italiam venerit: cum octauus ageretur, secundum Liuium & Cassiodorum. Meminit & Scipionis missi in Hispaniam Orosius libro eodem, capite decimo septimo: Eutropius libro tertio, capite quinto, qui & horum illic Consulum mentionem facit. Ac Plutarchus in Hannibale, & Florus lib. 2. titulo 6. & titulo 17. Appianus in Libyco: Plutarchus in Scipione: Silius in tredecimo de clade duorum Scipionum, & decimo quinto: Val. Max. lib. 3. de Fiducia.

Marcellus, *Leuinus II.*

543. M. CLAVDIVS IIII. ET M. VALERIVS. 3.

ANTE hos Coss. T. Octacilius, & T. Manlius Torquatus, prærogatiua iuniorum eligebantur. Sed postquam Manlius, vt in vigesimo sexto Liuius scribit, valetudinem oculorum excusauit, Claudium tum domita Sicilia fulgentem, & Valerium Leuinum, qui aduersus regem Philippum terra marique strenue pugnauit, absentes Coss. crearunt. Vt vero intelligas, quid sit prærogatiua iuniorum, repete ea quæ Pedianus in secundam Verrinam scribit. Erant enim tribus, quæ dicebantur prærogatiuæ, quæ primæ suffragium ferebant ante iure vocatis. Sed tribus iure vocatæ secundæ erant, quod in his sequente populo, vt sæpe contigit, prærogatiuarum voluntate iure omnia complerentur. Hæc enim iu-

Q

Olympiad. re vocatæ veniebant iussu Consulis, aut tribunorum, in concionem, quo ad suffragia ferenda vocabantur: tamen prius sermo in populo habebatur de dignis ac indignis, ac candidatus plerunq; magistratum assequebatur, in quem sermo populi inclinabat. Quicquid igitur suffragiis vniuersalis concionis confirmandum atq; ratificandum est, quamuis id rogati patres decreuerint, prærogatiua senatus dici potest. Talia autem suffragia ferebantur comitiis centuriatis in campo Martio, vbi maiores magistratus legebantur. Nam in curiatis comitiis per lictorē curiatim calabantur, id est, vocabantur, curiæ triginta quinque: & tunc virium suffragia dabantur. De prærogatiua igitur iuniorum Florus libro secundo, titulo sexto, de bello Punico secundo, sic inquit: Quid autem in eligendis magistratibus, quæ centuriarum sapientia, cum iuniores à senioribus consilium de creandis consulibus petiuere? Quem locum mendosum dissimulanter transeunt, qui Florum interpretantur. Cæterum sub iis Coss. Ætoli cum Romanis fœdus sanciunt: incendiumque graue Romæ per diem & noctem continuatum, Campanorum quorundam malitia factum, multa vrbis loca deformauit: de quibus supremum acceptum est supplicium. Sub id tempus Campani vrbem ingressi, Flaccum frustra criminantur. Et Siculi pariter gratis Marcellum criminantur. Dum inde Marcello Italia, Leuino Sicilia esset decreta, forentque æraria exhausta: tum patres annulos, bullas aliaque ornamenta in publicum contulerunt. Et Marcellus in Campaniam profectus, Dasii Salapini opera astutissima Salapiam recuperat. Romana classis ad Sacriportum infeliciter pugnauit. Leuinus in Sicilia Pœnos expugnat, ac insulam pacatam reddit. Scipio in Hispania nouam Carthaginē oppugnat, multasq; res præclaras edidit, & continentiæ maxima insignia. De quibus Plutarchus, Liuius, Valerius Maximus: Gellius libro sexto, octauo capite: Plinius iunior titulo quadragesimo nono: Sillius libro decimo quinto. passim cæteri. Marcellus Hannibalis exercitū fudit. Sed G. Syluius stragem insignem passus est. Hic est Marcellus, vir bello clarissimus, teste Plutarcho: qui primus magnitudine quadam animi, Hannibalem docuit posse vinci. Eodem item tempore legati Syphacis, amicitiam à Senatu Romano petierunt. Cui & cæteris regibus Ptolemæo ac Cleopatræ munera sunt missa: vt Liuius in vigesimo septimo docet. Meminit horum Coss. & Orosius libro quarto, cap. 16. scribens aurum argentumq; in publicum à populo Romano collatum passim. Et Florus elegantissime libro secundo, titulo sexto, huiusce historiæ meminit. De hoc quarto Marcelli consulatu, vide etiam Plutarchum. B

Maximus, Verrucosus, *Flaccus.*

4. Q. FABIVS V. ET Q. FVLVIVS IIII. 544

HI Coss. vt Liuius in vigesimo septimo docet, sortiti prouincias, Fabius Tarentum, Fuluius in Lucanos ac Brutios profectus est. Marcello prioris anni Consuli prorogatum imperium, legionesque decretæ. Cum vero multæ coloniæ & vrbes Latini nominis defectionem cogitarent, Coss. aurum vicesimarium, quod in sanctiore ærario ad vltimos casus seruabatur, promi placuit. Est autem vicesimarium aurum, collectum ex vicesimis. Dicimus enim vigesimam, tricesimam, quadragesimam, cum tributi, siue pœnæ nomine de quoque illo numero vnum aufertur: vt ex Tacito, Tranquillo, M. T. ad Atticum colligimus. A. Offilius equestris ordinis, & Cæsaris familiarissimus, qui libros de Iure ciuili plurimos, omnem partem operis fundantes, reliquit, de legibus vicesimæ primus conscripsit, autore Pomponio de Origine iuris. Sed antequam Coss. proficiscerentur, prodigia procurata. Tum vero Marcellus cum Hannibale congressus, primo infœliciter, dehinc secunda pugna pugnauit, Hannibalemque in fugam vertit: quem, ne Marcellus sequeretur, multitudo sauciorum prohibuit. Fabius vero Consul Tarentum mirabili arte recuperauit: adeo, vt Hannibal diceret: Eadem qua ceperamus arte, Tarentum amisimus. Scipio in Hispania res prospere gessit, vt Romæ eius iam fama indies cresceret. Marcellus vero accusatus, se nobilissime perpurgauit, vt latissime Liuius docet, & Plutarchus in Marcello & in Fabio. Sed tam Orosius, quam Eutropius, etiam quæ tum gesta sunt, paucis delibant. Val. Maximus scribit, Aretii repertam tabulam, in qua Q. Fabius Maximus bis Dictator, quinquies Consul fuisse annotabatur. quod & Plutarchus in Fabio obseruauit. Hoc tempore, vt Florus in secundo scribit, titulo sexto, Fabius Cunctator & Scutum imperii vocatus est, Marcellus vero Ensis. Meminit horum Coss. Plutarchus in Hannibale. Scribit Plinius in septimo, capite quinquagesimo tertio, Q. Fabium Maximum in consulatu suo, pridie Cal. Ianuarii obiisse. In cuius locum M. Orellius paucissimarum horarum consulatum petiit.

M. CLAV-

ab urbe Olympiad.

Marcellus, *Crispinus.*

545. M. CLAVDIVS V. ET T. QVINTIVS. CXLIII.

His Coss. vt Liuius in vigesimo septimo scribit, cum de Ethruriæ defectione ciuitas sollicita esset, Marcellus Consul eo missus, metu liberauit. Fuit autem is annus belli Punici vndecimus, & Marcelli consulatus quintus: vt numeretur consulatus, quem vitio creatus non gessit. Incidit in eum annum pestilentia grauis, & prodigia multa, quæ exitiali euentu in capita Consulum versa sunt. Nam circa Venusiam Marcellus dum improuide cum Hannibalo congreditur, transfixus lancea prolabitur. Crispinus collega, & Marcelli filius, saucii fugiũt. Hannibal potitus corpore Consulis, & annulo, ciuitates quasdam obruere conatus, sed Crispini prouidentia frustratur: qui tamen paulo post ex vulnere mortuus est, aliis Tarenti, aliis in Campania scribentibus, vt Liuius tradit. Id quod nullo ante bello acciderat, vt duo Coss. sine memorando prælio interfecti, velut orbam Remp. relinquerent. Meminit horum Coss. Orosius lib. 4. cap. 17. Eutropius lib. 3. cap. 5. obiter Marcelli meminit: Plutarchus in Marcello copiosissime. vbi pulchra de eius morte, si vis, leges. Estque ibi huius epitaphium. Vbi illud quoque obseruandum, quod dum Plutarchus tradit, pulueres eius cadaueris à prædonibus interceptos, citat Cornelium Nepotem, qui nunc vulgo dicitur Plinius iunior, de Viris illustribus. Quod est euidens argumentum, sicut nonnulla alia, falso librum illum Plinio adscribi. Sed idem Plutarchus in Hannibale, ac Liuius in vigesimo septimo, qui gesta contra Philippum regem cõmemorat, & bellum Ætolicum describit, atque Achaicum, meminerunt.

Nero, *Salinator.*

546. C. CLAVDIVS, ET M. LIVIVS II. 2.

Hic M. Liuius Salinator erat multis annis ante cx consulatu, populi iudicio damnatus. Quam ignominiam adeo ægre tulerat, vt & rus migraret, & per multos annos Vrbe careret. Octauo post damnationem anno, M. Claudius Marcellus, M. Valerius Leuinus Coss. reduxerunt in vrbem, veste obsoleta, capilloq; & barba prolixa, præ se ferentem vultu habituque insignem memoriam ignominiæ acceptæ. Hic Consul cum Liuio factus, apud Metaurum fluuium, Hasdrubalem, Hannibalis fratrem, ex Hispaniis in Italiam per Alpes venientem, cum omni exercitu deleuit, cladẽmque Cannensem æquauit. Nam quinquaginta sex millia hostium cæsa sunt, capta quinq; millia & quadringenti, cum præda auri & argenti magna. Ciuium Romanorum, qui capti erant apud hostes, quatuor millia recepta. Caput Hasdrubalis ante castra Hannibalis proiectum. duo Afri soluti, qui acta narrarent. Territus hac clade Hannibal, in extremum angulum Italiæ, Brutios adiit, dicẽs se fortunam Carthaginis agnoscere, vt Liuius in vigesimo septimo scribit: & Plutarchus in Hannibale, vbi hi quoque Coss. nominantur: & Florus libro secundo, tit. sexto: Valerius in tertio, de Fiducia sui, & lib. 7. de Stratagematibus, scribunt. Silius quoque Italicus lib. 15. eleganter cecinit:

Tum Nero procera sublimia cuspide portans
Ora ducis cæsi, Cannas pensauimus, inquit,
Hannibal, & Trebiam, & Thrasimeni littora tecum
Fraterno capite. i, duplica perfida bella,
Et geminas arcesse acies. Hac præmia restant,
Qui tua transmissis optarint Alpibus arma.

Celeritatem vero qua Tiberius Nero Consul aduenientem ex Hispania Hasdrubalem oppressit, sic laudat Silius:

---Et penna & fulmine & vndis
Hybernis, & Achæmento velocior euolat arcu.

De hoc etiam scribit Suetonius in Tiberio, rubrica secunda: Tiberius Nero aduenientem ex Hispania cum ingentibus copiis Asdrubalem, priusquam Hannibali fratri, coniungeretur, oppressit. Sed idem eodem libro, rubrica tertia, de M. Liuio Salinatore, altero Consule, sic scribit: Salinator vniuersas tribus in censura notauit leuitatis nomine, quod cum se post priorem consulatum mulcta irrogata cõdemnassent, Consulem iterum Censoremque fecissent. Paulus item Orosius lib. 4. cap. 17. horum Coss. meminit, & huius cladis: ac Eutropius lib. 3. cap. 5. Sed ibi alter Coss. Appius Claudius Nero appellatur, cum Liuio C. Claudius dicatur: vt appareat eundem esse, diuersis tamen prænominibus. Quæ vero sunt in Hispania à Scipione gesta, clarissime Liuius à principio vigesimi octaui copiose edocet, & quæ in Græcia cum Philippo rege.

Olympiad. *Philo,* *Metellus.* Ab vrbe con.

3. L. VETVRIVS, ET Q. CECILIVS. 547.

His Coss. vt Liuius in 28. tradit, omnis vis contra Hannibalem decreta. Cumque ad exercitum venissent Coss. Lucani in ditionem pop. Rom. sine certamine redierunt. Sed cum Hannibale nihil eo anno gestum est, quia Brutiorum vrbes sese Romanis dediderunt. Quæ vero Scipio in Hispania sub iis Coss. gessit, abunde nimium Liuius explicat: quo pacto scilicet Syphacis, regis Masesylorum, amicitiam Scipio assequutus est, eodem die quo Hasdrubal idem ab Syphace petiisset, eadem mensa, eodemq; tecto simul accepti: & quo pacto post morbum Scipionis Masinissa cum eo conuenerit, in amicitiã pop. Rom. susceptus, & seditionem militum castigarit. Dehinc re felicissime gesta, venit Romam, multaque pondera argenti in ærarium detulit. Quæ omnia item eleganter scribit Plutarchus in Scipione: Orosius quoque in quarto lib. c. 17. huius rei breuiter meminit, sic scribens: Post hæc anno continuo, inter Hannibalem & Romanos, quies à tumultu bellorum intercessisse visa est: quia inquietudo morborum in castris erat, & grauissima pestilentia vtrique exercitus angebantur. Eutropius vero lib. 3. c. 5. horum Coss. mentionem facit. Sed ibi perperam pro L. Veturio, L. Valerius scriptus est. Latissime res Hispanicas Liuius prosequitur.

Scipio, post Africanus, *Crassus, Dives.*

4. S. CORNELIVS, ET P. LICINIVS. 548.

Hi Coss. vt in 28. Liuius commemorat, 14. anno Punici belli facti, prouincias extra sortem adierunt. Crassus Brutios: Siciliam 45. die quam classis fuerit extrui cœpta. In Brutiis cum Hannibale nihil gestum est: quia pestilentia vtrunque exercitum molestauit, fames etiam Pœnos. Scipio vero, vt Liuius in 29. refert, Lælium in Africam ad Masinissam præmisit, vt singula perquireret. Interim in Hispania noui motus exorti: sed bellum postea illic finitum. Sed ante omnia vide duas grauissimas orationes, Q. Fabii Max. & P. Scipionis. An conueniat Africam prouinciam Scipioni dari, lege cum sale. Tum hoc anno in Italia Locri à Romanis recipiuntur. Legati præterea in Asiam missi, ad Idęã matrem inde Romam deportandam. Qui ab Attalo rege comiter sunt accepti, vt Liuius in 29. scribit. Orosius lib. 4. & Eutropius in tertio horum Coss. meminerunt. B

Cethegus, *Tuditanus.*

CXLIIII. M. CORNELIVS, ET P. SEMPRONIVS. 549.

His Coss. teste Liuio in vigesimo nono, Mater deum ex Pessinunte Romam allata est: quam P. Scipio Nasica, omniũ optimus à Senatu iudicatus, excepit: & Claudia Quintia matrona. Ludique instituti sunt, qui Megalesia dicuntur. Cæterum Coss. partiti prouincias, Cornelio Ethrutia, Sempronio Brutii euenerunt. Interim Locrenses Romam venerunt, lamentantes de crudelitate Q. Pleminii legati, qui captus in carcere obiit. Vide adolescens elegantissimam Locrensium orationem apud Liuium. Scipio vero ex Sicilia in Africam traiecit: licet legati Syphacis, qui à fœdere Romanorum defecit, ob Sophonisbæ coniugis amorem, eum impedire à concepto bello conarentur. Cum Scipio Africam attigisset, euastatis agris, & occiso Hannone iuniore, Masinissam lætissime excepit. Cum quo & Hannonem, Amilcaris filium, & mille equites occidit: vt præter Liuiũ Plutarchus etiam docet in Scipione. In Brutiis Sempronius aduersus Hannibalem primo infeliciter, tum prospere pugnauit, cæsis quatuor millibus Pœnorum, captis trecentis viris. Vnde & Hannibal Crotonem exercitum reduxit. Orosius lib. 4. cap. 17. scribit, Sempronium Consulem cum Hannibale congressum, & victum, Romam fugisse: in quo cum Liuio, nec cum cæteris conuenit. Quare examinandus. Vide etiam Appianum in Libyco.

Cepio, *Geminus.*

1. GN. SERVILIVS, ET GN. SERVILIVS. 550.

Sextusdecimus Punici belli annus hos Coss. habuit: qui prouincias sortiti, Cepio Brutios, Seruilius Geminus Ethruriam assequutus. Is tamen nulla memorabili re in prouincia gesta, patre Gn. Seruilio, & C. Luctatio patruo, ex seruitute post 16. annũ receptis, qui à Boiis capti fuerant, Romam rediit. Alter Consul in Brutiis multas ad se deficientes ciuitates recepit, Hannibalemque in agro Crotoniensi cecidit. Quo tempore legati Carthaginensium Hannibalem ex Italia reuocant: quam fremens gemensq; reliquisse fertur multis-

ab vrbe c. multisque Italis occisis, qui in Africam ire abnuerunt. Vocatus erat & frater Hannibalis Olympiad. Mago, cum quo paulo ante congressi Quintilius Varus Prætor, & M. Cornelius Proconsul, insignem stragem edidere. Mago saucius, vix dum superata Sardinia ex vulnere mortuus, amissa classe & nauibus plurimis. In Africa vero interea Scipio tanquam vigilantissimus Imperator, Syphacem regem tentauit, vt in fœdere antiquo permaneret cum Romanis. Quod cum abnegasset, mox incendio flammisq; eius castra sunt expugnata. Dehinc ipse captus, Hasdrubal fugatus, Cirtha regia vrbs capta à Masinissa. Tuneta occupauit Scipio. A Lælio Syphax cum captiuis multis Romam ductus. Carthaginenses in summa desperatione, legatos pro pace impetranda Romam mittunt: sed non exauditi, re infecta sine responso dimissi sunt, vt Liuius copiosissime in libro tricesimo explicat. Historiam abunde narrant, Appianus in Libyco, Plutarchus in Scipione. Delibant Orosius in quarto, Eutropius in tertio.

Geminus, Nero.

551. M. AVRELIVS, ET T. CLAVDIVS. 3.

ANNVS hic insignis fuit incendio ingenti, aquarũ multitudine, annonæ vilitate, morte Q. Fabii Maximi, qui duos & quadraginta annos Augur fuit: vir exactæ ætatis, & tanto dignus cognomine, qui cunctando rem restituit, & ante finitum bellum morbo correptus, obiit. Cuius vitã diligentissime perscripsit Plutarchus. Cum vero Romani intellexissent Hannibalis in Africam aduentum, variis affecti sunt curis, quum grauiorem in sua terra futurum Hannibalem, quam in aliena fuisset, suspicarentur, vt olim Fabius prædixerat. Erat tum Annibal Adrymetti. Sed cum ad Zama contenderet, præmissos Scipio speculatores iussit captos per castra circumduci, vt omnia viderent. Inde liberos retro ad Hannibalem dimisit. Quibus rebus non lætior factus Hannibal, in colloquium cum Scipione venit. Sed cum Hannibal pacem peteret, Scipio abnueret, infecta re digrediuntur. Vide, lector, apud Liuium vtriusque ingeniosissimas orationes. Dehinc cum armis rem transigendam conclusissent, vbi manus conseruerunt, victores Romani viginti milia Pœnorum prostrauerunt. par numerus captus est cum signis militaribus. Hannibal fuga elapsus, Adrymettum profugit. Inde vocatus, Carthaginem venit, sexto ac tricesimo anno B postquam puer inde profectus fuerat: pacemque petendam omnino suasit. Cui cum Gisco aduersaretur, commota turba ad Antiochum regem profugit. Tum Vermina, Syphacis regis filius, pari clade à Romanis est profligatus. Ob id Carthaginenses à Scipione pacis conditiones petere sunt annixi. Quas cum legati Carthaginensium & Romanorum Romam detulissent, maximam in lætitiam tota vrbs effusa, in triduum supplicationes decreuit. Vide historiam copiose apud Liuium libro trigesimo, Plutarchum in Scipione, Appianum in Libyco. Orosius lib. quarto, cap. decimo octauo: & Eutropius libro tertio, cap. quinto, pariter hanc designant.

Lentulus, Pætus.

552. CN. CORNELIVS, ET P. ÆLIVS. 4.

HIS Coss. vt Liuius in fine trigesimi libri scribit, auditi Romæ legati Macedonum, qui auxilia Carthaginensibus, & sociis po. Rom. iniurias intulerant. Quibus cum acrimonia tali responsum est, vt bellum sit subsequutum. Auditi & Carthaginensium legati: quibus responsum est, vt Scipio pacem faceret, vt è re sibi videretur. Missi quoque fœciales, qui fœdus percuterent. Naues Carthaginensium quinquaginta incensæ. Scipio triumphans in Vrbem rediit: & primus nomine victæ à se gentis est nobilitatus, Africanusque appellatus: vt Plutarchus in Scipione, Appianus in Libyco, abunde describunt. Meminit horum Coss. Orosius libro quarto, capite decimo octauo. Historiam signat Eutropius libro tertio, capite quinto. Sed ibi scribitur, decimo nono anno perfectum bellum, cum decimo octauo sit finitum his Coss. Quod incipiebat P. Cornelio Scipione, huius patre, & T. Sempronio Coss. à quibus hucusque numerantur anni decem & septem. Cum Cornelius Consul in Africam cupiditate honoris, vt in se laudem transferret, plurimum festinaret, Scipio finem bello imposuit. Ideo Liuius 17. anno bellum finitum scribit. Quod etiam ideo facit, vt numerus quadraginta annorum compleatur, quo pax prima cum Carthaginensibus facta est, Q. Luctatio, & A. Manilio Coss. (non Marco, vt corrupti habent codices) quum primum bellum Punicum finitum est. Post tres hinc & viginti annos bellum Punicum secundum est inceptum. Vnde & Orosius lib. 4. cap. 19. Punicum secundũ gestum esse annis decem & septem scribit. Et ob id in præfatione trigesimi primi libri, corrupte legitur, tres & quadraginta annos: tot enim sunt à primo Punico, ad bellũ secundũ

Olympiad. finitum Punicum: cum legendum sit, tres & sexaginta, non quadraginta. Sed numerorũ notæ hanc corruptelam fecerunt, quum in aliquibus exemplaribus legatur X L. & in aliis L X. tres anni: quod facit literarum transpositio. Ob id etiam ne satis Floro fidendum, qui libro secundo, titulo sexto, de bello Punico secundo scripsit: Post primum bellum Punicum vix quadriennii requies: cum tres & viginti intercesserint anni, vt etiam superius annotauimus. Appianus in Libyco scribit, hoc bellum finitum Olympiade quarta & quadragesima, supra centesimam. Cęterum vt ad historiam redeam, cum ambo Coss. in Gallia essent, ad Ptolemæum, Ægypti regem, legati missi, qui gratias agerent, quod in fide mansisset, nec hostibus auxilia tulisset. Verum in Gallia pleriq; Romanorum cæsi sunt à Boiis, vt narrat Liuius in initio 31. libri: vbi de Philippo quædam traduntur. Meminit & horum Coss. Plinius lib. 18. cap. 18. iis verbis: Et in frugibus ostentum semel, quod equidem inuenerim, accidit, P. Ælio, Gn. Cornelio Coss. quo anno superatus Hannibal. In arboribus tunc nata produntur frumenta.

Galba, *Cotta.*

CXLV. P. SVLPITIVS II. ET GN. AVRELIVS. 553.

His Coss. vt Liuius scribit lib. 31. licet deprauatus sit, qui annus fuit ab vrbe condita quingentesimus & quadragesimus, bellum cum rege Philippo initum est, paucis mensibus post pacem Carthaginensibus datam. Coss. prouincias sortiti, Sulpitius Macedoniã, Aurelius Italiam adeptus est. Sed priusquam Aurelius Vrbem exiret, Galli, Insubres, Cenomani, & Boii, duce Hamilcare Pœno ibi relicto, irruptiones in agros proximos fecerunt, & oppida flammis ac incendio diripuerunt: quos L. Furius Prætor cõpescuit, multis millibus cæsis ac captis. Et deinceps de his, inuito Consule triumphauit. Id quod Eutropius libro 4. cap. 1. etiam retulit: & Orosius lib. 4. cap. 19. Cuius verba ideo subscribam, vt hinc veritas de numero annorum extrahatur. Sic autem scribit: Anno ab Vrbe condita quingentesimo quadragesimo sexto, bellum Punicum finitum est: quod gestum est annis 17. Cui Macedonicum continuo successit. Quod Q. Flaminius sortitus est, & cætera. Hic dicit hunc annum 46. supra quingentesimum. Liuius quingentesimum quadragesimum. Sed neutrum procedit. etiamsi, vt Orosius tradit, vrbs Roma, sexta, non septima, vt B fere omnes tradunt, Olympiade sit condita: quia tunc prouenient quingenti quinquaginta sex anni. Si autem Appiano credendum est, qui bellum Punicum finitum tradit Olympiade centesima quadragesima quarta, erit hic annus quingentesimus quinquagesimus tertius. Cui supputationi proxime accedit Eutropius lib. 4. cap. 1. in hæc verba scribens: Ttransacto Punico bello, sequutum est Macedonicum, contra Philippum regem, quinquagesimo & 51. anno ab vrb. con. & reliqua quæ sequuntur. vt necesse sit in alterutro aut esse errorem, aut malam supputationẽ. Quo pacto vero Sulpitius Macedoniam sit ingressus, & quæ causæ fuerint Macedonici belli, Philippi successus, Abydenorum desperatio, & miserabilis casus, & quomodo Philippus Athenienses oppugnare conatus sit, Ætolorumq; consilium, & quæ Sulpitius & sui in Macedonia gesserint, Liuius toto libr. 31. exequitur. Sed vide etiam Iustini lib. 29. Quod si extaret Appiani Macedonicus, cuius in præfatione meminit: aut liber de Græcis, quem in Syrio citat: abunde hæc tractarentur. qui cum non extant, è Liuio sunt ea mutuanda. Meminit illius belli in vniuersum Florus lib. 2. tit. 7. & Orosius ac Eutropius in libris ac capitibus citatis.

Lentulus, *al. † Tribulus.*

2. L. CORNELIVS, ET A. IVLIVS APPVLVS. 554.

† P. Villium Tappulũ vocat Liuius li. 1. dec. 4.

Sic eos Coss. appellat Liuius in trigesimo primo, in fine. In principio trigesimi secundi, nisi quod vereor, sit mendosus codex, P. Lentulus & P. Iulius sæpe scribitur. Et in Plutarcho in vita T. Flaminii P. Villius legitur corrupte, pro Iulio: Publiusque crebro nominatur. Et Liuius lib. 31. inter Decemuiros pro agris diuidendis P. Iulium nominat. Sortiti prouincias, Italia Lentulo cessit, Iulio Macedonia. Is cum in Macedoniam venisset, atrocem militum seditionem compescuit, qui missionem affectabant. Nec tamen quicquam memorabile gessit, cum iam Philippus aliquot oppida subegisset. Alter vero Consul, cum C. Bebius Pamphilus apud Gallos Insubres, sex millia & sexcentos milites amisisset, Vrbe excitus in prouinciam venit. Vt omnia plena tumultus repperit, multis probris increpatum Prætorem prouincia decedere iussit. & ipse post comitiorum causa Romam venit. His præterea Coss. multa prodigia acciderunt, vt Liuius in 32. scribit. Inter quæ a Sulpitio Proconsule ex Macedonia literas allatas tradit. Quibus inter cætera scriptum erat, lauream

Ab vrbe con. ream in puppim nauis longe enatam. Quod & Florus lib. 2. tit. 7. annotauit, dicens: Et manifestam victoriam nata in Prætoria puppi laurus pollicebatur. Vbi quidam Florum castigans, qui scripsit: Primo igitur Leuino Consule populus Romanus Ionium mare ingressus, & reliqua: censet scribendum Leuino, Prætore, quod Prætoria puppis laurū habuit: cum in Consulis Sulpitii naui, quæ & prætoria dicitur (vt in castris, Prætorium tabernaculum) laurus nata sit: & iis illis Coss. Valerius Leuinus fit mortuus. Cui filii P. & M. ludos funebres & gladiatorium munus per quatriduum in foro mortis causa instituerūt. Qui priore anno P. Sulpitio, Gn. Aurelio Coss. Proprętor in Macedonia fuit: Leuinus autem prius bis Cos. fuerit, vt supra patuit: alterumq; consulatum sit adeptus cum M. Marcello, quem egregie aduersus Philippum regem gessit terra mariq;, vt Liuius in 26. fatetur, qui & eo libro gesta contra Philippum memorat. Et Iustinus lib. 29. eum Prætorem cum Attalo rege societatē fecisse, ac Græciam euastasse, pluribus scribit. Hoc anno Carthaginenses argentum in stipendium impositum, primum Romam aduexerunt. *Olympiad.*

Pætus, Flaminius.

555. SEX. ÆLIVS, ET T. QVINTIVS. 3.

Hi Coss. vt Liuius in 32. scribit, sortiti prouincias, Ælius Italiam, Flaminius Macedoniam sortitus est. In quam cum mature venisset, in colloquium cum Philippo rege descēdit: propositisq; postulatis, indignatione adeo Regem incendit, vt ægre missilib. mittendis temperaret. Cumq; re sic infecta discessissent, Flaminius Consul ductu cuiusdam pastoris Philippum ex valle eiecit, regiaq; castra diripuit, & ipsum in fugam compulit. Quas hinc vrbes cepit, & quæ apud Achæos sunt acta, vbertim Liuius 32. explicat: vbi & gesta Galliæ ponuntur, & quemadmodum seruilis tumultus ac seruorum coniuratio detecta est. Quomodo vero Flaminius nondum triginta annorum sit consulatū adeptus, in eius vita Plutarchus copiose disseruit: vbi & huius Consulatus mentionem facit, & eorū quæ gesta sunt: & Plinius iunior tit. 51. Est autem ille Quintius Flaminius, filius illius C. Flaminii, qui cecidit bello Punico ad Thrasimenum lacum. Sexti Ælii meminit Iureconsultus de Origine iuris, Digestorum primo, si hic est.

B

Cethegus, Ruffus.

556. GN. CORNELIVS, ET Q. MINVTIVS. 4.

Hi Coss. vt in trigesimo secundo Liuius testatur, dum sortiri vellent prouincias, Tribuni impediuerunt, ne Tito Flaminio successor mitteretur. Prorogatum est igitur imperium, & ambobus Coss. Italia prouincia decreta est. Supplementum Flaminio in Macedoniam missum: & L. Quintius Flaminius, Titi frater, classi præesse iussus. Quo pacto autem iterum Philippus & T. Flaminius cōgressi colloquium habuerint, & socii Romanorum de pace tractauerint, missique legati Romam responsum receperint, Liuius abunde in 32. docet: & Plutarchus in Flaminio, qui Philippi exercitū ad Cynocephalas in Thessalia debellatum scribit incuriaque Ætolorum effugisse, cui postea pacem dedit, & Græciæ libertatem restituit, vt prouerbio soluisse Græciæ compedes iactaretur, ob id Delphis in parmam suam iussit inscribi:

---Spartani regis, Tyndareumque genus,
Hoc Titus Aeneades summo vos munere donat,
Quo duce libertas oppida Graca tenet.

Quæ omnia & Liuius prosequutus est libro 33. qui nuper Moguntiæ est repertus. Vtinam & reliqui nobis appareant. Est & ab iis Coss. res prospere in Gallia gesta, vt abunde Liuius 32. fatetur. Plinius lib. 19. cap. 8. Cornelii Cethegi meminit, & inquit: Inuenio mustum rutatum populo datum à Cornelio Cethego, in consulatu collega Q. Flaminii, comitiis peractis. Vide in 33. Liuium, quo pacto bellum Syriacum sit inceptum, quæ Antiochus cum Rhodiis egerit, quo pacto Attalus rex 72. ætatis suæ anno mortuus sit, nouumque bellum in Hispania coortum sit. Quæ omnia vbertim Liuius tradit.

Purpurio, Marcellus.

557. L. FVRIVS, ET M. CLAVDIVS. CXLVI.

Hos Coss. Liuius in trigesimo tertio ponit. Fuit autē L. Furius Purpurio olim Prætor vt Liuius in 31. scribit. M. autem Claudius Marcellus, filius erat Marcelli quinquies Consulis, qui postea cum T. Flaminio censuram gessit. Hi Coss. Boios & Insubres Gallos subegerunt. Marcellus triumphauit. Quod late Liuius in trigesimo tertio docet. Et Hannibal, vt in fine trigesimi tertii latissime scribit Liuius, frustra in Africa bellū molitus, ob metū

Olympiad. Romanorum, qui legatos ad Carthaginensium Senatum de eo miserant, profugus ad Antiochum, regem Syriæ se contulit, bellum contra Romanos parantem. De quo multa apud Plutarchum in Flaminio & in Hannibale. Orosius libro 4. cap. 19. scribit, Marcellum Consulem in Ethruria à Boiis oppressum, magnam partem exercitus perdidisse. huicque alterum Consulem Furium auxilio accessisse, atque vniuersam Boiorum gentem igni ferroque vastatam. Eadem Eutropius in 4. cap. 1. Sub ils Coss. teste Liuio in trigesimo tertio literæ à Quintio allatæ sunt, Philippum in Thessalia fusum fugatumque esse: Macedonumque legati pacem accipientes auditi, & ad Quintium redire iussi: bellumque in Hispania quinto post anno quam simul cum Punico bello finitum. Conditiones autem pacis Philippo datæ. Et quæ tum egerint Bœotii & Ætoli, videnda sunt apud Liuium: & quid legati cum Antiocho rege egerint, qui vrbes Ptolemæi sibi vsurpare annixus, à Romanis est prohibitus. His Coss. primum Triumuiri Epulones sunt creati.

Flaccus, *Cato.*

2. L. VALERIVS, ET M. PORCIVS. 558.

His Coss. vt Liuius testatur in trigesimo quarto, lex Oppia (quam M. Oppius & T. Romulus viginti annis tulerant, qua mulieribus aurum & versicolores vestes erant interdicta) cepta est abrogari: pro qua multa Cato Consul, multa L. Valerius Tribunus plebis dixere. Tandem abrogata est. Sed illa ipsa materia tribus cultissimis declamationibus iterum à Leonardo Aretino, vt creditur, tractata est. Quas nuper mihi Augustinus Olomucensis, literarum asylum, tradidit edendas, tanquam studiosis omnibus amplexandas ac exosculandas. Cato multa præclara gessit in Hispania, quæ ei decreta erat: vt præter Liuiu in trigesimo tertio, Plutarchus etiam vbertim perscripsit: & Florus libro secundo, titulo decimo septimo, vno verbo complexus est: Cato, inquit, ille Censorius Celtiberos, id est, robur Hispaniæ aliquot præliis fregit. Valerius Flaccus prospere in Gallia conflixit cum Boiis: ad quos ipse profectus est. T. vero Flaminius in Græcia bellum aduersus Lacedæmonios, & tyrannum eorum Nabidem prospere gessit: data iis pace qualem ipse voluit, liberatisque Argis qui sub ditione tyranni erant, finiunt bellum. Lege pacis conditiones in Liuio, quas tamen Nabis repudiauerat, & tandem iterum recepit. Lege præterea Plutarchum in Philopœmene & in Flaminio. Sed ibi semper Onabis scribitur, pro Nabis, si est B syncerus codex: si forte articulus ὁ fefellit interpretem. Orosius libro quarto, capite decimo nono scribit his Coss. Antiochum regem Syriæ bellum contra po. Ro. instruentem, in Europam transiisse ex Asia. Meminit & Oppiæ legis.

Scipio, *Longus.*

3. P. CORNELIVS II. ET T. SEMPRONIVS. 559.

His Coss. teste Liuio in 34. Italia ambobus Coss. est decreta: licet Scipio Macedoniā affectaret, quod diceret graue bellum ab Antiocho imminere, quum sua iam sponte in Europam esset transgressus, & Hannibal simulare non cessaret. Tum Scipio à Censoribus princeps Senatorum est electus. Quintusque Pleminius propter multa Locris admissa scelera, cum ordinasset qui vrbem incenderent, in inferiorem dimissus est carcerem, necatusque. Sempronius in prouinciam profectus, Boios primum ancipiti marte, tandem insigni strage cecidit. In Macedonia T. Quintius Romana præsidia è Græcia Brundusiū deduxit, aduocato fratre Lucio, cum omni classe: collectisque captiuis Romanis, qui Punico bello erant venundati (de quibus multa Plutarchus in Flaminio & Philopœmene) Romamque veniens, triduo triumphauit. Demetrium regis Philippi filium, & Armenem Nabidis, obsides cum multis nobilibus captiuis ducens, sequentibus capitibus rasis, qui seruitute exempti fuerant, vt Plutarchus & Liuius differunt. Fuit autem Sempronius ille Sempronii illius filius, quem Hannibal magna affectum clade ad flumen Trebiam superauit. Hi Coss. vt in Scipione Plutarchus scribit, primi in spectandis ludis patres à populo secreuerunt. Quam selectionem plebs Romana molestissime tulit, aduersus Consules indignata, quod honorem Senatorii ordinis extulisse, suum contempsisse visi erant. Quod penituisse Scipionem tradunt postea, quod nouum hunc morem introduxit. Sic sunt Megalesia ludi scenici primum spectati sequentibus Coss. cum magno populi fastidio, vt late Liuius explicat: & Cicero elegantissime meminit in oratione pro L. Cornelio, de Maiestate: vt ex Asconio Pediano discere possumus, qui haud parum multa super hac re cōmentatur: idque septimo anno, post finitum secundum bellum Punicum, factum asserit. Horum Coss. & Flaminii triumphi meminit Orosius lib. 4. cap. 19. Eutropius lib. 4. cap. 1. Sed mirandum est, cur idem Scipioni adiiciat collegam Attiliū Glabrionem, quē nemo alius

Vrbe alius ponit: cum inferius Scipio Nasica & Atilius Glabrio alium consulatum gesserint, vt infra patebit. Sed consulatus confundit, quia hos Coss. postponit, qui prælocandi erant. Fuerunt autem horum Coss. patres, Coss. primo anno secundi belli Punici, vt Liuius obseruauit. Olympiad.

Merula, Thermus.

560. L. CORNELIVS, ET Q. MINVTIVS. 4.

HIS Coss. vt scribit Liuius in trigesimo quarto, maximi & grauissimi terræmotus, vt feriæ ob id indictæ fuit multæ. Minutius à Liguribus in extremum periculi adductus, & insidiis circumuentus, vix Numidarum industria liberatus est. Legati qui ex vniuersa Græcia Romam venerant, auditi sunt. Referuntur inde à Liuio causæ belli cum Antiocho contracti. Auditi enim sunt regis Antiochi legati, & Romanorum legati ad regem remissi: legati insuper à Carthagine aduentare, nunciantes Antiochum bellum parare: Annibale sollicitante, vt exercitum in Italiam traduceret. Vide illic Aristonis Tyri cuiusdam astum: & quo pacto Romani suos legatos vicissim Carthaginem remiserint. In Hispania res feliciter gestæ. Et Ligustici belli pars, ac cædes Boiorum, describuntur à Liuio in principio trigesimi quinti.

Flaminius, Aenobarbus.

561. L. QVINTIVS, ET M. DOMITIVS. CLXVII.

HIS Coss. vt Liuius in trigesimo quinto scribit, in Liguribus, quod proximis prioribus Coss. factum, vt Orosius putat, factum est quod Numidarū opera, Consulis exercitus & castra defensa sunt. Præterea Ætoli contra Romanos, Nabim, Philippum, & Antiochum reges per legatos sollicitabant, vt exercitus pararent, & iura populi Romani contemnerent, atque rebellarent. Vide apud Liuium legatorum orationes: & quid Scipio cum Hannibale de præstantia imperatorum disputauerit: & Antiochi regis consultationem de bello suscipiendo. Quæ etiam reperies in principio Appiani, in libro qui inscribitur Syrius, vbi apparatus belli aduersus Antiochum describitur: quem & Liuius describit. Videndus est & trigesimus liber Iustini. De L. Flaminio Plutarchus in Flaminio, & Valerius Maximus.

Gn. Scip. filius, Glabrio.

562. P. SCIPIO NASICA, ET M. ATTILIVS. 2.

HIS Coss. designatis, scribente Liuio in trigesimo quinto, Nabis, Lacedæmoniorum rex, Gytheum vrbem oppugnat, vt Græcos irritaret contra Romanos. Contra quem B Philopœmenes profectus, Achæorum Prætor: quia Nabis ab Ætolis sollicitabatur, qui & Philippum & Antiochum, ad inferendum bellum po. Ro. sollicitabant. Eum deuicit, Lacedæmonasque strauit ac fugauit. Ætoli à Romanis defecerunt: in causaq; fuerūt, vt Antiochus accerseretur ad liberandam Græciam, disceptandumq; inter Ætolos & Romanos. Tum Demetrias vrbs ab Ætolis occupatur, & mirabili fraude Nabis obtruncatur. Sed hoc prioribus Coss. factum, tradūt alii: vt latissime Liuius in trigesimo quinto docet. Sub iis vero cum magistratum iniissent, vt in trigesimo sexto scribit, Antiochus quamuis Thermopylas, quarum munimine tutior propter dubios belli euentus fieret: tamen cōmisso bello à Consule Glabrione superatus, vix cum paucis effugit è prælio, Ephesumque peruenit. Vide hanc descriptionem pugnæ eleganter apud Plutarchum in Catone, & Liuium in 36. Scipio cum Boiis prospere rem gessit, de iisque triumphauit, virque optimus à Senatu iudicatur. Ædē matris deum dedicauit. Quæ omnia latissime Liuius scribit, qui totum librum 36. in hac re consumit, enarrans vrbes deditas & oppugnatas. quæ omnia si huc transferrentur, Chrysippi acerui nascerentur. Et Iustinus 31. lib. Appianus in Syrio: Florus lib. 2. tit. 8. Eutropius in 4. cap. 1. Orosius lib. 4. cap. 19. Plutarchus in Philopœmene, & Flaminio. In Catone quoq; seniore Attiliū appellat Acilium, si est syncerus codex: Appianus vero Acinum Manium. Videndus est iunior Plinius titulo 54. qui historiam Antiochi concinne abbreuiauit. Obserua, caudide lector, apud Liuium in 26. vbi prodigiorum meminit, ex libris Sibyllinis fuisse tum institutum ieiunium Cereri: quod quinto quoq; anno seruabatur. quod antea apud Romanos hactenus nusquam legi factum.

Scipio Asiaticus.

563. L. CORNELIVS, ET G. LÆLIVS. 3.

His Coss. vt Liuius latissime in 37. cōmemorat, cum prouinciæ essent per sortes locandæ, effectū est, vt fauore P. Cornelii Scipionis fratris Consulis, Græcia & Asia L. Cornelio cederet: cui se legatū profectūrū pollicitus est. Profectus igitur ad bellū aduersus Antiochum gerendū, in Asiam primus omniū Romanorū ducū traiecit. Æmil. Regillus aduersus regiā classem Antiochi feliciter pugnauit, Rhodiis iuuantib. Filius Africani ab Antiocho captus, patri remissus est. Victus dehinc est Antiochus à L. Corn. Scipione, adiuuāte Eumene rege, Attali Pergameni filio. Pax hinc data, vt omnib. prouinciis cis Taurū montē cederet, & aliis plurimis conditionib. quas in Liuio inuenies, & Appiani Syrio, in Plutarchi Scipione, (vbi hi quoq; Coss. nominantur) in Iustini lib. 31. Vide Florū quoq; li. 2. tit.

octauo. Sed ibi animaduertendus est locus in comparatione. (Ne sibi placeant Athenæ, in Antiocho vicimus Xerxem, in Æmilio Themistoclem æquauimus) non Alcibiadem legendum: nisi memoria lapsum, alterum pro altero, vt fit sæpe etiam doctissimis, Florum suspicemur. Hoc te edocebit Plutarch. in Themistocle. Æmilius Probus pariter in Themistocle. Orosium libro quarto, capite decimo nono: Eutropium lib. quarto, capite primo, passim alios non negligendos censeo. Sub iis præterea Coss. Attilius Glabrio Romæ triumphauit de Antiocho & Ætolis deuictis. Vide apud Liuium crudelem illam pugnã L. Scipionis Cos. cum Antiocho: & legatos ex Asia venientes Romam. Lege Eumenis regis petitionem & Rhodiorum. dehinc Senatus decretum: & quibus conditionibus pax Antiocho fit data: & deinde triumphum L. Scipionis Cos. qui ob hoc bellum est Asiaticus dictus. In Hispania autem res sunt infeliciter gestæ, magno exercitu Romanorum cæso. De L. Cornelio Plinius quoque iunior titulo quinquagesimo tertio. Sed horum Consulum meminit Iulius Obsequens in libello Prodigiorum: qui quidem libellus imperfectus est & acephalus: sed in quo prodigia quæ sub singulis Coss. acciderunt, enarrat. Hos primum Coss. L. Cornelium & C. Lælium describens, sic inquit: L. Scipione & C. Lælio Coss. Iunonis Lucinæ templum fulmine ictum, ita vt fastigium, valuæque deformarentur. In finitimis pleraque de cœlo icta. Nursiæ sereno nimbi orti: & homines duo exanimati: Tusculi terra pluit. Mula Reate peperit. Supplicatio per decem pueros patrimos matrimos, totidemq; virgines habita. Plinius senior libro Naturalis historiæ trigesimo tertio, cap. 11. L. Scipionem scribit transtulisse in triumpho argenti cælati pondo milia quadringenta quinquaginta: & vasorum aureorum pondo centum millia: anno Vrbis quingentesimo sexagesimo quinto. Id forte sequentibus est annis factum, vt paulo infra videbis, lector, non hoc anno: ideo te annorum numerus non conturbet.

Nobilior, Volso.

4. M. FVLVIVS, ET GN. MANLIVS. 564

HIS Coss. teste Liuio in 37. S.C. in Ætolos datum est, vt 15. die Italia excederent: & tanquam hostes sunt iudicati. Ætolia quoque M. Fuluio decreta, Asia Manlio. Eumenes rex Romam venit cum M. Aurelio Cotta, & legatis Antiochi, cui est ob merita in po. Ro. regnum ampliatum. Est præterea publicum decretum de Asię rebus, decem legatis factũ. Eodem tempore L. Scipio ad Vrbem venit: anno fere postea quam de rebus à se gestis dis-B seruit in Senatu. Triumphus ei est decretus, quem speciosissimum egit: meruitque à prouincia, vt olim frater, Asiaticus appellari. Et ideo forte vel sub iis, vel sequentibus Coss. triumphauit: adeo vt numerus annorũ, quem Plinius, vt paulo ante scripsimus, ponit, cõstare possit. Quo pacto M. Fuluius in Ætoliam profectus, Ambraciam oppugnauerit, eiusq; frater ex matre G. Valerius Leuinus opem tulerit, ac quibus conditionibus pax cum Ætolis facta sit, Liuius in 38. explicat. Vbi etiam describitur bellum Gallogræcum, quod alter Consul Gn. Manlius in Gallogræcia gessit. Describuntur & qui sint Gallogræci populi, Tolostobogiiq; qui corrupte in Floro Solostagii scribuntur, ac Tectosagi. De quib. etiam est videndus Strabo lib. 12. Plinius lib. 5. cap. 32. Florus elegantissime bellum Ætolicum, quod Fuluius gessit, describit lib. secundo, titulo nono: & Gallogræcum titulo vndecimo, quod Manlius confecit. Sed ibi sic legendum: Quamuis in altissimos se montes recepissent, quos Tolostobogii Tectosagiq; iam insederant. Hæc est vera synceraque lectio, quam cæteri ferme omnes corrumpunt. Fuluii Consulis Orosius lib. 4. meminit, ca. 19. Et iunior Plinius, de Viris illustribus, titulo quinquagesimo secundo, & titulo quinquagesimo quinto. Meminit Manlii & Sextus Festus, vt superius patuit. Videndus est Iustinus libro trigesimo secundo, qui hæc bella etiam paucis perstringit. Corrigenda sunt verba deprauata in abbreuiatore Liuii libro trigesimo octauo, vbi legitur: Gn. Manlius Cõsul Collega, Gallogræcos, Ætolos Regios, Totosagios, & Trocinos. Tu vero lege Gallogræcos, Tolostobogos, Tectosagos & Trocinos. Vide apud Liuium in 38. insigne facinus Orisgontis reguli Gallorum vxoris. Vellcius Paterculus tradit, Gn. Manlio Volsone, & Fuluio Nobiliore Coss. Bononiam coloniam deductam, quũm prius sub aduentum Hannibalis in Italiam Cremona atque Placentia deductæ essent: ac deinde vacaret Romanis colonias condere, dum Hannibal in Italia esset, cum potius esset miles in bellocõquirendus, quam dimittendus: & post bellum, vires renouandæ potius, quam spargendæ. De eadem Bononia Liuius in 38.

Messala, Salinator.

M. VALERIVS, ET G. LIVIVS. 565

HI Coss. vt in trigesimo octauo scribit Liuius, sortiti prouincias, Messalæ Ligures, Salinatori

urbe linatori Gallia obtigit. Nam de Ætolia & Asia nihil mutatum est. Sed prioribus Coss. prorogatum est imperium in annum. Ad Manlium venerunt legati Gallorum, vt pacis leges dicerentur: & ab Ariarathe rege Cappadocum legati, veniam petentes quod Antiochum iuuissent: qui post est in amicitiam Romanorum receptus, quod Eumeni regi filiam despondebat. Fœdus dehinc est cum Antiocho conscriptum. Quod pluribus explicat Liuius. Sed pulchre subinde narrat, quam grauissimis muneribus onerati Romani fuerant, a Thracibus vero adorti, & spoliati. Manlius in Thessaliam veniens, Apolloniæ hybernauit. Meminit horum Coss. Iulius Obsequens, qui libellum scripsit Prodigiorum (sed imperfectus ad nos peruenit & mutilus) his verbis: M. Messala & C. Liuio Coss. luce inter horam tertiam & quartam tenebræ ortæ. In Auetino lapidum pluuiæ, nouendiali expiatæ. In Hispania prospere militatum. Sacrum nouendiale factum, quod in Piceno lapidibus pluit. Ignesque cœlestes multifariam orti, leui afflatu complurium vestimenta adusserunt. Ædes Iouis Capitolini fulmine icta. In Vmbria semimas duodecim ferme annorũ natus, aruspicumq; iussu necatus. Galli qui Alpes transierunt in Italiam, sine prælio eiecti. Vide etiam de his prodigiis Liuium. Olympiad.

Lepidus,

566. M. ÆMILIVS, ET G. FLAMINIVS. 2.

His Coss. vt in trigesimo octauo docet, ambo Ligures sortiti, licet multi intercederent. Fuluius & Manlius prouinciis decedere iussi, & exercitus Romam deducere. Interea Æmilius Consul, qui priuatas habuit cum M. Fuluio Proconsule inimicitias, subornauit accusatores, qui Ambracienses spoliasse eum, & contra fœdus magnam intulisse iniuriã conquererentur. Senatusq; consultum exarsit pro Ambraciensibus, cum Flaminius collega ægrotaret, qui ei contrarius erat. Supplicatio deinde pro valetudine populi fuit: quia pestilentia grauis Vrbem & agros vastabat. Profectis deinceps Coss. in prouinciam, Romam venit Manlius, triumphum petens ob res à se strenue gestas. Cui decem legati missi cum Antiocho pacem sanciendam restiterunt: peneque euicissent, quod Manlio negatus foret triumphus, nisi cognati amicique eius summis conatibus annixi fuissent, vt pudor malignitatem vinceret, triumphumque decernerent. Ob id Florus libro secundo, titulo vndecimo dixit: An fuisset cupidus triumphi Manlius, an eos inuisos simulauerit, dubium certe. Negatus est victori triumphus: quia causam belli non comprobauit Senatus. Tamen Liuius Manlium triumphasse de Gallogræcis, libro trigesimo nono, sequentibus Coss. scribit. Sub iis Coss scribit Liuius late, quemadmodum stimulante M. Porcio Catone P. Scipioni dies dicta sit, & quomodo in spontaneum profectus sit exilium, Liternum: vbi & mortuus & sepultus est, vt ingratam patriam fugeret. Et quomodo eius frater L. Scipio in carcerem ducendus erat, nisi T. Sempronius Gracchus, cui eius filia postea cessit in vxorẽ, intercessisset. De qua horrenda inuidia Plutarchus in Scipione, Val. Max. lib. 5. tit. de Ingratis. Fateor ingenue, nunquam me posse sine stomacho trigesimum octauum librum legere (legi autem sæpius & cum gemitu & cum execratione) de Scipionib. fratribus: quorum alter in exilium, alter in carcerem, nisi quidam obstitissent, erat iturus sine omnium noxa. Tandem valuit inuidia Catonis, quem dicunt sapientẽ, ego eum perfidissimum, & nulla prudentiæ veneratione dignum censeo, qui nequiuit ob rempub. & tam præclaras res Scipionum feliciter gestas, priuatum odium supprimere, & suæ inuidiæ moderari. Coss. autem hi strenue in Liguria pertinaciam gentis represserunt. Et cum pax Liguribus data esset, via Flaminia & via Æmilia, ne milites ocio tabescerent, perfectæ sunt. Flaminius enim victor Ligurum, strauit viam Flaminiam, ex vrbe Roma per Tusciam & Vmbriam, vsq; ad Ariminum, teste Strabone in quinto: licet Liuius à Bononia ad Aretiũ perduxisse scribat. Æmilius autem à Placentia, vt Flaminiæ committeret, Ariminũ perduxit. Triumphusq; M. Fuluio decretus est, vt Liuius in principio trigesimi noni scribit.

Albinus, *Philippus.*

567. SP. POSTHVMIVS, ET Q. MARTIVS. 3.

His Coss. desit vt Liuius libro trigesimo nono scribit, Gn. Manlius de Gallogræcis triumphauit: Asiaticasque illecebras inuexit Romam, primaque semina futuræ luxuriæ iecit. His præterea Coss. Bacchanalia, nocturna festa, Romam sunt allata: quæ indicio Hispalæ ancillæ detecta sunt, & quæstiones habitæ. Vide igitur apud Liuium Bacchanaliũ initia, & scelera sacris admissa, & publica decreta ad ea tollenda. Est & in Hispania Lusitanorum & Celtiberorum cædes sub id tempus ferme facta. Horum Coss. mentionem facit Plinius lib. 33. cap. 10. Populus Romanus, inquit, stipem spargere cœpit Sp. Posthumio, Q. Martio Coss. Cassiodorus subiungit:

Olympiad. His *Coss. athletarum certamina primum à Fuluio sunt edita.*

Hoc late Liuius explicat, qui scribit, M. Fuluium ludos exhibuisse, quos Ætolico bello vouerat, multosque artifices ex Græcia aduectos: & athletarum certamẽ tum primo Romanis spectaculo fuisse. Eutropius li. 4. ca. 1. horũ Coss. meminit: scribitque, Fuluium sub iis Coss. triumphasse. Sed parum sunt deprauata nomina Consulum.

Pulcher, Tuditanus, Labeo.

4. APPIVS CLAVDIVS, ET M. SEMPRONIVS. 568.

Svb his Coss. referente Liuio in trigesimo nono, belli Macedonici secundi causæ atque origines actæ sunt. Referuntur ibi populorum querelæ aduersus Philippum, & legatorum decretum: ac quale Philippi fuerit studium erga Romanos, aduersus Eumenem. Præterea sub his Coss. L. Manlius ex Hispania rediens, ouationem egit: quia triumphus negabatur. In Apulia seruilis motus fuit, & coniuratio pastorũ, qui vias latrociniis pascuaque publica infesta habuerant. à Posthumio Prætore deprehensa est, ac mulctata. Fuit insuper hoc anno insignis Hispanorum cædes: Consules in Liguribus vastando agros, accendo vicos, hostes deiecerunt.

Pulcher, frater Appii, Licinius.

CXLIX. P. CLAVDIVS, ET L. PORCIVS. 569.

His Coss. narrante Liuio in trigesimo nono, legati qui ad disceptandum inter Philippum & Eumenem reges, Thessalorumque ciuitates, missi erant, redierunt Romam: nouaque legatio est missa, cuius princeps Appius erat, qui Philippo nunciaret, vt ab Achaia abstineret. Sub iis C. Calphurnius Piso, & L. Quintius Crispinus, de Lusitanis Celtiberisque triumpharunt. Fuerunt hoc anno Censores, M. Porcius Cato, & L. Valerius Flaccus: qui seuerissime censuram egerunt, septemque ex Senatu mouerunt: & in iis L. Quintium Flaminium. (de quo in T. Flaminio Plutarchus, & Valerius, præter Liuium) L. Scipioni equum ademit. Quam tristis & aspera hæc censura fuerit, Liuius & Plutarchus in Catone docent: & nonnihil etiam Plinius iunior de Viris illustribus, titulo quadragesimo septimo. Consules vero huius anni nec domi, nec militiæ memorabile quicquam egerunt. Præcipuas autem Catonis maioris laudes relege hic apud Liuium: illisque adiunge laudibus, quas Plinius libro septimo, capite vigesimo septimo describit: vt interim Plutarchũ & alios obmittamus. B

Marcellus, Labeo.

2. M. CLAVDIVS, ET Q. FABIVS. 570.

His Coss. Ligurum prouincia decreta est, teste Liuio libro trigesimo nono. Sed priusquam in prouincias proficiscerentur, auditæ transmarinæ legationes, quæ de Philippo conquerebantur, quod non deducerentur ex Thracia præsidia: & quod in Bithyniã Prusiæ auxilia missa aduersus Eumenem forent. Fuerat tum in vrbe Demetrius, Philippi filius, in cuius gratiam senatus gratum decretum promulgauit. Sed cum in Macedoniam rediisset, vulgusq; Macedonum tanquam iustum patris successorem amplecteretur, licet minor natu esset (nam Perseus ex pellice natus erat) Philippus occulta consilia iniit, quæ Demetrius ignorauit, & belli fomitem nutriuit. Meminit horum Coss. Orosius lib. 4. cap. 19. Et Iulius Obsequens in libello Prodigiorum sic scribit: M. Claudio, Q. Fabio Labeone Coss. in area Vulcani per biduum, in area Concordiæ totidem diebus sanguinẽ pluit. in Sicilia insula noua maritima. Hannibal in Bithynia periit: Celtiberi subacti. Eadem Liuius in fine trigesimi noni. Sed Cassiodorus subiungit:

His *Coss. Hannibal apud Prusiam veneno periit.*

Fuit ad Prusiam regem, teste Liuio in trigesimo nono, missus legatus T. Quintius Flaminius, qui Hannibalem repeteret: quem vbi ad se missum Hannibal intellexit, cum nullus esset fugiendi locus, veneno accepto sese interfecit: vt latissime Liuius, Plutarchus in Hannibale & in Q. Flaminio, Orosius & Eutropius docent. Mortui sunt eo anno tres clarissimi imperatores, Hannibal, Scipio, & Philopœmenes, teste Liuio. Quod etiam Iustinus libro tricesimo secundo in fine obseruauit, ex Trogo.

Paulus, Pamphilus.

3. L. ÆMILIVS, ET GN. BEBIVS. 571.

His Coss. vt Liuius in quadragesimo scribit, Ligures, quia nulla erat prouincia, decernebantur sequentibus Consulibus. Sed priusquam proficiscerentur, legationes transma-

rinæ

Olympiad.

tinæ in Senatum sunt introductæ, Eumenis, Pharnacis, Philippi, regum: & Rhodiorum, Achæorum, & Lacedæmoniorum. Interim odia inter fratres Perseum & Demetrium, filios Philippi, orta. In medium prodierunt ex decursione militari Macedonica, vt late explicat Liuius. Quæ odia veluti semina iacta sunt Macedonici belli, quod cum Perseo gerendum erat. Ægre ferebat enim Philippus, regnum suum minui à Romanis, eo quod cogeretur à Thracibus aliisque locis præsidia deducere. Est res præterea Ligustica hoc anno feliciter gesta, & similiter Hispanica. Sunt ad hæc disceptationes inter Carthaginenses & Masinissam ortæ. Quemadmodum autem Ligures à L. Paulo sint deuicti, omnium copiose scribit Plutarchus in Paulo. Est autem vulgo passim in Liuianis codicib. Cos. Tamphilus impressus, cum sit scribendum Pamphilus. Quod Liuius in 21. lib. vbi agit de legatis missis ad Hannibalem ad Saguntum, testatur: Princeps legationis vocabatur Q. Fabius Pamphilus, qui forte ex eadem familia erat. Sed cum in omnibus codicibus, quos ego hactenus viderim, Tamphilus falso scriberetur, volui monere lectorem. Sed Plinius libro 7. cap. quinquagesimo tertio, Gn. Bebium Pamphilum præfectura functum, repentina morte obiisse scribit. vt omnino credam Pamphilum, non Tamphilum, legendum. Iulius autem Obsequens de Prodigiis, si liber est castigatus: L. Æmilio Paulo, inquit, Gn. Bebio Pamphilo Coss. procellosa tempestate strages in vrbe facta, signa ænea in Capitolio deiecit, signa in Circo maximo cum columnis euertit, fastigia templorũ aliquot à culmine abrupta dissipauit. Mulus tripes Reate natus. Ædes Apollinis Caietæ fulmine ictæ. In area Vulcani & Concordiæ sanguinem pluit. Hastæ Martis motæ. Lanuuii simulachrũ Iunonis Sospitæ lacrymauit. Pestilentiæ Libitina non sufficit. Ex Sibyllinis supplicatum, cum sex mensibus non pluisset. Ligures prælio victi, deletique. Eadem prodigia, licet non omnia, Liuius in quadragesimo prosequitur, sed sub sequentibus Coss. Sed vide Eutropium, qui breuiter omnem historiam Philippi complectitur. At Liuius diligentissime legendus propter duas orationes fratrum Persei & Demetrii.

Lentulus, Pamphilus.

572. P. CORNELIVS, ET M. BEBIVS. 4.

His Coss. quemadmodum Liuius in quadragesimo scribit, tanta pestilentia erat, vt Vrbem, villas, & agros euastaret: vixque conscribi exercitus posset in Sardiniam, contra defectionem Corsorum. Tantaque fuit siccitas, vt sex menses nunquam pluisse, memoria proditum sit. quam siccitatem inopia frugum subsequuta est. In Macedonia innoxius adolescens Demetrius, regis filius, interficitur, procurante fratre Perseo, veneno admodum crudeliter, confictis falsis literis, ac pluribus malis suspicionibus. In Liguria primum castra Romana sunt obsessa. Tandem magna Ligurum facta est cædes. Eodem anno, vt eleganter Liuius scribit, & Val. Max. libro 1. de Seruata religione, repetiit, in agro L. Perilii scribæ, sub Ianiculo dum cultores altius moliuntur terram, duæ lapideæ arcæ inuentæ sunt, operculo plumbeo deuinctæ. Literis latinis græcisq; vtraq; arca inscripta erat. In altera Numam Pompilium, regem Romanum, sepultum esse: quæ aperta, inanis inuenta, sine vllo vestigio corporis humani, aut vllius rei, per tabem tot spacio annorum omnibus absumptis. In altera libros Numæ Pompilii inesse: quæ aperta, duos habuit fasces inuolutos candelis, cum septenis libris recentissima specie. Septem libri Latini de Iure Pontificio erant: septem Græci, de disciplina sapientiæ, quæ illius ætatis esse potuit. Hos Q. Petilius, Prætor vrbanus, cum legisset, animaduertissetque pleraq; esse dissoluendarum religionum, à Senatu impetrauit, vt libri in Comitio cremarentur, precio persoluto domino. Meminit & huius historiæ de libris Pompilii adustis, & horum Coss. Lactantius libro 1. cap. 22. sed omnium copiosissime Plinius lib. 13. Naturalis historiæ, capite 13. vbi & hos Coss. nominat, & latissime de his libris ex Cassio Hemina verba subscribit. licet ille in agro Gn. Terentii scribæ, Liuius vero & eius abbreuiator, in agro L. Perilii inuentas arcas prodant. Cæterum in Hispania aliquot secunda prælia acta. Liguribus pax data: de quibus triumphauit L. Æmilius Paulus. Et prima aurata statua M. Attilio Glabrioni in Italia posita est.

Albinus, Luscus, Piso.

573. A. POSTHVMIVS ET C. CALPHVRNIVS. CL.

Insignis hic annus pestilentia fuit, quæ tertium iam annum vrbem Romanam atq; Italiam vastabat. Hæc T. Minutium Prætorem, C. Calphurnium Consulem, ac multos alios illustreis viros absorpsit. C. Seruilius Pont. Max. Decemuiri, ac Consul, Apollini Æsculapio donavouere, & Saluti. Sed suspicio venefcii mox etiam orta est, propter morte

Olympiad. Cos. qui necatus putabatur ab vxore Hostilia, vt eius filius Q. Flaccus in locum vitrici substitueretur. Dehinc Coss. ambobus, teste Liuio, Ligures à Senatu decreti. Et cum legati a Quintio Fuluio Flacco, qui Hispaniis præerat, missi peterēt triumphū Flacco, quod Celtiberos debellasset, & abductionem seu missionem exercitus, L. Posthumius in vlteriorem, T. Sempronius Gracchus in citeriorem Hispaniam sunt missi, nouusq; exercitus illis datus in supplementum. Sed priusquam hi in prouinciam venirent, Fuluius Flaccus Proconsul Celtiberos ita cecidit, vt vna clade sterneret decem & septem millia hostium: tria millia virorum caperet, cum multis signis militaribus. Ob quas res triumphū meruit, & consulatum in sequentem annum. Priusquam etiam Coss. in Ligures exercitum ducarent, P. Cornelius, & M. Bebius, prioris anni Coss. qui in suo consulatu nihil præclari gesserant, ante aduentum Coss. nullum bellum expectantes Ligures oppresserūt, ac duodecim millia hominum in deditionem acceperunt. Dehinc iussu Senatus ad quadraginta millia liberorum capitum cum fœminis puerisq;, publico sumptu traducti sunt in agros Romanorū. Ob id ambobus illis à Senatu triumphus decretus est: quem nullo bello meruerunt: tantum hostes ducti ante currum. Postea Coss. in Ligures profecti sunt, & multos in deditionē acceperunt, & Samnium miserunt. Eodem anno L. Duronius, Prætor Illyrici, Romam reuersus, Gentium regem latrocinii postulauit. Et licet Gentius per legatos suos se purgaret, C. Claudio Prætori tamen res est commissa: vt Liuius in 40. lib. in appendice qui nuper Moguntiæ est repertus, attestatur. vbi etiam mortuorum clarorū virorum nomina recenset, & qui sint in eorum locum cooptati. Subiungit etiam, eo anno Cumanis petentibus permissum, vt publice latine loquerentur, & præconibus latine vendendi ius esset. Quod obseruandum duco studiosis, propter contentiones quas Leon. Aretinus, Franciscus Philelphus, Valla, & pleriq; alii doctissimi viri, inter sese habuere. Ab vrb. con.

Flaccus, Acidinus.

2. Q. FVLVIVS, ET L. MANLIVS. 574

Horvm Coss. mentionem facit Liuius in quadragesimo libro nuper reperto: scribens, alterum Coss. Q. Fuluium Flaccum triumphasse de Celtiberis: ac eo anno rogationem latam à L. Iulio Tribuno, vt magistratuum quicunque eos peterent caperentq; annos scriberent. Vnde familiæ nomen inditum, vt Annales appellarentur. His Coss. eadem prouincia, quæ superioribus pari numero exercitus decreta est. Sed priusquā in prouinciā irent, Q. Fuluius ludos, quos Ioui vouit in bello Celtiberico, & ædē Fortunæ equestri dicandā statuit. M. Æmilius Lepidus, Pon. Max. & M. Fuluius Nobilior, illustres viri, Cēsores sunt facti: & atroces inter sese inimicitias, rogati à Senatu, deposuerunt: fideliq; inter se concordia Senatum elegerunt, ac censuram egerunt. Gracchus & Posthumius feliciter res in Hispania gesserunt, multis cæsis ac captis, & pluribus oppidis in deditionē receptis. Q. Fuluius Consul prospere cum Liguribus pugnauit, ac triumphum meruit. Quę omnia latissime Liuius in 40. exequitur. Vbi etiam de morte Philippi, regis Macedonum, qui mœrore cōsumptus ex Demetrii filii innocentissimi adolescentis morte, à fratre Perseo sibi per vim illata, multa pulchra traduntur: & quomodo Antigonum substituere in regnum voluerit, Perseo excluso: qui tamen præuenerat, admonitus à medico Calligene, qui curationi præerat. Lege illic, quæ Antigonus, quæ Bastarnæ moliti sunt, sed frustra, quum Perseus regno potiretur, & Antigonum interfici iuberet. Quod & Iustinus lib. 32. narrat, & Plutarchus in Paulo Æmilio. Meminit horum Coss. Iulius Obsequens libello de Prodigiis. Sed alterum Cos. C. Manlium appellat, sic scribens: Q. Fuluio, C. Manlio Coss. nimbis continuis in Capitolio signa aliquot deiecta fulmine: Romæ, & circa, plurima decussa. In lectisternio Iouis terræmotū deorum capita se conuerterunt. lana cum integumentis, quæ Ioui erant apposita, decidit de mensa. Oleas mures præroserunt. Quæ Liuius in fine quadragesimi sub sequentibus Coss. ponit, ac alia prodigia sub his Coss. scribit: quæ illic videre poteris. Sed noster Cassiodorus alterum consulem L. prænominat. in alterutro error est. Plinius quoq; horum Coss. mentionem facit lib. trigesimo quinto, capite tertio, in hæc verba: Maiorum quidem nostrorum tanta securitas in ea re annotatur, vt L. Manlio, Q. Fuluio Coss. anno Vrbis quingentesimo septuagesimo quinto, M. Aufidius, tutelæ Capitolii redemptor, docuerit patres, argenteos esse clypeos, qui pro æreis per aliquot iam lustra assignabantur.

Brutus, Volso.

3. M. IVNIVS, ET GN. MANLIVS. 575

In fine quadragesimi libri Liuius hos Coss. ponit: sed alterum appellat M. Attilium Volsonem,

urbe Volsonem, sic est codex emaculatus. Sed quæ sub iis gesta sunt, sequenti lib. nimirum scripsit: qui desideratur & cum aliis libris. His Coss. præterea, vt scribit Iulius Obsequens, incendio circa forum cum plurima essent deusta, ædes Veneris sine vllo vestigio cremata. Vestæ penetralis ignis extinctus. Virgo iussu M. Æmilii Pō. Max. flagro cæsa est. In Hispania & Histria bella prospere gesta. Paria abbreuiator Liuii annotat quadragesimo primo libro. Et illud est bellum Histricum, quod L. Florus describit eleganter libro 2. tit. 10. Sed qui sint populi Histri, docet Iustinus lib. 32. Meminit Histrorum & Liuius superioribus quoque libris crebro, & 39. & 40. Vtinam dies ille felicissimus illucescat, quo cæteri Liuiani libri è tenebris se proruant. Pereat, si quis bibliotaphus habet eos carceri mancipatos. Memini olim Petrum Paschalicum Venetum, cum apud Diuum Maximilianum Oratorem ageret, emerendi fauoris gratia, me tum astante, sese omnes Liuii libros à se in Galliis repertos, propediem titulo Cæsaris Maximiliani edituros. Sed inferos iam petiit nugator ille, & pientissimo Principi imposuit, dum sibi gloriam arrogaret. Vos precor, rogo & obtestor posteri, ac posthumi, si quid vel totius operis vel opus integrum nacti fueritis, in commune studiosorum commodum edatis, vt mei illi Coss. splendidiores posthac possint ab omnibus illustrari. Olympias.

Gracchus, Pulcher.

576. T. SEMPRONIVS, ET C. CLAVDIVS. 4.

Hic est ille T. Sempronius Gracchus, qui Celtiberos victos in deditionem accepit. Quod in fine quadragesimi libri Liuii nuper reperti late explicatur. licet dubio procul in libris sequentibus, qui desiderantur, multo plura de hoc scripserit: & quo pacto monimentum operum suorum, Gracchorum oppidum in Hispania constituerit. Cuius etiam meminit abbreuiator lib. 41. Orosius lib. 4. cap. 10. Claudium vero Pulchrum illum esse puto, cuius Florus meminit de bello Histrico, in secundo, & Appium Pulchrum appellat. Nisi forte Appius consularis vir, cum Gn. Manlio tanquam legatus aut Proconsul missus ei successerit. De Graccho vero sic Florus lib. 2. tit. 17. Gracchus, pater ille Gracchorum, eosdem centum & quinquaginta vrbium euersione mulctauit. Abbreuiator Liuii, quadragesimo primo: T. Sempronius Gracchus Proconsul Celtiberos victos in deditionem
B accepit, monimentumq; operum suorum, Gracchorum oppidum in Hispania constituit. Vnde autem sint dicti Gracchi, M. Varro docet: quod mater illius qui primus est dictus Gracchus, duodecim menses filium gestauit. Quare quod legitimum parturitionis tempus supergressa sit, cumque diutius, quam sit grauidarum mulierum mos, gesserit partū, Gracchum à gestando nominarunt. Alii rursus Gracchum loquacem interpretantur, & tumultuantem: quemadmodum graculus, auis tumultuatrix & obstreperaest. Sed cum Græci cum aspiratione scribant, & Quintilianus non improbet, nescio cur tantopere sit de h disputandum, an hæc aspiratio sit ei voculæ adiungenda, nec ne.

Leuinus, Spado.

577. CN. CORNELIVS, ET Q. PETILIVS. CLI.

Horum Coss. sic meminit Iulius Obsequens: cum immolassent victimas Consules, iecur extabuit. Cornelius ex monte Albano rediens, membris captus, ad aquas Cumanas mortuus. Petilius contra Lignres dimicans, occisus est. Sed hunc, nisi sit error codicis, vocat L. Petilium. Forte is est Q. Petilius, de quo supra scripsimus, qui Prætor vrbanus existens, libros Numæ combussit.

Æmilius, Scæuola.

578. M. LEPIDVS, ET Q. MVTIVS. 2.

De his Coss. Iulius Obsequens hæc prodidit: Graui pestilentia hominum boumque cadauera, non sufficiente Libitina, cum iam iacerent, vlterius non apparuit: Celtiberi deleti. Paulus vero Orosius libro quarto, capite decimo nono: His Coss. inquit, Basternarū gens ferocissima, autore Persa Philippi filio, prædarum spe sollicitata, & transeundi Histri fluminis facultate, sine vlla pugna, vel aliquo hoste deleta est. Nam tunc forte Danubius, qui & Hister, crassa glacie superstratus, pedestrem transitum facile patiebatur. Itaq; cum improuide toto & maximo simul agmine inæstimabilis hominum ac equorum multitudo transiret, enormitate ponderis & concussione gradientium concrepans gelu, & glacialis crusta dissiluit: vniuersumque agmen, quod diu sustinuerat, mediis gurgitibus tandem & comminuta destituit, atque eadem rursus fragmentis impedientibus superducta submersit. Pauci ex omni populo per vtramque ripam vix concisis euasere visceribus. Et

Olympiad. hæc forte fuerunt initia belli Macedonici secundi. De quibus abbreuiator in 41. scribit, & Plutarchus in Paulo Æmilio. Ab con.

3. SP. POSTHVMIVS, ET Q. MVTIVS. 579.

IN opusculo Coss. quod Paulo Orosio attribuitur, hoc loco scriptum est, Paulo & Scęuola. Cæterum quid sit gestum sub iis priuatim, non inuenio. Certum est tamen, sub hoc tempus Perseum sollicitasse Carthaginēses, & multas Græciæ vrbes, aduersus Romanos. Verum qui reges auxilio fuerint Perseo, qui Romanis, Eutropius docet libro 4. cap. 1. Plinius lib. 2. Naturalis historiæ, cap. 31. horum Coss. mentionem facit, sic scribens: licet alterius Consulis nomen sit variatum. Inquit autem: Trinos soles antiqui sæpius videre, sicut Sp. Posthumio, Q. Minutio Coss. & cætera quæ sequuntur. nisi sit alius consulatus paulo inferius, vbi ponuntur SP. Posthumius, & M. Minutius. Pono hæc in disputationem, ne quid temere innouem.

Albinus, Lænas.

4. L. POSTHVMIVS, ET M. POPILIVS. 580.

HIC est ille Popilius, qui post hoc tempus bello Macedonico ad Antiochum legatus missus est, vt omnes attestantur historici. De quo Velleius sic scribit: Cum Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicum inchoauit, tum regem Syriæ Ptolemæum Alexādriæ obsideret, missus est ad eum legatus M. Popilius Lænas, qui iuberet incepto desistere: mandataq; exposuit. Et regem se deliberaturum dicentē, circumscripsit virgula: iussitque prius responsum reddere, quam egrederetur, finito harenæ circulo. Sic cogitationē regiā Romana disiecit constantia, obeditumq; imperio. Sed aliquanto post hæc facta sunt.

Lænas, Ligo.

CLII. C. POPILIVS, ET P. ÆLIVS. 581.

SVBSCRIBE lector quid memoratu dignum inueniēs post me: ego temere nihil volui ignarus adiicere.

Crassus, Longinus. B

2. P. LICINIVS, ET C. CASSIVS. 582.

HIS Coss. vt Orosius scribit lib. 4. capite 19. Macedonicum bellum gestum est: merito inter maxima bella referendum. Nam inter auxilia Romanorum primum erat tota Italia: deinde Ptolemæus rex Ægypti, & Ariarathes Cappadociæ, Eumenes Asiæ, & Masinissa Numidiæ: Persen autē Macedones secuti sunt, Thraces cum rege Cote, & vniuersi cum rege Gentio Illyrii. Aduenienti Crasso Perses occurrit: commissoq; prælio, miserabiliter victi fugere Romani. Sequenti pugna pene pari clade partis vtriusq; discessum est. Et, vt Eutropius in quarto scribit, Romani quanquam superati, pacem regi dare petenti noluerunt, nisi sese cum vniuerso regno dederet. Abbreuiator tamen Liuii libro quadragesimo secundo, tradit, P. Licinium Crassum, cui Macedonia decreta erat, equestribus prælis in Thessalia cum Perseo felici euentu pugnasse. Vide diligenter Plutarchum in Paulo Æmilio, Iustinum in trigesimo tertio: Florum libro 2. titulo 12. Horum Coss. meminit Plinius lib. septimo, capite 4. Ex fœminis mutari in mares, non est fabulosum. Inuenimus in Annalibus, P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino Coss. C. Asinii puerum factum ex virgine sub parentibus: iussuque aruspicum deportatum in insulam desertam. Vbi hoc quoq; notandum, quod fere omnes libri habent Casini. Sed sic legendum est ex Gellio libro 9. capite 4.

Mancinus, Serranus.

3. A. HOSTILIVS, ET A. ATTILIVS. 583.

AVGVROR sub id tempus in Hispania res feliciter gestas. Nam in 43. abbreuiatore Liuii scribitur. Motus qui in Hispania factus erat ab Olonico, ipso interempto, consedit. Florus libro 2. titulo 17. latius. Tota certaminum moles cum Lusitanis fuit & Numantinis: nec immerito: quippe solis gentium duces contigerunt. fuisset & cum omnibus Celtiberis, nisi dux illius motus initio belli oppressus esset, summæ vir astutiæ & audaciæ, si recessisset Salondicus: qui hastam argenteam quatiens velut cœlo missam, vaticinanti similis omnium in se mentes conuerterat. Sed cum pari temeritate sub nocte castra Consulis adiisset, iuxta tentorium ipsum pilo vigilis exceptus est. Vbi obseruandum, Salondicum dici à Floro, qui Olonicus alias dicitur: vt suspicanda sit menda.

L. MAR-

Philippus, *Cepio.*

584. L. MARTIVS, ET Q. SERVILIVS. 4.

ABBREVIATOR in quadragesimo quarto Liuii, appellat Philippum C. Martinum, qui per saltus scilicet penetrauit in Macedoniam, compluresq; vrbes occupauit. Cuius & Florus meminit libro secundo, titulo duodecimo. Nam Martio Philippo Consule, eam prouinciam ingressus po. Ro. exploratis diligenter accessibus, per Astrudem paludē, per acerbos dubiosq; tumulos, illa quæ volucribus quoq; videbantur inuia, accessit: regemq; securum, & nil tale metuentem, subita belli irruptione terruit. Cuius tanta trepidatio fuit, vt pecuniam omnem in mare iusserit immergi, ne periret: classem cremari, ne incenderetur.

Paulus, *Crassus.*

585. L. ÆMILIVS, II. ET C. LICINIVS. CLIII.

ALTERVM hunc consulatum Paulus accepit inuitus, iam sexagenarius, sed valido corpore. Cui mox Macedonia decreta. Ad quam cum exercitu profectus, à Brundusio Ionium mare transgressus, Corcyram applicuit. Quinta die Delphis sacrificium perfecit. Quinque diebus copias ex Macedonia accepit: lustratoq; exercitu, rem adortus, quintadecima die post bellum confecit: Macedoniam subegit, Perseum regem cum liberis cepit, ciuitates liberas esse iussit, dimidium tributum sustulit, ac preciosissimū triumphum tribus diebus continuis egit. Vnde Plinius lib. Naturalis historiæ trigesimo tertio, capite tertio inquit: Intulit Æmilius Paulus Perseo Macedonico rege deuicto, prædam pondo trium millium. à quo tempore po. Po. tributum pendere desiit, vt Plutarchus annotat, vsque ad Hircii & Pansæ consulatum. Quæ si pulcherrima serie agnoscere lector singula eius belli volueris (nam Possidonius qui huic bello interfuit, & pluribus libris explicuit, iamdudum iactura temporis periit) Plutarchum in Æmilio: Iustinum libro trigesimo tertio, Florum, Orosium, Eutropium legito diligenter: & accurate Plinium quoq; iuniorem, tit. quinquagesimo sexto. Sed Plutarchus omnium copiosissime in Paulo describit, quid in primo, quid hoc secundo consulatu egerit. Abbreuiator Liuii in quadragesimo quarto inquit: Antequam confligeret (de Paulo sic scribens) dixit exercitui, ne miraretur, quod luna nocte proxima defectura esset. Quod Plinius etiam annotauit lib. 2. Historiæ naturalis, capite duodecimo: & paulo inferius recensebimus. Plutarchus autem describit sacra, quę tum Paulus in eclipsi lunæ fecit. Vide insuper in abbreuiatore Liuii, sub id tempus Gentium, Illyricorum regem captum, cum vxore, liberis, & propinquis, Romā missum. Velleius Paterculus in fragmētata Ro. hist. lib. primo sic tradit hoc bellū: Biennio, inquit, adeo varia fortuna cum Coss. conflixerat, vt pleruną; superior Perseus fuerit, magnamque partem Græciæ in societatem suam perduxerit. Quibus Rhodii quoque fidelissimi ante Romanis, tum dubia fide speculati fortunam, proniores regis partibus fuisse visi sunt. Et rex Eumenes in eo bello medius fuit animo: neq; fratris initiis, neq; suæ respondit consuetudini. Tum S.P.Q.R. L. Æmilium Paulum, qui & Prætor & Cos. triumphauerat, virum in tantum laudandum, in quantum virtus intelligi potest, Cos. creauit, filium eius Pauli qui ad Cannas quam tergiuersanter perniciosam Reip. pugnam inierat, tam fortiter in ea mortem obierat. Is Perseum ingenti prælio apud vrbem nomine Pydnam, in Macedonia fusum fugatumque castris exuit: deletisq; eius copiis, destitutum omni spe, coegit ē Macedonia profugere. Quam ille linquens, in insulam Samothraciam profugit, templiq; se religioni supplicem credidit. Ad eum Octauius Prætor, qui classi præerat, peruenit: & ratione magis quam vi persuasit, vt se Romanorum fidei committeret. Ita Paulus maximū nobilissimumque regem in triumpho duxit. Quo anno & Octauii Pr. naualis & Anicii, regem Illyriorum Gentium, ante currum agentium, triumphi fuere celebres. Paulo post subiungit: L. autem Paulo magnæ victoriæ compote, quatuor filii fuere: ex iis duos natu maiores, vnum P. Scipioni, P. Africani filio, nihil ex paterna maiestate præter spem nominis vigoremque eloquentiæ retinenti, in adoptionem dederat: alterum Fabio Maximo, duos minores natu prætextatos, quo tempore victoriam adeptus est, habuit. Is cum in concione extra Vrbem more maiorum ante triumphi diem, ordinem suorum actorum cōmemoraret, deos immortales precatus est, vt si quis eorum inuideret operibus ac fortunæ suæ, in ipsum potius sæuirent, quam in Remp. Quæ vox veluti oraculo emissa, magna parte eum spoliauit sanguinis sui. Nam alterum ex suis, quos in familia retinuerat, liberis, ante paucos triumphi, alterum post pauciores amisit dies.

Olympiad. *Penno.* Ab con.

2. Q. ÆLIVS PÆTVS, ET M. IVNIVS. 586.

HORVM Coss. meminit Iulius Obsequens, sed alterum appellat Q. Æmilium Pætum, alterum M. Iulium, si liber est castigatus. Scribit autem sub iis Coss. reges, Illyriorū Gentium, & Macedoniæ Persen deuictos. Romæ aliquot sacra prophanaque loca cœlo tacta. Aoagniç terra pluit. Lanuuii fax ardens in cœlo visa. Calatiæ in agro publico per triduum & per duas noctes sanguis manauit. Est autem, vt puto, hoc tempore insigne illud bellum gestum, quod Florus libro secundo, titulo decimo tertio describit, quo Gentius, rex Illyricorum, cum rebellasset, à C. Anitio Prætore victus, in deditionem cum vxore & liberis ac propinquis Romam est ductus. Quod in quadragesimo quarto libro scribit abbreuiator Liuii. Sed ibi deprauate scriptum est Licinio, pro L. Anitio: cuius consulatus inferius patebit. de quo & Plutarchus in Æmilio, & Appianus in Illyrico: vbi hoc bellum describitur abunde. Eutropius libro quarto, capite primo, prænomine corrupto vocat C. Anitium: vbi plura de Gentio rege perscribit. Cæterū an sub iis Coss. legati missi sint Antiocho, vt in quadragesimo quinto libro Liuius annotat: & Prusias, Nicomedes, Eumenes reges Romam venerint, vt in quadragesimo sexto Liuii abbreuiator cōmemorat: incertum est, cum Liuio caremus. Sed ex abbreuiatore colligitur hoc anno factum.

Marcellus, *Gallus.*

3. M. CLAVDIVS, II. ET G. SVLPITIVS. 587.

IN Cassiodoro scribebatur M. Mamercus. Sed ex Liuio deprehendi & Iulio Obsequente, legendum fore (sed hi quoq; non menda carent) M. Marcellum. licet & idem Iulius alterum consulem P. Sulpitium, quem omnes alii C. vocant, dixerit. Sic enim scribit: M. Marcello, P. Sulpitio Coss. in Campania multis locis terra pluit. In Prænestino cruenti ceciderunt imbres. Veienti lana ex arboribus nata. Tarracinæ in æde Mineruæ, mulieres tres quæ operatæ sedebant, fulmine exanimatæ. Ad locum Libitinæ in statua equestri ænea, ex ore & pede aqua manauit. Diu Galli Ligures deleti. Comitia cum ambitiosissime fierent, & ob hoc senatus in Capitolio haberetur, miluus volans mustellam raptam de cella Iouis in medio consessu patrum misit. Sub idem tempus ædes Salutis de cœlo tacta. In colle Quirinali sanguis terra manauit. Lanuuii fax in cœlo nocte conspecta. Fulmine pleraq; discussa. Cassioi & sol per aliquot horas noctis visus. Theani Sidicini puer cum quatuor manibus, & totidem pedibus natus. Vrbe strata, pax domi forisq; fuit. Sed vt abbreuiator in quadragesimo sexto scribit, Claudius Marcellus Alpinos Gallos, Sulpitius Ligures subegit. Horum Coss. meminit Plinius secundo Naturalis historiæ, ca. 12. in hæc verba: At rationem quidem defectus vtriusque primus Romani generis in vulgus extulit Sulpitius Gallus, qui Consul cum M. Marcello fuit. Sed cum Tribunus militum, sollicitudine exercitu liberato, pridie quam Perses rex superatus à Paulo est, in concionem ab imperatore productus ad prædicendam eclipsim. mox & composito volumine: &c. Et quia incidimus in Plinium, corrige in hoc capite deprauatissimam literam, ac sic lege: Viri ingentes, supraq; mortalium naturam tantorum numinum lege deprehēsa, & misera hominum mente, absoluta in defectibus stellarum scelera & mortem aliquam siderum pauentes. Quo in metu fuisse Stesichori aut Pindari vatum sublimia ora, (deliquio solis & in luna veneficia arguente mortalitate, & ob id crepitu dissono auxiliante) palam prodidissent. Quo pauore, &c. Omnes aliæ lectiones sunt cassæ & friuolæ, absq; intellectu: etsi frustra profiteantur quidam, tanquam omnia sese narraturos.

Torquatus.

4. GN. OCTAVIVS, ET T. MANLIVS. 588.

IVLIVS Obsequens scribit, his Coss. pestilentia fameque ita laboratum esse Romæ, vt ex Sibyllinis populus circa compita sacellaq; operatus sederit. In æde Penatium valuas sua sponte adapertas, & lupos Exquiliis, & in colle Quirinali meridie apparuisse, & agitatos fuisse: sed Vrbe lustrata, nihil triste accidit. Is est Gn. Octauius, qui Prætor prius in bello Macedonico classi præerat: ac Perseo ratione magis quam vi persuasit, vt se Romanorum fidei committeret. Is cum postea triumpharet, nemo eius triumphum interpellauit: sicut plerique Pauli triumphum impedire annixi sunt.

Torquatus, *Longinus.*

CLIIII. A. MANLIVS, ET Q. CASSIVS. 589.

HOS nimirum Liuius in quadragesimo sexto descripsit. Verum quid ipsi gesserint, diuinare

fb vrbe uinare non licet: quoniam abbreuiator in eo libro multa commemorat illo tempore ge- *Olympiad.*
sta cum Eumene, Ptolemæo, Ariarathe, & Antiocho regibus: sed sub quibus Coss. incertum est. Si tamen diuinare liceat, vt ex Velleio Paterculo discimus, circa id tempus post victum captumq; Perseum, qui quadriennium post in libera custodia Albæ decessit: Pseudophilippus, à mendacio simulatæ originis appellatus, qui se Philippum, regiæque stirpis ferebat, cum esset vltimæ, armis occupata Macedonia: assumptis regni insignibus, breui temeritatis pœnas dedit. Quippe Metellus prior, cui ex virtute Macedonici nomen indirum erat, præclara victoria ipsum gentemque superauit, & immani etiam Achæos rebellare incipientes fudit acie.

Gracchus, *Hemus, Talua.*

590. T. SEMPRONIVS, II. ET M. IVVENCIVS. 2.

MEMINIT horum Coss. Iulius Obsequens, qui plurima & horrenda recenser prodigia, quæ his Coss. acciderunt: Capuæ scilicet solem noctu visum, & Pisauri. Cære porcum humanis manibus & pedibus natum. Et pueros quadrupedes & quadrumanes natos. In Stellati agro veruecum de grege partem exanimatam. Tarracinæ pueros tergeminos natos. Concii hominem ex speculo acie orta combustum. Formiis duos soles interdiu visos. Cœlum arsisse. Gabiis lacte pluisse. Fulmine pleraque decussa in Palatio. In templum Victoriæ cygnum illapsum, per manus capientium effugisse. Priuerni puellam sine manu natam. In Cephalenia turbam in cœlo canere visam. Procellosa tempestate tecta diruta, stragesq; agrorum factas, crebro fulminasse. Fuit autem is T. Sempronius Gracchus, pater T. & C. Gracchorum. Cui quanquam duobus consulatibus, duobusque triumphis, & insuper censuræ gloria, magna dignitas aderat, plus tamen ex virtutibus, quam magistratibus, dignitatis assequutus fuit. Vxorem habuit Corneliam, Scipionis Africani filiam, ex qua duodecim filios reliquit, vt Plutarchus pulcherrime indicat. Vide de hoc Sempronio Graccho Plinium iuniorem, titulo quinquagesimo septimo. Plinius in libro septimo, capite quinquagesimo tertio tradit, M. Iuuencium Taluam Consulem, cum sacrificaret, expirasse. Val. Max. lib. 9. de Morte non vulgari: M. Iuuencius Talua, collega Tiberii Grac-
B chi Consulis iterum, cum in Corsica, quam nuper subegerat, sacrificaret, receptis literis, decretas ei à Senatu supplicationes nunciantibus, intento illas animo legens, caligine orta ante foculum collapsus, mortuus humi iacuit.

Nasica, *Siculus.*

591. P. SCIPIO, ET GN. MARTIVS. 3.

IVLIVS Obsequens horum Consulum meminit: pluraque sub iis prodigia accidisse scribit. Ac Gn. Octauium legatum in Syria, per Lysiam, tutorem Antiochi pueri, in gymnasio occisum. Huius Antiochi abbreuiator Liuii in quadragesimo sexto meminit. Prodigia autem quæ Obsequens narrat, hæc sunt: P. Scipione Nasica, & Gn. Martio Coss. Anagniæ cœlum nocte arsit, fulmine pleraque decussa. Frusinone bos loquutus. Reate mulus tripes natus.

Valerius, *Strabo.*

592. M. MESSALA, ET C. FANNIVS. 4.

HORVM Coss. meminit Suetonius de claris Rhetoribus in præfatione, in hæc verba: C. Fannio Strabone, M. Valerio Messala Coss. M. Pomponius Prætor Senatum consuluit, quod verba facta sunt de philosophis & rhetoribus. De ea re ita censuerunt, vt M. Pomponius Prætor animaduerteret curaretq;, vt si ei è Rep. fideq; sua videretur, vti Romę ne essent. De eisdē interiecto tēporis Gn. Domitius Ænobarbus, L. Licinius Crassus Censores ita edixerunt: Renunciatū est nobis, esse homines qui nouū genus disciplinæ instituerunt, iuuentus ad quos in ludū conueniat: eos sibi nomen imposuisse, latine scilicet Rhetores: ibi homines adolescentulos totos dies desidere: & maiores nostri, quæ liberos discere, & quos in ludos intrare vellent, instituerunt. Hæc noua, quæ præter consuetudinē ac morem maiorū fiunt, neq; placēt, neq; recta videntur. Quapropter & iis qui eos ludos habent, & iis qui eo venire consueuerunt, videtur faciundū, vt ostendamus nostram sententiā vobis non placere. Vnde & Corn. Tacitus in dialog. Oratorū, reprehēdens peruersum ordinē docendi, inquit: At nunc adolescentuli nostri deducūtur in scenā scholasticorū, qui Rhetores vocantur: quos paulo ante Ciceronis tēpora extitisse, nec placuisse maioribus nostris, ex eo manifestum, quod M. Crasso & Domitio Censorib. cludere, vt

Olympiad. air Cicero, ludum impudentiæ iussi sunt. Huius Fannii meminit Plinius libro decimo, capite quinquagesimo, his verbis: Gallinas saginare Deliaci cepere. Hoc primum antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannii Cos. vndecim annis ante tertium Punicum bellum, ne quid volucrum proponeretur, præter vnam gallinam, quæ nō esset altilis. Hunc arbitror esse Fannium Consulem; qui cum legatis Romæ Iudæorum pacem & amicitias fecit, & veterem societatem renouauit, vt Iosephus scribit tredecimo Antiquitatum, capite decimo sexto. *Ab con.*

Gallus, *Cethegus.*

CLVI L. ANITIVS, ET M. CORNELIVS. 593.

PONTINAS paludes à Cornelio Cethego Consule, cui ea prouincia euenerat, siccatas, abbreuiator ex quadragesimo sexto Liuii colligit, agrumque ex iis factum. L. autem Anitius Gentium Illyriorum regem deuicit.

Dolabella, *Nobilior.*

2. GN. CORNELIVS, ET M. FVLVIVS. 594.

INQVIRE lector, quid huic lacunæ inseras: ego nihil nihil inuenire porui memoratu dignum.

Lepidus, *Lanas.*

3. A. ÆMILIVS, ET C. POMPILIVS II. 595.

Horum Coss. meminit Censorinus in libello de Die natali, vbi explicat ludos Seculares. Diffiniens quid sit seculum, sic scribit: Sed nostri maiores, quod natura seculū quantum esset, exploratum non habebant, ciuile ad certum annorum modulum, annorū centum statuere. Testis est Piso, in cuius annali septimo sic scriptum est: Roma condita anno quingentesimo quinquagesimo, seculum accipit his Coss. (subaudi P. Valerio Publicola IIII. & T. Lucretio II. Coss. sub iis enim primi fuerunt ludi Seculares: de quibus nō ambigitur. Secundi autem Seculares ludi, ob corruptum & vitiatum exemplar Censorini, non satis certe constant: nec tertii. De quartis inferius certiora paulisper. Ob id verba Censorini quæ sequuntur; vix à quopiam intelliguntur, ita sunt deprauata) qui proximi sunt Coss. M. Æmilius, M. filius Lepidus, C. Pompilius absens. Dehinc reddit rationem huius numeri centenarii. Vide illic. Meminit horum & Plinius lib. trigesimo quarto, c. 6. his verbis: L. Piso prodidit, M. Æmilio & C. Pompilio II. Coss. à Censoribus P. Cornelio Scipione, & M. Popilio, statuas circa forum, eorum qui magistratus gesserant, sublatas omnes, præter eas quæ populi aut Senatus sententia statutæ essent. B

HIS *Coss. metalla in Macedonia instituta.*

De Macedonia & eius partibus ac nominibus, si semel vis omnia recte intelligere, adi Strabonem in 7.

Cæsar, *Horestes.*

4. SEX. IVLIVS, ET L. AVRELIVS. 596.

PLINIVS libro trigesimo tertio Naturalis historiæ, capite tertio, horū Coss. in hæc verba meminit: Auri in ærario pop. Rom. fuere, Sex. Iulio, L. Aurelio Coss septem annis ante bellum Punicum tertium, pondo septingenta viginti sex, argenti nonaginta duo millia: & extra numerum, trecenti & septuaginta quinque millia. Sed hi numeri adeo corrupti sunt, vt ridiculum foret credere, ærarium Romanum fuisse tam inops. Ob id in antiquo exemplari legitur: Auri in ærario po. Ro. fuere, Sex. Iulio, L. Aurelio Coss. septem annis ante bellum Punicum tertium, pondo sedecies octingenti, & decem argenti, XXII. Septuaginta. & in numerato LXII. octoginta quinque & quadringenta.

Figulus.

CLVI. L. LENTVLVS, ET C. MARTIVS. 597.

Horum Coss. meminit Iulius Obsequens, qui multa prodigia sub iis accidisse scribit, ac Dalmatas Scordis superatos. Procellosa scilicet tempestate in Capitolio ædem Iouis, & circa, quassatam. Pontis maximi tectum cum columnis in Tiberim deiectū. In circo Flaminio porticum inter ædem Iunonis reginæ, & fortunæ tactam: & circa ædificia pleraq; dissipata. Taurum, ad immolationē cum duceretur, ob hæc ipsa coruisse. Abbreuiator libro quadragesimo septimo inquit: Gn. Martius Consul aduersum Dalmatas parum prospere primum, postea feliciter pugnauit. Cum quibus bello confligendi causa fuit, quod Illy-

b vrbe Illyrios pop. Ro. socios vastauerant. Hoc bellum sic describit Appianus in Illyrico: Dalmatæ Illyriorum diuersa natio, Illyrios Romanis obsequentes inuaserant, & legatos Romanorum eam ob causam ad eos venientes minime admiserunt. Quam ob rem videntur Romani aduersus illos sumpsisse arma, M. Figulo Consule ducente. At hi Figulo quamprimum inferente copias, custodias aggressi, superarunt, easq; ab exercitu in campū pepulerunt, ita vt ad Naronem vsq; fluuium fuga peruenerint. Verum iidem retrouertere gradū. Iam enim instabat hiems. Figulus ratus eos inoppine aggredi posse, discurrētes vndique ad eius impetum ex oppidis offendens, in fugam vertit: donec ad vrbem Delminium, à qua Dalmatarum nomen illis inditū, terga dare compulit. Cum nihil ex impetu aduersus munitam vrbē conari, neque machinas ob altitudinem adhibere posset, ad alias excursiones se conuertit. Destitutis omnibus, & inhospitis, ob insultus in Delminium factos, ipse bicubitas sudes pice ac sulphure stupaque componens, ex catapultis in Delminium iacit. Quæ ab impetu succensæ, & lampadarum vice per inane volitantes, quæcunque attigissent, igne corripiebant. Ita multa à flammis absumuntur. Eoq; modo finis belli à Figulo Dalmatis imponitur. Olympiad.

Nasica, *Marcellus.*

598. P. SCIPIO II. M. CLAVDIVS. 2.

ABBREVIATOR Liuii quadragesimo septimo libro scribit, Illyricam gentem à Cornelio Scipione Nasica Consule perdomitam.

599. L. POSTHVMIVS, ET Q. OPIMIVS. 3.

DE iis Coss. Julius Obsequēs hæc scribit: In prouinciam proficiscens Posthumius Cōsul, cum immolaret, in plurimis victimis caput in iocinore non inuenit: profectusq;, post diem septimum æger Romam relatus, expirauit. Consæ arma volare in cœlo visa. Fulmine pleraq; decussa. A Gallis & Lusitanis Romani per arma grauiter vexati. Abbreuiator Liuii lib. 47. Q. Opimius Consul Transalpinos Ligures, qui Massiliensium oppida Antipolim & Niceam vastabant, subegit.

B

Nobilior, *Fusus.*

600. Q. FVLVIVS, ET T. ANNIVS. 4.

Hi primi Coss. Calendis Ianuariis magistratum inierunt, propter subitum Celtiberiæ bellum.

Abbreuiator Liuii lib. quadragesimo septimo: Consules anno quingentesimo nonagesimo octauo ab Vrbe condita, magistratum peractis comitiis insequentis anni Coss. creatis inire cœperunt. Mutandi comitia causa fuit, quod Hispani rebellabant.

Marcellus, *Flaccus.*

601. M. CLAVDIVS III. ET L. VALERIVS. CLXV.

HIS Coss. vt Iulius scribit, turbinis vi in campo columna ante ædē Iouis decussa cum signo aurato. Cumque aruspices respondissent, magistratuum & sacerdotum interitum fore, omnes magistratu se pronnus abdicauerunt, quod Ariciæ lapidibus pluerat: ita supplicatio habita, quod Romæ multis locis species togarum visæ appropinquantium oculos eludebant. In Lusitania varie, in Gallia prospere pugnatum. Abbreuiator Liuii libro quadragesimo octauo, recenset semina tertii Punici belli sub id tempus iacta. Sub quibus tamen Coss. quia Liuium non vidi, diuinare nolo. Amisit sub id tempus filium M. Cato: & Andriscus, qui se Persei filium ementiebatur, hoc tempore Romam est missus. Qui qualem fabulam ipse de se finxit, in quadragesimo nono abbreuiator explicat. De veneficiis quoque quæsitum. Publia & Licinia, nobiles fœminæ, quæ viros suos necasse insimulabantur, cognita causa, cum Prætori prædes vadesque dedissent, cognatorum decreto necatæ sunt. De M. Claudio Marcello sic scribit Cicero in oratione contra L. Pisonem: M. Marcellus, qui ter Consul fuit, summa virtute, pietate, gloria militari, periit in mari: qui tamen ob virtutem gloriæ laude viuit. Fuit autem M. Marcelli nepos, eius qui Punico bello secundo Syracusas vicit, & quinque consulatus adeptus est. Hic autem periit naufragio ad ipsam Africam, paulo ante cœptum Punicum bellum tertium, vt Pedianus scribit. Idem cum statuas sibi, ac patri itemque auo poneret, in monumentis aui sui, ad honoris ac virtutis decorem, subscripsit: Hi Marcelli nouies Coss. auus quinquies, pater semel. Itaque neque mentitus est, & apud imperitiores patris sui splendorem auxit.

Olympiad. *Lucullus,* *Albinus.* Ab urb. con.

2. L. LICINIVS, ET A. POSTHVMIVS. 602.

His Coss. teste Orosio libro quarto, capite vigesimo, cum omnes Romanos ingens Celtiberorum metus inuasisset, & ex omnibus non esset, qui ire in Hispaniam vel miles vel legatus auderet, P. Scipio, qui postea Africanus est dictus, vltro sese militaturū in Hispaniam obtulit: cum tamen in Macedoniam sorte iam deputatus esset. Itaque profectus in Hispaniam, magnas strages hominum dedit: sæpius etiam militis quam ducis officio vsus. Nam & Barbarum prouocantem singulariter congressus occidit. Sergius autem Galba Prætor à Lusitanis magno prælio victus est: vniuersoq; exercitu amisso, ipse cum paucis vix elapsus, euasit. Hoc tempore Censores theatrum lapideum in Vrbe constrũi censuerunt. Quod, ne tunc fieret, grauissima oratione Scipio Nasica dissuasit. Hæc eadem Eutropius libro quarto, capite secundo. Quæ omnia Liuius quadragesimo octauo libro complexus est, vt ex abbreuiatore colligitur. L. Licinius Lucullus, A. Posthumius Albinus Coss. cum delectum seuere agerent, nec quenquam gratia dimitterēt, à Tribunis plebis, qui pro amicis suis vacationem impetrare non potuerunt, in carcerem coniecti sunt. Hispaniense bellum cum parum prospere aliquoties gestum, ita confudisset ciuitatē Romanam, vt ne hi quidem inuenirentur, qui aut Tribunum exciperent, aut legati ire vellent, P. Cornelius Æmilianus processit: & se excepturum militiæ genus, quodcunq; imperatum esset, professus est. Quo exemplo ad militandi studium omnes incitauit. L. Lucullus Cos. qui Claudio Marcello successerat, pacasse omnes Celtiberiæ populos cum videretur, Vacceos, Cantabros, & alias regiones, & iterum alias incognitas nationes in Hispania subegit. Ibi P. Cornelius Africanus Scipio Æmilianus, L. Pauli filius, Africani nepos & adoptiuus, prouocatorem barbarum Tribunus militum occidit, & in expugnatione captæ vrbis maius multo etiam periculū adiit. Nam murum primus omnium transcendit. Subdubito etiam, an sub iis, an sequentibus Coss. Carthaginenses aduersum fœdus Masinissæ bellum intulerint, victiq; ab eo sint, agente iam nonagesimum secundum annum, & sine pulpamine mandere & gustare cibum solito. vnde Romanum bellū meruerunt. quia, vt Appianus in Libyco scribit, fœdera inter vtrosque icta, per annos quinquaginta mansere, quo potissimū tempore Carthago floruit. Hucusq; autem tot anni numerantur. Orosius enim hos Coss. scribit factos anno ab Vrbe condita sexingentesimo. Id quod etiam Eutropius fatetur. B

Flaminius, *Balbus.*

3. T. QVINTVS, ET M. ACILIVS. 603.

Arbitror sub his Coss. Carthaginensibus bellum indictum, quod contra fœdus naues haberent, & extra fines exercitū duxissent: & quod eius filium Culussam, qui cum legatis Romanis erat, in oppidum minime recepissent: quemadmodum ex quadragesimo nono Liuii abbreuiator obseruauit. vbi etiam ponitur consultatio de bello aduersus Carthaginenses suscipiendo: & discordia M. Catonis & Scipionis Nasicæ, de qua vide Plutarchum in vita Catonis senioris, in fine. Vide præterea Plinium lib. 15. Naturalis historiæ, cap. decimo octauo.

Censorinus, *Duellius, al. Manilius.*

4. L. MARCIVS, ET M. MANLIVS. 604

His Coss. exortum est insigne illud Punicum bellum tertium, quod Liuius quadragesimo nono, quinquagesimo, & quinquagesimo primo libris explicuit, si extarent: & Appianus in libro cui titulus est Libycus, qui horum Coss. meminit: Florus in secundo libro, titulo quinto decimo, vbi hi quoque Coss. nominantur, cum serie rerum gestarū: apud Paulum item Orosium lib. 4. cap. vigesimo primo: atque Eutropium libro quarto, capite tertio. Vterq; Carthaginis situm describit, & quid sub iis Coss. gestum sit: sed pulchrius Appianus, apud quem ordine ista leges quæ quadriennio acta. nam & priori anno sunt huius belli semina iacta. In immensum opus cresceret, si singula subscriberem: satis sit digito indicare, vbi ea inuenias, candide lector. Velleius Paterculus horū Coss. sic meminit: Ante triennium quam Carthago deleretur, M. Cato perpetuus diruendæ eius auctor, L. Censorino, M. Manlio Coss. mortem obiit. Sed de causis item belli, vide quæ Plinius lib. 15. Naturalis hist. scribat. Capite decimo octauo, & decimo nono, Carthaginis meminit. Abbreuiator autem Liuii inquit: Tertii belli Punici initium altero & sexcentesimo anno ab Vrbe condita (quod ego intelligo superiori consulatu Licinii & Posthumii factū, dum

ab vrbe dum Carthaginenses Masinissæ bellum inferrent) intra quintum annum, quam erat cœ- Olympiad.
ptum, consummatum omnino est. Plinius item libro vigesimo secundo, capite 6. Manilii Consulis meminit, sic scribens: Æmilianum quoque Scipionem Varro autor est donatum obsidionali in Africa Manilio Consule, cohortibus seruatis, totidemque ad seruandas eas eductis. In abbreuiatore Liuii vterque Consul nominatur, & ipsorum res gestæ. Sub iis Coss. vt Liuius in 49. scribebat, Ditipatri ludi Seculares ad Tarentum, ex præcepto librorum Sibyllinorum facti: qui anno primo primi Punici belli, quingentesimo & altero anno ab Vrbe condita, facti erant. Sed hoc quoque eget examine. Nam neque apud Liuii abbreuiatorem (quandoquidem hoc loco deficit ipse autor) neque apud Censorinum, qui de Secularibus ludis egit diligentissime, inuenies primo anno primi belli Punici esse actos ludos Seculares, sed anno eius belli fermè sedecimo: hoc est, anno Vrbis conditæ quingentesimo quarto, P. Claudio Pulchro, L. Iunio Paulo Consulibus. A quorum consulatu in hunc præsentem numerantur centum anni: cum hic sit sexingentesimus quartus annus, quo Solinus tertium Punicum bellum dicit inceptum: non sexingentesimo altero anno, vt Orosius & Eutropius putant. Sed audianus Censorinum de iis ludis scribentem sic in libello Natalitio: De quartorum ludorum anno triplex opinio est. Antias enim & Varro & Liuius, relatos esse prodiderunt L. Marcio Censorino, M. Manlio Coss. post Romam conditam anno sexingentesimo secundo. At Piso Censorinus, & Gn. Gellius, sed & Cassius Hemina, qui illo tempore viuebat, post annū factos tertium scribunt, Gn. Cornelio Lentulo, L. Mummio Achaico Coss. idem anno sexingentesimo quinto. In Quindecim virorum autem commentariis notantur sub annis sexingentis viginti sex ab Vrbe condita Æmilio Lepido, L. Aurelio Horeste Coss. vt infra patebit. Erunt igitur numeri castigandi, qui passim in omnibus exemplaribus sunt corrupti, hoc modo dicto.

Piso.

605. SP. POSTHVMIVS, ET L. CALPHVRNIVS. CLVIII.

In opusculo Coss. Orosii hoc loco Coss. nomina scribuntur, MAGNO, ET CESONIANO. si forte ita cognominati hi Coss. Quorum & Iulius Obsequens mentionem in libello Prodigiorum facit, sic scribens: Sp. Posthumio, L. Pisone Coss. vasto incendio B Romæ, cum regia quoque vreretur, sacrarium, & ex duabus altera laurus ex mediis ignibus inuiolata est, & erunt. Pseudophilippus deuictus. De quo Liuius libro 50. Ex his Calphurnius missus in Africam cum L. Mancino præfecto classis, Carthaginenses acri obsidione cinxerunt. licet ex Mancini temeritate pene clades Romanis accidisset ingens, si non Scipio prouidisset, vt late Appianus describit. Est igitur Florus examinandus, qui scribit: Mancino deinde Consule, terra marique feruebat obsidio. cum Mancinus præfectus classis fuerit, non Consul teste Appiano. Meminit autē & Calphurnii Pisonis Cos. Appianus in Libyco, & Mancini classis præfecti: & quid hoc consulatu gestum sit in Libya, pulchre explicat.

AEmilianus, *Drusus.*

606. P. AFRICANVS, ET C. LIVIVS. 2.

Hic P. Scipio in familiam Corneliam, cum P. Æmilii esset, adoptatus, & hinc Æmilianus dictus, cum ædilitatem peteret, Consul est à populo dictus, quoniam per annos Consulem fieri minime liceret, cum maximo certamine suffragantis legis, & repugnantibus aliquantulum patribus, legibus solutus, & Consul creatus est: vt Appianus, & abbreuiator Liuii in 50 libro, attestantur. Hic est à deuicta postea Carthagine, more aui sui, Africanus dictus. De quo Cato dicere solebat, teste Plutarcho, illud Homericum: *Iste sapit solus, reliqui velut vmbra vagantur.* Nam Paulus Æmilius, teste Plutarcho, ex quatuor filiis, formæ insignis, egregiæ indolis, duos iure adoptionis in Corneliam Fabiamque gentem sibi ipse denegauit, duos ei fortuna abstulit: vt mirandum sit, quo pacto Appianus ausus sit scribere, hunc filium fuisse Scipionis ab Antiocho captum, & libertate donatū. Cui omnes alii historici contrarii sunt. quandoquidem P. Scipio, Scipionis Æmiliani auus fuit genere, cum eius filius hunc adoptasset, vt ex Plutarcho & Cicerone liquet. Quomodo autem iste Scipio tutor factus sit filiorum Masinissæ, & quomodo vrbem Carthaginem ceperit, & euerterit, & de ea triumphauerit, Appianus abunde in Libyco, & abbreuiator Liuii in 51. Meminit & horū Coss. Iulius Obsequens in libello Prodigiorum: sed alterum Consulem Lælium appellat, non Liuium (vt in alterutro appareat esse menda) sic scribens: P. Africano & C. Lælio Consulibus, Amiterni puer tribus pedibus, vna manu natus. Romæ, & circa, fulmine pleraque icta. Cære sanguinis riui terra fluxerunt, & nocte

Olympiad. cœlum ac terra ardere visum. Frusinone aurum factum mures adroserunt. Lanuuii inter horam tertiam & quintam duo discolores circuli solem cinxerunt: rubente alter, alter candida linea. Stella arsit per dies triginta duos. Et cum obsideretur Carthago, in captiuos Romanorum per Hasdrubalem barbaro more sæuitum. Mox Carthago per Æmilianum diruta. Meminit autem & horum Coss. Appianus in Libyco: & ordine, quid sub iis gestum sit, enarrat: in primis quomodo Scipio consulatũ adeptus sit contra leges, cum ædilitatem peteret. Velleius Paterculus de Scipione hæc tradit: Sub idem tempus magis quia volebant Romani quicquam de Carthaginensibus dicebatur credere, quam quia credenda afferebantur, statuit Senatus Carthaginem excindere. Ita eodem tempore P. Scipio Æmilianus, vir auitis P. Africani, paternisq; L. Pauli virtutibus simillimus, omnibus belli ac togæ dotibus, ingeniique ac studiorum eminentissimus seculi sui: qui nihil in vita non laudandum & fecit, & dixit, ac sensit, quem Paulo genitum, adoptatum à Scipione Africani filio diximus. Ædilitatem petens, Consul creatus est. Bellum Carthagini iam ante biennium à prioribus Coss. inlatum, maiore vi intulit, cum ante in Hispania murali corona, in Africa obsidionali donatus esset: in Hispania vero etiam ex prouocatione ipse immodicus virium immanis magnitudinis hostem interemisset: eamque vrbem magis inuidia imperii, quam vllius eius temporis noxæ inuisam Romano nomini, funditus sustulit. Fecitque virtutis suæ monumentum, quod fuerat aui eius clementiæ. Sed attende quid subiungat libro secundo: Potentiæ, inquit, Romanorum prior Scipio viam aperuerat, luxuriæ posterior aperuit. quippe remoto Carthaginis metu, sublataque imperii æmula, non gradu, sed præcipiti cursu à virtute descitum, ad vitia transcursum. Vetus disciplina deserta, noua inducta. In somnum à vigiliis, ab armis ad voluptates, à negociis in ocium conuersa ciuitas. T. Scipio Nasica in Capitolio porticus, tum Metellus in Circo, Gn. Octauius multo amœnissimam moliti sunt: publicamq; munificentiam sequuta priuata luxuria est.

Lentulus, *Achaicus.*

3. CN. CORNELIVS, ET L. MVMMIVS. 607.

His Coss. teste Orosio libro quarto, cap. vigesimo secundo, P. Scipio superioris anni Consul, delere Carthaginem suprema sorte molitus, Cothonem ingreditur. Vbi dum sex continuis diebus ac noctibus pugnatur, vltima Carthaginensis desperatio traxit ad deditionem, petentes, vt quos belli clades reliquos fecisset, saltem seruire liceat. Vrbs ipsa decem & septem diebus continuis arsit. miserumq; spectaculum de varietate conditionis humanæ victoribus suis præbuit, omni murali lapide in puluerem comminuto, anno sexcentesimo quo condita est. Ita quarto anno, post quam cœptum fuit bellum Punicum tertium, exterminatum est. Quod graphice descriptum leges apud Appianũ in Libyco. Meminit horum Coss. Velleius Paterculus in hæc verba (quæ tamen in numeris augurór esse deprauata, vt fere vbiq; sunt) Carthago diruta est, cùm stetisset annis DCLXVII. abhinc annos CCLXXVII. Gn. Cornelio Lentulo, L. Mummio Coss. Hunc finem habuit Romani imperii Carthago æmula, cũ qua bellare maiores nostri cœpere Claudio & Fuluio Coss. ante annos CCXCVI. quam tu M. Vinici cõsulatum inires. Ita per annos CXV. & bellum inter eos populos & belli præparatio, & infida pax fuit. Neq; se Roma iam terrarũ orbe superato, securam sperauit fore, si nomen vsquam stantis maneret Carthaginis: adeo odium ex certaminibus ortum, vltra metum durat, & ne in victis quidem deponitur: neq; ante inuisum esse desiit, quam esse desiit. Est & eodem anno sub iis Coss. teste Orosio lib. 5. cap. 1. Corinthus, Achaiæ vrbs potentissima, euersa, duce Mummio, qui de ea triumphauit, & Corinthia vasa cum multis signis in Vrbẽ intulit. Quod bellũ vulgo Achaicum dicitur, pulchreq; describitur à Iustino li. 34. & L. Floro li. 2. tit. 16. Sed ibi scribit Metellus Consul, quem Orosius & Eutropius lib. 4. c. 3. Prætorem, non Consulem appellant: & historiam ipsam pulchre & breuiter enarrant, quomodo Corinthus sit destructa, & æs inde Corinthium, & vasa Corinthia dicta. Verum Orosius hunc annũ sexingentesimum sextum vocat, cum sit sexingentesimus septimus. Similis pene error est in abbreuiatore Liuii lib. 52. vbi hoc bellum continetur. Hic perperam scriptũ est, Ad Isthmum à L. Manlio Consule victus est, cum L. Mummio scribi debet. Velleius Paterculus sic de hoc bello scribit: Vniuersa deinde instincta in bellum Achaia, cum pars magna Metelli Macedonici virtute, armisq; fracta erat, maxime Corinthiis in arma cum grauibus etiam in Romanos contumeliis instigantibus, destinatus ei bello gerendo Cos. Mummius. Subiungit paulo post: L. Mummius Corinthum post annos DCCCCLII. quam ab Alete Hippotis filio erat condita, funditus eruit. Dehinc cõparat Scipionem Mummio, dicens: Vterque

Impera-

Imperator, deuictæ à se gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus est Achaicus. Nec quisquam ex nouis hominibus prior Mummio cognomen virtute partum vindicauit. Diuersi imperatoribus mores, diuersa fuere studia. Quippe Scipio tam elegans liberalium studiorum, omnisque doctrinæ & autor & admirator fuit, vt Polybium, Panætiumque, præcellenteis ingenio viros, domi militiæque secum habuerit. Neque enim quisquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorũ ocio dispunxit, semperque belli & pacis seruiit artibus. Semper inter arma ac studia versatus, & corpus periculis, & animũ disciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, vt capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac statuas in Italiam portandas locaret, iuberet prædici cõducentibus, si eas perdidissent, nouas eos reddituros. quanquam satius fuerat pro Rep. manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quam in tantum ea intelligi: neque dubium quin hac prudentia, illa imprudentia decori publico fuerit conuenientior. Sunt eodẽ pene tempore tres triumphi acti. Africanus de Carthagine, Mummius de Corintho, Q. Cæcilius Metellus de Andrisco (qui Pseudophilippus dicebatur vulgo) triũphauit. De quo abbreuiator Liuii lib. 50. Florus lib. 2. tit. 14. hoc bellum describit, & Macedonicum tertiũ appellat: à quo Q. Cæcilius Metellus, qui tunc Prætor hoc confecit, Macedonicus dictus est: autore Plinio iuniore de Viris illustribus, titulo 61. Est hoc in loco admirandum, incidere tantam diuersitatem inter autores illustreis. Appianus in fine Libyci tradit, triumphum Africani & Mummii centesima & sexagesima Olympiade factum. Sed timeo translatoris indiligentiam, quæ toto opere sentitur. Plinius libro 34. cap. 2. scribit excisam Corinthum anno 3. centesimæ Olympiadis sextæque & quinquagesimæ, qui fuit vrbis Romæ sexcentesimus octauus: quod minime procedit. Nam si de centum & quinquaginta sex Olympiadibus sex ante conditam Vrbem sustuleris, vt debes, remanebunt centum & quinquaginta Olympiades. Hæ constituent annos sexingentos, non amplius. Verior est apud Eusebium supputatio hoc loco, qui scribit, quod Olympiadis centesimæ quinquagesimæ octauæ, anno tertio, Carthago in ditionem Romanorum per Scipionem redigatur, habens à conditione sui annos sexingentos sexaginta octo: vt vero alii affirmant, septingentos quadraginta octo. Quod licet Liuio sit contrarium, vero tamen est propinquius Sed parem diuersitatem autorum tradit Orosius quoque de bello Achaico,

B de numero occisorum, inter Claudium historicum, Valerium Antiatem, & Polybium. Hi si extarent, errores huiusmodi facile tollerentur. Si tamen consulatus Cassiodori, vt credo, bene procedunt, erit hic annus Vrb. cond. sexingentesimus septimus: qui erit tertius annus Olympiadis centesimæ quinquagesimæ octauæ. Ideo calculus Plinii vno anno deficit. Sed Olympiades non sunt iuste annotatæ. Nam & Solinus recte tradit, hoc tertium Punicum bellum sexingentesimo quarto, non altero, inchoatum: & intra quatuor annos confectum, omnes produnt. Erit itaque sexingentesimus septimus hic annus. Illud addendum censeo, quod Plutarchus in Mario scribit, L. Memmii (Sic enim Græci hunc appellant) qui Corinthum deleuit: tertium nomen dicere non possumus. Nam Achaicus huic, vt Africanus Scipioni, vt Metello Numidicus, ex re gesta, agnomen fuit. Vbi pulchra quædam leges de nominibus Romanorum. Meminit horum Coss. Censorinus de Die natali, vbi de ludis Secularibus agit, vt paulo ante scripsimus.

Æmilianus, *Mancinus.*

608. Q. FABIVS MAXIMVS, ET L. HOSTILIVS. 4.

ISTE est Fabius Maximus Æmilianus, Pauli Æmilii filius, quem pater in familiam Fabiam adoptandum dedit, vt Plutarchus testatur. Mancinus autem is est, qui præfectus classis bello Punico tertio fuit. Quid hoc anno gestum, quia Liuium non habeo, temerarii scriptoris infamiam incidere nolo. Hoc constat, Fabium Consulem magnam partem Lusitaniæ recuperasse, multis vrbibus recuperatis.

Galba, *Cotta.*

609. SER. SVLPITIVS, ET L. AVRELIVS. CLIX.

PER hæc tempora motus Syriæ, & bella inter reges Demetrium & Ptolemæum gesta, nimirum facta sunt. Cæterum sub quibus Coss. nihil certi habeo. De his Coss. abbreuiator Liuii libro quinquagesimo secundo: Orosius libro 5. capite 2. De Viriato Lusitano pastore, & latrone, multa pulchra breuiter scribit, quæ non sunt aspernanda, & huic loco conneninnt, Velleius Paterculus libro secundo: Triste, inquit, deinde & contumeliosum bellum in Hispania, duce latronum Viriato, sequutum est. Quod ita varia fortuna gestum est, vt sæpius Romanorum gereretur aduersa. De his Coss. Valerius Maximus li-

Olympiad. bro 6. titulo de Grauiter dictis & factis, sic scribens: Idem Seruius Sulpicius Galba & Aurelius Coss. cum in Senatu contenderent, vter aduersus Viriatum in Hispaniam mitteretur, ac magna inter P.C. dissensio esset, omnibus, quonam eius sententia inclinaretur, expectantibus: Neutrum, inquit Scipio, mihi placet: alter nihil habet, alteri nihil est satis: æque malam licentis imperii magistram iudicans inopiam, atque auaritiam. Quo dicto vt neuter in prouinciam mitteretur, obtinuit. Horum atque sequentium Coss. sic meminit Iulius Frontinus de Aquæductibus: Anno ab Vrb. con. sexingentesimo octauo, Ser. Sulpitio Galba, L. Aurelio Cotta Coss. cum Appiæ Aniensisque ductus vetustate quassati, priuatorum etiam fraudibus interciperentur, datum est à Senatu negotium M. Titio, qui tum Prætor inter ciues & peregrinos ius dicebat, eorum ductuum reficiendorum & vindicandorum. Et quoniam incrementum vrbis exigere videbatur ampliorem modum aquæ, eidem mandatum à Senatu est, vt curaret, quatenus alias aquas posset, in vrbem perduceret. Ampliores ductus Reip. causa III. miliario fabrorum duxit, cui ab autore Martiæ nomen est. Legimus apud Fenestellam, in hæc opera Marco decretum sextertiû mille & octingentos. Sed quoniam ad consummandum negotium non sufficiebat, statuit præturam in alterum annum prorogatam. Eodem tempore Decemuiri dum alijs ex causis Sibyllinos libros inspiciunt, inuenisse dicuntur, non esse aquam Martiam, sed Anienem. De hoc non constantius traditur, in Capitolium perduci. De eaque re in Senatu verba faciente Lepido pro collega, actum Appio Claudio, Q. Cæcilio Coss. Eademque post annû decimum à L. retractata, C. Lælio, Q. Seruilio Coss. Sed vtroque tempore vicisse gratiam Q. Martii Regis, atque ita esse in Capitolium aquam perductam. Vbi lector animaduertet & numerorum & propriorum esse lapsum. Hi enim Coss. vt mox apparebit, quinto anno, non decimo fuerunt: alterque Gn. Seruilius Cepio ab aliis.

Pulcher, Macedonicus.

2. AP. CLAVDIVS, ET Q. METELLVS. 610.

APPIVS CLAVDIVS, vt ex quinquagesimo tertio Liuii discimus, Salassos gentem Alpinam domuit. Et vt Orosius lib. 5. c. 2. scribit, vbi horum Coss. mentio fit, aduersus Salassos Gallos congressus, & primum victus, decem millia militum perdidit: reparata pugna, quinque millia hostium occidit. Sed cum iuxta legem, qua constitutum erat, vt quisquis B quinque millia hostium peremisset, triumphandi haberet potestatem: iste quoque cum triumphum expectasset, propter damna vero superiora non impetrauisset, infami impudentia atque ambitione vsus, priuatim cum tribus triumphauit. Horum Coss. meminit quoq; Iulius Obsequens, licet alterum consulem P. prænominet: quod errorem esse puto. Qui scribit, sub iis Amiterni puerum tribus pedibus natum. Cauræ sanguinis riuos è terra fluxisse: & cum à Salassis illata clades esset Romanis, Decemuiros pronunciasse, quod inuenirent in Sibyllinis, quoties bellum Gallis illaturi essent, sacrificari in eorum finibus oportere. Vide de hoc Appio Claudio Plutarchû in vita Gracchorû. Sed de Q. Metello sic abbreuiator Liuii lib. 53. Q. Cæcilius Metellus Proconsul Celtiberos cecidit. à Q. Fabio Consule pars maxima Lusitaniç, expugnatis vrbibus, recepta est. Florus lib. secundo, titulo decimo septimo: Metellus ille qui ex Macedonia cognomen meruerat, & Celtibericus fieri, cum & Cantabriam memorabili cepisset exemplo, & Versobrigis maiori gloria pepercit. De Metello sic Velleius Paterculus, libro secundo: Paucis ante Iunium Brutum annis, qui Hispanos vicit, tam seuerum illius Q. Macedonici in iis gentibus imperium fuit, vt cum vrbem Contrebiam nomine in Hispania oppugnaret, pulsas præcipiti loco quinq; cohortes legionarias, eodem protinus subire iuberet, facientibusq; omnibus in procinctu testamenta, velut ad certam mortem eundû foret: nô deterritus proposito, perseuerantia ducis quem moriturum miserat, militem victorem recepit. Tantum effecit mixtus timori pudor, spesq; desperatione quæsita. Hæc ille. Sed in 1. lib. suæ historiç fragmentatæ inquit: Hic est Metellus Macedonicus, qui porticus quæ fuere circundatæ duab. ædibus sine inscriptione positis, quæ nunc Octauiæ porticibus ambiuntur, fecerat: quiq; hanc turmam statuarû equestrium, quæ frontem ædium spectarent, hodieque maximum ornamentum eius loci, ex Macedonia detulit. Cuius turmæ hanc causam referût: Magnum Alexandrû impetrasse à Lysippo, singulari talium autore operum, vt eorum equitum, qui ex ipsius turma apud Granicum flumen ceciderant, expressa similitudine figurarum, faceret statuas, & ipsius quoq; iis interponeret. Hic idem primus omniû Romç ædem ex marmore in iis ipsis monumentis molitus, vel magnificêtiæ vel luxuriæ princeps fuit. Vix vllius gentis, ordinis, hominem inueneris, cuius felicitatem fortunæ Metelli compares. Nam præter excellentes triumphos, honoresq; amplissimos, & principale

in repub. fastigium, extenuatumque vitæ spacium, & acreis innocenteisque pro republ. cum inimicis contentiones, quatuor filios sustulit: omneis adultæ ætatis vidit, omneis reliquit superstites & honoratissimos. mortui eius lectum pro Rostris sustulerunt quatuor filii, vnus consularis & censorius, alter consularis, tertius Cos. quartus candidatus consulatus: quem honorem adeptus est. Hoc est nimirũ magis felicitatis de vita migrare, quam mori. Sed de illo superius aliquoties.

Metellus, Seruilianus.

611. L. CÆCILIVS, ET Q. FABIVS MAX. 3.

His Coss. vt Iulius Obsequens docet, & Orosius libro 5. testatur, capite 2. fames & pestilentia cum essent, per Decemuiros supplicatum. Lunæ androgynus natus, præcepto aruspicum in mare deportatus. Tanta fuit Lunensibus pestilentia, vt iacentibus in publicum passim cadaueribus, qui funerarent defuerint. Itaque magnæ domus vacuæ viuis, plenæ mortuis remanserunt. largissimæ introrsum hæreditates, & nulli penitus hæredes. Deinde non solum in vrbe viuendi, sed etiam appropinquandi ad vrbem negabatur facultas. tam sæui per totam vrbem tabescentium sub tectis, atque in stratis suis cadauerũ fœtores exhalabat. In Macedonia exercitus Romanus prælio vexatus, quia alter Pseudophilippus, vt abbreuiator Liuii in 53. docet, in Macedonia à L. Tremellio Quæstore cum exercitu cæsus est. Aduersus Viriatum dubie dimicauit pop. Rom. Nam, vt Orosius docet, Fabius Consul contra Lusitanos & Viriatum dimicans, Bacciam oppidum, quod Viriatus obsidebat, depulsis hostibus liberauit: & in deditionem, cum plurimis aliis, castellum recepit. Quingentis etiam principibus eorum, quos societate inuitatos deditionis iure susceperat, manus præcidit. Licet Cicero Lælio hanc victoriam tribuat, vt inferius patebit. De Fabio sic Velleius Paterculus: Metellus virtute ac seueritate facti, at Fabius Æmilianus, Pauli exemplo, disciplinæ in Hispania fuit clarissimus.

Cepio, Nepos.

612. CN. SERVILIVS, ET Q. POMPEIVS. 4.

B Hic Q. Pompeius Consul, vt abbreuiator Liuii quinquagesimo quarto libro docet, in Hispania Termestinos subegit. Cum eisdem quidem & Numantinis pacem ob infirmitatem fecit. ob id Eutropius libro quarto, capite tertio: Q. Pompeius, inquit, Consul à Numantinis, quæ ciuitas Hispaniæ est opulentissima, superatus, pacem ignobilem fecit. Velleius Paterculus libro secundo, huius Pompeii sic meminit: Numantia vrbs nunquam x. milibus plura propriæ iuuentutis armauit. Sed vel ferocia ingenii, vel inscitia nostrorum ducum, vel fortunæ indulgentia, cum alios duces, tum Pompeium, magni nominis virum, ad turpissima deduxit fœdera. Hic primus è Pompeiis Cos. fuit. Nec minus turpia ac detestabilia Mancinum Hostilium Cos. Sed Pompeium gratia impunitum habuit, Mancinum verecundia: quippe non recusando perduxit huc, vt per feciales nudus, ac post tergum religatis manibus, dederetur hostibus: quem illi se recipere negauerunt, sicut quondam Caudini fecerunt dicentes, publicam violationem fidei nõ debere viui lui sanguine. Orosius libro 5. capite 2. Pompeius Numantinorum fines ingressus, accepta maxima clade discessit: non solummodo exercitu pene omni profligato, verumetiam plurimis nobilium, qui eius militiæ aderant, interemptis. Viriatus cum iam quatuordecim annos Romanos duces atque exercitus protriuisset, à proditoribus, consilio Seruilii Cepionis, est interemptus, & ab exercitu eius nobilissime tumulatus. Deinde cum interfectores eius præmium à Cepione, vt scribit Eutropius (non Scipione, nam hoc nomen ibi corruptum est) peterent, responsum est, nunquam Romanis placuisse, imperatores à suis militibus interfici. Et ideo inquit Orosius: In hoc solo Romanis circa eum fortiter agentibus, quod percussores eius indignos præmio iudicarunt. Hinc Velleius Paterculus inquit: Sed interempto Viriato fraude magis quam virtute Seruilii Cepionis, Numantinum grauius exarsit bellum. Sed quis ille fuerit Viriatus, & quot Romanos duces occiderit, abbreuiator Liuii libro 52. & L. Florus libro 2. titulo decimo septimo, præter Eutropium & Orosium, abunde explicant. De hoc Viriato Lusitano iunior Plinius, de Viris illustribus, titulo septuagesimo primo. Valerius Maximus libro nono, capite de Perfidia. Sed ibi Consul Q. Seruilius Cepio dicitur. Meminit & huius Viriati Cicero in secundo Officiorum, alios fortassis sequutus annales, sic de eo scribens: Viriatus Lusitanus, cui quidem exercitus nostri imperatoresque cesserunt: quem C. Lælius, is qui sapiens vsurpatur, Prætor fregit ac comminuit: ferocitatemque eius ita repressit, vt

Olympiad. facile bellum reliquis traderet. In Bruto quoque hanc laudem Lælio attribuit Cicero, dicens: Viriati bello egregium fuisse Lælium repperi. Et ideo auguror sequenti consulatu Viriatum esse sub Gneo Cepione & G. Lælio superatum. Et hunc Q. Seruilium potius dici debere, non Gn. literarum prænominum confusio hanc confusionem parit. Silius Italicus quoque huius Viriati meminit in 3. Punicorum. Iustinus vero libro quadragesimo quarto, hoc est vltimo, Viriatum decem tantum annos fatigasse varia victoria Romanos scribit. Liuii vero abbreuiator, virum ac ducem maximum Viriatum appellat, per quatuordecim annos, quibus cum Romanis bellum gessit, frequentius superiorem fuisse. De Pompeio item tradit Velleius alio quodam loco, hæc scribens: Seu duæ, seu tres Pompeiorum fuere familiæ, primus eius nominis, ante annos fere CLXVIII. quam Pompeius cum Gn. Seruilio Cos. fuit. Auctores.

CLX. Q. CN. CEPIO SERVILIVS, ET G. LÆLIVS. 613.

Horvm Coss. meminit Iulius Obsequens libello Prodigiorum, qui scribit sub iis Coss. Præneste, & in Cephalenia, signa de cœlo descendisse visa. Item mons Ætna ignibus abundauit. Prodigium maioribus hostiis quadraginta expiatum. Annus pacatus fuit, Viriato victo. Horum Coss. mentionem fecit Iulius Frontinus de Aquæ ductibus, vbi de Martia aqua in Vrbem atque in Capitolium introducta loquitur. Sed alterum Cos. Q. Seruilium, non Gneum prænomine appellat: quod & ego credo. Alioqui hic esset II. Gn. Cepionis consulatus. Sed quam facilis sit lapsus in propriis, cuiuis mediocriter erudito manifestum est.

2. CN. PISO, ET POPILIVS LÆNAS. 614.

Hvivs M. Popilii sic meminit abbreuiator quinquagesimo quinto: M. Popilius à Numantinis, cum quibus pacem factam, Senatus irritam censuerat, cum exercitu fusus fugatusque est.

Nasica, *Brutus.*

3. P. SCIPIO, ET DECIMVS IVNIVS. 615. B

P. Cornelio Nasicæ cognomē Serapion fuit, ab irridente Curiatio Trib. pleb. impositum, vt abbreuiator Liuii 55. explicat. Sed iis Consulibus delectum habentibus, in conspectu tyronum res saluberrimi exempli facta est. Nam C. Matienus accusatus est apud Tribb. pleb. quod exercitum in Hispania deseruisset: damnatusque sub furca, diu virgis cæsus est, & sestertio venit. Tribb. pleb. quia non impetrarunt, vt sibi denos, quos vellēt, milites eximere liceret, Coss. in carcerem mitti iusserunt. Meminit horum Coss. Cicero 3. de Legibus: Quid iuris bonis viris Tib. Gracchi tribunatus reliquit? etsi quinquennio ante Decimum Brutum & P. Scipionem Coss. quos, & quantos viros homo omnium infimus & sordidissimus Tribunus plebis C. Curiatius in vincula coniecit: quod ante factum non erat. Iunius Brutus Cos. in Hispania iis qui sub Viriato militauerant, agros oppidumque dedit, quod Valentia vocatū est. M. Popilius à Numantinis, cum quibus pacem factam Senatus irritam censuerat, cum exercitu fusus fugatusque est. Iunius Brutus præterea, vt eodem loco scribitur, Lusitaniam vrbium expugnationibus vsque ad Oceanum perdomuit: & cum fluuium Obliuionum transire nollent, raptum signifero signum ipse transtulit: & sic, vt transgrederetur, persuasit. Velleius Paterculus huius Bruti meminit, prænomine tamen deprauato. Ante, inquit, tempus excisæ Numantiæ præclara in Hispania militia Decimi Bruti fuit: (sic enim legendum) qui penetratis omnibus Hispaniæ gentibus, ingenti vi hominum vrbiumque potitus numero, aditis quæ vix erant, Gallecii cognomen meruit. Florus libro 2. titulo 17. Decimus Brutus aliquando latius Gallecios Lusitanosque, omnis Galatiæ populos, formidatumque militibus flumen Obliuionis, peragratoque victor Oceani litore, non prius signa conuertit, quam cadentem in maria solem, obrutumque aquis ignem, non sine quodam sacrilegii metu & horrore deprehendit. Est autem hic fluuius Obliuionis Lethes appellatus, à Ptolemæo Limius dictus, causa nominis, vt ait Strabo in tertio, quod cum Galli atque Turduli sociis ad id flumen armis peruenissent, eo traiecto, seditione orta dissidentes, eorumque duce extincto, obliti quod in Hispanos mouerant bellum, iuxta flumen resedere. Lucanus in 9.

Quam iuxta Lethes tacitus perlabitur amnis,
Infernis, vt fama trahens, obliuia venis. Silius:
Inferni populis referens obliuia Lethes.

M. ÆMI-

Porcina,
Lepidus, *Mancinus.*

616. M. ÆMILIVS, ET C. HOSTILIVS. 4.

His Coss. vt Iulius Obsequens scribit, cum Lanuuii auspicarentur, pulli è cauea in syluam Laurentinam euolarunt, neque inuenti sunt. Præneste fax ardens in cœlo visa, sereno intonuit. Tarracinæ M. Claudius Prætor in naue fulmine conflagrauit. Lacus Fucinus per multa millia passuum inundauit. In Græcostasi & Comitio sanguine fluxit. Hostilius Mancinus Consul in portu Herculis cum conscenderet nauem, petens Numantiam, vox improuise audita, Mane Mancine. Cumque egressus, postea nauem Genuæ cōscendisset, anguis in naui inuentus, è manibus effugit. Ipse Consul deuictus, mox Numantinis deditus. Orosius qui horum Coss. meminit libro 4. capite 2. Mancinus Consul, inquit, postquam à Popilio apud Numantiam suscepit exercitum, adeo prælia infeliciter cuncta gessit, atque in id suprema perductus desperatione est, vt turpissimum fœdus cum iisdem Numantinis facere cogeretur: quamuis & Pompeius iam aliud æque infame fœdus eum iisdem Numantinis paulo ante pepigisset. Senatus dissoluit fœdus, & Mancinū tradi præcipit Numantinis: qui nudato corpore, manibus post tergum reuinctis ante portas Numantiæ est expositus. Ibi vsque in noctem manens, à suis desertus, ab hostibus autem non receptus, lachrymabile vtrisque spectaculum præbuit. Repete ea ex Paterculo quæ superius annotaui in consulatu Cn. Seruilii & C. Hostilii Mancini. Eadem pene Eutropius lib. 4. cap. 3. abbreuiator Liuii libro quinquagesimo quinto, & quinquagesimo sexto. Val. Max. lib. 1. capite de Prodigiis: Plinius iunior de Viris illustribus, titulo quinquagesimo nono. Sed ibi perperam, A. Hostilius, pro C. Hostilio, scriptum est. Sed Consul fuit. Vide tertium caput quarti libri Orosii de hoc Mancino: & Florum libro 2. titulo 18. Plutarchum in Gracchorum vita: & Plinium seniorem libro trigesimo quinto, capite quarto.

Pilo, *Sarranus.*

617. P. FVRIVS, ET SEX. ATTILIVS. CLXI.

Commemorat horrenda prodigia sub his Coss. Iulius Obsequens, in hæc verba: B Rhegium pene totum incendio consumptum, sine vllo humanæ fraudis aut negligentiæ vestigio. Puer ex ancilla quatuor pedibus, manibus, oculis, auribus, duplici obscœno natus. Puteolis in aquis calidis riui manarunt sanguine. Fulmine pleraq; deiecta. Aruspicū iussu puer crematus, cinisq; eius in mare deiectus. Ab Achæis exercitus Romanus cæsus. Hoc loco animaduertendum, Eusebium in Chronicis scribere, L. Actium tragœdiarum scriptorem clarum per hæc tempora fuisse: quem natum tradit Mancino & Sarrano Coss. parentibus libertinis, & seni Pacuuio Tarenti sua scripta recitasse, &c. Quem imitatus est Petrus Crinitus libro primo de poetis, qui plura adiicit de hoc L. Actio tragico poeta. Sed cum hi Coss. nusquam simul legantur (priori enim anno C. Hostilius Mancinus Cos. fuit, sed collegam habuit, M. Æmilium Lepidum: hoc anno Sextus Attilius Consul fuit, sed collega eius P. Furius Pilo erat) ideo examinandus est liber Eusebii. Adhæc attribuit hæc Olympiadi centesimæ sexagesimæ, in qua Q. Fabius Maximus, L. Hostilius Mancinus Coss. fuerant, & alii. Sed mox in Olympiade centesima sexagesima prima, scribit bellum seruile ortum in Sicilia: quod proximo anno factum, nemo dubitat. Idcirco hæc sine errore transire nequeunt.

Flaccus, *Piso.*

618. SER. FVLVIVS, ET Q. CALPHVRNIVS. 2.

Svb his Coss. narrat Iulius Obsequens, & Paulus Orosius lib. 4. capite 4. admiranda prodigia accidisse: quæ illic in vtrisque leges: longum enim esset omnia subscribere. Hinc in Sicilia bellum seruile ortum est: quod adeo graue & atrox multitudine seruorum tunc ad arma instructorum, & magnitudine virium fuit, vt Coss. quoque terruerit. Nam septuaginta millia seruorum conspirantium fuisse, duce Euno Syro, & Cleone seruis referuntur. excepta vrbe Messana, quæ seruos liberaliter habitos in pace continuit. De quo inferius vberius dicetur, ex illustrissimis auctoribus. Fuluius Flaccus Consul Vardeos in Illyrico subegit, vt abbreuiator Liuii quinquagesimo sexto libro scribit. Huic Fuluio Cōsuli bellum mandatum est. Subiungit Cassiodorus post Coss. hæc verba:

His *Coss. Æmilianus Scipio ob Numantinum bellum, cum candidatus non esset, Consul creatur.*

Olympiad. Cum initio ducum, bellum Numantinum, non sine publico pudore duraret, delatus est vltro Scipioni Africano à S.P.Q.Rom. consulatus. Quem cum ille capere, ob legem quæ vetabat quenquam intra decem annos iterum Consulem fieri licere, minime vellet, sicuti priori consulatu, legibus est solutus: vt abbreuiator Liuii libro quinquagesimo sexto scribit. Si extaret vita Scipionis illius apud Plutarchum, & hæc & alia pulchriora haberemus. Ab vrbe con.

Æmilianus II. *Flaccus.*

3. P. AFRICANVS, ET G. FVLVIVS. 619.

HORVM Coss. meminit Iulius Obsequens, qui multa narrat sub iis euenisse prodigia Coss. Quæ omnino legenda sunt lectori studioso. Cæterum is Africanus missus in Hispaniam ad euertendam Numantiam, qualiter corruptum exercitum luxuria reformauerit, priusquam hostes debellaret, docent abunde Florus libro secundo, titulo decimo octauo, de bello Numantino: Valerius Maximus libro secundo, titulo de Disciplina militari: Liuii abbreuiator libro quinquagesimo septimo: Orosius libro 5. capite quinto: Eutropius libro quarto, capite tertio: iunior item Plinius titulo quinquagesimo octauo, de Viris illustribus. Quemadmodum autem Scipio Numantiam obsederit, & fame confecerit, in summamque demum desperationem redegerit, vt se per vices trucidarint, abbreuiator Liuii quinquagesimo nono docuit: in quo scribit, captam vrbem à Scipione, deletam quartodecimo anno post deletam Carthaginem, ac de ea post triumphasse. Quod annis aliquot post accidit, vt liquet. Cum vero in Hispania Scipio esset, Romæ à Tiberio Sempronio Graccho seditio orta est, in qua occisus fuit: quam Liuius quinquagesimo octauo libro longe lateque exequutus est, & Plutarchus in Gracchis, & Appianus primo Ciuilium. Velleius Paterculus: P. Scipio Africanus Æmilianus, qui Carthaginem deleuerat, post tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum Consul, missusque in Hispaniam, fortunæ virtutique expertæ in Africa, respondit in Hispania: & intra annum ac tres menses quam eo venerat, circundatam operibus Numantiam, excisamque æquauit solo. Nec quisquam vllius gentis hominum ante eum clariori vrbium excidio, nomen suum perpetuæ commendauit memoriæ: quippe excisa Carthagine ac Numantia, ab alterius nos metu, alterius vindicauit contumeliis. Hic eum interroganti Tribuno Carbone, quid de Tiberii Gracchi cæde sentiret, respondit: Si is occupandæ Reipub. animum habuisset, iure cæsum. Et cum omnis concio acclamasset: Hostium, inquit, armatorum toties clamore non territus, qui possum vestro moueri, quorum nouerca est Italia? Reuersus in vrbem intra breue tempus M. Aquilio, C. Sempronio Coss. abhinc annos CL. post duos consulatus, duosque triumphos, & bis excisos terrores Reipub. mane in lectulo repertus est mortuus: ita vt quædam elisarum faucium in ceruice reperirentur notæ. De tanti viri morte nulla est habita quæstio: eiusque corpus velato capite elatum est, cuius opera super totum terrarum orbem Roma extulerat caput: seu fatalem, vt plures: seu conflatam insidiis, vt aliqui prodidere memoriæ, mortem obiit. Vitam certe dignissimam egit, quæ nullius ad id tempus præterquam auito fulgore vinceretur. Decessit anno ferme LVI. De quo si quis ambiget, recurrat ad priorem consulatum eius in quem creatus est anno XXXVI. ita dubitare desinet. Florus libro 3. titulo 14. de seditione Tiberii Gracchi: Plinius de Viris illustribus, titulo 64. sed Gracchum occisum sequentibus Coss. docet. Gellius item libro 2. capite 13. & Valerius Maximus in primo de Auspiciis, mortis Gracchi meminerunt: sed clarius, quo tempore occisus sit, sub Mutio scilicet Scæuola, sequentis anni Consule, libro 3. de Fortitudine. Nonnihil etiam idem libro 7. titulo de Sapienter dictis & factis. Vide Paulum Orosium libro 5. capite 6. & 7. Eutropium libro quarto, capite tertio. De Attalo Valerius Maximus libro 5. de Gratis: Abbreuiator libro quinquagesimo octauo. Sed audi quæ Plinius libro trigesimo tertio scribat, cap. vndecimo: Eadē Asia domita multo etiam grauius afflixit mores, inutiliorq; victoria illa hæreditas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim hæc emendi Romæ in auctionibus regis verecundia exēpta est, vrbis anno sexingentesimo vigesimo sexto, mediis quinquagesimo septimo annis, erudita ciuitate amare etiam, & non solummodo admirari opulentiam externam: immenso & Achaicæ victoriæ momento ad impellendos mores: quæ & ipsa hoc interuallo, anno Vrbis sexingentesimo octauo, Parthica signa & tabulas pictas inuexit, ne quid deesset. pariterque luxuria nata est, & Carthago sublata, ita congruentibus fatis, vt liberet et amplecti vitia, & liceret peccare ex dignatione. Numeri annorum, vt in plerisque aliis, egent examine. Præterea seruilis contagio in Sicilia multas late prouincias infecit. Nam & Minturnis 450. serui in crucem acti. Sinuessæ ad quatuor millia ser-

urbe lia seruorum à Q. Metello & Gn. Cornelio Cepione oppressa sunt. In metallis quoque Atheniensium idem tumultus seruilis Heraclito Prætore discussus est. Sic & apud Delon serui tumultum excitarunt, vt Orosius libro 5. docet, cap. 7. Velleius tradit, sub P. Africano, Numantino bello, Lucilii nomen celebre fuisse, ac equitem sub eo militasse: quo quidem tempore iuuenis adhuc Iugurtha, ac Marius sub eodem Africano militantes, in iisdem castris didicere, quæ postea in contrariis facerent. Historiarum autem scriptor iam tum Sisenna erat iuuenis: sed opus belli ciuilis, Sullanique, post aliquot annos ab eo seniore editum est. Vetustior Sisenna fuit Celius, æqualis Sisennæ, Rutilius, Claudiusque Quadrigarius, & Valerius Antias. Sane non ignoremus, eadem ætate fuisse Pomponium sensibus celebrem, verbis rudem, & nouitate inuenti à se operis commendabilem. Olympiad.

Scæuola, *Piso.*

620. Q. MVTIVS, ET L. CALPHVRNIVS. 4

Svb his Coss. Gracchana prior seditio fuit sedata, & Tiberius occisus. Nam Mutius Consul nihil volebat vi agere contra Gracchum. Quandoquidē, vt Plutarchus in Gracchorum vita scribit, cum Gracchus legem ferre aggrederetur, præstantissimorum virorum consilium adhibuit: inter quos Crassus Pontifex Maximus, & Mutius Scæuola iurisconsultus, qui per id tempus Consul erat, & Appius Claudius socer, fuerunt. Mutii Scæuolæ iurisperiti crebra mentio apud Ciceronem. Piso Consul successit Fuluio, prioris anni Consuli. In Sicilia Mamercum oppidum expugnauit: vbi octo millia fugitiuorum interfecit, & patibulo affixit, vt Orosius in quinto, capite 7. scribit. Sed neque illud obmittendum, quod Plinius tradit libro tricesimo tertio, capite secundo, his verbis: Iudicum autem appellatione separari ordinem equestrem, primi omnium instituere Gracchi, discordi popularitate in contumeliam Senatus, mox ea debellata, autoritas nominis vario seditionum euentu circa publicanos substitit, & aliquandiu tertiæ vires publicani fuere. Obserua, studiose lector, quæ Velleius scribit in 2. libro, in hæc verba: Immanem deditio Mancini, ciuitatis mouit dissensionem. Quippe Tib. Gracchus, Tib. Gracchi clarissimi atque eminentissimi viri filius, P. Africani ex filia nepos, quo Quæstore & autore id fœdus ictum erat, nunc grauiter ferens aliquid à se factum infirmari, nunc similis vel iudicii vel pœnæ metuens discrimen, Trib. pl. creatus, vir alioqui vita innocentissimus, ingenio
B florentissimus, proposito sanctissimus: tantis deniq; adornatus virtutibus, quantas & perfecta & natura & industria, mortalis conditio recipit: P. Mutio Scæuola & L. Calphurnio Coss. abhinc CLXII. annos desciuit à bonis: pollicitusq; toti Italiæ ciuitatem, simul etiam promulgatis agrariis legibus, omnibus statum concupiscentibus, summis ima miscuit, & in præruptum ac præceps periculum adduxit Rempub. Octauioque collegæ pro bono publico stanti, imperium abrogauit. Triumuiros agris diuidendis, coloniisque deducendis, creauit, se socerumque suum Consularem, Appium, & Gracchum fratrem admodum iuuenem. Tum P. Scipio Nasica, eius qui optimus vir à senatu iudicatus erat, nepos, eius qui Censor porticus in Capitolio fecerat, filius, pronepos autem Gn. Scipionis celeberrimi viri, P. Africani patruus, priuatusque & togatus cum esset, consobrinus Tiberii Gracchi patriam cognationi præferens, & quodcunque publice salutare non esset, priuatim alienum existimās. Ob eas virtutes primus omnium absens Pontifex Maximus factus, cum data læuo brachio togæ lacinio ex superiori parte Capitolii summis gradibus insistens, hortatus est, Qui saluam vellent Remp. se sequerentur. Tum optimates Senatus atq; equestris ordinis pars melior & maior, & intacta perniciosis consiliis plebs, irruere in Gracchum stantem in area cum cateruis suis, & concientem pene totius Italiæ frequentiam, is fugiens decurrensque cliuo Capitolino, fragmine subsellii ictus, vitam quam gloriosissime degere potuerat, immatura morte finiuit. Hoc initium in vrbe Roma ciuilis sanguinis, gladiorumq; impunitatis fuit. Inde ius vi obrutum: potentiorq; habitus prior. discordiæq; ciuium ante à conditionibus seruari solitæ, ferro diiudicatæ: bellaq; non causis inita, sed prout merces fuit.

Lænas, *Rutilius.*

621. P. POPILIVS, ET P. SVLPITIVS. CLXII.

Abbreviator Liuii lib. 59. scribit, P. Attilium, quem debebant Rutiliū dicere (nam error est librariorū, in Sicilia cum fugitiuis pugnasse. Priori libro similis menda inest. A. Antoniū enim scribit contra Gracchum in Senatu perorasse. Tu lege T. Annium, nō Antoniū, ex Plutarcho in vita Gracchorū. De hoc Rutilio scribit Orosius lib. 5. cap. 7. quod Tauromininium & Ætnam, firmissima fugitiuorū refugia, bello receperit: vbi amplius quā viginti millia seruorum trucidata referuntur. Lege paria (licet tempora non distinguat)

Olympiad. apud Eutropiū lib. 4. cap. 3. Vide de his Coss. Val. Max. lib. 4. tit. de Amicitia, quibus mandatum erat a Senatu, vt in eos animaduerterent, qui cum Graccho consensissent in lege agraria ferenda. In 13. Epistolarum Cicero ad Attic. meminit L. Popilii & P. Rutilii Coss. si codex est emaculatus: quos esse hos iudico. Horum item Consulum meminit Velleius Paterculus in hæc verba: Eadem Rutilium Popiliumque, qui Coss. asperrime in Tiberii Gracchi amicos sæuierant, postea iudiciorum publicorum merito oppressit inuidia. Anno urb.

Mutianus, Licinius, Flaccus.

2. P. CRASSVS, ET L. VALERIVS. 622.

Svb his Coss. Aristonicus, regis Eumenis filius ex pellice Ephesia, citharistriæ filia, Asiam occupauit, cum testamento Attali regis legata po. Ro. libera esse deberet. Aduersus eum P. Licinius Crassus Consul, cum idem pont. Max. esset, quod nunquam antea factū erat, extra Italiā profectus, prælio est victus & captus ab hoste: qui nominis Romani memor, mori maluit, quam ad Aristonicū perduci: præclusaq; omni alia ad mortem via, virga qua equum regebat, abducentium vni oculum excussit, à quo in vltionē continuo obtruncatus est. Caput Aristonico delatum, corpus Smyrnæ sepultum. De hoc Liuius libro 59. Iustinus libro 36. Velleius Paterculus huius historiæ sic meminit: Interim dum hæc in Italia geruntur, Aristonicus, qui mortuo rege Attalo, à quo Asia pop. Ro. hæreditati relicta erat, vt relicta postea est à Nicomede Bithynia, mētitus regiæ stirpis originem, armis eam occupauerat. Is victus à M. Perpenna, ductusq; in triumpho. Sed Aquilio capite pœnas dedit, cum initio belli Crassum Mutianum, virum iuris scientissimum, decedentem ex Asia proconsulem interemisset. Vbi Crassus Proconsul, sicut à Floro Prætor nominatur. Florus enim libro 2. titulo 20. P. Crassum Prætorem dicit, qui omnibus aliis Consul dicitur, & fuit: nisi sequenti anno, quod Iulius Obsequens tradit, fuerit cæsus, quo Prætor esse potuit sequentibus Coss. De Crasso Val. Max. libro tertio, titulo de Fortitudine: Orosius libro quinto, capite octauo, qui numerat hunc annum sexingentesimum vigesimum secundum recte: Eutropius libro quarto, capite tertio. Strabo quoque libro decimo quarto huius Crassi & sequentium Coss. Perpennæ & Aquilii meminit, Aristonicique regis. Sed illic legitur Manlius Aquilius, pro M. Aquilio. Et quia huc faciunt, ipsius verba B Strabonis subscribamus: Post Smyrnam Leucæ oppidulū, quod Aristonicus post Attali Philometoris obitum ad defectionem perduxit: qui putans se ex regia esse stirpe imperium sibi vendicare cogitauit. Quare ab eo excidit circa Cumanum agrum, ab Ephesis hauali prælio superatus. Ascendens in mediterraneam, hominum inopum ac seruorum ad libertatem vocatorum, quos Heliopolitanos appellabat, tumultuariam manum congregauit. Primumque Thyatira aggressus est. deinde capta Apollonide, alia castella capiebat. Sed non diu restitit. Nam continuo ciuitates exercitum miserunt. Nicomedes quoque Bithynius, & Cappadocum reges, auxilium tulere. Postea quinque legati à Romanis missi. Deinde exercitus & Consul P. Crassus, deinde M. Perpenna: qui capto Aristonico, & Romam misso, bellum absoluit. Aristonicus ipse in carcere mortuus est. Perpenna morbo absumptus. Crassus, cum quidam cum apud Leucas adorirentur, in prælio occubuit. Postea M. Aquilius Consul cum decem legatis missus, prouinciam in eam gubernationis formam perduxit, quæ adhuc perdurat.

Lentulus, Nepos.

3. APPIVS CLAVDIVS, ET M. PERPENNA. 623.

Horvm Consulum meminit Iulius Obsequens, qui multa prodigia sub iis accidisse narrat. Perpenna audita morte Crassi, raptim in Asiam peruolat. Aristonicum recenti victoria feriantem, improuiso bello adortus, nudatum omnibus copiis in fugam vertit, dehinc ad deditionem coegit. Perpenna Consul apud Pergamum correptus morbo, diem obiit. Aristonicus ductus Romam, in carcere strangulatus est. Vide Iustinum lib. 36. Florum lib. 2. tit. 20. Orosium lib. 5. cap. 8. Eutropium lib. 4. cap. 3. Abbreuiator Liuii lib. 59. scribit, tum primum vtrumq; ex plebe Censores factos, Q. Pompeium & Q. Metellum: qui censuit, vt vxores omnino liberorum creandorum causa omnes ducere cogerentur. Cuius oratio in Augusti tempora vsq; durauit, & cuius verba etiam Gellius citat. Eodem tempore Ptolemæus rex ab Alexandria pulsus. Antiochus à Parthis oppressus interiit. Meminit Perpennæ Plinius libro septimo, capite quadragesimo octauo, sic scribens: M. Perpenna, & nuper L. Volusius Saturninus, omnium quos in consulatu sententiam rogauerant, superstites fuere. Perpenna septem reliquit ex iis quos Censor legerat. Vixit annos no-

Ab urbe nos nonaginta octo. Qua in re & illud annotare succurrit, vnum omnino quinquennium Olympiad.
fuisse, quo Senator nullus moreretur. Cum Flaccus & Albinus Censores lustrũ cõdidere vsq; ad proximos Censores, ab anno Vrbis quingẽtesimo septuagesimo nono. Neq; illud transeundũ, quod grammaticum est, Perpennam eum vocari, qui larido deditus sit: quo nomine caro salsa intelligitur, teste Macrobio. Iulius autem Obsequens cum prodigia narrat quæ his Coss. euenerunt, scribit hoc tempore Asiam Attali testamento Romanis legatam: quod multo ante accidit. Vide Obsequentem.

Tuditanus, *Acilius. Aquilinus.*

624. C. SEMPRONIVS, ET M. AQVILIVS. 4.

His Coss. vt Orosius libro 5. capite 8. docet, P. Scipio Africanus vir in lecto mortuus repertus, quod insectaretur grauiter rogationem Gn. Carbonis Trib. pleb. quam tulit, vt plebeii quoties libitum esset, eundem Tribunum sæpius reficere liceret. Cum Africanus dixisset, videri sibi Tiberium Gracchum iure cæsum, qui ocium ciuitatis perniciosis rogationibus corrumperet, vt Gn. Carbo exagitare ausus esset. Quæ vox multitudinis studium ab eo vehementer alienauit. Creditur à Sempronia vxore, sorore Gracchorum, veneno clam necatus. Repete ea de morte Scipionis, quæ ex Velleio in eius proximo consulatu excerpsimus, vbi horum Coss. fit mentio. Aquilius, teste Floro libro 2. titulo 20. Asiatici belli reliquias confecit, mixtis veneno fontibus, vt late illic scribitur. Abbreuiator Liuii libro 59. scribit, C. Sempronium Consulem contra Iapygas primo male rem gessisse: mox victoria cladem acceptam emendauit virtute Decimi Iunii Bruti, eius qui Lusitaniam subegerat. Hinc Appianus primo Ciuilium, Consulem Tuditanum (qui Turdianus credo corrupte ab eo appellatur) in Illyrios ad bellum profectus scribitur, eum iudex electus esset ad decernendum, an Lex Gracchi, quam Scipio non contempsit, bene lata videretur. Vide illic de morte Scipionis varias opiniones.

Ruffus.

625. CN. OCTAVIVS, ET T. ANNIVS. CLXIII.

B Hunc puto fuisse T. Annium, de quo Plutarchus in Gracchis scribit, qui immodeste nimis contra Tiberium Gracchum loquutus est in Senatu. Et in abbreuiatore Liuii perperam dicitur Antonius Consul. Per hæc tempora bella inter Antiochum regem Syriæ, & Phraartem Parthorum regem gesta sunt. Et res turbidæ Ægyptiorum. Ptolemæus enim Euergetes dictus, ob nimiam crudelitatem suis inuisus, incensa à pop. Ro. regia, clam in Cyprum profugit: & cum sorori eius Cleopatræ, quam, eius filia virgine per vim compressa, & in matrimonium ducta, repudiauerat, regnum à populo datum esset, infensus, filium quem ex ea habebat, in Cypro occidit, caputq; eius & manus & pedes matri misit.

Rulla,

626. L. CASSIVS, ET L. CINNA. 2.

Lector quære quod huic subiicias lacunæ. Ego inuenire nil potui, nisi quod L. Cassius sequenti tertio anno Censor fuit.

Lepidus, *Horestes.*

627. M. ÆMILIVS, ET L. AVRELIVS. 3.

Horum Coss. meminit Censorinus de Dienatali, vbi de ludis Secularibus scribit quartis, secundum commentarios Quindecimuirorum: & in libello Prodigiorum Iulius Obsequens. Et Paulus Orosius libro 5. capite 9. scribit sub his Ætnam vasto tremore concussam, exundasse ignes globis, rupesque vicinas adustas dissoluisse, piscesque exanimatos supernatantes excoxisse: pluresque homines suffocasse, qui non diffugerint. Vide alia prodigia apud Iulium Obsequentem. Abbreuiator Liuii libro 60. scribit Aurelium Consulem Sardos subegisse. Plutarchus in vita Gracchorum, scribit Horestem Consulẽ in Sardiniam nauigasse, eiusque Quæstorem fuisse C. Gracchum, Tiberii fratrẽ. Ibi multa de hoc Consule.

Hypsæus, *Flaccus.*

628. M. PLAVTIVS, ET M. FVLVIVS. 4.

Meminit horum Coss. Iulius Obsequens, qui multa sub his Coss. euenisse prodigia narrat. Et Orosius libro 5. cap. decimo, pestilentiam maximam in Africa natam ex multi-

Olympiad. tudine locustarum, copiose describit. Quam & abbreuiator Liuii in sexagesimo designat: & Eutropius libro 4. capite 3. M. Plautii Hypsei (quem Iulius Obsequens corrupte puto P. Plautium vocat) meminit. Florus libro 3. titulo 19. de bello seruili in hæc verba: Capta sunt castra Prætorum: nec nominare ipsos pudet, castra Manilii, Lentuli, Pisonis, Hypsei. Corrupte item in Orosio Iseus dicitur. Sub iis Iulius Obsequens prodit Fregellas, quæ aduersus Romanos coniurarant, dirutas: & Ligures Sallyes trucidatos. Forte id quod abbreuiator libro 60. scribit: Fuluius Flaccus primus omnium transalpinos Ligures bello domuit. L. Opimius Prætor, Fregellanos qui defecerunt, in deditionem accepit: Fregellas diruit. Fuluius Flaccus is est, qui Triumuir pro partiendis agris præ cæteris est operari visus, magnumque incitamentum seditionum præbuit, vt Appianus in primo Ciuilium scribit. Hic consulatum gerens, primum retulit de admittendis in ciuitatem Italis, deque iure honorum illis concedendo. Quod cum imperrari non potuisset, irati Itali Romanis, duce T. Afranio, bellum intulerunt. Quorum partes cum Ethrusci quoque sequi constituissent, dubitantes Romani, ne tantam belli molem sustinere non possent, eos præoccupauerunt. Sic Ethrusci priores in Vrbem asciti. Demũ cum aliquandiu cum Italis belligeratum esset, multaque incommoda vltro citroq; illata, tandem pax secuta est: & Itali quoque ciues Romani facti sunt. Sed hæc post acta sunt. De his Coss. hæc tradit Iulius Frontinus libello de Aquæductibus, sed pleraque illic sunt corrupta: Gn. Seruilius Cepio, & L. Cassius Longinus, qui Rulla appellatus, Censores, anno post Vr. con. sexingentesimo vigesimo septimo, M. Plautio Hissapone, Fuluio Flacco Coss. aquam quæ vocatur Tepida, ex agro Lucullano, quem quidam Tusculanum credunt, Romam & in Capitolium adducendam curauerunt. Anno enim vno diuersus est à nostra supputatione. Avbl con.

C. Sextius, Caluinus.

CLXIII. C. CASSIVS, ET SEX. DOMITIVS. 629.

Sic hos Coss. appellat Eutropius libro 4. cap. 4. Cassiodorus Consulem alterum C. Sextium appellat, Iulius Obsequens C. Sextilium. Sub iis, inquit, in Græcostasi lacte pluit. Fulmine Crotone grex ouium cum cane & tribus pastoribus exanimatus. Saturæ vitulus biceps natus. tumultus in vrbe fuit, Graccho leges ferente. Quo pacto treis tulerit perniciosas leges, frumentariam, agrariam & iudiciariam, vide abbreuiatorem Liuii libro 60. & Appianum lib. Ciuilium bellorum primo, Plutarchum in vita Gracchorum: Florum lib. 3. tit. 15. Eutropius scribit libro 4. capite 40. Anno sexcentesimo vigesimo septimo, ab Vrb. con. C. Cassius Longinus, & Sex. Domitius Caluinus Coss. Gallis transalpinis bellũ intulerunt, & Arbennorum tunc nobilissimæ ciuitati, atque eorum regi Bituito, infinitamque multitudinem iuxta Rhodanum fluuium interfecerunt. Denique cum Bituitus paucitatem Romanorum vix ad escam canibus, quos in agmine habebat, sufficere posse iactaret, & ipse centum octoginta millia armatorum haberet, conserta pugna à Romanis superatus est. Ex cuius exercitu partim in bello, partim submersi in ponte, quem sibi iunctis nauibus supra Rhodanum extruxerant, centum quinquaginta millia perierunt. Præda ex torquibus Gallorum ingens perlata est. Bituitus sese Domitio dedidit, atque ab eo Romam deductus est, magnaq; gloria Coss. ambo triumpharunt. Meminit horum Coss. Velleius Paterculus his verbis: Cassio Longino & Sextio Caluino, qui Sallyes apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellantur, deuicit, Coss. Fabrateria deducta est, abhinc annos ferme CLVII. Et post annum Scylacium, Mineruium, Tarentum, Neptunia, Carthago, quæ in Africa prima extra Italiam colonia condita est.

Metellus, Apelles, Flaminius.

2. Q. CÆCILIVS, ET T. QVINTIVS. 630.

Svb his Coss. Carthago in Africa à Scipione euersa, iussa est restitui: deductis eo ciuium Romanorum familiis, quæ eam incolerent. C. Gracchus ipse Triumuir, coloniam deduxit. Sed quæ in metando limites prodigia acciderint, vide Plutarchum in Gracchis, Appianum in primo Ciuilium. Orosius libro. 5. cap. 11. Eutropius lib. 4. cap. 3. horum Coss. meminerunt. Sed Eutropius hos Coss. prioribus præponit: siue error sit autoris, siue librarii. Narratque Carthaginem esse repatatam annis duobus & viginti euolutis, post quam à Scipione fuit euersa. Sed vide quam corrupti sint numeri apud Orosium, qui sic scribit: Anno ab Vrb. con. sexingentesimo tricesimo septimo, L. Cæcilio Metello, & Q. Tito Flaminio Coss. Carthago in Africa restitui iussa, vigesimo & secundo demum anno quo fuerat euersa, deductis ciuium Romanorum familiis, quæ eam incolerent, &c. cum hic sit annus vigesimustertius ab euersa Carthagine, & ab Vrb. con. sexingentesimus vigesimus.

Abbre-

Ab urbe Abbreuiator Liuii libro sexagesimo scribit, Q. Metellum Consulem aduersus Baleares Olympiad. insulas profectum, quas Græci Gymnesias appellant, quia æstatem nudi exigant: aut Baleares, à teli missu, dictas: aut à Baleo, Herculis comite ibi relicto, cum ad Geryonem nauigaret. Sed plura de his insulis apud Diodorum Siculum libro 6. titulo 6. Strabonem libro 3. Plinium libro 3. Naturalis historiæ, capite 5. Hinc est illud bellum appellatum à Floro Balearicum. Et hic Q. Metellus, Macedonici filius, Balearicus libro 3. titulo octauo appellatus est. Perperam in Eutropio hic L. Metellus dicitur, cum ab omnibus Q. dicatur. licet Orosius etiam L. appellet: qui Gracchanam seditionem hoc anno excitatam prodit: quam pluribus etiam describit vndecimo capite quinti libri. Vbi etiam de bello Allobrogum, & Balearibus insulis, quædam referuntur.

Aenobarbus,

631. CN. DOMITIVS, ET C. FANNIVS. 3.

C. Fannivm ad consulatum, pro eo intercedens euexit, cum ipse Trib. pleb. secundum crearetur C. Gracchus, teste Plutarcho in vita Gracchorum, vt promulgandis legibus animos plebis in sese conuerteret. Senatus veritus Gracchi potentiam, Liuium Drusum contra eum suscitauit. De quo multa Plutarchus. Sed de M. Liuio Druso titulo sexagesimo sexto Florus: Gn. Domitius contra Allobroges ad oppidum Vindalium multum feliciter pugnauit. Quibus bellum inferendum causa fuit, quod Teutomalium Saliorium regem fugientem recepissent, & omni ope iuuissent: quodque Heduorum agros sociorũ pop. Rom. vastauissent. Nam C. Sextius gentem Saliorum paulo ante deuicerat, vt abbreuiator Liuii in sexagesimo primo libro ostendit. Describit hoc bellum eleganter L. Florus libro tertio, capite secundo, de bello Allobrogico. Orosius libro quinto, capite vndecimo, addit, hostes, hostiumque equos, noua forma elephantorum conterritos diffugisse, ac viginti millia Allobrogum cæsa, & tria millia capta. Iulius Obsequens horum Coss. meminit, qui multa prodigia sub iis euenisse scribit: subiungitque, Sallyes & Allobroges deuictos. Sed cogitandum censeo, ne aut hic, aut in Plinio, alterius Consulis nomen sit corruptum. In secundo enim Naturalis historiæ libro, capite trigesimo secundo, sic scribit: Lunæ quoque trinæ vt Cn. Domitio, C. F. L. Annio Coss. apparuere: quos pleriq; appellauerunt soles nocturnos. Iulius autem Obsequens in Gallia tres soles & tres lunas visas ostendit, sub Domitio & C. Fannio, nisi alii sint diuersi ab his, quos non inuenio. Additque Cassiodorus:

His Coss. C. Sextius oppidum ædificauit, in quo Aquæ Sextiæ in Galliis.

Abbreuiator Liuii in sexagesimo primo: Sextius coloniam Aquas Sestias condidit ob aquarum copiam, & calidis & frigidis fontibus, atque à nomine suo ita appellatas. Meminit & Velleius Paterculus in sua historia.

632. L. OPIMIVS, ET Q. FABIVS MAXIMVS. 4.

Horvm Coss. meminit Iulius Obsequens libro Prodigiorum. Sub his occisus est in Auentino monte C. Gracchus & Fuluius Flaccus socius eius, his vocatis ex S. C. à L. Opimio Consule. Seriem rei gestæ vide copiosissime apud Plutarchum in Gracchorum vita, apud Appianum in primo Ciuilium, apud Florum in tertio. Orosius quoque eius rei meminit in quinto, capite vndecimo: Plinius iunior titulo sexagesimo quinto. Salustius in Iugurtha: L. Opimius homo clarus, & tamen in Senatu potens, qui Coss. C. Graccho, M. Fuluio Flacco interfectis, acerrime victoriam nobilitatis in plebem exercuerat, princeps legationis post fuit ad Iugurtham. Non graueris lector ex Velleio Paterculo totam historiam discere graphice in hanc formam scribentem: Decem interpositis annis, qui Tib. Gracchum, idem C. fratrem eius occupauit furor, tam virtutib. eius omnibus, quam huic errori similem ingenio etiam, eloquentiaque longe præstantiorem. Qui cum summa quiete animi ciuitatis princeps esse posset, vel vindicatione fraternæ mortis gratia, vel præmuniendæ regalis potentiæ, eiusdem exemplo tribunatum ingressus, longe maiora & acriora repetens, dabat ciuitatem omnibus Italicis, extendebat eam pene vsq; ad Alpeis; diuidebat agros, vetabat quenquam ciuem plus quingentis iugeribus habere. Quod aliquando lege Licinia cautum erat, noua cõstituebat portoria, nouis colonis replebat prouincias, iudicia à Senatu trãsferebat ad equites. Frumentũ plebi dari instituerat: nihil immotum, nihil tranquillũ, nihil quietum denique in eodem statu relinquebat: quin alterũ etiam continuauit tribunatum. Hunc L. Opimius Cos. qui prætor Fregellas exciderat, persequutus armis, vnaque Fuluium Flaccum consularem ac triumphalem virũ, æque

Olympiad. praua cupientem quæ C.Gracchus,in locum T.fratris III vir,nominauerat,eum socium regalis assumpserat potentiæ; morte afficit. Id vnum nefarie ab Opimio proditum, quod capitis non dicam Gracchi, sed ciuis Romani precium se daturum, idque auro repensurum proposuit.Flaccus in Auentino armatus ad pugnam ciens, cum filio maiore iugulatus est. Gracchus profugiens, cum iam comprehenderetur ab his quos Opimius miserat, ceruicem Euporo seruo præbuit: qui non segnius seipsum interemit, quam domino succurrerat. Quo die singularis Pomponii equitis Romani in Gracchum fides fuit, qui more Coclitis sustentatis in ponte hostibus, eius gladio se transfixit. Vt Tiberii Gracchi antea corpus,ita Caii mira crudelitate victorum in Tiberim deiectum est. Hunc Tib.Gracchi liberi, P.Scipionis Africani nepotes, viua adhuc matre Cornelia, Africani filia, viri optimis ingeniis male vsi, vitæ mortisque habuere exitum. Qui si ciuilem dignitatis concupissent modum,quicquam tumultuando gestierant quietis obtulisset Respub. Huic atrocitati adiectum scelus vnicũ. quippe iuuenis specie excellens, nec dum duodeuicesimũ transgressus annum, immunisque delictorum paternorum, Fuluii Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miserat, ab Opimio interemptus est. quem cum aruspex Tuscus amicus flentem in vincula duci vidisset, Quin tu hoc potius, inquit, facis? protinusque illiso capite in pontem lapideum ianuæ carceris, effusoq; cerebro, expirauit. Crudelesque mox quæstiones in amicos clientesque Gracchorum habitæ sunt. Sed Opimii virum alioqui sanctum & grauem, damnatum postea iudicio publico, memoria ipsius sæuitiæ, nulla ciuilis prosequuta est misericordia. Hic est Opimius, à quo Cos. celeberrimũ Opimiani vici nomen, quod iam nullum esse, spacio annorum colligi potest: cum ab eo ad te M.Vinnici Cos. anni CLI (vide ne vini potius quam vici sit illic legendum) factum Opimii,quod inimicitiarum quęsita erat vltio, minor sequuta anctoritas:& visa vltio priuato odio magis, quam publicæ vindictæ data. Parce lector, quod tanta attuli. satis nunc de Opimio Consule. Alter vero Cos. Q.Fabius Maximus, Pauli nepos, aduersus Allobroges & Bituitum Aruernorum regem feliciter pugnauit. Ex Bituiti exercitu cæsa hominũ millia centum viginti. Et cum ipse ad satisfaciendum Senatui Romam profectus esset, Albæ custodiendus datus est: quia contra pacem videbatur, vt in Galliam remitteretur. Decretum quoque est, vt Congentiatus, filius eius, comprehensus, Romam mitteretur. Allobroges in deditionem accepti: vt abbreuiator docet sexagesimo primo libro. Meminit huius Fabii & Florus libro 3. titulo 2. Et Plinius in 7. capite quinquagesimo: Q. Fabius Maximus Cos. apud flumen Isaram prælio commisso aduersus Allobrogum regem, Aruernorumque gentes, ad VI. Idus Augustas centum triginta millibus perduellium cæsis, febri quartana liberatus est in acie. Miror, cur Eutropius Bituitum à Domitio Caluino, vt superius patuit, superatum scribat, cum aliter à Liuio narretur. Vide Orosium libro 5. cap. 13. qui hanc historiam Gallorum reiicit in annum Vrbis conditæ sexingentesimum vigesimum octauum. L. Opimii meminit Cicero in oratione contra L.Pisonẽ, in hæc verba: L.Opimius eiectus est à patria, is qui Prætor & Consul maximis Remp. periculis liberarat. Non in eo cui facta est iniuria, sed in his qui fecerunt, sceleris & conscientiæ pœna permansit. Notum est enim, teste Q. Asconio, Opimium in prætura Fregellas cepisse. quo pacto visus est cæteros quoq; nominis Latini socios male animatos repressisse: eundemque in consulatu Fuluium Flaccum consularem, & C. Gracchum tribunitium, oppressisse. ob quam inuidiam postea iudicio circumuentus est, & in exilium actus. Plinius horum Coss. sic meminit libro 2. capite 29. Circa solem arcus apparuit L. Opimio *III*. Q.Fabio II. Coss. Et L.Opimii Consulis meminit libro 14. capite 4. natalem tunc Vrbis asserens fuisse sexingentesimum trigesimum quartum, si notæ sunt integræ. Plinius hic ingeniose Opimii Consulis mentionem faciens, vinum Opimianum miris laudibus celebrat: Alicui anno, inquit, fuit omnium generum bonitas, L. Opimio Consule, cum C. Gracchus tribunus plebis seditionibus agitatis interemptus, eá cœli temperies fulsit, quã cocturam vocant, solis opere, natali Vrbis sexcentesimo trigesimo quarto. Durantq; adhuc vina ducentis fere annis, iam in speciem redactã mellis asperi. Ad hoc alludit Satyricus: Ille capillato diffusum Consule potat. & Lucanus in quarto: Nobilis ignoto diffusus Consule Bacchus. Est enim id diffundere ex doliis, in amphoras vel cados transmittere, vel de vase in vas transferre: quod alias & elutriare dicitur, & transuasare, & detrullare, vt apud veteres autores legimus. Plinius lib. eodem, capite 14. Apothecas fuisse, & diffundi solita vina, anno sexingentesimo tricesimo quarto Vrbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento, iam intelligente suum bonum Italia. nondum tamen ista genera in claritate erant. Itaq; tunc omnia genita, vnum habent Consulis nomen. Duobus annis numeri nostris non respondent.

P. MAN-

Ab urbe cond. | Balbus. | Olympiad.

P. MANLIVS, ET C. PAPIRIVS. CLXVI

633. NEC quid certi his Coss. gestum sit, habeo, lector candide: tu id quod ego feci, inquire sedulo, & subscribe.

Metellus, | Cotta.

634. L. CÆCILIVS, ET L. AVRELIVS. 2

IVLIVS Obsequens scribit sub his Coss. androgynum in agro Romano annorum octo inuentum, & in mare deportatum: ac virgines ternouenas in Vrbe cecinisse. Sed longam concertationem Cottæ Consulis cum G. Mario, Tribuno plebis, qui legem de ambitione suffragiorum ferebat, ac Consulibus carcerem minatus est, vide apud Plutarchum in Mario diligenter.

Cato, | Rex.

635. M. PORCIVS, ET Q. MARTIVS. 3

MEMINIT horum consulum Iulius Obsequens, qui multa tradit accidisse sub iis prodigia, sic scribens: M. Catone, & Q. Martio Coss. Catone Consule immolante exta tabuerunt, caput iocinoris inuentum non est. lacte pluit. terra cum mugitu tremuit. examen apum in foro consedit. Sacrificium ex Sibyllinis. Mentionem horum quoque facit Plinius libro secundo, capite trigesimoprimo: Trinos soles antiqui sæpius videre, sicut Q. Martio, M. Porcio Coss. Eutropius scribit, sub iis Narbonem in Gallia coloniam deductam, anno vrbis sexcentesimo & trigesimotertio: cum trigesimoquinto sit scribendum. Velleius Paterculus: Narbo Martius in Gallia, Porcio Martioque Coss. abhinc annos circiter CLIII. deducta colonia est. Ita scribit in 1. lib. Sed in secundo eade repetit, ac subiungit: Mādetur deinde memoria seueritas iudiciorū: quippe Cos. Cato cōsularis M. Catonis nepos, Africani sororis filius repetundarum ex Macedonia damnatus, cū lis eius IIII. æstimaretur. Adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum factaq; ad consilium dirigebant. & quid? non in quantum admissum foret, æstimabant. Abbreuiator Liuii sexagesimosecundo libro tradit, Q. Martium Consulem Starnios gentem Alpinam expugnauisse. Quod & Orosius repetiuit libro quinto, capite tertiodecimo: Q. Martius Consul Gallorum gentem sub radice Alpium sitam, bello aggressus est: qui cum se Romanis copiis circumseptos viderent, belloque impares fore intelligerent, occisis coniugibus & liberis, in flammas se proiecerunt. Qui vero præoccupantibus Romanis peragendæ tunc mortis suæ copiam non habuerant, captiq; fuerant, alii ferro, alii suspendio, alii abnegato cibo sese consumpserunt. Nullusq; omnino vel paruulus superfuit, qui seruientis conditionem vitæ amore tolerauit.

Diadumenus,
Metellus, | Scæuola.

636. L. CÆCILIVS, ET Q. MVTIVS. 4

EVTROPIVS libro quarto, capite quarto scribit, sub iis de Dalmatia triumphatum esse. Vnde Appianus in Illyrico sic scribit: Sequenti tempore Cæcilius Metellus consulatum adeptus, nihil delinquentibus Dalmatis, triumphandi libidine bellum ex decreto intulit: à quibus amice susceptus, in Salone, eorum vrbe transegit hyemem. Postremo Romam delatus, nulla ex causa triumphauit. Horum Coss. item meminit Iulius Obsequens, qui multa narrat sub his accidisse prodigia. Sed pro Q. Mutio L. Aurelium Consulem scribit sic in hæc verba: L. Cæcilio, L. Aurelio Coss. fulmine Romæ, & circa, pleraq; tacta. Præneste lacte pluit. Hastæ Martis motæ in regia. Priuerni terra septem iugerum spacio in cauerna desedit. Saturniæ androgynus annorum decem inuentus, & mari demersus. Virgines vigintiseptem Vrbem carmine lustrauerunt. Reliquum anni in pace fuit.

Geta, | Eburnus.

637. C. LICINIVS, ET Q. MAXIMVS. CLXVII

SVBSCRIBE lector, quid his & sequentibus Consulibus factum sit, si fortunatior me libros, qui me fugerunt, adeptus fueris.

638. M. METELLVS, ET M. SCAVRVS. 2

His Coss. L. Metellus, & Cn. Domitius Censores, artem ludicram ex Vrbe remouerunt, præter Latinum tibicinem cum cantore, & ludum Calanum.

T

Olympiad. Abbreuiator Liuii libro sexagesimosecundo, scribit hos Censores, duos & triginta Senatu amouisse. Vtinam extaret Liuius integer, vt agnoscere liceret, an hic, vel alius Domitius censuram, vel postea cum Crasso gessisset, à Val. Max. libro nono, titulo de Luxuria celebratam. Quam Plinius trigesimosexto, capite tertio repetit: & decimoseptimo, capite primo. Sed si anni Vrbis conditæ recte numerantur, tunc hæc censura postea facta est, vt infra annotabimus. Nominum enim similitudo, si anni non correspondent, parit confusionem.

Balbus, *Saloninus.*

3. M. ACILIVS, ET C. PORCIVS CATO. 639

SCRIBIT Iulius Obsequens, quod sub his Coss. Pompeius Eluinus, eques Romanus, à ludis Romanis cum reuerteretur, in agro Stellati, filia eius virgo equo insidens, fulmine icta, exanimataq; vestimento deducto in inguinibus exerta lingua per inferiores locos, vt ignis ad os emicuerit. Responsum, infamiam virginibus & equestri ordini portendi, quia equi ornamenta dispersa erant. Tres vno tempore virgines Vestales nobilissimæ, cum aliquot equitibus Romanis, incesti pœnas subierunt. Ædes Veneri Verticordiæ facta. Vide Asconium Pedianum super oratione Tullii, quam habuit pro Milone de iudicio harum triũ virginum: quarum vna corrupte illic vocatur Maceria, cum Martia scribendum sit, & intelliges reconditum Ciceronis locum. Hæ tres virgines in abbreuiatore Liuii libro sexagesimotertio nominantur, Æmilia, Licinia, & Martia. Vbi etiam legitur quod Cato Porcius Consul, in Thracia male aduersus Scordiscos pugnauit. Quod significantius exprimit L. Florus lib. 3. cap. 4. de bello Thracio. Eutropius libr. 4. cap. 5. horum Coss. meminit, & illius belli: reiicitq; in annum Vr. con. sexingentesimum trigesimumquintum, cum sit trigesimusnonus. Sed idem illud prodigium de virgine fulmine tacta, ac de virginibus constupratis, lege Orosium lib. 5. capite decimoquarto. Sed equitem illum appellat L. Ælium: vt appareat, in alterutro esse errorem. Meminit & eius prodigii Eutropius lib. 4. in fine quinti capitis. Horum consulum meminit Plinius lib. 2. cap. quinquagesimo sexto: Præter hæc inferiore cœlo relatum in monumenta est, lacte & sanguine pluisse M. Acilio, & C. Porcio Coss.

Caprarius, B
Metellus, *Carbo.*

4. C. CÆCILIVS, ET CN. PAPYRIVS. 640

HORVM Coss. meminit Plinius lib. 2. Naturalis historiæ, cap. 33. Lumen de cœlo noctu visum est C. Cæcilio, Cn. Papyrio Coss. & sæpe alias, vt diei species noctu luceret. Sub his Coss. vt Iulius Obsequens prodit, Albanus mons nocte ardere visus. Ædicula & signũ de cœlo tacta. Ara Salutis interrupta. Terra in Lucanis & Priuernati late hiauit. In Gallia cœlum ardere visum. Cimbri Teutoniq; Alpes transgressi, fœdam stragem Romanorum sociorumq; fecerunt. Ob id abbreuiator Liuii lib. 63. Cimbri, inquit, gens vaga, populabundi in Illyrium venerunt. ab iis Papyrius Carbo Consul cum exercitu fusus est. Sub his item Coss. vt Eutropius lib. 4. attestatur, cap. 5. duo Metelli fratres eodem die, alterum ex Thracia, ex Sardinia alterum triumphum egerunt. Nunciatumq; est Romæ, Cimbros è Gallia in Italiam transiisse. Velleius Paterculus: Circa eadem tempora M. & L. Metelli fratres vno die triumpharunt. Tum Cimbri & Teutoni transcendere Rhenum, multis mox nostris suisq; cladibus nobiles. De his sic scribit Cor. Tacitus in Germaniæ descriptione: Sexcentesimum & quadragesimum annum Vrbs nostra agebat, cum primum Cimbrorum audita sunt arma, Cæcilio Metello, ac Papyrio Carbone Coss. ex quo si ad alterum Imperatoris Traiani consulatum computemus, ducenti ferme & decem anni colliguntur. Tamdiu Germania vincitur: medio tam longi æui spatio multa inuicẽ damna. Non Samnis; non Pœni, non Hispaniæ Galliæue vrbes, ne Parthi quidem sæpius admonuere: quippe regno Arsacis acrior est Germanorum libertas. Quid enim aliud nobis quam cædem Crassi, amisso & ipso Pacoro, infra Ventidium deiectus oriens obiecerit? At Germani Carbone & Cassio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cepione, M. quoque Manlio fusis vel captis, quinq; simul consularis exercitus pop. Ro. Varum tresq; cum eo legiones etiam Cæsari abstulerunt. Nec impune C. Marius in Italia, Diuus Iulius in Gallia, Drusus ac Nero & Germanicus in suis eos sedibus perculerunt. Mox ingentes C. Cæsaris minæ in ludibrium versæ. Inde ocium, donec occasione discordiæ nostræ & ciuilium armorum expugnatis legionum hybernis, etiam Gallias affectauere: ac rursus pulsi, inde proximis temporibus triumphati magis, quam victi sunt.

M. LIVIVS,

Drusus,

641. M. LIVIVS, ET L. PISO CESONIANVS. CLXVII.

ABBREVIATOR libro sexagesimo tertio: Liuius Drusus Cos. aduersus Scordiscos, gentem à Gallis oriundam, in Thracia feliciter pugnauit, magnumq; honorem tulit. Meminit huius & Florus lib. 3. tit. 4. de bello Thracio. Suetonius in Tiberio, rubrica tertia tradit, primum Drusum ab hostium duce Drauso vel Druso, Germanorum vel Gallorum, cominus trucidato, sibi posterisq; suis cognomen inuenisse.

Nasica, *Bestia.*

642. P. SCIPIO, ET L. CALPHVRNIVS. 2.

HIS Coss. maxima pars Vrbis, vt Iulius Obsequens scribit, exusta, cum æde Matris magnæ. Lacte per triduum pluit, hostiisq; expiatum maioribus. Iugurthinum bellum exortum. Quod Calphurnius Consul Bestia gerere iussus, ac pacem cum Iugurtha iniussu populi & Senatus fecit, vt in sexagesimoquarto Liuii continetur. Id quomodo, aut qua serie sit gestum, peculiari opere C. Salustius Crispus descripsit, qui horum Consulum mentionem facit: Scipioniq; sorte Italiam, Calpburnio Numidiam euenisse scribit. Florus libr. 3. tit. 1. Orosius lib. 5. cap. 14. qui tradit hos Coss. fuisse anno ab Vrb. con. sexingentesimo trigesimoquinto, cum alius numerus certè proueniat: Eutropius libro quarto, capite quinto: nonnihil etiam Plutarchus, nunc in Sylla, nunc in Mario. Velleiusq; Paterculus in secundo libro suæ historiæ hoc bellum latissime prosequitur, qui aspernandus non est.

Albinus, *Ruffus.*

643. SP. POSTHVMIVS, ET M. MINVTIVS. 3.

SVB his Coss. A. Posthumius Consulis frater ac legatus, infeliciter prælio aduersus Iugurtham gesto conflixit, pacemq; etiam multum ignominiosam adiecit. Quam quidem minime esse seruandam, Senatus censuit, vt sexagesimoquarto libro Liuius refert: & Florus lib. 3. tit. 1. Orosius in quinto, capite 14. Eutropius in quarto, capite quinto: ante omnes verò copiosissime Salustius in Iugurthino, vbi horum quoque fit mentio Coss. B M. vero Minutium Ruffum hunc esse puto, qui Thraces toto vastauit Hebro, vt Florus libro tertio scribit, titulo quarto: sed tum Proconsul, vt abbreuiator Liuii in sexagesimoquinto libro notat: & Eutropius libro quarto, capite quinto, qui tradit à Minutio Ruffo in Macedonia Scordiscos & Triballos victos. Velleius Paterculus: Per eadem tempora clarus eius Minutii, qui Porticus quæ hodieque celebres sunt, molitus est, ex Scordiscis triumphus fuit. Superius admonui hos Coss. esse animaduertendos, vbi citaui Plinium ex secundo libro, capite tricesimoprimo, qui scribit tres soles visos Sp. Posthumio, Q. Minutio Coss.

Metellus, Numidicus. *Syllanus.*

644. Q. CÆCILIVS, ET M. IVNIVS. 4.

Q. METELLVS Consul duobus præliis Iugurtham fudit, & vniuersam Numidiam vastauit, vt in Liuii sexagesimoquinto libro patet, Salustio, Floro, Orosio atq; Eutropio: ac de Iugurtha triumphauit, ac Numidicus dictus est, Plinio de Viris illustribus titulo sexagesimosecundo. Velleius de Cæcilio hæc tradit: Vt Domitiæ familiæ, ita Cæciliæ notanda claritudo est: quippe intra XII. fermè annos huius temporis Coss. fuere Metelli, & Censores, & triumpharunt amplius XII. vt appareat quemadmodum vrbium imperiorumq;, ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire. M. Iunius Syllanus alter Consul aduersum Cimbros infeliciter pugnauit, vt abbreuiator notat: quia legatis Cimbrorum sedem & agros, in quibus persisterent, postulantibus, Senatus negauit. Cuius & Florus meminit lib. 3. tit. 3. & Eutropius lib. 4. cap. 5. Cæterum si Cimbrorum originem inuestigare volueris, lege quæ Plutarchus in Mario scribit. quod si ad Larinos venisset vita Metelli Numidici, quam Plutarchus scripsit, multa quæ latent, nobis forent cognita. Horum Coss. meminit Cicero in oratione de Maiestate, pro L. Cornelio, vt Pedianus testatur, qui multas leges scribit sub his latas, quas Iunias appellat: ac M. Iunium Syluium vocat, si est castigatus codex ille fragmentatus. Plinius in secundo Naturalis historię, capite quinquagesimonono, tradit, quod armorum crepitus, & tubę sonitus Cimbricis bellis auditi sint crebro & prius, & postea.

Sulpitius, *Scaurus, Hortensius.*

645. SER. GALBA, ET M. AVRELIVS. CLXVIII.

HORVM Coss. meminit Iulius Obsequens libello Prodigiorum: qui multa recenset

Olympiad. sub iis euenisse prodigia. Inter cætera inquit: Puella, integris omnibus membris, puer à parte priore aluo aperto, ita vt nudum intestinum conspiceretur. Idem posteriore natura solidus natus, qui voce missa expirauit. Contra Iugurtham prospere est dimicatum. Cæterum de M. Æmilio Scauro Plinius iunior titulo septuagesimosecundo: & Plinius senior libro 2. capite quinquagesimosexto, sic scribens: Magna obsectuationis huius vanitas, tacta Iunonis æde, Romæ deprehensa est M. Scauro Consule, qui mox princeps fuit. De Seruio vero Galba vnde dictus sit, audi quæ Tranquillus scribit in Galba, rubrica tertia: Qui primus, inquit, Sulpitiorum cognomen Galbæ tulit, cur, aut vnde traxerit, ambigitur. Quidam putant, quod oppidum Hispaniæ frustra diu oppugnatum, illitis demũ galbano facibus succenderit. Alii quod in diuturna valetudine galbeo, id est, remediis lana inuolutis assidue vteretur. Nonnulli, quod prępinguis fuerit visus, quem Galbam Galli vocant: vel contra, quod tam exilis, quam sunt animalia quæ in esculis nascuntur, appellantur galbæ. Galbeum vero, siue calbeum, veteres armillas appellant, quibus vtuntur triumphantes, quibusq; ob virtutem donantur milites. Galbeum enim, ornamenti genus Festus appellat. Galbana, vestimenta delicatorum virorum, taxat Iuuenalis.

Cærulea indutus scutulata & galbana rasa.

Inde Martialis galbanatum vocat. & galbini mores, molles & supini appellantur. Et tunica galbina Vopisco appellatur à colore lurido. & galbeus, passeris nomen luteis pennulis. Germanos credo hodie hunc colorem sua patria lingua appellare, gelb / corrupte, à galbeo. Familiam autem illustrauit Sergius Galba consularis, suorum temporum eloquentissimus. quem tradunt Hispaniam ex prætura obtinentem, triginta Lusitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriatini belli causam extitisse. Cuius sæpe Cicero meminit in 1. de Oratore, & in Bruto. Velleius Paterculus: Eodem temporum tractu nituerunt oratores, Scipio Æmilianus, Læliusque, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papyrius. Nec prætereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes Crassus, & M. Antonius. Quorum ætati ingeniisq; successere, C. Cæsar, Strabo, P. Sulpitius. Namq; Mutius iuris scientia, quam propria eloquentia celebrior fuit.

Longinus, *Arpinas.*

2. L. CASSIVS, ET G. MARIVS. B. 646.

L. CASSIVS Consul à Tigurinis Gallis, pago Heluetiorum, qui à ciuitate secesserant, in finibus Allobrogum cum exercitu cæsus est. Milites qui ex ea clade superfuerant, obsidibus datis, & dimidia omnium rerum parte, vt incolumes dimitterentur, cum hostibus pacti sunt. Abbreuiator Liuii libro sexagesimoquinto, cuius & Cæsar primo libro Commentariorum Gallicorum meminit. Orosius libro quinto, capite decimoquarto addit, L. Pisonem, virum consularem, legatum Cassii Cos. interfectum: G. Publium, alterum legatum, ne residua exercitus portio, quæ in castra confugerat, deleretur, obsides & dimidiam partem rerum omnium, Tigurinis turpissimo fœdere dedisse. Romam reuersum à Cælio Tribuno plebis die dicta, in exilium egisse. A Gaio vero Mario altero Consule, Iugurtha pulsus ex Numidia, auxilio Bochi Maurorum regis adiutus: tādem victus & traditus est Mario. In qua re præcipua opera L. Cornelii Syllæ Quæstoris Marius vsus fuit. Abbreuiator Liuii libro sexagesimosexto. Sed quo pacto G. Marius Arpinas nouus homo consulatum sit adeptus, & qua arte Iugurtham strauerit, vide Salustium omnia abunde perscribentem: Plutarchum in Mario, & Sylla: Florum libro tertio: Orosium libro quinto, capite decimoquarto: Eutropium libro quarto, capite quinto: Plinium iuniorem titulo sexagesimoseptimo. Horum Coss. meminit Plinius libro decimo, capite decimotertio: Sed alterius Cos. nomen vitiatum est. Pro L. Cassio enim scriptum est, L. Crasso. Verba eius hæc sunt: Inauspicata est & incendiaria auis, propter quam sæpenumero lustratam Vrbem in Annalibus inuenimus: sicut L. Cassio, G. Mario Coss. Quo anno & bubone viso lustrata est. Iulius Obsequens scribit, bubonem extra Vrbem visum G. Mario & C. Flacco Coss. qui erat alter consulatus Marii. De Mario Velleius sic scribit: G. Marius natus equestri loco, hirtus atq; horridus, vitaq; sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus, insatiablis, impotens, immodicus gloriæ, semperq; inquietus. Hic per publicanos, aliosque in Africa negotiantes criminatus Metelli lentitudinem, trahentis iam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis superbiam, immorandique in imperiis cupiditatem, effecit, vt cum commeatu petito Romam venisset, Cos. crearetur: belliique pene patrati à Metello, qui bis Iugurtham acie fuderat, summa committeretur sibi. Metelli tamen & triumphus fuit clarissimus, & meritum: virtutique cognomen Numidici inditum.

Q. SER-

Ab urbe con. *Cepio,* *Sarranus.* Olympiad.

647. Q. SERVILIVS, ET C. ATTILIVS. 3.

HORVM Coss. meminit Iulius Obsequens: sed manifestarius in eo libello est error, duos enim consulatus pro vno ponit, Q. scilicet Seruilii Cepionis, & Attilii Sarrani: tum Publii Sarrani, & C. Attilii, cum vnicus tantum fuerit consulatus. Narratis autem plurimis prodigiis, quæ hoc tempore acciderunt, subiungit in fine (per quod significatur vnus fuisse consulatus) per Cepionem Consulem senatorum & equitum iudicia communicata. Cætera in pace fuerunt. Id etiam Cassiodorus:

HIS COSS. *per Seruilium Cepionem Cos. iudicia equitibus & senatoribus communicata sunt.*

Hæc postea lex Seruilia dicta fuit, vt Q. Pedianus testatur super oratione Tullii pro M. Scauro, vbi multa de hoc Seruilio. Sub his item Coss. natus dicitur Arpini M. Tullius Cicero, vt Eutropius tradit: qui forte ex Eusebio mutuatus eadē verba, sic scribit: Olympiade centesima sexagesimoctaua M. Tullius Cicero Arpini nascitur, matre Heluia, patre equestris ordinis, ex regio Volscorum genere. Sed Plutarchus eius vitam copiose, & Aretinus simul vbertim latine, descripsere. Ponit Eutropius in principio quinti libri, M. Manlium & Q. Cepionem Coss. qui bello Cimbrorum interfecti sunt: quos Orosius in quintodecimo capite quinti libri Proconsules appellat, si codex est emaculatus: reiicitque in annum Vr. con. sexingentesimum quadragesimumsecundum. Et abbreuiator Liuii pariter sexagesimoseptimo libro, qui eos bis castris exutos scribit ab hostibus: ac secundum populi Romani iussionem, Cepionis, cuius temeritate clades accepta erat, bona publicata: eiq; primo post regem Tarquinium imperium abrogatum. Sub quibus tamen Coss. & M. Aurelius Scaurus Cos. legatus à Cimbris captus, & à Bolo rege occisus, & Proconsules tot millia militum perdiderint, ob deperditas Liuii historias, non satis constat. Florus lib. 3. titul. 3. regem Beleum appellat, qui postea sub Mario in acie dimicans impigre, nec inultus occubuit. Legendi sunt tamen diligenter Eutropius & Orosius. Meminit horum Coss. Velleius, vbi de morte Cn. Pompeii Magni agit: Sub C. Cæsare, P. Seruilio Coss. facta, cum duodesexagesimum annum tunc ageret. Vt suspicandum sit, circa id tempus hunc natum, cum tot numerantur anni ab hoc ad illorum consulatum, felici semper an-
B norum digestione.

Ruffus, *Maximus.*

648. P. RVTILIVS, ET G. MANLIVS. 4.

IVLIVS Obsequens alterum Consulem P. Attilium, alterum Cornelium Manlium vocat, si non est corruptus, vt vereor, libellus. De his tamē hæc prodit: Trebulæ Mutuscę antequam ludi cōmitterentur, canente tibicine, angues nigri arā circumdederunt: desinente cantate, delapsi: postero die exorti, à populo lapidibus enecati. Foribus templi adapertis, simulacrum Martis ligneum stans capite inuentum. A Lusitanis exercitus Romanus cæsus.

Fimbria.

649. G. MARIVS II. ET C. FLACCVS. CLXIX.

OB metum Cimbrici belli, vt latissime Plutarchus docet, fuit Mario consulatus vltro delatus, & per plures annos continuatus, quod hactenus nulli contigit, legibusq; solutus. Narrat Iulius Obsequens multa prodigia, quæ his Coss. euenere: quæ illic videre poteris. Suspicor aut sub iis, aut sequentibus Coss. G. Manilium & Q. Cepionē Proconsules, tum aduersus Cimbros, Teutones, Tigurinos & Ambronas crudelissimā illam cladem passos, quam describit Oros. li. 5. c. 15. Iudica lector: nam diuinare coniecturis nōnunquam licet. Tradit tamen Iulius Obsequens, quod his Coss. Cimbri Alpes transgressi, per Hispaniam vastatam iunxerunt se Teutonis. Vide etiam Florum tit. 3. lib. 3. In hoc secundo consulatu Marii, L. Sylla fuit Consulis legatus, ac Tectosagorum ducem Copillum cepit, teste Plutarcho. Asconius Pedianus super oratione Tullii de Maiestate, horum Coss. meminit, sub quibus scribit L. Cassium, L. Longinum, Tribunos plebis plures leges, ad minuēdam nobilitatis potentiam, tradidisse. In quibus & hæc fuit, vt quem populus damnasset, cuiue imperium abrogasset, in Senatu non esset. Quod fecit propter simultates quas cum Q. Cæcilio habuerat, qui paulo ante Consul fuerat, & cui populus, quia male aduersus Cimbros rem gesserat, imperium abrogauit. Sub his præterea Coss. Cornelius magno sententiarum numero absolutus est, vt idem Asconius fatetur in fine huius orationis. Denique lex tabellaria, quæ & Cassia dicitur, sub his Coss. lata est a Cassio Longino, qua

Olympiad. populus per tabellam suffragium ferebat: cum prius non vitiim, sed per curias conuocatus, magistratus crearet: & quod pluribus visum esset curiis, ad Senatum referebatur. hoc est, cauebat non voce, sed puncto debere fieri suffragia. Quæ antiqui non scripto, vt postea, in cistam tabellas suas coniicientes, easq; candidati cui fauebant insculptas literas habentes, sed puncto in tabellam facto notabant. Quod M. Tullius pro Plancio ostendit: & Horatius in Arte poetica tetigit, Omne tulit pūctum. id est omnium tribuum suffragium habuit. Nam tribus conuocatæ, per tabellam ferebant suffragia: quibus latis, sortitio fiebat. Præco renunciabat quem tribus creassent. Auctores habeo Varronem in Re rustica, & Ciceronem pro Plancio. De hoc Marii altero consulatu sic Velleius: Designatus iterum Cos. in Vrbem reuersus, secundi consulatus initio Cal. Ian. Bochum regem in triumpho duxit. Dehinc effusa immanis vis Germanorum gentium, quibus nomen Cimbris ac Teutonis erat, cum Cepionem Manliumq; Coss. & ante Carbonem Syllanumq; fudissent fugassentq; in Galliis, & exuissent exercitu, Scaurumq; Aurelium Coss. & alios celeberrimi nominis viros trucidassent, Populus Romanus non alium repellendis tantis hostibus magis idoneum imperatorem quam Marium est ratus.

Orestes.

2. C. MARIVS III. ET L. AVRELIVS. 650.

HVIVS consulatus meminit sic Plinius libro secundo, capite quinquagesimonono: Tertio vero consulatu Marii ab Amerinis & Tudertibus spectata arma cœlestia ab ortu occasuq; inter se concurrentia, pulsisq; ab occasu erant. Et libro tricesimotertio, cap. 1. sic: Triumphauit de Ingurtha C. Marius. Aureū annulum non ante tertium consulatum sumpsisse traditur. Tertiū hunc consulatum Mario coiiatū scribit Plutarchus, quod Treboniū coronauerit, qui C. Lucium ex sorore nepotem ob turpem in se amorem occiderit. Legē vitam Marii. In hoc tertio consulatu L. Sylla fuit Tribunus militum, & Marsos, populosissimam gentem, ad Rom. pop. amicitiam societatemq; perduxit. Tradit Orosius libro quinto, capite decimoquinto, quod iisdem temporibus Q. Fabius Maximū filium suum adolescentem ruri relegatum, cum duobus seruis parricidii ministris interfecit, ipsosq; continuo seruos in precium sceleris manumisit. Die dicta Gn. Pompeio accusante damnatus est. De tertio Marii Consulatu sic Velleius: Tertius in apparatu belli consumptus, quo anno Gn. Domitius Trib. pl. legem tulit, vt sacerdotes, quos antea collegæ sufficiebant, populus crearet. B

Catulus.

3. C. MARIVS IIII. ET Q. LVCTATIVS. 651.

QVARTVM Mario consulatum pop. Rom. dedit, persuasione L. Saturnini, qui magnus in populo princeps erat: licet eum recusaret, tanquam non indigeret, fugiendorum laborum gratia, vt Plutarchus scribit. in quo tamen consulatu summa vi, vt in sexagesimooctauo libro Liuii abbreuiator narrat, oppugnata à Teutonis & Ambronibus castra defendit. Duobus inde præliis circa Aquas Sextias cos hostes deleuit. In quibus cæsa traduntur ducenta millia, capta nonaginta. Velleius sic tradit: Quarto Consulatu trans Alpeis circa Aquas Sextias cum Teutonis conflixit, amplius CL. millia hostium priore ac postero die ab eo trucidatis, gensq; excisa Teutonum. Ordinem vero illius conflictus lege apud Plutarchum: Florum in tertio, de bello Cimbrico: Orosium libro quinto, capite decimoquinto: Eutropium libro quinto, capite primo. Sed ibi corrige, ducem eorum Teutobochum aliis dici, qui ibi Teutomodus dicitur. Multaq; prodigia accidisse sub his Consulibus, apud Iulium Obsequentem leges, & admiranda. Qui tradit, his Coss. piratas in Sicilia a Romanis deletos, Teutonas à Mario trucidatos, Lusitanos deuictos, Hispaniam vlteriorem & Cimbros deletos. Meminit horum Coss. & Plinius libro vigesimosecundo, cap. 6. de coronis scribens.

4. C. MARIVS V. ET M. AQVILIVS. 652.

HIC quintus consulatus absenti Mario datus est: oblatusq; ei triumphus, quem distulit, donec Cimbros vinceret. Cimbri repulso ab Alpibus fugatoq; Q. Catulo Proconsule, qui fauces Alpium obsederat, & ad flumen Athesim (quod Athisonem vocat Plutarchi interpres) castellum editum insederat, reliqueratq;: vbi virtute sua explicata, fugientem Proconsulem exercitumq; prosequuti, in Italiam traiecissent, iunctis eiusdem Catuli & G. Marii exercitibus, prælio victi sunt. Ab eis Marius totius ciuitatis cōsensu receptus, pro duobus triumphis, qui offerebātur, vno contentus fuit: ab omnibusq; acclamatū est,

ab eo

ab urbe ab eo Rempubl. conseruatam: tertiusq; appellatus Romæ conditor, vt latissime Plutarchus docet. Liuius sexagesimo octauo, Florus, Orosius, Eutropius, Velleius: Quinto consulatu Marius citra Alpeis in campis, quibus nomen erat Raudis ipse Cos. & Procos. Q. Luctatius Catulus fortunatissimo decertauere prœlio. cæsa ac capta amplius, C. hominum. Hac victoria videtur meruisse Marius, ne eius nati Rempubl. pœniteret, ac bona malis repensa esse. M. Aquilius Cos. scribitur in Abbreuiatore, libro sexagesimo nono, in Sicilia bellum seruile concitarum confecisse: cuius & Florus meminit libro tertio, titulo decimo nono. De M. Aquilio Liuius quoq; sequenti libro. De strage Cimbrorum, & mulierum præsertim, vide Orosium libro quinto, capite decimo quinto. Eusebius in Chronicis, Olympiade centesima septuagesima: G. Marius quinquies Cos. iuxta Eridanum Cimbros superans, post de iis cum Catulo triumphauit. Animaduerte lector, si verba hæc sint castigata. Olympiad.

Flaccus.

653. C. MARIVS VI. ET L. VALERIVS. CLXX.

Sextvm hunc consulatum Marius emit, per tribus argentum circumferens, & suffragia emens. Antea enim præterquam Valerio Coruino nemini tot consulatus po. Rom. contulit. Valerio autem vtebatur ministro potius, quam collega, vt Metellum Numidicum, cui infensus erat, vrbe eiiceret, atq; in exilium ageret, ob Lucium Apuleium Saturninum, legem agrariam per vim ferentem qui Tribunus plebis seditiosus, paulo post captus, & à Capitolio digrediens, fustibus cæsus, saxisq; interfectus est. Propter cuius mortem post C. Rabirius à Labieno accusatus, à Cicerone Consule defenditur oratione quæ adhuc extat: in qua & horum Coss. fit mentio. Et Asconius Pedianus super oratione Tullii in L. Pisonem, hos singulari quodam loco designat. Cæterum de hac Apuleiana seditione videndi erunt, Liuius libro sexagesimo nono, Plutarchus in Mario: Florus lib. 3. tit. decimo sexto: Orosius lib. quinto, capite decimo sexto. Sed ibi hæc verba scribuntur, quæ menda non carent. Anno ab vrb. con. sexingentesimo quinto, post Cimbricum & Teutonicum bellum, & quintum Marii consulatum, quo status imperii Romani iure conseruatus iudicatur, consulatu sexto eiusdem C. Marii ita labefactatus est, vt pene vsq;
B ad extremum intestina clade concideret. Lege deinceps originem seditionis breuiter. Ibi autem numerorum notæ sunt deprauatæ. Sed de hac etiam Appianus primo lib. Bellorum ciuilium: Plinius Iunior de Viris illustribus, titulo sexagesimo septimo. in Mario seniore: sed titulo septuagesimo tertio plenius de L. Apuleio Saturnino. Valerius Max. libro tertio, titulo de Fortitudine, huius seditionis ac consulatus meminit: passim alibi. Meminit & horum Coss. Iulius Obsequens, qui his Coss. tradit fugitiuos in Sicilia prœliis trucidatos. Meminit præterea horum Coss. Cicero in prima inuectiua in Catilinam: & Plinius libro secundo, capite trigesimo quarto: licet illic nomina sint parum variata: Clypeus ardens ab occasu ad ortum scintillans transcurrit solis occasum, L. Valerio, Cn. Mario Coss. Censeo C. Marium legendum. Velleius Paterculus quoq; horum mentionem Coss. faciens, tradit Eporediam in Baciennis coloniam deductam, Mario VI. Valerioq; Flacco Coss. Sed in secundo lib. inquit: Sextus consulatus veluti præmium ei meritorum datus. Non tamen huius consulatus fraudetur gloria, quo Seruilii Glauciæ, Saturniniq; Apuleii furorem continuatis honoribus Rempubl. lacerantium, & gladiis quoq; & cæde comitia discutientium, Cos. armis compescuit, hominesq; exitiabiles in Hostilia curia morte mulctauit.

Albinus.

654. M. ANTONIVS, ET A. POSTHVMIVS. 2.

Hic M. Antonius, vt septuagesimo lib. Abbreuiator Liuii scribit, pro M. Aquilio repetundarum accusato perorauit, tunicam à pectore eius discidit, vt honestas cicatrices ostenderet: quibus conspectis, absolutus est. Scribit Iulius Obsequens, inter cætera prodigia, quæ multa enumerat, quod Sextius Trib. pleb. de agris diuidendis populo, cum repugnantibus collegis pertinaciter legem ferret, corui duo numero in alto volantes ita pugnauerunt supra concionem, vt rostris vnguibusq; lacerarentur. Aruspices sacra Apollinis litanda, & de lege quæ ferebatur supersedendum pronunciarunt. Subdit q; in Lusitania prospere à Romanis pugnatum, & rebellantes Lusitanos subactos. Horum Coss. sic meminit Plinius lib. 8. cap. 7. Romæ pugnasse elephantos, Fenestella tradit, primum omnium in Circo Claudii Pulchri ædilitate curuli, M. Antonio, A. Posthumio Coss. anno vrbis sexcentesimo quinquagesimo quinto, forte quinquagesimo quarto legendum.

Iunius.

3. Q. METELLVS, ET T. DIDIVS.

HORVM Coss. meminit Iulius Obsequens, qui multa prodit euenisse prodigia sub iis: subiungitque, Hispanos pluribus prœliis deuictos. Fuit autem is Metellus, Balearici filius, ac Macedonici nepos, quem C. Curio accusauit. Metellus autem moriens, filium suum Q. Metellum Nepotem cognominatum petiit, vt Curionem accusatorem sui accusaret. Quod iureiurando se facturum promisit. Et Curionem reum dehinc fecit. Postea inter eos pactio interuenit. Hoc apud Asconium Pedianum reperies super oratione Tullii pro Cornelio, de Maiestate, qui horum ibi Coss. mentionem facit.

Lentulus, *Crassus.*

4. CN. CORNELIVS, ET P. LICINIVS.

SVB his item meminit Iulius Obsequens plura euenisse prodigia. Ac tandem subiungit, Celtiberos, Medos, Dardanos subactos. Plinius horum Coss. sic meminit lib. 30. c. 1. Sexingentesimo quinquagesimo septimo demum anno vrbis, Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso Coss. senatusconsultum factum est, ne homo immolaretur: palamq; in tempus illud sacri prodigiosi celebratio.

Aenobarbus, *Longinus.*

xi. CN. DOMITIVS, ET C. CASSIVS.

IVLIVS Obsequens horum Coss. mentionem facit, prodigiaq; multa sub iis facta commemorat. Ac tandem addit, Ptolemæum regem Ægypti Cyrenis mortuum, S.P.Q. R. hæredem reliquisse. Abbreuiator Liuii libro septuagesimo: Ptolemæus Cyrenarum rex, cui cognomentum Appionis fuit, mortuus pop. Rom. hæredem reliquit: & eius regni ciuitates Senatus liberas esse iussit. Plutarchus in Æmilio tradit, cum primum Ænobarbum dictum, qui Castori & Polluci non credidit narrantibus victoriam factam in Macedonia: cui cum demulsissent barbam, ex nigra in fuscam mutata est. Et hinc postea Ænobarbi cognomen tulit L. Domitius Ænobarbus, a quo familia tota cognomentum sortita est, septem consularibus insignita, triumpho censuraq; duplici, & inter patricios allecta, vt Suetonius in Nerone ab initio narrat. Nec vlla vnquam prænomina habuit, præterquam Gnei & Lucii. Primum enim, secundum ac tertium Ænobarborum, Lucios: rursus sequentes tres ex ordine Gneos: reliquos vicissim tum Lucios, tum Gneos fuisse constat. Puto hinc posse corrigi locum Velleii, vbi sine dubio pro ac dictione vel, VI. numerale non scribendum censeo, quod cum Suetonio concordet. Velleii verba hæc sunt: Notetur Domitiæ familiæ peculiaris quædam, & vt clarissima, ita arctata numero felicitas, vti VI. ante hunc nobilissimæ simplicitatis iuuenem Cn. Domitium, fuere: singulis omnino parentibus geniti: sed omnes ad consulatum, sacerdotiaque, ad triumphi autem pene omnes peruenerant insignia. Hic autem Domitius, teste Asconio, cum esset Trib. pleb. iratus M. Scauro fuit, quod eum in Augurum collegium non cooptauerunt. Diem ei dixit ad populum, & mulctam irrogauit, quod eius opera, sacra multa pop. Rom. diminuta esse diceret. Crimini dabat, sacra publica pop. Rom. deûm penatium, quæ Lanuuii fuerunt, opera eius minus recte casteq; fieri. Quo crimine absolutus est Scaurus. Hic Cn. Domitius est atauus Neronis Cæsaris. de quo eandem scribens historiam Suetonius in Nerone, Rubrica secunda sic inquit: Cn. Domitius in tribunatu pontificibus offensior, quod alium quam se in patris sui locum cooptassent, ius sacerdotum subrogandorum à collegis ad populum transtulit. Ac in consulatu Allobrogibus Aruernisq; superatis, elephanto per prouinciam inuectus est, turba militum quasi inter solennia triumphi prosequente. In hunc dixit Licinius Crassus Orator, Non esse mirandum, quod æneam barbam haberet, cui os ferreum & cor plumbeum esset. Hic est ille Domitius, qui est celebratus in sua censura, quam cum Crasso gessit, à Valerio Maximo libro nono, titulo de Luxuria.

HIS *Coss. Ptolemaeus Aegypti rex Cyrenis mortuus, S.P.Q.R. haeredem reliquit.*

Idem Eusebius, à quo Cassiodorus mutuauit, & cæteri fere omnes historici.

Licinius, *Mutius.*

1. P. CRASSVS, ET Q. SCÆVOLA. 65

HORVM Coss. Iulius Obsequens meminit. Sed præter prodigia, quæ multa commemorat, nihil aliud historiarum scribit. Fuerunt autem, P. Licinius Crassus, eximius orator:

ab vrbe orator: Scæuola, summus orator & iurisconsultus: qui in hoc consulatu legem de gerendis in sua ciuitate sociis tulerunt. Cum summa cupiditate ciuitatis Romanæ Italici populi tenerentur, & ob id magna pars eorum pro ciuibus Romanis se gereret, necessaria lex visa est, vt in suæ quisq; ciuitatis ius redigeretur. Verum ea lege ita alienati sunt animi principum Italicorum, vt ea vel maxima causa belli italici, quod post triennium exortum est, fuerit. Asconius Pedianus in oratione de Maiestate: Fuit autem Q. Mutius Scæuola, P. filius, & L. Crassi socer, princeps Romæ, in ædilitate sua leonum simul plurium pugnam dedit. Et primum collega Crasso in consulatu, & iterum cum L. Cæcilio Metello, cum vteroque de Dalmatis triumphauit, Pontifex maximus, Romanorum vnus & ingenio & industria præstantissimus. Nam fuit orator ac iurisconsultus insignis, qui Ciceronem in iure ciuili instituit. Vnde merito eum vocat primo de Oratore omnium doctissimum, & disciplina iuris ciuilis eruditissimum, & ingenio prudentiaq; acutissimum, & oratione maxime limatum, subtilem: atq; iurisperitorum eloquentissimum. eloquentium iuris peritissimum. Plura in libro de Claris Oratoribus. Hunc Marius filius interfici iussit, & in Tiberim deiici. Alius fuit Scæuola iurisconsultus, teste Capitolino, cuius auctoritate & periculo Antoninus philosophus semper iura dictauit: & sub eo Papinianus & Seuerus iureconsulti professi sunt, vt inferius videbimus.

Olympiad.

Aenobarbus.

659. C. CÆLIVS, ET L. DOMITIVS. 3.

IVLIVS Obsequens primũ Consulem appellat C. Lælium, vt appareat in alterutro esse errorem: multaq; admiranda scribit sub iis facta prodigia. Quorum quædam libet subscribere: reliqua in ipso autore inuenies. Puella biceps, quadrupes, quadrimana, gemina fœminea natura, mortua nata. Fæsulis ingens multitudo inter sepulchra, lugubri veste, pallida facie, interdiu ambulare gregatim visa. Per Nasicam Hispaniæ principes, qui rebellabant, supplicio consumpti, vrbibus dirutis. Asconius item Pedianus super oratione Tullii pro Cornelio, de Maiestate, meminit cuiusdam S.C. facti sub his Coss. C. Cælio, & Cn. Domitio: sic enim alterum appellat Consulem.

Flaccus.

660. C. VALERIVS, ET M. HERENNIVS. 4.

SVB his Coss. Iulius Obsequens iterum plura describit prodigia: Herennioq; Consuli bis immolanti tradit semper caput iocinoris defuisse: sed lustratione prospere expiatum, totum annum domi forisq; tranquillum fuisse. Meminit & horum Coss. Plinius lib. 19. cap. 3. de laserpitio scribens: Quo minus omittendum videtur, Valerio, M. Herennio Coss. Cyrenis aduecta Romam publice laserpitii pondo xxx.

Pulcher.

661. C. CLAVDIVS, ET M. PERPENNA. CLXXII.

NARRAT Iulius Obsequens multa prodigia, quæ his Coss. euenerunt, quod scilicet bubo in æde Fortunæ equestris comprehensus, inter manus expirauit. Fæsulis fremitus terræ auditus. Puer ex ancilla natus sine foramine naturæ, quo humor emittitur. Mulier duplici natura inuenta. Fax in cœlo visa. Bos loquuta. Examen apum in culmine priuatæ domus consedit. Volaterris sanguinis riuus manauit. Romæ lacte pluit. Aretii duo androgyni inuenti. Pullus gallinaceus quadrupes natus. Fulmine pleraq; icta. Supplicatio fuit. Populus Cereri & Proserpinæ stipem tulit. Virgines viginti septem carmen canentes, vrbem lustrauerunt. Subnectitq; in fine: Medorum in Macedonia gens prouinciam cruente vastauit. Scribit Plinius in septimo, capite quadragesimo octauo, M. Perpennam & L. Saturninum, omnium quos in consulatu sententiam rogauerunt, superstites fuisse.

Philippus, *Cæsar.*

662. L. MARTIVS, ET SEX. IVLIVS. 2.

SVB his Coss. horrenda prodigia euenerunt, quæ bellum sociale antecesserunt: vt Iulius Obsequens latissime narrat: & Paulus Orosius quinto libro, capite decimo septimo. Est autem sociale appellatum, & Marsicum. Sociale, quoniam omne Latium atq; Picenum, & Ethrutia omnis atq; Campania, postremo Italia contra matrem ac parentem suam Romam consurrexerunt. Marsicum vero, quoniam à Marsis rebellandi suscitatum fuerat initium: qui receptaculum fecerunt Corfinium, Pelignorum metropolim: & ereatis Imperatoribus biẽnio aduersus Romanos, donec in ciuitatem Romanã pariter voca-

Olympiad. rentur, belligerarunt, vt scribit Strabo in quinto. Suscitauit autem illud bellum M. Liuius *Anno ab urbe con.* Drusus Tribunus plebis, cum Latinos omnes spe libertatis attraxisset, vt leges agrarias frumentariasq; ferret: & item legem iudicialem, vt æqua forent iudicia penes Senatum, & ordinem equestrem. Cum vero promissa præstare non posset, defectionem Italici cœperunt. Et Drusus, tanquam autor socialis belli, domi occisus est. Velleius Paterculus huius rei sic meminit: Deinde interiectis paucis annis, tribunatum iniit M. Liuius Drusus, vir nobilissimus, eloquētissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio animoq;, quam fortuna vsus. Qui cum Senatui priscum restituere cuperet decus, & iudicia ab equitibus ad eum transferre ordinem (quippe eam potestatem nacti equites Gracchanis legibus, cum in multos clarissimos ac innocentissimos viros sæuissent, tum P. Rutilium, virum non seculi sui, sed omnis æui optimum, interrogatum lege repetundarum, maximo cum gemitu ciuitatis damnauerant) in iis ipsis, quæ pro Senatu moliebatur, Senatum habuit aduersarium, non intelligentem, si qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti inescande, inliciendæq; multitudinis causa fieri, vt minoribus præceptis, maiora permitteret. Deniq; ea fortuna Drusi fuit, vt malefacta collegarum, quam eius optime ab ipso cogitata, Senatus probaret magis: & honorem, qui ab eo deferebatur, sperneret: iniurias, quæ ab aliis intendebantur, æquo animo reciperet: & huius summæ gloriæ inuideret, illorum modicam ferret. Tum conuersus Drusi animus, quando bene cœpta male cedebant, ad dandam ciuitatem Italiæ. Quod cum moliens reuertisset è foro, immensa illa & incognita (quæ eum semper comitabatur) cinctus multitudine, in atrio domus suæ cultello percussus, qui affixus lateri eius relictus est, intra paucas horas decessit. Sed cum vltimum redderet spiritum, intuens circumstantium mœrentiumq; frequentiam, effudit vocem conuenientissimam conscientiæ suæ. Ecquando ne (inquit) propinqui amiciq; similem mei ciuem habebit Respublica? Hunc finem clarissimus iuuenis vitæ habuit: cuius morum minime obmittatur argumentum. Cum ædificaret domum in Palatio, in eo loco vbi est quæ quondam Ciceronis, mox Censorini fuit, nunc Statelii Sisennæ est: promitteretq; ei architectus, ita se eam ædificaturum, vt libera a conspectu, immunisq; ab omnibus hominibus esset, neq; quisquam in eam despicere posset: Tu vero, inquit, si quid in te artis est, ita compone meam domum, vt quicquid agam, ab omnibus perspici possit. Mors Drusi iampridem tumescens bellum excitauit Italicum. Quod bellum Liuius septuagesimo primo, & sequentibus quinq; libris explicauit: Florus libro tertio, titulo decimo octauo pulchre complexus: Appianus in primo Ciuilium: Eutropius libro quinto, capite primo, qui hoc bellum accidisse scribit anno vrb. con. sexingentesimo quinquagesimo octauo, in quatuor annis lapsus. Orosius vero sexingentesimo quinquagesimo nono, tribus annis deceptus, si non numerorum notæ sunt deprauatæ. Vterq; late hoc bellum exequitur. Plinius libro tricesimo tertio Naturalis historiæ, capite primo, tradit originem socialis belli, & exitia rerum prouenisse, ex inimicitiis inter Cepionem & Drusum, ob annulum in auctione nauali venditum. Quomodo vero Q. Seruilius Procos. in oppido Asculo cum ciuibus Romanis sit occisus, & Seruilius Galba a Lucanis comprehensus, in septuagesimo secundo Liuii, & apud Appianum, inuenies. Meminit Coss. Asconius Pedianus super oratione Ciceronis, quæ inscribitur, Pro Cornelio, de Maiestate. Sed eadem oratio non extat. Plinius libro secundo, capite octogesimo quinto, his Coss. refert in agro Mutinensi duos montes inter se cōcurrisse, crepitu maximo assultantes, recedentesque: flammasque ac fumum prodiisse, &c. anno ante Sociale bellum. Idem libro tricesimo tertio, capite tertio, inquit: In ærario publico, Sexto Iulio, L. Martio Consulibus, hoc est belli socialis initio, octingenta quadraginta sex auri pondo fuisse. Sed in antiquo Plinii exemplo legitur, Auri sedecim M. argenti octingenta, viginti nouem. Et hæc est verior lectio.

P. *Lupus.*

5. L. CÆSAR, ET G. RVTILIVS. 663.

APPIANVS in primo Ciuilium, Sex. Iulium Cæsarem, & P. Rutilium Lupum hos Coss. vocat. Sed error est ex confusione superioris consulatus. Quod cum ex Liuio, tum ex aliis cognoscere poteris. Sed & Iulius Obsequens, qui horum Coss. meminit, alterum Coss. Rutilium P. appellat, non G. vt erratum quoq; esse in Cassiodoro deprehendatur, A Picentibus Romani barbato more excruciati, vbiq; in Latio clades accensa. Cum P. Rutilius Cos. parum prospere contra Marsos pugnasset, & in prœlio cecidisset, G. Marius legatus eius meliore euentu cum hostibus conflixit, vt in septuagesimo tertio Liuius asserit: & Appianus, Orosius, Florus, ac Eutropius attestantur. Iulius Obsequens scribit,

urbe Rutilium Lupum spretis religionibus, cum in extis caput non inuenisset iecinoris, amisso exercitu, in prœlio occisus est. L. vero Cæsar Cos. feliciter contra Samnites pugnauit. Ob eam victoriam Romæ saga posita sunt. G. Marius prœlio Marsos fudit, Gn. Pompeius Picentes, vt in septuagesimo quarto Liuii patet. Velleius Paterculus horum Coss. mentionem faciens, scribit: L. Cæsare & P. Rutilio Coss. (sic enim est legendum, non Pompeio) abhinc annos cxx. cum bellum Italicum in vniuersa Italia, ab Asculanis ortum esset (quippe Seruium Prætorem, Fonteiumq; legatum occiderant) ac deinde à Marsis exceptum, in omnes penetrasset regiones, arma aduersus Romanos cepit. Quorum vt fortuna atrox, ita causa fuit iustissima. Petebant enim eam ciuitatem, cuius imperium armis tuebantur per omneis annos atq; omnia bella: duplici numero se militum equitumque fungi: neq; in eius ciuitatis ius recipi, quæ per eos in idipsum peruenisset fastigium, per quod homines eiusdem & gentis & sanguinis externos alienosq; fasti dire posset. Id bellum amplius ccc. M. iuuentutis Italicæ abstulit. Clarissimi autem Imperatores fuerunt Romani eo bello, Cn. Pompeius, Cn. Pompeii Magni pater: Caius Marius, de quo prædiximus: L. Sulla, anno ante prætura functus: Q. Metellus, Numidici filius, qui meritum cognomen Pii erat consequutus: quippe expulsum ciuitate L. Saturnino Tribuno plebis, quod solus in leges eius iurare noluerat, pietate sua, autoritate Senatus, consensu Reipub. restituit patrem. Nec triumphis honoribusque, quam aut causa exilii, aut exilio, aut reditu, clarior fuit Numidicus. Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, Silo Popedius, Herius Asinius, Iusteius Cato, C. Pontidius, Telesinus Pontius, Marius Egnatius, Papius Mutilius. Neq; ego verecundia domestici sanguinis gloriæ quicquam, dum verum refero, subtraham: quippe multum Minatii Magii ataui mei Asculanensis tribuendum est memoriæ: qui nepos Decii Magii, Campanorum principis, celeberrimi & fidelissimi viri, tantam hoc bello Romanis præstitit fidem, vt cum legione quam ipse in Hirpinis conscripserat, Herculaneum simul cum T. Didio caperet, Pompeios cum L. Sulla oppugnaret, Cosamq; occuparet. Cuius de virtutibus Hortensius in Annalibus suis retulit. Appianus vero particularim hoc bellum describens, qui sub singulis Coss. militauerint, ac strenue pugnauerint, explicat. Illic vide quæ desideras, & passim, quomodo Cepio à Q. Pompilio circumuentus, interemptus sit. Horum Coss. meminit & Plinius libro secundo Naturalis historiæ, capite tricesimo: Circulus rubri coloris apparuit L. Iulio, P. Rutilio Coss. Illud præterea annotandum ex Asconio Pediano, super Oratione Tullii pro M. Scauro, duos Iulios Cæsares fratres fuisse, qui postea à satellitibus Marii sunt occisi cum Antonio, cum P. Crassus eundem casum sua manu præuenisset, vt inferius dicemus. Ex quibus fratribus L. & Cos. & Prætor fuit: Cædilitius quidem occisus est. Quomodo autem cum contentione consulatum adeptus sit Cæsar, Pedianus pluribus docet. Idem inter primos sui temporis oratores & tragicus poeta bonus. Huius enim sunt tragœdiæ quæ inscribuntur Iulii.

Olympiad.

B

Strabo, *Cato.*

664. CN. POMPEIVS, ET L. PORCIVS. 4.

Gn. Pompeius Magni Pompeii parens, Consul Marsos acie vicit. Cum ære alieno oppressa esset ciuitas, A. Sempronius Asellius Prætor, quoniam secundum debitores ius dicebat, in foro occisus est, vt in septuagesimo quarto Liuius ostendit, & Appianus primo Ciuilium. L. Porcius Consul rebus prospere gestis, fusisq; aliquoties Marsis, dum castra eorum expugnat, cecidit. L. Sylla Hirpinos domuit, Samnites fudit, aliquot populos recepit: quantisq; raro quisquam ante consulatum rebus gestis, ad petitionem consulatus Romam est profectus, vt in septuagesimo quinto Abbreuiator Liuii explicat. Orosius libro quinto, cap. decimo septimo, eleganter explicat, quæ sub his Coss. gesta sunt: confusius Eutropius: Florus, vt assolet, perstringit: Appianus copiose singula. Sed alterum Consulem, Cornelium Catonem vocat perperam. Plura quæ sub his Coss. in Macedonia à Thracibus per Mithridatem cum Ariobarzane Cappadoce, & Nicomede Bithynio gesta sunt, explicauit Liuius septuagesimo sexto lib. si extaret. Velleius Paterculus sic de hac re scribit: Tam varia atq; atrox fortuna Italici belli fuit, vt per biennium continuo duo Romani Coss. Rutilius, ac deinde Cato Porcius, ab hostibus occiderentur, exercitus po. Ro. multis in locis funderentur, vtq; ad saga iretur, diuq; in eo habitu maneretur. Caput imperii sui legerant Corfinium, quod appellarunt Italicam. paulatim deinde recipiendo in ciuitatem, qui arma aut non ceperant, aut deposuerant, maturius vires refectæ sunt, Pompeio Sullaq; & Mario fluentem procumbentemq; Remp. pop. Rom. restituentibus. Horum Coss. Asconius super oratione de Maiestate sic meminit: M. Plautius Syllanus

Olympiad. Trib. plebis, Cn. Pompeio Strabone, & L. Portio Catone C o s s. secundo anno belli Italici, cùm equester ordo in iudiciis damnaretur, legem tulit, adiuuantibus nobilibus, quæ eam vim habuit, vt singulæ tribus ex eo numero quinos denos suffragio crearent, qui ex eo anno iudicarent. Ex eo factum est, vt senatores quoq; in eo numero essent, & quidam ex ipsa plebe. Quod Cicero in ea oratione explicat. Tradit etiam Asconius, Transpadanos populos, annitente Pompeio Strabone, ius Latii petiisse: & tum lex data, qua & ipsi iura latinitatis recentiora consequuti sunt, hoc est, ius petendi magistratus, & eadem quæ Itali habuerant. Plinius in tertio Naturalis historiæ, capite quinto, huius consulatus meminit: sed alterum nomen suspicor deprauatum. Nam nusquam inuenio Cn. Pompeium habuisse collegam Carbonem. Habuit quidem M. Crassum bis, habuit & Q. Metellum Scipionem collegas: sed nunquam Carbonem. Verba Plinii hæc sunt: In Campano autem agro Stabiæ oppidum vsq; ad Cn. Pompeium, & L. Carbonem C o s s. à pridie Cal. Maii, quo die Sylla legatus bello sociali illud deleuit, quod nunc in villas abiit. Arbitror omnino pro L. Carbone L. Catonem legendum: quia tempora conueniunt. Neq; hoc puto transeundum, quod Plinius libro decimoseptimo, capite primo scribit, & sub id tempus vel prope gestum est, duobus annis in quæstionem relictis. Nobilissimarum, inquit, gentium ambo Crassus & Domitius censuram post consulatum simul gessere, anno conditæ vrbis sexcentesimo sexagesimo secundo, frequentem iurgiis propter dissimilitudinem morum. Tunc Cn. Domitius, vt erat vehemens natura, præterea accensus odio, quod ex æmulatione auidissimum est, grauiter increpuit, tanti Censorem habitare, pro domo eius millia nummorum identidem promittens. At Crassus vt præsens ingenio semper, & faceto lepôre solers, concedere se respondit, exceptis sex arboribus, ac ne vno quidem denario, si adimerentur, emptam volente Domitio, Crassus. Vtrumne igitur ego sum, inquit, quæso Domiti exemplo graui, & ab ipsa mea censura notandus, qui in domo, quæ mihi hæreditate obuenit, comiter habitem? an tu, qui sex arbores æstimes? Ea fuere loti, patula ramorum opacitate lasciuæ. Vide Valerium Maximum libro nono, titulo de Luxuria, eadem recensentem.

Sulla, *Ruffus.*

CLXXIII. L. CORNELIVS, ET Q. POMPONIVS. 665.

His Coss. horrendum illud ciuile bellum, quod Marianum dicitur, exarsit. cum enim aduersantibus Coss. P. Sulpitius Trib. pleb. authore C. Mario perniciosas leges promulgasset, & Marium ducem aduersus Mithridatem regem creasset, Pompeiiq; Consulis filium, generum Syllæ, in foro occidisset: L. Sylla Cos. cum exercitu in vrbem venit, & aduersus factionem Sulpitii & Marii in ipsa vrbe pugnauit. Sulpitius in villa quadam repertus occisus est. Marius in paludibus Minturnensium latitans, extractus & carceri datus, è custodia elapsus, in Africam ad Marium filium fugit. Q. Pompeius Cos. ad capiendum à Cn. Pompeio Proconsule exercitum profectus, eius consilio occisus est. Cæterum quia perlongum ac difficile illud bellum fuit, quod Liuius septuagesimo septimo, & pluribus sequentibus libris, explicauit, qui tamen perditi sunt: ex Appiano primo Ciuilium Floro libro tertio, titulo vigesimo primo: Plutarcho, in Sylla atq; Mario: ex Orosii tandem libro quinto, capite decimo octauo: atq; ex Eutropio, libro quinto, illud perdiscendum est. Vterq; anno ab vrb. con. sexingentesimo sexagesimo secundo illud bellum commotum scribunt (licet paucis annis discrepant à vera supputatione) nondum finito sociali bello, quo etiam Mithridaticum cœptum est. Sed pluribus passim locis de hoc & Valer. Max. & Lucanus poeta. Plinius item iunior, titulo septuagesimo quinto, de Sylla scribit: cuius vitam atq; mores elegantissime Plutarchus depinxit. Mithridates rex sub id tempus Asiam occupauit. Proconsulem & legatum Aquilium in vincula coniecit: & quicquid ciuium Romanorum in Asia reperit, vno die trucidauit, vt Liuius septuagesimo octauo libro commemorat. Velleius Paterculus sic horum C o s s. meminit: Finito ex maxima parte, nisi quæ Nolani belli manebant reliquiæ, Italico bello (quo quidem Romani victis afflictisq; ipsi exarmati, quam integris vniuersis ciuitatem dare maluerunt) consulatum inierunt Q. Pompeius, & L. Cornelius Sulla: vir qui neq; ad finem victoriæ satis laudari, neq; post victoriam abunde vituperari potest. Hic natus familia nobili, sextus à Cornelio Ruffino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cum familiæ eius claritudo intermissa esset, diu ita se gessit, vt nullam petendi consulatum cogitationem habere videretur. Deinde post præturam illustratus bello Italico, & ante in Gallia legatione sub Mario, qua eminentissimos duces hostium fuderat: ex successu animum sumpsit, petensq; consulatum, pene omnium ciuium suffragiis Cos. factus est: sed eum honorem

ab urbe — rem vndequinquagesimo ætatis suæ anno assequutus est. Per ea tempora Mithridates Olympiad.
Ponticus rex, vir neq; dicendus, neq; silendus sine cura, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortuna, animo semper maximus, consiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal, occupata Asia, necatisq; in ea omnibus ciuibus R. quos quidem eadem die atque hora, redditis ciuitatibus literis, ingenti cum pollicitatione præmiorum interimi iusserat. Prosequitur dehinc latissime, quæ Rhodii Mitylenii egerunt. De M. Aquilio, de P. Sulpitio, de Mario, & quæ ad Nolam acta sunt multa, in fine subiungit: Hoc primum anno sanguine Cos. Romani militis imbutæ manus sunt. Quippe Pompeius collega Syllæ, ad exercitum Gn. Pompeii Proconsulis seditione, sed quam dux excitauerat, interfectus est. Sed extat Appiani liber Mithridaticus dictus, quo omnia hæc continentur, quæ pluribus libris Liuius est exequutus: Florus lib. 3. tit. 5. perstringit: passim alii, Plutarchus, Orosius, Eutropius, Val. Max. Plinius iunior. Multa prodigia hoc bello præcesserunt, quæ Iulius Obsequens scribit, quæ negligenda non sunt. Orosius illud seorsum lib. 6. capite primo prosequitur, secundo & tertio, sequentibus. Meminit horum Coss. Asconius Pedianus in oratione Cornelii de Maiestate. Sed cum Quintilianus in primo dicat, doctorem subtilem origines nominum scrutaturum, vnde Sullę dicti sint: possunt videri Sullæ nuncupati à sylo naso, est enim sylus nasus, sursum versus & repandus. Ex habitu enim corporis Syllas dici, sicut Burrhos, Plancos, & Scauros existimauit. Macrobius vero ait, Cornelium Ruffum, cum esset vnus ex Decemuiris Sibyllinis, cognominatum esse Sibyllam: qui mox, corrupto vocabulo, primus Sylla cœpit vocitari, à quo cæteri deinde. Plutarchus quoq; ex corporis habitu denominationes rite imponi scribit, vt Silli, Nigri, Ruffi, Cæci, & Clodii dicuntur. Suidas Syllam per y græcum scribi docet.

Cinna.

666. L. CORNELIVS, ET GN. OCTAVIVS. 1.

His Coss. crudelissimæ cædes in vrbe factæ sunt. Nam dissidentibus inter se Coss. Cinna à Cn. Octauio pulsus vrbe, in eius locum L. Cornelium Merulam flaminem Dialem substituit. Cinna, collecto exercitu, ac reuocatis exulibus, cum quatuor exercitibus, quos Cinna & Marius, Carbo & Sertorius ductabant, euastatis multis oppidis ac villis,
B vrbem ingrediuntur. Obuios quosq; trucidant, aduersæ factionis caput Octauii obtruncant, atq; ante rostra affigunt. Item & caput M. Antonii oratoris, & plurium aliorum. Nam & C. Cæsar, L. filius, in penatibus suis vna cum fratre L. Iulio Cæsare, fuit interfectus, eiusq; caput pro rostris positum. Cicero in tertio de Oratore eius meminit. Neque vero non longe ab eo C. Iulii caput, hospitis Ethrusci scelere proditum, cum L. Iulii fratris capite iacuit. Hic fuit facetissimus orator, qui disputat de risu ac facetiis apud Ciceronem in secundo de Oratore: euius & in Bruto meminit: & Diuus Augustinus in tertio Ciuitatis diuinæ. Vnde & Suetonius in Caligula, obseruatum scribit tres Cæsares, quibus C. prænomen fuit, ferro periisse. Hunc scilicet temporibus Cinnanis, C Iulium Cæsarem, & C. Caligulam Cæsarem. Præterea in hac clade Syllæ amicos atq; necessarios interficiunt, domum euertunt, ac bona publicant: fugatis vxore ac liberis, ipsum hostem iudicant. Nam interim Sylla in Asia summa virtute aduersus Mithridatem pugnauit, captis Athenis, & pluribus aliis locis. Dehinc cum dies Merulæ Consuli dicta esset, atq; Catulo Luctatio, Merula venas sibi incidit. Catulus carbonibus incensis, in cubiculo illicito & humido seipsum sponte suffocauit. P. Crassus, pater M. Crassi qui apud Parthos periit, ne in manus incideret inimicorum, seipsum interemit, vt Cicero pro M. Scauro scribit. Tum sine vllis comitiis in sequentem annum seipsos Cinna & Marius Coss. crearunt. Quæ omnia Liuius septuagesimo nono ac octogesimo libris complexus est. Tu vero Appianum latissime in primo Ciuilium hanc rem describentem perlege: necnon L. Florum libro tertio ingeniosissime comprehendentem, quæ his Coss. gesta sunt, titulo vigesimo primo, vbi hos quoq; Coss. nominat: passim Plutarchus in Mario, Orosius, & Eutropius in quinto, horum Coss. meminerunt: & Plutarchus in Sertorio, vbi hoc bellum pulchre etiam describitur. Velleius de hoc consulatu hæc prodit: Non erat Mario Sulpicioq; Cinna temperatior. Itaq; cum ita ciuitas Italiæ data esset, vt in octo tribus contribuerentur noui ciues, ne potentia eorum & multitudo, veterum ciuium dignitatem frangeret, plusq; possent recepti in beneficium, quam auctores beneficii: Cinna in omnibus tribubus eos se distributurum pollicitus est. Quo nomine ingentem totius Italiæ frequentiam in vrbem acciuerat. E qua pulsus, collegæ optimatiumq; viribus, cum in Campaniam tenderet, ex autoritate Senatus, consulatus ei abrogatus est: suffectusq; in eius locum L. Cornelius Merula, flamen Dialis. Hæc iniuria homine quam eximio dignior fuit. Tum

Olympiad. Cinna corruptis primo Centurionibus ac tribunis, mox etiam spe largitionis militibus, fretus ingenti numero nouorum ciuium, è quorum delectu ecc. amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionum instar impleuerat. Opus erat partibus, autoritate, gratia, cuius augendæ C. Marium cum filio de exilio reuocauit, quiq; cum iis pulsi erant. Dum bellum autem infert patriæ Cinna, Cn. Pompeius, Magni pater, cuius præclara opera bello Marsico, præcipue circa Picenum agrum vsa erat Resp. quiq; Asculum ceperat, circa quam vrbem cum in multis aliis regionibus exercitus dispersi forent quinq; & LXX. ciuium Romanorum, amplius LX. Italicorum vna die conflixerant: frustratus spe continuandi consulatus, ita se dubium mediumq; partibus præstitit, vt omnia ex proprio vsu ageret, temporibusq; insidiari videretur, & hinc atq; illinc, vnde spes maior affulsisset potentiæ, se exercitumq; deflecteret. Sed ad vltimum magno atrociq; prœlio cum Cinna conflixit. Et cum vtrumq; exercitum velut parum bello exhaustum laceraret, pestilentia Pompeius decessit. Cuius interitus voluptas amissorum aut gladio, aut morbo, ciuium pene damno repensata est. Pop. Rom. quam viuo iracundia debuerat, in corpus mortui contulit. Cinna & Marius, haud incruentis vtrinq; certaminibus editis, vrbem occupauerunt. Sed prior ingressus Cinna, de recipiendo Mario legem tulit. Mox C. Marius pestifero ciuibus suis reditu intrauit mœnia. Nihil illa victoria fuisset crudelius, nisi mox Sullana esset sequuta. Addit deinde, quomodo Octauius Cos. sit interfectus, quomodo Merula, quomodo M. Antonius, princeps ciuitatis atq; eloquentiæ: quomodo Q. Catulus. Tandem subiungit: Omnia erant præcipitia in Remp. Nec tamen adhuc quisquam inueniebatur, qui bona ciuis Romani aut donare auderet, aut petere sustineret. Postea id quoq; accessit, vt sæuitiæ causam auaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo constitueretur: & qui fuisset locuples, fieret nocens, sui quisq; periculi merces foret: nec quicquam videretur turpe, quod esset quæstuosum.

Cinna.

3. L. CORNELIVS II. ET C. MARIVS VII. 667.

HIC est primus Romanorum C. Marius, qui septimum gessit consulatum: quem cum Cal. Ianuarii iniret de more, Sex. Licinium, quod & ipsi & vrbi affuturas calamitates prędixerat coniectura, de saxo præcipitem deiecit. At cum acciperet L. Syllam, confecto Mithridatico bello in Italiam redire, animi mœrore & continuis vigiliis exhaustus Idib. Ianuariis, decimo septimo die septimi consulatus, anno ætatis sexagesimo octauo, mortuus est: vir, dubium, an bello melior, an pace perniciosior: qui Remp. pene armis euastauit, vt Plutarchus in Mario, & Liuius libro octuagesimo scribunt. In cuius locum L. Valerius Flaccus substitutus, ac Syllæ successor missus, propter auaritiam inuisus exercitui suo, à G. Fimbria legato ipsius, vltimæ audaciæ homine, occisus est, & imperium ad Fimbriam translatum: vt narrat Abbreuiator Liuii lib. octogesimo secundo. Qui in sequenti quoq; libro scribit, sæpius copias Mithridatis ab eo fusas ac fugatas, magnam partem Asiæ recuperasse. Meminit & horum COSS. Iulius Obsequens, qui & prodigia & res sub iis gestas delibat. Sed coniuncti illic sunt duo consulatus ab impressoribus, qui sunt distinguendi: alioqui fiet confusio. Vide studiose lector ibi de Pompeio sidere afflato. Pro pleniori autem intellectu lege Appianum, Florum, Orosium, Eutropium. Plinius libro vndecimo, capite quadragesimo quinto, huius C. Marii sic meminit: C. Marium, qui septies Consul fuit, stantem sibi extrahi passum vnum hominem, Oppius autor est. & in decimo octauo, cap. 6. De hoc consulatu sic scribit Velleius Paterculus: Secundum deinde consulatum Cinna, & septimum Marius, in priorum dedecus iniit. Cuius initio, morbo oppressus, decessit: vir in bello hostibus, in otio ciuibus infestissimus, quietisq; impatientissimus. In huius locum suffectus Valerius Flaccus, turpissimæ legis autor, quæ creditoribus quadrantem solui iusserat. Cuius facti merita eum pœna intra biennium consequuta est. Dominante in Italia Cinna, maior pars nobilitatis ad Syllam in Achaiam, & deinde post in Asiam profugit. Sylla interim cum Mithridatis præfectis circa Athenas Bœotiamque & Macedoniam ita dimicauit, vt & Athenas reciperet, & plurimo circa multiplices Piræi portus munitiones labore expleto, amplius CC. hostium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatæ à Sylla sunt, imputat Atheniensibus, nimirum veri vetustatisq; ignarus est. Adeo enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, vt semper & in omni re, quicquid sincera fide gereretur, id Romani Attica fieri prædicarent. Cæterum tum oppressi Mithridatis armis homines miserrimæ conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia corpora necessitati seruientes intra muros habebãt. Transgressus deinde in Asiam

Sylla,

Ab vrbe n. Sylla, parentem ante omnia, supplicemq; Mithridatem inuenit. Quem multa cum pecunia, ac parte nauium, Asia, omnibusq; aliis prouinciis, quas armis occupauerat, decedere coegit: captiuos recepit: in perfugas, noxiosq; animaduertit: paternis, id est, Ponticis finibus, contentum esse iussit. Describit deinde C. Flauii Fimbriæ mortem, & quomodo P. Lænas Sex. Licinium, quem Lucillium ipse vocat, interemerit. *Olympiad.*

Cinna, *Carbo.*

668. L. CORNELIVS, III. ET CN. PAPIRIVS. 4.

HIS COSS. à seipsis per biennium creatis; cum bellum contra Syllam pararent, effectum quidem est per L. Valerium Flaccum, principem Senatus, & eos qui concordiæ studebant, vt legati ad Syllam de pace mitterentur: vt octogesimo tertio libro scribit Liuius. Appianus scribit, Cinnam & Carbonem per vniuersam Italiam nonnullos misisse, qui pecunias, frumentum, & exercitus pararent: diuites cum omni substantia assumerent, ex vrbibus nouos ciues excitarent, naues summa celeritate in Siciliam deducerent, quæ maritimam tutarentur oram. Deniq; nihil omissum est, quod ad apparatum belli pauore & celeritate indigeret. Velleius Paterculus: Sylla compositis transmarinis rebus; cum ad eum primum omnium Romanorum legati Parthorum venissent, & in iis quidam magi ex notis corporis respondissent, cœlestem eius vitam & memoriam futuram, reuectus in Italiam, haud plura 30. armatorum millia, aduersum CC. amplius hostium exposuit Brundusii. Vix quicquam in Syllæ operibus clarius duxerim, quam quod cum per triennium Cinnanæ Marianæq; partes Italiam obsiderent, neq; illaturum se bellum iis; dissimulauit: nec quod erat in manibus, omisit: existimauitq; ante frangendum hostem, quam vlciscendum ciuem: pulsoq; externo metu, vbi quod alienum esset, vicisset, superaret quod erat domesticum. Cæterum Cn. Papirium Carbonem Plinius libro septimo, capite decimo sexto, prodidit cum dentibus natum, vt olim M. Curium, qui ob id Dentatus cognominatus est.

Cinna, *Carbo.*

669. L. CORNELIVS IIII. ET CN. PAPYRIVS II. CLXXIIII.

B CVM se iterum refecissent COSS. hi duo, Senatus autem legatos Syllæ misisset, qui conciliationem agerent: Cinnæ autem & collegæ edixisset, ne delectus vllos in eum facerent, quod ab iis promissum est: absentibus interim legatis, vlterius se Coss. esse recusarunt, ne ob proxima futura comitia redire cogerentur. Deinde omnem Italiam peragrantes, exercitus parabant: quos in Liburniam, velut eo in loco Syllæ occursuri, per mare mittebant. Pars prospera nauigatione vsi, pars naufragio disiecti, in patriam rediere. Reliqui terrore perculsi, in Liburniam nauigare recusarunt. Quos cum inuitos cogere Cinna niteretur, lapidibus & exertis ensibus in ipso consulatu est iugulatus. Vide Plutarchum in Pompeio, & Appianum. Carbo solus consulatum gessit. Inuitus & minis coactus in vrbem veniens, cum aruspicibus tantum egit, vt ad æstiuas conuersiones comitia differrentur. Interea Sylla ad Brundusium venerat, ad quem diuerterunt, Cæcilius Metellus Pius, Cn. Pompeius Magnus, Cethegus: cum quibus postea in Italiam & vrbem migrauit. Nam in Asia iam pacem cum Mithridate fecit, ita vt iis cederet prouinciis, Asia, Bithynia, Cappadocia: vt in octogesimo secundo Liuius, in Mithridatico Appianus, in Sylla Plutarchus scribunt, vbi fœdera Syllæ & Mithridatis regis continentur. Velleius: Ante aduentum L. Syllæ, Cinna seditione orta ab exercitu interemptus est: vir, dignior qui arbitrio victorum moreretur, quàm iracundia militum. De quo vere dici potest, ausum eum, quæ nemo auderet bonus: perfecisse, quę à nullo nisi fortissimo perfici possent: & fuisse eum in consultando temerarium, in exequendo virum. Carbo nullo suffecto collega, solus toto anno Cos. fuit. Putares Syllam venisse in Italiam non belli vindicem, sed pacis autorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam Apuliamq; cum singulari cura frugum, agrorum, hominum, vrbium, perduxit in Campaniam, tentauitq; iustis legibus & æquis conditionibus bellum componere. Sed iis quibus & pessima & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Crescebat interim indies Syllæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoque, sanctissimoque. Vide Orosium libro sexto, capite decimo octauo, & duobus sequentibus, de crudelitate Syllæ. Vnde Cassiodorus subiungit:

HIS *Coss. Asiam in quadraginta quatuor regiones Sulla distribuit.*

Olympiad. *Asiaticus,* *Balbus.* Ab urbe con.

2. L. SCIPIO, ET C. NORBANVS. 670.

HORVM Coss. Plutarchus in Sylla meminit, Appianus in primo Ciuilium: Florus lib. 3. tit. 21. Et Iulius Obsequens in libello de Prodigiis: qui pleraq; horrenda enarrat sub his Coss. euenisse portenta. Quæ etiam Appianus commemorat. L. Sulla post quintum pene annum victor in Italiam reuersus, magno terrori fuit inimicis, qui primum Norbanum Cos. deuicit haud longe à Capua. Inde etiam ad Scipionem se conuertit: & ante prœlium, totum eius exercitum sine sanguine in deditionem accepit. Scipio, cum interimi posset, dimissus est, vt Liuius octogesimo quinto explicat. Velleius huius consulatus sic meminit: Felici deinde circa Capuam euentu Scipionem Norbanumq; Coss. superat Sylla. Quorum Norbanus acie victus. Scipio ab exercitu suo desertus ac proditus, inuiolatus à Sylla dimissus est. Adeo enim Sylla dissimilis fuit bellator ac victor, vt dum vincit, iustissimo lenior, post victoriam audito fuerit crudelior. Meminit & huius Plutarchus in Pompeio pulchre, & in Sertorio: & Eutropius lib. 5. cap. 2. repetit. Scribit Appianus, cum his etiam Coss. Carbonem æque consulatu vsum, eum illud bellum initium susceperit Olympiade quarta & septuagesima supra centesimam. Per triennium inde propagatũ est. Quo ordine vero singula à Sylla gesta sunt in Italia, Appianus clare ostendit. Per ea tempora Romæ Capitolium igne conflagrauit. Quod opus nonnulli Carbonis esse dicebant, alii Coss. alii Syllæ. Veritas tamen incerta est. Nihilominus Capitolium quod sub regibus per quatercentos & vltra annos conditum fuit, igne correptum est. Cuius causa vniuersos latuit. Ideo subiungit Cassiodorus:

HIS *Coss. Capitolium custodum negligentia concrematur.*

Iulius Obsequens: Æditui incuria Capitolium vna nocte conflagrauit. Plutarchus in Sylla scribit, seruum Pontii numine à Bellona se missum iactitantem, vt belli potentiam atq; victoriam nunciaret: quod si non maturaret, Capitolium incendio periret. Quod & pridie Nonis Quintilibus, quo die prædictum ab homine fuerat, euenit. Sed Cornelius Tacitus in decimo nono Historiæ Augustæ, vt sunt nunc libri distincti, de incensione Capitoli multa quam elegantissime scribit, vbi & horum Coss. facit mentionem: & quomodo sub Vitellio sit incensum, pulcherrime explicat. Vide lector studiose, & huc transfer, quæ de Capitolio Tacitus annotauit. Dionysius Halicarnasseus lib. 4. Antiquitatum, vitam scribens Tarquinii Superbi, vbi de libris Sibyllinis agit, sic loquitur: Hæc itaque oracula permansere vsq; ad bellum Marsicum sub terra posita, in templo Capitolini Iouis, in area lapidea, ab hominibus decem custodita. Post centesimam autem & septuagesimam tertiam Olympiaden, incenso templo, siue ex insidiis, vt aliqui putant, siue casu simul cum aliis deo repositis ista quoq; correpta sunt igni. B

Carbo, *Gratidianus.*

3. GN. PAPIRIVS III. ET C. MARIVS. 671.

HIC Marius ab Appiano dicitur fuisse illius Clarionis Marii affinis atq; cognatus: à Floro frater Marii, & iuuenis Marius: à Liuio lib. octogesimo sexto, C. Marii filius, & ante vigesimum annum per vim Cos. creatus: cum Appianus scribat, eum septimum & vigesimum nondum egressum annum, Consulem factum: quem L. Sylla circa Præneste ad Sacriportum castris exuit, in fugamq; vertit, ac in Prænestinam vrbem receptum obsedit, vt octogesimo septimo libro Liuius, ac Plutarchus & Appianus abunde docent. Carbonisq; exercitus à Metello superatur. Hinc Romam Sylla ingreditur, seditiosis quibuscunque arripientibus fugam, eorum substantias in commune detulit, ac publice venundari mandauit. Deinde ordinata Republ. Clusium ad residua belli profectus est, vbi æquo marte cum Carbone decertauit, nocte pugnam dirimente. Et cum Carbo collegæ Mario subuenire vellet obsesso, prohibitus est à Pompeio. Albinouanus deinceps præmissa crudelitate in Carbonis Prætores, ad Syllam defecit. Norbanus Rhodum confugit, Carbo in Libyam. Tum Samnites cum suis ducibus ad vrbem properant, vt eam intercipiant viris vacuam: quos Sylla repulit, multosq; iugulauit. Dicuntur quinquaginta millia cæsa, capta octo millia. Dedidere se Prænestini. Marius sese interfecit, cuius caput ante rostrum positum est. Pompeius Carbonem persequutus, cathenis deuinxit, & caput ad Syllam misit. Serie qua id gestum est, vide Plutarchum in Pompeio. Velleius Paterculus horum Coss. in 2. libro suæ historiæ meminit, sic scribens: Interea Coss. Carbo III. & G. Marius, Marii septies Consulis filius, annos natus XXVI. vir animi magis quam æui paterni, multa fortiterque molitus, neque vsquam inferior nomine Consulis, apud Sacriportum pulsus à Sylla acie, Præneste, quod ante natura munitum, præsidiisq; firmauerat,

Ab urbe m. uerat, se exercitumq; contulit. Subdit postea: Dum ad Sacriportum dimicatur, Damasippus Prætor Domitium Scæuolam etiam Pon. Max. & diuini humaniq; iuris autorem celeberrimum, & C. Carbonem prætorium Coss. fratrem, & Antistium ædilitium, ueluti fauentes Syllę partibus, in curia Hostilia trucidauit. Narrat deinde, quomodo Antistii vxor seipsam interfecerit: & quomodo Pontius Telesinus ad portam Collinam dimicauerit cum periculo Reip. quum vociferaretur eruendam delendamq; vrbem: adiiciens, nunquam defuturos raptores Italicæ libertatis lupos, nisi sylua, in quam refugere solent, esset exeisa. Postera dehinc die semianimis repertus est, victoris magis quam morientis eultum præferens: cuius abscissum caput ferri gestariq; circa Præneste Sylla iussit. Tum demum desperatis rebus suis C. Marius adolescens, per cuniculos, qui miro opere fabricati, in diuersas agrorum partes fuerunt, conatus erumpere, cum foramine è terra emersisset, à dispositis in idipsum interemptus est. Sunt qui sua manu, sunt qui concurrētem mutuis ictibus eum minore fratre Telesino vna obsesso & erumpente, occubuisse prodiderint. Vtcunq; cecidit, hodie tanta patris imagine non obscuratur eius memoria. De quo iuuene quid existimauerit Sylla, in promtu est. Occiso enim demum eo, Felicis nomen assumsit: quod quidem vsurpasset iustissime, si eundem & vincendi & viuendi finem habuisset. Vide dehinc ludos Syllanæ victoriæ institutos, & quomodo se Dictatorem ereauerit, & tabulam proscriptionis inuenerit. Sylla enim tum in vrbe summa crudelitate in optimates ciuesq; deseuit. Quod animus meminisse hórret, dictuq; refugit. Eusebius Olympiade centesima septuagesima quinta: Sylla Romam obtinuit, & post biennium moritur. Puto esse vitiatum exemplar, & sequenti anno id factum. Sed leuis est error vnius anni. Imago deinceps ex auro sibi ante rostra posita est, in qua Felix, faustus ac venustus inscribebatur. Tum tabula proscriptionis crudelissime primum in vrbe est visa, cum Samnites in Circo & inter ouilia mactari triduo immissis militibus fecit, eaptos è Rep. esse dicens, ne Samnites quidem vllo pacto consisterent. Quod pulcherrime Strabo io fine quinti Geographiæ explicauit, de Samnitibus agens: & Liuius lib. 89. Et hoc est, quod Appianus in præfatione Historiæ suæ dixit: Vltimi Samnites erant, qui Ionium incolunt, & magno difficiliq; bello per annos octoginta conflictati sunt. Quo pacto dein de monarchiam obtinuetit, ac Dictator factus, cum viginti quatuor fascibus more regio in publicum processerit, ac Reip. statum reformauerit, tribunitiam potestatem sustulerit, Pontificum augurumq; collegia auxerit, omneq; ius sustulerit: Liuius lib. 89. describit: abunde Appianus primo Ciuilium: Florus lib. 3. tit. 21. vbi & horum Coss. fit mentio: Orosius lib. 5. capite 2. passim alii. Adde hæc quoque, M. Marium Gratidianum, siue is, siue alius fuerit, hominem popularem & bis Prætorem obtruneatum à Catilina, eiusq; caput circumlatum in vrbe, qui arcta necessitudine contingebat Ciceronem, vt Asconius Pedianus notat in oratione Tullii, quam in toga candida habuit. Horum item Coss. meminit Plinius libro septimo, capite quadragesimo octauo: Valeria Copiola Emboliaria reducta est in scenam Cn. Pompeio, Q. Sulpitio Coss. ludis pro salute diui Augusti votiuis, annum centesimum & quartum agens: quæ perducta fuerat tyrocinio à M. Pompeio Ædili plebis, C. Mario, Cn. Carbone Coss. ante annos nonaginta vnum. Et à Magno Pompeio, magni theatri dedicatione, anus pro miraculo reducta. Et iterum eodem libro, capite quadragesimo nono: C. Mario, Cn. Carbone III. Coss. ad quintum Cal. Iunias, M. Cælius Ruffus, & Cornelius Licinius Caluus, eadem die geniti sunt, oratores quidem ambo, sed dispari euentu. Et libro trigesimo tertio C. Marii sic meminit, capite primo: Eadem post annos trecentos & septem, quod ex Capitolinæ ædis incendio, cæterisq; omnibus delubris, C. Marius filius Præneste detulerat, tredecim millia pondo, sub eo titulo in triumpho transtulit Sylla.

Olympiad. (right margin, line 1)

Decola, — *Ortulius, secundum Appianum, si est codex emaculatus.*

672. M. SYLVIVS, ET CN. DOLABELLA. 4.

His Coss. vt ex Appiano colligimus, Sylla Dictator imperiose ac violenter regnans, trecentos ex ordine equestri in Senatum, qui tot cædibus exhaustus erat, elegit, ac seruos plures ciues ereauit. Tum Q. Lucretium Offellam, cuius & Liuius meminit, consulatum contra suam voluntatem petere ausum, interimi in foro iussit: quod in equestri ordine cum adhuc esset, & priusquam Prætor ac Quæstor extitisset, consulatum inire deprecaretur. Asconius Pedianus scribit hunc à L. Bellieno occisum, quem Cicero auunculum fuisse Catilinæ commemorat. Qui etiam M. Sylium Syllanum appellat. Triumphum deinde ex Mithridatico bello egit. Alexandrum deinde regem Ægyptiorum ex decreto

Olympiad. Alexandrinis præesse voluit, quem tamen post decem & nouem dies interfecerunt. Et *Anno* quanquam Sylla Dictatura fungeretur, sub dissimulatione tamen specimen quoddam *con.* democraticæ tenuit politiæ: ac denuo cum Metello, qui Pius cognominabatur, consulatum iniit, exemplo Cæsarum sequentium, qui nonnunquam consulatum & ipsi assumpsere, vt patebit: non indecorum existimantes, cum maiore dignitate vna consulatum gerere. Quod & Plinius in Panegyrico ad Traianum docet.

Sulla, *Metellus, Pius.*

CLXXV. L. CORNELIVS, ET Q. CÆCILIVS. 673.

QVID sit gestum hoc anno, his Coss. plane non liquet, cum ex Appiano nihil deprehendamus. Nisi forte illa sint quæ Liuius 89. perscripsit, quo pacto scilicet Pompeius in Africa Cn. Domitium proscriptum, & Hiericam regem Numidarum (quem Plutarchus in Pompeio Hiarbam, Orosius Hiercam vocant) bellum molientes victos interemerit. & vix viginti quatuor natus annos, eques triumphauit: quod adhuc nemini contigerat: & Sylla quoq; Magnus cognominatus est. Quod postea sibi semper nomen permansit, vt Plutarchus docet: & Plinius in 7. cap. 26. Et quomodo Norbanus in Rhodo deprehensus, sese occiderit: & quomodo Nolam in Samnio receperit, vt superius scripsimus: hæc veluti incerta affero, donec sese nobis integer, si modo adhuc est in orbe, Liuius offerat. Velleius enim: Sub aduentum, inquit, L. Syllæ Cn. Pompeius, Cn. Pompeii filius, quem magnificentissimas res in Senatu gessisse bello Marsico prædiximus, XXIII. annos natus, priuatis vt opibus, ita consiliis magna ausus, magnificeq; conata exequutus. Ad vindicandam restituendamq; dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat, contraxit exercitum. Postea eius vitam describens pluribus, subiungit: Metellus & Pompeius ex Hispanis triumpharunt. Sed Pompeius hoc quoq; triumpho adhuc eques Romanus ante diem quam consulatum iniret, curru vrbem inuectus est. Cæterum, vt Appianus scribit, sequenti anno, quo Syllæ populus obsequeretur, consulatum eundem vt gereret, deprecatus est. Cui aduersatus Sylla, Isauricum & Pulchrum Coss. designat. Sed Metellus ille alter Consul, Numidici filius fuit: & quod precibus ac lachrymis assiduis patrem ab exilio reuocasset, Pius est cognominatus. De quo iunior Plinius titulo 63. B

Seruilius,
Isauricus, *Pulcher.*

2. P. CORNELIVS, ET APPIVS CLAVDIVS. 674.

ADMIRANDVM certe est, quod Plutarchus & Appianus tradunt, quod L. Sylla hac tempestate nemine cogente sponte Dictaturam præstantissimam dignitatum omnium, deposuerit, & priuatus in publicum prodiit, qui centum & plura hominum millia consecerat, tot domesticos hostes occiderat, senatores nonaginta, Consules quinq; supra decem equestris ordinis ad duo millia & sexcentos: alios deinde expulisset, quorum bona publicauerat: quosdam insepultos proiecerat, vrbes & mœnia disiecerat. Ausus tamen est ideo se Dictaturam deposuisse, vt eorum quæ fecisset, si quis exigeret, redderet sciret rationem. Ab vno adolescente conuitiis lacessitus, dixisse fertur: Adolescens is docebit, ne quis deinceps Dictaturam sponte ponat. Tanta patientia adolescentis pertulit insolentiam. Cumas deinde se contulit, venationi deditus, priuatam vitam agens, donec phthiriasi morbo periclitaretur: felicissimus ad omnia vsq; in finem, tantum prosperitatis, quantum concupiuerat, nactus, sexagesimo anno exacto, è vita discessit. Horum Coss. meminit Orosius libr. 5. cap. 21. vbi numerus occisorum bello Italico sociali & Syllano ciuili ingens explicatur. Iulius Obsequens tradit, centena millia hominum consumpta Italico atq; ciuili bello. Eutropius vero tradit, bellum Italicum, quod & sociale dictum est, & ciuile, quæ ambo tractata sunt per annos decem, consumpsisse vltra centum quinquaginta millia hominum, viros consulares 23. prætorios 7. ædilitios sexaginta, Senatores fere trecentos. De Appio Claudio sic Eutropius lib. 6. Ad Macedoniam missus est Appius Claudius post consulatum, leuia prœlia habuit contra varias gentes, quæ Rhodopen incolunt, atq; ibi morbo mortuus est. Eadem Orosius lib. 5. cap. 22. latius. De altero vero Consule sic Eutropius: Ad Ciliciam & Pamphyliam missus est post Seruilius, vir strenuus, qui primus Romanorum in Isauriam iter fecit, & reuertens triumphum accepit, & nomen Isaurici meruit. Latius de illo Orosius lib. 5. cap. 23.

M. ÆMI-

Ab urbe con. *Lepidus,* *Catulus.* Olympiad.

675. M. ÆMILIVS, ET Q. LVCTATIVS. 3.

PLVTARCHVS in Sylla atq; Pompeio scribit, Lepidum auxilio atque intercessione Pompeii creatum Consulem. Quod Sylla certe iniquissime tulit, dicens: Vide, ô adolescens, ne nimium læteris: validiorem enim aduersarium tibi constituisti. Ob id inito magistratu Coss. inter se dissidere cœperunt. Lepidus enim Cos. Syllæ acta rescindere tentauit. Cui cum aduersaretur Catulus, Italia pulsus est: & in Sardinia frustra bellum molitus, periit. Quod bellum ciuile sub Lepido Liuius nonagesimo libro, Florus libro tertio, titulo 23. vbi hos quoq; Coss. nominat: Appianus in primo Ciuilium, Plutarchus in Pompeio, Oros. lib 5. cap. 21. Eutropius in fine libri quinti, descripsere. Est itaq; his Coss. licet plurimum reluctaretur Lepidus, qui Marianæ factionis erat, Catulo & Pompeio annitentibus, Syllæ corpus per Italiam in Vrbem lectica aurea regium in morem illatum, & in campo Martio sepultum. Cuius funeris pompam late Appianus describit. Quomodo autem Lepidus ex morbo distillationis periit, vt Appianus: vt vero Plutarchus, quod intellexerat vxorem adulteram, ex vtrisq; disce. Eutropius lib. 6. à principio, sub his Coss. quatuor noua bella exarsisse scribit. Vnum in Hispania, aliud in Cilicia, tertium in Macedonia; quartum in Dalmatia. Idem Orosius lib. 5. cap. 21. Sed hæc quatuor bella exorta scribit anno ab Vrb. con. sexingentesimo septuagesimotertio, cum aliter supputatio nostra eueniat. Primum Sertorianum dictum Floro, lib. 3. tit. 22. Liuius lib. nonagesimoprimo, nonagesimosecundo, & cæteris. Appianus in 1. Ciuil. Cæterum vt quicquid studiosis esse acceptum dinoscimus, afferamus, de Lepido scribit Plinius in septimo, capite duodecimo (quod & Solinus in Polyhistore repetit) in Lepidorum gente tres intermisso ordine fuisse, obducto membrana oculo genitos. In trigesimo vero sexto libro, capite sexto, huius consulatus meminit, in hæc verba: Deniq; M. Lepidus Catuli in consulatu collega, primus omnium limina ex Numidico marmore in domo posuit magna reprehensione. Is fuit Cos. anno Vrbis sexingentesimo sexagesimosexto. Eusebius in id pene tempus etiam Lepidum reiicit, qui hostem iudicatum publice scribit, Olympiade centesimaseptuagesimaquinta. Meminit huius consulatus Plinius libro tricesimosexto, cap. 15. vbi de pulchritudine domus Lepidi scribit. Sed libro trigesimoquinto, capite tertio horum Coss. B sic meminit: Post Appium Claudium, M. Æmilius collega in consulatu Q. Luctatii, non in basilica modo Æmilia, verum & domi suæ posuit. Id quoq; Martio exemplo. Scutis enim qualibus apud Troiam pugnatum est, continebantur imagines, vnde & nomen habuere clypeorum, non vt peruersa grammaticorum subtilitas voluit, à cluendo. Origo plena virtutis, faciem reddi in scuto cuiusq; qui fuerit vsus illo. Et libro 10. cap. 21. Inuenitur in Annalibus, in Ariminensi agro, M. Lepido, Q. Catulo Coss. in villa Galerii loquutum gallinaceum, semel, quod equidem sciam. Item lib. 36. cap. 15. M. Lepido, Q. Catulo Coss. vt constat inter diligentissimos autores, domus pulchrior non fuit Romæ, quam Lepidi ipsius. At hercule intra annos triginta quinq; eadem centesimum locum non obtinuit. Catulo non solum nos Latini, sed etiam Græci ipsi, vt Cicero refert, solent suæ linguæ subtilitatem elegantiamq; concedere. Epigrammata lusisse, autor est Gellius, qui Catuli versus adducit: *Aufugit mi animus, credo, vt solet, ad Theotimum.*

Mamercus,
Lepidus, *Iulianus.*

676. M. ÆMILIVS, ET D. BRVTVS. 4.

SVB his Coss. vt tradit Iulius Obsequens, Didius Lælius, legatus Pompeii, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto vxoris duo angues conspecti, in diuersumq; lapsi, proxime Pompeio in castris sedenti accipiter super caput accesserat. In Hispania aduersus Sertoriũ inter pabulatores occisus est. Fuit sub his Coss. D. Bruto & M. Lepido, vt Asconius testatur in oratione de Maiestate, Cn. Domitius Trib. pleb. qui. M. Syllanum quinquennio ante Consulem apud populum accusauit, quod aduersus Cimbros rem male gesserat, atq; iniussu populi fuisset principium calamitatum, quas eo bello populus accepisset: ac de eo tabellam quoq; edidit. Sed plenissime Syllanus absolutus est. Nam duæ solæ tribus, Sergia & Quirina, damnauerunt.

Scribonius.

677. CN. OCTAVIVS, ET C. CVRIO. CLXXVI.

HIS COSS. referente Iulio, Reate terræmotu ædes sacræ in oppido agrisq; commotę. Saxa, quibus forum stratum erat, discussa. Pontes interrupti. Ripæ labentis fluminis in

Olympiad. aquam prouolutæ. Fremitus inferni exauditi, & post paucos dies quæ concussa, corruerunt. Saxum viuum quum prouolueretur, in præcipiti rupe immobile stetit. A Sertorio in Hispania exercitus Romani cæsi. Aduersus Medos varie dimicatum. Nonagesimoprimo libro tradit Liuius, Gn. Pompeium, Quæstorem adhuc, cum imperio consulari aduersus Sertorium missum. Et sequenti libro docet ipsum dubio euentu cum Sertorio pugnasse: Calaguriiq; obsessum, multa damna obsidentibus tulisse. Plinius lib. 2. Naturalis historiæ, cap. 35. Scintillam è stella cadere, & augeri terræ appropinquantem: ac postquam in lunę magnitudinem facta sit, illuxisse ceu nubilo dici. Dein cum in cœlum se reciperet, lampadem factam. Semel vnquam proditur, Cn. Octauio, C. Scribonio Coss. Vidit hoc Licinius Syllanus Proconsul cum comitatu suo. Hic Scribonius, vt Orosius & Eutropius attestantur, Appio Claudio successor in Macedoniam missus, Dardanos vicit, & vsq; ad Danubium penetrauit, triumphumque meruit, & intra triennium finem bello dedit. Superius in Ruffo Sexto eius fecimus mentionem.

Cotta.

2. L. OCTAVIVS, ET C. AVRELIVS. 678.

Svb his Coss. scribit Iulius Obsequens, Sertorio in Hispania exercitum ducenti, tale prodigium esse factum, scuta equitum parte exteriore iaculaq; & pectora equorum cruenta visa. Quod prosperum sibi interpretatus est Sertorius: quia exteriora hostili sanguine maculari solent. Continua ei prælia cum successu fuerunt (de quibus Plutarchus, Appianus & Liuius) Cyzicum Mithridates cum oppugnaret, Aristagoræ quæ in summo magistratu erat, Proserpina in quiete visa est dicere aduersus tibicines, se tibicinem comparasse: quod & Plutarchus in Lucullo recenset. Postero die turres hostium vento disiectæ sunt. Ad immolandum bos sacra iniussa de montibus per hostium classem adnatauit, seq; ad aras percutiēdā obtulit. Quod pariter & Plutarchus in Lucullo scribit. Fuit aūt, vt obiter id interseram, Aurelia familia ex Sabinis oriunda, à Sole, cui peculiariter Romæ sacra faciebat, dicta. Antiquitus vero Auselii, vt Valesii, Papisii, pro Aurelii, Valerii, Papirii appellati. Cotta autem dici videtur ab ira, quam Gręci κότον vocāt. Et hoc est quod inquit Quintilianus, Grammaticum scrutaturum origines nominum, vnde Scipiones & Cottæ & Serrani dicantur. C. autem Cotta magnus orator habitus, & cōpar in ea gloria P. Sulpitio & C. Cęsari. Cuius sępe Cicero meminit. Tres aūt fuere fratres, C. Cotta, & M. Cotta, & L. Cotta: qui lege sua, iudicia inter tres ordines communicauit, Senatum, Equites, Tribunos ærarios: adeptiq; sunt omnes consulatum. De iis Asconius Pedianus super oratione Ciceronis, quam habuit pro Cornelio, de Maiestate. In oratione contra Pisonem Tullius C. Cottæ meminit: cui cum decretus triumphus esset, mortuus est ante diem triumphi, cum cicatrix vulneris eius, quod ante plures annos in prælio acceperat, rescissa esset: vt inquit Asconius.

Cotta.

3. L. LVCVLLVS, ET M. AVRELIVS. 679.

Hic est ille Lucullus Gręce & Latine eruditissimus, cui commentaria rerum suarum inscripsit L. Sylla, à quo & tutor filii sui testamento institutus: vir omnino clarissimus, cuius vitam ac mores diligentissime perscripsit Plutarchus: qui hunc Consulem declaratum cum M. Cotta scribit circa centesimam & septuagesimam sextam Olympiadem. Eusebius Olympiade centesima septuagesima sexta: L. Lucullus primus Imperator appellatus est, victa Armenia, Mesopotamia & Nisibi cum fratre regis capta. Plinius item iunior de Viris illusttibus huius meminit, titulo 74. Liuius vero nonagesimotertio libro scribit, M. Cottam Consulem ad Chalcedoniam prętio à rege victum Mithridate. (Nam rex fœdere cum Sertorio icto, bellum po. Rom. intulit secundum: rexque postea à Pompeio & Metello victus) & vt contra Sertorium egerunt, qui omnibus belli militiæq; artibus par fuit. quos etiam ab obsidione Calagurii oppidi depulsos, coegit diuersas regiones petere, Metellum vlteriorem Hispaniam, Pompeium Galliam. L. vero Lucullus Consul aduersus Mithridatem equestribus præliis feliciter pugnauit, & expeditiones aliquas prospere fecit: poscentesque pugnam milites, à seditione inhibuit: vt Liuius libro 94. Appianus in Mithridatico, Florus libr. 3. titulo 5. attestantur. Hic L. Lucullus Consul, vt Plinius 36. cap. 6. docet nomen marmori Luculleo dedit. Horum præterea Coss. meminit Eutropius libr. 6. cap. 2. qui his Coss. mortuum scribit Nicomedem, regem Bithyniæ, qui testamento pop. Rom. hæredem fecit. Quod anno factum scribit ab Vrbe con. sexingentesimo septuagesimosexto. error triū annorū. De hoc Nicomede Liuius nonagesimotertio.

Eutropius

Ab urbe con. Eutropius tradit vtrumq; Consulum diuersam habuisse fortunam contra Mithridatem, *Olympiad* Cottam ab eo victum: Lucullum vicisse apud Cyzicum: vnaq; hyeme & æstate à Lucullo centum fere millia hominum regis extincta esse. Haud ab re censeo, priora quinq; capita sexti libri Orosii hoc loco esse relegenda, in quorum altero capite insignis error omnium codicum deprauauit: qui eliminandus est. Ibi sic legitur de Mithridate fugato: Tunc etiam Fannius, qui se Mithridati iunxerat, & Metrophanes regius Prætor, à Mamerco victi, cum duobus millibus equitum in Mœsiam profugerunt. Atq; inde in Niconiam digressi, in colles camposq; & in heremos inciderunt. Vbi non solum montes vsti, vel saxa quasi quadam fuligine obfuscata cernuntur: verum etiam campi ambusti solo squalidi per quinquaginta passuum, sine vllo ignis vel fornacis indicio, & pendulo in profundum cinere putres iacent. Tribus etiam locis torridæ voragines ostenduntur, quas Græci Physas vocant, in quibus diu aberrarunt, &c. Quæsiui diu, vbinam loci esset illa Niconia, quam nunquam inuenire potui. Tandem me Strabo docuit in tertiodecimo Geographiæ libro, non Niconiam, sed Mæoniam fore legendum. Eius verba subscribam, quoniam hunc locum clarius interpretatur: Post hæc est regio, quæ exusta dicitur, quingentorum stadiorū longitudine, latitudine quadringentorū, siue ea Mysia siue Mæonia nominanda sit: nā vtroq; modo dicitur. Ea tota arboribus caret, præter vitē quæ exustum vinum fert, ita elegans vt nulli cedat. Summa camporum facies cinerulenta est, montana, petrosa & nigra, tanquam ex adustione quadam. Quidam putant hoc ex crebro fulminum atq; fulgurum ictu contingere. Nec dubitant, quæ de Typhone dicuntur, hoc in loco fabulari. Xanthus scribit Arimum quendam horum locorum regem fuisse. Sed nequaquam verisimile est, tantam regionem propter eiusmodi causas ex toto deflagrare: sed potius propter ignem subterraneum, cuius ortus nunc defecerunt. Monstrantur tamen fossæ tres, quas Folles vocant. hæ inter se ad stadia quadraginta distant. Imminent colles asperi, quos par est efflatis seminibus esse accumulatos. Ex his disce, Mæoniam, non Niconiam legendum: facilis enim fuit lapsus literarum. Strabo Folles appellat, Orosius Physas: & ita Græce φῦσα vesicula aut follis appellatur. Sub id tempus, teste Plutarcho, cum Pompeius Senatui scripsisset, Nisi mitteret pecuniam, relicta Hispania atq; Sertorio, omnes in Italiam copias se reducturum: Lucullus effecit vt pecunia sibi mitteretur, ne se B Consule remearet in Vrbem, ipse vero ad Mithridaticum mitteretur bellum. Quod pulchre Plutarchus & Appianus describūt. Item Deiotarus, Gallogræciæ tetrarches, præfectos Mithridatis circa id tempus bellum in Phrygia mouentes cecidit.

Licinius, *Varro.*

680. M. LVCVLLVS, ET C. CASSIVS. 4.

HIS COSS. quatuor & septuaginta gladiatores Capuæ ex ludo Lentuli Barciati profugerunt: & congregata seruorum & ergastulorum multitudine, Chryso, Oenomao & Spartaco ducibus bello excitato, Claudium Pulchrum legatum, & P. Varenum Prætorem prælio vicerunt. Liuius lib. 95. Natumq; hinc est bellum quod Spartacum dicitur. Quod Florus lib. 3. tit. 20. Appianus in primo Ciuilium, Plutarchus in Crasso: Oros. lib. 5. cap. 24. qui horum Coss. meminit, quos reiicit in annum Vr. con. 689. Sed Eutropius lib. 6. cap. 2. Anno, inquit, Vr. con. 678. (vtriusq; numerus est satis vitiosus) Macedoniam prouinciam M. Licinius Lucullus accepit, consobrinus eius qui contra Mithridatem bellum gerebat. Dehinc bellum gladiatorium ac seruile describit, vbi nomina ducum valde deprauata leguntur: qui tamen ducebantur, Spartacus, Chrysus, & Oenomaus. Quod quidem bellum à pluribus describitur, & passim cæteri huius meminerunt: Val. Max. Frontinus, Claudianus. Lucullus interea ad Cyzicum vrbē exercitum Mithridatis fame ferroq; deleuit: pulsumq; à Bithynia regem, variis belli ac naufragiorum casibus fractū coegit in Pōtum profugere. Velleius: Dum Sertorianum in Hispania bellum geritur, LXIIII. fugitiui è ludo gladiatorio Capua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea vrbe gladiis, primo Vesuuium montem petiere. Mox crescente indies multitudine, grauibus variisq; casibus affecere Italiam. Quorum numerus in tantum adoleuit, vt qua vltimo dimicauere acie XL. ccc. hominum se Romano exercitui opposuerint. Huius patrati gloria penes M. Crassum fuit, mox Reipublicæ omnium principem.

Publicola,

681. L. GELLIVS, ET CN. LENTVLVS. CLXXVII.

CVM Clodius, P. Vatinius, Furius, Cossinius, infeliciter contra fugitiuos pugnassent, tanquam ad maximum ac difficilimum bellum Coss. ambos proficisci, Patres decreuere.

Olympiad. E quibus Gellius, vt Plutarchus in Crasso scribit, parum caute in hostes ruens, cum plurimum Germanorum viribus fideret, è quibus maxima pars exercitus constabat, omnes fere copias amisit. Lentulus vero alter Coss. circumducta exercitus parte, medios hostes clausisse putabat: verum illi à tergo Cos. adorti, commissa pugna legatos superarunt, & castra simul cum omnibus impedimentis cepere. Inde ad Alpes, vt statuerunt, proficisci contendunt. Quibus venientibus, Cassius, qui circa Padum oram Galliæ cum exercitu Prætor obtinebat, obuiam profectus est: ac pugna commissa, pluribus è Romanis interfectis, Cassius ipse vix euasit incolumis. Scripsit de his & Liuius lib. 96. & Appianus primo Ciuilium: sed Coss. non nominat. Oros. vlt. cap. lib. 5. hos Coss. nominat, & copiose de hoc bello fugitiuorum & gladiatorum scribit. Sub id tempus aut sequentibus Coss. Q. Sertorius à M. Antonio & M. Perpenna, & aliis coniuratis in conuiuio interfectus est, octauo ducatus sui anno: magnus dux, & aduersus duos Imperatores, Pompeium & Metellum, sępe par, aut frequentior victor, ad vltimum desertus & proditus, vt Liuius prodidit. Corrige quendam locum deprauatum Eutropii lib. 6. cap. 1. vbi sic scribit: 18. anno Sertorius per suos occisus est, & finis ei bello datus est per Gn. Pompeium adolescentem, & Q. Metellum Pium, &c. Tu vero lege, Octauo demum anno, &c. Egerunt hi Coss. post annos aliquot asperam censuram qua 64. Senatu amouerunt. Inter quos & C. Antonius fuit, qui postea collega Ciceronis in consulatu fuit, vt Asconius testatur super orationem Ciceronis in toga candida. Huius L. Gellii meminit Cicero in oratione in L. Pisonē. Honorifice amborū Coss. fit mentio à Plutarcho in Crasso. Velleius: Tum M. Perpenna prętorius è proscriptis, gentis clarioris quam animi, Sertorium inter cœnam Etoscæ interemit, Romanisq; certam victoriam, partibus suis exeidium, sibi turpissimam mortem pessimo autorauit facinore. *Ab vrbe con.*

Horestes, *Lentulus.*

2. CN. AVFIDIVS, ET P. CORNELIVS. 682.

Horvm Coss. meminit Eutropius lib. 6. cap. 3. qui scribit, duo tantum grauia bella his Coss. imperio Romano fuisse: Mithridaticum scilicet, & Macedonicum. Quæ duo bella duo Luculli gesserant: L. Lucullus Mithridaticum, & M. Lucullus Macedonicum. Quę bella quomodo sint gesta, breuiter & pulchre Eutropius docet: reiicitq; hos Coss. in annum 681. Vrb. con. Suntq; in eo loco Coss. nomina manca. Item suspicor his Coss. (Id quod Appianus 1. Ciuilium, & Liuius 97. libro prodidere) factum, scilicet quod M. Licinius Crassus Prætor cum parte fugitiuorum, quæ ex Gallis Germanisq; constabat, feliciter pugnauit. cæsis inimicorum XXXV. & duce eorum Granico, cum Spartaco deinde bellauit: cæsus eum millibus quadraginta. Quod late in Plutarcho in Crassi vita inuenies. De quo bello M. Crassus in Vrbem veniens, ouationem egit, sed laurea coronatus: cum alias myrtea vterentur corona, vt in 15. Naturalis historię Plinius docuit, ca. 22. Nam Eutropio teste, bellum illud triennio finitum est. B

Crassus, *Magnus.*

3. M. LICINIVS, ET CN. POMPEIVS. 683.

Facta est amicitia in hoc consulatu Crassi & Pompeii, quorum vterque graues simultates contra alterum gerebat, quod M. Crassus senior Pompeio honores, quibus indies crescebat, inuidit, Pompeius Crassi diuitiis. Sed tandem populi victi precibus conciliati sunt, vt pluribus Appianus in fine primi Ciuilium, & Plutarchus in Crasso & Pompeio narrat. Post tamen initum consulatum iterum graues inter eos emersere dissensiones. Apud Patres enim potentior erat Crassus, sed apud plebem Pompeius. Coss. itaq; facti, sicut Pompeius antequam gestaret quæsturam, ex equite Romano. Tribunitiam potestatem restituerunt. Iudicia quoq; per M. Aurelium Cottam Prætorem ad equites Romanos translata sunt, vt Liuius 97. scribit. Velleius: Per idem tempus Cotta iudicandi munus, quod C. Gracchus ereptum Senatui, ad equites, Sylla ab illis ad Senatum transtulerant, æqualiter inter vtrumque ordinem partitus est: vt Roscius lege sua equitibus in theatro loca restituit. Legem enim iudiciariam tulit Aurelius Cotta Prætor, qua communicata sunt iudicia Senatui & equitibus Romanis & Tribunis ærariis. Rursus Pompeio & Crasso iterum Coss. hæc iterum lex promulgata, vt amplissimo ex censu centuriis, aliterq; antea lecti iudices, tamen æque ex illis tribus ordinibus res iudicarent, vt innuit Cicero in oratione contra L. Pisonem: & Plutarchus in Pompeio, qui eius vitam atq; mores elegantissime descripsit, vt Crassi. A quo vtriusq; gesta mutuare studiosus lector facile poterit. Lege etiam quæ Velleius de Pompeio tradit: Cuius viri, inquit, magnitudo mulrorum

torum voluminum instar exigit. Sed operis modus paucis eum enarrare iubet. Fuit hic genitus matre Lucilia, stirpis senatoriæ, forma excellens, non ea qua flos commendatur ætatis, sed ex dignitate constantiaq; in illam conueniens amplitudinem fortunamq; eius ad vltimam vitæ comitata est diem. Innocentia eximius, sanctitate præcipuus, eloquentia medius: potentiæq; quæ honoris causa ad eum deferretur, non vt ab eo occuparetur, cupidissimus: dux bello peritissimus: ciuis in toga (nisi vbi vereretur ne quem haberet parem) modestissimus. In accipienda satisfactione facillimus. potentia sua nunquam aut raro, ad impotentiam vsus: amicitiarum tenax: in offensis exorabilis, in recōciliandagratia fidelissimus. Pene omnium votorum expers. Et reliqua quæ sequuntur relege. Arbitror quoq; sub id tempus Mithridatem desperatione rerum suarum coactum, ad Tigranem Armeniæ regem confugisse. Horum Coss. meminit Salustius quoq; in Catilinario, scribens sub his tribunitiam potestatem restitutam. Velleius: Hoc consulatu Pompeius tribunitiam potestatem restituit, cuius Sulla imaginem in iure reliquerat. Post subiungit: Conuerterat Gn. Pompeii persona totum in se terrarum orbem, & per omnia maiore vi habebatur. Qui cum Coss. per quam laudabiliter iurasset se in nullam prouinciam ex eo magistratu iturum, idque seruasset: post biennium A. Gabinius Trib. legem tulit, vt cum belli more, non latriciniorum, orbem classibus, iam non furtiuis expeditionibus piratæ terrerent, quasdamq; etiam Italiæ vrbes diripuissent, Cn. Pompeius ad eos opprimendos mitteretur: essetque ei imperium æquum in omnibus prouinciis, cum Procos. vsq; ad 50. miliarium à mari. Quo Senatuscos. pene totius terrarum orbis imperium vni viro deferebatur. Sed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonii Prætura decretum erat. Dissuadebant optimates, sed consilia impetu victa sunt. Sub his præterea Coss. C. Verres perfunctus quæstura, à Cicerone est accusatus, & orationes Verrinæ sunt dictæ. Tradit Eusebius in Chronicis, Virgilium Maronem in pago qui Andes dicitur, haud procul à Mantua natum Pompeio ac Crasso Consulibus.

Creticus, *Nepos.*

684. Q. METELLVS, ET Q. HORTENSIVS. 4

HORVM Coss. M. Tullius meminit in secunda Verrina crebro. Fuerunt aūt, teste Pediano, ea tēpestate tres Metelli: Q. Metellus Consul, L. Metellus Siciliæ Prætor, M. Metellus iudex in Vrbe constitutus de pecuniis repetundis. Sub id tempus L. Metellus Prætor in Sicilia aduersus piratas prospere rem gessit, vt Liuius 98. habet. Iosephus refert in hunc consulatum Q. Metelli & Q. Hortensii, bellum plusquam ciuile: nempe fraternum inter Aristobolum & Hircanum, circum Olympiadem centesimam octogesimamtertiam. sed hic est error annorum. Et sub iis Coss. templum Iouis in Capitolio, quod incendio consumptum erat, refectum à Q. Catulo dedicatum est. Hinc subiungit Cassiodorus:

HIS Coss. *à Catulo reparatum dedicatumq; Capitolium est.*

Huius Catuli Luctatii nomen inter tanta Cæsarum opera vsq; ad Vitellium mansit, auctore Tacito ac Plutarcho. Hinc Martialis dixit: *Sic laudant Catuli Iulia templa patres:* Suetonius in Cæsare scribit, primo Præturæ die Q. Catulum de refectione Capitolii ad disquisitionem populi vocatum a Cæsare, vt in alium transferret: sed prohibitus, non potuit. Cicero in oratione de signis testis est, Capitolium non solum per Catulum dedicatum, sed etiam magnificentius esse restitutum quam antea fuit. aitque Capitolium clarissimum & pulcherrimum Catuli monumentum esse, cuius nominis æterna memoria simul cum templo conseruatur. Et inde etiam Capitolinus dictus est, quod curator fuit restituendi Capitolii: quod Tarquinius Priscus rex bello Sabino ædificaturum se vouerat, ieceratq; fundamentum: Tarquinius autem Superbus, capta Pometia, ex hostium spoliis extruxit: expulso Tarquinio, Horatius Puluillus Consul dedicauit: interiecto deinde quadringentorum & quindecim annorum spacio, igni consumptum est. Refectionis curam victor Sylla suscepit, neq; tamen dedicauit, hoc est solum eius felicitati negatum. Galba imperator, qui Neroni successit, vt Plutarchus, Tacitus & Suetonius in Galba scribunt, necessitudine Catulo coniunctum, & hinc gloriatum fuisse scribūt. Velleius dignā memoriam Q. Catuli cēset, qui cū dissuaderet legem pro Cn. Pompeio latam ab A. Gabinio, dixissetque esse quidem præclarum virū Gn. Pompeium, sed nimiū iam libere Reip. imperaret, neque omnia in vno reponenda: adiecissetq;, Si quid huic acciderit, quem in eius locum substitueris? Succlamauit vniuersa concio, Te Q. Catule. Tum ille victus consensu omnium, & tam honorifico ciuitatis testimonio, è cōcione discessit. Hic hominis verecundiam, populi iusticiam mirari libet: huius, quod non vltra contendit: plebis, quod dissuadentē & aduersarium voluntatis suæ vero testimonio fraudare noluit.

Olympiad. Tranquillus in Augusto prodit, quod Q. Catulus post dedicatum Capitolium duabus continuis noctibus somniauit: prima, Iouem opt. max. prætextatis compluribus circa aram ludentibus vnum secreuisse, atque in eius sinum signum Reip. quod manu gestaret, reposuisse: atq; in sequenti animaduertisse se in gremio Capitolini Iouis eundem puerum: quem cum detrahi iussisset, prohibitum monitu dei, tanquam is ad tutelam Reip. educaretur. Ac die proximo obuium sibi Augustum, quum incognitum alias haberet, & non sine admiratione contuitus, simillimum dixit puero de quo somniasset. Si volueris, studiose lector, de consecratione & ædificatione templi Capitolini plura legere, quæ te iuuabunt mirum, adito Plutarchum in Publicola, & lætaberis, vbi copiose inuenies quæ desideras. His Coss. vt scribit Asconius Pedianus, triumphauit M. Piso de Hispania, teste Cicerone contra L. Pisonem. Fuit autem & P. Piso eisdem temporibus quibus Cicero: sed tanto ætate maior, vt adolescentulum Ciceronem pater ad eum deduceret, quod in eo esset quædam vitæ similitudo, & multæ erant literæ, oratorq; frequentior habitus est.

CLXXVIII: L. METELLVS, ET Q. MARTIVS. 685.

ARBITROR circa id tempus Q. Cæcilium Metellum Proconsulem, quod 99. lib. Liuius abunde scripsit, Gnoson & Lyctium & Cydoniam, & alias plurimas ciuitates expugnasse in Creta insula: bellumq; Creticum confecisse, quod eo libro fuit à Liuio perscriptum. Hoc eleganter Florus 3. lib. tit. 7. descripsit Eutropius lib. 6. c. 4. sic de illo inquit: Ad bellum Creticum missus est Cæcilius Metellus, qui ingentibus prælijs intra triennium omnem prouinciam cepit, appellatusq; est Creticus: deq; insula triumphauit. Ob id Velleius Paterculus per id tempus scribit à Q. Metello Cretam in po. Ro. potestatem redactam. Et subiungit: Sed & Luculli & Metelli triumphum, cum ipsorum singularis virtus, tum etiam inuidia Pompeii apud optimum quemq; fecit fauorabiliorem. Cretenses autem, vt Val. Max. lib. 7. c. de Necessitate scribit, in obsidione Metelli, ad vltimam vsq; penuriam compulsi, sua iumentorumq; vrina sitim torserunt. Quia dum vinci timent, id passi sunt quod eos ne victor quidem pati coegisset. De hoc Metello Plutarchus in Pompeio multa. Nam eodem pene tempore bellum Piraticum fuit, quo commercium annonæ interclusum fuit. Ad quod Pompeius ire iussus lege ad populum lata per A. Gabinium, vt superius ex Velleio scripsimus, intra 40. diem toto mari eos expulit. Bello cum iis in Cilicia confecto, acceptis vero in deditionem piratis, agros & vrbes dedit: vt abbreuiator Liuii B lib. 99. scribit. Velleius sic de piratico bello: At Gn. Pompeius multis & præclaris viris in id bellum assumptis, descriptoq; in omnes recessus maris præsidio nauium, breui inexuperabili manu terrarum orbem liberauit Prædonesq; per multa à multis locis victos circa Ciliciam aggressus, fudit ac fugauit. Et quo maturius bellum tam late diffusum conficeret reliquias eorum contractas in vrbibus, remotoque mari loco, in certa sede constituit. Sed illud bellum elegantissime descripsit Florus lib. 3. tit. 6. abunde Appianus in Mithridatico, copiose Plutarchus in Pompeio. Sed animaduerte lector, q; Tullius in oratione in L. Pisonem (de quo inferius plura) meminit duorũ Coss. L. Luselli & G. Marii, quos Q. Asconius Pedianus super eadem oratione scribens, L. Iulium & G. Marium appellat. Sub quibus collegia & magistri collegiorum sublati sunt qui ludos faciebant. Quos P. Clodius dehinc nouem annis in consulatu L. Pisonis restituit. hos augurot ego illos fuisse, & nomina in alterutro autore corrupta. Perpende diligenti examine singula. Lege autem Ciceronis in L. Pisonem vehementem orationem, & admiraberis quæ scribo.

2. C. PISO CALPHVRNIVS, ET 686.
M. GLABRIO.

HVNC puto esse Pisonem, qui ira atq; inuidia stimulabatur contra Pompeium, vt Plutarchus in Pompeio scribit: eiq; apparatum naualem soluit, militesq; stipendiis liberauit. Vnde Pompeius classe ad Brundusium missa, per Ethruriam Romam accedit. Cui tanta multitudo à mœnibus Vrbis effusa obuiam est, tantaque facta lætitia post finitum piraticum bellum, vt ferme Piso consulatu sese abdicasset. Sed hoc vetuit Pompeius paulo post (etsi sub quibus id Coss. factum sit, plane mihi nõ constet) Manilius Trib. pleb. vt idẽ Plutarchus testatur, rogationem tulit, vti quotquot loca in prouincia Lucullus obtinebat, ea omnia Pompeio obuenirent, cum omnibus illis copiis: præterea Bithynia, cui tum Glabrio præerat, accepta, aduersus Mithridatem regem atque Tigranem dux belli gerendi Pompeius declararetur. Et illud est quod Liuius lib. 100. scribit: Gn. Manilius Trib. pleb. indignatione maxima nobilitatis legem tulit, vt Pompeio bellum Mithridaticum mandaretur. Pro hac lege Manilia dixit Cicero tum prætor elegantissimam illam orationem de laudibus Gn. Pompeii, quæ in ordine adhuc prima orationum familiarium extat. Hic

C. Cal-

Ab urbe con. C. Calphurnius Piso Cos. legem Calphurniam de ambitu tulerat, in qua præter alias pœnas, pecuniaria quoq; pœna adiecta erat; vt Asconius testatur super oratione Ciceronis de Maiestate. Velleius Paterculus: Cum esset in fine bellum piraticum, cum & L. Lucullus (qui ante septem annos ex S.C. sortitus Asiam; Mithridati oppositus erat, magnasq; ac memorabiles res ibi gesserat, Mithridatem sępe multis locis fuderat, egregia Cyzicum liberarat victoria, Tigranem regum maximum in Armenia vicerat, vltimamq; bello manum pene magis noluerat imponere, quam non potuerat, qui alioqui per omnia laudabilis & bello pene inuictus, pecuniæ expellebatur cupidine) idem bellum adhuc administraret, Manilius Trib. pl. semper venalis, & alienæ minister potentiæ, legem tulit, vt bellum Mithridaticum per Gn. Pompeium administraretur. Accepta ea, magnisq; certatum inter Imperatores iurgiis, cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniæ, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem imperii obiiceret, neuterq; ab eo quod arguebatur mentitus, argui posset. Nam neq; Pompeius, vt primum Remp. aggressus est, quenquam animo parem tulit: & in quibus rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat. Neq; eo viro quisquam aut alia omnia minus, aut gloriam magis concupiit: in appetendis honoribus immodicus, in gerendis verecundissimus, vt qui eos vt libentissime iniret, ita finiret æquo animo: & quod cupisset arbitrio suo sumere, alieno deponeret. Et Lucullus summus alioqui vir, profusæ huius in ædificiis conuictibusq; & apparatibus luxurię primus autor fuit. Quem ob iniectas mari moles, & receptum suffossis montibus mare, haud infacete Magnus Pompeius Xerxen togatum vocare assueuerat. Olympiad.

687. CN. LEPIDVS, ET L. TORQVATVS. 3.

SIC nominantur Cassiodoro. Sed Asconius Pedianus eos appellat (si hi iidem sunt) L. Cottam & L. Torquatum. Sub quibus Cicero orationem dixit pro Cornelio de Maiestate, quæ iactura temporum perdita est. Qui quidem Cornelius Quæstor Gn. Pompeii fuerat, deinde Trib. pl. C. Pisone Cos. Hinc alienatus à Senatu, ex causa quā pluribus Asconius recenset. L. Cottæ & L. Torquati Coss. meminit Cicero in 3. Inuectiuarum in Catilinam, vbi prodigia plura recenset, quæ ante coniurationem Catilinæ apparuerūt, quæ à Iulio Obsequente sub C. Antonio & Cicerone visa scribuntur. Sed corruptus est & mancus libellus ille: vterque lector videndus est. Scribit Cornelius Nepos in vita Pomponii Attici, ipsum Pomponium L. Cotta & L. Torquato Coss. ab Athenis Romam remigrasse. Quantum vero ex Asconio deprehendimus, ante L. Cottam & L. Torquatum Coss. fuerant. B

Tullus.

688. M. LEPIDVS, ET L. VOLCATIVS. 4.

QVO anno Prætor Cicero fuit, & reum duo fratres Cominii lege Cornelia de Maiestate Corneliū fecerunt, & Cicero pro eo hinc orauit: & vt Pedianus in oratione, quam in Toga candida habuit Cicero, quæ item periit, testatur. Sub his Coss. Catilina ex Africa prouincia decedens, petiturus consulatum, à legatis Afris repetundarum accusatus est: quare à petitione destitit. Sub his prætereа Coss. vt ex eadem oratione Ciceronis & ex Salustii Catilinario deprehendimus, prima coniuratio contra Senatum facta fuit à Catilina & Gn. Pisone, qui in Hispania periit, antequam in lucem erumperet. Ob id P. Sylla & P. Antronius cum consulatum peterent, ambitus damnati, in eorum locum creati sunt L. Cotta & L. Torquatus, quos, teste Salustio, Catilina & Antonius Cal. Ianuarii parabant in Capitolio interficere, nisi res fuisset intercepta. Et ob id abbreuiator Liuii lib. 101. scribit: Coniuratio eorum qui in petitione consulatus ambitus damnati erant, facta de interficiendis Coss. oppressa est. Suetonius in Iulio, rubrica nona, meminit horum Coss. Sed pro P. hic scriptum est, L. Antronio. Sed pro illo P. Sylla tandem Cicero orauit oratione pulcherrima, quæ extat. Verum vt quicquid quod summa elucubratione inuestigauerim, studiosis vtile afferam: post hos Coss. in opusculo quod Paulo Orosio ascribitur, scribūtur nomina Coss. qui desunt in hoc Cassiodori exemplari: quos etiam subiunxi, vt nihil scilicet sciens obmittam. Sic autem scriptum est ibi: vt vsq; ad consulatum Ciceronis, & hos & sequentes ponam:

Lepido	& Tullo.
Sulla	& Pæto.
Cæsare	& Turino.
Cicerone	& Antonio.

In Cassiodori vero exemplari post Lepidum & Torquatum, omissis Sylla & Pæto, ponuntur hi:

Olympiad. *Iulius,* *Figulus.* *Ab vrb. con.*
CLXXIX. L. CÆSAR, ET Q. MARTIVS. 689.

CÆTERVM quid sub singulis gestum est, nõ satis ob iacturã Liuii constat. quanquam facili coniectura assequi possumus, per hæc tempora Pompeium ad gerendum bellum aduersus Mithridatem profectum, cum rege Parthorum Phraatte amicitiam renouasse, equestri prælio Mithridatem vicisse, ac in fugam compulisse vltra Bosporum: Tigranem in deditionem accepisse, & ea quæ Plutarchus in Pompeio ac Lucullo prodidit, & in Mithridatico scribit facta. Quæ Liuius complexus fuit centesimo libro, & duobus sequentibus. Sed vt ad C o s s. iterum redeam, Salustius in Catilinario hos C o s s. nominat: Sub quibus Calendis Iunii Catilina coniuratores suos conuocat, eosque magnis præmiis ad coniurationem cohortatur. Quorum Cicero & in oratione pro P. Sylla, & in aliis pluribus meminit. In ea oratione sic: Primum Cincius, iudices, L. Iulio, G. Figulo Coss. profectus est aliquanto ante furorem Catilinæ. Sub his item C o s s. L. Cæsare & Figulo, teste Pediano, M. Cicero orationem habuit in toga candida, post annum qũam pro Cornelio dixerat, qua competitores à se repulit, quos sex habuit in petitione consulatus: duos patricios P. Sulpitium Galbam, & L. Sergium Catilinam: quatuor plebeios, ex quibus duos nobiles, C. Antonium, M. Antonii oratoris filium, L. Cassium Longinum: duos, quitamen non primi ex familiis suis magistratum adepti erant, Q. Cornificium & C. Licinium Sacerdotem: viri nulla improbitate notati. Solus Cicero ex competitoribus equestri erat loco natus, atq; in petitione patrem amisit. Cæteri competitores modeste se gessere. Cassius post paucos menses in coniuratione Catilinæ repertus. Catilina & Antonius quanquam infamis eorum vita erat, tamen multum poterant. Coierant enim ambo, vt Ciceronem consulatu deiicerent, adiutoribus vsi firmissimis, M. Crasso & C. Cæsare, qui Ciceroni refragabantur, quod eius indies ciuilem crescere dignitatem animaduertebant. Contra hos duos itaque competitores in Senatu Cicero habuit orationem, quæ in Toga candida inscribitur (sed perdita est) qua in eos acerrime inuectus est, vt lege ambitus, quitum augebatur, damnarentur. Sic iterum reiectus est à consulatu Catilina. Et hinc scribit abbreuiator Liuii lib. 102. Catilina bis repulsam in petitione consulatus passus, cum Lentulo Prætore & Cethego & pluribus coniurauit de cæde Coss. & Senatus, incendiis Vrbis, opprimenda Repub. exercitu quoq; in Ethruria comparaeo. Scribit præterea Cicero ad Atticum primo epistolarum, sub his Coss. se filiolo auctum, salua Terentia: & cogitare suum competitorem Catilinam se derisurum. Ex his omnibus, vt anacephalæosim Consulum breuem faciam, coniectare licet, hoc pacto atq; ea serie fuisse C o s s. licet illud examini acriori eruditissimorum semper subiiciam. Nam temere asserere nil per insolentiam volo, vt nunc sequuntur:

C. Piso	&	M. Glabrio 686.
M. Lepidus	&	L. Volcatius Tullus 687.
L. Cotta	&	L. Torquatus 688.
L. Cæsar	&	C. Figulus 689.
M. Cicero	&	C. Antonius 690.

Ex illis enim C o s s. Cicero aliquos nominat in secunda Philippica, qua in M. Antonium ardentissime inuectus est, & propter quam etiam, teste Iuuenale, interfectus est. Eius verba autem hæc sunt: Non placet Antonio consulatus meus: at placuit P. Seruilio, vt eum primum nominem ex illius temporis cõsularibus, qui proxime est mortuus. Placuit L. Catulo, cuius singularis semper in hac Repub. viuet auctoritas. Placuit duobus Lucullis, Lucio & Marco: Q. Hortensio, C. Curioni, C. Pisoni, M. Glabrioni (sic enim est legendum in Cicerone, non Labeoni, vt fere omnes habent codices) L. Volcatio, C. Figulo, D. Syllano, L. Murænæ, qui tunc erant C o s s. designati. & cætera quæ sequuntur. Plinius libro octauo, quinquagesimotertio capite: Æque facilis mixtura cum fero, qualiter natos antiqui hibridas sues vocabant semiferos: ad homines quoque, vt in C. Antonium, Ciceronis in consulatu collegam, appellatione translata. Sed non omittendum censeo, quod idem Plinius lib. 33. cap. 2. scribit: M. Cicero stabiliuit equestre nomen in consulatu suo, ei Senatum concilians: ex eo se ordine prouectum esse celebrans, & eius vires peculiari popularitate quærens. Ab illo tempore plane hoc tertium corpus in Rep. factum est: cœpitq; adiici, Senatuiq; populoq; Romano, equester ordo. qua de causa & nunc post populum scribitur, quia nouissime cœptus est adiici. Studiosi nihil obmittere per inertiam debent. Ideo consulo hic, vt etiam Q. Ciceronis libellum ad M. Tullium fratrem legant de Petitione consulatus.

Cicero,

M. TVLLIVS, ET C. ANTONIVS. 2.

690. SVB his Coss. vt Orosius in sexto scribit, capite quinto, Cn. Pompeius, accepto occisi Mithridatis nuncio, Syriam & Phœnicem bello aggressus, Ityreos, Arabasque primum perdomuit: vrbemque earum quam nominant Petram cepit. Hinc Iudæos subegit, & fanum eorum in Hierosolyma, inuiolatum ante id tempus, cepit: vt centesimoprimo libro Liuius scripsit: in Mithridatico Appianus, in Pompeio Plutarchus. Velleius autem sic: Dum in Vrbe Italiaque de seditione Catilinæ Coss. agerent, Gn. Pompeius memorabile aduersus Mithridatem, qui post Luculli profectionem magnas noui exercitus vires reparauerat, bellum gessit. At rex fusus fugatusque, & omnibus exutus copiis, Armeniam Tigranemq; socerum petit, regem eius temporis, nisi quia Luculli armis erat infractus, potentissimum. Simul itaq; duos prosequutus Pompeius, intrauit Armeniam. Prior filius Tigranis, sed discors patri, peruenit ad Pompeium. Mox ipse supplex & præsens, regnumque ditioni eius permisit: præfatus neminem alium, neq; Romanum, neq; vllius gentis virum futurum fuisse, cuius se societati commissurus foret, quam Gn. Pompeium. Proinde omnem sibi vel aduersam vel secundam, cuius autor ille esset, fortunam tolerabilem futuram. Non esse turpe ab eo vinci, quem vincere esset nefas: neq; ei inhoneste aliquem submitti, quem fortuna super omnes extulisset. Seruatus regi honos imperii, sed multato ingenti pecunia: quę omnis, sicut Pompeio moris erat, redacta in Quęstoris potestatem, ac publicis descripta literis. Syria, aliæq; quas occupauerant prouinciæ, ereptæ, & aliæ restitutę: po. Rom. Syria tum primum facta est stipendiaria. Iosephus decimoquarto Antiquitatum, & primo libro belli Iudaici. Sed in decimoquarto Antiquitatum, capite octauo, horum fit Coss. mentio, in hæc verba: Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mense ieiuniorum, centesima septuagesima Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostes templum ingressi, cunctos peremerunt, qui sacrificiis occupati, nullatenus sacra rupetunt, &c. Non est prætereundus locus Orosii in primo capite libri sexti, qui scribit, Mithridaticum bellum per quadraginta annos deductum. Nam sexingentesimo (inquit) anno ab Vr. con. quo etiam ciuile bellum cœperat inardescere. Consulatu autem Ciceronis & Antonii, vt verbis poetæ optimi loquar, barbarico vix consummata veneno est.

B Sed in his temporibus triginta gerendi belli anni inueniuntur. Qualiter autem quadraginta à plerisque dicti sint, non facile discernitur. Eodem tamen libro, capite sexto hos Coss. ponit anno Vrb. con. 99. qui numerus deprauatus est. Quoniam mox sequenti capite 7. eodem libro, consulatum C. Cæsaris & L. Bibuli, qui quartus est ab hoc, reiicit in annum sexingentesimum nonagesimumquartum. Iccirco superfluit in priori denarius vnus, vt & Eutropius fatetur, qui annum hunc ponit sexingentesimum octogesimumnonum: & tradit, Mithridatem quadraginta annos contra Romanos bellum habuisse. Si numerabis consulatus à L. Cornelio Sylla, & Q. Pompeio Ruffo, ad consulatum Ciceronis & Antonii, inuenies annos vigintisex. Cæteri ponunt triginta annos, quos tamen ex consulatibus non supputabis. Alii id videant. Hoc addendum, quod Eusebius Catilinariam seditionem, quæ hoc anno quoq; acta est, Olympiadi centesimæ septuagesimæ nonæ adscribit: quæ supputatio veritati est propinquior. Iccirco apud Iosephum puto deesse vnum verbum: & legendum, Centesima septuagesimanona Olympiade. In Orosio libro sexto, capite primo, duplex error. Nam neque quadraginta annos bellum Mithridaticum est actum, neque sexingentesimo inceptum. In eiusdem sexto capite deest verbum sexingentesimo, & abundat nono: cum hic sit annus Vrb. con. & hoc bellum Mithridaticum non sit vltra trigintasex annos productum. Et hæc est vera calculatio. Sed dubio procul notæ numerorum hunc errorem pepererunt. Sub id tempus erupta est coniuratio Catilinæ, prouidentia M. Tullii Ciceronis. Quæ quo pacto sopita atque extincta sit, peculiari opere Salustius explicauit, quod Catilinarium dicitur, & extat: præterea quatuor elegantissimis inuectiuis enarratur à Cicerone scriptis, & quadam artificiosa Porcii Latronis declamatione. Appianus insuper in secundo libro Ciuilium abunde describit. Florus ingeniose perstringit libro quarto, titulo primo: qui horum quoque Coss. mentionem facit. Plutarchus passim in Cicerone atque Cæsare. Meminit horum Coss. & huius coniurationis Eutropius libro sexto, capite quarto: & Iulius Obsequens, qui prodigia scribit. Quantus honor Ciceroni sit ob hoc datus, quod pater Patriæ sit dictus, Pomponius Atticus testatur, qui librum Græce scriptum de consulatu Ciceronis edidit, teste Cor. Nepote: cuius Cicero meminit in secundo ad Atticum libro epistolarum: Plinius in septimo Naturalis historiæ, cap. trigesimo. Plutarchus, Appianus, Salustius, poetæ Lucanus atq; Iuuenalis, passim alii idem declarant. Vide Plutarchum

Olympiad. quoq; in Catone iuniore. Id prætereundum non est, quod Plinius libro nono Naturalis historiæ, capite trigesimonono, vbi de purpura agit, scribit Lentulum Spintherem Ædilem fuisse, ac dibapha, id est, bis tincta vsum, Vrb. con. anno septingentesimo, Cicerone Cos. Sed numerorum notæ corruptæ sunt, vt sæpe testatus sum, ideoq; nullibi respondet. Velleii Paterculi verba nullo piaculo obmittenda censeo, qui sic scribit: Per hæc tempora M. Cicero, qui omnia incrementa sua sibi debuit, vir nouitatis nobilissimæ, & vt vita clarus, ita ingenio maximus: qui effecit, ne quorum arma viceramus, eorum ingenio vinceremur. Cos. Sergii Catilinæ, Lentuliq; & Cethegi & aliorum vtriusq; ordinis virorum coniurationem, singulari virtute, constantia, vigilia, curaq; eripuit. Catilina metu consularis imperii Vrbe pulsus est. Lentulus consularis & Prætor iterum, Cethegusq; , & alii clari nominis viri, autore Senatu, iussu Cos. in carcere necati sunt. Ille Senatus dies, quo hæc acta sunt, virtutem M. Catonis iam multis in rebus perspicuam atq; prænitentem altissime illuminauit. Hic genitus proauo M. Catone, principe illo familiæ Porciæ, homo virtuti simillimus, & per omnia ingenio diis quam hominibus propior: qui nunquam recte fecit, vt facere videretur, sed quia aliter facere non potuerat: cuiq; id solum visum est rationem habere, quod haberet iustitiæ. Omnibus humanis vitiis immunis: semper fortunam in sua potestate habuit. Hic Trib. pleb. designatus, adhuc admodum adolescens, cum alii suaderent, vt per municipia Lentulus coniuratiq; custodirentur, pene inter vltimos interrogatus sententiam, tanta vi animi atq; ingenii inuectus est in coniurationem, & ardore oris orationem omnium lenitatem suadentium, societate consilii suspectam fecit. Sic impendentia ex ruinis incendiisq; vrbis, & commutatione status publici pericula exposuit. Ita consilii virtutem amplificauit, vt vniuersus Senatus in eos, quos prædiximus, censeret: maiorq; pars ordinis eius Catonem prosequerentur domum. At Catilina non segnius vota obiit, quam sceleris conandi consilia inierat. quippe fortissime dimicans, quem spiritum supplicio debuerat, supplicio reddidit. In hoc consulatu Rullus legem agrariam promulgauit, teste Plinio: cuius Rulli pater, P. Seruilius, solidum aprum in epulis apposuit. His præterea Coss. teste Suetonio in Augusto, rubrica quinta, natus est Augustus nono Calendas Octobris, paulo ante ortum solis. Et cum de coniuratione ageretur in curia, & Octauius ob vxoris puerperium serius affuisset, nota ac vulgata res est, P. Nigidium comperta moræ causa, vt horam quoq; partus accepit, affirmasse dominum terrarum natum Octauio. Et hinc Velleius in sua historia scripsit: Consulatui Ciceronis non mediocre adiecit decus. Natus eo anno diuus Augustus abhinc annos LXXXII. omnibus omnium gentium viris magnitudine sua inducturus caliginem. Fuit autem C. Octauius pater Augusti, qui ex prætura Macedoniam sortitus, residuam Spartaci & Catilinæ manum, Thurinum agrum tenentes, in itinere deleuit. Negocio sibi in Senatu extra ordinem dato, ac Bessis & Thracibus magno prælio fusis, socios humanissime tractauit, vt Suetonius & Cicero attestantur. De quo Velleius sic scribit: Fuit C. Octauius vt non patricia, ita admodum speciosa equestri genitus familia, grauis, sanctus, innocens, diues. Hic Prætor inter nobilissimos creatus, primo loco cum ei dignatio Iulia genitam Acciam conciliasset vxorem, ex eo honore sortitus Macedoniam, appellatusque in eam Imperator. Decedens ad petitionem consulatus, obiit, prætextato relicto filio: quem C. Cæsar, maior eius auunculus, educatum apud Philippum vitricum dilexit vt suum: natumq; annos XVIII. Hispaniensis militiæ, assequutum se postea, comitem habuit: nunquam aut alio vsum hospitio quam suo, aut alio vectum vehiculo: pontificatusq; sacerdotio puerum honorauit. Et peractis bellis ciuilibus, ad erudiendum liberalibus disciplinis singularis indolem iuuenis, Apolloniam eum in studia miserat, mox belli Getici ac deinde Parthici habiturus commilitonem.

Syllanus,

3. D. IVNIVS, ET L. MVRENA. 691.

HIC est ille Syllanus, qui proximo anno Consul designatus, teste Salustio censuit coniuratos vltimo supplicio afficiendos esse. Sed Cæsare orante, vt Suetonius in Iulio scribit, rubrica decimaquarta, coactus est suam sententiam lenius interpretari, quia immutare non licuit. Et Eutropius lib. sexto, capite quarto, horum Coss. meminit: scribitq; quod his Coss. Metellus de Creta triumphauit, Pompeius de bello Piratico & Mithridatico. Nulla vnquam pompa triumphi similis fuit. Ducti sunt ante currum eius, filii Mithridatis & Tigranis, & Aristobolus rex Iudæorū. prælata ingens pecunia, aurum atq; argentū infinitum. De cuius triumphi pompa vide Plutarchū in Pompeio: licet Plinius in sequentes Coss. reiiciat. Abbreuiator Liuii Pompeiū triumphasse de liberis Mithridatis & Tigra-

Ab urbe cond. & Tigranis, libro centesimotertio prodidit: sed nescio sub quibus. Horum Coss. meminit Plutarchus in Catone iuniore, qui scribit Catonem Trib. pl. iureiurando testatum fuisse (quia comitia consularia venalia viderat) sese quicunq; largitionem faceret, ei diem esse dicturum. Excepit tamen Syllanum, qui sororem eius Seruiliam habebat propter necessitudinẽ. L. Murenam ambitus accusauit, quod per largitionem obtinuisset, vt cũ Syllano Cõsul designaretur. Quem cum Cicero Cos. defenderet multum; risum iudicibus iniecisset: Cato ridens quoq; dixit, Dii boni quã ridiculum Consulem habemus. Murena absolutus, omnia in consulatu ex Catonis voluntate gessit. Lege orationem Tullii pro L. Murena elegantissimam & artificiosissimam, cuius iam his ex scriptis argumẽtum tenes. Olympiad.

Calphurnianus, *Messala.*

692. M. PVPIVS, ET M. VALERIVS. 4.

M. Pvpii mentionem facit Cicero in longa illa oratione quæ inscribitur, Pro domo sua, ad Pontifices.

His Coss. *Catilina in agro Pistoriensi à C. Antonio bello peremptus est.*

Liuius libro centesimotertio, Catilinam à C. Antonio Proconsule cum exercitu cæsum esse scribit. Quod & Salust. in fine Catilinarii facit belli. Eutropius in 6. cap. 4. Catilinam prælio victum scribit sexingentesimononagesimo anno, Vrb. con. vbi duorum annorum est quæstio. Cæsar primo Commentariorum belli Gallici, vbi de Orgentorige Heluetiorum rege scribit exordia belli, meminit Coss. M. Messalæ & P. Pisonis: vt in alterutro menda appareat. licet nonnulli L. Pisonem habeant, Plinius lib. 7. ca. 26. sic horum Coss. meminit, vbi de laudibus Magni Pompeii scribit: Triumphii vero, quem duxit ad tertium Calendas Octobris, M: Messala, M. Pisone Coss. præfatio hæc fuit: Cum oram maritimam à prædonibus liberasset, & imperium maris pop. Rom. restituisset, ex Asia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythis, Iudæis, Albanis, Hiberia, insula Creta, Bastarnis: & super hæc de regibus Mithridate ac Tigrane triumphauit: Vbi id notandum, quod alter Coss. nunc Piso, nunc L. Piso, nunc M. Piso à diuersis appellatur. Sed de M. atq; P. Pisone Asconius consulẽdus est, super oratione Tullii contra L. Pisonem. Cicero tamen libro primo epistolarum ad Atticum, describens quomodo P. Clo-
B dius muliebri veste in domo Cæsaris, dum sacrificaretur, deprehensus sit, bis horum meminit Coss. duabus epistolis, M. Messalæ, & M. Pisonis. E quibus epistolis omnibus velim historiam huius temporis ac res gestas omneis intelligas, studiose lector. De triumpho Pompeii repete ea quæ ex Velleio in Sexto Ruffo superius annotaui. Sed idem subiungit: Absente Gn. Pompeio T. Ampius & T. Laberius Trib. pleb. legem tulerunt, vt scilicet Indis Circẽsibus corona aurea & omni cultu triumphantium vteretur: scenicis autem prætexta, coronaq; aurea. Id ille non plus quam semel, & hoc sane nimium fuit vsurpare sustinuit. Huius viri fastigium tantis auctibus fortuna extulit, vt primus ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Asia triumpharet. Et quot partes terrarum orbis sunt, totidem faceret monumenta victoriæ suę. Nunquam eminentia inuidia carent. Itaq; & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ, & Metellus Creticus non iniuste querens (quippe ornamẽtum triumphi eius, captiuos duces Pompeius subduxerat) & cum iis pars optimatium refragabatur, ne aut promissa ciuitatibus à Pompeio, aut benemeritis præmia ad arbitrium eius persoluerentur. Iulius Obsequens libello Prodigiorum sic meminit Catilinæ subacti: Cum in agro Pistoriensi Catilinam deuicisset Antonius, laureatos fasces in prouinciam tulit: ibi à Dardanis oppressus, amisso exercitu profugit. Apparuit eum hostibus portendisse victoriam, cum ad eos laurum victricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere. Meminit horum præterea Coss. Plinius in 8. lib. cap. 36. Annalibus notatum est, M. Pisone M. Messala Coss. ad 14. Calendas Octobris, Domitium Ænobarbum, Ædilem curulem, vrsos Numidicos centum, & totidem venatores Æthiopas in Circeo dedisse. Et lib. 37. ca. 2. iterum repetit: Ergo tertio triumpho quem de piratis, Asia, Ponto, gentibusq; & regibus in septimo operis huius volumine indicatis, M. Pisone, M. Messala Coss. pridie Calendas Octobris die natalis sui egit, transtulit alueum cum tesseris lusorium è gemmis duabus, latum pedes tres, longum pedes quatuor. Et reliqua quæ sequuntur.

Lapsus videtur [illegible]

Celer,

693. Q. METELLVS, ET L. AFRANIVS. CLXXX.

Horvm Coss. meminit Iulius Obsequens in hæc verba: Die toto ante sereno, circa horam vndecimã nox se intendit. deinde restitutus fulgor, turbinis vi tecta deiecta, pôte

Olympiad sublapso homines in Tiberim præcipitati. In agris ple[illegible] q; arbores euersæ radicitus. Lusitani Gallœci deuicti, id quod Plutarchus in Cæsare scribit & Appianus. Abbreuiator Liuii lib. 103. scribit C. Cæsarem Lusitanos subegisse, eoque consulatus candidato & captante Remp. inuadere, conspirationem inter tres principes ciuitatis factam, Gn. Pompeium, M. Crassum & P. Cæsarem. Quod latius in secundo Ciuilium Appianus describit, Tricipitiumq; appellat. Sub id tempus P. Clodius accusatus, quod in mulieris habitu sacrarium ingressus, in quo virum intrare nefas erat: cumq; intrasset, vxorem Cæsaris Pompeiam stuprauisset, absolutus. De qua re Seneca 16. lib. Epistolarum ad Lucillium: Cicero in epistolis ad Atticum sæpe: Suetonius in Iulio, rubrica sexta: sed lucidissime Plutarchus in Cæsare Dictatore: nonnihil etiam Aretinus in vita Ciceronis. Ex hac re, quod Cicero testimonium in P. Clodium dixerat, natus est furor Clodianus. Nam & Clodius legibus præuaricatis, à C. Fonteio adoptatus est, & ad plebem transiit, vt Trib. pleb. factus se vlcisceretur de Cicerone. Vide orationem Tullii quæ inscribitur, Pro domo sua, ad Pontifices: vbi de his rebus, ac de iure adoptionis, pulchra leges. Asconius item Pedianus in oratione in L. Pisonem Q. Metelli Cos. mentionem facit, dicens: Ante biennium quam restituerentur collegia, Q. Metellus Celer Cos. magister ludorum ludos Cõpitalitios facere prohibuerat. Horum item Coss. Florus meminit lib. 4. tit. 2. causas ciuilis belli pulcherrime enarrans: & Cicero li. 1. epistolarum ad Atticum res gestas huius temporis graphice describens, ex quo mutuanda sunt, quæ desideras. Horum Coss. meminit Plinius lib. 2. cap. 69. Cornelius Nepos de Septentrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, C. Afranii in consulatu collegæ, sed tum Gallis Proconsuli, Indos à rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercii causa nauigantes tempestatibus essent in Germaniam abrepti.

Cæsar, *Bibulus.*

2. C. IVLIVS, ET M. CALPHVRNIVS. 694

Cvm Iulius Cæsar vlteriorem Hispaniam tenuisset, & iam ad triumphum Romam festinaret, quo tempore comitia erant edicta: multumq; laborasset, vt legibus solueretur, absentiq; sibi liceret consulatum petere: cui cum multi obstarent, ne Senatu excluderetur, coactus est triumphum dimittere: vt Suetonius Tranquillus, Appianus secundo Ciuilium, Plutarchus attestantur. Cum vero duos haberet consulatus competitores, M. Bibulũ ac L. Luccium, cum Luccio pactus, quoniam ditissimus erat, vt communi nomine per centurias nummos pronunciaret. Qua re cognita, optimates M. Bibulum dederunt collegam Cæsari: ne si concordem collegam haberet in summo magistratu, omnia auderet. Tum Crassum Pompeio conciliauit: ac cum vtroque societatem iniit, ne quid ageretur in Rep. quod displicuisset vlli è tribus. Tum leges agrariæ à Cęsare Cõsule latæ sunt, cum maxima contentione, inuito Senatu, & collega Bibulo: quem è foro obnunciantem armis expulit, coegitq; vt domo abditus lateret, ipse solus ad arbitriũ omnia in Rep. administraret. Vnde quidam iocantes dixere, res gestas non Cæsare & Bibulo Coss. sed Iulio & Cæsare, bis eundem nominantes. De qua re mox hi versus circumlati sunt:

Non Bibulo nuper quicquam, sed Cæsare factum est:
Nam Bibulo fieri Consule, nil memini.

Cæterum quæ in hoc consulatu Cæsar gessit, vide apud Appianum in secundo Ciuilium, qui alterum Consulem inepte P. Bibulum vocat: Plutarchum in Iulio, Tranquillum in Cæsare Dictatore, rubrica vigesima, copiose describentem acta consulatus Cæsaris. Horum Coss. item meminere Orosius lib. 6. cap. 6. qui scribit, lege Vatinia Cæsari Galliæ treis prouincias cum legionibus septem datas in quinquennium: & Eutropius lib. 6. ca. 5. qui ambo occasionem nacti, Cæsaris Iulii res gestas complectuntur. Sed numeri annorum apud Orosium sunt integri, quod mirum est, qui hunc annum sexingentesimum & nonagesimumquartum vocat: alter nonagesimumoctauum supra centesimum ponit, in quatuor annis lapsus. Sed & Florus li. 4. tit. 2. perstringit eadem quæ Plutarchus & Tranquillus latissime explicant. Lege tum Plutarchum quoq; in Catone iuniore de his Coss. pulchra, quæ alibi non inuenies, & in Pompeio. Item facit Tullius horũ Coss. mentionem in longa illa epistola primi libri ad Lẽtulum. In primo Commentariorum, scribit Cæsar se Consule Ariouistum regem Germanorum, amicitiam pop. Rom. petiisse, & assequutum. Cuius & Liuius in centesimoquarto meminit. Quanquam autem luculenter Plutarchus, concinne Suetonius Cæsaris vitam perscripserint, omnino tamen studiosis videndus est Velleius Paterculus, qui eius originem ac res bene gestas ad hunc vsque scribit consulatum, quæ penitus sunt pro rebus hac ætate gestis necessario adducenda.

Tandem

Ab urbe cõ. Tandem subiungit: In hoc consulatu Cæsar legem tulit, vt ager Campanus plebi diuideretur, suasore legis Pompeio. ita circiter XX. ciuium eo deducta, & ius ab his restitutum post annos circiter CLII. quam bello Punico ab Romanis Capua in formam præfecturæ redacta erat. Bibulus collega Cæsaris cum actiones eius magis vellet impedire, quam posset, maiore parte anni domi se tenuit: quo facto, dum augere vult inuidiam collegæ, auxit potentiam. Tum Cæsari decretæ in quinquennium Galliæ. Olympiad.

695. L. PISO CALPVRNIVS, ET A. GABINIVS. 3.

TERTVLLIANVS in Apologetico, cap. 6. Piso & Gabinius COSS. non vtiq; Christiani euersis etiam deorum aris abdicauerunt, turpium & otiosarum supersititionum vitia cohibentes: hisq; vos restitutis summam maiestatem contulistis. Huius L. Pisonis Calphurniam filiam Cæsar in vxorem acceperat, quoniam sibi erat successurus in consulatu: cuius suffragio, atq; Gn. Pompeii, cui item & filiam suam Iuliam vxorẽ dederat, Galliam prouinciam obtinuit. Quam ob rem Cato exclamauit, nuptiarum lenocinio Remp. labefactari, vt Appianus, Plutarchus, & Tranquillus docent. Sunt deinceps Vatinius & P. Clodius cognomine Pulcher, qui infamiæ notam in mulierum celebritate subierat, Tribuni declarati. Cęsar non prius in expeditionem profectus dicitur, teste Plutarcho, quam Ciceronem & Clodium, turbulentis inter se altercationibus irritasset. Vnde Abbreuiator Liuii lib. 103. scribit: M. Cicero, lege à P. Clodio Tribuno plebis lata, quia indemnatos ciues necauisset, in exilium missus est. Hinc scribit Cassiodorus:

HIS *Coss. Clodij rogatione Cicero in exilium est profectus.*

Vide de hac re Appianum 2. Ciuilium lib. Plutarchum in Cæsare & Tullio: inprimis orationem Ciceronis illius, quæ inscribitur Pro domo sua, vbi quoq; COSS. horum crebra est & multiplex mentio: ac illius quæ in Vatinium testem inscribitur: item de Aruspicum responsis, in Clodium: item de sortiendis prouinciis consularibus. Sed omnino videnda est oratio, quam ad equites dixit, pridie quam in exilium iret Cicero, si modo sua esse credi debet. Cæterum penitus videnda est oratio Ciceronis, quam in L. Pisonem habuit, vbi omnia eius gesta exprobrat. De A. Gabinio Plutarchus in Antonio, & Liuius lib. 105. plura. Sed & horum Coss. mentionem Cæsar facit 1. lib. Commentariorum belli
B Gallici. Et Plutarchus in Catone iuniore, qui alterum Cos. Gabinium Paulum appellat: quem in Pompeio, vbi horum quoq; mentio fit, egregium adulatorem Pompeii vocat. Scribit præterea Asconius Pedianus super oratione Tullii pro Milone, III. Idus Sextiles his Coss. cum Pompeius in Senatum venisset, seruo P. Clodii sicam excidisse, quæ ad Gabinium Consulem delata est: & dictum, seruo imperatum à P. Clodio, vt Pompeius occideretur. quod notat in ea oratione Cicero. Per id tempus P. Clodius homo nobilis, disertus, audax, qui neq; dicendi, neq; faciendi vllum, nisi quem vellet, nosset modum, malorum propositorum exequutor acerrimus, infamis etiam sororis stupro, & actus incesti reus ob initum inter religiosissima P. R. sacra adulterium: cum graues inimicitias cum M. Cicerone exerceret, & à patribus ad plebem transisset, legem in tribunatu tulit, qui ciuem Romanum damnatum interemisset, ei aqua & igni interdiceretur. Cuius verbis etsi non nominabatur Cicero, tamen solus petebatur. Ita vir optime meritus de Rep. conseruatæ patriæ pretium calamitatem exilii tulit. Non caruerunt suspicione oppressi Ciceronis Cæsar & Pompeius. Hoc sibi contraxisse videbatur Cicero, quod inter XX. viros diuidendo agro Campano esse noluisset. Idem intra biennium secura Gn. Pompeii cura, verum & cupito interitu, votisq; Italiæ ac decretis Senatus, virtute atq; actione Annii Milonis Trib. pl. dignitati patriæq; restitutus est. Neq; post Numidici exilium aut reditum, quisquam aut expulsus inuidiosius, aut receptus est lætius. Cuius domus quam infeste à Clodio deiecta erat, tam speciose à Senatu restituta est.

Spinter, *Nepos.*

696. P. LENTVLVS, ET Q. METELLVS. 4.

HORVM Coss. crebra mentio in oratione Tullii quæ inscribitur contra L. Pisonem.

HIS *Coss. propter ciuiles discordias per se de exilio Cicero reuocatur.*

Abbreuiator Liuii lib. 104. M. Cicero Pompeio inter alios orante, & T. Annio Milone Trib. pleb. ingenti gaudio Senatus ac vniuersæ Italiæ ab exilio reductus est. Appianus in secundo Ciuilium: Cum Clodius Pompeio se aduersum præstaret, Pompeius Milonem, qui cum Clodio consulatum postulabat, ad spem concitat, & in Clodium illi pollicetur, reditumq; Ciceroni ex decreto iubet decernere. Sic Cicero ob Pompeium vrbe eiectus, ab eodem domum restitutus est, 16. post expulsionem exacto mense. Domus illi

Olympiad. ac cætera publicis impensis instaurata sunt. Plutarchus in Pompeio narrat, quod cum Cicero in extremo periculo Pompeii orasset auxilium, coram venire haud passus, vestibulo clauso, postico egressus est: sed tandem eum reuocauit. Sed & Aretinus in vita Ciceronis hæc omnia late exequitur. Videndæ tamen sunt potissimum duæ luculentissimæ orationes, quas Cicero post reditum habuit, & ad Senatores, & ad Quirites: primaq; epistola ad Pomponium Atticum, lib. 4. totusq; is liber, qui historiam omnem continet. Sub id tempus Cæsar Ambianos, Suessiones, Viromanduos, Atrebates Belgarum populos prœlio deuictos, in deditionem accepit. Neruios oppressit, atq; deleuit, vt in 104. lib. Liuius prodidit: Cæsar vero in Commentariorum libris tribus prioribus elegantissime scripsit. Florus, vt solet, acutissime perstringit lib. 3. tit. 10. Plutarchus in Cæsare, & Suetonius abunde omnia narrant. Ex quibus sustulit Orosius, quod scribit lib. 6. cap. 6. 7. 8. & 9. & Eutropius lib. 6. cap. 5. Si integer esset Celticus Appiani, possemus & aliqua hic inuestigare. Eodem tempore Cato in Cyprum nauigauit, lege lata de redigenda in prouinciæ formam Cyprum, & publicanda pecunia regia, vt Liuius 104. & Plutarchus in Catone iuniore prodiderunt. Quo honore affectus sit Cato, præter Plutarchum Val. Max. quoq; commemorat lib. 8. tit. Quæ cuiq; magnifica contigerunt. Historia hæc item ab Appiano in secundo Ciuilium enarratur de Catone & rege Cyprio. Florus lib. 3. tit. 9. elegantissime perstrinxit. Meminit & Ammianus Marcellinus lib. 14. & Lucanus obiter in tertio Pharsaliæ lib.

Quod Cato longinqua vexit super æquora Cypro.

Sed & de hac re Dion consulendus est: & Velleius Paterculus, vt in Sexto Ruffo docuimus. Horum Coss. mentionem facit Plinius lib. 7. c. 12. de similitudine, vbi litera deprauata, sic emendatius est legenda: Sicut Spinter Secundanus Retiariusq; Pamphili collegio Lentuli & Metelli Coss. in quo perquam informe fortuitum hoc fuit, duorum simul Coss. in scena imagines cerni. Qui infortune legunt, sint infortunati in genio semper. Q. Asconius Pedianus præterea in Miloniana oratione sic de his Coss. scribit: L. Cæcilius Ruffus fuit Prætor P. Lentulo Spintere, Q. Metello Nepote Coss. quo anno Cicero restitutus est. Is cum faceret ludos Apollinares, ita infima coacta multitudo annonæ caritate, tumultuata est, vt omnes qui in theatro spectandi causa consederant, pellerentur. Ad hūc Lentulum scripsit Cicero primum librum Epistolarum familiarium. nam in hoc consulatu Ptolemæus rex Alexandrinus Romam venit: qui cum esset P.R. amicus, Senatus datus petiit reduci. Post hunc consulatum Cilicia prouincia Lentulo demandata est, vnde petiit à se regem reduci. Quia hinc facilis erat in Ægyptum transitus.

Marcellinus, *Philippus.*

CLXXXI. GN. LENTVLVS, ET L. MARTIVS. 697.

HIC est ille L. Martius, cuius filiam Martiam, Porcius Cato post diuortium Atiliæ in vxorem accepit. Quam deinde impregnatam Q. Hortensio clarissimo viro concessit, atque sponsalia fecit: postquam à Catone filiam Porciam Bibulo nuptam assequi non potuit, vt refert Plutarchus. Hic igitur Cos. tunc erat, cum Cato è Cypro rediret: & vterque Consul, ob eximias virtutes Catonis, cum vniuerso Senatu decreuere Catoni præturam extra ordinem, & ludos inspicere veste purpurea: quæ tum Cato deprecatus, vt testatur Plutarchus in Catone. Tum Cicero etiam tabulas Clodii in Capitolio fixas, qua gesta eius tribunatus continebantur, fregit ac disiecit: absentemq; Clodium accusauit, ac præclaram illam orationem, quæ inscribitur de Aruspicum responsis, in P. Clodium habuit. Dehinc acerrime inuectus est in Senatu in L. Pisonem, & A. Gabinium Coss. sub quibus eiectus est in exilium. Habuitq; vehementem illam orationem, quæ inscribitur, de Prouinciis consularibus sortiendis. Ambæ, lector studiose, tibi sunt hoc loco relegendæ, vt res gestas intelligas: quandoquidem quæ Liuius 105. lib. sub his Coss. scripsit, perdita sunt, vt haud ignoras. Meminit horum Coss. Tullius in 1. Epistolarum lib. ad Lentulum, antepenultima epistola, quæ multa te docebit, lector, huius temporis gesta: quam diligenter leges, quia longissima est.

Magnus, *Crassus.*

I. CN. POMPEIVS II. ET M. LICINIVS II. 698.

CVM Cæsar in Gallia multa strenua Imperatoris edidisset opera, vt omnium in se animos allicere, multis dona in vrbem remisit. Tandem cum Lucam venisset, tātus ad eum amicorum venerat numerus consularium ac illustrium virorum, vt 120. fasces circa eius fores sederent. Crassus autem & Pompeius, remotis arbitris, vt omnem in se Romani imperii potentiam transferrent, colloquuti, decreuerunt vt ambo iterum consulatum peterent;

tb urbe rent: Cæsari in aliud quinquennium Gallia prouincia demandaretur. Vtrumq; perfectum. Nam Crassus & Pompeius consulatum adepti, non obstante L. Domitio competitore, cuius famulus cum lucerna est interfectus, licet Cato hunc iuuaret. Et Cæsari Gallia in aliud lustrum demādata est. Postquam magistratum inierunt, sortiti prouincias, Pompeio Hiberia & Africa, Crasso Syria, Parthia, cum adiacentibus euenere regionibus. Crassus ob nimiam auaritiam & cupiditatem dimisso consulatu in prouinciam inuito populo profectus est: infeliciterq; pugnauit, interfectus à Parthis, vna cum P. Crasso filio suo, ac pene vniuerso exercitu, bello Parthico: quod peculiari libro Appianus descripsit, cui titulus est Parthicus. Plutarchus in Crasso: Florus lib. 3. tit. 11. Iustinus delibat 42. lib. In centesimo sexto libro Liuius hoc bellum perscripsit: Orosius lib. 6. cap. 10. Eutropius lib. 6. cap. 6. Vterq; ab altero in annis vrb. con. dissidet. Valerius Max. 1. lib. Exemplorum, prodigia scribit, quæ Crasso euenerunt. Crassus enim, referente Plinio lib. 33. negabat diuitem esse, nisi qui redditu annuo legionem tueri posset. In agrisq; suis sestertium viginti millia possedit, Quiritium post Syllam ditissimus. Crebra est mentio huius apud Ciceronem in primo de Officiis, in tertio de Finibus bonorum & malorum, & passim alibi. Pompeius vero interim Iuliam vxorem amisit, quæ grauida immaturum partum edidit, quod vestes Pompeii vidit sanguine comperfas in comitialibus contentionibus. Construxit præterea theatrum, & spectacula multa edidit, cum exquisitissimis ac magnificentissimis omnis generis ludis, quibus beneuolentiam sibi populi contraxit: atq; alia, quæ Plutarchus in eius vita commemorat: qui in Crasso, in Pompeio, in Catone iuniore horum C o s s. meminit. Velleius: Cum immanes res vix multis voluminibus explicandas, C. Cæsar in Gallia ageret, nec contentus plurimis ac felicissimis victoriis, innumerabilibusq; cæsis, & captis hostium millibus, etiam in Britanniam traiecisset exercitum, alterum pene imperio nostro ac suo quærens orbem, inuictum par Consulum Gn. Pompeius, & M. Crassus alterum iniere consulatum: qui neq; petitus honeste ab his, neq; probabiliter gestus est: Cæsari lege, quam Pompeius ad populum tulit, prorogatæ in idem spacium temporis prouinciæ. Crasso bellum Parthicum in animo molienti, Syria decreta. Qui vir cætera sanctissimus, immunisq; voluptatibus, neq; in pecunia, neq; in gloria concupiscenda aut modum norat, aut cupiebat terminum. Hunc proficiscentem in Syriam diris cum ominibus Tribb. pleb. frustra retinere conati: quorum execrationes si in ipsum tantummodo valuissent, vtile Imperatoris damnum saluo exercitu fuisset Reipub. Transgressum Euphratem Crassum, petentemque Saleuciam, circumfusos immanibus copiis equitum, rex Orodes vna cum parte maiore Romani exercitus interemit. Reliquias legionum C. Cassius, atrocissimi mox autor facinoris, tum quæstor conseruauit: Syriamq; adeo in po. Rom. potestate retinuit, vt transgressos in eam Parthos, felici rerum euentu fugaret ac funderet. Plinius lib. 8. cap. 7. Pompeii quoq; altero consulatu, dedicatione templi Veneris Genitricis, pugnauere in Circo viginti elephanti: aut vt quidam tradunt, decem & septem. Getulis ex aduerso iaculantibus, mirabili vnius dimicatione, qui pedibus confossis repsit genibus in cateruas, arrepta scuta iaciens in sublime, quæ decidentia volubilitate spectantibus voluptati erant in orbem circumacta, velut arte, non furore beluæ, iacerentur. Horum C o s s. præterea mentionem facit Plinius libro trigesimo tertio, capite primo, his verbis: Nec ignoro, M. Crassum duo millia pondo auri rapuisse, suo & Pompeii tertio consulatu, è Capitolini Iouis solio, à Camillo ibi condita: & ideo à plerisque existimari, duo millia pondo collata. Vbi suspicor erratum. Nam hic secundus, non tertius Pompeii consulatus fuit, & tertium non eum Crasso gessit. Item Appianus in secundo Ciuilium: & Cæsar Commentariorum Gallicorum libro quarto, quo bellum Cæsaris & Germanorum continetur. Quod Liuius centesimo quinto libro ac sequentibus descripsit. His præterea C o s s. teste Asconio Pediano Cicero orationem habuit acerrimam: qui ob sententiam Lentuli & Philippi Coss. de quibus supra scripsimus, è prouincia reuersus, de insectatione Ciceronis in Senatu conquestus est, fiducia Cæsaris soceri sui, qui tum Gallias obtinebat. Lege hanc orationem, lector candide.

Olympiad.

B

Pulcher, *Aenobarbus.*

699. APPIVS CLAVDIVS, ET L. DOMITIVS. 3.

Appius Clavdivs frater P. Clodii fuerat, qui ex patricia familia in plebeiam transierat per summam infamiam. Duæ enim erant familiæ Claudiæ, teste Asconio. Vna Marcellorum appellata est, & plebeia fuerat: altera Pulchrorum, quæ patricia erat. L. vero Domitius, Gn. Domitii filius fuit, & Neronis Cæsaris abauus: qui Prætor Cæsarem

Olympiad. abeuntem consulatu, quem aduersus auspicia, legesq; gessisse existimabatur, ad disquisitionem vocauit Senatus. Mox Cos. Imperatorem ab exercitibus Gallicis retrahere tentauit, successorq; ei per factionem nominatus, principio ciuilis belli ad Corfinium captus est, vnde dimissus. Massilienses obsidione laborantes cum aduentu suo confirmasset, repente destituit, acieq; demum Pharsalica occubuit: vir neq; satis constans, & ingenio truci, in desperatione rerum mortem timore oppetitam, ita expauit, vt haustum venenum pœnitentia euomuerit: medicumq; manumiserit, qui idem sibi prudens ac sciens minus noxium temperasset, vt Suetonius in Nerone, rubrica 2. & Seneca in 3. Beneficiorum scribentes attestantur. Hic Porciam sororem Catonis vxorem habuit, qui superiori anno repulsam passus fuit. De quo multa Plutarchus in Catone. Horum Coss. meminit Cæsar suo Gallico Commentario 5. qui scribit, se tunc ad Illyricum profectum, vbi re pacata ad exercitum rediit in Galliam: & Induciomarum ac Centorigem deficientes confirmauit. multaq; in Gallia gessit strenua, quæ eo libro continentur, & quæ in Britannia fecit. Nam, vt A. Hircius attestatur in additione belli Gallici, Cæsar pro singulis annis singulos Commentarios scripsit. Cæterum his Coss. teste Pediano, orationem Cicero pro M. Scauro, M. Scauri filio, qui princeps Senatus fuit, quæ hodie non extat, habuit. Horum item Coss. meminit Iulius Obsequens: qui scribit, M. Crassum ad Parthos profectum, Euphraten traiecisse, multaq; prodigia neglexisse. Cum enim coorta tempestas esset, signifero signum arreptum immersit gurgiti: & cum effundente nimborum caligine prohiberentur transire, pertinaciter perseuerans, cum filio & exercitu interiit. Commemorat eadem Valerius de prodigiis, & Plutarchus, vt paulo ante dixi: & Liuius centesimo quinto lib. Cæterum bellum Gallicum, quod Cæsar gessit, iisdem temporibus ipsemet libris septem expressit. Hircius octauum adiecit. Liuius carptim pluribus libris, 103. & sequentibus complexus est. Florus perstrinxit lib. 3. titulo 10. Orosius lib. 6. vt superius commemorauimus. Velleius: Per hæc insequentiaq; tempora amplius CCCC. hostium à C. Cæsare cæsa sunt, plura capta, pugnatum sæpe directa acie, sæpe in agminibus, sæpe eruptionibus. Bis penetrata Britannia. Nouem deniq; æstatibus vix vlla non iustissimus triumphus emeritus. Circa Alexiam vero tantæ res, quantas audere vix hominis, perficere pene nullius nisi Dei fuerit. B

4. CN. DOMITIVS, ET M. MESSALA. 700.

HORVM Coss. meminit Plutarchus in Pompeio, & Asconius Pedianus super oratione Tullii pro Milone. Arbitror sub id tempus Cæsarem Treuiris in Gallia victis, iterum in Germaniam transiisse, vt ex 107. Liuii colligi potest. Tum ortæ sunt grauissimæ illæ contentiones inter candidatos consulatus T. Annium Milonem, P. Plautium Hypseum & Q. Metellum Scipionem: qui non solum largitione palam profusa, sed etiam factionibus armatorum succincti, consulatum petietant. P. Clodius cum ipse præturam peteret, hanc debilem futuram augurabatur Milone Consule: cui alioqui infensus erat, quod Ciceronem reduxisset, ob id Clodius Hypseo & Scipioni studebat. Cum itaq; ob assiduas contentiones comitia consularia perfici non possent, & mense Ianuario nulli neq; Coss. neq; Prætores essent, Miloq; comitia confici vellet, Clodius resisteret: ideo Pompeius ad Senatum referre, pro Interrege creando ad Calendas Februarii censuit. Sequentibus diebus Clodius ab Aricia rediens, vltra Bouillas, vbi Bonæ deæ sacellum est, cum seruis xxx. expeditis, Miloni occurrit. orta pugna inter seruos, Clodius vulneratus in tabernam delatus, quem extractum Milo occidit. Corpus Romam delatum, & in curia combustum, curiam & M. Lepidi domum incendit. Quæ res effecit, vt Gn. Pompeium Dictatorem creare senatores niterentur. Cui Cato obstabat. Sed M. Bibulo sententiam dicente, vt asserit Plutarchus, Cato assensit, & vnicus Consul sine collega creatus est: donec in vltimis mensibus quinque, Metellum Scipionem soecerum, cuius filiam Corneliam, quæ P. Crasso apud Parthos defuncto virgo nupserat, duxerat vxorem, collegam asciuit. Et ideo Cassiodorus eos simul ponit. Quanquam seorsum ponendus sit Pompeius solus, vt in opusculo ignoti autoris, vbi Coss. nomina ponuntur.

POMPEIVS *solus Cos.*

Paterculus Velleius: 7. ferme anno Cæsar morabatur in Galliis, cum medium iam ex inuidia ponti male cohærentis, inter Gn. Pompeium & Cæsarem concordiæ pignus vxor Magni decessit: atq; omnia inter destinatos tanto discrimini duces, dirimente fortuna, filiusq; paruus Pompeii Iulia natus, intra breue spacium obiit. Tum in gladios cædesq; ciuium furente ambitu, cuius neq; finis reperiebatur, neq; modus, tertius consulatus soli Gn. Pom-

ab urbe Gn. Pompeio, etiam aduersantium antea dignitati eius iudicio delatus est. Cuius ille honoris gloria, veluti reconciliatis sibi optimatibus, maxime à Cæsare est alienatus. Sed eius consulatus omnem vim in coercionem ambitus exercuit. Quo tempore P. Clodius à Milone candidato consulatus, exemplo inutili, facto salutari Reip. circa Bouillas, contracta ex occursu rixa, iugulatus est. Milonem reum non magis inuidia facti, quam Pompeii damnauit voluntas. Quem quidem M. Cato palam lata absoluit sententia. Qui si maturius tulisset, non defuissent qui sequerentur exemplum, probarentq; eum ciuem occisum, quo nemo perniciosior Reip. neq; bonis inimicior vixerat. Olympiad.

Magnus, *Scipio*.

701. GN. POMPEIVS III. ET Q. METELLVS. CLXXXII.

CVM itaq; Pompeius iuxta S.C. ab Interrege Seruio Sulpitio quinto Calendas Martii mense intercalario, Consul creatus est solus, statim consulatum iniit. Deinde post diem tertium de legibus nouis ferendis retulit. Duas ex S.C. promulgauit. Alteram de vi, qua nominatim cædem in Appia via factam, & incendium curiæ & domum M. Lepidi Interregis oppugnatam comprehendit. alteram de ambitu, pœnam grauiorem, & formam iudiciorum breuiorem. Vtraq; enim lex prius testes dare, deinde vno die atq; eodem & ab accusatore & ab reo perorari iubebat: ita vt duæ horæ accusatori, tres reo darentur. Sed cum ex clamore ac perturbatione testes audiri non potuissent, & tumultus pene nouus excitaretur, Pompeius ad sextum Idus Aprilis, quo iudicium peragebatur, post sortitionem iudicum, exercitum in forum & omnibus in templis, quæ circa forum sunt, collocauit. Quod tam ex oratione Ciceronis, quam tunc pro Milone trepide satis dixit, quam ex eo opusculo apparet de Optimo genere oratorum. Et Lucanus sic de eo cecinit:

Atq; ausa medias perrumpere milite leges;
Pompeiana reum clauserunt signa Milonem.

Quæstione igitur decreta de morte P. Clodii, Milo iudicio damnatus, in exilium actus est, teste Liuio 107. lib. Massiliamq; profectus, bona eius propter æris alieni magnitudinem semiunciam venierunt. Plinius inter prodigia humani animi ponit, tunc Milonem B sextertia DCC. M. æris alieni debuisse. Verum vt Plutarchus in Catone iuniore scribit, cum Pompeius tertio Consul factus esset, & absens & solus, quod nemini vnquam contigit, à Catone postulauit, vt in suburbanum ad se veniret, sibiq; in gerendo consulatu adiutor esset. Cui Cato sese affuturum promisit in omnibus, quæ è Rep. essent. Dehinc eius consilio nouam & magnam pœnam contra decuplatores statuit. Cæsar interim feliciter res gessit aduersum Gallos, vt Liuius scribit: quæ & in Plutarcho & Tranquillo inuenies. Vnde & lex dicta est per Tribunum plebis, qua Pompeio decreto Senatus prouinciæ in aliud quadriennium datæ: milleq; talenta quotannis, vt exercitum aleret. Cæterum quemadmodum inde socerum Scipionem in vltimis mensibus sibi asciuerit Pompeius, & quæ gesserit, vide apud Plutarchum in Pompeio & Catone iuniore: & Appianum 2. Ciuilium. Sed inprimis lege orationem Tullii pro Milone: & Suetonium in Iulio, rubrica 26. Si extarent libri illi tres de Temporibus suis, quos Cicero versibus conscripsit, quemadmodum in primo Epistolarum libro fatetur, multo plura paterent. Plinius lib. 15. capite primo tradit, Gn. Pompeium quarto consulatu oleum prouinciis Italiam misisse. Puto erratum esse in notis numerorum, cum tres tantum gesserit consulatus. Huius item consulatus meminit Tacitus in tertio historiarum ab excessu Augusti in hæc verba, vbi describit originem iurium, & quomodo multitudo sit redacta ad paucitatem: Tum Gn. Pompeius III. Consul corrigendis moribus delectus, & grauior remediis quam illicita erant, suarumq; legum auctor idem ac subuersor, quæ armis tuebatur, armis amisit. Et in continua per viginti annos discordia non mos, non ius, deterrima quæq; impune, ac multa honesta exitio fuere.

Marcellus.

702. M. CLAVDIVS, ET P. SERVIVS SVLPITIVS. 2.

HI duo Coss. creati effecerunt vt M. Cato repulsam ferret, quam tulit constantissime, vt in Catone Plutarchus docet. Cum vero Cæsar Germanos contra fœdus lacessisset, trecentaque millia occidisset, ob rem prospere gestam cæteris supplicationes decernentibus, Cato restitit, ipsumq; hostibus censuit dedendum. Et cum Cæsar epistola quadam in Senatu lecta Catonem criminaretur, tam acerbe in eum inuectus est, vt plerique de successore Cæsari mittendo loquerentur. Quod & Marcellus Consul suasit, qui contume-

Olympiad. liose plura in Cæsarem dixit. Sed Pompeius orationis placabilitate tumultum composuit, quod indignum esset viro de Repub. benemerito concessum tempus eripi, quod legē impetrasset. Hunc M. Marcellum Cicero in Bruto inter oratores suæ tempestatis aurō præconio laudis extollit. Vbi & huius Sulpitii iurisconsulti eloquentissimi meminit, quod maluit in secunda arte, id est, iuris ciuilis scientia primus esse, quam in prima, hoc est, eloquentia secundus. De hoc in Philippicis sic scribit, quod omnes qui ex omni ætate hac in ciuitate iuris scientiam habuerunt, si vnum in locum conferantur, cum Seruio Sulpitio comparandi non sint. Hic etiam Marcello collegæ contra Cæsarem agenti restitit: à Q. autem Mutio Scæuola, quem in causa amici cuiusdam de iure rogasset, eiusq; responsum non intellexisset, commotus, iuri humano atq; diuino operam dedit sub Albo Lucillio, sed maxime instructus ab A. Aquilio. Inde legatus ad M. Antonium in ciuilibus bellis, obiit in legatione, cui statua decreta est. Cuius etiam iureconsulti meminerunt de Origine iuris. De hoc est nona Philippica Tullii. qui & passim illius, & in oratione pro L. Murena, crebram mentionem facit. Extant adhuc Seruii Sulpitii epistolæ paucæ quidem, sed luculenter scriptæ. Fabius iurisconsultissimum appellat. ac Gellio asserente, iuris ciuilis autor, & bene literatus, nec minus facundus orator, M. Varrone familiariter vsus est. Quintilianus tres eius orationes vidisse testatur. Quæ igitur M. Marcellus Cos. contra Cæsarem machinatus est, eripiendo ei priuilegium, & adimendo ius ciuitatis Nouocomensibus, quos colonos Cæsar deduxerat, lege apud Suetonium in Dictatore, rubrica 28. & Appianum in secundo Ciuilium, Liuium centesimo octauo libro: vbi horum Coss. fit mentio.

Paulus, *Marcellus.*

3. L. ÆMILIVS, ET C. CLAVDIVS. 704

Hi ambo Coss. inimici ac Cæsaris hostes fuerunt: Tribunusq; C. Curio populo acceptus, & ad dicendum paratus, Cæsari inimicissimus ac violentissimus. Quod Cæsar animaduertens, Paulum alterum Cos. mille & quingentis talentis beneuolum sibi reddidit, defensoremq; comparauit: vt Plutarchus, Suetonius ac Appianus scribunt. Ex qua pecunia Paulus post in foro nobilissimam basilicam, Fuluiæ dicatam, extruxit: quæ Pauli basilica dicta est. Quam Plinius inter magnifica vrbis Romæ connumerat. Et Papinius B in primo Syluarum illo versu significat:

Illinc belligeri sublimis regia Pauli.

Alterum vero Consulem Claudium, M. Marcelli filium, patruelem & consanguineum, nullis pollicitationibus ad se trahere potuit. Ad vtrumq; Consulem extant epistolæ Tullii lib. 15. perquam elegantes: & pariter ad M. Marcellum. Sed horum Coss. meminit in lib. epistolarum 13. epistola ad Plancum: Curionem item Trib. pl. maximo ære alieno oppresso liberauit, vt Cæsaris tandem acerrimus fieret propugnator: de quo Lucanus dixit:

Audax venali comitatur Curio lingua.

Et Plinius in 36. hunc, inquit, nihil in censu habuisse præter discordiā principum. Hinc Seruius dixit, hunc Romam Cæsari vendidisse 27. millibus aureis. Hic est ille Curio, ad quem Cicero secundum epistolarum librum scripsit. Cuius cōsilio & astutia, vt latissime in 2. Ciuilium Appianus docet, Cæsar, ne sibi successor tum mitteretur, effecit. Qui Pompeium in suspicionem Senatus tantam duxit, vt turbato animo in suburbia cōcesserit iratus, & sibimet molestus, quod tribunitiam potestatem, à Sylla imminutam ac disiectam, in pristinum statum redegerit. Senatus enim decretum fuit, vt vterq;, Cęsar & Pompeius, exercitū in Syriam mitteret, custodiæ causa, ob Crassi nuper cæsi calamitatem: vt A. Hircius eleganter in fine suæ additionis belli Gallici describit. Velleius vero sic de hac re inquit: Intra breue deinde spacium belli ciuilis exarserunt initia, cum iustissimus quisq; & à Cæsare & à Pompeio vellet dimitti exercitus. Quippe Pompeius in secundo consulatu Hispanias sibi decerni voluerat, easq; per triennium ipse absens, ac præsidens vrbi, per Afranium & Petreium consularem ac prætorium legatos suos administrabat: & iis qui à Cæsare dimittendos exercitus contendebant, assentabatur: iis qui dimittendos ab ipso quoq; aduersabatur. Qui si ante biennium quam ad arma itum est, perfectis muneribus theatri & aliorum operum quæ ei circundedit, grauissima tentatus valetudine decessisset in Campania (quo quidem tempore vniuersa Italia vota pro salute eius primo omnium ciuium suscepit) defuisset fortunæ destruendi eius locus: & quam apud superos habuerat magnitudinem illibatam, detulisset ad inferos. Bello autem ciuili, & tot quæ deinde per continuos xx. annos consequuta sunt malis, non alius maiorem flagrantioremq; quam

C. Cu-

Ab vrbe C.Curio Trib.pl. fubiecit facem, vir nobilis,eloquens, audax, fuæ alienæq; & fortunæ & Olympiad.
pudicitiæ prodigus: homo ingeniofiffime nequam & facundus malo publico. Huius animo voluptatibus vel libidinibus neq; opes vllæ, neq; cupiditates fufficere poffent. Hic primo pro Pompeii partibus,id eft,vt tunc habebatur, pro Rep. mox fimulatione contra Pompeium & Cæfarem,fed animo pro Cæfare reftitit. Id gratis, an accepto centies H-S fecerit,vt accepimus, in medio relinquemus. Ad vltimum falubertimas & coalefcentis conditiones pacis,quas & Cæfar iuftiffimo animo poftulabat,& Pompeius æquo recipiebat,difcuffit & rupit, vnice cauente Cicerone concordiæ publicæ. Quæ tum Curio contra Claudium Cof.fecit in Senatu,ac quomodo relicta vrbe ad Cæfarem venit, lege apud Appianum,Plutarchum in Pompeio: qui horum Coss. meminit,multos refert, milites Cæfarianos tum Romam veniffe: quorum vnus cum audiffet Cæfari prorogationem non dari,manu enfis capulo percuffo,inquit, At hic dabit gladius. Hinc caufæ ciuilium armorum,& initia nata funt. De quibus multa Lucanus in primo Pharfaliæ, qui bellum hoc decem libris complexus eft: Suetonius in Dictatore,rubrica trigefima: Liuius 109. Appianus & Plutarchus. Nullibi tamen breuius ac fuccinctius caufæ belli ciuilis, atq; illud ipfum bellum,fcribitur,quam à Floro lib. 4. tit.4. licet extent Cæfaris Commentarii fex de hoc bello. Iulius Obfequens his Coss. fcribit mulam parientem difcordiam ciuium, bonorum interitum,mutationem legum,turpes matronarum partus fignificaffe. Multaque fubdit prodigia, quæ fubfcribere longum effet, cum libellus hic circumferatur impreffus. Incendium quo maxima pars vrbis deleta eft, prodigii loco habitum. Quod Orofius lib.6.cap.11.defcribit in hæc verba: Anno ab vrbe con.feptingentefimo, incertum vnde concretus plurimam partem vrbis ignis inuafit. Neq; nunquam antea tanto correptam ac vaftatam ciuitatem ferunt. Nam quatuordecim vicos cum vico Ingario confumptos, memoria proditum eft. Hinc iam ciuile bellum committitur, quod magnis iamdudum diffenfionibus ac molitionibus parabatur. Horum item Coss. meminit Plinius lib.2.cap.58.L.Paulo, C.Marcello Coss. Lana pluit iuxta caftellum Cariffanum, iuxta quod poft annum T. Annius Milo occifus eft.

704. L. LENTVLVS, ET C. MARCELLVS. 4.

B CVM hi Coss. principio anni magiftratum iniiffent, vt refert in fecundo Appianus, Curio: vt vero in Commentariorum Ciuilium primo fcriptum, Fabius epiftolam à Cæfare ad Senatum fuperbam nimis defert. Licet Plutarchus modeftam eum deprecatum in epiftola fcribat. Qua irritatus Senatus,mox L. Domitium Ænobarbum fucceffore Cæfari decernit. Pompeium iubet ad cuftodiam eius inuigilare. Antonium & Caffium Trib. pl.è Senatu abiiciunt. Qui mox ad Cæfarem feruili habitu veniunt: quos exercitui Cæfar oftendit. Et tum ex vtraq; parte oritur bellum. Et vt Florus lib.4.titulo 2.fcribit, vbi horum Coss.facit mentionem, rumpitur prima coniurationis fides. Cæterum qualis apparatus bellicus in Cæfarem factus fit, & quomodo Cæfare Rubicone fluuio traiecto Coff. & Pompeius Brundufium confugerint, Corfiniumq; Cæfar obfederit, ac Domitium ceperit, Cæfar Romam venerit,& ærarium fpoliauerit, Prætores creauerit, Hiberiam acceperit in poteftatem fuam, apud Placentiam militum feditionem fedauerit, ac in vrbem reuerfus feipfum Dictatorem nominauerit, fed poft vndecim dies fe Confulem cum Ifaurico defignauerit, latiffime apud Appianum in fecundo Ciuilium inuenies. Sed vberius omnia eadem manu Cæfar, qua arma tractauit,perfcripfit lib.1.ac 2. Commentariorum Ciuilium. qui tibi omnino videndi funt,lector ftudiofe, quod centefimus decimus ac vndecimus Liuii,qui Maffiliæ obfidionem,legionum Hifpaniarum deditionem, Curionis interitum continebant,defiderantur. Velleius horum Coff.in hæc verba mentionem facit: Lentulo & Marcello Coff. poft vrbem con.annis DCCIIII. (fic enim ille eft locus caftigandus) & LXXVIII. quam M. Vinici Confulatum inires, bellum ciuile exarfit. Alterius ducis caufa melior videbatur, alterius erat firmior. Hic omnia fpeciofa,illic valentia. Pompeium Senatus auctoritas, Cæfarem militum armauit fiducia. Confules, Senatusq; caufæ non Pompeio fummam imperii detulerunt. Nihil relictum à Cæfare, quod feruandæ pacis caufa tentari poffet. Nihil receptum à Pompeianis. Cum alter Cof. iufto effet ferocior, Lentulus vero falua Republ. faluus effe non poffet: M.autem Cato moriendum, antequam vllam conditionem ciuis accipiendam Reipubl. contenderet: vir antiquus & grauis,Pompeii parteis laudaret magis, prudens fequeretur Cæfaris,& illa gloriofa, hæc terribiliora duceret, vt deinde fpretis omnibus quæ Cæfar poftulauerat, tantummodo contentus cum vna legione titulum retinere prouinciæ, priuatusq; in vrbem venire, & fe in petitionem confulatus fuffragiis pop. Rom. committere decreuerit:

Olympiad. ratus bellandum Cæsar, cum exercitu Rubiconem transiit. Gn. Pompeius Consulesq; & maior pars Senatus, relicta vrbe, ac deinde Italia, transmisere Dyrrhachiū. Latissime dehinc describit quid Cęsar Corfinii, quid Brundusii egerit, quid in vrbe, quid in Hispaniis: tum pugnam Pharsalicam, & cædem Pompeii. Quæ studioso censeo omnia perlegenda. Vide & Plutarchum in Cæsare Dictatore, vbi horum Coss. fit mentio. Lege & Orosium lib. 6. cap. 12. & sequentibus. Ob id quæ alii omnes late tradiderunt, Cassiodorus breuibus his verbis contraxit. Sed horum Coss. meminit Iosephus quoq; lib. 14. Antiquitatum, cap. 12. describens, quomodo Iudæi à militia dimissi sunt. Vbi plura S.C. Lentuli, Iulii Cæsaris, & aliorum leguntur. Meminit & horum Coss. Cicero decimo quinto Epistolarum ad Atticum. Ambo con.

H i s *Coss. perniciosa in curia conflantur & Pompeio Cæsareq; discordia. Sed C. Iulius Cæsar, de Gallis veniens, Pompeium fugauit Italia. Aurum atq; argentum Romæ de ærario sustulit: ac primus Romanorum singulare obtinuit imperium. à quo Cæsares Romani principes appellati. Imperauit autem annis quatuor, menses sex. Sub quo hi Coss. fuerunt sequentes.*

IMPERATORES ROM.

C. IVLIVS CÆSAR I.

Isauricus.

CLXXXIII. C. IVLIVS CÆSAR II. ET P. SERVILIVS. 705.

POST res in Hispania perfectas, & circa Massiliam sedatas, Cæsar Romam reuersus, seipsum Consulem fecit, vt ait Florus, Isauricumq; collegam assumsit. Erat enim is annus, quo per leges ei Consulem fieri liceret. Prætores ad prouincias prout libuit, aut misit à se, aut immutauit. Populo fame laboranti gratuitam annonam præbuit. Exules reduxit. Petentibus debitorum absolutiones ob bellum, seditiones peractas, ignominiamq; exinde secutam eos qui talia egissent, debitorum B absolutiones tenuit. Censores rerum emptarum instituit, qui debitores creditoribus pecuniarum loco ascriberent. Hinc vrbem egreditur versus Brundusium Decembri mense, non expectato proximi anni mensis initio, quo consulatum iniret. Interim Pompeius toto anno apparatum belli ex vniuerso oriente insignemq; delectum habuit: cum Cæsar peditum legiones decem, equitum decem millia haberet. Pompeius vero ex Italia duxit legiones vndecim, equitum septem millia, sed ex sociis supra viginti tria millia. Facto igitur prœlio primum apud Dyrrhachium, Cæsaris milites in fugam versi, victoriam Pompeio dederunt. Cum vero Cæsar in Pharsalum campum Thessaliæ exercitum suum duxisset, collata acie, etsi Pompeius longe ampliorem haberet exercitum, (nam quadraginta quinq; millia contra viginti duo pugnabant, teste Plutarcho) victus superatusq; est: ac in fugam versus, Larissam venit: cum iam Cæsar castris suis potitus, in strage illa Pompeianorum numerasset Italorum 25. millia, quorū cadauera iacebāt insepulta. Delatus inde Pompeius in Ægyptū, vt Ptolemæi regis auxilium imploraret, consilio Achillæ, qui præfectus erat exercitus, Photini eunuchi, qui regios custodiebat thesauros, ac Theodori Samii præceptoris regis, Pompeius à Septimio obtrūcatur. Cuius interfectores Cæsar, posteaquam in Alexandriam Pompeium subsecutus venit, morte mulctauit. Et hinc Alexandrinum bellum excitauit, teste Appiano. Sed tandem victor Cleopatram in regnum Ægypti fratris loco restituit, nouem mensibus cum hac moratus. Sed plures Plutarchus belli Alexandrini enumerat causas: quas illic videbis. Quæ omnia latissime scripsit ipse Cæsar 3. lib. Ciuilium commentariorum. Appianus 2. lib. abunde. Plutarchus in Pompeio & Cæsare. Hæc eadem scribit Florus in 4. titul. 2. Apud quem locus deprauatissimus de Pompeio legitur: vt ne illi quidem ipsi, qui hunc enarrandum & interpretandum suscipiunt, intelligant. Verba hæc sunt: Pulsus Hearis in deserto Ciliciæ scopulo, &c. Tu meo periculo sic leges, & de Pompeio intelligas. Superstes dignitatis suæ vixit, vt cum maiore dedecore per Thessalica tempe equo fugeret: vt pulsus, vna naticula Lesbon applicaret: vt pulsus Larissa, in deserto Ciliciæ scopulo, fugam in Parthos, Africam, vel Ægyptum agitaret: vt deniq; in Pelusiaco littore imperio vilissimi regis, consiliis spadonum, & ne quid malis desit, Septimii desertoris sui gladio trucidatus, sub oculo vxoris suæ liberorumq; moreretur. Ita est legendus Florus, & hæc verba desunt in vulgatis exemplaribus.

Ab vrbe m. Olympiad.

ribus. Non enim quid sit Hearis, vel Sphinx ille interpres resolueret. Quod autem sic legendum sit, ex hoc verbo Appiani in secundo Ciuilium patet, qui sic scribit: Pompeius mutata veste conscendit equum: quatuorq; ex amicis eum comitantibus; nullo in loco cursum intermisit, quoad exorta luce Larissam tandem venit. Lucanus in 7.

Vidit prima tuæ testis Larissa ruinæ,
Nobile nec victum fatis caput.

De oppido autem Thessaliæ, quo nomine & pleræq; aliæ vrbes appellantur, vide Strabonem in fine decimi. Sunt autem de hoc bello videndi & Suetonius in Iulio, rubrica 35. Orosius, & Eutropius in 6. Hæc eadem Velleius Paterculus: Pompeius profugiens cum duobus Lentulis consularibus, Sextoq; filio, & Fauonio prætorio, quos comites ei fortuna adgregauerat: aliis vt Parthos, aliis vt Africam peteret (in quo fidelissimum partium suarum haberet regem Iubam) suadentibus, Ægyptum petere proposuit: memor beneficiorum quæ in patrem eius Ptolemæi, qui tum puero quam iuueni propior regnabat, Alexandriæ contulerat. Sed quis in aduersis beneficiorum seruat memoriam? aut quis vllam calamitosis deberi putat gratiam? aut quando fortuna non mutat fidem? Missi itaque à rege qui venientem Gn. Pompeium, (is iam à Mitylenis Corneliam vxorem receptam in nauem, fugæ comitem habere cœperat) consilio Theodoti & Achillæ exciperent: hortarenturq; vt ex oneraria in eam nauem, quæ obuiam processerat, transcenderet. Quod cum fecisset princeps Romani nominis, imperio arbitrioq; Ægyptii mancipii, C. Cæsare, P. Seruilio Coss. iugulatus est. Hic post tres consulatus & totidem triumphos, domitumq; terrarum orbem, sanctissimi ac præstantissimi viri, in id vecti, super quod ascendi non potest, duodesexagesimum annum agentis, pridie natalem ipsius vitæ fuit exitus: in tantum in illo viro discordante fortuna, vt cui modo ad victoriam terra defuerat, deesset ad sepulturam.

Calenus, Ciaticanus.

706. Q. FVSIVS, ET P. VATINIVS.

VTERQVE fuit legatus Cæsaris in hoc bello ciuili. Quorum sæpe mētionem facit in libris Commentariorū ciuilium Cæsar ipsemet. Contra hunc Q. Fusium Calenum multa
B dixit Cicero in 10. & 12. Philippica, cū amicus esset M. Antonii. Fusii Caleni meminit & in 5. Appianus. Arbitror sub id tempus reuersum Cæsarem in Africam, & P. Scipionem socerum Pompeii debellatum, quo tempore in Vtica Cato fuit, qui post seipsum interfecit, cum Scipio, Petreius & Afranius seipsos occidissent. Quod Liuius 13. & 14. supra centesimum libris expressit: vbi etiam quomodo Pharnaces, Mithridatis filius, sine vlla mora à Cæsare victus sit, scribitur. Quod præter Appianum & Plutarchum, Florum ac Tranquillum, A. Hircius in quarto Commentariorum & quinto locupletissime docet. Hunc vide, lector, si Alexandrinum bellum volueris ad vnguem scire. Cæterum hos Coss. apud solum Cassiodorum hactenus inueni, & apud ignotum autorem de Coss. Quia, teste Suetonio, rubrica 75. ita Cæsar abusus est dominatione, vt continuum consulatum, perpetuam dictaturam, præfecturamq; morum receperit: insuper prænomen Imperatoris, cognomen patris patriæ, & statuam inter reges. Et Appianus in 2. inquit: Cæsar calcatis legibus, Consul per decennium continuum designatus fuit, & Dictator in omnem vitam electus est.

HIS *Coß. Cæsar Pompeium Pharsalico prælio superauit. Pompeius fugiens in Ægyptum, occisus à Theodoto milite.*

Suspicor erratum, quod Cassiodorus his Coss. Pharsalicum bellum factum scribit: esseq; vitium scriptoris. Nec enim poterat illos substituere, cum interim Seruilius Romæ multa egerit, vt omnes scribunt. Et cum ipse Alexandriam Cæsar venisset, sicut in fine 3. libri Ciuilium commentariorum à se scriptum reliquit, controuersias regum ad populum Romanum, & ad se quidem, vt ad Consulem pertinere existimans, magisq; suo officio conuenire putabat, quod proximo consulatu cum patre Ptolemæo S. C. societas erat facta. Præterea Liuius in 112. lib. scribit, Cæsarem Dictatorem creatum post Alexandrinum tumultum sedatum, quo forte tempore hi Coss. fuerunt. Et paulo ante ex Velleio Paterculo docuimus, Pompeium iugulatum C. Cæsare, & P. Seruilio Coss.

Lepidus.

707. C. IVLIVS CÆSAR III. ET M. ÆMILIVS. 3.

EVTROPIVS lib. 6. cap. 6. scribit Cæsarem deuicto Phraarte rege Ponti, qui Pompeio auxilium in Thessaliam miserat, Romam reuersum tertio se Consulem fecisse cum M.

Olympiad. Æmilio Lepido, qui Magifter equitum ei Dictatori fuerat ante annum. inde in Africam profectus eft. Vbi magna nobilitas cum Iuba Mauritaniæ rege bellum reparauerat apud Thapfum, quos omnes tum prœlio fuperauit fecundo bello Libyco. Imperatores vero Romani fibiipfis mortem confciuerunt, Scipio, Cato, Petreius, Afranius, cæteri. Quod Plutarchus & Appianus pulchre defcribunt: fed inprimis Plutarchus in Catone iuniore. In Antonio vero fcribit idem Plutarchus, quod cum Antonius inter fcorta, mimos & ebrios verfaretur, fumptuofiffimaq; prandia pararet, & totam vrbem luxuriofe calcaret, feditiones in tribunatu fuo excitans, ac contra Dolabellam arma fumens, Cæfar in vrbem reuerfus, Dolabellæ veniam dedit: & tertium Cof. factus, non Antonium, fed Lepidum elegit collegam. Scribit Cenforinus in aureolo libello de Die natali, C. Cæfarem Pontificem Maximum III. & M. Æmilii Lepidi Coff. quo retro delictum corrigeret, duos mẽfes intercalares dierum 68. in menfem Nouembrem & Decembrem interpofuiffe, vt annum ciuilem ad folis curfum formaret. Vnde etiam anni dicti funt Iuliani. Sed quo ingenio id fecit, vide eius libelli cap. 16. longum quidem, & difficile. Quod & Suetonius fcripfit de Cæfare, rubrica 40. de ordinatione anni ac faftorum dierum, ac Macrobius 1. Saturn. cap. 16. Horum præterea Coss. meminit & Iulius Obfequens in hæc verba: Decimæ legionis aquilæ Gn. Pompeii filio; quæ fulmina tenebant, vifæ dimittere, & in fublime auolare: ipfe adolefcens Pompeius victus, & fugiens occifus eft. Plinius fenior lib. 8. cap. 7. tradit, pugnaffe elephantos Cæfari Dictatori tertio confulatu eius viginti contra pedites quingentos: item totidem turritos cum fexagenis propugnatoribus, eodem quo priores numero peditum & pari equitum è diuerfo dimicante. Cæterum perfecto bello in Libya, Cæfar Romam reuerfus, interpofitis diebus, vt inquit Appianus & Plutarchus, quatuor fplendidiffimos triumphos egit, Gallicum, Ponticum contra Pharnacem, Alexandrinum de Iuba deuicto, Africanum contra Scipionem & Petreium, multas circumferens imagines, variaq; fpectacula edidit. De his triumphis Suetonius rubrica 37. de fpectaculis, rubrica 39. copiofe fcribit, & Liuius 115. lib.

Maximus.

4. C. IVLIVS CÆSAR IIII. ET FABIVS. 708

In eo ignoti autoris opufculo, vbi nomina Coss. traduntur, fcribitur Cæfar quarto Conful & folus. Eutropius lib. 6. cap. 6. Poft annum Cæfar Romam quatuor triumphis ingreffus, quarto fe Confulem fecit, & ftatim ad Hifpanias eft profectus: vbi Pompeii filii Gn. & Sextus ingens bellum præparauerant. Vtrinq; multis expeditionibus factis, & aliquot vrbibus expugnatis, fummam victoriam cum maximo difcrimine ad Mundam vrbem confequutus eft: vt palam teftaretur, alibi fe pro victoria, hic pro vita dimicaffe. Quod bellum præter Plutarchum, Appianum, Tranquillum, Velleium Paterculum, Orofium, & Eutropium, abundantiffime A. Hircius peculiari opere, hoc eft, lib. 6. de bello Hifpanienfi complexus eft, licet imperfectus fit. Ex Hifpania Cæfar, vt Liuius 116. lib. fcribit, quintum triumphum egit, cuius & Suetonius meminit de triumphis. & cum multi maximiq; honores ei à Senatu decreti effent, inter quos vt Pater patriæ appellaretur, & facrofanctus ac Dictator in perpetuum effet, inuidiæ caufam aduerfus eum præftiterunt, vt inferius patebit. Cæterum mortuo altero Confule Caninium Rebulum fubftituit. In quem Cicero iocatus, tefte Macrobio fecundo Saturnalium, Quam vigilantem Confulem habemus Caninium, qui in confulatu fuo fomnum non vidit. Alii quærebant quibus Coff. Conful factus effet: alii Confulem Dialem, à die, ficut olim Flamines Diales vocabant. Ob id Suetonius dixit: Pridie autem Cal. Ianuarii repentina Confulis morte ceffantem honorem in paucas horas petenti dedit. Ad hunc Confulem, tefte Plutarcho, congratulandi ac affociandi gratia pluribus euntibus, Cicero, Maturemus, inquit, vt hominem ante fui confulatus exitum præueniamus. Et alibi tunc tali eft ioco afperfus: Confulem habuimus tam feuerum, tamq; cenforium, vt in eius magiftratu nemo pranderit, nemo cœnauerit, nemo dormierit. Talis fuit poft fub Galieno Imperatore Marius tyrannus, vt fcribit Trebellius Pollio, qui vna die factus eft Imperator, alia die vifus eft imperare, tertia interemptus eft. Obferua item ex Cenforino ab hoc quarto Cæfaris confulatu annos Iulianos fore numerandos: huncq; primum appellari, vt cap. 16. docet Cenforinus. Quod autem Caffiodorus fubdit,

His *Coff. Iulius Cæfar per quatriduum triumphauit,*

Dictum eft fuperius de quatuor triumphis. Quintum enim triumphum egit Hifpanienfem, poft deuictos Pompeios, vt Plutarchus, Appianus, & Suetonius fcripferunt. Quem pop. Rom. mœftus afpexit. Florus eleganter fingula ita complectitur: Cæfar in

patriam

tb vrbe patriam victor inuehitur. Primum de Gallia triumphum transmiserat Rhenus, Rhodanus,& ex auro captiuus Oceanus: altera lautus Ægyptia, tunc in ferculis Nilus, Arsinoe, & ad simulachrum ignium ardens Pharus. Tertius de Pharnace currus,& Ponto. Quartus Iubam & Mauros, & iis subactam ostendebat Hispaniam. Pharsalia & Thapsos & Munda nusquam,& quanto maiora erant, de quibus non triumphabat. Appianus in secundo,hoc bello confecto scribit Cæsarem insolentiorem factum, omnesq; sibi arripuisse honores. Appellatus tamen est Pater patriæ,& Dictator in omnem vitam electus,Consulq; ad decennium. Corpus eius sacrum & intemeratum habitum. Quomodo tum ius ab aureo solio dixit,abunde Tranquillus. Velleius Paterculus: Cæsar omnium victor,regressus in vrbem, quod humanam excedat fidem; omnibus qui contra se arma intulerant,ignouit: magnificentissimisq; gladiatorii muneris, naumachiæ, & equitum peditumque,simul elephantorum certaminis spectaculis, epuliq; per multos dies dati celebratione,repleuit eam. Quinq; egit triumphos. Gallici apparatus ex citro,Pontici ex acantho,Alexandrini testudine, Africi ebore, Hispaniensis argento rasili constitit. Pecunia ex manubiis lata paulo amplius sexies millies HS. Olympiad.

709. C. IVLIVS CÆSAR V. ET M. ANTONIVS. CLXXXIV.

SCRIPSIMVS paulo ante, Cæsarem post Hispaniensem triumphum, consulatum calcatis legibus per decennium assumpsisse,ex Appiano tamen,vt scribit Tranquillus rubrica 75. tertium & quartum consulatum titulotenus gessit, contentus Dictaturæ potestate decretæ cum consulatibus simul:atq; vtroq; anno binos Coss. substituit sibi in ternos nouissimos menses, ita vt medio tempore comitia nulla habuerit præter Tribunorum & Ædilium pl. Plutarchus vero in Antonio, si litera est castigata(vereor enim subesse mēdam de numeris consulatuum Cæsaris)in hæc verba scribit: Quartum deinde Cos. creatus Cæsar, Antonium sibi assumpsit collegam. Instituerat autem se magistratu abdicare,& in suum locum Dolabellam substituere. Qua de re etiam ad Senatum verba fecerat. Sed indignatus Antonius,inimicum Dolabellam substituere. Nec pauciora tamen de se audiuit. Itaque infecta re Senatus dimissus est. Deinde cum Cæsar in sententia perstaret,& Consulem Dolabellam renunciari iussisset, obiecit auguria Antonius, effecitq; vt B Cæsar ab incepto desisteret. Erat sane in Dolabella non minus nequitiæ, quam in ipso Antonio. Feruntq; aliquando cum quis Antonium Dolabellamq; ad Cæsarem subaccusaret,atq; illos in suspicionem adduceret insidiarum: respondisse Cæsarem, non vereri huiusmodi homines nitidos,rubicundos,& comatos,sed illos graciles & pallentes: Cassium & Brutum designans. Sed Appianus in secundo inquit: Cæteras dignitates consulatu per decennium excepto, sibi assumens Coss. se & Antonium magistrum equitum eius declarauit: Lepido imperans,vt interim pro Antonio magistratum gereret. Qui Iberiæ præpositus,amicorum gratia illi præerat. Ideo Appianus in tertio Ciuilium addit, Dolabellam etiam insidias Cæsari struxisse:& in die necis, vt in vrbe adesset,statuisse. qui in secundo libro scribitur ab Appiano censuisse,esse ignoscendum tanquam tyranni occisoribus. Licet in eodem tertio, orante L. Pisone,dicat duos menses solum Antonium post Cæsarem occisum vrbi præfuisse, & percussores inquisiuisse: & iterum solum præfuisse, cum Dolabella in Syriam esset profectus, scilicet in consulatu cum M. Antonio,sicut inferius dicemus. Et iccirco in Iulio Obsequente primum mentio fit Coss. Iulii Cæsaris & M. Antonii,tum Coss. M. Antonii & P. Dolabellæ. In vetustissimo prætereà opusculo,vbi nomina à Iulio Cæsare ad Alaricum regem ponuntur, diuerso ab eo quem toties citauimus,& à nonnullis Orosii esse creditur (nam quantum possumus, omnia scrinia euoluimus,vt veritatem inueniamus) inuenio alia Coss. nomina sub Iulio Cretonianum & M. Æmilianum, & Setuilium Antonium II. Isauricum: quos forte Cæsar substituit, cum ipse titulum Consulis tantum aciperet. Et cur illa non adderemus,cum Liuius sæpenumero diuersitatem annalium quo ad Coss. insinuet? Cæterum Censorinus illius quinti Cæsaris consulatus sic meminit: Quintilis mensis Iulius cognominatus est C. Cæsare V.& M. Antonio Coss. anno Iuliano secundo. De quo quidem Quintili mense,præter Appianum & Suetonium, Macrobius primo Saturnalium scribit, cap. 9. & Censorinus libello de Die natali. Habeo Itinerarium vetustissimum incerti authoris,quod Iulio Cæsari ascribitur,in quo hæc verba traduntur: A Iulio Cæsare & mense ac Antonii consulatu,orbis terrarum metiri cœpit: hoc est, à consulatu supra scripto vsq; in consulatum Augusti tertium & Crassi,annis viginti vno, menses quinque, dies nouem,à Nodoxo omnis oriens dimensus est. A consulatu item Iulii Cæsaris & mense ac Antonii vsque in consulatum Augusti septimum, & Agrippæ, à Didymo occidens vt pars dimensa est an-

Olympiad. nis triginta vno, menses 3. dies 12. A consulatu item Iulii Cæsaris & Antonii vsq; in consulatum Augusti decimum annis 29. menses 8. dies 10. à Theodoto septentrionalis pars dimensa est. A consulatu similiter Iulii Cæsaris vsq; in consulatũ Saturni & Cimræ, à Polyclito meridiana pars dimẽsa est annis triginta duobus, mensem vnũ, dies 20. Et sic omnis orbis terræ intra annos 32. à dimensoribus peragratus est, & de omni eius cõtinentia perlatum est ad Senatũ. Quo pacto vero Iulius quinquies Cos. Iudæis S.C. exhibuit, & pacẽ renouauit, ac quid in eo consulatu cum Iudæis egit, Iosephus cumulate docet 14. lib. c. 21. *Ab Ale con.*

H I S *Coss. M. Antonius Lupercalibus sella aurea sedenti Cæsari diadema renuenti imposuit: atque Idibus Martiis Cæsar in Pompeiana curia occisus est.*

Cæsaris mortem ac coniurationem in eum factam descripsere abunde Liuius 116. lib. Plutarchus in Cæsare & Antonio: Tranquillus rubrica 79. & sequentib. Florus in 4. tit. 2. Orosius in 6. c. 14. Eutropius in 6. c. 6. sed omnium copiosissime Appianus in 2. Ciuilium vsq; ad finem. Velleius vero de eius morte sic scribit: Neq; illi tanto viro, & tam clementer omnibus victoribus suis vso, plus quinq; mensium principalis quies contigit. Quippe cum mense Octobri in vrbem reuertisset, Idib. Martiis, coniurationis autoribus Bruto & Cassio, quorum alterũ promittendo consulatũ non obligauerat, contra differendo Cassium offenderat, adiectis etiam consiliariis cædis familiarissimis omniũ, & fortuna partiũ eius in summũ euectis fastigiũ, D. Bruto, & C. Trebonio, aliisq; clari nominis viris, interemptus est. Cui magnã inuidiam cõciliarat M. Antonius, omnibus audẽdis paratissimus, consulatus collega, imponẽdo capiti eius Lupercalibus sedentis pro rostris insigne regiũ. Quod ab eo ideo repulsum erat, vt nõ offensus videretur. Laudãdum experiẽtia consiliũ est Pansæ atq; Hircii, qui semper prædixerãt Cæsari, vt principatũ armis quæsitum, armis teneret. Ille dictitãs, mori se quã timeri malle, dum clementiam quã præstiterat, expectat, incautus ab ingratis occupatus est, cũ quidẽ plurima præsagia atq; indicia, dii immortales futuri obtulissent periculi. Nam & aruspices præmonuerãt, vt diligẽtissime Iduũ Martiarum caueret diẽ. Et vxor Calpurnia, territa nocturno visu, vt ea die domi subsisteret, orabat. Et libelli cõiurationẽ nunciãtes dati, ab eo neq; protinus lecti erãt. Sed pfecto ineluctabilis fatorũ vis, cuius cũ fortunã motare cõstituit, cõsilia corrũpit. Euseb. de Temporib. inquit: C. Iulius Cęsar in curia occiditur Idib. Martiis, & fasces statim suscipit P. Dolabella. Vnde quod supius diximus, etsi Cassiodorus hos nõ ponit, cęteri illos subiũgunt morti Cæsaris.

M. A N T O N I V S, *& P. Dolabella.*

Dolabella enim adolescens quintũ supra vigesimum agẽs ætatis annũ, cum ex lege vix sibi liceret assequi consulatũ, vt in 2. Appianus explicat, licet Cæsar viuus, cum vrbe excessisset, eum Consulẽ designasset, & consularẽ vestẽ cæteraq; consularia insignia tradidisset, cũ à M. Antonio intelligeret confirmanda esse acta Cæsaris, & ratificanda quæcunque in Rep. statuisset, & in designandis magistratibus & in designatis prouinciis, mox à priori sententia recessit, qua dixit omnia Cæsaris acta abolẽda: maximeq; institit, vt consulatũ adipisceretur. Quem eo facilius Senatus Antonio collegã adiunxit, quod Dolabellam semper Antonio aduersum cognouerat, veritus ne & ipse sibi monarchiam asciscerct, vt olim Cæsar. Sed Antonius astutus, vbi eius factus est collega, persuasit vt Syriã prouinciã à po. Ro. peteret, quo ipse Macedoniã sortiretur, in qua iam Cassius & Brutus Cæsaris percussores exercitũ coegerant. Sic ergo pro voluntate sua omnia Antonius administrauit, vt in principio tertii Appianus docet. Ob id Florus lib. 4. tit. 3. inquit: M. Antonio & P. Dolabella Coss. imperiũ Romanũ ad Cæsares transferente fortuna, varius & multiplex motus ciuitatis fuit: quodq; in annua cœli cõuersione fieri solet, vt mota sidera tonent, ac suo flexu tẽpestates significent, &c. Quæ vero hi egerint C o s s. copiose in 2. & 3. lib. Appianus edocet late. Meminit & in transitu eorum in 4. Ciuilium, initium belli Philippensis narrans. Lege studiose lector hoc loco priores orationes Ciceronis, primam scilicet, secundam, tertiam & quartam, quæ Philippicæ dicũtur, quoniã his Coss. dictæ sunt. Velleius Paterculus de his Coss. sic scribit: Quo anno id patrauere facinus, Brutus & C. Cassius Prætores erant, D. Brutus Cos. designatus. Hi vna cum coniurationis globo, stipati gladiatorum D. Bruti manu, Capitolium occupauere, cum Cos. Antonius (quem cum simul interimendum censuisset Cassius, testamentumq; Cæsaris abolendum, Brutus repugnauerat, dictitans, nihil amplius ciuibus præter tyranni, ita enim appellari facto eius expediebat, petendum esse sanguinem) conuocato Senatu, cum iam Dolabella, quem substituturus sibi Cæsar designauerat Cos. fasces atq; insignia corripuisset Cos. velut pacis autor liberos suos obsides in Capitoliũ misit, fidemq; descendẽdi tuto interfectorib. Cæsaris dedit. Et illud decreti Atheniẽsium celeberrimi exemplum relatum à Cicerone obliuionis præteritarum rerum, decreto patrum comprobatum est. Cæsaris deinde testamen-

urbe stamentũ apertum est, quo C. Octauium nepotem sororis suæ Iuliæ adoptabat. Iulius itẽ Obsequens horum Coss. faciens mentionẽ, plurima valde commemorat tum accidisse prodigia cum terrę motu, stella crinita, & aliis, tresq; tum soles fulsisse. Quæ certe subscriberem omnia, nisi fastidium pertimescerem. Quę eadẽ apud Appianum inuenies. Quod & Plin. li. 2. significat, c. 31. vbi horum Coss. mentionem facit. Sed eodem li. Plinius c. 28. scribit: Cernuntur & stellæ cũ sole totis diebus, plerũq; circa solis orbem, cui species coronæ & versicoloris circuli: qualiter Augusto Cæsare in prima iuuẽta Vrbẽ intrante post obitum patris ad nomẽ ingens capessendũ. Et idem eodẽ li. c. 31. Trinos soles antiqui sæpius videre, sicut M. Antonio, P. Dolabella Coss. Pene paria Iulius Obsequens his Coss. Sol puri ac sereni cœli orbe modico inclusus extremæ lineæ circulo, quasi tendi arcus in nubibus solet, eam circumscripsit. Circa solem imum corona spicæ similis in orbẽ emicuit: & postea in vnum circulũ sole redacto, multis mensibus lux languida fuit. Augur or hinc fabulam illam exortam de Sibylla & Augusto, quam Innocentius tertius effinxit in arca cœli factam, & quam Valla de Constantini donatione coarguit. Tunc enim ex Epiro Octauius, Cæsaris nepos, Romã venit, vt habet Liuius 117. li. Et Oros. li. 6. c. 17. scribit: Cum ex Apollonia rediens Augustus Vrbem ingrederetur, hora circiter tertia, repente liquido ac puro sereno circulus ad speciẽ cœlestis arcus orbẽ solis ambiit, quasi vnum eũ ac potissimum in hoc mundo, solumq; clarissimũ in orbe monstraret: cuius tẽpore venturus esset, qui ipsum solem solus, mundumq; totum & fecisset, & regeret. Hoc à Suetonio mutuauit rubrica 93. Iosephus 14. li. Antiquitatũ, c. 21. describit, quomodo post Caii mortem M. Antonius & P. Dolabella Coss. cum Senatum congregassent, cum Hircani legatis amicitiã innouarũt, facto S. C. quod in æneas tabulas fuit incisum, & per singulas vrbes transmissum. Vbi plura pulchra de Dolabella scribũtur. Lege studiose lector totũ id caput 21. & sequens. Extat elegantissima oratio funebris de morte Cæsaris ex Dione, quã M. Atonius fecit, à Baptista Guarino versa, ad Quirites ac pop. Rom. vtilis studioso. Olympiad.

CÆSAR OCTAVIANVS II. IMP.

Cvi *successit Octauianus Cæsar, qui regnauit annis quinquaginta sex, mensibus sex, per qua tempora hi Coss. extiterunt.*

Octaviani vitam scripsit Trãquillus Suetonius, Sex. Aurelius, Eutropius passim de eo Plutarchus, Orosius, Appianus in vltimis libris bellorum ciuiliũ. Et nos ex singulis decerpsimus eius vitam in Cæsarum catalogo. Quemadmodũ vero Octauius ab Appollonia rediens, post occisum auunculũ, Brũdusii late ab exercitu exceptus, ac subito Cęsar appellatus est: dehinc Romam veniens, hæreditatẽ adierit: pecuniamq; ab Antonio repetens, cũ eo indignatus sit, ac bis conciliatus per milites: præter Suetoniũ in Augusto, latissime Appianus in tertio Ciuiliũ explicat: & Liuius in 17. ac 18. supra centesimum abunde enarrauit. Velleius aũt Patereulus sic hanc rem explicat: Vbi nunciatum est Octauio de cæde auunculi, cũ protinus ex vicinis legionibus centuriones suã, suorumq; militũ operam ei pollicerentur, neq; eã spernendam Saluidienus & Agrippa dicerent, ille festinans peruenire in Vrbẽ, omnem ordinationẽ & necis & testamenti Brundusii cõperit. Cui aduentanti Romã immanis amicorũ occurrit frequentia. Et cũ intraret Vrbẽ solis orbis super caput curuatus æqualiter, rotundatusq; in colorẽ arcus, velut coronã tanti mox viri capiti imponens conspectus est. Non placebat Acciæ matri, Philippoq; vitrico, adiri nomen inuidiosæ fortunæ Cęsaris. Sed asserebant salutaria Reip. terrarumq; orbis fata conditorem, conseruatoremq; Romani nominis. Spreuit itaq; cœlestis animus humana consilia, & cum periculo potius summa, quã tuto humilia proposuit sequi: maluitq; auunculo & Cæsari de se, quam vitrico cedere: dictitans nefas esse, quo nomine Cæsari dignus esset visus, semetipsum videri indignum. Hunc protinus Antonius Cos. superbe excipit. Neque is erat contemptus, sed metus: vixq; admisso in Pompeianos hortos loquendi secum tempus dedit. Mox etiam velut insidiis eius petitus, scelesto insimulare cœpit, in quo turpiter deprehensa eius vanitas est. Aperte deinde Antonii ac Dolabellæ Coss. ad nefandã damnationẽ erupit furor. H-S. septies millies depositũ à C. Cęsare ad ædẽ Opis occupatũ ab Antonio: actorum eiusdẽ insertis falsis, ciuitatibusq; corruptis commentariis, atq; omnia precio temperata vendente Remp. Cos. Idem prouinciam D. Bruto designato Cos. decretam Galliam occupare statuit. Dolabella transmarinas decreuit sibi. Interq; naturaliter dissimilimos, ac diuersa volentes crescebat odium. Cæterum verba Sexti Aurelii subscribam: Anno Vrbis conditæ septingentesimo vigesimosecundo, ab exactis vero regibus, quadringentesimo octogesimoque, mos Romæ repetitus est vni prorsus parendi pro rege Imperatori, vel seueriori nomine Augusto appellato. Qui quidem numerus annorum neq; conuenit cum Eutropio, qui annos ponit

Olympiad. Vrb. con. ſeptingentos, & fere nouem, cum interfecto Cæſare Octauius bella ciuilia re-paraverit: neq; cum Oroſio, qui 79. quem imitatur Honorius Auguſtodunenſis: neque cum Euſebio, qui Olympiade 184. Auguſtum bella mouiſſe ciuilia tradit. Atq; ideo hi numeri quoq; examinandi ſunt. Solinus etiam ab Vrb. con. ad conſulatum Hircii & Panſæ ſupputat annos ſeptingentos & decem. Sed Sextus Aurelius ſupputat annos Auguſti à monarchia, quando videlicet Auguſtus fuit appellatus poſt deuictum Antonium. Et ſic tum pene omnes cōueniunt: licet in anno vno vel altero ſint diſcordes. quod fieri poteſt vel corruptione librorum, vel diuerſa voluntate numerantium. Id enim, quod ſæpius dixi, confuſionem parit numerandi, quod à principio Vrb. con. non conueniunt, quam alii ſexta, alii ſeptima Olympiade conditam ferunt: & hinc illę diuerſitates. Sic etiam Tacitus libr. 13. nouum tomum operis ſui incipiens, vel alteram partem, mox à principio inquit: Nam poſt conditam Vrbem ſeptingentos & viginti prioris æui annos multi autores retulerunt, dum res memorabantur pari eloquētia ac libertate. Poſtquam bellatum apud Actium, atq; omnem poteſtatem ad vnum cōferri pacis interfuit, magna illa ingenia ceſſere, ſimul veritas pluribus modis infracta eſt. & reliqua. Nimirum Tacitus denotat & ſignat illum annum quo Cæſar Auguſtus dictus eſt, id eſt, ſepringenteſimum vigeſimum poſt Vrb. con. ſicut & Aurelius Sextus. Atq; ideo illa ſunt hoc pacto intelligenda.

2. C. PANSA, ET HIRCIVS. 710

HIS COSS. referente Appiano in tertio, in Senatu tumultuatum eſt, Cicerone cum ſuis amicis annitente, vt M. Antonius hoſtis iudicaretur: & refragante Tribuno Saluio, qui interceſſit, L. Piſone adiutore. Demum hi Coſſ. Cæſarem vna militare cum ſuis copiis edicunt. Statuam illi ex auro apponendam fore, ſententiam inter conſulares afferre poſſe: conſulatum per decem annos petere ante annos quam ex lege liceat, indulgent. Tum Cicero quintam Philippicam detonuit, quę omnino hoc loco legenda eſt; quam in Senatu ad P.C. habuit, & ſequentes omnes vſq; ad finem, quia in illis res geſtę huius temporis continentur. Tum bellum illud ciuile primum ſubſequutum eſt, quod Mutinenſe vocāt, ab Appiano in tertio Ciuilium deſcriptū: à Suetonio in Auguſto, rubrica 10. à Floro li. 4. tit. 4. à Plutarcho in Antonio. Poetas citare, qui huius belli obiter & in trāſitu meminerint, Ouidii, Propertii, Lucani, oſtentationis potius eſt, quam vtilitatis. Hoc bello ambo Coſſ. mortui ſunt. Hircius inter Antonianos viriliter pugnans, confoſſus eſt. Panſa ſagitta percuſſus in ilibus, Bononiam delatus expirauit, vt Suetonius rubrica 11. diſſeruit. De quibus Cicero ad Brutū ſic ſcribit: Conſules duos bonos quidē, ſed duntaxat bonos amiſimus. Hircius quidem in ipſa victoria occidit, cum paucis diebus magiſtro prælio ante viciſſet. Nam Panſa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Velleius Paterculus res geſtas huius temporis ſic tradit: Torpebat oppreſſa damnatione Antonii ciuitas, indignatio & dolor omnibus, vis ad reſiſtendū nulli erat. Tum C. Cæſar XIX. annū ingreſſus, mira auſus ac ſumma conſequutus, priuato cōſilio maiorē Senatu pro Rep. animū habuit. Primumq; à Galatia, mox à Caſilino veteranos, exciuit paternos quorū exemplum ſequuti alii, breui in formam iuſti coiere exercitus. Mox cum Antonius occurriſſet exercitui, quem ex tranſmarinis prouinciis Brunduſium venire iuſſerat, legio Martia & Quarta, cognita & Senatus voluntate, & tanti iuuenis indole, ſublatis ſignis ad Cæſarem ſe contulerunt. Eum Senatus honoratum equeſtri ſtatua, quæ hodieq; in Roſtris poſita ætatem eius ſcriptura indicat, (qui honor non alii per CCC. annos, quam L. Syllæ & Gn. Pompeio & C. Cæſari contigerat) pro P.R. vna cum Coſſ. deſignatis Hircio & Panſa bellum cum Antonio gerere iuſſit. Ab eo annum agente viceſimum, fortiſſime circa Mutinam adminiſtratum eſt. Et D. Brutus obſidione liberatus, Antonius turpi ac nuda fuga coactus deſerere Italiam. Conſulum autem alter in acie, alter poſt paucos dies ex vulnere mortem obiit. Omnia antequam fugaretur Antonius, honorifice à Senatu in Cæſarem exercitumq; eius decreta ſunt, maxime autore Cicerone. Sed vt receſſit metus, erupit voluntas, protinusq; Pompeianis partibus rediit animus, Bruto Caſſioq; prouinciæ, quas iā ipſi ſine vllo S.C. occupauerant, decretę, laudari quicūq; his ſe exercitus tradidiſſent, omnia tranſmarina imperia eorū cōmiſſa arbitrio. Quippe M. Brutus, & C. Caſſius, nunc metuentes arma Antonii, nunc ad augendam eius inuidiam ſimulantes ſe metuere, teſtati edictis, libenter ſe vel in perpetuo exilio victuros, dum Reip. conſtaret concordia, nec vllam belli ciuilis præbituros materiam, plurimum ſibi honoris eſſe in conſcientia facti ſui: profecti Vrbe atque Italia, intento ac pari animo ſine autoritate publica prouincias exercitusq; occupauerant: & vbicunque ipſi eſſent, prætexentes eſſe Remp. pecunias etiam quæ ex tranſmarinis prouinciis Romam ab Quæſtoribus deportabantur, à volen-

Ab vrbe ... Olym. Imp. Aug.

volenubus aceeperant. Quæ omnia Senatus decretis comprehensa & comprobata sunt. Et D. Bruto, quod alieno beneficio viueret, decretus triumphus. Pansæ atq; Hircii corpora publica sepultura honorata. Cæsaris adeo nulla habita mentio, vt legati, qui ad exercitum eius missi erant, iuberentur summoto eo milites alloqui. Non fuit tam ingratus exercitus, quam fuerat Senatus. Nam cum eam iniuriam dissimulando Cæsar ferret, negauere milites sine Imperatore suo vlla se audituros mandata. Hoc est illud tempus, quo Cicero insito amore Pompeianarum partium, Cæsarem laudandum & tollendum censebat: cum aliud diceret, aliud intelligi vellet. Paulo post subiungit: Hæc sunt tempora quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonii memoriæ inussit notas: sed hic fulgentiss. & cœlestiore, at Tribunus Cannutius continua rabie lacerabat Antonium vtriq; vindicta libertatis morte stetit. Sed Tribuni sanguine commissa proscriptio, Ciceronis vel satiato Antonio pœna finita. His Coss. aut sub ea tempestate natus est Tibullus poeta, vt lib. 3. ipsemet significare videtur.

Natalem primo nostri videre parentes,
Quum cecidit fato Consul vterq; pari.

Quo item tempore, vt ex Tristibus colligitur lib. 4. Ouidius natus est. Licet Eusebius secundo imperii Cæsaris anno Pelignis hunc ortum scribat. Sic tamen ipse canit:

Editus hinc ego sum, nec non vt tempora noris,
Cum cecidit fato Consul vterq; pari.

Solinus in Polyhistore: Ad Hircium & Pansam Coss. anni numerantur septingenti & decem. Quorum consulatu Cæsar Augustus Cos. creatus est, 18. annum agens: qui principatum ita ingressus est, vt vigilantia illius non modo securum, verumetiam tutum imperium esset. Horum Coss. Iulius Obsequens meminit, plurima enumerans prodigia, quę sub iis acciderunt Quæ profecto omnia sunt legenda, quod pernecessaria sunt huic loco. Facit & Suetonius Tranquillus in libello de Claris rhetoribus horum mentionem, cum in præfatione sic inquit: Paulatim & ipsa vtilis honestaq; apparuit, multiq; eam præsidii causa & gloriæ appetiuere. Cicero ad Præturam vsq; etiã Græce declamabat, Latine vero senior quoq; & cum Consulibus Hircio & Pansa, quos discipulos & grandis prætextatos vocabat. Meminit illius Hircii Cicero libro de Fato, cum quo disputabat, vt in eius
B præfatione patet. Et amborum Coss. meminit Plutarchus in Æmilio. Oros. lib. 6. cap. 15. Eutropius lib. 7. c. 1. Vterq; hoc Mutinense bellum describit: & Liuius 119. Cum vero in hoc bello Antonius fusus fugatusq; esset, ad Lepidum veniens ęgre admissus est. Senatum enim Lepidus verebatur. Senatus parum gratus in Cæsarem fuit. Quem neq; honore triumphi, neque consulatus dignitate decorare voluit. Ambo enim Coss. bello perierunt. Pompeiani Decimum Brutum consulatum petere suaserunt, qui à Cicerone semper in epistolis designatus Cos. appellatur. Cæsar Ciceronem admonuit, vt secum consulatum peteret, quo iuuenis ipse à seniore gubernaretur. Senatus vero perspecta Ciceronis ambitione, ipsum derisit. Percussorum cognati veriti ne Cæsar Cos. effectus pœnas ab illis sumeret, dilationibus factis rem ex lege protrahebant, ætatem Cæsaris causati: donec turmarum duces aperte à Senatu Cæsari peterent consulatum. Cum enim cunctante Senatu, vt Tranquillus scribit, Cornelius Centurio princeps legationis, reiecto sagulo, ostendens gladii capulum, non dubitasset in curia dicere, Hic faciet, si non feceritis vos: tũ Cęsar cum exercitu Vrbi admoto, pecunias publicas in Ianiculo repertas in vnum contulisset, electus est Consul mense Sextili, vt ait Suetonius.

C. CÆSAR *Octauianus, & Q. Pedius.* P.

Iulii hic etiam Cæsaris nepos fuit Pedius, & Octauiani cohæres, teste Suetonio. cuius mortem describit Appianus in initio quarti Ciuilium. Ac cuius nepos, teste Plinio 35. c. 4. cum natura mutus esset, cum Messala orator, ex cuius familia auia erat picturam docendum censuit. Idq; diuus Augustus comprobauit. Puer magni profectus in ea arte obiit. Pedius collega Cæsaris Cos. legem tulit, quæ Pedia lex dicta est: qua omnibus qui Cæsarem patrem interfecerant, aqua igniq; damnatis interdictum erat. Cæsar vero Cos. cum Pedio factus, 18. tantum natus annos, vt Liuius: vel viginti, vt Plutarchus in Bruto testantur. Quod verisimilius, si etiam consulatus omnes numerentur vsq; ad eius obitum, & à natali suo Tullio & Antonio Coss. Vrbem ingressus, sacrificauit, duodecim vulturibus, quot olim Romulo condenti Vrbem apparuerunt, inter sacrificandũ conspectis. Quod præter Appianũ, Suetoniũ rubrica 94. etiam Iulius Obsequens scripsit: Ac cum perfectis sacris iterũ se parẽti in adoptionẽ dedit ex lege Curiata. Dehine aduersus conspiratores de patrata cæde ꝓposuit, qua virũ maximũ dignitate indemnatũ occidissent, lege lata in

Olym. Imp. Aug. eos quorum opera occisus esset. Postulatiq; ea lege M. Brutus, C. Cassius, D. Brutus, absentesq; damnati sunt. Dehinc ad Antonij cōciliationem conuertit animum, factus certior viginti iam legiones in exercitu Bruti conuenisse, ex Vrbe profectus supra Ionium sensim carpebat iter. relicto Pedio in Vrbe, qui Senatui persuaderet, vt Antonio & Lepido conciliaretur: idq; impetrauit vt decreta antiquarentur, quibus iudicati hostes erant. Paulopost D. Brutus à latronibus captus obtruncatur. caput ad Antonium perlatum est. Hæc omnia Appianus in fine tertii Ciuilium. Velleius autem sic hanc rem enarrat: Lepidus deinde à Senatu hostis iudicatus est; vt ante fuerat Antonius. Tum inter eum Cæsaremq; & Antonium commercia epistolarum & conditionum iacta mentio, cum Antonius & subinde Cæsarem admoneret, quam inimicæ ipsi Pompeianæ partes forent, & in quod iam emersissent fastigium, & quanto Ciceronis studio Brutus Cassiusq; attollerentur. Denunciaretq; se cum Bruto Cassioq;, qui iam decem & septem legionum potentes erant, iuncturum vires suas, si Cæsar eius aspernaretur concordiam, diceretq; plus Cæsarem patris, quam se amici vltione debere. Igitur inita potentiæ societas, & hortantibus orantibusq; exercitibus, inter Antonium etiam & Cęsarem facta affinitas, cum esset priuigna Antonii desponsata Cæsari. Consulatumq; iniit Cæsar pridie quam viginti annos impleret x. Cal. Octo. cum collega Q. Pedio post Vrbem conditam annis DCCIX. ab hinc ante LXXII. quam tu M. Vinici cōsulatum inires. Vidit hic annus Ventidium per quā Vrbem inter captiuos Picentium in triumpho ductus erat, in ea cōsularem prætextā iungētem prætoriæ. Idem hic postea triumphauit. Furente inde Antonio, simulq; Lepido, quorum vterq; hostes iudicati erant, quum ambo mallent sibi nūciari quid passi essent, quam quid meruissent, repugnante Cæsare, sed frustra, aduersus duos, instauratum Syllani exempli malum proscriptio. Nihil tam indignum illo tempore, quam quod aut Cæsar aliquem proscribere coactus est, aut ab illo Cicero proscriptus est: abscisaq; scelere Antonii vox publica est, cum eius salutem nemo defendisset, qui per tot annos & publicam ciuitatis, & priuatam ciuium defenderat. Deplorat dehinc Velleius Ciceronis obitum pluribus. quam studiosus illic legat. Appianus autem inquit: Post hæc in insula Lauinii fluminis conuenerunt, Cæsar, Antonius, & Lepidus. Collocato Cæsare in medio tanquam Consule & digniore, Triumuiratum concluserunt. Vnde Cæsar consulatum Ventidio commisit. Concludebant autē, vt scribit Liuius centesimo vigesimo libro, vt ipsi tres viri Reip. constituendæ per quinquennium præessent, diuisis inter se prouinciis omnib. Ipse Lepidus & Antonius statuerunt vt suos quisq; inimicos proscriberent. De quo sic scribit Cassiodorus:

HIS *Coss. Cæsar Octauianus, Antonius & Lepidus amicitiæ fœdus inierunt. M. Cicero Caietæ per Popilium militē occisus est, annorū sexagintatrium. Cæsar Octauianus forum Augustū ædificauit.*

Tacitus in dialogo de Oratoribus: Hircio nempe & Pansa Coss. Cicero, vt Tyro libertus eius scribit, septimo Idus occisus est, quo anno diuus Augustus in locū Pansę & Hircii se & Q. Pedium sufficit. Cæterum de triumuiratu & crudeli trecentorū ciuium proscriptione vide Plutarchum in Bruto, Antonio & Cicerone: quoniam vigesimus ac centesimus Liuii non extat, quo singula complectebantur. Vide Florum lib. 4. tit. 5. Suetonium in Augusto, tit. 27. Oros. lib. 6. c. 15. Eutropium li. 7. c. 1. passim cæteros, quos recensere fastidium est. Vnus omnium abundantissime Appianus in quarto Ciuilium, qui de proscriptione ciuiū ac nece Ciceronis singula tam diligenter perscripsit, vt nihil desiderare possis. Si tamen, vnde Ciceroni mors venerit, inuestigare volueris, diligenter euolue quatuordecim Ciceronis Philippicas: hę te edocebunt multa huius seculi gesta. Cęterum hi tres viri partiti prouincias inter se, decreuerūt Antonium ac Cæsarem bellū inferre Bruto ac Cassio, Lepidum in futurum consulatū gerere. Postquam ergo ingressi sunt Vrbem, cum fœda ciuiū proscriptione P. Titius Tribunus legē protulit, consulatum sub præsentium Triumuirorum cōstitutione, in quinquennium vacare: cum ipsi quasi Coss. essent, vt Appianus scribit. De foro sic scribit Suetonius, rubrica 55. Forum Augustus fecit, non ausus extorquere possessoribus domos suas.

Munatius.

3. 2. M. LEPIDVS II. ET L. PLANCVS. 712

QVANTVM tum grassata est crudelissima ciuium proscriptio, qua filii in patres, in maritos vxores, serui in dominos desæuierunt, vix quispiam in Appiani quarto Ciuilium sine suspiriis ac gemitu leget. Ob id Velleius inquit: Huius temporis fortunā nec deflere quidē quisquam satis digne potuit: adeo nemo exprimere verbis potest. Id tamen notandū est, fuisse in proscriptos, vxorum fidem summam, libertorum mediam, seruorum aliquam,

Ab vrbe con. Olym. Imp. Aug.

quam filiorum nullam. Adeo difficilis est hominibus vtcunq; conceptæ spei mora. Ne quid vlli sanctum relinqueretur vel in dotem inuitamentumq; sceleris, Antonius L. Cæsarem auunculum, Lepidus Paulum fratrem proscripserant. Nec Planco gratia defuit, ad impetrandum vt frater eius Plancus Plotius proscriberetur. Eoq; inter iocos militares, qui currum Lepidi Planciq; sequuti erant, inter execrationem ciuium vsurpabant hunc versum: De Germanis non de Gallis duo triumphant Coss. Licet in Appiano multa pietatis exempla, seruorum, filiorum & coniugum scribantur. Vt hic Consul Plancus L. Antonii auunculi M. proscripti reductionem decreuit. Cum enim mater Antonii, vt fratrem penes se publice haberet, erubescentibus turmarum ducibus eam attingere, vt Imperatoris matrem, in forum descendens: Me ipsam accuso, inquit, Lucium penes me suscepisse, & habere iterum, ac habituram esse, quousq; nos ambos interfeceris. Idem Plancus Consul, reditum decreuit Sergio, vt in quarto Appianus scribit. Eusebius tradit, Munatium Plancum, Ciceronis discipulum, oratorem insignem, cum Galliam Comatam regeret, Lugdunum condidisse, quæ vrbs temporibus Senecæ incendio deflagrauit. Hic est ille Plancus, quem Tullius, cum Prætor esset in Gallia, Consulem designatum cum D. Bruto appellat. Cuius epistolę elegantissime ac luculenter scriptæ in 10. Familiarium epistolarum libro Ciceronis leguntur. Cuius frater Titus prænomine vocabatur. Contra hunc Plancum cum Asinius Pollio orationes scriberet, quæ post mortem Planci ederentur, ne respondere posset, Plancus fertur dixisse haud illepide: Cum mortuis non nisi laruas luctari. Quo dicto sic repercussit illas Pollionis orationes, vt apud eruditos nihil impudentius, teste Plinio, iudicetur. Munatii Planci etiam meminit Tacitus in primo historiarum: qui scribit, eum pene à militibus occisum, dum iret legatus ad Germanicum, mortuo Augusto, siue is sit, siue eius filius. Huius pręterea sententia, teste Suetonio, in Senatu Augusti nomen Cæsar obtinuit, vt inferius clarescet. Quemadmodum igitur, vt ad historiam reuertar, sub id tempus C. Cassius Dolabellã mori coegit, & M. Brutus C. Antonium occidit, vt Liuius in 121. docuit: & quemadmodum Brutus ac Cassius coierunt cum exercitibus, teste Liuio 122. Ac quomodo Sextus Pompeius Siciliam occupauit, cum Antonius & Cæsar traiecerunt exercitum in Macedoniam, vbi apud Philippos vterq; Brutus & Cassius est deuictus prælio, quod Philippense ab historicis nominatur, vt
B Liuius in 123. ac 124. scripsit, omnia diligenter Appianus in quarto Ciuilium enarrauit. Velleius aũt sic breuiter rẽperstringit: Iam & Dolabella in Asia C. Treboniũ consularem, cui succedebat, fraude deceptum Smyrnæ occiderat, virum aduersus merita Cæsaris ingratissimum, participemq; cædis eius, a quo ipse in consulare profectus fastigium fuerat. & C. Cassius acceptis à Sex. Murco & Crispo Martio prætoriis viris, Imperatoribus, præualidis in Syria legionibus, inclusum Dolabellam, qui pręoccupata Asia in Syriã peruenerat, Laodicea expugnata interfecerat: ita tamen, vt ad ictum serui sui Dolabella non segniter ceruicem daret, & decẽ legiones in eo tractu sui iuris faceret. Et M. Brutus C. Antonio fratri M. Antonii in Macedonia, Vatinioq; circa Dyrrhachium volentes legiones extorserat, sed Antonium bello lacessierat, Vatinium dignatione obruerat, cũ & Brutus cuilibet ducũ præferendus videretur, & Vatinius nulli nomini non esset postferendus. in quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenii: adeo: vt animus eius dignissimo domicilio inclusus videretur. Sed præter hunc Philippensis belli erudite meminit Florus lib. 4. tit. 6. Tranquillus rubrica 13. Plutarchus in Bruto abunde, & in Antonio Oros. lib. 6. c. 15. Eutropius lib. 7. c. 1. Velleius graphice Philippense describit bellum, in quo Brutus Cassiusq; cecidere. Vnde subiungit: Proninus Messala fulgẽtissimus iuuenis, proximus in illis castris, Bruti Cassiiq; autoritati, cũ essent qui eum ducem poscerent, seruari beneficio Cæsaris maluit, quã dubiã spem armorũ tentare amplius. Nec aut Cęsari quicquam ex victoriis suis fuit lætius, quã seruasse Coruinum: aut maius exemplum hominis grati ac pii, quã Coruinus in Cæsarem fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clarissimorum virorum fuit. Tũ Catonis filius cecidit. Eadẽ Lucullum Hortensiumq;, eminentissimorũ ciuium filios, fortuna abstulit. Nam Varro ad ludibriũ moriturus Antonii, digna illoac vera de exitu eius magna cum libertate ominatus est. Drusus Liuius, Iuliæ Augustæ pater, & Varus Quintilius, ne tentata quidẽ hostis misericordia, alter seipse in tabernaculo interemit. Varus autem liberti, quem id facere coegerat, manu, cum se insignibus honorum velasset, iugulatus est. Hunc exitum M. Bruti partium septimum & trigesimum annum agentis fortuna esse voluit, corrupto animo eius in diem, quæ illi omnes virtutes vnius temeritate facti abstulit. Meminit horum Coss. M. Lepidi & Munatii Planci Iulius Obsequens: qui multa prodigia sub iis accidisse commemorat. Inter quæ illud prodit, quod & Plinius libro secundo, capite tricesimoprimo scribit, de tribus solibus:

Olym. Imp. Soles, inquit, tres circiter horam tertiam diei viſi, mox in vnum orbem contracti. Poſt
Aug. ſubiungit rẽ meo quidem iudicio obſeruandam: Notatum eſt prodigii loco fuiſſe, quod P. Titius Prætor propter diſſenſiones collegæ magiſtratum abrogauit, & ante annum eſt mortuus. Conſtat, neminem qui magiſtratum collegæ abſtulerat, annum vixiſſe. Abrogauerunt autem hi: L. Iunius Brutus Coſ. Tarquinio Collatino, Tiberius Gracchus M. Octauio Cæcinnæ: P. Tarquinius, P. Marullo: Tullius, Bruto & Caſſio pugnam aduerſus Cæſarem & Antonium molientibus. Sub iis præterea Coſſ. teſte Suetonio in Tiberio rubrica quinta, natus eſt Romæ in Palatio decimoſexto Calendis Decembribus Tiberius poſt bellum Philippenſe. Sic enim in faſtis, actaq; in publica relatum eſt. Nec tamen deſunt, qui partim antecedente anno Hircii & Panſæ, partim inſequente Seruilii Iſaurici Antoniique conſulatu genitum eum ſcribant. Sunt autem Planci, vt id quoque ediſſeram, ab antiquis dicti, qui ſupra modum pedibus planis eſſent, quæ plancæ appellantur.

Iſauricus,

4. 5. P. SERVILIVS II. ET L. ANTONIVS. 712.

CÆSAR valetudinarius, perfecto bello Philippenſi, in Italiam reuertitur, relicto Antonio in tranſmarina prouincia. Cum enim triumuiratum conſtituiſſent, diuiſum imperium inter illos ita eſt, vt terminum facerent Ionium mare: dum ad orientem tractus Antonio, ad Heſperiam Cæſari conceſſus, Lepido Africa permiſſa. Conſulatus vero quoties ipſi vellent amicis cuiuſq; proportione concedi placuit, teſte Plutarcho in Antonio. Cæſar itaque veteranis agros diuidens, ſeditiones excitauit: quas Fuluia Antonii vxor & L. Antonius Coſ. procurarunt: à quibus ſunt milites inſtigati, vt Cæſari bellum inferrent. Quod Cæſar ſumma fiducia accepit, & perfecit id non ſine ſummo periculo. Hoc bellum Peruſinum dicitur ab hiſtoricis, deſcriptum Liuio 125. ac 126. libris: Floro lib. 4. tit. 7. his verbis, quæ in omnibus pene libris deprauata leguntur: Alterum bellum concitauit agrorum diuiſio, quos Cæſar veteranis in caſtris precium militiæ perſoluebat ſemper Antonii peſſimum ingenium, Fuluia gladio cincta, virilis militiæ vxor, agitabat, Oroſ. lib. 7. cap. 1. Tranquillus rubrica 14. & 15. omnium copioſius Appianus in 5. Ciuilium. Velleius autem ſic hanc Peruſinam cladem deſcribit: Dum Antonius tranſmarinas obiturus prouincias ſubſtitit, Cæſar in Italiam ſe recepit, eamq; longe quam ſperauerat tumultuoſiorem reperit. Quippe L. Antonius Coſ. vitiorum fratris ſui conſors, ſed virtutum quæ in illo erant expers, modo apud veteranos criminatus Cæſarem, modo eos qui iuſte diuiſione prædiorum, nominatiſq; colonis agros amiſerant, ad arma conciens, magnum exercitum conflauerat. Ex altera parte vxor Antonii Fuluia, nihil muliebre præter corpus gerens, omnia armis tumultuq; miſcebat. Hæc bellis ſedem Præneſte ceperat. Antonius pulſus vndiq; viribus Cæſaris, Peruſiam ſe contulerat. Plancus Antonianarum adiutor partium, ſpem magis oſtenderat auxilii, quam opem ferebat Antonio. Vſus Cæſar virtute & fortuna ſua, Peruſiam expugnauit, Antonium inuiolatum dimiſit. In Peruſinos magis ira militum, quam voluntate ſæuitum ducis. Vrbs incenſa. Cuius initium incendii princeps eius loci fecit Macedonicus, qui ſubiecto rebus ac penatibus ſuis igni, transfixum ſe gladio flammæ intulit. Seruilii autem Iſaurici filiam Auguſtus adoleſcens adhuc ſponſam habuit. ſed conciliatus poſt primam diſcordiam Antonio, expoſtulantibus vtriuſq; militibus, vt neceſſitudine aliqua iungerentur, priuignam eius Claudiam Fuluiæ ex P. Clodio filiam duxit vxorem, vt Suetonius ſcribit rubrica ſexageſima prima. Is Seruilius mortuus elatus eſt publico funere.

Caluinus, *Pollio.*

CLXXXV. 4. CN. DOMITIVS, ET C. ASINIVS. 713.

HIC Domitius Caluinus bello Philippenſi, vt ſcribit Appianus in quarto, onerariis nauibus duas Cæſari legiones, quæ Martiæ ob audaciam earum cognominabantur, afferebat: prætoriã inſuper cohortẽ, duũ millium virorũ, equitũ turmas quatuor, aliãq; multitudinem collectã ad bellũ. Quam triremes eorũ paucæ ſequebãtur, quib. magnã hoſtium claſſem in mari Ionio ſtrauit, & ob id Cæſari perquã charus ſemper fuit. Alius aũt eſt ab illo, de quo Velleius inquit, Cn. Domitius, pater L. Domitii eminentiſſimæ ac nobiliſſimæ ſimplicitatis viri, auus huius Cn. Domitii, clariſſimi iuuenis, occupatis nauibus cum magno ſequentium conſilia ſua comitatu, fugæ fortunæq; ſe commiſit, ſemetipſo contẽtus duce. Nã hic eſt Caluinus Domitius, de quo Velleius paulo poſt, cum bellũ Siculum Sex. Pompeii deſcribit, ſic dicens: Eadẽ tẽpeſtate Caluinus Domitius cũ ex conſulatu obtineret Hiſpaniã, grauiſſimi comparandiq; antiquis exempli autor fuit, quippe primipili

centurio-

Ab vrbe co. centurionem, nomine Iubillium, ob turpem ex acie fugam fuste percussit, C. Asinius Pollio atrium Libertatis extruxit, adhortante Augusto, qui prætorius clarissimum bellum in Hispania aduersus Sex. Pompeium gessit. Olym. Imp. Aug.

Sabinus.

714. L. CENSORINVS, ET C. CALVISIVS. 2. 5.

MEMINIT Caluisii crebro Appianus in 5. Ciuilium, quem scribit Prætorem classis fuisse sub Cæsare, initio belli naualis, quod cum Sex. Pompeio Cæsar gessit. In 5. idem Appianus, Sabinum à Cæsare electum scribit, vt seditiones in vrbe & Sicilia ob deprædationes excitatas, & latrocinia sedaret ac comprimeret. Caluisii & Cicero, decimo Epistolarũ meminit, ad Furnium scribens: & Angelus Politianus in sua Centuria, de Ludis secularibus scribens, ex Zozymo Græco autore (quem ego non vidi hactenus) tradit diuum Augustum ludos seculares abolitos atq; intermissos paulatim instaurauisse, magno (vt ait Liuius) apparatu, L. Censorino & M. Manlio Duellio Coss. Atteio autem Capitone circuitum spaciumq; subiiciente, ritum vero sacrorum libris indicantibus Sibyllinis. Et quia, vt inferius paulo ex Censorino annotabimus, sub aliis Coss. facti scribuntur ludi seculares, scilicet Furnio & Syllano Coss. non de hoc L. Censorino intelligẽdi sunt illi, sed de eo qui fuit tempore belli Punici tertii, vt superius scripsimus: vt requirenda sit in Politiano vel Zozymo diligentia supputationis. Orosius lib. 7. cap. 1. Anno 714. ab vr. con. flamma consurgens incertum, vrbis vicos consumpsit: nec vnquam, vt ait Liuius, maiore incendio vastata est: adeo vt post aliquot annos Cæsar Augustus, ad reparationem eorum quę tunc exusta erant, magnam vim pecuniæ ex ærario publico largitus sit. Hinc gloriatur apud Suetonium, rubrica 28. marmoream se relinquere vrbẽ, quam lateritiam accepérit. Nam Romam fuisse incendiis obnoxiam, & Plinius & Gellius testantur. Scripsit idem Orosius incendium ingens vrbem euastasse anno eius conditionis septingentesimo, ante bellum ciuile Cæsaris & Pompeii: quod pluribus repetit Honorius Augustudiniensis, qui id accidisse Lentulo & Marcello Coss. scribit.

Pulcher, *Flaccus.*

715. APPIVS CLAVDIVS, ET C. NORBANVS. 3. 6.

B VELLEIVS: Per eadem tempora exarserat in Campania bellum, quod professus eorum qui perdiderant agros patrocinium, ciebat T. Claudius Nero Prætorius & Pontifex, Tib. Cæsaris pater, magni vir animi, doctissimique ingenii: id quoque aduentu Cæsaris sepultum atque discussum est. Quis fortunæ mutationes, quis dubios rerum humanarũ casus satis mirari queat? quis non diuersa præsentibus, contrariaq; expectatis, aut speret, aut timeat? Liuia, nobilissimi & fortissimi viri Drusi Calidiani filia, genere, probitate, forma, Romanarum eminentissima, quam postea coniugem Augusti vidimus, quam transgressi ad deos sacerdotẽ & filiam, tum fugiens mox futuri sui Cęsaris arma, tum bimum hunc Tiberium Cæsarem, vindicem Romani imperii, futurumq; eiusdem Cæsaris filium gestans sinu, per auia itinerum vitatis militum gladiis, vno comitante, quo facilius occultaretur, fuga peruenit ad mare, & cum viro Nerone peruecta in Siciliam est. Ciceronis epistolæ sunt libro 3. ad Appium Pulchrum, qui imperator fuit in Cilicia: quem hunc fuisse ideo suspicor, quod libro 10. ad eundem scripta est epistola: quæ videtur significare res gestas tempore Iulii Cæsaris. Doctioribus tamen iudicium relinquo.

716. M. AGRIPPA, ET L. CANINIVS GALLVS. 4. 7.

AGRIPPA gener erat Cæsaris. nam cum ex Scribonia vxore filiam haberet Iuliam, quæ primum Marcello, filio Octauię, sororis Augusti, nupsit: illo mortuo suasit Octauia, vt Agrippam generum suum caperet. quod cum Cæsari placeret, repudiauit Agrippa filiam Octauiæ Marcellam, & factus est gener Cæsaris: vt Plutarchus & Suetonius tradunt. Sed & Agrippa mortuo, Iuliam Tiberio priuigno suo tradidit, qui & Agrippinam repudiauit, ex qua iam Drusum filium susceperat. Hic autem Agrippa indignabundus & impatiens, sibi Marcellum Octauiæ filium anteferri, contulit se Mitylenas. Vnde Cæsar M. Agrippæ patientiam desideràuit, vt Tranquillus fatetur. Sunt autem Agrippæ (vt illud quoq; iunioribus aperiam) qui in pedes nascuntur, ab ęgritudine pedũ denominati: quos infelices propemodum esse, omnes eruditi testantur. Vnum felicitatis exemplum est hic Agrippa, qui & ipse ita natus est: quanquã is puerperii sui præposteri luisse pœnas existimatur, multis incommodis, & in primis aduersa pedum valetudine conflictatus: quem dolorẽ cum

Olym. Imp. Aug. perpeti nequiret, vnius medicorum portentosa sententia, ignorante Augusto, demersit crura in acetum calidum, in acerrimo impetu morbi, atq; ita euasit. Tanti putans, vsu pedum sensuque omni carere, dummodo dolore illo careret. Plinius inter infortunia Agrippæ numerat, prægtaue seruitium soceri: id est, Augusti. Sed non est obmittendum, quod idem Plinius scribit de Agrippa, lib. 36. cap. 15. de cloacis agens, vbi sic inquit: Præterea cloacas, operum omnium dictu maximum, suffossis montibus, atque vrbe pensili, subterque nauigata, idem M. Agrippa fecit, in ædilitate post consulatum: per meatus corriuati septem amnes, cursusque præcipiti torrentium modo rapere atque auferre omnia coacti. insuper mole imbrium concitati, vada ac latera quatiunt. Aliquando Tyberis retro infusi recipiunt fluctus, pugnantque diuersi aquarum impetus intus, & tamen obnoxia firmitas resistit. Trahuntur moles internæ tantæ, non succumbentibus causis operis. Pulsant ruinæ sponte præcipites, aut impactæ incendiis: quatitur solum terræmotib. durant tamen à Tarquinio Prisco annis octingentis prope inexpugnabiles. Vide & reliqua, quæ sequuntur. Et in fine eiusdem capitis: Agrippa in ædilitate sua, adiecta Virginea aqua, cæterisque corriuatis atque emendatis, lacus septingentos fecit: præterea fontes centum quinque, castella centum & triginta, complura etiam cultu magnifica, & operibus.

HIS *Coss. lacus Lucrinus in portum conuersus est.*

In Campania, iuxta portus Baiarum, sunt duo lacus, Lucrinus scilicet & Auernus: teste Plinio in 3. & Strabone in 5. Geographiæ. De vtroque Martialis:

Dum modo Lucrino, modo se permittit Auerno.

Est autem Auernus, quasi Aornos, id est, auibus inaccessus, dictus, vt Maro & Lucretius scribunt. Augustus Cæsar, non Iulius, vt inepte somniat Seruius, ductis hinc inde duobus brachiis, immissoque mari, Iulium portum fecit. quem in secundo Georgicorum Virgilius, in laudem Cæsaris Augusti, his versibus celebrat:

An memorem portus, Lucrinoque addita claustra,
Atque indignatum magnis stridoribus æquor,
Iulia qua Ponto longe sonat vnde refuso,
Tyrrhenusque fretis immittitur æstus Auernis.

Vnde & Plinius lib. 36. cap. 15. Prætereo vias inter montes excisas, mare Tyrrhenū à Lucrino molibus seclusum, tot pontes tantis impendiis factos. De M. Agrippa sic inquit Velleius: Ædificandis nauibus, contrahendoque militi ac remigi, naualibusque adsuescendo certaminibus atque exercitationibus, præfectus est M. Agrippa, virtutis nobilissimæ, labore, vigilia, periculo inuictus: parendique, sed vni, scientissimus: aliis sane imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes positus, consultisque facta coniungens. Hic in Auerno & Lucrino lacu speciosissima classe fabricata, cotidianis exercitationib. militem remigemque ad summam & militaris & maritimæ rei perduxit scientiam. Hac classe Cæsar, cum prius despondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liuiam, auspicatis reip. ominibus duxisset eam vxorem, Pompeio Siciliaque bellum intulit.

CLXXXVI. 8. L. GELLIVS PVBLICOLA, ET M. *Nerua.* COCCEIVS. 717

COCCEIVS Nerua fuit inter iureperitos illustris, vt libro 1. Digestorum, de Origine iuris, Iureconsultus commemorat, vbi ordine nūmerantur insignes iureconsulti. & Tacitus in 4. vbi de secessu Tiberii scribit, narrat, quod in comitatu eius fuit vnus Senator consulatu functus, Cocceius Nerua, cui legum erat peritia: & Frontinus de Aquæductibus, huius item M. Cocceii meminit. sed Appianus in 5. Ciuilium, L. Cocceii meminit, sicut & Horatius: siue is fuerit, & prænomen corruptū sit: siue huius frater, qui & Antonio & Cæsari pariter amicus fuit, & cum Cecinna in Phœniciam legatus à Cæsare, ad Antonium ierat, cum bellum Perusinum agereturt, cuius autor Fuluia Antonii vxor erat. Hac vero defuncta rediens Cocceius, Cæsarem mira arte miroq; ingenio vtrique conciliauit, vt late Appianus scribit. Vnde tum subsequuta fuit maior inter Cæsarem Antoniumq; necessitudo. nam Octauiam sororem, quæ Marcello denupserat, illo mortuo Cæsar Antonio in vxorem dedit, referentib. Plutarcho, Tranquillo, & Appiano. Et inde imperatores semutuo complexi, principatum denuo inter se partiti sunt, Illyrium terminū statuentes, vt ab Oriente ad Euphratē vsq; fluuium Antonio, Cæsari vsq; ad Oceanum & Occidentē cuncta subessent. Relicta Aphrica Lepido, Cæsari iniunctum, Pompeio inferre bellū, ni vna conuenirent: Antonio Parthos adoriri, ob cladem prætet fœdera Crasso illatam. Nam sub id tempus Ventidius Antonii legatus, Parthos prælio victos Syria expulit: vt Liuius vigesi-

vigesimo septimo, ac centesimo libro docet. Et noster Florus bellū illud Parthicum describens libro quarto, titulo nono, diserte & breuiter perstringit: quæ Appianus in Parthico, Plutarchus in Antonio, Iustinus in quadragesimo secundo, passimque alii diffusius scripsere. Nam bellum Parthicum aliud, quod Antonius gessit, sequenti titulo Florus describit: & Liuius pluribus libris, si extarent. Velleius: Hoc tractu temporum, Octauiam sororem Cæsaris M. Antonius duxit vxorem. Redierat Pompeius in Siciliam: Antonius in transmarinas prouincias, quas magnis momentis Labienus ex Brutianis castris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Syriam, interfectoque legato Antonii concusserat. Qui virtute & ductu Ventidii, vna cum Parthorum copiis, celeberrimoq; iuuenum Pacoro regis filio, extinctus est. Cæterum Pompeius, vt reuertar vnde digressi sumus, cum Siciliam teneret, & annonæ cōmeatum impediret, cum eo postulatam pacem Cæsar & Antonius fecerunt, ita vt Siciliam prouinciam haberet: conciliatioque inter Cæsarem & Antonium & Sex. Pompeium facta est, quam pluribus Appianus in quinto enarrat. Vnde & lautissimum conuiuium in littore maris, in naualibus celebrarunt: despondereque in hoc conuiuio Pompeii filiam, Libonis neptem, Marcello Antonii primogenito, & Cæsaris consobrino. Postridie Coss. in quadriennium Antonium & Libonem primos creauere: è contra constituente Antonio, quem prius ipse eligeret: post eos, Cæsarem & Pompeium, deinde Ænobarbum & Sossium, postremo iterum Antoniū & Cæsarem, tertio tum futurum Consulem, sperantes eundem remp. populo subinde restitututū fore. His; peractis, ab inuicem diuisi sunt. Pompeius in Siciliam enauigauit, Cæsar & Antonius Romam rediere, non sine publica lætitia pop. Ro. quod iam finē ciuilium bellorum speraret. Tum Cæsar ad Celtas, Antonius ad Parthos profectus est: vt Appianus in 5. scribit. Velleius: Per hęc tempora Ruffi Saluidieni scelesta consilia patefacta sunt, qui natus obscurissimis initiis, parum habebat summū accepisse, & proximus à Gn. Pompeio, ipsoq; Cæsare ex equestris ordinis Cos. creatus esse, ni simul ascendisset, è quo infra se & Cæsarem videret & remp. tum expostulante consensu populi, quem grauis vrebat infesto mari annona. Cum Pompeio quoq; circa Misenum pax inita, qui haud absurde cum in naui Cæsarem & Antonium cœna exciperet, dixit: in Carinis suis se cœnam dare. referēs hoc dictū ad loci nomen, in quo paterna domus ab Antonio possidebatur. In hoc pacis

B fœdere placuit, Siciliam Achaiamq; Pompeio concedere. In quo tamen animus inquietus manere non potuit. Id vnum tantummodo salutare aduentu suo patriæ attulit, quod omnibus proscriptis, aliisq; qui ad eum ex diuersis causis fugerant, reditum salutemq; pactus est. quæ & alios clarissimos viros, & Neronē Claudium, & M. Sillanum, Sentiumque Saturninū, & Aruntium ac Titium restituit reip. Verum hanc ab Appiano scriptam Coss. seriem, Cassiodorus nō seruat: siue quod hi alios substituerint, siue quod alios annales sequutus sit. Nam, vt omnia quæ mihi in manus venerint, studiosis profutura, afferam, incidi in libellum vetustissimum ignoti autoris, vbi Coss. nomina à Iulio Cæsare ad Theodericum Gothorū regem cōtinebantur, quem inter libros Ioan. Fuxmagoni Senatoris Cæsarei reperi: cuius instar alterum exemplar mihi Stabius meus, Cæsareus historicus, vir acertimi iudicii, nuper ex Heluetiis attulit, admirandæ vetustatis, & quem vix legere potui, ita erat carie & situ & tineis corrosus. Hunc & Ioachimo Vadiano, & Georgio Collimitio, viris veterum monumentorum præcipue studiosis, & pluribus aliis ostendi: ne me finxisse, vt quidam solent, dum libere nugari volunt, quicquid arbitrentur. In eo libello is est ordo Consulum, ab eo anno quo Octauianus puer decem & octo annorum imperiū susceperit.

Lentulus	&	Horestes
Pompeius		Crassus
Volusianus		Pollio
Lepidus		Plancus, sub quibus tres soles in
Censorinus		Sabinus cœlo visi sunt.
Pulcher		Ænobarbus
Gallus		Agrippa
Publicola		Nerua
Pompeius		Cornelius
Libo		Antonius
Cicero		Antonius, sub quibus Augustus nomen accepit.

Et vt iunioribus hic suppetias feram, qui, cum Cicero dudum occisus fuerit sub Triumuiratu, possent ordinem hunc Coss. suspicari falsum: priusquam alios pergam recense-

Olym. Imp. Aug. re Coss. subscribam verba Appiani ex quarto Ciuilium, ita scribentis: Cicero, à Cicerone parente eius, in Græciam præmissus, cum fortunam huiusmodi vereretur, è Græcia ad Brutum peruenit, defuncto inde Bruto ad Pompeium pertransiuit, tum vtroque Præturæ functus officio. Hunc Cæsar, quo se à traditione Ciceronis excusaret, pontificem statim declarauit: nec multo post Consulem instituit, & Syriæ Prætorem. Antonio apud Actium posterius deuicto à Cæsare, cum Consul adhuc esset, ius populo plerunque dixit: seditque pro rostris eo in loco, quo parentis eius caput manusque pependerant. Illud ipsum de consulatu Ciceronis, etiam cum Augusto, obseruabit diligentissimus lector, in Plinio, libro 22. capite 6. vbi hæc verba leges de Cicerone: Ipsum Augustum, cum M. Cicerone filio consulem, idibus Septembribus Senatus obsidionali donauit, adeo ciuiea non satis videbatur. Idem Plutarchus in Cicerone, cum Cæsar debellasset Antonium, consul factus, sibi Ciceronis filium delegit in collegam, atque sortitus est: cuius magistratu Senatus statuas Antonii deiecit, ac nonnulla ipsius ornamenta aboleuit. Præterea publico edidit edicto, ex Antoniorum genere neminem Marcum appellari. Sic ergo diuino quodam fato vltima vltio ad Ciceronis domum redacta est. Hæc verba lector in Plutarcho, non in eo libello de vita Ciceronis, quem Aretinus composuit, inuenies. Quibus verbis manifestissime colligitur, Ciceronis iunioris consulatus: de quo nihil Cassiodorus scribit, & præfatum tamen opusculum narrat. Adeo vt mihi magnæ admirationi sit, vnde illud Spartianus in Seuero, vbi magnos viros scribit nunquam bonos & vtiles filios reliquisse, cum inquit: Quid de Tullio? cui soli melius fuerat, liberos non habere. Sed iam reliquos Coss. recensebo.

Augustus I.	Tullius
Augustus II.	Sossius
Augustus III.	Crassus
Augustus IIII.	Messala
Ænobarbus	Scipio
Augustus V.	Ænobarbus II.
Augustus VI.	Agrippa, sub quibus Carthago restituta est.
Augustus VII.	Agrippa II.
Augustus VIII. &	Taurus
Augustus IX.	Sillus
Augustus X.	Flaccus
Aruncius	Marcellus
Celsus	Tiberinus
Lollius	Æmilius
Apuleius	Sillus II.
Saturninus	Cinna, sub quibus moritur Virgilius, annorum LX.
Duo Lentuli	

Sic se habet ordo Coss. à quo longe diuersus est Cassiodorus, vt patebit: alios fortassis Annales sequutus. Vnde & Suetonius de consularibus Augusti, rubrica vigesima sexta, sic scribit: consulatum vigesimo ætatis anno inuasit, admotis hostiliter ad vrbem legionibus, missis qui sibi nomine exercitus deposcerent. Secundum consulatum post nouem annos, tertium interiecto anno gessit. Sequentes vsque ad vndecimum continuauit: multisque, cum deferrentur, mox recusatis, duodecimum magno, id est, septemdecim annorum interuallo, & rursus decimum tertium biennio post vltro petiit: vt C. & L. filios amplissimo prędìtus magistratu, suo quemque tyrocinio deduceret in forum. Quinque medios, à sexto ad vndecimum annos gessit. Cæteros autē sex, aut quatuor, aut tribus mensibus exercuit: secundum, paucissimis horis. Nec omnes Romæ gessit, sed quartū consulatum in Asia, quintum in insula Samo, octauum & nonum Tarracone iniit. Vnde & longe aliter numerantur eius consulatus à Cassiodoro: quæ forte est causa, vt ille alius autor Coss. suffectos recensuerit. Cornelius Tacitus in primo historiarum, cum describit quam varius sermo in obitu Augusti de eo haberetur, inter cætera inquit: Numerus etiam consulatuum celebrabatur, quo Valerium Coruinum & C. Marium simul æquauerat, continuata per septem & triginta annos tribunitia potestas, nomen imperatoris semel atque vicies partum, aliaque honorum multiplicata, aut noua. At Velleius inquit: Consulatus tantummodo vsque ad vndecimum, quem continuaret Cæsar, cum sæpe obnitens repugnasset, impetrare potuit. nam Dictaturam, quam pertinaciter populus ei deferebat, tam constanter repulit. Sed iam domum repetamus, satis euagati. Scribemus ergo Coss. Cassiodori sic: SEX.

718. SEX. POMPEIVS, ET L. CORNIFICIVS. 2. 9.

Hic est Sex. Pompeius, Magni Pompeii filius minor natu: qui ex Hispania aufugit, occiso fratre suo à Iulio Cæsare: venitq; in Siciliam, suscipiens ad se omnes transfugas, ac ciues Romanos, proscriptos à Triumuiris. Cumq; magnum coegisset exercitum, annonæ commeatũ in Sicilia intercepit, vt fames vrbem occuparet. Ob id Cæsare moliente bellum in Pompeiũ, interuentu Antonii amicitia primum inter eos facta est, vt superius annotauimus. Postquam vero rursum Pompeius mare latrociniis infestũ redderet, nec pacem quam acceperat præstaret, Cæsar necessario bello contra eum suscepto, duob. naualibus præliis dubio euentu pugnauit. Tandem victus Pompeius in Ciliciam profugit: M. vero Lepidus, qui ex Aphrica velut ad societatẽ belli, contra Sex. Pompeium à Cęsare gerendi traiecerat, ei bellũ cum Cæsar quoq; inferret, relicto exercitu, abrogato triumuiratus honore, vitam impetrauit. M. Agrippa, qui nauali corona à Cæsare est donatus (qui honos nemini ante eum habitus est) Lepidum Circiis in perpetuũ relegauit, referente Tranquillo. Illud bellum Cæsaris & Pompeii, Siculum ab autoribus appellatur, à Liuio 128. & 29. descriptũ est: item à Floro li. 4. tit. 8. Suetonio in Augusto, rubrica 16. Orosius pulchre bellum hoc perstringit lib. 6. cap. 15. Et Eutropius in 7. cap. 1. Omnium vero copiosissime Appianus in quinto Ciuilium, quo bello opus suum claudit de Ciuilibus bellis. quo coniector, deesse adhuc librum, quo bellum Actiacum, quod etiam inter ciuilia connumerandum est, describitur. De hoc Sex. Pompeio Velleius ita tradit: Hic adolescens erat studiis rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, manu promptus, cognitione celer, fide patri dissimilimus, libertorum suorum libertus, seruorumq; seruus: speciosis inuidens, vt pareret humillimis. Quem Senatus pene totus adhuc è Pompeianis constans partibus, post Antonianam fugam, eodem illo tempore quo Bruto Cassioque transmatinas prouincias decreuerat, reuocatum, ex Hispania, vbi aduersus eum clarissimum bellum Pollio Asinius prætorius gesserat, in paterna bona restituerat, & oræ maritimæ præfecerat. Is tum occupata Sicilia, seruitia fugitiuosq; in numerum exercitus sui recipiens, magnum modũ legionum effecerat, perque Menam & Menecratem paternos libertos, præfectos classiũ, B latrociniis ac prædationibus infestato mari, ad se exercitumque tuendum rapto vtebatur. Post multa subiungit: Hinc Pompeio, Siciliæq; Cæsar bellum intulit. Sed virum humana ope inuictum, grauiter eo tempore fortuna concussit. Quippe longe maiorem partem classis circa Veliam, Palinuriq; promontoriũ, adorta vis Aphrici lacerauit ac distulit. Dehinc subnectit: Pene omnibus exutus nauibus Pompeius, Asiam fuga petiuit: iussuq; M. Antonii, cuius opem petierat, dum inter ducem & supplicem tumultuatur, & nunc dignitatẽ retinet, nunc vitam precatur, à Titio iugulatus est. Cui in tantum durauit hoc facinore contractum odium, vt mox ludos in theatro Pompeii faciens, execratione populi, spectaculo quod præbebat pelleretur. Neq; illud est omittendum, quod Plinius libr. 9. cap. 16. scribit: Siculo bello ambulante in littore Augusto, piscis è mari ad pedes eius exilit. Quo argumento vates respondere, Neptunum patrem adoptare eum sibi, Sex. Pompeio repudiato (tanta erat naualis rei gloria) sub pedibus Cæsaris futuros, qui maria illo tempore tenerent. Idem Suetonius, rubrica nonagesima quarta. Meminerunt passim huius belli poetæ, Ouidius, Horatius, Propertius, sed & Plutarchus in Antonio. L. autẽ Cornificius, vt scribit Tranquillus, hortatu Augusti ædẽ Dianæ extruxit. De Cornificio multa Appianus in quinto. ad hunc Sex. Pompeium consulem scribit Ouidius in quarto de Ponto, epistola quæ incipit,

Ite leues elegi doctas ad Consulis aures,
Verbaque honorato ferte legenda viro. Et multas alias.

Libo.

719. L. SCRIBONIVS, ET L. ATRATINVS. 3. 10.

Libo Pompeii socer erat, qui sororem habuit Scriboniam, quam Octauianus per Mecœnatem sibi connubio adiungi petebat, vt Antonii familiarem ad se traheret: vt Appianus & Suetonius scribunt. Nec id Propertius ignorauit, cum diceret:

Altera maternos exæquat turba Libones.

Superius enim ex Appiano annotauimus, Cæsarem & Antonium, cum in gratiam rediissent cum Pompeio, Pompeii filiam, Libonis neptem, Marcello Antonii primogenito, Cæsaris consobrino despondisse, ac dehinc Coss. in quadriennium creasse. Repete quæ superius paulo ante scripta sunt. De Scribonia sic scribit Suetonius, rubrica sexagesima prima: Simultate cum Fuluia socru exorta, diuisit intactam adhuc, & virginẽ: mox Scri-

Olym. Imp. Aug. boniam in matrimonium accepit, nuptam ante duobus, consularibusq; & ex altero etiã matrem. Cum hac etiam diuortium fecit, pertæsus (vt scribit) morum peruersitatem eius. Ac statim Liuiam Drusillam, matrimonio Tiberii Neronis, & quidem prægnantem abduxit, dilexitq; & probauit vnice ac perseueráter. Suspicor ex Liuii centesimo trigesimo, & sequenti libro, sub id tempus Antonium in Parthos post Ventidium profectum, & horrendum illud Parthicum egisse bellum: de quo præter cæteros supra citatos, nemo pulchrius, meo quidem iudicio, scripsit, quam Plutarchus in Antonio. Videndus est tamen etiam Velleius Paterculus, qui breuiter quidem, sed eleganter hoc describit.

Tullus.

4. II. C. CÆSAR, ET L. VOLCATIVS. 720

ALTERVT hunc secundum Cæsaris consulatum faciunt, cum primum egerit, vt Suetonius scribit, admotis ad vrbem legionibus. Aliter tamen supputat consulatus Cęsaris Cassiodorus, vt paulo ante annotauimus. Ideo nnmerus consulatuum in cæteris diuersus est, ab eo quem autor noster ponit, quod admonitionis causa dictum velim. abunde enim prius de Cæsaris consulatibus ex Tranquillo scripsimus. Hoc obiter annotandum, quod, vt Suetonius scribit, rubrica sexagesima, in primo consulatu matrem suam Actiam amisit: siue is sit, siue superior iam dictus. Cæterum priusquam Cæsar hunc consulatum iniit, Dalmaticum bellum gessit, quo vulneratus fuit in genu, testibus Suetonio & Appiano, in libro cui est titulus Illyrius, cuius verba subscripsi: Eo, ait, in prælio lapide genu saucius, per multos dies æger iacuit. Conualescens Romam ad consulatum rediit, cum Barbutio Tullo collega magistratum initurus: Statilium Taurũ ad residua eius belli reliquit. Mensis initio ingressus consulatum, eamet die Antonio administratione præbita, ipse in Dalmatas iterum procurrit, triumuiratum adhuc obtinens. iam enim secundi quinquennii tempus effluxerat, quem à se ipsis à principio inuaserant, populus vero subinde confirmarat. Vide si Barbutius apud Appianum, Volcatius ille Tullus sit. Velleius: Interim Cæsar per hæc tempora, ne res disciplinæ inimicissima, ocium, corrumperet militem, crebris in Illyrico Dalmatiaq; expeditionibus, patientia periculorum belliq; experientia durabat exercitum. Iulius Frontinus in libello de Aquæductib. de Iulia aqua sic scribit: Iuliæ Tepula post mixta. nam Agrippa ædilis, post consulatum primum imperatoris Cæsaris Augusti, Messala & L. Volcatio Coss. anno post. vrb. con. septingentesimo decimo nono, ad miliarium ab vrbe duodecimum via Latina, euntibus ab Roma dextrorsus milium passuum duorum, alterius proprias vires collegit, & Tepulæ riuum intercepit: acquisitæque ab inuentore nomen Iuliæ datum, ita tamen diuisa erogatione, vt maneret Tepulæ appellatio: Paulo post subiũgit: Eodem anno Agrippa ductus Appiæ, Anienis, Martiæ, pene dilapsos restituit: & singulari cura compluribus salientibus aquis vrbem instruxit. Agrippæ vero opera omnia quæ fecit, Plinius graphice describit lib. 36. cap. 15. vide diligenter. Verum vt ingenue fateat, subdubito, an hoc anno, an post tertio anno id acciderit: quia nomina Coss. tam diuersa ponuntur hic & illic, & numerorum notæ vndique sunt corruptę. Cogitent eruditi omnes, vt errata tollantur.

Ænobarbus.

CLXX- 12. XVII. CN. DOMITIVS, ET C. SOSSIVS. 721

CIRCITER id tempus Antonius, cum amore Cleopatræ insaniret, Octauiamq; vxorẽ, Cæsaris sororem, repudiaret, neq; in vrbẽ venire vellet: neq; finito eius tempore, triumuiratus imperium deponere: bellumq; moliretur, quod vrbi Italiæq; inferret, ingentibus tam naualibus quam terrestrib. copiis contractis, vt centesimo trigesimo secundo Liuius prodidit: tum Cæsar in Epirum cum exercitu traiecit. Cum autem secum duceret Cleopatram Antonius, ab hac contumeliis affecti Titus & Plancus, ad Cæsarem confugerunt, teste Plutarcho: & Antonii testamentum, quod apud Vestales erat, docuere: in quo multa ineiuilia continebantur, quo & filios suos & Cleopatræ Reges regum appellauit. Hoc Cæsar pro concione recitari fecit. Ob quod hostis iudicatus est Antonius. de quo testamento plura Plutarchus in Antonio. Remisit tamen, vt refert Tranquillus, hosti indicato necessitudines, amicosq; omnes, atq; inter alios C. Sossium, & T. Domitium, adhuc Coss. vbi perperam in impressis codicibus scriptum est, Socium. Tu lege, C. Sossium. Domitio prænomen dat Suetonius Tito, Cassiodorus Gn. in vtro sit erratũ, dubitari posset. Quanquam magis sit approbandum Cn. prænomen, cum (vt superius scripsimus) Ænobarborum familia non aliud habuerit prænomen, quam L. & Cn. Fuit autem is Domitii illius filius, qui inter socios Cæsarianæ necis, quanquam insons, damnatus lege Pedia, ad Cassiũ

Brutum-

Brutumq; confugit. Dehinc se M. Antonio sponte cum classe tradidit. Postremo ad Augustum transiit, ac paucis diebus obiit, vt Plutarchus, Appianus & Suetonius in Nerone scribunt. Huius hic Cn. Domitius filius, auus Neronis fuit, vir triumphalis ex bello Germanico, Ædilis, Præturæ Consulatusq; honore perfunctus. Antoniam maiorem, Antonii & Octauiæ filiam, vxorem habuit: ex qua L. Domitium patrem Neronis genuit, qui Agrippinam filiam Germanici duxit, è qua Nero natus: qui flagitiis & amentia pene Romanum subuertit imperium, vt Plutarchus tradit. De his vide Tranquillum in Nerone, rubrica 4. & 5. quid vterque in vita egerit. Velleius Paterculus sic hanc rem exequitur: Crescente deinde & amoris in Cleopatram incendio, & vitiorum, quæ semper facultatibus licentiaq; & assentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre constituit, cum ante nouum se Liberum patrem appellari iussisset, cum redimitus hederis, coronaque velatus aurea, & thyrsum tenens, cothurnisq; succinctus, curru velut Liber pater vectus esset Alexandriæ. Inter hunc apparatum belli Plancus, non iudicio recta legendi, neque amore Reipublicæ aut Cæsaris (quippe hæc semper impugnabat) sed morbo proditor, cum fuisset humillimus assentator Reginæ, & infra seruos cliens, cum Antonii librarius, cum obscœnissimarum rerum & autor & minister, cum in omnia & omnibus venalis, cum ceruleatus & nudus, caputq; redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus Glaucum saltasset, in conuiuio refrigeratus ab Antonio, ob manifestarum rapinarum indicia, transfugit ad Cæsarem. Et idem postea clementiam victoris pro sua virtute interpretabatur, dictitans id probatum à Cæsare, cui ille ignouerat. Hunc mox auunculum Titius imitatus est. Tacitus Cornelius in vigesimo libro actorum diurnalium Augustæ historiæ, refert Iudæos à C. Sossio subactos bello ciuili interno, postquam in ditionem M. Antonii prouinciæ cesserant, & dehinc Antonius victus periit. Vnde inquit Egesippus in quinto, capite decimo quinto: Quis Romanos in Iudæam introduxit, nisi Hircani & Aristobuli contentio? Quis Sossium, nisi Herodes? Quis Antonium, nisi Sossius? Sed de hoc Sossio plura Iosephus quarto decimo Antiquitatum, capite 26. & sequenti. Sub his Coss. teste Cornelio Nepote, mortuus est eloquentissimus ac optimus ille vir, Pomponius Atticus, socer M. Agrippæ, cuius vitam diligentissime perscripsit Cornelius Nepos.

B

722. C. CÆSAR II. ET M. MESSALA. 2. 13

MESSALA illustris adolescens, ad Brutum profugerat (referente Appiano in quarto Ciuilium) post cædem Iulii. Eius prudentiam veriti triumuiri, in hunc modum proscripsere: Ex quo Messalam, necessariis eius nobis affirmantibus, minime affuisse nouimus, dum C. Cæsar occisus est, eundem ex proscriptorum numero eximi iubemus. Verum ille veniam huiusmodi despexit. Bruto deinde & Cassio in Macedonia deuictis, cum exercitus magno numero superesset adhuc, naues & pecunias, nec non spes optimas sibi asciscere, Messala insuper copiis omnibus præsidere cuperet, neutiquam suscepit: verũ aduersanti fortunæ cedendum persuasit, & cum Antonio pariter castra iungere illos monuit. Ea ex causa intima familiaritate deuinctus Antonio, cum eodem vna conuenit. Demum Cleopatræ deliciis obnoxium ægre ferens, ad Cæsarem se transtulit. Is Messalam, abrogato Antonio, Consulem effecit: cum ille iterum esset hostis iudicatus, & circa Actium aduersum Antonii Prætorem classem continentem, ad Celtas deficientes ire iussit, victori quoque triumphum agere cõcessit. Meminit & huius in fine quinti libri Ciuilium Appianus. Ob id scribit Plutarchus in Bruto, Messalam à Cæsare laudatũ, quod licet in campis Philippicis Bruti gratia acerrimus hostis sibi fuisset, in Actio tamen promptissimum se præbuit. Ad quæ & ille respondisse fertur: Ego tibi ô Cæsar, semper melioris atque iustioris partis honorisque fui. Ad hunc Messalam, oratorem ac poetam eximium, & militaris disciplinæ exercitatissimum, Virgilius ludicrum illud poema elegans ac concinnum, cui Ciris titulus est, scripsit, cupiens eius emereri fauorem, cum iam in album amicorum à Mecœnate, qui plurimum apud Augustum poterat, receptus esset. Huic puto Messalæ, librum suum Elegiarum dicauit Albius Tibullus, Panegyriconque decantauit in libro 4. quod incipit:

Te Messala canam, quanquam me cognita virtus
Terret, vt infirmæ valeant subsistere vires, &c.

In quo Messalam à rebus bellicis & eloquentia laudat, & eius natalem supremâ elegia celebrat. Fuit bis consul per annos quinquaginta quinque, vt inferius clarescet. Auguratum gessit, aquarum præfecturam primus ab Augusto accepit: à quo præfectus vrbis primo factus, sexto die magistratu se abdicauit, inciuilem esse potestatem contestans.

Olym. Imp. Aug. Ante biennium quam moreretur, ita memoria excidit, ac sensu, vt vix pauca verba coniungeret, & sui obliuisceretur. Ad extremum, vlcere sibi circa sacram spinam nato, inedia se confecit, anno ætatis septuagesimo secundo. Agere in foro cepit, iam Cicerone arcem eloquentiæ tenente. In iudicio pro Aufidio, Seruio Sulpitio cõtradixit: causam Phaselli & Herodis, accusantibus Iudæis, apud M. Antonium defendit. Horum Coss. sic meminit Velleius: Cæsare deinde & Messala Coruino Coss. debellatum apud Actium, vbi longe ante quam dimicaretur, exploratissima Iulianarum partium fuit victoria. Vigebat in hac parte miles atque imperator, illa marcebant omnia. hinc reges firmissimi, illinc inopia affectissimi: nauium hinc magnitudo modica, sed celerior ex aduerso illa specie erat terribilior. Hinc ad Antonium nemo, illinc ad Cæsarem cotidie aliqui transfugiebant. Denique in ore atque oculis Antonianæ classis, per M. Agrippam Leucas expugnata, Patræ captæ, Corinthus occupata, bis ante vltimum discrimen classis hostium separata, rex Amyntas meliora & vtiliora sequutus. nam de illius exemplis, vitæ natura, Dolabella ad Cæsarem: virque clarissimus Cn. Domitius, qui solus Antonianarum partium, nunquam reginam nisi nomine salutauit, maximo cursu transmisit ad Cæsarem. Aduenit deinde maximi discriminis dies, quo Cæsar Antoniusque productis classibus pro salute alter, in ruinam alter terrarum orbis dimicauere. Dehinc pugnam late prosequitur. Ideo Cassiodorus breuiter inquit:

His *Coss. apud Actium Antonius à Cæsare superatur.*

Quomodo Antonius classe victus Alexandriam profugerit, obsessusque à Cæsare, in vltima rerum desperatione, præcipue occisæ Cleopatræ falso tumore impulsus, sese interemerit, Alexandriamq; in potestatem redegerit, Liuius centesimo trigesimo tertio lib. docuit, vt ex ipsius abbreuiatore colligimus. Vbi scribitur, finẽ imposuisse ciuilibus bellis altero & trigesimo anno: hoc est, 12. postquam hæreditatem Cæsaris adiit, suæ ætatis scilicet 20 anno. Cum Suetonius in Augusto, rubrica octaua scribat, Augustum Cæsarẽ primum cum M. Antonio M.q; Lepido, deinde tantum cum Antonio per duodecim fere annos, nouissime per quatuor & quadraginta solum Remp. tenuisse. id quod Eutropius quoque repetiuit lib. 7. capite 2. Ob id hoc referendum est ad annos ætatis suæ. Vide modum congressus, & acierum ordinem, apud Velleium. Omnia quæ hactenus ab Augusto B facta sunt, Cornelius Tacitus in primo historiarum libro, miro compendio concinnat: cuius verba subscribere, non inutile reor, quæ hæc sunt: Postquam Bruto & Cassio cæsis, nulla iam publica arma, Pompeius apud Siciliam oppressus: exutoque Lepido, interfecto Antonio, ne Iulianis quidem partibus nisi Cæsar dux reliquus: posito triumuiri nomine, consulem se ferens, & ad tuendam plebem, tribunitio more contentum, vbi militẽ donis, populum annona, cunctos dulcedine ocii pellexit, insurgere paulatim, munia Senatus magistratuum legum in se trahere, nullo aduersante, cum ferocissimi per acies aut proscriptione cecidissent: cæteri nobilium, quanto quis seruitio promptior, opibus & honoribus extollerentur, ac nouis ex rebus aucti, tuta & præsentia, quam vetera & periculosa mallent, neque prouinciæ illum statum rerum abnuebant: suspecto Senatus populique imperio, ob certamina potentium, & auaritiam magistratuum, inualido legum auxilio: quæ vi, ambitu, postremo pecunia turbabantur. & reliqua, quæ ad longum narrat, quibus subsidiis dominationem suam & imperium Augusti firmauerit. Cæterum hoc bellum quod Cæsar cum Antonio & Cleopatra gessit, Actiacum ab autoribus dicitur, & Liuio lib. centesimo trigesimo tertio complectebatur. Is liber cum non extet, requirendi sunt Florus in quarto, titulo vndecimo: Tranquillus rubrica decima septima: Orosius in sexto, capite decimo sexto, qui diligenter satis illud bellum descripsit: & Eutropius libro septimo, capite secundo. Sed omnium copiosissime Plutarchus in Antonio, cuius vitam ac mores diligenter complexus est. Nam luxus Antonii & Cleopatræ meminit Plinius in nono, in vigesimo primo, & vigesimo tertio libris Naturalis historiæ: & Macrobius tertio Saturnalium. Cæsar autem Augustus hoc profecto bello tres triumphos egit: vnum ex Illyrico, quos deuicit, vt Appianus & Florus describunt: alterum ex Actiaca victoria: tertiũ ex Cleopatra. Quod eleganter insinuauit Virgilius in octauo, vbi Actiacum bellum describit iis carminibus:

At Cæsar triplici inuectus Romana triumpho
Mœnia, diis Italis votum immortale sacrabat.

Ouidius, Horatius, Propertius, passim huius belli meminerunt. Sed triumphi post acti sunt, vt inferius patebit: & Suetonius rubrica 22. edocet in Augusto.

C. CÆ-

723. C. CÆSAR III. ET M. LICINIVS CRASSVS. 3. 14.

ALII hunc quartum dicunt Cæsaris Augusti consulatum, vt Orosius libro sexto, capite decimo sexto. Cæsar sextum imperator appellatus, & quartum, ipse cum M. Licinio Crasso Brundusium venit: ibique orbis terrarum præsidia diuisis legionibus composuit. Inde in Syriam, mox in Pelusium adiit: vbi ab Antonianis præsidiis vltro susceptus est. Interea Cornelius Gallus præmissus à Cæsare, quatuor legiones, quas Antonius apud Cyrenas præsidii loco reliquerat, suscepit in fidem, &c. Hunc Orosium imitatur Honorius, qui etiam horum Coss. facit mentionem: & scribit, Herodem ad Augustum in Rhodo obuiam venisse, eiusque fauorem commeruisse. Sed de consulatibus Cæsaris superius diximus. M. vero Crassus refertur à Liuio centesimo trigesimo quarto lib. cõtra Bastarnos & Marsos bellũ feliciter gessisse. Quod & Florus libro quarto, titulo duodecimo pulchre describit. Sed & centesimo trigesimo quinto Liuius, M. Crassum scribit aduersus Thraces pugnasse, quod Florus Pisoni ascribit: id quod aliquanto postea factum est, vt inferius annotabimus.

HIS *Coss. Nicopolim Cæsar construit, ludos Actiaces instituit. Antonius à Cæsare prælio per emptus, Alexandriæ in Mausoleo cum Cleopatra reconditur.*

Suetonius in Augusto, rubrica decima septima, scribit Cæsarem ambobus communem sepulturæ honorem tribuisse ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici iussisse. Sequẽti vero rubrica decima octaua: Quoque Actiacæ victoriæ memoria celebratior & in posterum esset, vrbem Nicopolim apud Actium condidit, ludosque quinquennales constituit: & ampliato vetere Apollinis templo, locum castrorum quibus fuerat vsus, exornatũ naualibus spoliis, Neptuno ac Marti consecrauit. Huius vrbis Nicopolis, quæ victoriæ ciuitas interpretatur, meminit Plinius, Strabo, Stephanus. Ludi vero Actia dicebantur, Actio Apollini consecrati: qui & prius a finitimis agebantur, quos splendidiores Cæsar fecit. Vnde & Virgilius ad hos allusit:

Actiaque Illiacis celebramus littora ludis.

Quo pacto autem sese interfecerint, ex Plutarcho est discendum, & Strabone in 17. B Prodigia quæ Cæsari circa Actium pugnanti euenerint, cum Asinario & Asello, Suetonius rubrica 94. & Plutarchus in Antonio tradunt. Eusebius in Chronicis hæc omnia refert in sequentem annum hoc est, decimum quintum imperii Augusti: quo tradit Cæsarem Augustum appellatum, & Nicopolim conditam apud Actium, vbi & agon Actiacus institutus est. Velleius Paterculus: Proximo anno persequutus Cæsar reginam, Antoniumq;, Alexandriam, vltimam bellis ciuilibus imposuit manum. Antonius se ipse nõ segniter interemit, adeo vt multa desidiæ crimina morte lueret. At Cleopatra frustratis custodibus, illata aspide, morsu sane eius, expers muliebris metus, spiritum reddidit. Fuitq; & fortuna & clementia Cæsaris dignum, quod nemo ex iis qui contra eum arma tulerãt, ab eo sit, iussuve eius interemptus. D. Brutum Antonii Interemit crudelitas. Sex. Pompeiũ ab eodem victum, idem Antonius, cum dignitatis quoq; seruandæ dedisset fidem, etiam spiritu priuauit. Brutus & Cassius antequam victorum experirentur animum, voluntaria morte obierunt. Antonii Cleopatræq; quis fuisset exitus, narrauimus. Canidius timidius decessit, quam professioni eius, qua semper vsus erat, congruebat. Vltimus autem ex interfectoribus Cæsaris, Parmensis Cassius pœnas dedit, vt dederat Trebonius.

724. C. CÆSAR IIII. ET SEX. APVLEIVS. 4. 15.

APPIANVS in quarto Ciuilium, vbi fœdam proscriptionem pluribus exequitur, cuiusdam Apulii meminit: qui cum proscriptus esset, mira arte se tutmarũ ducem fingens euasit, & tandem liberatus est: si is sit, incertum est. Cæterum si Orosio credendũ est, & liber eius menda caret, sub iis Coss. Cæsar Augustus est dictus. quod postea factum, scribit inferius Cassiodorus. Verba Orosii, vt inuenio ponam, ex libro sexto, capite decimo septimo: Anno ab vrbe septingentesimo vigesimo quinto, ipso imperante Cæsare Augusto & L. Apuleio Coss. Cæsar victor ab Oriente rediens, octauo idus Ianuarii, vrbem triplici triumpho ingressus: ac tum primum ipse Iani portas, sopitis omnibus finiũsque ciuilibus bellis, clausit. Hoc die primum Augustus consalutatus est: quod nomen cunctis antea inuiolatum, & huc vsque cæteris inausum, dominus tantum orbis licite vsurpatum, apicem declarat Imperii. Atq; ex eodem die summa rerum ac potestatum penes vnũ cepit esse, & permansit quod Græci monarchiã vocãt. Porro autẽ hunc esse eundem diem, hoc est, octauum Ianuarii, quem nos Epiphaniam, hoc est apparitionẽ siue manifestationẽ Dominici sacramenti obseruamus, nemo credentiũ, siue etiam fidei contradicentiũ nescit. Sed

Olym. Imp. Aug. paulo infra vide, de nomine Augusti. Verum & capite 18. hoc est sequenti, Orosius scribit, Augustum quintum Consulem, vrbem cum triumpho ingressum, tertio Ianum post ducentos annos clausisse, ac Augusti nomē sumpsisse. Sed & Honorius in suis Chronicis, hæc eadem iis verbis tradit: Anno post vrbem conditam septingētesimo vigesimo quinto, hoc est, anno Augusti decimo quinto, imperatore Cæsare quinquies, & L. Apuleio Coss. ipse Cæsar victor ab Oriente rediens, octauo idus Ianuarii, triplici vrbem triumpho ingressus est: ac tum primo post ducētos annos, ipse Iani portas sopitis omnibus bellis ciuilibus tertio clausit: eoq; die Augustus primum à senatu populoq; Romano cōsalutatus est. Atq; ex illa die summa rerum penes vnum esse cœpit, & mansit, quem Græci monarcham vocant: ideo aliqui ab hoc tēpore annos monarchiæ Augusti supputant. Vide Eusebium in Chronicis. Velleius: Dum vltimam bello Actiaco manum Cæsar imponit, M. Lepidus, iuuenis forma quam mente melior, Lepidi, eius qui triumuir fuerat reip. constituendæ, filius, Iunia Bruti sorore natus, interficiendi, simul in vrbem reuertisset, Cæsaris consilia inierat. Tunc vrbis custodiis præpositus C. Mecœnas equestris, & splendido genere natus, vir, vbi res vigiliam exigeret, sane exsomnis, prouidens, atq; agendi sciens: simul vero aliquid ex negotio remitti posset, ocio ac molliciis pene vltra feminam fluens: non minus Agrippa Cæsari charus, sed minus honoratus: quippe vixit augusto clauo pene contentus: nec maiora consequi non potuit, sed non tam concupiuit. Hic speculatus est per summam quietem ac dissimulationem præcipitis consilia iuuenis: & mira celeritate, nullaq; cum perturbatione aut rerum aut hominum, oppresso Lepido, immane noui ac resurrecturi belli ciuilis restinxit initium. Et ille quidem male consultorum pœnas exsoluit. Æquetur Calpurniæ Antistii, Seruilia Lepidi vxor, quæ viuo igni deuorato, prematuram mortem immortali nominis sui memoria repensauit.

16. C. CÆSAR V. ET M. AGRIPPA II. 725.

Orosius in sexto, cap. 19. Anno ab vrb. con. septingentesimo vicesimo sexto, imperatore Augusto VI. & M. Agrippa II. Coss. Cæsar parum in Hispania per ducentos annos actum intelligens, si Cantabros atque Astures, duas fortissimas gentes Hispaniæ, suis vti legibus fineret: aperuit Iani portas, atq; in Hispanias ipse cum exercitu profectus est. quod bellum abunde Orosius eo loco describit. Sed Honorius Augustudinensis, qui hunc æmulatur, breuibus perstringit in hæc verba: Sequenti anno imperatore Cæsare Augusto VI. & iterum M. Agrippa Coss. Cæsar parum in Hispania per ducentos quinque annos actum intelligens, si Cantabros atque Astures, fortissimas Hispaniarum & Galliarum gentes, suis vti legibus fineret, aperuit Iani portas, & cum exercitu in Hispaniam cum Agrippa profectus est. Tunc enim Cantabri & Astures, Vacceos & Antigonas eruptione assidua populati sunt. A quibus Cæsar, cum & exercitum perderet, diu fatigatus, tandem ab Aquitanico sinu per Oceanum in tantis hostibus classem admouit. Sic hostes victi sunt à ducibus Cæsaris, Antistio & Firmio. Tum Cantabrico bello per quinque annos finito, tota Hispania in æternam pacem composita est. Cæsar Romam rediit, Ianique portas secundo clausit. Sed hoc bellum scribit etiam Florus in 4. titulo 12. & 135. Liuius: Suetonius rubrica 20. & 21. Sed de M. Agrippa Cornelius Tacitus primo historiarum ita scribit: Cæterum Augustus, subsidia dominationi, Claudium Marcellum sororis filium admodū adolescentem, pontificatu & Curuli ædilitate: M. Agrippam, ignobilem loco, bonū militia, & victoriæ socium, geminis consulatibus extulit. mox defuncto Marcello, generum sumpsit. Tyberium Neronem & Claudium Drusum priuignos, imperatoriis nominibus auxit, integra etiam tum domo sua. nam genitos Agrippa C. & L. in familiam Cæsarum induxerat: necdum posita puerili prætexta, principes iuuentutis appellari, destinare Coss. spem recusantis flagrantissime cupierat. Velleius: Mors, inquit, Agrippæ (qui nouitatem suam multis rebus nobilitauerat, atque in hoc perduxerat, vt & Neronis esset socer, cuiusque liberos nepotes suos diuus Augustus præpositis Caii & Lucii nominibus adoptauerat) admouit propius Neronem Cæsari: quippe filia eius Iulia, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupsit.

His *Coss. Parthorum dissensiones per Cæsarem sedatæ sunt.*

Velleius in posteriore volumine, vbi de adolescentia agit Tyberii Neronis, in hæc verba scribit: Nec multo post missus ab eodem vitrico cum exercitu, ad visendas ordinandasq; quæ sub Oriente sunt prouincias: præcipuis omnium virtutum experimentis in eo tractatu editis, cum legionibus ingressus Armeniam, redacta ea in potestatem P. R. regnum eius Artauasdi dedit. Cuius rex quoq; Parthorum tanti nominis fama territus, liberos suos ad Cæsarem misit obsides.

726. ## C. CÆSAR VI. ET M. AGRIPPA III. 2. 17.

QVOD iam toties repetiui, Cassiodorum in Consulatibus Cæsaris ab aliis esse diuersum, hoc loco septimus datur, non sextus consulatus Cæsari. Inuenio apud Velleium, Agrippam Cos. fuisse cum M. Vinicio, sub quibus bellum Pannonicum inchoatum fuit. vt inde liceat coniectari, forte vnum ex iis fuisse suffectum Cos. Vnde & Censorinus in libello Natalicio, de annis Romanis scribens, sic inquit, vbi simul colligit omnes annos suę ætatis, qua scripsit: At eorum qui vocantur anni Augustani, ducenti sexaginta quinque, perinde Calend. Ianuariis, quamuis & ante diem decimum sextum Calend. Februar. Imperator Cæsar, diui filius, imperator Aug. sententia Numatii Planci, à Senatu cæterisque ciuibus appellatus est: se septimum & M. Vipsano Agrippa Coss. sed Ægyptii, quod biennio ante in potestatem ditionemque pop. Romani venerunt, habent Augustanorum annum ducentesimum sexagesimum octauum. Nam vt à nostris, ita ab Ægyptiis quidam anni in literas relati sunt. Sicque Octauius non statim post Antonii & Cleopatræ interitum, quando Ægyptus in potestatem Cæsaris venit, Augustus est appellatus: sed biennio cum tribus mensibus, post Ægyptum subiugatam. Et hinc patet diuersitas Chronographorum, & quod Orosius eum scribit Augustum appellatum superioribus Coss. Licet idem cum Censorino sentiat Tranquillus, rubrica septima sic scribens: Postea C. Cæsaris, & deinde Augusti cognomen assumpsit, alterum testamento maioris auunculi, alterum Munacii Planci sententia: quum quibusdam censentibus Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem vrbis, præualuisset vt Augustus potius vocaretur: non cum nouo, sed etiam ampliore cognomine, quod loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, Augusta dicantur, ab auctu, vel auium gestu, gustu ve. sicut etiam Ennius docet scribens:

Augusto augurio postquam inclyta condita Roma est.

Quod & Festus Pompeius grammaticus asserit, & Ouidius hoc idem fatetur in primo Fastorum: *Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:*

Hic socium magno cum Ioue nomen habet.

B *Sancta vocant Augusta patres, augusta vocantur*

Templa sacerdotum rite sacrata manu.

Florus item in calce operis sui sic subscribit: Tractatum etiam in Senatu, an quia condidisset imperium, Romulus vocaretur. Sed sanctius & reuerentius visum est nomẽ Augusti, vt scilicet iam tum, dum colit terras, ipse nomine & titulo consecraretur. Abbreuiator Liuii centesimo trigesimo quarto idem, qui & Augustum & mensem Sextilem in honorem eius appellatum scribit, rebus compositis, & omnibus prouinciis in certam formam redactis. Vt plane videatur inanis Leguleiorum disputatio, an Imperator minuere possit imperium, cum ab auctu dicatur: qui & Ouidius quoque scripserit:

Huius & augurium dependet origine verbi,

Et quodcunque sua Iuppiter auget ope.

Augeat imperium, nostri ducis augeat annos.

Et nostri Germani Augustum, auctorem imperii semper interpretentur, cum quasi sacer & maiestatis plenus dicatur, siue ab auium gestu, id est, quia ab auibus significatus sit: siue quia aues pastæ, gustatu id tatum fecere. Cum tamen Iustinianus adiicit, Semper vel perpetuo Augustus, videtur ad id alludere, vt & ab augẽdo dici videatur Augustus: à quo & cæteri imperatores omnes dicti sunt Augusti. Et Egesippus libro quinto, capite decimo quinto, in quadam pulcherrima oratione Iosephi ad Iudæos inquit: Et ideo Augustũ apud eos nomen est imperii, quod augeat suos, non quod alienos opprimat. Hoc tamen loco illud quoque prætereundum non est, quod cum quis apud veteres appellabatur Augustus, imperator eo nomine significabatur. Iulius Capitolinus: Creatus est imperator, id est, Augustus. Cæsaris nomen imponebatur iis qui futuri erant imperii successores. nam cũ quis creabatur Cæsar, vt scribit Ælius Spartanus, tanquã principis filius & imperii hæres creabatur. Post enim cũ imperatores iam rerũ potiebantur, nonnunquã plures creabantur Cæsares. Sed erat Cæsatũ declaratio, nõ imperii dignitas, sed quæ gradũ ad imperiũ faceret: vt velut per manus ab eo qui Augustus & Imperator fuisset, Cæsares imperii regimen acciperẽt. Sic & Amm. Marcellinus docet Augustos appellari, qui nunc regnãt, & à Senatu Imperatoris nomine honestati sunt: Cæsares vero, qui ab ipso Augusto electi sunt ad regendã prouinciam aliquã, cum Cæsaris honore tantum, donec Augustus vixerit: post eius mortem successuri in imperio, vt post in Cæsaribus nostris latissime lector inueniet. Adiiciendum hoc videtur, quod Suetonius in Augusto scribit, rubrica nonage-

Olym. Imp. Aug. sima septima, quod sexto suo Consulatu extruxerat Mausoleum inter Flaminiam viam, ripamq; Tyberis, circumiectasq; syluas & ambulationes in vsu populi tunc iam publicarat. Cuius sic meminit Strabo in quinto: Commemoratione dignissimum, quod Mausoleum appellant, & perpetuæ viriditatis coopertum in summum vsque verticem, ad Tyberis ripam exaggeratum. In summo autem positum est Cæsaris Augusti simulacrum, ex ære fabricatum. Sub aggere ipso sunt eius loculi, & cognatorum & necessariorum. Vnde Cassiodorus quoque sub iis Coss. Augustum scribit appellatum, iis verbis:

HIS *Coss. Cæsar leges protulit, iudices ordinauit, prouincias disposuit: & ideo Augustus cognominatus est. Cuius temporibus floruerunt, Virgilius, Horatius, & Liuius.*

Quales leges sanxerit Cæsar, docet Suetonius rubrica 34. quomodo iudices ordinauerit, rubrica 32. quomodo prouincias domuerit, rubrica 21. quomodo eas ordinauerit, rubric 47. Cæterum Cornelius Tacitus in tertio Historiarum, vbi pulchram commemorat originem iurium, & quo pacto multitudo ad paucitatem sit redacta, sic scribit: Sexto demum consulatu Cæsar Augustus potentiæ securus, quæ in Triumuiratu iusserat aboleuit. Deditque iura, quis pace & principe vteremur. Velleius: Finita vicesimo anno bella ciuilia, sepulta externa, reuocata pax, sopitus vbique armorum furor, restituta vis legibus, iudiciis autoritas, Senatui maiestas, imperium magistratuum ad pristinum redactũ modum. tantummodo octo Prætoribus allecti duo, prisca illa & antiqua reip. forma reuocata. Rediit cultus agris, sacris honos, securitas hominibus, certa cuique rerum suarum possessio: leges emendatæ vtiliter, latæ salubriter: Senatus sine asperitate, nec sine seueritate lectus. Principes viri triumphisque & amplissimis honoribus functi, hortatu principis ad ornandam vrbem illecti sunt. Quo pacto vero Virgilius sese in amicitiam Augusti insinuauerit, pluribus docet Donatus, qui scribit Augustum cogitasse de tyrannide omittẽda, & republica Senatui reddenda: tunc suasisse Virgilium, vt dominaretur. Si enim (inquit) iustitiam, quod modo facis omnibus, in futurum distribues, dominari te, & ubi cõducet, & orbi. Virgilii sententiam sequutus Augustus, principatum tenuit, qui suapte natura erat cupidissimus dominandi: &, vt inquit Eutropius, suprà quam existimari potest. Sed vide & Suetonium, rubrica vigesima octaua. Eutropius libro septimo, capite secundo: præcipuos habuit amicos, ob taciturnitatem Mecœnatem, ob patientiam laboris modestiamque Agrippam. Diligebat præterea Virgilium, Flaccumq; poetas. Et vt addam pene corrollarium: Hoc tempore omnes bonæ disciplinæ accesserunt ad summum fastigium, cum maiestate Romani imperii. Ob id scripsit Velleius, cum de natalibus Augusti ageret: Iam pene superuacaneum videri potest, eminentium ingeniorum notare tempora. Quis enim ignorat, direptos gradibus ætatis floruisse hoc tempore, Ciceronem, Hortensium: saneq; Crassum, Catonem, Sulpitium: moxq; Brutum, Calidium, Cœlium Caluum, & proximum Ciceroni Cæsarem? Eorumque velut alumnos, Coruinum, & Asinium Pollionem, æmulumq; Thucydidis Salustium: autoresque carminum, Varronem & Lucretium: neq; vllo in suscepti operis sui carmine minorem Catullum? Pene stulta est inhærentiũ oculis ingeniorum enumeratio. Inter quæ maxime nostri æui eminent principes carminum, Virgilius, Rabiriusque, & consequutus Salustium Liuius, Tibullusque & Naso, perfectissimi in forma operis sui. Nam virorum vt magna admiratio, ita censura difficilis.

Cæsar. *Taurus.*

3. 18. C. AVGVSTVS VII. ET T. STATILIVS. 727.

ILLE est aliis octauus Cæsaris Consulatus, quem cum Statilio Tauro gessit, à quo amabatur. Multos enim principes viros vnice dilexit, eosque cum ipse iam vrbem adornasset ob crebra incendia, adhortatus est, vt pro facultate quisque vel nouis, vel refectis & excultis Romam adornarent: multaq; à multis extructa sunt. Sicut à Martio Philippo, ædes Herculis, Musarum: à L. Cornificio, ædes Dianæ: ab Asinio Pollione, atrium Libertatis: à Munatio Planco, ædes Saturni: à Statilio Tauro, Amphitheatrum: à M. Agrippa, ductus aquarum plures. Statilii Tauri, vnius ex posteris illius, meminit Tacitus: quem opibus illustrem, accusatum esse repetundarum tradit, Agrippina stimulante accusatorem, quæ Statilii hortis amœnissimis inhiabat. Statilius impatiens iniuriæ, sibi mortem consciuit. M. Varro in secundo de re Rustica, docet Statilios Tauros nominatos esse, à tauris, qui sunt è pecore maiori: sicut à minori dicimus Porcios, Ouinios, Caprilios. Eusebius in Chronicis docet, Indos amicitiam ab Augusto per legatos circa id tempus postulasse. De quibus sic Florus in fine operis: Indi cum gemmis & margaritis elephantes quoque inter

Ab urbe con. munera trahentes, nihil magis quam longinquitatem viæ imputabant, quadriennium impleuerant: & tamen ipse hominum color, ab alio venire sole fatebatur. Orosius item in fine sexti sic: Refuderunt in Cæsarem Alexandri Magni gloriam, quem sicut Hispanorũ Gallorumq; legatio in medio Oriente apud Babylonem contemplatione pacis adiit: ita hunc apud Hispaniam in Occidentis vltimo, supplex cum Getulico munere Eous, Indus, & Scytha Boreus orauit. Olym. Imp. Aug.

728. C. AVGVSTVS CÆSAR VIII. ET M. SILLANVS. 4. 19.

HIS *Coss. Astures, & Cantabros, Germanos, Salassósque Cæsar perdomuit.*

Salassorum tellus aurifodinas habet, diuque olim potentes fuerunt: à quibus Decius Brutus, data viritim drachma, sese redemit. hique quandoq; Cæsaris pecunias diripuerunt: tandem eos Augustus funditus deleuit, & omnes sub corona vendidit: autor Strabo in tertio. Sunt autem Salassi, Alpini populi, quos Cato Tauriscæ gentis esse arbitratur. De his Liuius centesimo trigesimo quinto libro scripsit, & Suetonius rubrica vigesima prima. De Asturibus sic Florus: Astures per idem tempus ingenti agmine à montibus suis descenderant, nec tenuere suos, vt barbari impares: & positis castris apud Asturam flumen, trifariam diuiso agmine, tria simul Romanorum castra aggredi parant. Fuisset anceps & cruentum (& vtinam mutua clade) certamen, tunc iam fortibus etiam subito, iam cum consilio venientibus: nisi Drigecinii prodiissent, à quibus præmonitus Carisius cum exercitu adueniens oppressisset consilia. Sic tamen quoq; non incruento certamine reliquias fusi exercitus validissimi, ciuitas Lancia excepit. vbi loci adeo certatum est, vt in captam vrbem faces poscerentur. Ægre dux impetrauit veniam, vt victoriæ Romanæ stans potius esset, quam incensa, monumentum. Orosius hæc Flori verba quasi interpretatur, sic scribens: Astures vero, positis castris apud Asturã flumen, Romanos, nisi proditi præuentique essent, magnis consiliis, virtutibusque oppressissent. Tres legatos cum legationibus suis in tria castra diuisos, tribus æque agminibus obruere moliti, repente suorum proditione detecti sunt. Hos postea Carisius bello exceptos, non parua etiam Romanorũ clade superauit. Pars eorum prælio elapsa, Lanciam confugit. Cumque milites circumdatam vrbem incendio adoriri pararent, dux Carisius & a suis cessationem impetrauit incendii, & à Barbaris voluntatem deditionis exegit. Studiose enim nitebatur, integram atq; incolumem ciuitatem victoriæ suæ testem relinquere. Ex his verbis liquet, corrupte in Floro Scuram pro Asturam, & fasces pro faces, & temere pro tenere, & sumptus pro suos, legi. Quæ doctissimus quisque approbabit.

729. C. AVGVSTVS CÆSAR IX. ET C. NORBANVS. CLXX-20. XIX.

HIS *Coss. Astures & Cantabros per L. Lamiam perdomuit.*

Quia toties Cantabrorum meminit Cassiodorus, mirandum non est. nam teste Orosio, quinque annis Cantabricum bellum durauit, pulchre ab eo descriptum in fine sexti libri. Sed Florus elegantissime in quarto, titulo duodecimo, hoc bellum & has gentes descripsit: licet illic correctorum desideranda sit diligentia. Nam & vrbium & populorum, fluminum & legatorum nomina deprauata sunt, quæ studiosus lector ex tertio Strabonis, & Plinii tertio, emẽdabit, ac ex Tranquillo ac Cassiodori Coss. nomina legatorum reformabit, vt in transcursu annotabimus. Cæterum Cantabricum bellum descripsit Suetonius in Augusto, rubrica vigesima: & Florus in fine operis, qui tradit per Antistium, Firmium Agrippam, legatos apud Cantabros hæc facta. Quæ eadem inuenies apud Orosiũ lib. 6. vltimo capite. Sed apud vtrunque Firmius scriptum est, cum Furnius sit legendũ. Subiungit eodem loco, quod Cantabriæ victoriæ hunc honorẽ detulerit Cæsar, vt tunc quoque belli portas clausstro cohiberi iuberet. Et ita tunc secundo per Cæsarem, quarto post vrbem conditam clausus est Ianus: quod & Suetonius & Florus attestantur. conferendi enim sunt omnes. Repete ea quæ superius in Sex. Ruffo de Hispanis & Cantabris, ex Velleio Paterculo scripsimus.

730. C. AVG. CÆSAR X. ET GN. PISO. 2. 21.

CÆSAREM multa egisse per legatos, Tranquillus, Florus & Orosius attestantur. Nam Vindelicos & Rhætos deuicit per Drusum Neronem priuignum, in cuius laudem Horatius quartum librum Carminũ edidit: Thraces vero per Pisonem. Fuerunt sub Augusto duo viri illustres, Gn. Piso, & L. Piso, siue pater & filius, siue fratres: quibus & Flaccus Ho-

Olym. Imp. Aug. ratius Artem poeticam inscripsit. Cæterum circa id tempus gestum est bellum Germanicum, si Honorio credendum est, qui in suis Annalibus sic scribit: Anno vrb. con. 731. Cæsaris Augusti 21. quibus etiam diebus multa per se, multa per duces & legatos bella gessit, Claudius Drusus priuignus Cæsaris Galliam & Rhœtiam sortitus, fortissimas Germanorum gentes subegit: Vsipetes, Tencateros, Rhœtos, Vindelicos, Marcomannos, Cheruscos, Sueuos & Sicambros. vnde & filium eo anno natum, Drusus Germanicum appellauit. Huius Germanici meminit Tacitus in primo Historiarum: At hercule Germanicum Druso ortum, octo apud Rhenum legionibus imposuit, adsciri que per adoptionem à Tiberio iussit. Scripsit hoc bellum Paulus Orosius in fine sexti, & Florus in fine operis sui. Vnde & Orosius inquit: Piso aduersum Vindelicos missus est; quibus subactis, victor ad Cæsarem Lugdunum venit. Cæterum hic Gn. Piso Germanicum Cæsarem, vt infra notabimus, veneno sustulit. quem Tacitus in secundo, ingenio violentum, & obsequi ignarum scribit, insita ferocia a Patre Pisone: qui ciuili bello resurgentes in Aphrica partes acerrimo ministerio aduersus Cæsarem iuuit. Mox Brutum & Cassium sequutus, concesso reditu, petitione honorũ abstinuit: donec vltro ambiretur, delatum ab Augusto consulatum accipere, &c. Post a Tiberio est missus in Syriam, vt infra scribemus. vbi post conuictus super morte Germanici, seipsum interemit, & in codicillo suo sic scriptum reliquit: Precor ne filius meus innoxius pœnas luat, per quinque & quadraginta annorum obsequium, per collegium consulatus quondam diuo Augusto parenti tuo probatus.

3. 22. M. MARCELLVS, ET L. ARVNCIVS. 731.

VELLEIVS Paterculus: ante triennium fere quam Egnatianum scelus erumperet, circa Murenæ Cepionisque coniurationis tempus, ab hinc annos L. M. Marcellus sororis Augusti Octauiæ filius, quem homines ita si quid accidisset Cæsari, successorem potentiæ eius arbitrabantur futurum: vt tamen id per M. Agrippam securius ei posse cõtingere non existimarent, magnificentissimo ædilitatis munere edito, decessit admodum iuuenis, sane ingenuarum (vt aiunt) virtutum, lætusque animi & ingenii, fortunæq;, in quam alebatur, capax. Post cuius obitum Agrippa, qui sub specie ministeriorum principalium profectus in Asiam (vt fama loquitur) ob tacitas cum Marcello offensiones, præsenti se subduxerat tempori: reuersus inde, filiam Cæsaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit vxorem: feminam neque sibi, neq; reip. felicis vteri. Hunc esse illum Marcellum puto, qui in 24. anno ætatis suæ, ex morbo in 16. contracto, post in ædilitate mortuus est. De quo Virgilius in 6. cecinit, *Tu Marcellus eris.* Quæ carmina cum olim legerentur Octauiæ, eduxerunt illi lachrymas, vt Seruius scribit. Cęterum Aruncii cuiusdam in 4. ciuilium Appianus meminit, inter proscriptos: qui mira arte cum Apuleio, cum se turmarum duces fingerent, euasit. Incertum an hic sit, an vnus ex illius posteris. B

4. 23. M. LOLLIVS, ET Q. LEPIDVS ÆMILIVS. 732.

M. LOLLIVS, primus Galatiam prouinciam Proprætore administrauit, vt scribit Eutropius libro septimo, capite secundo: cum antea regnum fuisset. Tantumque apud barbaros effecit, vt reges pop. Rom. amici in honorem Cæsaris vrbes conderent. quas Cæsareas appellarunt. Hic Lollius in Germaniam ab Augusto missus, ignominiosa clade affectus est: quam Lollianam maioris infamiæ quam detrimenti, nominat Tranquillus, rubrica vigesima tertia. Eusebius in annum Cæsaris vigesimum septimũ deiicit historiam; de M. Lollio inquiens: Germanos in arma versos M. Lollius superat. De hoc ita scribit Velleius: Accepta in Germania clades sub legato M. Lollio, homine in omnia pecuniæ quam recte faciendi cupidiore, & inter summam vitiorum dissimulationem vitiosissimo: amissaq; quintæ legionis aquila, vocauit ab vrbe in Gallias Cæsarem.

Nerua.

CXC. 24. M. APVLEIVS, ET P. SILLIVS. 733.

HIS *Coss. aquilas & signa Crassiana de Parthis Cæsar recepit.*

Pacem cum Parthis factam, & signa Crasso & Antonio ablata à rege Parthorum reddita scribit Liuius, 139. lib. De hoc Florus in calce sui operis sic scribit: Parthi quoq; quasi victoriæ pœniteret, rapta clade Crassiana vltro signa retulere: sic vbiq; cuncta atq; continua totius generis humani aut pax fuit, aut pactio. De hac pace multa pulchra Oros. in fine 6. lib. Sed paulo ante, inquit, Bosphoranos Agrippa superauit: & signis Romanis, quę illi quondã sub Mithridate sustulerant, bello recuperatis, victos ad deditionẽ coegit. Parthi quasi toto terrarũ orbe vel domito, vel pacato omniũ oculis signaretur, atq; in se solos

omnis

Ab urbe n. omnis vigor Romani imperii vertendus esset (quippe qnos pristina vlciscendæ Crassianæ cædis conscientia mordebat) vltro signa quæ Crasso interfecto abstulerant, ad Cæsarem remiserunt, regiisque obsidibus traditis, firmum fœdus fideli supplicatione meruerunt. De signis redditis à Parthis, Tranquillus rubrica 21. Velleius: Dum pacatur Occidens, ab Oriente ac rege Parthorum signa Romana, quæ Crasso presso Orodes, quæ Antonio pulso filius eius Phraates ceperant, Augusto remissa sunt: quod cognomen illi viro Planci sententia, consensus vniuersi Senatus, populique Rom. indidit. Olym. Imp. Aug.

Saturninus, *Cinna.*

734 C. SENTIVS, ET Q. LVCRETIVS. 2. 25.

De his Coss. sic scribit Iulius Frontinus, libello de Aquæductibus, licet alterius prænomen immutatum sit: Agrippa cum iam tertium Cos. fuisset, C. Sentio, Sp. Lucretio Coss. post annum tredecimum quam Iuliam deduxerat, Virginem, in agro quoque Lucullano collectam, Romam perduxit, quo primum in vrbe responderet, quinto idus Iunii. Inuenitur virgo appellata, quod quærentib. aquam militibus, puella virguncula quasdam venas monstrauit: quas sequuti qui foderant, ingentem aquæ modum inuenerunt: ædicula fonti apposita, hanc virginem pictam ostendit. Describit dehinc Frontinus, quomodo Augustus produxit etiam in vrbem Alsietinam aquam, quæ vocatur aqua Augusta, cum opus Naumachiæ aggrederetur. Sed quibus Consulibus id factum sit, non scribit. Velleius: Præclarũ excellentis viri factum C. Sentii Saturnini, circa ea tempora Consulis, ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Asiæ Orientisq; rebus Cæsar, circumferens terrarum orbi præsentia sua pacis suæ bona. Tum Sentius forte & solus, & absente Cæsare Cos. cum alia, prisca seueritate summaq; cõstantia, vetere Coss. more ac seueritate gessisset, protraxisset publicanorum fraudes, punisset auariciam, regessisset in ærarium pecunias publicas: tum in comitiis habendis præcipuum egit consulem. nam & quæsturam petentes, quos indignos iudicauit, profiteri vetuit. Et cum id facturos se perseuerarẽt, consularem, si in campum descendissent, vindictam minatus est. Et Egnatium florentem fauore publico, sperantemque vt præturam ædilitati, ita consulatum præturæ se iuncturum, profiteri vetuit: & cum id non obtinuisset, iurauit, etiam si factus esset Cos. suffragiis populi, tamen se eum non renunciaturum. Quod ego factum cuilibet veterũ Coss. comparandum reor: nisi quod naturaliter audita visis laudamus libentius, & præsentia inuidia, præterita veneratione prosequimur. Et his nos obrui, illis instrui credimus. Cæterum hunc puto esse Lucretium, de quo Appianus sic scribit in quarto: Lucretius duobus fidis seruis comitatus, errabundus cibariorum inopia ad vxorem retrocessit, à seruis velut æger quidam lectica delatus in vrbem. Interim vni ex seruis perfracto crure alteri innixus ambulabat. Cum vero ad portas accessisset, quo in loco parens eius à Sylla proscriptus, olim interceptus fuerat: turmam militum accurrentem intuens, paucefactus est loci omine: & cum seruo aufugiens, in sepulchro latuit. Pollinctoribus denuo sepulchra perscrutantibus, seruus se vltro vt caperetur obtulit, quoad Lucretius iterum ad portas profugit, ibiq; tam diu commoratus est, vt rediret seruus: cuius vestem sibi induit, indeq; ad vxorem rediit. Sub cuius cura duobus interclusus laquearibus delituit, donec ex proscriptorum numero eximeretur. Postremo confecta pace, consulari dignitate potitus est. hæc Appianus. Sub iis Coss. moritur Virgilius poeta, Brundusii, 10. Cal. Octobr. qui natus fuit M. Crasso & Cn. Pompeio primum Coss. & iisdem Coss. iterum virilem togam sumpsit, quo anno Lucretius moriebatur. Sed in vita Virgilii, siue hæc Seruii sit, siue Donati, scribitur Gn. Plancio Q. Lucretio Coss. Virgilium expirasse: vt plane in alterutro appareat error. Ossa vero Virgilii Neapolim translata, in secundo ab vrbe lapide sepeliuntur, titulo istiusmodi, quem ipse dictauerat:

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc
Parthenope: cecini pascua, rura, duces. Quod Eusebius factum scribit, Cæsaris anno 26. Meminit horum consulum Honorius in suis Chronicis, in hæc verba: Anno vrbis con. 735. Augusti 25. Saturnio & Lucretio Coss. Cæsar in Syriã profectus, Phylarchos & Carduenos gentes Sarracenorum, & Gangaridas Indiæ ferocissimas, in Osroene superauit. Inde Claudium Cæsarem cum exercitu misit ad Parthos, Cornelium Balbum direxit ad Indos. Claudius ita per maiestatẽ Romani nominis, facile cuncta sedans, cum & Parthos & Armenios in deditionem recepisset, à quodam regni indicum per insidias confossus est: ipseque mox oppressus, ad satisfactionem tam audaeis admissi. Persæ tamen primum obsides Octauiano Cæsari dederunt, & pacem rogantes, erepta sub Crasso signa remiserunt. At vero C. Cæsar Agrippæ filius in Ægyptum missus, Arabiam & mare rubrum perscrutatus est.

Olym. Imp. Aug. HIS *Coss. Cæsari ex prouinciis redeunti, currus cum aurea corona decretus est, quo ascendere noluit.*

Florus in calce operis sui, cum describit quemadmodum Cæsar Cantabros deuicerit, legatosquè ad finitimas gentes depopulandas miserit: vbi omnia ex præcepto confecta erant, ipse præsens (vt eius verbis vtar) hos deduxit montibus, hos obsidibus astrinxit, hos sub corona iure belli vendidit. Digna res lauro, digna curru, Senatui visa est: & Cæsar tantus erat, vt posset triumphos contemnere. Velleius: Cæsar reuersus in vrbem, quo sit fauore omnium hominum, ætatum, ordinum exceptus: quæ magnificentia triumphorũ eius, quæ fuit munerum, exprimi facile non potest. Nihil deinde optare à diis homines, nihil dii hominib. præstare possunt, nihil voto concipi, nihil felicitate consummari, quod nõ Augustus post reditum in vrbem reip. populoq; Rom. terrarumq; orbi repræsentauerit.

3. 26. GN. LENTVLVS, ET P. LENTVLVS. 735.

AD hos duos vsque Lentulos, vt superius annotaui, diuersitas quædam fuit Coss inter hos nostri Cassiodori, & autoris illius incerti, quem à meo Stabio, acerrimo iudice literarum, dono accepi. Sed mirandum non est. nam & Liuius crebro diuersitatem Annalium citat: & res tanta vetustate obscurata, etiam vigilantissimos nonnunquam fallit. Deinceps tamen vsque ad Tiberium ipsum, concordat autor ille ignotus cum nostro Cassiodoro, præterquam in vno aut altero consulatu, vt suo loco annotabimus. Tamen nomina deprauata etiam quandam diuersitatem signant, quæ nulla alioqui est. Vt in primo consulatu Augusti datur collega Tullius: noster illi collegam L. Volcatium Tullum. Dehinc datur collega Æmylio Tullius, cum noster Cassiodorus habeat M. Lollium.

4. 27. T. FVRNIVS, ET C. SILLANVS. 736.

HORVM Coss. Iulius Obsequens in libello Prodigiorum sic meminit, sed alterum consulem C. Furnium appellat: Sub Apennino, in villa Liuiæ vxoris Cæsaris, ingenti motu terra tremuit. Fax cœlestis à meridiano ad Septentrionem extenta, luci diurnæ similem in nocte fecit. Turris hortorum Cæsaris ad portam Collinam de cœlo tacta, insidiis Romanorum Germani circumuenti sub M. Lollio legato grauiter vexati. Quod cum Eusebio conuenit, qui 27. anno Augusti, Germanos in arma versos, à Lollio superatos scribit. Ad Furnium extant epistolæ Ciceronis libro 10. qui legatus fuit Planci: siue is fuerit, siue ex eius familia. Quare moueor, vt suspicer in Floro, in calce operis, vbi bellum Cantabricum describit, legendum: Hæc per Antistium, Furnium, Agrippam legatos, &c. Nam qui Firmium legunt, firmi nihil in literis reperieor, quo errores tueantur. Eadem menda est in fine sexti libri Orosii: corrige lector studiose. Horum Coss. meminit Censorinus libello de die Natali, sic scribens cap. 13. Quintos ludos seculares Furnio & C. Iunio Syllano Coss. anno 737. Cæsar Augustus & Agrippa fecerunt. Idem Censorinus cap. 6. vbi de Seculo agit, & ludorum originem commemorat, Liuium citans hæc verba subiungit, quæ huic loco congruunt: item T. Liuius lib. 136. Eodem anno ludos seculares Cæsar ingenti apparatu fecit, quos centesimo quoque anno (his enim terminis seculi fieri mos, vtq; nonagesimo quoque anno repetantur) tam commentarii Quindecimuirorum, quam diui Augusti edicta testari videntur, adeo vt Horatius Flaccus in carmine, quod de Secularib. ludis cantatum est, id tempus hoc modo signauerit:

† vt denos.

Certus † vndenos decies per annos
Orbis, & cantus, referatque ludos,
Ter die clara, totidemque grata
Nocte frequentes.

AEnobarbus.

cxcI. 28. L. DOMITIVS, ET P. SCIPIO. 737.

A SCIPIONE Thraces domitos, ex abbreuiatore Liuii lib. 138. colligimus. Quanquã Florus in 4: tit. 12. à Pisone perdomitos scribat. Cæterum vt colligo ex ignoti autoris de Coss. opusculo, his Coss. aqua Virgo inducta est Romam: M. autem Agrippa in sua ædilitate induxit Romæ aquam Virgineam. præterea fecit fontes centumquinq;, castella 130. cæterisq; corriuatis atq; emendatis lacus septingentos fecit, ac complura alia ædificia culta atq; operibus magnifica, quæ Plinius describit lib. 36. cap. 15. sparsim. Inquit autem, M. Agrippam in ædilitate post consulatum cloacas, operũ omnium dictu maximũ, vrbe pensili subterq; nauigata, miro ingenio fecisse. Frontinus quoq; lib. de Aquæ ductib. Agrippa ædilis, ductus Appiæ, Anienis, Martiæ, pene dilapsos restituit. Idem Iuliam deduxit, Vir-

ginem

ab vrbe ginem quoque Romam perduxit. Sed de aqua Virgine sub C. Sentio Saturnino & Lucretio Coss. inducta, superius annotauimus. Olym. Imp. Aug.

738. M. DRVSVS, ET L. PISO. 2. 29.

De Druso, Velleius ita tradit: Cura deinde atq; onus Germanici belli delegata Druso Claudio, fratri Neronis adolescenti: tot tantaq; virtutum, quot & quantas natura mortalis recipit, vel industria percipit. Cuius ingenium vtrum bellicis magis operibus, an ciuilibus suffecerit artibus, in incerto est. Morum certe dulcedo ac suauitas, & aduersus amicos æqua ac par sui æstimatio, inimitabilis fuisse dicitur. Nam pulchritudo corporis proxima fraternæ fuit. Sed illum magna ex parte domitorē Germaniæ, plurimo eius gentis variis in locis perfuso sanguine, fatorum iniquitas, Consulem agentem annum tricesimum, rapuit. Moles deinde eius belli translata in Neronem est, quod is sua & virtute & fortuna administrauit: peragratusque victor omneis parteis Germaniæ, sine vllo detrimento commissi exercitus (quod præcipue huic duci semper curæ fuit) sic perdomuit eam, vt in formam stipendiariæ pene redigeret prouinciæ. Tum alter triumphus, cum altero consulatu ei oblatus est. A Pisone (Florus in fine operis inquit, vt paulo ante ostendimus) Thraces perdomiti, in ipsa captiuitate rabiem ostendere: quippe cum catenas morsibus tentarent, feritatem suam ipsi puniebant. Ad L. Pisonem, & eius fratrem, Porphirio scribit, Horatium Flaccum artem poeticam misisse nuncupatim. Hic est ille L. Piso, qui sua ebrietate meruit præfecturam vrbis, à Tiberio principe, vt inferius scribemus, postquam Thraces perdomuit. De quo Seneca in 12. Epistolarum: & Plinius in 14. capite 22. Fuit enim Calphurnia domus virorum gestis mirum in modum celebris. Nam C. Piso, Calphurnio genere ortus, ac multas insignesque familias paterna nobilitate complexus, claro apud vulgum rumore erat, per virtutem, aut species virtutis similes. namque facundiam tuendis ciuibus exercebat, vt inquit Tacitus 15. Fuit & Calphurnius Piso victis in Sicilia fugitiuis præclarus. Et Valerius Maximus C. Pisonem consulem, libro 4. de Constantia, laudat: L. Pisonem historicum, Liuius, Dionysius, Plutarchus citant. Et P. Piso, orator & consularis, de Hispania triumphauit. M. Pisonem tradit Cicero, Græca doctrina doctissimum omnium qui antea fuerunt. Item L. Piso tribunus plebis, legem primus de B repetundis tulit, orationes reliquit, multarum legum suasor ac dissuasor fuit. alius ab hoc L. Pisone, qui vrbis custos, & studiorum liberalium antistes, ad quem Horatius (vt dixi) scripsit. Augustus olim graui morbo pressus, nullum sibi successorem declarans, Pisoni exercitus & publicos redditus in libello scribens dedit. Cælius Piso consul cum Rubrio Gallo fuit, sub Traiano: tradente Iurisconsulto, de Fideicommissariis libertatibus, vt inferius dicemus. Velleius huius Pisonis L. sic meminit: Dum ea quæ prædiximus in Pannonia Germaniaque geruntur, atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accensis, L. Pisonis, quem hodieque diligentissimum atque eundem lectissimum securitatis vrbanæ custodem habemus, virtus compressit. Quippe legatus Cæsaris, triennio cum his bellauit, gentesque ferocissimas plurimo cum earum excidio, nunc acie, nunc expugnationibus, in pristinum pacis redegit modum: eiusque patratione Asiæ securitatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo viro hoc omnibus sentiendum ac prædicandum est, esse mores eius vigore ac lenitate mixtissimos: & vix quenquam reperiri posse, qui aut otium validius diligat, aut facilius sufficiat negotio: & magis quæ agenda sunt curet, sine vlla ostentatione agendi.

Augur.

739. CN. LENTVLVS II. ET M. CRASSVS. 3. 30.

Cn. Lentuli auguris Seneca sic meminit, lib. 2. de Beneficiis: Lentulus augur, diuitiarum maximum exemplum, cum omnia incrementa sua Augusto deberet, ad quem attulerat paupertatem, princeps iam ciuitatis & pecunia & gratia, subinde solebat Augusto queri, dicens se ab studiis esse abductum, nihiltamen in se congestum esse quod perdidisset, perdita eloquentia. Cn. hunc Lentulum augurem, Tranquillus in Tiberio scribit, metu ac languore ad fastidium vitæ à Tiberio actum: & vt ne quo alio, nisi ipso hærede, moreretur. Habuit enim in censu, teste Seneca, quater millies sestertium: quantum hodie decem primores Germaniæ vix habent. Refert Tacitus, Gn. Lentulum, cum in Illyricum eum Druso a Tiberio missus esset, post Augusti excessum, à militibus saxis pene & lapidibus obrutum fuisse. Sed tamen à Druso protectus est.

Olym. Imp. Aug. *Varus.* Ab Vr. C.

4. 31. TIBERIVS NERO, ET P. QVINTILIVS. 740.

Hic est ille Quintilius Varus, qui cum tribus legionibus à Germanis rebellantibus, funditus deletus est, cum illius superbiam libidinemque ferre non possent. In qua strage Germani Italis quibusdam oculos, quibusdam manus, quibusdam linguam amputabant, ipsius Consulis Vari corpus humi abditum effoderunt, signa & aquilas duas eripuerunt, vt Florus in fine quarti de bello Germanico scribit, quibus aquilis adhuc hodie Germani & Romani imperatores in suis armis vtuntur. Vt ridendi sint illi, qui suspicentur aquilam esse bicipitem, cuius caput alterum orientem, alterum occidentem aspiciat: quo nihil monstrosius. Hanc cladem Varianam, pene exitiabilem, quia tres legiones cum duce, legatique & auxilia omnia erant cæsa: tanta animi consternatione accepit Cæsar, vt barbam & capillos non tonderet, caputq; parieti illideret, vociferans, Quintili Vare legiones redde: vt Suetonius rubrica 23. late explicat. Plinius in septimo, inter felicitates Augusti Varianam cladem numerat. Et hac clade factum est, vt historici tradunt, quod Romanum imperium in ripa Rheni fluminis staret. De Quintilio Varo Tacitus in 2. sic scribit: regnum ab Antonio Herodi datum, victor Augustus auxit: post mortem nihil expectato Cæsare, Simon quidam regium nomen inuaserat. Is à Quintilio Varo obtinente Syriam punitus, & gentem cohercitam liberi Herodis rexere tripertito. Sed tamen hæc clades aliquanto post facta est, vt inferius patebit. Siquidem Velleius de hoc viro hæc tradit: Varus Quintilius illustri magis quam nobili ortus familia, vir ingenio mitis, moribus quietus, vt corpore & animo immobilior, otio magis castrorum, quam bellicæ assuetus militiæ. Pecuniæ vero quam non contẽptor, Syria cui præfuerat declarauit: quã pauper diuitem ingressus, diues pauperem reliquit. Is cum exercitui, qui in Germania erat, præesset, concepit esse homines, qui nihil præter vocem membraque haberent hominum: quique gladiis domari non poterant, posse iure mulceri. Quo proposito, mediam ingressus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine, iurisdictionibus, agendoque pro tribunali, ordine trahebat æstiua, &c. Tandem ex desperatione seipsum transfixit.

Coruinus. B

CXCII. 32. M. MESSALA, ET P. SVLPITIVS. 741.

Habet hoc loco ignotus autor Coss. Messalam & Quirinum, seu Cyrinum, quod idem est: siue alius is fuerit, siue Sulpitii cognomen, quod arbitror. Ea enim sum modestia, vt temere nihil asserere velim. Sed & Euangelium Lucæ cuiusdam meminit Cyrini, præsidis Syriæ, cum Christus in Bethleem Iudæ natus est. Licet Valla hunc Cyrenæum dicat appellari. Cui nõ assentior, cum Iudæus ille Iosephus Antiquitatum (vt Tertullianus scribit) Iudæorum vernaculus vindex, in suo Antiquitatum libro 18. ab initio scribat: Cyrinus autem vnus de iis qui semper in consultatione congregabantur, vir per omnium magisteriorum & principatuum officia celebratus, per cunctas administrationes consulatus culmen ascendens, & in cunctis administrationibus & aliis dignitatibus clarus, cum paucis venit ad Syriam, Censor gentis à Cæsare destinatus; & appreciator vniuscuiusq; substantiæ. Mittitur etiam cum eo Copinius, ductor totius equestris agminis: & reliqua quæ subiungit Iosephus. Quod & in suam historiam sacram Eusebius transtulit, ac mutuauit libro 1. capite secundo & tertio: vt liquidissime appareat, Cyrinum consulem fuisse, & Quirinum appellatum. Idem Iosephus in fine libri decimi septimi: Interea Cyrinus vir consularis a Cæsare destinatur, censum in Syria dispositurus, & domum Archelai redditurus. Eusebius in libro temporum; Edicente Cæsare, & ex S.C. Quirinus in Iudæam missus, census hominum possessionesque describit. De hoc paulo inferius plura. Sed & Suetonius in Tiberio, Quirini consularis prædiuitis viri meminit, rubrica quadragesima nona. De hoc Tacitus in tertio, cum gesta septimi anni imperii Tiberii scribit, inquit: Sub idem tempus, vt mors Sulpitii Quirini publicis exequiis frequentaretur, petiuit à Senatu. nihil ad veterem & patriciam Sulpitiorum familiam pertinuit Quirinus, ortus apud municipium Lanuuium: sed impiger militiæ, & acribus ministeriis, consulatum sub diuo Augusto, mox insignia triumphi adeptus, datusque rector C. Cæsari Armeniam obtinẽti, Tiberium quoque Rhodi agentem coluerat: quod & tunc patefecit in Senatu, laudatis in se officiis.

2. 33. P. FABIVS MAX. ET ÆLIVS TVBERO. 742.

Iulius Obsequens horum Coss. meminit in hæc verba: P. Fabio & Q. Ælio Coss. in Ger-

Ab vrbe c. in Germania in castris Drusi, examen apum tabernaculo Hostilii Rutilii praefecti castrorum consedit, ita vt funem praetendentem praefixamq; tentorio lanceam amplecteretur. Olym. Imp. Aug.
Multitudo Romanorum per insidias subiecta est. Credo tum bellum illud aduersus Germanos trans Rhenum à Druso gestum, aut annis paucis sequentibus. Quod Liuius vltimo libro suae historiae expressit: quo Drusus ex fractura, equo super crus eius collapso, trigesimo post die mortuus est. Corpus à Nerone fratre, qui nuncio valetudinis euocatus raptim occurrerat, Romam reuectũ, & in C. Iulii tumulo conditum est. Laudatus à Caesare Augusto vitrico, qui supremis illius funeribus plures honores dedit. Meminit Fabii Maximi Cornelius Tacitus in primo historiarum, quem tradit comitatum Augustum in Planasiam insulam, cum inuiseret Agrippam Posthumum exulem: vbi cum lachrymis victus esset Augustus, vt eum ab exilio reducere cogitaret, Fabius id vxori Martiae, Martia Liuiae. Ob id paulo post veneno sublatus Fabius, quod gemitu in funere Martia confessa est. Arbitror hunc fuisse Fabium: sed id vltima aetate Augusti accidit. Horum Coss. meminit Iulius Frontinus libro de Aquaeductibus, vbi de M. Agrippa agit, creberrime scribens, quomodo Agrippa velut perpetuus curator aquarum fuerit, & quae S. C. ac leges de hac re promulgatae sint. Verba haec sunt: Primus M. Agrippa, post aedilitatem quam gessit consularis, operum suorum & munerum veluti perpetuus curator aquarum fuit: qui iam copia permittente descripsit, quid aquarum cum publicis operibus, quid lacubus, quid priuatis daretur. Habuit & familiam propriam, aquarum quae tueretur ductus atq; castella & lacus. Hanc Augustus haereditatem ab eo sibi relictam, publicauit post eum, Q. Aelio Tuberone, P. Fabio Maximo Coss. id est, in re quae id vsque tempus quasi potestate acta, certo iure eguisset, &c. In vnico quod habui Cassiodori exemplo, scriptum est, Paulus Fabius. Id praenomen cum Romanis inusitatum sit, subesse suspicabar errorem. Hunc cum vndique quaererem, tandem ex Iulio Frontino de Aquaeductibus didici, P. Fabium non Paulum Fabium legendum. Meminit & horum Coss. Plinius lib. 8. cap. 17. his verbis: Q. Tuberone, Fabio Maximo Coss. quarto nonas Maii, theatri Marcelli dedicatione, tigrim primus omnium diuus Augustus Romae ostendit, in cauea mansuefactum.

743. IVLIVS ANTONIVS, ET FABIVS APHRICANVS. 3. 34.

B His Coss. natus est Claudius imperator quintus, appellatusque Tiberius Claudius Drusus: & fratre Germanico Tiberio in Iuliam familiam adoptato, Germani cognomen assumpsit, eo ipso die quo primum ara Augusti Lugduni dedicata est: vt Tranquillus in Claudio, rubrica secunda scribit. Sed de ara mox plura. Quanquam & hoc iudicio actiori est examinandum, quis ille fuerit Iulius Antonius. Plutarchus autem in vita M. Antonii, scribit hunc ex Fuluia genuisse Antonium, quem ita magnum apud Caesarem Octauia soror fecit. Effecit enim, vt post Agrippam, & horum filios, primas partes obtineret. Tacitus etiam libro 4. historiarum, cuiusdam Iulii Antonii meminit, gesta Tiberii scribens, anni eius imperii 11. vbi haec verba traduntur: Obiit hoc anno & L. Antonius, multa claritudine generis, sed improspera. nam patre eius Iulio Antonio ob adulteriũ Iuliae morte punito, hunc admodum adolescentulum sororis nepotem sepsuit Augustus in ciuitatem Massiliensem, vbi specie studiorum nomen exilii tegeretur. Habitus tamen supremus honor, ossaq; tumulo Octauiorum illata per decretum Senatus. Velleius vbi de adulterio Iuliae filiae Augusti scribit, subiungit haec verba: tum Iulius Antonius, singulare exemplũ clementiae Caesaris, violator eius domus, ipse sceleris à se commissi vltor fuit: quem victo eius patre, non tantum incolumitate donauerat, sed sacerdotio, praetura, consulatu, prouinciis, honoratum etiam matrimonio sororis suae filiae, in arctissimam affinitatem receperat. Caeterum & in toties citati autoris ignoti opusculo, paululum variantur nomina Coss. & vnus Consulatus adiicitur. Ponam nomina, vt inuenio: & repertam à M. Messala & P. Sulpitio, vsque ad Drusum & Quintium.

Messala		Quirino	
Rubellio		Saturnino	N. N.
Maximo	&	Tuberone	
Aphricano		Maximo	
Druso		Crispino.	

744. DRVSVS NERO, ET L. QVINTIVS CRISPINVS. 4. 35.

Quintii Crispini meminit Velleius, inter adulteros Iuliae filiae Augusti, qui cum aliis quoque poenas pependit. Sed an is fuerit, an eius filius, quaerendum.

His Coss. apud Lingonum gentem templum Caesari Drusus sacrauit.

Olym. Imp. Aug. Lingones populi sunt Galliæ, vt Strabo inquit in quarto, vicini Sequanis & Heduis, circa Iuram montem in occasum vergentes. Scribit Liuius 137. libro, ciuitates Germaniæ cis Rhenum & trans Rhenũ positas, à Druso oppugnatas, qui ibi tumultum ob censum in Gallia exortum sedauit: aram Cæsari ad confluentem maris & Rhodani dedicauit; sacerdotemq; creauit G. Iulium. Huius aræ meminit Seneca, & Tranquillus in Claudio, rubrica secunda. In libro autem 138. tradit Liuius, Octauiam sororem Augusti defunctam, ante amisso filio Marcello: cuius monumenta sunt theatrum & porticus, eius nomini dicata. Suetonius rubrica sexagesima, prodit eum sororem Octauiam amisisse, cum quinquagesimum & quartum ætatis annum ageret. Quod in hunc annum venit, si à primo eius consulatu, quem vigesimo anno adiit, secundum Plutarchum, hucusq; numeretur. Sed hic Drusus filius erat priuignus Augusti, ex Liuia vxore, quæ hunc tertio mense in eius domo peperit, olim Decimus Max. Nero prænomine dictus: qui in quæsturæ, præturæque honore, vt Tranquillus scribit in Claudio, dux Rhœtici, deinde Germanici belli, Oceanum Septentrionalem primus Romanorum ducum nauigauit. Reuersus in vrbem, ouandi ius ac triumphalia ornamenta percepit. Post præturam confestim inito consulatu (illo scilicet) atque expeditione repetita, supremum diem morbo obiit in æstiuis castris. licet Liuius ex fractura, equo super crus collapso, mortuũ scribat. Strabo in septimo, inter Salam fluuium & Rhenum periisse scribit. Apud Moguntiacum visitur moles Drusi, quam Suetonius vocat Honorarium tumulum ab exercitibus erectum. Vt magnus sit error Eusebii, scribentis in Chronicis, Claudium esse patruum Drusi, qui apud Moguntiacum habet monumentum: cum eius fuerit filius secundum omnes Romanos historicos. Huic mortuo Senatus arcum marmoreum triumphalem, & nomen Germanici, ipsi posterisq; eius decreuit: quod & Florus in calce operis attestatur. Et Augustus tantopere dilexit, vt viuum cohæredem filiis instituerit: vt defunctum pro cócione laudauit, precatus deos vt ei similes suos facerent Cæsares, memoriamq; tam versibus quam prosa oratione composuit. Ex hoc Druso natus est Claudius Imperator V.

Gallus.

CXCIII.36. C. ASINIVS, ET C. MARTIVS CENSORINVS. 745

HORVM Coss. sic meminit Censorinus in libello de die Natali, de mensibus scribens: B Qui autem Sextilis fuerat C. Martio Censorino & C. Asinio Gallo Coss. in Augusti honorem dictus est Augustus, anno Augustano vigesimo, quæ nomina etiam nunc ad hanc permanent memoriam. Postea vero multi principes nomina quædam mensium mutauere, suis nuncupando nominibus: quod & ipsi postmodum mutauerunt, aut post obitum illorum ea nomina pristina suis reddita mensibus. Suetonius rubrica tricesima prima, tradit Augustum pontificatum maximum suscepisse, mortuo Lepido, annumq; à diuo Iulio ordinatum, sed post confusum ad pristinam rationem redegisse. In cuius ordinatione Sextilem mensem è suo cognomine nuncupauit magis, quam Septembrem, quo natus erat: quia hoc sibi & primus consulatus, & insignes victoriæ obtigissent. Lege Macrobium primo Saturnalium, cap. 10. qui plures causas recenset, cur Sextilis Augustus dictus sit. Sed Ammianus quoque Marcellinus in 26. scribit, quomodo annus sit ab Augusto compositus. Fuit autem Asinius Gallus filius Asinii Pollionis, vterque bonus orator, & insignis declamator. eius præterea nepos Seneca libro 4. Declamationum: Marcellus Eserninus Pollionis nepos quamuis puer, iam tantæ indolis erat, vt Pollio ad illum pertinere successionem eloquentiæ suæ crederet, cum filium Asinium Gallum relinqueret oratorem. Idem in libris Controuersiarum, eiusdem meminit inter declamatores, & ex declamationibus ipsius inserit sententias. Hic Asinius Gallus libros scripsit de cóparatione patris Asinii Pollionis, & Ciceronis, in quibus patrem Ciceronis longe anteponit. De quibus iunior Plinius in 7. Epistolarum inquit: Cum libros Galli legerem, quibus ipse parenti Ausus de Cicerone daret palmamque decusque, &c. Contra hos libros instar apologetici conscripsit defensionem Ciceronis Claudius imperator, vt Tranquillus testatur in Claudio, rubrica 40. Meminit autem horum Coss. senior quoque Plinius, libr. 33. cap. 10. licet alterius consulis cognomen sit variatum, C. Asinio Gallo, C. Martio Cyrino Coss. ad sextum Calend. Februarii. C. Cæcilius Claudius Isidorus testamento suo dixit, quamuis multa ciuili bello perdidisset, tamen relinquere seruorum quatuor milia, centum decem & sex: iuga boum tria milia sexcenta: reliqui pecoris ducenta quinquaginta septem milia: in numerato, pondo sexcenta milia. Frequens est Asinii Galli mentio apud Cornelium Tacitum in primo historiarum.

Ab vrbe n. **His Coss. inter Albim & Rhenum Germani omnes Tiberio Neroni dediti, per Sextum Apuleium Pannonii subacti.** Olym. Imp. Aug.

Tranquillus rubrica vigesima prima, scribit Cæsarem Germanos vltra Albim fluuium summouisse, ac Sueuos & Sicambros deditos traduxisse in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocasse. Ex quibus verbis liquet, Sueuos olim Australem Germaniæ partem trans Albim tenuisse. Lucanus in secundo:

Fundat ab extremo flauos Aquilone Sueuos
Albis, & indomitum Rheni caput.---

Sic Strabo in septimo scribit, Romanos non transcendisse fluuium Albim: qui notissimus est fluuius, in duo spacia Germaniam disterminans. Quo pacto vero hodie hic fluuius fluat, qui in Germania notus est, ignorare non potest, qui illum vidit. Illius fluuii etiã meminit Florus in 4. titulo 12. de Germanico bello. Scribit Velleius, Cæsarem Neroni ex Oriente reuerso, haud mediocrem belli molem impos uisse, vt eius virtutem experiretur: adiutore operis dato, fratre ipsius Claudio Druso, quem intra Cæsaris penates enixa erat Liuia. Quippe vterque diuisis partibus Rhætos Vindelicosq; aggressi, multis vrbium & castellorũ oppugnationibus, necnon directa quoq; acie feliciter functi, gentes locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, maiore cum periculo quã damno Romani exercitus, plurimo cum earum sanguine perdomuerunt. Post subdit: Bellum Pannonicum magnum, atroxque, & quod perquam vicinum imminebat Italiæ, per Neronem gestum est. Huius victoriæ compos Nero, ouans triumphauit.

746. TIB. NERO II. ET CN. PISO II. 2. 37.

DIONYSIVS Halicarnasseus in præfatione Antiquitatum, Romani imperii laudes põnens, horum Coss. in hæc verba meminit: Statim enim ab initio post vrb. cond. gentes finitimas, sane multas atque pugnaces, sui iuris fecit, processitq; ea semper obuios quoque prosternens: atque hoc septingentos iam & quadraginta quinque annos, vsque ad Coss. Claudium Neronem iterum, & Calpburnium Pisonem, qui centesima nonagesima tertia Olympiade sunt creati. Calphirenium alibi perperam scribitur. Hoc enim tempore vixit Dionysius, vt in eodem prologo fatetur dicens: Ego in Italiam traiiciens, quum dis-
B solutum est sub Cæsare Augusto bellum ciuile, centesima octogesima septima Olympiade: ac deinde tempus illud omne, quod est anni duo & viginti, vsque ad hoc, Romæ commoratus, sermonem vernaculum Romanum edidici: & quæ sequuntur. Cæterum huic conuenit illud Eusebii in libro Temporum: Olympiade centesima nonagesima tertia, Tiberius vastata Germania, imperator appellatur. Et paulo post subiungit: Tiberius de Rhætis, Vindelicis, Armeniis ac Pannoniis triumphauit, quod sequentibus annis factum est. Cæterum de militiis & bellis per Tiberium gestis, Suetonius in Tiberio, rubrica nona, vbi in fine subiungit: Magistratus & maturius inchoauit, & pene iunctim percurrit, quæsturam, præturam, consulatum: interposito quoque tempore Consul iterum, & tribunitiam potestatem in quinquennium tenuit. Meminit eius consulatus Tiberii Velleius, in posteriore volumine obiter, quemadmodum paulo ante in Consulatu Drusi scripsimus. Sed post paulo subiungit: Breui interiecto spacio, Tib. Nero duobus Consulatibus, totidemque triumphis actis, tribunitiæ potestatis consortione æquatus Augusto, ciuium post vnum (& hoc quia volebat) eminentissimus, ducum maximus, fama fortunaq; celeberrimus, & vere alterum Reip. lumen & caput. Mira quadam & incredibili atque inenarrabili pietate (cuius causæ mox detectæ sunt) cum C. Cæsar sumpsisset iam virilem togam, L. item maturus esset viris, ne fulgor suus orientium iuuenum obstaret initiis, dissimulata causa consilii sui, commeatum ab socero, atque eodem vitrico, adquiescendi à continuatione laborum, petiit, ac secessit Rhodum.

747. D. LÆLIVS *Balbus*, ET C. ANTISTIVS *Vetus*. 3. 38.

DVO fuerunt vno tempore Balbi, maior & minor, teste Cicerone in epistolis ad Attic. Cornelius Balbus fuit perquam familiaris Cæsari: vnde ab eo inductus est, vt theatrũ ædificaret, vt tradit Tranquillus. Sed an hic Decius Balbus ex hac fuerit familia, nondũ inueni: sicut neq; illud de Antistio. Fuit enim Antistius perquam familiaris Augusto. nam & Florus in fine operis, inter legatos Cæsaris Antistium Furniũ & Agrippam nominat. Sed & Antistii Labeonis meminit Tranquillus, qui iuris ciuilis legumque pop. Rom. apprime fuit doctus. Sed agitabat hominem, vt inquit Gellius, libertas quædam nimia, & vecors vsq; eo, vt diuo Augusto iam principe, & temp. obtinente, ratum tamen pensumque ni-

Olym. Imp. hil habere, nisi quod iustum sanctumque esse in Romanis antiquitatibus legisset. Iurisconsulti lib. t. ff. multa prodiderunt de Antistio Labeone: qui ita annũ diuiserat, vt Romæ sex mensib. cum studiosis esset, & secederet: sex mensibus, vbi cõscribendis libris operã dabat. Tradit Porphirio, Antistium Labeonem memorem libertatis in qua natus erat, multa contumaciter aduersus Cæsarem Augustũ & dixisse & fecisse. Propter quod Horatius in Sermonibus dixit: *Labeone insanior inter Sanos dicatur.*

Huius Labeonis parens Labeo, cum Cassio & Bruto in Philippicis occubuit quodam admirando fato, vt docet Appianus in quarto Ciuilium. Non possum obmittere, quæ de hoc Labeone tradit Tacitus in fine tertii Historiarum, comparans ipsum Capitoni Atteio, qui sub Tiberio mortuus est. Illic ita scribitur: Capito Atteius principem in ciuitate locum studiis ciuilibus assequutus, sed auo centurione Sullano, patre prætorio, consulatum acceleraterat ei Augustus, vt Labeonem Antistium iisdem artibus præcellentẽ, dignatione eius magistratus anteiret. Namq; illa ætas duo pacis decora simul tulit. sed Labeo incorrupta libertate, & ob id fama celebratior: Capitonis obsequium dominantibus magis probatur. Illi, quod præturam intra stetit, commendatio ex iniuria: huic, quod cõsulatum adeptus est, odium ex inuidia oriebatur. De vtroque Iureconsultus libro 1. Digestorum, de Origine iuris, sic inquit: Post hunc maximæ autoritatis fuerunt, Atteius Capito, qui Offilium sequutus est: & Antistius Labeo, qui omnes hos audiuit. Institutus est autem à Trebatio. Ex iis, Atteius Consul fuit: Labeo noluit, cum ei offerretur ab Augusto consulatus, quo suffectus fieret, & honorem susciperet: sed plurimum studiis operam dedit, & reliqua. Sed Antistii veteris meminit Plinius libro 31. capite 2. huius in parte prima, exiguo post obitum Ciceronis Antistio Vetere possidente, eruperunt fontes calidi perquam celebres oculis, celebrati carmine laureæ Tullii, qui fuit è libertis eius: vt protinus noscatur etiam ministerium eius haustus, ex illa maiestate. Lege illic pulchrum epigramma.

4 39. C. AVG. CÆSAR XI. ET L. SYLLA. 741.

TotTes iam repetiui aliis, hunc Cæsaris esse duodecimum consulatum, de quo sic scribit Plinius lib. 7. cap. 3. In actis diui Augusti temporum inuenitur, duodecimo consulatu eius quæ L. Sylla collega ad tertium idus Aprilis gessit, Crispinum Hilarium ex ingenua plebe Fesulana cum liberis nouem, in quo numero filiæ duæ fuerunt, nepotibus viginti septem, pronepotibus viginti nouem, neptibus nouem, prælata pompa cum omnibus in Capitolio immolasse. Velleius meminit consulatus Augusti, & Galli Caninii, quem nusquam alias reperio: quo tradit, magnificentissimi gladiatorii muneris naumachiæq; spectaculis dedicato Martis templo, animos oculosque po. Ro. repleuisse, quum fœda dictu, memoriaq; horrenda in ipsius domo tempestas erupit. Quippe filia eius Iulia, per omnia tanti parentis ac viri immemor, nihil quod facere aut pati turpiter posset fœmina, luxuria ac libidine, infectũ reliquit: magnitudinemq; fortunæ suæ peccandi licentia metiebatur, quicquid liberet pro licito iudicans. Vnde relegata est in insulam, patriæq; & parentum subducta oculis. Quam tamen comitata mater Scribonia, voluntarii exilii permansit comes.

Sabinus, Ruffus.

CXC-IIII. 40. C. CALVISIVS, ET L. PASSIENVS. 742.

Circa id tempus, aut paululum supra, vt ex Eusebio colligimus, Augustus filiam suam in adulterio deprehensam, damnat exilio. Passieni Crispi vitrici Neronis, à quo & ditatus est Nero, meminit Suetonius in Nerone, rubrica sexta. & Plinius lib. 16. ca. 45. scribit: Arborem mori eximiam ætate nostra adamauit Passienus Crispus, bis consul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone priuigno clarior postea, osculari complectique eam solitus. Seneca item asseruit, nihil se Crispo Passieno subtilius atque insignius cognosse, in distinguendis maxime vitiis atque curandis. Sic enim Passienus dicebat, quorundam se malle iudicium quam beneficium, & quorundam beneficium quam iudicium.

2. 41. C. LENTVLVS, ET L. MESSALA. 743.

Velleius, vbi bellum Illyricum describit, Messalam operis cuiusdam memoria recitat. Qui vir animo etiam quam gente nobilior, dignissimus qui & patrem Coruinũ habuisset, & cognomen suum Cottæ fratri relinqueret: præpositus Illyrico, subita rebellione cum semiplena legione vicesima, circumdatus hostili exercitu, amplius XX. M. hostium fudit, fugauitq;. Et ob id ornamentis triumphalibus honoratus est. Hunc puto esse Messalam. Cæterum aut hic, aut in Tranquillo est menda. Nam in Galba Suetonius, rubrica

brica 4. inquit: Sergins Galba imperator, M. Valerio Messala, Cn. Lentulo Coss. natus est 9. Cal. Ianuar. Quem postea subiungit, puerum salutasse Augustum. Cui quasi ominatus imperium, dixit: Et tu fili, nostro imperio adhæreas. Constat autem, Sergium Galbam imperatorem factum circiter annum 72. vt in hoc consulatu natus esse asseratut. Licet prænomina Coss. sint diuersa in Tranquillo & Cassiodoro, qui nunc de nostro Saluatore hęc subdit:

HIS COSS. DOMINVS NOSTER IESVS CHRISTVS, FILIVS DEI, IN BETHLEEM NASCITVR, ANNO IMPERII AVGVSTI XLI.

Quantum hoc in loco desudaui, illos ipsos requiro testes, qui meum viderunt laborē. Omnes enim angulos, omneis excussi schedas, vt vel mihi soli satisfacerem: sed nequiui, tantam reperi diuersitatem Annalium. Sæpius enim testatus sum, me duos habere libellos sine autoris nomine, quibus sola Coss. nomina describuntur: sed illi plerunq; dissident & inter se, & inter Cassiodorum nostrum. Pluribus enim in locis sunt manci ac deprauati, & raro inter se respondēt. Constat autē, vt ab initio annotauimus, duplices fuisse Coss. ordinarios & suffectos. Autores itaq; nunc ordinarios, nunc suffectos scribunt, nonnunquam cōmiscent. In altero itaq; libello sic scribitur: Augusto XIII. & Sylla Coss. natus est Christus in Bethleem Iudę, sub Herode rege, 8. Cal. Ian. die prima, luna decima quinta. Et illi cadunt in annum imperii Augusti 42. quod ad sequentes Coss. referendū est, quū Augustus XIII. & Plaucius Syllanus simul gesserint Consulatū: licet Cassiodorus XII. tantū consulatū Augusto tribuat sequēti anno. In altero vero sic scribitur: Cęsare & Paulo Coss. Christus natus est, 8. Cal. Ian. luna 15. Et illi cadunt in annū Augusti 44. Quod etiam obseruauit Ioan. Monachus Græcus, Zonaras dictus, in sua historia, qui Eusebium imitatus, 42. imperii Augusti, assumpta humanitate Dominum nostrum IESVM Christum natum scribit. Licet alii, 44. principatus Augusti tradunt natum. Hæc ille. Et id nimirùm, quod scribit diuus Augustinus 2. libro de Doctrina Christiana, Ignorantia consulatus, quo natus est Dominus, vel quo passus est, nonnullos coegit errare, vt putarent quadraginta sex annorum ætate passum esse Dominum. Quia per tot annos ædificatum est templū, quod imaginem Dominici corporis habebat. Atq; ideo lib. 18. Diuinæ ciuitatis, 46. cap. de na-

B tiuitate Christi excluso numero annorum sic scribit D. Augustinus: Regnante Herode in Iudæa, apud Romanos autem mutato reip. statu, imperante Cæsare Augusto, & per eum orbe pacato terræ natus est Christus, secundum præcedentem prophetiam, in Bethleem Iudæ: homo manifestus ex homine virgine, Deus occultus ex Deo patre, & reliqua. Noster autem Cassiodorus docet, Christum natum anno Augusti quadragesimo primo: forte Tertullianum imitatus, qui etiam quadragesimo primo Christum natū scribit, sub imperio Augusti, & quinto decimo Tiberii passum, in libro contra Iudæos, quem etiam citat Eusebius: licet ipse in libro Chronicon tam in præfatione, quam in cōtextu Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ anno tertio, & quadragesimo secundo imperii Augusti, IESVM Christum filium Dei natum prodat: quo anno cepit Christianorū salus, & primus Christianæ salutis annus numeratur. Licet hæc supputatio post Christi natiuitatem quingentis annis sit reperta à Dionysio Abbate Romano, qui tempore Iustiniani imperatoris floruit, & temporū supputationem ab incarnatione mirifici verbi Dei induxit, cum antea anni vel ab vr. con. vel ab annis Augustorum supputarentur. Sua vero tempestate tempora à morte Diocletiani, magni Christianorum persequutoris, numerabantur: cuius vt memoriam extingueret, tanquam impii, cepit supputationem à Verbi incarnatione, quæ vigesima quinta Martii facta creditur. Et ideo tum à Romano Pont. decretum fuit, vt in cereis Paschalibus quotannis hic numerus annotaretur. Prisci quoq; astrologi hanc sibi calculationē postea vsurpabāt. Sed quo pacto prisca illa supputatio à Martio, & Christianæ salutis institutio perierit, incompertum est mihi. Omnes enim magis à natiuitate Christi, quam à cōceptione numerant annos: quanquam melius esset ab incarnatione, quam à natiuitate (vt Dionysius instituit, & Romana ecclesia diu obseruauit) annos numerare. Sed videmus hodie notarios plerunq; in suis scriptis annos incarnationis cū annis natiuitatis confundere & cōmiscere. Cæterū omnes Chronographi, tam Gręci quam Latini, dant natiuitati Christi quadragesimū secundum annū imperii Augusti. Eusebius prædictus in libro Temporū iam lectus est, qui in Ecclesiastica historia 2. cap. primi libri inquit: Secundo & quadragesimo imperii Cæsaris Augusti anno, ab Ægypto vero subiugata, & Antonii ac Cleopatræ interitu, in quem nouissima Ptolemæorum apud Ægyptum regna ceciderant, anno octauo & vigesimo, Dominus & Saluator noster IESVS CRISTVS, prima adscriptione census, Cyrino Syriæ præsidente, secundum ordinem

Olym. Imp. Aug.

totius prophetiæ quæ de ipso prædicta est, in Bethleem Iudææ oppido nascitur. Iosephus libro 18. Antiquitatum, cap.5. descriptionem perfectam asserit per Cyrinum, opibus Archelai restitutis anno 37. postquam Antonius Actiaco bello fuerat à Cæsare superatus. Ego vicesimo septimo, non tricesimo septimo censeo legendum: totidem enim anni numerantur à consulatu Cæsaris & Crassi, sub quibus bellum Actiacum fuit hucusq. Præterea Iosephus 15. Antiquitatum, quinto capite, victoriã Actiacam Olympiade centesima octuagesima septima factam testatur: quod & Eusebius in Chronicis confirmat. A quo si numerabis in centesimam nonagesimam quartam Olympiaden, vt tradit Eusebius, prouenient viginti octo anni, non triginta. Et sic etiam iuxta Iosephi calculum, caderet natiuitas Christi in annum quadragesimum primum: tamen omnes alii ponunt quadragesimum secundum. Eutropius libro septimo, capite secundo, item posteriores omnes, Iornandes, Honorius Augustudinensis, Beda, qui in libro Temporum: Anno, inquit, Cæsaris Augusti 42. à morte vero Cleopatræ & Antonii, quando & Ægyptus in prouinciam versa est, anno vigesimo septimo: Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ anno tertio: ab vrbe autem condita, anno septingentesimo quinquagesimo secundo, quo compressis cunctarum per orbem gentium motibus, firmissimam verissimamq; pacem ordinatione Dei Cæsar imposuit, IESVS CHRISTVS filius Dei, sextam mundi ætatẽ suo consecrauit aduentu. Sed iterum hic obserua lector, quod Eusebius tertium annum centesimæ nonagesimæ quartæ Olympiadis, hic tertium centesimæ nonagesimæ tertiæ Olympiadis ponit: quod in alterutro necesse est esse errorem. Sed anni ab vrb.con. conueniunt cum Paulo Orosio, qui in fine libri sexti inquit: Anno ab vrb.con. septingentesimo quinquagesimo secundo, Cæsar Augustus ab Oriente in Occidentem, à Septentrione in Meridiem, ac per totum Oceani circulum cunctis gentibus vna pace compositis, Iani portas tertio ipse clausit: quas æuo per duodecim fere annos quietissimo semper obseratas ocio, ipsa etiam rubigo signauit: nec prius vnquam, nisi extrema senectute Augusti, pulsatæ Atheniensium seditione, & Dacorum cõmotione patuerant. Eo quoq; anno, quo firmissimam Cæsar verissimamq; pacem ad ordinatione Dei cõposuit, natus est Christus, Romano censui statim ascriptus, &c. Et rursus statim in præfatione septimi lib. Anno ab vr.con. septingentesimo quadragesimo secundo, natus est Christus, salutarem mundo afferens fidẽ, vere petra medio rerum posita, vbi comminueretur qui offenderet, qui crederet saluaretur, &c. Sed attende mox corruptam literã, cum paulo ante septingẽti quinquaginta duo anni, hic septingenti quadraginta duo ponantur, quare & x. superabundat inter XLII. & LII. Et ideo facilis irrepit annorum error ex notulis illis: quare semper integris verbis numeri sunt scribendi, si vitio carere debent. Licet autem Euangelistę nõ scribant quo anno natus sit Christus, tamen ex Luca colligitur, Christũ decimo quinto anno Tiberii Cæsaris, cum ipse esset annorũ quasi 30. baptizatum à Ioanne. Si retrorsum igitur progrediemur, inueniemus natiuitatis suæ quadragesimum secundum Augusti Cæsaris, quasi sequente esset natus Consulatu. Omnes tamẽ hi errores inde resultant: primo, quod anni notulis quibusdam, non integris dictionibus scribuntur: deinde, quod aliqui res gestas per Olympiades, alii per annos ab vrb.con. supputant. Et isti inter se sunt diuersi. Postremo confunduntur anni Imperatorum, quos emergentes vel nascentes cum imperio appellare possumus, cum annis ciuilibus aut vsualibus, qui semper à Ianuario ordiri solẽt: cum emergentes anni imperii siue Augusti, siue Tiberii, siue alterius Cæsaris, ab eo die ac mense ordiuntur, quo imperare incipiunt. Quo pacto hodie anni Pontificum, & Imperatorum etiam numerantur. Augustus autem mense Sextili primum consulatum iniuit, & decimo quarto Calend. Septemb. mortuus est: Coss. vero consulatum Calen. Ian. inibant. Christus Saluator octauo Calend. Ianuarii natus est. Fieri potest, vt quadragesimo secundo anno Augusti genitus, octo tantum dies ex illo anno habuerit, qui fuerunt à quibusdam non supputati: & nominatus quadragesimus primus annus imperii pro eius natiuitate à quibusdam: ita quod hæc inter se parum discrepare videantur, si intelligamus initii anni, quo incipimus numerare, & mensem ipsum. Sic itaq; deinceps sæpius in Cassiodoro videbimus aliam supputationem, quam faciant cæteri Chronographi, qui numerant annos & tempora Imperatorũ per emergentes & ciuiles. Sed consulatus suum obseruant tenorẽ. voluit enim in hoc libello Coss. numerare. Qui autem Christum natum docent vigesimo octauo anno imperii Augusti, enumerant annos eius à monarchia, quum Augustus cognomento dictus est, subiugata Ægypto, & deuicto Antonio. Licet aliter Romani, aliter etiam Ægyptii numerent annos: cum (teste Censorino) Octauius non statim post deuictum Antonium sit Augustus appellatus, vt superius annotauimus. Et biennio ante in potestatem dicionemque populo Romano Ægyptii cesserunt, licet eodem an-

hri- *Ab vr. con.* *Olym.* *Imp. Aug.*

dem anno Eusebius facta scribat. Sed monarchiam Augusti omnes pene tunc auspicantur: & simul etiam annos Augustanos, vt clarissime docet Censorinus. Sic etiam Sex. Aurelius Victor annos eius supputauit, vt prius admonuimus. Christus itaq; aut priori aut sequenti consulatu natus est, vt patet ex authoribus illis adductis. Et sicut Augustinus docuit, ignorantia consulatus sub quo Christus est natus, peperit hunc errorem.

Sillanus.

751. C. AVG. CÆSAR XII. ET M. PLAVCIVS. 3. 42.

IN ignoto autore hoc loco scribitur: Augustus Cæsar XIII. & Plaucius. quanquam Cassiodorus paulo inferius hunc consulatum ponat. Certum est enim, Cæsarem, vt supra scripsimus, tredecim consulatus gessisse: & id etiam vetustissima monumenta testantur. In arcu enim vetustissimo fani ad S. Michaelis ædem legitur: IMP. CÆSAR DIVI F. AVGVSTVS PONT. MAX. COS. XIII. TRIB. POT. XXXII. IMP. XXVI. P. P. MVRVM DEDIT. Eædem literæ in ponte Arimineo leguntur. Hic itaq; quadragesimus secundus imperii Augusti, certo appellatur natalis Domini, vt tradit Iornandes in suis annalibus, ad Vigillum sic scribens: Quadragesimo secundo imperii Augusti anno, Dominus noster Iesus Christus de sancta virgine Maria natus, vt verus Deus, ita & verus homo, in signis & virtutibus admirandis enituit, anno ab origine mundi $\overline{\text{V}}$. D. ab vrbe autem Romæ conditione 752.

752. COSSVS LENTVLVS, ET L. PISO. 4. 43.

FLORVS in 4. prope finem, cuiusdam meminit Cossi, si forte is fuerit: Sub meridiano, inquit, tumultuatum magis quam bellatū est. Musulanios atq; Getulos, accolas Syrtium, Cosso duce compescuit, vnde illi Getulici cognomen. Illius Lentuli meminit Tacitus in 4. histor. vbi gesta vndecimi anni imperii Tiberii recenset iis verbis: Obiere eo anno viri nobiles, Cn. Lentulus, & L. Domitius, Lentulo, super consulatum & triumphalia de Getis, gloriæ fuerat bene tolerata paupertas: dein magnæ opes innocenter paratæ, & modeste habitæ. Domitium decorauit pater ciuili bello maris potens, donec Antonii partibus, mox Cæsaris misceretur. Auus Pharsalica acie pro optimatibus ceciderat. Ipse electus, cui
B minor Antonia, Octauia genita, in matrimonium daretur. Post exercitu flumen Albim transcendit, longius penetrata Germania, quam quisquam priorum: easque ob res insignia triumphi adeptus est. Qui sint Musulani, fateor me nondum plene irluenisse. Suspicor tamen, Masesylios esse: sed nihil assero; admonitionis causa dixerim. Quia Plinius lib. 5. cap. 4. inter cæteras nationes circa Massylios, ponit & Musinos, & totam Getuliam ad flumen Nigrim, qui Aphricam ab Æthiopia dirithit. Stephanus autem de Vrbibus: Mosylon, inquit, est promontorium & emporium Æthiopiæ, vt Martianus docet: a quo forte Mosylani possunt deduci. Cornelius Tacitus lib. 2. describens bellum in Aphrica cœptum, L. Pomponio, C. Cælio Coss. nominat Tacfarnaten ducem Musulaniorum. vbi subiungit: Valida eius gens, & solitudinibus Aphricę propinqua, nullo etiam tum vrbium cultu. Et idem lib. 4. vbi hoc bellum finitum describit: Simul, inquit, principes Musulanorum defectionem cœptantes, securi percutit.

753. C. AVG. CÆSAR XIII. ET L. PAVLVS. CXCV. 44.

AVTHOR ignotus, qui Coss. nomina ponit singula, sub Cæsare & Paulo scribit natum esse Christum, 8. Cal. Ianuar. luna decima quinta. Quod forte inde habet originem, quod septuaginta duo illi legisperiti, sacræ scripturæ interpretes, qui ad requisitionem Ptolemæi Philadelphi regis Ægypti, ab Eleazaro Iudæorum Pontifice missi in Alexandriam, libros sacros in Græcam vetterunt linguam, qua tralatione omnes primitiuæ Ecclesiæ doctores vsi sunt. Qui omnes dixerunt, Christum natum anno à prima mundi constitutione quingentesimo, supra quinquies millesimum. Ex qua supputatione sequitur, Christum per duos annos tardius natum, quam communes Chronographi annotauerunt. Quoniam, teste Niceta, anno à constitutione mundi quinto millesimo quingentesimo cyclus solaris fuit duodecimus, cui pro litera Dominicali adscribitur G. Sed iuxta vulgatam annorum Domini supputationem, præsupponitur Christum natum fuisse anno cycli solaris decimo, in quo litera Dominicalis fuit B. Sic ergo tardius natus fuisset duobus annis Christus, quam vulgares Chronici scribunt: qui quadragesimo secundo Augusti natum produnt. Et hos forte secutus est is autor ignotus, qui sub iis Coss. Christum natum scribit. Sed de his satis, si hoc vnum adiunxerimus: P. videlicet Orosium scribere, Christum natum anno ab vr. con. septingentesimo quinquagesimo secundo, vt prius annota-

Olym. Imp. Aug. uimus. Sed Iulius Cæsar interemptus est idibus Martiis, anno ab vrbe condita septingentesimo nono. Ergo Christus natus fuit anno 44 non 42. imperii Augusti. Hæc admonitionis causa scribo. Sed iam satis superius de hac re scripsimus. Secundum vero Eusebium, circa id fere tempus Augustus Tiberium priuignum, & M. Agrippam fratrem C. & L. adoptauit. De qua re vide Tranquillum in Tiberio, rubrica 15. Fortasse hic L. Paulus Censoris filius fuit, cui Augustus neptem Iuliam ex Agrippa vxorem dedit. Cuius meminit Tranquillus in Augusto, rubrica sexagesima tertia. Et hoc anno Herodes infantes occidisse scribitur. Chr. Ann.

2. 45. C. VINITIVS, ET P. ALPHENVS VARVS. 4. 714.

TRANQVILLVS rubrica 69. cuiusdam Vinicii meminit, quo Cæsar in conuiuiis vti solebat, sic scribens: Cœnaui mi Tiberi, cum iidem accesserunt conuiuæ, Vinicius & Syluius pater, inter cœnam lusimus. Ego autem puto hunc Vinicium prænomine P. esse dictum. Sæpe enim literæ illæ prænominum, vt crebro admonuimus, interuertuntur & corrumpuntur. Fuit hic P. Vinicius pater M. Vinicii Cos. sub Tiberio, cui opus suum inscripsit Velleius. Qui vbi de morte egit Caii, in hæc verba scribit: Sed fortuna, quæ subduxerat spem magni nominis, iam tum Reip. sua præsidia reddiderat. Quippe ante vtriusq; horum obitum, patre tuo P. Vinicio Cos. Tiberius Nero reuersus Rhodo, incredibili lætitiã patriam repleuerat. Non est diu cunctatus Cæsar Augustus. neq; enim quærendus erat quem legeret, sed legendus qui eminebat. Itaq; quod post L. mortem adhuc C. viuo facere voluerat atq; vehementer repugnante Nerone erat inhibitus, post vtriusq; adolescentium obitum facere perseuerauit, vt & tribunitiæ potestatis consortionem Neroni constitueret, multum quidem eo cum domi, tum in Senatu recusante, & eum Ælio Catulo, & C. Sencio Coss. 5. Cal Iul. post vrbem conditam annis DCC. LIIII. ab hinc annis XXVII. adoptaret. Hæc verba conueniunt cum illis, quæ Suetonius in Tiberio 14. rubrica tradit, scribens Tiberium rediisse octauo post secessum anno, qui circa hæc tempora fuit.

3. 46. M. SERVILIVS, ET L. LAMIA. 5. 715.

SVPERIVS dixit Cassiodorus, Cæsarem Augustum Cantabros per L. Lamiam perdomuisse in consulatu suo nono. Asinius Pollio orator fertur hoc anno mortuus.

Catulus, *Saturninus.*

4. 47. SEX. ÆLIVS, ET C. SENTIVS. 6. 716.

SVPERIVS facta est etiam mentio de C. Sentio Saturnino consule, sub quo mortuus est Virgilius: siue is sit, vt eius dicatur consulatus secundus, siue illius filius. De quo C. Sentio Saturnino multa Iosephus Antiquitatum lib. 19. Horum Coss. mentionem facit Velleius in posteriore historiarum suarum volumine, quum scribit Augustum adoptasse Tiberium Neronem sub iis COSS. Sed illic sunt deprauata nomina Coss. Scribitur enim; Ælio Cato, Sentio Coss. cum scribendum sit, Ælio Catulo, & C. Sentio COSS. Subiungit Velleius: Adoptatus eadem die etiam M. Agrippa, quem post mortem Agrippæ Iulia enixa erat. Sed in Neronis adoptatione illud adiectum, his ipsis Cæsaris verbis: Hoc, inquit, Reipub. caussa facio.

Cæterum cum hæc scriberem, venit ad me ingeniosus iuuenis Ludouicus Restio, qui magnam operam Cæsareo Pontificioq; iuri à primis annis collocarat. Is à me quærebat, quidnam esset lex Heliasentia (ita enim passim appellatur) vnde & à quo haberet appellationem: cum Iureconsultus in Institutis de Libertinis, & ff. 9. qui & à quibus manumissi liberti non fiant, & ad L. Heliamsentiam, & alibi crebram faciat mentionem. Fato ad me iuuenem illum delatum mox credidi, & legem illam Ælii & Sentii Coss. horum temporibus latam dixi, & ab iis denominatam, licet temere nihil asseram. Verisimile tamen est, hinc assumpsisse appellationem: & inde nomen fuisse corruptum Eliesentia, pro Elia & Sentia. Sicut enim lex Norbana dicitur, sicut Fusia, sicut Iulia, sicut Poppea: sic Elia & Sentia dici poterit, ab autoribus. Neq; etiam ignoro, Iureconsultũ in veteri Digestorum, de Orig. iur. vbi recenset illustres Iureperitos, duos Ælios citare, consules quondam fuisse: & Sex. Ælium ab Ennio laudatum, qui Tripartitum librum scripsit, quo iuris cunabula continebantur. Sed is non est, cum Ennius centesimo a trigesima quarta Olympiade sit natus, cuius tẽpestate floruit Sex. Ælius Petus, qui Cos fuit cum T. Quintio Flamine, quorũ Liuius in lib. 31. meminit, vt supra annotauimus. Sed & ante illũ fuerunt Coss. P. Ælius, & C. Ælius, vt patet recensenti Coss. quos superius scripsimus, quorum meminit Iureconsultus. Legitur & Ælius Lamia apud Tacit. in 4. Histor. sed legem Æliam Sentiam, ab iis nominatam penitus arbitror Coss. Hac enim tempestate manumissiones exercebantur fre-

tur frequentius. Sic & Angelus Politianus, vir vndecunq; doctissimus, hanc legem appellat Æliam Sentiam, nō Eliesesciam, vt vulgus imperitorum Iureconsultorum. Tradit Velleius, Tiberium mox post adoptionem in Germaniam missum, Caninefatos, Cattuaros, Bructeros, Cheruscos subegisse: transitoq; Visurgo, ad vlteriora Germaniæ penetrasse, vt omnem partem asperrimi & periculosissimi belli Cæsar vindicaret. His verò, quæ minoris erant discriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus erat eius patris, in Germania præfecerat: virum multiplicem in virtutibus, nauum, agilem, prouidum, militariumq; officiorum patientem, ac peritum pariter: sed eundem, vbi negotia fecissent locum otio, liberaliter lauteq; eo abutentem: ita tamen, vt eum splendidum ac hilarem potius, quam luxuriosum aut desidem diceres. De cuius viri claro celebriq; consulatu prius diximus. Tum perlustrata armis tota Germania gentes nominibus incognitæ victæ: receptæ Cauchorum nationes, fracti Longobardi, gens etiam Germana feritate ferocior. Denique quod nunquam antea spe conceptum, ad quadringentesimum miliarium à Rheno vsq; ad flu men Albim, Romanus cum signis perductus exercitus, victor omnium gentium locorumq; quos Cæsar adierat, vrbem hinc repetens.

Magnus, *Volesius.*

757. CN. CINNA, ET L. VALERIVS. CXCVI. 48.

HIS *Coss. per dies octo, Tyberis impetu, miseranda clades hominum domorumq; fuit.*

Orosius lib. 7. cap. 1. Anno imperii Cæsaris quadragesimo octauo, adeo dira Romanos inuasit fames, vt Cæsar lanistarum familias, omnesq; peregrinos, seruorumq; maximas copias, exceptis medicis ac præceptoribus, trudi vrbe præceperit. Eusebius quadragesimo nono anno hanc famem factam scribit, vt quinq; modii venderentur denariis viginti septem semis. Seneca in libr. 1. de Clementia ad Neronem, recitat, quomodo L. Cinna conspirationem fecerit contra Augustum Cæsarem, quod ei fuit detectum. Et cum accerseretur ab Augusto, ira est alloquutus Cinnam, vt eum sibi perpetuo deuinxerit. Dehinc illi vltro consulatum detulit, cum iste non auderet petere. amicissimum eum, fidelissimumq; dehinc habuit. Hæres solus fuit illi, nullis amplius insidiis ab eo petitus. Lege octauum caput. Puto ego hunc esse Cinnam Consulem, & prænomen esse variatum.

758. M. LEPIDVS, ET L. ARVNCIVS. 1. 49.

VTERQVE fuit arcta familiaritate Cæsari Augusto deuinctus, adeo vt vnum ex iis post se imperaturum suspicaretur. Vnde Corn. Tacitus in 1. historiarum sic scribit: Quippe Augustus supremis sermonibus cum tractaret, qui nam adipisci principem locum, suffecturi abnuerent, aut impares vellent, vel idem possent cuperentq; M. Lepidum dixerat capacem, sed aspernantem: Gallum Asinium auidum, & minorem: L. Aruncium non indignum, & si casus daretur ausurum. Omnes, præterquam Lepidus, variis mox criminibus, struente Tiberio, circumuenti sunt, vt apud Tacitum inuenies. Lepidi illius meminit Velleius: quem Tib. præfecit copiis in Pannonia, contra Bathonem & Pinetem bellum gerentibus: Vir, inquit, nominis ac fortunæ eorum proximus, quem in quantum quisq; aut cognoscere aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumq; nominum, quibus ortus est ornamentum, indicat.

Creticus, *Nerua.*

759. Q. CECILIVS, ET A. VINITIVS. 3. 50.

PVTO M. Vinicium legendum, non A. Non enim inuenio apud idoneos scriptores, Vinicios aut M: aut P. prænomine vocatos. Tiberius Cæsar sub Augusto Dalmatas Sarmatasq; subegit.

760. M. FVRIVS, ET SEX. NONIVS. 4. 51.

IN alio autore scribuntur, Camillus & Quintilianus. sed in Iulio Frontino, libro de Aquæductibus, vbi agit de curatoribus aquarum, sic legitur: Sex. Nonio Celere & Iunio Quintiliano Coss. Didius Gallus procurator aquarum fuit. Sed hic Furius Camillus, quantum ex 2. lib. Taciti deprehendere possumus, fuit sub Tiberio Proconsul Aphricæ, debellauitq; Numidas. Multosq; post annos, vt Cornelius scribit, Furio nomini partum decus militiæ. Nam post illum Imperatorem vrbis, filiumq; eius Camillum, penes alias familias imperatoria laus fuerat. Atq; hic bellorum expers habebatur. Eo pronior Tiberius res gestas apud Senatum celebrauit, & decreuere patres triumphalia insignia. Quod Camillo ob modestiam vitæ impune fuit. Cæterum narrat Eusebius, circa id tempus Tibe-

Olym. Imp. Aug. rium Dalmatas, Sarmatasq; in Romanam redigisse potestatem. Suspicor illud bellum esse Illyricum, quod triennio Tiberius gessit omnium maximum externorum post Punica, cum quindecim legionibus & totidem auxiliis. Quod perperam Orosius Germanicum vocat, si diligenter Suetonium examinemus rubrica 16. in Tiberio: vt & in fine Illyrici insinuat Appianus. Cur autem Orosius Germanicum appellauerit, ideo existimo, quia sub id fere tempus, vt Suetonius rubrica 17. nominat, Quintilius Varus cum tribus legionibus in Germania periit. vnde & Tiberius Illyricum triumphum in biennium distulit: quod apud Tranquillum rubrica 20. inuenies, in Tiberio. Adde ad hæc, quod Tacitus tradit in primo, quod sub Druso & Norbano Coss. scribit Germanicum Cæsarem cupidine soluendi suprema militibus, ac duci Quintilio Varo, locum illum eladis contemplatus, miseratione motus omnia conspexit. Vbi tandem hæc verba scribuntur: Igitur Romanus qui aderat exercitus, sextum post eladis annum, trium legionum ossa nullo noscente, alienas reliquias an suorum humo tegeret, omnes vt coniunctos, vt consanguineos, aucta in hostem ira, mœsti simul & infensi condebant, &c. Id autem sequentibus Coss. aut circa id tempus fieri oportuit, si anni numerentur secundum consulatus, vsq; ad imperium Tiberii. Quantum autem sit tribuendum Eusebio, sæpius admonui: non quod autorem ipsum, sed corruptum exemplar verear, & vix vmbram Eusebii nos habere asseram. Hæc ita esse affirmat Velleius, in posteriore suarum historiarum volumine, sic scribens: Vltimam imposuerat Pannonico ac Dalmatico bello Cæsar manum, quum intra quinq; consummati tanti operis dies, funestæ ex Germania epistolæ cæsi Vari, trucidatarumq; legionum trium, totidem alarum, & sex cohortium, &c. Dehinc bellum illud Germanicum & cladem Varianam graphice describit. Lege studiose lector, & Tacitum adiunge: tum rei seriem cognosces abunde.

cxcvii. 52. Q. SVLPITIVS, ET C. POMPEIVS. 11.

IGNOTVS autor habet Camerinus & Sabinus: qui iidem sunt. Horum Coss. meminit Tranquillus in Vespasiano, rubrica 2. his verbis: Vespasianus natus est in Sabinis, vltra Reatem vico modico, cui nomen est Phalacrine, 15. Calend. Decemb. vesperi: Q. Sulpitio Camerino, C. Pompeio Sabino Coss. quinquennio ante quam Augustus excederet. Plinius item senior de his Coss. in 7. cap. 48. sic scribit: Valeria Copiola Emboliaria reducta est in scenam, Cn. Pompeio, Q. Sulpitio Coss. ludis pro salute diui Augusti votiuis, annum centesimum quartum agens, quæ producta fuerat tyrocinio à M. Pompeio magni theatri dedicatione, anus pro miraculo reducta. Vbi id quoq; obseruandum, quod Pompeium Plinius vocat prænomine Cn. cum Suetonius & Cassiodorus C. vocitent: vt suspicandum sit, in Plinio esse errorem. Quam insigniter errauerit Isidorus in 4. (vbi scribit, leges quasdam dictas ab iis, qui eas condiderunt, vt Consulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ. nam sub Octauiano Cæsare suffecti Coss. Papius & Pompeius legem tulerunt, quæ à nominibus eorum appellatur Papia & Pompeia, continens patrum præmia pro suscipiendis liberis) hic patet error, musquam inueniri hos duos Coss. Simul forte deceptus, quod hunc Pompeium Consulem sub Augusto fuisse legerat. Papia Poppæa autem lex, quam olim Papius Poppeius tulerat, ab Augusto in senectute est emendata, vt Tacitus tertio libro Historiarum tradit. Quam Suetonius appellat, De maritandis ordinibus. Ea continebat, vt si vir & vxor filios non haberent, quod alteri reliquisset, decima pars Fisco adiudicaretur. Quæ quidem sublata est Honorii & Arcadii constitutione, quæ sub titulo, De infirmandis pœnis cœlibatus, legitur. Ad hanc legem allusit Iuuenalis Satyra nona:

Iura parentis habes, propter me scriberis hæres,
Legatum omne capis, necnon & dulce caducum,
Commoda præterea iunguntur multa caducis.

Hos versus perperam omnes sex commentatores interpretantur, cum Iuuenalis de Papia Poppæa lege loquatur, & portionem quæ ex hac lege legatorio vel hæredi auferebatur, caducam appellet. Inquit enim adulter, sibi maritum debere, quod filios suo beneficio de vxore gignat. quamobrem totum legatum assequitur: quod alioquin ex lege Papia, decimam partem fiscus accepisset.

2. 53. P. DOLABELLA, ET C. SILLANVS. 12.

ILLE est duodecimus annus natiuitatis Christi, quo iuxta Euangelium in medio doctorum disputans repertus est Iesus Christus, cunctis illius pueri sapientiam admirantibus & stupentibus: author Eusebius. Orosius libro septimo, capite primo: dum per duodecim

Ab vr. con. — Olym. — Imp. Aug.

duodecim annos clausæ belli portæ beatissimæ pacis tranquillitate cohiberentur, Caium nepotem suum Cæsar Augustus ad ordinandas Ægypti Syriæq; prouincias misit. Qui præteriens ab Ægypto, fines Palestinæ, apud Hierosolymam in templo Dei tunc sancto & celebri adorare contempsit, vt Suetonius refert rubrica nonagesima prima. Quod vt Augustus comperit, prauo vsus iudicio, eum prudenter fecisse laudauit.

Taurus.

763. L. LEPIDVS, ET T. STATILIVS. 3. 54.

Hoc anno scribit Eusebius, Messalam Coruinum inedia se confecisse, anno ætatis suę septuagesimo secundo, cum ante biennium quam moreretur, memoriam ac sensum amisisset, vt vix pauca verba coniungeret, & vlcus circa sacram spinam sibi innasceretur. Tauri Consulis meminit Horatius in Epistolis, *Vina bibes iterum Tauro diffusa*: id est, Tauro iterum Cos. inueterari cœpta. De hoc more diffundendi, superius plura. Meminit etiam Statilii Tauri Velleius in posteriore historiæ suæ volumine in hæc verba: Raro eminentes viri non magnis adiutoribus ad gubernandam fortunam suam vsi sunt: vt duo Scipiones duobus Lęliis, quos per omnia æquauerunt sibi: vt diuus Augustus M. Agrippa, & maxime ab eo Statilio Tauro: quibus nouitas familiæ haud obstitit, quo minus ad multiplices consulatus triumphosq; & complura enumerarentur sacerdotia. Etenim magna negotia magnis adiutoribus egent.

Capito.

764. GER. CÆSAR; ET C. FONTEIVS. 4. 55.

GERMANICVS filius erat Drusi, Augusti priuigni, & iunioris Antoniæ, filiæ Octauiæ: qui ex Agrippina vxore, M. Agrippæ filiâ, & Iuliæ, nouē liberos tulerat. quod & Plin. in 7. attestatur. Horum duo infantes adhuc rapti sunt, vnus puerascens Caius, cæteri primi superstites. tres sexus fœminei, Agrippina, Drusilla, Liuilla, continuo triennio natæ. totidem mares, Nero, & Drusus, & C. Cæsar: qui iis Coss. natus est, vt refert Tranquillus in Caligula, rubrica 8. vbi mentio Coss. horum fit. Sed de Germanico sic Tranquillus in Caligula ab initio scribit: Germanicus Caii Cæsaris pater, Drusi & Antoniæ iunioris filius, a Tiberio patruo adoptatus, quæsturam quinquennio ante, quam per leges liceret, & B post eam statim consulatum gessit: missusq; ad exercitum in Germaniam, excessu Augusti nunciato, legiones vniuersas Imperatorem Tiberium recusantes compescuit: atq; hoste mox deuicto triumphauit. Consul deinde iterum creatus, ac prius quam honorem iniret, ad componendum Orientis statum expulsus, paulo post mortuus est: vt infra dicemus. Hic est ille Germanicus, quem tantopere Quintilianus inter poetas excellentiores laudat atq; extollit, qui Aratum è Græco vertit, licet M. Tullius ante se hoc fecisset: Poeta eloquentia singulari dotatus, nisi immatura morte periisset. Fonteii Consulis meminit Iuuenalis:

— *Fonteio Consule natus.* Et Horatius in Sermonibus:

— *Capitoq; simul Fonteius ad vnguem*
Factus homo, Antoni non vt magis alter amicus.

In Romanis fuerunt Frontones & Capitones, vt docet Cic. in 1. de Nat. deor. quæ cognomina à fronte & capite inclinantur. Fuit autem Capito iuris priuati & publici, secundum Gellium, peritissimus. Offilium audiuit Consul. Augusti temporibus fuit. Commētaria ad XII. Tab. sicut & ducentos sexaginta Coniectaneorum libros reliquit. Septem de Pontificio iure, & librum singularem de officio Senatorio conscripsit, & de iure sacrificiorum decem, vt apud Macrob. Saturn. lib. 3. reperimus. Commentarium de iudiciis publicis composuit, ex quo sextum libri decimi capitulum Gellius excerpsit. Cætera in eo scripta desiderantur. Sed an is sit Fonteius Capito, quærendum est.

alias Sillanus.

765. L. PLANCVS, ET C. SILIVS. CXCVIII. 56.

HIS Coss. vt Suetonius scribit rubrica 98. Cęsar testamentum fecit 3. Non. April. ante annum & 4. menses quam decederet. Id cum duobus codicibus, partim ipsius, partim libertorum Polybii & Hilarionis manu scriptum, depositumq; apud sex virgines Vestales, cum tribus signatis æque voluminibus post mortem pertulerunt. Quæ omnia in Senatu aperta atq; recitata sunt. Hæredes instituit primos, Tiberium ex parte dimidia & sextāte, Liuiam ex parte tertia: quos & ferre nomen suum iussit. De hoc testamento vide Cornel. Tacit. lib. 1. hist. ab excessu Augusti. Vide etiam de Munatio Planco ibidem pulchra. Eusebius tradit, hoc anno Augustum cum Tiberio priuigno censum Romæ agitantem, in-

Olym. Imp. Aug. uenisse hominum nonagies tercentena & septuaginta milia. Meminit illius lustri in campo Martii facti Tranquillus in Augusto, rubrica 94. cum ostenta eius mortis prænuncia indicat. Item in Tiberio, rubrica 21. vbi scribit: Legem latam per Coss. quos tamen non nominat, vt prouincias cum Augusto Tiberius communiter administraret, simulq; censum ageret. Iulius Frontinus lib. de Aquæductib. scribit, Augustum curatorem aquarum perpetuum Messalam constituisse. Cui deinceps & alii successere Messalæ. Successit Atreius Capito, Silio & Plaucio Coss. quos auguror præsentes esse, & in alterutro nomina esse deprauata. Fuit etiam C. Silius legatus Germanici Cæsaris in exercitu apud ripam Rheni, teste Tacito.

2. 57. SEX. POMPEIVS, ET. SEX. APVLEIVS. 16.

HORVM Coss. facit mentionem Cor. Tacitus in 1. Hist. ab excessu Augusti, vbi postquam de morte Augusti scripsit, hæc verba habet: Sex. Pompeius & Sex. Apuleius Coss. primi in verba Tiberii Cæsaris iurauere: apudq; eos Seius Strabo, & C. Turanius, ille prætoriarum cohortium præfectus, hic annonæ: mox Senatus milesq; & populus. nam Tiberius cuncta per Consules incipiebat, tanquam vetere rep. & ambiguus imperandi. Ne edictū quidem, quo patres in curiam vocabat, nisi tribunitiæ potestatis præscriptione posuit, sub Augusto acceptæ. Verba edicti fuere pauca, & sensu permodesto, de honoribus parentis consulturum. Vide illic, quomodo eius testamentum fuit productum, qualis fama de Augusto. Et quomodo seditiones exortæ tam in Pannonicis quam Germanicis legionibus, fuerint sedatæ. Quomodo recusauerit imperium Tiberius, sed dolose. Quæ adulationes Tiberio, quæ Liuiæ Augustæ sint dictæ. Subiungit post hæc Tacitus: Eodē anno Iulia supremū diem obiit, quæ ob impudicitiam olim à patre Augusto Pandataria insula, mox oppido Reginorum, qui Siculum fretum accolūt, clausa fuerat, in matrimonio Tiberii, florentibus Caio & L. Cæs. spreueratq; vt imparem. Nec alia tam intima Tiberio causa, cur Rhodum abscederet. Imperium vero adeptus, extorrem, infamem, & post interfectum posthumum Agrippam omnis spei egenam, inopia & tabe longa peremit, obscuram fore necem longinquitate exilii ratus. Par causa sæuitiæ in Sempronium Gracchum, qui familia nobili, solers ingenio, & praue facundus, eandem Iuliam in matrimonio M. Agrippæ temerauerat. Nec is libidini finis. traditam Tiberio peruicax adulter contumacia & odiis in maritum accendebat: literæq;, quas Iulia patri Augusto cum insectatione Tiberii scripsit, à Graccho compositæ credebantur. Igitur amotus in Cercinam Aphrici maris insulam, 14. annis exilium tolerauit. Tunc milites ad cædem missi, inuenere in prominenti littoris nihil lætum opperientem. quorum aduentu breue tempus petiuit, vt suprema mandata vxori Alliariæ per literas daret: ceruicemq; percussoribus obtulit. constantia mortis haud indignus Sempronio nomine, vita degenerauerat. Quidam non Roma eos milites, sed à L. Asprenate Proconsule Aphricæ missos tradidere, autore Tiberio: qui famam cædis posse in Asprenatem verti, frustra sperauerat. Subiungit inde: Idem annus nouas ceremonias accepit, addito sodalium Augustalium sacerdotio, vt quondam T. Tatius retinendis Sabinorum sacris sodales Tatios instituerat. Sorte ducti è primoribus ciuitatis vnus & viginti: Tiberius, Drususq;, & Claudius, & Germanicus adiiciuntur. Ludos Augustales tunc primum cœptos, turbauit discordia ex certamine histrionum. indulserat ei ludicro Augustus, dum Mecœnati obtemperat, effuso in amorem Bathylli. Neq; ipse abhorrebat talibus studiis: & ciuile rebatur, misceri voluptatibus vulgi: alia Tiberio morum via, sed populum per tot annos molliter habitum, nondum audebat ad duriora vertere. Mentionem horum Coss. facit etiam Suetonius rubrica 97. Obiit Augustus in cubiculo eodem, quo pater Octauius, duobus Sextis, Pompeio & Apuleio Coss. 14. Calen. Septemb. hora diei nona, septuagesimo sexto ætatis anno, diebus quinq; & triginta minus. Lege dehinc, quibus honoribus sit elatus, eodem loco. Sed præcedentes duę omnino rubricæ, nonagesima quinta, & nonagesima sexta, sunt legendæ diligenter. Iosephus libro Antiquitatum, decimo octauo, capite quarto: Augustus sub Annio Ruffo, qui Marco successit in prouincia Syriæ, secundus Romanorum Imperator moritur: septem & quinquaginta in imperio annos adiuiens, menses sex, dies aliquantulum super duos: ex quibus quatuordecim annis, simul cum eo Antonius Reipubl. gubernacula rexerat. Viuens itaq; annos septuaginta septem, vita decessit. Huic succedit in principatu Tiberius Nero, vxoris eius Iuliæ filius qui fuit Romanis tertius Imperator: sub quo quintus Iudęorum rector Valerius Gratus efficitur, Annii Ruffi successor. Eusebius: Olympiadis centesimæ nonagesimæ octauæ, anno primo (si exemplar, quod maxime vereor, non est vitiosum) defectio Solis facta: & Augustus septuagesimo sexto ætatis suæ anno Ar-

tellæ

Chr. Ab vr. fit. con. tellæ in Campania moritur, sepeliturq; Romæ in campo Martio. Septimum & septuagesimum annum ætatis ingressum, scribit Eutropius libro septimo, capite secundo. Tanta est autorum diuersitas. Eleganter simul & concinne Velleius mortem Augusti describit, ordine omnia edisserens, & tandem in hunc modum concludit: Cum iam omnem curam fata vincerent, in sua resolutus initia, Pompeio Apuleioq; C o s s. septuagesimosexto anno animam cœlestem cœlo reddidit. Enarrat dehinc ingeniose, quæ post eius mortem subsequuta sunt, quæ studiosus lector omnino leget. nec enim possunt omnia hic subscribi, nec operis ordo id exigit. Vnde sic Cassiodorus de eius morte scribit. Olym. Imp. Tib.

His Coss. Imperator Augustus obiit, septuagesimo sexto anno ætatis suæ: imperii autem quinquagesimo sexto semis. Huic successit in imperium Tiberius Cæsar, qui imperauit annos viginti tres, sub quo hi consules fuerunt.

Oros. li. 7. Anno ab vrbe cond. septingentesimosexagesimo septimo, post morte Augusti Cæsaris, Tiberius Cæsar imperiū adeptus est. mansitq; in eo annis vigintitribus. Hic per semetipsum nulla bella gessit, sed ne per legatos quidem aliqua grauia, nisi quod tantum in aliquantis locis præcogniti cito gentium rumores comprimebantur. Eadem Eutropius libro septimo, cap. 2.

III. IMP. TIBERIVS.

TIBERIVS quasi coactus, & conquerens miseram & onerosam iniungi sibi seruitutem, imperium recepit, vt inquit Eusebius. Sed de hac re vide inferius, quæ ex Tranquillo & Sexto Aurelio perscripsimus. Sed nemo vberius quam Cornelius Tacitus, in primo libro historiarum ab excessu Augusti, qui in fine quinti libri quasi anacephalæosin vitæ Tiberii faciens, hæc verba subdit: Tiberio pater Nero fuit, & vtrinq; origo gentis Claudiæ: quanquam mater in Liuiam, & mox Iuliam familiam adoptationibus transierit. Casus primum ab infantia ancipites. nam proscriptum patrem exul sequutus, vbi domum Augusti priuignus introiit, multis æmulis conflictatus est: dū Marcellus & Agrippa, mox C. L. que Cæsares viguere. Etiam frater eius Drusus, prosperiore ciuium amore erat. Sed B maxime in lubrico egit accepta in matrimonium Iulia, impudicitiam vxoris tolerans, aut declinans. Dein Rhodo regressus, vacuos principis pœnates duodecim annis, mox rei Romanæ arbitrium tribus ferme & viginti obtinuit. Morum quoq; tempora illi diuersa. Egregium vita famaq;, quoad priuatus vel imperiis Augusti fuit: occultum atque subdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Drusus superfuere. Idem inter bona malaq; mixtus, dum Seianum dilexit, timuitue. Postremo in scelera simul ac dedecora prorupit, postquam remoto pudore & metu, suo tantum ingenio vtebatur. Iohannes Monachus, qui & Zonaras dicitur, Græce historiam scripsit, ab orbe condito vsque ad tempora Alexii Comneni Græci Imperatoris, in qua multa eruditissima continentur. qui etiam vitam Tiberii, & res gestas & mores graphice depinxit: quæ omnia non grauatim subscribere, nisi fastidium lectorum vererer: cū omnia tamen contineantur in Tranquillo, Sex. Aurelio, & supra citatis autoribus. Si quis tamen hæc scire concupiscet, propediem Zonaram in publicum prodeuntem, & latine & Græce legere poterit.

Flaccus.

17. 767. DRVSVS CÆSAR, ET C. NORBANVS. 3. 1.

HORVM Coss. meminit Tacitus in primo Historiarum, iis verbis: Druso Cæsare & C. Norbano Coss. decernitur Germanico triumphus, manente bello: quod quanquam in æstatem summa ope parabat, initio veris & repentino in Chattos excursu præcepit. Narrat dehinc latissime, bellū illud quod gestū est à Germanico in Arminiū & Segestē, duces Germaniæ. Ibiq; describit Teutoburgiensem saltū, quo Quintilius Varus cecidit. Quod lector studiose diligenter legas, vt pertritum errorem de Variana clade repellas: de quo in vita Augusti disseruimus. citatq; ibi C. Pliniū, Germanicorum bellorum scriptorē. Constat enim, Plinium seniorem viginti libros de bellis Germaniæ scripsisse. Vtinam ad posteros venissent, & non essent iactura temporis è manibus doctorum sublati: sed eum tamen alicubi latere coniector. Strabo item libro Geographiæ septimo, vbi Germaniæ populos recenset, scribit illos Germanico iuniori clarissimum præbuisse triumphum: in quo illustrium & virorum & fœminarum corpora ducta tradit. Sed ipsorum nomina parumper sunt mutata, quod Græci Germanica nomina vix recte enuncient. Semiguntus Segesti filius, Cheruscorum ductor, à Tacito Seginundus appellatur,

Olym. Tr. Tib. quo nomine hodie vtũtur Germani. Armenius à Tacito Arminius appellatur. Strabo Egimerum vocat, quem Tacitus Igniomerum: Segimerus item frater Segestis Tacito, Sesitachus Straboni. Sed hæc leuia, admonitionis causa iunioribus scripsi. Subiungit Tacitus: Eodem anno triumphalia insignia A. Cecinnæ, L. Apronio, C. Silio, ob res cum Germaoico gestas decreta. Traditq; Tiberium, nomen P. P. à populo sæpius ingestum, repudiasse: Senatuiq; permissas leges exercẽdas, de maiestate, & de pecuniis repetundis. Scribit insuper, eodem anno continuis imbribus auctum Tiberim, tam ædificiis quam hominibus stragem intulisse. Et eum ob id Asinius Gallus libros Sibyllinos adiri debere censeret, renuit Tiberius. Sed remedium cohercendi fluminis Atteio Capitoni & L. Aruncio maodauit. Cæterum hic Drusus filius fuit Tiberii ex prima coniuge Agrippina: qui ex intemperantia ac ebrietate, qua patri persimilis erat, ante Tiberium mortuus est. Dictus autem Cæsar, quasi futurus Imperii successor. Sic enim principis filius ac hæres appellari solitus erat, vt superius admonuimus. nam & fratrem Drusum habuit Tiberius, de quo superius, Liuiæ filius, priuignus item Augusti, qui vnam Antonii & Octauiæ filiam vxorem accipiens, genuit Germanicum & Claudium, qui post imperauit. Ex Germanici autem filiis, Caius quidem cum superbe imperaret, trucidatus est vna cum filio & coniuge. sed de hoc alibi. Tradit Tacitus in primo Historiarum, quod cum Tiberius honores Augustæ delatos recusaret tamen Germanico Cæsari proconsulare imperium petiuit. missique fuut legati, simul vt mœstitiam eius ob excessum Augusti solarẽtur, quo minus idem pro Druso postularetur, ea causa quod designatus Cos. Drusus præsensq; erat. Hic Drusus etiam à Tiberio missus est in Illyricum, post mortem Augusti, vt sedaret motus militum, qui missionem poscebant, & stipendium: Sed vbi sedatæ erant seditiooes, rediit in vrbem. Iosephus decimooctauo Antiquitatum, 15. cap. meminit cuiusdam viri Consularis, qui dicebatur Flaccus, & qui sub Tiberio dispensabat gubernationem Syriæ. Si fuerit hic Norbanus Flaccus, cogita diligenter studiose lector. Horum Coss. meminit Suetonius in Vitellio, rubrica tertia; his verbis: A. Vitellius, L. filius Imperator, natus est 8. Calen. Octob. vel vt quidam dicunt, septimo Idus Septemb. Druso Cæsare & Norbano Flacco Coss.

Taurus, *Libo.* B

4. 2. SISENNA STATILIVS, ET L. SCRIBONIVS. 18. 769

SCRIBIT Tacitus in fine primi libri: De comitiis consularibus, quæ tum primum illo principe, ac deineeps fuere, vix quicquam affirmare ausim: adeo dioersa non modo apud autores, sed in ipsius orationibus reperiuntur. modo subtractis candidatorum nominibus, originem cuiusq; & vitam & stipendia descripsit, vt qui forent intelligeretur: aliquando ea quoq; significatione subtracta, candidatos hortatus, ne ambitu comitia turbarent, suã ad id curam pollicitus est. Plerumq; eos tantum apud se professos disseruit, quorũ nomina Consulibus edidisset: posse & alios profiteri, si gratiæ aut meritis confiderent. Speciosa verbis, re inania aut subdola: quantoque maiore libertatis imagine tegebantur, tanto eruptura ad infensius seruitium. Cæterum horum Coss. meminit in principio libri secundi Tacitus: sub quibus tradit regna Orientis esse mota, simul & prouincias Romanas. Quod gratum Tiberio fuit, vt ea specie Germanicum suetis legionibus abstraheret, nouisq; prouinciis impositum dolo simul & casibus obiectaret. Subdit deinde, quæ bella tum etiam apud Germanos Germanicus gesserit latissime, contra Cheruscos, Chaucos, Cattos & Augriuarios: ob quæ ei Tiberius triumphum decreuit, ac ipsum reuocauit, alterum Consulatum offerendo. Quę tum ẽt decreta de luxu ciuitatis, de magistratibus, de L. Pisone, M. Hortalo, & Clemente seruo Posthumii Agrippæ, qui se Agrippam mentiebatur, acta sint, copiose Tacitus illic refert. Sed L. Scribonii Libonis meminit Tranquillus in Tiberio, rubrica 25. qui res nouas clam moliebatur, post Augusti obitum. quem Tiberius secundo demum anno imperii sui, ne quid in nouitate acerbius fieret, in senatu coarguit, medio tempore contentus cauere. Nam & inter Pontifices sacrificanti Liboni, cultrum plumbeum pro ferreo subiecit. Nec eum secretum colloquium petentem, nisi adhibito filio Druso, admisit: dextra eum firmiter complexus, donec sermo finiretur. Hic fuit ex nobili familia Scribonii Libonis, qui sedem Prætoris & tribunal collocauit iuxta arcum Fabianum, quod puteal Libonis ab Horatio dictum est.

HIS COSS. *mathematici vrbe pelluntur.*

Suetonius in Tiberio, rubrica tricesimasexta: Expulit & mathematicos: sed deprecantibus, ac se artem desituros promittentibus, veniã dedit. Sub iis Coss. Tacitus in secũdo tradit, facta esse de mathematicis magisq; Italia pellendis Senatusconsulta: quorũ è numero

L. Pitua-

Chri. Ab vr. fi. con. L. Pituanius saxo est deiectus: in P. Martium, Coss. extra portam Exquilinam, cum classicum canere iussissent, more prisco aduertere. Qua aut causa magi mathematiciq; sint ex vrbe pulsi, ob Libonem Drusum, qui infernas vmbras elicuit, vide illic Tacitu. Vnde & alibi sic de iis scripsit Cornelius Tacitus: Mathematici, genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in ciuitate nostra & † dotabitur semper, & retinebitur. Olym. Imp. Tib. † vetabitur

Falco, Ruffus.

19. 769. L. POMPONIVS, ET C. CECILIVS. CCXIX. 3.

In alio codice ignoti autoris ponuntur sola nomina Coss. Falconis & Ruffini, si non est error librarii. In Tiberio Suetonius, rubrica 42. Pomponii Flacci meminit, qui epulãdo potandoq; gratiam Cæsaris emeruit, vt tandem eum Syriæ præficeret. Quo mihi subit dubitatio de Flacco Syriæ præfecto, cuius, vt paulo ante scripsi, meminit Iosephus in 18. Antiquitatum, si Norbanus vel Pomponius Flaccus is fuerit: studiosisq; illud discutiendum relinquo. quanquam autorem hic Tranquillum habeamus, Pomponiũ fuisse Flaccum Syriæ præfectum: sed aliqui hunc Falconem, non Flaccũ appellant. Et Cor. Tacitus li. 11. (sicut nunc distinctio librorum circumfertur, mãca omnino & inuersa) de quodam Curtio Ruffo pulchram recitat historiam, quam illic videbis: qui Consulare imperium, & triumphi insignia adeptus fuit. lege, & iudica. Velleius, Flacci Pomponii consularis viri meminit, nati ad omnia quæ recte facienda sunt, simpliciq; virtute merentis semper quã captantis gloriam. Sed an is sit, quærendum. Cæterũ horum Coss. mentio fit apud Tacitum lib. 2. vbi alterius consulis nomen mutatum est, si est sincerus codex. Verba hęc sunt: C. Celio, L. Pomponio Coss. Germanicus Cęsar ad septimum Cal. Iunias triumphauit de Cheruscis, Cattisq;, & Angriuariis, quæq; aliæ nationes vsq; ad Albim colunt: vecta spolia, captiui, simulacra montium, fluminum, præliorum. Bellumq;, quia conficere prohibitus erat, pro confecto accipiebatur. Describit hinc Tacitus, quos honores Germanico Tiberius, sed non ex fide charitatis tribuit: & quomodo specie honoris ipsum in Armeniam abegerit. Vide illic pulchra de regibus Orientis, Cappadociæ, Ciliciæ, & Armeniæ, & quæ prouinciæ demandatæ sint Germanico. Eodem item anno, inquit Tacitus, duodecim celebres Asiæ vrbes collapsæ nocturno motu terræ, quo improuisior grauiorque pestis fuit: neque solitum in tali casu effugium subueniebat in aperta prorumpendi, quia B deductis terris hauriebantur. Sedisse immensos montes, visa in arduo quæ plana fuerant, effulsisse inter ruinam ignes memorant. Vide igitur studiose lector, quomodo hæc conueniant cum Eusebio in Chronicis, qui quinto anno Tiberii describit hunc terræmotum: vbi etiam nomina vrbium sunt corrupta, quæ ex Tacito mediocriter doctus facile emendabit.

20. 770. TIB. CÆSAR III. ET GER. CÆSAR. II. 4.

Svetonivs in Tiberio, rubrica vigesimasexta, tradit, Tiberium tres tantum egisse Consulatus, sic scribens, vbi de honoribus ac cognominibus à se contemptis agit: Nec amplius quam omnino tres Consulatus, vnum paucis diebus alterum tribus mensibus tertium absens vsq; in Idus Maias gessit. Nec mirandum quod aliqui hunc tertiũ Consulatum & dehinc quartum & quintum numerant. nam duos sub Augusto gessit. Quod etiam nona rubrica Tranquillus significauit, cum de eius magistratibus sic scriberet: Magistratus & maturius inchoauit, & pene iunctim percurrit, Quęsturam, Præturam, Consulatum, interpositoq; tempore Consul iterum. De quo vide superius in Augusto. Germanicus autem is fuit Drusi, fratris Tiberii filius: quem coactus fuit Tiberius prius adoptare sibi, antequam ab Augusto adoptaretur: & quem verebatur, ne mortuo Augusto sibi imperium (quod multi cupiebant) asciseeret. De quo sic Tranquillus in Caligula: Germanicus excessu Augusti nunciato, legiones vniuersas, Imperatorem Tiberium pertinacissime recusantes, & sibi summam Reipub. deferentes, incertum constantia an pietate maiore, compescuit. De hoc Tacitus in primo Historiarum: Drusi magna apud Pop. Rom. memoria: credebaturque, si rerum potitus foret, libertatem redditurus. Vnde in Germanicum fauor & spes eadem. nam iuueni ciuile ingenium, mira comitas, & diuersa à Tiberii: sermone, vultu, arrogantibus & obscuris. Accedebant muliebres offensiones, nouercalibus Liuiæ in Agrippinam stimulis, atque ipsa Agrippina paulo commotior, nisi quod castitate & mariti amore quamuis indomitum animum in bonum vertebat. Sed Germanicus quanto summæ spei propior, tanto impensius pro Tiberio niti. Hoc anno, secundum Eusebium in lib. Temporum, si non est deprauatus liber, Germanicus Cæsar de Parthis triumphauit. Quod ideo scribo, quia Orosius libro septimo, capite primo, sic tradit: Sane quarto Imperii eius anno Germanicus,

Olym. Imp. Tib. Drusi filius, Caligulæ pater, de Germanis, ad quos ab Augusto sene missus erat, triumphauit. De cuius morte paulo infra, sequenti Consulatu. Huius triumphi, & huius secundi Consulatus meminit Tranquillus in Caligula, rubrica prima. Sed ex Tacito paulo ante annotauimus, superiori Consulatu Germanicum de Germanis triumphasse. Quod ideo scribo, quia caute legēdus est Eusebius, & à me semper desideratur integritas codicis, quem suspicor pene vndiq; deprauatum. Cęterum horum Coss. facit mentionem in hęc verba Tacitus libro secundo: Sequens annus Tiberium tertio, Germanicum iterū Coss. habuit. Sed eum honorem Germanicus iniit apud vrbem Achaię Nicopolim, quo venerat per Illyricam oram, viso fratre Druso in Dalmatia agente. Deinde describit eius nauigationem per mare Hadriaticum & Ionium, ad Actium promontorium, vbi aspexit locum victoriæ Augusti auunculi, & cladem Antonii aui sui. Post venit ad Athenas: tum Lesbum, vbi Agrippina vxor nouissimo partu Iuliam edidit. Describitq; tandem, quomodo in Armeniam venerit: & quomodo sequutus Cn. Piso, cum vxore Plaucina, omnia quæ potuit conuicia in eum congesserit. Quæ omnia patientissime Germanicus tolerauit. Vide illic, quicquid in singulis locis gestum sit. Eusebius hoc anno Liuium & Quidium mortuos esse scribit. Chri. Abr. Ki... on.

Balbus.

3. 5. M. SILLANVS, ET C. NORBANVS. 21. 771.

HORVM Coss. sic meminit Tacitus in secundo Historiarum: M. Sillano & L. Norbano Coss. Germanicus in Ægyptum proficiscitur, cognoscendæ antiquitatis: sed cura prouinciæ prætendebatur, & c. quæ sequuntur. Narrat hinc late, quo pacto hostia Nili, & vrbes, Memnonis effigiem & Pyramides conspexerit, cum interea Drusus in Germania bellum sedauerit. Ob id à patribus decretum, vt Germanicus atq; Drusus ouantes vrbem introirent. Structiq; arcus circa latera templi Martis vltoris, cum effigie Cæsarum. Traduntur inde contentiones Germanici & Gn. Pisonis, ob quas Germanicus veneno extinctus creditur. Eodem anno Liuia soror Germanici peperit Druso gemellos. Suntq; facta Senatusconsulta, de libidine feminarum cohercenda, ac de sacris Ægyptiis Iudaicisq; pellēdis. Estq; eo anno Germanorum dux Arminius, Germaniæ liberator, mortuus. Item horum Coss. meminit Plinius lib. secundo, c. octuagesimonono. Licet alterius Cos. prænomen sit immutatum, sicut apud Cornelium. sic autem scribit: Inter Cycladas insulas, Olympiadis centesimæ tricesimæquintæ anno quarto, Thera & Therasia: inter easdē post annos centum & triginta, Hiera, eademq; Automate: & ab ea duob. stadiis, post annos centum & decem, in nostro æuo, M. Iunio Sillano & L. Balbo Coss. ad 8. Idus Iulii, Thia prodiit. B

HIS *Coss. Germanicus Cæsar in Syria mortuus est.*

Obiit annum ætatis agens quartum & trigesimum, fraude Tiberii, opera Cn. Pisonis, qui sub idem tempus Syriæ erat præpositus, cum luctu vniuersæ prouinciæ, & mœstica vrbis Romanæ. De cuius morte Iosephus 18. Antiquitatum, c. 7. Tranquillus in Caligula, rubrica secunda: & in Tiberio, rubrica 52. Quibus autem virtutib. insignitus is fuerit Germanicus, & quantum vrbs de eius morte doluerit, Suetonius rubrica 3. 4. 5. & 6. in Caio docet. Sed nemo vberius de eius morte & luctu, habito super ipso, scripsit, quam Tacitus in fine lib. secundi, & in principio tertii. Hic est diligenter videndus, quandoquidem omnia diligenter exequitur.

Messala, *Cotta.*

4. 6. M. VALERIVS, ET M. AVRELIVS. 22. 772.

HORVM Coss. mentionem facit Cornelius Tacitus in tertio Historiarum, vbi docet, quo pacto Agrippina vxor Germanici post obitū mariti continua nauigatione Corcyram insulā aduecta sit, quomodo populi ac milites obuiā prodierint, & Drusus Terracinam vsq; progressus: tum Claudius frater, liberiq; Germanici, cū Coss. ac Senatu ipsam exceperint cum maximo luctu: vbi tamen cernebātur studia hominum in Agrippinam. Latissime illic describit Tacitus, qui sermones de pompa funebri habiti sint. Dum itaq; conduntur cineres Germanici, venit ad Tiberium M. Piso, filius Cn. Pisonis, vt patrē, qui Germanicum veneno sustulerat, expurgaret: similiter & ad Drusum. Sed illo non obstāte, Fulcinius, Trio, Vitellius & Verannius, reum Pisonem apud Senatum accusarunt: eoq; ipsum impulerunt, vt nocte in cubiculo ense sese occideret. Plaucina aūt vxor, ob preces Augustæ liberatur: & filii à Tiberio absoluuntur. Interea Drusus ex Illyrico reuertitur, & ouans vrbem introiit. Vipsania eius mater moritur: & bellum in Aphrica iterum commotum,

Olym. Ab vr. con. Imp. Tib.

tum, ſedatur per Apronium Cæſianum. Narrat inde quædam leuia, quæ hoc anno geſta ſunt: de Lepida, cui aqua & igni interdictũ eſt: & de D. Syllano, qui abſolutus eſt. Poſtremo pulchram originem iurium recenſet, & quomodo multitudo legũ redacta ſit ad paucitatem quandam: & quo pacto filius Germanici Nero quæſturam & pontificatum ante tempus adeptus ſit. Dehinc de morte L. Voluſii, & Saluſtii Criſpi. Cæterũ hoc anno ſcribit Euſebius, Feneſtellam hiſtoriarum ſcriptorem, & carminum, ſeptuagenarium mortuum, Cumisq; ſepulrum. Ioſephus lib. 19. in fin. 1. cap. meminit Valerii Aſiatici, viri conſularis, qui tumultuantes milites propter occiſum C. Cæſarem, compeſcuit: qui cum requirerent percuſſores, ipſe reſpondit, Vtinam ego eſſem. Arbitror hunc fuiſſe Valerium.

15. 773. TIB. CÆSAR IIII. ET DRVSVS CÆSAR. CC. 71

HORVM Coſſ. ſic meminit Tacitus in tertio: Sequitur Tiberii quartus, Druſi ſecundus conſulatus, patris atq; filii collegio inſignis. nam biennio ante, Germanici cum Tiberio idem honor, neq; patruo lætus, neq; natura tam connexus fuerat. Eius anni principio Tiberius, quaſi firmandæ valetudinis, in Campaniam conceſſit, longam & continuam abſentiam paulatim meditans, ſiue vt amoto patre Druſus munus conſulatus ſolus impleret. ac forte parua res magnum ad certamen progreſſa, præbuit iuueni materiem adipiſcendi fauoris. Narrat deinde quæ domi acta ſunt per Druſum in quotidianis contentionibus, quibus ſe temperatum ac moderatum egit: cum decerneretur, an vxor ſequi deberet magiſtratum, cui prouincia obueniſſet: & qui mitti in prouincias deberẽt. Nam tunc noui motus in Aphrica, in Thracia, & Gallia nunciabantur: qui tamen omnes ſedati. Licet Tiberius contemneret, literis ſæpe monitus, ſolum intentus libellis accuſatorum, qui plures damnabantur quotidie. Inter quos etiam Clitorius priſcus eques in carcere ſtrangulatus eſt, quod carmine celebri Germanici ſuprema defleuerat, donatus pecunia à Cæſare, cum delator obiectaſſet, ægro Druſo illud compoſuiſſe: quod ſi extinctus foret, maiore præmio vulgaretur. Sic & alii multi delati, vt Antiſtius vetus, & alii. Cæterũ Dionyſ. narrat, Tiberium omnes ſuis in conſulatibus collegas violenter interfeciſſe. Vnde cum Druſus ſimul hunc iniiſſet honorem, ſtatim cunctos illi necem iudicaſſe. Hoc etiam annotauit Ioannes Monachus, in vita Tiberii ſic ſcribens, ſi latino ore loquar: Geſſit præterea conſulatum cum Druſo, ex quo futuram illi perniciem pronunciarũt. Nullus enim qui cũ eo Coſ. erat, inuentus eſt, qui tandẽ violenter non interierit. Ita mox Druſus veneno ſublatus eſt, Seiano procurãte, qui magnæ erat apud Tiberiũ auctoritatis: & cũ iã Druſum percuſſiſſet, coadiuuante ẽt vxore Druſi Liuia, q̃ Seianus adulterio polluerat, pharmacũ ei dedit, quo extinctus eſt. Hæc late apud Tacitũ. Vnde & Tranquillus in Tiberio, crudelitatẽ & odiũ in filios explicat, rubr. 52. Euſeb. vero in Chronicis tradit, Druſum cõſortẽ regni fuiſſe octauo ſui Imperii anno, & ſequẽti veneno periiſſe. Erit aũt iſte cõſulatus Tiberii quartus, ſi duo priores ſub Auguſto ſupputẽtur. Cuius & Euſebius in Sacra hiſtoria meminit li. 1. c. 11. quarto nãq; conſulatu Tiberii, qui conſulatus 7. anno Imperii eius fuit, piaculi in Saluatorem commiſſi tempus falſa hæc acta perſcribunt. Hoc anno, Euſebius ſcribit in libro Temporum, Tiberium reges euocaſſe, quos nunquam remiſerit. de quibus in eius vita ſcripſimus.

1. 774. D. HATERIVS, ET C. SVLPITIVS. 2.

DE his Coſſ. ſic ſcribit Tacitus in tertio: C. Sulpitius, D. Haterius (ita enim legendum eſt, licet Harius corrupte ſit impreſſum) Coſſ. ſequũtur. Inturbidus externis rebus annus, domi ſuſpecta ſeueritate aduerſum luxũ, qui in immenſum proruperat, ad cuncta quis pecunia prodigitur. Lege illic literas Tiberii de luxu compeſcendo, & originem luxus & parſimoniæ Po. Ro. Hoc anno Tiberius Druſo petebat per literas à Senatu, tribunitiam poteſtatem. Id ſummi faſtigii vocabulum Auguſtus reperit, ne Regis aut Dictatoris nomen aſſumeret, ac tamen appellatione aliqua cætera Imperia præemineat. M. deinde Agrippam, ſocium eius poteſtatis: quo defuncto, Tiberium Neronem delegit, ne ſucceſſor in incerto foret. ſic cohiberi prauas aliorum ſpes rebatur, ſimul modeſtiæ Neronis & ſuæ magnitudini fidebat. Quo tunc exemplo Tiberius Druſus ſummæ rei admonet, cum incolumi Germanico inter duos iudicium tenuiſſet. Vide illic literas Tiberii, quibus id petebat: & adulationes Patrum; quæ ſequutæ ſunt. Nam ob Druſi Tribunitiam conceſſam poteſtatem, cæremonias, aras deum, & templa, ac arcus decreuerunt: adeo infecta illa tempora & adulatione ſordida fuere. Et ideo etiam Tiberius Græce ſolebat Senatores, ad ſeruitutem paratos homines, ad ignominiam vocitare. Subſequutæque ſunt damnationes & proſcriptiones paſſim nobilium & optimorum ciuium: quod

Olym. Imp. Tib. Con. Ab vrb. con.

latissime illic Tacitus explicat. Laborauit hoc anno aduersa valetudine Iulia Augusta: cui sunt voti ludi, & dona Equestri Fortunæ delata Ancii. Cęterum in ignoti autoris opusculo, scribuntur hoo loco Agrippa & Galba, quæ cognomenta horum Coss. proculdubio fuerunt. Sed Q. Haterii meminit Seneca, & Hieronymus, qui dictus est ingenium habere in numerato, vt sine monitore tacere non posset. De quo egregie Cæsar Augustus: Haterius noster suffläminandus est. & Eusebius, Q. Haterium, promptum & popularem oratorem, vsq; ad nonagesimum annum prope, summo cum honore consenuisse scribit. Tacitus in quarto inquit, gesta duodecimi anni Tiberii commemorans: Q. Haterius familiā Senatoria, eloquentiæ quoad vixit celebratæ, monimenta ingenii eius haud perinde retinentur, &c. Q. Haterii meminit Tacitus in primo Historiarum: Eo etiam anno moritur. Plinius in septimo, capite quinquagesimotertio: Cornelius Gallus prætorius & Q. Haterius Eques Ro. in venere obiere. Inuenio alibi, C. Cassium Longinum, qui iuris peritia successit Sabino, temporibus Tiberii gessisse consulatum cum Q. Haterio, qui in ea facultate sui temporis facile princeps, natus ex Tuberonis filia, quæ fuit neptis Seruii Sulpitii. Et ideo proauum suum Seruium Sulpitium appellabat. A. Nerone, cum maximæ auctoritatis in ciuitate esset expulsus in Sardiniā, & à Vespasiano reuocatus, diem suum obiit. Mendam suspicor apud Pomponium Iurisconsultum, ff. primo, vbi non à Nerone, sed à Tiberio Cassium deportatum in Sardiniam, scribitur. Quod esse nequit, cum eundem legamus apud Tacitum, Præfectum Syriæ sub Claudio legum peritia præeminentem, priscum morem reuocantem, legiones exercentem cura, prouisu perinde agentem, ac si hostis ingrueret: ita dignum maioribus suis & familia Cassia ratum, missum sub Nerone ad sedandum tumultum populi, sępe tunc in senatū sentētiam dixisse. Demum prohibitum ab officio exequiarum Poppeæ, & à Senatu motum nullo crimine: non quod vetustis opibus & grauitate morum præcellebat: obiectumq;, quod inter imagines maiorum etiam C. Cassii effigiem coluisset, ita inscriptam, Duci partium: & quod L. Syllanum ad discordias sibi assumpsisset. Tandem S. C. exilium decretum, & in Sardiniam deportatum. Ob id, vt inferius ostendam, aliqui ponunt Cos. Longinum: qui forte is est. Sed neque illud ohmittendum, quod Eusebius scribit, Octauo Tiberii anno Pompeii theatrum incensum. de quo ita inquit Tacitus: At Pompeii theatrum igne fortuito haustum, Cæsar extructurum se pollicitus est, eo quod nemo è familia restaurando sufficeret, manente tamen nomine Pompeii. Silius laudibus Seianum extulit, tanquam labore vigilantiaq; eius tanta vis vnam intra domum stetisset: & Censuræ effigiem Seiano, quæ apud theatrum Pompeii locaretur. B

Pollio, *Vetus.*

3. 9. C. ASINIVS, ET C. ANTISTIVS. 25. 771

HORVM Coss. mentionem sic facit Tacitus, in principio quarti historiarum ab excessu Augusti: C. Asinio, C. Antistio Coss. nonus Tiberio annus erat compositæ Reipub. florentis domus (nam Germanici mortem inter prospera ducebat) cum repente turbare fortuna cœpit: sæuire ipse aut sæuientibus vires præbere. Initium & causa penes Ælium Seianum cohortibus Prætoriis fuit, &c. quæ sequuntur. Describit deinde quomodo Seianus creuit, & in eam potentiam ascendit, vt imperare quandoque speraret. Et cum ad iurgia cum Druso venisset, cepit eius vxorem Liuiam, quæ Germanici soror fuit, stupratam: ipsamque ad spem coniugii consortiumque regni erigens, ad necem mariti compulit: cum iam vxorem suam Apicatam, è qua tres liberos genuerat, domo pelleret. Mox per Lygdum spadonem, quia per ætatem & formam Druso charus, & forte etiam Liuiæ stupro non ingratus, venenum ei affert, quo paulatim extinctus est. Cuius mortem Tiberius animo constanti pertulit, Germanicique liberos Neronem & Drusum Senatui commendauit. Cum paulo post Drusus ille iunior togam virilem sumpsisset, Senatusque ei omnes illos honores, quos fratri Neroni prius decreuisset, eadem etiam quæ olim Germanico decreta sunt, memoriæ Drusi decernuntur: licet maiori adulatione, & pompa funebri singulari. Laudauit tum filium pro rostris Tiberius: ac tum omnes domum Germanici reuiuiscere, occulte lætabantur. Quod cernens Seianus, cum tres liberos Germanici, quorum non dubia successio erat, veneno occidere, ob egregiam custodiam, & Agrippinæ pudicitiam nequiret, vetus Augustę odium & Liuiæ conscientiam in Agrippinam exagitat, criminatoremque subornat Iulium Posthumum. Damnabantur tamen passim sontes atq; insontes, quos plures describit illic Tacitus. His enim iudiciis libenter interrerat Tiberius, & legationes audiebat: & quædam reformabat oppida, motu terræ collapsa: questibus etiam Prætorū irritis aderat: histriones

Cos. Ab vr. con. nes quoque e Italia expulit. Mortuus est eo anno & alter ex geminis Drusi liberis, & Lucillus Longus, omnium tristium ac lætorum socius, & Rhodi secessus comes. De Seiano Ælio sic scribit Velleius, vbi tradit eminentes viros magnis adiutoribus vsos: Sub iis, inquit, exemplis Tiberius Cæsar Seianum Ælium, principe Equestris ordinis patre natum, materno vero genere clarissimas veteresq; & insigneis honoribus complexum familias, habentem consulares fratres, consobrinos, auunculum: ipsum vero laboris ac fidei capacissimum, sufficiente etiam vigore animi, compage corporis, singularem principalium onerum adiutorem, in omnia habuit, virum seueritatis lætissimæ, hilaritatis priscæ, actu ociosis simillimum: nihil sibi vendicantem, eoq; adsequentem omnia: semper infra aliorum æstimationes se metientem, vultu vitaq; tranquillum, animo exsomnem. In huius virtutum æstimatione iam pridem iudicia ciuitatis cum iudiciis principis certant. Neq; nouus hic mos Senatus Po. q; Rom. est, putandi quod optimum sit, esse nobilissimum. Post hæc verba enumerat multos nouos homines, maximos assequutos magistratus. Et tandem subiungit, huius consulis mentionem faciens. Quiq; nihil Asinio Pollioni negauerunt, quod nobilissimis summo cum sudore consequendum foret. Profecto hoc senserunt, in cuiuscunque animo virtus inesset, ei plurimum esse tribuendum. Cæterum in ignoto autore hoc loco scribitur, Nerone & Pisone. Frotinus lib. de Aquæductibus, scribit Capitoni successisse curatorem aquarum Satrium Ruffum, L. Martio & C. Antistio Vetere Coss. Olym. Imp. Tib.

Obserua & illud, vnde nomina sint immutata: cum & ignotus autor, si sincerus est libellus, alia cognomina iis Coss. tribuat. Sed C. Asinium Gallum oratorem, Asinii Pollionis filium, cuius & Vergilius meminit, Eusebius scribit à Tiberio diris suppliciis necatum. Dionys. vero tradit, Asinium Gallum paterna vsum audacia, rupisse patientiam: cum Tiberius ambiguis responsis & callida cunctatione suspenderet Senatum, precantem susciperet Imperium: & in tumultu proclamasse, aut ageret, aut desisteret, cum post obitum Augusti confestim neq; agere dubitasset. Cuius facti meminit Tranquillus, suppresso nomine Galli. Qui cum multa grauia perpessus esset, tandem iussu Tiberii iugulatur. Hæc, vt Tranquillus & Eusebius recte intelligantur, subscripsi. Sed horum consulum pulchre meminit Plinius senior lib. 33. cap. 2. Decuriæ ipsæ pluribus discretæ nominibus fuere: B Tribunorum æris, & selectorum, & iudicum. propter hoc etiamnum Nongenti vocabantur, ex nominibus selecti, ad custodienda suffragiorum scita in comitiis. Et diuisus hic quoq; ordo erat superba vsurpatione nominum: cum alius se Nongentum, Selectum alius, alius Tribunum appellaret. Tiberii demum principatus nono anno in vnitatem venit Equester ordo, annulorumq; autoritati forma constituta est, C. Asinio Pollione, C. Antistio Vetere Coss. anno vrbis conditæ septingentesimo septuagesimoquinto.

His Coss. Drusus Cæsar publice funeratur.

Eusebius in Chronicis: Nono Tiberii anno Drusus Cæsar veneno periit. De morte Drusi Suetonius in Tiberio, rubrica quinquagesimasecunda, & rubrica sexagesima secunda. Orosius libro septimo, capite secundo. Sed nemo vberius quam Tacitus, qui copiosissime narrat in quarto Historiarum, originem & modum, quomodo à Seiano Drusus sit veneno occisus.

16. 776. SER. CORNELIVS, ET L. VISELLVS. 4. 10.

Tacitus libro quarto, sic de iis Coss. loquitur: Cornelio Cethego, Visellio Varrone Coss. pontifices, eorumq; exemplo cæteri sacerdotes, cũ pro incolumitate principis vota susciperent, Neronem quoq; & Drusum iisdem diis commendauere, non tam charitate iuuenũ, quam adulatione: qua morib. corruptis, proinde anceps si nulla, & vbi nimia est. Nam Tiberius haud vnquã domui Germanici mitis: tum vero æquari adolescẽtes senectuti suæ impatienter indoluit. accitosq; pontifices percunctatus est, num id precibus Agrippinæ, aut minis tribuissent. Et illi quidẽ, quãquã abnuerẽt, modice perstricti. Etenim pars magna è propinquis ipsius, aut primores ciuitatis erant. Cęterum in Senatu oratione monuit, in posterũ ne quis mobiles adulescentiũ animos præmaturis honoribus ad superbiam extolleret, &c. Describit deinde, quomodo Seianus accusatores in amicos Germanici ac Agrippinę subornauit: quo pacto C. Silius, & eius vxor Sosia Galla, quod chara esset Agrippinæ, damnantur: multiq; alii nunc repetundarum, nunc maiestatis accusantur. Et cum filius patrem accusabat; qui Eusebio vocatur Seruius Plaucius: à Tacito vero Q. Vibius Serenus. Et quomodo hoc anno bellum in Aphrica cæso duce Tacfarinate, sedatum sit; & pariter seruile bellum in Italia subito ortum, oppressum.

Olym. Imp. Tib.

Cæterum autor ignotus hoc loco scribit, Cethegus & Varro: quæ cognomina sunt horum Coss. vt etiam ex Tacito patet. Quorum facit mentionem quoq; Iulius Frontinus de Aquæductibus Sergio Cornelio Cethego & L. Vitellio Varrone Coss. M. Coccium Neruam, diui Neruæ auum, iuris scientiæ illustrem, curatorem fuisse aquarum, ac Satrio Ruffo successisse. Huius Neruę mentio fit apud Iurisconsultum, ff. t. de Origine iuris, vbi illustres iurium autores enumerat. Traditque Tacitus in quarto, Coccium Neruam legum peritum, comitem fuisse Tiberio in Campaniam secedenti.

CCI. 11. M. ASINIVS, ET COSSVS CORNELIVS. 27. 777

Ignotus vero autor scribit, Agrippa & Lentulus: quod idem est. nam Tacitus lib. 4. sic de iis Coss. loquitur: Cornelio Cosso, Asinio Agrippa Coss. Cremutius Cordus postulatur nouo, ac tum primum audito crimine: quod editis annalibus, laudatoq; M. Bruto, C. Cassium Romanorum vltimum dixisset. Accusabant, Satrius Secundus, & Pinarius Natta, Seiani clientes, id perniciabile reo. Et Cæsar truci vultu defensionem accipiens, quã Cremutius relinquẽdæ vitæ certus, pulchra oratione, quæ illic legitur, interrumpit, ac inedia vitam finiuit. Et cum patres censuissent, per Æ diles libros cremandos: tamen manserunt occultati, & editi. Describit dehinc quomodo continuus annus postulandis reis fuit. Narrat dehinc, quomodo Hispani voluerunt erigere templum Tiberio & matri: quod recusauit quadam oratione. Et quomodo Seianus per codicillos petiit à Tiberio Liuiæ matrimonium promissum, quod dissuasit Tiberius.

Sabinus.

12. C. CALVISIVS, ET GN. GETVLICVS. 28. 77

Horvm Coss. fit mentio in hæc verba à Tacito, in quarto Historiarum: Lentulo Getulico, C. Caluisio Coss. decreta triũphi insignia Poppeo Sabino, contusis Thracum gentibus, qui montium editis inculti, atq; eo ferocius agitabant. Narrat dehinc causam huius motus, & bellum ipsum latissime quomodo confectum sit. Continuantur deinde accusationes. Claudia Pulchra sobrina Agrippinæ, tanquam venefica in principem, & Furnius tanquam adulter, postulãtur & damnantur. Vnde Agrippina mirum in modum læditur, & à Seiano persuadetur, sibi à Tiberio parari venenum. Ideo immutata omnibus epulis abstinet, magisq; sibi infestum principem reddit. Nec cessauit Seianus, quin vniuersæ soboli Germanici insidias strueret. Et nunc Neronem, qui proximus successioni erat: nunc Drusum inuisum principi fecit, seminaq; futuri exitii semper meditabatur, vt late illic Tacitus describit. Tiberius autem postquam diuersas legiones audiuit, secessit in Campaniam, comitibus Cocceo Nerua, Curtio, Attico, Seiano, & quibusdam Græcis, quibus oblectabatur. Causam illius abscessus lege illic copiose, & cætera quæ desideras. nam omnia quæ Tacitus scribit, animus non est afferre: digito indico. Cæterum vt & alia afferamus, fortasse hic est Gn. Lentulus Getulicus, cuius in Caligula meminit Tranquillus. de quo Martialis: Sic Pedo, sic Getulicus, sic quicunq; perlegitur. Cuius & Sidonius mentionem facit. Aut de familia Cossi Lentuli, qui hoc cognomen à deuictis Getulis sortitus est, vt in calce operis Florus scripsit, cuius supra meminimus. Hoc anno, vt Oros. in 7. c. 2. scribit, noua & incredibilis clades apud Fidenatium vrbem accidit. Amphitheatri cauea, gladiatorum munus populo spectante, collapsa est, & plus quam viginti milia hominum occidit: quod Tacitus sequenti anno factum prodidit, vt patebit. Hoc item anno, id est, duodecimo Imperii Tiberii, Pontius Pilatus procurationem Iudææ suscepit: vt Eusebius lib. 1. sacræ Historiæ, cap. 11. & Iosephus in 18. Antiquitatum c. 7. attestantur.

13. L. PISO, ET M. CRASSVS. 29. 77

De iis Coss. ita scribit Tacitus in quarto: M. Licinio, C. Calpurnio Coss. ingentium bellorum cladem ęquauit malum improuisum. Nam cœpto apud Fidenã amphitheatro, Attilius quidã libertini generis, quo spectaculum celebraret gladiatorũ, neq; fundamenta per solidum subdidit, neq; firmis nexibus ligneã compagẽ superstruxit: vt qui non abundantia pecuniæ, nec municipali ambitione, sed in sordida mercede id negotium quæsiuisset. Affluxere auidi talium, imperitante Tiberio, procul voluptatibus habitis, ob propinquitatem loci: vnde grauior pestis fuit, conferta mole, dein conuulsa, dum ruit intus, aut in exteriora effunditur, immensamq; vim mortalium spectaculo intentos, aut qui circum adstabant, præceps trahit atque operit. Quinquaginta hominum milia eo casu debilitata, vel obtrita sunt: cautumque in posterum S.C. ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor quadringentorum milium res esset: neue amphitheatrum imponeretur, nisi solo firmitatis spectatę. Attilius in exiliũ actus est. Describit illic late commiseratione obtri-

Chri-Abvr. fi con. obtritorum,& quomodo quidam fomentis restituti sint. Dehinc quo pacto incendium vrbem affecerit, mõte Cælio deusto, quem Querquetulanum olim dictum commemorat. Sed Tiberius, ex modo detrimenti pecunias tribuebat: vnde ei grates actæ sunt. Dehinc dedicatis per Campaniam templis, perosus omnia in continenti sita, secessit in Capreas insulam, inq; luxum & otium resoluebatur, audiens Seiani in Agrippinam & Neronem delationes. Sed interim accusatorum maior vis, & infestior, sine leuamento grassabatur. Estq; Varus Quintilius postulatus à Domitio Aphro. Verum vt alia quædam afferamus: hic credo est ille L. Piso, qui noctem continuumq; biduum epulando potandoq; cum Tiberio consumpsit, atq; hinc præfecturam vrbis meruit, & amicus omnium horarum vocatus, referente Suet. in Tiberio, rubr. 42. De quo Plin. in 14. cap. 22. Eadem meri commendatione credidere L. Pisonem, vrbis Romæ curatorem à Tiberio delectum, quod biduo duabusque noctibus potationem continuasset, apud ipsum iam principem. Seneca duodecimo Epistolarum: L. Piso vrbis custos, ebrius ex quo semel factus fuit, maiorem partem noctis in conuiuio exigebat, vsque in horam sextam fere dormiebat. Hoc eius erat matutinum officium: suum tamen, quo tutela vrbis continebatur, diligentissime administrauit. Huic & diuus Augustus dedit secreta mandata: cum illum præponeret Thraciæ, quam perdomuit. Et Tiberius proficiscens in Campaniam, præfecturam vrbis dedit: cum multa in vrbe & suspecta relinqueret, & inuisa. Puto quod bene cesserit illi Pisonis ebrietas. Hæc Seneca. Olym. Imp. Tib.

30. 780. APP. SILLANVS ET P. SILLIVS. 4. 14.

HORVM Coss. sic fit mentio apud Tacitum, in fine quarti Historiarum: Iunio Sillano & Silio Nerua Coss. fœdum anni principium incessit, tracto in carcerem illustri equite Romano Titio Sabino, ob amicitiam Germanici. Neq; enim omiserat coniugem liberosq; eius percolere, sectator domi, comes in publico: post clientes vnus, eoque apud bonos laudatus, & grauis iniquis. Qui accusatus ac damnatus, trahebatur Cal. Ianuarii obducta veste, & obstrictis faucibus quantum niti poterat, clamitans: Sic inchoari annum, has Seiano victimas cadere. Magnus hic timor in plebe ortus est: cum nullus dies vacuus

B supplicijs aut accusationibus, etiam festis sacrisq; diebus. Sed literis Tiberius Senatui grates egit, quod homo infensus Reipub. punitus esset. Trepidamq; sibi vitam ob inimicorum insidias questus est. Sed Seianus cum Senatus operam polliceretur, obstitit ne aperirentur ea quæ noluit differre. Per idem tempus Iulia mortem obiit, quam neptem Augustus conuictam adulterii damnauerat, proieceratq; in insulam Trimerum, haud procul Apulis littoribus: illic viginti annis exilium tolerauit, Augustæ ope sustentata. Quæ florentes priuignos cum per occultum subuertisset, misericordiam erga afflictos palam ostentabat. Eodem anno Tiberius neptem Agrippinam, Germanico ortam, cum eoram Cn. Domitio tradidisset, in vrbe celebrari nuptias iussit. In Domitio super vetustatem generis, propinquum Cæsaribus sanguinem delegerat. nam is auiam Octauiam, & per eam auunculum præferebat. Erat enim tum Tiberius in Campania, reuersus ex insula: cum sæpius vocaretur in vrbem, & ara Clementiæ cum ara Amicitiæ essent dicatæ, effigiesq; circum Cæsaris ac Seiani, in vrbem tamen regredi noluit. Horum Coss. meminit Plinius libro octauo, capite quadragesimoquarto, de canibus scribens in hæc verba: Sed super omnia in nostro æuo actis Pop. Rom. testatum, Appio Iunio & P. Sillio Coss. cũ animaduerteretur ex causa Neronis Germanici filii, in T. Sabinum & seruitia eius, vnius ex iis canem nec à carcere abigi potuisse, nec à corpore recessisse, abiecto in gradibus Gemoniis, mœstos edentem vlulatus, magna pop. Rom. corona circumstante. ex qua cum quidam ei cibum obiecisset, ad os defuncti tulisse. Innatauit idem, in Tiberim cadauere abiecto, sustentare conatus: effusa multitudine, ad spectandam animalis fidem. Hęc Plinius. Meminit huius historiæ de cane & T. Sabino, Ioannes Monachus Lydius in vita Tiberii.

Hoc anno D. noster IESVS CHRISTVS *à Iohanne baptizatur, & prædicare cœpit.*

Geminus, *Geminus.*

30. 781. C. RVBELLIVS, ET C. FVSIVS. CCII. 15.

HORVM Coss. ita meminit Tacitus, in quinto Historiarum ab excessu Augusti: Rubellio & Fusio Coss. quorum vtriq; Geminus cognomentum erat, Iulia Augusta mortem obiit, ætate extrema, nobilitatis per Claudiam familiam, & adoptione Liuiorum Iu-

Olym. Imp. Tib. liorumq; clarissimæ. Primum ei matrimonium & liberi fuere cum Tiberio Nerone, qui bello Perusino profugus, pace inter Sex. Pompeium ac Triumuiros facta, in vrbem rediit. Exin Cæsar eam cupidine formæ aufert marito, incertum an inuitam: adeo properus, vt ne spacio quidem ad enitendum dato, penatibus suis grauidam induxerit. Nullam posthac sobolem edidit, sed sanguini Augusti per coniunctionem Agrippinæ & Germanici adnexa, communes pronepotes habuit, sanctitate domus priscum ad morem, &c. Dehinc describit, quomodo eius testamentum diu fuit irritum, & modicum funus: sed laudata pro rostris à C. Cæsare Caligula. Tiberius autem magnitudinem negotiorum causatus, absens fuit, semper genio suo indulgens. Sed literis honores à Senatu decretos imminuit, & muliebres amicitias increpuit: Fusium Consulem oblique perstringens, qui gratia Augustæ floruerat, aptus alliciendis feminarum animis, dicax, &c. Idem & Tiberium acerbis facetiis irridere solitus, quarum apud præpotentes in longum memoria est. Cæterum ex eo prærupta iam & vrgens dominatio. nam incolumi Augusta erat adhuc perfugium, quia Tiberio inueteratum erga matrem obsequium. Neq; Seianus audebat autoritati parentis anteire. Tunc veluti frenis exoluti proruperunt: missæq; in Agrippinam ac Neronem literæ, quas pridem allatas, & cohibitas ab Augusta credidit vulgus. Cass. Aur. m.

Christus à Iohanne baptizatur, & prædicare incipit. In a lib. Annalib. scribitur.

QVEMADMODVM *anno Domini* XXXI. *Iohannes Baptista ab Herode tetrarcha decollatus fertur, & Stephanus lapidatus anno Domini* XXXIII.

DIGRESSIO CVSPINIANI.

DICI vix poterit, quanto fuerim affectus gaudio, cum priores Taciti quinque libros nuper repertos relegissem vno continuo, vt aiunt, spiritu. Cogitabam namque illic me posse inuenire, quod dudum quæsieram. Et iam opus ad vmbilicum erat perductum. Luce enim clarius meridiana offendi in hoc nostro Cassiodoro, in Tiberio duos deesse Cōsulatus, quos spectabam me in Cornelio inuenturum. Sed eheu, quantum prius gauisus sum, tantum post indolui: cum mox à principio quinti libri Taciti deprehendi duos deesse consulatus. Ingemui bis terq; quaterq;, & omnes Annales & Chronicos libros euolui. Sed cum negata assequi etiam maximo labore nequeamus, posteros omnes ac posthumos rogo & efflagito, vt meum laborem benigne interpretentur (nunquam enim deest malignus interpres) ac si quid inuenerint huic loco aptū, ex fide subscribant. Cur autem tantum vicem meam indoleam, aperte hic & ingenue cunctis fateor: hæc res me male habet. Diuus Augustinus libro Ciuitatis diuinæ decimooctauo, vltimo capite, sic scribit horum COSS. mentionem faciens: Mortuus est ergo Christus duobus Geminis COSS. octauo Calendas Aprilis: resurrexit tertia die, sicut Apostoli sui etiam sensibus probauerunt, &c. Firmianus item Lactantius quarto libro de Vera sapientia, in fine decimi capitis, hæc eadē sic commemorat: Exinde tetratchas habuerunt Iudæi vsq; ad Herodem, qui fuit sub Imperio Tiberii Cæsaris: cuius anno quintodecimo, id est, duobus Geminis Coss. ante diem decimum Calendarum Aprilium, Iudæi Christum cruci affixerunt. Paria tradit Paulus Orosius libro septimo, capite tertio, omissis tamen nominibus Coss. in hæc verba: Deinde anno eiusdem decimoquinto, cum Dominus CHRISTVS IESVS voluntariæ quidem se tradidit passioni, sed impie à Iudæis apprehensus & patibulo suspēsus est, maximo terræmotu facto per orbem, saxa in montibus scissa sunt, maximarumq; vrbium plurimæ partes solita concussione ceciderunt, &c. Ad hæc in opusculo ignoti autoris, vbi sola Coss. nomina ponuntur, quem toties cito, ita scribitur: GEMINO ET GEMINO. Dehinc crassiori calamo subscribitur: HIS COSS. CHRISTVS PASSVS EST, DIE SOLIS, LVNA DECIMAQVARTA. Præterea oblatum est mihi peruetus opusculum anonymi autoris, quo Pōtifices Max. sub quib. Coss. fuerint, enumerantur. In eo ita scribitur: Imperāte Tiberio Cęsare passus est Dominus IESVS CHRISTVS, duobus Geminis Coss. octauo Cal. Apr. Et post ascensum eius beatissimus Petrus episcopatū suscipit. Ex quo tēpore per successionē dispositū, quis episcopus, quot annis præfuit, vel quo imperante. Dehinc maiusculis literis subiūgitur: PETRVS ANNIS VIGINTIQVINQVE, MENSE VNO, DIEBVS NOVEM. Fuit temporibus Tiberii Cæsaris, & Caii & Tiberii, Claudii & Neronis, à consulatu Vinicii & Longini, vsque Neronis & Veteris. Passus autem cum Paulo die tertia, Calend. Iulii, Coss. ss. imperante Nerone. Postremo Tertullianus Apher, quem Cyprianus magistrum suum ob miram eruditionem appellare solitus est, in libro aduersum Iudæos, asserit Christum passum fuisse sub Tiberio Cæsare, COSS. Rutellio Gemino & Ruffo Gemino, mense Martii, temporibus Paschæ, die octaua Calend. Aprilium, die prima Azymorum. Quæ omnia correspondent superioribus, licet

licet C o s s. nomina sint parum deprauata. Danielis enim hebdomadas ad annos refert, longo verborum ambitu. & inter cætera inquit: Videamus autem, quoniam quadragesimo primo imperii Augusti anno, qui post mortem Cleopatræ imperauit, nascitur Christus, post Augustum, qui superuixit post natiuitatem Christi annis quindecim. Successit Tiberius Cæsar, & imperium tenuit annis viginti duobus, mensibus septem, diebus vigintiocto. Huius quindecimo anno imperii passus est Christus, annos habens quasi triginta, cum pateretur. Sic etiam eum citat Eusebius in libro Temporum: Iulius Aphricanus, qui librum quoque de Temporibus scripsit, hebdomadas Danielis prophetæ asserit finiri quintodecimo Tiberii Cæsaris anno, quo Christus passus est. Quæ omnia latissime in Danielis commentariis diuus Hieronymus prosequitur. Et ideo, vt concludam, tot annalibus comperi Christi passionem esse reiectam in decimumquintum annum Tiberii. Quibus resistit Euangelica veritas. Lucas enim Euangelista, capite tertio scribit: Anno quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Iudæam Pontio Pilato, prædicasse Iohannem Baptistam in deserto, peccatorum remissionem per baptismum: & ab eo tum inter primos baptizatus est Christus, cum esset annorum tanquam triginta. Conuersatus autem est inter Iudæos & prædicando & docendo, post baptismum tribus annis amplius: ita quod eius passio in decimumoctauum, non quintumdecimum Tiberii decidat: vt Eusebius, Eutropius, & noster Cassiodorus tradunt, vt infra patebit. Et quæ igitur dementia, tam insignes viros erroris coarguere? Et quanta temeritas, ne dicam perfidia, decæcatum contra Euangelii veritatem, quempiam aliquid temere asserere? Ob id, vt a principio dixi, diu me tenuit hoc rete. Sed cum iam editurus essem has lucubratiunculas, percommode obtulit sese Paulus Mittelburgensis, Foro Semproniensis episcopus, vir hercle nunquam satis laudatus: qui cum rectam diē Paschæ venari trigintatribus libris ad Leonem decimum & Maximilianum Cæsarem conaretur, de anno & die, quam verissime inuenire potuerit homo, tam natiuitatis quā passionis Domini nostri IESV CHRISTI perscripsit. Hunc igitur, studiose lector, adi, & vltimos decem nouem libros sedula opera euolue: hic inuenies, quod te afficiet sine dubio. Cæterum vt & ipse etiam supra hæc quæ Paulus scripsit de anno passionis afferam, quæ diligenti studio inuestigauerim: habeo vetustissimum opusculum, quo Coss. nomina sola ordine ponuntur, sine titulo autoris, quod B à Cæsareo Senatore Fuxmagone accepi. In eo alia serie Coss. locantur, hoc scilicet pacto:

14	Sillanus	&	Nerua
15	Enobarbus	&	Aruntius
16	Vinitius	&	Longinus
17	Bassus	&	Piso. His Coss. passus est Ioannes Baptista.
18	Duo		Gemini.

His C o s s. passus est D. noster Iesus Christus. Adeo quod geminorum consulatus cadat in 18. annum Tiberii. Et ideo si in quibusdam autoribus non esset numerus quindecenarius anni Tiberii, & consulatus Geminorum: posset forte fieri concordia autorū. Cuique enim mediocriter erudito manifestum est, quanta Annalium diuersitas sæpius ab autoribus citetur. Et quidem hos Annales, alii alios sequuti sunt. Nos ea quæ potuimus, sine inuidia simpliciter & candide præstitimus. Qui post nos meliora & sinceriora inuenient sine calumnia & mordacitate ac conuiciis (vt plerique assolent) benigne subscribent. Quanquam vulgati Annales anno XXXIII. Dominum nostrum Iesum Christum Hierosolymis tradant passum, & diuum Stephanum lapidatum. Ego ad Cassiodorum reuertar: qui post Rubellium & Fusium hos Coss. subscribit,

Longinus.

782. M. VINICIVS, ET L. CASSIVS. 16.

Hos Coss. deesse queror in Cornelio Tacito, libro quinto. Nam mox ab initio hic liber fragmentatus est, & minime cohærentia habet. Constat autem, Tacitum historiam suam per Coss. digessisse; vt Liuius fecit: sed hoc loco fenestram habet. Et ideo nihil volumus temere asserere, quid hoc anno sit actum: cum circa id tēpus sine dubio facta sit relegatio Agrippinæ, & eius filiorum Neronis & Drusi: & forte Seiani coniuratio. Quærite ô studiosi viri, integros Taciti libros: sine dubio extant, & mens mihi verum præsagit: vereor quosdam ob inuidiā illos occultare. Tacitus in quinto huius M. Vinicii meminit. in hæc verba: Vinicio, inquit, oppidanum genus Callibus ortus, patre atque auo consularibus: cætera equestri familia erat, mitis ingenio, & comptæ facundiæ. Huic Iuliam neptem suam Germanico genitam, Tiberius Cæsar copulauit. hæc ille. Fuit itaque progener Tiberii Cæsaris: quos ille quatuor habuit, hunc & Gn. Domicium Cassium

O'ym. Imp. Tib. Longinum, & Rubellium Blandum. Meminit & huius Vinicii Seneca & huic inscripsit Cn. Ant. opus suum Velleius Paterculus, quem nuper Beatus Rhenanus mendis exutum restituit luci, vir humanitate & doctrina iuxta praeditus, ac de literis latinis optime meritus. Caeterum L. Cassii Longini meminit Tranquillus in Caligula, rubrica vigesimaquarta, in haec verba: Nam huic cum esset collocata Drusilla soror C. Caesaris in vxorem, eam abduxit, & quasi vxoris loco habuit Caesar. Nam & praetextatus adhuc, eam virginem viciarat: & ab auia Antonia deprehensus fuit. Hanc haeredem omnium bonorum instituit, cum quondam aeger esset. Ea defuncta, risisse, lauisse, cum parentibus aut coniuge poenale fuit. Hunc Cassium Longinum Asiae proconsulem iussit occidi, cum sibi denunciatum esset, vt à Cassio caueret: immemor Chaeream Cassium nominari, à quo occisus est. Verum vt id etiam memorem, quod me angit, inuenio apud Iureconsultum primo ff. de Origine iuris vbi illustres narrantur Iurisperiti, C. Cassium Longinum natum ex filia Tuberonis, quae fuit neptis Seruii Sulpitii, consulem fuisse cum Q. Haterio (sic enim legendum, non Quartino, vt viciati habent codices) temporibus Tiberii, & plurimum auctoritatis habuisse in ciuitate, eo vsq;, donec Caesar eum ciuitate expelleret: expulsus ab eo in Sardiniam, reuocatus à Vespasiano, diem suum obiit. Haec ego non ideo scripsi, quod putem hoc anno illos fuisse Coss. qui optime teneo memoria Q. Arterium duodecimo anno Imperii Tiberii, C. Caluisio & Cn. Getulico Coss. diem suum obiisse: vt latissime Tacitus libro quarto attestatur: Sed quia apud Iureconsultum hos reperi Coss. fuisse temporibus Tiberii, qui forte non ordinarii, sed suffecti Coss. & loco Tiberii ac Germanici fuerunt, aut aliorum. Coniectura enim nonnunquam opus est, aliquando iudicio acri quádoq; exemplis, quandoq; & diuinatione. Neq; enim omnes Coss. complexus est Cassiodorus, sed ordinarios tantum: peculiares etiam sequutus Annales. Volui hoc loco illorum meminisse, cum de L. Cassio scriberem. Si quispiam verum locum reperiet horum Coss. subscribat diligenter.

3. 17. TIB. CAESAR V. COS. ET SOLVS. 31. 783.

Neque is consulatus extat apud Tacitum: quia hoc loco liber est mancus, licet in fine chartae vnius quae sequentem consulatum praecedit, mentio fiat Fulcinii Trionis & Reguli Coss. qui forte suffecti Consules huius anni fuerant. Illic enim in quinto scilicet libro, haec tradit Tacitus: Exitu anni diu aucta discordia Coss. erupit. Nam Trio facilis capessendis inimicitiis & foro exercitus, vt segnem Regulum ad opprimendos Seiani ministros oblique perstrinxerat. Ille nisi lacesseretur, modestiae retinens, non modo retudit collegam, sed vt noxium coniurationis ad disquisitionem trahebat: multisq; patrum orantibus, ponerent odia in perniciem itura, mansere infensi ac minitantes, donec magistratu abirent. Ex illis quae paulo ante apud Tacitum scribuntur eo loco, liquido cóstat, quod hoc anno sumptum est supplicium de Seiano, quem Tiberius collegam in consulatu & generum asciuerat per Liuiam Drusi coniugem, & Caesaris neptem, & quem saepe suum Seianum appellare solitus erat: ita versa est fortuna. Seianus autem gladio quem sinu abdiderat, incubuit. Corpus eius vnco tractum, & in Gemonias scalas abiectum. Dehinc saeuitum & in Seiani liberos ac amicos, qui & partim occisi, partim in insulas relegati sunt. Meminit illius rei & Ioannes Monachus in Tiberio, dicens Seianum in magnam dignitatem à Tiberio prouectum, & socerum ex Iulia Drusi filia factum, tandem decernente Senatu interfectum. Cuius corpus triduo à populo Romano illusum, postremo in Tiberim abiectum. Filius pariter occisus, & mater sibi mortem consciuit. Haec autem omnia commode ex Suetonio discemus, qui rubrica sexagesimaquinta ita scribit: Seianum res nouas molientem, quamuis iam & natalem eius publice celebrari, & imagines aureas coli passim videret, vix tandem & astu magis ac dolo, quam principali auctoritate subuertit. Nam primo vt à se per speciem honoris dimitteret, collegam sibi assumpsit in quinto consulatu, quem longo interuallo absens ob id ipsum susceperat. Deinde spe affinitatis ac Tribunitiae potestatis deceptum, inopinantem criminatus est pudenda, miserandaque oratione: quum inter alia P. C. precaretur, mitterent alterum è Coss. qui senem se & solum in conspectum eorum, cum aliquo militari praesidio perduceret. & reliqua quae sequuntur. Fuit itaque hoc anno Tiberius quinquies consul, si duo consulatus, quos sub Augusto gessit, simul supputentur. Tres enim tantum suo imperio gessit. Et forte hoc anno Seianus collega eius fuerat. Designauit namque ipsum consulem, cum Capreas peteret. Et ita hoc anno in summis honoribus, cum eius coniuratio esset detecta, mors ei obuenerat. De quo multa Iuuenalis poeta: & Tacitus in principio quarti Historiarum sic scribit: Aelius Seianus praetorii praefectus, genitus

Chri-sti · Ab vr. con. · Olym. · Imp. Tib.

genitus Vulsiniis, patre Seio Strabone equite Romano, & prima iuuenta C. Cæsarem Diui Augusti nepotem sectatus, non sine rumore Apicio diuiti & prodigo stuprum venumdedisse. Mox Tiberium variis artibus deuinxit, adeo vt obscurum aduersus alios, sibi vni incautum intectumq; efficeret: non tam solertia (quippe iisdem artibus victus est) quam Deûm ira in rem Romanam: cuius pari exitio viguit, ceciditque. Vide illic latissime, quibus vitiis fuerit inquinatus sordidissimus. Meminit autem & huius consulatus Plinius in secundo Historiarum, capite vigesimo quinto, de Cometis sic scribens: Hæc fuit, de qua quinto consulatu suo Tiberius Imperator Cæsar præclaro carmine perscripsit, ad hunc diem nouissime visam. Cassiodorus itaq; noster hoc anno Tiberium, & solum, consulatum gessisse scribit: quia forte Seianus fuit mox occisus. Verum & in opusculo incerti autoris, vbi solum Consulum nomina narrantur, scribitur hoc loco: Tiberio, & solo. Verum mox ibidem subduntur duo alii Consules, Aruncius, & Ænobarbus: qui in Cassiodori exemplo, quod ad manus meas peruenit, non scribuntur, sed desunt, vitio scriptoris sine dubio. Neq; enim mihi persuadere possum, hos Cassiodorum prætermisisse, cum mox Cassiodori scriptura subiungatur: His Consulibus, Dominus noster Iesus Christus, &c. reiiciens passionem Christi in decimum octauum Tiberii annum. Cum itaq; tantum hactenus decem & septem recensuisset consulatus, necessario debuit subiungi decimus octauus: alioquin non subscripsisset: His Consulibus, Dominus noster Iesus Christus. Si enim sub quinto Tiberii consulatu passionem Christi voluisset denotare, dixisset, hoc Cos. non his Coss. &c. Cum itaq; in exemplari vnico, quod habui, hoc loco vacuum reperissem spacium, mox deesse Consules duos conieci, quos diligenter vndiq; disquirens, tandem reperi in 5. lib. Taciti, quos subscribam fideliter, & opem hanc autori nostro afferam corrupto & manco. Quisquis post me meliora inueniet, tam candide vt ego subscribat. Verba autem Taciti hæc sunt:

33. 784. CN. DOMITIVS, *& Camillus Scribonianus.* 4. 18.

Consulatum inierant, cum Cæsar transmisso, quod Capreas & Surrentum interluit freto, Campaniam præterlegebat, ambiguus an vrbem intraret: seu quia contra destinauerat, speciem venturi simulans, & sæpe in propinqua digressus, aditis iuxta Tiberim B hortis, saxa rursum & solitudinem maris repetiit, pudore scelerum & libidinum, quibus adeo indomitis exarserat, vt more regio pubem ingenuam stupris pollueret: nec formam tantum & decora corpora, sed in iis modestam pueritiam, in aliis imagines maiorum incitamentum cupidinis habebat. Tunc primum ignota ante vocabula reperta sunt, sellariorum, & spintriorum, ex fœditate loci ac multiplici patientia: præpositiq; serui, qui quærerent, pertraherent dona in promptos, minas aduersum abeuntes: & si retinerent propinquus aut parens vim raptus, suaq; ipsi libita velut in captos exercebant. Sed de luxuria & libidine eius, Tranquillus in Tiberio, rubrica 43. & sequenti. Idem Suetonius in Othone, horum Consulum meminit rubrica secunda, in hæc verba: Otho Imperator quarto Calendas Maii natus est, Camillo Aruncio, Domitio Ænobarbo Coss. Fuit autem hic Domitius pater Neronis Imperatoris. Quanquam in Vitellio tradat, A. Vitellium in consulatu obiisse, quem cum Domitio Neronis Cæsaris patre inierat: prælatus eloquio, famosusq; cœnarum magnificentia. Cui forte suffectus est Aruncius Camillus Scribonianus. Ob id hæc verba Cassiodori, quæ maiusculis literis in vitioso exemplari sub Tiberio ponuntur, hic sunt inserenda:

HIS COSS. DOMINVS NOSTER IESVS CHRISTVS PASSVS EST VIII. CAL. APRILIS, ET DEFECTIO SOLIS FACTA EST, QVALIS ANTE VEL POSTMODVM NVNQVAM FVIT.

Itaq; Cassiodorus noster reiicit passionem Domini in decimum octauum annum Tiberii Cæsaris, iuxta Euangelicam veritatem: & Eusebium imitatus, qui in libro Temporum, id etiam ex ethnicorum scriptis comprobat: qui & de Solis eclipsi, & terremotu miranda prodiderunt. Sic & Eutropius libro septimo scribit, capite tertio: Tiberii imperii decimo quinto, Iesus Christus prædicationis suæ sumpsit initium. Octauo quoque decimo eiusdem anno Iesus Christus filius Dei pro nobis sese morti offerens, crucifixus est. Sic & recentiores omnes, qui plerunque perspicaciores sunt. Iohannes Monachus, qui pulchram historiam græce scripsit, in Tiberio sic inquit: τούτου πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει, ἐβαπτίσθη ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς, ἐν δὲ τῷ ὀκτω καὶ δεκάτῳ παρεδόθη, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ἀνέστη, hoc est: Huius quinto decimo anno baptisatus fuit Dominus noster IESVS CHRISTVS, & anno decimo octauo traditus, crucifixus, & resurrexit. Sic Honorius Augustudunensis in suis Annalibus inquit: Anno decimo octauo Tiberii, Dominus sua passione mun-

Olym. Im. Tib. dum redemit, & prædicaturi per Iudææ regiones Apostoli, Iacobum fratrem Domini Hierosolymis ordinant episcopum. Quæ verba venerabilis quoq; Beda, lib. de Sex mundi ætatibus repetit, vt alter ab altero recepisse videatur. Sic Iornandes in Annalibus ad Vigilium scribit: Tiberii decimo octauo anno Dominus noster Iesus Christus sub Pontio Pilato, in Iudæa, carne passus est, non deitate. Et hæc opinio de anno passionis conuenit cum Euangelica veritate. Sed quemadmodum non conuenit inter autores de anno passionis, ita neq; de die. Aliqui enim diem resurrectionis diei passionis assignant. Sed Tertullianus, Chrysostomus, Cyrillus, Hieronymus, Augustinus, & Beda, cum nostro conueniunt Cassiodoro, dicentes, octauo Calendas Apriles crucifixum fuisse: eodem scilicet die, quo conceptum asserunt. Conceptus est autem mense Martio octauo Calendas Aprilium. Et eodem die passus, quod ex iis verbis Augustini ex quarto de Trinitate, capite quinto, liquido constat: Octauo, inquit, Calendas Apriles Dominus conceptus creditur, quo & passus. ita monumento nouo quo sepultus est, vbi nullus erat positus mortuorum, nec antea, nec postea: congruit vterus virginis, quo conceptus est, vbi nullus seminatus est mortalium. Sed hæc omnia diligentissimus ille vir, simulq; doctissimus, Paulus Mittelburgensis in suis libris de Recta paschæ celebratione exequutus est. Hunc, candide lector, adi, & quæ desideras, illic inuenies longe lateque, tam de anno quam die passionis, non modo Chronographorum scriptis, sed & Astronomica supputatione singula examinantem. Cæterum de Solis eclipsi in passione Domini facta, præter hos, quos Eusebius citat, & qui vulgo afferuntur, Dionysius ad Polycarpum scribens, de eclipsi apud Heliopolim visa, sic inquit: Quid de illo, qui tempore crucis Dominicæ factus est, Solis defectu, dicturus es? Eramus tunc amboapud Heliopolim, amboque simul incidentem mirabili modo Soli lunæ globum annotabamus (non enim eiusce coniunctionis tunc aderat tempus) ipsamq; rursus ab hora nona ad vesperam, ad Solis diametrum supra naturæ vires restitutam, &c. Subiungit dehinc: Hæc sunt quæ tunc temporis contigere, naturam profecto superantia, ac soli Christo possibilia, qui autor est omnium, &c. Concluditque: Apollophanes ad me conuersus, Hæ (inquit) ô præclare Dionysi, diuinarum sunt vicissitudines rerum. Non Ignoro, Laurentium Vallam, cum in Acta Apostolorum scriberet, contendere, Dionysium non esse Areopagitam: & opera Dionysii, quæ circumferuntur, esse cuiusdam Apollinaris: deridereq; hanc epistolam Dionysii de Solis eclipsi, quasi confictam & fabulosam. B Id quod etiam Erasmus Roterodamus in nouo Testamento repetit, & pene confirmat: quod D. Hieronymus interpretetur hanc eclipsim non fuisse vniuersalem, licet Euangelista scripsit, tenebras fuisse exortas super vniuersam terram. Cum vero neq; Græcus, neq; Latinus quispiam illius meminerit defectus Solis, vterq; contendit, neq; Athenis, neq; in Græcia visam. Do illis eruditionem ingentem, & doctrinam insignem: sed cur pietatem hanc deturpamus elatione, imo inflatione doctrinæ? Siue is Dionysius Areopagita fuerit, siue Philosophus, hæc impugnare, quæ iam mentibus hominum insederint, subtile nimium censeo, & forte subtilius quam necesse sit. Vtiq; Dionysii meminerunt quam honorificentissime, Chrysostomus, Eusebius, Clemens, Andreas Cretensis, Athanasius, & infiniti alii Græci: siue tres fuerint, siue vnus: quodq; non eius scripta citentur ab vllo, argumentum est à negatiua, quod non concludit. Etiam pluribus seculis non visus est Græcus Æschylus poeta, quem reperi: & Ioannes Monachus à paucis, imo à solo Andrea Alciato hactenus, quod viderim, citatur, qui tamen Græce doctissimam historiam & verissimam conscripsit, à me nuper casu repertus: ideo non sunt hæc opera ad autores suos referenda. Obmitto oracula & vaticinia Sibyllarum & Prophetarum, de hac eclipsi: nonne Euangelistæ super vniuersam terram factam concorditer scribunt? licet interpretentur isti, vt volunt. Sed cur Tertullianus in Apologetico dixit: Eodem momento dies, medium orbem signante Sole, subducta est: deliquium vtique putauerunt, qui id quoque super Christo prædicatum non scierunt: & tamen eum mundi casum relatum in Archiuis vestris habetis. Neque etiam id potuit latere maiorem Plinium, cum historiam naturalem conderet: & in secundo de eclipsibus plura scriberet, cum ei archiua principum liceret cognoscere. Sed quia principes rem volebant esse occultam, ob metum & ipse tacuit. Phlegon, Olympiadarum egregius supputator, quem Suidas Trallianum fuisse, Augusti libertum, & insignem historicum asserit, citatur ab Eusebio, à quo dicitur libro decimo quarto hæc verba tradere: Quarto anno ducentesimæ secundæ Olympiadis, magna & excellens inter omnes quæ ante eum acciderant, defectio Solis est facta. Dies hora sexta ita in tenebrosam noctem versus est, vt stellæ cœlo visæ sint, terræq; motus in Bithynia, Nicenæ vrbis multas ædes subuertit. Esculus præterea astrologus quidam, quamuis parum religiosus, astrologica

suppu-

Chri- Ab vr. suppntatione asserit hanc eclipsim factam; cum sol primum arietis gradum, lunā princi- Olym. Imp. Tib.
sti con. pium libræ occuparant. quod contra naturæ cursum est, cum in nouilunio solis defectio fiat. Iudæi autem in plenilunio agnum paschalem vorabant, circa finem Martii. Lucianus quoq; martyr Antiochenus, iudicibus dixit: Requirite in Annalibus vestris, & inuenietis, in temporibus Pilati, Christo patiente, fugato sole, interruptum tenebris diem. Et Origenes lib. 2. contra Celsum: De sole autem Tiberii Cæsaris tempore obscurato, quo imperante Iesus creditur cruci fuisse affixus, & de magnis terræmotibus factis, scripsit Phlegon in 14. de Tempotib. libro. Si igitur, quod fateri necesse est (in Pascha enim Iudæorum passus est Christus) in plenilunio facta est eclipsis, quod contrarium est cursui naturæ: quomodo eam non visam quispiam dicet in Græcia? Si vnum innaturale est, poterit aliud quoq; videri impossibile. Sed hæc humano iudicio non possunt examinari: pietati magis est studendum. Teneo memoria, quam res graues, quæ factæ sunt nostrā ætate, & veræ, sunt à principibus prohibitæ, ne edātur. Quemadmodum vero Christiana religio omnibus ab initio principibus fuerit exosa, non est opus vt id pluribus comptobem: tantum abest, vt non credam, multo quoq; plura & grauia gesta à scriptoribus esse vel metu, vel negligentia obmissa. De iis quæ Pilatus egit, require apud Iosephum & Eusebium. Id non possum obmittere, in vetustissimis quibusdam Annalibus legisse me, hoc anno Ratisbonam, quæ Imbripolis dicēbatur antiquitus, à Tiberio fuisse fundatam. Cum hæc annotassem, commodum ad me delata est epistola apologetica Francisci Pici Mirandulani principis, de Dionysio Areopagita: qui omnia hæc mea scripta coufirmat, & cui ego subscribo, & verissima esse iudico. Lege hanc lector, & boni consule. De hac re satis. reuertar ad Coss. nostros.

785. SVLPITIVS, ET SYLLA. CCIII. 19.

In opusculo ignoti authoris, qui à me semper citatur, scribitur, Galba & Sulla: quod idem est, quia hæc fuerunt horum cognomina. Nam & deinceps Cassiodorus vnica tantum Coss. nomina ponit, sine prænominibus & cognominibus. Sed horum Coss. mentionem sic facit Tacitus lib. 5. Ser. Galba, & L. Sulla Coss. diu quæsito, quos neptibus suis maritos destinaret Cæsar, postquam instabat virginum ætas, L. Cassium, M. Vinicium legit. Vinicio oppidanum genus. nam Callibus ortus, patre atq; auo consularibus, cætera
B Equestri familia erat: mitis ingenio, & comptæ facundiæ. Cassius plebeii Romæ generis, verum antiqui, honoratiq;, & seuera patris disciplina eductus, facilitate sæpius quam industria commendabatur. Huic Drusillam, Vinicio Iuliam, Germanico genitas, coniungit. Superq; ea re Senatui scripsit, leui cum honore iuuenum. Dein redditis absentiæ causis, admodum vagis, flexit ad grauiora, & offensiones ob remp. cœptas. vtq; Macro præfectus, Tribunorumq; & centurionum pauci secum introirent, quoties curiam ingrederetur, petiuit: factoq; large & sine præscriptione generis, aut numeri, Senatusconsulto, ne tecta quidem vrbis, adeo publicum consilium nunquam adiit: deuiis plerunq; itineribus ambiens patriam & declinans. Sequuntur deinde diuersæ accusationes & damnationes tam virorum quam mulierum, quorum corpora sparsim iacebant, donec putrefacta in Tiberim traherentur, quę hoc anno factæ sunt: in quibus enarrandis multam operam insumit Tacitus. Hoc anno C. Cæsar Caligula, qui post rerum potitus est, vxorem duxit Claudiam, M. Syllani filiam. Item Tiberius Sergio Galbæ consuli, inter varios sermones præsagium futuri Imperii, ex scientia Chaldæorum, quam Rhodi didicerat, his verbis fecit: Et tu Galba quandoq; gustabis imperium: seram ac breuem potentiam significans. Quemadmodum Tranquillus narrat, Augustū olim puero Galbæ salutanti, dixisse gręcis verbis: Et tu fili, impetio nostro adhæreas. Lege apud Tacit. pulcram historiam, de Thrasullo mathematico. Tranquillus in Galbā, rubrica 6. docet, quod Galba consulatum per sex menses ordinarium gessit. Euenitq; vt ipse L. Domitio patri Neronis, ipsi Siluius Otho pater Othonis succederet: veluti præsagium sequentis casus, quod medius inter vtriusq; filios extitit Imperator. Id forte etiam comprobat, proximum consulatum gessisse Domitium patrem Neronis: licet in prænomine adsit dubitatio. Refert Ioan. Monachus in vita Tiberii, quod diligentissime omninm diuitum ac potentum vitas per dies & horas explorauerit, vt vniusculusq; factū nosceretur. Ob id cū Galbæ vitā perscripsisset, obuius ei dixit: Et tu aliquando etiam imperium adipiscēris. ea re confisus, quod in senectute, & multū post eius mortē esset regnaturus. quæ cōueniunt cum iis quæ Tacitus scribit. Mortui sunt hoc anno Asinius Gallus, quē egestate cibi peremtū, haud dubiū: spōte vel necessitate, habebatur incertū. Item Drusus extinguitur, cū se miserandis alimentis, mandendo è cubili tomento, nonū ad diem detinuisset. Sic Agrippina, negatis alimentis, voluntaria morte obiit: eodem die, quo biennio antē Seianus pœnas luit, cū fœdissimis criminibus

Olym. Imp. Tib. Chr. Abr. / Ch. con.

impudicitiam eius arguiſſet Tiberius, & Aſinium Gallú adulterum ad tædium vitæ compulſum exprobraſſet. Haud multo poſt Coccejus Nerua, continuus principis, omnis diuini humaniq; iuris ſciens, integro ſtatu, corpore illæſo, abſtinentia cibi ſponte ſibi morté elegit. Tum Plancina vxor Gn. Piſonis, cuius fraude Germanicus perierat, ſua manu, ſera magis quam immerita ſupplicia perſoluit. Mortui dehinc illuſtres viri, Ælius Lamia, Flaccus Pomponius, & M. Lepidus: & Iulia Druſi filia, quondam Neronis vxor, denupſit in domum Rubellii Blandi: cuius auum Tiburtem, equitem Romanum pleriq; meminerant. Caſſium Seuerum oratorem egregium tanta inopia mortuum tradit Euſebius, vt vix panno verenda contegere potuerit.

In Annalibus an. 3 quas mouens, anno Christi 34 Paulum conuersum de cælo vocatum ad fidem Christi.

2. 20. PRISCVS, ET VITELLIVS. 35. 786.

ITA in Caſſiodori opuſculo leguntur Coſſ. quos corruptos, vel ex ignoto autore colligo, vbi legitur, PERSICVS ET VITELLIVS, non Priſcus. ac mox maiuſculis literis hæc verba ſequuntur: HIS COSS. PASSVS EST PROTHOMARTYR STEPHANVS DIACONVS, SEPTIMO CALENDAS IANVARIAS. quod ſuperius anno Domini 33. factum legimus. Et Frontinus id ſimul teſtatur in libello de Aquæductibus, vbi ea verba traduntur: Fabio Perſico, & L. Vitellio Conſulibus, C. Octauius Lenas curator erat aquarum. Sed Tacitus mentionem horum Coſſ. ſic facit: Paulo Fabio, & L. Vitellio Coſſ. poſt longum ſeculorum ambitum auis phœnix in Ægyptum venit, præbuitq; materiam doctiſſimis indigenarum & Græcorum, multa ſuper eo miraculo diſſerendi. Narrat dehinc eruditiſſima de aue phœnice, quæ ſtudioſo cuiq; perlegenda ſunt, & conferenda iis quæ Plin. tradit lib. 10. cap. 2. de phœnice multa ſcribens. Neq; negligendus eſt Lactantius, qui elegantiſſimum carmen de phœnice conſcripſit. Licet & obiter Ouidius in quinto de Transformatis, huius quoq; alitis mentionem faciat. Conferas ſimul omnes, ſtudioſe lector. Subiungit dehinc Tacitus, quomodo hoc anno multi inſignes viri damnati ſint. Pomponius Labeo per abruptas venas ſanguinem effudit. Hunc ſecuta eſt coniunx Paxea. Sic Mamercus Scaurus, cum Sextia vxore æquali morte extincti ſunt. Cur hæc mors ita frequēs erat ea tempeſtate? hanc inuenio cauſam. Primum hoc faciebat metus carnificis: & quia damnati publicatis bonis ſepultura prohibebantur. Eorum vero qui de ſe ſtatuebant, humabantur corpora, manebant teſtamenta. Id factū fuit B feſtinandæ mortis. Cæterum de hoc L. Vitellio Tranquillus in Vitellii vita ſic ſcribens: L. Vitellius quartus, P. Vitellii filius, ex conſulatu Syriæ præpoſitus, Artabanum Parthorum regem ſummis artibus, non modo ad colloquium ſuū, ſed etiam ad veneranda legionum ſigna pellexit. Mox cū Claudio principe, duos inſuper ordinarios conſulatus, cenſuramq; geſſit. Plinius quoq; 15. lib. Nat. hiſt. cap. 19. huius Vitellii ſic meminit: Omnia hæc in Albenſe rus è Syria intulit L. Vitellius, qui poſtea cenſor fuit, cum legatus in ea prouincia eſſet, nouiſſimis Tiberii Cæſaris temporibus. Idem in 22. cap. vbi de Piſtaciis ſcribit, & paſſim alibi. Sed & Tacitus quinto, ſubſequenti conſulatu multa de L. Vitellio ſcribit, quæ verbis Tranquilli conueniunt.

3. 21. GALLVS, ET NONIANVS. 36. 787.

IN codice autoris ignoti, ſcribuntur Camerinus & Nonianus: quod fortaſſe idem eſt, fuerunt enim hæc cognomina Coſſ. de quibus ſic ſcribit in 5. Tacitus: C. Ceſtio, M. Seruilio Coſſ. nobiles Parthi in vrbem venere, ignaro rege Artabano. Is metu Germanici fidus Romanis, æquabilis in ſuos, mox ſuperbiam in nos, ſæuitiam in populum ſumpſit: fretus bellis. quæ ſecunda aduerſum circumiectas nationes exercuerat: & ſenectutem Tiberii vt inermem deſpiciens, auidusq; Armeniæ: cui defuncto rege Artaxia, Arſacem liberorum ſuorum veterrimum impoſuit: addita contumelia, & miſſis qui gazam à Vouone relictam in Syria Ciliciaq; repoſcerent. Sed quo pacto occultis nunciis, rogantibus illis, Phraatem regem Tiberius dediderit, & inſidiæ Artabano paratæ fuerint, & Vitellio res Orientis commiſſæ, qui Artabanum fugauit, & res compoſuit, & hinc cum legionibus in Syriam remeauerit, latiſſime inuenies apud Tacitum: qui deinde multorum cædes etiam deſcribit. Nam neq; tempus, neq; preces, neq; ſatietas Tiberium mitigabant: licet extra vrbem, ſed haud longe, ſingulis diebus literis illa intelligeret. Meminit horum item Coſſ. Plinius lib. 10. cap 43. vbi de coruis agit: notam illam hiſtoriam commemorans de coruo illo, qui ſalutabat Tiberium, Druſum, & Germanicum Cæſares: quem cum ſutor interfeciſſet funebri pompa, coruus ille ad rogum vſq; delatus eſt. Hoc geſtum, inquit, M. Seruilio, C. Ceſtio Coſſ. ad 5. Calen. April. Sed lib. quoq; 37. cap. 6. de opali gemma ſcribens, alterius Coſ. ſic meminit: Siquidem extat hodie huius generis gemma, propter quam ab Antonio

Legitur hoc anno, quod Pilatus imaginem Cæſaris in templo ſtatuturus, Iudæos ſeditionem concitauerit.

Chr. Ab ur. | ſi con. Antonio proſcriptus Nonius Senator eſt, filius Strumæ Nonii,eius quem Catullus poeta in ſella curuli viſum indigne tulit:auusq; Seruilii Noniani, quem conſulem vidimus. Ex iis liquet, alterum conſulem M.Seruilium Nonianum, alterum C.Ceſtium Gallum appellatos. Sed ſola nomina Coſſ.quibus nunc deinceps vtitur Caſſiodorus,faciunt quandoq; lectorem anxium,& me quoq; dubium. Sed ſubiungit Caſſiodorus noſter: Olym. Imp. Tib.

HIS *Coſſ.Perſius Flaccus poeta Volaterris naſcitur.*

Hoc forte ab Euſebio mutuauit author noſter, qui libro Temporum ſcribit, vigeſimo primo anno Tiberii Perſium poetam Volaterris natum. Inquit etiam, Petrum Apoſtolum hoc anno ab Herode in carcerem truſum, & ab angelo mirabiliter liberatum.

17. 788. GALLIENVS, ET PLAVTIANVS. 4. 21.

IGNOTVS autor hoc loco ſcribit,Gallieno & Plautio. Sed Corn. Tacitus lib.5. ſic tradit: Quintius Plautius Sex.Papinius Coſſ.ſequutur. Dehinc deſcribit,qui accuſati & damnati voluntario exitu cecidere: Vibulenus Agrippa in ipſa curia depromtum ſuum venenum hauſit,accuſatus: & moribundus, à lictoribus in carcerem raptus, ſtrangulatus eſt. Sic G.Galba conſularis,duo Bleſii ſacerdotiis inſignes, Æmilia Lepida iuuenis Druſi vxor,ſpontanea morte obierunt.Ingens incendium hoc anno vrbem afflixit, deuſta parte Circi, quæ Auentino contigua, ipſoq; Auentino. Quod damnum Cæſar ad gloriam vertit,exolutis domuum & inſularum pretiis.Millies ſeſtertiûm collatum, tãto acceptius in vulgum,quanto modicus priuatis ædificationibus. Ne publice quidem niſi duo opera ſtruxit,templum Auguſto,& ſcenam Pompeiani theatri. Narrat inſuper,ſub iis Coſſ.motum in Cappadocia per Tiridatem factum:quo Artabanus in ſuum regnum reſtitutus eſt, & cum paucis Tiridates in Syriam reuectus. Meminit horum Coſſ. Plin.lib.10.c.2. vbi do phœnice agit,iis verbis: Cornelius Valerianus phœnicem deuolaſſe in Ægyptum tradit, Q.Plautio,Sex.Pomponio Coſſ.allatumq; eſſe in vrbem Claudii principis cenſura,anno vrbis octingenteſimo,& in comitio propoſitum:quod actis teſtatum eſt, ſed quæ falſa eſſe nemo dubitarit. Quod cum ita ſit,vt etiam patet ex ſuperioribus,cum de phœnice ſcriberemus ex Tacito, Perſico & Vitellio Coſſ. miror cur Solinus in ſuis collectaneis quaſi id aſſerat,eum Arabiam deſcribens ita dicat:Q.Plautio atq; Sex.Papytio Coſſ.Ægyptum phœnix inuolauit,captusq; anno octingenteſimo vrbis conditæ, iuſſu Claudii principis in comitio publicatus eſt. Quod geſtum præter menſuram quæ manet,etiam actis vrbis continetur. Numerorum notæ egent examine,cum ille ſit annus vrb.con. 788. non 800. annus. Cæterum neq; illud obmittendum cenſeo,quod ſcribit Euſebius:hoc anno,id eſt, vigeſimo ſecundo imperii, Agrippam Herodis filium à Tiberio in vincula coniectum, quod publice Deum precatus fuiſſet, vt mortuo Tiberio, Caium cunctorum dominum videret:quod & Suetonius docet. Sed copioſius Ioſephus 18.Antiquitatum,cap.15. Scribit dehinc Tacitus, eo anno etiam eſſe actum in Senatu atrocibus ſententiis contra Liuiam,quæ primum Druſi vxor, dehinc pellex & coniux Seiani. Multiq; eo anno ſunt accuſati & damnati. Ac ne fœminæ quidem exortes periculi:quæ cum ob Remp.argui non poſſent,ob lacrymas accuſabantur. Necataq; eſt anus Vitia,Fuſii Gemini mater, quod filii necem fleuiſſet. Quæ accuſationes hoc anno Romæ actæ ſint, late Cornelius ibi explicat,more ſuo: qui in iis maiorem partem operis ſui inſumit. Sed iterum incidi in Scyllam atq; Charybdim:quia poſt prædictos Coſſ. Caſſiodorus ſubiungit, ſub iis Coſſ.Tiberium mortuum eſſe,qui ab initio huius principatus tribuit ei 23.annos. At huc uſq; numerantur tantum viginti duo conſulatus,etiam cum illo quem adiunximus ex Tacito. Præterea Euſeb.tradit,vigeſimo tertio anno Imperii, Pilatum ſcripſiſſe de doctrina & morte Chriſti ad Tiberium:qui ad Senatum retulit,vt inter deos Chriſtus etiam reciperetur. Sed Senatus id recuſauit:quod latius exequitur lib.2.Eccleſiaſticæ hiſtoriæ,cap.2. Vbi & Tertullianum citat,qui in Apologetico contra gentes,cap.5. argutiſſime ſuper hac re diſſerit: pariter & Oroſius lib.7.cap.2. Quæ omnia etiam Ioan.Monachus Lydius Græcus pariter pulcre exequitur,in vita Tiberii. Sed demus,id etiam ſuperioribus annis actum, mox poſt Chriſti paſſionem. Omnes tamen fere vno ore fatentur,Tiberium viginti tribus annis regnaſſe,& ſub iis Coſſ. quos paulo inferius ponit Caſſiodorus, mortuum eſſe. Vnde Suetonius in Tiberio rubrica 73. Obiit in villa Luculliana, octauo & ſeptuageſimo ætatis anno,tertio & vigeſimo imperii, decimo ſeptimo Calendas Aprilis, Cn. Acerronio Proculo,C.Porcio Nigro Coſſ. Subiungit hinc diuerſas mortis ſuæ opiniones. Hos Coſſ.inferius ponit Caſſiodorus ſub Caligula. Vbi etiam obiter illud animaduertendum,in Aurelio Sexto errorem eſſe: qui Tiberium poſt octuageſimum octauum annum,& menſem quartum,inſidiis Caligulæ extinctum tradit. Quod ideo procedere non poteſt,quia vt in

Olym. Imp. Tib. Augusti Coss. scripsimus, sub Æmylio Lepido II. & Munatio Planco Coss. natus est Tiberius. A quibus numorantur huc usq; septuaginta octo anni, non octuaginta octo. Similiter & Corn. Tacitus in fine quinti libri, mortuum ipsum scribit octauo & septuagesimo ætatis anno, Imperii vero tribus ferme & viginti: nisi forte anni ciuiles & emergentes simul confundantur, vt plerunq; fit apud scriptores, qui nunc hos, nunc illos sequūtur. Ciuiles autem appello, qui semper ordiūntur in Ianuario: emergentes vero, qui in aliis mensibus, quando Cæsar aliquis imperio potitur. Et inde sunt diuersæ in autoribus calculorum supputationes. Vide Euseb. in lib. Temporum, attribuit Tiberio 23. annos. in Ecclesiastica vero historia lib. 2. cap. 4. Interea, inquit, Tiberius duobus & viginti circiter annis sui principatus exactis, viuendi finem fecit. Iosephus 18. cap. 15. Tunc autem Tiberius Gaium constituens successorem in principatu, paucis diebus adviuens, vitā defungitur. Imperauit autem dies tres, menses sex, annos duos & viginti. Iohannes Monachus: Tiberius annos vixit septem & septuaginta, menses quatuor, & dies nouem: ex quibus duobus & viginti annis regnauerat, menses septem, & dies septem. Cæteri omnes, Orosius, Eutropius, Beda, Iornandes & Honorius, viginti tres annos attribuunt. Sed menses illi superflui pro anno supputantur. Volo itaq; ex Tacito hos Coss. vigesimi tertii anni Tiberii subscribere, licet inferius à Cassiodoro locentur: & quid sub iis gestum sit, annotare breuiter.

CCIIII. 23. CN. ACERRONIVS PROCVLVS, & *C. Portius Niger.* 38.

De his ita scribit Corn. Tacitus in fine quinti: Neq; multo post supremi Tiberio Coss. Cn. Acerronius, C. Pontius magistratum occepere, nimia iam potentia Macronis, qui gratiam C. Cæsaris nunquam sibi neglectam acrius indies fouebat: impuleratq; post mortem Claudiæ, quam nuptum ei tetuli, vxorem suam, Ennio inmittendo, amore iuuenem illicere, pactoq; matrimonii vincire: nihili abnuentem, dum dominationis adipisceretur. Subiungit dein Tacitus, quomodo Tiberius de successore cogitauit: sed cum nihil certi in animo suo reperiret, fato permisit. Indies igitur augebatur valetudo aduersa. Sed non remisit quippiam è libidinibus suis, medicorum artes eludens: quanquam & vires & corpus aperte deficerēt, tamen idē animi rigor sermone & vultu simulabatur, manifestamq; defectionem tegebat. Tandem mutatis sæpius locis, in villa Luculliana apud promontorium Miseni consedit, ingrauescente quotidie morbo. Cum Macro à Chariclemedico intellexisset, ipsum vltra biduum viuere non posse: & C. Cæsar primordia imperii missis B crebris nunciis meditaretur, 17. Calen. April. interclusa anima, creditus est mortalitatem expleuisse. Sed postquam iterum respiraret, cibum recreandæ defectionis afferri iubens: Macro intrepidus, opprimi senem iniectu multæ vestis iubet, discediq; ab limine. Sic finiuit Tiberius, octauo & septuagesimo ætatis anno. hæc Tacitus. Quæ cum iis conueniunt, quæ Ioannes Monachus Græcus scribit in Tiberio, in hanc sententiam: Cum iam longo Tiberius Cęsar tempore aduersa detineretur valetudine, nihil à solido viuendi genere remisit, medicis nunquam vsus: ob consilium Thrasylli mathematici, qui & diem & horam mortis probe tenebat. Sed decem ei annos amplius promittebat; ne sæuiret crudelius in mortem multorum. Cum itaq; nunc acrius ægrotaret, nunc rediret antiqua sanitas: hos in gaudium, hos in tristitiam impellebat. Lætabantur enim homines, cum acutam eius ægritudinem intelligerent: & tristabantur, cum conualescere audirent. Caius itaq; timens ne restitueretur pristinæ sanitati, ei cibum, ne petenti quidem, porrexit nocuum: multaq; cooperimēta addidit, vt magis febrili adureretur æstu: & ita eum suffocauit. Sed Tacitus, more etiam suo, qui hoc anno sint accusati & damnati, pluribus recenset, sicut Anitia P. Vitellii vxor, Albucilla Satrii Secundi vxor: dein Gn. Domitius, Vibius Marsus, & L. Aruntios. Vide illic mirabilem exitum Sex. Papinii. Subdamus nunc verba Cassiodori, quę prioribus Coss. subnexa sunt: licet aliter nos sentiamus, vt iam pluribus comprobauimus.

HIS *Coss. Tiberius Imperator in Campania moritur. cui successit C. Cæsar, cognomento Caligula: qui regnauit annis tribus, & mensibus vndecim. Sub quo hi Coss. fuerunt.*

Hunc Orosius tertium, non quartum appellat Imperatorem: quia Cæsarem Iulium mētatorem potius appellat. de hoc lib. 7. cap. 5. sic scribit: Anno ab vr. con. septingentesimo nonagesimo, tertius ab Augusto C. Caligula cœpit regnare, mansitq; in imperio annis non plenis quatuor: homo ante se omnium flagitiosissimus, & qui vere dignus Romanis blasphemantibus, & Iudæis persequutoribus punitor assiduus haberetur: & reliqua quæ sequuntur. Sed Eutropius illum Drusi priuigni Augusti filium appellat, cum passim ab omnibus Germanici filius dicatur: eiusq; vitam paucis perstringit, cap. tertio septimi libri. sicut & Eusebius tam in Chronicis, quam in Ecclesiasticæ historiæ lib. 2. cap. 4. & tribus sequentibus. quos imitantur recentiores, Beda, Iornandes, & Honorius: sed locupletius

Iosephus

Ioſephus lib. 18. Suetonius lib. 4. & Sex. Aurelius Victor huius vitam deſcribunt. Scripſit & vbertim de hoc nimirum Tacitus, ſed libri deſiderantur: niſi Deus hos quandoq; etiam ſequentes, vt priores nuper repertos, è tenebris eruat, & euoluat in lucem.

C. CALIGVLA IIII. IMP. ROM.

PROCVLVS, ET NIGRINVS.

PAVLO ante narraui ex Cor. Tacito, & Suetonio Tranquillo, Tiberium his Coſſ. eſſe mortuum: licet eos ponat Caſſiodorus ſub Caligula; quia 17. Calen. April. obiit Tiberius. Poterant hi Coſſ. decem reliquos menſes dominari, vt quatuor anni darentur imperio Caligulæ. Sed autor ignotus, vbi ſola nomina Conſulum cum diebus & epactis ſcribuntur, alium ordinem, alios fortaſſe Annales ſequutus, continet: quem etiam non grauabor ſubdere. Incipiemus autem à Gallieno & Plautiano; qui vltimi erant in Tiberio apud Caſſiodorum. Ibi ſic ſcribuntur:

B. Gallieno	&	Plautio, Sol. XI.
Proculo		Nigrino, Mar. XXII.
Iuliano		Aſprenate, Mer. III.
Cæſare II.		Ceſiano, Iou. XIIII.
B. Cæſare III.		Solo, Ven. XXV.
Cæſare IIII.		Saturnino, Sol. VI.
T. Claudio III.		Longo, Lun. XVII.
Tito Claudio III.		Vitellio, Mar. XXIX.
B. Criſpo II.		Tauro, Mer. IX. illi à Caſſiodoro ponuntur inferius ſub
Vinitio		Coruino, Ven. XX. Claudio.

Sed quis in tanta rerum obſcuritate rectè diiudicabit? cum aliqui conſulatus titulotenus geſſerint, quidam ordinarii, quidam ſuffecti fuerint Coſſ. & autores pro ſuo arbitrio hos vel illos Coſſ. ſuis aſcripſerint libris? Satis ſit mihi, hæc ſtudioſis indicare.

790. IVLIANVS, ET ASPRENAS. 2. 1.

B MEMINIT horum Coſſ. Iulius Frontinus, lib. de Aquæductibus, in hæc verba: Caius Cæſar, qui Tiberio ſucceſſit, cum parū & publicis vſibus, & priuatis voluptatibus ſeptem ductus aquarum ſufficere videretur, altero imperii ſui anno, M. Aquilio Iuliano, P. Aſprenate Coſſ. anno vr. con. ſeptingenteſimo nonageſimo, duos ductus inchoauit: quod opus Claudius magnificentiſſime cōſummauit, dedicauitq; Suillio & Ticiano Coſſ. anno poſt vr. con. octingenteſimo, 6. Calen. Auguſti. Alteri quod ex fontibus Cerulo & Curio perducebatur, Claudiæ datum: hæc bonitate proxima Martiæ. Altera, quoniam duæ Anienis aquæ in vrbem fluere cœperant, vt facilius appellationibus diſtinguerentur, Anio nouus vocari cœpit. Alias omnes præcedit: priori Anieni cognomen veteris adiectum. Sed & paulo poſt in eodem libello, iterum horum Coſſ. meminit, licet nomina ſint parum deprauata. ſic enim inquit: Aquila Lumano, & Nonio Aſprenate Coſſ. M. Portius Cato curator aquarum fuit. Suetonius in Caligula, rubrica 21. Inchoauit autem aquæductum regioni Tiburti, & amphitheatrum iuxta ſepta: quorum operum à ſucceſſore Claudio alterum peractum, amiſſum alterum eſt. Narrat Euſebius, quomodo Caius Agrippam vinculis à Tiberio ligatum liberauit, & regem Iudææ conſtituit: & qualis ſeditio apud Iudæos orta ſit, cum Flaccus Attilius præfectus Ægypti, Iudæos multis calamitatibus premeret: & Philo legatus, qui per hæc tempora floruit, doctiſſimus vir, philoſophus & orator, ad Caium in vrbem proficiſceretur. Quæ omnia, & quo pacto Petronius legatus Syriæ, & Vitellii ſucceſſor, Iudæis ſimulachrum Cæſaris in templum ſtatuere volens, ſit à propoſito deterritus, narrat copioſiſſime Ioſephus lib. 18. Antiquitatum, qui à decimo quinto capite ad finem libri à ſtudioſo eſt relegendus, vt res geſtas in Iudæa bene teneat. Cæterùm arbitror hunc eſſe Aſprenatem, cuius Ioſephus 19. lib. cap. 1. meminit: qui, cum C. Cæſar ſacrificaret, antequam occideretur à coniuratoribus, tota veſtis eius ſanguine victimæ commaculata, augurium accepit vicinæ mortis ſibi imminentis, licet C. rideret: quod & euenit. Nam occiſo Caio, dum Germani milites, qui cuſtodes erant corporis Cæſaris, tumultuantur, inquirentes percuſſores Caii: Aſprenas primus occurrens, exoluit pœnas, trucidatusq; eſt. nam & ipſe particeps operis fuit, cuius caput à militibus ad ſpectandum eſt delatum. Meminit autem & Euſebius cuiuſdam Iuliani, in ſecundo hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libro, cap. 6. qui magni nominis fuit, ſi forte hic eſt.

Olym. Imp. Cal. | Chr. ... Vrb. ...

PVBLICOLA, ET NERVA.

3. 2. TRADIT Eusebius, hoc anno tertio Caium Cæsarem Lolliam Paulinam C. Memmii Reguli, cuius in decimo nono Iosephus crebro meminit, vxorem duxisse: impulissetque eum, vt vxoris suæ patrem se esse diceret. De qua multa Tranquillus in Caligula, rubrica 25. Plinius lib. 9. scribit, se vidisse Lolliam Paulinam, Caii principis vxorem, in sponsalium ceremoniarum cœna smaragdis margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus toto capite crinibus, spiris, auribus, collo, manibus, digitisque. Nec dona prodigi principis illa fuerunt, sed auitæ opes, prouinciarum scilicet spoliis partæ. Præterea addit Eusebius, hoc anno Matthæum in Iudæa Euangelium tum primum scripsisse. 40. 79

HIS *Coss. Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interfecit.*

Hoc idem Eusebius & in Chronicis, & in Ecclesiastica historia libro secundo, capite septimo. Licet ex sexto capite pleraque de Pilato scribat, quæ studioso scire interest, & quæ etiam Iosephus in decimo octauo scribit. Egesippus præterea libro secundo, capite duodecimo, Pilatum scribit non excusandum, cum resurrectionem Domini agnoscens, eam credere perfidus contempserit. Nam & in Anacephalæosi ponit epistolam Pilati ad Tiberium, in qua de resurrectione disserit. Licet Tertullianus in Apologetico, cap. 21. scribat: Ea omnia super Christo Pilatus, & ipse iam pro sua conscientia Christianus, tunc Tiberio nunciauit.

CÆSAR, ET IVLIANVS.

CCV. 3. IN ignoto autore, vt superius scripsimus, hoc loco scribitur, Cæsar III. solus. adeo vt fortasse proxime præcedenti anno secundum egerit consulatum, cum Cæsiano, titulotenus: & substituerit Publicolam & Neruam. Quandoquidem huius consulatus ita mentio fit apud Tacitum, in vita Iulii Agricolæ, iis verbis: Natus erat Agricola Caio Cæsare ter Coss. idibus Iuniis. Meminit & huius Plinius 11. lib. Historiæ naturalis, cap. 37. Caio principi Calendis Ianuariis, cum consulatum iniret, sacrificanti, defuisse iecur: quo anno interfectus est. Cæterum de Caii Cæsaris consulatibus, Tranquillus rubrica 17. sic scribit: Consulatus quatuor gessit: primum ex Calendis Ianuarii per duos menses, secundum ex Calendis Ianuarii per triginta dies, tertium vsque in Idus Ianuarii, quartum vsque in septimum Idus eiusdem. Ex omnibus duos nouissimos coniunxit: tertium autem Lugduni iniit solus, non vt quidam opinantur, superbia, negligentiave, sed quod defunctum sub Calendarum diem collegam rescisse absens non poterat. Consulibus igitur detulit honorem. Et olim Coss. oblitis de die natali suo edicere, abrogauit magistratum: fuitque per triduum sine summa potestate Respub. Quondam vero Coss. quærentibus, quidnam rideret: blande: Quid, inquit, nisi vno meo nutu iugulari vtrunque vestrûm statim posse. Idem autem rubrica 15. tradit, ab initio principatus patruum Claudium collegam sibi in consulatu assumpsisse. Vnde & in Claudio legimus, rubrica 6. Sub Caio fratris filio secundum æstimationem circa initia Imperii, omnibus lenociniis colligente honores, auspicatus consulatum, gessit vna per duos menses. Euenitque, vt primitus ingredienti cum fascibus forum, præteruolans aquila dexteriure humero considerer. Sortitus est & de altero consulatu in quartum annum. noster autem Cassiod. non ponit illos consulatus, sed tantum ordinarios Coss. & mox subiungit: 41. 79 B

HIS *Coss. Caius Cæsar, cognomento Caligula, à protectoribus suis occiditur, in Palatio, anno ætatis vigesimo quarto.*

Error est Cassiodori, vel potius librariorum, qui numerorum notas perperam transcribunt. Nam fuit viginti nouem annorum: quod tum ex Tranquillo ac Eusebio, tum ex vera supputatione patet, cum genitus sit, Germanico patre suo & C. Fonteio Capitone Coss. a quibus hucusque numerantur viginti nouem consulatus.

Par menda occupauit libros Eutropii, vbi scribitur triginta nouem, pro viginti nouem. Neque quatuor annos & decem menses, sed tres tantum annos cum decem mensibus imperauit. Et ideo etiam anni Olympiadum & anni Christi confunduntur in Eusebio, & fit transpositio, quam nemo nisi bene oculatus perspicit. Item Iosephus 19. Antiquitatum, cap. 2. tradit, Caium quarto Imperii sui anno, minus quatuor mensibus, defunctum: virum & ante Regnum nequitia summum, libidinibus subiugatum amicum, in rebus terribilibus timidum, & pronæ potestatis semper auidum. Vide in eo libro quomodo occisus sit, & à quibus, latissime, & quæ eius natura, ac quanta ingenita crudelitas.

V. IMP.

V. IMP. CLAVDIVS.

Cui successit Claudius, qui imperauit annis tredecim, mensibus octo, diebus viginti octo.

Orosius lib. 7. cap. 4. Anno ab vr. cond. septingentesimo nonagesimo quinto, Tiberius Claudius, ab Augusto quartus, regnum adeptus est, mansitq; in eo annos quatuordecim. Numerorum notæ deprauatæ sunt. Eutropius lib. 7. cap. 5. Post Caium Claudius fuit, patruus Caligulæ, Drusi, qui apud Moguntiacum monumentum habet, filius: cuius Caligula nepos erat. Hic inediæ imperauit; multa gerens tranquille ac moderate, quædam crudeliter & insulse. Vixit annos quatuor & sexaginta, imperauit quatuordecim. Post mortem consecratus est, Diuusq; appellatus. Sex. Aurelius plura de hoc. Similiter & Iosephus lib. 19. Antiquitatum. Sed & 20. lib. cap. 10. sic scribit: Claudius defunctus est, cum imperasset annis tribus & decem, mensibus octo, diebusq; viginti. Est autem sermo quorundam, quod ab vxore Agrippina fuerit veneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus, Cæsaris frater: vir autem eius Domitius Barbatus, nobilissimus Romanorum. quo moriente, viduatam multo tempore, Claudius duxit vxorem, habentem filium qui patris nomine Domitius vocabatur. Claudius ergo propter zelum Agrippinæ, Messalinam peremit vxorem, ex qua filios habuerat Britannicum & Octauiam. Erat autem ei ante vna filia senior, quam ex prima vxore nomine Petronia habuerat. Octauiam itaq; desponsauit Neroni. sic enim eum postea vocitauit, cum Cæsar eum filium adoptasset. Agrippina autem metuens, ne Britannicus crescens, regnum à patre perciperet: & volens imperium suo filio præparare, de morte Claudii tractauit. Quo mortuo, repente misit principem militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum valde præpotentes, qui deducerent de castris Neronem, & eum more principis adorarent. Scribunt de eo & Suetonius, Tranquillus, & Corn. Tacitus, qui ab initio vndecimi libri mancus est, quia cæteri desunt. Tamen ibi sextus annus imperii Claudii inuenitur. Iuniores, Beda, Iornandes, Honorius, & Ioannes Monachus eadem hæc.

Svb quo hi Coss. fuerunt:

793. CÆSAR II. ET SATVRNINVS. CCIII. I.

B De consulatibus Claudii Tranquillus sic scribit, rubrica tertia decima: Consulatus super pristinum quatuor gessit: ex quibus duos primos iunctim, sequentes per interuallum, quarto quemq; anno: semestrem nouissimum, bimestres cæteros. Tertium autem, nouo circa principem exemplo, in locum demortui suffectus. Sed ita venetatus est Coss. Claudius, teste Suetonio, vt de maiore negotio acturus, in curia medius inter Coss. sellas, Tribunitio subsellio sederet. Et cum moriturus esset, neminem consulem vltra mensem designauit. Verum vt idem scribit rubrica 26. vigesimo imperii die; inq; secundo consulatu, natus est ei filius Britannicus ex Messalina: quem paruulum pro concione manibus suis gestans, & militibus & plebi per spectacula commendabat, faustisq; ominibus cum acclamantium turba eum prosequebatur. Id siue hoc anno, quod non credo, siue tertio acciderit, quo Britanniam subegit: & à nostro Cassiodoro Tiberius, non Cæsar appellatur, iam intelliges. Hinc lector collige, cur noster autor hunc ipsum Cæsarem, paulo post Tiberium vocabit: ac tres consulatus Tiberio, duos Cæsari ascribit. Cum plane id quoq; constet, Tiberium Claudium quinq; gessisse consulatus, vt inferius ex Tacito atq; Iosepho comprobabimus. Sed omnino diuersi annales variant scriptorum historias. Cæterum vt ad historiam reuertar, tradit Iosephus 19. lib. cap. 4. sub id tempus Alexandriæ magnam esse ortam seditionem inter Iudæos atq; paganos, post mortem Caligulæ. Hunc vt compesceret Claudius, primum edictum misit in Alexandriam atq; Syriam, quod incipit hoc modo: TIB. CLAVDIVS CÆSAR PIVS GERMANICVS TRIBVNITIÆ POTESTATIS D. Subiungens dehinc, vt Iudæi non inquietarentur. Dehinc in vniuersum orbem aliud emisit, cuius est hoc principium, pene simile priori: TIB. CLAVDIVS PIVS GERMANICVS TRIBVNITIÆ POTESTATIS COS. ORDINARIVS, II. D. & cætera, quæ sequuntur. vide Iosephum. Idem quoq; cap. 2. eiusdem libri, meminit Sentii Saturnini: si forte ille est, cuius elegantissima illic legitur oratio, quam habuit post mortem Caligulæ, suadens vt pristina libertas resumatur, & tyranni abiiciantur: vbi etiam mentio fit Coss. omissis nominibus. Per Cn. item Sentium, scribit Tranquillus, & item Eutropius confirmat, bellum Britannicum confectum.

794. SATVRNINVS II. ET VENVSTVS. 2. 2.

In ignoto authore hoc loco alii scribuntur Coss. Tib. Claudius secundum, & Longus. Puto hunc esse Saturninum, de quo Plinius in 7. lib. cap. 48. inquit: M. Perpenna, & nu-

per L. Volusius Saturninus, omnium quos in consulatu sententiam rogauerant, superstites fuere. Eodem quoq; lib. cap. 15. ait: Nuper etiam Volusio Saturnino in vrbis præfectura extincto, notum est Corneliam è Scipionum gente Volusium Saturninum, qui fuit consul post sexagesimum secundum annum, genuisse.

HIS *Coss. Petrus Apostolus Romam mittitur, vbi Euangelium prædicans, viginti quinq; annis eiusdem vrbis episcopus perseuerat.*

Eusebius in Chronicis: Anno secundo Claudii, Petrus Apostolus natione Galilæus, Christianorum pontifex primus, cum primum Antiochenam ecclesiam fundasset, Romam proficiscitur, vbi Euangelium prædicans, viginti quinq; annis eiusdem vrbis episcopus perseuerat. Paulus Orosius libro 7. cap. 4. aduentum S. Petri in vrbem, causam fuisse prodit, cur omnia salutaria Romæ acciderint. Et quod Claudius obliuionem actorum, quam Græci ἀμνηστίαν vocant, intro duxerit: & quod ciuilia bella, quæ Furius Scribonianus excitauerat, extinxerit. Nostra tempestate tumultus quidam inter solidos Ecclesiæ doctores, & Scholasticos theologistas (Deo certe sic volente, quandoquidem omnia in deterius abierūt) excitatus est: spero futurum autem saluberrimum exitum. In iis quidam opinantur, S. Petrum Romæ nunquam fuisse: econtrario aliter alii sentiunt. Extant vtriusq; opinionis opuscula sane non contemnenda. Ego, vt ingenue quid sentiam, fatear, nō dubito, quin S. Petrus Romæ fuerit. Sed quod autor fuerit tantarum ceremoniarum, quę incitamentum sunt potius superbiæ & libidinis, quam humilitatis & deuotionis, plane pernego. Huius assertionis talem affero causam, quod vetustissimum comperi in Bibliotheca quadam opusculum anonymi autoris, quo cōtinentur Pontifices Romani, sub quibus Coss. fuerint, a diuo Petro vsq; ad Marcellinum, qui sub Diocletiano fuit, quemadmodum deinceps narrabimus. In hoc sic legitur: Petrus ann. XXV. M. I. D. IX. fuit temporibus Tiberii, Caii, Claudii & Neronis, à consulatu Vinicii & Longini vsq; Nerone & Vetere. passus autem cum Paulo die 3. Cal. Iul. Coss. SS. imperante Nerone. Coss. hi omnes leguntur in Cassiodoro, sed non conueniunt anni: quemadmodum de passione Domini annotauimus. Consulatus quidem, sed varietatem annorum nemo facile concordabit, quinimo etiam dierum. Puto ob id scriptores res istas variasse, quod nullus ea vixit ætate, qua hæc gesta sunt, sed ex sola relatione posteris illa tradiderūt: vnde nata est talis tantaq; ambiguitas. Quia sub Diocletiano ecclesię demolitæ sunt, & libri Dominici combusti: & B ea quæ poterant nobis suffragari in noscendis gestis eius seculi, perierunt. Omnes tamē in hoc conueniunt: S. Petrum Romæ fuisse. Nec tamen suspicandum est, tantis ceremoniis vsos esse tunc Pontifices, quibus nunc vtuntur: quibus etiam superbia vsq; ad atam progreditur. Quamuis non censeam, omnes vsquequaq; ceremonias in vniuersum tollendas, quia in primitiua ecclesia non fuerunt. Eadem enim ratione deberent homines hodie glandibus vesci, & frugibus terra nascentibus: vt faciebant priusquam vrbes & oppida condebantur: cum tamen hodie cibos arte præparemus, quo fiant corpori vtiliores & saniores. sed hæc alias. Digressi sumus, ob S. Petrum: de quo liberū sit credere quod quisq; sentiat, sed tamen non contra fidem catholicam. Ob id in aliis vetustissimis annalibus reperio, S. Petrum Apostolum Romam venisse anno Christi 44. ibiq; per annos 26. menses duos, dies tres prædicasse.

3. 3. TIBERIVS, ET GALLVS. 44. 795

CLAVDIVM intelligo, quem prius Cæsarem vocauit, qui Tiberius Claudius post dictus est. Hoc anno, teste Eusebio, Marcus Euangelista, interpres Petri, in Ægypto & Alexandria Christum annunciauit. De quo vide historiam ecclesiasticam lib. 2. cap. 3. & 4. In vetustissimis item annalibus legitur, quod eodem anno Iacobus, qui dicitur frater Domini, Hierosolymis episcopus ab Apostolis est ordinatus, & sedit annis 30. In alio authore scribitur hoc loco: Tib. Claudius III. & Vitellius: & hoc conuenit cum illo Suetonii, rubrica 2. in Vitellio: Mox cum Claudio principe duos insuper ordinarios consulatus censuramq; gessit: curam quoq; Imperii sustinuit, absente eo in expeditione Britannica, vir innocens, & industrius: sed amore libertinæ perinfamis, & miri in adulando ingenii & reliqua quæ sequuntur.

4. CRISPINVS, ET TAVRVS. 45. 796

CRISPINI præfecti prætorii meminit Cornelius Tacitus lib. 11. vt nunc sunt huius scriptoris illustrissimi libri distincti, qui ex Baiis rapuit Valerium Asiaticum ad iudicium, cui ob hoc sunt decreta insignia Præturæ. Nescio si hic sit: quemadmodum & non satis constat, an is Statilius Taurus sit, qui post Proconsul Aphricæ fuit, & accusatus sub Claudio repetundarum, & de magicis superstitionibus, sibi mortem attulit, teste Tacito

Chro. Ab vr. Tacito lib. 11. Suetonius in Nerone, rubrica 35. meminit Statilii Tauri bis consulis: cuius abneptam Statiliam Messalinam vxorem duxit Nero. Olym. Imp. Clau.

HIS *Coss. Claudius de Britannis triumphauit, & Orcades insulas Romano adiecit imperio.*

Eadem verba ponit Eusebius in Chronicis. Hoc tamen adiicit: In cuius gloriæ memoriam filium suum Britannicum appellauit. Orosius lib. 7. cap. 4. Claudius quarto Imperii sui anno, cupiens se vtilem Reip. ostentare principem, bellum vbiq; & victoriam vndecunq; quæsiuit. Itaq; expeditionem in Britanniam mouit, quæ excitata in tumultum propter non redditos transfugas videbatur: transuectusq; in insulam est, quam neq; ante Iulius Cæsar, neq; post eum quisquam adire ausus fuerat. Ibiq;, vt verbis Suetonii loquar, sine vllo prœlio ac sanguine, intra paucissimos dies plurimam insulæ partem in deditionem recepit. Orcadas etiam insulas, vltra Britanniam in Oceano positas. Romano adiecit imperio: ac sexto quam profectus erat mense, Romam rediit. Idem Eutropius lib. 7. cap. 5. Sed Tranquillum videas, rubrica 16. quanquam is Stœchades appellat, non Orcadas. Subdit Orosius: Eodem anno Imperii eius fames grauissima per Syriam facta est, quam etiam Prophetæ prænunciauerant. Sed Christianorum necessitatibus apud Hierosolymam, conuectis ab Ægypto frumentis, Helena Adiabenorum regina conuersa ad fidem Christi, largissime ministrauit. Iosephus lib. 20. cap. 8. Horum temporibus contigit illa maxima fames, qua etiam Helena regina multis pecuniis frumenta comparans ex Ægypto, indigentibus est partita. Cæterum de fame quæ fuit sub Claudio in vniuerso orbe, Eusebius in Chronicis, & in Ecclesiastica historia lib. 2. cap. 8. cuius & Lucas meminit in actis Apostolorum, 11. cap. quæ quidem fames prædicta fuit per Agabum Prophetam, vt illic scribitur.

46. 797. VINICIVS, ET CORNELIVS. CCVI. 5.

Hoc loco iterum in ignoto authore variantur Coss. Nam hic scribitur Vinicius & Coruinus, & sequenti anno scribitur Asiaticus & Sillanus: siue sint iidem, siue diuersi.

HIS *Coss. inter Theram & Therasiam exorta est insula, habens stadia triginta.*

Idem Eusebius in Chronicis, & Orosius lib. 7. cap. 4. De Thera insula Strabo lib. 8. multa. Sed lib. 10. de Thera & Therasia, Plin. lib. 2. cap. 89. rationem insularum enascentium scribit.

47. 798. ASIATICVS, ET CORNELIVS. 2. 6.

Hic est ille Valerius Asiaticus, cuius Cor. Tacitus mentionem faciens in 11. Augustæ historiæ, tradit bis consulem, raptum ad Claudium, & accusante Suillio, quod milites pecunia & stupro corrupisset, & quod adulterium cum Poppea fecisset, cōdemnatum, venas sibi exoluisse, extructo tamē ante rogo, & viso. Tantum illi securitatis nouissimæ fuit. Id tamen sequentibus annis est, & forte proximis Coss. factum. De hoc Valerio Asiatico scribit Iosephus in 19. Antiquitatum, cap. 4. Cum Caius Cæsar esset occisus, & percussores inquirerentur: Vtinam, inquit, ego fecissem. Tanta fuit constantia vir ille consularis. Multa de hoc Tacitus. Meminit huius quoq; Cos. Seneca 2. Quæstionum naturalium, vbi de fulguratione scribens, causas reddit, cur insulæ quandoq; ardentes fumum eiiciant, & saxa. Imo, inquit, nostra memoria Valerio Asiatico consule iterum accidit, &c.

HIS *Coss. descriptio Romæ facta est, & inuenta sunt ciuium Romanorum sexaginta nouem centena milia. & Thracia hucusq; regnata, in prouinciam Romanorum redigitur.*

Descriptionis census iisdem pene verbis meminit Eusebius in Chronicis, anno quinto factam. Sed Corn. Tacitus in annum octauum reiicit: in numero tamen hominum plane omnino concordat, vt paulo inferius annotabimus. De Thracia vero in prouinciam redacta, scribit Eusebius sexto anno factam: si modo codices sunt fideles, quod nunquam fine præfatione dico: quia facile postponenda transponuntur. Et eo anno dicitur mater Iesu Maria in cœlum assumpta, quæ post Christum annis quatuordecim vixisse, & sexagesimum tertium ætatis annum attigisse circiter fertur.

48. 799. TIBERIVS II. ET VITELLIVS. 3. 7.

In alio autore scribitur: Tiberius IIII. & Vitellius III. cum quo concordat & Censorinus in libello de Die natali, describens distinctiones ætatum hominis secundum opiniones multorum. vbi de ludis secularibus mentionem faciens, inquit: Sextos autem ludos seculares fecit Tiberius Claudius Cæsar, se quintum, & L. Vitellio III. Consulibus, anno octingentesimo. Licet perperam sit illic scriptum, septuagesimo, quod ex Cornelio Tacito lib. 11. facile potes ediscere, qui sic scribit: Iisdem consulibus ludi seculares octin-

Imp. Clau. gentesimo post Romam conditam, quarto & sexagesimo, quam Augustus ediderat, spectati sunt. Licet, vt paulo inferius videbimus ex Solino, hic non sit octingentesimus. Subiungit autem, se scripsisse in libris de Domitiano, qui desiderantur, rationes, cur Augustus, cur Claudius ludos seculares fecerint. Vtinam adhuc libri illi ad nos veniant. Porro hos ludos Claudius quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempori reseruatos exhibuit: quamuis ipse in historiis suis prodidisse memoretur, intermissos eos Augustum multo post, diligentissime annorum ratione subducta, in ordinem redegisse. Quare vox etiam irrisa præconis traditur, inuitantis more solenni ad ludos, quos nec spectauisset quispiam, nec spectaturus esset: cum superessent adhuc qui spectauerant: & quidam histrionũ producti olim, tum quoq; producerentur, vt Tranquillus in Claudio rubrica 21. scribit. Etenim Stephamonem (cuius & Tranquillus in Augusto meminit) qui primus Togatis saltare instituit, vtriusq; secularibus ludis, Augusti videlicet & Claudii, saltasse accepimus, qui octoginta tres non amplius anni interfuere. quamuis & ille diu vixerit, vt Plin. in 7. scribit, cap. 48. vbi huius consulatus meminit. Suntq; ludi Circenses acti, & ludicrum Troiæ, in quo Britannicus, & L. Domitius Nero præcesserunt: sed maior fauor plebis in Neronem accessit. Sub iis præterea Coss. teste Tacito, & Valerius Asiaticus, & equites Romani illustres à Claudio interfecti sunt. Patresq; legem Titiam flagitant, qua cauetur antiquitus, ne quis ob causam orandam pecuniam domumve accipiat. Quæ tum iis Coss. & Romæ & apud exteros gesta sunt, vide apud Tacitum in 11. & Iosephum 19. Antiquitatum: qui in 20. libro, cap. 10. magnam illam seditionem factam tradit, qua multa milia Iudæorum sub Cumano præside sunt obtrita. Quam Eusebius & Orosius hoc anno, id est, septimo Claudii factam tradunt. Et in Ecclesiastica historia, lib. 2. cap. 19. similiter traditur.

8. VITELLIVS, ET PVBLICOLA. 49. 802.

Cornelivs Tacitvs hoc loco in 11. ponit Coss. A. Vitellium, & L. Vipsanum. Sic enim hi appellabantur. Sub quibus Claudius censuram nouam egit, ac lustrum condidit, quo censa sunt ciuium sexaginta octo centena milia. Quod Cassiodorus & Eusebius prioribus annis factum scribunt, vt superius paulo ante patuit. Hoc item tempore Messalina cum Sillio nouas nuptias celebrans, Cæsare apud Hostiam sacrificante, paulo B post accusante Narcisso, in hortis Lucullianis interficitur. quod eleganter Tacitus explicat, & Tranquillus rubrica 25. Vide in Tacito, quot sint tum equites & Senatores ob Messalinam interfecti. item in lib. 12. quo pacto tres liberti, Callistus, Pallas, & Narcissus, tres diuersas vxores Claudio ducendas suadebant. Et quomodo tandem duxerit Agrippinam, cuius filius Domitius Nero Octauiæ filiæ Claudii copulatur, licet esset Sillano desponsata, qui est Senatu ac prætura iniuste amotus. Cæterum A. Vitellium consulem puto, qui post Othonem imperauit. nam Suetonius in Vitellio, tertia rubrica sic scribit: L. Vitellius decessit duobus filiis superstitibus, quos ex Sextilia probatissima, nec ignobili fœmina editos, consules vidit, & quidem eodem anno ambos, totoq; anno, cum maiori minor in sex menses successisset. Tradit Tacitus, Gallis ciuitatem Romanam adeptis, ius adipiscendi honoris tamdiu detractum, donec A. Vitellio, L. Vipsano Coss. Claudius Imperator vniuersæ Galliæ Comatæ illud quoq; indulserit, habita super hoc ornatissima oratione, quam 11. lib. Tacitus refert.

9. VERANNIVS, ET GALLVS. 50. 801.

Tacitvs in 12. sub C. Pompeio, & Q. Verannio Coss. tradit nuptias incestas Claudii, & Iuliæ Agrippinæ, Germanici filiæ, suasu Pallantis celebratas: cum Senatus decreto, quo iuste inter patruos fratrumq; filias nuptiæ etiam in posterum statuebantur: licet vnus solus Talledius Seuerus Romanus eques, Agrippinæ gratia simile matrimonium faceret. Sed Claudii & Agrippinæ nuptiarum die Sillanus, cui desponsata fuerat Octauia Cæsaris filia, eiq; erepta, ac delata Neroni filio Agrippinæ, sibi mortem consciuit: quod & Tranquillus rubrica vigesima octaua edocet. Ac Iulia Caluina eius soror Italia pulsa. Tum venia exilii Anneo Senecæ data, cui ob claritudinem studiorum pueritia Neronis tradita. Eisdemq; etiam Coss. referente Tacito, Lolia, quod & matrimonium principis tentasset, suggerente causas Agrippina, quæ Chaldæos & Magos ab ea consultos super nuptiis Imperatoris obiecerat, in exilium est acta. Cætera vide apud Tacitum, de salutis augurio repetito, & pomœrio vrbis aucto à Claudio. Cæterum ex Verannii illius familia, is forte fuit Verannius, quem Catullus Veranniolum vocat, vnaq; cum Fabullo vnice dilexit, quod ex Epigrammatis ipsius liquido apparet. Vt certe plurimum mirandi sint, qui in Plinii præfa-

Orr. Ab vr. fi con. præfatione malunt Vernaculis & Famulis, nullo sensu, quam Veraniolis & Fabullis, apertissimo intellectu legere & interpretari. Scripsit Onosander, Græcus autor, eruditissimũ libellum, de optimo Imperatore eligendo, ad quintum Verannium: quem Nicolaus Sangundinus in latinum vertit. Verannii meminit Iosephus decimonono Antiquitatum, ca. tertio, describens quomodo Claudius sit imperium assequutus. Horum Coss. insuper meminit Solinus in suis collectaneis, à principio opusculi, vbi disputat, Romam esse conditam primo anno septimæ Olympiadis. Inter cætera sic scribit: Inter exortum vrbis & Troiam captam, esse annos quadringentos & triginta tres constat. Huic argumento illud accedit, quod cum C. Pompeius Gallus & Q. Verannius anno vrbis conditæ octingentesimoprimo fuerunt Coss. consulatu eorum Olympias septima & ducentesima acta publicis annotata est: Quater ergo multiplicatis sex & ducẽtis Olympiadibus, erunt anni octingenti vigintiquatuor: quibus septimæ Olympiadi annectẽdus est vnus annus, vt in solidũ colligantur octingẽti vigintiquinq; anni. Ex qua summa detractis quatuor & viginti annis Olympiadum retro sex, manifeste anni octingenti & vnus reliqui fient. Quapropter cum 81. anno vr. con. ducentesimaseptima Olympias computetur, par est Romam septimę Olympiadis anno primo credi conditam. Verum apud Iulium Frontinum lib. de Aquæductibus, vbi agit de curatoribus aquarum, sic horum Coss. meminit: Verannio ac Pompeio Longino Coss. Domitius Apher curator aquarum erat. Oros. scribit in septimo, anno nono Claudii expulsos Iudæos, secundum Iosephum. Sed me magis, inquit, Suetonius mouet, qui ait hoc modo: Claudius Iudæos impulsore Christo assidue tumultuãtes, Roma expulit. Quod, vtrum contra Christũ tumultuantes Iudæos coerceri & comprimi iusserit, an etiam Christianos simul velut congregatæ religionis homines voluerit expelli, nequaquam discernitur. Hoc Suetonius in Claudio, rubr. 24. Iosephus vero lib. 19. Antiquitatum, abunde multa de Iudæis, quibus Claudius edictum dedit, vt sine prohibitione sua sacra celebrarent. Sed Tacitus in duodecimo, iis Coss. tradit Ituræos & Iudæos, defunctis regibus Sohennio atq; Agrippa, prouinciæ Syrię additos. Olym. Imp. Clau.

11. 804. VETVS, ET NERVILIANVS. 2. 10.

B Hoc loco Tacitus ponit C. Antistium & M. Suillium Coss. qui iidem sunt cum iis, sub quibus L. Domitius Nero, Agrippinæ ex Cn. Domitio Ænobarbo filius, adoptatur à Claudio, suasu Pallantis, qui nuptias Claudio suaserat: Agrippinæ ob id deuinctus, & eidem etiam stupro illigatus. Agrippina Augusta cognominatur. quæ vt vim suam sociis quoque nationibus ostenderet, in oppidum Vbiorum (sic enim olim nominabantur Colonienses Vbii, & ita legendum in Cor. Tacito) in quo genita erat, Veteranos Coloniãq; deduci impetrat: cui nomen inditum ex vocabulo ipsius. Ac forte acciderat, vt eam gentem Rheno transgressam, anus Agrippa in fidem acciperet. Quę tum in Germania & Britannia gesta sint, vide apud Tacitum libr. 12. copiose. Sed id obseruandum, quod tradit: Cum Catti latrocinarentur, & Vangiones ac Nemetes, quos hodie Wormacienses & Spirenses appellamus, auxiliares aduenirent L. Pomponio legato, illi ipsi cum præda circumuenti sunt: & quidam è clade Variana post quadragesimum annum seruitio sunt exempti. In 13. Tacitus mentionem facit Neruliani, qui filius fuit P. Suillii: vt de illo nomine subdubitem, Neruliniusne an Netuilianus sit appellandus. Et simul de altero consule dubium. quoniam si sincerus est liber Frontini de Aquæductibus, hoc anno Claudius consummauit aquæductus, licet Tacitus nihil de hoc scripserit. Vnde sic scribit Iulius Frontinus libello de Aquæductibus: Anno post vr. con octingentesimosexto, Suillio & Titiano Coss. Claudius Cæsar duos aquæductus à Caio inchoatos consummauit, dedicauitq;. Pluraq; dehinc subiungit de Claudia aqua ab eo dicta, vt etiam superius annotaui. Numerus annorum vrbis corruptus est, propter notas. Cum enim 11. forte scriberentur, v 1. indoctus librarius peruertit, vt sæpe fit. Vnde & Suetonius rubrica decimanona: Claudiæ aquæ gelidos & vberes fontes aquarum quorum alteri Cæruleo, alteri Curtio & Albudino nomen est, simulq; riuum Anienis nouo lapideo opere in vrbem perduxit. Vide illic, quæ late ibi scribit Tranquillus. At Plin. lib. tricesimosexto, c. 15. Vicit antecedentes aquarum ductus nouissimum impendium operis inchoati à C. Cæsare, & peracti a Claudio. Quippe à lapide quadragesimo, ad eam excelsitatem, vt in omnes vrbis mõtes leuarentur, influxere Curtius atq; Cæruleus fontes, erogata in id tempus sestertia DLVM.

2. 803. CLAVDIVS, ET ORFITVS. 3. 11.

In alio autore scribitur: Claudius Tiberius quintum, & Orfitus. sic & Tacitus in duodecimo: Tiberio Claudio quintũ, Ser. Cor. Orfito Coss. virilis toga Neroni maturata, quo

Olym. Imp. Clau. capessendæ Reip. habilis videretur: & Cæsar adulationibus Senatus liberis cessit, vt vicesimo ætatis anno consulatum Nero iniret, atque interim designatus proconsulare Imperium extra vrbem haberet, ac princeps iuuentutis appellaretur. Additum nomine eius donatiuum militi, congiarium plebi. Tum ludi Circenses acti, in quibus inter Neronem & Britannicum odia exorta sunt. Multa eo anno prodigia euenere. Infessum diris auibus Capitolium, crebris terræmotibus proruptæ domus. Frugum quoq; egestas, & orta ex eo fames in prodigium accipiebatur. Nec occulti tantum questus: sed iura reddentē Claudium, circumuasere clamoribus turbidis, pulsumq; in extremam fori partem vrgebant, donec militum globos infestos perrupit. Quindecim dierum alimenta vrbi, non amplius superfuisse, constitit. De qua fame & Suetonius in Claudio, rubrica decimaseptima: & Orosius li. septimo, capite quarto: Tanta fames Romæ fuit, vt medio foro Imperator correptus, à populo conuiciis & fragminibus panis turpissime infestatus, ægre per pseudothyrum in Palatium refugiens, furorem excitatæ plebis euaserit. Huius famis & Eusebius in Chronicis meminit. De hac fame scribitur in Actis Apostolorum, cap. 11. Sed horum Coss. & Plinius libro secundo, cap. 37. meminit, vbi de pluribus solibus agens, sic scribit: Et nostra vidit ætas diuo Claudio principe, consulatu eius Cornelio Orfito collega tres soles. Quod & Eusebius nono Imperii anno sub Claudio euenisse scribit. Est etiam hoc anno, referente Tacito, bellum inter Armenios Iberosq; gestum, quod late in duodecimo scribitur libro. *Chr. Abur. sti cn.*

4. 12. SILVANVS, ET SILVIVS. 53. 804.

Avtor ignotus hoc loco habet, Sulla & Otho. Cornelius Tacitus lib. duodecimo: Fausto Sylla, Siluio Othone Coss. Furius Scribonianus in exiliū agitur, quasi finem principis per Chaldæos scrutaretur. adnectebatur crimini Iunia mater eius, vt casus prioris: nam relegata, erat impatiens. Pater Scriboniani Camillus arma per Dalmatiam mouerat, vt in vita Claudii scripsimus. & hinc de Mathematicis Italia pellendis factum S. C. atrox & irritum. Laudati dehinc oratione principis, qui ob angustias familiares ordine Senatorio sponte cederent: motiq;, qui remanendo impudentiam paupertati adiicerent. Inter quæ refertur ad Patres de pœna feminarum, quæ seruis coniungerentur. Scribit Tacitus, in Iudæa tum seditionem ortam, cum Felix præses Syriæ esset, cum Ventidius Comatius Galilæam regeret, Felix Samariam. quæ latissime, quomodo excitata fuerit, à Iosepho vicesimo lib. describitur. Cęterum eodem li. c. 3. epistola Claudii scribitur, quæ data est decimoquarto Calendas Iunii, Coss. Ruffo & Pōpeio Syluano, quorū nomina in Cassidoro non inuenio: suspicor, aut fuisse Vetannium ac Neruilianum, qui tertio ante anno fuerant, aut præsentis potius. Circiter id tempus eam scriptam, titulus epistolæ Claudii indicat, qui talis est: CLAVDIVS CÆSAR GERMANICVS TRIB. POT. V. COS. ORDINARIVS. IIII. IMP. X. PP. HIEROSOLYMITARVM PRINCIPIS CVRIÆ, POPVLO IVDÆORVM, ET CVNCTÆ GENTIS. Sed studiose lector, nihil statuo: tu quoq; cogita, & meliora citra inuidiam quæras, & apponas. In fine decimitertii Tacitus Pomponii Syluani meminit. tanta est nominum diuersitas, ob deprauatos codices. Scribit Tacitus, sub iis Coss. Claudium edidisse nauale prælium, cum spectaculo gladiatorum, per rupto monte inter lacum Fucinum, & amnem Lirim. quod & Trāquillus narrat, rubrica vicesima. Eusebius in libro Temporum anno quinto Claudii, prodit Fucinum lacum à Claudio exiccatum, vndecim annos, triginta hominum milibus sine intermissione operantibus. Et per eadem tempora portum Hostiæ extruxisse, dextra læuaq; quasi brachiis obiectis. Hoc Suetonius rubrica decimanona. Item emissarium Fucini lacus, portumq; Hostiensem, quanquam sciret, ex iis alterum ab Augusto precantibus Marsis negatum: alterum à diuo Iulio destinatum, ob difficultatem omissum. De lacu Fucino, qui est Marsorum, Plinius in tertio Naturalis historiæ, & Strabo in quinto. Vergilius: B

Te nemus Angitiæ, vitrea te Fucinus vnda,
Te liquidi fleuere lacus, &c.

Cæterum præter ea quæ de Fucino lacu emittendo Suetonius scribit, & Eusebius in Chronicis repetit, vide decimum caput Plinii, in fine libri tricesimisexti.

CCVIII. 13. TIBERIVS III. ET ANTONIVS. 54. 805

Sic in Cassiodori exemplo vnico inueni. Quanquam de Claudii Tiberii consulatibus abunde iam scripserim, nolui tamen quicquam in Cassiodoro friuole, ne quis temeritatis me accusaret, immutare. In opusculo ignoti autoris scribitur, Silano & Antonino.

Cor.

Chri. Ab vr. ſi con. Cor. vero Tacitus hoc loco ſic habet: D. Iunio & Q. Atherio Coss. ſedecim annos natus Nero, Octauiam Cęſaris filiam in matrimonium accepit. Vtq; ſtudiis honeſtis & eloquentiæ gloria niteſceret, cauſa Ilienſium ſuſcepta, Romanum Troiā demiſſum, & Iuliæ ſtirpis autorem Æneam, aliaq; haud procul fabulis vera facunditate executus, impetrat, vt Ilienſes omnium publico munere ſoluerentur. Multi dehinc ſunt populi, Rhodii, Apamienſes, Coi, & Biſantii, libertate donati, & tributis ſoluti: vt Tacitus in 12. ſcribit. Sed Tacitus in 13. Atherium Antoninum appellat, non Antonium: vt forte, ſicut ignotus autor habet, Q. Atherius Antoninus conſul ille fuerit dictus. Olym. Imp. Clau.

55. 806. SILVANVS, ET OTHO. 14.

Cornelivs Tacitus in fine duodecimi libri, ſi eſt caſtigatus codex, ponit hoc loco Coſſ. M. Aſilinum & M. Acilium (legendum autem eſt M. Aſinius Marcellus, & M. Aciolus Auiola) ſub quibus tradit multa accidiſſe prodigia, quæ rem in deterius labi portendebant: & quæ præſagia erant mortis Claudii, vt Tranquillus ſcribit rubrica quadrageſima quinta, in fine Claudii. Quo pacto autem mors Claudio ſit procurata per Agrippinam, & quomodo veneno interierit, lege Tacitum in fine duodecimi, & apud Suetonium rubrica quadrageſima tertia. Sed quadrageſima quarta ſcribit, Claudium exceſſiſſe tertio Idus Octobris, Aſinio Marcello & Acilio Auiola Coſs. qui ſunt illi iidem Coſs. quos Tacitus ponit, & qui paulo inferius à Caſſiodoro ſub principatu Neronis ponuntur: adeo vt in Syrtes iterum vehi videar. Nullum enim hactenus authorem vidi, qui hos Coſs. Siluanum & Othonem, neque Sillanum ſecundum & Antonium ſecundum citaret. Sed omnes ſub Auiola & Marcellino Claudiū periiſſe ſcribunt. Nolo tamen hos Coſs. temere abiicere, quos forte Caſsiodorus ex antiquiſsimis annalibus excerpſit. Satis ſit admonere lectorem, vt diligentius inquirat. Nam & apud Liuium ſæpe eſt diuerſitas Coſs. ob diuerſitatem annalium. Niſi forte hoc Caſsiodori exemplar vnicum, quod ego habui, ſit librariorum vicio deprauatum: quod etiam facile accidere poteſt. Nam & in fine Coſs. Neronis iterum ponit Siluanum & Othonem, ſub quibus Neronem occiſum ſcribit. De quibus nihil inuenio apud autores, cum ſub Teleſino & Paulino ſit occiſus, vt inferius dicemus. Itaque hæc in medio relinquo. Sed crebra eſt mentio Siluani Celſi, & Pomponii
B Siluani, in Epiſt. Plinii. Siluanum rhetorem, tradit Lampridius ab Heliogabalo occiſum. Sed hęc obiter.

His *Coſs. Claudius moritur in palatio, anno ætatis ſexageſimoquarto. Cui ſucceſsit Nero, qui regnauit annis* XIII. *menſibus* VII. *diebus* XXVIII. *ſub quo illi Coſs. fuerunt.*

Oroſius lib. 7. ca. 4. Anno ab vrb. con. octingenteſimoſexto, Nero Cæſar ab Auguſto quintus principatum adeptus eſt. manſitque in eo annis non plenis quatuordecim, Caii Caligulæ auunculi erga omnia vicia ac ſcelera ſectator, immo tranſgreſſor. Petulantiam, libidinem, luxuriam, auaritiam, crudelitatem, nullo non ſcelere exercuit: & reliqua quæ ſequūtur, quibus breuiter vitam eius enarrat. Eutropius quoque cap. 6. lib. 7. vitam eius perſtringit. Quos iuniores ſequuti ſunt, Iornandes ſcilicet, Beda & Honorius, & cæteri. Copioſius autem Tranquillus lib. 6. & Tacitus 4. libris, à tredecimo ad decimum ſeptimum, vbertim vitam eius proſequutus eſt. Ioſephus res Iudaicas ad duodecimum annum Neronis, In vigeſimo libro Antiquitatum exequitur. qui lib. vigeſimo, cap. decimo ſic ſcribit: Nero Agrippinæ matris ope adeptus regnum, principatu ſumpto, Britannicum veneno latenter occidit: matrem vero propriam interemit, hoc ei retributionis munus impendens, non ſolum pro matris officio, ſed etiam quod ei ſuis machinamentis Romanorum prębuerat principatum. Peremit etiam Octauiam ſuam vxorem, multoſque viros inſignes, quia inſidias ei feciſſent. Multi autem de Nerone hiſtoriam ſcripſerunt. quorū quidam pro gratia beneficiorum, eius neglexere veritatem. Alii vero propter odium & eius inimicitias ſic impudenter mendaciis inuoluti ſunt, vt aperta reprehenſione ſint digni, &c. Zonaras autem, qui & Iohannes appellatur Monachus, Græcus, ex ſingulis colligit vitam Neronis. quam etiam Euſebius in Chronicis, & in ſecundo Eccleſiaſticæ hiſtoriæ paucis complectitur. In iis omnibus, quicquid lector deſideras inuenies. Nos etiam excerpſimus ex ſingulis, in Catalogo noſtro, quod vſui futurum arbitrabamur.

VI. IMP. RO. NERO.

SILLANVS II. ET ANTONIVS II.

Tacitvs libro tertiodecimo Hiſtoriæ Auguſtæ, vbi res geſtas Neronis deſcribere incipit (ſi liber non eſt mancus) nullos Coss. ponit ante Neronem & Veterem: licet in

Olym. Imp. Ner. initio principatus eandem tradat decimumseptimum annum tantum egisse. Consta... tem inter omnes (quemadmodum referente Tacito didicimus) Claudium Neroni... lisse consulatum anno vigesimo, vt interim proconsulare gereret imperium. à quo ... anno, vsq; ad obitum suum, numerantur triginta duo anni, quibus vixit. Cæterum ... gestum sit ab initio principatus, require à Cornelio Tacito libro tertiodecimo, vbi ... Syllani mors describitur, cuius & Plinius in septimo meminit, capite decimotertio ... verba: Diuus Augustus in reliqua exemplorum raritate, neptis suæ Nepotem vidit ... tum, quo excessit anno, M. Syllanum: qui cum Asiam obtineret, post consulatum ... nis principis successione, veneno eius interemptus est. Sic enim legi debet Plinius ... qui nullus erit sensus, nullus intellectus. Fuit enim is M. Syllanus abnepos Augusti, vt ... re ex Tacito colligimus. Antonini Atherii meminit Tacitus in decimotertio. Veru... Coss. hactenus apud nullum reperi scriptorem, nisi apud ignotum autorem, & ... nostrum Cassiodorum. Tacitus non ponit, neq; aliquis quem viderim. ideo id ex... handum censeo.

MARCELLVS, ET AVIOLA.

SVPERIVS scripsi, Suetonium in Claudio hos citare Coss. rubrica quadrage... quarta, quibus Claudium excessisse scribit: vt scrupulus mihi non modicus iniici... cum autor ignotus nullos ponat ante Neronem. sed in medio hoc relinquo. Nam & ... lus ille nuper repertus L. Annei Senecæ, de Morte scilicet Claudii Cæsaris ludus in... ptus, sic orditur: Quid actum sit in cœlo ante diem tertio Idus Octobris, Asinio Marc... Aciolo Auiola Coss. anno nouo, initio seculi felicissimi, volo memoriæ tradere, ... quibus patet, Suetonium, Tacitum, Senecam, tres insignes autores conuenire, sub M... cellino scilicet & Auiola Claudium excessisse vita: qui forte etiam durabant toto a... donec Nero in imperio confirmaretur, dum Claudium patrem in numerum deorum ... ferret, & ipse formam futuri principatus præscriberet: vt eleganter docet Tacitus ab... itio tertiidecimi. In quo loco ostendit etiam, quæ tum in Oriente facta sunt, & quo m... Nero Cæsar effigiem Cn. Domitio patri, consularia insignia Asconio Labeoni, quo ... re vsus erat, petiuit à Senatu: sibiq; statuas argento vel auro solidas aduersus offerentes ... hibuit. Nec Decembrem mensem, quo erat ortus, principium anni esse voluit: ob ve... rem religionem Calendis Ianuarii, quibus anni principium concessit, vt erat olim.

HIS Coss. S. Paulus apostolus Romam vinctus à Felice præside Iudææ destinatur. Probus ête... tissimus grammaticus, Romæ cognoscitur. Vrsulus Colossensis celeberrime in Gallia rhetoricam d...

In Chronicis Eusebius: Festum in gubernatione Iudææ Felici successisse, apud q... præsente Agrippa rege, Paulus apostolus religionis suæ rationem exponens, vinctus R... mam mittitur. In Sacra vero historia libro secundo, capite vigesimosecundo, hoc ad... A Nerone Festus mittitur in Iudæam, apud quem causa dicta Paulus vinctus mittitur R... mam, Aristarcho secum comitante: quem cõsequenter in Epistolis suis concaptiuum ... pellat. Sed & Lucas, qui & acta eius, cæterorumq; Apostolorum describit, subiungit ... fine, quod biennio in vrbe Roma verbum Dei prædicabat, nemine prohibente: quem... men affuisse sibi, & defendisse se apud Neronem, & rursum profectum esse ad prædi... tionis officium, sermo confirmat: & post hoc denuo rediisse ad supra dictam vrbem ... & martyrio consummatus est) tunc, cum in vinculis positus secundam ad Timothe... scribebat Epistolam: in qua & de prima sua defensione, & de præsenti simul indicat p... sione. Repetit partim ea Beda in suo libro Temporum. Idem Eusebius in Chronicis P... bi Berythii eruditissimi grammatici meminit, de quo Suetonius, Tranquillus de cla... Grammaticis, vltimo capite: M. inquit, Valerius Probus Berythius, diu centuriat... petiit, donec tædio ad studia se contulit: multa deinceps de hoc subiungens. Val... Probi, qui de notis literarum scripsit, meminit Gellius in decimoseptimo: & eius lib... lus circumfertur hodie impressus. Quem vero hic Cassiodorus Vrsulum Colossens... appellat, Eusebio dicitur Statius Surculus Tholosanus rhetor: vt in alterutro m... da appareat.

3. I.

NERO, ET VETVS.

CLAVDIVS Nero, & L. Antistius Vetus Coss. vt in tertiodecimo scribit Tacitus, ... veterem religionem Calendis Ianuarii inchoando annum, magistratum inierunt. Qua... quam patres censuissent, vt principium anni inciperet mense Decembri, quo ortus ... Nero. Sub quibus Coss. ortæ sunt dissensiones inter Neronem & Agrippinam matre... ac O...

Ab vrbis con. ac Octauiam vxorem, ob amorem Actæ libertæ: vt late Cornelius explicat. Nam & Bri- Olym. Imp. Ner.
tannicum fratrem decimumquartum ætatis annum agentem, veneno sustulit. De quo,
præter Tacitum, etiam Suetonius in Nerone, rubr. 33. Sed vberius omnia Cornelius, qui
in fine anni scribit, principem vrbem lustrasse è responso aruspicum, quod Iouis ac Mi-
neruæ ædes de cœlo tactæ erant. Vide autem illic in tertiodecimo Taciti, atrocitatem
Agrippinæ matris Neronis, & multas accusationes, quæ factæ, & quomodo Iulia Syllana
missa sit in exilium, & accusatores relegati, & quæ hoc anno in vrbe facta sint. Sed neq; il-
lud obmittendum censeo, quod is L. Antistius Verus, qui collega Neronis in hoc consu-
latu erat, vndecimo anno imperii Neronis post est ab eo crudelissime occisus, cũ filia &
nepote: quæ quidem historia, quia est pulchra, & scitu digna, require eam in principio
decimisexti libri Cor. Taciti, & lętaberis te legisse. Illud etiam memoria repetendũ, quod
superius scripsi in Tiberio, in opusculo illo anonymi autoris, vbi nomina Pontificum scri-
buntur, fieri mentionem Coss. Neronis & Veteris, ad quos vsq; Pontificatus S. Petri du-
rasse scribitur: quia mox sub sequentibus Coss. describitur Pontificatus Lini episcopi. Et
ideo in quibusdam Annalibus reperi, Nerone & Vetere Coss. passi sunt Petrus & Paulus,
tertio Calen. Iul. Sed noster Cassiodorus longe est diuersus ab illis, qui vltimo Neronis
anno scribit eos trucidatos. Errorem quispiam, vix non subolebit: quia sub Italico & Tur-
piliano alii scribunt initium Pontificatus Clementis. Cæterum post hos Coss. ignotus
autor, & Tacitus similiter, subiũgunt Coss. quos Cassiodorus in hoc loco obmittit. Nam
in ignoto autore scribuntur consules, Saturnius & Scipio. Et opusculum illud anonymi
808. de Pontificibus, etiam horum Coss. ita meminit: LINVS ANN. XII. M. IIII. D. XII. Fuit er- 4. 4.
go temporibus Neronis, à consulatu Saturnini & Scipionis vsq; Capitone & Ruffo. quan-
doquidẽ in ignoti autoris libello scribitur: Nerone Cæsare & Vetere Coss. passi sunt Pe-
trus & Paulus, tertio Cal. Iulii. Cor. vero Tacitus appellat Q. Volusium & P. Scepionem
Coss. quo anno ocium foris, domi fœda lasciuia, qua Nero itinera vrbis & lupanaria & di-
uerticula veste seruili in dissimulationem sui compositus pererrabat, comitatibus qui ra-
perent ad venditionem exposita, & obuiis vulnera inferrent. quod etiam Suetonius tra-
dit. Ludicraq; & ars histrionum eo tempore in prælia conuersa est, quibus sæpe commi-
xtus Nero fuit: sed postea histriones Italia pulsi sunt. Est per idem tempus S. C. de liber-
B tis factum, duæq; manumittẽdi species inuentæ. Dehinc de tabulis publicis Quæstorum
actum est. Iisdem Coss. damnati sunt: Vipsanius Lenas, ob Sardiniam prouinciam auare
habitã: Clodius Quirinalis damnationẽ veneno anteuertit: Cestus Proculus repetunda-
rũ absolutus: Amnius Rebius, misso per venas sanguine obiit. Omissum hunc à Cassio-
doro consulatũ, vel hinc etiã patere põt, si diligenter verba Suetonii in Nerone, rubr. 14.
examinentur, sic scribentis: Cõsulatus quatuor gessit: primũ bimestrẽ, secundũ & nouis-
simũ semestres, tertiũ quadrimestrẽ: medios duos cõtinuauit: reliquos intra annua spacia
variauit. Præterea cum idem rubr. 15. scribat, consulatum in senos plerunq; menses de dis-
se: verisimile est, & alios, quos Cassiodorus hic non ponit, Coss. temporibus Neronis fuis-
se: quemadmodum Tacitus quosdam Coss. designatos nominat, vt Iunium Marullum &
L. Pisonem Cerealem, Anitium Plautium Lateranum. Et iureconsultus Vlpianus ff. 36.
ad Senatusconsultum Trebell. factum id esse scribit temporibus Neronis, octauo Ca-
lendas Septembris, Anneo Seneca & Trebellio Maximo COSS. qui iidem Coss. repe-
tuntur Instit. lib. 2. de Fideicommissariis hæreditatibus. De Trebellio Maximo Tacitus
lib. 14. & 17. qui forte substituti in cæteros menses sex fuerunt, vt plerosq; inferius nota-
bimus sub cæteris Imperatoribus. Hinc etiam scribit Trãquillus, rubrica quadragesima-
tertia: Cum iam Galliæ & Hispaniæ à Nerone defecissent, quod consules ante tempora
priuauerit honore: atq; in vtriusq; locum solus iniit consulatum, quasi fatale esset, nõ pos-
se Gallias debellari, nisi à consule, &c. cuius item consulatus hic nulla fit mentio. Sed hæc
sunt diligentius obseruanda: quandoquidem & in Lampridio legimus, differre ordina-
rios COSS. à suffectis. Et nos deinceps dabimus operam, vt ex singulis bonis autoribus
vndiq; congeramus COSS. suffectos. Quod si non debito ordine illos locabimus, igno-
scendum erit, donec & alii Annales inuenientur.

809. NERO II. ET PISO. ccix. 5.

SCRIBIT Tacitus: Nerone II. & L. Pisone Coss. amphitheatrũ ligneũ in cãpo Martio
à Cæsare extructum. Capuã atq; Nuceriam colonias, additis veteranis firmatas esse, ve-
ctigaliaq; remissa: ac S. C. factũ, de spectaculis in prouincia faciũdis. Plures hoc anno reos
describit idem Cornelius, P. Celerem, Cossutianum, Capitonem, Eprium Marcellum:

Imp. Ner. de quibus etiam Suetonius. Huius Pisonis fit mentio à Plinio, tertio Epistolarum, iis verbis: Nuper L. Piso, pater Pisonis illius qui à Valerio Festo per summum facinus in Aphrica occisus est, dicere solebat: Neminem se videre in Senatu, quem consul ipse sententiam rogauisset. Hic postea Piso à Nerone Imperatore vectigalibus publicis, cum Decennio Geminio & Pompeio Paulino præpositus, Vespasiano & Tito Coss. Aphricæ præfectus fuit. Sed quomodo eius filius occisus sit, latissime Tacitus explicat. In antiquis annalibus inuenies, hucusq; Lucam actus Apostolorum perduxisse.

4. NERO III. ET MESSALA. 59.

Tacitus in decimotertio, horum Coss. mentionem faciens, Nerone tertium Cos. simul iniit consulatum Valerius Messala. Huius Valerii Messalæ proauus orator Coruinus erat, diui Augusti, abaui Neronis, collega, teste Tacito: quem in eo magistratu pauci senum meminerant. Sed nobili familię honor auctus est, oblatis in singulos annos quingentis sestertiis, quibus Messala paupertatem innoxiam sustentaret. Aurelio quoq; Cottæ, & Atherio Antonino, annuam pecuniam statuit princeps, quamuis per luxum habitas opes dissipassent. Sub iis Coss. bellum in Parthos à Romanis gestum est, duce Domitio Corbulone: quod elegantissime Tacitus describit. In cuius victoria supplicationes habitæ, statuæq; & arcus & continui consulatus principi sunt decreti. Hoc anno initium amoris cum Poppeà Sabina factum est. Rei quoq; à Tacito enumerantur, qui & damnati & absoluti sunt. Vbi inter cætera lege, quæ P. Suillius obiecit Senecæ. Tum res Germanicæ narrantur, vsq; ad finem libri: quo loco memorabile illud factum Germanorum describitur. Cum enim legati Germanorum in theatro, consessum caueæ, & discrimina ordinum percunctati quosdam, externo cultu in sedibus senatorum legatos vidissent, digrediuntur, & inter patres considunt, exclamantes: Nullos mortalium armis aut fide ante Germanos esse. Quod comiter à visentibus exceptum est, & à Nerone sunt ciuitate donati Romana. Scribuntur dehinc etiam certamina Hermundorum & Conorum. Et postremo annotatur Ruminalis arbos in campo Martio, post octingentos quadraginta amplius annos arefacta.

Vipsanus, *Fonteius.*

5. C. CAPITO, ET APRONIVS. B 60.

Post tertium Neronis consulatum, ignotus autor iterum alios subiungit Coss. quos omittere videtur Cassiodorus, siue alios sit sequutus annales, siue negligentia scriptoris sint obmissi. Nam vt paulo antè ex Suetonio annotauimus, inter primum & secundum, ac inter tertium & quartum consulatus, singuli interuenerunt, medios duos continuauit. Ne igitur sciens quicquam prætereã, hos quoq; interseram. Autor vero incertus hos nominat, Capitonem & Apronianũ. Cor. Tacitus in principio decimiquarti, C. Vipsanum & Fonteium: quod idẽ est. Sub quibus Coss. vt idem tradit, scelus Neronis diu meditatũ erupit. nã vt Poppæa potiretur, & Octauiam à se separaret, opus erat Agrippinã matrem è medio tollere. Quemadmodum igitur illa occisa sit, elegantissime Tacitus in 14. describit: & Suetonius in Nerone, rubrica 34. narrat: Nero vt crudele facinus obtegeret, literas ad Senatum misit, quibus se purgauit, multosq; exules ab Agrippina in exilium missos reuocauit. Tum se in omnes libidines effudit, ac studium citharæ & quadrigariorum aperte exercuit. Ludos iuuenales instituit, histrionicamq; exhibuit, quà & viri & feminę apud nemus prostituebantur: equitesq; Augustanos conscripsit, artesq; ludicras omnes aperuit, ex coalito imperio audacior iam factus. de quibus passim legendus est Tranquillus. Multa sub iis Coss. accidisse prodigia, Tacitus late describit. In quibus & sol repente obscuratus traditur: quod Eusebius libro Temporum, si menda caret liber, quarto Imperii anno factum scribit. Plinius lib. 7. c. 20. tradit, se Vipsano & Fonteio Coss. vidisse annos nouem genitum puerum, à meridie ad vesperam septuaginta milia passuum cucurrisse. Et lib. 2. capite septuagesimosecundo: Solis defectum Vipsano & Fonteio Coss. qui fuere ante paucos annos, factum pridie Calendas Maias, Campania hora diei inter septimam & octauam sensit.

6. NERO IIII. ET CORNELIVS. 61.

Nerone Cæsare quartũ, Cornelio Cosso & Lentulo Coss. quinquennale ludicrum Romæ institutum est à Nerone, ad morem Græci certaminis, varia fama, & cuncta ferme noua: vt in decimoquarto Tacitus, & Trãquillus in Nerone, rubrica duodecima abunde scribunt. Hoc tempore cometes effulsit, de quo opinio est, tanquam mutationem regis

Chri. Ab vr. fi con. Olym. Imp. Ner.

regis portenderet. Vnde cum Rubellius Plautus ab omnibus futurus Cæsar crederetur (nam & ante mensam Neronis fulmen cecidit, quod octauo anno Imperii factum Eusebius tradit: sed secundum Tacitum, est sextus) huic Nero consulit, vt cum Antistia coniuge & familiaribus in Asiam ad auitos agros proficiscatur. Iisdem diebus nimia luxus cupido, infamiam & periculum Neroni tulit: quia fontem aquę Martię, ad vrbem deductę, nando incesserat, videbaturq; potus sacros & cerimoniam loci corpore toto polluisse: Sequutaq; anceps valetudo, itam deûm affirmauit. Vnde & Frontinus libro de Aquæductibus, horum mentionem faciens, sub iis scribit L. Pisonem fuisse, curatorem aquarum. Eodem Domitius Corbulo in Armenia bellum gerens, Tigranocertam vrbem expugnauit. In Asia, Laodicea & multæ vrbes terræmotu conciderunt. In Italia, Puteoli colonia facta.

62. 813. PIVS, ET TVRPILIANVS. ccx. 9.

A TACITO in decimoquarto appellantur Coss. Cesonius Petus, & Petronius Turpilianus. Sub quibus Coss. idem scribit copiose, grauissimam cladem in Britannia acceptã: quæ quo pacto facta sit, illinc require. Post duo recenset insignia scelera: alterum senatoris, alterum serui. De hoc C. Petronio Turpiliano, qui cum indignationem Neronis incidisset, moriturus testamentum conscripsit, quo omnia flagitia Neronis continebantur, multa scribit Tacitus lib. 16. lege diligenter.

63 814. MACRINVS, ET GALLVS. 2. 8.

IN ignoto autore scribitur hoc loco, Marius & Gallus: vt suspicandus sit corruptus Cassiodorus. nisi Marii cognomento sit Macrinus. nam & in Tacito legitur, P. Marius & L. Asinius. sub quibus Coss. Antistius Prætor condemnatur: Burrus, qui iuuentuti Neronis præfuit, veneno tollitur. Cuius & Tranquillus meminit in Nerone, rubrica tricesimaquinta. Seneca præceptor à delatoribus clam accusatur: & à Romano, nihil proficiente expurgatione, quam corã Cæsare fecerat, Sylla in Galliis circa Massiliam est interfectus, caput eius Neroni allatum. Rubellius Plautus in Asia interficitur, & caput eius refertur: vtriusq; turbidum ingenium apud Senatum, accusante literis Nerone, interficiuntur. & veneno liberti potissimi: Doriphorus, quod nuptiis Poppeæ aduersaretur: Pallas, quod
B immensam pecuniam longa senecta detineret. Est autem & interfecta vxor Neronis Octauia, quæ primum tanquam sterilis domo est exturbata, dehinc reuocata: post in exilium missa, ac occisa est. Vnde in fine decimiquarti libri Taciti, crudelem necem Octauiæ reperies, quæ materiam dedit Senecæ tragico poetę vt tragœdiam scriberet, cui titulus est Octauia: si liber Cor. Taciti mancus non est, sed integer, & cui sincera haberi fides potest. Sub id tempus bellum Armeniæ factum est, quo legiones sub iugum sunt missæ. quod latissime in 15. libro, vt nunc sunt partiti libri, describitur. Est autem ille octauus annus Imperii Neronis, vt patet in oratione Senecæ ad Neronem: & quartus decimus, quo præfuit eius ætati.

64. 815. REGVLVS, *& Ruffus*. 3. 9.

Cæterum, quem toties cito autorem ignotum, post Marium & Gallũm COSS. alios iterum subiungit, quos & Cor. Tacitus in decimoquinto ponit, & Cassiodorus hoc loco obmittit, Regulum scilicet, & Ruffum, de quibus scribit Tacitus: Memmio Regulo & Virginio Ruffo Coss. natam sibi ex Poppea filiam Nero, vltra mortale gaudium accepit, appellauitq; Augustam, dato & Poppeæ eodem cognomento. Locus puerperio Colonia Antium fuit, vbi ipse generatus erat. Iam Senatus interim vterum Poppeæ commendauerat diis, votaq; publice susceperat: additæq; supplicationes, templumq; Fœcunditati, & certamen ad exemplar Atticæ religionis decretum. Quæ tamen omnia fluxa fuere, quartum intra mensem defuncta infante. Huius filiæ & Suetonius in Nerone rubrica tricesimaquinta meminit. Sed de legatis Parthorum, & quid Corbulo in Armenia cum Tyridate & Vologese gesserit, Tacitus abunde in decimoquinto. Eodem anno Cæsar nationes alpium maritimarum in ius Latii transtulit. Equitum Romanorum locos sedibus plebis anteposuit apud Circum, namque ad eam diem indiscreti ibant: quia lex Roscia nihil nisi de quatuordecim ordinibus sanxit. Spectacula gladiatorum idem annus habuit, pari magnificentia ac priori. Sed feminarum illustrium, Senatorumq; plures per arenam fœdatæ sunt. Iulius Frontinus libro de Aquæductibus scribit, Petronium Turpilianum curatorem fuisse aquarum, Virginio Ruffo & Memmio Regulo COSS. Meminit horum item COSS. in sexto Naturalium quæstionum Seneca, vbi de terræmotu agit, quo desedit Pompeios celebris Campaniæ vrbs, sic scribens: Nonis Februarii fuit motus hic, Re-

Olym. Imp. Ner. gulo & Virginio Coss. Sic enim legendum est ibi, non Vergilio, vt corrupti habent codices. Marcus euangelista Alexandriæ hoe anno passus fertur. Christi 65. 816.

4. 10. CRASSVS, ET BASSVS.

HORVM Consulum meminit Frontinus de Aquæductibus sic: Crasso Frugi & Licinio Basso consulibus, P. Marius Turpiliano successit in curatione aquarum. Tacitus in quintodecimo, post superiora sic scribit: C. Lexanio, M. Licinio cõsulibus, acriore indies cupidine adigebatur Nero, promiscuas scenas frequentandi. nam adhuc per domum aut hortos cecinerat, Iuuenalibus ludis, quos vt parum celebres, & tantæ voci angustos spernebat. Non tamen Romæ incipere scenas ausus, Neapolim quasi Græcam vrbem delegit, inde initium fore sperans, vt transgressus in Achaiam, insignesq; & antiquitus sacras coronas adeptus, maiore fama studium ciuium eliceret. In Neapoli tunc theatrum corruit. dehine vrbem reuisit: & cum meditaretur iter in Ægyptum, mutato proposito Romæ mansit, conuiuiis ac luxui inseruiens. Quale autem conuiuium instituerit circa stagnum Agrippæ, & quomodo illustres feminas in crepidinibus stagni prostituerit, vide apud Tacitum in decimoquinto. Eodem tempore Pythagoræ exoleto Nero denupsit, transformatus in omnia scelera. Graueque illud incendium vrbis fuit, quod sex diebus durauit, à Tacito copiose in decimo quinto, descriptum: & à Tranquillo rubrica tricesimaoctaua. de quo & inferius Cassiodorus scribit, vt patebit. Quinimo, vt Tacitus subiungit, vt incẽdii illius rumorem aboleret, Christianos exquisitissimis pœnis affecit: quos ferarum tergis contectos, canibus obiecit. quidam crucibus sunt affixi, ante flammis in vsum nocturni luminis immersi. Suetonius rubrica decimasexta, vna cum Tacito, affectos suppliciis Christianos superstitiosum genus hominum appellat. Sed Tertullianus in Apologetico, illi mendaciorum loquacissimo fidem præstare prohibet: Appellat hæc loquacissima bellua, nostram veram religionem Christi, execrabilem superstitionem, qui nesciit veram religionem à superstitione disiungere. Eodem tempore fossa Neronis, cuius & Plinius in decimoquarto meminit, & Tacitus, & Tranquillus rubrica trigesimaprima, inchoata est: sed irrito labore. Sub id tempus peruastata Italia, prouinciæ euersæ, sociiq; populi conferendis pecuniis, spoliataq; templa auro egesto, quod triumphis & votis populo Romano sacrauerat: per Asiam Achaiamq; missi, qui non dona tantum, sed simulachra simul abriperent. Sed de rapinis, extorsionibus ac sacrilegiis, Suetonius rubrica triecesimasecunda. Cæterum plures per ea tempora leguntur Bassi. Galbium Bassum præfectum oræ Ponti, virum integrum & probum, & Saleum Bassum poetam excellentissimum, suo tempore commemorant Tacitus & Iuuenalis. Iulium Bassum declamatorem recitat Seneca in Controuersiis. vbi corrupte scriptum est, Iouium. Facit tamen Fabii testimonium, legi debere Iunium Bassum: quem hominem dicacem, & cognomento Asinum album, ac à se puero cognitum, idem testatur. In Bassum interdum Martialis. Aurelio Basso, prodit Vlpianus, diuum Pium rescripsisse. Plinius senior Iulium Bassum, qui de Medicinis Græce scripsit, nominat. Plinius iunior ad Traianum, asserit acta Iulii Bassi rescissa, dictumq; à Senatoribus omnibus ius, de quibus ille aliquid constituisset, ex integro agendi per biennium. Libro vero quarto Epistolarum, scribit Pomponio Basso, cuius pueri Vrbici mortem immaturam deflet Martialis. Meminit item Tacitus in decimosexto Cesellii Bassi Pœni. Noster autem Cassiodorus subiungit:

HIS *Consulibus therma à Nerone ædificata, quas Neronianas appellaunt. Cuius odio, mutato vocabulo, nunc Alexandrina nominantur.*

Eusebius has factas anno nono Imperii Neronis scribit, quo & Persius poeta mortuus est. Thermarum meminit & Eutropius: sed nihil de iis Tacitus.

SILVANVS, ET PAVLINVS.

HOS COSS. neq; in Tacito reperi, neq; alibi. Inferius enim de C. Suetonio Paulino videbimus: qui sine dubio fuit consul. sed non hoc anno. Et ideo autor ignotus hos Coss. etiam non ponit: quod mihi scrupulum iniicit, ne forte liber Cassiodori sit deprauatus. potissimum cum decimo Imperii Neronis anno graue illud vrbis incendium sit factum, quod omnes alii historici fatentur, & superior consulatus fuit decimus imperii Neronis annus. De quo hic subiungit Cassiodorus:

HIS COSS. *Nero, vt similitudinem Troiæ ardentis inspiceret, plurimam partem vrbis incendit.*

Similia

Chr.-Ab vr. fi an. Similia verba Eusebius in libro Temporum ponit, decimoque anno imperii Neronis factum esse scribit incendium illud. quod & Orosius libro septimo, cap. 4. describit. De quo paulo ante plura scripsimus: quoniã & Cassiodorus in decimum Neronis annum illud reiicit, & Tacitus similiter in decimum annum supputat: licet sub diuersis Coss. ponant, diuersos puto sequuti Annales. Nam & post superiores Coss. prioris anni Crassum videlicet & Bassum, ignotus autor hoc loco ponit Neruam & Vestinum: cui conuenit Tacitus in decimoquinto; à quo ponuntur consules illius anni, Silius Nerua, & Atticus Vestinus. Sub quibus coniurario C. Pisonis in Neronem, per proditionem est detecta. Suntq; iugulati plures Senatores, equites, milites, ac feminæ: in quibus & Seneca & Lucanus apertis venis sunt occisi, multi in exilium innocentes acti, plures sibi ipsis mortem consciuerunt. Pars sponte vrbem reliquit: & Vestinus consul mori iussus, aqua calida mersus, scidit venas, & moritur. Adulatores vero Neronis triumphalia & consularia suscipiunt insignia. Fiunt decreta, vt Aprilis mensis Neronis dicatur, templum Saluti extruatur, & templum Neroni: quæ omnia diligentissime perscripsit Tacitus in decimoquinto, & Tranquillus in Nerone rubrica trigesimaquinta. Quemadmodum vero in Aphricam miserit, qui thesaurum Didonis effoderent: ipse Romæ quinquenale ludicrum secundo lustro celebrans, sua carmina recitauerit, vt coronam facundię perciperet: Poppeaq; Neronis vxor mortua sit, multiq; iterum exilio sint damnati, multiq; occisi: magnaque ventorum vis in Campania, villas, arbusta, fruges, passim disiecerit, pestilentiaq; vrbem depopulata sit hoc tempore: docet Tacitus in decimosexto, Tranquillus in Nerone passim, rubrica, tricesimaquinta & sequentibus, item rubrica tricesimanona, & alibi: Orosius libro septimo, capite quinto. Vbi etiam hoc annotandum, quod Nero hunc Atticum Vestinum consulem in ipso honore trucidauit, vt potiretur eius vxore Statilia Messalina, Tauri bis consulis ac triumphalis abnepte, quam ipse post occisam Poppeam vxorem duxit. Olym. Imp. Ner.

6. 817. CELSINVS ET APVLEIVS. ccxi. 11.

CELSINVS quis fuerit, nondum inueni: Cesennius Siluanus in Tacito sæpenumero narratur. Si hic sit, incertum est. Forte per inuersionem quarundam literarum, Celsinus pro Telesinus ab indocto librario repositum est, sicut & Apuleius pro Paulinus. Sed volui reponere nomina Coss. vt scripta erant. iudicium sit acrioribus ingeniis.

B

His Coss. duæ prouinciæ factæ sunt: Pontus Palemoniacus, & Alpes Cottiæ, Cottio rege defuncto.

Vndecimo Imperii Neronis id factum, Eusebius sub iisdem verbis explicat: & Eutropius libro septimo, cap. 6. & Aurelius Sextus in Nerone, Tranquillus rubrica decimaoctaua. Ammianus Marcellinus Alpes Cottias scribit attolli ad solis ortus, atq; eas extructas molibus magnis à Cottio rege, qui receptus fuit in amicitiam Octauii Cæsaris: quod & Tranquillus narrat. In his alpibus Cottiis, quarum initium à Segusia est, oppido præcelso, erigitur iugum, nulli fere sine discrimine penetrabile. Sed & superius in Ruffo Sexto, de iis prouinciis scripsimus abunde.

TELESINVS, ET PAVLINVS.

CÆTERVM vt ingenue fatear, iterũ dubito qui nam hi fuerint Consules. nihil enim hactenus de iis inueni. Sed hoc loco habet ignotus autor, Telesinũ & Paulinum. & Cornelius Tacitus in decimosexto, C. Suetonium & L. Telesinum Coss. ponit: sub quibus iterum, sed non sine præfatione, illustrium virorum cædes elegantissime describit, quas nemo vnquam sine commiseratione leget: quorum & Tranquillus, & Plinius iunior in Epistolis crebro meminit. Illic ergo legas, quomodo crudelissimus gladiator & lanius Nero, virtutem ipsam excindere cupiens, in viros probitate insignes desæuiit. Scribit eo tempore Tacitus, Tyridatem regem pro accipiendo Armeniæ regno tum in vrbem aduentasse: de quo Tranquillus in Nerone, rubrica 13. Sed, nisi omnino fallor, Tacitus circa finem sextidecimi lib. deficit. Nam cum decimumseptimum librum orditur: Initium, inquit, mihi operis Seruius Galba iterum, T. Iunius consules erunt. cum inter hos plures mediarint consules, vt patebit. Et hoc principium insinuat, aliam olim fuisse librorum diuisionem. Quod ex Tertulliano in Apologetico obseruaui, qui quintum appellat Taciti librum, vigesimumprimum, vbi de Iudæis agitur. Verum horum consulum meminit Iulius Frontinus de Aquæductibus, qui scribit, L. Telesino & Suetonio Paulino Coss. curatorem aquarum fuisse Fonteium Agrippam. Suetonius autem Paulinus dux copiarũ fuit inter duces Othonianos clarissimus, quem cunctatorem natura memorat Tacitus. Alius

Olym. Imp. Ner. fuit Suetonius Leuis, pater scilicet Suetonii Tranquilli scriptoris Cæsaris, & historiæ, candidissimi sub Hadriano Epistolarum magistri, viri (iudicio Plinii iunioris) probissimi, honestissimi, eruditissimi, quem ob morum elegantiam & studia in contubernium suum assumpsit. Et sicut Tacitum Plinius, ita Tranquillus Plinium est veneratus. Alius præterea est Valerius Paulinus, qui circumiectas Galliæ Narbonensi ciuitates Vitelliana tempestate in verba Vespasiani, cuius ante fortunam amicus erat, adegit: conciitisq; omnibus qui exauctorati à Vitellio, bellum sponte sumebant, Foroiuliensem coloniam claustraq; maris præsidio tuebatur: ad quem Plinius iunior scribit secundo Epistolarum. Fuit etiam Paulinus Valerius tribunus missus à Vespasiano ad Iosephum latitantem, & postea præfectus Alexandriæ. Tum accusatus est, & à pluribus proditionis insimulatus, dum Celso ociose auxilium fert, quod propter religionem non esset functus ducis officio. Prædia in Foroiuliensi possedit, famæ ac immortalitatis vnicus possessor, amator, consul creatus, vt supra patuit: Plinio iuniori tanta familiaritate coniunctus, vt moriens ei ius liberorum suorum relinqueret. Sed de hoc Suetonio Paulino Plinius senior in quinto Naturalis historiæ, c. I. sic scribit: Suetonius Paulinus, quem consulem vidimus, primus Romanorum ducum transgressus quoq; Atlantem aliquot milium spacio, prodidit de excelsitate quidem eius quæ cæteri: & reliqua quæ sequuntur.

2. 12. CAPITO, ET RVFFVS. 67. 818.

In decimosexto Tacitus meminit Capitonis Cossutiani, generi Tigillini: qui Annæum Melam, fratrem Senecæ, & patrem Lucani, ad mortem compulit. Hic Thraseæ Peti fuit accusator, vt ibi latissime explicat. Sed nescio si consul fuerit, nusquam id inueni. Legitur & in 17. Fonteius Capito. Horum etiam Cosſ. mentio fit in opusculo de Pontificibus, vt superius de Lino Pontifice scripsimus. vbi legitur: Linum sedisse à consulatu Saturnini & Scipionis, vsq; Capitone & Ruffo. Cæterû neq; hos Cosſ. neq; sequentes inuenies in Tacito, quia mancus est codex & 16. liber imperfectus est. non enim habet defectionem Galliarum per Iulium Vindicem factam: neq; Hispaniarum per Sergium Galbam. nec etiam cōtinet mortem Neronis: quia mox in 17. libro continetur status vrbis, qui tum erat post Neronis interitum. Iccirco desiderantur hic quædam in Tacito: è quibus discere hos cōsules & nonnulla alia possemus, si extaret integer. B

3. 13. ITALICVS, ET TVRPILIANVS. 68. 819.

Apvd autorem ignotum inuenio hoc loco Trachallum & Italicum: vt suspicandum sit alterû nomen desiderari. nā & Iulius Frontinus libro de Aquæductibus scribit, Sillio Italico & Galerio Trachallo consulibus, Albium Crispum fuisse curatorem aquarum. In Opusculo Pontificum sic scribitur: Clemens annis IX. menses XI. D. XII. fuit temporibus Galbæ & Vespasiani, a consulatu Trachalli & Italici, vsq; Vespasiano vi. & Tito. Tacitus præterea in decimoseptimo Galerii Trachalli mentionem facit, de gestis Othonis scribens: & tamen Petronium Turpilianum consularem scribit occidisse. Et iunior Plinius libro tertio Epistolarum, septima epist. ad Caninium Ruffum, de Sillio Italico scribens, sic inquit: Vtque nouissimus à Nerone factus est consul, ita postremus ex omnibus quos Nero consules fecerat decessit. Illud etiam notabile, vltimus ex Neronianis consularibus obiit, quo consule Nero periit. Quod ob id scriptum existimo à Plinio, quia aliqui tradunt Neronem trigesimosecundo, alii trigesimoprimo mortem obiisse, & disparuisse, vt in eius vita ex diuo Augustino enarraui. Præterea Tranquillus in Nerone rubrica quadragesimatertia tradit, Neronem cum iam ex defectione Galliarum atq; Hispaniarum in desperationem venisset, consules ante tempus priuasse, atq; in vtriusq; locum iniisse consulatum: quasi fatale esset, non posse Gallias debellari nisi à consule. & mox subiungit: Ac susceptis fascibus, quum post epulas egrederetur, innixus humeris famulorum affirmauit, simulac prouinciam attigisset, inermem se in conspectu exercituum proditurum, nec quicquam aliud quam fleturum. Tacitus libro decimoseptimo, nouam sectionem operis inchoans, Seruium Galbam iterum & T. Iunium consules ponit, quos etiam ignotus autor prioribus subiungit. Sed noster Cassiodorus Siluanum & Othonem locat, nisi sint iidem.

4. 14. SILVANVS ET OTHO. 69. 820

His *consulibus, Romæ sanctus Petrus & Paulus Apostolus trucidati sunt à Nerone.*

Svperivs annotauimus, in opusculo ignoti autoris, vbi sola nomina consulum scribuntur, Petrum ac Paulum passos tertio Calendas Iulias, Nerone Cæsare & Vetere consu-

Iri. Ab vr. con. consulibus. Et post Petrum sedisse Linum annis XII. & dehinc Clementem. Cur autem Cassiodorus hic illos trucidatos prodat, plane non constat. Cæterum quod sub Nerone sint passi, tradunt Eusebius & Eutropius: sed omnium pulchrius de prima persequutione Christianorum Orosius lib. 7. ca. 5. Augustinus libro decimooctauo, capite quinquagesimosecundo: Tertullianus in Apologetico: Eusebius li. 2. Sacræ historiæ, c. 25. Omnium tamen copiosissime Egesippus in 3. lib. Commentariorum, capite secundo, vbi ordine narrat causas cur Petrus trucidatus sit. Sed veritas sic se habet. Et numerus annorum vbique etiam in vetustissimis annalibus conuenit plene: quia vetustissimi omnes in hoc cõueniũt, anno Christi LXIX. Petrum crucifixum, Paulum decollatum, & Neronẽ seipsum occidisse. Sed & Linus libellũ scripsit Græce, qui nũc Latine versus est, de Passione sanctorum Petri & Pauli: qui studiosis legendus est. Licet nostra ætate quidam hunc quasi confictum coarguant. *Olym. Imp. Ner.*

QVI *turpiter viuens, cum à Senatu quæreretur ad pœnam, è palatio fugiens, ad quartum vrbis miliarium, in suburbano, Nomentana via, sese interfecit, anno ætatis* XXXII.

De hoc Nerone Trãquillus, Tacitus, Aurelius Sextus, Philostratus, Eusebius, Iosephus, Egesippus lib. 4. cap. 20. Nos quoq; ex iis excerpsimus in eius vita memoratu digniora, vt suo loco apparebit.

CVI *successit Galba, qui regnauit mensibus* VII.

De hoc Tranquillus, Plutarchus, Tacitus in 17. libro, capite quinto, qui anno ab vrb. con. octingentesimo vigesimosecundo scribit illum assumpsisse imperium in Hispania. Sed notas numerorum suspectas suspicor. Eutropius libro septimo, capite septimo: Sex. Aurelius, Egesippus libro quarto, cap. 21. Hoc loco illud obseruandum duco, quod ignotus autor, post Italicum & Trachallum COSS. ponit mox, Galbam & Iunium. Et Cor. Tacitus, orsus nouum tomum operis, sic scribit: Initium mihi operis Seruius Galba iterum, & T. Iunius COSS. erunt. Dehinc narrat, quis status vrbis & Imperii erat, post Neronis mortem, quandoquidem prior liber Taciti imperfectus est, & fine caret. Et paulo post eodem 17. lib. Cum Seruius Galba iterum & T. Iunius consules inchoauere annum sibi B vltimum, Reip. ppe supremum. Hic est ille T. Iunius, qui vna cum Cornelio Lacone & Icello liberto, abutebatur pro sua voluntate Galba, vt horum trium arbitrio diceretur Galba quasi à tribus pædagogis regi. Et qui paciscebatur cum Othone, si adoptaretur à Galba, & successor declararetur, vt filiam suam Crispinam viduam vxorem duceret. Sed Galba Pisonem Licinianum adoptauit. Hic deniq; T. Iunius in Plutarcho Ouinius scribitur, siue librarii vitio id acciderit, qui articulum Græcum ὁ Iunio coniunxerit, & vnum nomen formauit: siue quod Græci propria Latinorum non commode enunciant, & sæpe literas inuertunt. sed iudicium sit penes eruditiores. Sed & ibi in Plutarcho horũ Coss. fit mentio. At qualis ab ineunte ætate fuerit T. Iunius eleganter Tacitus describit: & huius consulatum Plutarchus, vt dixi. Sed diligenter, & cum sale est legendus. Nec illud quidem obmittendum est, quod Suetonius in Vespasiano scribit, rubrica quinta: Quod comitia secundi consulatus ineunte Galba, statua diui Iulii ad Orientem sponte conuersa, significauit, ex Oriente ac Iudæa proditurum Cæsarem Vespasianũ. Quod & ex tertia aquila obseruabatur, à solis ortu veniente, bello Bebriacensi. Hæc obiter annotasse, lector boni consule. Nam & si Cassiodorus hos non posuerit, alios sequutus annales, vt tempora metiretur: nos tamen, vt studiosos iuuaremus, quoscunque inuenimus, annotauimus. Nam & eo loco apud Tacitum memorantur consules designati, Ciconius, Varo & Marius Celsus apud Plutarchum in Othone, & alii plures, vt inferius patebit. Nunc iterum verba Cassiodori subnectamus, sic scribentis:

POST *hunc Otho mensibus tribus, diebus quinq;*

Licet autem, vt omnes attestantur Historici, tribus tantum mensibus Otho imperauerit: tamen, scribente Tacito in decimoseptimo historiæ Augustæ, Imperaror factus Otho, munia Imperii obibat, quædam ex dignitate Reipublicæ, quædam contra decus, & præsenti vsu properando: Consul cum Titiano fratre in Calendas Martias, ipse proximos menses Verginio destinat, vt aliquod exercitui Germanico delinimentum, iungitur Verginio Pompeius Vopiscus, prætextu veteris amicitiæ: plerique Viennensium honori datum interpretabantur. Cæteri consulatus ex destinatione Neronis aut Galbæ mansere. Celio ac Flauio Sabinis in Iulias, Archio Antonio & Mario Celso in Septembres, quorum honori ne Vitellius quidem victor intercessit. Sed Otho pon-

Olympiad. tificatus auguratusq; honoratis iam senibus cumulum dignitatis addidit, &c. Obserua ex his Cornelii verbis, candide lector, quo pacto consulatus in menses quosdam distribuebantur, quos Cassiodorus non ponit, Annales quasi scribens.

Annotasse tamen hos, nullum est dispendium, sicubi horum fiat mentio. Et ob id inanis est istorum sciolorum temeritas, qui pertinaciter contendunt, Coss. omnes suos magistratus iniisse Calendis Ianuarii, vt etiam superius annotauimus. Cæterum de Othone Plutarchus in eius vita, Cornelius Tacitus in decimo septimo longe lateque: Aurelius, Suetonius, Oros. in 7. cap. 5. Eutropius in 7. cap. 8. Egesippus lib. 4. capite vigesimoquarto: ex quibus & nos breuiter vitam Othonis excerpsimus. Sed nunc iterum subiungam verba Cassiodori:

POST *Vitellius regnauit mensibus octo, die vno.*

Tradit Tacitus in decimonono, quòd cum Vitellius nihil è solito luxu remitteret, diffidentiâ properus, festinare comitia solebat, quibus consules in multos annos destinabat. Tranquillus vero in Vitellio rubrica duodecima: Comitia, inquit, in decem annos ordinauit, seq; perpetuum consulem. Verum vt ex Tacito colligimus, priores consules Vitellius mutauit. nam Mario Celso consulatum ereptum, Cecilio Simplici dedit: & vt Fabio Valenti ac Cecinnæ vacuos honoris menses aperiret, aliorum consulatus coarctati sunt. Dissimulatus M. Maeri tanquam Othonianarum partium ducis, consulatus: & Valerium Marinum destinatum à Galba consulem distuli nulla offensa: sed mitem, & iniuriam segniter laturum. Pedianus Costa omittitur, ingratus principi. & quemadmodum sub C. Cęsare dictatore, vt superius annotauimus, Caninius Rebulus vno die consul creatus fuerat: sic sub Vitellio, cum vnus dies Cecinnæ superesset, Roscius Regulus, pridie Calendas Nouembris consulatum iniit. Memoratur & à Tacito Q. Atticus consul, qui cum Flauio Sabino fratre Vespasiani interfectus est. Sed omnes hi Coss. suffecti, non ordinarii fuerunt. Cassiodorus autem noster annuos & ordinarios tantum Coss. ponit. Vitam Vitellii latissime Tacitus in decimooctauo & decimonono libris exequutus est. Tranquillus libro nono, Sex. Aurelius, Orosius libro septimo, capite quinto, Eutropius libro septimo, cap. nono, Egesippus libro quarto, cap. vigesimosexto & trigesimosecundo. Vnde & nos pauca excerpsimus è singulis. Sed nunc iterum subiungamus Cassiodori verba:

QVI omnes infrascriptos duos Coss. tenuerunt.

2. VESPASIANVS, ET TITVS. 72. 821.

HVIVS consulatus meminit Tacitus in vigesimo, scribens, literas Vespasiani alacritatem dedisse, tanquam manente bello scriptas: & ob id obsequium Senatus non defuisse. Ipsi igitur consulatus cum Tito filio, prætura Domitiano & consulare Imperium decernuntur.

3. VESPASIANVS II. ET TITVS II. 73. 823.

VTRVMQVE consulatum iniisse, Vespasianum & Titum, & quidem absentes, latissime Tacitus in vigesimo Actorum diurnalium ostendit: Cum ciuitas mœsta & multiplici metu suspensa foret, instantia mala & falsos pauores induens, cum summum ius penes Mutianum esset: nisi quod pleraq; Domitianus instigantibus amicis ac propria libidine audebat. Nam qua die Senatum ingressus est, de absentia patris fratrisq; ac iuuenta sua pauca & modica disseruit, decorus habitu, & ignotis adhuc moribus: crebra oris cōfusio pro modestia accipiebatur. Quæ tum bella & in Italia & in Germania facta sint, elegantissime & omnium copiosissime explicat Tacitus pluribus. Tranquillus vero rubrica quarta, sic de Vespasiani consulatu: Præterea consulatum, quem gessit per duos nouissimos anni menses, mediū tempus ad proconsulatū vsq; in ocio secessuq; egit, Agrippinam timens: & reliqua. Et rubrica octaua sic scribit: Acto de Iudæis triumpho, consulatus octo veteri addidit: suscepit & censuram, & per totū Imperii tempus nihil habuit prius ac antiquius, quam Remp. stabilire. Vespasiano iterum & Tito Coss. Sex. Iulius Frontinus vir consularis Præturam vrbanam gessit, teste Tacito in vigesimo. & eo eiurante, Domitianus Præturam cepit. Frontinus igitur curam Britanniæ ac molem sustinens, quantum licebat validam & pugnacem Silurum gentem armis subegit, super virtutem hostium locorumque difficultatem eluctatus. Aquarum præfectus à Nerua creatus, libellum de Aquæductibus vrbem influentibus edidit (quem crebro hoc nostro Commentario citauimus) secessu Tarracinensi oblectabatur: auguratum gessit: rei militaris peritus, Traiano libros

...Ab vr. con. libros stratagematicos dicauit. Scripsit longe plura, quæ simul cum aliis communi literarum iactura intercidere. Summus Iurisconsultus, Plinio interdum respondet. Martialem, ac cæteros scriptores fouit. moriens vetuit sibi sepulchrum construi. Fuit & Iulius Fronto tribunus vrbanarum cohortium, ab Othone exauthoratus: & Claudius Frontinus sub Antonio Pio. Erita Olym. Imp. Vesp.

Galba Vitellius Otho Vespasianus	ab exercitu	Hispaniensi Germaniciano Prætoriano Iudaico	in	Hiberia Germania Vrbe Alexandria	vi imperium rapuerunt. Vnde subiungit Cassiodorus:

His *Coss. Vespasianus suscepit imperium: qui regnauit annis nouem, mensibus vndecim, diebus viginti duobus. sub quo hi Coss. fuerunt.*

Idem iisdem verbis scribit Eusebius de Temporibus. Orosius ac Eutropius dant eius Imperio nouem tãtum annos. Sex. Aurelius & cæteri decem annos. Vide inferius quæ de hoc & nos conscripsimus. Vtinã Deus aliquis nobis posteriores Taciti libros amissos restituat, vt integrã possimus reddere historiam. Addenda censeo quæ in vetustissimis annalibus reperio, vbi scribitur: ANNO DOMINI LXXII. HIEROSOLYMA EXPVGNATA DESTRVITVR. ANNO A PASSIONE DOMINI XLII. A PRIMA CONDITIONE TEMPLI SVB SALOMONE.

VES. CÆS. AVG. VII.

824. VESPASIANVS III. ET NERVA. 4. 1.

HORVM Coss. meminit Frontinus de Aquæductib. sic: Vespasiano tertium, & Cocceio Nerua Coss. Pompeius Siluinus curator aquarum Crispo Albio successit. Vnde & Romæ vetustissima legitur inscriptio talis:

IMP. CÆS. VESPASIANVS AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. IMP. VI COS. III. DESIG. IIII. P. P. *Aquas Curtiam & Ceruleam perductas à diuo Claudio, & postea intermissas dilapsasque per annos nouem, sua impensa vrbi restituit.*

Plinius quoque lib. 2. cap. 13. huius consulatus his verbis meminit: Semel iam acciderit, vt in occasu luna deficeret, vtroque super terram conspicuo sidere. Nam vt in duodecim diebus vtrumque sidus quæreretur, & nostro æuo accidit Imperatoribus Vespasianis, patre tertio, filio iterum Coss. Sed iam sæpius dixi, duplices fuisse Coss. ordinarios & suffectos: & rursus alii, aliterque consulatus Vespasiani secundum diuersos annales ponunt, vt paulo infra annotabimus. Scribit Eusebius, hoc primo Vespasiani anno Capitolium Romæ incensum. De cuius incendio multa Tacitus libro decimo nono. Sed quæ tum prodigia Hierosolymæ acciderunt in cœlo cum stellis & aliis, vide Egesippum libro quinto, capite quadragesimo quinto. Vespasianus præterea multas vias publicas destructas instaurauit, vt in vetustissimo lapide marmoreo ante ædes Conseruatorum Romæ posito hæ literæ indicant:

IMP. CÆSARI VESPASIANO AVG. PONT. MAX. TRIB. POT. III. IMP. XII. P. P. COS. III. DES. IIII. S. C. *Quod vias vrbis negligentia superior. tempor. corruptas impensa sua restituit.*

825. VESPASIANVS IIII. ET TITVS II. CCXIII. 2.

IGNOTVS autor habet hoc loco: Vespasianus quarto, & Titus secundo. Quoniam nisi vnius tantum consulatus Titi prius meminit, & hunc alterum ponit. Vide etiam verum collegam Vespasiani in quarto consulatu, in quodam autore. Iuxta ripam Tybridis Romæ marmoreus lapis paucis ante annis effossus fuit, cum tali inscriptione:

EX AVCTORITATE IMP. CÆS. VESPASIANI AVG. P. M. TRIB. POT. IIII. IMP. X. COS. IIII. V. CENSOR CAIVS CALEPETANVS RANTIVS QVIRINALIS, VALERIVS CESTVS CVRATOR RIPARVM ET ALVEI TYBERIS TERMINAVIT. R. R. PROX.

HIS *Coss. Titus filius Vespasiani Iudæa capta, præter quos gladio interfecit, sexcenta milia captiuorum publice venundauit.*

Hæc eadem Eusebius. Iosephus vero scribit, vndecies centena milia fame & gladio periisse: & alia centum milia captiuorum publice venundata. Quod autem tanta mul-

Olym. Imp. Vesp. titudo Hierosolymis reperiretur, causam Azymorum fuisse refert: ob quam ex omni gente Iudææ ad templum confluentes, vrbe quasi carcere sunt reclusi. Oportuit enim iisdem diebus Paschæ eos interfici, in quibus Saluatorem crucifixerant. A cuius prædicatione à XV. anno Imp. Tiberii X. ab exordio Euangelicæ prædicationis numerantur in hunc secundum annum Vespasiani quadraginta duo anni. Eusebius 43. ponit, vt elegantissime docet Egesippus in Anacephalæosi desolationis Hierosolymitanæ. Si à passione Christi numerabis, inuenies 40. Et ideo tam Egesippus quam Eusebius examine indigent, quo ad numerum. Sed vide Eusebii de Historia sacra librum tertium, cap. quintum & septimum: Iosephum de bello Iudaico lib. 6. Egesippum lib. 5. per totum. Sed de numero cæsorum, capite quinquagesimo. Chri. Ann.

2. 3. VESPASIANVS V. ET TITVS IIII. 76. 816

IGNOTVS author ante hos Coss. ponit Domitianum & Messalinum: siue fuerint suffecti Coss. prioris consulatus, siue peruersus sit Coss. ordo. Nam paulo inferius hi duo ponentur à Cassiodoro, Domitianus & Messalinus. Licet Frontinus pariter ante hunc quintum Vespasiani consulatum scribat, Valerio & Messalino Coss. T. Annium Flauianum curatorem fuisse aquarum, & Flauiano successisse Acilium Auiolam, Vespasiano quinto & Tito Coss. Item Censorinus de Die natali, vbi de lustro agit, sic prodit: Idem tempus anni magni Romanis fuit, quod lustrum appellabant. Ita quidem à Seruio Tullio institutum, vt quinto quoq; anno censu ciuium habito, lustrum conderetur. sed non ità à posteris seruatum. Nam cum inter primum à Seruio rege conditum lustrum, & id quod ab Imperatore Vespasiano V. & Cæsare III. Coss. factum est, interfuerint paulo minus sexcenti quinquaginta: lustra tamen per ea tempora non plura quam septuaginta quinque sunt facta, & postea plane fieri desierunt.

3. 4. VESPASIANVS VI. ET TITVS V. 77. 817.

AVTOR ignotus habet, Vespasianus sextum, & Titus quartum Coss. Horum etiam Coss. mentio fit ab autore, qui de Pontificibus scripsit, vt supra annotauimus, vbi de Clemente Pont. I. Clemens ann. IX. M. XI. D. XII. fuit temporibus Galbæ & Vespasiani, à consulatu Trachali & Italici, vsq; Vespasiano VI. & Tito. B

4. 5. VESPASIANVS VII. ET TITVS VI. 78. 818.

HIC iterum ignotus autor scribit: Vespasianus septimum, & Titus quartum. Spartianus quoq; huius consulatus in Hadriano sic meminit: Natus est Romæ Hadrianus 9. Cal. Febr. Vespasiano septies, & Tito quinquies Consulibus.

HIS *Coss. Vespasianus incensum Capitolium ædificare orsus est.*

Idem scribit Eusebius libro Temporum, quinto anno Imperii Capitolium esse restitutum. De quo multa prius, paulo ante. Subdit & in Alexandria factam seditionem. Tacitus in vigesimo tradit, curam restituendi Capitolii Vespasianum in L. Vestinum contulisse, equestris ordinis virum, sed auctoritate famaq; inter proceres ab eo contracti aruspices, monuere, vt reliquiæ prioris delubri in paludes aueherentur, templum iisdem vestigiis sisteretur: nolle enim deos mutari veterem formam. Vndecimo Calendas Iulias, serena luce, spacium omne quod templo dicabatur, euinctum vittis coronisque, ingressi milites, quibus sancta omina felicibus ramis: dein virgines Vestales cum pueris puellisq;, patrimis matrimisque, aqua riuis & fontibus amnibusq; hausta perluere. Tum Heluidius Priscus prætor, præeunte Plauto Heliario pontifice, lustrata boue taurisq; area, & secundum cespitem redditis extis, Iouem, Iunonem, Mineruam, præsidesq; Imperii deos precatus, vt cœpta prosperarent, sedesq; suas pietate hominum inchoatas, diuina ope attollerent: & reliqua illic lege.

CCXIV. 6. COMMODVS, ET RVFFVS. 79. 819

HOS Coss. ignotus autor subiungit octauo Vespasiani consulatu: scribitque, Commodum & Priscum. Eusebius hoc sexto Vespasiani anno scribit Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, Thraciam, Ciliciam, Comagenem, quæ liberæ antea, & sub

regibus

regibus amicis erant, in prouincias redactas. De quibus multa Suetonius rubrica octaua, Et nos in eius vita pariter meminimus.

80. 830. VESPASIANVS VIII. ET TITVS VII. 2. 7.

IGNOTVS autor habet, Vespasianus octauo, & Domitianus quinto. In opusculo quoque de Pontificibus, sic fit horum Coss. mentio: Cletus annis sex, M. duo. d. x. fuit temporibus Vespasiani & Titi, & initio Domitiani à Coss. Vespasiano octauo, & Domitiano quinto, vsq; Domitiano nono, & Ruffo.

HIS *Coss. colossus erectus est, habens altitudinis centum & septem pedes.*

Quo pacto colossi refectorem donauerit Vespasianus, vide Tranquillum rubrica decima octaua. Eadem iisdem verbis scribit Eusebius libro Temporum, anno septimo, quo claruisse quoque tradit Q. Asconium Pedianum historicum, qui septuagesimo ætatis suæ anno captus luminibus, duodecim postea annis in summo omnium honore tandem consenuit. qui orationum Tullianarum doctissimus fuit interpres, licet ad nepotes minima pars lucubrationis temporum iactura peruenerit. Aduertendum tamen hoc loco obiter, maximos viros senescentes captos esse luminibus: vt etiam Timoleon Corinthius legitur, qui cum iam ætate prouectus esset, sine vllo morbo amisit lumina oculorum.

81. 831. VESPASIANVS IX. ET TITVS VIII. 3. 8.

AVTOR ignotus habet, Vespasianus IX. & Titus VI. Et est secundum ipsum decimus Imperii annus Vespasiani, si consulatus numerentur, quos ipse enumerat, & ego hic sigillatim obseruaui, sic scilicet sese mutuo sequentes:

Vespasianus II.	&	Titus.
Vespasianus III.		Nerua.
Vespasianus IIII.		Titus II.
Domitianus II.		Messalinus.
Vespasianus V.		Titus III.
Vespasianus VI.		Titus IIII.
Vespasianus VII.		Titus V.
Vespasianus VIII.		Domitianus V.
Commodus		Priscus.
Vespasianus IX.		Titus VI.

B

Vnde & Suetonius rubrica vigesima quarta, consulatu suo nono, scribit Vespasianum tentatum in Campania motiunculis leuibus, ac protinus vrbe repetita, Cutilias ac Reatina rura, vbi æstiuare quotannis solebat, petiisse, & paulo post mortem obiisse. Sed Cassiodorus alios sequutus annales, licet etiam decem annis tradat imperitasse Vespasianum, alium seruat ordinem Consulum. Suffecti enim Coss. ordinem interturbant. Quandoquidem & Tranquillus rubrica decimaquarta scribit, Vespasianum tam certam habuisse suam genesim, vt cum ab amicis admoneretur, cauendum esse Metium Pomposianum, quod & is Imperatoriam haberet genesim, ipsum Consulem creauit, spondens quandoq; beneficii memorem futurum. Quod post & M. Antonius Imperator fecit, qui dixit: Si Auidio Cassio diuinitus debetur Imperium, non poterimus interficere, etiam si velimus, quoniam successorem suum nullus occidit. Sed & Sex. Aurelius hoc idem repetit de Metio Pomposiano: licet quo anno ipsum Consulem creauerit Vespasianus, incertum sit. Cæterum octaui consulatus Titi mentio colligatur ex vetustissima inscriptione, quæ Romæ legitur his verbis:

IMP. CÆS. DIVI F. VESPASIANVS AVGVSTVS PONT. MAX. *Trib. Pot. Imp.* XVII. *Pater patriæ. Censor. Cos.* VIII. *Aquas Claudiam & Anienem perductas à diuo Claudio, & postea à diuo Vespasiano patre suo vrbi restitutas, cum capita aquarum à solo vetustate dilapsa essent, noua forma reducendas sua impensa curauit.*

Sed neq; satis constat, quo anno Pegasus & Pusio Coss. fuerint: quod vel ex secundo Institutionū de Fideicommissariis hæreditatibus patet, vbi sic scribitur: Postea vero Vespasiani Augusti temporibus, Pegaso & Pusione Coss. Senatus censuit, vt ei qui rogatus esset hæreditatem instituere, perinde liceret quartam partem retinere. Quod idem inuenies trigesimosexto Digestorum lib. ad Senatusconsultum Trebellianū & Pegasianum.

Olym. Imp. Vesp. Libet nonnunquam ad ea digredi diuerticula, vt leguleios nostros è sopore excitem, ac ipsis stomachum moueam, quo sua Senatusconsulta suis temporibus scripta diligentius reforment. Sed redeundum ad Cassiodorum. Chr. Ab vr.

4. 9. SILVANVS, ET VERVS. 81. 832.

Hoc nono Vespasiani anno, tradit Eusebius, luem ingentem Romæ factam, ita vt per multos dies in ephemeridem decem milia ferme mortuorum hominum referrentur. Sed ignotus autor hoc loco habet Titum VII. & Domitianum VII. nam & Suetonius in Tito, tradit ipsum non plures quam septem consulatus gessisse, & cum patre suo collega. vide rubrica sexta.

CCXV. 10. DOMITIANVS, ET MESSALINVS. 83. 833.

Pvto hunc esse Catullum Messalinum, qui senator delationibus, nec minus adulatione, Domitiano charus fuit: quemadmodum Fabricius Veiento. vnde vtrosq; coniunxit Iuuenalis Satyra 4.

Et cum mortifero prudens Viento Catullo,
Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ,
Grande & conspicuum nostro quoq; tempore monstrum,
Cæcus, adulator, dirusq; à ponte satelles.

Hic Libyæ rector sub Vespasiano & Tito, multa crudelia commisit: sed eorum clemētia, quamuis deprehensus, pœnam fugit. Non multo post multiplici morbo & insanabili correptus, acerbissime non corporis tantum cruciatus sustinebat (nam erat illi maior animi morbus, & grauior) sed & terroribus expauescebat, & crebro videbat sibi instantes occisorum manes. Quare exiliebat stratis, tanquam tormentis sibi & flammis adhibitis: quo magis inualescente malo, extisq; defluentibus, ac intestinis exhaustis moritur. Hunc igitur & crudelitatis indicio, & quod sub Domitiano plurimum potuit, luscum, nec penitus cæcutientem, Iuuenalis, repræsentatum in tragœdia à Damasippo, cuius natales fuerant clari, taxat octaua Satyra:

Consumptis opibus vocem Damasippe locasti
Sipario, clamosum ageres vt phasma Catulli.

Id est, tragœdiam de Catullo Messalino, qui terroribus agitabatur. Quod & in tredecima Satyra repetit: *— Mimum agit ille,*
Vrbani qualem fugitiuus scurra Catulli.

Alius creditur Messalinus, quem Plinius senior tradit, ex consularibus patriciis admisisse hirudines ad genua, extrahendi sanguinis causa, quod podagris laboraret. interiit autem propterea, quod affixa sanguisugarum relicta capita fecissent vulnera incurabilia. Frontinus, vt superius annotaui, scribit, Messalinum cum Valerio consulatum gessisse. De hoc etiam iunior Plinius lib. 4. Epistolarum. Sed hos Coss. præposuit author ignotus quinto consulatui Vespasiani, vt superius annotauimus, & hic ponitur Siluanus & Pollio. Immo subiungit & alium consulatum, qui hic deest. scribit enim post: Domitianus octauo, & Sabinus, vt forte vndecim illi menses cum viginti duobus diebus, imperio Vespasiani adiiciantur. At nos Cassiodorum sequimur, qui hæc verba post nostros Consules subiungit:

His *Coss. Vespasianus est mortuus, profluuio ventris, in villa propria circa Sabinos. Cui Titus filius eius succedens, in vtraq; lingua disertissimus, regnauit annis duobus, mensibus duobus. sub quo hi Coss. extiterunt.*

Sed prius verba Orosii ex 7. lib. cap. 6. subiicienda sunt hic: Anno ab vr. con. octingentesimo tricesimo quarto, Titus segregatis à numero principum Othone & Vitellio, ab Augusto octauus, biennio post Vespasianum regnauit. Cuius tanta tranquillitas in Imperio, vt nullius omnino sanguinem in Rep. administranda fudisse referatur. Et tamen tunc Romæ orto repente incendio plurimæ ædes publicæ concrematæ sunt. Tunc & Vesuuii montis verticem magna profudisse incendia ferunt, torrentibusq; flammarum vicina regionis cum vrbibus hominibusq; delesse. Titus eum ingenti omnium luctu in eadem villa, qua pater, mortuus est. Ex quibus Orosii verbis, non modo Titi vitam sub compendio: sed cur etiam Octauus Cæsar dicatur, cum ab aliis vndecimus numeretur, satis constat. quod & Cassiodorus sentit.

TITVS VESP. VIII. CÆS. AVG.

1. 1. DOMITIANVS II. ET RVFFVS II. 84. 834.

Ignotvs autor habet in hoc loco: Domitianus IX. & Ruffus. Autor quoq; de Pontifici-

Chri-Ab vr. fi ep. tificibus, vt supra de Clero annotauimus, horum Coss. meminit. Fuerunt plures Ruffi. Olym. Imp. T. Vesp.
Caninius Ruffus municeps Plinii iunioris, qui plures ad eum scribit epist. Satrius Ruffus, quem aquis publicis præfectum scripsit Iul. Frontinus. Octauius Ruffus, qui carmina docta scripsit, vt Plinius testatur. Cornelius Ruffus, Iurisconsultus spectatissimus, à Cecilio Plinio cum admiratione dilectus, à quo in perendis honoribus suffragator & testis assumptus, in inchoandis deductor, in gerendis consiliarius, summæ auctoritatis apud Neruam Imperatorem fuit, mortuus sub Traiano. Pomponius Ruffus, vir consularis, tempore Domitiani, vt Plinius scribit: vir eloquens, peritus, & in dicendo vehemens fuit. & Caluisius Ruffus contubernalis Plinii, quem vt amicum in plutibus consulit. Iosephus tradit, Terentium Ruffum cum Tito in expugnatione Hierosolymarum fuisse. Tacitus in decimo septimo M. Cluuium Ruffum historicum sui temporis diuitem, & eloquentia clarum, sub Nerone citat sæpius. Plinius nominat quendam Acilium Ruffum, suis temporibus.

HIS *Coss. amphitheatrum Romæ ædificauit, & in dedicatione eius quinq. milia ferarum occidit.*

De amphitheatro sic scribit Tranquillus, rubrica 7. in Tito: Et tamen nemine ante se munificentia minor amphitheatro dedicato, thermisq; celeriter extructis, munus edidit apparatissimum, largissimumq; dedit, & nauale prœlium in veteri Naumachia, ibidem & gladiatores, atq; vno die quinq; milia omne genus ferarum. Idem Eutropius, atq; Eusebius. Dion: Theatrum venatorium, in quo feræ depugnarent, & balneum sibi cognomine dedicauit. Multa quoq; admiranda fecit. Grues inuicem, & quatuor elephantes depugnarunt. Aliæ prǽterea ad nouem milia feræ cicures iugulatæ sunt, quas mulieres non admodum illustres interfecere. Viri præterea singulari certamine, multi pedestri pugna, alii nauibus decertarunt. & reliqua quæ ibi copiosius Dion scribit. Sed hic incendium etiam commemorat Vesuuii montis Campaniæ, hoc primo Titi anno factum, de quo omnes scripserunt. Plinius iunior, qui auunculum suum Plinium seniorem hoc periisse tradit: & Statius in quinto Syluarum de patre scribens ait:

Iamq; & flere pio Vesuuina incendia cantu
Mens erat, & gemitum patriis impendere damnis,

De hoc incendio Tranquillus in Tito rubrica 8. & Aurelius Sextus: sed omnium copiosius Dion de conflagratione Vesuuii montis scripsit, quem Merula in latinum vertit. B
Strabo quoq; lib. 5. Vesuuium montem describit.

Ig. 835. DOMITIANVS III. ET SABINVS. 3. 4.

IGNOTVS autor habet in hoc loco: Domitianus x. & Sabinus. Sic horum Coss. meminit autor de Pontificibus: Anaclitus ann. XII. M. X. D. III. fuit temporibus Domitiani à cons. Domitiano x. & Sabino, vsq; Domitiano XVII. & Clemente. Miror cur Platina Anaclitum temporibus Traiani fuisse tradat. Sed confusio est apud scriptores, de Anaclito & Cleto Pontificibus. Nam Anacletus quartus post Petrum. Atheniensis erat, sub Traiano martyrii palmam accepit, seditq; annis nouem, M. II. eius memoria recolitur tertio Idus Iulii. Occurrunt legenti varios scriptores, sub iisdem pene temporibus plerìq; Sabini. Fuit Cæsius Sabinus, quem Plinius iunior ad præsidium & ornamentum sui sumpserat, Auli Pudentis municipem, totius Vmbriæ decus. Ad eum, librum septimum Martialis mittit, & coronam rosaceam, libro 9.

Seu tu Pestanis genita es; seu Tiburis aruis.

Memorante Pomponio, Cassio Iurisperito successit Cæsius Sabinus, qui plurimum potuit Vespasiani temporibus: ad quem rescripsisse Hadrianum, retulit Vlpianus. Iustinianus refert, Iulium Sabinum male tractantem seruos, in quem rescripsit Antoninus Pius. eundem Imperatorem, author est Vlpianus, Iubentio Sabino rescripsisse. Sabinus item Antonius matrem habuit Iuniam Valerianam, & filium Antoninum. Callistratus tradit, Sabinum Maximum fuisse sub Hadriano: Suidas, declamatorem.

HIS *Coss. Titus morbo periit, eodem quo pater eius: anno ætatis* XLII. *Qui ob insignem mansuetudinem, deliciæ humani generis appellatus est.*

Idem Suetonius, Dion, Philostratus, Aurelius, Orosius, Eutropius. Vide inferius eius vitam.

CVI *successit Domitianus, frater Titi; crudelissimus: qui imperauit annis quindecim, mensibus quinque. Sub quo hi Coss. fuerunt.*

Vide, quæ nos de hoc scripsimus ex authoribus paulo ante citatis: quem scribit in regnum successisse Orosius, anno ab vrbe condita octingentesimo tricesimo quinto.

Olym. Imp. Dom. — Chri. Ab ur. con.

DOMITIANVS CÆS. AVG. IX.

4. 1. DOMITIANVS IIII. ET RVFFVS III. 86. 836.

IGNOTVS autor hoc loco habet, Domitianus XI. & Furius. Cæterum de consularibus Domitiani sic scribit Tranquillus rubrica 13. Consulatus septemdecim cœpit, quod ante eum nemo, ex quibus septem medios continuauit. Omnes autem pene titulotenus gessit, nec quenquam vltra Calendas Maii, plures ad Idus vsq; Ianuarias. Ausonius in Panegyrico ad Gratianum: Scis, inquam, septem & decem consulatus Domitiani, quos ille inuidia alteros prouehendi continuando conseruit, vt in eius auiditate derisus, vt hoc eum pagina fastorum suorum, imo fastidiorum fecerit insolentem, nec potuerit præstare felicem. Dion refert, Domitianum consulatus decem continuos gessisse Plinius in Panegyrico, per transitum longum annum consulatus Domitiani, significat quindecim annos quibus imperauit. Nam ante eius principatum duos gessit consulatus. Papinius in quarto Syluarum, etiam consulatuum Vespasiani meminit. Ignotus autor hos Consules Domitiani, vt Suetonius tradit, enumerat. Cassiodorus alios est sequutus annales.

HIS *Coss. eunuchos fieri prohibuit Domitianus.*

Hoc Suetonius in Domitiano, rubrica 7. sic explicat: Castrari mares vetuit: spadonum, qui residui apud mangones erant, pretia moderatus est. Idem Eusebius libro Temporum. Idem Philostratus libro sexto, de vita Apollonii. Ammianus Marcellinus scribit, in hoc esse laudandum Domitianum, quod receptissima inclaruerit lege, qua minaciter interdixerat, ne intra terminos iurisdictionis Romanæ castraret quispiam puerum: quod ni contigisset, quisq; eorum ferret examina, quorum paucitas difficile toleratur. Omnes enim detestantur memoriam Semiramidis reginæ, quæ prima omnium mares castrauit. Hinc in laudem Domitiani cecinit Martialis:

Non puer auari sectus arte

Mangonis, virilitatis damna mœret erepta.

CCXVI. 2. DOMITIANVS V. ET DOLABELLA. 87. 837.

APVD ignotum authorem legitur hoc loco, Domitianus XII. & Dolabella. Huius B consulatus meminit Censorinus in libello de Die natali, vbi de lustro scribens, sic inquit: Rursus annus idem magnus per Capitolinas agonas cœptus est diligentius seruari, quorum agonum primus à Domitiano institutus fuit, die duodecimo eius, & Sergii Cornelii Dolabellæ consulatu. Et Iulius Capitolinus huius meminit consulatus in Antonino Pio, sic scribens: Ipse Antoninus Pius natus est tertiodecimo Calend. Octob. sub Domitiano XII. & Cornelio Dolabella Coss. in villa Laurina educatus Lori, in Aurelia, vbi palatium postea extruxit.

2. 3. DOMITIANVS VI. ET RVFFVS IIII. 88. 838.

HABET hoc loco ignotus autor, Domitianus XIII. & Saturninus. Sed paulo inferius etiam Cassiodorus ponit consulatum Domitiani octauum, & Saturnini. Adeo quod etiam suspicet, neq; ignoto autori vsquequaq; eredendum: tamen ex fide omnia affero. Sit iudicium penes lectorem. Inuenio autem Pompeium Saturninum singulari doctrina virum causidicum, & qui versu ac prosa in orationibus ac historia fuit mirabilis: & quod Plinium iuniorem moriens hæredem reliquerit. Meminit & Tranquillus Saturnini historici. Saturninum nominat Lucianus, vbi de morte Seueriani agit, & Q. Saturninum Iurisconsultum Pomponius citat. Plinius senior nominat quendam Volusium Saturninum, vrbis præfectum, qui nonagesimum excesserat annum, omnium quos in consulatu sententiam rogauerat superstitem. Sed de Ruffo paulo inferius.

3. 4. FLAVIVS, ET TRAIANVS. 90. 839.

IGNOTVS autor scribit hoc loco, Domitianus XIIII. & Ruffus. Arbitror hunc Flauium fuisse filium Flauii Sabini, fratris Vespasiani: de quo scribit Suetonius in Domitiano, rubrica 14. Deniq; Flauium Clementem patruelem suum contemtissimæ inertiæ, cuius filios etiamnum paruulos successores palam destinauerat, & abolito priori nomine, alterum Vespasianũ appellari iusserat, alterum Domitianum, repente ex tenuissima suputatione tantũ non ipso eius consulatu interemit, quo maxime facto maturauit sibi exitum. Cæterum Censorinus libello de Die natali prodit, Domitiano XIIII. & L. Minutio Ruffo Coss. anno octingentesimo quadragesimo primo, septimos ludos seculares factos à Domi-

Chr. Ab vr. cō. à Domitiano (puto legendum, anno octingentesimo vndequadragesimo, vt numerus recte conueniat) de quibus ludis Suetonius rubrica 4. sic ait: Fecit & ludos Seculares, computata ratione temporum, ab anno non quo Claudius proximo, sed quo olim Augustus ediderat. Horum meminit Papinius in 1. Syluā ad præfectum Gallicum, cui titulus Soteria: Olym. Imp. Do.

Nec tantum induerint fatis noua secula crimen,
Aut instaurati peccauerit ara Tarenti.

91. 840. DOMITIANVS VII. ET NERVA. 4. 5.

IGNOTVS autor hoc loco habet, Fuluium & Atratinum, si est emaculatus liber. nam forte, si literarum esset lapsus, signarentur Flauius & Traianus, qui priori anno consulatum gesserunt: quandoquidem immediate sequuntur in eodem autore, Domitianus XV. & Nerua. vt locus hic sit cogitatione dignus, quem doctioribus (vt pleraq; alia) discutiendum post me relinquo. Nam & ludi Seculares, si est emaculatus Censorinus, alium annū exigunt, si debent anni numeris respondere.

92. 841. TRAIANVS II. ET GLABRIO. CCXVII. 6.

DION in Domitiano scribit, Traianum absentem, dum esset in imperio aduersus Germanos, consulem factum, apparuisseque signa quibus Glabrioni mors, Traiano imperiū portenderetur. Interfecit autem Domitianus Glabrionem, quod cum feris pugnaret, reuera propter inuictum robur, cui se consulem suffecit. Hoc Plinius iunior notat in Panegyrico ad Traianum, his verbis: Fuit etiam qui in principatus sui fine consulatum, quem dederat, ipse magna ex parte iam gestum extorqueret, & raperet. Sed & huius consulatus sic meminit Tacitus in libello de Moribus Germanorum: Sexcentesimum & quadragesimum annum vrbs nostra agebat, quum primum Cymbrorum audita sunt arma, Cecilio Metello ac Papyrio Carbone Coss. Ex quo si ad alterum Imperatoris Traiani consulatum computemus, ducenti ferme & decem anni colliguntur. Tam diu Germania vincitur. Iuxta numerum nostrum colliguntur ducenti anni, & quadraginta: qui si adiicientur sexingentis & quadraginta, erunt octingenti & octuaginta. Sed quis verum discerneret
B numerum annorum, in tanta antiquitate? Habuit autem Acilius Glabrio filium eiusdem nominis, ac vtrunq; nominauit Iuuenalis Satyra 4.

Proximus eiusdem properabat Acilius æui,
Cum iuuene, indigno quem mors tam sæua maneret,
Et Domini gladiis iam festinata.—

HIS *Coss. primum Domitianus dominum & deum se appellare iussit.*

Idem Aurelius Sextus, idem Eusebius ac Eutropius, & Tranquillus rubrica tertia. Pari arrogantia cum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic cœpit: Dominus & deus noster sic fieri iubet. Vnde institutum posthac, vt ne scripto quidem ac sermone cuiusquam appellaretur aliter. Orosius libro septimo, capite septimo: Is in tantam superbiam prolapsus fuit, vt dominum se ac deum vocari, scribique ac coli iusserit. Hinc assentator poeta Martialis:

Edictum domini deiq; nostri,
Quo subsellia certiora fiunt.

93. 841. DOMITIANVS VIII. ET SATVRNINVS. 2. 7.

AVTOR ignotus: Domitianus XVI. & Saturninus. Septimo Domitiani anno, scribit Eusebius Septembrem mensem Germanicū, & Octobrem Domitianum appellatos. De quib. sic Tranquillus rubrica 13. Post duos triumphos Germanici cognomine assumpto, Septembrē mensem & Octobrem ex appellationibus suis Germanicum Domitianumq; transnominauit: quod altero suscepisset Imperium, altero natus esset. Ob hoc Martialis dixit, Domitianum annis autumnos accommodare, cum ii menses autumnales sint. Cum autem hoc nomen Domitianus decem literis constet, adulatorie dixit Martialis,

Sutilis aptetur decies rosa crinibus, vt sit
Qui posuit sacræ nobile gentis opus.
Nunc bis quina mihi da basia, fiat & illud
Nomen ab Odrysio quod Deus orbe tulit.

Quo dicto intelligitur Domitianus, sicut sequentibus Germanicus: quod nomen & totidē literis complectitur. Cæterum de iis mensibus, & eorū appellatione, Macrobius 1. Saturnalium sic refert: Mensis September principalē sui nominis retinet appellationem,

Olym. Imp. Do. quem Germanici appellatione, Octobrem vero suo nomine Domitianus inuaserat. Sed vbi infaustum vocabulum ex omni ære vel saxo placuit eradi, menses quoque vsurpatione tyrannicæ appellationis exuti sunt. Censorinus quoque de Die natali, vbi de mensibus Iulii & Augusti scripsit, subiungit: Postea vero multi principes nomina quædam mensiū mutauere, suis nuncupando nominibus, quod aut ipsi postmodum mutauerunt, aut post obitum eorum illa nomina pristina suis reddita mensibus. Ad Saturninum plerasq; scribit epistolas Plinius iunior.

5. 8. **SILVANVS, ET PRISCVS.** 94. 143.

APVD ignotum autorem legitur hoc loco, Collega & Priscinus: siue iidem sint, siue alii. nam & Cornelius Tacitus in vita Iulii Agricolæ horum meminit Coss. scribens, Agricolam defunctum Collega & Prisco Coss. Pompeii Collegæ meminit iunior Plinius secundo Epistolarum: & apud Iosephum septimo libro falso legitur Colligas, pro Collega: Vix, inquit, motus eorum potuit reprimere Collega adhuc iuuenis legatus, postulatis sibi præmitti ad Cæsarem gesta, &c. Fuit autem quidam iureconsultus Notarius Priscus sub Traiano, quem semper consilio suo adhibuit.

HIS *Coss. Quintilianus ex Hispania primus Romæ scholam publicam & salarium à fisco accepit, & claruit.*

Quintilianus ex Calagurra Hispaniæ oppido oriundus, inter patricios Romanos insertus, siue iure Tatii, siue principum liberalitate, quod multis factitatum videmus, vt & Plinio iuniori. nam ille, autore Ausonio, consularia ornamenta per Clementem adeptus est. Vnde non mirum, si Iuuenalis eum nobilem per lunata calciamenta designauit: imo magis probetur esse ritus Romanus. Videndum est Trebellii Pollionis dictum, vbi Posthumii iunioris eloquentiam laudat adeo probatam asserere, vt eius controuersiæ Quintiliano dicantur insertæ: quem declamatorem Romani generis acutissimum, vnius capitis lectio prima statim fronte demonstrat. Fuit autem iunioris Plinii præceptor, vt ipsemet in 6. Epistolarum attestatur.

4. 9. **ASPRENAS, ET CLEMENS.** 95. 144.

IGNOTVS autor habet hoc loco, Asprenatem & Lateranum. Eusebius libro Temporū scribit, hoc anno Domitianum mathematicos & philosophos Romana vrbe amouisse: & post quatuor annos publico edicto iterum vrbe expulit. Suetonius in Domitiano quoq;, rubrica decima, tradit philosophos omnes vrbe Italiaq; submouisse Domitianū. Et Gellius libro 14 Noctium Atticarum: Philosophi, inquit, Domitiano imperante Senatusconsulto eiecti, atque vrbe & Italia interdicti sunt. Qua tempestate Epictetus quoque philosophus, propter id S.C. Nicopolim Roma discessit. Item apud Philostratum mentio fit de Philosophis eiectis à Domitiano: qui habitu mutato partim in Hispaniam, partim in Lybiæ Scythiæve deserta confugerunt. Quidam etiam viuendi ratione mutata, scelerum consiliatios sese illi adiunxerunt. Ex quo Demetrius philosophus expulsus, instituta cum Apollonio sermocinatione, dolenter dixit & grauiter: Cicadis licet impune canere, nobis nec quidem mutire fas est.

HIS *Coss. multa mœnia, & celeberrima Romæ facta sunt, in quibus Capitolium, forum transitorium, duorum porticus, Isæum ac Serapium stadium, horrea piperatoria, Vespasiani templum, Mineruæ Chalcidicæ odeon.*

Eadem Eusebius. Sed adiicit forū Traiani, & alia quæ Cassiodorus in sequentes Coss. reiicit. Ad hæc allusit Martialis lib. 9. Epigrammatum:

Quantum iam superis Cæsar cœloq; dedisti,
Si repetas, & si creditor esse velis:
Grandis in æthereo licet auctio fiat Olympo,
Coganturq; Dei vendere quicquid habent,
Conturbabit Athlas, & non erit vncia tota,
Decidat tecum qua pater ipse Deum.

& reliqua quæ sequuntur. Vbi hoc est obseruandum, interpretes hoc loco non ex fide interpretari, quid sit cōturbare: quod verbum est Iureconsultorum, quo Vlpianus & Alphenus vsi sunt. Est autem conturbare, decoquere & dissipare pecuniam suam. & proprie de seruis dicitur, qui cum rationibus dominicis paria non faciunt. Iureconsultus hoc verbo vtitur ff. de Institoria actione. Et in hoc significatu accepit Cicero in oratione pro Cn. Plancio, in 4. Epistolarum ad Attic. in 8. ad Cælium. Et Terentius in Eunucho: *Ita conturbasti mihi rationes omnes.* Et Iuuenalis:

Sic Pedo conturbat, Matho deficit.

Vbi ſignificantius exprimitur vis illius verbi. Eſt enim conturbare medium inter decoquere, & ex fide ſoluere. Qui ex fide ſoluit æs alienum, totum diſſoluit: qui decoquit, nihil ſoluit : qui vero conturbat, partim diſſoluit æs alienum, partim decoquit. Sed redeamus ad hiſtoriam. Sextus quoque Aurelius eadem tradit. ſed clarius Tranquillus rubrica 5. his verbis : Plurima & ampliſſima opera incendio abſumpta reſtituit, in quîs & Capitolium, quod rurſus arſerat (nam & Marianis temporibus, & Vitelliano bello incēdio abſumptum, Veſpaſianus reparauerat, ſed eius morte iterum exarſit) ſed omnia ſub titulo tantum ſuo, ac ſine vlla priſtini autoris memoria. Nouam autem ædem excitauit in Capitolio cuſtodi Ioui, & forum quod nunc Neruæ vocatur. Item Flauiæ templum gentis, & ſtadium, & Methodium, & Naumachiam: E cuius poſtea lapide maximus Circus, deuſtis vtrinque lateribus, extructus eſt. Eſt autem Odium (vt plerique legunt apud Suetonium, pro methodio) locus vbi cantatur : quemadmodum olim Pericles ille Olympius inter cætera opera quæ Athenis magnificenter extruxit, fecit & Odion, in quo certamina muſica ſpectabantur, quod multis ſedibus exornatum fuit. Et Marcellinus tradit, Romæ fuiſſe ſtadium & odium ſpectata ab Imperatore Conſtantio inter cætera decora Romanæ vrbis. Forum autem tranſitorium dicebatur Neruæ, quod à Traiani ad alia fora tranſibatur, apud Palatium ipſius Neruæ: vt adhuc cubitales literæ dirutæ apud decem columnas marmoreas apparent : IMP. NERVA CÆS. AVG. TRIB. pot. III. Imp. Sed Helius Spartianus dicit: Statuas nudas vel equeſtres diuis Imperatoribus in foro diui Neruæ, quod Tranſitorium dicitur, locabat cum titulis, & columnis, & aliis.

96. 845. DOMITIANVS IX. ET CLEMENS. CCXVIII.

IGNOTVS autor habet hoc loco, Domitianus XVII. & Clemens. vt ille ſcilicet ſit decimus ſeptimus, & vltimus Domitiani conſulatus : cum ſecundum Suetonium decem & ſeptem habuerit conſulatus. Sed alios nimirum annales Caſſiodorus ſequutus eſt, vt ſæpe memini. Facit etiam horum Coſſ. mentionem autor de Pontificibus, vt in Anacleto memini. Arbitror hunc fuiſſe Clementem Flauium conſulem, cuius ex ſorore neptis Domicilla Flauia in inſulam Pontiam relegata eſt, quia ſe Chriſtianam teſtata eſt : vt Euſebius tradit, tam in libro Temporum, quam in Sacra hiſtoria libro 3. capite decimo o-
B ctauo Cæterum ibi vide plura capita de perſequutione Chriſtianorum. adeundus eſt & Tertullianus in Apologetico. Fuerunt autem iiſdem pene temporibus plures Clementes. Arrius Clemens, ad quem Plinius epiſtolas ſcribit : à quo vxor eius Ateſtina Sabina perdocta, Epigrammate celebratur. Salienus Clemens ſub Nerone. Snedius Clemens, ab Othone claſſi præfectus. Aretinus Clemens, domui Veſpaſiæ per affinitatem coniunctus à Mutiano, prætorianis præpoſitus, & prius Domitiano gratiſſimus, familiariſque: mox ab eo necatus, quemadmodum idem tyrannus Flauium Clementem patruelē ſuum iugulari iuſſit. Fuit & olim Coruinus Clemens eruditiſſimus, & poetarum ſuauiſſimus, Alexandri Macedonis geſta complexus, & Apuleio familiaris. Cælius Clemens in Proconſulatu ſucceſſor dicitur à Plinio ſibi. Clementis Patauini meminit Martialis.

HIS *Coſſ. inſigniſſima Romæ facta ſunt opera: Forum Traiani, Thermæ Traianæ & Titianæ, Senatus, ludus Matutinus, Meta aurea, Meta Sudans, & Pantheon.*

Thermæ Titianæ à Tito ædificatæ, non longe ſunt hodie ab eccleſia ſancti Martini in montibus, quæ vulgo Capaces hodie dicuntur, ob aquarum capacitatem. Quo in loco inuenta fuere duo marmora, ſculpta cum flamma. in vno erant literæ, IOVI: in altero vero IMP. VESPASIANVS AVG. per collegium Pontificum fecit. Vnde, inquit Euſebius, Domitianus tantæ ſuperbiæ fuit, vt aureas & argenteas ſtatuas ſibi in templo poni iuſſerit.

97. 846. FVLVIVS, ET VETVS. 2. 12.

AVTOR ignotus hoc loco ponit, Neruam ſecundo, & Ruffum tertio: quos prioris anni Coſſ. Caſſiodorus poſuit. ſi forte vitio ſcriptoris tranſpoſiti ſunt: & quos prius ipſe Valerianum & Veterem nominauit, hi ſunt quos Caſſiodorus Fuluium & Veterem vocat. Inuenio enim alibi, quod Fabius Valens (cuius iunior Plinius in quarto Epiſtolarum meminit) cum Vetere conſul fuit, cum Reſpub. diu preſſa, tandem in Neruam reſpiraſſet. Illo Antonius Pius, quod erat vir peritus, vſus eſt familiariter. Sed & Valentis Iuriſconſulti meminit Paulus de Fideicommiſſariis hæreditatibus. Alius eſt Fabius Valens apud Tacitum, Vitellianas partes ſequutus. Conijcior autem ego, hos duos eſſe conſules, de

quibus Dion in Nerua scribit, vt paulo inferius annotabimus, cum de morte Domitiani loquemur. Quibus vtrique fuit prænomen Caius, vt vnus C. Fuluius Valens, alter C. Antistius Vetus dicti sint, & a scriptoribus nomina ipsorum vitiata: quod liquido facile cuique apparet. Ob id scribit Dion, Domitianum imperatorem sub iis consulibus duobus Caiis esse occisum. Cui etiam subscribit Orosius, vt paulo infra liquescet: Neruam imperatorem esse factum anno vrbis conditæ DCCCXLVI. licet Eutropius DCCCL. asserat, & is tantum vndecimus annus imperii dicatur Domitiani: cum tamen fere omnes historici tradant, Domitianum annos quindecim imperitasse. Adhibe studiose lector & tuum laborem, quo ille noster fiat perfectior. Eusebius tradit, sub id tempus maximam virginum Vestalium Corneliam conuictam stupri, iuxta legem, viuam defossam. De qua Tranquillus rubrica 8. inquit: Mox Corneliam virginem maximam, absolutam olim, dehinc longo interuallo repetitam, atq; conuictam, defodi imperauit. Sed ponamus Consules, quos iis præposuit Cassiodorus:

12. NERVA II. ET RVFFVS. 98.

Hic iterum variantur Consules apud ignotum autorem: quoniam hoc loco scribuntur, Valerianus & Vetus, qui priori anno ponuntur, vt patet. Autor de Pontificibus sic scribit: Euaristus annos tredecim, menses septem, dies duos: fuit temporibus nouissimis Domitiani, Neruæ & Traiani, à consulatu Valentis & Veri vsque Gallo. Sed nimium corrupta sunt nomina Consulum, cum ille Valentem & Verum, ignotus autor Valerianum & Veterem nominet Consules. Sed literæ facile confunduntur, ex socordia scribentium. At horum Consulum meminit Iulius Frontinus, libro de Aquæductibus: D. Imperatore Nerua tertium, & Virginio Ruffo tertium Consulibus, ad nos translata cura, eam cum portiuncula subiui. Ruffum hunc Verginium fuisse Imperatorem in Germania, qui Iulium Vindicem occiderat, ex Dione colligo, qui in vita Neruæ scribit hæc verba: Ruffum vero Virginium, quem Romanæ olim legiones Imperatorem nominauerant, minime veritus est vel in consulatu collegam assumere. In cuius etiam sepulchro illud quidam inscripsere:

Hic situs est Ruffus, pulso qui Vindice quondam
Imperium asseruit non sibi, sed patriæ. B

Huius Ruffi villam Aliensem Plinius Cæcilius eleganter celebrat libro sexto Epistolarum, epistola 10. cum præsenti epigrammate. Sed eius res gestas & funus ac mortem describit libro secundo Epistolarum, epistola prima, vbi ter consulatu perfunctum ipsum tradit. nam primum consulatum gessit cum Memmio Regulo: alterũ cum Pompeio Vopisco, referente Tacito: tertium cum Nerua Imperatore: autor Iulius Frontinus de Aquæductibus. Defunctus autem est sub Traiano Cæsare, annum tertium & octogesimum excedens, teste Plinio.

13. SABINVS, ET ANTONIVS.

Scribit Eusebius, sub id tempus Domitianum prohibuisse vites in vrbibus seri. De qua re vide Tranquillum rubrica septima & decima quarta. Eutropius tradit, Domitianum consobrinos suos interfecisse. nam Flauium Sabinum alterum ex patruelibus occidit, quod eum comitiorum consularium die destinatum, perperam præco non Consulẽ ad populum, sed Imperatorem pronunciasset. Denique Flauium Clementem, alterum ex patruelibus, contemptissimæ inertiæ, repente ex tenuissima suspicione, quo maxime facto maturauit sibi exitium.

x.14. NERVA III. ET TRAIANVS III. 99.

Avtor ignotus hoc loco habet, Nerua III. & Traianus II.

15. SENECIO, ET PALMA. 100.

Circa id tempus, scribit Euseb. Domitianum Christianos esse persequutum. Vnde & Orosius lib. 7. cap. 7. inquit: Idem efferatus superbia qua se deum coli vellet, persequutionẽ in Christianos agi secundus à Nerone imperauit. Quo tempore etiam beatiss. Ioannes Apostolus in Pathmos insula fuit. In vetustissimis Annalibus (nihil enim indiscussum relinquo) inuenio: Anno Domini CI. IOANNES APOSTOLVS APVD EPHESVM DORMIVIT IN PACE. A PASSIONE DOMINI LXVIII. Et quia circa id tempus hoc cadit, huc adscripsi. Qui meliora inueniet, addat. Arbitror vero hũc esse Palmam, qui sub Traiano Imperatore postea Syriæ præfectus fuit. De quo Dion multa in vita Traiani, cui mortuo statuam posuit. De hoc suspicor scriptum illud epigramma Martialis in 12. ad Cæsarem:

Palma

Palma regit noſtros mitiſſime Cæſar Hiberos,
Et placido fruitur pax peregrina iugo.
Ergo agimus læti tanto pro munere grates,
Miſiſti mores in loca noſtra tuos.

101. 851. TRAIANVS IIII. ET FRONTO. 3. 11.

Ignotvs autor habet hoc loco, Traianus tertio & Frontinus. Spartianus in Hadriano ſcribit, Traianum geſſiſſe quartum conſulatum cum Articuleio, quibus Conſulibus Hadrianus quæſtor fuit. Fronto conſul à Dione memoratur in Nerua. Sed multos lego fuiſſe Frontones. nam Frontonis cum Tito amicitia coniuncti, bis meminit Ioſephus. & Tacitus Iulii Frontonis in rebus Othonis, & Licinium Frontonem monſtrat Vlpianus fuiſſe ſub imperatore Antonino. Frontonem conſulem ſub Nerua Dion, quẽ Martialis & bello & pace clarum prædicat. Cornelius Fronto Catius, orator nobiliſſimus, Romanæ eloquentiæ non ſecundum, ſed alterum decus: quanquam illi Macrobius ſiccum dicendi genus aſcribat, Antonini Philoſophi præceptor. Dion teſtatur in Adriano, plurimum floruiſſe, & primas in agendis cauſis partes habuiſſe. Vlpianus de Pœnis tradit Adrianũ Iulio Frontoni reſcripſiſſe. Inueni veterem inſcriptionem, in qua quarti conſulatus Traiani fit mentio, his verbis: Ex auctoritate IMP. CÆS. DIVI NERVÆ TRAIANI AVG. Germanici, Pont. Max. Trib. pot. v. Coſſ. IIII. P. P. Ti. Iulius Ferox curator aluei & riparum Tiberis, & cloacarum vrbis terminauit ripam, R. R. ad prox. rip. p. XXII. ff. II. S. Cæterum vt ad Frontonem redeam, ſiue Frontinus ſit, ſcribit Dion, ingentem tumultũ exortum, quod Nerua principe facto ſtatim omnes ſuos inimicos accuſarunt. Vnde ferunt Frontinum conſulem dixiſſe: Malum eſſe imperatorem habere, ſub quo nulli liceret aliquid facere (demonſtrans ſane Domitianum) ſed peius, ſub quo omnibus omnia. Quare Nerua in poſterum vetuit. Denique vt Spartianus tradit, Traiano quater & Articuleio Coſſ. Hadrianus Quæſturam geſſit (ſiue is, ſiue alius fuerit conſulatus) in qua cum orationem Imperatoris in Senatu agreſtius pronuncians, riſus eſſet, vſque ad ſummam peritiam & facundiam Latinis operam dedit. De Iulio Frontino paulo ſuperius, etiam in Veſpaſiani ſecundo conſulatu, quædam annotauimus ex Tacito, quæ huc referri poſſunt.

B His *Coſſ. Apollonius Tyaneus philoſophus inſignis habetur.*

Hoc idem Euſebius in Chronicis, qui addit & Euphratem philoſophum. Sed de Apollonio philoſopho, & eius rebus geſtis, ſcripſit græce Philoſtratus libros octo, qui extant & Græci, & tralati Latini leguntur. Subiungit autem Caſſiodorus:

Et *Domitianus occiſus in Palatio, anno ætatis triceſimo quinto.*

Euſebius tradit, ætatis triceſimo ſexto Domitianum occiſum, & à veſpillonibus aſportatum, clypeoſque & eius imagines paſſim per Romam in terras deiectas, & per ignominiam conculcatas. Dion in vita Neruæ tradit, Domitianum periiſſe duobus Caiis, Valente & Antiſtio Coſſ. cum eo iam deueniſſet Domitianus per ſcelera cædeſque, vt omnes homines ſuſpectos haberet, neq; ſatis libertis fideret: neq; præfectis quidem iudiciorum ſummam ſecundum principalem poteſtatem permiſerat: ac Epaphroditum quendam Neronis libertum necaſſet, vt à tali audacia ſuos deterreret, ob id facta coniuratione, cuius participes fuere Parthenius, cubiculo præpoſitus: Entellus curator actorum Imperii, ſiue à libellis, Stephanus libertus, Domitia vxor, Norbanus præfectus, ac Petronius ſecundus collega, horum conſilio periit. Nam & Domitia vxor reperit horum omnium nomina in duplici pugillari ex tilia, quod puluino ſubditum Domitianus ſemper habuit: & à puero dormienti ſubtractum, Domitia puero abſtulit, coniurationemque maturauit. Hæc Dion. Eutropius ab initio octaui libri, horum Coſſ. in hæc verba meminit: Anno octingenteſimo & quinquageſimo ab vrbe cond. Vetere & Valente Coſſ. Reſpublica ad proſperrimum ſtatum rediit, bonis principibus ingenti felicitate commiſſis. Paulo autem ſuperius ex ignoto autore, & quodam alio de Pontificibus, meminimus Valentis & Veteris Coſſ. vbi perperam ſcriptum eſt, Valerianus & Verus, lapſu quarundam literarum: ſi forte ſub iis Coſſ. occiſus ſit Domitianus. nam illi fuerunt anno vrbis conditæ DCCCXLVI. vt ſuperius annotauimus. quem numerum etiam Oroſius ponit: adeo vt Caſſiodorus, licet alios ſequutus ſit annales, omnino videatur peruerſus & deprauatus, quemadmodum (vt paulo inferius annotabimus ex veteri quodam Eutropii exemplari)

Olym. Imp. Ner. Traianus fertur DCCCXLVII, imperium suscepisse, & Nerua DCCCXLVI. adeo vt cum Dione Orosius & Eutropius conuenire videantur. Quod si verum est, quomodo Domitianus quindecim annis imperauerit, numerare nescio: nec annos eius ætatis colligere. Quanquam hoc etiam verum est, quod Cassiodorus raro cum veteribus autoribus concordat in descriptione Cæsarum occisorum: quod etiam superius sæpe obseruaui. vnde subiungit, Chr. Ab vr.

CVI *Nerua succedens, regnat annum, & mensibus quatuor.*

De hoc ita Orosius scribit: Anno ab vrbe condita octingentesimo quadragesimo sexto (quamuis Eutropius quinquagesimum hunc esse annum scripserit) Nerua admodum senex, à Petronio præfecto prætorio, & Parthenio spadone interfectore Domitiani, Imperator decimus ab Augusto creatus, Traianum in regnum adoptauit, per quem reuera afflictæ Reip. diuina prouisio consuluit. Hic primo edicto suo cunctos exules reuocauit. Vnde & Iohannes Apostolus hac generali indulgentia liberatus, Ephesum rediit: emensoque anno imperii sui Nerua confectus morbo, diem obiit. Idem Eusebius libro tertio sacræ historiæ, capite secundo, vbi numerus annorum omnino falsus est. In Orosio puto legendum pro quadragesimo sexto, quadragesimo secundo, & notas numerorum esse transpositas.

NERVA COCCEIVS X.

Sub quo ii Coss. fuerunt,

4. I. TRAIANVS V. ET ORPHITVS. 102. 852.

In hoc consulatu, si licet ex antiquitatibus coniectari, Traiano fuit statua posita à tribubus triginta tribus, ob instaurati Circi beneficium ad Circum maximum, qua parte Herculis Victoris templum erat. Eius inscriptio nunc ad diui Iohannis in marmore his verbis legitur:

IMP. CÆS. DIVI NERVÆ F. TRAIANO GERMANICO DACICO PONT. MAX. TRIB. POT. VIII. IMP. IIII. COS. V. P. P. TRIBVS XXXV. QVOD LIBERALITATE OPTIMI PRINCIPIS COMMODA EORVM ETIAM LOCORVM ADIECTIONE AMPLIATA SVNT. B

Sed an hoc consulatu hæc inscriptio facta sit, dubium est, cum nondum fuerit Traianus princeps & optimus cognominatus: vt ex Dione & cæteris liquet. Scribit Eusebius, sub id tempus Iustum à Tiberiade Iudæorum scriptorem inclaruisse. Sed vt nihil sciens obmittam, ignotus autor ponit hoc loco Coss. hoc modo: Traianus quartum, & Petus: si fides est habenda libro. nam de Traiani consulatibus paulo inferius plura scribam.

CCXX. 2. SENECIO II. ET SVRA. 103. 853.

Ignotus autor habet hic, Seruilo & Sura.

HIS *Coss. Nerua morbo periit in hortis Salustianis, anno ætatis* LXXII. *cum iam Traianum adoptasset in filium. Cui succedens imperauit annos* XIX. *mensibus quatuor, diebus* XV. *Sub quo hi Coss. fuerunt.*

Eusebius & Cassiodorus in annis Neruæ conueniunt. Cum Dion & alii huic tribuant tantum sexaginta octo annos, non septuaginta duos. vt suspicandum sit, numerorum notas esse deprauatas: quemadmodũ & in Eutropio; vt paulo ante scripsimus, Neruam imperium suscepisse dicens anno vrbis conditæ octingentesimo quinquagesimo: cum mox in Traiano, vt ex vetustissimo Eutropii codice manu scripto, quem meus mihi Stabius exhibuit, didici, scriptum sit, huic successisse Traianum anno vrbis conditæ octingentesimo quadragesimo septimo. Sed quantum sit credendum, patet cuique erudito & studioso, qui innititur puræ eruditioni & doctrinæ, acrique iudicio. Multis enim annis nemo hoc saxum voluit. Ego nescio quo fato incidi in huiusmodi labyrinthum, nisi optimo zelo iuuandi studiosos omneis. Iuuent posteri hunc meum laborem, quæso enixe. Orosii exemplar mendosum libro septimo, capite octauo, sic habet: Anno ab vrbe cond. octingentesimo quadragesimo septimo, Traianus genere Hispanus, vndecimus ab Augusto, Reip. gubernacula suscepit, ac per annos decem & nonem tenuit.

TRA-

TRAIANVS IMP. XI.

104. 854. TRAIANVS VI. ET MAXIMVS. 2. 1.

PLINIVS in Panegyrico, quem Traiano dixit, dum consul ipse gratias ageret pro se & Cornuto Tertullo, trium consulatuum Traiani meminit, tertiumque scribit recusasse: siue hoc intelligendum sit, in principatu, siue post principatum. Inquit enim, An consularis viri, triumphalisq; filius, cum tertio consul crearetur, ascendit, non debitum hoc illi, non vel sola generis claritate promeritũ? Huius tertii itẽ consulatus fit mentio à Martiali in 11.

Et qui purpureis iam tertia nomina Fastis
Iane refers Nerua, vos precor ore pio,
Hunc omnes seruate ducem, seruate Senatum:
Moribus hic viuat principis, ille suis.

Creauerat autem Traianus, Plinio teste, se, & alterum collegam tertium Coss. in sex menses. Alium vero designauerat consulem in posteriores sex menses, vt suo consulatu duos tertium Coss. faceret. Vni non semper collega extitit: nam per totum annum duos collegas habuit. Vnde vt vtrosq; complecteretur, pertulit suum consulatum vsq; in finem anni, quem tantum semestrem gessisset. Hoc igitur anno, quo Traianus Cos. erat, C. Plinius Cecilius secundus & Cornutus Tertullus simul etiam gesserunt consulatum, per aliquot menses. Licet potius sequenti anno id factum crediderim, quod in Panegyrico ait: Quo fit vt prope in immensum diffundatur oratio mea, & necdum de biennio loquor. Hos enim simul gessisse consulatum, Plinius & in 5. Epistolarum fatetur, & in Panegyrico, sic scribens: Quid, quod eundem in annum consulatũ nostrum contulisti? Ergo non alia nos pagina, quam te consulem accipiet: & nostra quoq; nomina addentur Fastis, quibus ipse praescriberis. Hos tamen Coss. Cassiodorus non ponit, sicut nec alius quidem suffectos, contentus ordinarios tantum enarrare: sequutusq; alios Annales, quam autor ille ignotus, quem toties cito. qui post priores Coss. Seruilium & Suram, subiungit: TRAIANVS V. ET MAXIMVS II. Cum etiam hactenus nulla sit facta mentio consulatus primi Maximi. Licet autem & superius scripsimus de quinto Traiani consulatu veterem inscri-

B ptionem, tamen & haec Romae legitur:

IMP. CAES. DIVI NERVAE T. TRAIANO AVG.
GERMANICO. DACICO. PONT. MAX. TRIB.
POT. IX. IMP. IIII. COS. V. MARCELLI CVLTORIS DOMVS AVGVSTA.

105. 855. SENECIO III. ET SVRA II. 3. 2.

HIC est ille Licinius Sura, de quo scribit Dion in Traiano. Quamuis enim Licinius Sura eo & potentiae & opum venisset, vt gymnasium Romae à solo extruere non dubitasset: eum tamen mutua beneuolentia ac fide coluit. & cum aliquando delatum inuidi absentem criminando vehementius premerent, eius domum adiit, atq; dimisso comitatu, medicum tonsoremque Licinii curandis oculis ac tondendae barbae adhibuit. amoto deinde tonsore lotus, coenauit quoq; apud Licinium. Postridie vero praesentibus iis † amissis, qui † amicis. de Licinio sinistrũ quid ingerebant: Heri, inquit Traianus, occidisset me Licinius, si voluisset occidere. Magnam itaq; rem praestitit in eo, quod apud hominẽ delatum voluit periclitari. Longe vero maximũ illud fuit, quod nihil omnino se credidit perpessurũ. Huic quoq; ipsi Licinio praetorianorũ praefecturam daturus, gladium quo illum pro more accingebat, extulit, nudatumq; tradens: Accipe, inquit, gladium hunc Licini, quo pro me, si recte imperauero: sin secus, contra me vtare. cuius & Plinius in Panegyrico meminit. Eũ autem vita functum, publico funere & statua princeps honorauit. Fuit autem vir alti ingenii, & profundae doctrinae, quod vel lib. 7. Martialis testatur:

Doctorum, Licini celeberrime, summe virorum,
Cuius prisca graues lingua reduxit auos. & reliqua quae sequuntur. Diuitias eius explicauit & Satyra 14. Iuuenalis:

Dispositis praediues hamis vigilare cohortem
Seruorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
Electro, signisque suis, Phrygiaque columna,
Atque ebore & lata testudine: &c.

Ad hunc Licinium Suram scribit pulcherrimam epistolam iunior Plinius, de suo fonte, in fine quarti Epistolarum. Denique referente Spartiano in vita Hadriani, suffragante Sura, Hadrianus ad amicitiam Traiani pleniorem redit, nepte per sororem Traiani vxore

Olym. Imp. Tra. acceptà, fauente Plotinâ. Et vt nihil omittam, in Annalibus vetustis legitur: Anno Domini c v. Simon Cleophæ filius Hierosolymis episcopus crucifigitur.

4. 3. VRBANVS, ET MARCELLVS. 106. 851

Ignotvs autor habet, Surranus & Marcellus: & ita legendum omnino censeo. Nam Spartiano teste, Surranus bis consul fuit sub Traiano: & Hadrianus prætor factus est sub Surrano bis, & Seruiano iterum Coss. cum sestertium iterum vicies ad ludos edendos à Traiano accepit. Æstimo igitur, Cassiodori exemplar deprauatum, & non Vrbanum, sed Surranum legendum. Inuenio Priscum Neratium Marcellum vnice à Traiano dilectum (si forte hic sit) adeo vt frequens opinio fuerit, id animi fuisse Traiano, relinquendi illum, non Hadrianum, successorem imperii, multis amicis consentientibus, vsque eo, vt Prisco aliquando dixerit: Commendo tibi prouincias, si quid mihi fatale contigerit. Hunc postea Hadrianus in consilio habuit, quem gessisse consulatum cum Antonio testatur Venuleius, ad legem Corneliam de Sicariis. & Pomponius de Origine iuris, consulatus Neratii meminit. Neratium etiam Atticilianum inter Iurisconsultos memorat Paulus. In antiquis annalibus legitur, Anno Domini cvi. IGNATIVS ANTIOCHIÆ EPISCOPVS ROMÆ BESTIIS TRADITVR.

CCXXI. 4. CANDIDVS, ET QVADRATVS. 107. 857.

Ignotvs autor habet: Candidus II. & Quadratus. sicut & Spartianus in Hadriano, qui ita scribit de eo: Post quæsturam acta Senatus curauit, atque ad bellum Dacicum Traianum familiarius prosequutus est. Quandoquidem indulsisse vino se dicit, Traiani moribus obsequentem, atq; ob hoc se à Traiano locupletissime muneratum. Tribunus plebis factus est Candido & Quadrato iterum Coss. in quo magistratu ad perpetuam tribunitiam potestatem, omen sibi factum asserit, quod penulas amiserit, quibus vti tribuni plebis pluuiæ tempore solebant, Imperatores autem nunquam: vnde hodieque Imperatores sine penulis à togatis videntur. hæc Spartianus. Candidus ille Iulius Vespronius dicebatur, qui postea missus est à Senatu legatus ad Septimium Seuerũ, qui in Syria cum exercitibus quibus præerat à Iulio desciuerat. Erat autem Candidus Vetus consularis olim militibus inuisus, ob durum & sordidum ingenium. Iulio Candido rescripsisse diuũ Pium, Vlpianus memorat in Digestis, quadragesimo octauo libro, titulo de Accusationibus. B Candidi Iulii meminit Plinius iunior, libro 5. Epistolarum. & Martialis epigrammate Candidi vxorem momordit, tanquam adulteram, lib. 12.

Hunc qui femineis noctesque diesque cathedris
Incedit, tota notus in vrbe minis.

Quadratus autem alter consul, Numidius dictus (non Vinidius, vt inemendati habent codices Spartiani) hæres relictus ex besse à Numidia Quadratilla auia, conspicuus forma fuit, & omnes sermones malignorum puer & iuuenis euasit: intra vigesimum annum maritus. Apud auiam tanta seueritate vixit, vt Pantomimos illius nunquã spectauerit, familiarissime adamatus à Plinio Cecilio, qui in Epistolis crebram facit eius mentionem. Hadrianus grauiter Quadratum prosequutus est. Huius puto filiũ fuisse hunc Quadratum, qui à Commodo occisus est, de quo Lampridius. Quadrati historici meminit Dion in vita Antonini Pii. Fuit & Quadratus discipulus Apostolorum, qui Hadriano Imperatori oratione splendidissima Apologeticum librum pro nostra religione conscriptum, & validissimis communitum assertionibus, obtulit. cuius Eusebius meminit libro 4. Historiæ sacræ, cap. 3.

His *Coss. Traianus de Dacis & Scythis triumphauit.*

Idem Eusebius lib. Temporum: & Eutropius lib. 8. cap. 2. Daciam Decibalo victo subegit, prouinciam trans Danubium facta, in his agris quos nunc Taiphali, nunc Victohali & Terungiti habent. Ea prouincia decies centena milia passuum in circuitu tenuit. Diu me torsit, fateor, vbinam fuerit pons Traiani super Danubio. sed quum nuper inuenerim descriptiones regni Hungariæ, & tabulam eiusdem edidi, ac regi Hungariæ Ferdinando dicaui, quæ iam impressa circumfertur, opus hercle insigne, absit inuidia verbo. Eum pontem in hac descriptione posui. Similiter in Austria nostra, vbi omnes fluuios Danubium irrumpentes, ab eius fonte vsq; in mare Euxinum, cum suis hostiis, mentionem feci illius pontis. Eadem Dion in Traiano. De aduentu Traiani in vrbem, Martialis lib. 10. cecinit hoc epigramma:

Felices, quibus vrna dedit spectare coruscum
Solibus arctois, sideribusque ducem. & reliqua.

COM-

108. 858. **COMMODVS, ET CEREALIS.** 2. 5.

PLVRES fuerunt sub id tempus Cereales dicti. Martialis ad Iulium Cerealem libro II. epigramma scripsit:

Cœnabis belle Iuli Cerealis apud me.

Hic bellum Giganteum heroico versu descripsit, vt ex Martiali colligimus. Fuit & Tutius Cerealis, vir consularis, cuius & Plinius libro 2. Epistolarum meminit. Scribit idem alibi ad Velleum Cerealem. Turullii Cerealis, & Petilii, Tacitus cum Iosepho & Dione meminere. Mimus Cerealis, & Iunius filius, sub Hadriano. Suidas primū Cerelem citat.

HIS *Coss. Traianus Hiberos, Sauromatas, Hosdroenos, Arabas, Bosphoranos, Colchos, in fœdus accepit. Seleuciam, Ctesiphontem, Babylonem occupauit, & tenuit.*

Idem Eusebius in libro Temporum: idem Orosius libro septimo, capite octauo. Eutropius libro octauo, capite secundo: Armeniam, quam occupauerant Parthi, recepit, Sarmatho Syriæ occiso, qui eam tenebat. Albanis regem dedit. Hiberorum regem, & Sauromatarum, & Bosphoranorum, & Arabum, & Osdroenorum, & Colchorum insulam accepit. Carduenos, Marcomedos occupauit, & Anthemusium magnam Persidis regionē, Seleuciam & Ctesiphontem, Babylonem, Messenios vicit, ac tenuit. Vide superius Ruffum hæc eadem scribentem verbotenus. Paria Dion in Traiano. Sed in Spartiano sic legimus de Hadriano: Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo, vt dicebant, Catonis: qui Macedones liberos pronunciauit, quia tueri non poterant Sarmatas. Syrim quem Traianus regem Parthis fecerat, quod eum non magni ponderis apud Parthos videret, proximis gentibus regem dedit. Adeo vt aut Eutropius, aut Spartianus, in nomine regis sit corruptus. Quamuis Dion in vita Traiani scribat, Parthis regem à Traiano datum Parthenaspatem.

109. 859. **SENECIO IIII. ET SVRRA III.** 3.

FVERVNT plures Seneciones. Herennius Senecio in Bethica natus, & ibi Quæstor, accusante Metio Caro interficitur à Domitiano, quod nullum magistratum post Quæsturam longo tempore medio petiisset, quod Heluidii Prisci vitam composuisset, acceptis à Fannia vxore commentariis. Vnde Tacitus: Nos innocenti sanguine Senecio perfudit. Fuit & Sossius Senecio, & Sempronius Senecio, iisdem pene temporib. Ad Sossium Senecionem scribit Plutarchus vitam Dionis. Suspicor mendam in Spartiano esse haud leuem, vbi vitam Hadriani describit. nam postquam sub Candido & Quadrato Coss Quæsturam adeptum tradit, paulo post subiungit: Prætor factus est sub Surano II. & Seruiano iterum Coss. Cum autem nullum inueniam Suranum per hæc tempora, arbitror sub Sura III. & Senecione, siue Seruiano, Hadrianum Quæstorem factum. nam de Seruiano paulo post in Hadriano dicemus: & id mihi similius vero apparet.

HIS *Coss. Traianus in mari rubro classem instituit, vt per eam Indiæ fines vastaret.*

Hæc eadem verba, vt pleraque alia, Cassiodorus ex Eusebio mutuauit, sicut alter ab altero Valentiniani temporibus scriptores Eutropius & Ruffus Sextus, qui sic tradunt: Vsque ad Indiæ fines post Alexandrum accessit, in mari rubro classem instituit. Alter vero, vsque ad Indiæ fines, & ad mare rubrum accessit.

860. **GALLVS, ET BRADVA.** 4. 7.

HORVM Coss. mentionem fecit autor de Pontificibus, vt supra in Aristo, siue Euaristo meminimus. Inuenio plures quoque Gallos. C. Asinius Gallus, magnus orator, nisi illum magnitudo patris obruisset: libros scripsit, in quibus eloquentiam & doctrinam patris, sui Asinii Pollionis & Ciceronis comparat, superioremque patris conatur ostendere. Contra eos libros defensionem M. Tullii satis eruditam, composuit Claudius Imperator. De hoc scribit iunior Plinius lib. 7. Epist.

Cum libros Galli legerem, quibus ille parenti
Ausus de Cicerone daret palmamq; decusque, &c.

Sed hic à Tiberio interfectus est, vt superius annotauimus. Alius fuit Didius Gallus, ad quem iunior Plinius scripsit. Fuit & Aquinius Gallus Iurisconsultus, vt Scæuola & Florentinus attestantur. Fuit item Gallus, cuius fauore Hadrianus Traiano fuit acceptus. Galli præfecti vrbis fit mentio apud Iuuenalem Satyra 16. cui hanc dicauit. Martialis libro 10. Numatium Gallum tradit fuisse simplicitate prisca & bonitate Socrati parem, hoc epigrammate:

Olym. Imp. Tra. *Simplicior priscus Numaci Galle Sabinis,* *Cecropium superas qui bonitate senem.* Ond. fi ...

Vlpianus testatur fuisse temporibus diui Traiani Rubrium Gallum, cum Celio Pisone consulem, per quos subuentum libertatibus est Senatusconsulto: libro Digestorum quadragesimo, titulo de Fideicommissariis hæreditatibus. Sed an hi sint, hæsito.

CCXXII. 8. APHRICANVS, ET CRISPINVS. III. ...

IGNOTVS autor hoc loco habet, Palmam iterum & Tullum. Et in opusculo de Pontificibus sic scribitur: Alexander annis VII. mensibus II. D. vno. fuit temporibus Traiani à cons. Palmæ & Tulli vsque Veliano & Vetere. Palma hic fuit, de quo Martialis in duodecimo scripsit:

Palma regit nostros mitissime Cæsar Hiberos,
Et placido fruitur pax peregrina iugo.

Cæterum Iulius Aphricanus, nepos Iulii oratoris, memoratur à Plinio 7. Epistolarum: quem Iulium Aphricanum oratorem vidisse se, testatur Fabius. Fuit enim concitatus orator, sed in cura verborum & compositione nimius. Nonnunquam longior, & translationibus parum modicus. Hic est ille Aphricanus, cuius inopinata insigniter sententia apud Neronem de morte patris profertur: Rogant te Cæsar Galliæ tuæ, vt felicitatē suam fortiter feras. De Aphricano scripsit Martialis lib. 12.

Habet Aphricanus millies, & tamen captat:
Fortuna multis nimis dat, satis nulli.

2. 9. CRISPINVS II. ET BOLENVS. III. ...

IGNOTVS autor habet hoc loco, Priscinum & Ortitum: siue iidem sint, siue diuersi. Circa id tempus, tradit Tertullianus in Apologetico, rescripsisse Traianum Plinio, qui prouinciam tunc rexerat, Christianos inquirendos non esse, sed oblatos puniri debere. & hanc nominant quidam tertiam persequutionem.

3. 10. PISO, ET RVSTICVS. III. ...

AVTOR ignotus habet, Pisonem & Bolanum, in hoc loco. Sed plures fuerunt per eadem pene tempora, qui Rustici nomen habuerant. Iunius Arulenus Rusticus, quem Domitianus interfecit, quod philosopharetur, & Thraseam laudasset, virumq; sanctum dixisset. Neque in ipsum modo autorem, sed in libros quoque eius sæuitum est, delegato triumuiris ministerio, vt monumenta clarissimorum ingeniorum in foro vreretur, teste Dione Græco, & Tacito: apud quem insuper scribitur, Arulenum Rusticum sub Nerone tribunum plebis, cupidine laudis flagrantem obtulisse se intercessiuum Senatusconsulto, quod fieret contra Thraseam, nisi eius ingentes spiritus Thrasea cohibuisset. nam vana, & reo non profutura, intercessori exitiosa inciperet. Hunc iam interfectum, ad se cum ense accedentem vidit per quietem Domitianus, antequam trucidaretur, referente Dione. Fuit item Rusticus filius Antistii Rustici, quem Martialis memorat periisse in Cappadocia. Iulius Capitolinus scribit, Iunium Rusticum Stoicum fuisse philosophum, qui præceptor Antonini Philosophi erat, domi militiæque potens, quem idem imperator in primis reuerebatur, cui omnia consilia & publica & priuata communicabat, & ante præfectos prætorio osculum dabat: quem consulem iterum designauit, ac ei post obitum statuas à Senatu postulauit. B

4. 11. TRAIANVS VII. ET APHRICANVS. 114 ...

IGNOTVS autor hoc loco habet: Traianus sexto, & Aphricanus. Sed de Traiani consulatibus paulo ante sumus loquuti.

CCXX- 12. III. CELSVS, ET CRISPINVS. 115. ...

CELSVM ita amauit Traianus scribente Dione, vt ei statuam locaret publico iussu, tanquam viro optimati. Fuit & hic prætor sub Traiano, quod in sexto libro Epistolarum annotat Plinius, & Iuuenalis octaua Satyra:

Nec dubitant Celsi Prætoris vendere ludis.

Vbi blaterant meras nugas interpretes. Dictus autem est Iubentius Celsus. Fuit alius Celsus, qui curam equitum in bello Othoniano egit, vt Tacitus prodit. Iubentius autem Celsus cum primoribus vrbis coniurationem iniens contra Domitianum, accusatus mirabiliter vitauit periculum. Nam cum iniicerent ei manus, dixit se quædam secreto velle Domitiano deferre, & supplex Dominum Deumque inuocans, inquit: Nil tale admisi.

verum

Chri. Abur. | Olym. Imp.
fti cen. | Tra.

verum si mihi dilationem dederis, quorum princeps non sum, omnia explicabo, multosque manifestabo ac conuincam. Inde dimissus, nullum detexit: aliquando alias causas prætexens, distulit confessionem, vsque in Domitiani necem.

HIS *Coss. Plinius secundus Nouocomensis, orator & historicus insignis habetur, cuius ingenii plurima opera extant.*

Hæc eadem Eusebius in lib. Temporum. Sed in præmisso codice Eusebii error intolerabilis est, quia subditicia clausula illic ponitur: Periit dum inuisit incendiū Vesuui. quod neque in scripto manu reperitur, neq; in Cassiodori hoc libro, neq; in Honorii Chronicis, qui tamen ambo Eusebium imitati sunt. Nam hoc de seniore Plinio, auunculo suo, iunior Plinius scribit, lib. Epistolarum sexto, qui Vesuuii montis conflagratione periit, quæ sub Tito fuit, vt ex Dione superius annotauimus. Adeo vt frustra quidam ex hoc, Pliniū maiorem Nouocomensem fore comprobabunt. Cæterum huius iunioris Plinii opera, quæ extant, sunt: Panegyricus ad Traianum, Epistolarum libri, nouem familiarium, & vnus ad Traianum. Cum autem hic Plinius Bithyniam prouinciam regeret, multosque Christianos interfecisset, multitudine & constantia eorum perterritus, quæsiuit à Traiano quid facto opus esset, cum adulteria, homicidia & latrocinia vetarent, & Christo sacrificarent. Traianus rescripsit, inquirendos non esse: oblatos vero, puniri oportere. vt Tertullianus in Apologetico, capite 2. elegantissime. Quem Eusebius citat lib. 3. historiæ sacræ, capite tricesimo secundo, & tricesimo tertio, ac in libro Temporum: Paulus Orosius libro septimo, capite octauo. Extant epistolæ quoque libro 10. Epistolarum Plinii, super hac re, quam elegantes, quarum altera incipit: Solenne est mihi domine, omnia de quibus dubito ad te deferre. Altera vero Traiani: Actum quem debuisti, mi Secunde, in excutiendis causis eorum qui Christiani ad te delati fuerant, & reliqua. Tradit tamen Suidas, etiam Traianū vetuisse Christianos supplicio affici. Hic, inquit, Christianis quietem pene quandam reddidit afflictionum, quas magistratus diuersas inferebant. Vnde Tiberianus primæ Palæstinorum gentis præfectus renunciauit, eum nihil proficere in occidendis illis, sua sponte ad supplicium currentibus. Tunc Traianus vetuit, quempiam Christianorum occidi. Eusebius præterea libro 3. Sacræ historiæ, capite tricesimo secun-
B do, refert ex Egesippo, Simeonem Cleophæ filium episcopum, sub Traiano apud Atticum consularem, martyrem effectum. id quod etiam supra annotauimus anno Christi centesimo quinto.

116. 866. ASTA, ET PISO. 2. 13.

IGNOTVS autor habet, Vopiscus & Hasta.

117. 867. MESSALA, ET PEDON. 3. 14.

DION in Traiano, elegantissime describens terræmotum apud Antiochiam factum, vbi crudelitatem ipsius latissime, & calamitates hominum describit, inquit: Quamuis cladem nonnulli vt infinito ex numero, duntaxat citra mortem euaserint, è quibus debilitati quidam cruribus atque humeris, alii fracto capite. Nec defuere qui sanguinem redderent, vti consul Pedo statim est mortuus.

118. 868. ÆMILIANVS, ET VETVS. 4. 15.

AVTOR ignotus habet, Ælianus & Vetus. In alterutro oportet vt sit error. In opusculo de Pontificibus, vt supra in Alexandro meminimus, scribitur, Veliano & Vetere, si non est error. Arbitror Ælianum & Veterem legendum Coss. Clemens in Epistolis, epistola 3. Alexandri pontificis, meminit horum Coss. scribens: Data Cal. Maii Æliano & Vetere, viris clariss. Coss. Eusebius dat ei Alexandro annos decem, de quo dubito.

119. 869. NIGER, ET APRONIANVS. CCX- 16.
XIIII.

DION in Hadriano, scribens qua arte, quove consilio Hadrianus sit imperium ope Plotinæ vxoris Traiani assequutus, citat patrē suum Apronianum, qui tunc Ciliciæ præerat, & de adoptione Hadriani singula nouerat. quem ego suspicor hunc fuisse. Horum autem Coss. meminit autor de Pontificibus, in hæc verba: Sixtus annis decē, mensibus tribus, diebus viginti vno. Fuit temporibus Adriani, à cons. Nigri & Aproniani, vsque Veronio & Ambidaulo. De quibus vide infra.

HIS *Coss. Traianus Armeniam, Assyriam, & Mesopotamiam prouincias fecit.*

Olym. Imp. Eadem iisdem verbis Eusebius libro Temporum scribit. Orosius libro septimo, cap. *Chri. Ann.* *Tra.* octauo. Copiosius autem Eutropius libro octauo, cap. 2. Tres, inquit, prouincias fecit, Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam, cum iis gentibus quæ ad eum attingunt. Paria Ruffus Sextus. Sed tu lector Dionem vide, qui abunde hæc omnia describit: adeo vt intelligas quid Florus scripserit, sub Traiano mouisse rempublicam lacertas.

2. 17. CLARVS, ET ALEXANDER. 120. 870.

Hos Coss. omittit autor ignotus, siue negligentia scriptoris id factum sit, siue alia causa. Euritius, siue Erutius Clarus (vtrunque enim legitur) vir sanctus, antiquus, disertus patronus & constans, morum literarumque veterum studiosissimus, bis consul fuit. Sub altero eius consulatu nascitur Seuerus, qui post imperauit. ambiguum an is fuerit, quem multo post tempore interfecit idem Seuerus ob crudelitatem, cum tamen videri vellet clementissimus: an eius filius: Scribit enim Spartianus in Seuero: Ipse natus est Erucio Claro II. & Seuero Coss. sexto idus Aprilis. de quo consulatu inferius. Quia satis constat, hos hoc tempore non fuisse cõsules, sed sub Antonino Pio, vt inferius patebit. Sicut haud dubie constat, ipsum fuisse ad quem Iulianus libro I. Digestorum refert, diuum Antoninum scripsisse. Quanquam ibi pro Euritio Claro, corrupte legatur Euriptio Claro, quemadmodum facile propria inuertuntur. Illius Spartianus, Gellius, & Plinius meminere: qui insuper Plinius Septitio Claro opus Epistolare dedicauit, vt prima ostendit epistola: qui Euricii Clari auunculus fuit, ac præfecto prætorio Turboni, Hadriano volente, successit. Deinde tamen illi successorem dedit Imperator, quod apud Sabinam vxorem iniussu eius familiarius ageret, quam reuerentia domus Cæsareæ postulabat, moxque loco hostis habuit.

3. 18. HADRIANVS. ET. SALINATOR. 121. 871.

Traianvs in Epistolis ad Plinium testatur, Fuscum Salinatorem virum fuisse clarissimum, & plurimum autoritate apud se valuisse. Qui Salinator postea Seruiani filiam duxit: & domo Patricia genitus, parentes habuit honestissimos: vir eruditus & eloquens, puer simplicitate, comitate iuuenis, grauitate senex. Spartianus scribit, Fuscum in summa detestatione habitum, quod imperium præsagiis & ostentis agitatis speraret. Plinius B iunior Fusco Salinatori vitæ suæ ordinem pulchra epistola explicat libro octauo. Hadrianus autem consul factus est, teste Spartiano, quod legatus prætorius disciplinam militarem tenuit. In hoc magistratu, vt à Sura comperit, se à Traiano adoptandum esse, ab amicis Traiani contemni desiit, ac negligi. Et defuncto quidem Sura, Traiani ei familiaritas creuit, causa præcipue orationum: quas pro imperatore dictauerat. Vsus quoque Plotinæ fauore, cuius studio etiam legatus expeditionis Parthicæ tempore destinatus est: qua quidem tempestate vtebatur Hadrianus amicitia Sosii Papi, & Pletorii Nepotis, ex Senatorio ordine: ex equestri autem, Tatiani, moris quondam sui, & Luciani Turbonis. in adoptionis sponsionem venit, Palma & Celso inimicis semper suis: & quos ipse postea insequutus est, in suspicionem adiectæ tyrannidis lapsos. Vnde & Dion in Hadriano, cum de eius adoptione scribit: Nec vllam, inquit, egregiam ab eo dignitatem accepit. Sed nec consul nisi sero fuit. In vetustis annalibus lego, Anno D. XXI. apud Parisios Dionysius episcopus martyrizatur.

4. 19. HADRIANVS II. ET RVSTICVS. 122. 872.

Hadrianvs secundo consul creatus est, teste Spartiano, fauore Plotinæ: & tum totam præsumptionem adoptionis emeruit. Corrupisse eum Traiani libertos, curasse delicatos, eosdemque sepelisse per ea tempora, quibus in aula familiarior fuit, opinio multa firmauit. Quinto Iduum Augusti die legatus Syriæ literas adoptionis accepit, quare & natalem adoptionis celebrari iussit. Cæterum ne id quoq; omittam, quod Spartianus in Hadriano tradit, licet nullum deinceps Cassiodorus Hadriani consulatum ponat: inquit, Tertio Cos. cum ipse III. fuisset, plurimos fecit: infinitos autem secundi Consulatus honore cumulauit. Ipsum autem tertium consulatum & quatuor tantum mensibus egit, & in eo sæpe ius dixit. Eusebius scribit, hoc anno Iudæis Mesopotamiæ rebellantib. præcepit Imperator Traianus L. Quieto, vt eos prouincia exterminaret. Aduersus quos Quietus aciem instruens, infinita milia eorum interfecit, & ob hoc procurator Iudææ ab Imperatore decernitur. Vide & in Historia sacra Eusebium lib. 4. cap. 1. & 2. de Iudæorum clade: & Dionem, & Spartianum. Annales vetusti habent hoc loco: Anno Domini CXXII. apud Tyburtinam Symphosia cum 7. filiis passa.

SERVI-

123. 873. SERVILIVS, ET FVLVIVS. CCXXV. 20.

IGNOTVS autor habet Seuerum & Fuluium, hoc loco: cui ego quidem assentior. nam hic Catilius Seuerus, vt ex Plinio iuniore didici, à Traiano, & iterum ab Hadriano creatus est: vt inferius clarius ostendam. Alius est Seruilius Nonianus, quem Plinius senior consulem vidit, & Quintilianus audiuit, ingenio clarus, & sententiis creber, minus pressus quam historiæ autoritas postulabat: cuius & iunior Plinius in Epistolis mentionem facit. Fuluius vero hic aut auus aut pater fuit Antonini Pii imperatoris. nam teste Iulio Capitolino, T. Aurelius Fuluius auus Antonini, per diuersos honores ad secundum consulatum & præfecturam vrbis peruenit. Pater Aurelius Fuluius, homo tristis & æger, pariter consul fuit.

HIS *Coss. Traianus apud Seleuciam Isauriæ profluuio ventris extinctus est, anno ætatis* LXIII. *mense nono, die quarto: cuius ossa in vrna aurea collocata, sub columna fori, quod eius nomine vocatur, recondita sunt: cuius columnæ altitudo in* CXL. *pedes erigitur.*

Eadem Eusebius in libro Temporum, sed addit: Solusq; omnium intra vrbem, & in foro sepultus est. Cæterum forum Traianum ab ipso Traiano extructum est, & dicatum, apud columnam eius Coclidem, in quo posuit lapidem marmoreum cum iis literis:

TALEM PRIVATIS IMPERATOREM ESSE OPORTERE, QVALES SIBI PRIVATOS OPTAT HABERE. Bracteatum dictum, si cum sale legatur.

HVIC *successit Hadrianus, vtraque lingua peritissimus Italice, natus ex consobrina Traiani: qui regnauit annis viginti, mensibus* X. *diebus* XXIX.

Paulus Orosius libro septimo, capite octauo: Anno ab vrbe condita octingentesimo sexagesimo septimo (scribe, septuagesimo tertio) Hadrianus Consobrinæ Traiani filius duodecimus ab Augusto principatum adeptus, vno & viginti annis imperauit. Hic per Quadratum discipulum Apostolorum, & Aristidem Atheniensem, virum fide & sapientia plenum, & per Serenum Granium legatum, libris de Christiana religione compositis,
B instructus atque eruditus, præcepit per epistolam ad Minutium Fundanium proconsulem Asiæ datam, vt nemini liceret Christianos sine obiectu criminis aut probatione damnare. Idem quoque continuo Pater patriæ in Senatu vltra morem maiorum appellatur, & vxor eius Augusta. Sed & Eutropius ac Eusebius, Aurelius Sextus, Dion & Spartianus, sunt videndi de Hadriani gestis.

P. ÆLIVS HADRIANVS

IMP. XII.

SVB *quo hi Coss. fuerunt:*

124. 874. P. VERVS, ET AVGVR. 2. 1.

IGNOTVS autor habet in hoc loco, Verus II. & Augur. Nescio an hic sit Annius Verus pater, quem Dion in Hadriano ter consulem & tribunum fuisse scribit: an filius L. Ælius Verus, quem Hadrianus adoptauit. Sed ob valetudinem ante mortuus, quam imperium adeptus est. Cuius vitam diligentissime Spartianus scripsit. eumque tradit statim prætorem factum, & Pannoniæ ducem ac rectorem, mox consulem creatum: & quia imperio deputatus erat, iterum consul designatus est. Sic dubitanti mihi sese obtulit Iulius Capitolinus, qui in vita M. Antonini philosophi, scribit hunc Annium Verũ auum Marci, iterum consulem & præfectum vrbi ascitum in patricios à principibus Vespasiano & Tito Censoribus. & paulo post subiungit: Natus est Marcus Romæ sexto Calend. Maias, in monte Cælio, in hortis, auo suo iterum & Augure Coss. quemadmodum ignotus autor habet. Superius enim sub Vespasiano, Verus etiam consulatum gessit.

HIS *Coss. Hadrianus Alexandriam à Romanis subuersam, publicis instaurauit expensis.*

Hæc eadem iisdem verbis Eusebius in libro Temporum.

125. 875. AVIOLA, ET PANSA. 3. 2.

PLINIVS senior cuiusdam Auiolæ meminit libro septimo, capite quinquagesimo secundo. Auiola consularis in rogo reuixit. & quoniam subueniri non poterat, præualente flamma viuus crematus est.

Olym. Imp. Had. HIS *Coss. Hadrianus reliqua tributorum vrbis relaxauit, chartis publice incensis: plurimos etiam ipsis tributis liberos præstitit.* Chr. Abr. fis an.

Eadem Eusebius libro Temporum. Dion: Romam vbi venit, per edictum condonauit omnia debita, siue ea pertinerent Regi, siue ad ærarium: decennium præscripsit, a quo tempore debere quisquam desineret, nec postea debiturus esset. Spartianus: Ad colligendam gratiam nihil prætermittens, infinitam pecuniam, quæ fisco debebatur, priuatis debitoribus in vrbe atque Italia, in prouinciis vero etiam ex reliquiis ingentes summas remisit: syngraphis in foro diui Traiani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis. Vide illic multa quæ sequuntur de liberalitate Hadriani, qua in omnes vsus est.

4. 3. PATERNVS, ET TORQVATVS. 126. 876.

IGNOTVS autor habet hoc loco, si liber menda caret, Petinus & Apronianus: & sequēti anno, Glabrio & Torquatus: adeo vt transpositi videantur consulatus.

HIS *Coss. Plutarchus philosophus insignis habetur.*

Fuit hic Plutarchus præceptor Traiani, eum quo familiarissime vixit, & qui multa ingenii sui reliquit monumenta: quæ etiam ad nepotes venerunt, partim latine reddita, partim adhuc Græca lingua doctioribus tantum patescunt. Addit autem Eusebius, & Sextū, & Agathobulum. & Oenomaum, philosophos claros ac insignes, tunc extitisse.

CCXX-VI. 4. GLABRIO, ET APRONIANVS. 127. 877.

DION ille Bithynius, Cæsarum scriptor, refert in Hadriano, patrē suum Apronianum Ciliciæ præfuisse, quum Traianus moreretur: ab eoque didicisse, quo ordine & quo consilio quæque facta erant, cum ope Plotinæ Hadrianus adoptaretur.

HIS *Coss. Nicomedia & Nicena vrbibus plurimis collapsis, Hadrianus ad instaurationem earū publicas largitur expensas.*

Eusebius: Terræmotu facto Nicomedia ruit, & Nicenæ vrbis plurima euersa sunt: ad quarum instaurationem Hadrianus de publico largitus est impensas.

2. 5. ASIATICVS, ET QVINTVS. 128. 878.

IGNOTVS autor habet, Asiaticus II. & Aquilinus: Quintillus etiam legitur. B

3. 6. VERVS, ET AMBIGVVS. 129. 879.

APVD ignotum autorem leges, Verus III. & Ambibulus, siue Ambigulus: vt in alterutro appareat menda. Eorundem fit mentio in Sixto Pontifice, vt supra scripsimus. Sed & superius annotauimus, Verum consulem a Spartiano, a Dione tertio fuisse consulem. Sed de suffectis consulibus res est ignota & incerta. Scribit enim in Hadriano Spartianus hæc verba: Tertio Coss. cum ipse ter fuisset, plurimos fecit: infinitos autem secundi consulatus honore cumulauit. Ipsum autem tertium consulatum, & quatuor tantum mensibus egit, & in eo sæpe ius dixit. Cæterum parem animaduerti mendam in Capitolino, in vita Pertinacis, vbi nimirum hi Coss. designantur: licet alterius consulis nomen aliud sit. Verba eius hæc sunt: Natus est, scilicet Pertinax, Calendas Augustas, Vero & Bibulo consulibus. Apparet ergo, quod diuersitas nominum in consulibus, est ex librorum corruptione.

HIS *Coss. Athenienſibus leges petentibus, Hadrianus ex Draconis & Solonis reliquorumque libris iura posuit.*

Eadem iisdem verbis Eusebius in libro Temporum. Spartianus: Post hoc per Asiam & insulas ad Achaiam nauigauit, & Eleusina sacra, exemplo Herculis Philippique suscepit. Multa in Athenienses contulit, & pro agonotheta resedit. Dion: Hadrianus per hæc tempora ædem Iouis Olympii, in qua & ipsius statua fuit, Athenis ædificauit. Imposuit in ea draconem ex India deportatum. Festa præterea Liberi patris, quod apud eos maximum est, princeps in veste indigena magnifice concelebrauit: atq; templum eius, quod Græci Panhellinon vocāt, ędificare eis concessit. Certamen & ludos cōstituit, pecunias multas: frumentū annuū, & insuper vniuersam Cephaleniam Atheniensib. largitus est: leges multas tulit. Paulo infra Spartian. scribit: Apud Neapolim Demarchus in patria sua quinquēnalis, & in Hadriæ quinquennalis quasi in alia patria, & Athenis archon fuit. Quæ vt intelligas, scito Demarchū populi esse principem. Archon autem, Athenis summus est magistratus: qualis Carthagini Suffes, & Romæ Dictator. Enumerabatur autē Archō Athenis inter Thesmothetas, id est legū conditores, qui erant 6. Inter hos Archon rex, qui sedebat in

Chri- Ab ur. sti con. bat in loco qui vocabatur Buccoleum, vel in Prytaneo. Polemarchos vero erat imperator, sedebatq; in Lycio. Archon etiam in Thesinothesio nonnunquam sedebat: is erat locus, vbi Thesmothetæ, id est, iuridici iudices sedebant. Olym. Imp Had.

130. 880. GALLICANVS, ET TITIANVS. 4. 7.

HORVM Coss. ita meminit autor de Pontificibus: Telesphorus annis XI. Fuit temporibus Antonini Macrini à Cons. Tiriani & Gallicani, vsq; Cæs. & Albino. Eusebius, quem & Cassiodorus noster imitatur, non sub Antonino, sed Hadriano ponit. Nec quid sit Macrini, satis compertum est. Plinius iunior libro I. & 8. Epistolarum, scribit ad Ticianum quendam, si forte hic est. Spartianus vero in Hadriano, Cælium Ticianum equitem Romanum cum Vlpio Traiano consobrino suo tutores fuisse scribit. Sed nomen corruptum suspicor. Paulo enim inferius scribit, eum vsum amicitia multorum Senatorum, exequestri autem Actiani tutoris quondam sui. Iterum inferius hæc verba scribit: Cum Ticiani præfecti sui & quondam tutoris potentiam ferre non posset, nisus est eum obtruncare: sed reuocatus est, quia iam quatuor consularium occisorum, quorum quidem necem in Atticiani consilia refundebat, premebatur inuidia, &c. At Dion tradit, Hadrianum imperatorem ac Cæsarem factum factione Plotinæ, cum Actianus municeps eius, & Cæsaris procurator diligenter laboraret. Nota igitur nominis diuersitatem. Capitolinus in Antonino Pio: Vnus tantum proscribebatur affectatæ tyrannidis reus, hoc est, Attilius Ticianus, Senatu puniente: à quo conscios inquiri vetuit, filio eius semper ad omnia adiuto. Vulcatius Gallicanus, vir consularis, Auidii Cassii tyranni vitam, qui cum M. Philosopho imperitabat & rebellabat, descripsit.

HIS Coss. iuxta Eleusinam ciuitatem, Cephiso fluuio Hadrianus pontem construxit.

Eusebius libro Temporum: Cephisus fluuius Eleusinam inundauit, quem Hadrianus ponte coniungens, Athenis hyemem exegit. Cortige ibi.nam mali codices habent Sponte, pro ponte. De sacris Eleusinis vide Spartianum supra paulò citatum. Eusebius subiungit, Hadrianum sacris Eleusinæ initiatum, multa Atheniensibus bona esse largitum.

131. 881. TORQVATVS, ET LIBO. CCXVII. 8.

IGNOTVS autor habet hoc loco Asprenatem & Libonem, si codex menda caret. Cæterum Capitolinus recitat, M. Antonini philosophi patruum Annium Libonem, consulem B & legatum eiusdem imperatoris, in Syria interiisse, non fine veneni suspicione. Plinius iunior in Epistolis meminit Libonis Frugi.

132. 882. CELSVS, ET MARCELLINVS. 1. 9.

VLPIANVS Digest. quinto: Pridie Idus Martias, Q. Iulius Balbus & P. Iubentius Celsus Coss. verba fecere de iis quæ imperator Cæsar Hadrianus Traiani Parthici filius proposuit. De hoc Iubentio (non Iulio Celso, vt corrupti Spartiani codices habent) qui fuit maximus Iureconsultus, libro Digestorum 38. de operis Libertorum, scribitur. Sed & Pomponius de Origine iuris, Celsos patrem & filium Iurisconsultos fuisse tradit: & Marcellus libro trigesimo secundo, & vigesimo nono. Extat Plotinæ Epistola ad Iubentium Celsum, & eiusdem ad illam. Quanquam plures omnino fuerunt, pene per eadem tempora, Celsi. Sed incertus autor habet hoc loco, Coss. Marcellum II. & Marcellinum: deinde, quos etiam neque Cassiodorus, Catulinum & Aprum. Sed nos Cassiodorum sequimur, qui mox ponit sequentes:

133. 883. PONTIANVS, ET RVFFVS. 3. 10.

IGNOTVS autor habet, Pontianus & Ruffinus. Verum Eusebius libro quarto Historiæ sacræ, capite sexto, meminit Ruffi, præsidis Iudææ sub Hadriano: qui tumultuantes Iudæos repressit, ac ipsorum insolentiam acerrime castigauit. lege caput illud. An vero hic Ruffus sit, dubito.

134. 884. AVGVRINVS, ET SERGIANVS. 4. 11.

CIRCITER id tempus, tradit Eusebius, quod Quadratus discipulus Apostolorum, & Aristides Atheniensis philosophus, libros pro Christiana religione Hadriano edidere: & Aquila interpres claruit.

135. 885. TIBERIVS, ET SILVANVS. CCXXVIII. 12.

IGNOTVS autor habet, Kiberum & Sisennam. Spartianus in Hadriano meminit Laberii Maximi, qui suspectus de imperio, in exilium erat missus.

HIS Coss. Hadrianus à Christianorum persequutione cessauit, & Pater patriæ est appellatus.

Eusebius in libro Temporum, scribit Serenum Granium legatum, virum apprime nobilem, literas ad Imperatorem misisse: quibus iniquissimum esse dixit, clamorib. vulgi in-

Olym. Imp. Had. nocentium hominum sanguinem concedi, & sine vllo crimine, nominis tantum & sectæ reos fieri. Quibus commotus Hadrianus, Minutio Fundano Proconsuli Asiæ scripsit, sine obiectu criminum Christianos non condemnandos. Cuius epistolæ formam idem Eusebius ponit libro quarto sacræ Historiæ, capite nono. Meminit huius Minutii Fundani & Orosius libro septimo, capite octauo. Ad hunc quoque iunior Plinius scripsit epistolas libro primo. Sed quod Imperator Hadrianus hoc anno Pater patriæ sit appellatus, & vxor eius Augusta, attestatur Eusebius libro Temporum. Spartianus sic inquit: Patris patriæ nomen delatum sibi statim, & iterum postea distulit, quod hoc nomen Augustus sero meruisset. Chr. Aver. an.

13. SERGIANVS, ET VERVS. 136. 886.

IGNOTVS autor habet, Seruianus & Varro. Fuit Setuianus vir summæ autoritatis apud Hadrianum, teste Spartiano, qui legatus Pannoniæ sub Traiano fuit: & eo imperante, bis consulatum gessit. Illi Hadriani soror Paulina nupsit. Cui is Imperator tantum detulit, vt venienti de cubiculo semper occurreret. Tertium consulatum, ne esset secundæ sententiæ, non petenti ac sine precatione concessit. Filiam habuit, quam Fusco Salinatori destinauit. Cum incidisset Hadrianus in morbum letalem, factus de successore sollicitus, primum de Seruiano cogitauit. Postea quasi affectatorem imperii, quod serius regis cœnam misisset, quod in sedili regio iuxta lectum posito sedisset, quod erectus ad stationes militum senex nonagenarius processisset, mori coegit: reuera, ne sibi superstes adesset. Hunc Dion Seuerianum appellat, eum successorem Traianus aliquando & imperio dignum iudicauit. Nam in conuiuio olim quæsiuit ab amicis, vt decem nominarent viros, quibus summa reipublicæ & rerum fastigium demandari posset. Tum vero compresso aliquantulum sermone: Nouem, dixit, per vos discere cupio, vnum ego Seuerianum habeo. Hunc cum Fusco eius nepote, quod Commodi adoptionem ægre ferre viderentur, suspectos & inuisos occidi iussit Hadrianus: Seuerianum nonagenarium, alterum decem & octo annos natum. Sed Seuerianus antequam iugularetur, ignem poposcit, incensoque thure: Vos, inquit, deos testor, me nihil male commisisse. Hadriano hoc tantum imprecor, vt cum mori cupiet, non possit. Hæc Dion. Flauius Vopiscus recitat epistolam Hadriani, scriptam Seruiano consuli, de moribus Ægyptiorum, pulcherrimam: quam in vita Saturnini tyranni inuenies. Lege, & lætaberis. Plinius iunior octauo epistolarum, Seruianum virum exactissimum nominat. Seueriani Aphricæ Proconsulis meminit Apuleius, & Lucianus de Conscribenda historia. Item Vlpianus refert, Seuerianum consulem Hadriano imperante, apud quem in Digestis libro quinto litera est corrupta: vbi commemorat, Hadrianum scripsisse Seriano. tu lege, aut Seruiano, aut Seueriano. B

3. 14. POMPEIANVS, ET ATTILIANVS. 137. 887.

IN ignoto autore legitur hoc loco, Lupercus & Atticus.

HIS *Coss. templum Romæ Veneris factum est, quod nunc Vrbis appellatur.*

Eusebius libro Temporum: Templum Veneris ab Hadriano Romæ factum. De hoc templo Veneris, quomodo Hadrianus illud extruxerit, & quo pacto Apollodoro architecto insultauerit, vide longiusculam Dionis historiam in Hadriano.

4. 15. POMPEIANVS II. ET COMMODVS. 138. 888.

PVTO hunc esse Ceionium Commodum, quem adoptauit Hadrianus inuitis omnibus, appellauitque eum Elium Verum Cæsarem. In cuius honorem ludos Circenses fecit, donatiuum militibus dedit, dehinc Prætura honorauit, ac statim Pannoniis imposuit, decreto consulatu cum sumptibus. Eundem Commodum secundo Consulem designauit. Sed cum minus sanum videret, sæpissime dictitauit, In caducum parietem inclinauimus: quia ante Hadrianum mortuus est, vt late Spartianus scribit in Hadriano.

HIS *Coss. Hadrianus, cum insignes & plurimas ædes Athenis fecisset, agonem edidit, bibliothecam miri operis extruxit.*

Eadem Eusebius lib. Temporum, & Spartianus, qui Hadrianum pro agonotheta, hoc est præside agonum resedisse scribit.

CCXX-16. IX. SERGIANVS, ET ALBINVS. 139.

IGNOTVS autor habet, Cæsar II. & Balbinus, alios omnino sequutus annales. Autor quoque de Pontificibus, habet: Cæsar & Albinus, vbi de Telesphoro Pontifice scribitur: vt in

Chri- Ab vr. / sti con. vt in alterutro suspicanda sit labecula. Puto esse suffectum consulem, Commodum Cæsarem. Olym. Imp. Had.

140. 890. CAMERINVS, ET NIGER. 2. 17.

PER hoc tempus quidam scribunt, referente Eusebio, quadragesimale ieiunium à Telesphoro septimo Pontifice Max. institutum, ac præceptum. Spartianus in Hadriano meminit euiusdam Nigrini, viri consularis, qui cum esset suspectus de futuro imperio, Fauentiæ occisus est. An hic sit, dubitari potest. Fuit etiam Pescennius Niger, qui se Cæsarē fecit in Oriente. Quem etiam Commodus imperator Cos. designauit, teste Spartiano, de quo inferius scribemus.

141. 891. ANTONINVS, ET PRÆSENS. 3. 18.

HORVM Coss. fit mentio apud Censorinum de Die natali, capite 16. vbi de annis Romanis agit in hæc verba: Quique hic anno fuit ante diem septimum Calendis Iulii, cum abhinc annos centum, Vlpio & Brutio Præsente Romæ Coss. Iisdem dies fuerunt ante diem duodecimum Calendis Augusti, quo tempore solet canicula in Ægypto facere exortum, &c. Sed de hac re paulo inferius, vbi de Maximino Cos. narrabimus, plura ex Censorino scribemus. Cæterum ad Brutium Præsentem scribit iunior Plinius libro 7. Epistolarū: qui tantæ fuit autoritatis postea, vt Antoninus philosophus Imperator eius filiam Commodo filio suo, qui deinceps imperauit, matrimonio iunxerit, celebratis exemplo priuatorum nuptiis. Ignotus autor habet hoc loco, Antoninus II. forte quod prius suffecti hi Coss. fuerant: vel vere potius, quod Capitolinus scribit M. Antoninum Philosophum decimo octauo ætatis anno adoptatum in secundo consulatu iam patris sui Antonini. & Hadriano ferente, gratia ætatis facta est, Quæstor est designatus. Si autem numerabis consulatus à principio imperii Hadriani vsque huc, inuenies decem & octo annos. Dion, qui latissime bellum Iudaicum describit, & Iudæorum rebellionem per hæc tempora notat. Hic Antoninus est Vlpius cognominatus.

142. 892. ANTONINVS II. ET PRÆSENS II. 4. 19.

HIC autor ignotus habet, Antoninus III. & Aurelianus Cæsar. Sub id tempus, scribit B Eusebius libro Temporum, bellum Iudaicum, quod in Palæstina gestum est, finem accepisse, rebus Iudæorum penitus oppressis. Vide quoque eundem libro 4. Historiæ sacræ, cap. 6. Sed in primis videndus est Dion in Hadriano, & Spartianus.

143. 893. SEVERVS II. ET SILVANVS. CCXXX. 20.

AVTOR ignotus habet, Siloga & Seuerus: si nō est error codicis. Credo hūc esse Catiliū Seuerū, cuius Spartianus meminit, qui Traiano cōsule, iterum ab Hadriano creatus, dein Syriæ præpositus, mox præfectus vrbis sub eodem, cum Antonini Pii adoptionem factā doluisset, re perdita quod sibi imperium præpararet, accepto successore, dignitate priuatus est, prius tamen grauiter ab imperatore obiurgatus. Fuit autem Catilius Maternus proauus Antonini philosophi, qui postea imperauit. Apud Spartianū eius nomen est deprauatum. nam quandoq; Catulius, quandoq; Attilius scribitur falso. Et hinc etiam Iurisconsultorum libri deprauantur. nam Iustinianus in Institut. prodidit, Statilio Seuero diuum Hadrianum rescripsisse. cum legendum arbitrer, Catilio Seuero, cuius etiam iunior Plinius in epistolis meminit: & Iulius Capitolinus tradit, Antoninū Pium consulem fuisse cum Catilio Seuero. Licet per ea tempora multi fuerint Seueri. Curtium Seuerum recitat Tacitus: Septimii Seueri doctrinam laudat Statius in Syluis. Seuerum doctum fuisse, Martialis 11. lib. testatur hoc epigrammate:

Miraris docto quod carmina mitto Seuero,
Ad cœnam quod te docte Seuere vocem,
Iuppiter ambrosia satur est, & nectare viuit. & reliqua.

Iurisconsultus Decium Seuerum, imperante Seuero claruisse scribit. Sicut idem Iulii Seueri meminit, qui (Dione tradente) à Britannia in Iudæos deficiētes ab Hadriano missus est, vir iustus & sapiens, dignitate & autoritate insignis, postmodum regendæ Bithyniæ destinatus. Curio Seuero scribit Plinius iunior, libro 3. Epist.

HIS Coss. *Helia ciuitas, id est, Hierosolyma, ab Helio Hadriano condita est: & in fronte eius porta, qua Bethleem egredimur, sus scalptus in marmore, significans Romanæ potestati subiacere Iudæos.* Eadem Eusebius in libro Temporum. Sed lib. 4. Historiæ sacræ, cap. 6. sic tradit: Aristo Pelleus historiographus ista prosequitur. Ita factum est, vt ciuitas post interitum Iudaicæ gentis, incolis mox in eam peregrinæ nationis confluentibus, permutatis ciuibus Roma-

Olym. Imp. Had. norum, vis tota conuersa ritum pariter mutaret,& nomen. Dionysius interea Hierosolymam pridem euersa, rursus habitari iussit, atque vrbem Æliam Capitolinam appellauit. Latissime inde prosequitur Iudæorum cladem & famem,& Solomonis sepulchrum describit multa eius incommoda significasse. vide Dionem. Chri. Ab vr. sis con.

2. 21. RVFFINVS, ET TORQVATVS. 144. 89.

PLVRES inuenio Ruffinos. Per illa tempora Fabius Ruffinus, vir egregius: item Cecilius Ruffinus, tradente Dione: Iulius Ruffinus, quem Vlpianus meminit præfectum vigilum sub Seuero & Antonino: & Calistratus, proconsulem Macedoniæ. Sub Hadriano fuit & Apuleius Ruffinus. Licinium Ruffinum rescripsisse Iulio Paulo, iurisconsultus Paulus recitat. Trebonii Ruffini, viri egregii, meminit Plinius iunior. Ignotus autor habet hoc loco, si non est sine menda liber, Ruffinum & Quadratum.

HIS *Coss. Hadrianus morbo intercutis aquæ apud Baias moritur, maior sexagenario.*

Scribit Dion, Hadrianum, cum morbo tentari cœpisset, in fluxum incidisse sanguinis, qui ei consuetus erat per nares effundi. Dehinc nimio sanguinis defluxu in phthisim corpus tabidum resolutum est: atque hydropisi tandem corripitur. Cæterum Hadrianus magicis artibus & incantamentis quibusdam (quorum erat edoctus) aquam omnem intercutem eduxit, qua tamen rursus & celeriter fuit repletus. Postquam igitur morbus auctus est,& iam vndique adhibitis remediis indies deficiebat, mori decreuit, sæpe aut venenũ aut gladium postulans,& frustra quidẽ, nullus enim porrigebat. Vide etiam Spartianũ. Eutropius: Obiit in Campania maior sexagenario, Imperii anno xx. mense x. die xx. Senatus nolebat ei tribuere diuinos honores: tamen cum successor illius T. Aurelius Fuluius Antoninus hoc vehementer exigeret,& vniuersi Senatores palam testiterit, tandem obtinuit. Est autẽ tumulo honestatus, qui moles Hadriani dicitur. de quo ita scribit Procop. Hadriani Romani imperatoris sepulchrum extra portam Aureliam extat, & ad lapidis iactũ à mœnibus procul extructũ, spectatu procul dubio dignũ. Pario namq; ex lapide ædificatum est, saxa quadrata illi inuicem nexa, alia nulla interniixta materia,& quaternis partirum pari dimensione lateribus, eam porrectis in altitudinem, vt iactus ex angulo lapis alterum fere pertingeret: altitudinem tamen hæc vrbis mœnia superant. Statuę ex eodem & Pario marmore, virorum equorumque miro artificio factæ, desuper insident. Sepulchrum id prisci homines illi, cum velut moles & arcis in speciem vrbi impositum videretur, brachiis duobus à mœnibus ipsis ad sepulchrum id vsque porrectis, inædificatisque, complexi sic sunt, vt murorum sit parium pars quædam effectum. apparet namque altissimæ id turri persimile. B

CVI *successit Antoninus Pius, qui regnauit cum liberis suis Aurelio & Lucio, annis* XXII. *mensibus tribus.*

Orosius libro septimo, capite 9. Anno ab vrbe condita octingentesimo nonagesimo nono, Antoninus cognomento Pius, tredecimus ab Augusto Imperator creatus, cum liberis suis Aurelio & Lucio, viginti & non plenis tribus annis Rempublicam gubernauit: adeo tranquille & sanctè, vt merito Pius & pater patriæ nominatus sit. Sed vide discordiam autorum, si modo emendati sunt codices. Eutropius libro 8. capite 4. Anno ab vrbe condita DCCCLXXVII. Hadriano successit M. Antoninus Fuluius Boionius, idem etiã Pius nominatus, genere claro, sed non admodum vetere: vir insignis, & qui merito Numę Pompilio conferatur, ita vt Romulo Traianus exæquetur. Sed quomodo conueniant numeri Consulatuum cum annis Imperii, diiudica acutissime lector: quandoquidem omnia sunt corrupta.

ANTONINVS.

PIVS CÆS. XIII.

Sub quo hi Consules fuerunt,

3. 1. TORQVATVS II. ET HERODES. 145. 895.

IGNOTVS autor habet, Torquatus & Atticus: quod idem est. nam Iulius Capitolinus in M. Antonino philosopho tradit, eum vsum oratoribus, inter quos nominat Herodem Atticum, Collatinum Frontonem, Cornelium,& alios passim. Scribit Eusebius, Antoninum hoc anno Patrem patriæ appellatum. Iulius Capitolinus sic inquit: Patris patriæ nomen de-

Chri. Ab vr. fi con. men delatum à Senatu, quod primo distulerat, cum ingenti gratiarum actione suscepit. Olym. Imp. Ant. Pi.
Galenum medicum his temporibus claruisse, Eusebius recitat.

146. 896. AVIOLA, ET MAXIMVS. 4. 2.

IGNOTVS autor habet Auitum & Maximum. Plures autem fuerunt Maximi per ea tempora. Iulius Capitolinus in Antonino Pio, scribit Gauium Maximum præfectū prætorii, vsque ad vicesimum annum sub eo peruenisse, virum seuerissimum. Cui Tacitus Maximus successit, in cuius demortui locum duos præfectos substituit, Fabium Repentinum & Cornelium Victorinum. Fuit etiam Claudius Maximus Stoicus, inter præceptores diui Antonini: & Albius Maximus, quem virum doctum Martialis commemorat. Item Plinii secundi extant epistolæ, quibus testatur Domitianum scripsisse Terentio & L. Appio Maximis. Refert Dion, aduersum Antonium rebellantem, eundem Imperatorem misisse L. Maximum & Traianum. Idem autor est, Maximum præfectū, cum ipse ad Oceanum nauigaret, destinasse aduersum deficientes, à quibus pugna victus interiit. Vrbio Maximo duos fratres rescripsisse, Vlpianus mentionem facit. Laberius Maximus Procurator Iudææ, sub Vespasiano fuit. Sed apud Iosephum corrupte legitur, Liberium Maximum, vt omnem terram Iudæorum venderet. Messio Maximo scribit Plinius libr. 4. Epistolarum.

147. 897. ANTONINVS III. ET AVRELIVS. CCXX. XI. 3.

AVTOR ignotus habet aliter: Antoninus quartum, & Aurelianus Cæsar secundum. Volo subscribere verba Capitolini ex vita Marci, quæ ad hunc locum faciunt: Post excessum Hadriani, statim Pius per vxorem suam Marcum sciscitatus est de dissoluendis sponsalibus: & iis gestis adhuc Quæstorem & Consulem secum Pius Marcum designauit, & Cæsaris appellatione donauit. & paulo post: Secundum etiam consulem designauit, cum ipse quartum pariter inierit. Sub id tempus Valentinus hæresiarches & Cerdo magister Macronis Romam venerunt. Vide Eusebium libro 4. Historiæ sacræ, capite 10. & 11. vbi pulcherrima de illis hæreticis inuenies. Sed vide obsecro eiusdem caput decimumtertium, vbi Epistola Cæsaris pro defensione nostrorum ad Asiaticos scribitur, quę incipit: IMP. CÆS. M. AVRELIVS ANTONINVS AVG. ARMENICVS PONT.
B MAX. TRIB. POT. XV. COSS. III. Vniuersis simul plebibus Asiæ S. & quæ sequuntur.

148. 898. GRATVS, ET SELEVCVS. 2. 4.

IGNOTVS autor habet hoc loco & sequentibus, Consules paululū diuersos. hoc enim loco illic scribitur, Clarus & Seuerus, qui siue desint in Cassiodoro, siue suffecti sunt Cōsules, alii tamen alio ordine locantur & ponuntur. Vtriusque tamen Consules & Cassiodori & ignoti autoris ponam, vt inde & anni Imperii colligantur, & diuersitas pateseat. Subuereor enim, in alterutro obmissos esse quosdam, si annos imperii saltem ex Consulibus colligere volumus. Tamen & Capitolinus in vita Marci inquit: Et Seuerum turmis equitum Romanorum iam consulem designatum creauit. Præterea Spartianus in Seuero horum Consulum meminit, in hæc verba dicens: Ipse natus est Erutio Claro bis & Seuero Consulibus, sexto Idus Apriles. Si igitur ab hoc consulatu numerabis vsq; ad finem Imperii Seueri, prouenient sexaginta quinque anni, quot quiuis vixisse scribitur. & ideo etiam numerus Imperii XXII. annorum cum tribus mensibus non proueniet: quoniam alii dant viginti tantum annos Antonino Pio, vt Orosius & Cassiodorus noster. Sed de iis Coss. paulo inferius, in consulatu Præsentis & Ruffini, plura.

His Coss. Iustinus philosophus librum pro Christiana religione scriptū, tradidit Antonino Cæsari.

Hæc eadem iisdem verbis Eusebius in libro Temporum, & libro 4. Historiæ sacræ, capite octauo, vndecimo & duodecimo, vberrime explicat. Et Paulus Orosius libro septimo, capite 9. inquit: Iustinus philosophus librum pro Christiana religione compositum Antonino tradidit, benignumque eum erga Christianos homines fecit. Qui non longe post, suscitante persequutionem Crescente Cynico, pro Christo sanguinem fudit, vt Eusebius libro 4. sacræ Historiæ tradit, capite 16. Hunc Iustini philosophi & martyris librum contra gentes, nuper Ioannes Franciscus Picus Mirandulanus Princeps, vir eruditissimus, & mihi longe amicissimus, eleganter & feliciter è Græco in Latinum vertit, & cum cæteris suis operibus impressus circumfertur. Quot autem libros à se scriptos Iustinus posteris dereliquerit, docet Eusebius lib. 4. Historiæ sacræ, cap. 18. Sed in ea oratione quam contra gentiles pro Christianis scripsit, tradit, cum esset Alexandriæ, in Pharo se vidisse vestigia domuncularum Septuaginta Interpretum, quæ ad id tempus incolumia extiterunt. Quod dictum Hieronymus in præfatione Geneseos, quasi sibi ignotum, Eusebio & Augustino in eo inficiando, aduersatur.

Olym. Imp. Ant. | Chr. ... Christi ...

ANTONINVS IIII. ET AVRELIVS II.

3. 5. Hic consulatus fuit ab autore ignoto superius alio loco positus, vt patuit ex Annotatis. 149.

4. 6. LARGVS, ET MESSALINVS. 150.

Evsebivs tradit, sancitum esse à Pio sub id tempus, vt resurrectio Dominica die Dominica celebretur: quod à pluribus Pontificibus confirmatum est. Vnde occasio nata est inquirendi nostris, de die vera Paschæ. Paulus Mittelburgensis episcopus Forosemproniensis, ingens volumen nostra ætate scripsit: quod studioso cuique est legendum.

CCXXXII. 7. TORQVATVS, III. ET IVLIANVS. 151.

Svb id tempus, scribit Eusebius libro Temporum, Mesomedem Cretensem, citharœdorum carminum musicum pöetam claruisse: cuius etiam meminit Iulius Capitolinus, in Antonino Pio sic scribens: Nihil esse sordidius dixit, quam si Reipub. ii arriderent, qui vel in eam suo labore conferrent. Vnde etiam Mesomedi lyrico salarium imminuit. Cæterum Spartianus in Didio Iuliano scribit, proauum Iuliani Imperatoris, Saluium Iulianū bis consulem, & præfectum vrbi, ac consultum iuris fuisse. Quærendum, si hic est.

2. 8. ORPHITVS, ET PRISCVS. 152.

Ivlivs Capitolinus in Antonino scribit, Orphitum præfectum fuisse vrbis. Inquit enim: Successorem viuenti bono iudici nulli dedit, nisi Orphito præfecto vrbis petenti.

3. 9. GLABRIO, ET VETVS. 153.

Ignotvs autor habet hoc loco, Gallicanus & Vetus: & in margine scribitur, Romulus. vt credam, Glabrionem Gallicanum, & Veterem Romulum cognominatos: nisi forte sit alter Coss. Vespronius Candidus Vetus, cuius viri consularis meminit Spartianus in Didio Iuliano. Sed & autor de Pontificibus, horum sic Coss. meminit: Higinius annis duodecim, mensibus tribus, diebus sex. Fuit temporibus Veri à Consf. Gallicani & Veteris, vsque Præsente & Ruffino. Sed vereor & hoc corruptum: cum alii hunc quatuor tantum annis sedisse scribant, vt Eusebius libro Temporum, quod paulo post patescet, non duodecim.

B

4. 10. GORDIANVS, ET MAXIMVS. 154.

Avtor ignotus habet hoc loco, Maximus & Gordianus, si litera non est corrupta. Quandoquidem, teste Capitolino, Gordianus senior, qui post Maximinum hostem iudicatum, cum filio imperauit, originem paternam ex Græcorū genere habuit, maternam ex Traiani Imperatoris patre, auo, proauo Coss. socero, prosocero, & duobus absoceris Coss. Cæterum multi fuerunt per ea tempora Maximi. Ganius Maximus, vir seuerissimus, Præfectus Prætorii, vsque ad vicesimum annum: cui postea Tatius Maximus successit, quorum Iulius Capitolinus in Antonino Pio meminit. Fuit & Claudius Maximus Stoicus, inter præceptores Diui Antonini: & Albius Maximus, vir doctus, à Martiali dictus. Vrbio Maximo diuos fratres rescripsisse, Vlpianus mentionem facit. & Dion L. Maximi meminit.

CCXXX. II. GLABRIO II. ET ROMVLVS. 155.

In ignoto autore non Romulus, sed Homulus scriptum est: siue error sit, siue veritas. Quandoquidem apud Capitolinum in M. Philosopho, mentio fit Valerii Homuli, qui apud Pium, Marcum detulit. & in Antonino Pio idem tradit, quod cum domum Homuli visens Pius, miransque columnas Porphyreticas, requisisset vnde eas haberet? atque Homulus ei dixisset, Cum in domum alienam veneris, & mutus & surdus esto: patienter tulit. Lampridius quoque in Alexandro inquit, ab Homulo ipsi Traiano dictum, cum ille diceret Domitianum pessimum fuisse, amicos autem bonos habuisse: atque illum magis odio fuisse, qui Rempub. peioris vitæ hominibus commendauerat: quia melius est vnum malum pati, quam multos. Multi enim mali non possunt ab vno, quamuis bono, vlla ratione superari. Ob id Marius Maximus scripsit: Meliorem esse Rempub. & prope tutiorem, in qua princeps malus est, ea in qua sunt amici principis mali: cum vnus malus possit à pluribus bonis corrigi, multi autem ab vno minime.

12. PRÆSENS, ET RVFFVS. 156.

Ignotvs autor habet hoc loco, Præsens II. & Ruffinus. quorum & autor de Pontificibus meminit, vt paulo ante scripsi. Hoc in loco iterum necesse habeo admonere lectores, vt lotis auribus hæc qualiacunq; audiant, quippe qui pro studiosorum commodo omnes

mnes schedas euoluo. Nam in eo opusculo quo Pontifices traduntur, sub Coss. quidam nominantur, quos hic non inuenio: quamuis anni nõ sunt omnino ab eo numero diuersi. Verba igitur illius autoris nunc subscribam, quæ talia sunt: PIVS ANN. XX. M. IIII. D. XXI. Fuit temporibus Antonini Pii, à Cons. Clari & Seueri, vsque duobus Augustis. Sub huius episcopatu frater eius Hermes scripsit, in quo mandatum continetur, quæ ei præcepit Angelus, cum venit ad eum in habitu pastoris. Sed consulatus Clari & Seueri superius est positus: & ordo Pontificum sic videretur præpostetus, ideo altius cogitandum. Nam & Eusebius libro Temporum, post Higinium Pontificem ponit Anicetum Romanæ ecclesiæ episcopum decimum, quem & decẽ annis sedisse scribit. Sed error est.

157. 907. COMMODVS, ET LATERANVS. 3. 13.

HVIVS consulatus mentio sic fit à Capitolino in L. Vero Antonino: Fuit priuatus in domo Imperatoria viginti & tribus annis. qua die togam virilem accepit Verus Antoninus Pius, ea occasione qua patris templum dedicabat, populo liberalis fuit: mediusque inter Pium & Marcum resedit, cum Quæstor populo munus daret. Post Quæsturam statim consul est factus, cum Sextilio Laterano. Interiectis annis iterum factus consul. Cur autem hic Commodus, vt eius erat nomen, scribatur, mox explicat Capitolinus, sic scribens: Dato igitur Imperio, & indulta tribunitia potestate, post consulatus etiam honorẽ delatũ, Verum vocari præcepit, suum in eum transferens nomen, cum ante Commodus vocaretur. Fuit autem insignis Lateranorum familia Romæ, vt magnæ vrbis parti nomen dederit. Vnde & olim Romanus Pontifex, Lateranensis episcopus dictus fuit.

HIS *Coss. Apollonius Stoicus, natione Chalcidicus, & Basilides Syropolitanus, philosophi illustres habentur: qui Veri quoque Cæsaris præceptores fuerunt.*

Eadem Eusebius in libro Temporum iisdem verbis. Cæterum Capitolinus huius Apollonii philosophi sic meminit in Antonino Pio: cum Apollonium, quem Chalcide acciuerat, ad Tiberinam domum, in qua habitabat, vocasset, vt ei M. Antonium traderet: atque ille dixisset, Non magister ad discipulum debet venire, sed discipulus ad magistrũ. risit eum, dicens: Facilius fuit Apollonio a Chalcide Romam venire, quam à domo sua in Palatium. Cuius auaritiam in mercedibus notauit. In vita vero M. Antonini Philosophi
B sic scribit Capitolinus: Vsus est Apollonio Chalcedonio, Stoico philosopho. Tantum autem studium in eo fuit philosophiæ, vt ascitus iam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonii discendi causa veniret.

158. 908. VERVS, ET SABINVS. 4. 14.

ITA Cassiodori exemplar habet. Ignotus autem autor habet Seuerum & Sabinum. Quamuis etiam Capitolinus in Pio scribat, Verum, Antoninum post Quæsturam fecisse consulem, & sic nominatum pro Commodo, vt paulo ante patuit.

159. 909. SILVANVS, ET AVGVRINVS. CCXX-XIIII. 15.

160. 910. BARBATVS, ET REGVLVS. 2. 16.

161. 911. TERTVLLVS, ET SACERDOS. 3. 17.

SVPERIVS annotaui, Cornutum Tertullum, virum sanctum, fuisse collegam Plinio in præfectura ærarii, & consulatu: qui Æmiliæ viæ curator fuit. Tertulli & Maximi consulatus meminit Vlpianus ad legem Iuliam de adulteriis. Fuit etiam Tertullus designatus consul cum Nerua: & Tertullianum Senatusconsultum, quod factum est temporibus diui Hadriani, Iustinianus asserit traxisse appellationem a Tertullo. Diuus Augustinus irridendo autor est, Tertullum virum grauem & philosophum, ædilem futurum clamasse, in auribus ciuitatis inter cætera sui magistratus officia, sibi Floram matrem ludorum celebritate placandam. De alio Tertullo, eiusdem forte familiæ, Capitolinus scribit, quem M. Antoninus philosophus prandentem cum vxore deprehenderit. hic forte consul hoc tempore fuit.

61. 912. QVINTILLVS, ET PRISCVS. 4. 18.

SPARTIANVS in Iuliano meminit Quintilli, in hæc verba: Cum Iulianus Senatũ rogaret, vt Virgines Vestales & cæteri sacerdotes cum Senatu obuiam exercitui Seueri prodirent, prætentis infulis: Faustius Quintillus consularis augur contradixit, asserens, non debere imperare eum, qui armis aduersario non posset resistere. Cui multi Senatores con-

Olym. Imp. Ant. censuerunt. Iulius Capitolinus in L. Annio Vero meminit Statii Prisci, quem Imperator cum Auidio Cassio & Marco Vero ad Parthicum bellum conficiendum misit. Chr. Ab vr. 163. 913.

VERVS II. ET BRADVA.

CCXX-XV. 19. In ignoto autore scribitur, Bradua & Varo: sed corruptum arbitror exemplar. 163. 913. 917.

ANTONINVS V. ET AVRELIVS III.

2. 20. Neque hunc, neque sequentem consulatum ponit autor ignotus in suo libello. Vnde sequitur, Consulatum fuisse aliquot annis continuatum ab Antonino & Aurelio. quod sequens consulatus ostendit, vbi scribitur: P.C. Antonini V. & Aurelii III. quod est, Post consulatum Antonini & Aurelii: quod saepius dehinc factum est, vt patebit. & hinc etiam manifestatur error annorum Imperii Antonini Pii, cui quidam dant viginti tres annos, alii viginti duos, alii viginti vnum. 164. 914.

P. C. ANTONINI V. ET AVRELII III.

3. 21. Idest, Post consulatum Antonini & Aurelii. forte si Pius viginti tres annos imperauit, poterant tres anni hi in consulatu durasse. 165. 915. 918.

Hoc *tempore Antoninus Pius apud Lorium villam suam, duodecimo ab vrbe miliario, moritur, anno vitae septuagesimo septimo.*

Eutropius ei dat aetatem eam, quam hic Cassiodorus: si non sunt vtriusque corrupta exemplaria. Eusebius ei tribuit septuaginta duos annos. Septuagesimo, scribit Capitolinus, anno Antoninum excessisse. Par diuersitas est annorum Imperii. 919.

Vsque *ad hoc tempus singuli Augusti fuerunt, cui successerunt filii sui: id est, M. Antoninus Verus, & L. Annius Antoninus Verus: qui regnarunt annis decem & nouem. Sub quibus hi Consules fuerunt.*

Orosius libro septimo, capite nono: Anno ab vrbe condita noningentesimo quintodecimo, M. Antoninus Verus, decimus quartus ab Augusto, regnum cum Aurelio Commodo fratre suscepit, mansitque in eo annis quatuordecim. Hi primi Rempublicam aequo iure tutati sunt. Caeterum omnes alii autores M. Antonino dant decem & octo annos Imperii. cum Cassiodorus & Eusebius tam in libro Temporum, quam in Historia sacra, dent decem & nouem. Eutropius libro octauo, capite quinto sic: Post hunc imperauit M. Antoninus Verus haud dubie nobilissimus: quippe cum eius origo paterna a Numa Pompilio, materna a Salentino rege penderet. & cum eo L. Annius Antoninus Seuerus, tumque primum Romana respub. duobus aequo iure Imperii administrantibus paruit, cum vsque ad eos singulos semper habuisset Augustos. Inuenio in quibusdam Chronicis scriptum, quod a C. Iulio Caesare vsque ad duos Augustos, sunt anni ducenti quadraginta quatuor: quod non procedit. Sed propius vero accedit Herodianus, qui in praefatione Historiae suae, ab Augusto ad Marcum circiter ducentos annos numerat. Sed in numeris annorum facilis est lapsus, propter notas. Nam & Eutropius & Capitolinus ponunt tantum decem octo annos pro imperio M. Philosophi: cum Cassiodorus & Eusebius decem & nouem ponant, si est liber emaculatus. B

M. ANTONINVS VERVS, ET LVCIVS ANTONINVS VERVS, IMP. XIIII.

DVO AVGVSTI COSS.

4. 1. 164. 916.

Hvivs consulatus in haec verba meminit Spartianus in Aelio Vero: Verus cum Marco aequale gessit imperium. Nam ipsi sunt, qui primi duo Augusti sunt appellati: & quorum Fastis consularibus sic nomina praescribuntur, vt dicantur non duo Antonini, sed duo Augusti. tantumque huius rei & nouitas & dignitas valuit, vt fasti consulares nonnulli ab his sumerent ordinem consulum. Sed & in Hadriano inquit Spartianus: Hi sunt, qui postea pariter duo Augusti primi Rempublicam gubernauerunt. Capitolinus in M. Philosopho: Post excessum Diui, a senatu coactus regimen publicum capere, fratrem sibi participem in imperio designauit: atque ex eo pariter coeperunt Rempublicam regere. Tuncque primum Romanum Imperium duos Augustos habere coepit. Lampridius in Commodo, tradit eum Lanuuii esse genitum, cum fratre Antonino Gemino, Calendis Septembris, patre patruoque Coss.

RVSTI-

165. 917. RVSTICVS, ET AQVILINVS. CCXX- XVI. 2.

SVSPICOR huncesse Iunium Rusticum, quem Capitolinus scribit à Marco vehementer adamatum, eumque audisse, & præcipue ante alios dilexisse cum reuerentia quadam, & ipsum sectatum domi militiæque. Pollebat hic Stoica disciplina præ cæteris, & ob id cum eo communicauit publica priuataque consilia: cui etiam ante præfectos prætorio semper osculum dedit. Quem & consulem iterum designauit, cui post obitum à Senatu statuas postulauit.

HIS *Coss. L. Cæsari Athenis sacrificanti, ignis in cœlo ab Oriente in Occidentem ferri visus est.* Idem eisdem verbis scribit Eusebius libro Temporum. Capitolinus in L. Vero tradit, Lucium, cum ad Parthicum proficisceretur bellum, Athenis inter symphonias & cantica nauigasse.

166. 918. LÆLIANVS, ET PASTOR. 2. 3.

SVB id tempus, scribit Eusebius, Vologesum Parthorum regem, vicinas sibi Romanas prouincias depopulatum esse. De quo Vologeso rege Capitolinus in M. Philosopho: & Orosius libro septimo, capite decimo.

. 919. MACRINVS, ET CELSVS. 3. 4.

HIS *Coss. Fronto orator insignis habetur, qui M. Antoninum Verum latinis literis erudiuit.*

Eadem scribit Eusebius in libro Temporum. & Eutropius libro octauo, capite sexto, de M. scribens inquit: Latinas autem eum literas Fronto orator nobilissimus docuit. & Capitolinus in Marco: Vsus est oratoribus † Gero Annio Macro, Caninio Celere, & Herode Attico: Latino Frontone Cornelio. sed multum ex his Frontoni detulit, cui & statuam in Senatu petiit. Paria scribit idem in L. Vero. Fuit autem Herodes Atticus cognomento, diuitiis & literatura percelebris: qui Athenas præcipue patriam præclaris operibus exornauit, à Gellio in suis Noctibus frequentatus. Is cum ingenio & eloquentia nulli secundus haberetur, filiam habuit adeo hebetem, vt ne elementa quidem literarum perciperet, teste Philostrato, qui in secundo libro Sophistarum multo plura de hoc tradit. Neque illud obmittendum, Philostratum libros sophistarum duos Antonino Imperatori tum Consuli dedicasse: quod ex præfatione liquet. Cornelius autem Fronto insigni fuit eloquentia, cui siccum genus dicendi Macrobius adscribit, vt superius annotauimus, bimestri consulatu ab Antonino insignitus. Nuper Ianus Parrhasius in lucem edidit libellum de Nominum verborumque differentiis, quod Frontonis esse dicitur. Habuit autem & pronepotem, M. Aufidium Frontonem.

† Græco

920. ORFITVS, ET PVDENS. 4. 5.

MEMINIT Orfiti Capitolinus in M. Philosopho sic scribens: Crimini ei datum est, quod adulteros vxoris promouerit, Tertullum, & Vtilium, & Orphitum, & Moderatum, ad varios honores: cum Tertullum etiam prandentem cum vxore deprehenderit.

HIS *Coss. L. Cæsar de Parthis, cum fratre Antonino triumphauit.*

Eadem scribunt Eusebius, Eutropius & Orosius. Capitolinus in M. Philosopho: Petiitque L. vt secum M. triumpharet. Petiit præterea L. vt filii M. Cæsares appellarentur. Sed M. tanta fuit moderatione, vt cum simul triumphasset, tamen post mortem L. iam tum Germanicum se vocaret, quod sibi bello proprio pepererat. In triumpho autem liberos M. vtriusque sexus secum vexerunt. Ita tamen, vt & puellas virgines veherent. Iudos etiam ob triumphum decretos spectauerunt, habitu triumphali.

921. PVDENS II. ET POLLIO. CCXX- XVII. 6.

HORVM Coss. mentionem facit Lampridius in Commodo, iis verbis: Nominatus inter Cæsares quartum Iduum Octobrium, quas Herculeas postea nominat, Pudente & Pollione Coss. Sub id tempus tradit Eusebius, persequutionem ortam in Asia, & Polycarpum cum pluribus aliis subiisse martyrium. Vnde Orosius libro septimo, capite nono: In diebus Parthici belli persequutiones Christianorum, quarta iam post Neronem vice in Asia & Gallia graues præcepto eius extiterunt, multique sanctorum martyrio coronati sunt. Hoc elegantissime & vberrime tradit Eusebius, libro quarto Historiæ sacræ, cap. 15. vbi Polycarpi martyrium graphice describitur. Sed quæ passi sunt martyres in Gallia, Eusebius libro 5. explicat, cap. 1. & sequentibus.

VERVS, III. ET QVADRATVS.

2. 7. QVADRATI, Parthici belli scriptoris, meminit Capitolinus in L. Antonino Vero: dubium, si hic sit. Herodianus, Quadrati nobilissimi locupletissimique adolescentis meminit: cum quo stupri consuetudinem habere existimabatur Lucilla, L. Veri Imperatoris vxor, & soror Commodi. Capitolinus in M. tradit, quod bonorum maternorum partem Vindio Quadrato sororis filio dederit, quia illa iam mortua erat. 170. 922.

APRONIANVS, ET PAVLVS.

3. 8. CIRCA id tempus, tradente Eusebio, lues multas prouincias occupauit. Roma ex parte vexata. Sic Orosius: Sequuta est lues, plurimis infusa prouinciis: totamque Italiam pestilentia tanta vastauit, vt villæ, agri atq; oppida, sine cultore atque habitatore, deserta, in ruinas syluasque concesserint. Exercitum vero Romanorum, cunctasque legiones per longinqua late hyberna dispositas, ita consumptas ferunt, vt Marcomannicum bellum, quod continuo exortum est, non nisi nouo delectu militum, quem triennio iugiter apud Carnuntum mancus tenuit, gestum fuisse referatur. Coniectantur plerique docti Carnuntum esse, quod hodie in Austria Petronella dicitur, vbi situs castrorum & moles visuntur. Capitolinus tantam fuisse tum pestilentiam scribit, vt vehiculis cadauera sint exportata. Vide illic late de sepultura leges Cæsaris, & quo pacto quidam mundi finem affuturum prædixit, mirabili visus industria. Eusebius 4. Historiæ sacræ libro, capite vigesimo sexto, meminit Sergii Pauli proconsulis Asiæ, quem arbitror hunc fuisse Paulum, tamen consulem. 171. 923.

PRISCVS, ET APOLLINARIS.

4. 9. CAPITOLINVS in Marco, meminit Prisci cuiusdam, quem hunc esse reor: Gestæ sunt, inquit, res in Armenia prospere, per institutum Priscum, Artaxatis captis: delatumque Armeniacum nomen vtrique Principum, quod Marcus per verecundiam primo recusauit, postea tamen recepit. 172. 924.

B

CETHEGVS, ET CLARVS.

CCXX- 10. 173. 925.

SEVERVS ET HERENNIANVS.

XVIII. 174. 926.

2. 11. HORVM Coss. mentio fit ab autore illo de Pontificibus, vbi scribuntur hæc verba: SOTERANN. IX. M. III. D. II. Fuit temporibus Antonini & Commodi à cons. Veri & Herenniani, vsque Paterno & Bradua. Forte hic erat scribendum Seueri, non Veri: & Materno, non Paterno. Nec numerus annorum conuenit, IX. Si enim Soter vsque ad consulatum Materni & Braduæ sedit, XIIII. non IX. anni numerabuntur. Et hoc idem conuenit cum Eusebio, qui libro Temporum sic scribit: Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscepit XI. Soter anno XIIII. Sed anni Imperii minime concordant. Ob id obseruandum est, in Eusebio, quod sæpe testatus sum, plena omnia esse errorum. Item Imperatori M. Antonino Vero, vt tradit Eusebius, scripsit Melito episcopus Sardensis Apologeticum, pro fide ac religione Christiana. cuius libri sæpe meminit idem in historia sacra. Sed libro quarto, capite vigesimo sexto, quot libros scripserit Melito, qui ad nepotes vsq; venerunt, explicat.

HIS *Coss. L. Annius Antoninus Verus, anno regni undecimo, inter Concordiam & Altinum apoplexi extinctus est, sedens cum fratre in vehiculo.*

Eadem Eusebius, Eutropius, Orosius, Aurelius Sextus. Capitolinus autem in L. Vero sic scribit: Composito bello in Pannonia, vrgente Lucio vt Aquileiam rediret (nam vrbanas desiderabat Lucius voluptates) in vrbem destinatus est. Sed non longe ab Altino, subito in vehiculo, morbo quem apoplexin vocant, correptus Lucius, depositus è vehiculo, detracto sanguine, Altinum perductus, cum triduo mutus vixisset, apud Altinum periit. Fuit sermo, quod & socrum Faustinam incestasset: & dicitur Faustinæ socrus dolo, aspersis ostreis veneno, extinctus esse: idcirco quod consuetudinem, quam cum matre habuerat, filiæ prodidisset. Multi etiam mortis flagitium vxori eius assignant, quod Fabiæ nimium indulserat Verus: cuius potentiam vxor Lucii, vel M. ferre non poterat. Tanta sane familiaritas inter Lucium & Fabiam sororem fuit, vt hoc quoque vsurpauerit rumor, quod inierint consilium ad Marcum è vita tollendum: idque cum esset per Agaclitum libertum proditum, Marco ante aduentum Lucii Faustina præuenerit. Subiungit post, quod quidam scribunt, Marcum partem vuluæ veneno illatam, eam execuisse cultro vna parte venenato, & Vero porrexisse: quod nefas est credere de Marco, tanto viro, tamque probato.

Ab urb. con. — Olym. Imp. Aug.

927. ORFITVS, ET MAXIMVS.

Circa hoc tempus floruit Oppianus Cilix poeta inſignis, qui Halieutica, opus inſigne de piſcibus, miro ſplendore conſcripſit: & noſtro ſeculo latinitate donatus, à doctis amatur paſſim. Cæterum horum Coſſ. mentio fit in Commodo apud Ælium Lampridium, his verbis: Appellatus eſt Commodus ſcilicet Germanicus, Idibus Herculeis, Maximo & Orfito Coſſ. 3. 12.

928. SEVERVS II. ET POMPEIANVS. 4. 13.

Tradit Euſebius, tantam circa hæc tempora peſtilentiam per totum orbem fuiſſe, vt pene vſq; ad internecionem Romanus exercitus deletus ſit. Capitolinus in Marco meminit cuiuſdam Pompeiani, quem arbitror hunc eſſe, in hæc verba: Proficiſcens ad bellum Germanicum, filiam ſuam, non decurſo luctus tempore grandæuo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit, genere Antiochenſi, nec ſatis nobili: quem poſtea bis conſulem fecit, cum filia eius Auguſta eſſet, & Auguſtæ filia. Sed has nuptias & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, inuitæ habuerunt. Meminit item huius Pompeiani Volcatius Gallicanus in Auidio Caſſio, vbi in epiſtola quadam Marci ad Fauſtinam inquit: Pompeianum noſtrum in annum ſequentem Conſulem dixi. & quæ ſequuntur, ibi legito. Herodianus libro primo Hiſtoriarum, Pompeiani meminit, qui ætate reliquos anteibat, & Commodi ſororem natu maximam in matrimonium habebat. Eius orationem ponit ad Commodum, elegantem.

929. GALLVS, ET FLACCVS. CCXX-XIX. 14.

Scribit Euſebius libro Temporum, Antoninum Marcum Imperatorem per hæc tempora aduerſum Quados & Sarmatas fortiſſime dimicaſſe. & cum pertinaciter eius exercitus ſiti oppreſſus pugnaret, pluuia diuinitus miſſa eſt. Cum econtrario Germanos & Sarmatas fulmina perſequerentur, plurimoſq; interficerent. Subdit Euſebius, & repetit Oroſius libro ſeptimo, capite nono. Extant literæ M. Aurelii, grauiſſimi Imperatoris, quibus illam Germanicam ſitim, Chriſtianorum forte militum precationibus impetrato imbri diſcuſſam conteſtatur. Id autem latiſſime Euſebius libro quinto Hiſtoriæ ſacræ, capite quinto recenſet: & Tertullianus in Apologetico, capite quinto. Capitolinus huius B rei ſic meminit: Fulmen de cœlo precibus ſuis contra hoſtium machinamentum extorſit, ſuis pluuia impetrata, cum ſiti laborarent.

930. PISO, ET IVLIANVS. 1. 15.

Lampridius in Commodo ſic horum meminit Coss. Aſſumptus in omnia collegia ſacerdotalia ſacerdos, decimotertio Calendas Inuictas, Piſone & Iuliano Coſſ. profectus in Germaniam decimoquarto Calendas Ælias, vt poſtea nominauit, iiſdem Coſſ. Vt autem ea intelligas, ſubſcribenda duxi verba Lampridii, ſic ſcribentis: Menſes in honorem eius, pro Auguſto Commodum, pro Septembri Herculem, pro Octobri Inuictum, pro Nouembri Exuperatorium, pro Decembri Amazonium, ex ſigno ipſius adulatores vocabant. Sed poſt mortem Commodi, Cingius Seuerus Pontifex cenſuit abolendas omnes ſtatuas eius, nomenq; ex omnibus priuatis publicisq; monumentis eradendum. Menſeſq; iis nominibus nuncupandos, quibus nuncupabantur, cum primum illud malum in Repub. incubuit, vt idem Lampridius ſcribit. Herodianus libro primo: Idem menſium nomina demutauit, ac pro vetuſtis appellationibus nouas de ſuis cognominibus impoſuit. Quorum ad Herculem pleraq;, tanquam ſcilicet ad fortiſſimum referebantur. Sed vt ad Coss. redeam, ni fallor, hic eſt Iulius Didius Iulianus, qui Imperator fuit poſt Pertinacem. Cuius vitam diligentiſſime perſcripſit Spartianus, vbi hæc verba continentur: Ædilitatem ſuffragio Marci conſequutus eſt: Prætor eiuſdem ſuffragio fuit. poſt præturam legioni præfuit in Germania viceſimæ ſecundæ primigeniæ. Inde Belgicam ſancte & diu rexit: ibi Cauchis Germaniæ populis, qui Albim fluuium accolunt, erumpentibus reſtitit, tumultuariis auxiliis prouincialium: ob quæ conſulatum meruit, teſtimonio Imperatoris. Hic igitur debet eſſe Iuliani cõſulatus, ratione temporum: quia circa id tempus Marcus contra Germanos bellum geſſit. Fuit autem alius Saluius Iulianus, cuius filium Commodus ad ſtuprum fruſtra tentauit. Et ideo Iuliano inſidias tetendit, & poſt interfecit, teſte Lampridio. Sed & Spartianus in Seuero ſcribit, quod Seuerus ſucceſſerit Iuliano in Proconſulatu, & fuerit collega eius in conſulatu, & in Imperio eius ſucceſſor: forte autem ſubſtitutus, non ordinarius Coſ.

5. 16. POLLIO II. ET APER. 179. 93

Horvm Coss. meminit Lampridius in Commodo, in hæc verba: Post hæc venia legis Annariæ impettata Consul est factus, & cum patre Imperatot est appellatus, quinto Calendas Decembres die, Pollione & Apro Coss. & triumphauit cũ patre: nam & hoc patres decreuerant. & paulo post togam virilem accepit, cũ patre appellatus Imperator, quinto Calendas Exuperatotias, Pollione iterum & Apro Coss. Triumphauit decimo Calendas Ianuarias, iisdem Coss.

4. 17. COMMODVS, ET QVINTILLVS. 180. 93

Capitolinvs in Marco Philosopho scribit: Cum compositæ essent res in Hispania, quæ per Lusitaniam turbatæ erant, filio Commodo accersito ad limitem, togam virilem dedit: quare congiarium populo diuisit, & cum ante tempus consularem designauit. Lampridius in Commodo: Profectus est commendatus militibus, cum patre in Syriam & Ægyptum, & cum eo Romam rediit. Post venia legis Annariæ impetrata Consul factus est, & cũ patre Imperator est appellatus. De Quintiliorum domo omni per Commodum extincta, vide Lampridium in Commodo. Spartianus in Iuliano meminit Fausti Quintilli, consularis auguris. Quærendum, si hic sit.

His *Coss. M. Antoninus Verus Imperator Commodum filium suum consortem regni facit.*

Idem Eusebius libro Temporum. Sed quo pacto M filio suo Rempub. commendauit, cum eum moriturus successorem designaret, eleganter docet Capitolinus in Marco. Sed longe pulchrius ac elegantius Herodianus, libro primo Historiarum sui temporis, vbi pulcherrimam leges Marci ad milites orationem. Lampridius in Commodo inquit: Appellatus autem est Cæsar puer cum fratre Seuero. quattodecimo ætatis anno, in collegium sacerdotis ascitus est: cooptatus inter tres solos principes iuuentutis.

CCXL. 18. ORFITVS, ET RVFFVS. 181. 93

Lampridivs sic horum Coss. meminit: Profectus tertio Nonas Commodias, Orfito & Ruffo Coss. in Germaniam. B

His *Coss. Imperatores de hostibus triumphant, & pecuniam quæ fisco debebatur, prouinciis concedentes tabulas debitorum in medio Romanæ vrbis foro, incendio concremarunt: ac ne quid bonitati deesset, seueriores quasq; leges nouis constitutionibus temperarunt.*

Idem Eusebius libto Temporum. Eutropius libro octauo, capite sexto: Pannoniis à seruitio liberatis, Romæ rursus cum Commodo filio suo, quem iam Cæsarem fecerat, triumphauit. Ad cuius belli sumptum, cum ærario exhausto largitiones, quas militibus impenderet, non haberet: neq; indicere prouincialibus aut Senatui aliquid vellet, instrumentum regii cultus (facta in foro diui Traiani sectione) distraxit: vasa aurea, pocula crystallina & murina, vxoriam ac suam sericam & auream vestem, & multa ornamenta gemmarum: ac per duos continuos menses venditio habita est, multumque auri redactum. Post victoriam tamen emptoribus precia restituit, qui reddere comparata noluerunt. molestus nulli fuit, qui maluit semel empta retinere. Hæc eadem iisdem verbis Aurelius Sextus. Paria Iulius Capitolinus in Marco: Cum, inquit, ad hoc bellum omne ærarium exhausisset suum, neque in animum induceret, vt extra ordinem prouincialibus aliquid imperaret, in foro diui Traiani auctionem ornamentotum Imperialium fecit, vendiditque autea pocula, crystallina & myrrhina, vasa etiam regia, & vestem vxoriam sericam & auratam: gemmasq; etiam, quas multas in repositorio sanctiore Hadriani repererat: & per duos quidem menses hæc venditio celebrata est, tantumque auri redactum, vt reliquias belli Marcomannici ex sentẽtia prosequutus, postea dederit potestatem emptoribus, vt si quis vellet, empta redderet, atq; aurum recipere liceret. Nec molestus vlli fuit, qui vel non reddidit empta, vel reddidit.

2. 20. COMMODVS II. ET VERVS II. 182. 93

His *Coss. Antoninus Verus adeo in editione munerum magnificus fuit, vt centum simul leones exhibuerit.*

Idem Eusebius atq; Eutropius. Sed & Capitolinus sic in Marco scribit: In munere autem publico tam magnanimus fuit, vt centum leones vna missione simul exhiberet, & sagittis interfectos. Subiungit Cassiodorus:

Chri-Abvr. fi con. QVI post in Pannonia morbo periit repentino. Commodus filius eius à Senatu Augustus est appellatus, qui regnauit annis tredecim: sub quo hi Coss fuerunt. Olym. Imp. Com.

De morte Marci pulcherrima apud Capitolinum inuenies, & apud Herodianum in primo Historiarum sui temporis. Sed de Commodo sic Orosius lib. septimo, cap. 16. Anno ab vrb. cond. noningentesimo tricesimotertio, L. Antoninus Commodus decimusquintus ab Augusto, patri successit in regnum: mansitq; in eo annis tredecim, & aduersus Germanos bellum feliciter gessit, cæterum per omnia luxuriæ & obscœnitatis dedecora deprauatus: & reliqua. Vide Eutropium libro octauo, capite septimo. sed & Aurelius Sextus, & Ælius Lampridius plura de eo scribunt. Sed abunde nimium Herodianus in libro Historiarum sui temporis.

AVRELIVS.

COMMODIVS IMP. XV.

183. 935. PRÆSENS II. ET GORDIANVS. 3. 1.

IGNOTVS autor habet in hoc loco, Præsentem & Condianum, non Gordianum, si est error libri. nam & Lampridius Conditiani cuiusdam meminit, si forte is est. eius verba ex Commodo subscribam: Domus præterea Quintiliorum omnis extincta, quod Sextus Conditiani filius specie mortis ad defectionem diceretur euasisse. Sed in eo loco leguntaliqui non Conditiani, sed Codiciani filius: quemadmodum etiam superius in Antonino Pio admonui, ex ignoto autore, vbi pariter pro Gordiano scribitur Cocidianus. Et ob id emendandus est locus in Lampridio in vita Cōmodi, quē hactenus à nullo vidi animaduersum (bona venia id dictū sit, contra morē meum: qui hos vehementer detestor gloriosos homines, qui se primos inuenisse pleraq; contendūt) Neq; illi qui scholia ediderunt, id obseruauerunt. Inquit autem ita Lampridius: Datus in perpetuum ab exercitu & Senatu in domo Palatina Commodiana conseruandus vndecimo calendas Romanas, Præsente iterum C o s. tertio. Quis Oedipus hoc mihi explicabit? Si Præsens fuit iterum Consul, quia superius in Pio primum eius consulatum vidimus, vt hic C o s.
B tertio dicatur? Ob id locum deprauatum mox deprehendi: & potius legendum censeo; Præsente iterum & Condiano C o ss. Facilis enim fuit lapsus literarum: & ignarus quispiam scriptor, Coſ. tertium scripsit pro Cocidiano: siue scripsit Gordiano, vel Coticidiano. propria enim illa leui causa deprauantur, quæ ideo sunt omnibus obuia. Non autem ignoro, quod Capitolinus etiam scribit, Gordianum seniorem Coſ. fuisse & ditissimum ac potentissimum, inque Pompeii domo habitasse. Sed huic attribuit collegam Alexandrum, quem consulatum in Cassiodoro non inuenio: vt suspicer ipsum suffectum, non ordinarium Consulem fuisse. Et ob id eo loco Condicianus potius, quam Gordianus, scribendum est.

84. 936. COMMODVS III. ET BIRRVS. 4. 2.

BIRRI mentio fit in Lampridio, quum vitam Commodi describit, in hæc verba: Cleander tantum per stultitiam Commodi potuit, vt Birrum, sororis Commodi virum, reprehendentem nunciantemq; Commodo quæ fiebant, in suspicionem regni affectati traheret, & occideret, multis aliis qui Birrum defendebant interemptis. Capitolinus in Pertinaci tradit eum insimulasse apud Commodum affectati imperii Antistium Burrum, & Arrium Antoninum. In ignoto autore hoc loco scribitur, Commodus tertium, & Verus secundum.

85. 937. MAMERTINVS ET RVFFVS. CCLXI. 3.

LAMPRIDIVS vbi describit interemptos viros bonos & consulares à Commodo, Mamertini etiam meminit ab eo occisi. Mox, inquit, Antium Lupum & Petronios, Mamertinum & Syram, filiumque Mamertinum Antonianum, ex sorore sua genitum, & post eos simul sex Coſſ. interemit, Allium Fuscum, Cælium Felicem, Luceium Torquatum, Latium Euripiatium, Valerium Bassianum, Pactuleium Magnum cum suis. Eo etiam lubentius hos Coſſ. subscripsi, vt eorum nomina hic inter Consules annotarentur, qui forte aut designati erant Consules, aut suffecti.

Olym. Imp. Com. Chri-Abur. Ti em.

2. 4. COMMODVS IIII. ET VICTORINVS. 186. 938.

Hic credo est ille Aufidius Victorinus, de quo Capitolinus scribit in Marco. Amauit ex condiscipulis præcipuos senatorii ordinis, Seium Fuscianum, & Aufidium Victorinum. Hic contra Cattos missus est à Marco. Est & illic descriptus Furius Victorinus Præfectus prætorio, qui fuit in bello Marcomannico & contra Quados missus.

3. 5. MARVLLVS ET HELIANVS. 17. 939.

Ivlivs Capitolinus in gestis Gordianorum tradit Seniorem Gordianum patrem habuisse Cetrum Carullum: & cum subiungat patrem auum & proauum Coss. fuisse: iccirco facile adducor, vt Carullum hunc credam ex hac fuisse familia.

His Coss. *therma Commodiana Romæ facta sunt.*

Idem Eusebius libro Temporum. Lampridius inquit: Opera eius propter lauacrum, quod Cleander nomine ipsius fecerat, nulla extant. Sed nomen eius alienis operibus incisum, Senatus erasit. Herodianus lib. 1. Gymnasium quoq; maximum ædificauerat, publicatis etiam balneis, vt eo modo populum inescaret.

6. MATERNVS ET BRADVA. 188. 30.

Materni cuiusdam militis sub Commodo meminit in primo Herodianus: qui tertio insidias contra Commodum struxit. Quam conspirationem luculenter & abunde Herodianus describit. Sed Capitolinus in Pertinace Materni senatoris ita meminit: Deniq; tertium nonarum die votis ipsis, milites Triarium Maternum Lasciuium senatorem nobilem, ducere in castra voluerunt, vt eum rebus Romanis imponerent. Sed ille nudus fugit, atq; ad Pertinacem in Palatium venit, & post ex Vrbe decessit. Sed Paterni præfecti crebrò Lampridius in Commodo meminit. Sed horum quoq; Consulum, mentio facta est in autore pontificum, qui scribit vsq; ad hunc consulatum sedisse Sotera pontificem Romanum.

CCXLII. 7. COMMODVS V. ET GLABRIO. 189. 941.

Glabrionis meminit Herodianus libro secundo suæ historiæ, de Pertinace scribens, quod Glabrionem, cum ipse ad imperium vocaretur, manu comprehensum in imperatoriam sellam sessitare iusserit. Erat enim (inquit Herodianus) ille omnium patriciorum nobilissimus, ad Æneam, Veneris & Anchisæ filium, seriem generis referens, idemq; iterum Consul, qui ita tamē loquutus est: Equidem egomet quem tu putas dignissimum, cedo tibi imperio: atq; vna mecum Senatus omnis summam tibi potestatem decernimus. Ignotus autor hoc loco ponit Marullum & Glabrionem. B

8. CRISPINVS ET ÆLIANVS. 190. 942.

Ælivs Spartianus in vita Didii Iuliani meminit cuiusdam Tullii Crispini, quem Iulianus præfectum prætorii fecit, occiso Pertinace, & aduersus Seuerum misit, à quo etiam interemptus est.

9. FVSCIANVS ET SILLANVS. 191. 943.

Apvd Lampridium leguntur hæc verba in Commodo: Vota pro eo facta sunt nonis Piis Fusciano iterum Cos. Sed cum non ab vno Consule hac tempestate anni numerarentur, sed à duobus, puto iterum esse Lampridii verba deprauata & manca: quemadmodum paulo superius, vbi etiam vnus Cos. Præsens scriptus fuit, sicut annotauimus. Et censemus potius legendum Fusciano & Sillano Coss. vota esse pro Cæsare Commodo facta. Huius Fusciani meminit Capitolinus in Pertinace. Post hoc præfectus Vrbi factus, in qua præfectura post Fuscianum hominem seuerum Pertinax mitissimus & humanissimus fuit. Fuit etiam Seius Fuscianus condiscipulus Marci, quem plurimum dilexit, teste Capitolino.

4. 10. DVO SILLANI. 192. 944.

Lampridivs inter cæsos à Commodo numerat Seruilium & Duillium Sillanum cum suis.

His *Coss. Commodus Imperator Colossi capite sublato, sua imaginis caput iussit imponi.*

Eadem Eusebius libro Temporum. Lampridius in Commodo sic scribit: Ornamenta sana quędam Colosso addidit: quæ postea cuncta sublata sunt. Colossi autē caput dempsit,

Chri- Ab vr. fti con. psit, quod Neronis esset: ac suum imposuit, & titulum more solito subscripsit, vt illum gladiatorium effœminatum non prætermitteret. Herodianus libro primo: Eo vesaniæ prouectus est, vt deserere principalem aulam, atq; in ludum gladiatorium migrare instituerit: neq; se amplius Herculem appellari patiebatur (fuit enim prius dictus Commodianus, teste Lampridio) adoptato nobilissimi gladiatoris nomine, qui iam vita excessisset. quin simulacro illi Colosseo, quod Romanis venerabile est, Solis effigiem gerens, capite dempto, suum imposuit, atq; in basi subscripsit, non quos consuesset Imperatorios, paternosq; titulos, sed pro Germanico mille gladiatorum victorem. In antiquitatibus Romanis adhuc legitur, Colossus Commodi Ant. altitudo cuius erat cubitũ tricenum, vt adhuc marmoreum caput cum pedibus in conseruatorum manibus apparet. Olym. Imp. Con.

193. 945. COMMODVS VI. ET SEPTIMIANVS. CCXLIII. 9.

IN Commodi vita posuimus veterem inscriptionem, pro eius memoria, in monumento positam, qua VI. Cos. scribitur. Plures Ipse Consules fecit, teste Lampridio. Qui tradit vigintiquinq; COSS. in vnum annum ab eo creatos, omnesq; prouincias venditas. Et Spartianus in Pescennio Nigro scribit: A Commodo deniq; Pescennius Consul declaratus, Seuero præpositus est, & quidem irato, quod primipilaribus commendantibus consulatum Niger mereretur.

194. 946. APRONIANVS ET BRADVA II. 1. 11.

SVB id tempus, teste Eusebio, incendio Romæ facto, Palatium, & ædes Vestæ, plurimaq; vrbis pars, solo æquantur. Vnde inquit Orosius libro septimo, capite decimo: Flagitia regis pœna vrbis insequitur. Nam fulmine Capitolium ictum, ex quo facta inflammatio. Bibliothecam illam maiorum cura studioq; compositam, ædesq; alias iuxta sitas rapaci turbine concremauit. Deinde aliud incendium postea Romæ ortum ædem Vestæ & Palatium, plurimamq; Vrbis partem solo æquauit. Illud incendium inter prodigia, quæ ante obitum Cæsaris Commodi euenerant, elegantissime & latissime Herodianus describit libro primo. Vide illic & alia prodigia quoque, quorum & Lampridius meminit.

B

195. 947. COMMODVS VII. ET PERTINAX. 3. 13.

CAPITOLINVS in Pertinace scribit, Pertinacem, postquam Rhetias & Noricum ab hostibus vindicarit, eminente industria, studio Marci Imperatoris, Consulem esse designatum. Sed hunc consulatũ absens gessit. Alius fuit hic consulatus. Vnde & illud quoq; obseruandum, quod Spartianus in Didio Iuliano scribit, his verbis: Fuit Consul cũ Pertinace, & in proconsulatu Africæ eidem successit, & semper ab eo collega est & successor appellatus: maxime eo die, cum filiam suam Iulianus despondisset affini suo. Quod & Capitolinus inter prodigia mortis Pertinacis enumerat.

HIS *Coss. Commodus strangulatur in domo Vectiliani.*

Idem Eusebius. Orosius lib. septimo, capite decimo: Commodus cunctis incommodus, in domo Vectiliani strangulatus interiisse fertur, hostis humani generis etiam viuus iudicatus. Eutropius libro octauo, capite septimo: Obiit morte subita, adeo vt strangulatus, vel veneno interemptus putaretur, cum annis duodecim post patrem & octo mensibus imperasset: execratione tanta omnium, vt etiam hostis humani generis mortuus iudicaretur. Cæterum acclamationes populi Romani post eius interitum habitæ, copiose leguntur apud Lampridium, vbi de eius morte plura. Sed pulchriora apud Herodianum de morte eius inuenies lib. primo. Capitolinus in Pertinace: Commodus in Vectilianis occisus est. Subiungit autem Cassiodorus:

CVI *successit Ælius Pertinax, qui regnauit mensibus sex. Sub quo fuerunt Coss. hi.*

Orosius: Post hunc à Senatu creatus est senex Ælius Pertinax, decimussextus ab Augusto, qui sexto mense quam regnare cœperat Iulianus, iurisperiti scelere in Palatio occisus est. Iulianus interfecto Pertinace inuasit imperium. Sed mox à Seuero apud pontem Miluium bello ciuili victus & interfectus est, mense septimo postquam cœperat imperare. Ita in Pertinacem & Iulianum vnus annus consumptus est. Idem Eutropius libro octauo, capite nono. Sed capite octauo Pertinacem octogesimo die imperii eum tradit occisum: Sex. Aurelius, octogesimoquinto die: quemadmodum & Capitolinus in Pertinace scribit. Imperauit mensibus duobus, diebus vigintiquinq;: quod idem est. Sed notæ numerorum de vita Pertinacis sunt deprauatæ apud eundem Capitolinum. Inquit

Olym. Imp. Per. enim: Natus est Calendis Augustis, Vero & Bibulo Coss. Interfectus est quinto Calendas Aprilis, Falcone & Claro Coss. Vixit annis quadraginta, mensibus septem, diebus viginti sex. At si numerentur anni ab iis Coss. qui fuerunt sub Hadriano, ad præsentes, erunt sexaginta & amplius anni, non quadraginta. cum & Aurelius Sextus annos natum scribat Pertinacem septem atq; sexaginta, cum vulneribus Iuliani obtruncaretur.

P. ÆLIVS PERTINAX IMP. XVI.

HVIVS vitam Capitolinus scripsit. Sed & Herodianus libro secundo Historiarum sui temporis. Orosius, Eutropius, Sextus Aurelius, Eusebius, & nos quoque ex iis quædam excerpsimus.

FALCO ET CLARVS. 198. 348.

FALCONIS Consulis sic meminit Capitolinus in Pertinace: Pertinax nocte Imperator salutatus post laudes suas à Coss. dictas: & post vituperationem Commodi ac clamationibus senatus ostensam, egit gratias Senatui, & præcipue Læto præfecto prætorii, quo auctore & Commodus interemptus, & ipse imperator est factus. Sed cum Læto gratias egisset, Pertinax Falco Cōsul dixit: Qualis Imperator es futurus, hinc intelligimus, quod Lætum & Marcianum, ministros scelerum Commodi, post te videmus. Cui Pertinax respondit: Iuuenis es Consul, nec parendi scis necessitatem. Paruerunt inuiti Commodo: Sed vbi habuerunt facultatem, quod semper voluerunt, ostenderunt. Iterum idem paulo post: Insidias parauit ei Falco, volens imperare. De quo conquestus est in Senatu: quod quidem Senatus credidit, dum sibi quidam seruus, quasi Fabiæ esset filius, ex Ceionii Commodi familia, Palatinam domum ridicule vindicasset, cognitus, iussus est flagellis cæsus domino restitui. In cuius vindictam hi qui oderant Pertinacem, occasionem seditionis inuenisse dicuntur. Falconi tamen pepercit, & à Senatu impunitatem eius petiit. Deniq; Falco in rebus suis securus vixit, & hærede filio, periit.

HIS *Coss. Pertinax occiditur in Palatio maior septuagenario.*

Paulo ante de ætate Pertinacis ex Capitolino scripsimus, qui eum sexagenario maiorem tradit esse adeptum imperium. Sed Eutropius cum Cassiodoro scribit Pertinacem, cūm septuagenariam attigisset ætatem, præfecturam tum Vrbis agentem ex S.C. imperare iussum. At Eusebius, quem alias sequitur plerunque Cassiodorus, hoc loco sic scribit, nulla facta mentione ætatis: Pertinax occiditur in Palatio, Iuliani iurisperiti scelere, quem posteà Seuerus apud Miluium pontem interfecit. Cæterum quia Iulianus & Pertinax vix annum adimpleruńt, ideo nullam de Didio Iuliano mentionem Cassiodorus facit. B

Nam vno eodemq; tēporē, teste Capitolino, post Pertinacem, qui autore Albino interemptus est,	Iulianus	ab	Senatu Romæ	Imperatores appellati sunt.
	Septimius Seuerus		exercitu in Syria	
	Pescēnius Niger		militibus in oriente	
	Clodius Albinus		exercitu & Seuero Britānico	

Sed inter Cæsares nostros de illis fit mentio.

CVI *successit Seuerus, prouincia Tripolitana natus, oppido Lepti. Solusq; Afer Imperator Romanus fuit. Qui regnauit annis decem & octo. Sub quo hi Coss. fuere.*

Orosius libro septimo, capite vndecimo: Anno ab Vrbe condita noningentesimo, quadragesimoquarto: Seuerus genere Afer, Tripolitanus, ab oppido Lepti, qui se ex nomine Imperatoris, quem occisum vltus fuerat, Pertinacem appellari voluit, decimus & septimus ab Augusto, destitutum adeptus imperium, decem & sex annis tenuit. Hic natura sæuus, multis sæpe bellis lacessitus, fortissime quidem Rempubl. sed laboriosissime rexit, & reliqua quæ sequuntur. Quæ pene cum his conueniunt, quæ Eutropius libro octauo, capite decimo scribit, ac Eusebius libro Temporum. Sed præter hos videndus est Aurelius Sextus: tum Spartianus, qui eius vitam diligentissime scripsit: Herodianus quoque libro secundo, ac tertio. E quibus & nos vitam eius excerpsimus.

Chri. Ab vr. fti. con. | Olym. Imp. Seu.

SEPTIMIVS SEVERVS IMP. XVII.

197. 949. SEVERVS, ET ALBINVS. CCXL-IIII. 1.

SPARTIANVS in vita Seueri fcribit, ipfum fub Commodo poft accufationem abfolutum, calumniatore in crucem acto: & confulatum cum Apuleio Ruffino primum egiffe, Commodo fe inter plurimos defignante. Sed hunc confulatum in Caffiodoro non inuenio: quemadmodum nec illum, de quo idem fcribit, quod filias fuas dotatas maritis Probo & Aetio dederit, quos Confules dehinc fecit. Cæterum quis fuerit Albinus is, quæritur. Nam & Celonius Albinus enumeratur à Spartiano inter Senatores & Confulares viros à Seuero occifos: & Clodius Albinus, qui fe in Britannia Cæfarem fecit. Verum fuit ab eo occifus. De cuius vita Spartianus & Herodianus fcripferunt multa. Sed totam eius vitæ feriem Capitolinus, qui fic de Clodii Albini confulatu fcribit: Deniq; Seuerus eum Confulem defignauit, quod vtiq; nifi de optimo viro non feciffet, homo in legendis magiftratibus diligens. & paulo infra: Conful à Seuero declaratus eft eo tempore, quo illum fibi parauerat Pefcennio fubrogare, cum ad imperium venit.

198. 950. TERTVLLVS, ET CLEMENS. 2. 2.

199. 951. DEXTER, ET PRISCVS. 3. 3.

SPARTIANVS in Seuero meminit Domitii Dextri, quem in locum Baffi præfectum vrbi reliquit. An is fit, ambigitur.

200. 952. LATERANVS, ET RVFFINVS. 4. 4.

MEMORATVR à Spartiano inter occifos illuftres viros à Seuero & Memmius Ruffinus, fi hic eft. Laterani meminit Aurelius Sextus in Seuero. In vetuftiffima incerti autoris Chronica fcribitur: His Coff. reuolutus eft cyclus folaris. In epiftolis Clementis fcribitur epiftola Victoris ad epifcopos Africanos, vbi in fine fit mentio horum Coff. data B Calen. Septemb. Laterano & Ruffino Coff. viris clariffimis.

201. 953. SATVRNINVS, ET GALLVS. CCLXV. 5.

HERODIANVS lib. 3. meminit cuiufdam Saturnini tribuni, cuius opera Plautianus voluit Seuerum & Antoninum Cæfares interficere, & ipfe arripere imperium. Sed hic Tribunus detexit Seuero infidias, vt latiffime ibi Herodianus explicat. Horum Coff. fit mentio ab autore, qui de Pontificibus fcribit, in hæc verba: Victor ann. IX. menfes II. dies X. à confulatu Saturnini & Galli vfq; Præfente & Extricaro. Sed ad illum confulatum numerantur non IX. fed XIX. anni. Licet Eufebius libro Temporum Victori tribuat tantum annos decem.

202. 954. ANVLINVS, ET FRONTO. 2. 6.

SEXTVS AVRELIVS: Fuit Seuerus beneuolentia quo inclinaffet mirabili ac perpetua, ad quærendum diligens, ad largiendum liberalis, in amicos inimicosq; pariter vehemens, quippo qui Lateranum, Chilonem, Anulinum, Baffum, cæterosq; alios ditaret. Ignotus autor iterum Coff. variat, fi fides eft habenda codici, quod vereor. Scribit enim hoc loco: Antoninus & Fronto. Sed forte primum nomen ex vicinitate literarum eft deprauatum, vt certo indicio coniectari poteft.

HIS *Confulibus, Seuerus Parthos & Adiabenos fuperauit, Arabesq; interiores ita cecidit, vt regionem eorum Romanam prouinciam faceret. Ob qua Parthicus, Arabicus & Adiabenicus cognominatus eft.*

Idem Eufebius libro Temporum. Eutropius lib. 8. cap. 10. Parthos, inquit, vicit, & Arabes interiores & Adiabenos, Arabasq; fuperiores, vt etiam prouinciam ibi faceret. Iccirco Parthicus, Adiabenicus, & Arabicus eft dictus. Sed quomodo regiones illas fuperauerit, vide Herodianum libro tertio. Spartianus: Fuit præterea delendarum cupidus factionum, prope à nullo congreffu non victor. Perfarum regem Abagarem fubegit, Arabas in deditionem accepit, Adiabenos in tributarios coegit.

203. 955. SEVERVS II. ET VICTORINVS. 3. 7.

SCRIBIT Spartianus in Geta, Antonino Cæfare, natum effe Getam Seuero & Vitellio Coff. Mediolani fexto Calendas Iunias, ex Iulia. Cum autem nufquam illi Confules

Olym. Imp. Seu. reperiantur, & Geta in iuuentute à fratre Antonino Caracalla sit occisus, suspicor Spartiani codicem forte deprauatum: & pro Vitellio, Victorinum esse scribendum. Diiudicent docti, & meliora afferant, si ista displicebunt. Chr. ab ur. con.

4. 8. FABIANVS, ET MVTIANVS. 204. 956.

IGNOTVS autor scribit hoc loco, Tertullus & Clemens secundum, siue iidem sint, siue diuersi: qui tamen superius à Cassiodoro sunt positi, & fortasse ordo est peruersus.

HIS *Coss. thermæ Seuerianæ apud Antiochiam & Romæ factæ sunt, & Septizodium instructum est.*

Idem Eusebius libro Temporum. Spartianus: Opera publica præcipue eius extant, Septizodium & thermæ Seuerianæ. Nonnulli Septisolium vocant, quod in via Appia cernitur hodie pro templo diui Gregorii. Pomponius Lætus à septem zonis dictum putat. Spartianus dicit: Cum Septizonium faceret, nihil aliud cogitauit, quam vt ex Africa venientibus suum opus occurreret. forte illud à septeno columnarum ordine est appellatum. Qui Seprodium a septem viis cognominant, nescio si bene sentiant. Nam septisolium quid sit, plane ignoro.

CCXLVI. 9. SEVERVS III. ET ANTONINVS. 205. 957.

HVIVS consulatus Spartianus sic meminit: Deinde cum Antiochiam transiisset, data virili toga maiori filio, secum eum Consulem designauit: & statim in Syria inierunt. Sed ignotus autor habet hic Dexter II. & Priscus II.

2. 10. GETA, ET PLAVTIANVS. 206. 958.

GETA hic fuit frater Seueri, qui & spem imperii ceperat. Sed vt hunc submoueret Seuerus, Bassianum filium, & Aurelium Antoninum Cæsarem dixit. Plautianus vero fuit Seueri amicissimus: quamuis cum eo in grauissimum odium venerat, iterum reconciliatus. Cuius filiam vxorem dedit Bassiano filio. Sed postea eum occidit, teste Spartiano. Sed longiusculam de Plautiano historiam, quo pacto Seuero & Antonino Cæsaribus insidias struxerit, vt imperium arriperet, vide Herodianum diligentissime rem omnem enarrantem. Reperi in vetustissimis Chronicis sine nomine autoris hæc verba: His Coss. B passæ sunt Perpetua & Felicitas Nonas Martias. Sed in aliis Chronicis sub Consulibus aliis, Antonino scilicet & Geta, passas inueni. vtrumque tempus annotaui. Diuus Hieronymus libro de Viris illustribus: Origenes, qui & Adamantius, decimo Seueri Pertinacis anno, aduersum Christianos persequutione commota, à Leonide patre, Christi martyrio coronato, cum sex fratribus, & matre vidua, pauper relinquitur, annos natus circiter decem & septem, &c. Sed de illo paulo inferius plura.

3. 11. CHILO, ET LIBO. 207. 959.

CHILONIS meminit Aurelius Sextus, vt paulo ante annotaui: & Lampridius in Commodo, sic scribens: Et cum iussu Pertinacis Liuius Laurensis procurator patrimonii, Fabio Chiloni Consuli designato dedisset, per noctem Commodi cadauer sepultum est. Meminit Chilonis item & Lampridius in Caracalla, quod in summum discrimen etiam Chilo iterum præfectus & Consul venit, ob hoc, quod concordiam inter fratres suaserat: & cum idem Chilo, sublata veste senatoria, nudis pedibus, ab vrbanis raptus esset, Antoninus seditionem compressit. Et Censorinus in libello de Die natali, (quanquam corrupte ibi scribantur nomina Consulum,) inquit: Octauos ludos seculares fecit Imperator Septimius Seuerus, & Aurelius Antoninus Cæsar, Chilone & Libone Consulibus, anno tricentesimo sexagesimo septimo. Qui numerus penitus est corruptus & falsus. Sed meo iudicio sic castigandus, anno nongentesimo quinquagesimo nono. Sæpe enim restatus sum; notas numerorum facile corrumpi. Sed subiungit Censorinus: Hinc animaduertere licet, neque post centum annos, vti referuntur ludi, statutum esse seculum, neque post centum & decem. Quorum etiam si alterutrum retro fuisset obseruatum, non tamen satis id esset argumenti, quo quis his ludis secula discerni constanter affirmet. Hos ludos seculares & vidisse se memorat Herodianus, & Dion ætate sua factos, memoriæ prodidit. Herodianus in tertio sic scribit: Vidimus, inquit, sub illo quosdam omnis generis ludos, cunctis editos theatris, simulque supplicationes & peruigilia ad formam Cereris initiorum: seculares hi tunc appellabantur, celebratos (vt aiunt) decurso trium spacio ætatum. siquidem vrbe tota atque Italia præcones itabant conuocatum omnes ad ludos, quos nec vidissent hactenus, nec visuri

postmo-

Chri- Ab vr- fi con. postmodum forent: ita scilicet interuallum præteritæ futuræque celebritatis, supta omnem esse hominum ætatem significantes. Zosimus negat post Seuerum instauratos ludos seculares. Quoniam hic annorum centum & decem pene receptus authoritate ambitus in Consulatum Constantini Christiani Principis & Licinii, quem dein bello ipse vicit, incurrisset. Tamen Philippum legimus huiuscemodi ludum instaurasse, vt post videbimus. O'lym. Imp. Seu.

158. 960. ANTONINVS II. ET GETA. 4. 12.

HVIVS consulatus pariter mentio fit à Spartiano in Seuero. Inquit enim: Getæ maiori filio togam virilem dedit. Maiori Plautiani filiam vxorem iunxit. filios deinde Coss. designauit. Getam fratrem extulit. Obseruandum, quod Spartianus in Geta scribit: Septimius Seuerus quodam tempore cum consuluisset, ac petiisset, vt sibi indicaretur, quis esset successore moriturus, in somnis vidit Antoninum sibi successurum. Quare statim ad milites processit, & Bassianum filium maiorem natu, M. Aurelium Antoninum appellauit. Quod cum fecisset, & à patricia cogitatione, vel vt quidam dicunt, a Iulia vxore commonitus, quæ gnara erat somnii, quod memori filio hoc facto ipse interclusisset aditum imperandi, etiam Getam minorem filium Antoninum vocari iussit. Itaq; semper ab eo in epistolis familiaribus dictus est Antoninus, cum si forte abesset, scriberet: Salutate Antoninos filios & successores meos. Sed nihil valuit patris matrisq; cautio. Nam solus ille successit, qui primus Antonini nomen accepit. In vetustissimis Chronicis incerti autoris legi, his Coss. passas esse Perpetuam & Felicitatem virgines, Carthagine Non. Martias sub Seuero Imp. vt etiam superius annotaui.

159. 961. ALBINVS, ET ÆLIANVS. CCXL- VII. 13.

IGNOTVS author habet hoc loco, Albinus & Anulinus, vel si forte Æmilianus esset scribendum. Nam & Spartianus inter occisos illustres viros à Seuero, nominat Casperium Æmilianum. Meminit idem & cuiusdam Æmiliani, qui cum Nigro hostis iudicatus fuit, cuius & Herodianus mentionem facit. Cæterum cur Albinus nomen hoc habuerit, Capitolinus in eius vita sic explicat: Albinus fuit Adrumetinus oriundus, sed nobilis in Africa inter suos, & originem à Romanis familiis trahens, Posthumiorum scilicet, & Albinorum Ceioniorum, natus parentibus sanctis, patre Ceionio Posthumio, matre Aurelia Messalina: cum exceptus vtero, quod contra consuetudinem puerorum, qui nascuntur, & solent rubere, esset candidissimus, Albinus dictus est. Subiungit deinde epistolam patris ad Ælium Bassianum, qua idem testatur.

160. 962. APER, ET MAXIMVS. 2. 14.

HIS *Coss. Seuerus in Britannos bellum mouit: vbi vt receptas prouincias ab incursione barbarica faceret securiores, vallum per centum triginta passuum millia à mari ad mare duxit.*

IDEM Eusebius libro Temporum, qui addit, Clodium Albinum, qui se in Gallia Cæsarem fecerat, apud Lugdunum tunc interfectum. Orosius libro septimo, capite vndecimo: Seuerus victor in Britanniam defectu pene omnium sociorum trahitur. Vbi magnis grauibusq; prœliis sæpe gestis receptam partem insulæ à cæteris indomitis gentibus, vallo distinguendam putauit. Itaq; magnam fossam, firmissimumq; vallum, crebris insuper turribus munitum, per centum triginta duo millia passuum à mari ad mare duxit. Idem Eutropius libro octauo, capite decimo. Spartianus in Seuero: Britanniam, quod maximum eius imperii decus est, muro per transuersam insulam ducto, vtrinq; ad finem oceani muniuit. Vnde & Britannici nomen accepit. Quo pacto in Britannia pugnauit Seuerus, inprimisq; curam habuit pontibus occupare paludes (paludosa enim Britannia est), vt stare in tuto milites possent, atq; in solido prœliari, Herodianus eleganter circa finem tertii libri docet.

161. 963. ANTONINVS III. ET GETA II. 3. 15.

GETA dictus est vel à patrui nomine, vel aui patrui. Fuit autem Antoninus Geta etiam ob hoc ita dictus, quod in animo habuit Seuerus, vt omnes deinceps principes, quemadmodum Augusti, ita etiam Antonini dicerentur: atque amore Marci, quem fuisse fratrem suum dicebat, & cuius philosophiam literarumque institutionem semper imitatus est. Dicunt aliqui, non in Marci honorem tantum Antonini nomini delatum, cum id Marcus adoptiuus habuerit: sed in eius, qui Pius cognominatus, Hadriani scilicet successoris: & quidem ob hoc, quod Seuerum ille ad fisci aduocationem dele-

Olym. Imp. Seu. gerat. Scribit præterea Spartianus in Geta, quod natus sit Seuero & Vitellio Coss. Mediolani, Calendis Iuniis, ex Iulia. Sed de iis paulo superius quædam annotaui. Hoc tempore feruntur claruisse Symmachus & Theodotion interpretes: & annum Iubileum à maioribus obseruatum.

4. 16. POMPEIANVS, ET AVITVS. 212. 964.

HIS *Coss. Tertullianus Afer Christianorum scriptor celeberrimus habetur.*

EVSEBIVS: Tertullianus Afer, centurionis proconsularis filius, omnium ecclesiarum sermone celebratur. Qualis hic vir fuerit, diuus Hieronymus in catalogo virorum illustrium docet. Quem Cyprianus suum magistrum appellabat, nullum diem ab eius lectione abstinendum existimans. Multa præclarissima extant illius doctissimi hominis volumina. Quæ nuper bene emẽdata à Beato Rhenano doctissimo viro prodiere in lucem.

CCXL-VIII. 17. FAVSTINVS, ET RVFFINVS. 213. 965.

CASSIODORI exemplar habuit, Faustinus & Ruffus: sed ignotus author habet pro Ruffo, Ruffinum. cui magis accedo. Nam & Spartianus inter illustres & consulares viros à Seuero occisos nominat Memmium Ruffinum. licet illic etiam Iulius Ruffus & Clodius Ruffus enumerentur.

HIS *Coss. Origenes scriptor Alexandriæ studiis eruditur.*

Origenes filius Leonidis martyris, quæ in pueritia fecerit, quo pacto studiis fuerit eruditus, & quomodo in Ecclesia claruerit, abunde Eusebius docet in sacra historia, libro sexto, capite secundo, tertio, quarto, quinto, & sexto. Quantum vero studium dederit scripturis diuinis, vide eiusdem libri caput duodecimum, tredecimum, decimum quartum, & decimum quintum. Præterea, teste Hieronymo in primo libro contra Ruffinum ad Pammachium & Marcellum, sex libros Eusebius Cæsariensis Episcopus, Arrianæ quondam signifer factionis, pro Origene scripsit, latissimum & elaboratum opus. Extat & Apologia Pamphili martyris pro Origene. Sed & Diuus Hieronymus in catalogo virorum illustrium multa de hoc clarissimo viro scribit. Gauisus equidem nuper fueram, cum congesta volumina Origenis impressa cernerem: ex quo epistola illa Diui Hieronymi non extat, qua index librorum continebatur Origenis. Sed cum viderem etiam in illo volumine pleraque deesse Origenis, rursus indolui. Si enim libros epistolarum haberemus Origenis, multas res gestas huius seculi obuiam haberemus. Scripsit enim ad Philippum Cæsarem, & ad matrem, & ad alios plerosque, è quibus multa discere possemus. Nostra ætate duo magni viri digladiati sunt propter Origenem, an saluatus sit, an damnatus, Petrus Garsias, & Ioannes Picus Mirandulanus princeps. Vtriusque opus extat. Lege lector studiose. B

2. 18. GENTIANVS, ET BASSVS. 214. 966.

FVIT etiam Bassus præfectus vrbi, vt Spartianus in Seuero scribit.

HIS *Coss. Seuerus Imperator Eboraci in Britannia moritur. Cui Antoninus Caracalla Seueri filius succedit, qui regnauit annis septem. Sub quo hi Coss. fuerunt.*

Orosius lib. 7. cap. 11. Anno ab vr. cond. noningentesimo sexagesimo septimo, Aurelius Antoninus Bassianus, idem Caracalla, decimus octauus ab Augusto principatum adeptus est, mansitque in eo annis non plenis septem. vixit vero patre asperior, omnibus libidine intemperantior, qui etiam nouercam suam Iuliam vxorem duxit. Hic contra Parthos bellum moliens, inter Edessam & Carras circunuentus, occisus est. Idem de eo Eutropius lib. 8. cap. 11. Sextus Aurelius titulo 23. Spartianus vero in vita Antonini, & Herodianus in quarto Historiarum vberius omnia prosequuntur.

ANTONINVS CARACALLA AVG. IMP. XVIII.

3. 1. DVO ASPARI. 215. 967.

4. 2. ANTONINVS IIII. ET BALBINVS. 216. 968.

FVIT, arbitror, hic Balbinus, qui postea Imperator cum Maximo & Gordiano imperauit, vetustissimæ familiæ, à Cornelio Balbo Theophane originem ducens, qui per Cn. Pompeium ciuitatem meruerat, cum esset suæ patriæ nobilissimus, idemque historiæ scriptor. Cuius vitam, vna cum Maximi, tradidit posteris Capitolinus, & adhuc extat. Sed fuit

Chri-Ab vr. | fuit idem Balbinus iterum Cos. quod quærendum est. Cæterum ignotus autor in hoc lo- | Olym. Imp.
sti con. | co non scribit Balbinus, sed Albinus secundum. cui plus credendum sit, hæsito. | Cara.

217. 969. MESSALA, ET SABINVS. CCXL- 3.

DE Sabino sic scribit Lampridius in Heliogabalo: Sabinum consularem virum, ad quem Vlpianus scripsit, quod in vrbe remansisset, vocato centurione, mollioribus verbis iussit occidi. Sed centurio aure surdior, imperari sibi credidit, vt vrbe pelleretur: itaq; fecit. sic vitium centurionis, Sabino saluti fuit. Verum ignotus author hoc loco non habet Sabinum, sed Saturninum. De Sabino paulo inferius scribit. IX.

HIS *Coss. Antoninus Caracalla nominatur, propter genus vestis, quod Romæ erogauerat.*

Idem Eusebius libro Temporum iisdem verbis, sed addit: Et è contrario Caracallæ ex eius nomine dictæ sunt Antoninianæ. Spartianus in vita Caracallæ: Nomen accepit à vestimento, quod populo dederat, demisso vsq; ad talos, quod ante non fuerat. Vnde hodieque Antoninianæ dicuntur Caracallæ huiusmodi, in vsu maxime Romanæ plebis frequentatæ. Sextus Aurelius: Cum è Gallia vestem plurimam deuexisset, talaresq; caracallas fecisset, coegissetq; plebem ad se salutandum indutam talibus introire, de nomine huius vestis Caracalla cognominatus est.

218. 970. LÆTVS, ET CEREALIS. 2. 4.

ARBITROR de hoc Læto scribere Spartianum in Caracalla: Lætum ad mortem coegit, misso à se veneno. Ipse enim inter suasores Getæ mortis primus fuerat, qui & primus interemptus est. Ipse mortem eius sæpissime fleuit.

219. 971. SABINVS II. ET VENVSTVS. 3. 5.

AVTOR ignotus habet, Sabinus & Anulinus. Fuit enim Sabinus, vt supra diximus, vir consularis, ad quem scripsit Vlpianus quinquaginta & vnum libros: qui filium reliquit Fabium Sabinum, virum insignem, & qui Cato sui temporis diceretur, Alexandro principi percharum, teste Lampridio.

HIS *Coss. Antoninus Romæ thermas sui nominis ædificauit.*

B Idem Eusebius libro Temporum. Idem Eutropius libro octauo, capite vndecimo: Opus Romæ egregium fecit lauacri thermarum, quæ Antoninianæ appellantur. Spartianus in Caracalla: Opera Romæ reliquit thermas sui nominis eximias: quarum cellam soleatem architecti negant posse vlla imitatione, qua facta est, fieri. Nam & ex ære vel cupro, cancelli suppositi dicuntur esse, quibus cameratio tota concredita est: & tantum est spacii, vt idipsum fieri negent potuisse docti mechanici. Reliquit & porticum patris nomine, quæ gesta illius contineret, & triumphos, & bella. Viam nouam præterea muniuit, quæ est sub thermis. Visuntur autem & hodie Antoninianæ semidirutæ è regione S. Sixti euntibus dextrorsum ad portam Capenam. Dicta est autem Solearis cella (vt id quoq; intelligas) in qua solia balneatoria asseruarentur.

2[illegible]. 972. PRÆSENS, ET EXTRICATVS. 4. 6.

HORVM Coss. mentio fit ab autore de Pontificibus in hæc verba: Victor annos IX. menses II. dies X. Fuit temporibus Antonini à Cons. Saturnini & Galli vsq; Præsente & Extricato. Sed illos Cassiodorus posuit superius à principio imperii Septimii Seueri Cæsaris: à quo consulatu numerantur in Præsentis & Extricati consulatum anni decem & nouem cum aliquot mensibus & diebus. & forte scribendum erat in illo autore, XIX. ann. non IX. Licet Eusebius interserat alium Pontificem Zepherinum, cui dat septendecim annos. Vtrumq; tamen tradit XIIII. fuisse.

[illegible]. 973. ANTONINVS, ET ADVENTVS. CCL. 7.

IDEM autor de Pontificibus horum Coss. sic meminit: Calixtus annos V. menses II. dies X. fuit téporibus Macrini & Heliogabali, à Cons. Antonini & Aduenti vsq; Antonino secundum. & Alexandro. Capitolinus in Gordianis tradit, Gordianum seniorem consulatum gessisse splendidissimum & amplissimum. Sed primum consulatum iniisse cum Antonino Caracalla, secundum cum Alexandro. Sed neutrius meminit Cassiodorus. Sed multa de consulatu Gordiani Capitolinus scribit.

HIS *Coss. Antoninus interficitur inter Edessam & Carras, anno ætatis quadragesimo tertio.*

Idem Spartianus, idem Eutropius libro octauo, capite vndecimo. Defunctus est in Osroena apud Edessam, moliens aduersus Parthos expeditionem, anno imperii sexto,

Olym. Imp. Mac. mense secundo, vix egressus ætatis quadragesimum tertium annum. Funere publico elatus est. Eusebius ponit quadraginta quatuor annos ætatis, & sex annos Imperii. Chr.

Cvi successit Macrinus præfecturam prætorianam gerens. Regnauit autem anno vno. Sub quo hi Coss. fuere.

Orosius lib. 7. cap. 11. Post hunc decimus nonus ab Augusto, Opilius Macrinus, qui præfectus prætorio erat, cum filio Diadumeno inuasit imperium. Sed emenso anno continuo, apud Archelaidem militari tumultu occisus est. Eutropius lib. 8. cap. 12. Anno vrb. con. noningentesimo sexagesimo nono, Opilius Macrinus, qui præfectus prætorio erat, cum filio Diadumeno facti Imperatores, nihil memorabile ex temporis breuitate gesserunt. Nam imperium eorum duorum mensium & vnius anni fuit: seditione militari ambo occisi. Aurelius Sextus titulo 24. Macrinus cum Diadumeno filio ab exercitu Imperatores creati, imperauerunt menses quatuordecim. Ab eodem exercitu obtruncantur, pro eo, quia Macrinus militarem luxuriam stipendiaq; cõfusiora comprimeret. Sed Herodianus lib. 4. Historiarum in fine, & ab initio quinti, plura de Macrino. Capitolinus item & Lampridius multa de vtrisq; scripserunt, alter patris, filii alter vitam enarrans. E quibus & nos quædam excerpsimus.

OPILIVS MACRINVS IMP. AVG. XIX.

2. 1. ANTONINVS II. ET SACERDOS. 221.

Hic est Antoninus Heliogabalus, qui post regnauit. Hoc enim satis constat, tam amabile fuisse illis temporibus nomen Antoninorum, vt qui eo nomine non vteretur, mereri non videretur imperium, teste Spartiano. Vnde etiam quidam & Seuerum & Pertinacem, & Iulianum, Antoninorum prænominibus honorandos putant. Vnde postea duos Gordianos, patrem & filium, Antoninos cognominatos putant. Sed aliud est, cum prænomen asciscitur: aliud, cum ipsum nomen imponitur. Immo pluris fecerunt nomen Antonini, quam dei alicuius. Derisus ideo fuit Commodus, cum Hercules appellari voluerat. Capitolinus in Macrino scribit: Sub Antonino Pio, cum apud Carthaginem sciscitaretur de imperio vates, Antonini nomen Augusti octies clara voce edidisse. Quod cum crederent annis octo imperaturum Antoninum, quem tamen iterum superauit, aliud designatum postea inuenerunt: octo scilicet Antoninos Imperatores è numero: Pius primus, Marcus secundus, Verus tertius, Commodus quartus, Caracalla quintus, Geta sextus, Diadumenus septimus, Heliogabalus octauus. Nec inter Antoninos referendi sunt duo Gordiani, aut qui prænomen tantum Gordianorum habuerunt: aut etiam Antonii dicti sunt, non Antonini. Vnde subdit Capitolinus, quendam poetam versus cecinisse, quibus ostenditur Antonini nomen cœpisse à Pio, & paulatim per Antoninos vsq; ad sordes vltimas peruenisse. Siquidem Marcus nomen illud sanctum, vitæ genere auxisse videtur, Verus autem degenerasse: Commodus vero etiam posuisse sacrati nominis reuerentiam. Iam quid de Caracalla Antonino, quid de Diadumeno dici potest: Postremo quid etiam de Heliogabalo: qui Antoninorum vltimus, in summa impuritate vixisse memoratur. Sed plura de nomine Antonini vide apud Spartianum, Capitolinum, & Lampridium, qui in Heliogabalo id nomen vsq; adeo charum fuisse gentibus testantur, vt etiam parricida Bassianus causa nominis amaretur. B

His Coss. Macrinus occiditur in Archelaide. Cui successit M. Aurelius Antoninus, qui regnauit annis quatuor. Sub quo hi Coss. fuerunt.

Orosius lib. 7. cap. 11. Anno ab vrbe cond. noningentesimo septuagesimo, M. Aurelius Antoninus, vigesimus ab Augusto, imperium adeptus, tenuit annis quatuor. Hic sacerdos Heliogabali templi, nullam sui, nisi stuprorum & flagitiorum, totiusq; obscœnitatis, infamem memoriam reliquit. Tumultu autem militari exorto, Romæ cum matre interfectus est. Eadem Eutropius libro octauo, capite tredecimo. De hoc multa Sextus Aurelius, Lampridius, Herodianus in quinto: qui tamen, si ex fide translatus est, scribit sexennium imperio præfuisse Antoninum.

ANTONINVS HELIOGABALVS IMP. XX.

3. 1. ANTONINVS III. ET COMAZON. 223.

Ignotvs autor habet in hoc loco, Antoninus septimum, & Gomazon.

GRA-

Chri- Ab vr. | | | Olym. Imp.
sti con. | | | Hel.

GRATVS, ET SELEVCVS.

224. 976. | | | 41 2

HIS *Coss. Heliogabalo templum Romæ ædificatur.*

IDEM Eusebius libro Temporum; & cæteri. Sed Lampridius in vita eius sic scribit: Opera publica ipsius, præter ædem Heliogabali dei, quem Solem alii, alii Iouem dicunt, & amphitheatri instauratio post exustionem, & lauacrum in vico Sulpitio, quod Antoninus Seueri filius cœperat, nulla extant, & lauacrum, quod Antoninus Caracalla dedicauerat, & lauando, & populum admittendo. Sed porticus defuerant; quæ postea ob hoc sub Decio Antonino extructæ sunt, & ab Alexandro perfectæ. Cæterum vt intelligas, qualis sit ille deus Heliogabalus, ex quinto libro Herodiani verba quædam subscribam, vnde intelliges: quandoquidem apud neminem alium reperi. Indigenæ Solem colunt, Phœnicum lingua Heliogabalum vocitantes: templumq; illi maximum constructum habent, auro argentoq; plurimo, ac lapidum eleganti magnificentia exornatum. Neq; solum indigenæ deum illum venerantur, sed vicini quoq; satrapæ, regesq; barbari, certatim quotannis splendida offerunt munera. Simulacrum verò nullum, Græco aut Romano more manu factum ad eius dei similitudinem: sed lapis est maximus, ab imo rotundus, & sensim fastigiatus, propemodum ad coni figuram. Niger lapidi color, quem etiam iactant cœlitus decidisse. Eminent In lapide quædam, formæq; nonnullæ visuntur: ac Solis imaginem illam esse affirmant, minime artificio humano esse factam. Anienus ex Dionysio Afro vrbem Emessam cum templo sic describit:

Et qua Phœbeam procul incunabula lucem
Prima fouent, Emesus fastigia celsa renidens.
Nam diffusa latus late explicat, ac subit auras
Turribus in cælum nitentibus: incola claris
Cor studiis acuit. Sed & amplius imbuit ordo.
Deniq, flammicomo deuoti pectore soli
Vitam agitant.

ALEXANDER, ET AVGVSTVS.

225. 977. | | | CCLI. 3.

B INCERTVS autor habet hoc loco, Antoninum quartum & Alexandrum: quod idem est. fuerunt autem consobrini. Nam, vt Herodianus scribit, Mœsa Phœnissa mulier, ab Emesa vrbe Phœniciæ, soror fuerat Iuliæ coniugis Seueri; & matris Antonini Bassiani, quę grandi pecunia abundabat: vtpote longissimo tempore inter principalem potentiam enutrita. Reuersa igitur anus, domi agitabat: Erant ei filiæ duæ, quarum natu maior Soæmis, minor Mammea vocabatur. Illi filius Bassianus, huic Alexianus, amboq; sub matribus, auiaq; educabantur. & quidem Bassianus annos natus erat circiter quatuordecim, Alexianus autem decimum iam annum attigerat. sacerdotes ambo Solis. Auia igitur, facta militibus largitione, tantum effecit, vt Bassianus, qui postea Heliogabalus dictus est, Imperator fieret, Macrino occiso. Cum vero ille imperium adeptus, aurigaret, saltaret, suaq; vitia ne latere quidem pateretur, sed pictis oculis genisq; purpurissatis, vt mulier in publicum prodiret, in odium venit militum. Mulier itaq; Mœsa timens hoc quod accidit, interim Heliogabalum à militibus, ne priuata degeret, eurauit ex altera filiarum nepotem, Mammeà scilicet progenitum, à militibus in Imperatorem substitui. Vt autem illud effectum daret, conata est persuadere Heliogabalo, vt illum adoptaret. Quo facto, Alexianus Alexander appellatus, ac Cæsar declaratus, Consul factus est cum Antonino, Senatu scilicet per ridiculum decernente, quod ille voluerat, hoc est, videri ipsum patrem, qui natus annos foret circiter quatuordecim: Alexandrum vero filium, qui tantum duodecimum attigisset. Sed quo pacto postea pœnituerit adoptionis, & quales insidias, vt eum necaret, machinatus sit, latissime Lampridius docet, præter Herodianum.

HIS *Coss. in Palæstina Nicopolis, quæ prius Emaus vocabatur, vrbs condita est.*

Eusebius libro Temporum: In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emaus vocabatur, vrbs condita est, legationis industriam pro ea suscipiente Iulio Africano, scriptore temporum. Hæc est Emaus, quam Dominus post resurrectionem suo ingressu, sicut Lucas narrat, sanctificare dignatus est. Historia Tripartita libro sexto, capite quadragesimo secundo: Est ciuitas Palestinæ, Nicopolis nomine: hanc, dum vicus adhuc esset Emaus, sacer Euangeliorum liber appellat. Quam Romani post vastationem Hierosolymorum, Iudæamque victoriam, Nicopolim ex euentu victoriæ vocauerunt. Ante hanc vrbem triuio, vbi

Olym. Imp. Hel. Christus cum Cleopha post resurrectionem noscitur ambulasse tanquam ad alium vicum, fons mirus quidam est salutaris, in quo passiones hominum diluuntur, & alia pariter animalia diuersis detenta languoribus emundantur. Quod vt ita contingat, traditur, ex quodam itinere apparuisse Christum ad fontem cum discipulis suis, & lauisse pedes: ex quo est aqua facta diuersarum medicabilis passionum. Chri-Alex. 4.

2. 4. MAXIMVS, ET ÆLIANVS. 226. 978.

HORVM Coss. sic facit mentionem autor de Pontificibus: Vrbanus ann. VIII. menses XI. dies XII. fuit temporibus Alexandri à Cons. Maximi & Æliani vsq; Agricola & Clementino. Meminit Iulius Capitolinus in vita Maximi & Balbini Imperatorum Celsi Æliani in epistola congratulatoria de morte Maximini: qui cum fuit v. c. sine dubio prius gesserat consulatum. Coss. enim is dabatur titulus, vt dicerentur Viri clarissimi, vt liquet ex omnibus veteribus historicis.

HIS *Coss. M. Aurelius Antoninus Romæ occiditur tumultu militari. Cui successit Alexander, Mammeæ filius, qui regnauit annis tredecim. Sub quo hi Coss. fuerunt.*

Orosius libro septimo, capite vndecimo: Anno ab vrbe condita noningentesimo septuagesimo quarto, Aurelius Alexander vigesimus primus ab Augusto, Senatus ac militum voluntate creatus Imperator, tredecim annis dignus equitatus præconio fuit. Cuius mater Mammea Christiana Origenem presbyterum audire curauit. Nam statim expeditione in Persas facta, Xerxem regem eorum maximo bello victor oppressit. Vlpiano vsus assessore, summam sui moderationem Reip. exhibuit. Sed militari tumultu apud Moguntiacum interfectus est. Eadem Eutropius libro octauo, capite tredecimo, ac vltimo. adi Sextum Aurelium titulo vicesimo sexto. Copiosissime autem Lampridius Alexandri vitam describit: & res gestas Alexandri Herodianus libro sexto.

ALEXANDER IMP. XXI.

3. 1. IVLIANVS, ET CRISPINVS. 227. 979.

CRISPINI viri consularis mentio fit ab Herodiano in octauo Historiarum libro: qui cum Menephilo à Senatu fuit deputatus in Aquileia, vt vrbem contra incursum Maximini custodiret. Sed ignotus autor alterum Consulem Crispum appellat. B

HIS *Coss. Alexander Xerxem regem Persarum vicit.*

Idem Eusebius libro Temporum, qui tamen addit hæc verba: Et disciplinæ militaris tam seuerus corrector fuit, vt quasdam tumultuantes legiones integras exauctorauerit. Eutropius libro octauo, capite tredecimo: Suscepto aduersus Persas bello, Xerxem eorum regem gloriosissime vicit, militarem disciplinam seuerissime rexit, quasdam tumultuantes legiones integras exauctorauit. Lampridius hæc omnia in Alexandro copiosissime: sed regem Artaxerxem nominat, quem Herodianus libro sexto Historiarum Artaxacen appellat: scribitq;, Alexandrum potius ab eo rege victum esse, quam victorem fuisse, eiusq; exercitum, morbo, ferro, frigore periisse. Quod tamen cæteri omnes negant, inprimisq; Lampridius. Vterq; autem multa satis de eius seueritate in milites. Herodianus autem (id quod operæ pretium duxi annotandum) tradit Alexandrum, cum iam sine querela cuiuspiam tredecim annos regnasset (nam tribuit eius imperio quatuordecim annos, quos dicit citra sanguinem, ne vno quidem occiso, gubernasse) allatas è Syria literas, quibus Artaxacen hostem intellexerat, expeditionem in Parthos sumpsisse, cum tamen nullum certum tempus describat Lampridius, sicut hoc loco facit Cassiodorus. Videnda est omnino apud Lampridium concio militaris, qua Alexander Seuerus milites castigat.

4. 2. FVSCVS, ET DEXTER. 228. 980.

IGNOTVS autor hos omnes & sequentes Coss. vsq; ad Modestum & Probum variat. hoc enim loco scribitur, Faustinus & Maximus.

CCLII. ALEXANDER II. ET MARCELLVS. 229. 981.

LAMPRIDIVS inter familiares & amicos Alexandri enumerat Catilium Seuerum, cognatum eius, virum omnium doctissimum: Ælium Serenianum, omnium virum sanctissimum: Quintilium Caium Marcellum, quo meliorem ne historiæ quidem continent. Hunc credo ibi designari Marcellum. Ignotus autor scribit hoc loco, Alexander & Dexter.

ANNIA-

Chri. Ab vr. fi con. 130. 982. Olym. Imp. Alex.

ANNIANVS, ET MAXIMVS. 2 4

Hoc in loco apud ignotum authorem scribitur, Albinianus & Maximus.

His *Coss. Vlpianus Iurisconsultus assessor Alexandri insignissimus habetur.*

Idem Eusebius, Eutropius, atque Orosius. Sed & Lampridius multa de hoc Vlpiano scribit. Nam in Heliogabalo inquit: Remouit & Vlpianum Iurisconsultum, vt bonum virum: & Siluinum rhetorem, quem magistrum Cæsaris fecerat. & Siluinus quidem occisus est, Vlpianus vero reseruatus. In Alexandri vero vita scribit: Vlpianum pro tutore habuit, primum repugnante matre, deinde gratias agente: quem sæpe à militum ira, obiectu purpuræ summæ defendit. atque ideo summus Imperator fuit, quod eius consiliis præcipue Rempub. rexit. Vnde paulo post idem subiungit: Negotia & causas prius à scriniorum principibus & doctissimis iurisperitis & sibi fidelibus (quorum tunc primus Vlpianus fuit) tractari ordinarique, atque ita referri ad se præcepit. Paulo infra: Paulum & Vlpianum in magno honore habuit. Quos præfectos ab Heliogabalo alii dicunt factos, alii ab ipso. qui ambo græco verbo Coryphæi dicuntur, id est, principes, assessores Papiniani in præfectura. Nam & consiliarius Alexandri, & magister scrinii, Vlpianus fuisse perhibetur. Cum Alexander inter suos conuiuaretur, aut Vlpianum, aut doctos homines adhibebat, vt haberet fabulas literatas, quibus se recreari dicebat & pasci. Fuit enim Domitius Vlpianus & iuris & doctrinæ multiiugæ eruditissimus, natione Tyrius, vt ipse de coloniis agens, prodidit: quemadmodum Papinianus, iuris asylum, iureconsultorum celeberrimus (à quo iuris auditores quandoque Papinianistæ sunt dicti) Serbidii Scæuolæ discipulus, Seuero Imperatori, non propter affinitatem tantum, sed ob virtutem inprimis charus. Cui etiam moriens vtrii filios commendauit. Sed vt reuertar ad Vlpianum, require lector apud Lampridium in fine vitæ Alexandri, quales Imperator assessores consiliarios ac iuris doctissimos habuerit, quibus & salaria statuit; & ab iis optimus Imperator euasit. Fuit autem Vlpianus à Christi religione alienus, deosque ethnicorum coluit. Nam ea tempestate nondum receptaerat Christi fides. Ideo non mirum, si nostram fidem, superstitionem Iudaicam appellauit, quoniam primum in Iudæa Christiani fuerant. l. generaliter § fi. ff. de Decurionibus. Quod & Tacitus, eloquentissimus quidem, sed impiissimus autor, Plinius Cæcilius, Suetonius & Quintilianus faciunt.

B

131. 983.

ALBINVS, ET MAXIMVS. 3. 5.

Prioris anni Coss. autor ignotus non ponit, vt scripsi: sed hos arbitror negligentia scriptoris obmissos. Sed in Cassiodori reperio exemplari. Sed ab eo ponuntur in hoc loco Fuscus & Marcellus, adeo quod Consulum nomina omnia inueniuntur, sed variata, vt annotaui.

His *Coss. Neroniana therma Alexandrina vocata sunt.*

De thermis sic scribit Lampridius: Braccariorum, linteonum, vitreariorum, pellionum, plaustrariorum, argentariorum, aurificum, & cæterarum artium vectigal pulcherrimum instituit. Ex eoque iussit thermas, & quas ipse fundauerat & superiores, populi vsibus exhiberi. syluas etiam in thermis publicis deputauit. addidit & oleum luminibus thermarum, cum antea non ante auroram paterent, & ante solis occasum clauderentur. Opera etiam veterum principum instaurauit. Ipse noua multa constituit. In his thermas nominis sui iuxta eas, quæ Neronianæ fuerunt, aqua inducta, quæ Alexandrina nunc dicitur. Nemus thermis suis de priuatis ædibus suis quas emerat, diruptis ædificiis fecit. His thermis & veterum, vt idem testatur Lampridius, frequenter cum populo vsus est. Vestigia harum hodie cernuntur apud Ecclesiam S. Eustachii in vrbe.

132. 984.

MODESTVS, ET PROBVS. 4 6.

Horum Coss. mentionem reperi in quodam pulcherrimo saxo Budæ, cum essem in legatione Cæsaris Maximiliani ad Vladislaum regem Hungariæ, in domo thesaurarii, quæ est è regione templi S. Georgii. in eo sic scriptum legitur:

SCHOLA SPECVLATORVM LEGIONVM I. ET II. ADIVTRICIVM, PIARVM FIDELIVM SEVERIANAR. REFECTA PER EOSDEM: QVORVM NOMINA INFRA SCRIPTA SVNT: DEDICANTE FL. ÆLIANO LEG. AVG. PR. PR. CAL. OCTOB. MODESTO ET PROBO COSS.

ÆL. OPTATVS ÆL. CANDIDVS MARC. SABINIANVS. IV. SECVNDANVS IVL. EMERITVS. CASS. FVSCIANVS. IVL. PROBINVS. ÆL. VRBANVS RVB. MARTINVS VAL. FESTVS. IVL. ALEXANDER. FL. EMERI-

Olym. Imp. Alex. TVS VA. CLEMENTINVS IVL. PRISCIANVS VERISSIMVS IVL. INGENVVS. IVL. CELERINVS. IVN. ADIVTOR. AVR. LVPVS EL. CELSINVS CVRANTE AVR. FE. K II. N. ACT. FRVMENTARIO. Gradibus in

Sed vt intelligas hic de schola, scito, scholam militum dici, vt Vegetius autor est, sicut schola literarum, à græco σχολὴ, id est, ab ocio. Meminit & Cicero in Tuscul. prima; & Seuerus Sulpitius in vita S. Martini. Vnde scholares, militantes in sacro Palatio dicuntur. Titulus est in C. de Priuilegiis scholarum. vbi hæ intelligendæ sunt scholæ. Extat elegantissima oratio Eumenii de instaurandis scholis, qui sub Constantio floruit. Ausonius Scholam a vacatione dici sentit, & laxamento quod pueris dandum est: Grato schola nomine dicta est, *Iustè laboriferis tribuantur vt ocia Musis.* Sed neq; prætereundum est, quæ sit Adiutrix legio. Cuius & Iureconsultus meminit de Castrensi peculio: vbi Accursius multum se torquet. Est autem Adiutricis legionis cognomen, cuius mentio fit in Plutarcho, in vita Othonis, Cor. Tacito, & cæteris. Hoc enim legioni Othonianæ nomen erat, quæ cum Rapace Vitellii conseruit manus. Mutabantur tamen plerunq; hæc nomina. Nam Spartianus in Adriano primam legionem appellat Mineruam, & secundam quoq; Adiutricem dictam, ostendunt antiquæ inscriptiones.

IIII. 7. ## ALEXANDER III. DION. 235. 985.

HVIVS consulatus sic meminit Lampridius in Alexandro: Consulatum ter iniit tantum ordinarium, ac primo nundino sibi alios semper suffecit. Vnde paulo post, duplices olim fuisse Cousules insinuans, inquit: Coss. quoscunq; vel ordinarios vel suffectos creauit, ex Senatus sententia nominauit, sumptum eorum contrahens. Ignotus tamen author habet pro Dione, Dionysium hoc loco Consulem. In vetusto codice annalium lego hic, Anno dicto CCXXXIII. passos VRBANVM Papam, Cæciliam virginem, Tiburtium, & Valerianum.

2. 8. ## GRATVS, ET SELEVCVS. 234. 986.

HI Coss. superius in Heliogabalo fuerunt etiam à Cassiodoro positi. Suspicandum est inesse errorem Cassiodoro. Nam ignotus autor hos non habet: sed eorum loco ponit, Agricolam & Clementinum seu Clementem, quod obseruandum est. Et author in libello Pontificum sic scribit, vt supra scripsimus, Vrbanus ann. VIII. menses XI. dies XII. fuit B temporibus Alexandri, à Cons. Maximi & Æliani vsq; Agricola & Clementino.

HIS *Coss. Origenes Alexandriæ clarus habetur.*

De hoc Eusebius & lib. Temporum, & in Sacra historia, libro sexto, capite decimo octauo, & vigesimo secundo. & superius etiam mentio Origenis facta est. Fuit autem Origenes tam præcellentis ingenii & doctrinæ, vt septem notarii sibi inuicem succedentes homini vix sufficerent. Liberarios habuit totidem, & puellas apprime eruditas, quos omnes ingenii copiam & vbertatem effundendo defatigabat. Ab Antiochia vero accersitus Romam à Mammea Alexandri matre, in quam vnice pius filius fuit, in pretio habitus est. Mulierem Christianam fidem edoctam relinquens, Antiochiam rediit. Videndus est Hieronymus de Viris illustribus.

3. 9. ## POMPEIANVS, ET FELICIANVS. 235. 987.

IGNOTVS autor, vbi scriptum est Felicianus, ponit Pelignianus. Facilis error literarum lapsu coeuntium. Sed puto Pelignianum legendum. Nam & author ille incertus, qui Pontifices describit, sic habet: Pontianus ann. V. M. III. D. VII. fuit temporibus Alexandri à Cons. Pompeiani & Pelígniani. Eo tempore Pontianus episcopus, & Hippolytus presbyter exules sunt deportati in insulam nociuam Sardiniam, Seuero & Quintino Coss. In eadem insula discinctus est IIII. Calend. Octobris, & loco eius ordinatus est Anteros XI. Calend. Decemb.

4. 10. ## LVPVS, ET MAXIMVS. 236. 988.

AVTOR ignotus hoc loco scribit, Lupulus & Maximus.

HIS *Coss. Alexander in matrem Mammeam vnice pius fuit, ob hoc cunctis amabilis.*

Idem Eusebius, Eutropius, & Orosius. Herodianus libro sexto sic de ea scribit: Mater illi supra modum imperitabat, ac dicto audientem semper habebat: vt hoc tamen reprehendi in Alexandro possit, quod mansuetudine nimia & reuerentia maiore quam oportuit, etiam contra animi sui sententiam, matri obsequeretur. Erat enim pecuniæ auidior, & opū cumulandarū studiosior videbatur. Etenim cum simularet ideo se thesauros congerere

Chri- Ab vr. gerere Mammea, vt suppeditare Alexandro posset, quod is facile abundanterq; suis lar- Olym. Imp.
sti con. giretur militibus, proprios domi thesauros extruebat. Quæ res Imperatori notam infa- Alex.
miæ attulit, quod illo scilicet inuito atq; indignabundo etiam, mulier auida, per fraudem bona quorundam atq; hæreditates suppilabat: Lampridius in Alexandro: Cum puer ad imperium peruenisset, fecit cuncta cum matre, vt & illa videretur pariter imperare: mulier sancta, sed auara, auri atq; argenti cupida: Idem paulo post: In matrem Mammeam vnice pius fuit: ita vt Romæ in Palatio faceret diætas nominis Mammeæ, quas imperitum vulgus hodie ad Mammam vocant. Sed Eusebius in Sacra historia, libro sexto, capite sedecimo, sic de Mammea scribit: Alexandri vero Imperatoris mater Mammea nomine, de raris religiosa fœmina, cum de Origene fama magnifica vbiq; & celeberrima haberetur, ita vt ne principum quidem lateret aures, comperta opinione viri, summo nisu gestire cœpit, quatenus sibi eius præsentia fieret, vt in literis, in sermone; in fide, in prudentia, omniq; doctrina, quam cunctis in admiratione esse cernebat, per semetipsam sumeret documenta. Igitur Antiochiam vrbem, vbi per idem tempus degebat, missis militaribus viris cum omni honore & supplicatione, ad se, tanquam vere diuini verbi interpretem famulumq; Dei, orat venire. Quo cum venisset, & quantum oportebat operis explesset, ac cæteris omnibus rite peractis, quæ ad verbum Dei & gloriam Domini spectat, stabilesq; ac firmos in fide quos instruxerat derelinquens, præsentia quam fama longe clarior factus, ad proprias scholas Alexandriam rediit. Hæc Eusebius. Neq; enim id mirandum in Mammea, cum & Alexander Imperator Christianos diligeret, rescripsissetq; olim popinariis, melius esse vt quocunq; in loco, quem illi occupabant, Deus colatur, quam vt popinariis dedatur. Quinimo & in larario suo cum cæteris diis Christum quoq; posuit, vt late Lampridius docet.

237. 989. MAXIMVS, ET PATERNVS. CCLIV. 11.

IGNOTVS autor habet in hoc loco, Maximus II. & Paternus.

238. 990. MAXIMVS II. ET VRBANVS. 2. 12.

HOC quoq; loco ignotus autor scribit, Maximus III. & Vrbanus. Forte hic est Maximus, qui à Senatu postea cum Balbino Imperator fuit: Cuius vitam diligenter perscripsit Iulius Capitolinus.

B

239. 991. SEVERVS, ET QVINTILIANVS. 3. 13.

HOS ignotus autor Coss. non ponit. Sed post superiores subiungit, Maximus IIII. & Africanus, quos inferius assignaui, siue sint hi omissi negligentia scriptoris, siue alias non ponat. licet autor ille de Pontificibus hos scribat, vt paulo ante annotauimus, Seuerum scilicet & Quintinum: sub quibus occisum scribit Pontianum episcopum. In epistola catholica apud Clementem horum Consulum fit mentio in hæc verba, Data Cal. Maii Seuero & Luciano Coss:

HIS *Coss. Alexander occiditur Moguntiaci tumultu militari.*

Quomodo bello Germanico occisus sit Alexander, elegantissime & copiosissime Herodianus in fine sexti Historiarum scribit. Cuius verba non grauarer subscribere, nisi timerem ne fastidium parerent. Lampridius quoq; omnino videndus est, qui omnia, & causam mortis, late prosequitur. Herodianus quatuordecim annos eius imperio attribuit: Et nisi, inqnit, filium mater auara infamasset, nihil plane desiderari in illius gubernatione imperii potuisset: ita cædibus & crudelitate abhorruit.

CVI *successit Maximinus, regnans annis tribus, primus omnium ex corpore militari, sine Senatus autoritate Imperator electus. Sub quo hi Coss. fuerunt.*

Orosius libro septimo, capite duodecimo: Anno ab vrbe condita noningentesimo octogesimo septimo, Maximinus vigesimus secundus ab Augusto, nulla Senatus voluntate, Imperator ab exercitu, postquam bellum in Germania prospere gesserat, creatus. Persecutionem in Christianos, sextus à Nerone, exercuit. Sed continuo, hoc est, tertio quam regnabat anno, à Pupieno Aquileiæ interfectus, & persecutionis & vitæ finem fecit. Qui maxime propter Christianam Alexandri, cui successerat, & Mammeæ matris eius familiam, persequutionem in sacerdotes & clericos, id est, doctores, vel præcipue propter Origenem presbyterum miserat. Eusebius quoq; libro sexto Historiæ sacræ, capite vigesimo, persequutionis à Maximino factæ meminit. Eutropius libro nono, capite primo: Maximinus ex consortio militari primus ad imperium accessit, sola militum voluntate, cum nulla Senatus intercessisset auctoritas, neq; ipse Senator esset. Is bello aduersus Germanos feliciter gesto, cum à militibus esset Imperator appellatus, à Pupieno Aquileiæ est occisus, deserentibus eum militibus suis, cum filio adhuc puero, cum quo imperauerat

Olym. Imp. trieunio, & paucis diebus. Sextus Aurelius titulo vigesimo septimo: Iulius Maximinus Thrax ex militaribus imperauit annis tribus. Is dum persequitur pecuniosos insontes pariter, noxiosq;, apud seditionem militum discerptus est vna cum filio, clamantibus cunctis militari ioco, Ex pessimo genere ne catulum habendum. Sed Capitolinus latissime patris & filii vitam complexus est: & Herodianus libro septimo Historiarum, & octauo, è quibus & nos quædam excerpsimus in catalogo nostro.

MAXIMINVS AVG. IMP. XXII.

1. MAXIMINVS, ET AFRICANVS. 240.

Apvd ignotum autorem scribitur hoc loco, Maximus & Africanus. Et qui describit Pontifices, sic habet: Anteros mensem I. dies X. Dormit III. Nonas Ian. Maximo & Africano Coss. Et post subiungit: Fabianus annos XIIII. mensem I. dies X. fuit temporibus Maximini & Gordiani ac Philippi à Cons. Maximini & Africani vsq; Decio II. & Grato. Passus XII. Cal. Feb. Hic regiones diuisit diaconis, & multas fabricas per cœmeteria fieri iussit. Post passionem eius Moses & Maximus presbyteri, & Nicostratus diaconus, comprehensi sunt, & in carcerem missi. Eo tempore superuenit Nouatus ex Africa, & separauit de Ecclesia Nouatianum, & quosdam confessores, postquam Moses defunctus est in carcere, qui fuit ibi menses XI. dies XI.

2. PERPETVVS, ET CORNELIANVS. 241. 990.

Ignotvs author habet hoc loco, Perpetuum & Cornelium.

CCLV. 3. PIVS, ET PROCVLVS. 242. 991.

Invenio & alios Coss. sub Maximino, qui siue suffecti fuerint, siue ordinarii, non ponuntur à Cassiodoro. Herodianus in septimo describit magnum quendam patricium & consularem virum, qui delatus Imperatori, quasi manum contra ipsum compararet, vt imperium arriperet, à Maximino cæsum. Meminit idem eodem libro & Albini bis Consulis, & Gallicani Consulis, qui superius etiam sunt scripti à Cassiodoro. Sed & Capitolinus in Maximino Iulii Sillani Consulis & Crispini meminit: ponitq; epistolam congratulatoriam Claudii Iuliani de morte Maximini, in vita Maximi ac Balbini. Hoc vero loco B ponuntur in ignoto autore Pius & Pontianus, siue iidem sint illi, & hæc eorum cognomina, siue diuersi. Aliqui etiam habent Vlpium & Pontianum, quasi dicti fuissent ii Coss. Vlpius & Proculus Pontianus. Autores enim sumunt diuersa nomina quandoque, cum tamen res eædem sint. Licet posteris sit illud difficile iudicare, quibus non sunt nomina & cognomina tam prompta, vt illa tempestate fuerant. Cæterum per hoc intelligitur difficilimus locus Censorini libello de Die natali, in capite decimo sexto, vbi de annis Romanis agit, qui hactenus à paucissimis erat intellectus, quod etiam nonnullæ mendæ sunt & defectus quorundam verborum in eo loco. Ideo non grauabor ea omnia subscribere. Candide lector boni consulas, & benigne quæso interpreteris. Vbi enim Censorinus ex Varrone tria discrimina temporum distinguit, mox ita subiungit: Sed hoc, inquit, quodcunq; caliginis Varro discussit, & pro certa sua sagacitate nunc diuersarum ciuitatum conferens tempora, nunc defectus eorumque interualla retro dinumerans, eruit verum, lucemque ostendit, per quam numerus certus non annorum modo, sed & dierum perspici possit. Secundum quam rationem, nisi fallor, hic annus, cuius velut index & titulus quidam est Pii & Pontiani consulatus, ab Olympiade prima millesimus est & decimus quartus, ex diebus duntaxat æstiuis, quibus agon Olympicus celebratur. A Roma autem condita, nongentesimus nonagesimus primus: & quidem ex Palilibus, vnde vrbis anni numerantur. Eorum vero annorum, quibus Iulianis nomen est, ducentesimus octogesimus tertius: sed ex die Calen. Ianuarii, vnde Iulius Cæsar anni à se constituti fecit principium. At eorum qui vocantur anni Augustani, ducentesimus sexagesimus quintus, perinde à Calendis Ianuariis. quamuis & ante diem decimum sextum Calend. Februar. Iulii Cæsaris Diui filius, Imperator Augustus, sententia Munatii Planci, à Senatu cæterisque ciuibus est appellatus septimum & M. Viscano Agrippa Consulibus. Sed Ægyptii, quod biennio ante in potestatem ditionemque pop. Rom. venerunt, habent Augustanum annum ducentesimum sexagesimum septimum. Nam vt à nostris, ita ab Ægyptiis quidam anni in literas relati sunt, vt quos Nabonnagarii nominant, quod à primo eius imperii anno consurgunt. Quorum hic nongentesimus octogesimus sextus est. Item Philippi, qui ab excessu Alexandri Magni numerantur, & adhuc vsque perducti, annos quingentos sexaginta duos consummant. Sed horum initia semper à die primo mensis eius sumuntur,

Chri- Ab or. Olym. Imp. Max.

muntur, cui apud Ægyptios nomen est Thoth: quiq; hic anno fuit ante diem septimum Cal. Iulii, cum abhinc annos centum Vlpio & Brutio Præsente Romæ Coss. iidem dies fuerunt ante diem XII. Calend. Aug. Quo tempore solet Canicula in Ægypto facere exortum. Quare scire etiam licet anni illius magni, qui vt supra dictum est, Solaris & Canicularis & Trieteris vocatur, nunc agi vertentem annum centesimum. Initia autem istorum annorum, propterea notaui, ne quis eos aut ex Calend. Ian. aut ex aliquo tempore simul putaret incipere: cum in his conditorum voluntates non minus diuersæ sint, quam opiniones philosophorum. Iccirco aliis à nouo sole, id est, à brumali: aliis ab æstiuo solstitio, plerisq; ab æquinoctio verno, partim ab autumnali æquinoctio, quibusdam ab ortu Vergiliarum, nonnullis ab earum occasu, multis à Canis exortu, incipere annus naturalis videtur. Hæc Censorinus, & ita legendus est: licet vulgo sit deprauatissimus. Sic enim omnia correspondent: & vsque ad Philippi tertium, & filii Philippi consulatum, vbi numerabitur millesimus conditæ Vrbis annus, vera supputatio eueniet. Sed vt iuniores etiam intelligant, qui mensis Thoth apud Ægyptios fuerit, & clarior reddatur Censorinus: obseruandum quod ex Græco quodam Epigrammate annotantur iis nominibus menses Ægyptiatici.

Thoth	In hoc mense	falcem racemis submittunt in vindemia.
Phaothi		insidias auibus moliuntur.
Athyr		Pleiades hybricæ exoriuntur.
Chocae		generatio spicarum semente obrutarum ostenditur.
Tybi		Purpurea vestis vires ferens quæritur. hoc tempore aperitur ver floricomum.
Mechir		ostenditur nauigationibus tempestiuitas.
Phamenoth		tempora ad Martia bella commoda notantur.
Pharmuthi		vernarum rosarum indicium fit.
Ananthenta		custodiuntur incisæ messes falcibus.
Payni		nunciatur fructuosus autumnus.
Epephi		vindemia capitur.
Mesori		Nilus genitiuam aquam ferre consueuit.

B E quibus facile studiosus lector intelliget, quomodo hi menses sint ordinati apud Ægyptios, & quanta oriatur diuersitas anni, si numeretur annus secundum menses Romanos & Ægyptios. Sed quomodo sint conferendi ad nostros, vt eis correspondeant, etsi Theodorus Gaza pulcherrimum libellum de mensibus ediderit: tamen adeo difficilis est, vt hactenus neminem reperierim, qui possit illum ipsum recte intelligere: quando sæpius Marcus Musurus, vir eruditissimus nostro seculo, ingenue fassus sit libellum hunc plenum esse nodis multiplicibus & inextricabilibus.

His Coss. Maximinus Aquileiæ occiditur. Cui succedit Gordianus, qui regnauit annis sex. Sub quo hi Coss. fuerunt.

Priusquam de Gordiano loquamur, annotandum ex Capitolino, quod occiso Maximino Senatus adhibuit Gordiano duos viros consulares, vt essent tres. Ob id scribit Eutropius lib. 9. cap. 2. Postea tres simul fuerunt Augusti: Pupienus, Balbinus & Gordianus: duo superiores obscurissimo genere, Gordianus nobili. Quippe cuius pater senior Gordianus, consensu militum, eū proconsulatum Africæ gereret, Maximino imperante princeps fuisset electus. Itaq; cum Romam venissent Balbinus & Pupienus, in Palatio interfecti sunt, soli Gordiano imperio reseruato. Et ideo Cassiodorus de Balbino & Pupieno nullam facit mentionem. Horum tamen vitas diligenter exequutus est Capitolinus: per transitum Orosius & Sextus Aurelius.

GORDIANVS IMP. AVG. XXIII.

EVTROPIVS lib. 9. capite tertio: Anno ab vrb. cond. noningentesimo nonagesimo primo, Gordianus admodum puer, cum Tranquillinam Romæ duxisset, Ianum geminum aperuit: & ad orientem profectus, bellum Parthis intulit, qui iam moliebatur erumpere. Quod quidem mox feliciter gessit, præliisq; ingētibus Persas afflixit. Rediens haud longe à Romanis finibus interfectus est fraude Philippi, qui post eum imperauit. Milites ei tumulum vigesimo miliario à Circessio, quod castrum nunc Romanorum est, Euphrati imminens, ædificarunt, ac Diuum appellarunt. Oros. lib. 7. cap. duodecimo: Anno ab vrb. cond. noningentesimo nonagesimo pr mo, Gordianus 23. ab Augusto Imperator creatus est. Mansitq; in eo annis 6. Nam & Pupienus, interfector Maximini, & frater

Olym. Imp. Gor. eius Balbinus, qui vsurpauerunt imperium, in Palatio mox interfecti sunt. Gordianus admodum puer in orientem ad bellum Parthicum profectus, sicut Eutropius scribit, Iani portas aperuit: quas vtrum post Vespasianum & Titum aliquis clauserit, neminem scripsisse memini: cum tamen eas ab ipso Vespasiano post annum apertas Cornelius Tacitus probet. Igitur Gordianus ingentibus præliis aduersum Parthos prospere gestis, suorum fraude haud longe à Circesso super Euphratem interfectus est. Sextus Aurelius titulo vigesimooctauo: Gordianus, nepos Gordiani ex filia, ortus Romæ clarissimo patre, imperauit annis sex, apud Ctesiphontē à Philippo præfecto prætorio accensis in seditionem militibus occiditur, anno vitæ xx. Corpus eius prope fines Romani Persicique imperii positum, nomen loco dedit, sepulchrum Gordiani. Sequuntur Coss.

21 1. GORDIANVS ET AVIOLA. 243 992.

Scribit Capitolinus in Maximinis, quod cum senior Gordianus cum filio essent in Africa Imperatores delecti, & Maximinus cum filio hostes iudicati, tales fuisse in Vrbe à populo factas acclamationes: Gordiani Augusti, dii vos seruent, ambo feliciter agatis, ambo feliciter imperetis. Nepoti Gordiani præturam decernimus. Nepoti Gordiani Consulatum spondemus. Nepos Gordiani Cæsar appelletur. Tertius Gordianus præturam accipiat. Idem in Gordianis scribit: Postquam constitit apud veteranos, solum Gordianum imperare, inter populum & milites ac veteranos pax roborata est. Et hic finis belli intestini fuit, cum esset delatus Gordiano puero consulatus.

3. 2. SABINVS ET VENVSTVS. 244. 993.

Horum Coss. sic meminit Capitolinus in Gordianis: Venusto & Sabino Coss. inita est factio in Africa contra Gordianum tertium, duce Sabiniano: quem Gordianus per præsidem Mauritaniæ obsessum à coniuratis, ita oppressit, vt ad eum tradendum Carthaginem omnes venirent, & crimina confitentes, & veniam sceleribus postulantes.

His *Coss. Gordiano Romæ ingresso, Pupienus & Balbinus, qui imperium arripuerant, in Palatio occisi sunt.*

Idem Eusebius, Orosius, Eutropius & Capitolinus passim in Gordianis & in Maximo atque Balbino. Est autem hoc loco animaduertendum, quod Capitolinus tradit, & imperitiam quorundam historicorum taxat, quod apud Herodianum lib. octauo legimus, Maximum & Balbinum Imperatores factos, & Maximum contra Maximinum missum, non Pupienum. Quod & Dexippus Græcus scriptor attestatur. Tandem subiungit Capitolinus: Sed apud Latinos scriptores plerosque Maximi nomen non inuenio, & cum Balbino Pupienum Imperatorem reperio. Inducor vt idem esse credatur Pupienus, qui Maximus dicitur. Post Epistolam Iuliani Consulis citat, quam etiam probat eundem esse Pupienum, qui à plerisque Maximus dicitur nomine paterno: Siquidem, inquit, per hæc tempora apud Græcos non facile Pupienus, apud Latinos non facile Maximus inueniatur: & ea quæ gesta sunt contra Maximinum, modo à Pupieno, modo à Maximo acta dicantur. Sed Fortunatiano credamus, qui dicit Pupeinum dictum nomine suo, cognomine vero paterno Maximum, vt omnium stupores legentibus aboliti videantur.

4. 3. GORDIANVS II. ET POMPEIANVS. 244 994.

Horum Coss. item mentio fit à Capitolino in Gordianis, in hæc verba: Finita sollicitudine in Africa, Gordiano iam iterum & Pompeiano Coss. bellum Persicum natum est. Sed antequam ad bellū adolescens Gordianus proficisceretur, duxit vxorem filiam Misithei, doctissimi viri, quem causa eloquentiæ dignum parentela sua putauit, & præfectum statim fecit. post quod non puerile iam & cōtemptibile videbatur imperium. Paulopost subiungit: Fuit terræmotus his temporibus vsque grauis, vt ciuitates etiam terræ hiatu cū populis deperirent. Ob quæ sacrificia per totam vrbem, orbemque totū terrarum ingentia celebrata sunt. Et Cordus quidem dicit, inspectis libris Sibyllinis, celebratisque omnibus, quæ illic iussa videbantur, mundanum malum esse sedatum sedato terræ motu.

CCLVI. 4. ATTICVS ET PRÆTEXTATVS. 245. 995.

Horum Coss. item mentio fit in Gordianis apud Capitolinum. Prætextato, inquit, & Attico Coss. Gordianus aperto Iano Gemino, quod signum erat indicti belli, profectus est contra Persas cum exercitu ingenti, & tanto auro, vt vel auxiliis vel militibus facile Persas vincere posset.

ARRIA-

Chri- Ab vr. | Olym. Imp.
sti con. | Gor.

246. 996. ARRIANVS ET PAPPVS. 2. 5.

IN Capitolino perperam, vt reor, ſcriptum eſt Aprianus. Sic enim ſcribit: Apriano & Pappo Coss. Mortuo Miſitheo, in eius locum præfectus prætorii factus eſt Philippus Arabs, humili genere natus, ſed ſuperbus, qui ſe in nouitate atq; enormitate fortunæ non tenuit: ita vt ſtatim Gordiano, qui eum in locum parentis aſciuerat, inſidias per milites faceret. Lege ibi qualis vir Miſitheus, ſocer Gordiani, & præfectus fuerit, quam prudens & ſagax, quomodo exercitum ordinauerit, & Vrbes prouiderit.

247. 997. PEREGRINVS ET ÆMILIANVS. 6.

HIS *Coſſ. Gordianus admodum adoleſcens Parthorum natione ſuperata, cum victor ad patriam reuerteretur, fraude Philippi Præfecti prætorii, haud longe à Romano ſolo interfectus eſt. Gordiano milites tumulum ædificant ſupra Euphraten, oſſibus eius Romam peruectis.*

Eadem Euſebius, Eutropius ac Oroſius. Sed Capitolinus ſic: Gordiani ſepulchrum milites apud Circeum caſtrum fecerunt, in finibus Perſidis, titulum huiuſmodi addentes, & Græcis & Latinis & Perſicis & Iudaicis & Ægyptiacis literis, vt ab omnibus legeretur, legiq; poſſet: DIVO GORDIANO VICTORI PERSARVM, VICTORI GOTTHORVM, VICTORI SARMATARVM, DEPVLSORI ROMANARVM SEDITIONVM, VICTORI GERMANORVM, SED NON VICTORI PHILIPPORVM. Quod ideo videbatur additum, quia in campis Philippis, ab Alanis tumultuario prælio victus, abſceſſerat: ſimul etiam, quod à Philippis videbatur occiſus. Quem titulum euertiſſe Licinius dicitur eo tempore, quo nactus eſt imperium, cum ſe vellet videri à Philippis originem trahere.

CVI *ſucceſſit Philippus, qui regnauit annis ſeptem. Qui mox Philippum, filium ſuum, conſortem regni fecit: primusq; omnium ex Romanis Imperatoribus Chriſtianus fuit.*

Oroſius libro ſeptimo, capite tredecimo: Anno ab vrb. cond. noningenteſimo nonageſimoſeptimo, Philippus viceſimuſquartus ab Auguſto Imperator creatus, Philippum filium ſuum conſortem regni fecit, manſitq; in eo annis ſeptem. Hic primus Imperatorum omnium Chriſtianus fuit. Ambo tamen, quamuis diuerſis locis, tumultu militari, & Decii fraude, occiſi ſunt. Eutropius libro nono, capite quarto: Philippi duo, filius ac pater, Gordiano occiſo imperium inuaſerunt: atque exercitu incolumi reducto, ad Italiam è Syria profecti ſunt: ambo deinde ab exercitu interfecti ſunt: ſenior Philippus Veronæ, iunior Romæ. Annis quinque imperarunt. inter diuos tamen relati ſunt. Idem Sextus Aurelius, titulo viceſimonono.

PHILIPPVS IMP. AVG. XXIIII.

SVB *quo hi Coſſ. fuerunt,*

248. 998. PHILIPPVS ET TITIANVS. 1.

PHILIPPVM hic intelligito patrem, ſeniorem ſcilicet. Nam duos legitur habuiſſe filios, Philippum ſcilicet & Quirinum. Et cum primus dicatur fuiſſe Imperator Chriſtianus, & Serena eius vxor pariter Chriſtiana, Quirinus eſt in numerum ſanctorum relatus, & factus Epiſcopus Laureacenſis. Auſtrales, qui tum Norici vocabantur, ad fidem Chriſti conuertit, & ideo Auſtralium apoſtolus cognominatus, & de euius vita, moribus, & rebus geſtis in Auſtria noſtra abunde ſcripſimus. Sed de Ticiano nihil dignum hactenus ſcitu reperi.

249. 999. PRÆSENS ET ALBINVS. 2.

250. 1000. PHILIPPVS II. ET PHILIPPVS. 3.

ALTER ex iis, primus ſcilicet Philippus, fuit pater, & alter fuit filius, quem Sextus Aurelius appellat Gallum Iulium Saturninum, cæteri omnes hiſtorici Philippum.

HIS *Coſſ. milleſimus annus Vrbis expletus eſt. ob quam ſolennitatem innumerabiles Philippus cum Philippo filio ſuo beſtias in Circo magno interfecit ludosq; in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus, populo peruigilante, celebrauit. Quadraginta etiam miſſus natali Romanæ vrbis cucurrerunt, & agon mille annorum actus.*

Olym. Imp. Phil. — Chri. Abr. an.

Capitolinus in Gordianis sic huius rei meminit: Fuerunt sub Gordiano Romæ elephanti triginta, & duo: quorum ipse duodecim miserat, Alexander decem: alces decem, tigres decem, leones mansueti sexaginta, leopardi mansueti triginta: belbi, id est hyænæ decem: gladiorum fiscalium paria mille: hippopotamus & rhinoceros vnus, arcoleontes decem, camelopardi decem, onagri viginti, equi feri quadraginta, & cætera huiusmodi animalia innumerata & diuersa. Quæ omnia Philippus ludis secularibus vel dedit, vel occidit. Has autem omnes feras mansuetas & præterea efferatas parabat ad triumphum Persicum. quod votum publicum nihil valuit. Nam omnia hæc Philippus exhibuit secularibus ludis & muneribus atque Circensibus, cum millesimum ab vrb. cond. annum in consulatu suo & filii sui celebrauit. Eutropius libro nono, capite quarto: His imperantibus millesimus annus Romanæ vrbis ingenti ludorum apparatu & spectaculorum celebratus est. Filiusque iunior Philippus patrem ludis securalibus petulantius cachinantem vultu auerso notauit. Orosius libro septimo capite tredecimo: Post tertium imperii eius annum millesimus à conditione Romæ annus impletus est. Ita ludis magnificis augustissimisque omnium præteritorum hic natalis annus à Christiano Imperatore celebratus est. Nec dubium est, quin Philippus huius tantæ deuotionis gratiã & honorem ad Christum & ad Ecclesiam reportarit, quando vel ascensum ab eo Capitolium, immolatasque ex more hostias nullus autor ostendit. Eusebius libro Temporum eadem quæ hic Cassiodorus iisdem verbis scribit. Sunt autem missus ludorum, vt illud quoque intelligas, equorum circuitiones in ludis Circensibus, dum à carceribus ad metas recurrunt. Seruius super tertio Georgicorum tradit; olim in ludis Circensibus vigintiquinque missus solitos exhiberi: quorũ vltimus appellabatur ærarius; eò q. de collatione populi exhibebatur. Vnde Domitianus, teste Tranquillo, cũ ludos seculares exhiberet, in his Circensium die, quo facilius centũ centũ missus peragerẽtur, singulos à septenis spaciis ad q̃na corripuit. Totum tamen certamẽ ex missibus vigintiquatuor expediebatur ex horis diei cõputatis. Quatuor vero facti, anni ẽt tẽmpora totidẽ notabãt. Arbitror missus apud veteres fuisse, vt nostra ætate sunt brauia, seu pręmia ob quæ toties currebatur. Dicimus aũt & missus ludorũ, & missus ferculorũ. In ludis centũ missus equestres exhibebantur. De missibus autem ferculorum & eduliorum Lampridius in Heliogabalo scribit, solitum struere omnes missus sola carne fasianorum. Idem celebrauit tale conuiuium, vt apud amicos singulos, singuli missus appararentur. Cæterũ de agone notandum, quoniam ἀγὼν Gręce, certamen Latine nominatur. Nero quinquennale instituit, ac Neroneum appellauit. Strabo in quinto Geographiæ scribit, quod apud Neapolitanos quinquennalis agon, hoc est, certamen, per complusculos dies celebratur. Qui agon erat musicus & gymnicus, illis agonibus æmulus, qui per Græciam clarissima celebritate agebantur. Quem agonem gymnicum & quinquennalem, iubente oraculo, Neapolitani celebrant. & in Syluis Statius meminit. Censorinus in libro de Die natali, vbi de anno magno agit, inquit: Rursus tamen annus idem magnus per Capitolinos agonas cœptus est diligentius seruari, quorum agonum primus à Domitiano institutus fuit die duodecimo eius, & Sergii Cornelii Dolabellæ consulatu, vt superius annotauimus in Domitiano. B

CCLVII. 4. PHILIPPVS III. ET PHILIPPVS II. 251. 1001.

HIS COSS. *Philippus vrbem sui nominis in Thracia construxit.*

Eadem iisdem verbis Eusebius libro Temporum: Sed in Arabia Philippopolis vrbs dicitur ab eo constructa, in paterno solo, natalique agro: adeo vt verear errorem esse in Cassiodoro, qui nominis similitudine deceptus est, & Eusebius pariter. Nã quæ in Thracia est Philippopolis, regum Macedoniæ opus est, quam Seythæ diripuerunt.

2. 5. ÆMILIANVS ET AQVILINVS. 252. 1002.

HVNC puto esse Æmilianum, qui post interfectos Gallum & Volusianum imperauit, licet tribus tantum mensibus. Cuius & Trebellius Pollio in Galienis meminit. De quo inferius plura. licet non ignoro hunc Maurum fuisse, humilis generis.

3. 6. DECIVS ET GRATVS. 253. 1003.

IGNOTVS autor ponit hoc loco, Decius II. & Gratus. quasi Decius prius fuerit COS. suffectus. Est autem hic Decius, qui post regnauit. Inuenio quoq; in quadã veteri Chronica sine autore, his Coss. tantam factam Christianorum persequutionem, vt cogerentur idolis sacrificare. In aliis quoq; Chronicis scriptum est: His Coss. passus est Sixtus Episcopus, &

Christi Ab vrb. con. pus, & Laurentius Diaconus, Romæ octauo Idus Augustas. Meminit horum Coss. etiam autor ille de Pontificibus, vt superius in Maximo annotauimus, vbi de Fabiano episcopo scriptum est. Olym. Imp. Phil.

254. 1004. DECIVS II. ET RVSTICVS. 3. 7.

EADEM vetustissima Chronica habet, his Coss. passum esse S. Laurentinm tertio Idus Augusti. Lege Prudentii elegantissimum hymnum, libro qui inscribitur περὶ στεφάνων. Ignotus autor ponit hoc loco, Decius III. & Decius Cæsar. Quorum Coss. meminit Trebellius Pollio in Valerianis, in hæc verba: Duobus Deciis Coss. sexto Cal. Nouembris die, cum ob Imperatorias literas in æde Castoris haberetur Senatus, ireturq; per sententias singulorum, cui deberetur censura deferri, (nam id Decii posuerant in Senatus amplissimi potestate) vbi primum Prætor edixit, omnes vna voce dixerunt, Valeriani vita censura est, & reliqua quæ ibi scribuntur. Autor quoque ille incertus, qui de Pontificibus scripsit, sic horum COSS. meminit: Cornelius ann. II. menses IIII. dies X. à COS. Decii IIII. & Decii II. vsque Gallo & Volusiano. Sub episcopatu eius Nouatus extra ecclesiam ordinauit Nouatianum in vrbe Roma, & Nicostratum in Africa. Hoc facto, confessores qui se separauerunt à Cornelio cum Maximo presbytero, qui cum Moyse fuit, ad Ecclesiam sunt reuersi. Post hoc centum cellis expulsi, ibi eum gloria dormitionem accepit.

HIS *Coss. Philippus senior Veronæ, Romæ vero iunior occiditur. His successit Decius, qui regnauit anno vno, mensibus tribus. Sub quo hi Coss. fuerunt.*

Orosius libro septimo, capite decimoquarto: Anno ab vrb. cond. millesimo quarto, Decius ciuilis belli inuentor & repressor, occisis Philippis, vigesimusquintus ab Augusto, inuasit imperium, tenuitq; annis tribus. Idem continuo, ob quod se etiam Philippos interfecisse docuit, ad persequendos interficiendosq; Christianos, septimus post Neronem, feralia sparsit edicta, plurimosq; sanctorum ad coronas Christi de suis cruciatibus misit: idemq; filium suum Cæsarē legit, cum quo simul continuo in medio barbarorum sinu interfectus est. Eutropius libro nono, capite quinto: Post hos Decius è Pannonia inferiore Bubaliæ natus, imperium sumpsit. Bellum ciuile, quod in Gallia motum fuerat,
B oppressit. Filium suum Cæsarem fecit. Cum biennio ipse & filius eius imperassent, vterque in barbarico bello interfecti sunt. E quibus senior gurgite paludis immersus est, ita vt nec cadauer eius potuerit inueniri: digno damnatus iudicio, qui persequutiones in Christianos mouens, inter cæteros beatissimum Laurentium Leuitam & martyrem igne decoxit. de quo vide Aurelium Prudentium in eius passione & hymno. Idem Sex. Aurel. tradit, titulo trigesimo, de Decio, quemadmodum immersus sit paludi. Eusebius in Sacra historia libro sexto, capite vigesimonono: Philippo Decius succedit, qui pro eo quod infestus esset Philippo, persequutionem Ecclesiis suscitat.

DECIVS IMP. AVG. XXV.

255. 1005. GALLVS ET VOLVSIANVS. CCLVIII. I.

HIC est ille Gallus Vib. Trebonianus Gallus qui post Decium imperauit, vt inferius patebit. Alius fuit Antoninus Gallus Cos. cui Valerianus Augustus pulchram epistolam scripsit de seueritate Aureliani, vt Vopiscus in Aureliano scribit. Autor quoq; ignotus, qui de Pontificibus scripsit, sic meminit: Lucius annos III. menses VIII. dies X. fuit temporibus Galli & Volusiani vsq; Valeriano III. & Gallieno II. Hic exul fuit, & postea Dei nutu incolumis ad Ecclesiam reuersus est, tertio Nonas Martias.

HIS COSS. *Decius lauacra publica ædificauit, quæ suo nomine appellari iussit.*

Hæc lauacra Thermæ dicuntur Decianæ, quas in Auentino monte Senatus nomini suo extruxit.

DECIVS *cum filio suo in Aprutio, Thraciæ loco, à Gothis occiditur.*

Abbrittum Mœsiæ vrbem dicunt, vbi ara est Decii, qui locus nomen facti habet, vbi Decius dicitur occisus.

CVI *successit Gallus cum Volusiano filio, qui regnarunt annis duobus, & mensibus quatuor. Sub quibus hi Coss. fuerunt.*

Paulus Orosius lib. septimo, capite decimoquarto: Anno ab vrb. con. millesimo sexto, Gallus Ostilianus vigesimussextus ab Augusto, regnum adeptus, vix duobus annis cum Volusiano filio obtinuit. Exoritur vltio violati nominis Christiani: & quatenus ad profligandas Ecclesias edicta Decii eucurrerunt, catenus incredibilium morborum pestis

Olym. Imp. Gall. extenditur. Nam nulla fere prouincia Romana, nulla ciuitas, nulla domus fuit, quæ non Chri. ab ... generali illa pestilentia correpta atque vastata sit. Hac sola pernicie insignes Gallus & Volusianus, dum contra Æmilianum nouis rebus studentem bellum ciuile moliuntur, occisi sunt. Æmilianus tamen tertio mense inuasæ tyrannidis extinctus est. Eutropius libro nono, capite sexto: Mox Imperatores creati sunt, Gallus Hostilianus, & Galli filius Volusianus. Sub his Æmilianus in Mœsia res nouas molitus est. Ad quem opprimendum, cum ambo profecti essent, in certamine interfecti sunt, non completo biennio. Nihil omnino clarum gesserunt. Sola pestilentia, morbis atq; ægritudinibus notus eorum principatus fuit: Æmilianus autem obscurissime natus, obscurus imperauit, (siquidem Maurus fuerat) ac tertio mense extinctus est. Sex. Aurelius titulo tricesimoprimo: Vibius Gallus cum Volesiano filio imperauerunt annis duobus: Horum temporibus Perpenna à Senatu Imperator creatus, nec multo post pestilentia consumptus est. Sub his etiam Æmilianus in Mœsia superatus est. Contra quem ambo profecti, apud Interamnam ab exercitu suo cæduntur, anno ætatis pater septimo circiter & quadragesimo. Creati in insula Menynge quæ nunc Girba dicitur. Æmilianus vero menses quatuor dominatus, apud Spoletum siue Pontem, quem ab eius cæde Sanguinarium accepisse nomen ferunt, inter Otriculum, Narniamq; & Spoletum & vrbem Romam regione media positum. Fuit autem genere Maurus, pugnax, nec tamen præceps. Vixit annis quatuor minus quinquaginta. Trebellius Pollio in Gallienis mentionem sic facit Æmiliani: Per idem tempus Æmilianus apud Ægyptum sumpsit imperium, occupatis horreis, multa oppida malo famis pressit. Sed hunc Dux Gallieni Theodotus conflictu habito cepit, atque Imperatori Gallieno viuum transmisit. Sed nimirum is alius fuit, vt inferius patebit.

GALLVS IMP. AVG. VOLVSIANVS FILIVS XXVI.

2. 1. VOLVSIANVS II. ET MAXIMVS. 256. 1006.

HORVM Coss. meminit autor ille de Pontificibus in hæc verba: Stephanus annos IIII. menses II. dies XXI. Fuit temporibus Valeriani & Galbini à cons. Volusiani & Maximi B vsq; Valeriano III. & Gallieno II. Sed Coss. mirum variantur ab autoribus cæteris.

HIS *Coss. Nouatianus apparuit.*

Eusebius libro Temporum: Nouatus presbyter Romam veniens, Nouatianum & cæteros confessores sibi sociat; eo quod Cornelius pœnitentes apostatas recepisset. Sed longe plura de Nouato & hæresi Nouatianorum Eusebius in Historia ecclesiastica libro sexto, cap. 33. & sequentibus. & diuus Hieronymus in libro de Viris illustribus etiam Nouatiani meminit.

3. 2. VALERIANVS ET GALLIENVS. 257. 1007.

HIS *Coss. Gallus & Volusianus Interamnæ interfecti sunt.*

Eusebius libro Temporum: Gallus & Volusianus cum aduersum Æmilianum, qui in Mysia res nouas moliebatur, ex Vrbe profecti essent, in Foro Flaminii, siue, vt alii putant, Interramnæ interfecti sunt. Æmilianus tertio mense tyrannidis inuasæ extinctus est.

QVIBVS *successerunt Valerianus & Gallienus, qui regnauerunt annis quindecim. Sub quibus hi Coss. fuerunt.*

Quomodo Valerianus à Persarum rege Sapore victus sit, Gallienus in omnem lasciuiam dissolutus, Rempub. perdiderit, vt triginta pene tyrannis Romanum imperium sit lacessitum, Eutropius libro nono, capite nono, decimo, vndecimo, duodecimo abunde explicat. Orosius vero libro septimo, capite decimoquarto sic scribit: Anno ab vrb. cond. millesimo septimo, duo Imperatores 27. post Augustum loco creati sunt. Valerianus in Rhetia ab exercitu Augustus est appellatus. Romæ autem à Senatu Gallienus in regno infeliciter sublimatus annis quindecim, respirante paulisper ab illa supra solitum pestilentia & graui humano generi, prouocat pœnam suam obliuiosa malicia. Impietas enim flagella quidem excruciata sentit: sed à quo flagellatur, obdurata non sentit. & reliqua quæ sequuntur. Plura dehinc de Valeriano capto, & Gallieno in lasciuiam lapso, de tri ginta tyrannis sequenti c. 15. idē Oros. late explicat. De Valeriano quoq; & Gallieno Sex. Aurelius tit. 32. & 33. Trebellius Pollio vtriusq; vitam & triginta tyrannos, qui hac tempestate diuersis regionibus Romanum imperium occuparunt, latissime scripsit. è quibus & nos quædam excerpsimus.

VALE-

Chri. Ab vr. Olym. Imp.
sti con. Val. & Gal.

VALERIANVS CÆS. AVG. GALLIENVS IMP. AVG. XXVII.

258. 1008. VALERIANVS II. ET GALLIENVS. 4. 1.

Vopiscvs in Aureliano prodit Valerianum principem Aurelianum & Vlpium Crinitum suffecisse in consulatum Valeriani & Gallieni: siue is fuerit consulatus, siue sequens. Sic enim in quadam epistola ad eum scripsit: Neq; enim minor est in cuius locum fidemq; delegi consulatum cum eodem Vlpio Crinito in annum sequentem, à die vndecimo Cal. Ianuarii in locum Gallieni & Valeriani. Vide dehinc epistolam quam præfecto ærarii scribit, qua illi munera ad consulatum assignat, & quomodo adoptio Aureliani facta sit. Lege cum diligentia illic Vopiscum, & vt aiunt, cum grano salis. Idem tradit Vlpium Crinitum ter Consulem fuisse. Cum hunc in manibus laborem haberem recognoscendi Coss. vt studiosis prodessem, nullum vnquam ocium habui. omnes schedas euolui, & omnes bibliothecas. Forte fortuna alium reperi libellum, quo Coss. nomina cum præfectis vrbiũ continebantur, sine nomine autoris, à temporibus Gallieni vsq; ad Constantinum. Ex eo quoq; pręfectos Vrbis collegi, sub quibus fuerant Coss. Romulus enim, teste Dionysio, vnum elegit quem vrbanis negociis præfecit. Hunc præfectum Vrbis fuisse, satis constat. Licet quidam arbitrentur Augustum primum instituisse præfectum Vrbis, eum noua officia excogitauerit, curam operum publicorum, viarum & aquarum, aluei Tiberis, frumenti populo diuidendi, & præfecturam Vrbis, vt Suetonius meminit: Tamen longo post tempore, tantum sibi iuris præfectura vindicauit Cæsarum temporibus, vt crimina omnium in Vrbe cognoscerentur. Et demum cum Cæsares ab Vrbe abessent, præfectus velut alter Cæsar imperabat, de rebus omnibus quę ad Vrbē pertinebāt censebat. Vnde Vlpianus Digestorum primo: Omnia crimina præfectura Vrbis sibi vendicauit: nec tantũ ea quæ intra Vrbem admittuntur, verum ea quoque quæ extra Vrbem intra Italiam. Initio epistolæ Diui Seueri missæ ad Fabium Chilonem præfectum Vrbis ita scriptum fuit: Cum Vrbem nostram fidei tuæ commiserimus, quicquid intra Vrbem
B admittitur, ad præfectum Vrbis pertinere videtur. Sed & siquidem intra cẽtesimum miliarium admissum sit, ad præfectum Vrbis pertinet. Si vltra ipsum lapidem egressum est, præfecti Vrbis cognitio nõ est. Quies quoq; populorũ & discrimina spectaculorũ ad præfecti Vrbis curam pertinere videtur. Idem potest Vrbem interdicere & negociatione & professione & aduocantibus & foro ad tempus & in perpetuum. & quæ ab eodẽ iurisconsulto recitantur. Seneca duodecimo Epistolarum, præfectum Vrbis, custodẽ appellat: & Iuuenalis Satyra quarta, villicum. & vt finiam, præfectura Vrbis cunctis quæ intra Vrbem sunt, antecellit dignitatibus & potestatibus, tantum ex omni parte deriuans, quantũ sine omni iniuria ac detrimento alieni honoris vsurpat. Et ideo Trebellius Pollio in Valeriani vita scribens Censorem ius habere in omnes, præfectum Vrbis excipit. M. Varro & Atteius Capito, referente Gellio, dicunt ius fuisse præfecto Senatus habendi. Mutius negauit, quod senator non esset. Vt igitur ad propositum redeam, quia satis multa de præfecto autor ille mihi nõ cognitus nomine in eo libello sic scribit, Valeriano II. & Gallieno Coss. Lollianus præfectus Vrbis fuit. Lollianum describit tyrannum Trebellius Pollio libro de triginta tyrannis. Si plura volueris de præfecto Vrbis nosse, Vlpianum in primo Digestorũ adeas de præfecto Vrbis. Vnde sumpsit Fenestella quæ suo operi indidit, tit. 21. Sed & Gellius lib. 4. c. vlt. de præfecto Vrbis nonnulla, qui eundẽ esse contendit præfectũ Vrbis.

59. 1009. MAXIMVS II. ET GLABRIO. CCLIX. 2.

Idem autor quem paulo ante citaui de Coss. & præfectis mihi non cognitus hoc loco ita scribit: Maximo & Glabrione Coss. Mummius Albinus præfectus Vrbis fuit. Horum item Coss. meminit autor ille de Pontificibus, in hæc verba: Sixtus annis duobus, mensibus vndecim, diebus sex. Cepit à Cons. Maximi & Glabrionis vsq; Tusco & Basso, & passus est octauo Idus Augusti, Æmiliano & Basso Coss. Eusebii exemplar de Temporibus habet hoc loco CCLIX. Olympiadem. quod stare non potest. sicut paulo post sexto anno imperii Valeriani scribitur Olympias CCLXIX. quod minime conuenit. Et inde sequuntur intolerabiles errores, quod accidit ex incuria librariorum.

60. 1010. VALERIANVS III. ET GALLIENVS III. 2. 3.

Scribit Trebellius Pollio, Gallienum in eã fuisse prolapsum libidinem, vt matronas ad suum consulatum rogaret: iisdem manum sibi osculantibus, quaternos aureos sui

Olym. Imp. Val. & Gall. nominis daret. Require illic quas sibi voluptates parauit, & qua tamen crudelitate in milites fuit. Idem autor de Coss. & præfectis, cuius nomen ignoro, sic scribit hoc loco: Valeriano III. & Gallieno II. Coss. Valerius Maximus præfectus Vrbis fuit. Vbi obseruādum, quod is Coss. variat. Nam mox subiungit: Valeriano IIII. & Gallieno III. Coss. Iunius Donatus præfectus Vrbis fuit. qui tamen consulatus hic non ponitur. Sed & ille qui Coss. scripsit eum Pontificibus, huius meminit consulatus, vt paulo ante obseruaui. De hoc consulatu etiam scribit Vopiscus in Aureliano, vbi recitat quandam Valeriani epistolam ad Aurelianū, & in fine sic scribit: Ego de te spero tantum Deo fauente, quantum de Traiano, si viueret, posset sperare respublica. Neq; enim minor est, in cuius locum fidemque te legi. Consulatum eum eodem Vlpio Crinito in annum sequentē à die vndecimo Calendarum Iuniarum, in locum Valeriani & Gallieni sperare te conuenit sumptu publico.

HIS *Coss. Cyprianus primum rhetor, deinde presbyter, ad extremum Carthaginensis episcopus martyrio coronatur.*

Eadem Eusebius iisdem verbis libro Temporum. In autore vero ignoto scribitur sequentibus Coss. Tusco & Basso. His Coss. passus est Cyprianus episcopus Carthagini decimooctauo Calend. Octobris. Hieronymus in libello de Viris illustribus. Passus sub Valeriano & Gallieno Principibus persequutione octaua, eodem die quo Romę Cornelius, sed non eodem anno. Eius opera elegantissima impressa feruntur, à Beato Rhenano emendata.

3. 4. TVSCVS ET BASSVS. 261. 1011.

HORVM Coss. meminit Trebellius Pollio in triginta tyrannis his verbis: Tusco & Basso Coss. eum Gallienus vino & popinis vacaret, eumq; se lenonibus, mimis ac meretricibus dederet, ac bona naturæ luxuriæ continuatione deperderet, Ingenuus qui Pannonias tunc regebat, à Mœsiacis legionibus Imperator est factus, &c. De hoc Ingenuo Orosius quoq; libro septimo, capite decimoquinto: & Eutropius libro nono, capite nono. Trebellius in triginta tyrannis meminit cuiusdam Aurelii Fusci viri Consularis, qui in locum Valeriani successerat, & in rogandis sententiis dixerat, Consul consule: vt mihi dubium occurrat, an hic Fuscus sit, qui Tuscus dicatur. Nam facilis est literarum lapsus. Præterea Vopiscus in Aureliano scribit Valerianum Augustum consedisse in Thermis apud Byzantium præsente exercitu, præsente etiam officio Palatino: assidentibus Memmio Fusco Consule ordinario, Bebio Macro præfecto prætorii, & aliis. Sed & ille autor, cuius nomen non inuenio, de Coss. & pręfectis sic nominat hos Coss. dicens, Tusco & Basso Coss. Cornelius Secularis præfectus Vrbis fuit. Tamen in plerisq; Trebellii exemplaribus inuenio Fuscum, non Tuscum. & ego suspicor Fuscum legendum.

HIS COSS. *Valerianus in Christianos persequutione commota, statim à Sapore rege Persarum capitur, ibiq; seruitute miserabili consenescit.*

Eadem Eusebius libro Temporum. Sed in Historia Sacra libro septimo, capite nono, ex Dionysii scriptis refert, quo pacto Valerianus ab initio & humanus & benignus extitit erga famulos Dei: ita vt in initiis multo tempore, etiam illis benignior videretur, qui nomine saltem Christiani dicebantur. In tantum venerabatur seruos Domini, & omnis eius domus erat ecclesia Dei. Deprauatus autem est, à veritate deiectus per quendam doctorem pessimum, magistrum & principem Ægyptiorum magorum, vt iustos & sanctos viros persequi & interimi iuberet, tanquam qui aduersarentur magicis artibus, quibus ipse se subdiderat. Erat enim reuera, & sunt etiam nunc qui possent virtute meritorum suorum restringere fallacias dæmonum. Nam ille vt impuros ritus & execrāda mysteria ac sacra incesta conficeret, pueros infoeliees iugulari iubebat, & orbari liberis parentes, atq; in teneris visceribus humanas rimari per piaculum fibras: & vocem illic quærebat, vbi fugauerat vitam. Ob id à barbaris captus, & luminibus orbatus, filios sceleris & impuritatis suæ reliquit successores. Vide caput decimumquintum Orosii libro septimo, vbi paria reperies.

4. 5. ÆMILIANVS ET BASSVS II. 262. 1012.

HOS Coss. etiam nominat autor ille de Præfectis, cuius nomen non inuenio, sic scribens: Æmiliano & Basso Coss. Cornelius Secularis præfectus Vrbis fuit. Et autor quoque ignotus de Pontificibus horum meminit Coss. vt paulo ante notaui, sic scribens: Dionysius annis octo, mensibus duobus, diebus quatuor, fuit, temporibus Gallieni ex die vndecimo Calendarum Augusti, Æmiliano & Basso Coss. vsque in diem septimum Cal. Ianu. Coss. Claudii & Paterni.

Chri-Ab ur / sti con. — Olym. Imp. Val. & Gal.

263. 1013. SECVLARIS ET DONATVS.

AVTOR de Præfectis ita scribit hoc loco: Seculare II. & Donato Coss. Cornelius Secularis præfectus Vrbis fuit. In Eusebii libro Temporum impresso notatur hic Olympias ducentesima sexagesimanona. quod non est tolerandum. CCLX. 6.

264. 1014. GALLIENVS IIII. GENTIANVS. 2. 7.

AVTOR ignotus hoc loco habet, Gallienus quartũ, & Volusianus: siue vnus & idem sit, siue diuersus, Volusianus & Gentianus. Quorum Coss. meminit Trebellius Pollio in Gallienis his verbis: Gallieno igitur & Volusiano Coss. Macrianus & Balista in vnum coeunt, exercitus reliquias conuocant: & cũ Romanum in oriente nutaret imperium, quem facerent Imperatorem, requirunt, Gallieno tam negligenter se agente, vt eius ne mentio quidem apud exercitum fieret. & reliqua ibi require, quomodo Macrianus cum filiis sit factus Imperator. Similiter autor ille de Præfectis mihi non cognitus, sic scribit: Gallieno IIII. & Volusiano COSS. Mummius Albinus præfectus Vrbis fuit. Flauius tamen Vopiscus in Aureliano Epistolam quandam ponit, quam Valerianus Augustus Ceionio Albino præfecto Vrbis scripsit: si forte ille sit, & alterum nomen corruptum. Doctioribus & antiquariis illud relinquo.

265. 1015. GALLIENVS V. ET VICTORINVS. 3. 8.

AVTOR ignotus scribit hoc loco, Gallienus & Faustinus. quorũ itẽ Coss. ita meminit Trebellius in Gallieno: Gallieno & Faustino Coss. inter tot bellicas clades, et terręmotus fuit, & tenebræ per multos dies. Auditum præterea tonitruum terra mugiente, non Ioue tonante. Quo motu multę fabricæ deuoratæ sunt cum habitatoribus. Multi terrore mortui: quod quidem malum tristius in Asiæ vrbibus fuit. Mota est & Roma, mota & Libya. Hiatus terræ plurimis in locis fuerunt, cum aqua salsa in fossis appareret. Maria etiã multas vrbes occuparunt. Pax igitur deum conquisita, inspectis Sibyllæ libris, factumq; Ioui Salutari, vt præceptum fuerat, sacrificium. Nã & pestilentia tanta extiterat vel in Achaicis vrbibus, vt vno die quinque millia hominum pari morbo perirent, sæuiente fortuna,
B cum hinc terræmotus, inde hiatus soli, ex diuersis partibus pestilentia orbem Romanum vastaret. Meminit huius pestilentiæ & Orosius libro septimo capite decimoquarto. Sed copiosissime de illa scribit Eusebius libro septimo, capite decimooctauo Sacræ historiæ, & duobus sequentibus. Sic & autor ille de Præfectis hos Coss. nominat, sic scribens: Gallieno V. & Faustino Coss. Mummius Albinus præfectus Vrbis fuit. De Ceionio Albino præfecto Vrbis Vopiscus. Auguror alterutrum esse mendosum.

266. 1016. ALBINVS ET MAXIMVS. 4. 9.

APVD ignotum autorem inuenio hoc loco, Albinum & Dextrum. & autor similiter de Præfectis sic scribit: Albino secundum & Dextro Coss. Mummius Albinus præfectus Vrbis fuit. Vopiscus in vita Aureliani Epistolam Valeriani ponit Augusti, ad Ceionium Albinum præfectum Vrbis, qua laudatur Aurelianus.

HIS *Coss. Græcia, Macedonia, Pontus & Asia depopulata per Gotthos. Aliasq; prouincias barbarorum quassauit irruptio.*

Eusebius libro Temporum: Gallieno in omnem lasciuiam dissoluto, Germani Rauennam vsq; venerunt: Alemani vastatis Galliis, in Italiam transiere. Gręcia, Macedonia, Pontus, Asia depopulata per Gotthos. Quadi & Sarmatę Pannonias occupauerunt. Germanis Hispaniam obtinentibus, Tarracon expugnata est. Parthi Mesopotamiam tenentes, Syriam incursauerunt, Orosius libro septimo, capite decimoquinto: Soluuntur vndiq; permissu Dei repente ad hoc circumpositæ relictæq; gentes, laxatisq; habenis in omnes Romanorum fines inuehuntur Germani. Alpibus, Rhetia, totaq; Italia penetratis, Rauennam vsq; perueniunt. Alemani Gallias peruagantes, etiam in Italiã transeunt. Græcia, Macedonia, Pontus & Asia Gotthorum inundatione deletur. Nam Dacia trans Danubium in perpetuum aufertur. Quadi & Sarmatæ Pannonias depopulantur. Germani vlteriores abrasa potiuntur Hispania. Parthi Mesopotamiam auferunt, Syriamq; corradunt. Extant adhuc per diuersas prouincias in magnarum vrbium ruinis paruæ & pauperes ædes signa Mysiarum, & nominum indicia seruantes. Ex quibus nos quoque in Hispania Tarraconem, nostram ad consolationem Mysiæ recentis ostendimus. Vide de Gotthorum irruptione in Asiam Trebellium Pollionem in Gallieno.

Olym. Imp. Val. & Gall. | Christi v... ...

CCLXI. 10. GALLIENVS VI. SATVRNINVS. 267. 1017.

HORVM Coss. sic meminit Trebellins Pollio: Gallieno & Saturnino Coss. Odenatus rex Palmyrenorum obtinuit totius orientis imperium: iccirco præcipue, quod se fortibus factis dignum tantæ maiestatis insulis declarauit, Gallieno aut nullas, aut luxoriosas, aut ineptas & ridiculas res agente. Deniq; statim bellum Persis in vindictam Valeriani, quam suus filius negligebat, indixit. Nisibin & Carras statim occupat, tradentibus sese Nisibinis atq; Carrenis, & increpantibus Gallienum, &c. Vbi multa egregia Odenati gesta commemorat: quæ hic si omnia afferrem, forte fastidium generaret. illic require. Hos quoque Coss. nominat autor ille de Præfectis, sic scribens: Gallieno VI. & Saturnino Coss. Paternus præfectus Vrbis fuit.

2. 11. VALERIANVS ET LVCILLIVS. 268. 1018.

HORVM Coss. pariter Trebellius Pollio in Gallieno commeminit, his verbis: Laudatur sane eius optimum factum. Nam consulatu Valeriani fratris sui, & Lucillii propinqui, vbi comperit ab Odenato Persas vastatos, redactam Nisibim & Carras in potestatẽ Romanam, omnem Mesopotamiam nostram, deniq; Ctesiphontem esse peruentum, fugisse regem, captos satrapas, plurimos Persarum occisos: Odenatum, participato imperio, Augustum vocauit: eiusq; monetam, qua Persas captos traheret, cudi iussit. Quod & Senatus & Vrbs & omnis ætas gratanter accepit. Fuit autem is Valerianus, filius Valeriani senioris capti à Sapore Persarum rege, & frater Gallieni, ex alia tamẽ matre genitus. forma conspicuus, verecundia probabilis, eruditione pro ætate clarus, moribus periucundus, atq; à fratris dissolutione seiunctus. A patre absente Cæsar appellatus, à fratre Augustus, miserabiliter postea cum fratre iuxta Mediolanum interemptus. Cui Claudii iussu sepulchrum, addito titulo, positum Valerianus Imperator. Quod aliqui de maiore Valeriano perperam intelligentes, quasi postliminio redditum esset corpus Imperatoris, qui in seruitute periit: cum de minore sit intelligendum. Ob id autor ille, cuius nomen hactenus non inueni, qui de Coss. & præfectis opusculum edidit, sic scribit: Valeriano secundo & Lucullo Consulibus, Paternus præfectus Vrbis fuit. Et præterea Trebellius Pollio, B siue Capitolinus, qui Gallieni vitam scripsit, cũ de eius morte differit, hũc Valerianũ fratrẽ secum obiisse scribit: quẽ narrat in fastis Valerianũ Imperatorem Consulem nominari.

3. 12. GALLIENVS VII. ET SABINILLVS. 269. 1019.

HORVM Coss. mentionem sic facit autor de Præfectis ignotus, Gallieno VII. & Sabinillo Coss. Paternus præfectus Vrbis fuit.

4. 13. PATERNVS ET ARCHESILANVS. 270. 1020.

HORVM Coss. meminit autor ille de Præfectis, sic scribens: Paterno & Arceslao Coss. Petronius Volusianus præfectus Vrbis fuit.

CCLXII. 14. PATERNVS II. ET MAIRNVS. 271. 1021.

HORVM Coss. pariter præfatus autor de Præfectis sic meminit: Paterno II. & Marimano Coss. Petronius Volusianus præfectus Vrbis fuit.

2. 15. CLAVDIVS ET PATERNVS III. 272. 1022.

HIC Claudius post imperauit: sed prius consulatum gessit. Vnde scribit Trebellius Pollio de eo: Cum esset nunciatum, illum cum Macriano fortiter contra gentes in Illyrico dimicasse, acclamauit Senatus: Dux fortissime habeas virtutibus tuis, deuotioni tuæ: Claudio statuam omnes dicamus. Claudium Consulem omnes cupimus. Qui amat Rempub. sic agit. Qui amat Principes, sic agit. Antiqui milites sic egerunt. Felicẽ te Claudi iudicio principum, felicem te virtutibus tuis, te Consulem, te Præfectum. viuas Valeri, ameris à principe. Subdit Pollio, quod Claudium Senatus & pop. Rom. ante imperium, & in imperio, & post imperium sic dilexit, vt satis constet, neq; Traianum, neque Antoninos, neque quenquam alium Principem sic amatum. Horum Coss. quoq; meminit autor ille de Præfectis sic: Claudio & Paterno Coss. Flauius Antrocianus.

HIS *Coss. Gallienus Mediolani occiditur. Cui successit Claudius, qui regnauit annum vnum, mensibus nouem. Sub quo hi Coss. fuerunt.*

Orosius

Cur Ab vr. ... Orosius libro septimo, capite decimoquinto: Anno ab vrb. cond. M. XXV. Claudius vigesimusoctauus voluntate Senatus sumpsit imperium. Statimque Gotthos, iam per annos quindecim Illyricum Macedoniamq; vastantes, bello adortus, incredibili strage deleuit. Cui à Senatu clypeus aureus in curia, & in Capitolio statua æque aurea decreta est. Sed continuo apud Syrmium priusquàm imperium expleret, morbo correptus interiit. Eutropius libro nono, capite tredecimo: Claudius ei successit, à militibus electus, à Senatu appellatus Augustus. Hic Gotthos Illyricum Macedoniamq; vastantes, ingenti prælio vicit: parcus vir, atq; modestus, & iusti tenax, atq; Reipub. tenendæ idoneus. Aduersus trecentos mille Alemanorum haud procul à lacu Benaco, in sylua quæ Lugumna dicitur, dimicans, tantam multitudinem fudit, vt ægre pars dimidia superfuerit. Qui tamen intra imperii biennium morbo periit, & Diuus appellatus est. Senatus eum ingenti honore decorauit: scilicet vt in curia ipsi clypeus aureus, item in Capitolio statua aurea poneretur. Vide de Claudio Aurelium Sex. tit. 33. & Trebellium Pollionem, qui eius vitam longe lateq; descripsit. Vnde & nos quædam sumpsimus. Olym. Imp. Clau.

M. AVRELIVS CLAVDIVS CÆS. AVG. XXVIII.

1023. 1023. ANTIOCHIANVS ET ORPHITVS. 3. 1.

Horvm Coss. fit mentio à Trebellio Pollione in Claudio. Sed alterutrum non est sine menda, vt patebit. Verba eius subscribam: Dum hæc à Diuo Claudio aguntur, Palmyreni ducibus Sabba & Timogene contra Ægyptios bellum sumunt; atq; ab his Ægyptia peruicacia & indefessa pugnandi cõtinuatione vincuntur. Dux tamen Ægyptiorum Probatus Timogenis insidiis interemptus est. Ægyptii vero omnes se Romano imperio dediderunt, in absentis Claudii iurantes verba, Atticiano & Orphito Coss. Cæterum, vt etiam scias qui Palmyreni fuerint, attẽde quod Palmyreni fuerunt inter duo summa imperia, Romanorum & Parthorum medii. Palmyra horum metropolis, vt & genti nomẽ, vasto ambitu vndiq; arenis includitur, velut cæteris terris exempta: media inter Damascum & Seleuciam Parthorum, quæ ad Tigrim nominatur. Condidit Palmyram vrbem Solomon rex, si Iosephus verus est autor, eamq; Thadamurum appellauit. Autor quoque de Præfectis horum Coss. mentionem faciens, inquit: Antiochiano & Orphito Coss. Flauius Antiochinus præfectus Vrbis fuit.

274. 1024. VALERIANVS ET BASSVS. 4. 2.

Sic in vnico, quod vidi, scriptum erat Cassiodori exemplari. Sed ignotus autor in hoc loco habet, Aurelianus, non Valerianus, & Bassus. & ita censeo esse scribendum. Nisi staret Valerius, quo nomine etiam Valerianus dictus est. Sed & autor ille de Præfectis horum Coss. mentionem faciens, scribit: Aureliano & Basso Coss. Posthumius Varus præfectus Vrbis fuit. Sex. Aurelius titulo tricesimoquarto, mentionem facit Pomponii Bassi, quem Consulem fuisse arbitror, ita scribens: Claudius vero cum ex fatalibus libris, (quos inspici præceperat) cognouisset, sententiæ in Senatu dicendæ primi morte remedium desiderari, Pomponio Basso, qui tunc erat Consul, se offerente, ipse vitam suã, haud passus responsa frustrari, dono Reipub. dedit: præfatus, neminem tanti ordinis primas habere nisi ipsum Imperatorem. Ea res sicut erat cũctis grata, non Diui vocabulũ modo, sed ex auro statuam prope ipsum Iouis simulactum, atq; in curia imaginem auream proceres sacrauerunt.

His *Coss. Claudius barbaros, Gotthos, Illyricum & Macedoniam vastantes repellit, & Syrmii moritur. Cui successit Quintillius, Claudii frater, à Senatu Augustus appellatus. qui decimoseptimo Imperii die Aquileiæ occiditur.*

Pollio in vita Claudii: Claudio ad deos & sidera demigrante, Quintillius frater eiusdem, vir sanctus, & sui fratris vt vere dixerim frater, delatum sibi omni iudicio suscepit Imperium, non hæreditarium, sed merito virtutum. Qui factus est Imperator etiamsi frater Claudii principis non fuisset. Ob breuitatem autem temporis, nil dignum imperio gerere potuit. Nam decimaseptima die imperii interemptus est. Vnde cũ Claudius eum consortem imperii habere vellet, & sorte de eo cõsuleret, responsum huiusmodi accepit, Ostendent terris hunc tantum fata. Vopiscus autor est, Quintillium sibi venas secuisse, dum accepisset Aurelianum ab exercitu Imperatorem dictum. De hoc Quintillio Eu-

Olym. Imp. Aurel. tropius lib. 9. cap. 14. Quintillius post eum, Claudii frater, consensu militum Imperator electus est, vnicæ vir moderationis & ciuilitatis, æquandus fratri, vel præponendus, consensu Senatu appellatus Augustus, septimadecima imperii die occisus est. Idem Orosius lib. 7. cap. 15. & Aurelius titulo tricesimoquinto.

POST *quem Aurelianus factus est Imperator, qui regnauit annis quinq. mensibus sex.*

VALERIVS AVRELIANVS IMP AVG. XXIX.

OROSIVS libro septimo, capite decimoquinto: Anno ab Vrb. cond. M. vigesimoseptimo, Aurelianus, vigesimusnonus ab Augusto, imperium adeptus, quinque annis & sex mensibus tenuit, vir industria militari excellentissimus. Expeditione in Danubium suscepta, Gotthos magnis prœliis strauit, ditionemq; Romanam antiquis terminis statuit. Inde in Orientē conuersus, Zenobiam, quæ, occiso Odenato suo marito, Syriam receptam sibi vendicabat, magis prælii terrore, quam prælio in potestatem redegit. Tetricum in Gallia minime sufficientem sustinere seditiones militum suorum, scribētemq; etiam, Me eripe his inuicte malis, ac per hoc proditorem exercitus sui sine labore superauit. Sic Orientis & Aquilonis receptor magna gloria triumphauit. Vrbem Romanam firmioribus muris cinxit. Nouissime cum persequutionem aduersum Christianos agi, nonus à Nerone decerneret, fulmen ante eum magno astantium pauore ruit, ac non multo post in itinere occisus est. Eadem, sed vberius, Eutropius libr. 9. cap. 15. qui eum Alexandro Magno & Cæsari Dictatori comparat: eademq; iisdem verbis de Aureliano scribit, quæ Sex. Aurelius titul. tricesimosexto. Confer vtrumq; simul. Meminit huius & Ruffus Sextus. Sed Flauius Vopiscus Aureliani vitam latissime exequutus est, è quibus & nos quædam excerpsimus.

SVB *quo hi Consules fuerunt:*

CCLXIII. I. QVIETVS ET VOLDVMIANVS. 275. 1025.

HORVM Coss. mentionem faciens autor ille de Præfectis, sic scribit: Quieto & Voldumiano Coss. Flauius Antiochianus præfectus Vrbis fuit. B

I. 2. TACITVS ET PLACIDIANVS. 276. 1026.

AVTOR de Præfectis inquit: Tacito & Placidiano Coss. Furius Orphitus præfectus Vrbis fuit. Sed alius item de Coss. ignotus autor, quem frequenter citaui, Consulem alterum Placidum, non Placidianum vocat. De quo puto illa scribi, quæ Vopiscus in Aureliano prodit in hæc verba: Vidimus proxime consulatum Furii Placidi tanto ambitu in Circo editum, vt non præmia dari aurigis, sed patrimonia viderentur. Cum darentur tunicę subsericę, lineæ paragaudæ, darentur etiam equi, ingemiscentibus frugi hominibus. Factum est enim, vt iam diuitiarum sit, non hominum consulatus: quia vtiq; si virtutibus defertur, editorem spoliare non debent. Perierunt casta illa tempora, & magis ambitione populari peritura sunt. Sed nos hanc rem in medio relinquamus.

3. 3. AVRELIANVS ET CAPITOLINVS. 277. 1027.

AVTOR ille ignotus de Præfectis horum Coss. mentionem ita facit: Aureliano secundo & Capitolino Coss. Furius Orphitus præfectus Vrbis fuit. Autor quoq; de Pontificibus sic horum Coss. meminit: Felix annis quinq;, mēsibus vndecim, diebus vigintiquinque Claudii & Aureliani à Cons. Claudii & Paterni vsque in consulatum Aureliani secundum & Capitolini, vt supra scripsimus: quia iam Felix Papa cum cæteris passus est, vt quidam scribunt, anno Christi 272. mense Augusto.

HIS *Coss. Aurelianum Romæ triumphantem captiui Tetricus & Zenobia præcesserunt.*

Eadem Eusebius lib. Temporum iisdē verbis. Sed addit: Ex quibus Tetricus corrector postea Lucaniæ fuit. Zenobia in Vrbem summo honore consenuit. A qua hodie quoque Romæ Zenobia familia nuncupatur. Eutropius lib. 9. c. 15. Ingressus Romam Aurelianus, nobilem triumphum, quasi rector Orientis Occidentisque, recepit, præcedentibus currum Tetrico & Zenobia. Qui quidem Tetricus etiam corrector Lucaniæ postea fuit, ac priuatus diutissime vixit. Zenobia autem posteros, qui adhuc manent Romæ, reliquit. Eadem Sextus Aurelius tit. 36. De Tetrico vero & Zenobia Trebellius Pollio multa in libello de triginta tyrannis. Quam speciosus autem fuerit ille Aureliani triumphus, & quo ordine gestus, latissime Vopiscus in Aureliano explicat.

Chri- Ab vr. Olym. Imp.
sti con. Aurel.

278.1028. AVRELIANVS I. ET MARCELLINVS. 4. 4.

Avtor mihi non cognitus nomine, de Præfectis sic scribit: Aureliano tertio, & Marcellino Coss. Posthumius Syagrius præfectus vrbis fuit. & author de Pontificibus sic horum meminit: Eutychianus annis octo, mensibus vndecim, diebus tribus. Fuit temporibus Aureliani à Cons. Aureliani tertio, & Marcellini vsq; in quartum diem Idus Decembris, Caro secundo & Carino Coss.

His *Coss. Aurelianus templum Soli ædificat: Romam firmioribus muris circumuallat.*

Eadem Eusebius iisdem verbis lib. Temporum, Eutropius, & Sex. Aurelius. Hic muris validioribus & laxioribus vrbem sepsit. Templum Soli ædificauit, in quo infinitum auri gemmarumq; instituit. Vopiscus in Aureliano: Templum Solis magnificentissimum constituit. Muros vrbis Romę sic ampliauit, vt quinquaginta prope millia murorum eius ambitus teneant. In templo Solis multum auri ac gemmarum constituit.

279.1029. PROBVS, ET PAVLINVS. CCLX-IIII. 5.

Ordo Coss. Cassiodori, & duorum authorum, quos sæpe cito, ignotorum, diuersificantur hoc loco. Ob id vtriusq; ordinis Coss. ponam. Hoc enim loco, vbi Cassiodorus Probum & Paulinum ponit, duo ignoti autores Tacitum secundo & Æmilianum locant. Author quoq; de Præfectis sic scribit: Tacito secundo, & Æmiliano Coss. Ouinius Pacatianus præfectus vrbis fuit. Et post hos Coss. subiunguntur illi, quos Cassiodorus ponit, Probus & Paulinus. Sub quibus item Ouinius Pacatianus præfectus vrbis fuit. Adeo vt suspicandum sit, deesse vnum consulatum in Cassiodoro: sed & sequenti anno, vbi ponuntur: quærendum itaq; est. Sicut apud Eusebium libro Temporum, vbi pene omnia sunt deprauata, hoc loco scribitur Olympias ducentesima sexagesima secunda.

280.1030. PROBVS II. ET PATERNVS. 2. 6.

Avtor ignotus scribit: Probus secundum & Lupus: & sequenti consulatu adscribitur Probo Paternus. Vnde & autor de Præfectis inquit: Probo & Lupo Coss. Furius Lupus præfectus vrbis fuit.

His *Coss. inter Constantinopolim & Heracleam Aurelianus occiditur. Cui successit Tacitus, qui*
B *regnauit mensibus sex. Sub quo hi Coss. fuerunt.*

Orosius libro septimo, capite decimo sexto: Anno ab vrbe condita millesimo tricesimo secundo, Tacitus tricesimo imperium adeptus, sexto mense occisus in Ponto est. Eutropius libro nono, capite decimo sexto: Tacitus post hunc imperium suscepit: vir egregie morigeratus, & Reipub. gerendæ idoneus. Nihil tamen egregium potuit ostendere, infra sextum enim mensem imperii morte præuentus est. Aurelius titulo tricesimo septimo: Tacitus post hunc suscepit imperium, vir egregie moratus, qui ducentesimo imperii die apud Tarsum febri moritur. Taciti vitam Vopiscus descripsit. Vnde nos quoq; quædam excerpsimus.

P. ANNIVS TACITVS IMP. CÆS. AVG. XXX.

281. 1031. PROBVS III. ET PATERNVS. 3. 1.

Avtor mihi non cognitus de Præfectis: Probo III. inquit, & Paterno Coss. Furius Lupus præfectus vrbis fuit. Sed mihi hoc loco occurrit dubium. Nam Vopiscus in Tacito, quod etiam obseruandum est, scribit, ante electum à Senatu Tacitum Imperatorem, fuisse interregnum per sex menses. Quandoquidem milites ac exercitus eligendi Cæsaris copiam Senatui fecerunt. Quod senatores vicissim in milites reiecerunt, ac ita senis mensibus interregnum fuit. Sed cum Senatus in curiam Pompilianam conuenisset, Velius Cornificius, Gordianus Consul, ordinante Metio Falconi Nicomacho viro consulari, Tacitum Imperatorem designauit, & Ælius Cesetianus præfectus vrbis hũc in campo Martio militibus commendauit. Neuter tamẽ ab illis autoribus memoratur, neq; Coss. Gordianus, neq; Ælius præfectus vrbis. nisi forte Gordianus ille, quod omnino credo, suffectus fuerit Consul, non ordinarius. Suffecti enim tum creabantur. Nam & Vopiscus cõmemorat in Probo in quadã epistola Taciti, Tacitũ seipsum cum Probo in proximum annũ Coss. destinasse. Sed cũ Tacitus Imperator factus, Floriano fratri suo consulatũ petiisset, non obtinuit. De qua re gauisus, testatus est scire Romanũ Senatũ, quẽ Imperatorẽ legisset. Non impetrauit autem iccirco, quod iam Senatus omnis inuidia suffectorum

Olym. Imp. Probi. Consulum clauserat. Idem præterea Vopiscus in Probo mentionem facit Consulis cuiusdam, qui inter hos non legitur, cui nomen est Ælius Scorpianus: qui forte etiam ex suffectis fuit. Chri. Abr. sti. cu.

HIS *Coss. Tacitus in Ponto occisus est, & obtinuit imperium Florianus diebus octoginta nouem.*

Eadem Eusebius libro Temporum. Orosius: Post quem Florianus partem regni in sortem ferens, tertio demum mense apud Tarsum interfectus est. Eutropius libro nono, capite decimo septimo: Florianus, qui Tacito successerat, duobus mensibus & diebus viginti in imperio fuit. Neq; quicquam dignum memoria egit. Sex. Aurelius titulo tricesimo octauo: Huic successit Florianus. Sed cum magna pars exercitus equitantium, Probum militiæ peritum legisset, Florianus dierum sexaginta, quasi per ludum imperio vsus, incisis à semetipso venis, effuso sanguine consumptus est. Sed & Vopiscus huius vitam conscripsit.

HOC *quoq; apud Tarsum interfecto, Probus factus est Imperator. qui regnauit annis sex, mensibus tribus.*

Orosius lib. 7. cap. 16. Anno ab vr. cond. millesimo tricesimo tertio, Probus trigesimus primus regnum sortitus obtinuit, annis sex & mensibus quatuor. Gallias iamdudum à barbaris occupatas, per multa ac grauia prœlia, deletis tandem hostibus, ad Præfectum liberauit. Bella deinde ciuilia, equidem plurimo sanguine, duo gessit: vnũ in Oriente, quo Saturninum tyrannide subnixum oppressit, & cepit: alterum, quo Proculum & Bonosum Agrippinam magnis prœliis superatos interfecit. Ipse apud Syrmium, in Turre ferrata militari tumultu interfectus est. Sex. Aurelius tit. 39. Probus genitus patre agresti, hortorum studioso, Dalmatio sanguine, imperauit annis sex. Iste Saturninum in Oriente, Proculum & Bonosum Agrippinæ Imperatores effectos, oppressit. Vineas Gallos & Pannonios habere permisit: opere militari Almum montem apud Syrmium, & Aureum apud Mœsiam superiorem vineis conseruit. Hic Syrmio in Turri ferrata occiditur. Eadem Eutropius lib. 9. cap. 18. Plura Vopiscus.

M. AVRELIVS PROBVS XXXI.

SVB *quo hi Coss. fuerunt:* B

4. 1. MESSALA, ET GRATVS. 282. 1032.

MEMINIT horum Coss. author ille ignotus de Præfectis, in hæc verba: Messala & Grato Coss. Furius Lupus præfectus vrbis fuit.

HIS *Coss. Galliæ, quæ fuerant à barbaris occupatæ, à Probo Romano restituuntur imperio.*

Eusebius lib. Temporum: Probus Gallias, à barbaris iterum occupatas, ingenti virtute restituit. Paulo ante ex Orosio & Aurelio illud annotauimus. Sed si bellum illud Gallicum clarius scire volueris, Vopiscum adeas, qui luculenter te edocebit.

CCLXV. 2. PROBVS IIII. ET TIBERIANVS. 283. 1033.

HORVM item Coss. autor ignotus de Præfectis sic meminit, Probo IIII. & Tiberiano Coss. Ouinius Paternus præfectus vrbis fuit.

2. 3. PROBVS V. ET VICTORINVS. 284. 1034.

DE his Coss. ita scribit præfatus author: Probo quinto, & Victorino Coss. Pomponius Victorianus præfectus vrbis fuit.

HIS *Coss. insana Manichæorum hæresis in commune humani generis malum exorta.*

Eusebius eadem lib. Temporum, eisdem penitus verbis: Quo pacto autem hanc hæresim Persa quidam, nomine Manes, excitauit, pluribus id Eusebius docet lib. 7. cap. 27. Ecclesiasticæ historiæ. Tradit Eusebius, quod Probus Gallos & Pannonios vineas habere permisit, Almeamq; & Aureum montem militari manu consitos prouincialibus colendos dedisse.

3. 4. CARVS, ET CARINVS. 285. 1035.

DE his Coss. sic scribit ignotus ille de Præfectis author: Caro & Carino Coss. Titurius Robustus præfectus vrbis fuit. Vopiscus in vita Carini, eius flagitia describens, inter cætera inquit: Inuito patre Consul processit; superbas ad Senatum literas dedit, & reliqua, quæ sequuntur. Meminit & horum Coss. author ille incertus de Pontificibus, vt superius annotaui. Tradit Eusebius, quod iuxta hæc tempora Saturninus magister exercitus, nouam ciuitatem Antiochiæ orsus est condere: qui postea imperium molitus inuadere, Apameæ occiditur

CARI-

Chri- Ab vr. fi con. CARINVS II. ET NVMERIANVS. Olym. Imp. Prob.

286. 1036. IGNOTVS author habet, Carus II. & Numerianus. Et de Præfectis: Caro secundo, inquit, & Numeriano Coss. Ceionius Varus præfectus fuit vrbis. 4 5.

287. 1037. DIOCLETIANVS, ET ARISTOBOLVS. CCLX-VI. 6.

IGNOTVS author habet, Diocletianus secundum, & Aristobolus, sub quibus præfectus vrbis fuit Ceionius Varus.

HIS *Coss. Probus apud Syrmium tumultu militari in turri, qua vocatur Ferrata, occiditur. Cui successit Carus cum filiis suis, Carino & Numeriano, qui regnauerunt annis duobus. Sub quo hi Coss. fuere.*

Orosius lib. 7. cap. 16. Anno ab vr. con. millesimo tricesimo septimo, Carus Narbonensis trigesimus secundus suscepit imperium, ac biennio renuit. Qui cum filios suos, Carinum & Numerianum, consortes regni efficeret, bello Parthico, postquam duas validissimas vrbes & nobilissimas Parthorum, Cothem & Ctesiphontem cepit, super Tigridem in castris fulmine ictus interiit. Numerianus, qui cum patre fuerat, rediens, fraude Apri soceri sui interfectus est. Obseruandom sobesse errorem in Orosii exemplaribus. Nam Eutropius & Ruffus Sextus Sozenem & Ctesiphontem vrbes Carum cepisse scribunt, non Cothem. Par menda occupauit Eusebium. Eadem Eutropius, sed diffusius, lib. 9. capite 19. & Sextus Aurelius titulo quadragesimo. Satis est enim digito indicare: ne si omnia huc congerantur, fastidium pariant. Vopiscus omnium vitas & res gestas abunde scripsit: è quibus & nos inferius quædam excerpsimus.

M. AVRELIVS CARVS CÆS. AVG. XXXII.

288. 1038. MAXIMVS, ET AQVILINVS. 2. 1.

IGNOTVS autor de præfectis scribens, inquit: Maximo & Aquilino Coss. Iunius Maximus præfectus vrbis fuit. Vopiscus in Caro refert, Iunium Calphurnium, qui ad memoriam dictabat, talem ad præfectum vrbis super morte Cari dedisse epistolam: Cum, inquit, Carus princeps noster, vere carus, ægrotaret, & tanti turbinis subito exorta tempestas esset, vt caligarent omnia, neq; alter alterum noscere permitteret: coruscationum deinde ac tonitruum in modum fulgurum igniti sideris continuata vibratio omnibus nobis veritatis scientiam sustulit. Subito enim conclamatum est, Imperatorem mortuum, & post præcipue tonitruum, quod cuncta terruerat. His accessit, quod cubicularii dolentes principis mortem, incenderunt tentorium. Vnde fama emersit, fulmine interemptum eum, quem quantum scire possumus, ægritudine constat absumptum esse. Vide Vopiscum. Hac tempestate floruerunt viri eruditione clari, Iulius Capitolinus, Vopiscus Syracusanus, & his aliquanto antiquiores Trebellius Pollio, Ælius Lampridius, Volcatius Gallicanus, Ælius Spartianus, & Herodianus, omnes Cæsarum scriptores, & quos magna ex parte sequuti sumus.

HIS *Coss. cum Carus deuictis Parthis castra supra Tigridem posuisset, fulmine ictus interiit.*

Eadem Eusebius libro Temporum, Orosius, Eutropius, Aurelius Ruffus, vt paulo ante annotauimus.

289. 1039. DIOCLETIANVS II. ET MAXIMIANVS. 3. 2.

AVTOR ignotus de Præfectis: Diocletiano tertium & Maximiano Coss. Iunius Maximus præfectus vrbis fuit.

HIS *Coss. Numerianus occiditur. Carinus apud Margum fluuium prælio victus interiit.*

Eutropius libro nono, capite decimo nono: Numerianus filius eius, quem secum Cæsarem ad Persas duxerat, adolescens egregiæ indolis, cum oculorum dolore correptus, in lecticula veheretur, impulsore Apro, qui socer eius erat, per insidias occisus est: & cum dolo eius mors occultaretur, quousq; Aper inuadere posset imperium, fœtore cadaueris prodita est. Milites enim, qui eum sequebantur, fœtore commoti, deductis lecticulæ palliis, post aliquot dies mortem eius notam habere potuerunt. Carinum Diocletianus apud Margum fluuium Dalmatiæ superauit.

POST *quos Diocletianus Dalmata suscepit imperium, qui regnauit annis viginti, sub quo hi Coss. fuere.* 1

Orosius libro septimo, capite decimo sexto: Anno ab vrbe cond. millesimo quadrage-

Olym. Imp. Dioc. ſimo primo, Diocletianus triceſimus tertius, ab exercitu Imperator electus, annis viginti fuit. Statimq; vt poteſtatis copiam habuit, Aprum interfectorem Numeriani manu ſua interfecit. Carinum deinde, quem in Dalmatia Carus Cæſarem reliquerat, flagitioſe viuentem, difficilimo bello & maximo labore ſuperauit. Quæ vero deinde in imperio geſſit, & quomodo Maximianum conſortem imperii aſciuit, qui deinceps duos Cæſares adoptarunt, Conſtantium & Galerium, late dehinc hoc capite, & ſequenti deſcribit. faſtidium gigneret, ſi omnia coaceruarem. ſatis eſt digito indicare. Eutropius quoq; libro nono, capite vltimo, Diocletiani & Maximiani res geſtas enumerat. Libro vero decimo ab initio, Galerii & Conſtantii imperium explicat. Sextus item Aurelius titulo quadrageſimo primo, & ſequentibus tribus, quid ſub iis geſtum ſit, enarrat. Porro Euſebius in Eccleſiaſtica hiſtoria libris duobus, octauo & nono, quæcunq; Eccleſia ſit paſſa ſub iis Imperatoribus, latiſſime explicat: & nos in Catalogo Cæſarum quædam de his ſcripſimus. Chr. Ahr. &c.

DIOCLETIANVS IMP. AVG. XXXIII.

4. 1. MAXIMIANVS II. ET IANVARIVS. 290.1040.

Hoc anno, ſcribit Euſebius libro Temporum, Diocletianum occidiſſe Aprum in concione militum, de quo Vopiſcus, Oroſius, Eutropius, Aurelius, & pene omnes. Meminit horum Coſſ. author ille ignotus de Præfectis, qui ita ſcribit: Maximiano iterum & Ianuario Coſſ. tertio Cal. Martias Pomponius Ianuarius præfectus vrbis eligitur.

CCLXVII. 2. BASSVS, ET QVINTIANVS. 291.1041.

Avtor ignotus de Præfectis: Baſſo ſecundo, & Quintiano Coſſ. Pomponius Ianuarius præfectus vrbis fuit.

His *Coſſ. Diocletianus in conſortium regni Herculium Maximianum aſciuit.*

Euſebius libro Temporum: Diocletianus in conſortium regni Herculium Maximianum aſſumpſit: qui ruſticorum multitudine oppreſſa, quæ factioni ſuæ Bacharidarum nomen indiderat, pacem Galliis reddit. Oroſius libro ſeptimo: Dehinc cum in Gallia Amandus & Ælianus, collecta ruſticorum manu, quos Vacandas vocabant, pernicioſos tumultus excitauiſſent, Maximianum cognomento Herculium Cæſarem fecit, miſitque in Gallias, qui facile agreſtium hominum imperitiam & confuſam manum militari virtute compeſcuit. Eutropius lib. 9. cap. 10. Cum tumultum ruſticani in Gallia concitaſſent, & factioni ſuæ Bagautidarum nomen imponerent, duces autem haberent Amandum & Ælianum, ad ſubigendos eos Maximianum Herculium Cæſarem miſit: qui leuibus prœliis agreſtes domuit, & pacem Galliæ reformauit. B

&c. 3. DIOCLETIANVS III. ET MAXIMIANVS III. 292.1042.

Avtor ignotus de Præfectis ita horum Coſſ. meminit: Diocletiano quarto, & Maximiano tertio Coſſ. Turranius Gratianus præfectus vrbis fuit. Scribit Euſebius libro Temporum, hoc anno Carauſium ſumpta purpura Britannias occupaſſe. De quo Eutropius clarius ſic ſcribit: Per hæc tempora etiam Carauſius quidam viliſſime natus, qui in ſtrenuæ militiæ ordine famam egregiam erat conſequutus, cum apud Bonnam (ſic enim legendum, non Bononiam, vt peruerſi omnes habent codices) tractum Belgicæ (non Bellicæ) & Armorici, compacandum mare accepiſſet, quod Franci & Saxones infeſtabant, multis barbaris ſæpe captis, nec præda integra aut prouincialibus reddita, aut Imperatoribus miſſa, cum ſuſpicio eſſe cœpiſſet, conſulto ab eo admitti barbaros, vt tranſeuntes cum præda acciperet, atq; hac occaſione ditaret ſe, a Maximiano iuſſus occidi, purpuram ſumpſit, & Britannias occupauit. Hæc eadem breuius Oroſius libro ſeptimo, capite decimo ſexto.

4. TIBERIANVS, ET DION. 293.1043.

Avtor ignotus de Præfectis inquit: Tiberiano ii. & Dione Coſſ. duodecimo Cal. Martias Iunius Tiberianus præfectus vrbis fuit. Illius Tiberiani mentionem facit Flauius Vopiſcus in Aureliano his verbis: Hilaribus quibus omnia feſta & fieri debere ſcimus, & dici, ſolennibus, vehiculo ſuo me & iudiciali carpento, præfectus vrbis, vir illuſtris, ac præfata reuerentia nominandus, Iunius Tiberianus accepit, &c. Erant autem Hilaria (vt id quoq; iunioribus aperiam) dies feſtus octauo Calendas Apriles, vt in Romano Calendario peruetuſto obſeruaui. In quibus lætitiæ exordium erat, quo primum tempore ſol longiorem diem facit, Pani deo dicatus, omnium autori: & quo die Saluatorem noſtrum paſſum eſſe, quidam tradunt, vt ſuperius ſcripſimus.

ANNI-

ANNIBALLIANVS, ET ASCLEPIODOTVS.

194.1044. AVTOR ignotus de Præfectis horum Coss. mentionem faciens, inquit: Anniballiano 4. 5.
& Asclepiodoto Coss. tertio Nonas Augusti Cl. Marcellus præfectus vrbis fuit. Eutropius Asclepiodoti cuiusdam mentionem facit, qui præfectus prætorio fuit, à quo fuit allectus socius Carausii, qui post eum occisum Britannias occupauit. interemptus est decimo anno Britanniæ recuperatæ. Si hic fuerit, an alius, quærendum est. Constantius præterea ex Theodora vxore filium habuit Anniballianum nomine, vt in Cæsaribus nostris dicemus, qui & Gallus dicitur. Cuius filius Dalmatius à Constantino Magno Cæsar & hæres est factus. Licet & ex Constantia, vxore Licinii, etiam Anniballianus legatur, qui consanguineus Dalmatii Cæsaris ab Aurelio vocatur, Armeniasq; occupasse scribitur: Circa hæc tempora, vt Eusebius testatur, & ferme omnes temporum scriptores, Narseus Persarum rex in Oriente bellum excitauit, Achilleus in Ægypto, Quinquengentiani in Africa. Ob quas turbas Diocletianus Maximianum Augustum fecit, assumptis duobus inde Cæsaribus, Constantio atq; Galerio, quibus suas insuper filias dederunt, vt arctiori affinitate sibi hos coniungerent. De quibus in Cæsaribus nostris plura scripsimus. Sed & Eutropius & Orosius, ac Sex. Aurelius sunt videndi.

195.1045. DIOCLETIANVS IIII. ET MAXIMIANVS IIII. CCLX-VIII. 6.

ALITER autor ignotus de Præfectis, Diocletiano v. & Maximiano IIII. inquit Coss. 3. Id. Martias Septimius Acyndinus præfectus vrbis fuit. Tradit Eusebius, quod Busiris & Copus contra Romanos belligerantes, ad solum vsq; subuersæ sunt: & quod Carporum & Bastarnarum gentes in Romanum solum sunt conflatæ.

196.1046. CONSTANTIVS, ET MAXIMVS. 2. 7.

ITA scribitur in exemplari Cassiodori. Sed authores duo ignoti de Coss. & Præfectis scribunt, Maximiano. Ita enim alter horum ait: Constantio & Maximiano Coss. Septimius Acyndinus præfectus vrbis fuit. Diuersi enim sunt hi Maximiani. Primus enim Diocletiani collega Maximianus, Herculius cognomēto dicebatur: Collega autem Constantii Maximianus, Galerius. nisi forte tribus hic nominibus appellatus sit, Maximus Galerius Maximianus. Quem tamen Sextus Aurelius cognomine Armentarium vocat, vt latius in Cæsaribus nostris scriptum reliquimus. Sed & Pomponius Lætus in suis Cæsaribus admonuit lectores, ne Maximinum, pro Maximiano, errore librariorum legerent. Affertq; epigramma in agro foro Semproniensi ex saxo quadrato exscriptum his verbis:

ÆTERNI IMPERATORES DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS AVGG. PERPETVI CÆSARES CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS, *Pridie Calendas Ianuarias ingressi sunt.*

Hoc etiam Cassiodorus annotauit, dicens:

HIS *Coss. Vandali & Halani transito Rheno Gallias intrauerunt.*

Vide Orosium libro septimo, & Paulum Diaconum, atque Iornandem de origine Gotthorum.

197.1047. TVSCVS, ET ANVLINVS. 3. 8.

AVTOR ignotus de Præfectis horum Coss. sic meminit: Tusco & Anullino Coss. tertio Idus Ianuarias Aristobolus præfectus vrbis fuit. Sex. Aurelius Anulini Senatoris meminit: rraditq; libertinum huius Senatoris fuisse patrem Diocletiani. An is sit, an alius quærendum. Emaculandus est igitur codex Eutropii, vbi scribitur Anuli Senatoris, pro Anulini. Circa id tempus Diocletianus pacauit Ægyptum, superato Achilleo, qui imperium arripuit, & vrbes duas populosas ac dites euertit, quæ prope Thebas erant positæ, quæ dictæ sunt Busiris & Capos. Corrige Eusebium, vbi perperam legitur Coptus.

198.1048. DIOCLETIANVS V. ET CONSTANTIVS II. 4. 9.

AVTOR ignotus de Præfectis: Diocletiano VI. & Constantio II. Coss. duodecimo Calendas Martias Cassius Dion præfectus vrbis fuit. Et ille quoq; autor de Pontificibus sic habet: Gaius annis XII. mensibus IIII. diebus VII. fuit. Temporibus Cari & Carini, ex die XVI. Cal. Ianuarii Coss. Caro II. & Carino vsq; in X. Cal. Maii Diocletiano VI. & Constantio II.

Olym. Imp. Dioc. | Chr. Ab. or. Si. · m.

CCLX- 10. IX. MAXIMIANVS V. ET MAXIMVS II. 299. 1049.

ITERVM est apud ignotum autorem alia lectio. Scribit enim, Maximiano V. & Maximiano II. Affranius Aniballianus præfectus vrbis fuit. Et sunt duo Maximiani, de quibus paulo ante scripsimus, intelligendi, Maximianus Herculius Aug. & Galerius Maximianus Cæsar.

1. 11. FAVSTVS, ET GALLVS. 300. 1050.

AVTHOR ignotus de Præfectis sic scribit: Fausto secundum, & Gallo Coss. Artorius Maximus præfectus vrbis fuit.

HIS *Coss. primus Diocletianus adorari se iussit vt Deum, & gemmas vestibus calciamentisque construit, cum ante eum omnes Imperatores in modum iudicum salutarentur, & chlamydem tantum purpuream à priuato habitu plus haberent.*

Eadem iisdem verbis Eusebius libro Temporum. Eutropius hæc eadem ita narrat: Diocletianus morigeratus callide fuit sagax, præterea & admodum subtilis ingenio, & qui seueritatem suam aliena inuidia vellet implere, diligentissimus tamen & solertissimus princeps, & qui imperio Romano primus regiæ consuetudinis formam magis quam Romanæ libertatis inuexerat, adorariq; se iussit. Cum ante eum cuncti salutarentur, ornamenta gemmarum vestibus calciamentisq; addidit. Nam prius imperii insigne in chlamyde purpurea tantum erat, reliquaq; communia. Hodie noster summus Pontifex, qui se seruum seruorum appellat, per humilitatem suos pedes deosculandos præbet, calceis gemmas & formam sanctæ crucis insinuans: forte Diocletiani maiestatem imitatus, à quo didicit sic adorari.

3. 12. DIOCLETIANVS VI. ET MAXIMIANVS VI. 301. 1051.

AVTOR ignotus de Præfectis, Diocletiano septimo, & Maximiano sexto Coss. Anitus Faustus præfectus vrbis fuit.

4. 13. CONSTANTIVS III. ET MAXIMVS III. 302. 1052.

SIC habet codex Cassiodori, quanquam vt superius testatus sum, credam Maximianum fore scribendum, non Maximum. Nam & autor ignotus de Præfectis scribit, Constantio tertio, & Maximiano tertio Coss. Calendas Martias Pompeius Faustinus præfectus vrbis. Et Pomponius Lætus tradit in templo Vestæ nuper reperto ad forum Rom. in marmorea basi fuisse scriptum: B

DEDICATA XIIII. CAL. IAN. CONSTANTIO III. MAXIMIANO III. CÆS. COSS. CVRANTE AVR. NICETA.

CCLXX. 14. TITIANVS, ET NEPOTIANVS. 303. 1053.

AVTHOR ignotus de Præfectis horum Coss. sic meminit: Titiano II. & Nepotiano Coss. Ælius Dionysius præfectus vrbis fuit. Circa id tempus, teste Eusebio, libro Temporum, post decem annos per Asclepiodotum præfectum prætorii Britanniæ sunt receptæ. Idem Eutropius atq; Orosius.

2. 15. CONSTANTIVS IIII. ET MAXIMVS IIII. 304. 1054.

AVTOR ignotus de Præfectis: Constantio quarto & Maximiano quarto Coss. vndecimo Cal. Martias Nummius Tuscus præfectus vrbis fuit. Iam satis de Maximo & Maximiano diximus: sed non temere mutamus Cassiodori codicem. Sed quo piaculo illud prætercam, quod Eusebius tradit in octauo Historiæ sacræ, vltimo capite, vbi docet, Maximianum Cæsarem postquam morbo fuerat crudeli afflictus, edictum per omnes prouincias emisisse, vt Christianis parceretur. Idq; factum eius octauo & Constantii quarto consulatu. Quanquam autem inferius octauus ponatur Maximi Consulatus, etti adiungitur Licinius: ambigo ne forte notarum numerus, vt fit plerunque, sit corruptus. Vtcunque tamen siue sit hoc anno, vel alio emissum hoc edictum, omnino subscribere placuit, quod sonat in hæc verba:

IMP. CÆS. MAXIMIANVS INVICTISS. AVG. PONT. MAX. *Germanicus, Ægyptiacus, Thebaicus, Sarmaticus* V. *Persicus* II. *Carpicus* VI. *Armenicus, Medorum & Adiabenorum victor. Trib. pot.* XX. *Imp.* XIX. *Coss.* VIII. P. P. *Proc. & Imp. Cæs. Flauius Val. Constantius. P. F. inuictus, Aug. Pont. Max. Trib. pot. Imp.* V. *Coss.* IIII. P. P. *Proc.*

Inter-

Chri. Albur. fi con. Inter cætera quæ ad vsum Reip. decernimus, primo quidem volueramus secundum antiquas leges & publicam Romanæ obseruantiæ disciplinam omnia moderari: inter quæ hoc etiam addere, vt Christiani qui patremam reliquerant, ad eam rursum reuerterentur. Sed quoniam suo quodam iudicio tanta eos obstinatio huius rei habuit, vt nullo modo ad cultum antiquæ religionis redire vellent; quæ à maioribus nostris fuerat instituta, sed eo magis pro voluntate sua vnusquisq; legem sibi ipsi constituit, & in locis diuersis plebs diuersa concurrit: cumq; his propositum à nobis edictum fuisset, vt ad patrias leges redirent, & veterum auctoritate constitutas, plerique illorum magis se periculis subiicere, cædesq; innumeras perferre, quam præceptis talibus obedire maluerūt: quoniamq; in eadem adhuc sententia permulti obstinatius agunt; vt nec diis Romanis honorem vllum redderent, neq; religioni suæ satisfacerent: pro nostra clementia atq; mansuetudine; quam omnibus exhibemus, & nunc ergà Christianos putauimus probandam; vt rursus Christiani sint, & cœtus habeant & conuenticula, in quibus orare consueuerunt, construere atq; ædificare possint: ita tamen, vt nihil contra publicam disciplinam faciat. aliis vero locis atq; epistolis satis indicauimus, quid eos oporteat obseruare. Vnde hac nostra indulgentia illis concessa, suum Deum exorare debent, pro salute nostra, & pro Reip. statu, vt ea integra atq; incolumi, ipsi etiam securi agere in propriis laboribus possint. Hoc edictum ex Romano sermone in Græcum versum ex Eusebio Pamphilo, rursus Iurantius Ruffinus latinum fecit. Sed nisi sex mensibus ratum tenuit hoc edictum, reuersus ad solitam sæuitiam. Olym. Imp. Dioc.

His *Coss. sexaginta millia Alemanorum sunt cæsa.*

Eusebius libro Temporum: Iuxta Lingonas à Constantio Cæsare sexaginta millia Alemanorum cæsa. Eutropius lib. 9. cap. 20. Per idem tempus à Constantio Cæsare in Gallia pugnatum est circa Lingonas. die vna aduersam & secundam fortunam expertus est: Nam cum repente barbaris ingruentibus intra ciuitatem iisset coactus tam præcipiti necessitate, vt clausis portis per murum funibus tolleretur, vix quinq; horis mediis aduentante exercitu, sexaginta fere millia cecidit. Orosius lib. 7. cap. 16. Constantius vero Cæsar in Gallia, primo prœlio ab Alemanis profligato exercitu, vix ipse surreptus est. Secundo autem sequuta est satis secunda victoria. Nam paucis horis sexaginta millia Alemanorum cæsa referuntur.

105. 1055. DIOCLETIANVS VII. ET MAXIMIANVS VII. 3. 16.

AVTOR ignotus de Præfectis: Diocletiano VIII. & Maximiano VII. pridie Idus Septembris Iunius Tiberianus præfectus vrbis fuit. In quodam venerandæ antiquitatis Chronicorum libello incerti authoris reperi: Diocletiano VII. & Maximiano VII. Coss. Ecclesiæ demolitæ sunt, & libri Dominici combusti sunt. & passa est S. Euphemia 16. Cal. Octobris. Eusebius quoq; libro Temporum, circiter id tempus scribit, quod Veturius magister militiæ Christianos milites persequitur, & paulatim dehinc persequutio aduersum Christianos est inchoata. Sed idem Eusebius historia sacra, lib. 8. cap. 2. tradit, nonodecimo imperii Diocletiani anno persequutionem esse inchoatam; iusto tamen Dei iudicio, & necessaria correptione, vt latissime ipsemet priori capite explicat. Tanta tum erat sacerdotum insolentia & superbia. Vereor ne aliquando id quoq; nostris temporibus accidat, tanta est sacerdotum plurium hodie ab omni honestate degeneratio. Sed nolo os imponere cœlo. Deus immortalis cuiq; sua tribuet pro meritis. Damasus scribit, decem & septem millia hominum vtriusq; sexus, diebus triginta per diuersas prouincias martyrio coronata fuisse: præter hos qui in insulas sunt relegati, vel ad metallum damnati. quorum infinita prope multitudo habita est.

106. 1056. DIOCLETIANVS VIII. ET MAXIMIANVS VIII. 4. 17.

AVTOR ignotus de Præfectis: Diocletiano nono, & Maximiano octauo Coss. pridie Nonas Ianuarii Eraclius Ruffinus præfectus vrbis fuit. Autor quoq; ignotus de Pontificibus sic horum meminit: Marcellinus annis VIII. mens. II. diebus XV. Fuit temporibus Diocletiani & Maximiani ex pridie Cal. Iulias à Cons. Diocletiani sexto, & Constantii secundo, vsq; in Cons. Dioclc. IX. & Max. VIII. Eusebius annos illi IX. tribuit, nec suo ordine, & minio colore scribit. Ideo à plerisq; putatur ab Eusebio omissus. Sed meo iudicio non omissus ab Eusebio, sed cum Marcello Papa confusus, quem eundem esse putauit falso. Marcellinus enim natione Romanus, ex patre profecto de regione Capritauri, sub persequutione Diocletiani martyrio coronatus. Marcellus autem sub Maxentio migrauit ad Dominum, natione Romanus, ex patre Benedicto de regione Viæ latæ. Hic corpus Marcellini post XXX. dies necis, clam sepeliuit iuxta corpus S. Petri in Vaticiano. Se-

Olym. Imp. Dioc. — Chri- sti. Ann.

ditq; annum I. menses VI. dies XX. Obiit in Cataballo, in quo postea ecclesia constructa, eiusq; nomini dicata. Et hinc liquet, diuersos esse Marcellum & Marcellinum: & Eusebium longe aberrasse, qui cum suis sequacibus inepte supputauit. Cletum Marcum I. & Marcellum obmittendo. quorum anni sunt XXII. Id fecit persequutio, quæ pluribus annis durauit. Et nihil certi extat inter Christianos ob templa desolata, & bibliothecas combustas, præter epistolas Alexandri episcopi Hierosolymitani, è quibus pauca colligi poterant. Et ideo ne mirum quidem, si & consulatus sunt pleni errorum. Vndiq; enim boni libri comburebantur. Circa id tempus thermæ Diocletianæ Romæ sunt factæ, & Maximiano Carthagini. Thermæ enim nominis Diocletiani inchoatæ fuerunt à veteribus principibus, & consecratæ Nonis Augustis à Constantio & Maximiano, vt quidam scribunt. Quem nos Maximianum Galerium nuncupamus. Diocletianus igitur absoluerat opus omni cultu perfectum. Sequuti Principes posuerunt ibi statuas & seniorum & nouorum Imperatorum: quorum capita integra & fragmenta reliqua corporum erui ex subterranea testudine, Pomponius Lætus vidit, & partim in Capitolium delata, partim Florentiam missa: CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS INVICTI AVGG. SEVERVS ET MAXIMINVS CÆSS.

CC- L. XI. 18. CONSTANTIVS V. ET MAXIMVS V. 307. 1057.

AVTOR ignotus de Præfectis: Constantio quinto & Maximiano quinto Coss. pridie Idus Februarii Posthumius Titianus præfectus vrbis fuit.

19. CONSTANTIVS VI. ET MAXIMVS VI. 308. 1058.

AVTHOR ignotus de Præfectis: Constantio sexto, & Maximiano sexto Coss. decima quarta Aprilis Annius Anullinus præfectus. In vetustissimo sine autoris titulo Chronicorum libello reperi hæc verba: Constantio sexto, & Maximiano sexto Coss. passus est Timotheus Romæ 10. Cal. Iul. Vnde Eusebius libro Historiæ sacræ ecclesiasticæ 8. cap. 2. Nonus decimus, inquit, agebatur annus imperii Diocletiani, mensis Martius, & dies solennis Paschæ imminebat, cum edicta Principis in omnem terram proponebantur, vt cunctæ quæ vbicunq; vsquam sunt Ecclesiæ, ad solum vsq; destruerentur, sacræ scripturę igne exurerentur. Dehinc qualitatem persequutionum toto libro octauo & nono latissime ordine explicat. Eusebius quoq; libro Temporum illius decimi noni anni meminit, quo Ecclesiæ omnes sunt subuersæ. B

HIS *Coss. Diocletianus & Maximianus Augg. insigni pompa Romæ triumpharunt, antecedentibus currum eorum Narsei coniuge, sororibus, liberis, & omni præda, qua Parthos expoliauerant.*

Eadem Eusebius libro Temporum. & Eutropius: Cum Diocletianus, vt supra memorauimus, edicto sanxisset, vti omnes sine generis discrimine prostrati pedes exoscularentur, voluit ex ipso habitu velnti Deus coli, adorari, venerariq;. Itaq; veste gemmata, & aureo gemmatoq; curru, cum imperii consorte triumphauit, ingenti ferculorum pompa, ante præcinentibus & saltantibus militibus lætitia, quibus libertas erat, scommata in ipsos effundere triumphantes. Ipsa quidem fercula primus ostendit Romulus, qui ramum quernum manu cepit, in quo cæsi Acronis regis Ceninensium opima Ioui Feretrio in Capitolium tulit. Ferculis apud veteres ferebantur spolia cæsorum hostium sanguinolenta. Postquam Romana arma longius prouecta vicere, fabricata fuere cum signis & monimentis victoriæ, quæ possent manibus militum ferri. Inferebantur fere omnes triumphi via Appia, porta Capena. Ea enim via ampla, & octo millibus passuum ab vrbe frequens ex vtroq; latere habitata, & inde in Capitolium amplum & rectum iter. In quo lignei primum continuiq; arcus, post marmorei columnis suffulti, vnde multitudo satis commode triumphum spectare posset. Fuerunt item arma victorum in triumpho laureata. Et qui triumphabat, ex lauro coronam, cum peruenisset in Capitolium, post sacrificia ponebat in Iouis gremio. Primi triumphi fuere currus, clypei, arma horrida, & spolia perfusa sanguine. Bello Punico secundo M. Marcellus deuictis Syracusis ostendit opes & signa, intulit & deorū simulacra: in quo reprehensus est à Q. Fabio, quod relinquere debuisset deos suis iratos, vt ipse prius fecerat de Tarentinis. Verum inualuit consuetudo Marcelli. Nam longe antea captis Veiis M. Furius Camillus Veientanam Iunonem intulit vrbi. Sed non idem semper ordo in triumpho seruatus fuit, quemadmodum superius late docuimus. Pomponius Lætus graphice historiarum lib. 2. Diocletiani triumphum describit: à quo mutuare potueris, quæ huc transferas.

20. DIOCLETIANVS IX. ET CONSTANTINVS. 309. 1059.

ITA scribitur in codice Cassiodori. Cæterum autor ille ignotus de Præfectis in hoc loco ali-

Chri- Ab vr. Olym. Imp.
fti. con. Dioc.

eo aliter habet,& sequenti consulatu: quæ verba, vt ibi reperi, subiiciam; licet quædam corrupta sint. Ita tamen se habent: Maximiano VII. & Maximino, ex mense Aprili factus est sextus Consulatus, quod est Dioeletiano nouies; & Constantino sexto Calendas Septembris Iust eius Tertullus præfectus vrbis. Tum sequitur: Coss. quos iusserunt n. o. n. n. Avgg. ex septimo Calendas Maii factum est Maxentio & Romulo, quod est Diocletiano decies, & Maximiano septimo Coss. Idibus Aprilis Statius Ruffinus præfectus vrbis. Sed noster Cassiodorus simpliciter subiungit:

310. 1060. DIOCLETIANVS X. ET MAXIMVS VII. 4. iii

Circa id tempus grauissimæ fuerunt persequutiones in Christianos, quæ decem annos pene durarunt. De quibus vide Eusebium lib. 9. historiæ Ecclesiasticæ. Sed quæ pœnæ inde sequutæ sunt, vide illius caput octauum: & Orosium lib. 7. cap. 18. pluribus enarrantes hanc rem. Est autem, vt toties iam repetam, Maximianus ille Galerius intelligendus, collega Constantii. Verum author ille ignotus, qui sub Coss. præfectos vrbis ponit, aliter Coss. enumerat, quam Cassiodorus noster. Sed illius verba paulo post sub Constantini Coss. ponam, vt diligenter omnes indagemus antiquitates. Nunc vero Cassiodori verba subiiciamus, vt omnia ordine ponantur.

His Coss. Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani purpuram deposuerunt, ob ætatis defectum, & creati sunt Constantius & Galerius Augusti.

Eutropius: Ingrauescente æuo cum se parum idoneum Diocletianus moderando imperio esse sentiret, autor Herculio fuit, vt in priuatam vitam concederent, & stationem tuendæ Reipubl. viridioribus iunioribusq; mandarent. Cui ægre collega obtemperauit. Tamen vterq; vno die priuato habitu imperii insigne mutauit, Nicomediæ Diocletianus, Herculius Mediolani, post triumphum inclytum quem Romæ egerant ex innumeris gentibus, pompa ferculorum illustri. Concesserunt tamen, Salonam vnus, alter in Lycaoniam. Diocletianus priuatus in villa, quæ haud procul à Salonis est, præclaro ocio senuit. Qui dum ab Herculio atq; Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam pestem aliquam detestatus, in hunc modum respondit: Vtinam Salonæ posseris visere olera nostris manibus instituta, profecto istud tentandum nunquam iudicaretis. Lege reliqua de eius obitu; & ea describentem Orosium lib. 7. cap. 17. Cæterum Galerius solus
B Augustus biennio imperium tenuit; cum veluti Cæsar annis sedecim regnasset: & Constantius decimo sexto imperii anno diem obiit in Britannia Eboraci. Cui Constantinus successit, vt Eusebius, Eutropius, Orosius, Sextus Aurelius, & omnes colligunt. Ideo Cassiodorus Constantii annos filio attribuit, dicens:

Seo Constantius tantum Augusti dignitate contentus, cum esset ociosus, anni ipsius adscribuntur filio eius Constantino, qui natus dicitur ex Helena concubina: qui regnauit annis triginta, & mensibus decem.

De Galerio & Constantio Eutropius libro decimo, primis duobus capitibus, & decimo septimo: Orosius lib. 7. Eusebius vero in Ecclesiastica historia, capite decimo sexto, sic de Constantio scribit: Constantius multa clementia erga homines, erga Deum vero religione maxima vtebatur. Neq; vero ex consortii rabie regnum suum piorum sanguine maculauerat: neq; orationum domus & conuenticula nostrorum; imitatus Maximiani vesaniam, hostili vastatione destruxerat: quin potius cultores Dei venerationi habuit, & honori. Vnde & merito religiosus pater, religiosiorem filium Constantinum regni bene parti reliquit hæredem. At vero Constantinus post Constantium statim vt Romani regni apicem ex paterna hæreditate suscepit, mira quadam Dei gratia, ciuibus charus, exercitui acceptus, viris fortibus imitandus, facinorosis vero & ignauis terribilis fuit. in obseruantia quoq; religionis longe etiam patrem vincere studuit.

CONSTANTINVS MAGNVS AVG. IMP. XXXIIII.

Orosivs lib. 7. capite decimo septimo: Anno ab vr. con. M. LXI. Constantinus tricesimus quartus ab Augusto gubernacula imperii à Constantio patre suscepit: quæ vno & triginta annis felicissime tenuit. De eius gestis plura Eutropius libro decimo, capite tertio. Sextus Aurelius titulo quadragesimo sexto: Hic autem Constantinus primus Imperatorum Christianus creatus est: excepto Philippo: qui Christianus annis admodum paucissimis ad hoc tantum constitutus fuisse videtur, vt millesimus Romæ annus Christo potius, quam idolis dicaretur. Nam cum vxore Serena & filio à Fabio Pontifice ba-

Olym. Imp. Con. Mag. ptizatus fuit. Et ideo glossator & Bartolus scribunt in libro C. de episcop. & cler. auctoritate. l. diui. C. de Natur. lib. Constantinum primum fuisse Christianum Imperatorem. Quæ tamen lex dicit, quod muniuit imperium fide Christiana: quia & cæteri Imperatores ab eo sunt baptizati. Quod Philippus facere nequiuit, quia paucis annis præfuit imperio. Zonoras, qui & Iohannes Monachus dicitur: Constantinus, inquit, inter reges celebris famæ, & inter eos qui Christiani fuerunt, maxime insignis, primus tamen Christianus Imperator. Addendum est hoc quoque, quod in Tripartita historia, libro primo, quarto capite scribitur, Constantinum in Britannia patre mortuo Imperatorem ordinatum primo anno ducentesimæ septuagesimæ primæ Olympiadis, vigesimo septimo Iulii. Vetustus annalium codex, qui ad manus meas peruenit, habuit hæc verba, quæ huc quadrant: Anno domini Constantinus Constantii XXXIIII. ab Augusto ex concubina Helena filius. Hic primus Imperator, excepto Philippo, Christianus fuit. Et ex hoc Imperatores Christiani esse cœperunt. Chri. Abr. Si. un.

SVB *quo hi Coss. fuere:*

CCLXXII. I. P. C. DIOCLETIANI X. ET MAXIMI VII. 311. 1061.

IN historia Tripartita, libro primo, capite quarto, Socrates sic scribit, quod huic loco maxime quadrat: Cum Diocletianus & Maximianus Herculius priuatam elegissent vitam, & Maximinus Galerius, qui cum eis imperauerat, tenens Italiam, duos Cæsares fecisset, Maximinum in Oriente, & Seuerum in Italia: tunc Constantinus in Britannia patre mortuo ordinatur Imperator, primo anno ducentesimæ septuagesimæ primæ Olympiadis, XXVII. die mensis Iulii. Romæ vero à prætorianis militibus Maxentius, Maximiani Herculii filius instituitur Imperator. Hinc eius pater imperandi cupidine voluit filium regno priuare: quod facere nequiuit. post hæc autem Ciliciæ Tarso moritur. Porro Seuerus Romæ contra Maxentium veniens, militum proditione peremptus est. Maximinus autem Galerius, instituens Licinium Augustum, moritur. Proinde Maxentius Romæ velut tyrannus habebatur, adulteria impudenter exercens, & earum viros occidens. quem Constantinus postea occidit.

2. 2. P. C. DIOCLETIANI X. ET MAXIMIANI VII. 312. 1062.

SIC scribuntur Coss. nomina in vnico quod vidi exemplo Cassiodori. Quanquam B semper per Maximum accipio Maximianum. Autor vero ignotus de Coss. in hoc loco sic habet:

POST *Consul. X. & septimum.*

Anni II. post Consul. X. & septimum.

Alter vero author de Præfectis in hoc loco sic scribit, licet etiam suspicer verba deprauata & mutilata. Subscribam tamen, vt occasionē præbeam cæteris alia inueniendi. Verba hæc autoris: Coss. quos iusserint DD. NN. AVG. ex mense Septemb. factum est Rufino & Eusebio 6. Cal. Nouemb. Annius Anulinus XXXIIII. præfectus vrbis. 3. Cal. Ataclius Rufinus iterum præfect. vr. Autor item de Pontificibus in hoc loco sic scribit: Marcellus episcopus sedit annum vnum, mensibus sex, diebus viginti. Fuit tēporibus Maxentii à Cons. Diocletiani IX. & Maximiano vsq; post consulatum decimum & septimum. Tanta est concordia horum duorum ignotorum autorum, quo ad consulatus, licet plerisq; in locis nomina sint deprauata. Persequutio post X. decem annos finita est.

3. 3. MAXIMVS VIII. ET LICINIVS. 313. 1063.

AVTOR ignotus de Coss. scribit: Maximianus octauum, & solus. Et cum paulo ante ex alio autore de Præfectis duo ponuntur, Præfectus vr. forte quædam verba desunt. Autor quoq; de Pontificib. sic scribit: Miltiades ann. III. menses VI. dies VIII. Ex die VI. Nonas Iulias à consulatu Maximiani VIII. solo quod fuit mense Septembri Volusiano & Ruffino, vsq; in III. Idus Ianuarii Volusiano & Anniano Coss. Antiquarii igitur cum in bibliothecis venationi librorum insistunt, venentur accurate, si forte in hanc prædam decidant, vt has feras insectari possint. Ego quod potui, feci, & profecto non sine diligentia. Circa id tempus vel paulo ante est Maxentius Herculii filius à prætorianis Romę Augustus dictus: & à Galerio Seuerus aduersus hunc missus, & occisus Rauennæ. Maximianus autem, Maxentii pater, primum filio, dehinc genero Constantino insidias molitus est: tandem à Fausta filia proditus, & Massiliæ occisus. Vt Eusebius, Eutropius, Orosius docent, & nos in Cæsaribus nostris late explicauimus. Licinius autem priori anno Carnunti a Galerio factus erat Imperator. Doctiores nostræ ætatis Carnuntum esse putant in inferiori Austria. Hodie Petronella dicitur.

CON-

Chri- Ab vr. / sti con. Olym. Imp. Con. Mag.

314. 1064. CONSTANTINVS II. ET LICINIVS II.

EVSEBIVS libro Temporum tradit, sub id tempus Galerium Maximianum interiisse vigesimo imperii sui anno, quod partim Cæsar, partim Augustus exercuit. Item ab aliis fertur Diocletianus obiisse, & inter deos esse relatus, qui tamen à Cassiodoro post quatuor annos scribitur defunctus. 4. 4.

315. 1065. CONSTANTINVS III. ET LICINIVS III. CCLXXIII. 5.

AVTOR ignotus de Præfectis: Constantino III. & Licinio III. Coss. sexto idus Decembris, Rufinus Volusianus præfectus Vrbis. Zosimus Græcus autor, qui de ludis secularibus Græce scripsit, negat post Seuerum instauratos seculares ludos: quandoquidem hic annorum centum & decem pene receptus autoritate ambitus in consulatum Constantini Christiani principis hunc tertium & Licinii, quem dein bello ipso vicit, incurrisset: licet Philippo Imperatori, vt superius patuit, millesimum Vrbis conditæ annum ludis secularibus celebrarit.

316. 1066. VOLVSIANVS, ET ANNIANVS. 2. 6.

HORVM Coss. sic meminit autor de Præfectis ignotus: Rufinus Volusianus præfectus Vrbis fuit. Autor quoq; de Pontificibus sic prodit: Syluester annis XXI. mens. XI. Fuit temporibus Constantini à consulatu Volusiani & Anniani, ex die pridie Cal. Februarii vsq; in diem Cal. Ian. Constantio & Albino Coss. Circa hoc tempus Maximianus persequutione in Christianos facta, referente Eusebio, cum à Licinio puniendus esset, apud Tarsum moritur, anno imperii sexto, cum iuxta pontem Miluium Maxentius à Constantino etiam superaretur sequenti anno, vt præter Eusebium etiam Tripartita historia meminit. Lege studiose lector Panegyricum Constantino Augusto dictum à nescio quo autore. Cuius principium est: Vnde mihi tantum confidentiæ sac. Imp. Inuenies multa & lætaberis. Crispus & Constantinus, filii Constantini, & Licinius, Cæsares appellantur: & Lactantius claruit.

317. 1067. B CONSTANTINVS IIII. ET LICINIVS IIII. 3. 7.

AVTOR ignotus de Præfectis horum Coss. meminit his verbis: Constantino IIII. & Licinio IIII. Coss. XIII. Cal. Sept. Vetius Ruffinus præfectus Vrbis fuit. Hoc loco liber mihi pro asserenda veritate, optare à Deo opt. Max. vt Laurentius Valla, homo veritatis strenuissimus assertor, in vitam rediret, & hos Coss. Cassiodori diligenter examinaret, vt erat acutissimi & tarissimi iudicii, quo opus suum de Donatione Constantini plus muniret contra Bartholomæum Picernum de Monte Arduo, qui ad Iulium II. Pont. Max. scribens, asserit se in bibliotheca Papæ decretum illud reperisse Græcis literis. Quod ipse postea vertit in latinum, licet eadem vtrobiq; sit materia, & par argumentum. Credit tamen distare ab eo quod in Decretis legitur distinctione 96. capite Constantinus. In cuius decreti fine ponitur: Datum Romæ Cal. Aprilis Cōstantino IIII. & Gallicano IIII. Coss. Vbi Valla tanquam auguraretur rem fictam, inquit: Mirum, si vterq; tet fuerat Cons. vt in quarto consulatu forent collegæ. At hic aperte cernitis studiosissimi lectores, neq; Constantino fuisse collegam in vllo cōsulatu, quos octo gessit, Gallicanum, neq; Gallicanum IIII. fuisse Consulem, qui vnicum solum gessit. Quod si, vt in plerisq; etiam codicibus inuenio scribitur, Constantino IIII. & Gallicano Coss. adeo vt tum primum gessisse consulatum videatur Gallicanus: neq; id ferendum est. Nam nusquam legitur eius fuisse collegā in consulatu. Præter enim Cassiodori Coss. vt sæpe testatus sum, duos habeo ignotos & sine nomine autores: quorum alter Coss. solis nominibus à Bruto & Collatino primis Coss. vsq; ad Theodosii II. & Honorii VIII. consulatus ponit: alter vero Coss. cum præfectis Vrbis à temporibus Gallieni ad Iulianum vsq; enumerat. Sed neque in his etiam ponuntur Coss. Constantinus IIII. & Gallicanus: vt minime quis suspicari possit, suffectum fortasse Consulem Gallicanum, non ordinarium. Sed tres illi autores, Cassiodorum scilicet tertium dico (qui diligentissimus in cæteris etiam vel verbo saltem debuit in Coss. illius meminisse donationis Constantinianæ) concorditer hos simul Coss. iungunt, Constantinum IIII. & Licinium. vt de conficta donatione argui possit ex Coss. ipsis. Quod item scribitur, Datum Romę, vereor iterum maximum esse fictionis argumentum: cum, vt omnes historiæ commeminere, Constantinus deuicto Maxentio, contra Licinium profectus sit, & apud Cibalas in Pannonia conflixerit. Quod vel inprimis Eusebius libro

Olym. Imp. Con. Mag. Temporum attestatur, qui bellum Cibalense aduersus Licinium hoc tempore factum scribit, vel paulo post. Nam adhuc vnus Licinii consulatus sequitur. Cum itaq; Antoninus præsul Florentinus in Chronicis tradat, in antiquis voluminibus Decretorum hanc donationem non contineri: & Iacobus de Voragine Archiepiscopus, in gestis sanctorum nullam faciat Constantini lanæ donationis mentionem: nec item Eusebius atq; Ruffinus, qui per ea tempora floruerunt. deniq; nec ipse Cassiodorus, qui tamen propensus fuit ad ea annotanda, quæ in Ecclesia facta sunt: & Iohannes Monachus, qui ab aliis neglecta in Ecclesia, studiose rependit, & tamen nihil penitus de hac donatione annotat: vereorne ille Bartholomæus Picernus frustra transtulerit è Græco in latinum nouam illam Decretalem siue Constantini concessionem: confictaq; plane sint quæ de Syluestro leguntur, & de lepra Constantini: cum post hunc consulatum, quo ferebatur donum illud fecisse, quatuor adhuc alios gesserit consulatus, vt videbimus. Nec Romæ à Syluestro, sed Nicomediæ ab Eusebio sit baptizatus, vt omnes historiæ attestantur, & vltimo ætatis anno. Quomodo igitur quarto die baptismatis hoc donum concesserit, non video, non obstante, quod referentibus Isidoro in Chronicis, & Beda libro de Temporibus multa donaria in vrbe fecerit, & basilicas extruxerit, Lateranensem scilicet Seruatoris nomine, vbi baptisterium addidit, in quo natalis nocte lucerna balsami ardebat. Vbi quoq; legitur in eius fronte epigrammatis principium: Chri. Alv. sti cu.

Insons esse volens, isto mundare lauacro,
Seu proprio premeris crimine, seu patrio.

Præterea duas condidit basilicas apostolis Petro & Paulo: S. Laurentio, extra muros via Tiburtina. S. Petri exorcistæ & Marcellini presbyteri martyrum, in via Lauicana inter duas laurus, vbi diu corpus Helenæ iacuit in quodam mausoleo S. Petri & Pauli apud hostiam S. Ioannis Baptistæ, apud albam Apostolorum in Basilica Petri, supra arcum, in medio templi, hi leguntur versus:

Quod duce te mundus surrexit in astra triumphans,
Hanc Constantinus victor tibi condidit aulam.

Condidit & fanum S. Crucis in theatro Sessoriano, quo magnam partem crucis intulit ex Hierosolymis deportatam à sua matre Helena: tum Agnetis templum, cum baptismi fonte, in quo filia sororq; Constantini sacris sunt lymphis abluti. Et multa præterea alia templa, quæ donariis & prouentibus dotauit. Sed hæc omnia priuata erant, & sua prædia, quæ donauit, non publica. Sed ne arbitreris me lector per socordiam illa indagasse, vide obsecro quæ doctissimus ille Germanus Nicolaus de Cusa Cardinalis, cui patuerunt omnia scrinia Pontificum, & qui nihil reliquit indiscussum, cum eius esset farinæ, vnde Pontifices conqueruntur, scripsit in eo libro de Concordantia Catholica, libro scilicet 3. cap. 2. vbi ad amussim rem examinat. Cum ea iam annotassem, superuenit Pylades meus amantissimus, Gabriel Eubolius, archigrammateus vrbis Viennæ Pannoniæ, antiquitatis studiosus, zelator, & veritatis indagator solertissimus, qui mihi copiam fecit antiquissimi voluminis Decretorum manuscripti, quod vix præ vetustate legi poterat: in quo distinctione præfata nonagesima sexta, duo capitula, quæ in vulgo impressis decretis sequũtur, omnino desunt. Quod oculis diligenter vidi, & obseruaui, & plerosq; in testimoniũ vocaui, vt locus coniecturæ haud sit mediocris, non modo esse paleas, sed & quisquilias & peripsemata. Ad hæc cum Ambrosius episcopus Mediolanensis Valentiniano iuniori Imperatori, qui forte post octoginta annos successit, persuaderet contra Symmachum, ne gentilium sacra reciperentur, respondens nulla prædia suis sacerdotibus esse intercepta, redditus ac fructus Ecclesiæ enumerans: Possessio, inquit, Ecclesiæ, est sumptus egenorum. Non siluisset Symmachus excellentissimus senator & orator, cum Theodosium & Valentinianum alloquitur. de grandi illa donatione lamentatus fuisset acerbissime. Sed cum omnia excutiat, & nihil de hac differat, suspicandum certe ac credendum, penitus rem esse fictam. Ea tamen diiudicanda actioribus & bonis committo, ne quid vltra crepidam sutor videar attigisse.

8. SABINVS, ET RVFFINVS. 318. 1068.

Horvm Coss. etiam autor mihi nomine non notus de Præfectis sic meminit: Sabino & Ruffino Coss. pridie Nonas Augusti Ouinius Gallicanus præfectus vrbis fuit. Circa id tempus Diocletianus haud procul à Salonis in villæ suæ palatio moritur, & solus omnium inter deos priuatus refertur, vt tradunt Eusebius, Orosius, Eutropius. Historia Tripartita lib. 1. cap. 5. Congressus Constantinus circa pontem Miluium vicit in flumine, necato Maxentio. Erat enim annus septimus Constantini imperii, cum Diocletianus Salone defunctus est.

GAL-

Chri- Ab vr. | Olym. Imp.
sti con. | Con. Aug.

GALLIENVS ET BASSVS.

319. 1069. Avtor ignotus de Præfectis in hoc loco sic scribit, si non est codex maculatus mendis: Coss. quos iusserunt o d n n Augg. ex die xiii. Calen. Mar. Gallicano & Basso Idibus Maii Septimius Bassus præfectus Vrbis fuit. Eusebius libro Temporum tradit sub id tempus Cæsares factos Crispum & Constantinum, filios Constantini Imperatoris, & Licinium adolescentem, Licinii Augusti filium, Constantini ex sorore nepotem. Ex his Crispum Lactantius latinis literis erudiuit, vir omnium suo tempore eloquentissimus: sed adeo pauper, vt necessariis etiam indiguerit. Cuius præceptor fuit Arnobius, insignis rhetor: qui cum multa aduersus Christianos esset meditatus, non est ab episcopis ad fidem permissus, donec luculentissimos libros aduersum pristinam religionē ederet, quibus quasi obsidibus quibusdam pietatis fœdus impetrauit. Dehinc in Psalterium commentarios scripsit, qui iam sunt vulgo impressi, duce Erasmo Roterodamo. CCLXXIIII. 9.

320. 1070. LICINIVS V. ET CRISPVS. 2. 10.

De Præfectis autor ignotus sic de his Coss. scribit, Licinio v. & Crispo Cæs. Coss. ex die iii. Idus Iulii in Idus Aug. vice illius cognouit Iulius Cassius, eo quod ad Augustum profectus est Septimius Bassus, regressus præfectus Vrbis fuit. Fuit autem Crispus ille superiori anno Cæsar factus à Constantino patre, qui ipsum ex priore coniuge, vel vt alii tradunt, ex concubina genuit, & postea interfici iussit, vt inferius patebit. De quo in Cæsaribus nostris plura. Licinius autem Augustus erat, cui simultas cum Constantino ob fidem Christi intercessit. Vnde Eusebius tradit, hoc anno pacem nostris à Constantino redditam. Ob id Melchiades Papa ita de hac re scriptum reliquit: Ecclesia ad hoc vsque peruenit, vt nō solum gentes, sed etiam Romani Principes, qui totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Christi & fidei sacramenta concurrerent. E quibus vir religiosissimus Constantinus, primus fidem veritatis potenter adeptus, licentiam dedit, per vniuersum orbem suo degentibus imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricandi ecclesias, & prædia constituit tribuenda. Deinde idem præfatus Princeps donaria immensa contulit, fabricam templi primæ sedis beati Petri, adeo vt sedem imperialem relinqueret, & beato Petro suisq; successoribus præfecturam concederet.

B

321. 1071. CONSTANTINVS V. ET LICINIVS CÆS. 3. 11.

Sic horum meminit Coss. autor de Præfectis: Constantino v. & Licinio Cæs. Coss. Cal. Septemb. Valerius Maximus Basilius præfectus Vrbis fuit. Erat autem hic Licinius Licinii Imperatoris, & Constantiæ sororis, Constantini filius, quem Aug. Cæsarem fecit, vt iam scripsimus. Senior autem Licinius referente Eusebio, circa id tempus Christianos de palatio suo exegit. alii cccxix. anno Christi factum produnt.

322. 1072. CONSTANTINVS VI. ET CONSTANTINVS CÆS. 4. 12.

Avtor ignotus de Præfectis: Constantino vi. & Constantino Cæsare Coss. Valerius Maximus præfectus Vrbis erat. Hic consularem patrem habuit, qui vi. & filium Constantinum, qui primum gessere consulatum. Cum autem tot Consulatus gesserit Constantinus Maximus, quomodo post quartum consulatum, quo donationem factam scribunt, potuit fuisse leprosus? Verisimile enim non est, si elephantia, morbo teterrimo, fuisset correptus, ipsum inter homines mansisse: quæsisset secretum aliquem locum, in quo delituisset. Sed fabula hæc conuenit cum vespis Vespasiani & ranis Neronis, vt elegantissime Valla dixit.

323. 1073. CRISPVS II. ET CONSTANTINVS CÆSAR II. CCLXXV. 13.

Hos pariter Coss. nominat autor ignotus de præfectis, dicens: Crispo ii. & Constantino Cæs. ii. Coss. Valerius Maximus præfectus Vrbis fuit. Vterq; autem Cæsar filius erat Constantini Maximi, ex duabus tamen vxoribus. Sub id tempus Arrius floruit, pertinacissimus hæreticus: propter quem Nicænum concilium, & prima synodus trecentorum & decem & octo episcoporum facta est. De quibus latissime Ruffinus lib. 10. Historiæ ecclesiasticæ. Sed & Tripartita historia iam receptissima duobus primis libris de Arrio, eiusq; sectatoribus, ac de Nicæno concilio haud parum multa tradit.

Olym. Imp. Con. Aug. — Chri. Abr. fti cu.

PROBIANVS ET IVLIANVS.

2. 14. AVTOR ignotus de Præfectis: Probiano & Iuliano Coss. Valerius Maximus præfectus Vrbis fuit. Tripartita historia libro secundo, capite decimonono, meminit cuiusdam Probiani magni nominis in Palatio: qui à crudelibus fuit Constantinopoli, ob virtutem diuinam S. Crucis liberatus, & tum ex gentili Christianus factus. Si is fuerit Consul ille, nam tempora correspondent, quærendum est. Nam circa id tempus ab Helena crux Domini inuenta est, vt infra patebit. 324. 1074.

SEVERVS ET RVFFINVS.

3. 15. SEVERO & Ruffino Coss. inquit autor ignotus de Præfectis, Idibus Septembris Lucer Verinus præfectus Vrbis fuit. Circa id tempus, tradente Eusebio, Helena Constantini, Augusti mater, fœmina incomparabili religione, diuinis admonita oraculis, Hierosolymam profecta est, vt beatissimum crucis signum, in quo salus nostra pependit, inueniret. Quę quo pacto reperit lege Ruffini librum decimum, & caput septimum, & sequens: Tripartitam historiam lib. 2. cap. 18. vbi de clauis, quos Helena mater Constantino filio attulit, qui alterum galeæ pro amuleto, alterum ephippiis equi admouit, vt hostium tela ac iacula euitaret. 325. 1075.

CRISPVS III. ET CONSTANTINVS CÆS. III.

4. 16. AVTOR ignotus de Præfectis: Crispo III. & Constantino IIII. Coss. Lucer Verinus præfectus Vrbis. A consulatu horum orditur historia Tripartita. Sic enim in eius præfatione scribitur: Procedit autem mea conscriptio à tertio consulatu Crispi & Constantini, vsq; ad 17. annum Theodosii. Post libr. 1. cap. 4. inquit: Crispo & Constantino Cæsaribus, atq; Coss. Romanæ quidem ecclesiæ Syluester præsidebat: Alexandrinæ autem Achilas, Hierosolymorum Macarius, Antiochiæ vero post Romanum nondum quisquam fuit ordinatus persequutionibus prohibentibus. 326. 1076.

PAVLINVS ET IVLIANVS.

CCLXXVI. 17. HORVM Coss. sic meminit autor ignotus: Paulino & Iuliano Coss. pridie nonas Ianuarii Acilius Seuerus præfectus Vrbis. Prætere & Beda libro de Temporibus horum Coss. meminit sic: In Nicæno concilio fides catholica exponitur, anno post Alexandrum 636. die mensis, secundum Græcos die decimanona, quod est decimo Calen. Iuliarum consulatu Paulini & Iuliani v v. c c. Eusebius insuper libro Temporum tradit hoc anno Constantium filium Constantini Cæsarem factum. Sic est enim legendum apud Eusebium, non Constantinum, qui iamdudum erat Cæsar. Sed is fuit secundus genitus Constantini ex Fausta coniuge. Vnde & sequenti anno gessit pater cum ipso consulatum. 327. 1077. B

CONSTANTINVS VII. ET CONSTANTIVS CÆS.

2. 18. AVTOR ignotus de Præfectis: Constantino VII. & Constantio Coss. Idus Nouembris Anitius Iulianus præfectus Vrbis fuit. Est autem iste Constantius filius Constantini ex Fausta coniuge, quem cum Constantino primogenito, & Constante tertio fratre reliquit hæredes. Hoc fere tempore Licinius est Thessalonicæ iussu Constantini Augusti occisus. Eusebius, Eutropius, Orosius. 328. 1078.

CONSTANTIVS ET MAXIMVS.

3. 19. AVTOR ignotus de Præfectis: Constantio & Maximo Coss. Anitius Iulianus præfectus Vrbis. Sub id tempus Crispus, Constantini filius, & Licinius iunior Cæsares crudelissime ambo interficiuntur, anno imperii sui nono, teste Eusebio. Sed hæc planius in Cæsaribus nostris. 329. 1079.

IANVARIVS ET IVSTVS.

4. 20. HORVM Coss. sic meminit autor de Præfectis: Ianuario & Iusto Coss. Anitius Iulianus præfectus Vrbis fuit. Circa hæc tempora floruit insignis orator Nazarius, cuis elegantissimus circumfertur Panegyricus, Constantino dictus, eruditione multa & arte insignis. Hic filiam habuit Eunomiam, virginem Christianam, quæ patri in eloquētia haud cessit. 330. 1080

Chri-Ab vr. ceſſit. Eſt autem huius Panegyrici principium: Dicturus Conſtantini auguſtiſſimas laudes, &c. Dictus in quinquennalibus Cæſarum Criſpi & Conſtantini iunioris, decimoquinto imperii anno. Olym. Imp. Con. Mag.
ſti con.

HIS COSS. *Vicennalia Conſtantini Nicomediæ acta, & ſequenti anno Romæ edita.*

Hæc eadem verba apud Euſebium libro Temporum ſcribuntur. Tripartita hiſtoria libro ſecundo, capite decimoquarto: His à concilio ita diſpoſitis, contigit Vicennalia Conſtantini principis prouenire. Et eſt conſuetudo Romanorum, vnumquodq; decennium Imperatorum publica donatione celebrare. Opportunum ergo iudicans Cōſtantinus, immutauit ad conuiuia. Synodum & donis cōpetentibus honorauit, admonitosq; de concordia fidei, & communi inter alterutros pace petita ab eis, oratione valedixit vniuerſis in Nicæa. Poſt capite decimooctauo ait: Celebrata ergo feſtiuitate publica Vicennalium ſuorum, mox ad erigendas eccleſias feſtinus acceſſit. Hoc quoq; faciebat per ſingulas feſtiuitates & in Vrbe cognominis ſui. Narrat dehinc, quomodò Conſtantinopolim ædificauit, templa erexit, atq; exornauit. Nec eſt illud obmittendum, quod in vita Conſtantini ex quodam ignoto Græco autore à Ioanne Capnione tralata legitur, cum mortem Conſtantini ſcribens, ſic inquit: Vbi vero triginta iam annos regnaſſet, tamen diuiniſſime ſuper regali trinitati, filiorum ſuorum trinitatem, diuerſis tamen temporibus, obtulit. In primo enim decennio, primum ex liberis ſuſceptum, conſimili nomine Conſtantinum: in ſecundo vero decennio ſecundum filium, patris ſui nomen ferentem, Conſtantium, hoc eſt anno vigeſimo: tertium autem Conſtantem, circiter tertium decennium, ad honorem regni & ſtatus magnitudinem prouexit, &c. Hæc eadem inuenies in tertio libro hiſtoriæ Tripartitæ, vltimo capite, vbi ſubiungit: Anno vero poſt hæc tranſacto, ingreſſus quadrageſimumquintum ætatis annum, ægritudine captus, ex vrbe Cōſtantinopolitana quaſi ad calidas aquas egreſſus eſt: qui cum Nicomediæ degeret, languore grauatus, vitę huius interitum, ſacri baptiſmatis gratia adeptus eſt. Diſtulerat enim in iſtud tempus, in Iordane fluuio hoc promereri deſiderans. Vereor, pro quadrageſimo, quinquageſimum legendum.

331. 1081. CONSTANTINVS VIII. ET CONSTANTINVS IIII. CCLXXVII. 21.
B

SIC omnino ſunt hi Coſſ. ſcribendi, & intelligendus eſt pater cum filio primogenito. Quanquam in meo exemplari, quod vnicum habui, Caſſiodori ponebatur Conſtantinus VIII. quod erratum eſt manifeſtum, vt vterq; autor ignotus indicat. De præfectis enim ſic inquit: Conſtantino VIII. & Conſtantino Cæſ. IIII. Coſſ. ſeptimo Idus Septēbris Publius Optatianus præfectus Vrbis XXXI. Item VIII. Idus Octob. Petronius Probianus præfectus Vrbis fuit. Vſq; ad hoc tempus ſcripſit Euſebius librum Temporum, quem poſtea Hieronymus continuauit. Circa id tempus quoq; Drepanum, Bithyniæ ciuitatem, in honorem martyris Luciani ibi conditi Conſtantinus inſtaurans, ex vocabulo matris ſuæ Helenopolim vocauit. Quæ etiā Hieroſolymæ deſerta tum circuit. Sepulchrum Domini & ſanctam crucem inueniens, deleto ſceleratiſſimo Veneris deæ templo, nouum erexit, & clauos quibus Chriſtus affixus erat, ſecum filio attulit: vt latiſſime Tripartita hiſtoria lib. 2. c. 18. videre licet.

332. 1082. CONSTANTIVS VII. ET SYMMACHVS. 2. 22.

SIC eſt apud Caſſiodorum ſcriptum. Ignoti autores ambo ſcribunt hoc loco aliter, ſic ſcilicet qui de Præfectis ſcribit: Gallicano & Symmacho Coſſ. Petronius Probianus præfectus Vrbis fuit. Hoc tempore fertur Fauſta vxor à Conſtantino eſſe interfecta. Vide in Cæſaribus noſtris cauſam cur id fecerit. Alius autem eſt hic Symmachus ab eo qui Coſ. etiam fuit ſub Valentiniano, de quo inferius plura.

333. 1083. BASSVS ET ABLAVIVS. 3. 23.

AVTOR de Præfectis: Baſſo & Ablauio Coſſ. pridie Idus Aprilis Anitius Paulinus præfectus Vrbis factus. Fuit & Alladius præfectus prætorio, qui cum multis nobilibus cæſus eſt eo anno, quo Dalmatius Cæſar, de quo inferius paulo. Circa hæc tempora floruit Iuuencus presbyter, natione Hiſpanus, qui Euangelicam hiſtoriam hexametris verſibus conſcripſit. & Antonius monachus claruit.

334. 1084. PACATIANVS ET HILARIANVS. 4. 24.

AVTOR ignotus: Pacatiano & Hilariano Conſulibus Anitius Paulinus præfectus Vrbis fuit, & Dalmatius Cæſar efficitur.

Olym. Imp. Con. Mag. His Coss. *ciuitas, quæ prius Byzantium dicta est, mutato nomine, à Constantino Constantinopolis dedicatur.* Chri-Abur. sti em.

Hieronymus Constantinum scribit Constantinopolim adornasse aliarum pene omnium vrbium nuditate. Quæ vero vndiq; adducta sint, vide libro secundo Tripartitæ historiæ capite 22. & prioribus capitibus, quomodo templa condiderit. Sed nusquam copiosius de hac vrbe, quam apud Ioannem Monachum inuenies: qui præter ornamenta quæ illi Constantinus attulit, tradit eam esse conditam & perfectam vndecima Maii anni trigesimioctaui, super quinquies & octingentos annos. Dicata est autem vrbs diuæ Genitrici, & honestata dignitate Patriarchatus à principe, cũ prius in episcopatu Thracensis Heracleæ foret: translataq; est huc imperii sedes. Cæterum multa illic etiam inuenies de Byzantio, & eius fortitudine, quæ te plurimum oblectabunt, quæ ex Dione mutuauit.

CCLX-XVIII. 25. DALMATIVS, ET ZENOPHILVS. 335. 1085.

Avtor ignotus de Præfectis: Dalmatio & Zenophilo Coss. septimo Idus Aprilis Publius Optatianus præfectus Vrbis, item in dies 32. item sexto Idus Maias Ceionius Iulianus Camenus præfectus Vrbis. Sub id tempus Constantini edicto gentilium templa sunt subuersa, referente Hieronymo.

2. 26. OPTATVS, ET PAVLINVS. 336. 1086.

Avtor ignotus de Præfectis: Optato & Paulino Coss. v. Cal. Maii Anitius Paulinus præfectus Vrbis. Circa id tempus sunt Gotthi à Romanis in Sarmatarum regione victi. Vetustissimam comperi historiam, in qua & gentes & reges & Coss. vsq; ad hoc tempus enumerantur: quam quidam arbitrantur esse Pauli Orosii, in qua anni hoc modo colliguntur. Ex quo mundus constitutus est vsque ad Cyrum regem Persarum anni sunt IIII. DCCCC. decem & sex. Deinde Iudæi reuersi sunt in Iudæam de Babylonia, & seruiere annos ducentos triginta. Deinde cum Alexander Magnus Macedo deuicit Darium, & venit in Iudæam, & deuicit Persas, & deposuit regnum eorum. Tum sub Macedonibus fuerunt Iudæi annis CCLXX. Inde reuersi sunt à Macedonibus, & sub suis regibus fuerũt vsq; ad Agrippam, qui nouissimus fuit rex Iudæorum, anni CCC. XLV. Item ab Agrippa vsque ad L. Septimium Seuerum Vrbis Consulem v. DCCCLXX. A Seuero vsq; ad Æmilianum & Aquilinum Coss. anni sunt LVII. Ab Æmiliano & Aquilino vsq; ad Diocletianum IX. & Maximianum VIII. Coss. anni sunt LV. à Diocletiano IX. & Maximiano VIII. vsque ad Optatum & Paulinum Coss. anni sunt XXX. Fiunt ergo à mundo constituto vsque ad Paulinum & Optatum Coss. anni MXVII. B

3. 27. CONSTANTIVS, ET ALBINVS. 337. 1087.

Avtoris ignoti suspicor opusculum deprauatum, qui scribit Constantio & Paulino, cum Albino legendum sit. His Coss. tertio Calend. Ianuarii Rufinus Albinus præfectus Vrbis. Amborum quoq; Coss. meminit autor ille de Pontificibus, qui ad hos vsque Syluestri pontificatum durasse scribit. Eo fere tempore Collocerus in Cypro res nouas molitus opprimitur. Cuius & Orosius meminit.

4. 28. NEPOTIANVS, ET FACVNDVS. 338. 1088.

Horvm Coss. sic meminit autor ignotus: Nepotiano & Facundo Coss. Rufius Albinus præfectus Vrbis. In quodam vetustissimo Chronicorum libello sine nomine autoris inueni hæc: His Coss. introierunt in Vrbem Constantinopolim Lucas & Andreas. Forte hic est Nepotianus, qui postea gladiatorum ope Imperator est salutatus post Constantis mortem, vt in Cæsaribus latius dicemus. Autor quoque ignotus de Pontificibus horum Coss. sic mentionem facit: Marcus VIII. mens. dies XX. & hic fuit temporibus Constantini Nepotiano & Facundo Coss. ex die XV. Februarii vsque in diem IX. Octobris Coss. SS.

CCLX-XIX. 29. FELICIANVS, ET TITIANVS. 339. 1089.

Avtor ignotus: Feliciano & Titiano Coss. sexto Idus Martias Valerius Proculus præfectus Vrbis. Et autor ille incertus de Pontificibus horum Coss. sic commeminit: Iulius annis XV. M. I. D. XI. Fuit temporibus Constantini à Cons. Feliciani & Titiani ex die VIII. Idus Februarii in diem pridie Idus Aprilis Constantio V. & Constantio Cæsare Coss. Hactenus autor de pontificibus maximis, quem citaui, progreditur, nec quicquam vlte-

Chri-Ab vr. sti con. ulterius offendi quoad Papæ dicti sunt: ob id nihil certi asserere possumus. Subdit idem autor depositionem episcoporum. sed fateor me ignorare quo rendat. Tamen ex aliis colligere quis vetat libris? quod ex fide faciam. Hoc loco certe admonendi sunt lectores, (si qui tamen fuerint qui has non aspernabuntur lucubrationes) Tripartitam historiam non conuenire cum hoc nostro Cassiodoro. Licet eius quoque auspicio eadem sit edita. Nam in fine lib.3.cap.vlt.scribitur: Vixit autem Constantinus Imperator annis LXV. Regnauit XXXI.annos. Defunctus est consulatu Feliciani & Titiani XXII.mensis Maii, qui erat annus secundus ducentesimæ octauæ Olympiadis. Hæc non conueniunt cum Cassiodoro, qui sequenti anno & aliis Coss. & præterea 66.ætatis anno, vt cæteri quoq; tradit Constantinum defunctum, cum hoc anno tricennalia sunt Constantini acta: quibus Dalmatium Cæsarem factum Hieronymus scribit. Nec etiam Olympias vera est, cum sequens annus quidem, secundus ille fuisse tradatur, sed Olympiadis 278. Vt omnino suspicandum sit hic esse errorem. Videant igitur diligentiores lectores, si qui castigatius exemplar nacti fuerint, vt veriora reponant. Secundum enim numerum nostrum proxima Olympias erat 278. Si igitur secundo anno illius Olympiadis est mortuus, & regnauit 31.annos, mea supputatio recte procedit. Si vero historiæ Tripartitę credimus, Valentem Augustum mortuum quarto anno ducentesimæ octuagesimænonæ Olympiadis, tum duo anni superabundant, vel duo deficiunt: quod facit annus intercalaris, & dies superflui, vel error libri. Olym. Imp. Con. Mag.

340.1090. VRSVS, ET POLEMIVS. 2. 30.

AVTOR ignotus de Præfectis: Vrso & Polemio Coss. Idus Ianuarias Mecilius Hilarianus præfectus Vrbis. Hoc anno omnes historici tradunt Constantinum in extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi episcopo baptizatum, præter libellum apocryphum de Syluestri vita. Quod & Ambrosius quoq; testatur de morte Theodosii: Cōstantinus, inquit, quanquam in extremo vitæ baptisma accepit, magnopere laudandus, quod fidem successoribus hæreditariam reliquerit. Gregorius item piæ memoriæ Constantinum vocat. Græci inter sanctos referunt, eiusq; festum XI. Calen. Aprilis celebrant. quod autem in hunc vsq; annum distulit, causa putatur, quod voluerat in Iordane baptizari,
B nisi morte fuisset præuentus.

41. 1091. CONSTANTIVS II. ET CONSTANS. 3. 31.

HORVM Coss. sic meminit autor ignotus de Præfectis: Pridie Idus Iulias Turgius Apronianus præfectus Vrbis. Item VIII. Calend. Nouembris, Fabius Titianus præfectus Vrbis.

HIS *Coss. Constantinus Imperator, dum bellum pararet in Persas, in Acirone villa publica iuxta Nicomediam moritur, anno ætatis 66.*

Hæc eadem Eutropius, qui tantum addit, mortem eius esse denunciatam per crinitam stellam, quæ inusitatæ magnitudinis aliquandiu fulsit, quam Græci cometam vocant: atq; inter deos meruit referri. Idem Orosius lib.7.ca.19. Idem in Chronicis Hieronymus. Ioannes Monachus tradit, Constantinum quinq; & sexaginta annos habuisse: è quibus duos & triginta, minus mensibus duobus, imperauit.

POST *quem tres liberi Augusti, Constantinus, Constantius, & Constans, ex Cæsaribus Augusti regnauerunt annis vigintiquatuor, mensibus quinq;, diebus vigintitribus.*

De his tribus Augustis, Eutropius libr.16. cap.4. 5.& 6. Orosius vero libr.7.cap.19. ita scribit: Anno ab vrb.cond. 1092. Constantius, 35. ab Augusto, cum Constantino & Constante fratribus suis adeptus imperium, 24.annis tenuit. Fuit autem inter successores Cōstantini, & Dalmatius Cæsar, fratris filius: sed continuo militari factione deceptus est. Fuerunt autem illo tempore & plures tyranni, Magnentius, Decentius, Syluanus, Britannion & Gallus Cæsar, patruelis Constantii: quos omnes Constantius interfecit, & solus imperium obtinuit. De quibus Sextus Aurelius titulo quadragesimoseptimo, quadragesimooctauo, & nono, & quinquagesimo. Et nos in Cæsaribus nostris abunde de iis omnibus loquuti sumus.

CONSTANTIVS AVG. IMP. XXXV.

SVB *quibus hi Coss. fuerunt:*

2. 1092. ACYNDINVS, ET PROCVLVS. 4. 32.

HORVM Coss. ita meminit autor ignotus de Præfectis: Acyndino & Proculo Coss. ex die tertia Nonarum Maias in 4. Idus Iunias Iunius Tertullus cognouit, eo quod adAu-

Olym. Imp. Con. gustum profectus est. Postea reuersus Fabius Titianus præfectus Vrbis. Hieronymus in Chronicis scribit, circa id tempus Saporem Persarum regem Mesopotamiá vastata duobus mensibus Nisibin obsedisse: vrbis autem episcopum Iacobum precibus ad Deum sæpe vrbem discrimine liberasse. Quod latissime inuenies descriptum in Tripartita historia lib.5.cap.45. Sed annotandus est error historiæ Tripartitæ lib.4. cap.4. vbi deprauata sunt Coss. nomina, vbi sic scribitur: Non multo post Constantinus, Constantini maioris filius, dum nititur inuadere partes minoris fratris Constantis, circa Aquileiam congressione facta perimitur, consulatu Iacinctini & Proti. Vbi sine dubio scribendum est, Acyndini & Proculi, facili literarum lapsu, sicut habet nouus codex Tripartitæ historiæ impressus. Nec obstat, quod tertio vix anno imperii impleto, peremptus Constantinus fertur. Quia, vt superius annotauimus, sub Feliciano & Titiano Constantinus Maximus scribitur mortuus, à quo hic est annus 3. Licet Cassiodorus aliter supputet, vt sæpe fit. Sed licet forte is non sit Acyndinus, quid tamē obstat inserere, cum sit facetissimum epigramma, quo iocatur Ausonius in duos fratres, Acyndinum & Chrestum, quibus male nomen scribit esse impositum : Chri-Abv-cm. A

Germani fratres sunt Chrestos, Acyndinos alter.
Falsum nomen vtriq; sed vt verum sit vtriq;
Alpha suum Chresto det Acyndinos, ipse sine alpha
Permaneat, verum nomen vterq; geret.

CCLXXX.2. MARCELLINVS, ET PROBINVS. 343.1093.

Horvm Coss. meminit autor ignotus de Præfectis: Marcellino, inquit, & Probino Coss. quinto Cal. Martias Aurelius Celsinus præfectus Vrbis. Fit & horum mentio Coss. in Tripartita historia lib.4.cap.9. licet anni cum nostris non concordant, ob diuersitatem forte annalium. Nam & superius hoc ipsum aduertendum censuimus. Verba sunt illa: Fit synodus Antiochiæ sub præsentia Constantii principis consulatu Marcelli & Probini. Erat autem quintus annus mortis Constantini patris Augustorum. Hoc obseruandum est loco, quod superius annotaui in consulatu Feliciani & Titiani, autorem illum tradere factam esse Constantini mortem, à quo consulatu ille quintus annus erit: licet aliter Cassiodorus Coss. recenseat. Subiungitur in eadem historia sequenti capite: Eodem tempore gens Francorum circa Gallias constituta, Romanis erat infesta, & in Oriente maximus est terræmotus factus, quo Antiochia iugiter est mota. Sub id tempus Dalmatius Cęsar, quem patruus Constantinus consortem regni filiis reliquerat, factione Constantii patruelis & tumultu militari occisus est. Ea quoq; tempestate Arriana impietas per orbem pene grassata est, Constantio protectore. B

2. 3. CONSTANTIVS III. ET CONSTANS II. 344.1094.

Horvm Coss. autor ignotus sic meminit: Constantio tertio, & Constante secundo Coss. Cal. Aprilis Lollianus Mauortius M. III. præfectus Vrbis. Item pridie Nonas Iulias Catullinus Philomatrus præfectus Vrbis.

His Coss. *Constantinus bellum fratri Constanti inferens, iuxta Aquileiam Alsa occiditur.*

Eadem iisdem verbis scribit Hieronymus in Chronicis. Sed historia Tripartita lib.4. cap.4. vt superius admonuimus, alio consulatu Constantinum scribit interemtum. Vide sequenti capite eodem libro, quomodo sacerdos quidam Constantio testamētum Constantini Magni detulit, & multorum malorum occasio fuit. Sed eodem 4. lib. cap.14. scribitur, Hermogenem Thraciarum magistrum militum Constantinopoli à populo fuisse occisum, dum Paulum episcopum nititur eiicere templo. Vnde subiungit: Hæc gesta sunt consulatu Constantii tertio, & Constantis secundo. Quo tempore Constans quidam Francos Romanorum subiecit imperio.

3. 4. PLACIDVS, ET ROMVLVS. 345.1095.

Avtor ignotus de Præfectis horū Coss. sic meminit: Placido & Romulo Coss. Aco. Catullinus præfectus Vrbis fuit. Sub id tempus vario euentu aduersum Francos à Constātie pugnatur. Tripartita historia li.4.c.19. Eodem tēpore vel circiter Imperator maiorem ecclesiam fabricabat, quę nūc Sophia vocitatur: & est copulata ecclesiæ quæ dicitur Irene, q̄ pater Imperatoris cū esset modica, ad pulchritudinē magnitudinēq; perduxerat. Quę modo velut sub vno circuitu cōtineri noscuntur. Sed heu proh dolor hodie stabulū est equo-

Chri- Abur. est equorum nefandissimi tyranni Turci, nobilissimum illud æternæ sapientiæ templum: Olym. Imp
sti con. non sine magno dedecore nostri summi Pontificis & Cardinalium, imo omnium Christianorum regum ac Principum: quibus ob id æterna sapientia adeo irascitur, vt nullam pene sapientiam, imo ne prudentiam quidem apud illos inuenias. Sic summe student pene omnes tum auaritiæ, tum luxuriæ, tum superbiæ, & ob id excæcati feruntur in altum. Con.

346. 1096. LEONTIVS, ET SALVSTIVS. 4. 5.

Sic etiam meminit autor ignotus horum Coss. Leontio & Salustio Coss. Aco. Catullinus præfectus Vrbis. Sed tertio Idus Aprilis Q. Rusticus præfectus Vrbis. Fuit autem & illo tempore episcopus quidam Leontius, cuius est crebra mentio in historia Tripartita, sed alius ab illo. Marcellinus libro decimo quarto Leontii etiam meminit, qui fuit præfectus Vrbis.

His *Coss. Franci à Constante perdomiti, in pacem recepti sunt.*

De hoc paulo ante scripsi. Sed qualis tum rabies in Ecclesia fuit propter Arrianos & Macedonianos hæreticos, vide Tripartitam historiam libro quarto pluribus capitibus. Licet Franci antea dicantur domiti.

347. 1097. CONSTANTIVS IIII. ET CONSTANS III. CCLX- 6.

Hos Coss. neque autor ignotus de Præfectis, neque alter qui sola Coss. nomina recenset, ponit. Sed solus Cassiodorus. Arbitror autem omnino hic esse locandos. quandoquidem post ponitur consulatus Constantii V. vt necesse sit hunc quartum præcedere. XXI.

348. 1098. AMANTIVS, ET ALBINVS. 2. 7.

Horum Coss. vterque ignotus autor meminit, qui eos prioribus obmissis, post Leontium & Salustium subiungunt. De Præfectis autor sic scribit: Amantio & Albino Coss. Q. Rusticus præfectus Vrbis. Tertio Nonas Iulias Probinus præfectus Vrbis. Antiquos annales repperi more meo, qui nihil indiscussum relinquo, vt posteros iuuem, in quibus sic scriptum est: Anno Christi 348. Romæ Liberius Papa ordinatur: quo ab Arrianis eiecto, Felix sedem occupat annum vnum. Sed Liberius hæreli subscribens, rediit, & Felix B eiicitur. Constans occiditur.

349. 1099. P. C. AMANTIVS, ET ALBINVS. 3. 8.

Huius consulatus pariter autor ignotus de Præfectis commeminit, dicens: Post consulatum Amantii & Albini Probinus præfectus Vrbis, 7. Cal. Ianuarii Placidus præfectus Vrbis. Quando enim (quod hoc loco obseruandum) aliquæ turbæ erant, vt nullus nouus Consul eligeretur, ne annus vacuus Consulibus nomine careret, prioris anni Coss. anno nomen dabant. Fuerunt autem illis temporibus inter duos fratres Constantium & Constantem nonnullæ turbæ propter Arrianos qui Ecclesiam Christi defœdabant. Plures boni antistites ad Constantem fugerunt, qui eos protexit, videns bonos iniuste grauatos: & pro iis literas ad Constantinum fratrem dedit plurimas. Quod latissime in Tripartita historia inuenies.

350. 1100. RVFFINVS, ET EVSEBIVS. 4. 9.

Autor ignotus horum Coss. sic meminit: Ruffino & Eusebio Coss. Placidus præfectus Vrbis. Pridie Idus Iunias Limenius præfectus prætorio & Vrbis. Horum item Coss. meminit historia Tripartita lib. 4. cap. 23. his verbis: Vndecimus, inquit, annus erat patris duorum Augustorum. Coss. autem tunc fuere Ruffinus & Eusebius, quando celebratum est Sardicense concilium 370. episcoporum. Sardice vero ciuitas est Illyrici, ad quam facile Orientis & Occidentis Pontifices conuenire poterant. Numerat autem mortem Constantini à consulatu Feliciani & Titiani, vt sæpe admonuimus. Ob id vndecimum annum vocat, quum sit alias nonus.

His *Coss. magnis Reip. expensis in Seleucia Syriæ portus efficitur.*

Hæc eadem iisdem verbis Hieron. in Chronicis. Qui adiicit, Dyrrhachium corruisse terræmotu: & tribus diebus ac noctibus Romam nutasse, plurimasque Campaniæ vrbes tum vexatas.

351. 1101. PHILIPPVS, ET SALLIA. CCLX- 10.

Horum Coss. sic meminit autor ignotus de Præfectis: Philippo & Sallia Coss. Vlpius Limenius præfectus prætorio & Vrbis. XXII.

His *Coss. facta defectio solis est.*

Olym. Imp. Con. Idem Hieronymus in Chronicis, qui etiam scribit, tum rursum Saporem tribus mensibus obsedisse Nisibin. de qua multa historia Tripartita libro 5. cap. 45. Chri- Abr. sti con.

2. 11. LIMENIVS, ET CATVLLINVS. 352. 1102.

Avtor ignotus horum Coss. sic meminit: Limenio & Catullino Coss. Limenius praefectus praetorio & Vrbis. Cessauerunt praefecturae dies quadraginta vnus, à die sexto Idus Aprilis, vsque in decimum quintum Cal. Iun. XIIII. Cal. Iun. Hermogenes praefectus praetorio & Vrbis. Sub id tempus bellum Persicum nocturnum circa Singaram factum est, vt Hieronymus scribit.

3. 12. SERGIVS, ET NIGRIDIANVS. 353. 1103.

Horvm Coss. sic meminit autor de Praefectis: Sergio & Nigriniano Coss. Hermogenes praefectus Vrbis & praetorio. Tertio Cal. Martias Fabianus Titianus praefectus Vrbis. Horum praeterea Coss. meminit historia Tripartita libro 4. cap. 37. Hoc tempore Magnentius tyrannus circa partes emersit Hesperias. qui Constantem Imperatorem occidentalium partium, facto dolo, circa Gallias interemit. Quo gesto, intestinum inflammatum est bellum. Magnentius enim tyrannus cunctam tenebat Italiam, Aphricamque cum Gallis. In Illyrico vero & Syrmio aliud rursus à militibus excitatum est bellum per tyrannum nomine Britannionem. Sed etiam tumultus non fortuitus Vrbem detinebat. Fratruelis namq; Constantini, Nepotianus nomine, imperium assumpserat, Monomachorum virtute suffultus. Et Nepotianum quidem Magnentii milites deposuerunt. Magnentius autem procedens, vniuersas partes vastabat Hesperiae. Horum igitur omnium immensa confusio huc tempore generata est. Quarto enim anno post Sardicense concilium haec acta noscuntur consulatu Sergii & Nigriani. His itaq; apparebat, quia ad Constantium solum imperii iura peruenissent, quo profectu cōtra tyrannus semetipsum quo poterat praeparabat.

His Coss. Constans haud longe ab Hispania in castro, cui Helene nomen est, interficitur, anno aetatis 30. & imperii 13. Constantius solus mansit in regno.

Hieronymus in Chronicis: Magnentio apud Augustodunum arripiente imperium, Constans haud lunge ab Hispania in castro cui Helene nomen est, interficitur anno aetatis tricesimo, imperii vero sui anno tredecimo. Quam ob rem turbata Repub. Vetrannio Mursae, Nepotianus Romae Imperatores facti. Idem Eutropius libro decimo, capite quarto & sequenti. Orosius libro septimo, capite decimo nono. Scribunt quidam Horoscopum Constantis mathematicum, qui dix[illegible]eriturum gremio genitricis. Nam Helena auia mortua matre, Constantini filios nutriuit vt parens. Sed hoc forte intelligendum erat de oppido Helena. Nam fessum venatione Constantem, qui ei insidias parabant, ingressi tentorium, nihil tale cogitantē interficiunt. Alii dicunt eum vigilē cognouisse parricidas, & abiisse in templum propinquum, & insignia imperii deposuisse, & ab altaribus tractum caesum fuisse. Tripartita historia libro quinto, capite quarto, haec tradit: Imperator Constantius in Illyricum profectus est ob publicam necessitatem, & maxime Britannionis, qui per milites fuit Augustus appellatus. Cumque venisset Syrmium mutuis foederibus factis, cum milites in fauorem Constantii transirent, eumque solum Augustum clamassent: Britannio sentiens se proditum, ad pedes Imperatoris se prostrauit. Cui Constantius coronam & purpuram auferens, clementer monuit, vt sub stemmate priuato degeret, quod magis eius aetati conueniret. Sumptus quam vberrimos ex publicu largitus est. Dehinc in Prusam Bithyniae se contulit, ibique tranquille quieuit. B

4. 13. P. C. SERGIVS, ET NIGRIANVS. 354. 1104.

Hvivs consulatus etiam meminit historia Tripartita, libro quinto. Postquam enim in praefato libro quinto, capite quarto describit Imperatoris Constantii in Illyricum aduentum, vbi Britanniunem purpura ac regno exuebar, & in Bithyniam illum misit: post 6. capite tradit, concilium in Syrmio congregari iussisse, vbi haec verba scribuntur: Isti siquidem post consulatum Sergii & Nigriani, quo anno propter bellorum turbas nullus Consulum fuerat solenniter ordinatus, conuenerunt in Syrmium, &c. Autor vero ignotus de Praefectis hoc loco ponit Magnentium, qui tunc tyrannus sese Augustum appellabat, & Gaisonem Coss. Verba autoris haec sunt: Magnentio & Gaisone Coss. Fabius Titianus praefectus Vrbis. Iterum Calend. Mar. Aurelius Celsinus praefectus Vrbis. Iterum quarto Idus Maias, Celius Probatus praefectus Vrbis. Septimo Idus Iunias Clodius Adelphius praefectus Vrbis. Decimo quinto Calend. Ian. Valerius Proculus praefectus Vrbis. Huius Ni-

Chri- Ab vr- ius Nigriani filius fuit Florentius, qui magister officiorum erat Constantii Imperatoris. Olym. Imp.
sti con. Cuius Marcellinus meminit in 15. lib. Vbi post paulo fit quoque mentio Gaisonis. Scribit enim Lauium Gaisonem tribunum militum candidatum affuisse morituro Constanti. Adelphii vero præfecti Vrbis, idem Marcellinus meminit libr. 16. Con.

355. 1105. CONSTANTIVS V. ET CONSTANTIVS IVNIOR. CCLXXXIII. 14.

Div, fateor, me torsi, vt scirem quisnam iunior ille fuisset Constantius. Nam nullam sobolem ex Constantio vsquam legi, qui fuit natura pene impotens. Et autor ille ignotus de Præfectis alios hoc loco ponit Coss. Decentium scilicet, fratrem Magnentii tyranni, qui post vitam laqueo expleuit, & Paulum. Nam ita scribit: Decentio & Paulo Coss. Valerius Proculus præfectus Vrbis. Iterum quinto Idus Septembris, Septimius Mnasea præfectus Vrbis. Sexto Cal. Octobris, Neratius Cerealis Præfectus Vrbis. At cum diligenter vndique inuestigarem, quisnam iunior esset Constantius, reperi Gallum Constantii patruelem, quem paulo ante Cæsarem fecerat, sic appellatum. Historia Tripartita lib. 5. cap. 12. Gallus vero qui & Constantius. Et iterum eodem libro, cap. 5. Tunc igitur Imperator Gallum consobrinum suum Cæsarem fecit: cui suum nomen imponens, in Syriam Antiochiæ destinauit, vt partes per eum custodirentur Orientales. Quo ad Antiochiam veniente, circa Orientem signum Saluatoris apparuit. Columna namque sub specie crucis in cœlo visa, maximo miraculo conspicientibus fuit. Alios autem duces suos cum multo exercitu contra Magnentium destinauit. Ipse vero in Syrmio morabatur, & rei sustinebat euentum. Hieronymus etiam in Chronicis tradit sub id tempus Syriæ populis, crucis signum, cum maximo conspicientium terrore in Orientali plaga apparuisse. Et nimirum Gallus iam Iudæos multos neci tradidit, & ciuitates eorum Neocæsaream, Tiberiadem, & Diospolim, cum plerisque aliis oppidis, igni tradidit. Vide Tripartitam historiam libro 5. cap. 11.

356. 1106. CONSTANTIVS VI. ET CONSTANTIVS CÆS. II. 2. 15.

Horvm Coss. sic meminit autor ignotus de Præfectis: Constantio VI. & Constantio II. Coss. Neratius Cerealis præfectus Vrbis. Sexto Idus Decembris Vitrasius Orphitus
B præfectus Vrbis. Sed historia Tripartita lib. 5. cap. 10. scripsit horum Coss. gesta abunde in hæc verba: Interea Magnentius ad Vrbem perueniens, multos peremit senatorum ac populi: agnoscens vicinos esse contra se Constantii milites, abscessit ad Gallias. Cumque modo hi, modo illi victores essent, nouissime deuictus Magnentius, fugit in Mursam, quod est Galliæ castrum: videnscque suos milites quasi desperatione tristes, ipsos consolatus. solitum fauorem Magnentio exhibere parati, ediuerso nolentes clamarunt omnes, Constanti Auguste tu vincas. Hoc augurium Magnentius traxit ad semetipsum, tanquam ei diuinitus non concederetur imperium: & propterea relinquens castrum, ad vlteriora tendebat. Sequentibus autem Constantii militibus, circa montem Seleucium facta congressione, solus fugiens venit in Lugdunensem vrbem, comperiens suam matrem, & fratrem quē Cæsarē constituerat. Nouissime interfecit semetipsum, consulatu Cōstantii VI. Galli II. Augusti die XV. Nō post multū vero tempus, Decentius alter eius frater semetipsum strangulauit. Sed neque sic ad Remp. pax peruenit. Nam paulo post apud Gallias occidentales Syluanus quidam tyrannus exortus est, quem duces Constantii velociter peremerunt.

357. 1107. CONSTANTIVS VII. ET CONSTANTIVS III. 3. 16.

Avtor ille ignotus qui de Præfectis scripsit, Constantio VII. inquit, & Constantio III. Coss. Vitrasius Orphitus præfectus Vrbis fuit. Nec quicquam amplius de hoc autore habeo. Rogo & obtestor eruditos omnes & antiquarios, si amplius de hoc autore habeant, aut inueniant, posteritatem neu defraudent. Ego quicquid habui, lubens in medium citra inuidiam contuli. Quod vt optimi quique faciant, & oro & obsecro. Sed huius Orphiti præfecti Vrbis meminit Ammianus in 16. & in 14. Meminit & horum Coss. Tripartita historia libro quinto, capite 12. Cum enim Gallus tyrannidem indueret, felicitatem suam non ferens, occisis plurimis bonis viris, Magno Quæstore & Domitiano præfecto Orientis, Constantius indignatus eum vocauit. Qui eum contemnere non valeret, pergebat ad principem. Cumque contra insulam Flaconensem venisset, eum illic Constantius præcepit interimi. Post paululum vero Iulianum, Galli fratrem, Cæsarem Constituens, direxit in Gallias. Gallus vero, qui & Constantius, VII. Constantii consulatu & suo tertio ita peremitur. De Galli ferocia & tyrannide Ammianus Marcellinus toto libro

Olym. Imp. Con. 14. Vbi quoque horum fit mentio Coss. & mors Galli apertius describitur, quibus consultoribus & vbi sit patrata. Licet illic scribatur: Constantius consulatu suo septies, & Cæsaris iterū, egressus Arelate, &c. Sub his Coss. Constantius Imperator cum Alemanis fœdus percussit, & Mediolanum concessit, & Gallū interfici iussit, vt describit latissime in 14. Marcellinus. Vtinā ad nos integer is peruenisset autor: cuius paucos quidem libros & mancos & mutilos iactura temporis suscepimus. Deus det vt adhuc reperiatur integer. Audio enim circa Rhenū illum adhuc integrum in quodam monasterio detineri. Frangite quæso ergastula & carceres doctissimi viri, vosq; in primis quorum nomina inter literatissimos sunt conspicua: tu Capnion Sueuiæ triumuir, & tu Theoderice Gresemunde, Beate Rhenane, Erasme magne, & quicunq; sunt antiquitatis zelatores, liberate à carceribus captum tot seculis Marcellinum, ne tineis corrodatur, & in macellis ab indoctis monachis dilanietur, dum suos sermones concinnant, Vade mecum, Dormi secure, & Stude nunquam: præclara hercle studiorum volumina. Chri. Abur. ci. cm.

4. 17. ARBETIO, ET LOLLIANVS. 358. 1108.

HORVM Coss. fit mentio in Tripartita historia libro quinto, capite duodecimo, his verbis: Iulianus sequenti consulatu Arbetionis & Lolliani constituitur Cæsar die septimo mensis Nouembris. Ammianus quoque Marcellinus 15. libro historiæ suæ horum Coss. mentionem facit, describens cur Constantius hunc Iulianum Cæsarem fecerit, & qualis tum in Galliis tumultus fuerit: quando scilicet Syluanus sese Imperatorem constituens, fuerit interfectus, hæc verba subiicit: Hæc die octauo Iduum Nouembrium gesta sunt, cum Arbetionem Consulē annus haberet & Lollianum. Deinde diebus paucis Helena virgine, Constantii sorore, eidem Cæsari coniugali fœdere copulata, paratisque vniuersis, quæ maturitas proficiscendi poscebat, comitatu paruo suscepto, Cal. Decembrib. egressus est: deductusq; ab Augusto ad vsque locum duabus columnis insignē, qui Laumellum interiacet & Ticinum, itineribus rectis Taurinos peruenit. Cæterum licet his Coss. Iulianus à Constantio sit adoptatus, aliqui tamen scribunt in Gallia Cisalpina, propter irruptionem Germanorum, qui Gallias vastabant, factum. Aliqui scribunt Athenis adoptatum: Marcellinus Mediolani id factum tradit. Arbitror autem omnino hunc Mauortium Lollianum Cos. esse illum, ad quem Iulius Firmicus Maternus scribit libros octo Astronomicorum. Nam in præfatione eius operis inquit: Nam cum tibi totius Orientis gubernacula domini atq; Imperatoris nostri Constantini Augusti, serena atque venerabilia indicia tradidissent, nullum prætermisisti tempus, quo non à nobis exigens, quod tibi inconsulta pollicitatione promiseramus. Proconsuli itaque tibi & ordinario Consuli designato promissa reddimus, &c. B

HIS *Coss. Victorinus rhetor, & Donatus grammaticus, Romæ insignes habentur.*

Eadem Hieronymus in Chronicis scribit. Sed addit, Donatum grammaticum præceptorem suum fuisse: & Victorinum statuam in foro Traiani meruisse.

CCLX- XXIIII. 18. CONSTANTIVS VIII. ET IVLIANVS CÆS. 359. 1109.

AMMIANVS Marcellinus horum Coss. mentionem facit ab initio sextidecimi libri Historiarum, scribens, Iulianum Cæsarem consulatum iniisse apud Viennam. Et quæ tum in Gallia Cæsar gessit, luculenter & copiose explicat Marcellinus, quæ in Augustoduno, quæ in Agrippina, quæ alibi. Quod studiosus lector sedula aure ex detruncato Marcellino excerpet.

1. 19. CONSTANTIVS IX. ET IVLIANVS CÆS. II. 360. 1110.

Hos Coss. in Ammiano non repperi, quia 16. liber est confusus in fine cum 17. & quædam paginæ sunt transpositæ inter imprimendum. quod non nisi diligens lector animaduertet. Totusque hic consulatus deest, præter pauca quæ de obelisco tradit.

HIS *magnæ Alemanorum copiæ apud Argentoratum oppidum Galliarum deletæ sunt.*

Hieronymus in Chronicis eadem, sed copiosissime Marcellinus in fine libri 16. Sed aduerte, vt admonui, paginas quasdam esse transuersas. Meminit & illius belli Sextus Aurelius titulo quinquagesimo. In hoc bello Iulianus fuit à militibus Augustus dictus, ob quam rem vltra solitum Constantius excanduit.

TITIA-

361. IIII. TITIANVS, ET CEREALIS.

IGNOTVS autor, qui sola Coss. nomina habet hoc loco non Titianum, sed Dacianum scribit. & Marcellinus lib. 17. Diutiano & Cereali Coss. forte librariorum vitio: vt Datianus umnino fuisse Consul ille æstimandus sit. Sub his Coss. Marcellinus scribit literas à Sapore Persarum rege ad Constantium, & è contrario missas ad Saporem, pro pace inter eos facienda. Eodem præterea tempore, eodem teste Marcellino, terræmotus horrendi per Macedoniam Asiamque & Pontum assiduis pulsibus oppida multa concusserunt, & montes. Inter monumenta tamen multiformium ærumnarum eminuere Nicomediæ clades, quæ funditus euersa est. Vnde Ammianus occasionem nactus, copiosissime de terræmotu & eius speciebus in eo loco scribit. Narrat deinceps quæ Iulianus in Alemanos gesserit, & quæ probra in Palatio Constātii ab adulatoribus sustinuerit: ac quæ Constantius contra Sarmatas & Quados egerit, vnde & Sarmatici cognomen meruit. Horū Coss. etiam fit mentio in Historia tripartita lib. 5. cap. 34. his verbis: Erat primitus constitutum, vt in Nicomedia Bithyniæ congregarentur episcopi: quorum conuentum prohibuit maximus terræmotus. Hoc contigit consulatu Titiani & Cerealis, octaua die mensis Augusti. Tractabant enim transponere synodum in vicinam Nicææ ciuitatem. Quod eum displicuisset, rursus volebant in Tarso Ciliciæ conuenire. Deinde placuit apud Seleuciam Isauriæ, quæ Aspera vocabatur, celebrare concilium. Quod actum est consulatu Eusebii & Hypatii: fueruntque CXL. episcopi.

362. IIII2. EVSEBIVS, ET HYPATIVS. 4. 21.

HORVM Coss. meminit Marcellinus, appellans eos fratres (erat enim illis soror Eusebia prima coniunx Constantii Imperatoris) lib. 18. vbi pulchre describit, quæ Iulianus Cæsar in Galliis & Germania egerit: quæ Constātius in Syrmio & Mesopotamia, & quomodo Amyda vrbs capta sit. Quæ omnia latissime duobus libris explicat, 18. & 19. Meminit & horum Coss. Tripartita historia lib. 5. cap. 20. his verbis: Exposita fides præsente domino nostro Constantio consulatu Eusebii & Hypatii Syrmio XI. Calen. Iunii. & iterum eodem libro, capite trigesimo quarto tradit synodum celebratam apud Seleuciam Isauriæ, quæ vocatur Aspera.

363. IIII3. CONSTANTIVS X. ET IVLIANVS CÆSAR III. CCLX-XXV. 21.

HORVM Coss. meminit Marcellinus libro 20. quo scribit Constantium ad Orientem tetendisse, vt rebus Persicis se accingeret: & Iulianum in Gallia, excitata militum seditione, Augustum acclamatum: licet diu multumque reluctaretur, pluribusque milites adhortaretur, ne discordiarum materias excitarent. strictis dein ensibus impulerunt, vt Iulianus tandem ipsorum voluntati assentiret. Impositus scuto pedestri, sublatus est altius, & Augustus renunciatus. Cum autem diadema non esset, vxoris de collo vel capite simile aliquid postulabant. Quod cum tanquam inauspicatum detestaretur, veluti Cæsari Augusto mundus muliebris non conueniret, qui per sudores & victorias nomen illud assequi deberet equi phaleras quidam quærebant. Sed & illis recusatis, Maurus quidam, torquē, quo vt draconarius vtebatur, sibi detraxit, & capiti Iuliani imposuit pro diademate. Hæc omnia Iulianus per literas ac legatos, Constantium docuit, cupiens ipsum mitigare, quē sciebat plus solito irasciturum. Nullaque dignatus est responsione legatos, incertus an in Persas, an contra Iulianum moueret exercitum. Quomodo inde Bezabda Vrbs Mesopotamiæ sit capta, & quæ contra Persas acta in Oriente, hoc libro Ammianus explicat. Eisdem etiam Coss. Helena vxor Iuliani mortua est. Mortua & Eusebia Constantii vxor. Huius quoque consulatus mentio fit in historia Tripartita, lib. 5. cap. 35. his verbis: Cumque se in altera die pararet ad consulatum, quod prima die mensis Ianuarii Romanorum more celebrabatur, totam diem & maximam noctis partem expendit, inter episcopos certamen habens. Item eodem libro, capite 39. Tunc etiam maior ecclesia, quæ dicitur Sophia, dedicatur, consulatu Constantii X. & Iuliani Cæsaris III. quintadecima die Februarii mensis.

HIS *Coss. Honoratus ex præfecto præt. Galliarū primus Constantinopolis præfectus Vrbi esse cæpit.* Eadem iisdem verbis Hieronymus in Chronicis. & in Tripartita historia libro 5. cap. 31 illius sic fit mentio: Iubet vt de Acacii quæstione iudicaretur, præsentibus maximis proceribus & Honorato, quem non ante multum tempus Imperator ab vrbe Roma reuertens, primum Præfectum vrbis Constantinopolitanæ constituit. Meminit & illius Honorati Marcellinus lib. 14.

364. IIII4. TAVRVS, ET FLORENTIVS. 2. 23.

MARCELLINVS lib. 21. meminit Florentii, qui per Illyricum præfectus prætorio per

Olym. Imp. Con. | Chri. Abr. sti an.

hæc tempora fuit, quando Iulianus relictis Galliis, per Pannoniam tendebat contra Cōstantium. Quo tempore & Taurus præfectus prætorio per Italiam fuit, forte priusquam Coss. fierent. Nam quæ tum gesta sunt, pulchre Marcellinus docet, si syncerus est codex. sed cum paginas transuersas, non semel etiam hoc loco animaduerterim, quod etiam noui nuper correctores ac impressores non senserunt, nihil certi possumus asserere. Quanquam & hoc libro narrat Constantii mortem, & quæ priusquam moreretur prodigia euenirent, nullam faciens Coss. mentionem. Quod sine dubio obmissum ab eo non est, sed iactura temporis è libro est deperditum & deprauatū. Nam in principio lib. 22. tradit Iulianum, vbi Constantinopolim venit, tanquam Imperator quosdam sibi contrarios puniuisse. In quibus Taurum legimus exilio mulctatū. Et cum actorum gesta promulgarentur, id voluminis publici continebat exordium consulatus Tauri & Florentii: Florentius autē magister officiorū (nam duo eo tempore erant Florentii) Nigriani filius, contrusus est in syluam Dalmatiam Boas. Alter enim præfectus prætorio Consul etiam cum permutatione territus subita, cum coniuge exēptus periculis, diu latuit, nec redire ante mortem potuit, capitis tamen crimine damnatus est absens. Historia Tripartita lib. 5. horum Coss. meminit, & cap. 42. vbi de Concilio agit Constantinopolitano, & cap. 24. & cap. 50. vbi sic scriptum est: At Mopsocrenis inter Cilicas atq; Cappadocas nimia cogitatione apoplexiæ passione defunctus est consulatu Tauri & Florentii, tertia die Nouemb. anno vitæ suæ 45. ex quibus tredecim cum patre regnauit, 25. post illum. Noster autem Cassiodorus sequentibus Coss. ipsum tradit mortuū. Quod vereor ne sit scriptorū incuria transpositum. Nam & Iulianus annū vnum, mensibus 8. imperauit. & Mamertinus elegantissimum Panegyricū, qui adhuc extat, Iuliano Cæsari dixit, in quo gratias ei agit, vt suspicanda sit menda. Nam & Constantinus consulatu Feliciani & Titiani mortuus scribitur. Si igitur anni ab eo consulatu vsq; ad hunc XXXIII. annum imperii Constantii numerentur, erunt 25. anni Constantii imperii. Omnia igitur sunt cum sale legenda. Quis enim in tanta antiquitate & librorum corruptione potest ad apicem numerū indagare annorum.

3. 24 MAMERTINVS, ET NEVITTA. 365. [illegible]

MARCELLINVS lib. 21. Mamertinum scribit fuisse præfectum prætorio per Illyricum: sed postea cum Neuitta designatum Consulē. Sed eodem lib. sæpius & perperam scribitur in omnibus impressis libris, Nec vita, pro Neuitta. & lib. 22. illius consulatus meminit, sub Iuliano tunc rerum potito. Inquit enim: Allapso itaq; Cal. Ianuariarum die, cum Mamertino & Neuittæ nomina suscepissent paginæ consulares, humilior Princeps visus est in officio pedibus gradiendo cum honoratis, quod laudabant alii, quidam vt affectatum & vilem carpebant. Narrat deinceps Marcellinus, quæ Iulianus hoc consulatu gesserit, & quas leuitates in ludis Circensibus Cos. exercuit. Hic est ille Mamertinus, qui elegantissimum Panegyricum Iuliano Imperatori dixit, qui adhuc extat, & impressus circumfertur, multa elegantia & rerum doctrina refertus. In quo gratias agit Iuliano de consulatu. Vt certe hi Coss. sub Iuliano fuisse credendi sunt, vel solius Marcellini testimonio. B

HIS *Coss. Constantius Mopsocrenis inter Ciliciam Cappadociamque moritur, anno ætatis 43. Cui successit Iulianus, qui regnauit anno 1. mens. 8.*

Orosius lib. 7. c. 19. Anno ab Vr. con. M.C.XVI. Iulianus dudum Cæsar, post autē 36. ab Augusto, regno potitus anno vno, mensibus 8. imperii summam solus obtinuit. Christianam religionem arte potius quam potestate insectatus, vt negaretur fides Christi, & idolorum cultus susciperetur, honoribus magnis prouocare, quam tormētis cogere studuit. Aperto tamen præcepit edicto, ne quis Christianorum docendorum liberalium studiorum professor esset. Sed tamen sicut à maioribus nostris compertum habemus, omnes vbique propemodum præcepti conditiones amplexati, officium quam fidē deserere maluerunt. Iulianus autem aduersus Persas bellum parans, cum Romanas vires contractas vndiq; ad destinatam secum retraheret perditionem, Christianorū sanguinē diis suis vouit, palam persequuturus ecclesias, si victoriam potuisset adipisci. Nam & amphitheatrū Hierosolymis iussit extrui: in quo reuersus à Parthis, episcopos, monachos, omnes eius loci sanctos, bestiis etiam arte sæuioribus obiiceret, spectaretq; laniandos. Itaq; postquam à Ctesiphonte castra mouit, dolo cuiusdam trāsfugæ in deserta perductus, cum & sitis & ardore solis atque insuper labore arenarum confectus periret exercitus, Imperator tanto rerū periculo anxius, dum per vasta deserta incautius vagatur, ab obuio quodā hostium equite, conto ictus, interiit. Sic misericors Deus impia consulta dissipauit. Plura de hoc Eutropius lib. 10. c. 7. qui sub eo militauit. Plura Sex. Ruffus, & Sex. Aurelius tit. 51. sed omnium copiosissime Ammianus Marcellinus, qui comes expeditionis Persicæ fuit, à lib.

Chri-Ab vr. ßi con. 21.vsq; in lib. 25. Historia quoq; Tripartita lib.6. eius gesta commemorat: & Ruffinus lib. 10. historiæ Ecclesiasticæ. E quibus recentiores Iordanis & Beda, ac seculo nostro Pomponius Lætus, sua mutuati sunt. Ioan. Monachus, qui eius vitam latissime enarrauit, historiæ Triparr. res Christianas subscripsit. Sed nemo melius pinxerat Iulianum, quam Gregorius Nazianzenus, lib. 2. contra gentiles, vbi hæc verba scribuntur: Hæc quidem de Iuliano aliis ipsa experimenta tradiderunt, & assumpta porestas imperii. Mihi autē eius mores comperti sunt. Cum hunc virū Athenis clarius agnouissem (venerat enim illuc, cum frater eius Imperatori videretur inimicus) tunc non frustra consideraui virum. Non enim fortuito ista conspexi, sed faciebat me cautum inconstantia morum eius, & excessus vberior. Vates siquidem egregius est qui bene considerat. Nullum enim signum in eo vtile mihi videbatur: Ceruix inflexibilis, humeri iactabiles, oculi currentes huc illucq; directi & furiose respicientes, pedes impatientes, nates spirantes iniurias atq; contemptus, schemata risibilia, & hoc ipsum semper habentia: risus incontinens, & quasi subbulliens: consensus & negatio simul, rem nulla ratione consistens: interrogatio inordinata, atque responsio nulla congruentia sibi cōueniens. Sed quid vnioersa discurro? hunc ante opera vidi, & operibus ipsis agnoui. Et reliqua multa de moribus eius Nazianzenus narrauit. Olym. Imp. Iul.

IVLIANVS XXXVI.

Sub quo hi Coss. fuerunt:

366. 1116 IVLIANVS IIII. ET SALVSTIVS. 4. 1.

AMMIANVS Marcellinus lib. 23. sic horum Coss. meminit: Iulianus iam ter Cos. ascito in collegio Trabeæ Salustio præfecto per Gallias, quater ipse amplissimom inierat magistratū. Et videbatur nouum adiunctum esse Augusto priuatum, quod post Diocletianū & Aristobolum nullus meminerat gestū. Narrat item Marcellinus hoc anno fuisse præfectum Romæ Apronianum. Historia quoq; Tripart. lib.6. c.47. horum Coss. sic menrionem facit: Iulianus ergo quarto consulatu suo, quem ediderat cum Salustio, sexto die Iunii mensis, in Persica regione defunctus est, anno tertio imperii sui: septimo vero ex quo B Cæsar à Constantio fuerat ordinatus, vitæ anno 32. Eadem Hieronymus in Chronicis. Pomponius Lætus in suis Cæsaribus, cum Iulianū describit, huius sic meminit consulatus: Iulianus quartum iniit consulatum, ascito Salustio collega, quem præfecerat Galliis præfectum, cum ver appeteret, Hieropolim venit, hinc in Mesopotamiam signa cōmouit.

HIS *Coss. Iulianus post victoriam apud Persas occiditur, anno ætatis tricesimo secundo. Post quē sequenti die Iouianus ex Primicerio Domesticorum factus Imperator: qui regnauit mensibus octo, sub quo hi Coss. fuere.*

Orosius lib.7. cap.19. Anno ab Vrb. con. M.CXVII. Iouianus XXXVII. ab Augusto Imperator, in summo rerum discrimine ab exercitu eius creatus, cum & locorum iniquitate captus, & hostibus circumseptus, nullam euadendi facultatem nancisceretur, fœdus cum Sapore rege Persarum, etsi parum putant dignum, satis tamē necessarium pepigit. Quippe vt tutum & incolume exercitum Romanū, non solum ab incursu hostium, verum etiā à locorum periculo liberaret, Nisibin oppidum & partem superioris Mesopotamiæ Persis concessit. Inde per Illyricū rediens, dum per Galatiam iter agit, cum in cubiculū quoddam nouum sese cubitum recepisset, calore prunarum & parietum nidore nuper calce illitorum aggrauatus & suffocatus, octauo demum mense quo imperare inceperat, vitam finiuit. Eutropius lib.10. c.8. qui per hæc tempora floruit, multa de hoc scripsit. Sextus Aurelius tit. 52. Iouinianus genitus patre Varroniano, incola agri Singidonensis prouinciæ Pannoniæ (sic enim est legendum, non insulæ: nec Indigonensis vt Lætus. cum hodie dicatur, paucis immutatis, Segodanius ager) impetrauit menses octo. Eius patri cum liberos crebros amitteret, præceptū somno est, qui eum, iam instante vxoris partu, edendū fore diceret Iouianū. Hic fuit insignis corpore, lætus ingenio, literarum studiosus. Hic dum à Perside hyeme aspera mediaque Constantinopolim accelerans, cruditate stomachi, tectorio noui operis grauatus, repente interiit, annos gerens proxime XL. Ruffus quoq; Sextus in fine sui libelli, Iouiani & eius mortis meminit. Abunde autem de hoc Ammianus Marcellinus lib.24. historia Tripart. li.7. & Ioan. Monachus, qui Zonaras dicitur. E quibus nos quædam excerpsimus. Cæterum vt intelligas, quis apud veteres dictus sit Primicerius, licet C. Titulus sit de Primicerio: tamen non est audiendus Accursius, qui interpretatur eum esse qui primus çereum ferat: cum Primicerius notarius Principis dicatur,

Olym. Imp. honore inter notarios primus. & primicerius domesticorum, & primicerius aliarum di- *Chri-Ab-* *Iou.* gnitatum. Marcellinus 18. Valentinus ex primicerio protectorũ Tribunus. Et apud Hie- *sti* *ca.* ronymum, primicerius scholæ candidatorum. Vegetius libro 2. Primicerius in officio præfectorum prætorio ad honestum quæstuosumq; militiæ peruenit finem. Sunt autem à tabulis cereis, quæ ceromata Græce dicuntur, in quibus antiqui scribebant, primicerii appellati. Vnde & historia Tripartita vocat hunc Millenarium, qui Græcis χιλίαρχος appellatur, hoc est tribunum qui mille militibus præerat. Neq; illud est silentio prætereundum, quod cum Iulianus legem proposuisset militibus omnibus, vt aut sacrificarent, aut militia cederent: maluit Iouianus cingulum amittere, quam impiis præceptionibus obtemperare. Et ideo raptus ad imperium, clamabat nolle se infidelibus imperare. cum ipse esset Christianus. Cui responsum est à militibus omnibus sese quoq; Christi fidei esse obnoxios.

IOVIANVS XXXVII.

CCLX- I.

XXVI.

IOVIANVS, ET VARRONIANVS. 367. 1117.

HORVM Coss. meminit Eutropius lib. 10. cap. 8. vbi librum suum claudit, in hæc verba. Is status erat Romanæ rei, Iouiano eodem & Varroniano Coss. anno Vrb. con. millesimo, centesimo nono, & decimo. fuit autem hic Varronianus, filius Iouiani Imperatoris, cuius pater etiam Varronianus appellabatur, qui somnii cuiusdã monitu præscisse filii Iouiani imperatoriam dignitatẽ dicitur, teste Marcellino in lib. 25. idq; duobus amicis cõmisisse fidissimis, illo adiecto, quod ipsi quoque deferretur trabea consularis. Sed impetrato vno, adipisci non potuit aliud. Audita enim filii celsiore fortuna, antequam eum videret, fatali præuentus est morte. Et quia huic amplissimum magistratũ portendi per quietem prædictum est seni, cum illi consulatus non eueniret, nepos eius etiam infans cum Iouiano patre declaratus est Consul. Et cum in sella curuli de more veheretur, vagitibus mortem patris proxime futuram declarauit. Illic enim fit mentio horum Coss. Historia Tripartita etiam huius consulatus meminit lib. 7. capite 6. in hæc verba: Tunc igitur Imperator impetum retinens hæreticorum, discessit ab Antiochia, & venit ad Tarsum Ciliciæ, ibiq; corpus Iuliani sepeliuit: & dum cuncta solennia funeri eius exhibuisset, Consul est **B** designatus. Dumq; Constantinopolim festinaret, venit ad prædium nomine Dadastam inter Galatiam & Bithyniam, quo Themistius philosophus, cum aliis senatoribus occurrens, consularem recitauit orationem. Feliciter tunc agi potuissent res humanæ Reip. simul & ecclesiasticæ sub principe benigno dispositæ, nisi repentina mors mortalem virum ab hominibus abstulisset. In prædicto namque prædio hyemis tempore in fraxis, hoc est obdurationis seu stuporis languore constrictus est. Mortuus consulatu suo & Varroniani filii XVII. die mensis Februarii. Qui regnauit mensibus 7. vixit annis 33.

HIS *Coss. Iouianus Imperator moritur, anno ætatis tricesimo tertio.*

Eutropius: Multi exanimatum opinantur nimia edacitate. Inter cœnandum enim nimis epulis indulserat. Alii odore cubiculi, quod ex recẽti tectorio calcis graue quiescentibus erat. quidam nimietate prunarum, quas graui frigore adoleri multas iusserat. Decessit imperii mense septimo, quartadecima Calendas Martias, ætatis vt qui plurimum vel minimum tradunt tertio & trigesimo: ac benignitate Principum qui ei successerunt inter diuos relatus est. Nam & ciuilitate propria & natura admodum liberalis fuit: viralitas neque iners, neque imprudens. Hieronymus in Chronicis, quem puto fuisse imitarum Cassiodorum, annos triginta quatuor ei attribuit, si est litera castigata, cum omnes alii tantum 33. scribant.

POST *quem Valentinianus tribunus scutariorum apud Nicæam Augustus appellatus, fratrem Valentem Constantinopoli ad communionem assumit imperii. Qui regnauerunt annis quatuordecim, mensibus quinque. Sub quibus hi Coss. fuerunt.*

Orosius libro 7. capite 19. Anno ab Vrbe condita millesimo centesimo decimo nono. Valentinianus tricesimus octauus, apud Nicæam consensu militũ creatus est Imperator. mansitque in eo annis vndecim. Qui cum Christianus integra fide sacramentum militiæ gereret, & sub Iuliano Augusto tribunus scutatiorum iussus ab Imperatore sacrilego aut immolare idolis, aut militia excedere: fideliter sciens & grauiora esse Dei iudicia, & meliora promissa, sponte discessit. Ita parua interiecta mora, Iuliano interfecto, & Iouiano mortuo, qui pro Christi nomine amiserat tribunatum, retribuente Christo in locum perse-

Chri-Ab vr. fis con. persequutoris sui accepit imperium. Qui postea fratrem suum Valentem participē fecit imperii,& Procopium tyrannum pluresq; postea satellites eius occidit. Eadē adiectis quibusdam Paulus Diaconus, qui Eutropii historiam suppleuit, lib.11.cap.1. & Sex. Aurelius tit.53. Historia Tripartita lib.7. cap.7. Cumque in Nicæam Bithyniæ venisset exercitus, Valentinianum ordinauit Imperatorem, virum optimum,& apice principali dignissimū, 25. Februarii, Pannonium genere, de Cibala ciuitate, cui tunc erat militum cura cōmissa, quoniam probatissime militarem nouerat disciplinam. Fuit enim vir magnanimus, & semper præsenti fortuna melior apparebat. Non modo enim fortitudine, sed etiam prudentia, temperantia. atq; iusticia & corporis magnitudine præfulgebat. Adeo enim fuit regalis pariter & vrbanus, vt cum exercitus tentasset ei alium sociare consortem, ille responderit: Vestrum fuit, ô milites, Imperatore non existente, mihi dare regimen imperii: verum vbi hoc ego suscepi, meum iam, & non vestrum est, de rebus cogitare communibus. Cuius verba admirati milites, eius sequuti sunt voluntatem. At ille fratrem de Phœnicia vocans, quod non debuit, socium fecit imperii. Post triginta dies auspicii sui, cui Asiæ sceptra contradens pariter & Ægypti, Europam sibi distribuit. Olym. Imp. Val.

VALENTINIANVS AVG. IMP. XXXVIII.

368. 1118. VALENTINIANVS, ET VALENS. 2. 1.

HORVM Coss. meminit Ammianus Marcellinus lib. 26. qui scribit ambos fratres Principes in Syrmio res ordinasse suas, cum prius trabeas consulares accepissent: & post Valentinianus Mediolanum, Valens Constantinopolim discessit, diuisis copiis. Quo anno cum Alemanni limites Germaniæ infestassent, qui legatos suos pro stipendiis miserant: acceptis autem vilioribus muneribus, obiecerunt Vrsatio officiorum magistro, & magis hostes tum incendebant. In Oriente Procopius tyrannidē assumpsit, & Constantinopolim intrauit, priusquā Valens veniret, pluribus ciuitatibus occupatis. Eodē tempore præerat Romæ Rufius Turcius Aproniānus, literis & Reip. moderandis habenis vir illustris & clarus, præfectus Vrbis: qui iudex seuerus & integer Vrbem æternam regebat: & veneficos plures qui Vrbem tum fœdabant, summa cura exegit: & Hilarium Aurigam, ac B plures alios, supremo supplicio castigauit. De quo multa Marcellinus libro vigesimo sexto. Historia Tripartita libro septimo, capite decimo quinto, horum Consulum mentionem faciens, ita habet: Cum belli euentus interea percurreret, terræmotus factus multas diruit ciuitates. Sed etiam mare terminos proprios mutauit, & in quibusdam locis tanto potius ibi fluxit, vt loca quæ pridem ambulari poterant, remigarentur: ab aliis vero locis tantum recessit, vt arida tellus inueniretur. Hoc ergo factum est primo duorum principum consulatu. Vnde apud ignotum autorem de Coss. sic scribitur: Valentiniano & Valente Coss. maris recessio & accessio fuit duodecimo Cal. Augusti. Idem & Hieronymus in Chronicis. & Orosius: Terræmotus per totum terrarum orbem factus, ita turbatum quoque pelagus excussit, vt per vicinas terrarum campestrium partes refuso mari, plurimæ insularum vrbes concussæ & subrutæ periisse ferantur. Eadem Paulus Diaconus in Valentiniano. Sed Ammianus Marcellinus libro 26. in fine, quantum nos habemus, graphice hunc terræmotum describit. Cuius verba non grauarer subscribere, nisi fastidium lectori vererer me ingesturum. Vide, si placet, illic Marcellinum in fine operis, quemadmodum ad nos venit lacer, mancus, & capite & pedibus truncatus. Non enim persuadeo mihi, virum hunc clarissimum tam frigide opus suum clausisse.

369. 1119 GRATIANVS, ET DAGALAIPHVS. 3. 2.

DAGALAIPHVS olim magister fuit equitum, & equestris militiæ rector, vir clarus & illustris. Cuius crebram in plerisq; locis mentionem facit Marcellinus. Qui in 26. quoque libro horum Coss. meminit his verbis: Translato vero in Gratianum adhuc priuatum & Dagalaiphum amplissimo magistratu, aperto iam vere, suscitatis viribus, Valens iuncto sibi Lupicino, cum robustis auxiliis in Phrygiam tendit, &c. vbi post Procopii mortem describit, cui ceruix fuit amputata. De quo plura in Cæsaribus nostris. Nec quicquam amplius de hoc illustriss autore Marcellino reperitur: quem auguror Augustalem suam historiam inchoasse vel post Suetonium, vel Corn. Tacitum, & ad sua vsq; tempora deduxisse, quod sæpe in his quos habemus mancis & mutilatis libris, meminit Hadriani, Antonini, Gallieni, Seueri rerū gestarum, quas se dicit scripsisse, vt diligēter obseruauimus. Sed proh dii immortales, quemadmodū Cornel. Taciti historiam sine capite, ventre, & cauda

m. Imp. Val. accepimus: ita Marcellini quoque libri, neque caput habent, nec pedes. Vtinam si qui adhuc sunt bibliotaphi, qui hunc aut vtrunque deuinctum habet, ad sese redeant, & thesaurum non sub modio condant, sed pluribus participent, vt illustrium heroum gesta noscantur & imitentur, innumerosq; pariant. At neque magnus ille Erasmus cum Frobenio daret omnes Cæsarum scriptores accurate imprimendos, potuit vllum exemplar Ammiani castigatum ac integrum reperire. licet mihi certo dictum sit, integrum Ammiani Marcellini opus in quodam monasterio Rhenano latere. Sed forte noua ista lues rusticana, qua mille bibliothecæ sunt concrematæ in Germania, sustulit & hoc insigne opus. dii perdant huius tumultus autores, qui hoc nouum diluuium in mundum introduxerunt. Sed redeamus ad rem nostram. Historia Tripartita lib. 7. cap. 15. huius consulatus Gratiani & Dagalaiphi meminit, sub quo describit Procopii tyranni necem: quem discerptum duabus incuruatis arboribus & redditis in altum colligatum tradit. Et proditores eius Agelon & Gomarius serris per medium diuisos scriptum reliquit. Meminit eorunde Coss. rursus eodem libro, cap. 22. vbi habet Procopium esse cæsum in fine mensis Maii, cum post paulo Valentiniano Imperatori nasceretur alius filius post Gratianum, nomen patris referens, Valentinianus iunior dictus. De quo in Cæsaribus nostris. Gratianus enim illi natus est, priusquam imperium assumeret. Chri. Ahn. sti etc.

4. 3. LVPICINVS, ET IOVINVS. 370. 1110.

LVPICINVS olim magister fuit equitum, & Iouinus magister armorum, vt Marcellinus tradit, adiuncti Valenti profecturo ad Orientem. Lupicini huius fit mentio in libello Seueri Sulpitii de vita sancti Martini. Historia Tripartita lib. 7. cap. 22. sic horum Coss. meminit: Consulatu Lupicini & Iouini grandinis multitudo in Constantinopolitana vrbe secunda Iunii mensis die saxorum gerens similitudinem effunditur. quod multi dicebãt propter motum Imperatoris accidere, quod plurimos sacerdotum exilio deportauerat, Eudoxio communicare nolentes. Hieronymus in Chronicis: Tanta Constantinopoli est orta tempestas, vt miræ magnitudinis decidens grando nonnullos hominũ interfecerit.

HIS *Coss. Gratianus, Valentiniani filius, Ambianis Imperator factus est. apud Atrebatas lanæ cælo pluuia mixta defluxit.*

B Historia Tripartita lib. 7. cap. 21. Post paululum vero tempus eodem consulatu Valentinianus princeps filium Gratianum Imperatorem constituit vigesimo die mensis Augusti. Orosius: Horum anno imperii tertio Gratianus, Valentiniani filius, Imperator est factus. Eodem anno apud Atrebatas, vera lana de nubibus pluuiæ mixta defluxit. Eadem Paulus Diaconus, eadem Hieronymus in Chronicis.

CCLXXVII. 4. VALENTINIANVS II. ET VALENS II. 371. 1111.

HORVM Coss. in hæc verba fit mentio in Tripartita historia lib. 7. cap. 22. Sequenti vero consulatu Valentiniani II. & Valentis II. terræmotus circa Bithyniam maximus Nicæam subuertit vrbem vndecimo die mensis Octobris. Agebatur enim annus duodecimus post Nicomediæ casum. Post paucum vero tempus, alio terræmotu multæ partes Gemmaciæ ciuitatis in Hellesponto constitutæ destructæ sunt. His ergo ita prouenientibus, nulla reuerentia terruit neque Eudoxium Arrianorum episcopum, neque Valentem Imperatorem. Non enim à persequutione cessabant. Porro terræmotus ecclesiasticarum iudicium esse videbatur.

2. 5. VALENTINIANVS N. P. ET VICTOR. 372. 1112.

AVTOR ignotus, qui sola Coss. nomina scripsit cum dieb. hoc loco ita scribit: Valentiniano Nouili & Victore, XVI. Idus Aprilis. Puto circa hæc tempora id esse factum quod Hieron. in Chronicis. Paulus Diaconus & Orosius tradunt, quod Athanaricus rex Gotthorum Christianos gente sua crudelissime persequutus, plurimos barbarorum ob fidem interfectos ad coronam sublimauerit. Quorum tamen plurimi in Romanum solum non trepidi velut ad hostes, sed certi quod ad fratres pro Christi confessione fugerunt.

3. 6. VALENTINIANVS III. ET VALENS III. 373. 1113.

HORVM Coss. meminit historia Tripartita lib. 7. c. 29. his verbis: Eudoxius, Arrianæ religionis, post egressum Imperatoris Valentis à Constantinopoli defunctus est consulatu Valentiniani & Valentis III. cum vndecim annis sedem Constantinopolitanæ tenuisset ecclesiæ. Est autem is Eudoxius Arrianæ hæreseos episcopus, à quo baptizatus Valens, in sæuissimam hæresim dilapsus est, conatusque catholicos persequi, sed fratris autoritate compres-

Chri- Ab vr- compressus est, vt Orosius & Paulus Diaconus scribunt. Vt autē ecclesiæ à Valente sunt Olym. Imp.
sti con. molestatæ, sequentib. capitib. docet hist. Tripartita. Quo pacto vero ea tēpestate legiones Val.
Romanæ ripam Danubii nostri custodierint ab incursu hostium, docet lapis nuper anno salutis M. D. VIII. in ipsa (nomen oppidi est) Danubii ripa effossus, qui hodie in collegio Ducali Viennæ Pannoniæ est affixus, in quo hæc verba leguntur:

D.D.D. N.N.N. VALENTINIANI VALENTIS ET GRATIANI *perennium Augustorum saluberrima iussione M. hunc burgum à fundamentis ordinante viro clariss. Equitio comite & vtriusque militiæ magistro. Insistente etiam Leontio P. P. milites auxiliares Laureacenses curæ eius commissi consulatus eorundem dominorum principumque nostrorum tertii ad summam manum perduxerunt perfectiones.*

Leontii & Equitii, qui paulo post etiam consulari affulsere dignitate, crebra est mentio apud Ammianum Marcellinum. Hieronymus in Chronicis: Equitius Comes Illyrici iniquissimis tributorum exactionibus ante prouincias quas regebat, tanquam à barbaris vastarentur erasit.

374. 1124. GRATIANVS II. ET PROBVS. 4. 7.

HISTORIA Tripartita meminit horum Coss. libro septimo, capite tricesimo septimo: Athanasius consulatu Gratiani II. & Probi, post crebra pro ecclesiæ statu certamina, hac priuatus est vita, quum quadraginta & sex annis per multa secula rexisset sedem Episcopalem. De hoc Athanasio eadem historia, & Ruffinus in ecclesiastica historia multa. Probum vero Consulem, patrem esse Probini & Olybrii Coss. Claudianus in eorundem Panegyrico affirmat.

375. 1125. MODESTVS, ET ARINTHEVS. CCLX- XXVIII. 8.

ARINTHEI legati mentio fit in Marcellino, qui Parthis occurrebat volentibus Armeniam rumpere: sed coacti sunt prouinciam relinquere. Historia quoque Tripartita libro 8. cap. 13. Arinthei magistri militum meminit, qui Armeniam ab incursu hostili tutatus est. Nec aliud precium ab Imperatore Valente petiit, quam vt ecclesia iis concederetur, qui pro doctrina Apostolica pericula sustinuerunt. quas tamen eius preces Imperator non exaudiuit. Sed ibi Terentius legitur, vbi Arintheus est legendum.

B

376. 1126. VALENTINIANVS IIII. ET VALENS IIII. 2. 9.

HIS *Coss. Saxones cæsi de Vsone in regione Francorum & Burgundiorum octoginta fere milia, quod nunquam antea accidit, ad Rhenum descenderant. Clearchus præfectus vrbi Constantinopoli necessariam aquam & quam diu ciuitas optabat, induxit.*

Eadem Hieronymus in Chronicis, & Paulus Diaconus libro vndecimo, primo capite. Sed Orosius ita: Valentinianus Saxonum gentem in Oceani litoribus & paludibus inuiis sitam virtute atque agilitate terribilem, periculosam Romanis finibus eruptionem magna mole meditantem, in ipsis Francorum finibus oppressit: Burgundionum quoque nouorum hostium nouum nomen, qui plus quam octuaginta millia, vt ferunt, armatorū ripæ Rheni fluminis insederunt. Hos quondam subacta interiore Germania à Druso & Tiberio adoptiuis filiis Augusti Cæsaris, per castra dispositos, aiunt in magnam coaluisse gentem: atque ita etiam nomen ex opere præsumpsisse: quia crebra per limitem habitacula constituta, Burgos vulgo vocant: eorumq; esse præualidam & perniciosam manum Galliæ, hodieq; testes sunt, in quibus præsumpta possessione consistunt. Quamuis prouidentia Dei omnes Christiani modo facti catholica fide, nostrisque clericis quibus obedirent receptis, blande, mansuete, innocenterq; viuant, non quasi cum subiectis Gallis, sed vere cum fratribus Christianis. De aquæductu Clearchi historia Tripartita lib. 7. cap. 21. Cum aquæductus in ciuitatem fuisset inductus, præfectus Vrbis tunc Clearchus nympheum maximum tunc ædificauit, in platea quæ nunc Theodosii nuncupatur, vbi aquæ affluentia est emissa, in quo maximam festiuitatem ciuitas habuit. Illic lege totum caput, de quodam saxo cum miranda inscriptione, & miraberis.

7. 1127. GRATIANVS III. ET EQVITIVS. 3. 10.

CIRCA hæc tempora Hunnorum gens de Mæotidis paludibus exiit, & Emericus rex Gotthorum c. & x x. anno vitæ suæ obiit.

. 1128. P. C. GRATIANI III. ET EQVITII. 4. 11.

HISTORIA Tripartita libro octauo, capite II. horum Coss. sic meminit: Inter hæc

Olym. Imp. Val. igitur Valentinianus Imperator Hesperiæ contra legatos Sauromatarum vehementi furore commotus, eruptione venarum fluxu sanguinis expirauit, post Consulatum Gratiani III. & Equitii vigesima septima die mensis Nouembris: anno vitæ quinquagesimo quarto, imperii vndecimo. Quo moriente, Italiæ milites, sexto die post eius mortem, Valentinianum puerum eius filium ad imperii culmina peruexerunt: cuius imperium frater cum patruo (licet ingrate, quod eis ignorantibus factum esset) tamen postea susceperunt. Hoc itaque modo Valentinianus iunior in paterno successit imperio, natus de Iustina, altera Valentiniani vxore. Chri. Aer. fi. ...

HIS *Coss. Valentinianus apoplexi Brigetione moritur. post quem Gratianus, sumpto in imperium Valentiniano fratre, cum patruo Valente regnat.*

Orosius: Anno vndecimo imperii sui Valentinianus, cum Sarmatæ gẽtes sese per Pannoniam diffudissent, easque vastarent, bellum in eos parans apud Brigitionem oppidum subita effusione sanguinis (quod Græce Apoplexis vocatur) suffocatus & mortuus est. Post quem Gratianus filius eius Occidentis imperium tenuit, Valente patruo in Orientis partibus constituto. Valentinianum etiam fratrem suum, paruum admodum, socium creauit imperii. Mox subiungit Orosius, quæ sub Valente gesta sunt longius, & quomodo perierit. Quod illic inuenies lector. Et apud Paulum Diaconum capite 2. libri vndecimi. Est autem Brigetion vrbs Pannoniæ superioris Ptolemæo in Danubii ripa, vbi olim erat legio Germanica decima quarta, haud longe à fluuio qui Ptolemæo Arabon dicitur.

CCLXXIX. 12. VALENS V. ET VALENTINIANVS IVNIOR. 379. 1129.

HIERONYMVS in Chronicis: Quia superiore anno Sarmatæ Pannonias vastauerunt iisdem Coss. permansere. In vetustissima quadam Chronica incerti autoris inueni sic scriptum: His Coss. Sarmatæ totam Pannoniam deuastauerunt. Valens tam attoci erat in monachos odio, vt, teste Eusebio Cæsariensi in historia Ecclesiastica, libro II. capite 3. eremum vastaret, tria millia simul aut eo amplius viros, secreta & solitaria habitatione dispersos, oppugnare pariter aggreditur. Idem attestatur Socrates Tripartitæ historiæ libro 8. capite 7. sed etiam Theodoritus in VII. capite XXXIX. Eremi incolas Antonii sequaces Lucius expulit. eorumque sanctissimos præsules duos Macarium Isidorumque & B ceteros speluncis suis eiiciens, in quandam insulam, quam impii inhabitabant, destinauit. Orosius: Valens, ait, effrenata liber audacia, legem dedit vt monachi, id est Christiani, qui ad vnum fidei opus, dimissa secularium rerum multimoda actione, se redegerant, ad militiam cogerentur. Vastas illas tunc Ægypti solitudines, harenasque diffusas, quas propter sitim & sterilitatem, periculosissimamque serpentium abundantiam conuersatio humana non nosset, magna habitantium monachorum multitudo compleuerat. Hinc tribuni & milites missi, qui sanctos & veros milites Dei alio nomine persequutionis abstraherẽt, interfecerunt agmina multa sanctorum, &c Idem Eutropius, Hieronymus. Idem Suidas, qui scribit Valentem omnium deorum contemptorem, & præsertim à fide Christi alienum ac abhorrentem. Hanc autem constitutionem Valentis libro x. C. Iustiniani inseruit de Decurionibus etiam Trebonianus, quia suæ quoque impietati conueniebat: cum esset, teste Suida, omnis religionis contemptor, & præsertim à Christiana fide abhorrens, adulator & fraudulentus. Qui persuasit Iustiniano Imperatori, fore vt nunquam moreretur, sed in cœlum cum carne assumeretur. Quamuis naturæ dotibus ingenioque polleret, vt suæ ætatis nemini secundus esset: auaricia autem tanta, vt ius & fas venale haberet, quam doctrinæ præstantia velabat. Eadem Procopius.

2. 13. GRATIANVS IIII. ET MEROBAVDES. 380. 113

HIC Merobaudes olim tribunus consuluit Gratiano, cum Treueris ageret, vt fratrem suum Valentinianum, ex Iustina matre editum, Cæsarem & consortem imperii faceret. Affuit autem huic quoque consilio L. Equitius magister equitum cum matre, vt testatur Sextus Aurelius.

HIS *Coss. Alemanorum circiter triginta millia apud Argentariam oppidum Galliarum cæsa ab exercitu Gratiani. Gotthi diffunduntur in Thracia.*

Orosius: Gratianus interea Imperator admodum iuuenis, cum inæstimabilem multitudinem hostium, Romanis infusam finibus cerneret, fretus Christi potentia, longe impar militum numero sese in hostem dedit. Et continuo apud Argentariam oppidum Galliarum

Chri-ſti Ab vr. con. — Olym. Imp. Val.

liarum formidoloſiſſimum bellum incredibili felicitate confecit. nam plus quam triginta milia Alemanorum minimo Romanorum detrimento in eo prælio interfecta narrantur. Vide hinc late Hunnorum in Gotthos & Gotthorum per Thracias incurſionem. Hieronymus: Gens Hunnorum Gotthos vaſtat, qui à Romanis ſine armorum depoſitione ſuſcepti, per auaritiam Maximi ducis fame ad rebellandum coacti ſunt. Superatis in congreſſione Romanis, Gotthi funduntur in Thracia.

381. 1131. P. C. GRATIANI IIII. ET MEROBAVDIS. 3. 14

IN vetuſtiſſimo annalium libro legi hæc verba: Anno Chriſti CCCLXXXI. ſynodus centum quinquaginta epiſcoporum Conſtantinopoli contra Macedoniū congregantur.

382. 1132. VALENS VI. ET VALENTINIANVS IVNIOR II. 4. 15

HISTORIA Tripartita lib. 8. cap. 15. Valens Imperator cum prima die Maii menſis, ſexto ſuo conſulatu & Valentiniani iunioris ſecundo, Conſtantinopolim veniſſet, inuenit populum in mœſtiria conſtitutum. Barbari namque per Thracias diſcurrentes, etiam Conſtantinopoleos ſuburbana vaſtabant, non exiſtente qui eis reſiſtere fortiter perualeret. Qui dum vſq; ad muros veniſſent Vrbis, afflicta ciuitas murmurabat, quaſi eos Imperator illuc euocaſſet, dum nec reſiſteret, & magis bella protraheret. Circenſes igitur agebantur, & illic Imperatori clamabant: Da arma, & nos pugnabimus. Hinc accenſus Imperator, vndecima Iunii egreditur, interminatus pœnas ſe pro iniuriis, cum rediret, a Conſtantinopolitanis ciuibus exacturū. Et quoniam prius videbantur Procopio præbuiſſe ſolatium, ita vt ciuitatem aratro vertere minaretur: deduxit igitur ciues vſq; ad Hadrianopolim, quæ eſt in confinio Macedoniæ, & exercitu quidē præmiſſo in quodam vico victoriam ſuſtinebat: ad quem venientes barbari, vbi Valens agnita proditione ſe cclare nitebatur, immiſſo igne cōcremauerunt cum vico pietatis inimicū: nona die menſis Aug. quarto anno ducenteſimæ octogeſimæ nonæ Olympiadis, anno vitæ 50. qui cum fratre regnauit annos 13. poſt fratrem tres. Vide Oroſium & Paulū Diaconum, qui eadē, ſed latius, ſcribunt. Et ſic finitur hic Olympias 289. ſecundum hiſtoriam Tripart. Nec in Euſebio libro Temporū alia reperitur Olympias, licet hiſt. Tripartita continuet vſq; ad ſeptimum decimum conſulatū Theodoſii, qui fuit annus ſecundus 35. Olympiadis. Tam diu

B etiam Olympiadas continuabimus. Si quid vero deinceps inueniemus fide dignum, apponemus. Nam huc vſq; Hieronymus Euſebii tempora produxit. reliquum tempus alio opere deſcribendum promittit. In vetuſtiſſima quadam Chronica incerti autoris reperi, Valente VI. & Valentiniano II. Coſſ. Oroſius & Proſper Chronicas ſcripſerūt, & Valens Imperator incenſus eſt. Nam & poſt Hieronymum Proſper cætera deinceps continuauit. Et Marcellinus quidam hinc tempora pulcherrimè per cōſulatus & indictiones produxit, opere quidem breui, ſed pulcherrimo: cuius copiam mihi fecit Ioannes Gremperius amanuenſis meus: & quem deinceps vſq; ad finem operis ſemper citabo circa ſingulos conſulatus. Orditur autem præfatus autor opuſculum ſuum ita: Poſt mirandum opus, quod à mundi fabrica vſque in Conſtantinum principem Euſebius Cæſarienſis huius ſeculi originem, tempora, annos, regna, virtuteſq; mortalium & variarum artium repertores, omniumque prouinciarum monumenta commemorans, græco edidit ſtylo, noſter Hieronymus cuncta tranſtulit in latinum, & vſque in Valentem Cæſarem Romano adiecit eloquio. Igitur vterque huius operis autor V. D. LXXXVIII. annorum hunc mundum tunc fore miro computauit ingenio. Ego vero ſimplici duntaxat computatione, orientale tantum ſequutus imperium, per indictiones, perque Coſſ. infraſcriptos 140. annos à ſeptima videlicet indictione, & conſulatu Auſonii & Olibrii, quibus etiam Coſſ. Theodoſius Magnus creatus eſt Imperator, enumerans, & vſque in conſulatum Magni indictione vndecima colligens, eorundem autorum operi ſubrogaui. Itemque alios decem & ſex annos à Conſulatu Iuſtini Auguſti primo, vſq; in conſulatum Iuſtiniani Auguſti IIII. ſuffeci. Hi ſunt ſimul anni 156. Appellauit autem is Marcellinus opuſculum ſuum Deflorata. Mos enim eſt Orientalium, vt breuem & publica fide tranſſumptam narrationem vocent Deflorationem. Ioſephus: Beroſus Chaldæus omnem Chaldaicam deflorauit hiſtoriam. Et ideo etiam opus Beroſi dicitur Chaldaica defloratio. Huius Marcellini meminit Caſiodorus in primo libro Introductorii in ſacras literas cap. 17. vbi Chriſtianos hiſtoricos recenſet in hæc verba: Marcellinus etiam quatuor libros de temporū qualitatibus & poſitionibus locorū, pulcherrima proprietate conficiens, itineris ſui tramitem laudabiliter percurrit, quem vobis pariter dereliqui. Et paulo infra ſubdit: Euſebium ſubſequutus eſt ſupraſcriptus Marcellinus Illyricianus, qui adhuc patricii Iuſtiniani fertur

Olym. Imp. Grat. egisse cancellos. Sed meliori conditione deuotus à tempore Principis vsque ad fores imperii triumphalis Augustiniani opus suum Domino iuuante perduxit: vt qui ante fuit in obsequio suscepto gratus, postea ipsius imperio copiose amantissimus appareret. Sed vt ad propositum reuertamur. Præfationis autem verba Marcellini ideo subscripsi, vt lectores diligenter disquirant, ne autor ille, sicubi latet, intereat. vnicum habui & deprauatum & lacerum exemplar, multis in locis fenestratum. Hermannus Contractus etiam ad sua vsque tempora diligentissime deduxit summo studio. Chri. Aur. stis. an.

HIS Coss. à Gotthis in Thracia Valentis trucidatus est exercitus. Ipse quoque Imperator, incensa domo vbi se occultauerat, igne combustus est. Cui successit in Oriente Theodosius Theodosii filius, quem sibi in consortium Gratianus asciuit. Gratianus itaque cum iam XIIII. regnaret annis, cum Theodosio annis III. sub quibus hi Coss. fuerunt.

Eusebius: Lacrymabile bellum in Thracia. In quo deserente equitum præsidio, Romanæ legiones a Gothis cinctæ, vsque ad internecionem cæsæ sunt. Ipse Imperator Valens cum sagitta saucius fugeret, & ob dolorem nimium super equo labaretur, ad cuiusdam villici casam deportatus est. vbi persequentib. barbaris, & incensa domo, sepultura quoq; caruit. Orosius li. 7. Anno ab Vr. con. M. C. XXXII. Gratianus quadragesimus ab Augusto Imperatore (nam Valentem Cassiodorus cum Valentiniano supputat, & ideo hunc 39. facit) post mortem Valentis 6 annis imperium tenuit: quamuis iamdudum antea cum Valente patruo, & cum Valentiniano fratre, regnaret. Qui cum afflictum & pene collapsum Reip. statum videret, eadé prouisione qua quondam legerat Nerua Traianum, virum Hispanũ, per quem Resp. reparata est, legit & ipse Theodosium, æque Hispanum virum, & restituendæ Reipub. necessitate, apud Syrmium purpuram induit, Orientis & simul Thraciæ præfecit imperio. Hoc perfectiore iudicio, quia cum in omnibus humanæ vitæ virtutibus iste par fuerit in fidei sacramento, religionisque cultu, sine vlla comparatione præcessit. Siquidem ille persequutor, hic propagator Ecclesiæ: ita illi ne vnus quidẽ proprius filius, quo successore gauderet, indultus est. Huius autem Orienti simul atque Occidenti per succiduas vsq; ad nunc generationes gloriosa propagatio dominatur. De illo plura Paulus Diaconus lib. 11. cap. 3. Sextus Aurelius titulo 55. Historia Tripartita lib. 9. Et Hermannus Contractus, è quibus & nos quædam excerpsimus. B

GRATIANVS AVG. IMP. XXXIX.

CCXC. 1. AVSONIVS, ET OLIBRIVS. 380. 1133.

PROSPER, qui librum Chronicôn post Hieronymum continuauit, Coss. etiam ponens, Musonium alterum Consulem appellat. Sed error est. Ausonius enim elegantissimus ille poeta cuius adhuc hodie extant ingenii plura monumẽta, & qui præceptor Gratiani fuit, hic Cos. erat. Extat Panegyricus & consularis oratio, quam Gratiano dixit, vt de consulatu ei gratias ageret. Narrat Cassiodorus in Introductorio libro, Prosperum Chronica ab Adam ad Geiserici tempora & Vrbis deprædationem vsq; perduxisse. Tradit autem Prosper, bis Coss. Gratianum post mortem patrui, Theodosii filium, in consortium imperii assumpsisse, & ei regnum Orientis tradidisse. Quod & historia Tripartita cõmemorat lib. 9. cap. 4. vbi horum quoq; Coss. fit mentio. sub quibus XVI. die mensis Ianuarii id factum tradit. Quo anno etiam Theodosius Gotthos è Thracia pepulit. Marcellinus hos Coss. nominans, septima indictione sic ait: Theodosius Hispanus, Italicæ Diui Traiani ciuitatis, à Gratiano Augusto apud Syrmium XXXIX. post Valentis interitum Imperator creatus est. XIIII. Cal. Februarias Orientalem duntaxat Remp. recturus, admodum religiosus, & catholicæ Ecclesiæ propagator, omnibusque Orientalibus principibus præponendus, nisi quod Martianum Tertium post se principem imitatorem habuit. Alanos, Hunnos, Gotthos, gentes Scythicas magnis multisq; prælliis vicit. In vetustissimis Chronicis, quorum autor ignoratur, scriptum reperi: Ausonio & Olibrio Coss. Theodosius eleuatus est Imperator à Gratiano Syrmii. Ad hunc Ausonium legitur eruditissima Theodosii Imperatoris epistola, vt ei libros suos mittat, & responsio Ausonii carmine. Quinimo elegantissimæ epistolæ Symmachi ad hunc Ausonium multæ circumferuntur.

2. 2. GRATIANVS V. ET THEODOSIVS. 381. 1134.

SVB his Coss. Theodosius Thessalonicæ est baptizatus ab Anatolio, eiusdem ciuitatis episcopo, cum illic ægrotaret. & legem Constantinopolitanis proposuit de cultu religionis, cuius tenor scribitur in historia Tripartita capite septimo, lib noni, vbi horum quoq; Coss. mentio fit. Fit & horum Coss. mentio capite decimo, eodem libro. Fuit etiam hoc anno

Christi con. Ab vr. anno pax cum Gotthis firmata, procurante Gratiano, quod Theodosius ægrotaret. Marcellinus sic scribit: Indictione octaua, Gratiani Augusti quinto, & Theodosii Augusti primo, Gregorius Nazianzenus facundissimus Christi sacerdos, & Hieronymi nostri præceptor in Ecclesia nostra apud Byzantium ab Arrianis capta, plebem catholicam in beatæ Anastasiæ Oratorio Catholico quotidiana alloquutione continuit. Sæpe namque prauorum conuiciis infectatus est: sed gratia Christi præditus, vsq; ad id tempus, quo eadem Ecclesia sui præsentia nostris est reddita, perfidis obstitit Arrianis. Nam his Coss. Theodosius Magnus postquam de Scythicis gentibus triumphauit, expulsis continuo de orthodoxorum Ecclesia Arrianis, qui eam per quadraginta ferme annos sub Arrianis Imperatoribus tenuerant, nostris catholicis orthodoxis restituit Imperator mense Decembrio. Hermannus Contractus in suis Annalib. tradit, ab hoc anno Theophilum Alexandriæ Episcopum Paschales cyclos inchoasse. Cur autem hoc templum, siue hæc basilica, Anastasia sit dicta, lege Tripartitam historiam libro 9. cap. 9: Olym. Imp. Grat.

H i s *Coss. Ambrosius episcopus de Christiana fide multa sublimiter scribit.*

Prosper: Gratiano quinto & Theodosio Coss. pro catholica fide multa sublimiter Ambrosius scribit. Cæterum de Ambrosio multa historia Tripartita libro septimo, cap. octauo: libro nono, capite vigesimo primo: & Ruffinus libro vndecimo historiæ Ecclesiasticæ, capite vndecimo & decimo quinto. Verum quisquis scripta illius sanctissimi antistitis Ambrosii in tres partes hodie distincta non viderit, ille se sciat in literis sacris parum, aut nihil, vidisse. Vtinam nostri hodie episcopi, huius præsulis innixi vestigiis, aut similia scriberent, aut scripta saltem legerent, non autem fastui aut pompæ dediti, religione solis vestibus profiterentur. Omnes vos sacerdotes admoneo, hortorque, vt huius disertissimi Doctoris Ecclesiæ libros assiduis manibus euoluatis. In his oleum & operam ponatis: nõ aleæ aut ludo tempus vestrum atteratis, vt digni tandem sacerdotio reperti, oues vobis commissas digno pabulo enutrire valeatis. Paulus Diaconus post Auxentii feram mortẽ, cum Ambrosius ex pagano iudice subito apud Mediolanum diuino nutu episcopus fuisset ex cunctis electus, moxque eatholico baptismate tinctus, præsul esset ordinatus, cumque pro fide catholica libros Gratiano Imperatori porrexisset, ac reuerentia qua debuerat susceptus esset, vniuersa statim ad rectam fidem Italia repullulauit.

B

382. 1135. SYAGRIVS, ET EVCHERIVS. 3. 3.

P r o s p e r scribit, quod Euagrius & Eleutherius Coss. tum fuerint. Fuit autem Euagrius vir eloquentissimus, discipulus & diaconus Gregorii Nazianzeni, cuius fit mentio in historia Tripartita, libro octauo, capite primo. Licet libro nono, capite duodecimo, faciens horum Coss. mentionem, scribat consulatu Euagrii & Eucharii, mense Maio, conuenisse episcopos cõtra Macedonianos, qui sanctum spiritum Deum esse negabant. Quo tempore Synodus centum & octoginta patrum apud Constantinopolim celebrabatur, iussu Theodosii, vt latissime illic historia Tripartita recenset, & Hermannus Contractus in suis Annalib. repetit. Marcellinus autem noster horum Coss. sic meminit: Indictione 9. Eucherii & Euagrii Coss. centum quinquaginta patribus in vrbe Augusta congregatis, aduersus Macedonium in sanctũ spiritum naufragantem, ab iisdẽ episcopis sancta Synodus firmata est; Damaso scilicet sedem beati Petri tenente. Constantinopoli vero Timotheo Alexandrino perque Miletium Antiochenum & Cyrillum Hierosolymitanum episcopos Nectareo ex pagano protinus baptizato, & in præfata synodo Pontifice ordinato, Athanaricus rex Gotthorum, cum quo Theodosius Imperator pepigerat, Constantinopolim mense Ianuario venit, eodemq; mense morbo periit. Id quoque Cassiodorus sequenti anno factum scribit, vt infra patet: nisi sit error codicis.

H i s *Coss. Martinus episcopus Turronum Galliæ ciuitatis multis clarus habetur.*

Paulus libro vndecimo, cap. 3. Eo tempore in Galliis apud Turronos multis beatissimus Martinus florebat virtutibus. Quemadmodum sanctus Martinus, ex Sabbaria Pannoniorum oppido oriundus, Ticini sit alitus, & quomodo primum sub Constantio meruerit, deinde sub Iuliano Cæsare, & quomodo sit factus præsul Turronicæ ecclesiæ, elegantissime Seuerum Sulpitium eius vitam scribentem, ac eius miracula, quisquis id concupierit, adeat & gaudebit, & lætabitur, cum illud opusculum leget.

383. 1136. ANTONIVS, ET SYAGRIVS II. 4. 4.

D e his Coss. sic noster scribit Marcellinus: Decima indictione Antonii & Syagrii Coss. Diui Valentiniani Magni cadauere, Theodosius Magnus princeps, ab Italia reportato

Olym. Imp. Grat. apud Comitatum regio in sepulchro condidit. Eodem anno vniuersa gens Gothorum Athanarico rege suo defuncto, Romano se imperio dedit, mense Octobri. Et Damasus Romanæ Ecclesiæ, exceptis Liberio, & Felice tricesimo quinto Episcopo, anno pontificatus sui decimo octauo, in Domino requieuit. Prosper libro Chronicôn in hæc verba: Antonio & Syagrio Coss. Athanaricus rex Gotthorum apud Constantinopolim quintadecima, qua fuerat susceptus die, occiditur. Cassiodorus quoque de hoc inquit; Chri. Abr. sti con.

HIS *Coss. Athanaricus rex Constantinopolim venit, ibique vitam exegit.*

Paulus Diaconus libro vndecimo, capite tertio: Athanaricus Constantinopolim ad Theodosium venit, quem ille mira animi iucunditate & affectione recepit. Deniq; cum vrbem Athanaricus intrasset, & tum ædificia ciuitatis, quam exornari quasi ad diem festum populi frequentiam cerneret, ac per singula mente inhæreret: cumq; deinceps Imperatoris regiam ingressus, obsequia, officiaque diuersa conspiceret: Sine dubio, inquit, Deus terrenus est Imperator. Contra quem qui manus leuare nisus fuerit, ipse sui sanguinis reus existit. Nec mora tamen superueniente valetudine rebus humanis excessit. Cuius exequias Imperator ipse præcedens, digne eum tradidit sepulturæ. At vniuersæ Gothorum gentes aspicientes virtutem benignitatemque Imperatoris Theodosii, Romano sese Imperatori dediderunt. Idem Hermannus Contractus in suis Annalibus.

CCXCI. 5. MEROBAVDES II. ET SATVRNINVS. 384. 1137.

HORVM Coss. sic meminit Historia Tripartita libro nono, capite decimo octauo: Inter hæc Theodosius Imperator filium Arcadium designauit Augustum Consulatu Merobaudis secundo (ita enim legendū) & Saturnini, decima sexta Ianuarii mensis die. Non longo post tempore aderant vndique totius religionis episcopi eodem consulatu Iunio mense. Merobaudis mentio fit in illo elegantissimo Panegyrico Latini Drepani Pacati, quem Theodosio dixit Romæ.

HIS *Coss. Arcadius, Theodosii Imperatoris filius, Augustus appellatur.*

Prosper: Merobaude secundo & Saturnino Coss. Arcadius Theodosii Imperatoris filius Augustus est appellatus. In vetustissimis quoque chronicis, quorum autorem ignoro, inueni, Merobaude secundo & Saturnino Coss. Gratianus occisus est à Maximo Lugduni octano Calendas Septembris. Quo anno natus est etiam Honorius Constantinopoli quinto Idus Septembris. Et leuatus est Arcadius. Quæ conuenire videntur cum his quæ historia Tripartita tradit libro 9. capite 21. vbi mors Gratiani describitur in hæc verba: Mortuus est ergo consulatu Merobaudis & Saturnini anno imperii decimo quinto, die vigesima quarta, vitæ vicesimo & quarto. licet & Cassiodorus eius mortem in sequētes Coss. reiiciat. In quos etiam historia Tripartita natales Honorii collocat. Legeibi quomodo Gratianus bellum Germanis intulit: quæ Probus exconsul fecit, Valentiano tum pubere existente: quid Iustina vxor Valentiniani senioris contra Ambrosium episcopum patrata est: & quo pacto fraude Andragathii trucidatus sit Gratianus. B

A. 6. RICIMER, ET CLEARCHVS. 385. 1138.

HORVM Coss. meminit historia Tripartita libro nono, capite vigesimo primo, his verbis Ea tempestate etiam legatio Persarum aderat pacem petens, quo tempore filius quoque Honorius ei natus est de vxore Placilla, consulatu Richomeris & Clearchi, octaua die Septembris mensis. Quo consulatu Agelius quoque Nouatianorum episcopus est defunctus. Prosper: Ricomede & Clearcho Coss. Honorius, Theodosii filius, nascitur, & in Britannia per seditionem militum Maximus Imperator est factus. Quo mox ad Gallias transferente se, Gratianus Parisius Merobaudis magistri militum proditione superatus, & fugiens, Lugduni captus atq; occisus est. Maximus vero Victore filium suū Cæsarem fecit, & consortem regni. Orosius libro septimo. capite vigesimo: Maximus vir quidem strenuus, & probus, atque Augusto dignus, nisi contra sacramenti fidem per tyrannidem emersisset, in Britannia inuitus propemodum ab exercitu Imperator creatus, in Galliam transit: vbi Gratianum subita incursione perterritum, atq; in Italiam transire meditantem, dolis circumuentum interficit: fratremq; eius Valentinianum Augustum Italia expulit. Valentinianus in Orientem refugiens, paterna pietate à Theodosio est susceptus, & mox imperio restitutus.

HIS *Coss. Gratianus apud Lugdunum captus occiditur. Residuis Valentinianus & Theodosius regnant annis octo. Sub quibus hi Coss. fuere.*

Orosius libro septimo, capite vigesimo primo: Anno ab vrb. cond. millesimo centesimo tri-

Chri-sti Ab vr-con. mo trigesimo octauo Theodosius quadragesimus primus, interfecto à Maximo Gratiano, imperium Romani orbis obtinuit: mansitque in eo annis vndecim, cum iam in Oriẽtis partibus sex annis Gratiano viuente regnasset. Itaq; iustis necessariisq; causis ad bellũ ciuile permotus, cum è duobus Augustis fratribus & vltionem vnius interfecti sanguis exigeret, & restitutionem miseria alterius exulantis oraret, posuit in Deo spem suam: seque aduersus Maximum tyrannum sola fide maior (nam longe minor erat vniuersa apparatus bellici comparatione) proripuit. Aquileiæ tunc Maximus victoriæ suæ spectator insederat. Andragathius vero Comes eius summam belli administrabat: qui cum largissimus militum copiis, ipsaq; magnarum copiarum fortitudine præcellente concilio incredibiliter omnes Alpium & fluminum aditus communisset, ineffabili iudicio Dei, nauali expeditione, dum incautum hostem præuenire & obruere parat, sponte eadem quæ construxerat claustra deseruit. Ita Theudosius, nemine sentiente, Aquileiam improuisus adueniens, Maximum clausit, cepit, & occidit. Vide deinde longa serie quæ Orosius tribus capitibus de Theodosio persequitur, quæ omnia mutuauit Paulus Diaconus libro 11. At Sextus Aurelius titulo quinquagesimo sexto & vltimo, Historia Tripartita libro 9. & Ruffinus vltimo libro Historiæ ecclesiasticæ, ac Beatus Ambrosius libro epistolarum quinto multa de Theodosio perscribunt. E quibus & nos quædam excerpsimus in Cæsarum Catalogo. Valentinianus autem Iunior regno restiturus, extincto Maximo, eiusque filio Victore, quem Imperarorem Gallis relinquens præfecerat, ipse in Galliam transiit. Vbi cum tranquilla Repub. in pace ageret, apud Viennam dolo Arbogastis comitis sui, vt ferunt, strangulatus. Atq; vt voluntariam sibi consciuisse mortem putaretur, laqueo suspensus est. Olym. Imp. Val. Iun.

VALENTINIANVS IVNIOR.

THEOOOSIVS XL.

386. 1139. ARCADIVS, ET BAVCO. 3. 1.

HORVM Coss. meminit historia Tripartita libro 9. capite 22. Sed perperam ibi scriptũ est, Baudonis & Bauconis. Prosper quoque in Chronicis in hæc verba: Arcadio & Baucone Coss. Hieronymus presbyrer, toto iam mundo clarus, habitat in Bethleem, egregio
B ingenio & studio vniuersali ecclesiæ seruiens.

HIS *Coss. Hieronymus presbyter in Bethleem positus, toto mundo mirabilis habetur.*

Paulus Diaconus libro 11. cap. 3. Eo tempore toto orbe doctrinis & scientia clarus, àpud Bethleem ciuitatem Palæstinæ situs, radiabat Hieronymus. Marcellinus: Hieronymus noster literis Græcis atq; Latinis Romæ apprime eruditus, presbyter quoq; ibidem ordinatus est. Porro ad Bethleem iuuenis aduenit: vbi prudens animal ad præsepium se mox obtulit permansurum. Inter cætera studiorum suorum opuscula vsq; ad Theodosii decimum quartum imperii annum à beato Petro sumens exordium, vsq; in semetipsum, de viris illustribus scribit innumeris. Præterea libris Apostolorum Prophetarumq; constructionibus editis, immobilẽ catholicæ turrim ecclesię contra perfidorũ iacula cũsummauit. literis quoq; Hebraicis ita doctus, vt omnes veteris Testamenti libros ex Hebræorum scilicet codicibus verterit in Latinum: Danielem quoq; Prophetam Chaldaico stylo loquentem, & Iob iustũ Arabico, in Romanã linguam vtrumq; autorem perfecta interpretatione mutauerit. Matthæi quoq; Euangeliũ ex Hebræo fecit esse Romanũ. Mentis insuper ac corporis virginitatem prædicans atq; custodiens, solus omnium Romanorum in omnes sedecim propherarum commentatus est libros. Iunctis præterea suorum librorũ prologis, ita se luculentissimum interpretem, & immensa Epistolarum volumina condens, neruosum se catholicis exhibuit lectoribus, vt ne perfidis quoq; pepercisse, nec inuidis cessisse videatur. Nonagenarius ferme, vt perhibetur, in Domino requieuit. Quẽ Stridon oppidum genuit, Roma erudiuit, Bethleem alma tenet. Non possum non stomachari iterum, cùm video nostros sacerdotes ita luxui & ocio deditos, vt præter horas Canonicas, quas sine intellectu ac deuotione nulla absoluunt, nullas penitus literas inspiciũt. Gentilium & Ethnicorum libros aspernantur, quasi lege Christiana vetiti. Sed esto, hos non legant. Cur non diui Hieronymi scripta melle dulciora, omni sententia, doctrina & eruditione legunt? Et intermissa alea, quam frequentius exercent quam Psalterium, perlegũt ac relegunt? Sed inquiunt: Noli tu sacerdotes Christi censere, qui vncti sunt, qui sacrati sunt, qui benedicti sunt. Ast ego hos minime censeo. Indignor, quod non à maiorib. hoc est episcopis, Cardinalibus, ac summis Pontificibus, errores & scandala de clero tollantur. Sed proh dolor, qualis horum vita? Sileo, taceo: quandoquidẽ dicunt, mala morte

Olym. Imp. Val. Iun. perire, qui sacerdotes carpat. Sed Christus Optimus Max. cum pontifices, scribas, ac pharisæos ob ipsorum delicta reprehenderet, a sacerdotibus est morti condemnatus. Veri & boni Christi sacerdotes omni sunt veneratione dignissimi, & hi tempore non abutuntur, neque dies in luxu ac voluptate conterunt, sed diuorum Hieronymi, Augustini, Ambrosii, Lactantii, Anastasii, Cyrilli, Pamphili, & id genus alios libros dies noctesque euoluunt, & vitam honestam ac pudicam viuunt. Chri. Ab. con.

4. 2. HONORIVS N. P. ET EVODIVS. 386. 1140.

PROSPER horum Coss. sic meminit: Honorio Nepote, & Euodio Coss. Burdegale quædam Priscilliani discipula, nomine Vrbica, ob impietatis pertinaciam, per seditioné vulgi lapidibus obruitur. Hermannus in suis Annalibus: Priscillianus hæreticus in synodo Burdegalensi iam damnandus, fugit: & Treueri ab Euodio præfecto auditus, cum sequacibus erroris, gladio addictus est.

CCXCII. 3. VALENTINIANVS III. ET EVTROPIVS. 387. 1141.

HISTORIA Tripartita libro nono, capite quadragesimo quinto, mentionem facit cuiusdam Eutropii eunuchi, quem fidelissimum fuisse scribit Theodosio Imperatori, & ab eo missum ad Ioannem Monachum, vt ei belli euentum significaret.

2. 4. THEODOSIVS II. ET CYNEGIVS. 388. 1142.

PROSPER: Theodosio secundo & Cynegio Coss. Maximus tyrannus Valentiniano & Theodosio Imperatoribus, tertio ab Aquileia lapide spoliatus indumentis regiis, sistitur, & capite damnatur. Cuius filius Victor ab Arbogasto est interfectus in Galliis. De hoc Maximo Paulus Orosius lib. 7. cap. 10. Paulus Diaconus libro 11. cap. 11. & historia Ecclesiastica libro 11. historia Tripartita libro 9. cap. 23. vbi horum quoque Coss. fit mentio. In vetustissimis Chronicis scribitur: Theodosio secundo & Cynegio Coss. occisus est Maximus 5. Calendas Septembris.

3. 5. TIMASIVS, ET PROMOTVS. 389. 1143.

HORVM Coss. sic meminit Prosper. Timasio & Promoto Coss. Longobardi eorum ducibus defunctis, primum sibi regem creauerunt Agelmundum, Aronis filium, qui regnauit annis triginta tribus. In eadem vetustissima Chronica (sic hodie loquimur vulgo) quã paulo ante citaui, sic scribitur: Timasio & Promoto Coss. Theodosius Romam introiuit cum Honorio Idus Iunias. Et exiuit inde tertio Calendas Septembris. Hæc faciunt pro intellectu capitis vigesimi tertii & vigesimi quarti libri noni historiæ Tripartitæ. Tunc, puto, dictus est elegantissimus Panegyricus Theodosio à Latino Pacato Drepano, qui multijuga scatet eruditione & doctrina. Quem lector studiose omnino legas, vt virtutes Theodosii Imperatoris condiscas. Ex iis autem tibi iam patescet argumentum. Marcellinus sic de his Coss. scribit: Timasii & Protomoti consulatu Theodosius Imperator cum Honorio filio suo Romam mense Iunio introiuit. Congiarium pop. Ro. tribuit, Vrbemque egressus est Calen. Septembris. Per idem tempus grando crepitans per biduum continuum plurima cecidit pecudum arborumque pernicies. Item stella à Septentrione gallicinio surgens, & in modum luciferi ardens, priusquam splendens appareret, vigesima sexta die desiit esse. Templum Serapis apud Alexandriam Theodosii Imperatoris edicto solutum est. B

4. 6. VALENTINIANVS IIII. ET NEOTERIVS. 390. 1144.

PROSPER: Valentiniano quarto & Neoterio Coss. signum in cœlo quasi columna pendens ardensque per dies triginta apparuit. Et Theodosius venerabile Ioannis Baptistæ caput, ex vico Coslai Constantinopolim deportans, septimo ab Vrbe lapide in basilica, quam magno sumptu in eius honorem erexerat, recondit. Vide de hoc quadragesimo tertio capite libri noni historiam Tripartitam. Marcellinus: Valentiniani Augusti III. & Neoterii Coss. signum in cœlo quasi columna pendẽs ardensque per dies triginta apparuit. Galla Theodosii vxor ab Arcadio priuigno suo electa est. Obeliscum in Circo positum est. Columna haud longe ab ecclesia constituta est, quæ argenteam Theodosii Magni statuam ferens hactenus contemplatur.

CCXCIII. 7. TITIANVS, ET SYMMACHVS. 391. 1145.

TATIANVS à quibusdam hoc loco scribitur. Ego malo Titianum, cuius Ausonius meminit

Chri-Ab vr-bi con. minit in epistola quadam ad Probum,& in Panegyrico: Symmachus vero in epistolis suis crebro. Est autem hic Q. Symmachus, vir consularis, & Vrbi præfectus eloquentissimus & doctissimus, Ausonii frater: qui causam gentilium deorum luculentissima oratione defendit apud Theodosium & Valentinianum Imperatores. Quæ oratio libro quinto epistolarum inseritur. Contra quam ardentissime scripsit diuus Ambrosius,& Aurelius Prudentius, qui circa hæc tempora floruit, duobus elegantissimis libris, versu heroico. Cuius operis initium est: Olym. Imp. Val. Iun.

Paulus præco Dei, qui fera gentium
Primus corda sacro perdomuit stylo
Christum per populos ritibus asperis. & reliqua.

Scripsit autem epistolas quoque familiares elegantissimas, miræ breuitatis ac rotunditatis, Ciceronis Academiæ primus accola: quæ pro Caroli & Casparini epistolis certe sunt iunioribus legẽdæ: & quas nostri seculi duo clarissima lumina, Pomponius Lætus & Angelus Politianus mire laudarunt. Habent enim elegantiam concinnam cum breuitate amabili,& huius temporis gesta nonnulla explicat. Lege lector,& lætaberis. De Symmacho fit & mentio in historia Tripartita libro 9. cap. 21. Sed 24. capite horum Coss. fit mentio his verbis: His actis, relicto Valentiniano Romæ, ipse cum Honorio Constantinopolim remeauit consulatu Tatiani & Symmachi die decima mensis Nouembris. Reperi in vetustissima sæpe citata chronica hæc verba: Tatiano & Symmacho Coss. defunctus est Valentinianus Imperator Viennæ IIII. Idus Iunias, & leuatus est Eugenius Imp. XI. Calendas Septembris. Sed Cassiodorus reiicit in sequentes Coss. Prosper vero dicit: Titiano & Symmacho Coss. Eugenius fauore Arbogastis confisus, imperium sibimet vsurpauit Marcellinus sic horum Coss. meminit: Quarta indictione Tatiani & Symmachi Conss. Theodosius Imperator Italia decedens, Constantinopolim remeauit. Valentinianus Imperator apud Viennam dolo Arbogastis strangulatus interiit Idus Martias. Eugenius Arbogastis fauore confisus, imperium sibimet vindicauit.

392. 1146. ARCADIVS II. ET RVFFINVS. 2. 8.

PROSPER: Arcadio II.& Ruffino Coss. Valentinianus ad vitæ fastidium nimia Arbogastis magistri militum austeritate ductus, laqueo apud Viennam periit. Et hinc Eugenius in Galliis imperat. Marcellinus: Quinta indictione, consulatu Arcadii II. & Ruffini Arbogastes, Valentiniano Imperatore extincto, & Eugenio Cæsare facto, innumeras inuicti usque copias vndique in Gallias contraxit, occidentale sibi imperium vtpote vendicaturus.

B

HIS *Coss. Valentinianus vitæ tædio apud Viennam laqueo periit. Theodosius cum iam quatuordecim annos regnaret, cum Arcadio & Honorio filiis regnat annis duobus. Sub quibus hi Consules fuerunt.*

Quot annis Theodosius regnauit, superius ex Orosio & aliis docuimus. & res etiam eius gestas. Cassiodorus nunc illos annos à superioribus separat. Tu vide paulo ante citatos autores. Sed eadem verba Cassiodori apud Prosperum inuenies.

THEODOSIVS PRIMVS XLI.

393. 1147. THEODOSIVS III. ET ABVNDANTIVS. 3. 1.

PROSPER: Theodosio III. & Abundantio Coss. Honorium pater suus Theodosius in eodem loco quo fratrem eius Arcadium Cæsarem fecit, Principem constituit, decimoseptimo ab Vrbe miliario, quum hora diei tertia tenebræ factæ sunt. Historia Tripartita lib. 9. cap. 44. horum Coss. sic meminit: Secunda certamina post Maximum præparabat, congregansque militarem virtutem, & Honorium filium designans Imperatorem, consulatu suo & Abundantii decimo die Ianuarii mensis, denuo ad partes Hesperias magno studio festinabat. In vetustissimo ignoti autoris libro reperi, Theodosio III. & Abundantio Coss. tenebræ factæ sunt die Solis hora secunda, sexto Calendas Iunias. Et leuatus est Honorius Imperator Constantinopoli in miliario quarto à Theodosio patre suo decimo Calend. Februarii. Eadem Marcellinus: Sexta indictione Theodosii III. & Abundantii Cos. Honorium pater suus Theodosius in eodem loco quo frater eius Arcadium Cæsarem fecerat, Principem constituit, id est 7. ab Vrbe miliario. Tunc quippe hora diei tertia tenebræ factæ sunt.

394. 1148. ARCADIVS III. ET HONORIVS II. 4. 2.

IN eisdem vetustissimis Chronicis scribitur: Arcadio III.& Honorio II. Coss. occisus

Olym. Imp. Theo. est Eugenius octauo Idus Septembris. Quod & historia Tripartita latissime designat lib. 9. cap 45. Hæc gesta sunt 17. die Septembris, consulatu Arcadii tertio, & Honorii secundo. Marcellious: Septima indictione, Arcadii III. & Honorii II. Coss. Theodosius Augustus, assumpto Honorio Cæsare, eodemq; filio, contra Arbogasten, qui Eugenium tyrannum Imperatorem facere ausus est, bello commisso Eugenius victus atq; captus, interfectus est. Arbogastes sua se manu percussit. Terræmotu à mense Septembrio in Nouembrium imminente, aliquantæ Europæ regiones quassatæ sunt. Thermæ Arcadianæ ex conditoris sui nomine nomen acceperunt. Chri-Alesta con.

HIS *Coss. Ioannes Monachus, gratia diuina præditus, Theodosium consulentem de euentu belli, quod aduersum Eugenium mouebat, victorem fore pronunciat.*

Prosper: Arcadio III. & Honorio II. Coss. Ioannes Monachus Anachoreta clarus habetur: qui ornatus prophetiæ gratia, Theodosium consulentem de euentu belli, quod aduersus Eugenium mouebat, victorem futurum prædixit. Meminit illius & Paulus Diaconus lib. 12. Nam consultus Ioannes Anachoreta, eum victorem spoponderat. Et Historia Tripartita cap. 45. lib. 9. Interea euentum belli considerans, mittit ad Thebaidem ad Ioannem Monachum, præscientia clarum, ad quem destinauit Eutropium Eunuchũ sibimet fidelissimum, vt aut eum, si vellet, venire deduceret, aut nolentem de euentu belli requireret. At ille Ioannem quidem deducere non præualuit, sed mandatum retulit eius, quia bello vinceret, & perimeret tyrannũ, & post victoriam in Italia moreretur. Meminit & huius Ioannis Monachi Augustinus lib. 5. Ciuitatis diuinæ, cap. 26. Alius est à Ioanne Monacho qui & Zonaras dicitur, qui historiam Græce à creatione mundi ad tẽpora Alexii Comneni Imperatoris luculentissime conscripsit. à quo multa sum mutuatus, vt claret.

CCXCIII. 3. **OLYBRIVS, ET PROBINVS.** 395. 1149.

HI sunt illi germani fratres, Olybrius atque Probinus Coss. filii Probi Cos. quos pulcherrimo & elegantiss. Panegyrico Claudianus poeta celebrat, cuius est initium:

Sol qui flammiferis mundum complexus habenis,
Voluis inexhausto redeuntia secula motu,
Sparge diem meliore coma, crinemque repexi. & reliqua.

Horum Coss. meminit historia Tripartita lib. 9. cap. 50. his verbis: Superueniente nocte defunctus est consulatu Olybrii & Probini, 17. die Ianuarii ducentesimæ nonagesimæ quartæ Olympiadis. & lib. 10. cap. 1. inquit: Circa octauam diem Nouembris, eodem consulatu, corpus Theodosii delatum est, & cum solenni honore ab Arcadio filio sepulturæ traditum. Marcellinus ita de iis scribit: Octaua indictione, Olybrii & Probini consulatu, Theodosius Magnus apud Mediolanum vita decessit. Imperauit annis decem & septem. Corpus eius eodem anno Constantinopolim allatum atq; sepultum. Arcadius & Honorius germani vtrumque imperium, diuisis tantum sedibus, tenere cœperunt. Ruffinus patricius Arcadio Principi insidias tendens, Alarico Gotthorum regi missis clam pecuniis, infestum Reip. fecit, & in Græciam misit. Porro detectus dolo suo Ruffinus ab Italicis militibus cum Gaina Comite Arcadio missis, ante portas Vrbis merito trucidatus est. Caput eius, manusq; dextra tota, Constantinopoli demonstrata. Paria de Ruffino historia Tripartita libro 10. cap. 1. Pomponius Lætus in suo Theodosio libro 2. horum quoque Coss. mentionem facit. Sed alterius Cos. nomen est immutatum, atque ideo corrigendum. Appellat enim eos Olybrium & Primum corrupte. B

HIS *Coss. Theodosius Eugenium tyrannum vincit & perimit. Augustinus, beati Ambrosii discipulus, multa facundia doctrinaq; excellens, Hypone Regio in Africa episcopus ordinatur. Hoc tempore Claudianus poeta insignis habetur. Theodosius Imperator Mediolani moritur. Post quem, cum iam regnasset annis 12. cum fratre Honorio regnat annis tredecim.*

Hæc eadem iisdem verbis Prosper in Chronicis. De diuo Augustino opus non est, vt plura disseram, cuius doctrina & vitæ sanctimonia toto mundo est decantatissima. Vtinam & huius scripta diligentius à nostris tractarentur, melius de Repub. Christiana inter Christianos sacerdotes ageretur. Natione Afer, patria Tagatensis, vt Possidius tradit, vir acri ingenio, diuinarum humanarumq; rerum capaci, à pueritia ita profecit, vt nondum viginti annos natus, Carthagini rhetoricam docuerit. Mathematicas artes, & cæteras philosophiæ partes, per se multa legens, adeptus est. Hic Augustinus cum libro 5. de Ciuitate Dei Theodosii gesta enarrat, Claudiani meminit. Vnde & poeta Claudianus, quamuis à Christi nomine alienus, in eius tamen laudibus dixit:

Omi-

Chri-Ab vr. Olym. Imp.
sti con. Arcad.

O nimium dilecte Deo, cui fudit ab astris
Se Iouis armatus, vehemens tibi militat æther,
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Sic in Augustino legitur, cum sit legendum, *Cui fundit ab antris AEolus armatas hiemes.* Orosius quoque libro septimo, capite vigesimo tertio, eadem his verbis prodit: Quamuis hoc ego testimonio non laborem, quum vnus ex ipsis, poeta quidem eximius, sed paganus peruicacissimus, huiusmodi versibus & Deo & homini testimonium tulit, quibus ait:

O nimium dilecte Deo, tibi militat æther,
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Quos versus etiam Paulus Diaconus repetit lib. 12. Quæ duo certe testimonia magnorum virorum illos coarguunt, qui Claudianum facere Christianum nituntur, cum id sua scripta testentur, quam fuerit à Christi religione alienus. Licet quidam ei adscribant carmina, quæ sua esse doctissimi quique negant. Verum in auctoritate illum fuisse apud Arcadium atque Honorium Imperatores, declarat illa statua in Traiani foro locata, quæ cũ quintæ cohortis tribunum & notarium fuisse, manifestat. de qua ipse cecinit. V.C. alii, & melius, virum clarissimum appellant, non v. cohortis. Quod legimus medio conspicimurque foro.

ARCADIVS ET HONORIVS IMP. AVG. XLII.

Orosius lib. 7. cap. 24. Anno ab Vrb. millesimo centesimo quadragesimo nono, Arcadius Augustus, cuius nunc filius Theodosius orientem regit: & Honorius Augustus frater, cui nunc Resp. innititur 42. loco commune imperium, diuisis tantum sedibus, tenere cœperũt. Vixitque Arcadius post patris excessum annis duodecim: imperiique summã Theodosio filio suo admodum paruo moriens tradidit. Quæ dehinc gesta sunt, longo ambitu Orosius describit, quę illic inuenies: non enim sunt omnia scribenda. Paulus Diaconus præterea libro decimo tertio, quæ sub iis Imperatoribus gesta sunt, latissime enar-
B rat. Historia autem Tripartita libro decimo.

Sub quibus hi Coss. fuerunt:

396. 1150. ARCADIVS IIII. ET HONORIVS III. 2. 1.

Prosper: Arcadio IIII. & Honorio III. Coss. terræmotus per plurimos dies fuit, cœlũque ardere visum. Quod etiam notat diuus Ambrosius in funebri oratione quam habuit de Theodosio. Per hæc tempora Orosius Hispanus, vir eloquens, & historiarum cognitor, claret. Cuius septem libri historiarum mira breuitate concinni ad beatum Augustinum extant, quos sæpe citauimus. Celebrauit hunc consulatũ Honorii Claudianus poeta tersissimo carmine, cuius est principium:

Paruos non aquilis fas est educere fœtus
Ante fidem solis, iudiciumque poli. &c.

Quod carmen Panegyris subsequitur. Sub id tempus Ruffinus, qui Hunnos introduxit Armeniam vastantes, trucidatus est. Cuius meminit historia Tripartita lib. 10. & Paulus Diaconus lib. 13. & Orosius libro 7. cap. 25. In quem duo extant libri Claudiani. Marcellinus: Nona indictione Arcadii quarto & Honorii tertio consulatu, Ruffini vxore & filia exulata. Eutropius sacri palatii cubicularius, omnes opes arripuit, auariciamque transgressus est. Terræmotus per plurimos dies fuit. Cœlum ardere visum est.

397. 1151. CÆSARIVS, ET ATTICVS. 3. 2.

Prosper: Cæsario & Attico Coss. Flaccilla filia nata est Arcadio Imperatori. Meminit & horum Coss. historia Tripartita libro 10. capite 3. Sed Anici corrupte legitur, pro Attici. Marcellinus: Decima indictione Cæsarii & Attici consulatu, his Coss. Flaccilla nata est filia Arcadio.

398. 1152. HONORIVS IIII. ET EVTYCHIANVS. 4. 3.

Horum Coss. meminit diuus Augustinus in decimo octauo libro Ciuitatis diuinę, capite vltimo: vbi persequutiones Ecclesiæ recenset pulcherrime, qui est diligenter relegendus. Meminit horum & Prosper, sed ordine præpostero: & historia Trip. lib. 10. ca. 3. tum Marcellinus: Vndecima indictione, Honorii IIII. & Eutychiani Conf. Romanæ

Olym. Imp. Arcad. ecclesiæ Anastasius tricesimus septimus episcopus ordinatus, vixit annis quatuor. Eusebius 37. Romanæ ecclesiæ episcopatum tenet Anastasius, cui præfuit ann. III. dies XXI. sub Honorio IIII. & Eutychiano Coss. anno Christi 401. vel secundum alios 402. Ambrosius Mediolanensis episcopus virtutum arx, fidei orator catholicus ad Dominũ commigrauit. Ioannes Antiochiæ natus, vbiq; à Meletio, eiusdem ciuitatis episcopo, eodemq; confessore, lector Ecclesiæ ordinatus, per singulos officii gradus ascendit. Ibiq; per quinquennium continuum diaconus multos diuinosq; edidit libros. presbyter quoq; factus per duodecim annos plures fecit. Tantâ dehinc opinione vndique propagatus Constantinopoli loco notarii Pontificis suffectus est. Vbi plurima dulcia diuinarum scripturarum volumina suo operi catholicis addidit. Hos quoq; episcopos habuit inimicos, Theophilum Alexandrinũ, Epiphaniũ Cyprium, Achaicum Bergomensem. Gildo Comes, idemque paganus, qui mortuo Theodosio Principe Aphricæ præerat, dũm Arcadio & Honorio adhuc pueris regnantibus inuidet, Aphricam nititur obtinere. Frater eius Mascezel cognita eius vesania, relictis apud Aphricam duob. filiis. in Italiam remeat. Gildo vtrumque fratris filium dolo trucidat. Mascezel fratris cognito scelere, cum quinq; millib. suorum contra Gildonem cum septuaginta armatorum sibimet obuiantem accedit infestus: Gildonemq; parricidam ieiuniis & orationibus, immo beati Ambrosii in somnis admonitu auxiliantibus fugauit. Gildo fugiens, propria se manu strangulauit. Sicq; Mascezel sine bello victoriam meruit, ac sine cæde vindictam. Sed elegantissimum Panegyricum Claudianus in hunc quartum consulatum Honorii scribit, cuius principium hoc est: *Christi an.*

Auspiciis iterum sese regalibus annus
Induit, & nota fruitur lactantior aula,
Limina nec passi circum priuata morari
Exultant reduces Augusto Consule fasces. &c.

Quem studiose lector accurate legas, vt multas eius temporis historias. Plenus enim est rerum & historiarum, & omnimoda scatet eruditione.

CCXCV. 4. MANLIVS, ET THEODORVS. 399. ...

SIC in Cassiodori legitur, quod vnicum vidi, exemplo. Et est ac si dicas, *Iulius & Cæsar*. vnus enim fuit Consul Manlius Theodorus. Vnde & Augustinus libro decimo octauo Ciuitatis diuinæ capite vltimo hunc consulatum signans, inquit: Et sequenti anno Theodoro Consule. Et Prosper hoc loco scribit: Manlio & Theodoro Coss. cum hunc consulatum inierat, Eutropius eunuchus mox honore & vita exutus est. Ideo in autore ignoto, qui sola nomina Coss. ponit, hoc loco legitur: Eutropius & Theodorus. Sed quum ob vitia quædam Imperator Eutropium iussisset obtruncari, præcepit ex ordine Coss. eius nomen penitus abrogari. Quamobrem solummodo qui cum eo Consul fuit Theodori nomen ascriptum est, vt habet historia Tripartita libro decimo, cap. 4. Hic est ille Manlius Theodorus Consul, cui elegantissimum Panegyricum scripsit Claudianus, cuius hoc est exordium: B

Audebisne precor? docta subiecta caterua,
Inter tot proceres nostra Thalia loqui? &c.

In quo inter cætera hoc quod paulo ante scripsimus, de vnico Theodori consulatu ita scribitur, Culmen vtrumq; tenes, & cætera Fuit autem Eutropius eunuchus Ægyptius, qui post longam seruitutem, leno factus, ab æmulis Stiliconis Consul est factus. Sed cum cædes ac clades & prouinciarum direptiones fierent, eo Consule dignitate priuatus Cõsulari, in Cyprum est deportatus, ac tandem honore & vita exutus est. Is est Eutropius in quem satyrico felle detonuit Claudianus poeta duobus libris, qui sic exordiuntur:

Semiferos partus, metuendaq; pignora matri,
Mœnibus in mediis auditum nocte luporum
Murmur. & reliqua.

Qui profecto libri cum omni scateant eruditione & doctrina, à studiosis sunt quam diligentissime legendi, vt res eius tempestatis gestæ innotescant. Marcellinus: Duodecima indictione Theodori & Eutropii Conss. Hic Eutropius omnium spadonum primus atq; vltimus Cos. fuit. De quo Claudianus poeta ait:

Omnia cesserunt Eunucho Consule monstra.

Item Pulcheria Arcadio altera filia nata est. Gaina Comes apud Constantinopolim ad præparandũ ciuile bellum barbaros suos occulte admonet. Ipse valetudine simulans, Vrbe egreditur. Cœpto aduersus Byzantium prælio, plurimi hostium cadunt. Cæteri fugientes, Ecclesiæ nostræ succedunt. Ibiq; detecto ecclesiæ culmine, iactis desuper lapidibus obruuntur. De hoc Gaina historia Trip. lib. 10. c. 6. STI-

Chri-Ab vr. sti con. | Olym. Imp. Arcad.

400. 1154. STILICO, ET AVRELIANVS. 2. 5.

Prosper: Stilicone & Aureliano Coss. Gotthi Italiam Alarico & Rhadagiso ducibus ingressi sunt. Marcellinus: Tredecima indictione, Stiliconis & Aureliani Cons. bellũ nauale contra Gainam tyrannũ inter Chersonesum & Hellespontũ gestum est. Multa millia Gotthorum cæsa vel demersa sunt. Gaina vero de hoc bello fugiens euasit. Ipso tamẽ anno occisus est mense Februario. Iordanis in lib. de Origine Gotthorũ: Mox ergo Alaricus creatus est rex. cum suis deliberans, suasit eos suo labore quærere regna, quam alienis per ocium subiacere. & sumpto exercitu, per Pannonias, Stilicone & Aureliano Coss. & per Syrmium dextro latere quasi viris vacuam intrauit Italiam, nullo penitus obsistente. Hoc idem subiungit Cassiodorus:

His *Coss. Gotthi Alarico & Rhadagiso ducibus ingrediuntur Italiam.*

De Rhadagiso Orosius libro 7. capite 26. plura. Diaconus libro tredecimo: Claudianus item poeta. De Alarico Orosius eodem libro, sed capite vigesimo octauo: Diaconus præfato loco: Iordanis libro Gotthorum. Sed qualis fuerit Stilico, præfati autores omnes edocent: potissimum tamen Claudianus, qui tribus eum panegyricis celebrat, veluti suũ Mecœnatem. Cum tamen reuera is Stilico immemor beneficiorum, quæ plurima perceperat, Eucherio filio suo regnum affectabar. Ob quam rem cum filio in foro Pacis est obtruncatus: licet diu sub Theodosio Imperatore fortiter militasset, meruissetq; vt ei filium suum Honorium commendaret. Cui ipse postea duas filias, Mariam scilicet & Thermantiam, vnam post alteram, matrimonio copulauit. quamuis vtræq; inopinata morte extinctæ sint. Extant Claudiani de his nuptiis epithalamia duo tersissima & elegantissima, quæ studiosus lector leget. Fuit autem Stilico Vandalus natione, dehinc patricius Romanus, cui Serena Honorii filia vxor data est. Ex qua genuit Eucherium filium, Mariam & Thermantiam filias. Sed huius consulatus Stiliconis mentionem facit Claudianus in primis duobus Panegyricis: quos suspicor vnum esse, & diuisum postea nescio qua incuria: & tertium Panegyricum in alterum scriptum consulatum, quem post 5. annos gessit.

401. 1155. VINCENTIVS, ET FRAVITA. 3. 6.

B Prosper scribit: Vincentio & Fabricio Coss. Ioannes Constãtinopolitanus & Theophilus Alexandrinus episcopi illustres habentur: quorum multa est mentio libro 10. historiæ Tripartitæ. Sed credo esse erratum in alterius Consulis nomine Nam in vetustissima incerti autoris Chronica, quam sæpe cito, scriptũ reperio, Vincentio & Frauito Coss. natus est Theodosius Constantinopoli Idus Aprilis. Et intrauit Alaricus in Italiam decimo quarto Cal. Septemb. Marcellinus: Decima quarta indictione Vincentii & Frauitæ Cons. caput Gainæ hastili præfixum, Constantinopolim allatum est. Maris Pontici superficies ita gelu frenata est, vt per triginta dies soluta tandem glacies per Propontidem instar montium super reportata recurreret. Theodosius Iunior patre Arcadio natus est tertio Idus Aprilis.

402. 1156. ARCADIVS V. ET HONORIVS V. 4. 7.

Prosper: Arcadio v. aduersus Gotthos vehementer vtrisque Pollentiæ partis clade pugnatum est. Marcellinus: Decima quinta indictione Arcadii v. & Honorii v. Cons. Romanæ ecclesiæ Innocentius tricesimus octauus creatus antistes, vixit annis quindecim. Et Theodosius iunior in loco quo pater patruusque suus Cæsar creatus est. Constantinopoli ingens terræmotus fuit.

His *Coss. Pollentiæ Stiliconem cum exercitu Romano Gotthi acie victum fugauerunt.*

Hoc latissime apud Orosium & Diaconum inuenies. Licet Claudianus poeta victoriã Stiliconis contra Alaricum elegantissime celebrauit, cum caneret:

Intacti cum claustra freti coeuntibus æquor
Armatum scopulis audax irrumperet agro. & quæ sequuntur.

403. 1157. THEODOSIVS, ET RVMORIDVS. ccxcvi. 8.

Prosper: Theodosio & Rumorido Coss. Eudoxia Arcadii vxoris statua super columnam posita est. Marcellinus: Prima indictione Theodosii iunioris & Rumoridi Coss. Martina patre Arcadio nata est 3. Idus Febr. Eudoxiæ Arcadii vxoris supra porphyriticã columnam argentea statua iuxta ecclesiam polita hactenus sistit. Ioannem Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopum, cui supradicti antistites incassum æmuli fuere, aliosque trigintamet episcopos sibi asciuere, nolente Arcadio Principe, in Armeniam miserunt, & hinc in aliud exilium: post mortuum plebs in atrio Basilii episcopi recondit. De hac statua argentea vide 15. caput libri decimi historiæ Tripartitæ. Vetustissimæ Chronicæ

Olym. Imp. Arcad. ignori autoris habent hæc verba: Theodosio & Rumorido Coss. Theodosius Imperator leuatus est Constantinopoli quarto Idus Ianuarias. Veterem morem leuandi Imperatores, significat etiam Claudianus illo versiculo: *Chr. Ann. Chri. An.*

Sed mox cum solita miles te voce leuasset.

2. 9. HONORIVS VI. ET ARISTENICVS. 404. 1158.

PROSPER: Honorio VI. & Aristenico Coss. Eudoxa vxor Arcadii diem suum clausit. Pomponius Lætus libro secundo historiarum, in Theodosio, scribit Eudoxam ante viri obitum tribus annis morbo solutam, Honorio III. & Eutychiano Coss. Vbi hæc legerit, ipse videat. supputatio temporum & res gestæ refragantur. Horum Coss. meminit etiam historia Tripartita libro decimo, capite 17. & iterum eodem libro, capite 20. vbi sic scribitur: Eodem tempore grando vehemens, Constantinopolim & circa eius suburbana descendit. Quod actum est eodem consulatu Honorii VI. & Aristenici, tricesima Septembris. Quod dicebant iracundia Dei gestum, eo quod sine iudicio Ioannes episcopus condemnatus fuerit. Quibus verbis incrementum dedit mors Augustæ continuo subsequuta. quarta namq; die post grandinē est defuncta. Sic Marcellinus: Secunda indictione Honorii V. & Aristenici Conss. Ecclesia Constātinopolitana flamma ignis, quæ de beati Ioannis sepulchro quondam episcopi nata fuit, subito conflagrauit, vicinamq; Ecclesiæ vrbis faciem serpens nihilominus exussit. Eudoxa vxor Arcadii diem clausit. Hic est ille sextus Honorii consulatus quē Claudianus celebrauit Panegyrico, cuius est initium:

Aurea Fortunæ reduci si templa priores
Ob reditum vouere ducum, non dignius vnquam
Hæc de pro meritis amplas sibi posceret ædes.

Quem studiose lector hoc loco diligenter perlegas, vt res gestas eius tempestatis teneas, quæ de Alarico & Honorio Claudianus scribens, elegantissime enarrat.

3. 10. STILICO II. ET ANTHEMIVS. 405. 1159.

PROSPER: Stilicone & Anthemio Coss. Rhadagisus in Thuscia multis millibus Gothorum cæsis, ducente exercitum Stilicone, superatus & captus est. Et hæc elegantissime describit Claudianus in tertia Panegyri, quam puto tunc esse scriptam, vtpote in qua Stiliconis triumphum & victoriam pulchre describit. Et annus ille fuit quintus post primum consulatum. Vnde haud ab re inquit in præfatione: B

Te mihi quintos annorum Roma recursus
Reddidit, & votis iussit adesse suis. & reliqua.

Potest diligens lector ex Claudiano quæ hic desiderat adscribere. Fastidium enim esset, omnia coaceruare, quæ mediocriter doctus ex aliis intelligit: satis est digito indicare. Vide etiam lector caput vigesimum quartum libri decimi in historia Tripartita & caput vigesimum primum, vbi scribitur Vrsatium episcopum Constantinopolitanum consulatu Stiliconis II. & Anthemii mortuum, vndecimo Nouembris. Tertia indictione consulatu Stiliconis II. & Anthemii, Isauri per montem Taurum discurrentes, ingens dispendium Reipub. importarunt. Quibus Narthasaleus legatus maius continuo rependit incommodum.

4. 11. ARCADIVS VI. ET PROBVS. 406. 1160.

MEMINIT horum Coss. historia Tripartita libro decimo, capite 22. Prosper: Arcadio VI. & Probo Coss. Vandali & Alani Gallias traiecto Rheno intrauerunt pridie Calen. Ianuarias. Hæc etiam Cassiodorus annotauit, dicens:

HIS *Coss. Vandali & Alani transito Rheno Gallias intrauerunt.*

Vide Orosium libro septimo, & Paulum Diaconum atque Iordanem de origine Gothorum.

CCXC-VII. 12. HONORIVS VII. ET THEODOSIVS. 407. 1161.

MEMINIT horum Coss. historia Tripartita libro decimo, capite decimo octauo, & libro vndecimo, capite sexto, quo tempore scribit Dorotheum, qui centum decem & nouem annos vixerat. Et Prosper in Chronicis inquit: Honorio VII. & Theodosio II. Coss. Constantinus ex infima militia ob solam spem nominis in Britannia tyrannus exoritur, & ad Gallias transit. De hoc Constantino Orosius libro 7. capite vigesimo octauo: Paulus Diaconus libro decimo tertio, capite tertio, vt impressi codices sunt distincti. Quartodeci-

Chri- Albi- Olym. Imp. Arcad.

fti orv. todecimo autem die Septembris hoc consulatu mortuus est Chrysostomus ex dolore capitis, ardore solis vitam languore finiens.

408.1162. BASSVS, ET PHILIPPVS. 2. 13.

PROSPER: Basso & Philippo Coss. Arcadius Imperator Constantinopoli moritur. Historia Tripartita libro decimo, capite trigesimo quinto: Arcadius itaq; relicto annorum octo filio Theodosio, defunctus est consulatu Bassi & Philippi, prima die Maii, anno secundo ducentesimæ nonagesimæ septimæ Olympiadis. Is ergo cum patre quidem Theodosio tredecim regnauit annis, post mortem patris quatuordecim. Vixit annis quidem triginta vno. Marcellinus: Sexta indictione Bassi & Philippi consulatu Stilico Comes, cui duæ filiæ, Maria & Thermantia, singulæ vxores Honorii principis fuere. Vtraq; tamen virgo defuncta, spreto Honorio: regnoq; inhians, Alemanorum, Sueuorum, Vandalorumq; gentes donis pecuniisq; illectas contra regnum Honorii excitauit, Eucherium filium suum paganum, & aduersus Christianos insidias molientem cupiens Cæsarem ordinare, qui cum eodem Eucherio dolo suo detecto occisus est Romæ in foro Pacis. Tum per dies septem terra mugitum dedit. Arcadius Imperator vitæ finem fecit. Regnauit post obitum patris sui Theodosii annis tredecim. Idem Iordanis in annalibus suis: Anno Christi quadringentesimo octauo Arcadius Imperator Constantinopoli moritur, relicto pro se Theodosio filio. Cum quo dehinc patruus Honorius annis quindecim regnauit. & Stilico dux fortis vna cum filio Eucherio ab Honorio Augusto occiditur.

HIS *Coss. Arcadius Imperator Constantinopoli moritur. Honorius cum Theodosio fratris filio regnat annis quindecim. Sub quibus hi fuerunt Coss.*

Orosius libro septimo: Anno ab vr. con. millesimo centesimo sexagesimo secundo (sic est enim legendum) Honorius Imperator videns tot oppositis tyrannis nihil aduersum barbaros agi posse, ipsos prius tyrannos deleri iubet. Constantio Comiti summa est commissa. Sensit tum demum Respub. & quam vtilitatem in Romano tandem duce receperit, & quam eatenus perniciem per longa tempora barbaris comitibus subiecta tolerarit. Narrat dehinc late Orosius vsq; in finem libri sui quæ gesta sunt sub Honorio. Et Paulus Diaconus latissime lib. 14. Tripartita historia lib. 11. cap. 1. Igitur Arcadio Imperatore de-
B functo, Honorius quidem frater eius regebat Hesperiam. Orientales autem prouinciæ sub ditione manebant Theodosii iunioris, cum esset annorum octo, Anthemio præfecto omnia disponente. Erat enim iste nepos Philippi; qui Paulum episcopum sub Constantio ab Ecclesia expulerat, & Macedonium introduxerat. Is enim muro maximo vrbem Constantinopolim circumdedit: qui vir sapientissimus inter illius temporis homines reputabatur, & nihil inconsulte faciebat, sed cum multorum consilio, quæ erant agenda, tractabat, & maxime sophistæ Troilo se credebat.

HONORIVS AVG. IMP. XLIII. CVM THEODOSIO.

409. 1163. HONORIVS VIII. ET THEODOSIVS III. 3. 1.

PROSPER: Honorio VIII. & Theodosio III. Coss. Vandali Hispanias occupauerunt. Attalus Romæ Imperator factus, qui mox priuatus regno, Gotthis cessit. De hoc Attalo Orosius lib. 7. cap. vlt. historia Tripartita lib. 11. cap. 9. Paulus Diaconus lib. 14. Horum Coss. item sic meminit Marcellinus: Septima indictione Honorii VIII. & Theodosii iunioris III. Cons. apud Constantinopolim magna populi exarsit seditio panis videlicet penuria ingruente. Iordanis in annalibus: 409. anno Vandali, Alani, & Sueui Cal. Octobris Hispanias occupant: & Attalus Imperator Romæ per tyrannidem factus, & mox pulsus, Gotthis cessit.

HIS *Coss. Vandali Hispanias occupauerunt.*

Consulendi sunt Orosius & Paulus Diaconus.

410. 1164. VARRON, ET TERTVLLVS. 4. 2.

PROSPER: Flauio Varrone Cos. Roma, orbis quondam victrix, à Gotthis Alarico duce capta: & ob hæc solus fuit Orientalium partium Consul, quod in sequenti anno obseruatum est. Licet hic Cassiodorus ei Tertullum adiungat. Sed forte hic mox obtruncatus est. Nam de eo sic scribit Orosius lib. 7. cap. vlt. Nec mirũ, si iure hac pompa miser lusus est, cuius ille vmbratilis Consul Tertullus ausus est in curia dicere: Loquar vobis P. C. Consul & Pontifex, quorum alterum spero, sperans ab eo qui non habebat spem, &

Olym. Imp. Hon. maledictus vtique qui spem suam posuerat in homine. Paulus Diaconus libro decimo quarto: Tertullus Consul qui se principem in Senatu futurum gloriatus est pari nihilominus periit exitu. Marcellinus in sua Chronica vnicum tantum ponit Consulem, sic scribens: Octaua indictione Barraniæ solius consulatu Alaricus trepidam vrbem inuasit, partemque eius concremauit incendio: sextoque die quo ingressus fuerat, deprædata vrbe egressus est, Placida Honorii principis sorore abducta, quam post Ataulpho propinquo suo vxorem tradidit.

His *Coss. Roma à Gotthis Alarico duce capta est, vbi clementer vsi victoria sunt.*

Orosius: Anno ab vrbe condita millesimo centesimo sexagesimo quarto, irruptio vrbis per Alaricum facta est. Sed idem Orosius libro secundo, capite tertio. Item Babylon post annos mille centum sexaginta quatuor quam condita à Medis, & Arbacto rege eorum, præfecto autē suo spoliata, opibus & regno atq; ipso rege priuata est: ipsa tamen post aliquandiu mansit incolumis. Similiter & Roma post annos totidem, hoc est, mille centum sexaginta quatuor, à Gotthis, & ab Alarico rege eorum, comite autem suo, irrupta & opibus spoliata, non regno, manet adhuc & regnat incolumis: quamuis in tantum arcanis statutis, in vtramq; vrbem conueniente, totus ordo seruatus sit: vt & ibi præfectus eius Arbatus regnum inuaserit, & hic huius præfectus Ataulphus regnare tentauerit. Tametsi apud hanc solam merito Christiani Imperatoris Honorii attentatio prophana vacuata sit. Hæc licet ob hoc præcipue commemoranda credidi, vt tanto arcano ineffabilium iudiciorum Dei ex parte patefacto intelligant hi qui insipienter vtiq; de temporibus Christianis murmurant, vnum Deum disposuisse tempora, & in principio Babyloniis, & in fine Romanis. Illius clementiæ esse, quod viuimus: quod autem misere viuimus, intemperantiæ nostræ. Ecce similis Babylon ortus & Romæ, similis potentia, similis magnitudo, similia tempora, similia bona, similia mala. & reliqua quæ sequuntur. Paulus: Capta est Roma millesimo centesimo sexagesimo quarto conditionis suæ anno. Die sane tertia sponte Gothi ab vrbe discedunt, facto aliquantarum ædium incendio: sed ne tanto quidem, quantum olim à Cæsare Nerone factum est. Iordanis: Anno Christi quadringentesimo decimo, Alaricus rex Gotthorum Romam possedit, & irrupit, multasq; cædes ibi & prædas faciens, locis tantum sacris, & ad ea perfugis, quia Christianus erat, pepercit. Anno ab vrbe condita millesimo centesimo sexagesimo quarto, Placida soror Honorii Augusti à Gotthis in vrbe inter alios capta. Gotthorum pars Veneriam captam possedit, qui B postea Ostrogotthi vocati, & cum Romanis confœderati sunt. Vide etiam historiam Tripartitam lib. 11. cap. 9. de vrbe capta. Apud Procopium solum reperi mirum quendam astum, quo vsi sunt barbari in capienda vrbe, quod hactenus nusquam legi, & in vulgo etiam impressis Procopii codicibus non reperitur. Budæ in bibliotheca regia, dum illic oratorem Cæs. Maximiliani apud Vladislaum regem agerem, miræ vetustatis Procopium Græcum reperi, quem mihi rex mutuo dedit: in quo, cum conferrem cum latino, multa deesse obseruaui. tam lacer & mancus venit ad manus interpretis: quod & crebro lamentatur. Sed ad historiam. Interfecto Stilicone Honorius princeps socors & iners, cum nullum præfecisset exercitui suo ducem, qui contra Gotthos pugnaret, occasionem exhibuit Gotthis, vt vrbem iam auxilio nudatam obsiderent: qui obseruabant milites palantes ac dispersos sine duce rem negligentissime agere. Facta itaq; obsidione, cum Alaricus biennium pene frustra obsedisset, quoniam vi eam expugnare non poterat, ad dolum confugiebat. Videbat enim Honorium Rauennæ desidentem oscitabundum, & qui Romanis ferre suppetias vel nequibat, vel nō audebat. Soluens itaq; Alaricus obsidionē, simulat in patriam reditum. Sed prius trecentos iuuenes & animi & corporis virtute insignes delegerat, quos in vrbem nobilioribus vt illis quam familiarissime inseruirent, & gratiam dominorum emererentur, donauerat. Quos tamen sic instituit, vt stato die post meridiem dominis in somnium solutis, aut alio intentis, ocio ad portam Asinariam, occisis custodibus accurrerent, ac sibi reserarent, qui ad hunc vsum ordinauerat exercitum. Cum itaq; aliquot ita dies reditum distulissent Gothi, iuuenes treceni oblata occasione mandata exequuntur, & imperata faciunt. Aperta porta, Gotthorum exercitus inspératus vrbem ingreditur, domos exurūt paucas, spolia & prædam abigunt: sed maiore ignominia quam iactura vrbs est capta & depopulata. Aliqui tradunt Probæ illustris fœminæ arte apertam Gotthis portam, propter crudelem famem, ac crudeliores morbos, qui po. Ro. ita vexabat in obsidione, vt instar pecudum passim caderent. Quibus vt miseraretur, maluit vrbem ab hostibus capi, quam tantis suppliciis affligi.

THEO-

Chri. Abur. ... Olym. Imp. Hon.

THEODOSIVS AVG. IIII. V. C. COS.

411. 1165. PROSPER: Theodosio Augusto IIII. consulatu suo Constantinus per Honorii duces Constantium & Valliam (sic est enim legendum, qui rex Gotthorum confœderatus Romanis erat) apud Arelatense oppidum victus & captus est. Cuius filium Constantem in Hispania regnare orsum Gerontius Comes, in Maximum quendam tyrannidem transferens, interemerat. Sed hæc omnia latissime Orosius & Paulus Diaconus tradunt. Iordanis: Anno quadringentesimo vndecimo, Constantius tyrannus apud Arelatum victus ab Honorio, captusq; est. Filiusq; eius Constans in Hispania à Gerontio Comite peremptus est. Maximus ab eo in regnum leuatus est. Constantius dux ab Honorio constitutus est. Pestilentiæ, fames, bestiæ, & gladius barbaricus miserum late vastant orbem. CCXCVIII. 3.

HONORIVS IX. ET THEODOSIVS V.

412. 1166. 2. 4.

PROSPER: Honorio IX. & Theodosio V. Coss. Maximo in Hispania regno ablato, vita est concessa, eo quod modestia humilitatis affectati imperii inuidiam non merebatur. Et Gotthi rege Ataulpho Gallias ingressi sunt. De hoc Maximo Orosius & Diaconus plura. Meminit horum Coss. historia Tripartita libro vndecimo, capite septimo. Iordanis in Annalibus: Anno Christi quadringentesimo duodecimo, Maximo in Hispania regno ablato, vita concessa est. Gotthorum pars maxima rege Ataulpho Gallias ingressa. Heros S. Martini discipulus, Arelatensis episcopus, sanctus, innocens, sede sua pulsus est, & pro eo Patroclus ordinatus. Vandali & Sueui Galletiam, Alani Lusitaniam & Carthaginensem prouincias, Silingi Beticas sortiuntur. Vereor ne potius Turcilingi scribendum sit.

HIS *Coss. Gotthi rege Ataulpho Gallias intrauerunt.*

Orosius libro septimo, capite vltimo: Anno ab vr. con. millesimo centesimo sexagesimo octauo (sed sexto potius) Constantius Comes apud Arelatum Galliæ vrbem consistens, magnarum rerum gerendarum industria, Gotthos à Narbona expulit, atq; abire in Hispaniam coegit, interdicto præcipue atq; interclusso omni conatu nauium & peregrinorum vsu commerciorum. Gotthorum tunc populis Ataulphus rex præerat, qui post irruptionem vrbis ac mortem Alarici, Placidia captiua sorore Imperatoris in vxorem assumpta, Alarico in regnum successerat. & reliqua quæ sequuntur latissime. Vide præterea Paulum Diaconum, & Iordanem de origine Gotthorum.

B

LVCIVS V. C. COS.

413. 1167. 3. 5.

PROSPER: Luciano viro clariss. Cos. Huius collega in consulatu fuit Heraclianus, qui nouarum in Africa rerum reus, & honorem amisit, & vitam. Orosius: Heraclianus interea Africæ Comes missus, eum Attalus vmbram gestaret imperii, Africam strenue aduersum iudices ab eo missos tutatus, consulatum assequutus est. Quo elatus supercilio, Sabinum generum allegit, cum quo incredibili nauium classe Romam contendit: & mox in fugam versus, Carthaginem rediit, captus, ac dehinc exilio mulctatus, interemptus est. Idem Paulus Diaconus. Iordanis in Annalibus: Anno Christi quadringentesimo tredecimo, Heraclianus huius anni cum Lucio Cos. fuit, nouarum rerum in Africa reus, honore & vita priuatur. Burgundiones partem Galliæ Rheno contiguam obtinuerunt. Iouinus & Sebastianus fratres, Galliæ tyranni, Narbone ab Honorio perempti sunt. His temporibus Pelagius Britto, adnitentibus Celestino & Iuliano, liberum arbitrium plus iusto extollens, & hominem sine gratia Dei auxilio, proprio nisu, perfectum fieri posse asserens, fidem ecclesiæ turbat. Cuius hæresim beatus Augustinus singulariter præ cæteris expugnat, & Papa Innocentius, cum aliis hæreticis condemnat.

HIS *Coss. Burgundiones partem Galliæ Rheno coniunctam obtinuerunt.*

Idem Prosper iisdem verbis. Sed subiungit: Iouinus atq; Sebastianus fratres, in Galliis regno accepto, interempti. De quibus videndi sunt Orosius atq; Paulus Diaconus.

CONSTANTIVS, ET CONSTANS.

414. 1168. 4. 6.

SIC Cassiodori exemplum habet, quanquam certe suspicer erratum. Nam de Constantio Comite, qui Placidiam vxorem postea suscepit, Cæsar factus, & Valentinianum Imperatorem genuit, iam dictum est ex Orosio. Constans autem, filius Constantini tyranni, à patre ex monacho Cæsar factus, truncatus est, & mox vitam cum tyrannide amisit. Nullibi legitur consulatum fuisse assequutum. Et ideo Prosper vnicum Consulem Constantium ponit in Chronicis suis sic scribens: Constantio vero Cos. Attalus Gotho-

Olym. Imp. Hon. rum consilio & præsidio tyrannidem resumit in Galliis. Marcellinus in hoc loco mancus est, & habet defectum quatuor consulatuum. Iordanis in Annalibus sic scribit: Anno Christi quadringentesimo decimo quarto Attalus Gotthis authoribus in Gallia tyrannidem inuasit. Quod & sexto anno imperii Honorii cum Theodosio factum esse, scribit Hermannus Contractus in suis Chronicis. Chri. Sta. on.

CCXCIX. 7. HONORIVS X. ET THEODOSIVS VI. 415. 1169.

PROSPER: Honorio x. & Theodosio vi. Coss. Attalus à Gotthis ad Hispanias migrantibus neglectus, & præsidio carens, capitur, & Constantio patricio viuus offertur. Ataulphus vero à quodam suorum vulneratus interiit: regnumq; eius Wallia inuadit. De quo vide Iordanem de Origine Gotthorum, Orosium, & Diaconum. Meminit horum Coss. historia Tripartita, libro 11. cap. 12. narrans memorabile facinus de quadam muliere, quæ occisa est illo consulatu. & Marcellinus de his Coss. ita scribit: Indictione tredecima, Honorii decimo, & Theodosii sexto consulatu, ecclesia Constantinopolitana dudum igne cremata, his Coss. restaurata dedicataq; est, Attico episcopo eandem regente ecclesiam. Lucianus presbyrer, vir sanctus, cui reuelauit Deus his Coss. locum sepulchri & reliquiarum corporis sancti Stephani primi martyris, scripsit ipsam reuelationem Græco sermone ad omnium ecclesiarum personas. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo decimo quinto, Gotthi Hispanias petunt. Quorum præsidio Attalus destitutus, a Romanis captus est. Ataulphus rex Gotthorum à quodam sociorum vulneratus interiit, & pro eo Wallia regium nomen inuasit. Hierosolymis corpora sanctorum Stephani Protomartyris Gamalielis, & Nicodemi, Luciano presbytero diuinitus reuelata, inueniuntur, & innumeris miraculis glorificantur.

1. 8. THEODOSIVS VII. PALLADIVS. 416. 1170.

PROSPER: Theodosio vii. & Palladio Coss. Placidiam, Theodosii Imperatoris filiam, quam Romæ Gotthi ceperunt, quanquam Araulphus coniugem habuerat, Wallia pacem Honorii expetēs, reddidit, eiusq; nuptias Constantius promeretur. Palladii mentio fit libro vndecimo historiæ Tripartitæ, cap. 15. his verbis: Inuenit Theodosius quendam virum in habitu corporis fortissimum, qui tanta velocitate veredos agebat, vt diebus tribus perueniret ad terminos Romanorum & Persarum, & rursus totidem remearet ad Constantinopolim. Huic nomen erat Palladius. & reliqua quæ sequuntur. A quo quidam putant dictos equos Palladios, celeres ac veloces, qui nostra ætate postam currunt. Quanquam aliqui hos palmatos, alii palmatios, à diuite quodam equorum Palmatio, qui sub Valeriano fuit, vocant, cuius bona per tyrannidem proscripta sunt. De quibus Imperator C. de grege Dominico. l. Propositis siue Hermogenianis seu palmatis. Veredos autem equos publicos vocant, vt testatur Procopius in bello Persico. Inde veredarii, & parauer edarii, de quibus sæpe loquitur Imperator. Marcellinus: Indictione decima quarta Theodosii Augusti vii. & Palladii consulatu Orosius presbyter Hispani generis septem libros historiarum scripsit, missus ab Augustino episcopo. Idem pro discenda animæ ratione, ad Hieronymum presbyterum reliquias beati Stephani nuper inuentas rediens primus intulit Occidenti. Atticus Constantinopolitanus scripsit ad reginas Arcadii Imperatoris filias de fide & virginitate librum valde egregium, in quo præueniens Nestorianum dogma impugnat. B

HIS *Coss. Gotthi placati Constantio Placidiam reddiderunt. Cuius nuptias ipse promeretur.*

De hac Placidia quomodo restituta sit, lege Orosium & Diaconum, ipsumq; Iordanem de Origine Gotthorum, qui latissime de hoc disserunt, quomodo ex ea Constantius postea peperit Valentinianum Imperatorem. Hæc eadem Iordanis in Annalibus facta esse scribit anno incarnationis quadringentesimo decimo sexto: & Hermannus, anno octauo imperii Honorii cum Theodosio, in suis Chronicis.

3. 9. HONORIVS XI. ET CONSTANTIVS II. 417. 1171.

PROSPER: Honorio xi. & Constantio ii. Coss. Honorius triumphans Romam ingreditur, præeunte currum eius Attalo, quem Lyparæ viuere exulem iussit. Idem Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo decimo septimo Honorius Augustus Romam triumphans ingreditur, Attalo currum eius præcedente, & post in exilium misso. Quæstio & dissensio de huius anni Pascha oritur sub Papa Zosimo. Constātinus Fredibaldum regem Vandalorum sine bello arte captum Honorio Imperatori misit. Marcellinus horum Coss. sic meminit: Indictione decimaquinta Honorii xi. & Constantini ii. consulatu

Chri- Ab vr. fulatu tenebræ factæ sunt. Tiberia Asiæ ciuitas,aliquaq; prædia terræ motu demersa sunt. Olym. Imp.
fti con. Romanæ ecclesiæ Zosimus tricesimus nonus episcopus ordinatus est. vixit annis tribus. Hon.

418.1172. HONORIVS XII. ET THEODOSIVS VIII. 4. 10.

PROSPER: Honorio XII. & Theodosio VIII. Coss. concilio Carthagini habito, Pelagiana est damnata hæresis. Et Valentinianus Constantii & Placidiæ filius nascitur sexto Nonas Iulias. Quod aliqui in sequentem consulatum reiiciunt. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo decimo octauo Carthagini concilio episcoporum ducentorum decem & septem collecto, & Zosimo Papa confirmato, Pelagius aliiq; hæretici damnantur. Eclipsis solis decimo quarto Cal. Aug. facta; & cometa abhinc vsq; ad mensem Septembrem visa. Pugna inter Gundericum Vandalorum regem, & Ermeoricum Sueuorum regem facta. Marcellinus horum Coss. sic meminit: Indictione prima Honorii XII. & Theodosii VIII. Conf. Pliota Comes, idemq; Rebellio, apud Palæstinam deiectus est. Solis facta defectio est. Stella ab Oriente per Septembrem mensem surgens, ardensq; apparuit.

419.1173. MONAXIVS, ET PLINTA. &c. 11.

ITA habet vnicum quod vidi Cassiodori exemplum. Pomponius Lætus, antiquitatis solertissimus indagator, secundo historiarum libro in Theodosio sic scribit: Ex quibus nuptiis Rauennæ quinto Nonas Quintilis natus est puer Valentinianus Moma & Plinta Coss. vnde ipse hoc excerpserit, ingenue fateor me nescire. At Prosper inquit: Maximo & Plinta Coss. Constantius pacem firmat cum Wallia, data ei ad habitandum Aquitania, & in quibusdam ciuitatibus confinium prouinciarum. Hoc idem Paulus Diaconus libro decimo quarto. Augustinus epistolam scribit ad episcopos Græcos, in cuius datis ponit hos Coss. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo decimo nono, Honorius Augustus Constantinum ducem in consortium imperii assumit. Romæ Bonifacius Papa quadragesimus sedit annis quatuor, cum quo ab aliis Papa ordinatur Eulalius. Quo ab Augustis deiecto, Bonifacius in sede firmatus, sua etiam decreta constituit, & Ecclesiam S. Felicitatis, & S. Syluani in vrbe construxit. Constantinus Imperator pacem cum Wallia rege Gotthorum firmat; data ei tum aliquot vrbibus ad inhabitandum Aquitania secunda.
B Marcellinus horum quoque Consulum sic meminit: Monachi & Plintæ consularu Valentinianus iunior apud Rauennam, patre Constantio, & Placidia matre, quinto Nonas Iulias est natus. Multæ Palæstinæ ciuitates villæq; terræmotu collapsæ. Dominus noster Iesus Christus semper vbiq; præsens & super montem Oliueti Hierosolymæ vicinum sese de nube manifestauit. Multæ tunc vtriusq; sexus vicinarum gentium nationes tam visu quam auditu perterritæ atq; credulæ, sacro Christi fonte ablutæ sunt, omniumque baptizatorum inimicis crux Saluatoris diuinitatis nutu exemplo impressa resulsit. Meminit illius Plintæ viri consularis historia Tripartita lib. 9. cap. 40. scribens sub hoc consulatu Arianos, qui triginta quinq; annis diuisi erant à Psathyrianis, esse vnitos.

420.1174. THEODOSIVS IX. ET CONSTANTIVS III. 1. 12.

PROSPER: Theodosio IX. & Constantio III. Coss. Constantius ab Honorio in consortium regni assumitur. & Hieronymus Presbyter anno ætatis suæ nonagesimo primo, pridie Cal. April. moritur. Paulus Diaconus: His diebus apud Bethleem Palæstinæ beatissimus Hieronymus, expletis nonaginta & vno annis vitæ, ad Christum migrauit.

HIS *Coss. ab Honorio in societatem regni recipitur Constantius.*

Paulus Diaconus: Cernens Honorius vbiq; se Constantii virtute & ingenio seu per bella seu pacis moderatione tueri, eum cunctis adnitentibus apud Rauennam in regni consortium asciuit, qui nec dum septem mensibus euolutis, ex hac luce subtractus est. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo vigesimo, Wallia Gotthorum rege mortuo, Theodericus successit. Bethleem Hieronymus presbyter, doctor & interpres incomparabilis scripturarum, anno ætatis nonagesimo primo obiit. Alani à Gotthis adeo cæde domiti, vt regio nomine neglecto, Gunderico regi Vandalorum se tuendos submitterent.

421.1175. AGRICOLA, ET EVSTACHIVS. 3. 13.

PROSPER: Agricola & Eustachio Coss. Constantius Imp. moritur. Quod etiam Cassiodorus annotauit.

Olym. Imp. Hon. His *Coss. Constantius Imperator moritur.* Clod. Abr. Bi...

Quod etiam paulo ante ex Paulo Diacono annotauimus. Sic etiam Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo vigesimo primo Constantius Imperator Rauennæ moritur. Bellum inter Vandalos & Gotthos oritur.

4. 14. HONORIVS XIII. ET THEODOSIVS X. 422. 1176.

PROSPER: Honorio XIII. & Theodosio X. Coss. exercitus ad Hispanias contra Vandalos missus est, cuius Castinus dux fuit: qui Bonifacium, virum bellicis artibus præclarum, inepto & iniurioso imperio ab expeditionis suæ societate auertit. Nam ille periculosum sibi atq; indignum ratus sequi, quem discordem superbumq; expertus esset, celeriter se ad portam vrbis, atq; inde in Africam proripuit. Idq; Reipub. multorum laborum initium fuit. Hæc omnia latissime Paulus Diaconus. Meminit & horum Coss. historia Tripartita, libro vndecimo, capite decimoquinto, vbi describit bellum Persarum cum Romanis, quod est lectu dignum, & quod latissime Procopius exequutus est, licet ad nos mancus peruenerit. Sub id tempus Honorius Tricennalia apud Rauennam celebrauit magno apparatu. Sic enim erat imminentibus periculis consuetudo, vt ludi vouerentur: quod triumphalia monimenta ex marmore, ære, argento, & auro indicant & testantur, sub ea figura, Votis XX. Votis XXX. hoc est, vicennalibus & tricennalibus. quod etiam indicat annos imperii.

His *Coss. exercitus ad Hispanias co[...]tra Vandalos missus est.*

Hoc late apud Paulum Diaco[...]m. Vbi etiam de Britannis, Scotis, ac Pictonibus fit mentio. require illud. Iordanis [...] Annalibus: Anno quadringentesimo vigesimo secundo, exercitus contra Vandalos [...] Castino ad Hispanias Gotthis auxilio mittitur. A quo offensus Bonifacius, vir bellicos[...] secedens ad Afticam se contulit. Vandali vero pene ad desperationem coacti, Castino [...]cautemanum conserente, victores effecti sunt.

CCCI. 15. MARINIANVS, ET ASCLEPIODOTVS. 423. 1177.

PROSPER: Mariniano & Asclepiodoto Coss. Placidia Augusta à fratre Honorio pulsa, ad Orientem cum Honorio & Valentiniano filiis proficiscitur. Et Honorius moritur. Cuins regnum Iohannes occupat, annuente, vt putatur, Castino, qui exercitui magister B militum præfuit. Hæc omnia late Paulus Diaconus libro decimo quarto, capite primo. Meminit & horum Coss. historia Tripartita libro vndecimo, capite decimo octauo. Et Marcellinus in suis Chronicis his verbis: Indictione sexta, Asclepiodoti & Marini consulatu. Celestinus Romanæ Ecclesiæ quadragesimus primus antistes creatus, vixit annis octo. Euagrius scripsit Iudæi Symonis & Theophili Christiani historiam, quæ pene omnibus nota est. Terræmotus multis in locis fuit, & frugum inedia subsequuta. Philippus & Salustius morbo perierunt. Stella ardente sæpe crinita Honorius Imperator fatale munus impleuit. Iordanis in Annalibus: Anno 423. Placidia Augusta à fratre Honorio pulsa, cum filio Valentiniano ad Theodosium Augustum in Orientem proficiscitur. Romæ Celestinus Papa quadragesimus primus, sedit annis nouem. Qui plurima in Ecclesia fecit statuta, & basilicam Iulii in vrbe constructam dedicauit. Honorius Imperator Occidentis Rauennæ moritur. & Ioannes Tyrannus regnum eius occupat. Theodosius Imperator Orientis post mortem patrui sui Honorii regnauit annis viginti sex.

His *Coss. Placidia Augusta à fratre pulsa, ob suspicionem inuitatorum hostium, cum Honorio & Valentiniano filiis ad Orientem mittitur. Honorius moritur, & solus Theodosius Romanum tenet imperium annis viginti septem.*

Paulus Diaconus: Anno ab vrbe cond. 1177. Theodosins Arcadii filius 43. regebat imperium. Qui comperta patrui sui Honorii morte, mox Valentinianum, amitæ suæ Placidiæ filium Cæsarem effectum cum matre Augusta ad recipiendum Occidentis regnum dirigit. Quo tempore Iohannes dum Africam, quam Bonifacius obtinebat, bello reposcit, ad defensionem sui infirmior factus est. Denique venientes, Placidia Augusta, & Valentinianus Cæsar, mira cum felicitate continuo opprimunt, regniq; gubernacula victores arripiunt. Lege deinceps latissime, quæ tum gesta sunt. Vide insuper Annales Iordanis, qui pulcherrime res gestas eius temporis tradunt; & historiæ Tripartitæ lib. 12.

THEODOSIVS IVNIOR XLIIII.

SVB *quo hi Coss. fuerunt:*

CASTI-

Chri- Ab vr | Olym. Imp.
sti con. | Theo. Iun.

424.1178. CASTINVS, ET VICTOR. 2. 1.

PROSPER: Castino & Victore Coss. Theodosius Valentinianum amitæ suæ filium Cæsarem fecit, & cum Augusta matre sua ad recipiendum occidentale mittit imperium. Quo tempore Ioannes dum Africam, quam Bonifacius obtinebat, bello reposcit ad defensionem sui infirmior factus est. Iordanis in Annalibus: Anno 424. Theodosius Valentinianum amitæ suę filium Cæsarem faciens ad regnum occidentis cum matre possidendum remittit. Ioannes tyrannus Africam contra Bonifacium petiit.

HIS COSS. *Theodosius Valentinianum consobrinum Cæsarem facit, & cum Augusta matre sua ad recipiendum occidentale mittit imperium.*

Hæc latissime Paulus Diaconus lib. 14. cap. 2. qui scribit: Postquam gubernacula sunt recepta à Valentiniano, milites tunc Rauennam crudeliter deuastasse, quod ciues in tyrannum fauissent Ioannem: Castinumque magistrum militum tunc exilio damnatum, cuius factione atripuisse Ioannem tyrannidem credebatur: data Aetio venia, eo quod Hunni quos per ipsum Ioannes acceperat, eius studio remeassent ad propria. Valentinianus igitur consensu totius Italiæ Imperator efficitur, & ex decreto Theodosii Augustus appellatur. Eadem historia Tripartita lib. 12. cap. 1.

425. 1179. THEODOSIVS XI. ET VALENTINIANVS CÆSAR. 3. 1.

PROSPER: Theodosio vndecimo & Valentiniano Coss. Placidia Augusta & Valentinianus Cæsar mira felicitate Ioannem tyrannum opprimunt, & regnum victores recipiunt: data venia Aetio, quos per ipsum Ioannes acciuerat, eiusdem studio ad propria reuersi sunt. Castinus autem in exilium actus est, quia videbatur Ioannem sine comitiua regnum nō potuisse assumere. Item Archilias nobile oppidum Galliarum à Gotthis multa vi expugnatum est, donec imminente Aetio non impuniti discederent. Meminit horum Coss. historia Tripartita lib. 12. cap. 2. sub quibus tradit Atticum episcopum Constantinopolitanum mortuum, anno episcopatus 21. die decima mensis Octobris.

B HIS *Coss. Ioannem tyrannum Valentinianus Imperator extinxit. Hunnosq; qui in Italia erant, Ioanni præsidio per Aetium mira felicitate dimouit.*

Hæc omnia latissime apud Paulum Diaconum libro decimoquarto, capite secundo. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo vigesimoquinto, Valentinianus cum matre Ioannem tyrannum Rauennæ à suis extinctum oppressit. Regnum Occidentis recepit. Castinum Ioanni fauentem exilio damnauit. Aetio patritio, qui Hunnos euocatos reuerti fecerat, veniam dedit.

426. 1180. THEODOSIVS XII. ET VALENTINIANVS II. 4. 2.

PROSPER: Theodosio XII. & Valentiniano II. Coss. Patroclus Arelatensis episcopus à tribuno quodam barbaro multis vulneribus laniatus occiditur. Quod facinus ad occultam iussionem Felicis magistri militum referebatur. Cuius impulsu creditus est etiam Titus Diaconus, vir sanctus, Romæ pauperibus pecunias distribuens, interfectus. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo vigesimosexto Patroclus, Arelatensis episcopus, à Tribuno quodam barbaro innocens trucidatus est. Gundericus rex Vandalorum Dei iudicio percussus moritur. Eiq; Geysericus tyrannus, Arrianusque hæreticus, & catholicorum crudelis persequutor, successit. Meminit & horum Coss. historia Tripartita libr. 12. cap. 3. quibus scribit Sisinnium episcopum Constantinopolitanum à plebe post mortem Attici electum.

427. 1181. HIERIVS, ET ARDABVRES. CCCII. 4.

PROSPER: Hiero & Ardabure Coss. Bonifacio, cuius potentia gloriaq; in Africa augebatur, bellū ad arbitrium Felicis, quia ad Italiā venire annuerat, publico nomine illatum est, ducibus Mauortio & Galbione, & Sinoca. Cuius proditione, Mauortius & Galbio, cū Bonifacium obsiderent, interempti sunt. Moxque ipse à Bonifacio dolo detectus, occisus est. Exinde gentibus quæ vti nauibus nesciebant, dum à concertantibus in auxilium vocantur, mare peruium factum est. Bellique contra Bonifacium cœpti in Sigisultum Comitem cura translata est. Item gens Vandalorum ab Hispania ad Africā transiit.

Olym. Imp. Theo. Meminit horum Coss. historia Tripartita libro duodecimo, capite tertio: & Iordanis libro de Origine Gotthorum, in hæc verba: Duodecimo anno regni Walliæ, quando & Hunni post pene quinquaginta annos inuasa Pannonia, à Romanis & Gotthis expulsi sunt: videns Wallia Vandalos in suos fines, id est, Hispaniæ solum audaci temeritate ab interioribus partibus Galliæ, vbi eos fugauerat Ataulphus, egressos, & cunctos in prædis vastare, eo fere tempore quo Hierius & Ardabures Coss. excessissent, nec mora, mox contra eos mouit exercitum. Gensericus rex Vandalorum iam à Bonifacio in Aphricam inuitatur: qui Valentiniano Principi veniens in offensam, non aliter se quam malo reipub. potuit vindicare. Is ergo suis precibus eos inuitans, per tractum angustum, quod dicitur Fretum Gaditanum, & vix septem millibus passuum Aphricam ab Hispaniis diuidit, ostiumq; maris Tyrrheni in Oceani æstum egeritur, transposuit. Christ. Ab ... con.

His Coss. *Bonifacio Aphricam tenenti infauste bellum ingeritur. Gens Vandalorum à Gotthis exclusa, de Hispaniis ad Aphricam transiit.*

Quæ omnia latissime etiam præter supra citatos Paulus Diaconus libro decimoquarto, capite secundo. Sed apertius tradit Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo vigesimoseptimo, Bonifacius in Aphrica pollens, duces quosdam contra se dimicantes occidit. Contra quem euocatis barbaris, mare ad id tempus ignotum, peruium efficitur. Vnde gens effera Vandalorum de Hispaniis exclusa à Gotthis, freto traiecto Aphricam inuadens, gladio, præda, & igne miserabiliter debacchatur, interfecto prius Ermengario rege Sueuorum. Postq; in Hispania decem & nouem annis debacchati sunt.

2. 5. FELIX, ET TAVRVS. 428. 1181.

PROSPER: Felice & Tauro Coss. Nestorius Constantinopolitanus episcopus nouum ecclesiis molitur inducere errorem, prædicans Christum ex Maria hominem tantum, & non Deum natum: eiq; diuinitatem collatam esse pro merito. Huic impietati præcipua Cyrilli Alexandrini episcopi industria & Papæ Celestini repugnat auctoritas. De quo & historia Tripartita libro 12. cap. 4. Vbi & horum Coss. fit mentio. Item pars Galliarum propinqua Rheno, quam Franci possidendam occupauerunt Aetii Comitis armis recepta. Iordanis libro Annalium: Anno quadringentesimo vigesimooctauo, Nestorius Constantinopolitanus episcopus, duas in Christo personas prædicans, hominemq; purum ex virgine natum deitatem postea accepisse affirmans, à Cyrillo Alexandrino episcopo & Papa Celestino hæreseos arguitur. Aetius Romanus Comes multis Francorum cæsis, partem Galliarum, quam peruasam tenuerant, recepit. B

His Coss. *Aetius multis Francis cæsis, quam occupauerant propinquam Rheno, Galliarum partem recepit.*

Paulus Diaconus: His temporibus Gundicarium Burgundionum regem intra Gallias habitantem Aetius patritius bello obtriuit, pacemq; ei supplicanti concessit.

3. 6. FLORENTIVS, ET DIONYSIVS. 429. 1183.

PROSPER: Florentio & Dionysio Coss. Felice ad patriciam dignitatem euecto, Aetius magister militum factus est ex agricola. Iordanis in libro de Origine Gotthorum: Aetius patritius tunc præerat militibus, fortissimorum Mœsiorum stirpe progenitus, in Dorostena ciuitate à patre Gaudentio labores bellicos tolerans, Reip. Romanæ singulariter natus, qui superbiam Sueuorum Francorumq; barbariem, immensis cędibus seruire coegisset, &c. Idem autem Iordanis libro Annalium sic scribit: Anno 429. Aetius magister militum & patritius factus est. Agricola hæreticus Pelagianista Britannias suo inficit errore. Vnde S. Germanus episcopus Antisiodorensis à Celestino Papa illuc missus hæresim expugnauit, plurimisq; saluti fuit. Meminit horum Coss. etiam Marcellinus in suis Chronicis, his verbis: Indictione duodecima, Florentii & Dionysii consulatu, orthodoxi nostri Macedonianorum Ecclesiam extra muros Vrbis positam abstulerunt, quoniam iidem Macedoniani Antonium catholicum episcopum interfecerunt. Beatus Augustinus Hyponensis Ecclesiæ elegantiss. Christi sacerdos, doctorque præcipuus, placida morte quieuit. Sed hoc cęteri in sequentem annum reiiciunt: & hic autor lacer & scissus in manus meas venit. Ideo huius libelli fidem desidero. Plures enim consulatus, sicut cernere est, desunt.

THEO-

430.1184. THEODOSIVS XIII. ET VALENTINIANVS III. 4. 7.

Prosper: Theodosio XIII. & Valentiniano III. Coss. Aetius Felicem cum vxore sua Egruuntium Diaconum eos insidiari cum præsensisset, interemit. Diuus Augustinus episcopus per omnia excellentissimus moritur quinto Cal. Septembris anno 76. ætatis, libris Iuliani inter impetum obsidentium Vandalorum in ipso dierum suorũ fine respondens, & gloriose in defensione Christianæ gratiæ perseuerans. De quo vide etiam Paulum Diaconum. Meminit & horum Coss. historia Tripartita libro duodecimo, cap. quarto. Iordanis in Annalib. Anno quadringentesimo tricesimo S. Augustinus Hyponensis episcopus, ecclesiæ Christi & catholicæ fidei propugnator & defensor inuictissimus, in ciuitate sua à barbaris obsessus, cum inter ipsas obsidionis angustias sollicitus Iuliani argutiis pro gratia Dei pugnans respondisset: ipsa Dei gratia, ne ruinam suorum videret, subtractus, quinto Cal. Septembris migrauit ad Dominum anno ætatis 76. episcopatus vero seu presbyteratus quadragesimo. Marcellinus in sua Chronica horum quoq; Coss. mentionem sic facit: Indictione 13. Theodosii XIII. & Valentiniani Coss. Theodosius Imperator Tricennalia gessit. Felix apud Rauennam occiditur. Celestinus Romanæ arcis pōtifex Nestorio prauitatis episcopo per epistolam suam, datis eidem decem dierum induciis, vel pœnitenti veniam, vel dissentienti denunciat damnationem. Idem Nestorius Ecclesiæ Constantinopolitanæ perfidus antistes, à quo & Nestoriana perfidia pullulauit, apud Ephesum ducentorum sanctorum patrum sententia in synodo condemnatus est, Celestino Cyrillum Alexandriæ ciuitatis episcopum pro tempore vicarium denunciante. In locum Nestorii Maximianus episcopus subrogatur. Et illa quoq; ab aliis in sequentem annum reiiciuntur. Quare fides huius libelli desideratur. Fuit autem hic Aetius ex Dorostana Mœsiæ. cum disciplina militari excelleret, Constantio defuncto, ab Honorio Principe illi sufficitur. Cuius ductu Attila in campis Catalaunicis victus est, & Burgundiones repressi. Sed cum postea Valentinianus hunc occideret, ac quempiam interrogaret, an iure occisum crederet, mox ille subiunxit: Iure an iniuria occideris, Im-
B perator, Aetium, nescio: illud scio, quod sinistra tua dextram tibi abscideris. Nec falsus omnino vates. Nam eius morte Hunni rerum potiti, & imperium euersum est: vt Procopius latissime in tertio Vandalico.

431. 1185. BASSVS, ET ANTIOCHVS. CCCIII. 8.

Prosper: Basso & Antiocho Coss. congregata apud Ephesum plus ducentorum synodo sacerdotum, Nestorius cum hæresi nominis sui & cũ multis Pelagianis, qui cognatum sibi dogma iuuabant, damnabantur. Ad Scotos in Christum credentes ordinatur a Papa Celestino Palladius, & primus episcopus mittitur. De synodo Ephesina vide historiam Tripartitam libr. 12. cap. 5. vbi horum quoq; Coss. mentio fit: & capite octauo. Sed alterius Cos. nomen est corruptum. Legitur enim Antonii, pro Antiochi. Iordanis in Annalibus: Anno 431. tertia synodus vniuersalis ducentorum episcoporũ apud Ephesum congregatur, sub Celestino Papa: vbi inter alias hæreses Nestorius cum sua secta damnatur. Palladius ad Scotos Christo credentes à Celestino Papa primus episcopus mittitur. Facit horum Coss. mentionem Marcellinus sic: Indictione decimaquarta, Antiochi & Bassi consulatu Flaccilla, Theodosii Augusti filia, extremum spiritum finit. Barbari vrbe Augusta enutriti, ad Ecclesiam nostram hostili ritu confluunt. ignem ad comburendum altare dum infesti iaciunt, inuicem sese resistente Deo trucidant. Hoc tempore dum ad Horrea publica Theodosius processum celebrat, truci penuria plebi ingruente, Imperator ab esuriente populo lapidibus impetitur.

432. 1186. AETIVS, ET VALERIVS. 2. 9.

Prosper: Aetio & Valerio Coss. totius orbis pace & cõfessione mirabili Bonifacius ab Africa in Italiam venit in Vrbem, accepta magistri militũ dignitate. Qui cum sibi resistentem Aetium prælio superasset, paucos post dies morbo extinctus est. Aetius vero cum deposita dignitate in agro suo degeret, ibiq; cum quidam inimicus eius repentino eum incursu opprimere tentasset, profugus ad Vrbem, atq; illinc ad Dalmatiam, deinde Pannoniam ad Hunnos peruenit. Quorum amicitia auxilioq; vsus, pacem principum & ius interpolatæ potestatis obtinuit. Hæc eadem iisdem verbis Paulus Diaconus.

Olym. Imp. Theo. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo tricesimo secundo Romæ Xystus Papa XLII. sedit annis VIII. Qui accusatus a Basso quodam, ventilata in synodo causa ab episcopis quinquagintasex purgatus, & Bassus damnatus est. Bonifacius de Africa reuersus, & magister militum factus, cum Aetio pugnauit, & vicit, & post paucos dies morbo absumptus est. Aetius vero inimicos fugiens, Dalmatias Pannoniasq; petiit, & Hunnorum auxilio gratiam Principum, pristinamq; dignitatem recepit. Chri-sti. Abr. an.

3. 10. THEODOSIVS XIIII. ET MAXIMVS. 433. 1187.

PROSPER: Theodosio XIIII. & Maximo Coss. maxima vrbis regiæ pars Septentrionalis per tres continuos dies incensa collapsaq; est mense Augusto. Ioannes Monachus, cognomento Cassianus, Massiliæ insignis & facundus habetur scriptor. Marcellinus in suis Chronicis sic horum Coss. meminit: Indictione prima, Theodosii Aug. XIIII. & Maximi Coss. maxima vrbis regiæ pars Septentrionalis triduo conflagrauit. Sed hoc quoq; incendium sequenti anno ab aliis factum scribitur. Iordanis autem in Annalibus sic: Anno quadringentesimo tricesimotertio, Burgundiones ab Aetio pugna victi sunt. Hoc tempore Xystus Papa ecclesiam S. Mariæ, quæ Liberii dicebatur, & Ecclesiam S. Laurentii in Vrbe construxit. Confessionem sancti Petri, itemq; S. Laurentii ordinauit. Valentinianus quoque Augustus multa ecclesiis dona dedit, & confessionem S. Pauli construxit. Petrus autem Episcopus sanctæ Sabinæ Ecclesiam fecit.

4. 11. ASPAR, ET ARIOBINDAS. 434. 1188.

MEMINIT horum Coss. & Prosper, & historia Tripartita libro duodecimo, capite decimo, quo loco fit etiam mentio incendiii Constantinopolitani. Lege illic quæ desideras. Vide eandem historiam libro XI. capite vltimo, vbi quidam memoratur Aspar. Sed & capite decimoquinto Ariobindæ fit mentio. Fuit Asparis filius Ardaburius, vt in Cæsaribus nostris amplius expressimus. Scribit Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo tricesimoquarto, Vandali iam nono anno Aphricam infestantes, pactum à Romanis postulant.

B

CCCIIII. 12. THEODOSIVS XV. ET VALENTINIANVS IIII. 435. 1189.

PROSPER: Theodosio XV. & Valentiniano IIII. Coss. pax facta cum Vandalis, data eis ad habitandum per triennium, in loco Aphricæ, portione Hyponæ tertio Idus Februarii. Eodem tempore Gundicarium Burgundionum regem intra Gallias habitantem Aetius bello obtriuit, pacemq; ei supplicanti dedit, qua non diu potitus est. Siquidem illum Hunni cum populo suo atq; stirpe deleuerunt. Eadem Iordanis in annalibus facta esse prodit iisdem verbis, anno CCCC. XXXV.

HIS *Coss. pax facta est cum Vandalis, data eis ad habitandum Aphricæ portione. Præterea Gundicarium Burgundionum regem Aetius bello subegit, pacemq; ei reddidit supplicanti, quem non multo post Hunni peremerunt.*

Paulus Diaconus: Post eam igitur quæ præmissa est Aphricæ cladem, data per triennium ad habitandum Vandalis Aphricæ portione, pax cum eisdē necessaria magis quam vtilis facta est. His etiam temporibus Gundicarium Burgundionum regem intra Gallias habitantem Aetius patritius bello obtriuit, pacemq; ei supplicanti concessit.

2. 13. ISIDORVS, ET SENATOR. 436. 1190.

PROSPER: Isidoro & Senatore Coss. Gotthi pacis placita perturbant, & pleraq; municipia sedib. vicina suis occupant, Narbonensi oppido maxime infesti. Quod cum diu obsidione & fame laboraret, per Littorium Comitem ab vtroq; periculo liberatum est: siquidem per singulos equites binis tritici modiis aduectis, strenuissime & hostes in fugam vertit, & ciuitatem annona repleuit. Eadem iisdem pene verbis Paulus Diaconus lib. 14. cap. 2. Meminit horum Coss. historia Tripartita lib. 12. cap. 13. Iordanis in Annalibus: Anno quadragesimo trigesimosexto, Gotthi pacem turbantes, inter alia mala Narbonam obsessam fame premunt. Sed Littorius dux Romanus superueniens, & hostes vi repulit, & ciuitatem aduecto frumento fame liberauit.

AETIVS

Chri- Ab vr. sti con. | Olym. Imp. Theo.

437. 1191. AETIVS II. ET SIGISVVLTVS. 3. 14.

PROSPER: Aetio II. & Sigisuulto Coss. bellum aduersus Gotthos Hunnis auxiliantibus geritur. Geysericus rex Vandalorum, intra habitationis suæ limites, volens catholicam fidem Arriana impietate subuertere, quosdam nostrorum episcoporũ eatenus persequutus est, vt eos priuato iure basilicarum suarum, etiam ciuitatibus pelleret, cum ipsorum constantia, nullis superbissimi regis terroribus cederet. Lege deinceps, quomodo quatuor Hispanos viros, Arcadium, Probum, Paschasium, & Eutychium martyrio affecit, & puerum Paulillum. Meminit huius consulatus Imp. C. vt nemo ad suum patrocinium. l. I. Sed illic corrupte legitur Sigisbudi, pro Sigisuulti. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo tricesimoseptimo bellum à Romanis contra Gotthos, Hunnis auxiliantibus, geritur. Geysericus rex Vandalorum Arrianus, catholicos in Aphrica persequens, quosdam Ecclesiis suis pepulit, quosdam exilio damnauit, quosdam etiam variis pœnis affectos, martyrio coronauit. Barbari piraticam exercere aggressi. Valentinianus Augustus ad Theodosium Augustum, auunculi sui filium, Constantinopolim veniens, filiam eius accepit vxorem. Ermenricus rex Sueuorum morbo oppressus, Richilam filium pro se regem constituit. Cæterum quis fuerit Geysericus, siue Gensericus, & cuius naturæ, pulcherrime describit Iordanis libro de Origine Gotthorum. Mutues ab illo quæ desideras.

HIS *Coss. Valentinianus Augustus ad Theodosium Principem Constantinopolim proficiscitur, filiamq; eius in matrimonium accipit.*

Paulus Diaconus: His deniq; diebus Valentinianus Augustus ad Theodosium Principem suum fratruelem Constantinopolim profectus est, filiamq; eius vxorem accepit. Hæc Eudoxia dicebatur. De qua historia Tripartita lib. 12. cap. 13. Licet nuptias celebratas illic tradat superioribus Coss.

438. 1192. THEODOSIVS XVI. ET FAVSTVS. 4. 15.

B PROSPER: Theodosio XVI. & Fausto Coss. piraticam barbarorum fœderatorum desertores exercuerunt, & multas insulas vastauere, sed præcipue Siciliam. Paulus Diaconus: Per idem tempus piratæ Vandali multas insulas, præcipue Siciliam, populati sunt. Meminit & horum Coss. historia Tripartita libr. 12. cap. 14. sed nomina Coss. sunt deprauata. Pomponius Lætus lib 2. Historiarum in Theodosio, scribit Theodosium Imperatorem Constantinopoli Vicennalia edidisse, se XVI. & Festo Consulibus, cum tamen XVII. cum Festo, XVI. cum Fausto gesserit, testibus Cassiodoro, & Prospero. Sed facilis est lapsus literarum, & error condonandus. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo tricesimooctauo: Gotthi Richilam regem Sueuorum pugna victum thesauris spoliauerunt. Mentionem horum quoq; Coss. facit Marcellinus in sua Chronica, his verbis: Indictione sexta, Theodosii XVI. & Fausti consulatu, Cettadis prædo cum piraticis, suisq; comitibus, captus interfectusq; est. Reliquiæ beatissimi Ioannis Augustæ vrbis quondam episcopi redditæ ciuitati, ibique sepultæ mense Ianuario, die 28. Valentinianus Imperator cum Eudoxia vxore Rauennam ingressus est. His diebus Prosper Reginensis episcopus, contra librum Cassiani de Protectione Dei conscripsit. In quo illum liberum arbitrium multum extulisse probauit.

439. 1193. THEODOSIVS XVII. ET FESTVS. CCCV. 16.

PROSPER: Theodosio XVII. & Festo Coss. Littorius qui secunda ab Aetio Patricio potestate, Hunnis auxiliantibus, præerat, dum Aetii gloriam superare appetit, dumque aruspicum responsis & dæmonum significationibus fidit, pugnam cum Gotthis imprudenter conseruit: fecitque intelligi, quantum illa eorum quæ periit manus prodesse potuerit, si potioribus consiliis, quam sua temeritate vti maluisset, quando tantam ipse cladem hostibus intulit, vt nisi inconsideranter prælians captiuitatem incidisset, dubitandum foret, cui potius parti victoria adscriberetur. Post paulo subiungit: Pax cum Gotthis facta, cum eam post ancipitis pugnæ lachrymabile experimentum humilius quam antea poposcissent, Aetio rebus in Galliis, quæ componebantur, intento, Gensericus, de cuius amicitia nihil metuebatur, 14. Calendas Nouembris Carthaginem dolo pacis inuadit: omnesq; opes eius, excruciatis diuersorum tormentorum genere ciuibus, in ius suum vertit. Nec ab Ecclesiarũ spoliatione abstinens, quas & sacris vasis exinanitas & sacerdotũ administratione priuatas, non iam diuini cultus loca, sed suorum esse iussit

Olym. Imp. Theo. habitacula. In vniuersum captiui populi ordinem sæuus, sed præcipue nobilitati & religioni infensus, vt non discerneretur, hominibus magis, an Deo bellũ intulisset. Sic Carthago à Vandalis capta, anno, postquam Romana esse cœperat quingentesimo octogesimoquinto. Horum Coss. meminit historia Tripartita lib. 12. cap. 16. vbi finitur his verbis: Finem facimus historiæ in anno secundo tricentesimæquintę Olympiadis, consulatu septies decies Imperatoris Theodosii. Meminit & horum Coss. Iordanis libro de regione Gotthorum: vbi de Aetio & Littorio multa prodit, quæ huc spectant. Chri. Abr. Ctn.

HIS *Coss. bellum aduersus Gotthos Hunnis auxiliaribus geritur, & Littorius dux Romanus ab eis capitur. Gensericus, de cuius amicitia nihil metuebatur, Carthaginem dolo pacis inuadit.*

Hæc omnia abunde Paulus Diaconus. Iordanis in Annalibus: Anno 4039. Iulianus Aeclenensis episcopus, Pelagianista iactantissimus, ecclesiæ communionem surripere tentans, à Xysto Papa denuo damnatur. Romani Hunnis auxiliatoribus aduersum Gotthos & regem Theodericum infausta pugna confligunt in Gallia. & Littorius dux Romanus vulneratus, & post ab eis capitur, & occiditur. Quibus tamen non multo post supplíciter petentibus pax cum Romanis facta est, ipso anno Aetio & Romanis contra Gotthos intento. Geysericus rex Vandalorum, qui fidus & amicus Reipub. putabatur, dolo sub specie pacis 14. Calendas Nouembris Carthaginem cepit, ciues & maxime nobiles trucidauit, opes eorum diripuit, sacerdotibus cæsis & pulsis Ecclesiis in vsus suorum vertit: omniaq; diuina & humana iura confudit. Ibiq; triginta quatuor annis regnum obtinuit. Sub, quo plurimi sanctorum martyrio ob fidem catholicam coronati sunt. Marcellinus quoq; in suis Chronicis horum Coss. sic meminit: Indictione septima, Theodosii XVII. & Festi consulatu, Theodosius Imperator Quinquennalia edidit, Eudoxia. vxor Theodosii Principis, ab Hierosolymis ad Vrbem regiam remeauit. Beatissimi Stephani martyris reliquias, quæ in basilica beati Laurentii positæ venerantur, secum deferens. Hoc tempore Gensericus rex Vandalorum Africæ ciuitates Carthaginemq; metropolim cum suis satellitibus occupauit decimoquarto Calendas Nouembris.

2. 17. VALENTINIANVS AVG. V. ET ANATOLIVS. 440. 1192. B

PROSPER: Valentiniano v. & Anatolio Coss. Gensericus Siciliam grauiter affligens, accepto nuncio de Sebastiano ab Hispania ad Africam tendenti celeriter Carthaginem rediit: ratus periculosum sibi ac suis fore, si vir bellandi peritus, recipiendæ Carthagini incubuisset. Verum ille amicum se magis quam hostem videri volens, diuersa omnia apud barbaros quam præsumpserat reperit. Eaq; spes causa illi maxima & calamitatis & infelicis mortis fuit. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimo, Romæ defuncto Xysto, Leo vir doctrina insignis & moribus, Papa quadragesimustertius sedit annis viginti duobus: qui plurima ad vtilitatem Ecclesiæ sublimiter scripsit, & constituit. Eutychianam & Nestorianam hæreses condemnauit. Cuius tempore Demetrias ancilla Christi Romæ S. Stephani Ecclesiam fecit. Eadem Paulus Diaconus.

HIS *Coss. Gensericus Siciliam grauiter affligit.*

Vide Paulum Diaconum libro decimoquarto, capite secundo, qui latissime hoc prosequitur. Iordanis: Gensericus Siciliam peruersam grauiter affligens, timore Sebastiani ducis ad Carthaginem niendam rediit. Richila rex Sueuorum Beticam prouinciam & Carthaginem Hispanicam cepit.

3. 18. CYRVS V. C. COS. 441. 1193.

PROSPER: Cyro vnico Cos. Theodosius Imperator bellum contra Vandalos mouet, Ariobinda & Anaxilla atq; Germano ducibus, cum magna classe directis: qui longis cunctationibus negocium differentes, Siciliæ magis oneri, quam Africæ præsidio fuerunt. Huius meminit Suidas in suis Collectaneis his verbis: Cyrus Panoplites versificator, ac Consul patricius, factus est Præfectus Vrbis, & prætorii. Floruit sub Theodosio iuniore, & demum episcopus factus est Phrygiæ in Cotyeo, & vixit vsq; ad Leonis Imp. tẽpora. Fit & illius mentio in C. vt nemo ad suũ patrocinium. Zonaras aũt tradit, quod cum Theodosius mœnia Constantinopoleos dilatare vellet, curã illius operis Cyro præfecto iniunxit, qui sedulitate & summa adhibita diligẽtia, intra sexagesimum diẽ a mari ad mare lateritium murum excitat. Quo tempore populus delectatus, & propter celeritatem & industriam præfectum passim prædicat, taleq; eulogium muro apposuit.

CON-

CONSTANTINVS POSVIT, ET CYRVS INSTAVRAVIT.

PROPTER quod Principi suspectus factus & inuisus, clericus est tonsus: demum Smyrnæ episcopus delectus.

HOC *Consule Theodosius Imperator bellum contra Vandalos inefficaciter mouit.*

Paulus Diaconus hæc omnia copiosius. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimoprimo Theodosius Imperator contra Geysericum & Vandalos per duces suos bellum mouet. Sed ipsi negocium cunctando differentes, Siciliæ magis oneri quam præsidio fuere.

442. 1194. DIOSCORVS, ET EVDOXIVS. 4. 19.

PROSPER: Dioscoro & Eudoxio Coss. (sic est enim legendum, non Leudoxa) Hunnis Thraciam & Illyricum sæua depopulatione vastantibus, exercitus qui in Sicilia morabatur, ad defensionem orientalium partium reuertitur. Cum Genserico autem ab Augusto Valentiniano pax confirmata, & certis spaciis Africa inter vtrumq; diuisa est. In Gensericum apud suos de successu rerum superbientem, quidam optimates ipsius conspirauerunt. Sed proditione detecta, multis ab eo suppliciis excruciati atq; extincti sunt. Cumq; id audendum etiam aliis videretur, multis regis suspicio exitio fuit, vt hac sui cura plus virum perderet, quam si bello superaretur.

HIS *Coss. Hunni Thracias & Illyricum sæua depopulatione vastarunt. Cum Genserico ab Augusto Valentiniano pax confirmata, & certis spaciis Africa inter vtrosq; diuisa est.*

Diaconus lib. 14. Per hęc tempora Hunnis Thracias & Illyricum sæua populatione vastantibus, exercitus qui Sicilię morabatur, ad defensionem orientalium prouinciarum reuertitur. Idem lib. 14. Valentinianus occidui rector imperii, pacis ea tempestate fœdera eum Genserico Vandalorum rege firmauit, certisq; spaciis Africa inter vtrosq; diuisa est. & reliqua. Multa de Genserico idem Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimosecundo eisdem verbis tradit: Marcellinus autem sic horum Coss. meminit: Indictione decima Eudoxii & Dioscori consulatu stella quæ Crinita dicitur, per plurimum tempus ardens apparuit. Bleda & Attila fratres, multarumque gentium reges, Illyricum Thraciamque depopulati sunt.

443. 1195. MAXIMVS II. ET PATERNVS. CCXV. 20.

PROSPER: Maximo iterum & Paterno Coss. plurimos Manichæos intra Vrbem latere diligentia Papę Leonis innotuit, qui eos de secretis suis erutos, & oculis totius Ecclesiæ publicatos, omnes dogmatis suę turpitudinis & damnare fecit & prodere, incensis eorum codicibus, quorum magnæ moles fuerunt interceptæ. Quæ cura viro sancto diuinitus, vt apparuit, inspirata, non solum Romanæ vrbi, sed etiam vniuerso orbi plurimũ profuit. Siquidem confessionibus in vrbe captorum, qui doctores eorum, qui episcopi, quiue presbyteri, in quibus prouinciis vel ciuitatibus degerent, patefactum est. Multiq; Orientalium partium sacerdotes industriam apostolici rectoris imitati sunt. Scripsit tum Leo Papa ad vniuersos episcopos per Campaniam, Samnium & Picenum epistolam, vbi hi etiam Consules nominantur. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimotertio, sanctus Briccius Turonensis episcopus decessit. cui S. Eustachius successit. Leo Papa multos in Vrbe Manichæos inueniens, publicauit, & libros eorum incendit. Marcellinus horum Coss. sic meminit: Indictione vndecima, Maximi & Paterni consulatu tanta nix cecidit, vt super sex menses vix liquescere potuerit, & multa hominum ac animalium millia frigoris rigore confecta perierint. Theodosius Imperator ex Asiana expeditione Vrbem rediit. Thermæ quæ Achileæ dicuntur Nicææ factæ.

444. 1196. THEODOSIVS XVIII. ET ALBINVS. 2. 21.

PROSPER: Theodosio XVIII. & Albino Coss. Attila rex Hunnorum Bledam fratrẽ & consortem suũ perimit, eiusq; populos sibi parere iussit. Diaconus libro decimoquinto: Interea rex Hunnorum Attila, dum cum fratre Bleda regnum intra Pannonias Daciamq; gereret, Macedoniam, Mysiam & Achaiam, vtrasq; etiam Thracias immanissima rabie deuastaret, Bledam germanum suum regniq; consortem peremit, eiusq; parere sibi populos iussit. Eadem Paulus Diaconus. Hos Coss. nominat Leo Papa in datis literarum,

Olym. Imp. Theo. quas scribit ad episcopos Italiæ. De huius autẽ anni Pascha Protesius & Paschasius Leoni Papæ scribunt, vt tradit Iordanis in Annalibus, qui eadem de Attila scribit anno quadringentesimo quadragesimoquarto facta. Marcellinus autem horum Coss. sic meminit: Indictione duodecima, Theodosii decimooctauo, & Albini consulatu, Theodosius princeps quinquennalia dedit. Arcadia soror Theodosii viuendi finem fecit. Aliquanta Bithyniæ oppida continua pluuiarum & fluuiorum inundatione crescentium sublapsa dissolutaque perierunt. Seuerum presbyterum, & Ioannem Diaconum Eudoxiæ reginæ apud Heliam vrbem ministrantes, missus ab Imperatore Theodosio Saturninus Comes domesticorum occidit. Eudoxia nescio quo excita dolore Saturninum protinus obtruncauit: statimq; mariti Imperatoris nutu, regiis spoliata ministris, apud Heliam ciuitatem moritura remansit. Chri. Abr.

HIS *Coss. Attila rex Hunnorum Bledam fratrem & consortem in regno suo perimit, eiusq; populos sibi parere compellit.*

Autor annalium Hungaricorum, Ioannes de Thurocz, latissime Attilæ vitam & res gestas explicauit. Sed & nostra ætate vir doctissimus Callimachus Florentinus peculiari opere Attilam descripsit. Multa de illo etiam Antonius Sabellicus in Enneadibus. Sed ante hos omnes videndus est Iordanis in libro de Origine Gotthorum. Quanquam & Paulus Diaconus libro decimoquinto satis superq; de illo scribit.

3. 22. VALENTINIANVS VI. ET NONIVS. 445. 1197.

VSQVE ad hos Coss. Prosper librũ suum Chronicôn extendit, vt est impressio Eusebii. Sed alii longius scripsisse testãtur. Cætera supplet Palmerius Florentinus. Iordanis autem suos annales vltra extendit, & in hoc loco sic scribit: Anno quadringentesimo quadragesimoquinto, Leo Papa inter alia bona basilicas Apostolorum Petri & Pauli renouauit, & Ecclesiam S. Cornelii Papæ, & tum via Appia construxit.

4. 23. AETIVS III. ET SYMMACHVS. 446. 1198.

DE hoc Aetio superius scripsimus, quem postea Valentinianus occidi iussit. Symmachum vero Theodericus interemit cum Boetio, vt infra videbimus. Sed quo pacto Aetius Bonifacium in odium Placidiæ Augustæ duxerit, nemo pulchrius enarrat quã Procopius lib. 3. de bello Vandalico. Marcellinus in sua Chronica hos Coss. confundit: desidero enim fidem huius manci codicis, quia superiorem vnum Consulem & inferiorem simul iungit, sic scribens: Indictione decimaquarta, Valentiniani VII. & Aetii III. consulatu. His Coss. magna fames Constãtinopolim inuasit pestisq; ilico subsequuta. Templum regiæ ciuitatis igne crematum. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimosexto, Britanni ab Aetio & Romanis contra Scotos & Pictauos auxilium implorant, nec impetrant. Apud Ephesum septẽ dormientes, qui sub Decio multa pro Christo tormenta passi, in spelunca quadam obdormierunt. Post annos centum nonagintasex expergefacti sunt, & confirmata fide resurrectionis mortuorum, iterum obdormiunt. B

CCCVII. 24. CALEPPIVS, ET ARDABVRES. 447. 1199.

CALEPPII Consulis meminit Leo Papa in datis epistolæ quinquagesimæsecundæ ad Leonem Augustum. Sed huic tribuit Maiorianum collegam, si fidelis est codex. Sed epistola sexagesima ad Iulianum episcopum ponit hos Coss. Calippium & Ardaburem. Marcellinus horum Coss. sic meminit: Indictione decimaquinta Ardaburis & Calippii consulatu, ingenti terræmotu per loca varia imminente, plurimi Augustæ vrbis muri, recenti adhuc reædificatione constructi, cum quinquaginta turribus corruerunt. Statimque plurimæ sine vllius læsione collapsæ sunt, plurimis nihilominus ciuitatibus collapsis. Tum fames & pestifer aeris odor multa millia hominum iumentorumq; deleuit. Ingens bellum & peior conflictus renouatus per Attilam regem nostris inflictus, pene totam Europam excisis inuasisq; ciuitatibus atque castellis contraxit. Eodem anno vrbis Augustæ muri olim terræmotu collapsi, intra tres menses, Constantino præfecto prætorio operam dante, reædificati sunt. Attila rex vsq; ad Thermopolim infestus aduenit. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimo septimo Euryches presbyter & Abbas Constantinopolitanus, cõfusa in Christo diuinitatis & humanitatis substantia, vnam in eo naturam dogmatizans, annitente Theodosio Augusto, & Dioscoro Alexandrino episcopo, resistentem sibi Flauianum Constantinopolitanum archiepiscopum expul-

Chri. Ab vr. ẽt con. expulsum ad mortem vsq; persequutus. Contra quam hæresin Leo Papa legatos misit. Richila rex Sueuorum moritur, eiq; Richarius filius successit. Olym. Imp. Theo.

448. 1200. POSTHVMIANVS, ET ZENO. 2. 45.

Posthvmiani Consulis etiam meminit Leo in Epistolis ad Dorum Episcopum. Sed Marcellinus in sua Chronica sic scribit: Indictione prima, Zenonis & Posthumiani consulatu, prouincia India Theodosio Principi tigrim domitam pro munere misit. Vtramq; porticum Troadensium, turresq; portarum vtrasq; ignis subitus exussit. Qua ruina continuo repurgata, Antiochus præfectus prætorii in pristinam erexit speciem. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimooctauo, Theodosius Imperator Leonem Papam pro defensione Eutychetis ad se vocat. qui à Pop. Rom. venire prohibitus, legatos pro se misit. Richarus rex Sueuorum, ducta in coniugium Theoderici regis Gotthorum filia, Vasconiam deuastauit. Hoc tempore Anglisaxones à Britannis contra Pictos & Scotos arma conuertunt. Et post multa bella magna ex parte insula subacta potiti sunt.

449. 1201. ASTERIVS, ET PROTOGENES. 3. 46.

Horvm Coss. crebra est mentio in epistolis Leonis Papæ, qui sub his Coss. plures scripsit epistolas ad Theodosium Imperatorem, & ad Iulianum episcopum ad synodum Ephesinam, & ad Pulcheriam Augustam, Theodosii sororem. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimonono, iterum Catholici ab Imperatore Theodosio ad audientiam euocati. Attila rex Hunnorum Gallias, aliasq; circum prouincias vastat; & arte Aetii magno inter eum & Gotthos prælio concitato, Theodericus rex Gotthorum cecidit, eiq; Torismod filius eius successit.

450. 1202. VALENTINIANVS VII. ET AVIENVS. 4.

Hos Coss. sæpe nominat Papa Leo in epistolis; sub quibus scripsit ad Marcianum & Faustum presbyteros, & ad Pulcheriam Augustam, & ad plures presbyteros, Martinum, & alios. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimo Leo Papa legatos ad confutandam hæresim mittere curauit. Theodosius Imperator moritur: & à
B Placidia Augusta & Leone totoq; Senatu ingenti pompa deductus, in Mausoleo apud S. Petrum sepelitur. Pro quo Marcianus Orientis imperium adeptus est, septem annis regnans, Eutychetem cum suis sequacibus damnat. Placidia Augusta moritur. Romani Aetio duce Gotthis auxiliatoribus contra Attilam regem Hunnorum grandi vtrinq; cæde pugnantes in campo Catalaunico deuictum, in superiorem Galliam fugere compellunt. Qui in regnum timide reuersus, non multo post arma commouit in Italiam. Sed Cassiodorus in sequentem annum reiicit.

His Coss. Theodosius Iunior moritur Constantinopoli. Post quem Marcianus adscitur imperio, Qui regnauit annis septem. Sub quo hi Coss. fuerunt.

Paulus Diaconus libro decimoquinto: Anno ab Vrbe condita millesimo ducentesimoquarto, defuncto Theodosio, quadragesimusquartus in numero Marcianus Orientali aulæ præficitur Imperator. Cæterum Valentiniani tẽpora huius vel superioris Imperatoris curriculis adscribuntur. Dehinc describit latissime quæ sub hoc gesta sunt, & res Attilæ. De hoc Marciano & Iordanis in Annalibus, & Beda in libro Temporum, & reliqui multi.

MARCIANVS IMP. ORIENTIS XLV.

451. 1203. MARCIANVS AVG. ET ADELPHIVS. CCCVIII. 1.

Leo Papa crebras epistolas Marciano Augusto scribit, in quibus Adelphii Consulis meminit. Cum enim data scribit, Adelphio, inquit, Consule, Marcianum omittens Augustum: sed in epistola ad episcopum Rauennatem Marciani Aug. Consulis meminit. Marcellinus meminit horum Coss. in suis Chronicis his verbis: Indictione quarta, Marciani Augusti & Adelphii consulatu, Leone pontifice sedi beati Petri præsidente, sexingentorum triginta patrum, sancta & vniuersalis synodus contra Eutychianum nefandissimorum præsulem monachorum, apud Chalcedonem in basilica S. Euphemiæ firmata est. Solus Dioscorus Alexandrinæ Ecclesiæ episcopus dissensit, statimque ab eisdem catholicis patribus sacerdotio abdicatus est. De hoc consilio lege pulcherrima apud Ioan-

Imp. Mar. nem Monachum in vita Marciani, quo Dioscorus sit exilio mulctatus. & cætera quæ sequuta sunt hoc consilium, quomodo vtræq; opiniones in charta scriptæ, repositæ sunt in sepulchro S. Euphemiæ, quæ decretum fecit. A quibusdam quinquagesimotertio anno synodus illa facta legitur.

HIS COSS. *Romani Aetio duce Gotthis auxiliaribus contra Attilam in campis Catalaunicis pugnauerunt, qui virtute Gotthorum superatus, abscessit.*

Attila, Hunnorum rex, quo pacto, & quibus auxiliis contra Romanos pugnauerit, late describit Paulus Diaconus lib. 15. & Iordanis libro de Origine Gotthorum, ac Callimachus in libro suo qui inscribitur Attila: vt alios interim neotericos obmittam. Sed & nonnihil Procopius libro tertio de Bello Vandalico. Vt autem intelligas qui nam sint Campi Catalaunici, scito eosdem dici & Mauriacos, qui centum leucas, vt Galli vocant, in longum tenent, & septuaginta in latum. Leuca autem Gallica mille & quingentorum passuum quantitate metitur. Fit ergo area innumerabilium populorum pars illa terrarum. conseruntur acies vtræq; fortissime. Ipsius pugnæ acies Iornandes late longeq; describit, & quo ordine populi simul congressi sunt.

2. HERCVLANVS, ET ASPORACIVS. 451. 1204.

MEMINIT Herculani Consulis Papa Leo in epistolis pluribus ad Anatolium episcopum, ad Marcianum Augustum, & ad Pulcheriam Augustam, & ad episcopos Galliarum. Facit & horum Coss. mentionem Marcellinus in suis Chronicis his verbis: Indictione quinta, Asporacii & Herculani cõsulatu, Marcianus Augustus suis statuit decretis, vt hi qui Coss. fieri cupiebant, nihil æris in populum spargerent, sed statutam pecuniam ad reparandum Vrbis aquæductum. Hoc tempore tres magni lapides è cœlo in terram ceciderunt. Aquileia ciuitas ab Attila Hunnorum rege excisa est. De qua Procopius & Paulus Diaconus.

HIS *Coss. Attila redintegratis viribus Aquileiam, magna vi dimicans, introiuit. Cum quo à Valentiniano Imperatore Papa Leo directus pacem fecit.*

Quomodo Attila Italiam ingressus, Aquileiam triennio obsessam diruerit, Mediolanum diripuerit, Concordiam euastauerit, Patauium depopulatus sit, ac per Vicentiam, Veronam, Brixiam, Bergomum debacchatus sit, & iter ad Vrbem disposuerit, pulcherrime Diaconus, Iordanis & Callimachus perscribunt. Vide illic admirandum facinus Dignæ mulieris in Aquileia, quæ se è turri præcipitauit, ne Hunnis in stuprum sui corporis assentiret. Vide crudele facinus Attilæ in Marullum Calabrum poetam apud Callimachum. Antonius Sabellicus in suis Enneadibus format orationem elegantem, qua Papa Leo vsus fuerit ad Attilam, pro pace Italiæ impetranda. Sunt hæc studioso lectori in tanta librorum felicitate diligenter reuidenda: tantum abest, vt quæ passim apud singulos legerim, quod pleriq; alii faciunt, occultem. Iordanis in Annalibus: Anno 451. Attila recollectis viribus Aquileiam vi magna diu obsessam cepit, & circumquaq; prædis & cædibus furibundus bacchatur. Ad quem Valentinianus Imperator Papam mittens, pacem cum eo fecit, exercitusq; eius fame, peste, morbo, cædibusque insuper ab Aetio attritus eum reuerti fecit.

3. OPILIO, ET VINCOMALVS. 452. 1205.

MEMINIT Cos. Opilionis Leo Papa in plerisq; epistolis ad Marcianum Augustum, & ad Iulianum episcopum, & ad Pulcheriam Augustam, & ad Eudoxiam Augustam, & ad Theodericum episcopum, ad Iuuenalem episcopũ. Marcellinus sic horũ Coss. meminit: Indictione sexta, Vincomali & Opilionis consulatu, Ioannis præcursoris Domini & Baptistę caput suum, quod olim Herodias impia nefandaq; postulatione ab humeris amputauit, & in disco positum accepit, proculq; à truncato eius corpore sepeliuit, duobus orientalibus monachis ad adorandum apud Hierosolymam Christi Domini resurrectionem introeuntibus reuelauit: & ad Herodis quondam regis habitaculum accedentes admoniti vt requirerent, & fideliter humo tollerent. Hoc ergo capite fide repertum, suaque hispida in mantica conditum, dum ad propria remeantes habitacula peruehunt, quidam Emesenæ ciuitatis figulus, diutinam imminentemq; sibi fugiens paupertatem, sese iis exhibuit comitem. Quiq; dũ nescius peram sibi creditam cum capite portat sacro, ab eo cuius caput vehebat noctu admonitus, vtrumq; comitẽ fugiens dereliquit: statimque Emesenam vrbem cũ sancto leuiq; onere introgressus est. Ibiq; quoad vixit, præcursoris Christi

Chri- Ab ur- | Olym. Imp.
sti con. | ANNI

Christi veneratus est caput: moriensq; sorori suæ rerum nesciæ signatum in vasculo tradidit recolendum. Illa vero successori suo repositum signatumq; dereliquit. Porro Eustochius quidam occultus Arrianæ fidei presbyter, talem tantumq; thesaurum indignus obtinuit, gatiamq; quam Christus Dominus per Ioannem Baptistam infirmo populo tribuebat, is eam ac si suam duntaxat in vulgo disseminauit. Hinc prauitate sua detectus, Emesena ciuitate expulsus est. Hoc deinde antrum, quo beatissimi Ioannis caput in vrna missum, sub terraq; reconditum erat, quidam monachi pro habitaculo habere cœperūt. Marcellus demum presbyter, totiusq; monasterii præsul, dum in eodem specu vita irreprehensibili habitat, idem beatus Ioannes Christi præcursor sese eidem suumq; ostendit caput: ibidemq; sepulchrum multis præfulgens virtutibus patefecit. Hoc igitur venerabile caput sub Vranio præfatæ ciuitatis episcopo per Marcellum præfatum presbyterum constat inuentum Vincomalo & Opilione Coss. mense Februario, die vigesimaquarta, media ieiuniorum Paschalium septimana, Imperatoribus Valentiniano & Marciano regnantibus. Pulcheria autem Augusta, Marciani Principis vxor, beati Laurentii atrium inimitabili opere consummauit, beatumq; viuendi finem fecit. Zonaras: Circa id tempus Pulcheria regina, pietatis famæ & spei optimæ plena, diem suum obiit, omnibus suis diuitiis in pauperes distributis, vt sua in eos misericordia Dei in se clementiam demereret.

HIS Coss. *Attila in sedibus suis moritur, fluxu sanguinis è naribus repente ac subito erumpente.*

Cum Attila Hunnus, more gentis suæ plures haberet nuptias, amore captus cuiusdam admodum pulchræ & decoræ, cui Hildico nomen: quam vbi vxorem duceret, in nuptiis tantum vini hausit, vt nocte subito suffocaretur, vt omnes historici tradunt. Hoc memorabile, quod ea nocte apud Cōstantinopolim Marcianus Imperator in somnis vidit arcū Attilæ fractum. Corrige apud Paulum Diaconum verbum, Indicto nomine: quod scribi debet, Hildico nomine. Et vt nihil obmittam quod studiosis conducere existimen, comparat Pomponius Lætus in suis Cæsaribus Attilam Bonoso Cæsari, qui congium vini optabat. Vnde cum sibi laqueo gulam fregisset, amphora dicebatur pendere prouerbio. quod & nos alibi memorauimus. Iordanis in Annalibus: Anno 452. Attila rex Hunnorum in suis sedibus moritur. Torismodo rege Gotthorum perempto, Theodericus frater successit. Hoc tempore quarta synodus vniuersalis sexingentorum triginta episcoporum in Chalcedone contra Eutychen & omnes hæreticos congregatur. Sed Marcellinus superioribus annis hanc factam scribit, vt superius annotauimus.

453. 1206. AETIVS IIII. ET STVDIVS. 4. 4.

HORVM quoq; Coss. meminit Leo Papa in datis literarum multarum ad Marcianum Augustum, ad Iulianum episcopum, & ad Anatolium episcopum, ad Iuuenalem episcopum.

His Coss. *Aetius Patricius in Palatio manu Valentiniani extinctus est. Boethius vero præfectus prætorio, amicus eius, circumstantium gladiis peremptus.*

Hoc tempore Seuerinus monachus venit in Noricum. Sciendum autem, ea tempestate Austriam dictam Noricum, cuius præter hoc argumentum de S. Seuerino, habeo aliud & euidentissimum argumentum. In villa mea quam possideo Schwechat, in domo coloni mei Lauii, dum seruitor meus cellam vinariam subterraneam effoderet, reperio duo corpora humana in sepulcro lapideo ex coctili latericio fabrefacto. In isto sepulcro legebatur hæc inscriptio: LEG. I. NOR. Paulopost in alia linea legebatur: LEG. X. post legi non poterant sequentia verba, nisi PE. In tertia legebatur LEZ. BE. E quibus sine dubio liquet, hanc regionem Austriæ tunc dictam Noricum, & legionis primæ & decimæ in Norico fuisse tum præfectos, qui hic sepulti reperti sunt. Paulus Diaconus: Igitur quia virtus inuidiam semper parit, Valentinianus Imperator, quantum res docuit, prosperos Aetii successus pertimescens, eum, simulque Boethium Senatorem nobilissimum gladio peremit. Ita vir bellicosissimus Aetius, & quondam Attilæ regis potentissimi terror, occubuit: cum quo pariter & Occidentis imperiū, salusq; Reipub. corruit. Nec hactenus vltra valuit releuari. Longam historiam apud Procopium tertio libro Vandalici belli inuenies, cur Aetius sit interfectus. quam alibi non leges. Alius autem est is Boethius ab eo quem Theodericus cum Symmacho interfecit, de quibus inferius paulo. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimotertio, Valentinianus Imperator in Palatio Aetium Patricium, qui multa pro Repub. laborauerat, manu sua fraudulenter occidit. Et à circumstantibus Boethius præfectus, amicus eius interemptus est.

Olym. Imp. Mar. — Chri. Ann. ſti m.

VALENTINIANVS VIII. ET ANTHEMIVS.

CCC.X. 5. HORVM Coſſ. mentionem ſic facit Marcellinus in ſuis Chronicis: Indictione octaua, Valentiniani VIII. & Anthemii conſulatu, Valentinianus Princeps dolo Maximi Patricii, cuius etiam fraude Aetius perierat, in Campo Martio per Totilam & Trauſtilam Aetii ſatellitum, iam percuſſo Heraclio ſpadone, truncatus eſt. Idem Maximus inuaſit imperium, tertioq; tyrannidis ſuæ menſe membratim Romæ diſcerptus eſt. Geyſericus rex Vandalorum ab Eudoxia Valentiniani vxore epiſtola inuitatus, ex Africa Romam ingreſſus eſt: eamq; Vrbem rebus omnibus ſpoliatam, eandem Eudoxiam cum duabus filiabus ſecum rediens, abduxit. Eadem Iordanis in Annalibus anno quadringenteſimo quinquageſimoquarto facta tradit. Adiungitque hucuſque Proſperum Chronicon ſuum perduxiſſe. De quo Gennadius in Viris ſuis illuſtribus ſcribit, & eius opera recenſet. 454.1107.

HIS COSS. *in campo Martio ab amicis Aetii Valentinianus Imperator occiditur. Poſt quem Maximus inuadit imperium. Qui intra duos menſes à militibus extinctus in Tiberim proicitur. Eodem anno per Genſericum omnibus opibus ſuis Roma vacuata eſt. Poſt Maximum Auitus in Gallias ſumit imperium.*

Hæc omnia latiſſime Paulus Diaconus. Superfluum eſſet omnia eius verba ſubſcribere. Illud non obmittendum, quod idem tradit. Romam denuo captam à Genſerico, poſtquam eam primo Alaricus inuaſerat, expletis ab eo tempore quadragintaquatuor annis: à conditione ſua mille ducentis atq; octo euolutis. Tunc fuit à Vandalis ex Vrbe abacta maxima præda, cum regina Eudoxia, atque ſuis filiabus quæ Genſericum inuitauerat, vt mortem ſui mariti Valentiniani vindicaret: ſimul etiam, quod à Maximo tyranno, qui occupato imperio, violentis nuptiis eam ſibi coniunxit, per eam ſperabat facile imperium ſeruare poſſe. Sed ſecus euenit. Nam corpus Maximi dilaniatum, in Tiberim proiectum eſt, ſeptuageſimoſeptimo die poſtquam regnum inuaſerat. Vnde in vetuſtiſſimis quibuſdam Annalibus ſic ſcriptũ reperi: Valentiniano octauo & Anthemio Coſſ. poſt interitum Valentiniani Imp. leuatus eſt Maximus Imperator 16. Cal. April. & occiſus eſt pridie Id. Iunias. & intrauit Genſericus Romam, & prædauit eã dies quatuordecim. & leuatus eſt Imperator in Galliis Auitus ſexto Idus Iulias. Et euerſa eſt Sabaria à terræmotu ſeptimo Idus Septembris die Veneris. Hinc eſt, quod annales Hungarorum tradunt, etiam ex Sabaria Venerias creuiſſe, ſicut ex Aquileia. Sabariam enim inſignem fuiſſe vrbem, præter rudera, quæ adhuc cernuntur, teſtatur etiam Plinius in tertio, qui eam Diui Claudii coloniam appellat. & in trigeſimoſeptimo tradit, ſuccinum per eam delatum ad Padum, vt quaſi Romanorum fuerit emporium. Sed de Auito ſic Diaconus: Recedente igitur ab Vrbe Genſerico, Romani in ſequenti menſe exinanitæ Reipub. Imperatorem Auitum præficiunt. Scribit Procopius in tertio belli Vandalici, quod Geyſericus omnem gazam Imperatoriam nauibus impoſitam, ſecum in Africam tulerit, ſi qua erant Romæ decora. Inter quę Iouis Capitolini tegularum ex ære auratarum partem dimidiam arripuit. vnam vero ex his nauibus vbi ſtatuæ fuerunt, tempeſtate periiſſe dicunt, cæteras incolumes in Aphricam delatas. Lege apud eundem Procopium de Maximo, quomodo illius vxorem Valentinianus ſtuprauerit, & quomodo ſequuta ſit cædes illa. B

2. 6. IOANNES, ET VARRON. 455.1108.

IN vetuſtiſſimis quibuſdam Annalibus, quorum autorem non inuenio, ſunt hæc verba: Ioanne & Varrone Coſſ. occiſus eſt Remiſcus Patricius in Palatio claſſis XV. Calendis Octobris. Et captus eſt Imperator Auitus Placentiæ à Magiſtro militum Ricimere. Et occiſus eſt Meſſianus Patricius eius decimaſexta Calendas Iunias. Marcellinus in ſuis Chronicis: Indictione nona, Varronis & Ioannis conſulatu, innumera locuſtarum agmina fructus Phrygiæ vaſtauerunt. Item Eucherius Lugdunenſis eccleſiæ Pontifex multa ſcripſit tam eccleſiaſticis quam monaſticis ſtudiis neceſſaria.

HIS *Coſſ. Placentiæ depoſuit Auitus imperium.*

Iordanis libro Annalium: Anno quadringenteſimo quinquageſimoquinto, Richario regi Sueuorum in Hiſpaniis vaſtationibus inſtante, conſilio Auiti Theodericus rex Gotthorum contra eum veniens, inita pugna grauiter cæde protriuit, vulneratumq; fugauit, & poſtea captum occidit, vaſtataq; impie & crudeliter Hiſpania, & ipſis quas poſſederant, prouinciis, Sueuos ſibi ſubiugauit. Auitus Gotthorũ auxilio deſtitutus, iubente

Chri- Ab vr. Marciano Augusto, Placentiæ imperium deposuit. Hoc tempore apud Francos mortuo Olym. Imp.
sti. con. Mereueo rege, filius eius Hildericus regnauit annis quatuordecim. Qui ob luxuriam re- Mar.
gno pulsus, in Thuringiam fugit. Sed arte amici sui Viromali reuocatus est.

456. 1209. CONSTANTINVS, ET RVFFVS. 3. 7.

MEMINIT horum Coss. Leo Papa in Epistolis, in ea præsertim quam scribit Anatolio episcopo Constantinopolitano, & ad Leonem Augustum sæpe. In vetustissimis illis chronicis toties citatis legitur sic: Constantino & Ruffo Coss. Ricimer magister militum patricius factus est. Pridie Calendas Martias, & factus est Maiorianus magister militum ipso die.

HIS *Coss. Marciano Imperatore defuncto, Leo Orientis, Maiorianus Italiæ suscepit imperium. Sub quibus hi Coss. fuere.*

Paulus Diaconus libro decimo sexto: Anno ab vrbe condita millesimo ducentesimo vndecimo, post Marciani Imperatoris interitum, Leo quintus ac quadragesimus Romanorum regum apud Constantinopolim vrbem Augustali potitus est dignitate. Qui deinceps sequenti tempore Leonem suum filium sui imperii consortem effecit. Exempto quoq; in Italia rebus humanis Auito, Maiorianus apud Rauennam inuadit imperium. Quod cum annis prope quatuor obtinuisset, haud procul à Tertoneto ciuitate iuxta Hyram flumen occisus est. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimo sexto, ab hoc anno Victorinus paschales cyclos, sed errore plenos inchoar, iubente Papa Hilario, Marciano Imperatore defuncto. In Oriente Leo Imperator annis decem & septem, Romæq; Maioriauus Imperator annis quatuor regnarunt. Theodericus rex Gotthorum, multis in Hispania ecclesiis & ciuitatibus vastatis, Emeritam obsidet vrbem. Sueui Maldram sibi statuunt regem.

LEO, MAIORIANVS IMPP. AVGG. XLVI.

457. 1210. LEO AVG. ET MAIORIANVS. 4. 1.

LEO Papa meminit consulatus Maioriani in epistola ad Anatolium episcopum conscripta. Vetustissimi vero Annales, quos sæpenumero cito, ignoti autoris sic tradunt: Leuatus est Imperator Maiorianus Calendis Aprilis, in miliario sexto in campo ad Columellas. Marcellinus in suis Chronicis horum Coss. sic mentionem facit: Indictione 12. Leonis Augusti & Maioriani consulatu, Leo Imperator Prothomo Chalcedonense per vniuersum orbem singulis orthodoxorum episcopis, singulas consonantesq; misit epistolas, quo sibi quid de eodem Prothomo sonuerunt, cuncti suis rescriptionibus indicarent. Horum omnium temporum ita conspirantes suscepit epistolas, vt eas putaret vno tempore, vniusq; viri eloquio, fuisse dictatas.

HIS *Coss. Maiorianus in Aphricam mouit procinctum.*

Iordanis libro Annalium: Anno CCCCLVII. Maiorianus Imperator contra Vandalos in Africam mouit procinctum. Theodericus territus nunciis, relicta Emerita, Gallias repetit. & pace fugata, cæde furens, ecclesias, vrbes, villas vastauit & incendit. Procopius hunc Maiorinum appellat, & de eius virtute multa præclara scripsit in tertio belli Vandalici.

458. 1211. RICIMER, ET PATRICIVS. CCCX. 2.

IORDANIS in Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimo octauo, Sueui Galliciam, & Beticam Gotthi prouincias vastant.

459. 1212. MAGNVS, ET APOLLONIVS. 2. 3.

HORVM Coss. mentionem facit Marcellinus in suis Chronicis his verbis: Indictione decimatertia, Apollonii & Magni consulatu Cyzicus ciuitas terræmotu concussa, murorumq; suorum ambitu interrupto, se suosq; diu deplanxit. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimo nono, Sueuorum alii cum Maldra rege Lusitaniam, alii cum Richmundo Galliciam deprædantur. Heruli Beticam inuadunt. Maiorianus Imperator, facta cum Theoderico & Gotthis pace, contra Vandalos & Sueuos suo eos asciuit auxilio.

460. 1213. SEVERINVS, ET DAGALAIPHVS. 3. 4.

HORVM Coss. ita meminit vetustissimus Chronicus toties à me citatus, his verbis:

Olym. Imp. Leon. & Maior. Seuerino & Dagalaipho Coss. depositus est Maiorianus Imperator à patricio Ricimere Dertonæ, quarto Nonas Augusti: & occisus est ad fluuium Hyram septimo Idus Augusti. Ac leuatus est Imperator dominus Seuerus tredecimo Calendas Decembris. Marcellinus in suis Chronicis sic horum Coss. mentionem facit: Indictione decima quarta Dagalaiphi & Seuerini consulatu, Romanæ ecclesiæ Hilarius quadragesimus quartus Pontifex factus, vixit annis sex. Maiorianus Cæsar apud Dertonam, iuxta fluuium qui Hyra dicitur, interfectus. Locum eius Seuerus inuasit. Quibus pene verbis concordat Cassiodorus, dicens:

HIS *Coss. Maiorianus immissione Ricimeris extinguitur. Cui Seuerum natione Lucanum Rauenna succedere fecit in regnum.*

Paulus Diaconus lib. 16. cap. 1. Maiorianus apud Rauennam inuasit imperium. Quod cum prope annis quatuor obtinuisset, haud procul à Dertonensi ciuitate iuxta Hyram flumen occisus est. Statimq; Seuerus apud Rauennam Imperator efficitur, & Augustus appellatur. Iordanis in libro de origine Gotthorum: Maiorianus Occidentale suscipiens Imperium gubernandum, non diu regnauit. Dum enim contra Alanos, qui Gallias infestabant, mouisset procinctum, Dertonæ iuxta fluuium Hyram cognomento occiditur. Cuius locum Seuerus inuasit: qui tertio anno imperii sui Romæ obiit. Eadem pene idem Iordanis libro Annalium sub his verbis: Anno quadringentesimo sexagesimo, Maldras rex Sueuorum occiditur. Sueui à Gotthis prædati, pacem à Theoderico postulant. Maiorianus quoq; Imperator Hispanias petens, classem contra Vandalos parauit, quæ tamen ab ipsis inuasa & direpta est. Rursum cum ad Africam contra eos traiicere molirentur, Geysericus territus pacem postulat. Maiorianus Romam reuersus, cum Remp. disponeret, fraude Ricimeris Patricii Sueuorum consilio fulti peremptus est.

4. 5. LEO AVG. II. ET SEVERVS AVG. 461. 1214

MARCELLINVS in suis Chronicis sic scribit: Indictione decimaquinta, Leonis Augusti solius II. consulatu, Iacobus, natione Archinus, religione paganus, medicinæ artis peritia tam ingenio quam literatura præclaruit. Hic ad medendum Leonem Augustum febre defatigatum sacri Palatii cubiculum vocatus intrauit, statimq; in sella, iuxta thorum imperialem posita, sine vllo Augusti nutu consedit, sicq; medicas adhibuit manus. B Porro meridie ad idem sacrum puluinar reuersus, sublatum sui propter solium, in quo matutinus resederat, protinus intellexit: spondamq; thori regiam intrepidus supersedit, Veterumq; studii sui repertorum præceptionibus monitum id se egisse, non temere præsumpsisse, ægrotantem docuit Principem. Iordanis libro Annalium: Anno quadringentesimo sexagesimo primo: Seuerus Rauennæ à Ricimere Imperator effectus, quatuor annis regnauit. At Rabennus in Gallia Comes Theoderico regi Gotthorum confœderatus, Narbonam ei tradidit. Tutonis beatus Perpetuus episcopus factus est. Qui basilica S. Martini adaucta, corporis eius translationem fecit. In Gallica villæ, homines, & greges mirum in modum fulmine tacti, comburuntur. Et duo iuuenes in vnum adustione concretis cadaueribus inueniuntur.

CCCXI. 6. BASILIVS, ET VIVIANVS. 462. 1215

MARCELLINVS in suis Chronicis horum Coss. sic meminit: Indictione prima Bibiani & Felicis consulatu, Prosper homo Aquitanicæ regionis, sermone scholasticus, & assertionibus neruosis, multa composuisse dicitur. Epistolæ quoq; Papæ Leonis aduersus Eutychen de vera Christi incarnatione ad diuersos datæ, ab isto dictatæ creduntur. Sed de illo superius multa, & Gennadius libro virorum illustrium. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo sexagesimo secundo, Romæ Hilarius Papa quadragesimus octauus sedit annis sex, mensibus tribus. Qui pro statu Ecclesiæ nonnulla decreuit & constituit. Hæreses Eutychianam & Nestorianam damnauit; & multis metallis plures in vrbe basilicas ornauit, Oratoriaq; construxit. Monasterium S. Laurentii ad Balneas fecit itemq; aliud ad Lunam, & duas bibliothecas in vrbe condidit.

2. 7. RVSTICIVS, ET OLYBRIVS. 463. 1216

HORVM quoq; Coss. etiam mentio fit in vetustissimis illis Chronicis, his verbis: Rusticio & Olybrio Coss. occisus est Beorgor rex Alanorum Bergomo ad pedem montis, octauo Idus Februarias. Quæ cum his conueniunt, quæ scribit Cassiodorus. Sed & Rusticii nobilissimi meminit Ioannes Monachus Græcus autor. Vbi gesta Leonis Imperatoris describit libro suo Historiarum, quem militaribus copiis tanquam scientissimum præfecerat Imperator.

His

Chri. Abortisti. cum. | Olym. Imp. Leon. & Maior.

HIS *Coss. Rex Alanorum Beorgor apud Bergomum à Patricio Ricimere peremptus est.*

Paulus Diaconus lib. 16. cap. 1. Tertio Seueri imperii anno Beorgor rex Alanorum cum exercitu aduenìens, occurrenre Patricio Ricimere, superatus non longe à Bergomo ciuitate Venetiæ, atq; extinctus est. Eadem Iordanis libro de Origine Gotthorum, & libro Annalium, anno quadringentesimo sexagesimo tertio facta tradit.

464. 1217. ARMINERICHVS, ET BASILISCVS. 3. 8.

DE his Coss. ita habent vetustissimi illi incerti autoris Annales: Herminerico & Basilisco Coss. defunctus est Imperator Seuerus Romæ decimo octauo Calendas Septemb. Fuit autem Basiliscus Verinæ coniugis Leonis frater, quem Leo classis præfectum, vtpote imperio tunc maxime fidum constituit contra Vandalorum incursionem. Aspar autem metuens ne ex victoria Vandalica Leo insolesceret, Basilisco suasit vt bellum duceret, reste Procopio. Cassiodorus sic subscribit:

HIS *Coss. vt dicitur, Ricimeris fraude Seuerus Romæ in Palatio veneno peremptus est.*

Paulus Diaconus lib. 16. cap. 1. Seuerus cum quatuor annis imperasset, morte propria apud vrbem occubuit. Eodem tempore egresso inopinato igne, magna Constantinopolis ædium strage cremata est. Ioannes Monachus: Sub hoc Principe incendium horribile Constantinopoli factum est, quod à mari ad mare, id est, à Septentrionali parte ad meridionalem comprehendit vrbem. In latum vero à Bosphoro ad templum vsq; S. Ioannis Calybitæ se extendit. Ad austrum ab æde S. Thomæ Apostoli vsq; ad insignium martyrum Sergii & Bacchi, in medio vrbis à Lauso vsq; ad Taurum interposita omnia vastauit. Tunc fama est, Asparem humeris vas plenum aquæ gestantem per vias discurrisse, populum quo ignis extingueretur, vt idem faceret admonentem: vnicuiq; nummum argenteum pro mercede dedisse. Perseuerauit ignis ille in vrbis populatione dies quatuor. Tunc inter alias incensa est domus maxima in loco quem Senatum nominant, vbi conuenire patres prudentesq; viri, ipse etiam Princeps quum consulari fungebatur dignitate, consulendi gratia solebant. Erat autem ædificium conspicuum & insigne valde, è cuius regione posita domus alia quæ Nympheum vocabatur, pariter igni est absumpta. In hac nuptiæ celebrari solebant ab his qui domos suas augustiores quam hominum multi-
B tudinem capere possint. Tertia itidem domus maxima & elegans, quæ fuerat in Tauro. Super hæc nobilissima templa priuatæq; ædes illustrium hominum multæ perierunt. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo sexagesimo quarto, Seuerus Imperator fraude, vt aiunt, Ricimeris Romæ in Palatio veneno interiit.

465. 1218. LEO AVG. III. COS. 4. 9.

VETVSTISSIMI annales hoc in loco habent, Leonem III. & Tatianum Coss. id quod etiam non est negligendum. Licet Marcellinus in suis Chronicis sic scribit: Indictione tertia, Leonis Augusti III. solius consulatu Theodericus episcopus Syriæ ciuitatis scripsit de incarnatione Domini aduersus Eutychen presbyterum, & Dioscorum Alexandriæ episcopum, qui humanam in Christo carnem fuisse denegant. Iordanis in Annalibus: Anno 4065. Vandali per Marcellinum in Sicilia victi cæsi sunt, & fugati.

466. 1219. PVSEVS, ET IOANNES. CCCXII. 10.

HORVM Coss. illi veteres Annales sic meminerunt: Puseo & Ioanne Coss. leuatus est Imperator, deinde Anthemius, Romę pridie Idus Aprilis. Marcellinus vero sic: Indictione quarta Pusei & Ioannis consulatu Leo Imperator Anthemium patricium Romam misit, Imperatoremq; constituir. Romanæ ecclesiæ Simplicius XLV. Pontifex creatus, vixit annis XVI. Rauennam ciuitatem terræmotus deterruit.

HIS *Coss. Anthemius à Leone Imperatore ad Italiam mittitur, qui tertio ab vrbe miliario in loco Brontotas suscepit imperium.*

Paulus Diaconus lib. 16. Deinde totius consensu militiæ post Seueri mortem iura imperii Anthemius suscepit. Iordanis lib. de Origine Gotthorum: Tunc Leo Anthemium, diui Marciani generum, ex patricio Cæsarem ordinans, Romæ in Imp. destinauit, Bigelemq; Getarum regem per Ardaburem Asparis filium interemit. In Annalibus vero sic: Anno 4066. Leo Imperator Anthemium de Constantinopoli ad regendum Occidentis imperium Romam misit. Qui suscepto imperio regnauit annis quinq;. Procopius lib. 3. belli Vandalici: Leo Anthemium senatorem opibus & genere magnum ad imperium Occidentis suscipiendum miserat, vt Vandalorum bello auxilio foret. Geysérichus vero Olybrio itē senatori potentissimo pollicetur, vt si vna conspiret, ei Occidentis imperium, simul cum Placidia Valentiniani filia, se daturum. Quo fretus, maiores assumpsit spiritus,

Olym. Imp. Leon. & Maior. audaciusq; omnem Imperii ditionem vexauit. Sed paulo post Athemius, qui Occidentis susceperat imperium, ab eius sororio Ricimere de medio tollitur. Et Olybrius ei succedens, breuiter & ipse eundem sortitus est exitum. Sed hæc late Ioannes Monachus Græcus autor & diligentissimus libro suo Historiarum. Occ. Ant. m.

2. 11. ANTHEMIVS AVG. II. COS. 467.

VETVS Chronicorum liber: Domino Anthemio Augusto secundo Consule occisus est Marcellinus in Sicilia mense Augusto. Eadem Cassiodorus.

HOC *Consule in Sicilia Marcellinus occiditur.*

Iordanis libro Annalium: Anno quadringentesimo sexagesimo septimo, Marcellinus in Sicilia occiditur Tolosæ, vbi sedes regni Gotthorum erat. In medio ciuitatis sanguis è terra prorumpens, tota die vna fluxit. Procopius in tertio belli Vandalici meminit cuiusdam Marcelliani, qui notus fuit Aetio: vir admodum probus. & post occisum Aetium ad Imperatorem venire recusauit. Sed cum magnæ esset potentiæ, res nouas in Dalmatia excitauit. Quem Leo Imperator metuens, sibi conciliatum in Sardiniam misit, vt eam à Vandalis liberaret. quod breuiter effecit.

3. 12. MARCIANVS, ET ZENO. 468.

FVIT hic Marcianus filius Anthemii, qui Romæ imperabat, habens alteram filiam Leonis Leontiam nomine in vxorem. Nam cum Leo vxorem haberet Berinam, duas ex ea filias suscepit: Ariadnen, quam Zenoni desponsauit Imperatori: & hanc Leontiam. Iordanis in Annalibus: Anno 468. Atabundus imperium tentans, iussu Anthemii Imperatoris exilio deportatur. Romæ Simplicius Papa XLIX. sedit annis xv. mensibus III. Qui basilicam S. Stephani in Celio monte dedicauit: item basilicam S. Andreæ, iuxta S. Mariam, construxit: item S. Stephani, iuxta S. Laurentii: item basilicam S. Sabinæ, iuxta Palatium Licianum.

HIS *Coss. Arabundus imperium tentans, iussu Anthemij exilio deportatur.*

Paulus Diaconus: Sequenti anno Seruandus, Gallorum præfectus, imperium tentans innadere, iussu Anthemii Principis in exilium trusus est. B

4. 13. SEVERVS, ET IORDANES. 469.

HORVM Coss. sic meminit Marcellinus: Indictione septima, Iordanis & Seuerici consulatu, Gennadius Constantinopolitanæ ecclesiæ Pontifex, in Danielem Prophetam ex integro ad verbum commentatus est. Homilias multas composuit, & Pauli epistolas omnes exposuit. De hoc scribit sic Ioan. Monachus: Anatolio Patriarcha, qui annos 8. ecclesiam rexit, mortuo, Gennadius suffectus est. Qui cum ad 13. annũ ecclesiæ præfuisset, diem suum obiit, Acatiusq; in eius locum assumptus est. Circa id tempus veneranda sanctissimæ Dei matris vestis Constantinopolim ex Palæstina est deportata, & imposita in æde quam ipse Princeps in Blachernis extruebat, in loculo argenteo, ex quo templum illud S. Loculus cognomento dictum est.

HIS *Coss. Romanus Patricius affectans imperium, capitaliter est punitus.*

Paulus Diaconus lib. 16. Rursus annali emenso spacio Romanus Patricius imperii iam fraudulenter satagens arripere dignitatem, præcipiente Anthemio capite cæsus est. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo sexagesimo nono, Romanus Patricius imperium affectans, capitaliter punitus est.

CCCXIII. 14. LEO AVG. IIII. ET PROBIANVS. 470.

HIS *Coss. Constantinopoli affectata tyrannide à Leone Principe Aspar occiditur.*

Paulus Diaconus lib. 19. At vero in Orientis partibus Aspar Patricius Leoni Augusto insidias moliens, suum filium Cæsarem effecit. Leo victorem exercitum suum statim è Sicilia vocans, Patricium cum Nouello Cæsare, alioq; eius Germano digno viræ mulctauit excidio. Iordanis in libro de Origine Gotthorum: Quo tempore in Constantinopoli Aspar primus Patriciorum & Gotthorum genere clarus, cum Ardabure & Patriciolo filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem Cæsare, generoq; Leonis Principis appellato, spadonum ensibus in Palatio vulneratus interiit. Idem Iordanis libro Annalium: Asparem autem Patricium, cum filiis Ardabure & Patriciolo, Zenonis generi sui instinctu, in Palatio trucidauit. Anno quadringentesimo septuagesimo in Gallia S. Remigius cœlitus antequam nasceretur, prænunciatus, à cella in qua se adolescentulus Deo militans incluserat, vi abstractus, Remorum archiepiscopus ordinatur.

FESTVS

Chri- Ab vr. Olym. Imp.
sti con. Leon. & Maio.

FESTVS, ET MARCIANVS.

471. 1224. HORVM Coss. ita mentio fit in vetustissimis Chronicis sæpius à me citatis incerti autoris: Festo & Marciano Coss. bellum ciuile gestum est Romæ inter Anthemium Imperatorem, & Ricimerem Patricium. Et leuatus est Imperator Romæ Olybrius, occisus vero Imperator Anthemius quinto Idus Iulias. Defunctus vero est Ricimer 15. Calend. Septembris. Quo anno Gundibaldus patricius factus est ab Olybrio Imperatore. Defunctus vero est Imperator Olybrius Romæ 10. Calen. Nouembris. Marcellinus: Indictione decima, Marciani & Festi consulatu, Vesuuius mons Campaniæ torridus intestinis ignibus æstuans, exusta euomuit viscera. Nocturnisq; in die tenebris incumbētibus, omnem Europæ faciem minuto contexit puluere. Huius metuendi cineris memoriam Byzantii annua celebrant 8. Idus Nouembris. Anthemius Imperator Romæ à Ricimere genero suo occiditur. Loco eius Olybrius substitutus, septimo mense imperii sui vita defunctus est. In Asia aliquantæ ciuitates vel oppida terræmotu collapsa sunt. Zonaras in vita Leonis Principis: Huius tempore vehementissimus terræmotus Antiochiæ factus est, vt totam ferme vrbem prostrauerit. Dicitur etiam in eo tractu, vbi est Byzantium, tanto cinere pluisse, vt ad quatuor digitorum altitudinem creuerit, vnde Princeps perterritus vrbe migrarit, & ad S. Mamantem plurimum sit commoratus. Iordanis in Annalibus: Anno 471. Romæ Ricimer Patricius Olybrium faciens Imperatorem, contra ius affinitatis & imperii cum graui clade vrbis Anthemium occidit. Sed non diu scelere lætatus, ipse quadragesimo primo die, & Olybrius septimo mense, exegerunt. Quæ verba cum Cassiodori conueniunt, qui sic scribit: 2. 15.

HIS *Coss. Patricius Ricimer, Roma facto Imperatore Olybrio, Anthemium contra reuerentiam Principis, & ius affinitatis, cum graui clade ciuitatis extinxit. Qui non diutius peracto scelere gloriatus post 40. dies defunctus est. Olybrius autem septimo mense imperii vitam peregit.*

Paulus Diaconus: Hoc ipso tempore inter Anthemium Principem, eiusq; generum Ricimerem Patricium, qui tunc Mediolani positus præerat Liguriæ, magnus discordiarum fomes exortus est. Quibus se vir sanctitate conspicuus Epiphanius Ticinensis episcopus interponens, eo primum ad concordiam reuocauit. Deinde barbarica perfidia B fœdus Ricimer rumpit. Erat enim Gotthus prosapia. Cum manu mox valida vrbem contendit: atq; apud Anienis pontem castra composuit. Diuisa itaq; Roma est, & quidam fauebant Anthemio, quidam vero Ricimeris perfidiam sequebantur. Inter hæc Olybrius à Leone Augusto missus ad vrbem venit: viuoq; adhuc Anthemio, regiam adeptus est potestatem. Bilimer Galliarum rector, cognita aduersus Anthemium conspiratione Ricimeris, Anthemio ferre præsidium cupiens, Romam properauit. Is cum Ricimere apud Adriani pontem prœlium committens, continuo ab eo superatus atq; occisus est. Extincto Bilimere, mox victor Ricimer vrbem inuadens, quarto iam anno agentem iura imperii Anthemium gladio trucidauit. & deprædata vrbe non diutius de perfidia lætatus, post tertium mensem excruciatus languoribus & ipse interiit. Olybrius cum septem menses imperium gessisset, propria morte Romæ defunctus est.

472. 1225. LEO AVG. V. COS. 3. 16.

HVIVS consulatus sic meminit vetustissimorum Chronicorum liber incerti autoris: Leone Augusto v. Consule leuatus est Imperator Glicerius Rauennæ tertio Nonas Martias. Sic Cassiodorus:

HOC *Consule Gundibalo hortante Glicerius Rauennæ sumpsit imperium. Eodem anno Leo nepotem suum Leonem consortem facit imperio.*

Post huius funus Glicerius Domesticus à Gundibalo Patricio, totiusq; voluntate exercitus apud Rauennam Imperator efficitur. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo septuagesimo secundo, Gundibalo hortante, Glicerius Rauennæ sumpsit imperium. Constantinopoli Leo Imperator Leonem nepotem suum imperii consortem fecit.

473. 1226. LEO IVNIOR AVG. COS. 4. 18.

VETVS Chronicorum liber sic huius meminit consulatus: Domino Leone iuniore Augusto Cos. deiectus de imperio Glicerius in portu vrbis Romæ. Eo anno leuatus est Dominus Iulius Nepos 8. Calendas Iulias. Marcellinus: Indictione duodecima, Leonis iunioris solius consulatu, Leo senior Imperator, Leone iuniore à se iam Cæsare constituto, morbo periit, tam sui imperii annis, quam huius Leonis regni mensibus computatis, anni sunt decem & septem, menses septem. Zenonem Leo iunior, idemque Imperator

Olym. Imp. Zen. principem fecit regni. Glicerius Cæsar Romæ imperium tenens, à Nepote, Marcellini quondam patricii sororis filio imperio expulsus, in portu vrbis Romæ ex Cæsare episcopus ordinatus est, & obiit. Iordanis: Anno quadringentesimo septuagesimo tertio, Constantinopoli Leo senior Imperator obiit. Post quem Leo iunior paucis regnans mensibus, & ipse decessit. Et post hunc Zeno Imperator effectus, regnauit annis decem & septem. Romæ quoq; Glicerio Nepos in imperio successit. Quæ verba concordant cum Cassiodoro, qui ita scribit: Chri. Alw. Ab. in.

HOC *Consule Imperator Leo senior defunctus est. Cui Zeno successit in imperio: qui regnauit annis* XVII. *Sub quo hi Coss. fuerunt, qui sequuntur. Eo etiam anno Romæ Glicerio Nepos successit in regno.*

Paulus Diaconus: Anno sequenti inopinate Nepos Patricius eum exercitu veniens, Glicerium regia exuit potestate. Eumq; apud Salonas Dalmatiarum vrbem episcopum ordinauit. Paulo post subiungit: Leo igitur Augustus, postquam Orientale decem & septem annis rexit imperium diem clausit extremum. Mortuo Leone Zeno continuo Augustalem nactus est dignitatem. Leonem autem, quem Leo pater in regni asciuerat potestatem, mater sua, Zenonis imperium formidans, occulte clericum fecit: exigente vehementer Zenone, vt filium proderet, pro eo alium similem forma obtulit. Qui Leo deinceps in clericatu ad Iustiniani vsq; tempora vixit. Hæc ille. Iordanis vero libro Annalium ad Vigilantium sic prodit: Occiso Romæ Anthemio, Nepotem, filium Nepotiani, copulata nepte sua in matrimonio apud Rauennam per Domitianum clientem suum Cæsarem ordinauit. Qui nepos regno potitus legitimo, Glicerium, qui sibi tyrannico more regnum imposuisset, ab imperio expellens, Salonæ Dalmatiæ episcopum fecit. Sic quoque Leo Leonem iuniorem, ex Ariadne filia nepotem suum, in imperio confirmans Orientali, anno regni sui sextodecimo obiit. Leo iunior mox paucis mensibus cum pueriliter, ordinanter tamen, rexisset imperium, manu sua genitorem suum Zenonem coronans, Imperatoremq; constituens, rebus humanis excessit.

ZENON IMP. OR.

CCCXIIII. I. P. C. LEONIS AVG. IVN. 474. 1227.

B

HVIVS consulatus sic meminit Chronicorum liber incerti autoris: Hoc Consule introiuit Rauennam patricius Orestes cum exercitu, & fugauit Imperatorem Nepotem ad Dalmatias quinto Calendas Septembris. Eo anno leuatus est Augustulus Imperator Rauennæ a patricio Oreste patre suo pridie Calendas Nouembris. Paulus Diaconus his conuenit, dicens: Ipso quoq; anno Augustulus apud Italiam aduersus Nepotem cum exercitu veniens, effugato eo, imperii regimen inuasit. Cassiodorus autem sic scribit:

EODEM *anno Orestes, Nepote in Dalmatias fugato, filio suo Augustulo dedit imperium.*

Iordanis in libro de Origine Gotthorum: Orestes suscepto exercitu, & contra hostes egrediens, à Roma Rauennam peruenit. Ibiq; remoratus, Augustulum filium suum Imperatorem effecit. Quo comperto, Nepos fugit Dalmatias, ibiq; defecit priuatus à regno. Vbi iam Glicerius dudum Imperator episcopatum Salonitanum habebat, Augustulo à patre Oreste in Rauenna Imperatore ordinato. In libro autem Annalium sic scribit: Anno 474. Romæ Orestes patricius, Nepote Imperatore in Dalmatias fugato, filium suum Augustulum Imperatorem constituit.

2. 2. BASILISCVS II. ET ARMATVS. 475. 1228.

HORVM Coss. sic meminit Chronicorum liber vetus: His Coss. leuatus est Odoacer rex decimo Calendas Septembris. Eo etiam anno occisus est Orestes Patricius Placentiæ quinto Cal. Septembris. Item eo anno occisus est Paulus frater eius in Rauenna pridie Nonas Septembris. De Basilisco abunde plura Ioannes Monachus Græcus libro Historiarum, vbi Zenonis Imperatoris res gestas describit. Et Procopius libro tertio de bello Vandalico. Fuit enim Basiliscus frater coniugis Leonis Verinæ, vir magni nominis, qui cum Vandalis pugnauit, vt illic late patet. Marcellinus quoq; horum Coss. mentionem in suis Chronicis sic facit: Indictione decima quarta, Basilisci & Armati consulatu, Basiliscus tyrannus Marco filio suo Cæsare facto, dum contra fidem catholicam, Nestoriana perfidia intumescens, conatur assurgere, ante inflatus crepuit, quam pœnitens intrare potuerit. Basiliscus cum filio & cum Zenobia vxore sua, iam Zenone ad pristinum imperium remeante, in exilium missus est: atq; in oppido, quod Lemnus in Cappadocia dicitur, trusus, fame detabuit. Odoacer rex Gotthorum Romam obtinuit. Orestem Odoacer illi-

Chri. Ab vr. sti con. cer illico trucidauit. Augustulum filium Orestis Odoacer in Lucullano Campaniæ castello exilii pœna damnauit. Ita Hesperium Romanæ gentis imperium, quod septingentesimo nono vrbis conditæ anno, primus Augustorum Octauianus Augustus tenere cœpit, cum hoc Augustulo perût, anno antecessorum regni Imperatorum DXXII. Gotthorum deinde regibus Romam tenentibus. Olym. Imp. Zen.

His Coss. ab Odoacre Orestes & frater eius Paulus extincti sunt. Nomenq; regis Odoacer assumit, cum tamen nec purpura, nec regalibus vteretur insignibus.

Multa eleganter de Odoacre Procopius lib. 1. de bello Gotthorum scribit. Sed Paulus quoq; Diaconus lib. 16. cap. 3. vt nunc distincti sunt libri, pulchra de Odoacre, Oreste, & Augustulo commemorat: & sequenti capite similiter. quæ consulto omisi, ne fastidium generarent, si omnia subscriberem, quia plura sunt, & notatu digna. Satis est digito monstrare. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo septuagesimo quinto, Odoacer rex Torcilingorum & Rugorum cum multis barbarorum auxiliis, peruasa Italia, Romam obtinuit, anno à conditione eius millesimo ducentesimo tricesimo primo, Orestem & Paulum fratres occidit: Augustulum Imperatorem exilio damnauit, & pro eo regis nomen arripuit, cum tamen nec purpura, nec regni insignibus vteretur.

476. 1229. P. C. BASILISCI II. ET ARMATI. 3. 3.

Hvivs consulatus item meminit Chronicorum vetustissimus liber his verbis: P. C. Basilisci & Armati occisus est Brauila à rege Odoacre quinto Idus Iulias Rauennæ. Iordanis libro de Origine Gotthorum: Interea Odoacer rex gentium omnium Italia subiugata, vt terrorem suum Romanis indicaret, mox initio regni sui Bracilam Comitem apud Rauennam occidit: regnoq; suo confortato, pene quatuordecim annos vsq; ad Theoderici præsentiam obtinuit. Vide Paulum Diaconum lib. 16. cap. 4. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo septuagesimo sexto Odoacer possessa Roma maximam Italiæ partem sibi subiugauit.

477. 1230. HELLVS V. C. COS. 4. 4.

Iordanis in Annalibus: Anno 477. Geysericus rex Vandalorum, post 37. & paulò plus inuasæ Carthaginis annos, tandem moriens tyrannidi finem fecit. Post quem non B melior filius Hunericus regnauit annis ferè octo.

478. 1231. ZENO AVG. II. COS. CCCXV. 5.

Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo septuagesimo octauo. Huius tempore Zenonis Imperatoris corpus, Barnabæ Apostoli, & Euangelium Matthæi Euangelistæ, stylo ipsius scriptum, ipso reuelante inuenta sunt.

479. 1232. BASILIVS V. C. COS. 2. 6.

In vetustissimo illo meo Chronicorum libro toties à me citato omnes hi quoq; Coss. leguntur. Scriptumq; ibi est: His Coss. occiditur Nepos Imperator septimo Idus Maias. Pomponius Lætus in suis Cæsaribus lib. 2. Mira res, ne quid integrum maneret, defecit cognomen Augustorum in vno Consule Basilio, cum consulatus antea duo fuissent. Quod scilicet fore portendit Romanæ vrbis excidium. Hæc fuit Tite Arunti, quæ tu ante aliquot secula prædixisti, ex Romuli vulturibus. vtrum confusus fuisset numerus, ne quis tutelam vinciendo iacturam perorarent. Matheseos peritus homo inuenit rem sacerdotum vitio turbatam. Nec claui in pariete Mineruæ tam liquido constitere, nec Annales sub titulo Consulum tenere numerum potuerunt. Sed iudico non de hoc Basilisco esse id intelligendũ, cum plures adhuc sequentur Coss. Sed de illo vltimo, qui in fine huius libri ponetur, qui plures post annos fere viginti continuauit consulatus. Marcellinus in suis Chronicis: Indictione quarta, Basilii solius cõsulatu, vrbs regia per quadraginta continuos dies assiduo terræmotu quassata magnopere se afflictam deplanxit. Ambæ Troadenses porticus corruerunt. Aliquantæ ecclesiæ vel scissæ sunt, vel collapsæ. Statua Theodosii magni in foro Tauri super cochlydem columnam posita corruit, duabus fornicibus eiusdem collapsis. Hunc formidulosum diem Byzantii celebrant 9. Cal. Octobr. Iordanis in Annalib. Anno 479. his temporibus Simplicius Papa Petrum Alexandrinum episcopum hæreticum Eutychianum ab Acacio Constantinopolitano accusatum damnat.

480. 1233. PLACIDVS V. C. COS. 3. 7.

Iordanis in Annalibus: Anno 480. hoc tempore, mortuo Hilderico rege Francorum, Ludouicus, filius eius, quem Clodoueum dicunt, regnat annis triginta. Ipso anno Odoacer Romæ regnans in Dalmatia Odiuam regem vicit.

Olym. Imp. Zen. HOC *Consule Odoacer in Dalmatiis Custodiam vincit, & perimit.* Chr. Anno fi ou.

Marcellinus in suis Chronicis hoc in loco, sicut in aliis plerisque, mutilatus & mancus est, sic habet: His Coss. Nepos, quem dudum Orestes imperio abdicauerat, Viatoris & Ouidæ comitum suorum insidiis haud longe à Salonis, sua in villa occisus est.

4. 8. SEVERINVS V.C. COS. 481. 1134.

IORDANIS in Annalibus: Anno 481. nihil præclari gestum est.

CCC-XVI. 9. FAVSTVS V.C. COS. 482. 1135.

IORDANIS in Annalibus: Anno 482. Theodericus Theodmari filius, idem qui olim in Italia remanserant Gotthorum Zenoni Augusto familiaris effectus, ei cum suis Gothis militauit. Puto hunc esse Faustum, ad quem Theodericus rex scribit, vt Cassiodorus in primo Variarum testatur.

2. 10. DN. THEODERICVS, ET VENANTIVS. 483. 1136.

HORVM Coss. mentionem facit Marcellinus in suis Chronicis, his verbis: Indictione septima, Theoderici & Venantii consulatu, Illus natione Isaurus, dignitate magistri officiorum, amputata apud Comitatum auricula, Orientem Zenoni infestam inuasit. Porro cum Leontio tyrannidem arripuit. Totam namq; per Aphricam crudelis Hunerici Vandalorum regis in nostros catholicos persequutio importata est. Nam exulatis effugatisq; plusquam trecentis triginta tribus orthodoxorū episcopis, ecclesiisq; eorū clausis, plebs fidelium variis subacta suppliciis, beatum consummauerunt agonem. Nempe tunc idem rex Hunericus vnius catholici adolescentis vitam à natiuitate sua sine vllo docentis linguam præcepit abscindi: idemq; mutus, quod sine humano auditu Christo credens, fide didicerat, mox præcisa lingua sibi loquutus est, gloriamq; Deo in primo vocis suæ exordio dedit. Deniq; ex hoc fidelium contubernio, aliquantos ego religiosissimos viros, præcisis linguis, manibusq; truncatis, apud Byzantium integra voce cōspexi legentes. Hæc Arrianorum crudelitas in religiosos Christi cultores cœpit infligi. Paulus Diaconus lib. 16. c. 4. Theodericum ad se euocatum Constantinopoli Zenon magno simul honore & diuitiis extulit in tantum, vt etiam consularibus eum fascibus sublimaret (quæ dignitas post imperiale fastigium prima est) æneamq; illi equestrem statuam ante suum palatium collocaret. Iordanis libro de Origine Gotthorum: Theodericum gentis suæ regem audiens ordinatum Imperator Zenon, grate suscepit: atq; euocato imperio destinato ad se in vrbem venire præcepit: dignoq; suscipiens honore, inter proceres sui Palatii collocauit. Et post aliquod tempus ad ampliandū honorem eius in arma, sibi eum filium adoptauit, de suisq; stipēdus triumphum in vrbe donauit, factusq; est Consul ordinarius. Quod summum bonum, primumq; in mundo decus dicitur. Nec tantum hoc, sed etiam & equestrē statuam ad famam tanti viri ante regiam Palatii collocauit. Pomponius item Lætus huius consulatus in suis Cæsaribus commeminit his verbis: Theodericus rex Ostrogotthorum mite à Zenone diligebatur: ab eo factus Consul, collega Venantii. Iordanis in Annalib. Anno 483. Zenon Augustus Theodericum huius anni Consulem & magistrum militum fecit. Romæ Felix tertius Papa 50. sedit annis fere nouem, qui basilicam S. Agapiti iuxta S. Laurentium construxit. Cirola Arrianus episcopus in Aphrica aduersus Eugenium Carthaginensem archiepiscopum, aliosq; catholicos miraculis claros, zelo ductus, quendam è suis pecunia corruptum cæcitatem simulare iussit, vt eum coram se inuocantem quasi per fidem illuminaret. Qui cum coram omnibus imposuisset manus, vera mox diuinitus cæcitate percussus, dolum aperuit: conuersusq; à sanctis episcopis, Eugenio Vindemiale, & Longino, rursum illuminari promeruit. Ab hoc Cirola Hunericus instigatus, catholicos persequitur: & plurimis martyrio coronatis, ipsum Eugenium in trecentis 24. episcopis, exilio relegauit, & catholicas ecclesias clausit.

3. 11. SYMMACHVS V.C. COS. 484. 1137.

HIC est ille Symmachus socer Boethii, qui postea ambo sunt à Theoderico occisi, vt inferius latius scribam. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo octuagesimo quarto, Hunericus rex Vandalorum diuinitus percussus, scatēs vermibus expirauit. Post quem fratris eius filius Gundamundus regnauit annis fere 12. Qui non multo post Eugenium episcopum reuocauit. Ludouicus rex Francorum, iuuante Ragnabario cognato suo, Syagrium regem Galliæ, Ægidii filium, bello victum, ad Alaricum regem Gothorum fugere compulit, sibiq; redditum occidit, & totum regnum illius ac thesauros sibi subiecit.

DECIVS,

Chri. Ab vr. Olym. Imp.
Zen.
si con.

DECIVS, ET LONGINVS.

485. 1238. ANTIQVVS Chronicorum liber habet vt superiores omnes hoc loco. Decius V.C. Consul. Sed maior est fides habenda Cassiodoro, qui per ea tempora floruit. 4. 12.

486. 1239. BOETHIVS V. C. COS. CCC- 13.

HVIVS consulatus meminit vetustissimus ille Chronicorum liber in hæc verba: XVII. Boethio vnico Consule, pugna facta est inter Odoacrem regem & Febanum regem Rugorum: & vicit Odoacer, & adduxit captiuum Febanum regem sub decima septima Calen. Decembris. Quæ cum Cassiodori verbis conueniunt.

HOC *Consule Odoacer Febano rege Rugorum victo captoq; potitus est.*

Aliqui regem Rugorum Filicteum vocat. Obseruandum autem & hoc est, Boethium virum illustrem fuisse, ad quem plures epistolas Theodericus rex scripsit, vt patet in Cassiodori libris, quos Variarum inscripsit. Sed penultima primi libri inprimis legenda est, in qua Theodericus artes & disciplinas Boethii enumerat: rogatq; vt horologia mittat, quæ per vmbram & aquam defluentem horas signent, quæ Gundibalo regi Burgundionum transmittat. Sicut etiam idem rex Theodericus à rege Francorum Ludouico rogatus pro citharœdo scribit Boethio pro tali mittendo sibi libro secundo, vbi iterum eius doctrinam plurimum extollit: pariter penultima epistola libri dicti. Lege lector vtramq;. inuenies in secunda pulcherrimas musicæ laudes, quas non alibi reperies.

487. 1240. DYNAMIVS, ET SIFIDIVS. 2. 14.

HORVM Coss. etiam meminit ille vetus Chronicorum liber, his verbis: Dynamio & Sifidio Coss. arsit pons Apollinaris noctu in Pascha 15. Cal. Maias. Paulus Diaconus tradit sub id tempus Constantinopolim maximo conflagrasse incendio. Huius incendii sic meminit Ioannes Monachus: Maximum illud Constantinopolitanum incendium incepit à foro ærario, omniaq; vicina populatum est: porticus etiam quæ in publicis plateis erant, cum hærentibus omnibus ædificiis: sed & quam basilicam vocabant, vbi erat bibliotheca 120. millia voluminum habens: Traditum est inter alia, in draconis intestino longitudinis 120. Homeri poemata Iliada scilicet atq; Odyss. literis aureis fuisse descripta. Cuius
B rei & Malchus, qui horum principum res memoriæ mandauit, mentionem facit. Quicquid vero speciosum in vrbe ad Lausum erat, signa maxime quę artificio celeberrima ibi posita erant Samiæ Iunonis, Mineruæ Lindiæ, & Gnidiæ Veneris, ignis ille destruxit, & ad forum vsq; excurrit.

488. 1241. PROBINVS, ET EVSEBIVS. 3. 15.

MEMINIT horum etiam Coss. vetus ille Chronicorum liber, & eorum nomina ponit sola.

HIS *Coss. felicis. atq; fortissimus Dominus rex Theodericus intrauit Italiam. Cui Odoacer ad Sontium pugnam parans, cum tota gente fugatus est. Eodem anno repetito conflictu Verona vincitur Odoacer.*

Paulus Diaconus: Theodericus egressus à Mysia cum omni Ostrogotthorum multitudine, vniuersaq; supellectili, per Syrmium Pannoniasq; iter faciens, ad Italiam venit, Ac primum iuxta Sontium flumen, quod non longe ab Aquileia labitur, castra componens, dum vberrimis, quæ eo loco habentur, pascuis, fatigata aliquantulum ex itineris longitudine iumenta reficeret, ibi mox ei cum grandi suorum exercitu totis Odoacer Italiæ viribus occurrit. Quem Theodericus alacriter excipiens, magno superatum prœlio, postremo in fugam conuertit. Exinde Theodericus mouens cum Veronam venisset, iterum aduersus eum Odoacer non minori quam prius belli apparatu occurrit. Contra quem Theodericus haud procul à Veronensi vrbe confligens, nimia eius exercitum cæde contriuit: ipsumq; pariter & omnem illius multitudinem dare terga coegit. Qui dum fugæ metu se præcipites in Athesim fluuium mergunt, ex magna parte rapidissimis eius gurgitibus impliciti suffocantur. Theodericus vero dum ipso impetu subsequitur fugientes, Veronam ilico pauore ciuibus consternatis inuadit.

489. 1242. FAVSTVS V. C. COS. 4. 16.

HVIVS consulatus meminit vetus ille Chronicorum liber, sed vereor errata, quia literæ vix legi præ vetustate poterant. Vbi sic scriptum erat primum: Faustus Faustus Nn. Coss. & postea: His Coss. ingressus est rex Theodericus in Fossato pontis Sontii 5. Cal. Septembris: & fugit Odoacer rex de Fossato, & abiit Veronam. Ad Faustum Patricium virum illustrem extant pleræq; epistolæ Theoderici regis apud Cassiodor. in lib. Variarum,

Olym. Imp. Zen. quem aliquando Præpositum vocat. Eo anno ingressus est Odoacer rex in Fossatum, Herulis in Pineta existentibus. Et occisus est Libila magister militum, & ceciderunt plurimi ab vtraq; parte. Et clausit se Rauennam Odoacer rex 6. Idus Iulias. Et regressus est rex Theodericus in Ticino 11. Cal. Septembris. Aliter noster Cassiodorus, sic scilicet:

HIS *Coss. ad Adduam fluuium Odoacrem Dominus Theodericus rex tertio certamine superauit: qui Rauennam fugiens, obsidetur interclusus.*

Paulus: Odoacer cum iis qui euaserant, fugiens, Romam contendit. Sed obseratis continuo portis, exclusus est. Qui cum sibi denegati introitum cerneret, omnia quæ attingere potuit, gladio flammisq; consumsit. Indeq; egrediens, Rauennam ingressus est. Ibique quibus se tueretur aduersum hostes, munitionem præparare & obstacula cœpit.

CCC. 17. XVIII. OLYBRIVS V. C. COS. 490. 1243.

IORDANIS in Annalibus: Anno 490. Odoacer noctu à Rauenna cum Herulis egressus collectis viribus, quarto cum Theoderico conflixit: & itidem victus ab eo, captusque est. Ipso quoq; anno Gundamundus rex Vandalorum pacem cum Romanis fecit. Constantinopoli Zeno Imperator moritur. Post quem Anastasius imperium Orientis 18. annis tenuit. Hoc tempore Ludouicus rex Francorũ, intercurrente Aureliano legato suo de Burgundia, Rhodildem vxorem Christianam accepit, filiam scilicet Hilperici, quem frater eius Gundabalus cum vxore & filiis trucidauerat.

HOC *Consule Odoacer cum Herulis egressus Rauennam nocturnis horis ad Pontem Candidam, à Domino nostro Theoderico rege memorabili certamine superatur. Tunc etiam Vandali pace suppliciter postulata, à Sicilia solita depradatione cessarunt.*

Paulus: Theodericus cum expeditis armatorum euneis, ad Odoacris obsidionem Rauennam perrexit. Dumq; eo loco cui Pinetum nomen est, non procul ab vrbe castra posuisset, per continuum pene trienniùm obsedit. Qui cum frequenter ex vrbe cum suis egrediens, eius exercitum inquietaret, nouissime noctu in castra irruens, magna Theoderici exercitum strage prostrauit. Victus ad extremum, fortissime Gotthis resistentibus, in vrbem confugit. Iordanis libro de Origine Gotthorum: Theodericus transacto anno Pado, ad Rauennam regiam castra componit, in tertio fere miliario ab vrbe loco, qui appellatur Pineta. Quod cernens Odoacer, intus in vrbe se communiuit. Indeq; surreptitie B noctu frequenter cum suis egrediens, Gotthorum exercitum inquietat: & hoc non semel, sed iterum & frequenter, & pene toto molitur triennio, & frustra laborat: quia cuncta Italia Dominum iam dicebat Theodericum, & illius ad votum Respub. illi obsecundabat. Tantum ille solus cum paucis satellitibus & Romanis qui aderant, & fame & bello quotidie intra Rauennam laborabat.

EODEM *anno Zeno occubuit Constantinopoli. Cui successit Anastasius in Orientali Imperio.*

De hoc ita scribit Paulus: Zeno itaq; Augustus, cum per annos 17. reipub. præfuisset, apud vrbem Constantinopolim vitæ terminum accepit. Post subiungit: Cessante autem Romanæ vrbis imperio, vtilius aptiusq; mihi videtur ab annis Dominicæ incarnationis supputationis lineam deducere, quo facilius quid pro tempore actum sit, possit cognosci. Anno itaq; ab incarnatione Domini 492. post Zenonis excessum, Anastasius purpuram induit. Qui 47. in regum numero extitit. Subiungit post hæc quæ sub ea gesta sunt. Sed & Iordanis in libro Annalium. Multo vero plura Ioannes Monachus Græcus, è quibus singulis & nos quædam excerpsimus.

ANASTASIVS IMP. OR. XLVII.

1. ANASTASIVS AVG. ET RVFFVS. 491. 1244.

HVIVS consulatus mentio fit in illis veteribus Chronicis ignoti authoris toties à me citatis, his verbis: Anastasio Principe Augusto & Ruffo Coss. terræmotus factus noctu ante gallorum cantus, 7. Idus Iunii. Iordanis: Anno 491. Romæ defuncto Felice Papa, concilium à presbyteris & diaconis actum est. Hoc anno, vt in vetustissimis annalib. didici, Seuerinus Monachus in Norico quieuit: qui in Austria olim in villa prope Vienna ab eo dicta Seuerinus fidem Christi prædicauit, vt in eius vita legitur.

2. ALBINVS V. C. COS. 492. 1245.

IIDEM Chronicorum annales sic de hoc Cos. scribunt: Albino v.c. Cos. regressus est rex Theodericus ad Rauennam, & venit ad Fossatum Pallacioli 4. Calend. Septembris. Hoc Consule facta est pax inter Theodericum regem & Odoacrem 3. Cal. Martias. Et ingres-

Chri. Ab or. [Chri. Ab or. / Iesu con. margin] ingressus est Theodericus in classem maris. Hoc Consule ingressus est Rauennam rex Theodericus tertio Nonas Martias, & occisus est Odoacer rex à rege Theoderico in Palatio cum commilitonibus suis. Huius Albini meminit Cassiodorus in quarto Variarum. Marcellinus est in suis Chronicis mutilus & lacer, & hoc loco sic habet: Indictione prima, Eusebii II. & Albini consulatu bella ciuilia aduersus Anastasii regnum apud Constantinopolim gesta sunt. Statuæ regis reginæq; funibus ligatæ, atq; per vrbes tractæ. Tullianus magister militiæ nocturno prœlio pugnans Scythico ferro confossus interiit. Imp. Anast.

HOC *Consule Dominus rex Theodericus Rauennam ingressus, Odoacrem molientem sibi insidias interemit.*

Paulus: Nec multo post à Theoderico in fidem susceptus, ab eo truculenter peremptus est. Procopius lib. I. belli Gotthici: Theodericus in Rauennæ obsidione cum annum iam tertium contriuisset, Gotthiq; ipsi diutius hanc obsidendo tædio ac molestia afficerentur, & Odoacri insuper milites necessariarum rerum vrgerentur inopia, conuentum adinuicem est Rauennæ antistitis interuentu & pacificantis, Theodericus, Odoacerque æqua ac simili sorte ea in vrbe vt viuerent, pariterq; potirentur imperio. Quibus conuentionibus aliquandiu vtrinq; seruatis, Theodericus per causam, quod in se machinatus insidias esset, Odoacrum ad epulas fraudulenter vocatum cum occidisset, barbaris sibi & hostibus conciliatis, qui reliqui fuerant, Gotthorum solus & Italiensium imperium tenuit. Romani tamen Imperatoris nec insignia quidem, nec nomen desumpsit. Sed quoad vixit, rex est appellatus, quo nomine suos barbari vocant duces. Iordanis in Annalibus Anno 492. Theodericus Rauennæ Odoacrum insidias sibi molientem peremit, ac ipse Occidentis imperium triginta annis obtinuit. Romæ Gelasius Papa LI. sedit annis 4. mensibus 7. vir doctus & pius: qui pro ecclesiæ statu nonnulla decreta fecit. Multa sublimiter scripsit, hæreticos damnauit, clerum Romanum auxit, pauperes dilexit. Ipse dedicauit basilicam S. Euphemiæ Tiburtina vrbe, aliasq; ædes, S. Nicandri, Eleutherii & Andreæ, via Lauicana. Fecit etiam basilicam S. Mariæ via Laurentina.

493.1246. ASTERIVS, ET PRÆSIDIVS. 3.

HORVM Coss. sic meminit Marcellinus: Indictione secunda, Asterii & Præsidii consulatu, Anastasius Imperator contra orthodoxorum fidei maiestatem intestina cœpit prœlia commouere piaculi sui perfidia. Prius in Eusebium, vrbis episcopum, sibi orthodoxorum fidem viriliter resultantem, profano manifestauit ingenio. Laodicea, Hierapolis & Tripolis, atq; Agathium, vno tempore, vnoq; terræmotu collapsæ sunt. Romanæ ecclesiæ quadragesimus septimus episcopus ordinatus, vixit annis quatuor. Inter opuscula Sedulii legitur elegans carmen elegiacum, quod est à Turcio Ruffo Asterio quinto v. c. exconsule ordinario atq; patricio scriptum: Quem hunc Asterium esse suspicor. id sic incipit:

Cantemus socij, Domino cantemus honorem,
Dulcis amor Christo personet ore pio.

Iordanis: Anno CCCCXCIII. His temporibus in Africa beatus Fulgentius episcopus, qui Ruspensem XXVI. annis rexit ecclesiam, doctrina & actibus effulsit. Qui & ipse plurima inter alios catholicos mala & exilia perpessus est. Hac etiam tempestate Ludouicus rex Francorum Gallias vsq; Sequanam, & deinde vsq; Ligerim, fluuios, suo regno subegit. Hunc multa instantia Rhodildis vxor ad Christi fidem cohortatur.

494.1247. VIATOR V. C. COS. 4.

IORDANIS: Anno quadringentesimo nonagesimo quarto, Vundamundus rex Vandalorum, persuadente Eugenio archiepiscopo, tandem post decem annos catholicos episcopos de exilio reuocauit, & diu clausas Ecclesias pace reddita aperuit. Rex Francorum contra Alemanos pugnans, cum exercitus eius periclitaretur, Dominum cœli inuocans, & fidem suam Christo vouens, ipso iuuante victos Alemanos subiugauit.

495.1248. PAVLVS V. C. COS. 5.

MARCELLINVS huius consulatus sic commeminit: Indictione quarta, Pauli solius consulatu, Angustatico suo dudum Anastasius militibus præstito, donarium quoq; hoc fratre Consule tribuit. India Anastasio Principi elephantum, quem Plautus poeta noster Lucabum nomine dicit, duasq; camelopardalas ipso munere misit. Iordanis: Anno quadringentesimo nonagesimo quinto, Ludouicus, seu Clodoueus, rex Francorum, instante Rodhilde coniuge sua, à S. Remigio Remensi archiepiscopo fide Christi imbutus, cum gente sua baptizatur.

Imp. Anast.

6. ANASTASIVS AVG. II. COS. 496.

MARCELLINVS: Indictione quinta, Anastasii solius consulatu, solis defectus apparuit: bellumq; Isauricum hoc sexto anno sedatum. Athenodorus Isaurorum primus in Isauria captus decollatusq; est. Caput eius Tarsum ciuitatem allatum, pro portis hastili affixum, extabuit. Iordanis: Anno CCCCXCVI. Vundamundo rege Vandalorum defuncto, Thrasamundus XXV. paulo plus annis pro eo regnauit. Qui item catholicis infestus, ecclesias post aliquot annos clausit, & inter alios persequutionis labores 140. episcopos in Sardinia & aliis insulis afflixit.

7. PAVLINVS, ET IOANNES. 497.

MARCELLINVS horum Coss. mentionem sic facit: Indictione sexta, Ioannis Scythæ & Paulini consulatu, Romanæ ecclesiæ XLVII. Anastasius Pontifex ordinatus, vixit annis duobus. Longinus Isaurus, cognomento Selinantheus, apud Antiochiam Isauriæ ciuitatem à Comite Prisco captus, Constantinopolim missus est, catenatusq; per gentem Anastasio Principi populoq; ingens spectaculum fuit. Variisq; deinde cruciatibus apud Nicæam Bithyniæ ciuitatem expensus est. Et nummis, quos Romani Terentianos, Græci Follares vocant, Anastasius suo nomine signatis, placabilem plebi commutationem distraxit. Iordanis in Annalibus: Anno 497. Boethius Patricius & Consul, multa his temporibus ingenii sui monimenta in seculari philosophia excellenter edidit. Romæ Anastasius Papa LII. sedit annis duobus. Hic confessionem S. Laurentii exornauit. Et quia quibusdam hæreticis communionem clam reddere velle videbatur, quidam se ab eius communione sequestrarunt. Huius Paulini meminit Cassiodorus in secundo libro Variarum.

8. IOANNES V. C. COS. 498.

PROCOPIVS lib. 1. belli Persici, Ioannis cuiusdam Cappadocis meminit, qui præfectus Prætorii erat sub Iustiniano. Qui eo insaniæ processerat, ut Theodoram Augustam, fœminam sapientissimam apud virum calumniaretur, sed frustra. Hic quam miserabilem exitum sortitus sit, in fine libri docet Procopius. Et hic inter patricios potentissimus, præfectus & Consul fuit. Meminit huius & Cassiodorus lib. 3. Variarum: quem scribit à præfectum Campaniæ à Theoderico post consulatum constitutum. & item lib. 4. Iordanis in Annalib. Anno 498. Isauri, occiso Lilingo duce suo, ab Anastasio Imperatore victi trucidatiq; sunt. Hoc tempore Ludouicus rex Francorum, Gundobalum & Gotegiselum fratres Burgundionum reges pugna vicit, & fugauit. Et Gundobalum Auennione obsessum tributarium fecit, & cum magna præda rediit.

9. PATRICIVS, ET HYPATIVS. 499.

HYPATIVS Anastasii Imperatoris sororis filius fuit, Patricius vero Prætor Orientis. De quibus multa Procopius lib. 1. de bello Persico. Quomodo vero Hypatius fuerit factus Imperator, vide in fine primi libri, & quomodo cæsus.

HOC *anno Dominus rex Theodericus Romam, cunctorum votis expetitus, aduenit, & Senatum suum mira affabilitate tractans, Romanæ plebi donauit annonas: atq; admirandis xeniis, deputata per singulos annos maxima pecuniæ quantitate, subuenit. Sub cuius felici imperio, plurimæ renouantur vrbes, munitissima castella conduntur. Consurgunt admiranda palatia, magnisq; eius operibus antiqua miracula superantur.*

Paulus: Theodericus extincto apud Rauennam Odoacre, totius Italiæ adeptus est ditionem. Nec multo post Romam profectus, à Romanis magno gaudio est susceptus. Quibus ille singulis tritici ad subsidium annis viginti millia modiorum concessit. Iordanis Anno 499. Theodericus rex Romæ & alibi multa per hæc tempora mirifica construxit ædificia. Romæ Symmachus Papa LIII. sedit annis 15. mensibus fere octo. Cum quo simul per dissensionem nimiam ordinatus est Laurentius, & magna Romæ inter clerum & populú discordia facta, donec iudicio Theoderici regis & maioris multitudinis Symmachus in sede confirmaretur. Cassiodorus in libro Variarum passim in hac re est perlegendus, & præcipue lib. 3. ad Argolitum præfectum vrbis. Vt autem studiosi à me iuuentur, in quibus dubitant, operæpretium est scire, hunc Theodericum Triarii filium, licet ex Gothico genere, alium esse ab illo Theoderico, quem vulgus de Verona appellat. Hic enim Theodemiri ex concubina Ereliana filius naturalis fuit, miræ indolis puer, qui in octauo anno obses datus fuit Leoni Imperatori, cum Ostrogothi confœderarentur Imperatori. Et cum esset elegantissimus puer, plurimum ab Imperatore deamabatur. Et post

cum

Chr. Ab vr. cum magnis muneribus à Leone patri remissus. Qui cum 18. ageret annum, inscio patre collecto exercitu, regem Sarmatarum prostrauit: & abacta ingenti preda, victor domum rediit. Ea ex Iordane libro de Origine Gotthorum lector colliges studiose. Scribit Ioannes Monachus, quod Theodericus Arrianus fuerat, & cum famulum haberet, qui cum ad emerendam suam gratiam rectam abnegasset fidem, Arrianæq; se rectę perfidia commaculasset, hunc iugulari fecerit, dicens: Si fidem erga Deum quam à parentibus didicisti, vt mihi gratificareris, fregisti, multo facilius & mihi non fidem seruabis.

500. 1253. AVIENVS, ET POMPEIVS. 10.

IORDANIS in Annalibus: Anno quingentesimo Symmachus Papa synodo Romæ acta, inter alia Laurentium æmulum suum, Niceriæ episcopum constituit. Ioannes Monachus Pompeium tradit fratrem fuisse Hypatii, eiusdē crebram faciens mentionem in libro suo historiarum. Procopius quoq; libro primo belli Persici Hypatium & Pompeium Anastasii principis sororis filios esse manifestat, vbi multa de his differit quomodo ambo fratres cæsi sunt, postq; Hypatius imperium assumpsit.

501. 1254. AVIENVS, ET PROBVS. 11.

IORDANIS in Annalibus: Anno quingentesimo primo, Theodericus rex aquæductum Rauennæ fecit. His temporibus S. Mamertus Viennensis Archiepiscopus virtutibus claruit, qui propter luporum & vrsorum immanitatem, aliasq; plagas triduanas ante ascensionem Domini Letanias primus instituens, Domini misericordiam, plagarumque cessationem promeruit.

HIS COSS. *Dominus rex Theodericus aquam Rauennam perduxit, cuius forinas sumptu proprio instaurauit, quæ longis ante fuerat ad solum reducta temporibus.*

Forinarum mentio fit apud Iureconsultos de aquæductibus in C. lib. xi. Iustinianus l. prima. Iulius Frontinus de æquæductibus pro tubis aquatum vbique accepit: non vno enim loco meminit. Græci vocant [illegible], vt Lucianus. Cæterum Varro de Latina lingua, Forinæ cuidam sacrificari solitum scribit. Nonius Marcellus appellat foriam, liquidiora excrementa. Vnde apud eundem foriolos eos qui sunt aluo cita appellari arbitror. Admonuit me huius loci amanuensis meus Ludouicus Brassicanus, iuuenis græcarum & latinarum literarum studiosus, neotericos diligenter disquirens, Alciatum, Budæum & Pyrrhum Anglobermensem.

502. 1255. CETHEGVS V. C. COS. 12.

HOC *Consule, virtute Domini regis Theoderici, victis Bulgaribus, Syrmium recepit Italia.*

Paulus: Dum hæc apud Italiam geruntur, à Bulgaribus vniuersa Thracia deuastatur. Iordanis: Anno DII. Theodericus rex victis Bulgaribus Syrmium regno Italiæ restituit.

503. 1256. THEODORVS, ET SABINIANVS. 13.

IORDANIS in Annalibus: Anno quingentesimo tertio, quidam ex Romanis Symmachum Papam falso criminantes, & apud regem accusantes, Laurentiumq; reuocantes, magnum Romæ schisma fecerunt. Et Petrus, Altinæ vrbis episcopus, permissu Theoderici sedem Apostolicam inuasit. Fuit is Sabinianus etiam præfectus Illyrici. Cuius meminit Iordanis in libro de Origine Gotthorum.

504. 1257. MESSALA, ET ARIOVINNA. 14.

IORDANIS in Annalibus: Anno quingentesimo quarto, synodo centum & quindecim episcoporum collecta, beatus Papa Symmachus de illatis purgatur, & sedi suæ cum gloria restituitur. Et peruasores sedis eius, Laurentius, Nucerinus, & Petrus Altinas condemnantur. Ludouicus rex Francorum per S. Petri sanctiq; Martini, & aliorum sanctorum preces, diuinum implorans auxilium, Gotthos petiit, eosq; iuxta Pictauis Vrbem in campo Voglensi pugna vicit: & regem eorum Alaricum, qui iam vigintiduobus annis regnauit, occidit: regnumq; eius quod in Galliis habebat, ac thesauros accepit. Almaricus vero filius Alarici fugiens, regnum patris sui in Hispaniis recepit.

505. 1258. AVG. ANASTASIVS III. ET VENANTIVS. 15.

IORDANIS in Annalibus: Anno quingentesimo quinto Ludouicus rex Francorum Parisiis beati Petri basilicam ædificat. Hunc Venantium Theodericus rex Comitem do-

Imp. Anast. mesticorum creauit, vt testatur Cassiodorus libro secundo Variarum. libro tertio appellat eum virum sublimen, correctorem Lucaniæ, & Brutiorum.

16. VENANTIVS II. ET CELER. 506. 1

IORDANIS: Anno quinquagesimosexto, hoc tempore Ludouicus rex Francorum Regneharium cognatum suum, regniq; participem, ignauum & luxuriosum, à suis proditum, victum fugauit, & comprehensum sua manu cum fratre Richario occidit, & eius sibi populum subiecit. Theodericus rex Italiæ contra Francos in Galliâ exercitum misit.

HIS *Coss. contra Francos à Domino nostro destinatur exercitus, qui Gallias, Francorum depredatione confusas, victis hostibus ac fugatis, adquisiuit Imperio.*

Vide librum tertium Variarum Cassiodori, in quo epistolæ pleræq; ad Alaricum Visigothorum regem, ad Gundibaldum regem Burgundiorum, ad Herulorum & Tungrorum regem, ad Ludouicum Francorū regem, vt pax seruetur, scribuntur à Theoderico.

17. IMPORTVNVS V.C. COS. 507. 1160.

HVIVS consulis Importuni meminit Paulus Diaconus libro decimoseptimo, vbi de Iustino imperatore scribit, quod paulo inferius larius memorabimus. Cassiodorus libro tertio Variarum tradit, quomodo Importunus creatus sit patricius à Theodorico rege. Iornandes anno quingentesimoseptimo: His temporibus Romæ iterum dissensione cōtra Symmachum papam & Ecclesiam orta, nonnulli ex parte eius fustibus & diuersis plagis afflicti, nonnulli trucidati & necati: & multa & nefaria contra Ecclesiam & religionem commissa sunt.

18. BOETIVS V.C. COS. 508. 1161.

HIC est ille Boetius, vir eruditissimus, qui multa ingenii monumenta posteris reliquit: quem Theodericus postea, cum suo genero Symmacho, gladio obtruncauit, vt Paulus decimo septimo habet. De quibus ita scribit Procopius libro primo belli Gothici, vbi de morte Theoderici agit: Symmachus, & huius gener Boetius, à suis maioribus gentis nobilitatem adepti, inter Romanos & Senatorios viros principes erant, & consulatus vtrique dignitate perfuncti, philosophiæ supra cæteros & æquitati studuerant, multisque tam ciuium quam externorum inopiæ succurrendo saluti fuere. Hi postquam ad ingentem gloriam euasere, deterrimos quosque in sui inuidiam concitarunt. Nam iis delatoribus Theodericus rex persuasus, Symmachum Boetiumq; res perinde nouantes occidit, eorumq; bona omnia publicauit. Sed paucis post diebus, cœnanti sibi, cum miræ magnitudinis piscis ministri decoctum caput apposuissent: Symmachi nuper occisi caput illi est visum, præfixis & extantibus inferiore in labro dentibus, ac toruè intuentibus oculis furibunde sibi & acerbius comminari. Vnde monstri nouitate territus, membrisque præter modum tremebundus & rigens, in cubiculum statim citato gradu secessit: identidem togatum vt sibi magnam vim ingererent, lecto decubuit, & parumper quieuit. Elpidio deinde medico omnibus, quemadmodum accidissent, diligentius explicatis, in Symmachum Boetiumque patratum per se scelus deflebat. Quo denique deplorato, ex accepta calamitate dolore ingenti affectus, haud longe post moritur. Cum primum id iniustitiæ & vltimum in suos iecirco exercuisset exemplum, quia non suo & pristino more diligenter peruestigata causa, in tantos viros animaduerterat. Vide etiam Paulum Diaconum libro decimoseptimo, c. 2. Boethius autem est potius legendum, quam Boecius, vt non modo ex antiquis scripturis cernere licet, sed etiā quod βοηθὸς idem est quod adiuuo. vnde dicuntur boethi, adiutores scribarum: quos alii subadiuuantes, alii adiutores appellant. quorum meminit Imperator C. de Tabulariis, scribis & logographis: & in l. Vnicuique. C. de prox. sacr. scrin. Quomodo vero Rusticiana vxor Boetii, & filia Symmachi, postquam Totylas rex Gothorum vrbem cepit, ad eā miseriam fuit redacta, vt ab hostibus panem emendicaret, quæ olim ditissima egentibus multa fuerat elargita: docet pulcherrime Procopius libro tertio, de bello Gothorum. Iornandes in Annalibus, anno quingentesimo octauo: Hoc anno Romæ Boetius vir eruditissimus consulatum administrauit. hoc quoque tempore Auitus Abbas Aurelianensis virtutibus & prophetiæ spiritu effulsit.

FELIX

Chri. Ab orb. fl. con. 509. 1262. — Imp. Anast. 19.

FELIX, ET SECVNDINVS.

FELICIS crebra est mentio apud Cassiodorum lib. Variarum. Horum Coss. meminit Marcellinus, Augustæ vrbis episcopus. Licet olim Anastasii Imperatoris dolis fallaciisq; circumuentus, prauorumq; testimoniis eidem Cæsari accusatus, quod iam Tomum sanctorum apud Chalcedoniam sancta dudum subscriptione roboratum, eidem principi dare distulit, ab eodem Euchaieo in exilium deputatur. Locum Macedonii Timotheus meridiano tempore ab Anastasio Cæsare episcopus ordinatus inuasit. Annales veteres: Anno quingentesimonono Ludouicus, & Clodouæus magnus Francorum rex, post multas victorias totam pene Galliam possidens, Parisiis, vbi sedem regni instituit, moritur, & in basilica S. Petri à se constructa sepelitur, anno regni 31. post transitum Martini, vt in gestis Francorum habetur, anno centesimo duodecimo. Post quem quatuor filii eius diuiso regno, Theodericus Metis sedem habens, annos viginti tres cum strenuo suo filio Theodoberto regnauit: Clodomeris Aurelianis, Hildebertus Parisiis, & quartus Lotharius Suessionis sedem stauens, annos quinquaginta vnum regnauit. Horum soror Rhodhildis æquiuoca matris, & æque religiosa, Amalrico regi Gotthorum Arriano in Hispaniis nupsit, materq; vidua apud S. Martinum Turonis in orationibus & eleemosynis permansit. De consulatu huius Felicis extant tres epistolæ apud Cassiodorum, libr. 2. Variarum: prima ad Anastasium Imperatorem, secunda ad Felicem virum illustrem & consulem ordinarium, tertia ad Senatum vrbis Romanæ, à Theoderico rege scriptæ. In secunda inquit: Te tantorum desideriis præsenti comproba largitate.

510. 1263. PAVLVS, ET MVSCHIANVS. 20.

HORVM Coss. sic Marcel. meminit in suis Chronicis, indictione quinta: Pauli & Muschiani consulatu sæpe cœlum à septentrionali plaga ardere visum est. Die Dominicorum, dum iubente Anastasio Cæsare per Marinum, perq; Platonem in Ecclesiæ pulpito consistentes, in hymnum Trinitatis Deipassianorum quaternas addirur, multi orthodoxorum pristina voce psallentes, perfidosq; præcones clamoribus obiurgantes, in eiusdem Ecclesiæ gremio cæsi sunt, ductiq; in carceres perierunt. Altero nihilominus die, in B atrio S. Theodori, maiori cæde Catholici pro fide vnica percussi sunt. Quapropter commota orthodoxorum agmina die sequenti, id est, octauo Idus Nouembris, quo die cineris dudum totam Europam tegentis memoria apud Byzantios celebratur, in foro Constantini vndiq; confluunt. Quorum alii quidam, cæteris die noctuq; hymnum Trinitatis Christo Deo psallentibus, totam peragrant ciuitatem, & Anastasii Cæsaris monastico habitu ac Senatores ferro flammisque interimunt. Alii claues portarum, omniaque signa militaria ad forum, quo religiosi castrametati fuerant, deferunt. Ibique Anastasio Cæsare in processibus degente, Ariobindam sibi fieri Imperatorem clamitant. Imaginibus statuisque deinde Anastasii in terram deiectis, Celerem ac Patricium Senatores ad se supplicandi vel satisfaciendi gratia missos, iactis pluuiæ instar lapidibus repulerunt, domibus Marini & Pompeii succensis. In circum ad Anastasium ante suum solium consistentes, hymnum Trinitatis iuxta morem catholicum concinnentes, coruscansq; Euangelium crucemq; Christi ferentes, in foro plurimi conuenerunt: Marinum Platonemque, eius prauitatis autores feris subiici clamitantes. Idem Anastasius Cæsar, solitis periuriis simulatisque vocibus sese facturum cuncta promittens, tertia die qua in forum aduenerant, sine vllo rerum effectu ad sua fecit habitacula repedare. Porro redintegrata Anastasii prauitate, infamem & irridendam synodum apud Sydonem ciuitatem, cuius de nomine in ridiculis nomina præponuntur, octoginta ferme perfidorum episcopis congregatis aduersus orthodoxorum episcoporum fieri imperauit. Flauianus Antiochiæ catholicus Patriarcha, & Plateensium oppidi pontifex, quum hunc cœtum sacrilegum repellerent, in castellum quod Petra dicitur, exules missi sunt. Ibi Flauianus confessor CHRISTI in Domino requieuit. Ioannem Iustinus Augustus mox Imperator factus reuocauit. His fere temporibus solis defectus contigit. Gens Herulorum in terras atque ciuitates Romanorum, iussu Anastasii Cæsaris introducta. Annales veteres, anno quingentesimo decimo: His temporibus Symmachus Papa inter alia bona Manichæos in vrbe damnauit, Ecclesiam sancti Andreæ ad sanctum Petrum construxit: oratorium sancti Thomæ, confessionem sancti Cassiani, itemque sanctorum Prothi & Iacincti, oratorium sancti Apollinaris, item sancti Sosii, item sanctæ Crucis, item sancti Ioannis Baptistæ, item sancti Ioannis Euangelistæ, basilicam sancti Petri, & porticum marmore strauit, & multis modis ornauit. Xenodochia instituit, & singulis

Imp. Anast. annis catholicos à Trasamundo rege Wandalorum Arriano per exilia dispersos, alimonia & vestibus iuuit. Construxit etiam basilicam sanctæ Agathæ, via Aurelia, sancti Pancratii, item sancti Syluestri, item sancti Martini, item sanctorum Cosmæ & Damiani: & alias nonnullas struxit, renouauit, & ornauit. Chr. Bu. ...

21. PROBVS, ET CLEMENTINVS. 511. 1164.

TRADIT Procopius libro primo de bello Persico: Probum Anastasii principis sororis filium, virum patricium fuisse, quem legatum ad Bosphorum misit vt Hunnorum exercitum ad præstanda auxilia Iberis induceret. Horum Coss. sic meminit Marcellinus, Indictione sexta: Clemétini & Probi consulatu Seuerus, Eutychetis perfidiæ cultor, Anastasio Cæsare volente sedem Flauiani antistitis, ex monacho factus episcopus, occupauit. Dorotheus Ancyræ ciuitatis venerandus antistes, Anastasio principi propter vnicam orthodoxorum fidem iugiter aduersarius, finem viuendi, quem sibimet à Cæsare misso cótra se Magistriano ipse prædixerat, indicto tempore fecit. Iornandes in Annalibus, anno quingentesimo vndecimo: Hoc tempore reges Francorum, Clodomeris, Hildebertus & Lotharius, Burgundiorum reges, Sigismundum & Godmarum petunt, & pugna victos fugant. E quibus Sigismundus rex religiosus, ad sanctos Agaunenses confugiens, insequente Clodomere ibidem captus, & Aureliam in carcerem missus, vna cum vxore & filiis trucidatus est. Et sequuto tempore Clodomeris iterum Burgundiones petens pugna fugauit: & ipse inter hostes equo delatus, ab ipsis iugulatur, & Burgundia a Francis subiugatur.

22. SENATOR, VC. COS. 512. 1165.

SENATORIS est crebra mentio apud Cassiodorum in libro Variarum. Hic autem per Senatorem, Cassiodorum intelligito, qui per excellentiam sic appellabatur, vt etiam apud Iornandem & plerosq; alios patet. Iornandes, anno quingentesimo duodecimo, Almaricus in Hispaniis rex Gotthorum Arrianus, Rothildem vxorem suam catholicam multis modis afflixit: qui postea à fratre eius Adalberto victus pugna, & peremptus est, & pro eo Theuda regnauit.

ME ETIAM CONSVLE, IN VESTRORVM TEMPORVM ADVNATO CLERO VEL POPVLO, ROMANÆ ECCLESIÆ REDIIT OPTATA CONCORDIA. B

HÆc ideo scribit Cassiodorus, quia his temporibus discordiæ in Ecclesia ortæ fuerant, vt annotauimus: in quibus pars sacerdotum Laurentium Pontificem elegit, cuius gratia Romani diuiduntur, & Rauennæ coram Theoderico concilio habito, Symmachus in Apostolica sede confirmatur: vt Ioannes Monachus in vita Anastasii tradit. Vide Paulus Diaconus libro decimoseptimo, capite primo, sic hanc rem exequitur: His temporibus tanta propter Symmachi ac Laurentii electionem Romæ dissensio facta est, vt Faustus Senatorum nobilissimus & exconsul, & alius exconsul Probinus, Laurentii partibus fauentes, aduersus Faustum exconsulem, cæterosq; qui Symmacho adhærebát, Pontifici bellum inferrent: multasque cædes & homicidia in medio vrbis facientes, plerosq; ex sacerdotali numero, multos etiam clericorum, perplures ciuium Romanorum extinguerent. Sed hæc discordia fuit sedata, Cassiodoro existente consule. Nam Cassiodorus consul ac senator primum fuit: postea monachus factus est, vt Iornandes scribit his verba: Anno quingentesimo tredecimo, Cassiodorus huius anni cósul fuit: qui postea conuersus, & monachus effectus cœnobium construxit, & in seculari diuinaq; literatura clarus effulsit, psalmos exposuit, libros Institutionum & Chronica fecit, & Tripartitam historiam ordinauit. Romæ tandem dissensione cessante, inter clerum & populum optata rediit concordia, & Symmachus Papa beatus obiit. 513.

23. FLORENTIVS, ET ANTHEMIVS. 514. 1166.

HORVM Coss. sic meminit Marcellinus Indictione nona: Anthemii & Florentii cósulatu Romanæ Ecclesiæ L. Hormisda episcopus consecratus, vixit annis quatuor: item Vitalianus eidem Anastasio Imperatori immanior factus est inimicus. Præmissis quippe suorum equitibus, armatisque nauiculis sinistro sibi littore decurrentibus: ipse peditum armis stipatus, Sistenense prædium ingressus est, totiusq; loci palatium habuit mansionem. Missi sunt ad Vitalianum à Cæsare Senatores, qui pacis cum eo leges componerent,

Chri-Ab vr. Imp.
sti con. Anast.

Nongenta pondo auri, exceptis regalibus muneribus, precio tunc accepit, Hypatii iam mille centum auri libris cum Vranio captiuo sibi à suis in Soropolim ablatis. Magister militum Vitalianus per Thracias factus, Hypatium, quem captiuum cathenatumq; apud Acres castellum tenebat, reuersus suo remisit auunculo. Ea tempestate Hunni Armenia transmissi, totam Cappadociam deuastantes, vsque Lycaoniam perrexerunt. Ariadno Augusta sexaginta annis in palatio exactis, vita decessit. Iornandes: Anno quingentesimodecimoquarto, Theodericus rex Italiæ filiam suam Amalasuindam, Eutharico Cillicæ in matrimonium iunxit. Romæ Ormisda Papa quingentesimus quartus sedit annis nouem, qui inter alia bona Eurychianos & item Manichæos damnauit, clerum erudiuit, basilicas ordinauit.

His Coss. *Dominus rex Theodericus filiam suam, Dominam Amalasuintam, gloriosi viri Domini Eutharici matrimonio, Deo auspice, copulauit.*

Paulus: Theodericus, vt regni sui vires constabiliret, Andefredam Ludouici Francorum regis filiam sibi in matrimonium iunxit: Amalafredam germanam suam Wandalorum regi Honorico, eius Amalafredæ filiam Malabergam Hermenfredo Toringorum regi: Theudigoto quoq; & Ostrogotho ex concubina filias, alteram Halarico Visigothorum regi, alteram Sigismundo Burgundionum consociauit. Amalasuintham vero tertiam filiam, Eutharico ex Amalorum stirpe venienti, euocato ab Hispania tradidit. Nec fuit aliqua vicina Italiæ gens, quæ Theoderico, aut coniunctionis affinitate, aut pactionis fœdere sociata non fuerit. Licet omnia abunde & pulcherrime Iornandes in lib. de origine Gothorum: sed de hac Amalasuintha copiosissime Procopius libro primo belli Gothici. Mira sunt quæ Cassiodorus de hac femina prodidit: in qua tantam ait fuisse indolem, vt sine veneratione eam videret nemo. Pro miraculo fuit audire loquentem, quum Græce Latineq; sciret egregie. Lege secūdam epistolam libri duodecimi Variarum Cassiodori. Et Procopius scribit, hanc feminam quibusuis virtutibus pertinacissime fuisse deditam. Quo pacto autem sit obtruncata sub Theodoto, vide Procopium libro primo belli Gothorum. Obmittere nescio, quæ Suidas de hac illustrissima femina tradit: Amalasuinta, inquit, Atalarici mater, iustitiæ cultrix, ingenio virilem virtutem referens, quo-
B ad in vrbe fuit, neminem è Romanis neq; corpore neq; re nummaria mulctauit: neq; vllo pacto Gothis, cum in vrbem sæuire vellent, consensit. Natum etiam inter Romanos magistratus communi eorum vitæ vsu voluit teneri, adegitq; vt literatos audiret, delectis à Gothorum Principibus, qui annis, vsu rerum gerendarum & moderatione animi præstabant, eos Atalarico nato ad communem vsum studiorum iuuenilium socios addidit. Quæ ob id Gothis inuisa erant, quod hi libidine Barbarica vastandi domitos Romanos tenebantur. Forte fortuna euenit, vt mater filium delinquentem publice arreptum cæderet, & puer collachrymans in aulam duceretur: vbi cum Gothi iuueni occursantes, tumultuantes conuiciis afficiebant Amalasuintham, tanquam ipsa vim strueret puero, vt peremptō eo, ipsa alterius connubiis coniungeretur, & in Imperio perpetua esset. Post hoc & agminatim Gothi adorti eam accusabant, puerum regem iniuste literis imbui, & senibus magno incommodo assuescere, & quod illa indigna viro forti esset. Senes enim aiebant effœtos, virili virtute destitutos, promptos adolescentium animos emollire. Cōmodius fore, si tener audacia & cupidine gloriæ aleretur, inter scuta ac tela exercitaretur. Alioqui iuuenem euirari, inter eos qui nunquam arma tractarent. Et demum postulabant Gothi, vt regina puero magistros adiungeret æquales annis ac studio, qui virilem eius spiritum acuerent, & accenderent ad virtutem, ac patrios mores conseruandos. Non annuit mulier. Tandem tamen metu coacta, rem arbitrio Barbarorum permisit.

515. 1267. PETRVS VC. COS. 24.

Procopius de bello Gothorum, Petrum quendam natione Illyricum describit, ex Rohorum numero elegantissimum fuisse, & mirifice suapte natura ad persuadendum idoneum, quem Iustinianus Imperator in Italiam oratorem misit. Si hic fuerit, quærendum est. Iornandes anno quingentesimo decimoquinto: Hoc tempore Vitellianus quidam seruus dignitatibus elatus, Anastasio Imperatori rebellat: & Scythis adiunctus, crebris præliis milites eius victos fugans, magno Reipub. dedecori & detrimento fuit.

516. 1268. ANASTASIVS, ET AGAPITVS. 25.

Agapiti consulis sic meminit Paulus lib. decimoseptimo, cap. secundo: Cū in Italia rex Theodericus Arriana lue pollutus, audisset Iustinum ecclesias catholica religione

Imp. Anast. consecrate, Ioannem papam, simulq; cum eo Theodorum, Importunum atq; Agapitum, consulares viros, aliumq; Agapitum patricium, Constantinopolim ad Iustinum principem dirigit, mandatq; per eos interminitans, vt nisi quantocyus hæreticis Ecclesias redderet, vniuersos Italiæ populos ipse gladio extingueret: & cætera quę sequuntur. Sed horum Coss. mentionem sic facit Marcellinus indictione decima: Anastasii & Agapiti consulatu, olla illa quę in Hieremia vate ab Aquilone aduersus nos, nostraq; delicta sæpe succenditur, tela ignita fabricauit, maximamq; parte Illyrici iisdem iaculis vulnerauit. Duæ tunc prouinciæ Macedonia Thessaliaq; vastatæ: & vsq; Hermopolim veteremq; Epirum Getæ equites deprædati sunt. Mille tunc librarum auri denarios per Paulum Anastasius Imp. pro redimendis Romanorum captiuis Ioanni præfecto Illyrici misit. Deficiente precio, inclusis suis domunculis captiui Romani deleti sunt, vel pro muris clausarum vrbium trucidati. Iornandes, anno quingentesimo decimosexto: His diebus Hormisda Papa pro fide catholica ad Imperatorem Anastasium Constantinopolim legatos mittens, & nihil proficiens, alios itidem cum epistolis legatos mittit. quos Anastasius cum corrumpere non posset, exilio deputauit. Et inter alia Domino Papæ rescripsit, dicens: Nos iubere volumus, non nobis iuberi.

26. MAGNVS VC. COS. 517. 1169.

HVIVS consulatus sic meminit Marcellinus in suis Chronicis, iis verbis: Magni solius consulatu in prouincia assiduo terręmotu 24. castella in momento collapsa sunt, quorum duo cum suis habitatoribus demersa: quatuor, dimidia ædificiorum suorum, hominumq; parte amissa, destructa: vndecim, tertia domorum totidem populi clade deiecta: septem, quarta parte tectorum, totaq; plebe depressa. Vicula vero metu ruinarum deiecta sunt. Templum namq; & populus, licet sine ciuium suorum hostem fugientium clade, funditus tamen corruit, in vno agello ruptis tum terræ venis, & ad instar torridæ fornacis exæstuans diutinum altrinsecus, feruentemq; imbrem euomuit. Plurimi totius prouinciæ montes hoc terræmotu scissi sunt, saxaque suis euulsa compagibus deuoluta, & arborum crepido per triginta passuum milia patens, & duodecim pedum latitudine dehiscens, ciuibus castellorum saxorūq; ruinas, vel adhuc hostium incursione fugientibus lustra parauit. Anastasius Imperator † subita morte præuentus, maior octogenario periit, & regnauit annis 28. Sed alii eius mortem in sequentem annum reiiciunt. Ioannes Monachus in Anastasio: Sub hoc tempus, quo princeps moriebatur, ingens factus est terræmotus, per quem multa Byzantii loca sunt diruta. Et magna Antiochia ferme tota decidit, eiusq; ciues ruinis oppressi sunt. Iornandes, anno quingentesimo decimoseptimo: His temporibus Theodericus rex Francorum, Danoseos inuadentes, per filium Theodebertum, vna cum rege suo ad internecionem deleuit.

(al. fulmine) B

EO anno Dominus Eucharicus Cillica, mirabili gratia Senatus & plebis, ad edendum exceptus est feliciter consulatum.

27. DN. EVCHARICVS CILLICA, ET IVSTINVS AVG. 518. 1170.

IORNANDES in Annalibus, anno quingentesimo decimooctauo: Anastasius Imperator cum hæresi Eutychetis fauisset, & Catholicos persequeretur, fulmine ictus interiit, maior octogenario. Pro quo Iustinus Imperator catholicus, Constantinopoli regnauit annis octo: qui nonnullos Imperio inhiantes occidit. Et cum Vitaliano tyranno pace prius facta, eundem postea peremit.

EO anno multa vidit Roma miracula, editionibus singulis stupente etiam Symmacho Orientis legato: diuitias Gothis, Romanisq; donatas dignitates, cessit in curiam. muneribus amphitheatralibus diuersi generis feras, quas præsens ætas pro nouitate miratur, exhibuit. Cuius spectaculis, voluptates etiam exquisitas Aphrica sub deuotione transmisit. Cunctis itaq; eximia laude completis, tanto amore ciuibus Romanis insederat, vt eius adhuc præsentiam desiderantes, Rauennam ad gloriosi patris remearet † affectus. Vbi iteratis editionibus, tanta Gothis Romanisq; dona largitus est, vt solus potuerit superare, quem Roma celebrauerat consulatum. (al. affectu)

Derthonæ antiquū marmor visitur in diui Martiani cœnobio, vbi tumulus est, quem antiqua inscriptio Boethio & Eutharico Coss. factum ostendit. Licet hi Coss. simul hic in eodem magistratu non reperiantur: aut forte superius, vbi solius Boethii consulatus ponitur, ambo sint scribendi.

EPILO-

Finitanorum vbi cond.

EPILOGVS.

Igitvr *vt effusam annorum seriem autorũ testificatione digestam sub breuitatis compendiô redigamus: ab Adam vsq; ad diluuium, sicut ex Chronicis Eusebii Hieronymi collegimus, anni sunt* II.CC.XLII. *A diluuio vsq; ad Ninum Assyriorum regem,* DCCCXCVIX. *A Nino vsq; ad Latinum regem, anni sunt* DCCCLII. *A Latino rege vsq; ad Romulum, anni sunt* CCCCLVII. *A Romulo vsque ad Brutum & Tarquinium primos Coss. anni sunt* CCXLII. *A Bruto & Tarquinio vsq; ad consulatum vestrum, vt ex T. Liuio, & Aufidio Basso, & Paschali, clarorum virorum auctoritate firmato, collegimus, anni sunt* MCCLXX. *ac sic totus ordo seculorum vsq; ad consulatum vestrum, colliguntur anni* V. DCCXLI.

Hactenus Cassiodorus, qui Eusebium in libris Temporum sese imitatum scribit, & Liuiũ, & Aufidium Bassum, cuius & Tacitus Cornelius meminit in Dialogo oratorum, & senior Plinius in præfatione Naturalis historiæ: & iunior libro tertio Epistolarum: qui sine dubio pulcherrimam historiam scripsit, à cuius fine maior Plinius se orsum scribit. Verum vt bona pars Liuii, ita totus Aufidius Bassus intetiit: licet quædam verba de morte Ciceronis extent. Seneca illum vidisse se testatur. Paschalem hactenus non vidi, nec qui se vidisse testaretur vllum noui. De numeris annorum in hoc epilogo necesse est hoc animis lectorũ inculcare, numeros vbiq; esse deprauatos & in Eusebio, & in Cassiodoro. Nã quum Cassiodor. scribat, à Bruto & Tarquinio Coss. vsq; ad cõsulatũ Eucharici & Iustini numerari annos M.& XXXI. (sic enim habet Cassiodori exẽplã q̃ vidi) quomodo proueniet numerus annorũ ad Philippum Cæsarem, quo millesimus vrbis numerabatur, & à Philippo vsq; huc, quo numerantur 1270. ab vr. con. &c. si sex illas Olympiadas subtraxeris omnino, veniet V. DCCCC. anni, & aliquot, vt liquet supputanti. Inueni tamen post Cassiodori verba in illo vnicô ac vetustissimo codice, aliquos adhuc Coss. forte vsque ad sua tempora quib. vixerat, quos etiam ne perirent, subiunxi. Quoad enim possum, antiquitatis sum strenuus & indefessus vindex. Deus Optimus Maximus tam diu mihi vitam proroget, vt possim hos Annales Cassiodori ad nostra vsque tempora deducere: id quod anxie dies noctesq; meditor, illucq; omnes meos conatus dirigo, ac omnes bibliothecas B euoluo, vt annales ab interitu vindicem, qui multa secula latuerunt. Sic nuper cum oratorem agerem Cæsaris Maximiliani ad Hungariæ regem Vladislaum, Diodori Siculi, Procopii, & Ioannis Monachi historias, hactenus latinitate non donatas, & nostris incognitas, è tenebris erui, vt Latinos adirent, ac multa quæ nos fugerunt edocerent. Sed iam Coss. apponam reliquos, quasi appendicem huius operis, quos apud Marcellinum reperi. Lector boni & id consulas.

IVSTINVS IMP.

Imp. Iust.

519. RVSTICIVS, ET VITALIVS AVG. AVG. COS. 1.

Pvto scribendum, Vitalianus. Tradit enim Iornandes, quod Iustinus Imperator Vitalianum ad se euocauit, & præsentem magistrum militum & consulem ordinarium fecerit. Quod tum factum puto (quia temporum supputatio accedit) quia in defectione sua ab Anastasio multas cædes commisit. & reconciliatus Iustino Imperatori, iterum dominari velle videbatur. de quo Ioannes Monachus in Iustino. Sed hic Vitalianus postea à Byzantiis interfectus est. Iornandes in Annalibus, anno quingentesimodecimonono: Iustinus Augustus legatos Apostolicæ sedis ab Hormisda Papa Constantinopolim pro fide missos, summo tum honore sũ scepit, eisq; in damnatione hæreseos per omnia consentaneus, plurima per eos Romam donaria misit.

520. VALERIVS, ET IVSTINIANVS VIII. CC. 2.

Horvm Coss. sic meminit Marcellinus indictione decimaquarta: Iustiniani & Valerii consulatu, famosissimum hunc consulatum Iustinianus consul, omniũ orientalium consulatuum profecto munificentior, his liberalitatibus edidit. Nam ducentorum nonagintaocto solidorum in populũ, inq; spectacula, siue in spectaculorum machinas distributa: viginti leones, triginta pardos, exceptis aliis feris, in amphiteatro simul exhibuit. Numerosos præterea phaleratosq; in circo caballos iam donatis quoq; * impertuum aurigis, vna duntaxat mappa insaniente populo denegata Iornandes anno quingentesimo vigesimo: Hac tempestate Theodericus rex Francorum cũ filio Theodeberto Thuringos petens, immensa eos cæde protriuit, & Hermenfredum regem eorũ fugauit. Quem

Imp. Iust. postea fide data ad se venientem suscipiens, è muro præcipitauit, & filios eius occidi fecit. *Christi* Iustinus sororis suæ filium Iustinianum consulem fecit, cum Valerio collega: qui consulatus contra legem Marciani adeo insignis fuit ludis atq; muneribus, vt facile superiores superauerit. Viginti leones iubatos, & triginta pardos exhibuit, aliasq; innumerabiles feras. Item gladiatores, & scenas, circensesq;, & magna aurigarum præmia, in quibus vltima tantum mappa denegata est à populo, propter factiones.

3. SYMMACHVS, ET BOETHIVS IIII. CC. 521.

Qvomodo illi duo à Theoderico sint occisi, superius ex Procopio narrauimus. Sed id postea factum. Paulus Diaconus vero ita inquit: Theodericus rabie suæ iniquitatis stimulatus, Symmachum exconsulem & Patricium, & Boethium Senatorem & exconsulem, catholicos viros, gladio trucidauit. In vetustissimis annalibus comperi, eum annum quo Symmachus & Boethius Coss. fuerant, extitisse vigesimum pene ab anno salutis supra quingentesimū. quo anno Ioannes Constantinopolitanus episcopus hæreticus, duas Christo naturas tribuens, de cœlo ictus, luit suæ impietatis pœnas. Iornandes in Annalibus, anno quingentesimo vigesimo primo: Iustinus Augustus hæreticis infestus, Arrianos etiam Constantinopoli persequitur. Vnde iratus rex Theodericus Italiæ, Arrianis exitium minitatur, in Italia Catholicis. Sed cur hic scribatur Boethius quartum consul, quærendum est. Nam & Derthonæ in diui Marciani cœnobio marmor adhuc extat, vbi tumulus est, in quo inscriptio visitur, Boethio & Eutharico Coss. vt inde facile coniici possit, alios quoq; magistratus plures, & consulatus, ipsum gessisse.

4. MAXIMVS II. C. 522.

Illivs Maximi mentio fit in Procopio, lib. 3. de bello Gothorum, qui vna cum Olibrio, Decio & Oreste fugit in templum S. Petri, cum Totylas rex Gothorum vrbem cepit. Huius etiam meminit Cassiodorus in quinto Vatiarum. Iornandes anno D.XXII. In Aphrica mortuo tandem Trasamundo rege Wandalorum, Arriano, Hildericus pro eo regnauit annis octo: qui statim in principio regni ecclesias diu clausas aperuit, & omnes Catholicos de exiliis reuocare studuit, & optatam Ecclesiæ pacem restituit.

5. OPILIO, ET IVSTINVS. AVGG. IIII. CC. 523.

B

Opilionis meminit Procopius lib. 1. belli Gothici, quē scilicet cū Liberio Theodatus ad Iustinianum Imperatorem mittit, cōtra Amalasuintham. Meminit item Cassiodorus lib. 8. Variarum. Horum Coss. sic meminit Marcellinus indictione secunda: Iustini Augusti & Opilionis consulatu. His Coss. inopia olei magnam penuriam in populum importauit. Iornandes anno quingentesimo vigesimotertio: Romę Ioannes Papa quiquagesimus quintus, sedit annis duobus, mensibus nouem: qui cœmeteria in vrbe restaurās, & aliis bonis instans, à Theoderico Constantinopolim legatus mittitur, & summo honore & gaudio à Iustino Augusto & cunctis ciuibus susceptus, ad portam quæ dicitur aurea cæcum illuminat: & coronato à se Iustino Augusto, & pro quibus venerat impetratis, donariis & muneribus donatus reuertitur.

6. PROBVS, ET FILOXENVS. IIII. CC. 524.

Horvm Coss. sic meminit Marcellinus indictione tertia: Philoxeni & Probi consulatu, Ioannes Romanæ Ecclesiæ Papa L V. anno & Petri apostoli pontificumq; præsulis CCCC.LXXV. sessionis eius, Theoderico rege sese pro Arrianis suæ cæremoniæ reparandis infecto, solus duntaxat Romanorum sibimet decessorum orbe digressus, Constantinopolim venit, miro honore susceptus est, & dexter dextrum insedit solium, diemq; Domini nostri Resurrectionis plena voce Romanis precibus celebrauit. Iornandes in Annalibus, anno D. XXIIII. Theodericus rex Gothorum & tyrannus Romanorum, inter alia mala, Boetium patricium & philosophum diu carceratum occidit. Nec multo post socerum eius Symmachum, patricium itidem, peremit. Ioannem quoq; papam beatum de Constantinopoli reuersum, Rauennæ vna cum comitibus carceris afflictione necauit XV. calendas Iunias. Qui non multo post Romam relatus, apud sanctum Petrum sepultus est. Probi meminit Procopius lib. 1. belli Persici, quem dicit Anastasii principis sororis filium patricium fuisse, ac à Iustino ad Bosphorum ciuitatem maritimam iuxta Euxinum Pontum missum, vt Hunnorum exercitum ad præstanda auxilia Iberis induceret. Nam Cabades Persarum rex Iberos cogere ad deserendam fidem Christi voluit.

OLY-

525. OLYBRIVS VC. 7.

Procopius 3. lib. belli Gothici, hunc Olybrium tradit cum cęteris fugisse ad templum S. Petri, cum Totylas rex vrbem cepit. Iornandes anno D.XXV. Theodericus tyrannus post tres menses; ab obitu Papæ Ioannis, post multa mala sua, Dei iudicio subitanea morte Rauennæ interiit. Et sicut solitario cuidam reuelatum est, à Ioanne Papa & Symmacho patricio in ollam Vulcani deiectus, anno regni Italici 32. Post quem nepos eius Athalaricus puer, cum matre Amalasuintha, regnant annos octo. Romæ Fœlix quartus, Papa quinquagesimussextus, sedit annis quatuor, mensibus duobus. Qui fecit basilicam sanctorum Cosmæ & Damiani, via Sacra, & S. Saturnini Salaria.

526. MABVRTINVS VC. 8.

Error est. Mauortius est enim legendum, qui consul fuit sub Iustino, cuius etiã meminit Pomponius Lætus in suis Cæsaribus: sub quo fertur Iustinianus à Iustino adoptatus. Huius consulatus sic meminit Marcellinus in suis Chronicis indictione quinta: Mauortii solius consulatus, anno regiæ vrbis conditæ centesimo nonagesimoseptimo, Iustinianus Imperator Iustinianum ex sorore sua nepotem iamdudum à se nobilissimum designatum principem, regemque, sui successorem creauit Calend. Aprilis. Ipse vero 4. ab hoc mense vita excessit, anno Imperii sui nono, mense 2. Qui quidẽ numerus annorum vrbis conditæ penitus est deprauatus, nec subsistere vllo modo potest. Antea enim tempora Anastasii numerabatur millesimus quadragesimus quartus annus: cum Paulus Diaconus tum cessaret numerum annorum vrbis conditæ scribere, inchoans numerare ab incarnatione Christi: quem sumus sequuti. Ob id verba illa sunt vana, nisi quod vereor ne codex sit corruptus. In cæteris concordat Iornandes in Annalibus, sic scribens: Anno quingentesimosexto, Constantinopoli Iustinus Imperator Iustinianum regni cõsortem & successorem faciens obiit. Pro quo Iustinianus ex sorore nepos eius, imperauit annis 38. multa pietate & prudentia conspicuus, nisi in quibusdam hæreticis fauisset.

IVSTINIANVS AVG.

527. IVSTINIANVS AVG. II. VC. 1.

B Iornandes, anno DXXVII. Iustinianus Augustus Belisarium amicũ suum principem militiæ fecit. Per quem & de Parthis triumphauit, & magna ex parte Rempub. recuperauit. Gens Winilorum siue Longobardorũ rege Obluino Pannoniam inuasit, ibiq; habitare cœpit. His temporibus beatus Abbas Benedictus immensa virtutum gloria claruit. Priscianus quoq; Grammaticus iis fuit temporibus. In vetusto codice lego, S. Benedictum claruisse anno D. CCCCXXIIII. quod etiam fieri possibile est.

528. DECIVS VC. 2.

Hic Decius vna cum Basilio ex vrbe fugerunt, quando Totylas vrbem cepit, vt scribit Procopius libr. 3. de bello Gothorum. Anno quingentesimo vigesimo octauo, tradit Iornandes exercitum Romanum sabbato Paschæ à Parthis superatum.

529. LAMPADIVS, ET ORESTES IIII CC. 3.

Iornandes anno quingentesimo vigesimonono: In Aphrica occiso male Helderico rege Wandalorum Catholico, Geilamar regnum inuadens, tanta feritate in Catholicos & in omnes debacchatur, vt nec parentibus suis parceret. Romę Bonifacius episcopus, & Papa quinquagesimusseptimus, sedit annis duobus, mense ferme vno. Cum quo per dissensionem ordinatus Dioscorus, paucis post diebus est mortuus. Quem tamen Bonifacius collecta synodo damnare molitus est.

530. PC. LAMPADII, ET ORESTIS IIII. CC. 4.

De iis Coss. sic scribit Beda lib. Temporum: Dionysius Paschales scribit circulos, incipiens ab anno Dominicæ incarnationis DXXXII. qui est annus Diocletiani CCXLVIII. post consulatum Lampadii & Orestis, quo anno codex Iustiniani orbi est promulgatus. Huius consulatus sic meminit Marcellinus indictione decima: Post consulatum Lampadii & Orestis, Hypatius Probus & Pompeius genere consobrini diui Anastasii Imperatoris nepotes, imperium quod sibi singuli indigni ambitione exoptabant, Idus Ianuarias, iam plerisq; nobilium coniuratis, omniq; seditiosorum turba armis donisq; ac ministeriis illecta, dolis inuadere tractauerunt. In qua per quinq; continuos dies vrbem regiam rapinis, ferro igneq; per sceleratos ciues, sine certo interrege discurrentes, hostili impietate ipsi se fideles R.P. in Palatio dissimulantes depopulati sunt. Quodam vero hu-

Imp. Iust. ius nefandi facinoris die, dum se foro Hypatius sceleratorum comitum manibus, torque *Christi* redimitus aureo, & Pompeius comes eius sub veste sua loricatus ad inuadendum conscendūt Palatium, vterq; eorum ante fores Palatii captus est: statimq; ante piissimi Principis pedes cathenatus tractus, pœnas luit: & ante Imperium perdidit, quam haberet: innumeris passim in circo populis trucidatis, & tyrannorum sociis continuo proscriptis. Ecclesiam incensam tunc, mox cœpit idem Augustus renouare. Iornandes, anno quingentesimo tricesimo: Bonifacius Papa Vigilium diaconum post se Papam eligi in synodo, sub chirographo decreuit. Quod tamen postea rescindens, quia contra canones erat, combussit. Ipse in periculo famis clerum & pauperes alimonia iuuit.

5. IVSTINIANVS AVG. III. COS. 531.

IORNANDES anno quingentesimo tricesimo primo: Ab hoc anno, scilicet Iustini Imperatoris sexto, Dionysius Abbas vtriusque linguæ peritissimus, cyclum magnum Paschalem inchoat: qui iam semel ab incarnatione Domini in annis DXXXII. exactus, totidem annos in se continet. Incipit aūt à primo Diocletiani annō, vnde Græci suos cyclos inchoabant, cyclis decennalibus tredecim exactis, idē annis CCXLVII. Romæ Iohannes secundus, qui & Mercurius Papa LVIII. sedit annis duobus, mensibus quatuor. Ad hunc Iustinianus Augustus de fide sua literas & donaria S. Petro transmisit. Theodericus rex Francorum, anno regni vigesimoquarto moritur, & Metis sepelitur, pro quo filius eius Theodebertus regnat annos XIII.

6. IVSTINIANVS AVG. IIII. ET PAVLINVS COSS. 532.

MARCELLINVS indictione duodecima, Iustiniani Augusti IIII. & Paulini consulatu: Prouincia Aphrica, quæ in diuisione orbis terrarum à plerisq; in tertia parte posita est, volente Deo vindicata est. Carthago quoq; ciuitas eius, anno excidionis suæ nonagesimo sexto, pulsis deuictisq; Wandalis, & Gilimere rege eorum capto, & Constantinopolim misso, quarto Iustiniani principis consulatu, ipsius moderatione recepta est, sua cum patria, pulchriusq; quam dudum fuit redintegrata. Quo tempore Theodahasus Gothorum rex Amalasuintam reginam creatricem suam de regno euulsam, in insula Lacubuinensi occidit. Cuius mortem Imperator vt doluit, sic est vltus. Iornandes, nisi notæ numerorum sint deprauatæ, in sequentem annum reiicit. Nolui tamen mutare quicquam: quia prudens lector facile, etiam quæ transposita sunt, in ordinem rediget. B

7. BELISARIVS VC. 533.

QVOMODO Iustinianus Belisarium primum ducem Orientis cum exercitu constituerit, Procopius late libro primo de bello Persico. Sed idē libro quarto, de bello Wandalico scribit, quomodo consul factus triumphum egit de Gilimere rege Wandalorum. Et quæ in primo consulatu gesserit, idem Procopius libro primo de bello Gothorum eleganter enarrat. Huius consulatus sic meminit Marcellinus indictione decimatertia Belisarii solius consulatu, postquā Carthago Libyaq; suo cū rege Gilimere per Belisarium est subiugata, de Roma Italiaq; deliberauit Imperator. iterumque expeditio, iterūq; classis paratur: idemq; ductor, qui consul eligitur, rectoq; nauigio in Siciliā properat, Catinam & Syracusam sine mora, immo omnem peruadit Trinacriam. Ibiq; comperiens, quod in Aphrica ciuile bellum exoritur, & miles in proprium ducem insurgit, cum paucis ad Aphricam tendit: Solomoni, qui præerat, subuenit. Exercitum vero partim blandiendo, partim vlciscendo, inimicum tyrannum effugando, Reip. consulit vtilitati, remensoque nauigio Trinacriam redit. Agapitus tertius Romanæ vrbis episcopus, à Theodato rege Gothorū in legationem directus, Constantinopolim venit. Tzita Patricius in Misia cum hoste Bulgarum congrediens, superior euadit. Epiphanius episcopus Regiæ vrbis, ante aduentum Romani præsulis moritur. Cuius episcopatum contra canones Anthemius, Trapezatena ecclesia relicta, inuadit. Iornandes anno quingentesimo tricesimotertio: Romæ mortuo Athalarico rege Gothorum, Amalasuinta Theodatum in consortiū regni assumit. Qui tamen ipsam non multo post occidi iussit, & regnum sibi soli vsurpauit. Obseruandum tamē est, ne numerus sit corruptus: quia anno sequenti quingentesimo tricesimoquarto nihil ponitur. Sed anno quingentesimo tricesimoquarto sic scribitur: Belisarius Patricius à Iustiniano Imperatore missus, Wandalorum gentē in Aphrica bello vi-ctam deleuit. Geilamerum regem eorū captum, Constantinopolim abduxit: & Carthaginem Reip. restituit, post annum nonagesimumquartum ex quo à Genserico capta est, Geilamer

Christi Geilamer quoque post aliquot annos à Iustiniano Augusto Comes effectus est, & in terminos Parthorum, ad eos arcendos constitutus est. Imp. Iust.

534. P C. BELISARII V C. 8.

Hvivs consulatus sic meminit Marcellinus indictione decimaquarta: Post consulatum Belisarii Ebremud Theodati gener, inducto exercitu regio in Brutios, ad Belisarium euolauit. In Aphrica vero Solomone identidem cum exercitu dissidēte, Germanus succedit, Solomonem remittens ad principem. Belisarius Campaniam transiens, Neapolim vastat. Gothorum exercitus Theodatum habens suspectum, Witigem in regnum asciscit: qui mox in campo Barbarico regnum perdit: expeditione soluta Romam ingreditur. Vbi iam Agapito Constantinopoli defuncto, Theodatus rex Siluerium in episcopatum surrogat, ibiq; residens dirigit Rauennam: Theodatum occidit in loco qui dicitur Quintus, iuxta fluuium Salernum: & ipse subsequitur, per Tusciam, omnes opes Theodati diripiens, quæ in insula vel in vrbe Venetus congregauerat. Rauennā ingressus, Matesuintam neptem Theoderici, sibi sociam in regno pulsam copulat. Quam ob rem Belisarius, Domino fauente, Romam ingreditur. Germanus in Aphrica feliciter administrat. Agapitus Constantinopolim, vt diximus, Episcopus a Roma adueniens, Anthemium mox Ecclesia pellit: dicens, eum iuxta Ecclesiasticam regulam adulterum, qui sua dimissa ambierat alienam. In cuius locum Memiam presbyterum Episcopum ordinauit, & ipse extremo de obiit in Domino. In nullo tamen, sicut ei à principe immaniss. obiectum erat, sentiens contra fidem. Ipso autem illo anno ob nimiam siccitatem pastura in Perside denegata, circiter XV. Sarracenorum ab Alamundato Coonchabo & Hezydosylartis limites Euphratis ingressa: vbi Barseas dux eos partim blanditiis, partim distractione pacifica

536. fouit, & inhiantes bella repressit. Iornandes anno quingentesimo trigesimo sexto: Romę Agapitus Papa quinquagesimusnonus sedit, anno fere vno. Hic a Theodato tyrāno, pro gratia Iustiniani Augusti, propter occisam Amalasuintā sibi infensi, Cōstantinopolim missus, constanter cum Augusto pro fide catholica certauit. Anthemium eiusdem vrbis Episcopum hæreticum conuictum damnauit, & in locum eius fauente Augusto Nicenam ordinauit. Ipseq; ibidem morbo tactus obiit: & in loculo plumbeo Romam relatus, ad S.

B Petrum sepultus est.

537. IT. P C. BELISARII V C. 9.

Hvivs consulatus sic meminit Marcellinus indictione decimaquinta: Iterum post consulatum Belisarii, Witigis tyrannus exercitu aggregato, Romam obsidet. Cui tunc fauentem Papam Siluerium Belisarius ab episcopatu submouit, & loco eius Vigilium diaconum ordinauit. Temporeq; longo Romam obsidente Witige, Belisarius intus inedia laborans, Vigilii auxilium ab Imperatore deposcit. Cui directi sunt Martianus & Valerianus, vterq; magister militiæ. Nec sic tamē Witigis obsidionem reliquit. In Aphrica Germanus rebelliones militum cum Stroza tyranno inter Maurorum deserta bellando effugat. In oriente quoq; Iohannes Scotistis arripiens tyrannidem, antequam aduersi quicquam tentaret, Daras extinctus est. Ecclesia maior Constantinopolis ab Imperatore Iustiniano singulariter in mundo constructa, die quinto Cal. Ian. indictione prima. Iornandes anno quingentesimo tricesimoseptimo: Romæ Siluerius Hormisdæ dudum Papæ filius, cōtra voluntatē cleri a Theodato tyrāno pecunia corrupto, sexagesimus Papa violēter promotus, sedit anno vno, mensibus quinq;. Theodatus tyrannus abhinc post duos menses à Vitigiso peremptus, Witigis rex factus est. Belisarius patricius à Iustiniano Augusto in Italiam contra Gothos missus, per Siciliam transiens, & Sunderat ducem eius vicerat: Aphricamq; de tyrannis eruens, Neapolim transfretauit: ipsamq; vrbem sibi resistentem obsessam vi cepit, & tam ciues quam Gothos nulli parcens trucidauit. Inde cum vrbem Romam ingressus esset, Gothi omnes qui ibi fuerant, nocte egressi, fugientes petiere Rauennam. Quos insequutus conserto prælio, septē millia ex eis occidit. Witigis vero collecto grandi exercitu, Belisarium, vrbemq; Romam vno anno possedit: omniaq; circumuastans, vrbem bello & fame oppressit. Postea vero egresso Belisario, pugna cōmissa victus, Rauennam aufugit. Fames tanta facta est, vt in Liguria quædam mulieres paruulos suos comederent. Siluerius Papa cum in restitutione Anthemii & cōmunione hæreticorum Augustis nollet parere, iussu ipsorum a Belisario patricio falso criminatus, & secreto positus, monachiq; habitu indutus, indictione decimaquinta a Vigilio diacono exilio afflictus, & deficiens XII. Cal. Iul. post obitum etiā miraculis claruit. Ipseq; Vigilius Papa sexagesimusprimus ordinatus, sedit annis decē & septē, mensibus septē. Ipsis diebus

Imp. Iust. Belisarius Theodebertum regem Francorum, cum grandi exercitu Italiam ingressum, vicit, & inde reuerti coegit. Ipse Romæ S. Petro dona obtulit. Christi

10. IOHANNES VC. 538.

VIDE quæ scribit Procopius in libro de bello Gothico, de hoc Iohanne: multa etenim sunt, quæ hæc pagina non capit. Ab eodem in fine primi libri de bello Persico cognominatur Capadox, & præfectus fuerat Prætorii. Sed in seditione ab Iustiniano deiectus magistratu, post in exilium actus, hinc vltimo punitus supplicio Lege illic longam & pulchram historiam. Sed & de eodem, in fine libri secundi de bello Persico. Iornandes in Annalibus, anno quingentesimo tricesimooctauo: Belisarius patricius commissa cum Gothis pugna, iterum victor, Witigisum regem eorum in ipsa fuga a Iohanne Sanguinario magistro militum comprehensum, & Romam adductum, ipse & Vigilius Papa Constantinopolim, cum vxore & thezauris, ad Iustinianum Augustum perduxere. A quo Patricius & Comes factus, in Orientem contra Parthorum seu Persarum excursiones constitutus, ibidem vitam finiuit. Gothi in Liguria manentes, Hellebadum regem sibi eleuant, iterumq; Romanis rebellant.

11. APPIVS VC. COS. 539.

ANNO quingentesimo tricesimonono, Parthi rupta pace, Antiochiam totāq; Syriam inuadentes deuastant: donec à Belisario tandem repulsi, ad terminos suos redierunt. Postea q; à Martino duce pax cum eis facta est, Belisario ad Italiam contra Totylam reuocato. Gothi Hellebado post vnum annum perempto, Errarium regem faciunt.

12. IVSTINVS IVNIOR VC. 540.

HIC Iustinus filius fuit Germani, vir industrius, & ad res gerēdas promptior, licet iuuenis, atq; adeo vt nondum annis maturus consularem ascenderit currum: de quo multa Procopius libro tertio belli Gothici. Anno quingentesimo quadragesimo, in Italia occiso post vnum annum Errario rege, Gothi Totylam, qui & Babinda dictus est, regem sibi statuunt: qui bellorum fretus successibus, Romanum exercitum ducesq; aliquoties superauit. Et per multos annos Italiam totam, ipsamq; vrbem Romam captam, pluribus malis attritam euastauit. B

13. BASILIVS VC. 541.

ET huius crebro meminit Procopius de bello Gothico, anno quingentesimo quadragesimo primo: Totyla per hæc tempora apud Fauentinum Æmiliæ oppidum, Romanum exercitum superat. Nec multo post iterum duces Romanos fugans, partim vi donisq; exercitum superauit. Et tyrannidi instans, Romam & Campaniam vastat.

14. PC. BASILII VC. 542.

ANNO quingentesimo quadragesimo secundo: Circa id tempus corpus S. Anthonii monachi diuinitus reuelatum, & Alexandriam translatum, in Ecclesia sancti Iohannis Baptistæ tumulatum est. Hoc etiam tempore quinta Synodus vniuersalis Constantinopoli, contra Theodorum, & omnes hæreticos, sub Vigilio Papa collecta est.

15. IT. PC. BASILII VC. 543.

ANNO quingentesimo quadragesimotertio: Per hæc tempora cum Belisarius à Parthorum finibus ad auxilium Italiæ reuocatus, & diu impeditus, tandem cum modica classe Romam iam pene vastatam ingressus esset, Totilæ superirruentis exercitum commisso prælio fudit, & in Tyberi mersit, ipsumq; in Campaniam repulit. Hoc tempore Benedictus Abbas, cum discipulum suum Maurum ad Gallias transmisisset, migrauit ipse post multas virtutes ad Dominum.

16. ET IT. PC. BASILII VC. 544.

HVIVS consulatus meminit Marcellinus indictione sexta: Post Cōsulatū Basilii anno tertio, Totila vastat Campaniam, vrbesq; muratas euertēs, per suos Tiburim obsidet. Mortalitas magna Italiā deuastat, Orientem iā & Illyricum peræque attritos. In Oriente iā Persis adhuc tenentibus conflictum cū nostris, Sergius in Aphrica inquietatur à rebellionibus cum Stoza & Mauris. Iornandes anno quingentesimo quadragesimoquarto. S. Remigius Remorū episcopus, & gentis Francorum Apostolus, anno episcopatus septuagesimo

Christi gesimo quarto, Idus Ianuarii, plenis virtutibus migrauit ad Dominum. Arator subdiaconus Romanus librum suum, quem de Actibus Apostolorum heroico metro edidit, Vigilio Papæ oblatum, publice cum magno fauore recitauit. *Imp. Iust.*

545. IIII. P C. BASILII V C. 17.

Anno quingentesimo quadragesimo quinto: Hoc tempore cum Besilarius à Sicilia iussu Augusti Constantinopolim reuocatus esset, Totila iam securus Romam iterum inuasit: & sequuto tempore collectis viribus, Siciliam etiam inuasam cepit: totamq; insultans Romanis, qui diuersis occasionibus subducti erant, deuastat Italiam.

546. V. P C. BASILII V C. 18.

Anno quingentesimo quadragesimo sexto, Theobertus rex Francorum strenuus & fortis moritur, & filius eius Theodpaldus, multum patre nequior & ignauior, pro eo regnat annis septem.

547. VI. P C. BASILII V C. 19.

Huius consulatus sic meminit Marcellinus indictione nona: Post consulatum Basilii anno sexto, Vigilius Papa LIX. ab Apostolo Petro, euocatus ab Imperatore Roma egreditur, & Siciliam venit. Totyla occupata Lucania & Brutio, Romam obsidet. De Aphrica Sergius euocatur, & Ariouinda nepte Imperatoris accepta ibi, iudex dirigitur. In Oriente fœdus cum Parthis initur, per Constantinum magistrum militiæ; & exercitus reuertitur Constantinopolim. Iornandes anno quingentesimo quadragesimo septimo: His temporibus Vigilius Papa cum ad consensum hæreseos, & restitutionem Anthemii episcopi nullatenus adduci posset, iussu Imperiali vi captus, & Constantinopolim perductus, cum constanter in incepto perstitisset, nec Augusto cessisset, cum comitibus affectus est exilio, abductusque, & per annos aliquot grauiter afflictus.

548. VII. P C. BASILII V C. 20.

Anno quingentesimo quadragesimo octauo: Per hæc tempora Iustinianus Augustus, inter alia magnifica basilicam Saluatoris, quæ Hagia Sophia dicitur, incomparabili opere Constantinopoli construxit. Ipse leges Romanas fere infinitas abbreuiatas collegit, & leges quæ Iustinianeæ dicuntur, composuit. Huius consulatus sic meminit Marcellinus indictione decima: Post consulatum Basilii anno septimo, Gotthi legationem mittunt ad Imperatorem per Episcopum ciuitatis Asisinarium, nomine Auerratium. Iohannes magister militum ad Italiam pergit. Belisarius à Rauenna egressus venit ad Dyrrachium, indeq; directo Ioanne Calabria, ipse per Siciliam Romam perrexit. Papa Vigilius ingressus est Constantinopolim 8. Cal. Februarias. Totila dolo Isaurorum ingreditur Romam, die 16. Cal. Ianuarii, ac euertit muros, domos aliquantas igni comburens: ac omnium Romanorum res in prædam accepit. Hos ipsos Romanos in Campaniam captiuos abduxit. Post quam deuastationem 40. aut amplius dies, Roma fuit ita desolata, vt nemo ibi hominum nisi bestiæ morarentur. Hinc veniens Belisarius, murorum partem restaurat, venienteq; Totyla ad pugnam resistit. Eodemq; anno de Aphrica neptis Imperatoris reuertitur vidua, occiso Ariouinda à Gunthario tyranno, qui cum Stroza iuniore tractus eum occiderat. Sed Arthabanis vtrosq; comprehensos Guothariæ occidit. Ioannem idem Stoziam iuniorem vinctum transmittit ad Principem. Post aliquantos dies mittitur in Aphricam Ioannes, & Arthabanis euocatus præsentale accepit magisterium.

549. VIII. P C. BASILII V C. 21.

Anno quingentesimo quadragesimonono. Hoc tempore gens Gepidarum forti à rege Alboino & Longobardis, qui in Pannonia tunc habitabant, prœlio victa, & pene deleta est: & Chunimundus rex eorum occisus est. De cuius capite auro incluso Alboim sibi pateram fecit, filiamq; eius Rosmodam inter alios multos captiuam, postea defuncta coniuge, Lotharii regis Francorum filia, in sui perniciem sibi iunxit vxorem.

550. IX. P C. BASILII V C. 22.

Anno quingentesimo quinquagesimo. Victor episcopus Capuanus, de huius anni Pascha scribens, erroneos Victorii cyclos arguit. Hoc tempore Totyla rex Gothorum, iterum Romam obsessam, & fame nimis oppressam cepit. Et quibusdam senatoribus confugientibus, securus vrbem possidet.

551. X. P C. BASILII V C. 23.

Anno quingentesimo quinquagesimo primo. Hucusq; Iornandes episcopus Chro-

Imp. Iust. nica sua de gestis Romanorum abbreuiata perduxit. His temporibus in Aphrica Mauri *Christi* per Iohannem patricium domiti sunt. Sic autem scribit Iornandes in Chronica ad Vigilium, in præfatione: Ab ipso Romulo ædificatore originem sumens, in vicesimum quartum annum Iustiniani Imperatoris, quamuis breuiter, vno tamen in tuo nomine, & hoc paruissimo libello confeci. In fine vero operis sic inquit: Hæ sunt causæ Romanæ Reip. Præter instantiam cotidianam Bulgarum, Antium & Sclauinorum. quæ si quis scire cupit, Annales Consulumq; seriem reuoluat sine fastidio, repetietq; dignā nostri temporis Remp. tragœdia: scietq; vnde orta, quomodo aucta, qualiterve sibi cūctas terras subdiderit, & quomodo iterum eas ab ignaris rectoribus amiserit. Quod & nos pro captu ingenii breuiter tetigimus, quatenus diligens lector latius ista legendo cognoscat.

24. XI. P C. B A S I L I I V C. 552.

Hoc tempore Iustinianus Aug. Narsetem eunuchum, chartularium & cubicularium suum, principem militiæ fecit, & in Italiam misit. Qui commissa pugna, Dei gratia victor, Totylam occidit & gentem Gothorum, auxiliantibus etiam Longobardis, in Italia exterminauit. Per hæc tempora, cum Bucellinus Comes cum sociis à Theodberto rege Francorum dudum missus, per annos aliquot Italiam Siciliamq; infestaret, & Romanum sæpe exercitum superaret, tandem exercitus eius profluuio ventris attritus & attenuatus, Narses pugna victus & profligatus, ipse dux occisus est. Nec multo post, socius eius Omnirugus dux, cum reliquis Gothorum, quibus se iunxit, peremptus est.

25. XII. P C. B A S I L I I V C. 553.

Anno DLIII. Theobaldus rex Francorum moritur, & regnum eius, vxoremque Wanderadam Lotharius rex, patris eius Theodeberti patruus, accepit, qui iam 44. annis regnabat. quo ipso anno Lotharius ipse Saxones rebellantes iuxta Wiseram fluuium magna cæde domuit, & Thuringiam peruasam deuastauit.

26. XIII. P C. B A S I L I I V C. 554.

Vigilius Papa tandem ab Imperatoribus Romanis & Narsete de exilio relaxatus, cum Romam redire cœpisset, in Sicilia morbo calculi tactus decessit. Moxq; Romam perlatus, apud S. Marcellum in via Salaria sepultus est. Pro quo ordinatus Pelagius Papa L XII. sedit annis XI. mensibus X. Qui à pop. Ro. factionis contra Vigilium incusatus, B celebratis vna cum Narsete Letaniis, apud S. Petrum ambone ascenso, Euangelioq; super caput suum posito, iuramento se crimine purgauit.

27. XIIII. P C. B A S I L I I V C. 555.

Anno DLV. Hoc tempore Saxones iterum Lothario rebellantes, cum ab eo peterentur hostiliter, eiq; pro satisfactione dimidium rerum suarum offerrent, idq; exercitus Francorum refutatus eo inuito pugnasset: magna ab eis cæde protritus, fugæ præsidium petiit.

28. XV. P C. B A S I L I I V C. 556.

Anno DLVI. His diebus Christianus, patri suo Lothario, annitente patruo Hildeberto, rebellans, regnum Francorum seditione perturbat. Saxones factione Hildeberti in Francia prædas egerunt. Hildebertus Remensem Campaniam populatur.

29. XVI. P C. B A S I L I I V C. 557.

Anno DLVII. In Britannia Bridius rex Pictorum efficitur. Hildebertus rex Francorum circa hæc tempora moritur, & Parisius in basilica S. Vincentii à se constructa sepelitur: regnumq; eius frater Lotharius assumens, totam paterni regni monarchiam obtinuit.

30. XVII. P C. B A S I L I I V C. 558.

Anno DLXVIII. Christianus patrem Lotharium, quem multis malis offenderat, hoc tempore in Britanniam fugiens, insequente eo ibidem cum Conobro rege pugna victus & captus, cum vxore & filiabus viuus incensus est. Quo etiam tempore Thuronis basilica S. Martini, rebellibus ad eam fugientibus, igne crematur.

31. XVIII. P C. B A S I L I I V C. 559.

Sic quotidie deficiebat Consulatus, vt tandem qui annuus erat magistratus, fieret continuus: durabatq; apud aliquem decem & octo annis, sicut hic videtis, quod prius nunquam contigit: ac postremo penitus obliteraretur, & sola vmbra illius dignitatis remaneret, nec amplius post illos ad manus meas veniret. Ob id hic finem Consulum statui.

A tui. Quid dein Iustinianus in cæteris annis fecerit, require eius vitam, & in ea res gestas. Nam in annum Christi D XIII. vitam suam produxit, quo mortuus esse dicitur. In fine Chronicæ Marcellini inueni hæc, quæ ne perderentur, etiam subiunxi.

COLLECTIO OMNIVM ANNORVM ISTIVS CHRONICÆ.

COLLIGVNTVR omnes anni vsq; in consulatum Valentis VI. & Valentiniani iunioris Augusti III. à XV. anno Tiberii, & prædicatione Domini nostri Iesu Christi, anni CCCLI.

Ab anno Darii regis Persarum, quo tempore templum Hierosolymis instauratum est, anni DCCCXCIX.

Ab Olympiade prima, qua ætate apud Hebræos Esaias prophetabat, anni MCLV.

A Solomone & prima ædificatione templi, anni MCCCCXI.

A captiuitate Troiæ, quo tempore Sampson apud Hebræos erat, anni MDLXI.

A Moyse & Cecrope primo rege Atticæ, anni MDCCXC.

Ab Abraham & regno Nini, & Semiramidis, anni $\overline{II}$.CCCXCV.

A diluuio vsq; Abraham, supputantur anni DCCCCXLII.

Ab Adam vsq; ad diluuium, anni $\overline{II}$.CCXLII.

Fiunt ab Adam vsq; ad XIIII. Valentis annum, id est, vsq; ad Consulatum eius, & Valentiniani II. omnes anni $\overline{V}$.DLXXIX.

A Valente VI. & Valentiniano iuniore, vsque consulatum eius Eudoxii, colliguntur LXIIII. anni. Et per hoc à XV. Tiberii anno, quo Dominus prædicare cœpit, ad consulatum Eudoxii & Dioscori, sunt anni CCCCXI.

A Troiæ excidio vsq; ad primam Olympiadem, anni sunt CCCCVI.

Item à Troiæ excidio vsq; ad destructionem vrbis Romæ, anni CCCCXXXVI. Quæ condita est à Romulo VII. Olympiade, anno secundo, qui XVII. ab Ænea regnauit.

Ab vrbe Roma condita vsq; ad aduentum Domini, anni DCCLII. & ab eadem conditione vsq; ad passionem Domini, anni DCCLXXI. Et à passione vsq; in consulatum Eustachii, anni CCCXCII.

B Simul ab vrbe condita vsq; ad prædictum consulatum, colliguntur anni MCLXXV. vsq; ad consulatum Domini Theodosii XV. anni MCLXXXIX.

A morte Cæsaris vsq; ad consulatum Theodosii XV. fiunt anni CCCCLXXXVI.

Passus est Dominus Iesus Christus à constitutione mundi, post annos $\overline{V}$CCXXIX. Eusebius ponit V$\overline{C}$CXXX. si numeri non sunt transpositi.

Ab Abraham autem vsq; ad passionem Domini, anni $\overline{II}$.XLIIII. Idem Eusebius libro Temporum, vbi agit de passione Domini.

A passione Domini vsq; ad Consulatum Eustachii, anni sunt CCCXCIIII. & vsq; ad consulatum Domini Theodosii XV. anni CCCCIX.

CVSPINIANVS LECTORI S.

EN aspice candide lector, quanto labore & quanto studio hos tibi Coss. congesserim, qui tot seculis latuerunt. Vnicum habui Cassiodori exemplar, quod meus Stabius, homo acerrimi ingenii, mihi attulit: & id plerisq; in locis mutilum, ac pene abrasum fuit. Habui & Coss. cuiusdam ignoti autoris, quem tandem reperi, & vetustissima quadam Chronica, quibus item Coss. continebantur. Hos omnes contuli: & quos præterea apud Plinium, Liuium, Diodorum Siculum, Dionysium, Orosium, Eutropium, Ioannem Monachum, Iornandem, Bedam, passim comperi, citra inuidiam adduxi: quosq; & in Iure ciuili, ac in saxis & vetustissimis monumentis legi. Tu si idem feceris, pauci credo supererunt, quos desiderabis, & bona pars Liuii restituetur. Duos tantum habeo oculos, quibus hæc inuestigaui. Tu lector, & tuum adiunge laborem huic meo, vt fiat perfectior. Multa fortasse videbis, quæ me fugerunt. Nec id mirum. Habes spacium, quo adscribas, quæ hic desunt. Iuua laborem, & affer quæ potes, & boni consule. Vale.

COMMENTARII DE CONSVLIBVS IOANNIS CVSPINIANI FINIS.



RERVM ET VERBORVM IN HOC CVSPINIANI COMmentario memorabilium Index.

A

B

censura

cre-

Sex.

H

K

L

laterani

N

Narcissus

pho-

rhe-

S

simpli-

simpli-

theodo-

V

Cn.Va-

V

P.Vo-

X

Z

FINIS.



